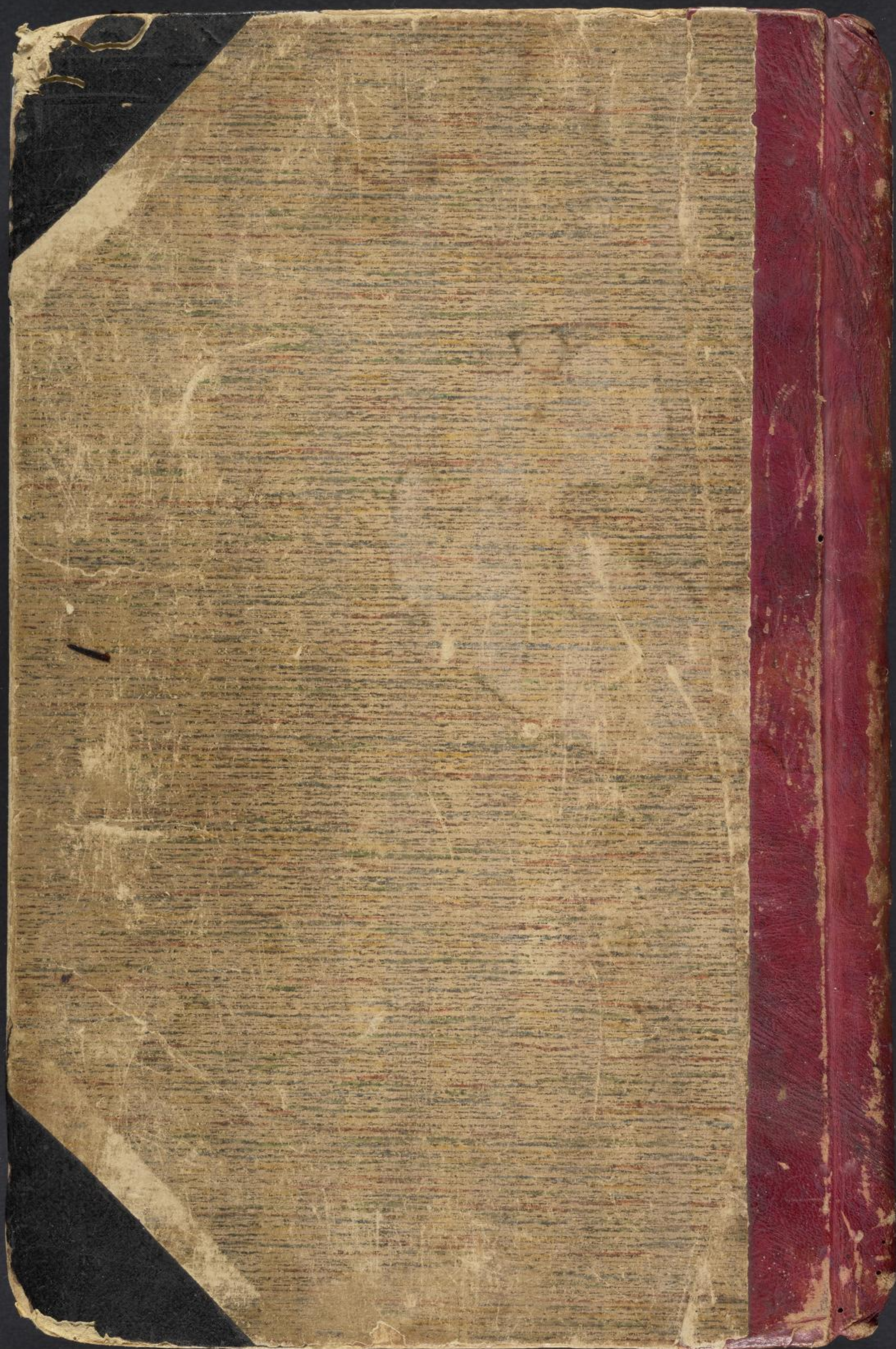

הרי הן כפקחין ומצטרפין אבל מי שאינו שומע
ואינו מדבר הרי הוא כשוטה וקטן״ ט
לעולם הוא קטן עד שיביא ב׳ שערות אחר שיהיה
בן י״ג ויום א׳ ושנת העיבור בת י״ג חדש״ י׳
אם נער א׳ נולד בכ״ט לאדר ראשון משנה
מעוברת ונער א׳ נולד באדר שני א׳ בו ושנת
י״ג אינה מעוברת אותו שנולד בכ״ט לאדר הראשון
צריך להמתין עד כ״ט לאדר בשנת י״ג להיו׳ בן
י״ג שנים כיון שהגיע א׳ באדר שבשנת י״ג י״א
עבריין שעבר על גזירת הצבור או שעבר עבירה״
או לא נדוהו נמנה למנין עשרה״ י״ב מנודה
אין מצרפין אותו לכל דבר שצרי׳ עשרה אבל
מותר להתפלל במה שהו׳ שם אא״כ פירשו
להחמיר עליו בכך״ י״ג צרי׳ שיהיו כל העשרה
במקום אחד וש״צ עמהם והעומד בתוך הפתח
מן האגף ולחוץ דהינו כשסוגר הדלת במקום
שפה פנימית שלעובי הדלת ולחוץ כבחוץ״ י״ד
מי שעומד אחורי בי הכנ׳ וביניהם חלון אפי׳ גבוה
מאה קומות אפי׳ אינו רחב ד׳ אמו׳ ומראה להם
פניו משם מצטרף עמהם לעשרה״ ט״ו
אם מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ וש״צ בתוך הפתח
הוא מצרפן״ י״ו חצר קטנה שנפרצה במילואה
לגדולה דהיי׳ שנפרצה קטנה במקו׳ חיבור לגדולה
ונפל כל אחו י״ח כותל שהיה מפסיק ביניהם וגדולה
[illegible] שנפל פסים מכאן ומכאן
[illegible] הקטנה ואין הקטנה מופלגת
מן [illegible] נה לא הרי היא כקרן זוית נשלה לכך אם
תשעה בגדולה וא׳ בקטנה מצטרפין שהקטנה
נגררת אחר הגדולה והרי הו׳ כאלו בתוך הגדולה
כיון שהרוב בגדולה אבל אם היו ט׳ בקטנה וא׳
בגדולה או ה׳ בזו וה׳ בזו אין מצטרפין״ י״ט
היה ש״צ בקטנה וצבור בגדולה מוציאן ידי
חובתן שהוא נגרר אחריהן אבל [illegible] ש״צ
[illegible] ולה רצבו׳ בקטנה אינו מוציאן ידי חובתן

שאין הרוב נגרר אחר היחיד״ י״ח אם קצת
העשרה בבה׳ וקצתם בעזרה אינם מצטרפין
אע״פ שהי׳ גבוהה [illegible] ויש לה מחיצות
גבוהות י׳ מפני שהי׳ בטלה לגבי בי הכנסת״
י״ט ויש מי שכתב דה״מ כשאין המחיצות מגיעות
לתקרת הגג״ כ׳ היו י׳ בבה״כ וא׳ אומרין קדיש
וקדושה אפי׳ מי שאינו עמהם יכול לענות וי״א
שלא יהא מפסיק טנוף או כותי״ כ״א עיר
שאין בה אלא עשרה וא׳ מהם רוצה לצאת בימים
הנוראים כופין אותו שישאר או להשכיר אחר
במקומו ואם הם שנים רוצים לצאת שנים ישכירו
שניהם אחד בשותפות במקומם ושניה׳ יפרעו
בשוה״ ואם אחד עני וא׳ עשיר פורעין ח״צ
לפי ממון וחציו לפי נפשות״ ושכר החזן על
היוצאים כעל הנשארים״ כ״ב אין כופין
לשכור להשלים מנין כי אם בימים הנוראים
ובזמן שאין חסרי׳ להן כי אם ט׳ א׳ או ב׳ אא״כ
מנהגן קבוע ומפורסם בעיר לכוף להשכיר
אבל בחסרון ג׳ או ד׳ אם יש מנין מיושבי העיר
כופין לשכור החזן״ נו דין עניית הקדיש
על ידי הקהל״ ובו ה׳ סע׳ א
צריך בעניית הקדיש לכוון ולענות אותו בקול רם ולהשתדל
לרוץ כדי לשמוע קדיש״ ב׳ כשש״צ אומ׳
יתברך כלהפס כל העם עונין אמן וכן כשאומ׳
בריך הוא וכן כשאומ׳ ואמרו אמן״ ג׳ העונים
עד לעלם עלמיא בלבד טועים הם כי אסור להפסיק
בין עלמיא ליתברך״ ד׳ כשאומ׳ החזן יתגדל
כורע וכן ביהא שמיה רבא וכן ביתברך וכן
בבריך הו׳ וכן באמן״ ה׳ לאחר שסיים הקדיש
פוסע ג׳ פסיעו׳ ואח״כ אומ׳ עושה שלום כו׳
נז דין ברכו ועניית׳ ובו [illegible] סע׳ א׳ אחר
שש״צ ברכו את ה׳ המבורך הקהל עונין ואחרי׳
ברוך ה׳ המ׳ לעולם ועד״ וחוזר ש״צ ואומ׳ בה המב׳
לע׳ ב׳ [illegible] להם לצעוק על חביריהם בין

קדיש וברכו ליוצר אור הואיל בצרכי רבים
טועים הם" נח הלכות קריאת שמע
ומברכותיה" ובו ז' סעי" א
זמן קריאת שמע של שחרית משיראה את
חבירו הרגיל עמו קצת ברחוק ד' אמות ויכירנו
ונמשך זמנה עד סוף ג' שעות שהוא רביע היום"
ומצותה מן המובחר לקרותה כותיקין שהיו
מכוונים לקרותה מעט קודם הנץ החמה כדי
שיסיים ק"ש וברכותיה עם הנץ החמה
ויסמוך לה התפלה מיד בהנץ החמה ומי שיוכל
לעשות כן שכרו מרובה מאד" ב' אם לא קרא
אותה קודם הנץ החמה יש לו להקדים לקרותה
במהרה כל מה שיוכל" ג' מי שהוא אנוס
כגון שהיה משכים לצאת לדרך במקום גדודי
חיה ולסטים שלא יוכל לעמוד ולא לכוון אפילו
פרשה ראשונה ואפי' עד לבבך או שבני השיירא
הולכים מהרה ולא ימתינו לו כל כך יכול לקרותה
עם ברכותיה משעלה עמוד השחר וכיון ש'
עלה עמוד השחר שפיר קרינן ביה ובקומך
וגם שפיר מקרי יוצר אור" אבל אם אינו מקום
גדודי חיה ולסטים וגם אין בני השיירה נחפזים
כל כך אפי' יוצא לדרך אחר שעלה עמוד השח
אינו קורא עד שיגיע זמנה" ד' אם קראה
משעלה עמ' השחר אעפ"י שלא היה אנוס יצא בדי
עבד" ה' אם נאנס ולא קרא ק"ש ערבית עד
שעלה עמ' השחר כיון שעדיין לא הנץ החמה
קורא ק"ש ויוצא ידי חובת ק"ש ערבית" ואם היה
אנוס באותה שעה לצאת לדרך מקום גדודי
חיה ולסטים לא יקרא אז קרי' שמ' פעם שניה
לצאת בה ידי חובת ק"ש של יום שמאחר שעשה
לאותה שעה לילה אין לחזור ולעשותו יום"
ו' אעפ"י שזמנה נמשך עד סוף השעה
שלישית אם עברה שעה שלישית ולא קראה
קורא אותה בברכותיה כל שעה ד' שהוא שליש

היום ואין לו שכר כקורא בזמנה ואם עברה
שעה רביעית ולא קראה קורא בלא ברכותיה
כל היום" ז' אם לא קרא ק"ש בהם יא' שיש
לה תשלומין בערבית וכן אם לא קרא ק"ש ערבית
יש לה תשלומין ביום ויש חולקים" נט
דין ברכה ראשונה מיוצר"
ובו הסעי" א בא"י אמ"ה יוצר
אור ובורא חשך תיקנו להזכיר מדת לילה ביום
להוציא מלב האפיקורסין שאומ' שמי שברא
אור לא ברא חשך" ב' אם טעה ואמ' אשר
בדברו מעריב ערבים ונזכר מיד ואמ' יוצר אור
וסיים יוצר המאורות יצא" אבל אם אחר שאמ'
אש' בדב' מע' ער' לא אמ' יוצ' אור ולא סיים
יוצר המאורות לא יצא" ואם אמ' יוצר אור ובורא
חשך אש' בדב' מע' ער' וגם סיים מע' ערבים
לא יצא" אב' אם סיים יוצ' המאורות כיון שפתח
יוצר אור יצא אעפ"י שהפסיק במערי' ערבים"
ג' יש אומ' שקדושה שביוצר יחיד אומרה
כפי שאינה אלא סיפור דברי' ולא שהיחיד מ'
דלגה. ואינה נאמרת אלא בצבור ויש לחוש
לדבריהם ולהזהר שהיחיד יאמרנה בניגון
וטעמים כקורא בתורה" ד' ברכת יוצר
וערבים אומ' עם הש"ץ בנחת ולא [illegible]נה אמן אחר
סיום הבוחר בעמ' יש' באהבה משו[illegible]י הפסק"
ה' אם טעה בברכת יוצר [illegible]
אחר תחתיו אם טעה מקדושה ואי[illegible]
צרי' להתחיל אלא ממקום שפסק" ס
[illegible]ין ברכות לק"ש ואין צריכי כוונה" ובו
הסעי" א ברכה שנייה אהבת עולם ואינה פ'
פותחת בברוך מפני שהי' סמוכה לברכת יוצר אור"
ב' קרא ק"ש בלא ברכות יצא ידי חובת ק"ש וחוזר
וקורא הברכות בלא ק"ש ונראה לי שטוב לחזור ולקרות
ק"ש עם הברכות" ג' סדר הברכות אינו מעכב ש'
שאם הקדים שנייה לראשונה יצא ידי חובת ברכה"

ד יא שאין מצות צריכות כוונה וי"א שצריכות
כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה וכן הלכה
ה הקורא את שמע ולא כיון את לבו בפסוק ראשון
שהוא שמע ישר' לא יצא ידי חובה והשאר אם לא כיון
לבו אפי' היה קורא בתורה או מגיה הפרשיות הללו
בעונת ק"ש יצא והוא שיכוין לבו בפסוק ראשון

סא דין כמה צרי' לדקדק ולכוין בק"ש

ובו כ"ו סעי' א יקרא ק"ש בכוונה באימה
ביראה ברתת ובזיע ב אשר אנכי מצוך הינו [היום]
לומ' בכל יום יהיו בעיניך כחדשים ולא כמי שכבר
שמע אותו הרבה פעמ' שאינו חביב אצלו ג
בק"ש יש רמ"ח תיבות וכדי להשלים רמ"ח כנגד איברי
שלאדם מסיים ש"צ ה' אלהיכם אמת וחוזר ואומ' בקול
רם ה' אלהיכם אמת. ואם הוא קורא ביחיד יכוין בט"ו
ווין שבאמת ויציב שעולים צ' והם כנגד ג' שמות
ההוייה שכל שם עולה כ"ו וד' אותיותיו הם שלשים
ד נוהגי' לקרות פסוק ראשון בקול רם כדי לעורר
הכוונה ה נוהגי' ליתן ידיהם על פניהם בקריאת
פסוק ראשון כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו
מלכוין ו צרי' להאריך בחית שלאחד כדי
שימליך הקב"ה בשמים ובארץ שלזה רומז חטוטרת
שבאמצע גג החית ויאריך בדל"ת שלאחד שיעור
שיחשוב הקב"ה יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העו'
ולא יאריך יותר מכשיעור זה ויש נוהגים להטות
הראש כפי הכוונה שבה מעלה ומטה ולד' רוחות
ז יד[illegible]לת שלא תהא כרי"ש ח לא יחטוף בחית
ולא יאריך באלף ט אסו' לומ' שמע שני פעמים
בין שכופל התיבה שאומ' שמע בין שכופל הפסוק
הראשון י כשקורא ק"ש על מטתו מותר לקרות
כל הפרשה ולחזור ולקרותה ויש מי שאומ' שאפי' זה
יש ליזהר מלומ' פסוק ראשון יא האומר באשמורות
בסליחות וביה"כ בתפלת נעילה ב' פעמ' פסוק שמ' יש'
יש לו למחות שלא יאמרו יב י"י הוא האלהים שאומרי'
אותו ביה"כ בתפלת נעילה ז' פעמי' מנהג כשר הוא יג
אחר פסוקי ד' אבות וגבורו' וקדוש' ואתה קדוש
להפסיק מעט בר לפני התיבה ואין עושין דבר זו
קבלת מלכות שמים ושאר דברי' שבקדושה
בין היום לעל לבבך וב'שה שלא שמעו דהיינו לומ'
היום ולא למחר יו צרי' [illegible]
להטעים יפה העין שלא תהא נראית כהא יז צריך
להתיז זיין שלתזכרו דלא לשתמע תשקרו או תשכרו
והוי כעבדים המשמשי' את הרב עמ' רך פרס וכן
צריך להתיז זיין שלוזכרתם יח ירגיש יוד שלשמ'
ישר' שלא תבלע ושלא תראה אף וכן יוד דוהיו דלא
לשתמע והאו; יט צרי' ליתן ריוח בין וחרה לאף
דלא לשתמע וחרף כ צרי' ליתן ריוח בין תיבה
שתחלתה כסוף תיבה שלפניה כגון בכל לבבך על
לבבכם בכל לבבכם עשב בשדך ואבדתם מהרה
הכנף פתיל אתכם מארץ כא צרי' בכל אף שאחר
מים להפסיק ביניהם כגון ולמדתם אותם וקשרתם א'
ושמתם את וראיתם אותם שלא יהא נראה כקורא
מתם כב אף בפסוקי דזמרא ובתפלה צרי' לדקדק
בכך כג צרי' לדקדק שלא ירפה החזק ולא יחזק
הרפה ולא יניח הנד ולא יניד הנח כד צרי' לקרו'
ק"ש בטעמיה כמו שהם בתורה כה כשאומ' והיו
לאות על ידך ימשמש בתפלין שליד וכשיאמ' לטוטפת
בין עיני' ימשמש בתפלין שלראש וכשיאמ' וראיתם
אותו ימשמש בשתי ציצית שלפניו כו יש נוהגים
לקרו' ק"ש בקול רם ויש נוהגי' לקרותו בלחש

סב מי שלא דקדק בק"ש או לא השמיע

לאזנו ובו ה' סעי' א אע"פ שמצוה לדקדק
באותיותיה קראה ולא דקדק בהם יצא ב יכול לקרותה
בכל לשון ויזהר מדברי שבוש שבאותו לשון וידקדק
בו כמו בלשון הקדש ג צרי' להשמיע לאזנו מה
שמוציא בפיו ואם לא השמיע לאזנו יצא ובלבד
שיוציא בשפתיו ד אם מחמת חולי או אונס אחר
שקרא ק"ש בלבו יצא ה צרי' ש"צ להשמיע קולו
בשמע ישר' כדי שישמעו הקהל וימליכו שם שמים יחד

קד״יש וברכו ליו״צר אור והולדה בצר ושלא יישן
טועים הם״ **סג הלכות** ק״ש אותה מהלך
ומהלכותיה״ ובו ט׳ סעי׳ א׳ .בי בהמ׳ או יושב
אסור קרי׳את שמע שלשה והות בקרקע או מושלך
על גבו ופניו למעלה׳ אבל קורא הוא והו׳ שוכב על
צדו ואם היה בעל בשר הרבה ואינו יכול להתהפך
על צדו או שהיה חולה נוטה מעט לצדו וקורא״
ב׳ מי שרוצה להחמיר לעמוד כשהו׳ יושב ולקראתה
מעומד נקרא עבריין״ ג׳ היה מהלך ורצה לקרות
ק״ש צרי׳ לעמוד בפסוק ראשון״ ד׳ עיקר הכוונה
הוא פסוק ראשון הלכך אם קרא ולא כיון לבו בפסוק
ראשון לא יצא ידי חובתו וחוז׳ וקורא ואפ׳ מד׳ מצות
אינן צריכי׳ כוונה מודה הכא״ ה׳ אם היה ישן
מצערין אותו ומעירין אותו עד שיקרא פסוק ראשון
והוא ער ממש מכאן ואילך אין מצערין אותו כדי
שיקרא והו׳ ער ממש שאע״פ שהו׳ קורא מתנמנם יצא״
ו׳ הקורא ק״ש לא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ בשפתיו
ולא יראה באצבעותיו בפרשה ראשונה שהוא עיקר
קבלת עול מלכות שמים מפני שנראה כקורא עראי
וכתו׳ ודברת בם ודרשינן עשה אותם קבע״ ז׳ היה
עוסק במלאכה ורצה לקרות ק״ש יתבטל ממלאכתו
עד שיקרא פרשה ראשונה כדי שלא יהא כקורא
עראי״ ח׳ האומנין ובעלי בתים שהיו עושין מלאכה
בראש האילן או בראש שורת הבנין קורי׳ ק״ש במקומן
ואינן צריכין לירד״ ט׳ הכתף אע״פ שמשאו על
כתיפו קורא ק״ש אבל לא יתחיל בשעה שטוען ולא
בשעה שפורק מפני שאין לבו מיושב״ **סד**
דין הטועה בק״ש ובו ד׳ סעי׳ א׳
קראה למפרע לא יצא בד״א בסדר הפסוק אבל אם
הקדים פרשה לחברתה אע״פ שאינו רשאי יצא לפי
שאינה סמוכה לה בתורה״ ב׳ קרא פרשה וטעה בה
אם יודע היכן טעה כגון שקרא כולה או שדלג פסוק
א׳ באמצע חוזר לראש אותו הפסוק וגומ׳ הפרשה ואם
אינו יודע היכן טעה חוזר לראש הפרשה״ ג׳ טעה

בין פרק לפרק שהוא יודע שסיים פרשה ואינו יודע
אם ראשונה אם שנייה חוזר לפרק ראשון ויתחיל
מוהיה אם שמוע״ ד׳ היה עומד בוכתבתם ואינו
יודע אם בוכתבתם שבפרש׳ ראשונה או בוכתבתם
שבפרש׳ שנייה חוזר לוכתבתם שבראשונה והו״מ
שלא התחיל למען ירבו ימיכם אין צרי׳ לחזור דסירכ׳
נקט ואתא״ **סה הנכנס לבה״כ** ומצא
צבור קורין ק״ש ובו ג׳ סעי׳ א׳ קראה
סירוגין דהיינו שהתחיל לקרות והפסיק בין בשתיק׳
בין בדבור וחזר וגמר אפ׳ שהה כדי לגמור את
כולה יצא אפ׳ היה ההפסק מחמת אונס״ ב׳
קרא ק״ש ונכנס לבה״כ ומצא צבור קורין ק״ש צריך
לקרות ק״ש עמהן פסוק ראשון שלא יראה כאלו אינו
רוצה לקבל עול מלכות שמים עם חביריו והה״ה אם
הוא בבה״כ ואומ׳ דברי תחנוני׳ או פסוקים במקום
שרשאי להפסיק אבל אם הו׳ עסוק במקום שאינו רשאי
להפסיק כגון מב״ש ואמ׳ ואילך לא יפסיק לא יאמר
התיבות שהו׳ אומ׳ בשעה שהצבו׳ אומרי׳ פסוק ראשון
בניגון הציבור שיהא נראה כאלו קורא עמהם״
ג׳ קרא ק״ש ונכנס לבה״כ ומצא צבור שקורין
ק״ש טוב שיקרא עמהם כל הק״ש ויקבל שכר כקורא
בתורה״ **סו באיזה** מקום יכול להפסיק
ובאיזה מקום לא יפסיק״ ובו י׳ סעי׳ א׳ בין
הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב שלום לכל
אדם ובאמצע שואל בשלום מי שהו׳ ירא ממנו כגון
אביו או רבו או מי שהוא גדול ממנו בחכמה וכל
שכן מלך או אנס ומשיב שלום לאדם נכבד ואפ׳
באמצע הפסוק חוץ מפסוק שמע יש׳ ובשכמל״ו
שלא יפסיק בהם כלל אם לא מפני מי שירא ממנו
שמא יהרגנו״ ב׳ אם שכח להניח ציצית ותפלין
יכול להפסיק בין הפרקים להניחם ויברך עליהם״
ג׳ לקדיש ולקדושה ולברכו מפסי׳ אפ׳ באמצע
הפיסוק וכן למודים אבל לא יאמ׳ לא מודים בלבד״
ד׳ כהן שהיה קורא ק״ש וקראוהו לקרו׳ בתורה

יש מי שאומ' שמפסיק ויש מי שאומ' שאינו
מפסיק והלכה כדבריו" ה ואלו הן בין הפרקים
בין ברכה ראשונה לשנייה בין שנייה לשמע בין
שמע לוהיה אם שמוע בין והיה אם שמ' לויאמר"
אבל בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק שלא להפסיק
בין ה' לאמת לא יאמ' אני ה' אלהיכם אמת ואין מפסיק
כדין באמצע הפרק" ו אם פסק מפני היראה או
מפני הכבוד אחר שאמ' אמת או שפ"ים קודם
החזן וסמך ה' אלהיכם א"ע עם אמת וממתין שיתחיל
החזן ושיאמ' עמו אינו צריך לחזור ולומ' פעם אחרת
אמת" ז אינו אומ' אמן אחר גאל ישראל משום דהוי
הפסק" ח צרי' לסמוך גאולה לתפלה ולא יפסיק
אחר שאמ' גאל ישראל רק אם אירעו אונס שלא הניח
תפלין ונזדמנו לו בין גאולה לתפלה מניח אז ולא
יברך עליהם עד אחר שיתפלל אבל טלית לא
יניח אז ואם עד שלא אמ' גאל יש' נזדמנו טלית
ותפלין מניח ולא יברך עליהן עד אחר התפלה"
ט אין לענות קדיש וקדושה בין גאולה לתפלה
וכיוצא עושה ממתין בשירה חדשה כדי לענות"
כל מי שלא אמ' אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה
ערבי' לא יצא ידי חובת המצוה כתקנה"

סז דין ספק אם קרא ק"ש ובו סע' א' ספק
אם קרא ק"ש חוזר וקורא ומברך עליה ולאחריה
אבל אם יודע שקראה אלא שמסופק אם בירך
לפניה ולאחריה אינו חוזר" סח שלא
להפסיק בפיוטים ומברך" ובו
סע' א' יש מקומות שמפסיקין בברכות
ק"ש לומ' פיוטי' ונכון למנוע מלאומרם משום דהוי
הפסק" סט דין הפורס על שמע ובו
ב' סע' א יש בני אדם שהתפללו כל א' בפני עצמו
ביחיד ולא שמעו לא קדיש ולא קדושה עומ' א' מהם
ואומ' קדיש וברכו וברכה ראשונה יוצר אור ולא
יותר וזה נקרא פורס על שמ' לשון חתיכה פרוסה
שאין אומרין אלא קצת ממנה ולאחר שסיימו וברכת

יוצ' אור אומרי' אבות וגבורות וקדוש' ואתה קדוש
וזה נקרא עובר לפני התיבה ואין עושין דברי' אלו
בפחות מעשרה משום דהוי דברי' שבקדושה"
וצריך לחזור אחר ששה שלא שמעו דהיינו רוב
העשרה ואם אינם נמצאים אפי' בשביל א' שלא
שמע אומרי' ואפי' מי ששמע יכול לפרוס על
שמע ולעבור לפני התבה בשביל אותו שלא שמע
מ"מ אם אותו שלא שמע בקי לפרוס על שמע
ולעבור לפני התיבה מוטב שיפרוס ויעבור לפני
התבה הוא משיפרוס ויעבור לפני התבה אחר
שכבר שמע' ב סומא אע"פ שלא ראה מאורות
מימיו פורס על שמ' ומברך יוצר המאורות שהוא
נהנה במאורות שרואים אחרים שיורוהו הדרך אשר
ילך בה" ע מי הם הפטורי' מק"ש
ובו ה' סעי" א נשים ועבדים פטורי' מק"ש מפני
שהי' מ"ע שהזמן גרמה ונכון הוא ללמדן שיקבלו
עליהן עול מלכות שמים" ב קטני' פטו' ולדת כשלא
הגיעו לחינוך ולרש"י אפי' הגיעו מפני שאינן מצוי
אצלו בזמן ק"ש בערב וישן הן בבקר וראוי לנהוג
כר"ת ג הכונס את הבתולה פטור מק"ש ג' ימי'
אם לא עשה מעשה מפני שהוא טרוד טרדת מצוה
והמ' בזמן הראשונים אבל עכשיו שגם שאר בני
אדם אינם מכוונים כראוי גם הכונס את הבתולה
קורא" ד היה עוסק בצרכי רבים והגיע זמן
ק"ש לא יפסיק אלא יגמור עסקיהם ויקרא אם נשאר
עת לקרות" ה היה עוסק באכילה או שהיה במרחץ
או שהיה עוסק בתספורת או שהיה מהפך בעורות
או שהיו עוסקים בדין להרמב"ם גומ' ואח"כ קורא
ק"ש ואם היה מתירא שמא יעבור זמן ק"ש ופסק
וקורא הל' משובח" ולהראב"ד מפסיק וקורא אע"פ
שיש שהות לקרות" עא אבל והעוסק
במת פטורי' מק"ש" ובו ז' סעי" א
מי שמת לו מת שהוא חייב להתאבל עליו אפי' אינו
מוטל עליו לקברו פטור מק"ש ומן התפלה ואפי' אם

ר"ת להחמיר על עצמו ולקרות אינו רשאי ואס"ש לו מי שישתדל משבילו בצרכי קבורה ורצה להחמיר על עצמו ולקרות אין ממחין בידו" ב
בד"א בחול אבל בשבת חייב כל היום עד הערב אם מחשיך על התחום להתעסק בצרכי קבורה אבל אינו מחשיך על התחום חייב גם לעת ערב וי"ט שני דינו כחול ואם אינו רוצה לקברו בו ביום דינו כשבת"
ג המשמר את המת אף אינו מתו פטור" ד היו שנים משמרים זה משמר וזה קורא ואח"כ משמר זה וקורא זה" ה החופר קבר למת פטו"
ו היו שנים או יותר חופרים כל הצריכים לצרכי החפירה בבת אחת פטורין ואם יש נוספים נשמטים וקורין וחוזרין לו ומתעסקין והאחרי' נשמטין וקורין"
ז אסור לקרות ק"ש תוך ד' אמות של מת או בבית הקברות ואם קרא לא יצא"

עב דין משאי המטה

והמנחמין והמלוין" ובו ה' סעי" א
משאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן בין אותם שהם לפני המטה בין אותם שהם לאחריה מאחר שלמטה צורך בהן חייבין" ב אין מוציאין את המת סמוך לק"ש שאין שהות להוציאו ולקברו קודם שיגיע זמן ק"ש ואם התחילו להוציאו אין מפסיקין כדי לקרות" ג העם העוסקין בהספד בזמן שהמת מוטל לפניהם נשמטין אחד אחד וקורין ומתפללין" אין המת מוטל לפניהם הם קורי' ומתפללין והאונן יושב ודומם" ד קברו את המת וחזרו האבלים לקבל תנחומין וכל העם הולכין אחריהם ממקום הקבר למקום שעומדי' שם האבלים לעשות שורה לקבל תנחומי' אם יכולין העם להתחיל ולגמור אפי' פסוק א' קודם שיגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו" ה העומדי' בשורה לנחמו הפנימים שרואין פני האבל פטורי' והחיצונים שאינן רואי' פני האבל חייבי'

עג הישן

עם אשתו ובניו איך יתנהג" ובו ד' סעי' א שנים שהיו ישנים בטלית אחד ובשר שניהם נוגעין זה בזה לא יקרא

ק"ש אא"כ היתה טלית מפסקת ביניהם ממתניהם ולמטה" ב אם היה ישן עם אשתו קורא בחזרת פניו לצד אחר אף בלא הפסקת טלית משום דחשיבא כגופו ויש מי שאוסר ונכון לחוש לדבריו" ג אם היה ישן עם בניו בעודם קטנים מותר לקרות בחזרת פניו בלא הפסקת טלית ואם הם גדולים צרי' להפסיק טלית" ד עד כמה המה חשובים קטנים התינוק עד שיהיה לו בן י"ב שנים והתינוקת עד שיהיו לה י"א שנים ואף הביאו ב' שערות מותר" ובשנת י"ב לתינוק וי"א לתינוקת אם הביאו ב' שערות אסור בלא הפסקה ואם לא הביאו ב' שערות מותר" ומשנת י"ג ואילך לתינוק וי"ב לתינוקת אף אם לא הביאו ב' שערות אסו"

עד שלא לברך

כשאיבריו רואי' את הערוה" ובו ו' סעי" א היה ישן ערום בטליתו צרי' להוציא טליתו על לבו ואז יקרא משום דלבו רואה את הערוה אסור" ב הרוחץ ערום במים צלולין ורוצה לקרות יכסה בבגד ממטה ללבו כדי שלא יהא לבו רואה את הערוה כשיברך ודוקא בבגד אבל בידים לא הוי כסוי" ואם היו המים עכורין שאין איברין נראין בהן מותר לקרו' והוא בתוכן והוא שלא יהא ריחן רע" ג אם האדם מחבק גופו בזרועותיו דינינן ליה כהפסקה" ד יש מי שאומ' שהנשים יכולות לברך ולהתפלל כשהן לבושות החלוק אע"פ שאינן מפסיקות למטה מהלב"
ה שאר איבריו רואין את הערוה מותר אבל אם היה מאיבריו נוגע בין בערותו בין בערות חבירו אסור לקרו' ק"ש או להתפלל וירכותיו שהערוה שו' כבת עליהן צרי' להפסיק בבגד או להרחיקן בענין שלא יגע הירכהן" ו היתה טליתו חגורה עבר מתניו לכסותו ממתניו ולמטה אע"פ שממתניו ולמעלה הוא ערוס מותר לקרו' ק"ש אבל להתפלל אסור עד שיכסה לבו"

עה להזהר מגלוי

שער וקול האשה בשעת ק"ש וכן שלא לקרותם כנגד הערוה" ובו ו' סעי" א טפח

מגלה באשה במקו' שדרכה לכסותו אפ' הייא
אשתו אסו' לקרו' ק"ש כנגדה" ב' שער שלאשה
שדרכה לכסותו אסו' לקרו' כנגדה אבל הבתולות
שדרכן לילך פרועות הראש מותר" ג' יש ליזהר
משמיעת קול זמר אשה בשעת ק"ש" ד' אסור
לקרות כנגד ערוה אפ' שלכותי וכן כנגד ערות
קטן אסור" ה' ערוה בעששית ורואה אותה
דרך דפנותיה אסו' לקרות כנגדה דכת' ולא יראה
בך ערות דבר והא מתחזיא" ו' היתה ערוה כנגדו
והחזיר פניו ממנה או שעצם עיניו או שהוא בלילה
או שהו' סומא מותר לקרות דבראייה תלא רחמנא
והא לא חזי לה"

ע"ו להזהר מצואה

בשעת ק"ש ובו ח' סעי' א' צואה בעששית
מותר לקרו' כנגדה אע"פ שרואה אותה דרך דפ'
נותיה משו' דבכסוי תלא רחמנא דכת' וכסית את
צאתך והא מתכסיא" ב' צואה בגומא מניח
סנדלו עליה וקורא דחשיבא כמכוסה וכיון שאין
ריח מגיע לו מותר והוא שלא יהא סנדלו נוגע בה"
ג' העבירו צואה לפניו אסו' לקרות כנגדה ופי'
חזיר כצואה עוברת דכי אפ' עולה מן הנהר אין
הרחיצה מועילה לו דהוי כגרף שלרעי" ד' היתה
צואה על בשרו ומכוסה בבגדו או שהכניס ידיו
בבי' הכסא דרך חור ואינו מריח ריח רע יש מתירי'
לקרו' ויש אוסרין" ויא' של התיר המתיר בצואה על
בשרו אלא במקום שהי' נכנסת מאליה בלא מלבושים
כגון תחת [illegible] ידים ונכון לעשות אבל כתבי' המחמי'
ה' צואה בפי טבעת אפ' הי' מכוסה אסו' לקרות
לדברי הכל אפ' אינה נראית כשהוא עומד ונראית
כשהו' יושב" ו' היה לפניו מעט צואה יכול
לבטלה ברוק שירוק בה ויקרא כנגדה והו' שיהא
הרוק עבה ואין הביטול מועיל אלא לפי שעה אבל
אם לא יקרא מיד הרוק נימוח ונבלע בה ולא בטלה"
ז' ספק אם צואה בבית מותר לקרות והחזקה
שאין בו צואה ספק אם צואה באשפה אסור משו'
דחזקת אשפה שיש בה צואה אבל ספק מי רגלים
אפ' באשפה מותר משו' דלא אסרה תורה לקרו'
כנגד מי רגלים אלא כנגד עמוד שלהן לחוד ואחר
שנפל לארץ מיתסר אלא מדרבנן ובספיקו לא גזרו"
ח' קרא במקו' שראוי להסתפק בצואה ומצאה
אח"כ צרי' לחזור ולקרו' אבל אם אין המקו' ראוי להס'
תפק בו אין צרי' לחזו' ולקרו' ומי רגלים אפ' מצאן
במקו' שראוי להסתפק אין צרי' לחזו' ולקרות"

ע"ז שלא לקרות כנגד מי רגלים

ובו ג' סעי'" א' אסו' לקרו' כנגד מי רגלים
עד שיטיל לתוכו רביעית מים ואז מותר ל"ש
על גבי קרקע ל"ש בכלי ובלבד שלא יהא עביט המיוחד
להם ל"ש היו הם בכלי תחלה ונותן עליהם מים ל"ש
היו המים בכלי תחלה" ב' רביעי' שאמרו למי
רגלים שלפעם אחת ושלשני פעמ' ב' רביעיות
ושלשלשה ג'"

ע"ח מי שנצרך להטיל

מים בשעת קריאה" ובו ג' סעי' א' היה קורא והתחיל
מי רגליו שותתין על ברכיו פוסק עד שיכלו המים
וחוזר לקרות אפ' אם נפלו על בגדיו ויש בהם טופח
ע"מ להטפיח כיון שהם מכוסים בבגדיו ואם נפלו
מי רגלים בארץ מרחיק מהם ד' אמו' ואפ' שהה כדי
לגמור את כולה אינו צרי' לחזו' אלא למקום שפסק"

ע"ט מי שנצרך לו צואה בשעת ק"ש

ובו ט' סעי'" א' היתה צואת אדם מאחריו
צרי' להרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח אפ' יש
לו חולי שאינו מריח צרי' להרחיק ד' אמו' ממקו' שכלה
הריח למי שמריח ומלפניו צרי' להרחיק עד מקום
שאינו יכול לראותה בינם ואם הי' מצדדין דינו
כמלאחריו" ב' היתה במקו' גבוה י' טפחי' או
נמוך י' או שהיתה בבית א' והוא בבית אחר אפ'
הפתח פתוח וישב בצדה ורואה אותה אם אין הריח
יכול לקרו' דכיון שהי' ברשות אחרת קרינן ביה
שפיר והיה מחניך קדוש להרא"ש ולהרשב"א
דוקא בשאינו רואה אותה ואם יש לה ריח לא.

מהניא הפסקה ולא שנוי רשות״ וי״א דכי היכי ד׳
הפסקה מועלת לצואה עצמה ה״נ מועילה לריח רע
שלה״ ג׳ חצר קטנה שנפרצה במילואה לגדולה
והגדולה עודפת עליה מן הצדדין קטנה לא חשיבא
כבית בפני עצמה כיון שנפרצה במילואה לגדולה
אבל הגדולה כיון שכתליה עודפים על של קטנה
מצד זה ומצד זה חשיבא כבית בפני עצמה
הילכך אם צואה בגדולה אסור לקרות בקטנה עד
שירחיק כשיעור ואם צואה בקטנה מותר לקרות
בגדולה בלא הרחקה אם אין מגיע לו ריח רע״
ד׳ צואת כלב וחזיר אם נתן בהן עורות מרחיקין
מהן כמו מצואת אדם ואם לאו דינם כדין צואת
שאר בהמה וחיה ועוף שאין צריך להרחיק מהם אם
אין בהם ריח רע ואם יש בהם ריח רע דינם כצואת
אדם״ ה׳ צואת חמור הרכה לאחר שבא מן
הדרך וצואת תרנגול ומי״ה ונבלה מסרחת דינם כצואת
אדם וההולך בדרך אע״פ שרואה צואת בהמ׳ כנגדו
אם אין הריח בא לו אינו חושש למיעוט לתלותה
בשל חמור ובסמוך בשר י״א שיש לחוש לפי שרוב
הבהמות המצויות שם הם״ ו׳ בירושלמי אוסר
לקרות כנגד מי רגלי חמור הבא מן הדרך וכנגד
צואת תרנגולין ההולכי׳ בבית דינם כצואת בהמ׳ חיה
ועוף אבל הל״נ שלהן יש בו סרחון ודינו כצואת
אדם״ ז׳ אסור לקרות כנגד אשפה שריחה רע״
ט׳ יצא ממנו ריח מלמטה אסור בדברי תורה עד שיכלה
הריח ואם יצא מחבירו מותר בד״ת משום דא״א
שהתלמידים קצתם גורסים וקצתם ישנים ומפיחים
בתוך השינה אבל לקרות ק״ש אסור עד שיכלה הריח״

פ׳ מי שאינו יכול להשמר מהפ״ח״ ובו סע׳ א׳״

מי שברי״א לו שאינו יכול לעמוד
על עצמו מלהפיח עד שיגמור ק״ש ותפלה מוטב
שיעבור זמן ק״ש ותפלה ולא יתפלל ממה שיתפלל
שלא בגוף נקי ואם עבר זמן תפלה אנוס הוא ומתפלל
מנחה שתים ואם יראה לו שיכול לעמוד על עצמו

בשע׳ ק״ש יניח תפלין בין אהבה לק״ש שמ״

פ״א דין צואת קטן ובו ב׳ סעי׳״

א׳ קטן שהגיע לגבול שאחר כיוצא בו יכול
לאכול כזית דגן בכדי שיכול גדול לאכול אכילת
פרס מרחיקין מצואתו ומימי רגליו״ ב׳
היה קורא וראה צואה כנגדו ילך כדי שירחיקנה
מאחריו ד׳ אמות ואם אי אפשר כגון שיש לפניו נהר
או דבר אחר המעכב ילך כדי שיניחנה לצדדין
ד׳ אמות ואינו צריך לחזור יותר ממקום שפסק ולהר״ יונה
אפילו במקום שהיה לו להתחיל לבו שיש שם צואה
צריך לחזור לראש״

פ״ב דין צואה יבשה ובו ב׳ סעי׳״

א׳ צואה יבשה כל כך שאם
יזרקנה תתפרך הרי היא כעפר ומותר לקרות כנגדה
והוא שלא יהא בה ריח רע״ ב׳ מי רגלים שנבלעו
בקרקע אם היו מרטיבים את היד אסור לקרות כנגדם

פ״ג דיני בית הכסא בק״ש ובו ה׳ סעי׳

א׳ אסור לקרות כנגד בית הכסא אף פינו ממנו
הצואה ויראה דהיינו כשאין בו מחצות אבל אם
יש לו מחצות אע״פ שיש בו צואה קורא כנגדו
בסמוך ואינו חושש אם אין מגיע לו ריח רע״
ב׳ הזמינו לבית הכסא ועדיין לא נשתמשו בו מותר
לקרות כנגדו אבל לא בתוכו״ ג׳ אמר בית זה יהא
לבית הכסא ואמר על בית אחר וגם זה הרי הוא ספק
ספק אם הזמינו לכך אם לאו לפיכך אין קורין בו
לכתחלה ואם קרא בו יצא״ ד׳ בית שהוא בתפיסה
ופיו ברחוב ד׳ אמות מן הגומא והוא עשוי במדרון
כעניין שהרעי מתגלגל ונופל מיד למרחוק וכן
מי רגלים יורדים מיד לגומא כסתום דמי ומותר
לקרות בו אם אין בו ריח רע וגם אין משתינין בו חוץ
לגומא״ ה׳ בני אדם שיש להם ספסל בקובו ונקב
עליו מותר לקרות ק״ש כנגדו כיון שאין הצואה על
הנקב וגם אין הגרף תחת הנקב ועוד שהנקב
מכוסה תדיר בדף״

פ״ד אם מותר לקרות במרחץ״ ובו סע׳ א׳״

מרחץ חדש של

רחוצו בו מותר לקרות בו ומשין בבית החיצון שכל
העומדי' שם לבושים מותר" ובאמצעי שקצת העו'
מדין שם לבושים וקצתם ערומים יש שם שאילת
שלום אבל לא קש ותפלה" ובפנימי שכולם עומדי'
ערומים אפי' שאלת שלום אסור" פה באיזה
מקומות אסור לקרות קש" ובו ב' סעי' א
לא ילך אדם במבואות המטונפות ויניח
ידיו על פיו ויקרא קש ואפי' אם היה קורא ובא צריך
להפסיק כשיגיע למבוי המטונף וכשיצא משם
אם שהה כדי לגמור את כולה אינו צריך לחזור אלא
למקום שפסק" ב' אפי' להרהר בד"ת אסור בבית
הכס' ובבי' המרחץ ובמקו' הטנופות והו' המקום
שיש בו צואה ומי רגלים דברים שלחול מותר לאומרם
שם בלשון הקדש" וכן הכנויין כגון רחום ונאמן
וכיוצא בהן מותר לאומרם שם" אבל השמות שאינם
נמחקים אסור להזכירם שם ואם נזדמן לו שם להפריש
מדבר האסור מפריש ואפי' בלשון הקדש ובענייני קודש"

פו שצריך להרחיק מן מים סרוחין ובו

סעי' א' מים סרוחין ומי משרה ששורין בהן
פשתן או קנבוס צרי' להרחיק מהן כמו מן הצואה"

פז כמה צרי' להרחיק בשעת

קש מן גרף שלרעי" ובו ג' סעי' א' גרף שלרעי
ועביט שלמי רגלים שלחרס או שלעץ צרי'
להרחיק מהם כמו מה צואה אפי' הטיל בהם מים
אבל אם הם שלמתכת או שלזכוכית או שלחרס
מצופה מותר אם הם רחוצים יפה" ב' גרף
ועביט שלחרס או שלעץ שכפאו על פיו יש מתירי'
ויש אוסרי' והלכה כדברי האוסרים" ג' מותר
לקרו' קש בבית שיש בו צואה ומי רגלים או גרף
ועביט כיון שהרחיק מהם כשיעור שנתבאר
בסי' ע"ט וכן אם כפה עליהם כלי אע"פ שהם
עמו בבית הרי הן כקבורים ומותר לקרות כנגדן"

פח בעל קרי מותר בקש ובו

סעי' א" כל הטמאים קורין בתורה וקורין קש ומ'
ומתפללין חוץ מבעל קרי שהוציאו עזרא מכלל
הטמאים ואסרו בין בד"ת בין בקש ותפלה עד
שיטבול כדי שלא יהיו תלמידי חכמי' מצויים אצל
נשותיהן כתרנגולים ואח"כ בטלו אותה תקנה
והעמידו הדבר על הדין שאף בעל קרי מותר בד"
ת' ובקש ותפלה בלא טבילה ובלא רחיצה דט' קבין
וכן פשט המנהג"

פט הלכות תפלה

וזמנה" ובו ח' סעי' א'
זמן תפלת השחר מצותה שיתחיל עם הנץ החמה
כדכתי' ייראוך עם שמש" ואם התפלל משעלה
עמוד השחר והאיר פני המזרח יצא ונמשך
זמנה עד סוף ד' שעות שהן שליש היום ואם טעה
או עבר והתפלל אחר ד' שעות עד חצות אע"פ
שאין לו שכר כתפלה בזמנה שכר תפלה מיהא
איכא" ב' כיון שהגיע זמן תפלה אסור לאדם
להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום משום דשמו
שלהקב"ה שלום אבל מותר לומ' לו צפרא דמרי
טב" ואפי' זה אינו מותר אלא כשהולך ללכת לראות
איזה עסק" אבל אם אינו הולך אלא להקביל פני
קודם תפלה אפי' זה הלשון אסור לכרוע לו וכשמשכים
לפתחו" וי"א דכריעה אסורה אפי' בלא משכים לפתחו
ואם התחיל לברך הברכות אין לחוש כל כך ואם
אינו משכים לפתחו אלא שפגע בו בדרך מותר
ליתן לו שלום" וי"א אפי' במוצא חבירו בשוק לא
יאמ' לו אלא צפרא דמרי טב כדי שיתן לב שהוא
אסור להתעכב בדברי' אחרי' כלל עד שיתפלל"
ג' אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד
שיתפלל תפלת י"ח ולא לאכול ולא לשתות" אבל
מים מותר לשתות קודם תפלה בין בחול בין בשבת
וימי' טובי' וכן אוכלין ומשקין לרפואה מותר"
ד' הצמא והרעב הרי הם בכלל החולים אם ישבו
יכולת לכוון דעתו יתפלל ואם לאו אם רצה אל
יתפלל עד שיאכל וישתה" ה' ואם התחיל לאכול
קודם עלות צרי' להפסיק וי"א שאינו צרי' להפסיק" ו'

אפ׳ ללמוד אסור משיגיע זמן תפלה והיינו מי שרגיל
להתפלל בבית מדרשו ואינו רגיל לילך לבי׳ הכנס׳
דאיכא למיחש דלמא מטריד בגרסיה ויעבור
זמן ק״ש ותפלה אבל מי שרגיל לילך לבי׳ הכנס׳
מותר ואם הוא מלמד לאחרי׳ אפ׳ אם אינו רגיל לילך
לבי׳ הכנס׳ מותר כיון שהשעה עוברת דזכות הרבים
דבר גדול הוא ואם לא ילמדו עכשיו יתבטלו ולא יוכלו
ללמוד׳׳ ז׳ מותר להסתפר וליכנס למרחץ סמוך
לשחרית שלא גזרו אלא סמוך למנחה שהוא דבר
המצוי׳׳ ח׳ בשעת הדוחק כגון שצריך להשכים
לדרך יכול להתפלל משעלה עמוד השחר וימתין
מלקרות ק״ש עד שיגיע זמנה ואע״פ שאינו סומך
גאולה לתפלה היכי עדיף טפי שיתפלל בביתו
מעומד ממה שיתפלל בזמנה והוא מהלך ויסמוך
גאולה לתפלה׳׳ צ׳ מקום הראוי להתפלל
ולהתפלל עם הצבור ודין ההולך בדרך ובו
כ״ב סעי׳׳ א׳ המתפלל לא יעמוד לא על גבי
מטה ולא ע״ג ספסל ולא על כל מקום גבוה אא״כ היה
זקן או חולה או שהיתה כוונתו להשמיע לצבור׳׳
ב׳ שיעור מקום גבוה שאמרו ג׳ טפחי׳ היה גבוה
ג׳ ויש בו ד׳ אמו׳ על ד׳ אמו׳ הרי הוא כעליה ומותר
להתפלל בו וכן אם היה מוקף מחיצות אע״פ שאין בו
ד׳ אמות על ד׳ אמ׳ מותר להתפלל בו שאין גובהו
ניכר כיון שלקח רשות׳׳ ג׳ האומנין שעושין
מלאכה לבע׳ הבית יכולי׳ להתפלל בראש הזית
ובראש התאנה ואין בזה משום לא יעמוד ע״ג מקום
גבוה ויתפלל דכיון שעלו לעשות מלאכתן הוי כמ׳
שנעלה לעליה ובשאר אילנו׳ צריכי׳ לירד והטעם
שנשתנו זית ותאנה משאר אילנות מפני שיש להם
ענפים הרבה יותר משאר אילנו׳ יש טורח גדול
בעלייתן ובירידתם ויתבטלו ממלאכתן ולפיכך
אמרו שיתפלל שם אבל בשאר אילנו׳ דליכא
ביטול ירדו ובע׳ הב׳ אפ׳ בראש הזית והתאנה צרי׳
לירד ולהתפלל דהא אינו משועבד למלאכה שהו׳

ברשו׳ עצמו ואם הקילו אצל פועלים מפני ביטול
מלאכה לא הקילו אצל בע׳ הבית׳׳ ד׳ צריך
לפתוח פתחים או חלונות כנגד ירושלם כדי להתפלל
כנגדן וטוב שיהיו בבי׳ הכנס׳ י״ב חלונו׳׳ ה׳ לא
יתפלל במקום פרוץ כמו בשדה מפני שכשהוא
במקו׳ צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר׳׳
ו׳ ולא בחרבה מפני חשד ומפני המפולת ומפני
המזיקין׳׳ ז׳ ולא אחורי בה״כ אם אינו מחזיר
פניו לבה״כ ואחורי בה״כ הוא הצד שהפתח פתוח בו
והוא הפך הצד שפונים אליו הקהל כשמתפללין׳׳
וי״א בהפך וראוי לחוש לדברי שניה׳ וגם כשמתפלל
בשאר צדדין חוץ לבה״כ יש להחמיר שיחזיר פניו
לבה״כ ועל זה בשניכר שמחזיר אחוריו לבה״כ אבל
אם הוא מתפלל בבית הסמוך לבי׳ הכ׳ ופניו כנגד
א״י כראוי ואחוריו לכותל ביתו שהוא כותל בי׳ הכ׳
מותר שאינו ניכר שמחזיר פניו מבה״כ׳׳ ח׳ אסור
לעבור חוץ לבה״כ בצד שהפתח פתוח בו בשעה
שהצבור מתפללין מפני שנראה ככופר כיון
שאינו נכנס להתפלל ואם נושא משוי או שלבוש
תפלין או שיש בה״כ אחר בעיר או שיש לבה״כ זה
פתח אחר מותר׳׳ ט׳ ישתדל אדם להתפלל
בבה״כ עם הצבור ואם הוא אנוס שאינו יכול
לבוא לבה״כ יכוין להתפלל בשעה שהצבור מתפללין
וכן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הצבור
והוא מתפלל ביחיד אעפ״כ יתפלל בבה״כ׳׳ י׳
כשעומד עם הצבור אסור לו להקדים תפלתו לתפלת
צבור אא״כ השעה עוברת ואין הצבור מתפללין
לפי שמאריכים בפיוטים או לסבה אחרת׳׳ י״א
מי שיש לו בי׳ הכנ׳ בעירו ואינו נכנס בו להתפלל
נקרא שכן רע וגורם גלות לו ולבניו׳׳ י״ב מצוה
לרוץ לבה״כ כשהולך וכן לכל דבר מצוה ואפי׳ בשבת
שאסור לפסוע פסיעה גסה אבל כשיוצא מבי׳ הכנס׳
אסור לרוץ׳׳ י״ג מותר לרוק בבה״כ ודורסו ברגליו או
מכסהו בגמי׳׳ י״ד ישכים אדם לבה״כ כדי שימנה

עם עשרה הראשונים׳ ט״ו אם נשאר אדם יחידי
מתפלל בב״ה שבשדות או אפי׳ בב״ה שבעיר אם
הי׳ תפלת ערבי׳ חייב חבירו להמתין לו עד שיסיים
תפלתו כדי שלא יתבלבל בתפלתו ואם מאריך בבקשו׳
ותחנונים אינו חיי׳ להמתין לו׳ י״ו ההולך בדרך
והגיע לעיר ורוצה ללון בה אם לפניו עד ד׳ מילין
מקום שמתפללין בו י׳ צרי׳ לילך שם ולאחריו צרי׳
לחזור עד מיל כדי להתפלל בעשרה׳ י״ז יש
מי שאומ׳ שמכ״ש שלא ישכים אדם לילך מעיר
שמתפללין בה בעשרה אם יכול לבוא למחוז חפצו
בעוד היום גדול ושלא יהא צרי׳ ללכת יחידי אחר
התפלה׳ י״ח בית המדרש קבוע קדוש יותר מב״ה
ומצוה להתפלל בו יותר מב״ה והוא שיתפלל בעשרה׳
י״ט יקבע מקו׳ לתפלתו שלא ישנהו אם לא
לצורך גדול ואין די לו במה שיקבע לו בב״ה להתפלל
לא בב״ה שקבוע בה צרי׳ שיהיה לו מקו׳ קבוע׳ כ׳
יכנס שיעור ב׳ פתחים ואח״כ יתפלל י״מ שיעור ב׳
פתחי׳ דהיינו ח׳ טפחי׳ יכנס לפנים שלא ישב אצל
הפתח כנראה כמשוי ישיבת ב״ה ולפי זה אם יש
לו מקום מיוחד אצל הפתח אין בכך כלום וי״מ
שהטעם מפני שמביט לחוץ ואינו יכול לכוין ולפי
זה אם אינו פתוח לרשו׳ הרבים אין בכך כלום וי״מ
שלא ימהר להתפלל מיד כשנכנס לא ישהה שיעור
ב׳ פתחי׳ ונכון לחוש לכל הפירושים׳ כ״א צריך
שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקיר ודבר קבוע
כגון ארון ותיבה אינם חוצצים ואפי׳ אדם אינו חוצץ
כ״ב ויש מי שאומ׳ שיש ליזהר מלהתפלל אחרי
שום אדם וטוב לחוש לדבריו׳ כ״ג הבגדים
המצויירים אעפ״י שאינן מלטות אין נכון להתפלל
כנגדן ואם יקרה לו להתפלל כנגד בגד או כותל
מצוייר יעצים עיניו׳ כ״ד לא יתפלל אחורי רבו
ולא בצד רבו ולא לפניו ואם הרחיק ממנו ד׳ אמות
מותר׳ כ״ה תלמיד חבר מותר להתפלל אחורי
רבו׳ כ״ו כל מקום שאין קורין בו קר״ש מ׳ אין

מתפללין בו וכשם שמרחיקין מצואה ומי רגלים
וריח רע ומן המת ומראיית הערוה לק״ש כך מרחיקין
לתפלה׳ כ״ז היה עומ׳ בתפלה והשתין תינוק בב״ה
ישתוק עד שיביאו מים להטיל על מי רגלים או
ילך לפניו ד׳ אמו׳ או לצדדיו או יצא מב״ה ויגמור
תפלתו׳

צ״א שיאזור מתניו ויכסה ראשו בשעת תפלה ובו ו׳ סעי׳

א׳ היתה טלית חגורה על מתניו לכסות ממתניו
ולמטה אסו׳ להתפלל עד שיכסה את לבו ואם
לא כסה לבו או שנאנס ואין לו במה יתכסה הואיל
וכסה ערותו להתפלל יצא׳ ב׳ צרי׳ לאזור אזור
בשעת התפלה אפי׳ יש לו אבנט שאין לבו רואה
את הערוה משו׳ הכון אבל שאר הברכו׳ מות׳ לברך
בלא חגורה מאחר שיש לו מכנסים׳ ג׳ י״א
שאסו׳ להוציא אזכרה מפיו בראש מגולה וי״א שיש
למחות שלא ליכנס לב״ה בגלוי הראש׳ ד׳ כובעים
הקלועים מקש חשיבי כסוי אבל הנחת יד על הראש
לא חשיבא כסוי ואם אחר מניח ידו על ראשו
שלו זה משמע דחשיבא כסוי׳ ה׳ לא יעמוד
בתפלתו באפונדתו ולא בראש מגולה ולא ברגלים
מגולים אם דרך אנשי המקו׳ שלא יעמדו לפני
הגדולים אלא בבתי רגלים׳ ו׳ דרך החכמ׳ ותלמידיהם
שלא יתפללו אלא כשהן עטופים׳

צ״ב הנצרך לנקביו ודין רחיצה לתפלה ושאר הכנות לתפלה׳ ובו י׳ סעי׳

א׳ היה צרי׳ לנקביו לא יתפלל
ואם התפלל תפלתו תועבה וצרי׳ לחזור ולהתפלל
והו׳ שאינו יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה
יצא בדי עבד אבל לכתחלה לא יתפלל עד שיבדוק
תפלתו
עצמו תחלה יפה׳ ב׳ אם באמצע נתעורר לו
תאוה יעמיד עצמו עד שיגמור ולא יפסיק ואם
בשע׳ ק״ש וברכותיה נתעורר בין לקטנים בין לגדולי׳
קורא כדרכו ואם רצה להרחיק ולהטיל מים עושה׳
ג׳ צרי׳ לקנח הפה להסיר כחו וניעו וכל דבר המטנף׳
ד׳ צרי׳ לרחוץ ידיו במים אם יש לו ואם אין לו

צרי' לחזר אחריהם עד פרסה וה"מ כשהוא הולך בדרך
והמים נמצאים לפניו אבל אם צרי' לחזור לאחוריו
למקום מים עד מיל חוזר יותר ממיל אינו חוזר ואם
מתירא שמא יעבור זמן התפלה ינקה ידיו בצרור
או בעפר או בכל מידי דמנקי" ה' רחץ ידיו והסיח
דעתו צרי' נטילה לתפלה אם יש לו מים אעפ"שאינו
יודע לגם שום לכלוך ולא יכלך" ואם אין לו מים
מזומנים אינו צרי' לחזור וליטול" ו' העומד בתפלה
ונזכר שנגע במקום מטונף די בנקיון עפר או צרורו
או מחכך ידיו בכותל" ז' מקום מטונף היינו מקומו'
המכוסים באדם לפי שיש בהם מלמולי זיעה וכן אם
חכך הראש" ח' המשתין לא יתפלל עד שישהה
כדי הילוך ד' אמו' משום ניצוצות וה מתפלל לא ישתין
עד שישהה כדי הילוך ד' אמו' תפלתו שגורה בפיו
ורחושי מרחשן שפתותיו" ט' הרוקק לא יתפלל
עד שישהה ד' אמו' המתפלל לא ירוק עד שישהה
ד' אמו' ירוקא לרצונו" אבל אם נזדמן לו רוק מותר"
י' טוב ליתן צדקה קוד' תפלה" **צג קודם שיתפלל**
צרי' לשהות וכו' ד' סעי'" א' ישהה שעה
אחת קוד' שיקום להתפלל כדי שיכוין לבו למקום
ושעה אחת אחר התפלה שלא תהא נראית עליו
כמשוי שממהר לצאת ממנה" ב' לא יעמוד
להתפלל לא באימה והכנעה לא מתוך שחוק וקלות
ראש ודברים בטלים ולא מתוך כעס ולא מתוך שמחה
כגון דברי תנחומין של תורה כגון סמוך לגאולת
מצרים או סמוך לתהלה לדוד שכת' רצון יראיו
יעשה שומר ה' את כל אוהביו" ג' אין עומדין
להתפלל מתוך דין ולא מתוך הלכה שלא יהא לבו
טרוד בה אלא מתוך הלכה פסוקה" ד' העוסק
בצרכי צבור כעוסק בתור' דמי פירו' לענין לעמוד
מתוכו להתפלל שגם זו שמחה היא לו שעוסק
בצרכי צבור" וה"מ דהיינו לענין דאינו צרי' לפסוק
להתפלל" **צד צריך לכוון כנגד** א"י
ודין הרוכב או יושב בספינה" ובו ט' סעי'" א'
בקומו להתפלל אם היה עומד בחוצה לארץ
יחזיר פניו כנגד ארץ ישרא' ויכוין גם לירושלם
ולמקדש ולבית קדש הקדשים" היה עומ' בא"י
יחזיר פניו כנגד ירושלם ויכוין גם למקדש ולבית
קדש הקדשים" היה עומד בירושלם יחזיר פניו
למקדש ויכוין גם לבית קדש הקדשי' היה עומ' אחורי
הכפרת מחזיר פניו לכפרת' ב' אם מתפלל
לרוח משאר רוחות יטה פניו לצד ארץ ישר' אם
הוא בחוצה לארץ ולירוש' אם הוא בא"י ולמקדש
אם הוא בירושלם" ג' מי שאינו יכול לכוון
הרוחו' יכוין לבו לאביו שבשמים" ד' היה רוכב
על החמור אין צרי' לירד ולהתפלל אפי' אם יש לו
מי שתופס חמורו לא מתפלל דרך הילוכו וכן
אם היה בספינה או עג' קרון אם יכול לעמוד
עומד ואם לאו יושב במקומו ומתפלל או אם היה
הולך ברגליו מתפלל דרך הלוכו אף אם אין פניו
כנג' ירוש' אפי' שלא במקום סכנה כי אם יעמוד
ויתפלל קשה בעיניו איחור דרכו ויטרד לבו
ולא יוכל לכוין" והכל לפי הדרך ולפי המקום
ולפי יראתו ויישוב דעתו ויש מחמירין לעמוד
באבות וראוי לחוש לדבריה' אם הוא שלא במקום
סכנה" ה' היה יושב בספינה או בעגלה אם
יכול לעמוד במקום הכריעות עומד כדי שיהא
כורע מעומד ופוסע ג' פסיעות" ו' חולה מתפלל
אפי' שוכב על צדו והוא שיכול לכוין דעתו" ז'
מי שהיו לו גוים מכאן ומכאן ומתירא שמא יפסיקו
תפלתו או יפסידו מקחו ישב במקומו ויתפלל לפי
שאין דעתו מיושבת עליו ואעפ"י שצרי' לעשות ג'
פסיעות בסוף התפלה יושב ומתפלל וכורע"
ח' יש ליזהר שלא לסמוך עצמו לעמוד או לחבירו
בשעת תפלה" ט' מי שהוכרח להתפלל מיושב
כשיוכל צריך לחזור ולהתפלל מעומד ואינו צריך
להוסיף בה דבר" **צה לכוין איבריו**
בשעת תפלה" ובו ד' סעי'" א' יכוין רגליו

זה אצל זה בכוון כאלו אינם אלא אחת להדמות
למלאכים דכתי' בהו ורגליהם רגל ישרה כלומ' רגליה'
נראים כרגל אחד׃ ב צרי' שיכוף ראשו מעט
שיהיו עיניו למטה לארץ ויחשוב כאלו עומד בבית
המקדש ובלבו יכוין למעלה לשמים׃ ג מניח
ידיו על לבו כפותים הימנית על השמאלית ועומד
כעבד לפני רבו באימה וביראה ובפחד ולא יניח
ידיו על חלציו מפני שהוא דרך יוהרא׃ ד טוב
לכוין רגליו גם בשעה שאומ' קדושה עם ש"צ׃

צו שימנע כל הטרדות כדי שיכוין
ובו ב' סעי'׃ א כשהוא מתפלל לא יאחז
בידו תפלין ולא ספר מכתבי הקדש ולא קערה
מלאה ולא סכין ומעות וככר מפני שלבו עליהם
שלא יפלו ויטרד ותתבטל כוונתו ולולב בזמנו
מותר לאחוז בידו כיון שהאחיזה בידו היא מצוה
אינו כטרד בשבילו׃ ב מותר לאחוז מחזור
תפלות בידו בשעה שמתפלל הואיל ותופסה
לצורך תפלה עצמה לא טריד דומיא דלולב
דמשו' דלקיחתו מצוה לא טריד׃

צז שלא יגהק ולא יפהק בשעת התפלה׃ ובו ה'
סעי'׃ א לא יגהק ולא יפהק ואם צרי' לפהק מתוך
אונס יניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו׃
ב אסור לו לרוק ואם א"א לו שלא לרוק מבליעו
בכסותו בענין שלא יהא נראה ואם הוא אסטניס
ואינו יכול להבליעו בכסותו זורקו לאחוריו׃ ג
אם כינה עוקצתו ימשמש בבגדיו להסירה שלא
תתבטל כוונתו אבל לא יסירה בידו׃ ד אם
נשמט טליתו ממקומו יכול למשמש בו להחזירו
אבל אם נפל כולו אינו יכול לחזור ולהתעטף בו
דהוי הפסק׃ ה הנושא משוי על כתפו והגיע
זמן תפלה פחות מד' קבין מפשילו לאחוריו ומתפלל
ד' קבין מניחו ע"ג קרקע ומתפלל

צח צריך שיהיה לו כוונה בתפלתו׃ ובו ה' סע'
א המתפלל צרי' שיכוין בלבו פירוש המלות
שבשפתיו ויחשוב כאלו שכינה כנגדו ויעיר
הכוונה ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו
עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו
ויחשוב כאלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה
מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל ק"ו
לפני מלך מלכי המל' הקב"ה שהוא חוקר כל
המחשבות וכך היו חסידים ואנשי מעשה שהיו
מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים
להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי
עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה ואם
תבוא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה ישתוק
עד שתתבטל המחשבה וצרי' שיחשוב בדברים
המכניעים את הלב ומכוונים אותו לאביו שבשמ'
ולא יחשוב בדברי' שיש בהם קלות ראש׃ ב
לא יתפלל במקום שיש דבר שמבטל כוונתו ולא
בשעה המבטלת כוונתו ועכשו אין אנו נזהרים
בכל זה מפני שאין אנו מכוונים כל כך בתפלה׃
ג יתפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח
ובנחת שלא תראה עליו כמשוי ומבקש ליפטר
ממנה׃ ד התפלה היא במקום הקרבן ולכך
צרי' ליזהר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה ולא
יערב בה מחשבה אחרת כמו מחשבה שפוסלת
בקדשים ומעומד דומיא דעבודה וקביעת מקום
כמו הקרבנות שכל א' קבוע מקומו לשחיטתו ומתן
דמו ושלא יחוץ דבר בינו לקיר דומיא דקרבן שה'
חציצה פוסלת בינו לקיר וראוי שיהיו לו מלבושים
נאים מיוחדים לתפלה כמו בגדי כהונה שאין כל
אדם יכול לבזבז על זה ומ"מ טוב הוא שיהיו לו מכנסים
מיוחדים לתפלה משום נקיות׃ ה לא יחשוב ראוי
הוא שיעשה הקב"ה בקשתי כיון שכוונתי בתפלתי
כי אדרבא זה מזכיר עונותיו שכל אדם לא יחשוב
שיעשה הקב"ה בקשתו בחסדו ויאמ' בלבו מה אני
דל ונבזה בא לבקש מאת מלך מלכי המל' הקב"ה
אם לא מרוב חסדיו שהוא מתנהג בהם עם בריותיו׃

צט דין שתוי ושכור לתפלה׳

ובו ג׳ סעי׳ א שתה יין כדי רביעית אל
יתפלל עד שיסיר יינו ואם שתה יותר אם הוא
יכול לדבר לפני המלך אם התפלל תפלתו תפלה
ואם אינו יכול לדבר לפני המלך אם התפלל
תועבה וצרי׳ לחזור ולהתפלל כשיסיר יינו מעליו
ואפי׳ אם עבר זמן התפלה משלים אותה בתפלה
שאחריה כדין שוגג׳ ב דרך מיל ושינה כל
שהן מפיגין את היין והמ׳ [illegible] בששתה רביעית
אבל אם שתה יותר כל שכן ששינה שובלתו
ודרך טורדתו והמ׳ במהלך ברגליו אבל רוכב ודאי
דרך מפיגה היין׳ ג כל אדם שהוא שתוי סגולה לו
מה שמרגיש בנפשו שיפוג יינו׳

ק תפלת המועד צרי׳ לסדר׳ ובו סעי׳ א׳

תפלות של מועדות ושל ראשי חדשי׳ צרי׳
להסדיר תפלתו קודם שיתפלל כדי שתהא שגורה
בפיו׳

קא שצריך לכוין בכל הברכות ושיכול להתפלל בכל לשון ובו

ד׳ סעי׳ א המתפלל צרי׳ שיכוין בכל הברכות
ואם אינו יכול לכוין בכולן יכוין באבות ואם לא
כיון באבות אע״פ שכיון בכל השאר יחזור ויתפלל׳
ב לא יתפלל בלבו לבד אלא מחתך הדברים
בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש ולא ישמיע קולו
ואם אינו יכול לכוין בלחש מותר להגביה קולו
והמ׳ בינו לבין עצמו אבל בצבור אסור דאתי
למטרד צבורא׳ ג יש אומרים שבראש השנה
וביום הכפורים מותר להשמיע קולם בתפלתם
אפי׳ בצבור׳ ד יכול להתפלל בכל לשון שירצה
והמ׳ בצבור׳ אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלשון
הקדש׳ וי״א דהמ׳ כששואל צרכיו כגון שהתפלל
על חולה או על שום צער שיש לו בביתו אבל
תפלה הקבועה לצבור אפי׳ יחיד יכול לאמרה
בכל לשון וי״א דאף יחיד כששואל צרכיו יכול
לשאול בכל לשון שירצה חוץ מלשון ארמי׳

קב שלא להפסיק כנגד המתפלל׳ ובו

ה׳ סעי׳ א אסור לישב בתוך ד׳ אמות
של מתפלל בין מלפניו בין מן הצדדין צרי׳ להרחיק
חוץ ד׳ אמות ואם עוסק בדברי׳ שהם מתקוני התפלות
ואפי׳ בפרקאי איזהו מקומן׳ אינו צרי׳ להרחיק ויש
מתיר בעוסק בתורה אע״פ שאינו מתקוני התפלה
ויש מי שאומ׳ דהמ׳ מן הצד אבל כנגדו אפלו
כמלוא עיניו אסור ואפי׳ עוסק בק״ש׳ ב יש
מי שאומ׳ שאם היושב בצד המתפלל חלוש
מותר׳ ג אם היושב ישב כבר ועמד זה
בצדו אינו צרי׳ לקום שהרי זה עומד בגבולו׳
ד אסור לעבור כנגד המתפללים בתוך ד׳ אמות
ודוקא לפניהם אבל בצדיהם מותר לעבור
ולעמוד׳ ה אם השלים תפלתו והיה אדם
אחר מתפלל אחריו אסור לפסוע ג׳ פסיעות עד
שיגמור מי שאחריו את תפלתו שאם יעשה
זה הרי הוא כנגד המתפלל וצריך לדקדק בזה
אפי׳ אם האחרון התחיל להתפלל אחריו מאחר
שכבר התחיל׳

קג מי שנזדמ׳ לו רוח בתפלתו או עטוש׳ ובו ג׳ סעי׳

א היה עומד בתפלה ויצא ממנו רוח מלמטה ממתין
עד שיכלה הריח וחוזר ומתפלל׳ ב בקש
לצאת ממנו רוח מלמטה ונצטער הרבה ואינו
יכול להעמיד עצמו הולך אחריו ד׳ אמות ומוציא
הרוח וממתין עד שיכלה הריח ואומ׳ רבון
העולמי׳ יצרתנו נקבים נקבי׳ חלולים חלולי׳ גלוי
וידוע לפניך חרפתינו וכלמתינו חרפה וכלמה
בחיים רמה ותולעה במותינו וחוזר למקום שפסק׳
ג המתעטש בתפלתו מלמטה סימ׳ רע לו
מלמעלה סימ׳ יפה לו׳

קד שלא להפסיק בתפלה׳ ובו ה׳ סעי׳

א לא יפסיק בתפלתו ואפי׳ מלך יש׳ שואל בשלומו לא
ישיבנו אבל מלך אומות העולם אם אפשר לו לקצר
דהיינו שאומ׳ תחלת הברכה וסופה קודם שיגיע אליו

יקצר או אם אפש' לו שיטה מן הדרך ימ"ה ולא
יפסיק בדבור ואם לאו לא יפסיק" ב היה
מתפלל בדרך ובאה בהמה או קרון כנגדו
יטה מן הדרך ולא יפסיק אבל בענין אחר אין לו
לצאת ממקומו עד שיגמור תפלתו אא"כ הוא
בתחנונים שלאחר התפלה" ג ואפי' נחש כרוך
על עקיבו לא יפסיק אבל עקרב פוסק לפי שהוא
מועד להזיק ונחש נמי אם ראה שהוא כעוס ומזומן
להזיק פוסק" ד אם ראה שור בא כנגדו פוסק
שמרחיקין משור תם נ' אמה ומ מועד מלוא עיניו
ואם שוורים שבמקום ההוא מוחזקים שאינם מ'
זיקים אינו פוסק" ה בכל מקום שפוסק אם שהה
כדי לגמור את כולה חוזר לראש ואם לאו חוזר
לתחלת הברכה שפוסק בה ואם פסק בג' ראשונות
חוזר לראש" או באחרונה חוזר לרצה" ו הא
דאמרינן אם שהה כדי לגמור את כולה בקורא
משערינן אם שח בתפלה דינו לענין חזרה כדין
ההפסקות האמורות בסימ' זה" ז אינו פוסק לא
לקדיש ולא לקדושה אלא ישתוק ויכוין למה שאומ'
ש"צ ויהא כעונה אחר שייסים י"ח ברכו' קוד' אלהי נצור
יכול לענות קדושה וקדיש וברכו" קה דין
המתפלל ב' תפלות" ובו סע"א

המתפלל ב' תפלות זו אחר זו צרי' להמתי'
בין זו לזו כדי הלוך ד' אמו' כדי שתהא דעתו
מיושבת להתפלל בלשון תחנה" קו מי הם
הפטורין מתפלה" ובו ג' סע' א כל הפטורים
מק"ש פטורי' מתפלה וכל שחייבין בק"ש חייבי' בתפלה
חוץ מהמלוין את המת שאין למטה צורך בהם שאע"פ
שהם חייבי' בק"ש פטורי' מתפלה" ב ונשי' ועבדי'
שאע"פ שפטורי' מק"ש חייבין בתפלה מפני שהיא
מ"ע שלא הזמן גרמה וקטנים שהגיעו לחינוך חייבי'
לחנכם" ג מי שתורתו אומנותו כגון רשב"י וחב' ז
מפסיקין לק"ש ולא לתפלה אבל אנו מפסיקין בין לק"ש
בין לתפלה" קז המסופק אם התפלל ודין

תפלת נדבה" ובו ד' סעי' א אם הוא מסופק אם
התפלל חוזר ומתפלל ואינו צרי' לחדש שום דבר"
אבל אם ברי לו שהתפלל אינו חוזר ומתפלל בלא
חידוש ועל ידי חידוש חוזר ומתפלל בנדבה כל
הפעמים שירצה חוץ מתפלת מוסף שאין מתפללין
אותה בנדבה" ובשבת וימי' טובי' אינו מתפלל תפלת
נדבה כלל ואם התחיל להתפלל על דעת שלא התפלל
ונזכר שכבר התפלל פוסק אפי' באמצע ברכה אפ'
יכול לחדש בה דבר" ב חידוש זה שאמרנו הוא
שיחדש דבר בכל ברכה מהאמצעיות מעין הברכה
ואם חידש אפי' בברכה אחת דיו כדי להודיע שהיא
נדבה ולא חובה" ג אין צבור מתפללין תפל' נדבה
כלל" ד הרוצה להתפלל תפלת נדבה צרי' שיהא
מכיר את עצמו זריז וזהיר ואמיד בדעתו שיוכל
לכוין בתפלתו מראש ועד סוף אבל אם אינו יכול
יפה לכוין קרי' ביה למה לי רוב זבחיכם והלואי שיוכל
לכוין בג' תפלות הקבועים ליום" קח מי שלא
התפלל לסבת טעות או אונס או במזיד" ובו יב
סעי' א טעה או נאנס ולא התפלל שחרית מתפלל
מנחה שתים הראשונה מנחה והב' לתשלומין ואם
היפך לא יצא ידי תפלה שהי' תשלומין וצרי' לחזור
ולהתפלל אותה וכן הדין בכל מקום שצרי' להתפלל
תפלה לתשלומין" ב טעה ולא התפלל מנחה
מתפלל ערבי' שתים הראשונה ערבי' והשני' לתש'
לומין טעה ולא התפלל ערבי' מתפלל שחרי' שתים
הראשונה שחרי' והשני' לתשלומין" ולאחר שיאמ'
יוצר וי"ח ברכו' יאמ' אשרי ואח"כ יתפלל י"ח לתפלת
ערבית" ג הא דמשלם התפלה שהפסיד דוקא
בזמן תפלה אבל בשעה שאינה זמן תפלה לא"
ד אין תשלומין לא לתפלה הסמוכה כל שאם טעה
ולא התפלל שחרי' ולא מנחה מתפלל ערבי' שתים
תש' אחרונה תשלומי' מנחה אבל אין לה תשלומין וכן
בשאר התפלות" ה אע"פ שאין תשלומין לא לתפלה
הסמוכה לאותה התפלה או תפלות שהפסיד ואין

להם תשלומין אם רצה להתפלל אותם נדבה ושי'
חדש בהם שום דבר הרשות בידו וכבון לעשות
כן" ז עבר כל היום ולא התפלל מוסף אין לה
תשלומין" ח הזיד ולא התפלל תפלה אחת אין לה
תשלומין אפי' בתפלה הסמוכה לה ואם ירצה יתפלל
אותה נדבה ואינו צרי' חידוש אם מתפלל אותה
בתפלה הסמוכה לה" ח מי שהתפלל בעוד שיש
לו זמן להתפלל מפני שסבור שעדיין ישאר לו זמן
אחר שיגמור אותו עסק שהוא מתעסק בו ובין כך
ובין כך עברה לו השעה וכן מי שהיה טרוד בצורך
ממונו שלא יבא לידי הפסד ועי' כך הפסיד ולא התפלל
וכן מי שהיה שכור ולא התפלל כולם חשובים
אנוסים ויש תשלומין" ט טעה ולא התפלל מנחה
בשבת מתפלל במוצאי שבת מבדיל בראשונה ואין
מבדיל בשנייה ואם לא הבדיל בראשונה והבדיל
בשנייה שנייה עלתה לו וראשונה לא עלתה לו ואם
הבדיל בשתיהן או לא הבדיל בשתיהן יצא" יא
טעה במנחה שלשבת והתפלל י"ח ולא הזכיר שלשבת
מתפלל במוצאי שב' שתים ואינו מבדיל בשנייה
ויתפלל אותה בתורת נדבה ואינו צרי' לחדש בה
דבר וה"ה אם לא הזכיר יעלה ויבוא במנחה שלר"ח
יב הטועה ומזכיר שאר ימים מתפלה שלבזמנה
לא הוי הפסקה"

קט דין איך יתנהג

יחיד לכוין תפלתו עם הצבור" ובו ג סעי'" א
הנכנס לבית הכנ' ומצא צבו' מתפללין אם יכול להתחי'
ולגמור קודם שיגיע ש"צ לקדושה או לקדיש יתפלל
ואם לאו לא יתפלל אם אין השעה עוברת ואם נכנס
אחר קדושה אם יכול להתחיל ולגמור קו' שיגיע
ש"צ למודים יתפלל ואם לאו לא יתפלל" וה"ה אם יכול
להגיע למודי' או לאחת מהברכו' ששוחין בהן
כשיגיע ש"צ למודי' יתפלל ואם צרי' להתפלל להתחי'
כדי לסמוך גאולה לתפלה ונזדמן לו שמגיע ש"צ
למודי' כשהוא באחת מהברכו' ישחה עמו' אבל
אם הוא בתחלתה או בסופה לא ישחה שאין שוחין

בתחלת ברכה או בסופה לא באבות ובהודייה"
ב אם מתחיל להתפלל עם ש"צ כשיגיע עם ש"צ
לנקדישך יאמ' עמו מלה במלה כל הקדושה כמו
שהוא אומ' וכן יאמ' עמו מלה במלה ברכת הא'ל
הקדוש וברכת שומע תפלה וגם יכוין כשיגיע
ש"צ למודי' יגיע גם הוא למודי' או להטוב שמך ואם
לא נא להודו' כדי שישחה עם ש"צ במודים" ג
יחיד העומד וכשהגיע למקום קדושה היו הצבו'
אומרי' קדושה דסדרא אינו אומ' קדוש עמהם
שאין הקדושות שוות ונראה דה"ה אם היה הצבו' אומ'
כתר שאינו אומ' עמהם קדוש לא ישתוק ויכוין
למה שאומ' דשומע כעונה"

קי היוצא

לדרך ופועלים מה יתפללו וסדר תפלת הדרך" ובו
ה סעי'" א בשעת הדוחק כגון שהוא בדרך או שהיה
עומד במקום שהוא טרוד וירא שיפסיקוהו או שלא
יוכל להתפלל בכוונה תפלה ארוכה מתפלל אחר ג'
ראשונות הביננו ואומ' אחריה ג' אחרונות וצריך
לאמרם מעומד וכשיגיע לביתו אין צרי' לחזור
ולהתפלל ואינו מתפלל בימי הגשמים הביננו
ולא במוצאי שבת וימ' טובי'" ב הפועלים
שעושים מלאכה אצל בעה"ב אם אינו נותן להם
שכר חוץ מסעודתן מתפללין י"ח אבל אין יורדין
לפני התיבה ואין נושאין כפיהן ואם נותן להם שכר
מתפללין הביננו והידנא אין דרך להקפיד בכך
ומסתמא אדעתא דהכי משכירין אותם שיתפללו
י"ח" ג ההולך במקום גדודי חייה ולסטים מתפלל
צרכי עמך ישראל מרובי' כו' ואינו צרי' לא לג' ראשונות
ולא לג' אחרונות ומתפלל אותה בדרך כשהוא מהלך
ואם יכול לעמוד עומד וכשיגיע לישוב ותתקרר
דעתו חוזר ומתפלל תפל' י"ח ברכו'" ד היוצא
לדרך יתפלל יהי רצון מלפניך יי' אלהי' ואלהי אבותי כו'
שתוליכנו לשלום כו' וצרי' לאמרם בלשון רבים
ואם אפשר יעמוד מלילך כשיאמרנה ואם היה
רוכב אין צרי' לירד" ה אין צרי' לומ' אותה לא

פעמ'

פעם אחת ביום אפ׳ אם ינוח בעיר באמצע היום
אבל אם דעתו ללון בעיר ואח״כ נמלך ויצא ממנה
לעבור חוצה לה או לשוב לביתו צרי׳ לחזור ולהתפלל
אותה פעם אחרת״ ו׳ הלמ׳ מרוט נבורק כשהיה
יוצא לדרך בבקר היה אומ׳ אחר יהי רצון כדי להסמיכה
לברכה הגומל חסדים ותהיה ברכה הסמוכה לחב׳
רתה״ ז׳ אומ׳ אותה אחר שהתחיל בדרך ואין
לאמרה לא אם ישלו לילך פרסה אבל פחות מפרס׳
לא יחתום בברוך ואם שכח מלאמרה יאמר אותה
כל זמן שהוא בדרך ובלבד שלא הגיע תוך פרסה
הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה״ מש׳ ולך יאמר
אותה בלא ברכה״ ח׳ הנכנס לבי׳ המדרש יתפלל
יהי רצון מלפ׳ יי׳ אלהי׳ ואלהי׳ אבות׳ שלא אכשל בדבר כו׳״
וביציאתו יאמ׳ מודה אני לפני׳ יי׳ א׳ ששמת חלקי
כו׳״ קי״א דין סמיכות גאולה לתפלה״
ובו ג׳ סעי׳״ א׳ צריך לסמוך גאולה לתפלה
ולא יפסיק ביניהם אפי׳ באמן אחר גאל יש׳ ולא בשום
פסוק חוץ מה׳ שפתי תפתח״ ב׳ החזן כשמתחיל
יחזקול רם תולו ואומ׳ יי׳ שפ׳ תפתח ופי׳ יג׳ כו׳״ ג׳
אם עד שלא קרא ק״ש מצא צב׳ מתפללין לא יתפלל
עמהם לא קורא ק״ש ואח״כ יתפלל דמיסמך גאולה
לתפלה עדיף״ קי״ב שלא להפסיק
לא בג׳ ראשונות ולא בג׳ אחרונות״ ובו ב׳ סעי׳״ א׳
לא ישאל אדם צרכיו לא בג׳ ראשונות ולא בג׳ אחרונות
ודוקא צרכי יחיד אבל צרכי צבור שרי״ ב׳ אין
לומ׳ פיוטים ולא קרובות בתפלה״ קי״ג דיני
הכריעות בי״ח ברכות״ ובו
ט׳ סעי׳״ א׳ אלו ברכות ששוחין בהן באבות
תחלה וסוף בהודאה תחלה וסוף ואם בא לשחות
בסוף כל ברכה או בתחלתה מלמדין אותה שלא
ישחה אבל באמצעיתן יכול לשחות״ ב׳ הנוהגי׳
לשחות בראש השנה ויה״כ כשאומרים זכרינו
ומי כמוך צרי׳ לזקוף כשמגיעי׳ לסוף הברכה״
ג׳ הכורע בכל קומה לפניך תשתחוה או בורך

אנחנו מודים או בהודאה וברכ׳ המגן הב׳ מגונה״
ד׳ המתפלל צרי׳ שיכרע עד שיתפקקו כל
חליות שבשדרה ולא יכרע באמצע מתניו וראשו
זקוף לא גם ראשו יכוף כאגמון״ ה׳ ולא ישחה
כל׳ עד שיהיה פיו כנגד חגור שלמכנסים ואם
הוא זקן או חולה ואינו יכול לשחות עד שיתפקקו
כיון שהרכין ראשו דיו מאחר שניכר שהוא חפץ
לכרוע לא שמצער עצמו״ ו׳ כשהוא כורע
יכרע במהירות בפעם אחת וכשהוא זוקף זוקף
בנחת ראשו תחלה ואח״כ גופו שלא תהא עליו
כמשוי״ ז׳ כשכורע כורע בברוך וכשזוקף
זוקף בשם״ ח׳ המתפלל ובא גוי כנגדו ויש
לו שתי׳ ונערב והגיע למקום ששוחין בו לא ישחה
אע״פ שלבו לשמים״ ט׳ אין להוסיף על תאר׳
הקב״ה יותר מהאל הגדול הגבור והנורא בתפלה מפני
שאין לשנות ממטבע שטבעו חכמ׳ לא בתחנונ׳
או בקשות ושבחים שאדם אומ׳ מעצמו ליתלכה״
ומ״מ נכון למי שירצה להאריך בשבחי המקום
שיאמ׳ אותו בפסוקים״ קי״ד שאילת
מטר וטל ובו ט׳ סעי׳״ א׳
מתחילין לומ׳ בברכה ב׳ משיב הרוח ומוריד הגשם
בתפלת מוסף של י״ט האחרון שלחג ואין פוסקין
עד תפלת מוסף של י״ט הראשון שלפסח״ ב׳
אין להזכיר הגשם עד שיכריז ש״צ צמר הגבר
אף אם הוא חולה או אנוס לא יקדים תפלתו לתפלת
הצבור לפי שאסור להזכיר עד שיאמ׳ ש״צ אבל
אם יודע שהכריז ש״צ אע״פ שהוא לא שמע מזכיר
ומטעם זה הבא לבה״כ והצבור התחילו להתפלל
יתפלל ויזכיר אע״פ שלא שמע מש״צ״ ג׳ אם
אמ׳ משיב הרוח או לא אמרו בימות הגשמים אין
מחזירין אותו״ וכן בטל אם הזכירו בימ׳ הגשמ׳
או לא הזכירו בימות החמ׳ אין מחזירין אותו״
ד׳ אם אמ׳ מוריד הגשם בימות החמ׳ מחזירין אותו
וחוזר לראש הברכה״ ואם סיים הברכה חוזר

פ׳ קרובות ליוצר״ אחרים פירשו נוטריקון קול רנה וישועה באהלי צדיקים״

לראש התפלה ואפי' במקו' שצריכי' גשם בימות
החמה אם הזכיר גשם במקו' טל מחזירין אותו"
ה' בד"א שמחזירין אותו כשלא אמ' בימות הגשמ'
מוריד הגשם היינו כשסיים כל הברכה והתחיל
בברכה שאחריה ואז חוזר לראש התפלה אבל
אם נזכר קודם שסיים הברכה יאמ' במקום
שנזכר ואפי' אם סיים הברכה ונזכר קוד' שהתחיל
אתה קדוש אין צרי' לחזור אלא אומ' משיב הרוח
ומוריד הגשם בלא חתימה" ו' בכל מקום
שאנו אומרים חוזר לברכה שטעה בה ה"מ
בשוגג" אבל במזיד ומתכוין חוזר לראש"
ח' בימי החמ' אם נסתפק אם הזכיר מוריד
הגשם אם לאו עד ל' יום בחזקה שהזכיר גשם
וצרי' לחזור" ט' אם ביום ראשון שלפסח אומ'
אתה גבור עד מוריד הטל תשעים פעמ' כנגד ל'
יום שאומ' אותו ג' פעמ' בכל יום ומשם ואילך אם
אינו מזכיר אם הזכיר גשם הרי הוא בחזקת
שלא הזכיר גשם ואינו צרי' לחזור" קטו טעם
ברכת אתה חונן" ובו סע' א" מפני שמותר האדם
מן הבהמה הוא הבינה והשכל קבעו ברכת אתה
חונן ראש לאמצעיות שאם אין בינה אין תפלה"
קיו פירוש ברכת רפאינו ובו סע' א"
רפאינו ונרפא אע"ג דהכתוב ליחיד אין מכניסין אותו
לרבים הכי כמו שמכוין לקרוא אבל כשאומ' אותו
דרך תפלה ובקשה מותר" קיז דיני
ברכת השנים" ובו ה' סע'" א' ברכת השני' צרי'
לומ' בה בימות הגשמ' ותן טל ומטר ומתחילין לשאול
מטר בחוצה לארץ בתחלת ערבי' של יום ס' אחר
תקופת תשרי" ובא"י מתחילין לשאול מליל ז' במרחשון
ושואלין עד תפלת המנחה של ערב י"ט הראשון שלפסח
ומשם ואילך פוסקין מלשאול" ב' יחידים הצריכי'
למטר בימי החמ' אין שואלין אותו בברכת השני' אלא
בשומע תפלה ואפי' עיר גדולה כנינוה או ארץ אחת
כולה כמו ספרד בכללה או אשכנז בכללה כיחידים

דאמו ובשומע תפלה" ומיהו אם ארץ אחת כולה
ומצריכי' מטר בימי' החמה טעה בה יחיד ושאל מטר
בברכ' השני' חוזר ומתפלל בתורת נדבה בלא שאלה
בברכ' השנים" ג' אם שאל מטר בימות החמ' מחזירין
אותו" ד' אם לא שאל מטר בימות הגשמ' מחזירין אותו
אע"פ ששאל טל אבל אם שאל מטר ולא טל אין מחזירין
אותו ושואל בשומע תפלה ואם לא נזכר עד אחר
שומע תפלה אם לא עקר רגליו חוזר לברכ' השני'
ואם עקר רגליו חוזר לראש התפלה ואם השלים
תפלתו ואינו רגיל לומ' תחנונים אחר תפלתו אע"פ
שעדיין לא עקר רגליו כעקור דמי ואם נזכר אחר
שחתם שומע תפלה קוד' שיתחיל רצה נראה שאומ'
ותן טל ומטר ואח"כ אומ' רצה" קיח חתימת
ברכת השיבה" ובו סע' א" השיבה שופטינו
חותם בה מלך אוהב צדק' ומשפט ומראש השנה ועד יה"כ
חותם המלך המשפט" קיט דין הרוצה להוסיף
בברכות" ובו ד' סע'" א' אם רצה להוסיף
בכל ברכה מהאמצעיות מעין הברכה מוסיף
כיצד היה לו חולה מבקש עליו רחמי' בברכ' רפאינו
היה צרי' פרנסה מבקש עליה בברכ' השנים" ובשומע
תפלה יכול לשאול כל צרכיו שהיא כוללת כל
הבקשות ולהר"י יונה כשמוסיף בברכה מעין אותה
ברכה אם מוסיף אותו בשביל כל ישראל אומ' אותו
בלשון רבים ולא בלשון יחיד ולא יוסיף לא בסוף הברכה
ולא באמצע" ואם שואל צרכיו ממש כמו שיש
לו חולה בתוך ביתו או שהוא צרי' לפרנסה יכול
לשאול אפי' באמצע הברכה והוא שישאל בלשון
יחיד ולא בלשון רבים ובברכת שומ' תפלה יכול
בסוף התפלה קודם יהיו לרצון בין אחריו יכול לשאול
בין בלשון יחיד בין בלשון רבים בין צרכיו ממש בין
צרכי רבים" ב' יש מי שאומ' שכשמוסיף בברכה
לצורך יחיד לא יאריך" ג' אם טעה או דילג
בברכה אחת מהאמצעיות אינו צרי' לחזור
לראש הברכה שטעה או שדילג ומשם ואילך יחזור

על הסדר" ד׳ ש״ץ שגמר גו׳ ישר׳ ושכח ולא
אמ׳ עננו לא יחזור אפ׳ אם עדיין לא התחי׳ רפא׳
ואם חזר ברכה לבטלה היא"

קכ שראוי

לומ׳ רצה בכל התפלה" ובו סע״א אומ׳ רצה
בכל התפלות ודלא כאותם שנוהגין שלא לאמרו
במנחה"

קכא דיני מודים" ובו ג׳ סעי׳"

א׳ שוחין במודי׳ תחלה וסוף" ב׳ האומ׳ מודים מודי׳
משתקין אותו" ג׳ יחיד אין לו לומ׳ ברכת כהנים

קכב דיני שייכין בין יה׳ל יהיו לרצון

ובו ג׳ סעי׳" א׳ אם בא להפסיק לענות
קדוש וקדושה בין אה׳ ליהיו לרצון אינו פוסק שיהיו
לרצון מכלל התפלה הוא אבל בין יהיו לרצון לשאר
התחנונים שפיר דמי ומי הו׳ הרגיל לומ׳ תחנוני׳ אחר
תפלתו אם התחיל ש״ץ לסדר תפלתו והגיע הקדיש
או לקדושה מקצר ועולה ואם לא קצר יכול להפסיק
כדרך שמפסיקין בברכו׳ שלק״ש אפ׳ באמצע" ב׳
אין נכון לומ׳ התחנונים קוד׳ יהיו לרצון לא אחר
סיום אה׳ מיד יאמ׳ יהיו לרצון ואם בא לחזור ולאמרו
פעם אחרת אחר התחנונים הרשות בידו" ג׳
הרגיל לומ׳ ד׳ דברי׳ זו זוכה ומקבל פני שכינה
עשה למען שמך עש׳ למ׳ ימינך עש׳ תורתך עש׳
קדושתך"

קכג דיני הכריעות

בסיום אה׳ ברכות" ובו ו׳ סעי׳" א׳ כורע ופוסע
ג׳ פסיעו׳ לאחרין בכריעה אחת ואחר שפסע שלש
פסיעו׳ בעודו כורע קודם שיזקוף כשיאמ׳ עושה
שלום במרומיו הופך פניו לצד שמאלו וכשיאמ׳ הוא יעשה
שלום עלינו הופך פניו לצד ימינו ואח״כ ישתחוה לפניו
כעבד הנפטר מרבו" ב׳ במקום שכלו ג׳ פסיעו׳
יעמוד ולא יחזור למקומו עד שיגיע ש״ץ לקדושה
ולפחות עד שיתחיל ש״ץ להתפלל בקול רם" ג׳
כשפוסע עוקר רגל שמאל תחלה ושיעור פסיעו׳
לכל הפחות הוא כדי שיתן עקב אצל גודל"
מי שמוסיף על ג׳ פסיעות כשמתפלל בלחש
כשחוזר התפלה בקול רם אינו צרי׳ לחזור לפסוע
ג׳ פסיעו׳" ו׳ כשחוזר ש״ץ התפלה יאמ׳ גם כן
השפ׳ תפתח"

קכד הנהגת ש״ץ בי״ח

ברכו׳ ודין עני׳ת אמן" ובו י״ב סעי׳" א׳ לאחר
שסיימו הצבו׳ תפלתן יחזיר ש״ץ התפלה שאם יש
מי שאינו יודע להתפלל יכוין למה שהו׳ אומ׳
ויוצא בו וצרי׳ אותו שיצא בתפלת ש״ץ לכוון לכל
מה שאומ׳ ש״ץ מראש ועד סוף ואינו מפסיק
ואינו מסיח ופוסע ג׳ פסיעו׳ לאחרין כאדם שמתפלל
לעצמו" ב׳ ש״ץ שנכנס לבה״כ ומצא צבו׳ שהתפללו
בלחש והוא צרי׳ לעבור לפני התיבה ר״ל יורד
לפני התבה ומתפלל בקול רם לצבור ואינו צריך
לחזור ולהתפלל בלחש" ג׳ קהל שהתפללו וכולם
בקיאים בתפלה אעפ״כ ירד ש״ץ וחוזר להתפלל
כדי לקיים תקנת חכמים" ד׳ כשש״ץ חוזר התפלה
הקהל יש להם לשתוק ולכוון לברכות שמברך החזן
ולענות אמן ואם אין ט׳ מכוונים לברכותיו קרוב
להיות ברכותיו לבטלה לכן כל אדם יעשה עצמו
כאלו אין ט׳ זולתו ויכוין לברכת החזן" ה׳ על
ברכה שאדם שומע בכל מקו׳ אומ׳ בה״ו וב״ש" ו׳
יענו אמן אחר כל ברכה בין אותם שיצאו ידי
תפלה בין אותם שלא יצאו ובכוונה שיכוין בלבו אמת
היא הברכה שבירך המברך ואני מאמין בזה" ז׳
לא ישיח שיחת חולין בשעה שש״ץ חוזר התפלה ואם
שח הוא חוטא וגדול עונו מנשא וגוערין בו" ח׳
לא יענה אמן חטופה דהיינו כלו הא׳ מקורה בחטף
וכן שלא יחטוף וימהר לענות אמן קוד׳ שיסיים המברך
וכן לא יענה אמן קטופה דהיינו שמחסר קריאת
הנון שאינו מוציאו בפה שתהא ניכרת׳ ולא יענה
אמן יתומה דהיינו שהו׳ חייב בברכה אחת וש״ץ מברך
אותה וזה אינו שומעה אעפ״י שיודע אי זו ברכה
מברך הש״ץ מאחר שלא שמעה לא יענה אחריה
אמן" דהוא אמן יתומה" ולא יענה אמן קצרה ולא
ארוכה קצת כדי שיוכל לומר אל מלך נאמן" ולא
יאריך בה יותר מדאי לפי שאין קריאת התיבה

נשמעת כשמאריך יותר מדאי׳׳ ט אם יש
קצת מהעונים שמאריכים יותר מדאי אין צרי׳
המברך להמתין להם׳׳ י מי ששכח ולא אמר
יעלה ויבוא בראשי חדשים או בחולו של מועד או
בכל דבר שצרי׳ לחזור בשבילו יכוין דעתו וישמע
מש״ץ כל י״ח ברכו׳ מראש ועד סוף כאדם שמתפלל
לעצמו ולא ישוח ופוסע ג׳ פסיעו׳ לאחריו דכיון
שכבר התפלל לא ששכח ולא הזכיר אעפ״ שהי׳
בקי א״ש״ץ מוציאו׳׳ יא אם בעוד האדם מתפלל
סיים ש״ץ ברכה וצ״ל שכלתה ע״י אמן מפי רוב
הצבו׳ סיים זה תפלתו עונה עמהן אמן׳׳ יב
העונה אמן לא יגביה קולו יותר מהמברך׳׳

קכה דיני קדושה וכו׳ ב׳ סעי׳׳

א אין הצבו׳ אומ׳ עם ש״ץ נקדישך לא שותקין ומכוונין למה
שש״ץ אומ׳ עד שמגיע לקדושה ואז עונים הצבו׳
קדוש׳׳ ב טוב לכוין רגלין בשעה שאומ׳ קדושה
עם ה[illegible] ש״ץ׳׳

קכו דין ש״ץ שטעה וכו׳ ד׳ סעי׳׳

א ש״ץ שטעה ודילג אחת
מכל הברכות ומשמזכירין אותו יודע לחזור
למקומו אין מסלקין אותו׳׳ אבל אם דילג ברכת
המינים מסלקין אותו׳׳ ב ש״ץ שטעה ואינו
יודע לחזור למקומו יעמוד אחר תחתיו ומתחי׳
מתחלת הברכה שטעה זה אם היתה הטעות
באמצעיות ואם היה בג׳ ראשונו׳ מתחיל בראש ואם
בג׳ אחרונו׳ מתחיל לרצה׳׳ ג כל מקום שהיחיד
חוזר ומתפלל אם טעה כמותו כשמתפלל בקול
רם חוץ משחרי׳ שלר״ח שאם שכח ולא הזכיר
יעל׳ ויבוא עד שהשלים תפלתו אין מחזירין אותו
מפני טורח הצבו׳ שהרי תפלת המוספין לפניו
שהוא מזכיר בה ראש חדש אבל אם נזכר קודם
שהשלים תפלתו חוזר לרצה ואין בזה טורח
צבור׳׳ ד אם טעה ש״ץ כשמתפלל בלחש
לעולם אינו חוזר ומתפלל שנית מפני טורח
הצבו׳ לא סומך על התפלה שית׳ לו בקול רם
והוא שלא טעה בג׳ ראשונו׳ שאם טעה בהם חוזר
לעולם כמו שחוזר היחיד׳׳

קכז דין מודים דרבנן וכו׳ ב׳ סעי׳׳

א כשיגיע ש״ץ
למודים שוחין עמו הצבו׳ ולא ישחו יותר מדאי
ואומרי׳ מודי׳ אנחנו לך ה׳ א׳ א׳ כל בשר כו׳ וחותם
ברוך אל ההודאות בלא הזכרת השם ויש מי שאומ׳
שצרי׳ לשחות גם בסוף וטוב לחוש לדבריו׳׳
ב אם אין שם כהנים אומ׳ ש״ץ א׳ו׳ אבותינו ברכנו
בברכה המשולשת כו׳ עד ואני אברכם ואין
הצבו׳ עונין אחריו אמן אלא כן יהי רצון׳׳

קכח דיני נשיאות כפים ואיזו [illegible] הפוסלין בכהן וכו׳ מ״ה סעי׳׳

א אין
נשיאות כפים בפחות מעשרה והכהנים מהמנ...
ב כל כהן שאין בו א׳ מהדברים המעכבים אם
אינו עולה לדוכן אעפ״ שביטל מ״ע אחת הרי ז...
כעובר בשלשה עשה אם היה בבי׳ הכנסת כשק...
כהנים או אם אמרו לו לעלות או ליטול ידיו׳׳
אם עלה פעם אחת ביום שוב אינו עובר אפ...
אמרו לו עלה׳׳ ד כשהכהנים אינם ...
לעלות לדוכן אינם צריכי׳ לשהות חוץ מבי׳ ה...
לא בשעה שקורא החזן כהנים אבל כרי׳ שלא
יאמרו שהם פגומים נהגו שלא ליכנס לבה״כ ע...
שיגמרו ברכו כהנים׳׳ ה לא יעלו הכהנים ל...
במנעלים אבל בבתי שוקים שרי׳׳ ו אעפ״ש...
הכהנים ידיהם שחרי׳ חוזרי׳ ונוטלין ידיהם ע...
הפרק שהוא חיבור היד והזרוע והלוי יוצק מים ש...
ידיהם וקודם לכן יטול הלוי ידיו׳׳ ז א...
נטל הכהן ידיו שחרית ובירך עליהן לא יחזור לב...
כשנוטל ידיו לנשיאות כפים׳׳ ח כשמתחי...
ש״ץ רצה כל כהן שבבה״כ נעקר ממקומו לעל...
לדוכן ואף אם לא יגיע שם עד שיסיים ש...
רצה שפיר דמי אבל אם לא עקר רגליו בר...
שוב לא יעלה׳׳ ט כשעוקרים הכהנים
ליהם לעלות לדוכן אומרי׳ יהי רצון מלפניך ה׳ א׳...

ברכה זו שציותנו לברך את עמך יש׳ ברכה שלימה
ולא יהא בה מכשול ועון מעתה ועד עולם ומאריכי׳
בתפלה זו עד שיכלה אמן שלהודאה מפי הצבור״
י׳ עומדין בדוכן פניהם כלפי ההיכל ואחוריהם
כלפי העם ואצבעותיהם כפופים לתוך כפיהם עד
שש״צ מסיים מודים ואז אם הם שנים קורא להם
כהנים ומחזירים פניהם כלפי העם ואם הוא א׳
אינו קורא לו אלא הוא מעצמו מחזיר פניו״ יא
כשמחזירים פניהם כלפי העם מברכי׳ אש׳ קדש׳
בקדושתו שלאהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה״
יב מגביהין ידיהן כנגד כתפותיהן ומגביהין יד
ימנית קצת למעלה מן השמאלית ופושטין ידיהם
וחולקין אצבעותיהן ומכוונין לעשו׳ ה׳ אוירים בין
ב׳ אצבעות לב׳ אצבעות אויר א׳ ובין אצבע לגודל
ובין גודל לגודל ופורשים כפיהם כדי שיהא תוך
כפיהם כנגד הארץ ואחורי ידיהם כנגד השמים״
יג מתחילין הכהנים לומ׳ יברכך ואח״כ מקרא
אותם ש״צ מלה מלה והם עונים אחריו על כל מלה
עד שיסיימו פסוק ראשון ואז עונים הצבו׳ אמן
וכן אחר פסוק ב׳ וכן אחר פסוק ג׳״ יד אין
מברכין אלא בלשון הקדש ובעמידה ובנשיאות
כפים ובקול רם״ טו אח״כ מתחיל ש״צ שים שלום
ואז הכהנים מחזירין פניהם להיכל ואומרי׳ רבון
העולמים עשינו מה שגזרת עלינו עשה אתה
מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמ׳
וברך את עמך את ישרא׳״ טז אין הכהנים רש׳
אים להחזיר פניהם עד שיתחיל ש״צ שים שלום
ואינן רשאין לכוף אצבעותיהן עד שיחזירו
פניהם ועומדים שם ואינן רשאין לעקור משם עד
שיסיים ש״צ שים שלום ויש מי שאומ׳ שצריכין
להמתין עד שיסיימו הצבו׳ לענות אמן אחר ברכת
שים שלום״ יז כשמחזירין פניהם בין בתחלה
בין בסוף לא יחזירו אלא דרך ימין״ יח אין
המקרא שיקרא כהנים רשאי לקרו׳ כהני׳ עד שיכלה
מפי הצבו׳ אמן שעונים אחר ברכ׳ מודים ואין
הכהנים רשאים להתחיל ברכת אש׳ קדש׳ בקדוש׳
שלאה׳ עד שיכלה דיבור קריאת כהנים מפי המקרא
ואחר שברכו הכהני׳ אק׳ בקדו׳ שלא׳ אינם רשאין
להתחיל יברכך עד שיכלה מפי הצבו׳ אמן שעונים
אחר ברכת אק׳ בק׳ שלאה׳״ וכן אינם רשאין להתחי׳
בתיבה עד שתכלה התיבה מפי המקרא ואין הצבו׳
עונין אמן עד שתכלה ברכה מפי כהנים״ יט
אין ש״צ רשאי לענות אמן אחר ברכה שלכהנים״
כ אם ש״צ כהן אם יש שם כהנים אחרים לא
ישא את כפיו ואפי׳ אין שם כהן לא הוא לא ישא
את כפיו אא״כ מובטח לו שיחזור לתפלתו בלא
טירוף דעת שאם הוא מובטח בכך כיון שאין
שם כהן לא הוא ישא כפיו כדי שלא תתבטל נשיאות
כפים״ וכיצד יעשה יעקור רגליו משהו בעבוד׳
נאה להודות ויעלה
ויאמ׳ ולך אתה מודים לדוכן ויברך בר׳ כהנים
ויקרא לו אחר ומסיים החזן שים שלום ואם המקרא
כיון לתפלתו ש״צ מתחלה ועד סוף עדיף טפי שיסיים
המקרא שים שלום״ כא אין הכהנים רשאין לנגן
בברכ׳ כהני׳ שנים או ג׳ ניגונים משום דאיכא למיחש
לטירוף הדעת ואין לנגן אלא ניגון א׳ מתחלה ועד
סוף״ כב משתדלין שיהא המקרא ישרא׳
כשהחזן כהן יעמוד ישרא׳ אצלו ויקרא כהנים
ויקרא אותם והחזן עומד ושותק״ כג בשעה
שהכהנים מברכי׳ העם לא יביטו ולא יסיחו דעתם
אלא יהיו עיניהם כלפי מטה כמי שעומד בתפלה
והעם יכוונו לברכה ויהיו פניהם כנגד פני הכהנים
ולא יסתכלו בהם״ כד עם שאחורי הכהני׳ אינם
בכלל ברכה אבל שלפניהם ומן הצדדים אפי׳ מחיצה
שלברזל אינה מפסקת ולאחריהם נמי אם הם
אנוסים כגון עם שבשדות שהם טרודים במלאכתן
ואינם יכולים לבוא הם בכלל ברכה״ כה
בה״כ שכולה כהני׳ אם אין שם אלא עשרה כולם
עולים לדוכן למי מברכי׳ לאחיהם שבשדות

ומי עונה אחריהם אמן הנשים והטף ואם יש
שם יותר מי׳ יעלו ויברכו והעשרה עונין אחריה׳
אמן׳׳ לו בשעה שמברכין אין להוסיף מדעתו
ברכה יותר על הג׳ פסוקי׳ שלברכת כהני׳ ואם
הוסיף עובר על בל תוסיף׳׳ כח׳ כהן שנשא
כפיו ואח״כ הלך לבי׳ הכנס׳ כט׳ כהן שלא
התפלל עדין ומצא צבור מתפללין נושא כפיו
ואין התפלה מעכבתו׳׳ ל׳ מי שיש לו מום ב׳
פניו או בידיו כגון שהם בוהקניות או עקומות או
עקושות לא ישא את כפיו מפני שהם מסתכלין
בו וה״ה למי שיש לו מומין ברגליו במקום שעולין
לדוכן בלא בתי שוקיים׳ וכן מי שרירו יורד על
זקנו או שעיניו זולפות דמעה וכן סומה באחת
מעיניו לא ישא את כפיו׳׳ ואם היה דש בעירו
ר״ל שהם רגילים בו ומכירים הכל שיש בו אותו
המום ישא כפיו ואפי׳ הוא סומה בשתי עיניו
וכל ששהה בעיר ל׳ יום מיקרי דש בעירו׳׳
ודוקא בעירו אבל אם הלך באקראי לעיר אחרת
ושהה שם ל׳ יום לא׳׳ ואפי׳ לא בא לדור שם אלא מלמד
או סופר או משרת שנה או חצי שנה חשיב דש
בעירו בל׳ יום׳׳ לא׳ אם מנהג המקום לשלשל
הכהנים טלית על פניהם אפי׳ יש בפניו ובידיו
כמה מומין ישא את כפיו׳׳ לב׳ היו ידיו
צבועות אסטיס ופואה לא ישא את כפיו מפני
שהעם מסתכלין בהם ואם רוב העיר מלאכתן
בכך ישא את כפיו וכן אם הוא דש בעירו ישא
את כפיו׳׳ לג׳ מי שאינו יודע לחתוך האותיות
כגון שאומ׳ לאלפין עיינין ולעיינין אלפין וכיוצא בזה
לא ישא את כפיו׳׳ לד׳ קטן שלא הביא שתי
שערות אינו נושא כפיו בפני עצמו כלל אבל
עם כהנים שהם גדולים נושא ללמוד ולהתחנך
ומי שהביא ב׳ שערות נושא את כפיו בפני עצמו
ומי הוא דוקא באקראי בעלמא ולא בקביעות
עד שיתמלא זקנו שאז יוכל לישא כפיו אפ׳

אחר ומצא צבור שלא הגיעו לכ׳ יכול לישא את כפיו פעם אחרת׳׳

יחיד בקבע וכל שהגיע לשנים שראוי להתמלאות
זקנו אע״פ שלא נתמלא קרינן ביה נתמלא זקנו
לה׳ כהן שהרג את הנפש אפי׳ בשוגג לא ישא
את כפיו ואפי׳ עשה תשובה׳׳ לו׳ מל תינוק ומת
נושא את כפיו ואם העם מרננין אחריו שהוא שופך
דמים כיון שלא נתברר הדבר ישא את כפיו׳׳
לז׳ מומר לא ישא את כפיו וי״א שאם עשה תשו[בה]
נושא כפיו ואם נאנס לדברי הכל נושא את כפי[ו]
לח׳ שתה רביעית יין בבת אחת לא ישא את כ[פיו]
עד שיסיר יינו מעליו׳׳ לט׳ לא היה בו מהדבר[ים]
המונעי׳ נשיאות כפים אע״פ שאינו מדקדק במ[צות]
וכל העם מרננין אחריו נושא את כפיו׳׳ מ׳
כהן שנשא גרושה לא ישא כפיו ואין נוהגי׳ ב[ו]
קדושה אפי׳ לקרות בתורה ראשון ואפי׳ גירשה
או מתה פסול עד שידיר הנאה על דעת רבים
מהנשים שהוא אסור בהן׳׳ מא׳ נטמא למת ש[לא]
מת מצוה יפסל מן הדוכן ומכל מעלות
הכהונה עד שישוב ויקבל שלא יטמא עוד למתי[ם]
מב׳ החלל אינו נושא כפיו׳׳ מג׳ אבל שבע[ת]
ימי אבלות נושא כפיו ובתוך ל׳ ימי אבילו[תו]
יצא מבית הכנסת בשעה שקורא כהנים׳׳
מד׳ כהן אע״פ שהוא פני נושא כפיו׳׳ מה׳ א[לו]
תיבות שהכהני׳ הופכים בהם לדרום ולצפון יברכך
וישמרך אליך ויחנך אליך לך שלום׳׳

קכט באיזה תפלות נושאים כפים

ובאיזה מעי׳׳ א׳ אין נשיאות כפים לא בשחר[ית]
ומוסף ובנעילה ביום שיש בו נעילה כמו ביום
הכפורים אבל לא במנחה מפני דשכיח שכ[רות]
באותה שעה שמא יהא הכהן שכור וגזרו במנ[חה]
שלתענית אטו מנחת שאר ימים אבל בתענית
שאין בו נעילה הואיל ותפלת מנחה סמוך לשקיעת
החמה היא דומה לתפלת נעילה ואינה מתחלפת׳׳
במנחה שלשאר ימים הלכך יש בה נשיאות כפים
ב׳ כהן שעבר ועלה לדוכן ב״ה במנחה כיון

שהדבר ידוע שאין שם שכרות הד׳ נושאות כפיו
ואין מורידין אותו מפני החשד שלא יאמרו פסול
הוא ולכך הורידוהו׳׳

קלל רבונו שלעולם

שאומרי׳ בשעת נשיאות כפים׳׳ ובו סע׳ א׳׳
מי דחזא חלמא ולא ידע מאי הוא ניקום קמי
כהנא בשעה שעולים לדוכן ונימא הכי רבונו
שלעו׳ אני שלך וחלומותי שלך וכו׳ כיון דלימי׳ בהד׳
כהני דעני צבורא אמן ואי לא לימא הכי אדיר
במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום יהי
רצ׳ שתשים עלינו שלום׳׳

קלא דיני נפילת אפים

ובו ח׳ סעי׳ א׳ אין לדבר בין תפלה
לנפילה אפ׳ כשנופלין על פניו׳ נהגו להטות על
צד שמאל׳׳ ב׳ נפילת אפים מיושב ולא מעומד׳׳
ג׳ אין נפילת אפים בלילה ובליל אשמורות
נוהגי׳ לנפול על פניהם שהוא קרוב ליום׳׳ ד׳ נהגו שלא
לפול על פניהם לא בבית האבל ולא בבית החתן
ולא בבי׳ הכנ׳ ביום מילה ולא כשיש שם חתן׳׳
ה׳ אם חלה מילה בתענית צבור מתפללי׳ סליחות
ואומרי׳ ודוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרי׳
והוא רחום׳׳ ו׳ נהגו שלא ליפול על פניהם בט״ו באב
ולא בט״ו בשבט ולא בראשי חדשים ולא במנחה
שלפניו ולא בחנוכה ויש אוסרים גם במנחה
שלפני כפורים אין נופלים על פניהם׳׳ ז׳
ומנהג פשוט שלא לנפול על פניהם בכל חדש
ניסן ולא בט׳ באב ולא בין יה׳ לסוכות׳׳ ח׳ אין
אדם חשוב רשאי ליפול על פניו כשמתפלל על
הצבור אלא אם כן הוא בטוח שיענה כיהושע בן נון

קלב דיני קדושה ובא לציון

ובו ב׳ סעי׳
א׳ מתרגמין קדושת ובא לציון וצרי׳ ליזהר
במאוד לאמרו בכוונה׳׳ ב׳ אסור לאדם לצאת
מבה״כ קודם קדושה דסדרא׳׳

קלג דין ברכו בשבת

ובו סעי׳ א׳ בשבת וימים
טובים אין אומרי׳ ברכו אחר קדיש בתרא׳׳

קלד סדר והוא רחום והגבהת התורה

ובו ב׳ סעי׳׳ א׳ והוא רחום אומרי׳ אותו בקול רם ואפלא
אמרו מעומד עומד על התקנה ונקרא פורץ גדר׳׳
ב׳ מראה פני כתיבת ספ׳ תורה לעם העומדים
לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו כי מצוה
על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרוע ולומ׳
וזאת התורה כו׳׳ תורת ה׳׳ תמימה כו׳׳

הלכות קריאת ספר תורה

קלה סדר קריאת התורה ביום ה׳ וב׳

ובו י״ד סעי׳׳
א׳ בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין ג׳ אין
פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין
בנביא׳׳ ב׳ מקום שמפסיקין בשבת בשחרית
שם קורין במנחה ובשני ובה׳ ובשבת הבאה׳׳
ג׳ כהן קורא בתורה ראשון אחריו לוי ואחריו
ישראל׳׳ ד׳ המנהג הפשוט שאפי׳ כהן עם הארץ
קודם לקרות לפני חכם גדול ישראל והוא שהכהן
יודע לקרות שאם אינו יודע לקרות היאך יברך
על התורה׳׳ ה׳ אם קפתו פותח והכהן קורא
את שמע אינו רשאי לעלות להפסיק וקוראים
ישראל במקומו׳׳ ו׳ אם נכנס הכהן לבה״כ אחר
שהתחיל לברך הישראל כל התוב אינו פוסק אבל
ברכו לא הוי התחלה ועומ׳ הישרא׳ בתיבה עד
שישלימו כהן ולוי ואז יקרא אם אין כהן בבה״כ
קורא ישר׳ במקום כהן ולא יעלה אחריו לוי׳׳ ז׳
אם היו כהן ולוי בבה״כ וקרא הכהן וסבור שאין שם
לוי והתחיל לברך ברכ׳ התורה שנית אין מפסיקין
אותו׳׳ ח׳ אם אין לוי בבה״כ כהן שקרא ראשון
מברך שנית וקורא במקום לוי אבל לא כהן אחר
כדי שלא יאמרו שהראשון פגום׳׳ ט׳ וכן לא
יעלו שני לוים זה אחר זה כדי שלא יאמרו
שאחד מהם פגום׳׳ י׳ נהגו לקרות כהן אחר
כהן בהפסק ישראל ביניהם ואומר החזן כשקורא
לשני אע״פ שהוא כהן וכיוצא בזה נוהגים בלוי
אחר לוי׳׳ יא׳ יש מי שאומר שאם קרא החזן
כהן או לוי ואינו שם לא יקרא בשם משום פגמו

אחר עמידה בכל יום נופלין על פניהם חוץ מאלו הימים שאין נופלין ע״פ לא שחרית ולא ערבית [illegible]
תחנון [illegible] שבת [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]

שלראשון לא אחר יעמוד בעצמו׳׳ יב עיר
שכולה כהנים אם יש ישראל אחר ביניהם אותו
יש׳ קורא ראשון מפני דרכי שלום וכל׳ שאין מהם
יש׳ כדי ספקס או שאין ישראל שם כלל קורא
כהן אחר כהן שאין שם משום פגם ישראל יודעים
שאין שם לא כהנים והה׳ לעיר שכולה לויים׳׳ יג
אבל קטן קורא בתו׳ בצבור בסימ׳ רפב׳ אם אין כהן
לא סומא או שאינו בסימ׳ קנט׳׳ יד בני אדם
המבושים בבית האסורים אין מביאין אצלם ס״ת
אפ׳ בר״ה ויום הכפורים׳׳ קלו מי הם
הנקראים לס״ת בשבת וזמניה׳ א׳׳ בשבת
וימ׳ טובי׳ וי״ה קורין אחר לוי תלמידי חכמ׳ הממונין
על הצבור ואח״כ בני ת״ח שאבותיהם ממונין
על הצבור ואח״כ ראשי כנסיות וכל העם׳׳
קלז כמה פסוקין צריכי׳ לקרא לכל
א׳׳ ובו ו׳ סע׳׳ א ביום שקורין ג׳ אין קור׳
פחות מעשרה פסוקין ווידבר עולה מן המנין ואי
סליק ענינא בבציר מי׳ פסוקי׳ כגון פרשת עמלק
שאין בה אלא ט׳ פסוקי׳ שפיר דמי׳׳ ב אין קורי׳
עם כל א׳ פחות מג׳ פסוקי׳ שנים קורי׳ ג״ג ואקורא
ד׳ וא״זה מהם שקרא ד׳ הל׳ משובח׳׳ ג אם
דילג פסוק א׳ ולא קראו אם הוא במנחה בשבת
או בשני וה׳ וקרא י׳ פסוקים בלא פסוק המדולג
אינו חוזר ואם לאו חוזר אבל בשבת אפ׳ דילג
פסוק א׳ חוזר וקורא הוא ושנים עמו ואפ׳ המפטיר
והתפלל מוסף חוזר וקורא פרשיות המועדים
כמו למנחה בשבת ושני וה׳ לפי שכבר קראו
הפרשיות בשבתות שלהם׳׳ ד׳ אם קרא א׳
ב׳ פסוקים צריך לחזור ולקרות ואם לא קראו
רק שלשתן לא ט׳ פסוקי׳ ד׳ לכל א׳ מהם אינם
צרי׳ לחזור ולקרות וראייה לדבר פרש׳ עמלק
אבל אם קראו פחות מט׳ צריכי׳ לחזור ולקרות׳
ה׳ אם קרא פרש׳ פלה ופסק בה בגר הגר בתוכבס
הגל׳ לס״ת חוזר ופותח ומתחיל מראש הפרשה

עד תטמאן עד הערב ומברך לפניה ולאחריה׳׳ ו
הקורא בתורה ראשון וקרא השני מה שקרא ה
ראשון אם הוסיף על מה שקרא הראשון ג׳ פסוקי׳
או אפ׳ שנים במקום דלא אפשר אותו שני עולה
מן המנין ואם לאו אינו עולה מן המנין חוץ מפר׳
החג משום דלא אפש׳׳ קלח שלא לשייר
פרשה פחו׳ מג׳ פסוקי׳ ובו סע׳ א׳׳ הקורא
בתורה לא ישייר פרשה פחו׳ מג׳ פסוקי׳ מפני
שיוצאים אז מבה״כ שיאמרו העולה אחריו לא יק׳
לא ב׳ פסוקי׳ הנשארים וכן לא יתחיל בה פחו׳ מג׳
פסוקי׳ מפני הנכנסים אז לבה״כ שיאמרו שלא קרא
עם הראשון אלא ב׳ פסוקים׳׳ קלט סדר
קריאת התורה וברכותיה׳ ובו י״א סע׳׳ א
במקום שנהגו שהעולה עצמו קורא בקול רם אם
לא קדר תחלת הפרשה פעמים שלש בינו לבין
עצמו לא יעלה׳׳ ב מי שאינו יודע לקרות צרי׳
למחות בידו שלא יעלה לס״ת ואם צריכי׳ לזה שאין
יודע לקרות לפי שהוא כהן או לוי ואין שם אחר זולתו
אם כשיקרא לו ש״צ מלה מלה יודע לאמרה ולקרותה
עם הכתב יכול לעלות ואם לאו לא יעלה׳׳ ג אל
ראש הכנסת או חזן לא יקרא עד שיאמרו לו
קרא׳ ונהגו שש״צ כשרוצה מברך וקורא בלי
נטילת רשות משום דהוי כאן משעה שמנוהו ש״צ
כש״צ הרשוהו על כך׳ סומא אינו קורא לפי שאסור
לקרות אפ׳ אות אחת שלא מן הכתב׳׳ ד כל
הקורין מברכין לפניה ולאחריה ופותח הספר
קודם שיברך ורואה הפסוק שצרי׳ להתחיל בו
ואח״כ יברך ולאחר שקורא גולל ומברך׳׳ ה
נהגו לכסות הכתב בקודר בין גברא לגברא׳׳
ו אומ׳ ברכו והברכות בקול רם והאומרם בלחש
טועה וי״א שצרי׳ לחזור ולברך בקול רם׳׳ ז
אחר שענו העם ברכו את ה׳ המ׳ חוזר המברך
ואומ׳ ברוך ה׳ המבו׳ לעו׳ ועד כדי לכלול המברך
עצמו בכלל המברכים׳ ח אם בירך ברכת

התורה לעצמו ותב״ה קראוהו לקרו׳ בת׳ צריך
לחזו׳ ולברך אע״פ שהו׳ בט כשקורא בתור׳ דמשו׳
כבוד הת׳ נתקנה כשקורא בצבור״ ט אם
קראוהו לקרו׳ בת׳ קוד׳ שיברך מרכ׳ הת׳ לעצמו
כבר נפטר מלברך ברכ׳ אע׳ בחרבנו דלא גרע
ממי שנפטר באהבה רבה״ י ברכה
אחרונה אע׳ נתן לנו תורת אמת זו ת׳ שבכת׳
וחיי עולם נטע בתוכינו ה׳ ת׳ שבעל פה״ יא
הקורא בתורה צרי׳ לאחוז בספ׳ת׳ בשעת ברכה
ברכ׳ התורה״

קמ״ דיני הפסק

ובו ג׳ סעי׳ א הקורא בת׳ ומשתתק
העומד יתחיל ממקו׳ שהתחיל הראשון ויברך
בתחלה ובסוף׳ ולהרמב״ם לא יברך בתחלה״
ב העומד לקרו׳ בת׳ ובירך ברכה שלפניה וקרא
מקצת פסוק׳ ופסק ודבר דברי תורה או דברי
חול לא הוי הפסק ואינו צרי׳ לחזו׳ ולברך״ ג
העולה לקרו׳ בתור׳ והראו לו מקו׳ שצרי׳ לקרות
ובירך על התורה והתחיל לקרו׳ או לא התחיל
והזכירוהו שפרש׳ אחרת צרי׳ לקרו׳ וגולל ס״ת
למקו׳ שצרי׳ לקרו׳ בו יא שאינו צרי׳ לחזו׳ ולברך
וי״א שצריך״

קמ״א דיני הקורא והמקרא

ובו ח סעי׳ א צרי׳ לקרו׳ מעומד ואפ׳
לסמוך עצמו לכותל או לעמוד אסו׳ אא״כ הוא
בעל בשר״ ב לא יקראו שנים אלא העולה
קורא וש״צ שותק או ש״צ קורא והעולה לא יקרא
בקול רם ומ״מ צרי׳ הו׳ לקרות עם ש״צ כדי של׳
תהא ברכתו לבטלה ולא שצרי׳ לקרות בנחת
שלא ישמיע לאזניו״ ג ישנו נוהגים להעמיד
מי שמקרא לעולה מלה מלה ואחר שגומר
המקרא המלה אומרה העולה״ ד אם ש״צ
רוצה לברך לעצמו ולקרות צרי׳ שיעמוד
אחר אצלו שכשם שנתנה תורה ע׳ סרסור
כך אנו צריכי׳ לנהוג בה ע׳ סרסור״ ה
אין הצבור רשאין לענות אמן עד שתכלה
ברכה מפי הקורא ואין הקורא רשאי לקרות בתור׳
עד שיכלה אמן מפי הצבור״ ו יכולים לקרו׳
שני אחים זה אחר זה והבן אחר האב ואין מניחין
לא משום עין הרע״ ז העולה למגדל עולה
בפתח שהו׳ לו בדרך קצרה ממקומו ויורד מהמגדל
דרך אחר שהי׳ לו בדרך ארוכה עד מקומו ואם
שני הדרכים שהם שוים בפתח שהי׳ לו בדרך ימין
ויורד בפתח שכנגדו״ ח כל תיבה שהי׳ קרי
וכת׳ הלכה למ״מ שתהא נכתבת כמו שהי׳
בת׳ ונקראת בענין אחר ומעשה בא׳ שקרא כמו
שהי׳ כתובה בפני גדולי הרבני׳ הר״ב יצחק אבוהב
והר׳ אפרים ור׳ נסי׳ והר״ר שמואל ור׳ נסי׳ בכו ז״ל והתרו
בו שיקרא כפי המסורת ולא רצה ונדוהו והורידוהו
מהתיבה״

קמ״ב דין מי שקרא וטעה

ובמקום שאין שם יודע לקרות בדיוק ובו ג׳ סעי׳ א
קרא וטעה אפי׳ בדקדוק אות אחת מחזירין אותו״
ב ישוב שיש שם מנין ואין מי יודע לקרו׳ בת׳
כהלכה בדקדוק ובטעמים אפ׳ הכי יקראו בתורה
בברכה כהלכתה״

קמ״ג דין אם נמצא

ס״ת מוטעה ויתר דיני הספר ובו ה׳ סעי׳ א
אין קורין בתור׳ בחו׳ מעשר גרונ׳ים ובני חורין
ואם התחילו בו ויצאו מקצתם גומרי׳״ ב אם
כותב כל חומש לבדו אפ׳ בגלילה כס״ת אין קורי׳
בו עד שיהיו כל ה׳ חומשים תפורים ביחד״ ג
אפ׳ בכפרים שאין נמצא בהם ס״ת כשר אין מברכ׳
עליו״ ד אם נמצא טעות בס״ת בשע׳ קריאה
מוציאין ס״ת אחר ומתחילין ממקו׳ שנמצא הטעות
ומשלימין הקורין על אותו שקראו במוטעה
ואם נמצא טעות באמצע קריאת הקורא גומ׳
קריאתו בספר הכשר ומברך לאחריה ואינו חוז׳
ומברך לפניה״ ה בה׳ שאין בהם מי שיודע
לקרו׳ לא יברך ויקרא קצת פסוק׳ ומברך לאחריה
וכן יעשה כמה פעמים כמספר העולי׳ שלאותו
היום״

קמ״ד שלא לדלג בתו׳ מענין

13

לענין ודיני ההפטרה ובו ד׳ סעי׳ א מדלגין
בנביא ואין מדלגין בתו׳ כפרש׳ זו לפרשה אחרת
והני מילי בשני ענינים דחיישינן שמא תתבלבל
דעת השומעי׳ אבל בחד ענינא כגון אחרי מות ואך
בעשור שכהן גדול קורא בי״ו הכפו׳ מדלגין אפלו
בשני ענינים ובלבד שלא ישהה בדלוג בענין שיעמדו
הצבור בשתיקה והמ׳ בנביא א׳ אבל מנביא לנביא
אין מדלגין ובתרי עשר מדלגין מנבי׳ לנבי׳ ובלבד
שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו׳ ב נוהגין
בשבת שיש בו חתן לומ׳ אחר הפטרת השבוע
שנים או ג׳ פסוקי׳ מהפטרת שוש אשיש וכשחל
ר״ח בשבת וביום ראשון אחר שמפטירין הפט׳
בשבת אומרי׳ פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפט׳
ויאמ׳ לו יהונתן מחר חדש ואין למחות בידם׳
ג אין גוללין ס״ת בצבו׳ מפני כבוד הצבו׳ ואם
אין להם אלא ס״ת א׳ והם צריכי׳ לקרו׳ בשני ענינים
גוללין וידחה כבוד צבו׳ ד אין קורין לאדם
א׳ בשני ספרי תורות משום פגמו של ראשון אבל
תלתה גברי בתלתה ספרי כגון ר״ח טבת שחל
להיו׳ בשבת ליכא משום פגם

קמה דין
המתרגמין ובו ג׳ סעי׳ א בימי
חכמי התלמוד היו נוהגי׳ לתרגם כדי שיבינו העם
אין הקורא רשאי לקרות לתרגמן יותר מפסוק א׳
ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי
הקורא ואין הקורא רשאי לקרו׳ פסו׳ א׳ עד שיכלה
התרגום מפי המתרגם ואין הקורא רשאי להגביה
קולו יותר מן המתרגם ולא המתרגם יות׳ מהקורא
ואין הקורא רשאי לסייע למתרגם שלא יאמרו תרג׳
בתו׳ ב קטן מתרגם ע״י גדול אבל אינו כבוד
לגדול שיתרגם על ידי קטן׳ ג האידנא לא
נהגו לתרגם משו׳ דמה תועלת בתרגום כיון
שאין מבינים אותו׳

קמו שלא
לדבר בשע׳ הקריאה׳ ובו ד׳ סעי׳ א אסו׳
לצאת ולהניח ס״ת כשהוא פתוח אבל בין גברא
לגברא שפיר דמי׳ ב כיון שהתחיל הקורא לקרו׳
בס״ת אסו׳ לספר אפי׳ בדברי תור׳ אפי׳ בין גברא לגברא
ואפי׳ אם השלים הוא הפרשה׳ ויש מתירים לגרוס
בלחש ויא׳ שאם ישי׳ רצ״ית׳ לס״ת מותר לספר
ויש מתירים למי שקורס שנפתח ס״ת מחזיר
פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמוע ס״ת לא
לקרו׳ ומתחיל לקרו׳ ולקרו׳ שנים מקרא ואחד תרג׳
בשע׳ קריאת התו׳ שרי׳ וכל זה אינו ענין לפרש׳
זכור ופרש׳ פרה שהן בי׳ מדאורייתא שצרי׳ לכוון
ולשמוע מפי הקורא׳ והנכון שבכל הפרשיו׳ ראוי
למדקדק בדבריו לכוון דעתו ולשמוע מפי
הקורא׳ ג אסו׳ לספר כשהמפטיר קורא בנביא
עד שישלים כמו ס״ת׳ ד אין צרי׳ לעמוד מעומד
בעת שקורין בתו׳

קמז דיני גלילת
ס״ת׳ ובו ח׳ סעי׳ א אסו׳ לאחוז ס״ת ערום
בלא מטפחת גדולי שבאותם שקורין מתן גולל
ורגילים לקנות בדמים יקרים לחבב המצוה׳
ב יכול מי שירצה לקנו׳ להושיט המעילים
לגולל ואין הגולל יכול למחות בו כי אותן שקנה
הגלילה לא קנה ליקח המעילים׳ ג הגולל ס״ת
יעמידנו כנגד התפר כדי שאם יקרע יקרע
התפר׳ ד הגולל ס״ת גולל מבחוץ וכשהוא
מהדקו מהדקו מבפנים׳ ה מוטב תגלל המטפ׳
פתח סביב הס״ת ולא יגלול הס״ת בשמור בו
במטפחת׳ ו הגולל ס״ת בתוך התיק טועה׳ ז
אין המפטיר מתחיל עד שיגמרו לגלול ס״ת כדי
שלא יהא הגולל טרוד ויוכל לשמוע ההפטרה׳
ח ביום שיש בו שני ספרי תורה לא יפתחו
השני ולא יסירו המפה עד שיגלל הראשון׳

קמח שלא יפשיט ש״צ התיבה׳ ובו סע׳
א׳ אין ש״צ רשאי להפשיט התיבה בצבו׳
כל זמן שהן בבי׳ הכנסת׳

קמט שהצבו׳
לא יצאו מבה׳ עד שיצניעו ס״ת׳ ובו סעי׳ א׳
אין הצבו׳ רשאין לצאת מבי׳ הכנס׳ עד שיצניעו

סת' ואם מצניעים הס"ת בבית אחר אם אין לב"ה
אלא פתח א' צריכי' להתעכב עד שיצא הספר
וילכו אחריו למקום שמצניעין אותו ואם יש לב"ה
שני פתחים יכולים לצאת בפתח א' קודם שיצא
הס"ת בפתח האחר ובלבד שילכו אחר הספר
וילווהו למקום שמצניעין אותו שם"

הלכות ב"ה קנ בנין ב"ה ושיהיה גבוה" ובו הסעי'

א כופין בני העיר
זה א"ז לבנות בית הכנס' ולקנות להם נביאים
וכתובי'" ב אין בונין ב"ה אלא בגבהה שלעי'
מגביהין אותו עד שיהיה גבוה מכל בתי העיר
שמשתמשין בהן לאפוקי בירניו' ומגדלים שאין
משתמשין בהם וגג שהוא משופע ואינו ראוי
לתשמיש דהיינו שאם יש עלייה תחת הגג לא
תהא גבוהה מב"ה" ג מי שהגביה ביתו יותר
מב"ה יש שכופין אותו להשפילו" ד הבונה
כנגד חלון ב"ה אין מספיקין לו בהרחקת ד' אמות
לפי שהוא צרי' אור גדול" ה אין פותחין פתח
ב"ה אלא כנגד הצד שמתפללין בו באותה העיר
שאם מתפללין למערב יפתחוהו למזרח כדי
שישתחוו מן הפתח כנגד הארון שהוא ברוח
שמתפללין נגדו"

קנא דיני קדושת ב"ה" ובו יב סעי'

א בתי כנסיות
ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון
שחוק והיתול ושיחה בטילה ואין אוכלין ושותין
בהן ולא מתקשטים בהם ולא מטיילים בהם ולא
נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים
מפני הגשמים ותלמידי חכמי' ותלמידיהם
מותר לאכול ולשתות בהם מדוחק ואין מחשבין
בהם חשבונות אא"כ הן של מצוה כגון קופה
של צדקה ופדיון שבויים ואין מספידין בהן
אא"כ ההספד לא' מגדולי העיר שכל בני העיר
מתקבצים ובאים להספידו ואין צרי' ליכנס
בהם לצרכין כגון לקרות לאדם יכנס ויקרא

מעט או יאמ' דבר שמועה ואח"כ יקראנו כדי של'
יהיה נראה כאלו נכנס לצרכו ואם אינו יודע לא
לקרו ולא לשנות יאמ' לא' מהתינוקות קרא לי
פסוק שאתה קורא בו או ישהה מעט ואח"כ יצא
שהישיבה בהם מצוה שנ' אשרי יושבי ביתך"
ב יש אומ' ששנו בקדושת בתי מדרשות
ור"ל שלרבים דומיא דב"ה אבל יחיד הקובע מדרש
בביתו לצרכו אין לו קדושה כ"כ" ג אין
ישנים בב"ה אפי' שינת עראי אבל בבית המדרש
מותר" ד לצורך ב"ה מותר לאכול ולשתות
ולישן בתוכו ומטעם זה ישנים בליל יו"ה בב"ה
ואפי' לצורך מצוה אחרת כגון שמקבצים לעבר
השנה בב"ה מות' לאכול שם" ה היו לב"ה
שני פתחי' לא יכנס בפתח זה לעשותו דרך
לצאת מפתח השני לקצר דרכו ואם היה הדרך
עובר קודם שנבנה ב"ה מות' וכן אם לא נכנס
בו תחלה כדי לקצר דרכו מותר לעשותו דרך
וכשנכנס כדי להתפלל מות' למי שנכנס בפתח
זה לצאת בפתח אחר" ו מותר ליכנס לב"ה
במקלו ובתרמילו ובאפונדתו ויש אוסרין ליכנס
בו בסכין ארוך או בראש מגולה" ז יכול
לרוק בו ובלבד שישפשפנו ברגליו או יהיה שם
גמי שאם ירוק לתוכו לא יהא נראה" ח טיט
שעל רגליו ראוי לקנחו קודם שיכנס להתפלל וראוי
שלא יהא עליו ולא על בגדיו שום לכלוך" ט
נוהגי' בהן כבוד לכבדן ולרבצן ונוהגי' להדליק
בהן נרות לכבדן" י אפי' לאחר שחרבו
עדיין הן בקדושתן וכשם שנוהגין בהן כבוד
ביישובן כך נוהגין בחרבנן חוץ מכיבוד וריבוץ
ואם עלו בהן עשבים תולשין אותן ומניחין
אותן במקומן משום עגמת נפש כדי שיראו
העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותה" יא
בשעבנין ב"ה התנו עליו להשתמש בו בחרבנו
אבל ביישובו לא מהני תנאה ואפי' בחרבנו לתשמיש

מגונה כגון זריעה וחשבונות שלרבים לא מהני
תנאה בד"א בבתי כנסיות שבחוצה לארץ אבל
בבתי כנס"ו שבא"י לא מהני שום תנאי" יב
יש ליזהר מלהשתמש בעליה שעל גבי בה"כ
תשמיש קבוע שלגנאי כגון לשכב שם ושאר
תשמישים יש להסתפק אם מותר להשתמש שם"

קנב שלא לסתור שום בה"כ ובו סעי"

אין סותרין בה"כ כדי לבנות בה"כ אחר שמא יארע
להם אונס שלא יבנו האחר לא בונים האחר תחלה
ואח"כ סותרין הישן והמ"מ שהיה הראשון חזק אב"
אם חרבו יסודותיו או נטו כתליו ליפול סותרין
אותו מיד ומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה
שמא תדחק השעה וישאר חרב"

קנג דין בנין הכנסת ובו כ"ב סעי"

א ומותר
לעשות מבית הכנ' בית מדרש אבל לא בית
המדר' בה"כ" ב בני העיר שמכרו בה"כ יכולין
ליקח בדמיו תיבה דהיינו היכל שמניחין בו ס"ת
או לוח שמעמידין עליו ס"ת" מכרו תיבה יכולין
ליקח בדמיו מטפחות שלס"ת" מכרו מטפחות
לוקחים בדמיה ספרי' דהיינו שכתו' כל חומש
לבדו וכן נביא' וכתובי'" מכרו ספרים לוקחין
בדמיהן ס"ת אב"ל אפלא להורידן מקדושתן אפי'
ואפ' אם קנו בקצת המעות דבר שקדושתו ח
חמורה אין יכולין לשנות המותר לקדושה קלה"
ג ס"ת שנמצא בו טעות דינו כחומשין"
ד אם מותר לקנות בדמי קדושה אחרת כיוצא
בה יש אוסרים ויש מתירים" ה אם גבו
מעו' לבנות בה"כ או' המדר' או לקנות תיבה או
מטפחת או ס"ת ורצו לשנותן מלצורך מהשג'
בו אותן אין משנין המותר לכל מה שירצו
ואם כשגבו המעו' התנו לעשות חפצם ממותר
הדמים אפ' קנו ומכרו וחזרו וקנו קדושה במקצת
הדמים מותר להוריד המותר אב"ל אם לא התנו
כשגבו לא כשמכרו התנו אסור להורידם" ו

מוכרי' בה"כ ושאר דברי' שבקדושה ואפי' ס"ת
להספקת תלמידי' או להשיא יתומים בדמיו"
ז והא דבי' הכנ' נמכר הה"מ שלכפרים שאין
באין אנשים ממקומו אחרי' שלנעשית לא לבני
הכפר לבדם ולכן יכולים למכרו ומ"מ המעות
הנשארים בקדושתן ואין רשאים להורידן
מקדושתן והיינו כשמכרון בני העיר שלא
מדעת פרנסיהם וה"ה אם מכרו שבעה טובי'
העיר שלא במעמד אנשי העיר באותו מכר
והיו במעמד אנשי העיר רשאים להוציא
המעות לכל מה שירצו ואם קבלו עליהם בני
העיר בפירוש במכר זה כל מה שיעשה אפי'
יחיד מה שעשה עשוי" אבל שלכרכים שבאים
ממקומות אחרים אפי' בני אותו משלהם אינו
נמכר אא"כ אותו בדעת היחיד שא"ז יעשה
בו היחיד מה שירצ' בהסכמ' הצבור וה"ה לכל
דברי קדושה שנמכרו כאן דכולהו גרידי בתי
בה"כ" ח בנה בית סתם והקדישהו אח"כ לבה"כ
דינו כבה"כ אבל אינו קדוש עד שיתפלל בו אפי'
אם בנאוהו לשם בה"כ וכיון שהתפללו בו אפי'
אורחים לפי שעה כיון שהיה מיוחד לתפלה
קדש ואם לפי שעה הקדישו הכנ' כפי מה
שאמרו" ט כשמוכרי' אנשי הכפר בה"כ
יכולים למכרו ממכר עולם והלוקח יעשה
בו מה שירצה חוץ ממרחץ ומבורסקי ובית
טבילה ובית הכסא ואם מכרוהו ז' טובי' העיר
במעמד אנשי העיר יעשה הלוקח אפי' הד'
דברים" י יחיד בעלן אפי' ס"ת מותר
למכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצ' כ"ש של
הקדישו לקרות ברבים ויש מי שאומר אא"כ
ללמוד תורה או לישא אשה" יא בה"כ א
לבנים ועצים מבה"כ ישן שנסתרו יכולין ליתן
במתנה דאי לאו דהוה להו הנאה מניה לא
הוו יהבי ליה הדר הו"ל כמכר ואם יכולין להחליפן

מאחרים והן יוצאין לחולין אב׳ אםו למשכנן או
להשאילן אפ׳ ע״י ז׳ טובי העיר שעדיין נש׳
אר׳ בקדושתן שאין כל דבר אחר שתחול
קדושתן עליו׳׳ יב מי שיש לו תנאי עם הקהל
שלא יוכל לבנות ב״ה כי אם הוא וזרעו אינו יכול
למכור זכותו לאחר׳׳ יג גבו מעו׳ לבנין ב״ה
ובא להם דבר מצוה מוציאין בה המעות קנו
אבני׳ וקורו׳ לא ימכרום לדבר מצוה אלא לפדיון
שבויים אעפ׳ שהביאו האבנים והדרום והרת״
הקורות ופסלום והתקינו הכל לבנין מוכרין הכל
לפדיון שבויים בלבד אב׳ אם בנו וגמרו לא ימכרו
ב״ה לא יגבו לפדיון מן הצבו׳׳ יד ראובן
שאמ׳ קרקע זו אני נותן לבנות ב״ה והקהל
אומרי׳ לבנות בית התלמוד וראובן אומ׳ אדעתא
דהכי לא נדרי לאמ׳ ראובן הדר ביה ואסר אבן
לא היה דרשם היו יכולין לשמתה ואם היו מבני
אותה העיר אעם רשאים לשמתו אם הוא עומד
ורוצה אא״כ יש ~~לאסור הקרקע מב״ה~~ שם חבר
עיר אבל מאי ראותי אדעתא דידיה אתי׳׳ טו
אין אדם יכול לאסור חלקו מב״ה ולא מהספרי׳
ואם אסר אינו כלום׳׳ יו מי שהשאיל ביתו
לב״ה וישלו מריבה עם א׳ מהקהל אינו יכול
לאסרה אא״כ יאסרנה לכל הקהל כאחד׳׳ יז
מי שהיה בביתו ב״ה ימים רבים אין הצבור
רשאים לשנותו בבית אחר׳׳ יח יש מי שאומ׳
שכלי הקדש של כסף שנהגו להביאם תמיד
לב״ה בחגים אין יכולין להוציאם לחולין ולמכרם
והקהל יכולין לתפשם שישארו בחזקתם
אחר מיתת המקדיש׳׳ יט יש מי שאומר
שאם נמצא אחר מיתת אדם כתב כתוב
שהקדיש כלים ואין עליו עדים ולא מסרו לה׳
קהל אפ״ה הוי הקדש׳׳ כ יש מי שאומ׳ שס״ת
שהוחזק שהיה של אבותיו של ראובן אין הצבו׳
יכולין להחזיק בו׳׳ כא אין לקנות מעילים

שנשתמש בהן הדיוט לתשמיש קדושה׳׳ כב
אדם שהיה רגיל בשום מצוה כגון גלילה
ואירעו אונס או עוני ונתנו הקהל המצוה לאחר
ואח״כ העשיר ורצה שיחזירו כל המצוה אם
בשעה שנתנו הקהל המצוה לשני היה ספק ביד
הראשון לתת מה שהיה נותן בכל שנה ולא חפץ
בה ונתרצה עם שאר הקהל איבד זכותו׳׳ אב׳
אם כשנתנוה לשני לא היה ביד הראשון ספק
לתת מה שהיה נותן ועת שיש בידו רוצה לזכות
במצותו ולחזור וליתן מה שהיה נותן תחלה
נותן וחוזר למצותו׳׳

קנ״ד דיני
תשמישי קדושה

ומרות ב״ה ובו י״ט סעי׳׳ א רחבה שלעיר אע״פ
שמתפללין בה בתעניות אין בה משום קדוש׳
מפני שהי׳ עראי וכן בתי׳ וחצירות שמתקבצי׳
בהם להתפלל באקראי אין בהם שום קדושה׳׳
ב השוכרים בית ומתפללי׳ בו אין לו דין ב״ה׳׳
ג תשמישי קדושה כגון תיק שלספרי׳ ומזוזות
ורצועות תפלין וארגז שמניחין בו ס״ת או חומש
וכסא שנותנין עליו ס״ת ווילון שתולין לפני ההיכל
ישבהם קדושה וצריכין לגונזן׳׳ ד מטפחות
ס״ת שבלו יכולין לעשות מהן תכריכין למת מצוה
וזו הי׳ גניזתן׳׳ ה ס״ת שבלה מניחין אותו בכלי
חרש וגונזין אותו בקבר תלמידי חכמ׳ אפ׳ אינו
שונה אלא הלכות ולא שמש ת״ח׳׳ ו אין עושין
מתיבה כסא לס״ת אב׳ מות׳ לעשו׳ מתיבה גדולה
קטנה וכן מות׳ לעשו׳ מוילון גדול וילון קטן או לעשו׳
ממנו כיס לס״ת אב׳ לעשו׳ ממנו כיס לחומש
אסו׳׳ ז הבימה כגון בימה שהיו עושין למלך
אין בהן קדושת ארון אלא קדושת ב״ה׳׳ ח הארון
וכל מה שעושין לס״ת אב׳ מועיל בו תנאי להשתמש
בו שאר תשמיש אפ׳ דחול׳׳ ט המתנדבים ס״ת
ומניחים מטפחות בה׳ מות׳ להשתמש בהן כל
ספ׳ וספר שלדעת כן הוקדשו אבל המניחים

וכן מותר לעשות מכסא גדול כסא קטן אבל אסור לעשות ממנו שרפרף לכסא

בכיתם ואח"כ מקדישים כיון שעד אותו ספר
נעשה ונשתמש בו אותו ספ' אסו להמחו בס"ת
אחר ויש מתירים" י הנוהגי' להניח עטרות ס"ת
בראש הקורא בסיום התורה אין ממחים בידם אף
המניח' אותם בראשי חתנים דעלמא ממחי' בידם"
יא נרות שעוה שנתנם הכותי לע"א וכיבן
שמשם ונתנם או מכרם לישר' אסו להדליקם
בבה"כנ" יב עכבר שנמצא בשמן של בה"כ
אם הו מאוס אסו להדליקו בבה"כ" יג נר של בה"כ
מותר לקרות לאורו" יד אין מדליקין נר
שלהדיוט מנר בה"כ ויש מ"ש דה"מ בעוד שדולקין
למצותן אב' כשיצריך לכבותן מות' טו
בני כרך שקנו ס"ת והתנו שאם יצא א' מהכרך
שהנשארים יתנו לו חלקו והוקרו הספרי' אם יצא
א' מהם אין מתנין לו אלא מה שנתן בלבד"

קנה לילך מבה"כ לבית המדרש" ובו ב סעי'

א אחר שיצא מבה"כ ילך לבית
המדרש ויקבע עת ללמוד וצרי' שאותו עת יהיה
קבוע שלא יעבירנו אף אם הוא סבור להרויח הרבה"
ב קוד' שילך לבית המדרש יכול לאכול פת שח
רית אם הוא רגיל בו וטוב שירגיל בו"

קנו סדר משא ומתן ובו סעי' א

אח"כ
ילך לעסקיו דכל תו' שאין עמה מלאכה סופה
בטלה וגוררת עון כי העוני יעבירנו על דעת קונו ומ"מ
לא יעשה מלאכתו עיקר לא עראי ותורתו
קבע וזה יתקיים בידו" וישא ויתן באמונה ויזהר
מלהזכיר שם שמים לבטלה שבכל מקום ש'
הזכרת השם מצויה מיתה מצויה ויזהר מלישבע
אף באמת שאלף עיירות היו לינאי המלך וכולם
נחרבו בשביל שהיו נשבעין שבועות אע"פ שהיו
מקיימין אותן ויזהר מלהשתתף עם בן נח
עובד עבודת אלילים שלא יתחייב לו שבועה
ועובר משום לא ישמע על פיך"

הלכות נטילת ידים קנז

זמן קביעות סעודה" ובו סעי' א
כשיגיע שעה רביעית יקבע סעודתו
ואם ת"ח הוא ועוסק בלמודו ימתין עד שעה ששית
ולא יאחר יותר דהוי כזורק אבן לחמת אם לא
טעם מידי בצפרא"

קנח דיני נטילת ידים לסעודה" ובו יג סעי'

א כשיבוא לאכול פת שמברכין עליו המוציא יטול
ידיו אף אינו יודע להם שום טומאה ויברך ע
נט' ידים אבל לפת שאין מברכין עליו המוציא
כגון לחמניות דקות או פת הבאה בכסנין ואינו
קובע סעודתו עליהם אין צרי' נטילת ידים" ב
יש מ"ש שאם אינו אוכל לא פחות מכביצה
יטול ידיו ולא יברך" ג אם אוכל פחות מכזית
יש מ"ש שאינו צרי' נטילה" ד אם אוכל דבר
שטיבולו במשקה משבעה שסימנם י"ד שח"ט ד"ם
ולא נתנגב ואף אין ידו נוגע במקום המשקה
צרי' נטילה בלא ברכה" ה המנטל ידיו לפירות
ה"ז מגסי הרוח ובשר צלי יש מי שנראה לו
דפריו אע"פ שמוהל טופח עליו דינו כפירות
ותבשיל מחטים והם נגובים דינו כפירות"
ו השותה אין צרי' ליטול אפי' ידו אחת" ז
נוטל ידיו לדבר שטיבולו במשקה ואח"כ רוצה
לאכול לחם יש מי שנראה מדבריו שאין אותה
נטילה עולה לו ואצ"ל אם נטל ידיו שלא לאכול
ואח"כ נמלך לאכול" ח מי שהיה במדבר
או במקום סכנה ואין לו מים פטור מנטי' ידים"
ט צרי' ליזהר בנטי' ידים שכל המזלזל בנטי'
ידי' הוי' נדוי ובא לידי עניות ונעקר מן העולם"
י אע"פ ששיעורם ברביעי' יוסיף ליטול
בשפע דאמ' רב חסדא אנא משאי מלא חפני מיא
ויהבו לי מלי' חפני טיבותא" יא מברך קוד'
נטילה שכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן
ונהגו שלא לברך עד אחר נטילה משום דפעמי'
שאין ידיו נקיות ומפני כך מברכין עליה אחר

שפשוף ידים שכבר ידיו נקיות קוד שיטיל
עליהם מים שניים׳׳ יב ויגבם היטב קודם
שיבצע שהאוכל בלא ניגוב ידים כאלו אוכל לחם
טמא׳ יג המטביל ידיו לא סגי בלא מגוב והה
לנוטל ידיו בבת אחת ושופך עליה רביעי׳ מים
בבת אחת או שנטל ידו א׳ ושפך עליה רביעית
וכן שפך על חברתה׳׳ קנט באיזה כלי
נוטלין לידים וכיצד יבאו המים לידיו וכו כסעי׳
א אין נוטלין לידים אלא בכלי וכל הכלים כשרים
אפי׳ כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה וצרי׳ שיהיה
מחזיק רביעית ואם ניקב בכונס משקה דהיינו
שאם ישימו אותו על משקים יכנס ובתוכו דרך
הנקב והוא גדול מנקב שהמשקים שבתוך הכלי
יוצאים בו אם בטל מתורת כלי ואין נוטלין ממנו
לידים ואפי׳ אם הוא מחזיק רביעי׳ מן הנקב ולמטה׳׳
ב והמשנוטל דרך פיו למעלה במה שממנו ומן
הנקב ולמעלה אינו חשוב ככלי ונמצא שאין הא׳
מים באים על ידו מהכלי אבל אם נוטל דרך הנקב
שמחזיק רביעי׳ ממנו ולמטה׳׳ ג כלי [illegible]
שהרי כיון שמחזיק רביעית כשסומכין אותו ואם
לא יסמכוהו ישפכו המים ולא ישאר בו רביעי׳׳
אינו [illegible] כלי הכלי מגופה שלחבית [illegible] חדה ואינה מקבלת רביעית
של משומכת אין נוטלין ממנה ואם הרחיבה
מלמטה עד שמקבלת רביעי׳ כשרה יושבת של
מקום מכת נוטלין ממנה׳׳ ד חמת וכפישה
שהן מיני נאדות שלעור שתיקנן ועשה להם
בית מושב נוטלי׳ מהן אבל שק וקופה שהתקין
לשבת בלא סמיכה הפתח בצפת עד שהן מקבלין
משקים אין נוטלין מהם לידים לפי שאינם עשויין
לקבל משקין והה לכובעים שלבדים אף כשהן
קשים כל כך שמקבלים מים ואינן צבים מהם מ״מ
אינם עשויים לקבל מים׳׳ ומ״מ ע״י הדחק מתירים
שעושי׳ דדכים רגילים לשתות בהם׳׳ ה כלי
שתחלת תקונו כך שאינו יכול לעמוד בלא
סמיכה ואין משתמשין בו אלא ע״י סמיכה חשיב
שפיר כלי לפ״כ כלי שהוא מלא נקבים מתחתיו

ופיו צר למעלה וכשמניח אדם אצבעו עליו
אין המים יוצאין וכשמסירו המים יוצאים מותר
ליטול ממנו אעפ״ שאינו מחזיק כלום כיון שעשוי
לקבלה בענין זה׳׳ וזה עיקר תשמישו מן האלפי׳׳
ו לא יתן מים לחבירו בחפניו שאין נוטלין אלא
מן הכלי והה אם נטל ידו א׳ מן הכלי ושפך ממנה
לידו אחרת דאינו כלום׳׳ ורת מתיר כאן כיון שתחלת
נטילה לידו אחרת היה מן הכלי והוא שהיתה ידו
הראשונה טהורה כגון ששפך עליה רביעי׳ בבת
אחת׳׳ ז צרי׳ שיבואו המים מכח נותן לפ״כ
צנור שדולה מים מן היאר ושופך בו ונמשכים
ממנו המים להשקות השדה אינו יכול ליתן ידו
לתוכו כדי שילכו המים עליהם מפני שאינם
באים מכח אדם שכבר פסק כוח השופך ואם
משים ידיו קרוב למקום השפיכה אעפ״ שאינו
משים אותם תחת השפיכה ממש עלתה לו נטי׳
דכל זמן שהן קרובים למקום השפיכה עדיין
מכוחו הם באים׳׳ ואם הטביל ידיו לתוך הצנור
הזה אינם טהורות מכח טבילה מפני שהם
שאובים והמ׳ דולה ששופך ונותן לתוך הצנור
עצמו אבל אם נותן אותם חוץ לצנור והמשיך אותם
לצנור והטביל בו ידיו טהורות דשאובה שהמשיכה
כשרה׳׳ ואפי׳ דולה ונותן לתוך החריץ עצמו אם
הדלי נקוב מאחוריו בכונס משקה ובעוד ששופך
דרך פיו לצנור מקלח מאחריו ליאר מטביל בו
את הידים וטהורות דחשיבי כאלו הטבילם באר
דניצוק זה מחבר הכלי לאר וחשיבי מים שלצנור
מחוברים למימי היאר אע״ג דניצוק בלא לא
חשיב חבור לענין טבילה ויש חולקים בזה ואומ׳
דגם לענין נטילת ידים לא חשיב חיבור׳׳ ח אם
הכניס ידיו בתוך כלי שלמים נגע משך ידיו בהם
אם הכלי מחובר לקרקע לא עלתה לו נטי׳ ואם
אינו מחובר לקרקע י״א שעלתה לו נטי׳ וי״א של
עלתה לו ובשע׳ הדוחק יכול לסמוך על דברי

המתירים ואח״כ נזדמנו לו ליטול צריך נטילה
ניטול בלא ברכה׳׳ ט׳ חבית שיש בה מים
מניחה על ברכיו ונוטל ממנה לידים ואם היתה
מוטה בארץ והמים מקלחין ממנה או שעומדת
והמים יוצאין דרך נקב שבה ונתן ידיו שם לא
עלתה לו נטילה ואם היתה ברזא בנקב והסירה
וקיבל המים על ידיו חשיב שפיכה מגברא וצרי׳
להחזירה ולהסירה בכל שפיכה ושפיכה׳׳ י׳
אם הטה חבית מלאה מים והלך וישב לו והחבית
שופכת מים כל היום מחמת הטייתו ונטל ידיו
ממנה עלתה לו נטילה׳׳ יא׳ הכל כשרים
ליתן מים לידים אפי׳ חרש שוטה וקטן כותי נדה׳׳
יב׳ אם הקוף נותן לידים יש פוסלין ויש
מכשירין ונראין דבריהם׳׳ יג׳ לכתחלה צרי׳
לכוין הנוטל לנטילה המכשרת לאכילה׳׳ יד׳
הטביל ידיו במי מעין אפי׳ אין בו מ׳ סאה עלתה
לו טבילה כל שמתכסים ידיו בבת א׳ ואם
הטבילם במי מקוה י״א שדינו כמעין וי״א שצרי׳
מ׳ סאה ונקיטינן כדברי המיקל׳׳ טו׳ מי
גשמים שהם זוחלים ויש בהם מ׳ סאה יש
להסתפק אם טובל בהן ידיו׳׳ יו׳ מ׳ סאה מים
שאובין שבקרקע להרמב״ם אין מטבילין בהן
את הידים׳׳ ולהראב״ד מטבילין ושאובה שהמשי׳
כה כולה גם להרמב״ם מטבילין בה את הידים׳׳
יז׳ לא יטול מהנהר מים בידו אחת ויתן על
ידו השני׳ לפי שאין כאן לא נטילה ולא טבילה׳׳
יח׳ ידו א׳ בנטילה וידו א׳ בטבילה ידיו טהורות׳׳
יט׳ המטביל ידיו אין צרי׳ ב׳ פעמי׳ ולא ניגוב ולא
להגביה ידיו׳׳ כ׳ המטביל ידיו אינו מברך
על טבילת ידים אלא על נ׳׳

קס״א אלו מים כשרים ואילו מים פסולין לנטילה׳׳

ובו טו׳ סעי׳׳ א׳ מים שנשתנו מראיהן
בין מחמת עצמן בין מחמת דבר שנפל לתוכן
בין מחמ׳ מקומן פסולין׳׳ ב׳ עשה במים מלאכה
או ששרה בהם פתו אפי׳ נתכוון לשרות בכלי זה
ונפל לשני פסולי׳ ואם צונן יין במים פסולי׳ ואם
הדיח בהן כלים פסולין ואם היו כלים מודחין או
חדשים כשרי׳ ואם הטביל בהן הנחתום הגלוסקי׳
פסולין אבל אם טבל ידיו במים וטח פני הגלוסקין
או שחפן מהם בחפניו המים הנשארים לא נעשה
בהן מלאכה ולפ״ז כשרים אם לא נשתנו מ׳
מראיהן׳׳ ג׳ מים שלפני הנפח אפי׳ של נשתנו
מראיהן פסולין מפני שידוע שנעשה בהן
מלאכה דהיינו שליבה בהם הברזל ושלפני
הספר אם נשתנו מראיהן פסולין ואם לאו כשרים׳׳
ד׳ מים ששתו מהם תרנגולים או לקלק מהם
הכלב יש מי שפוסל ואין דבריו נראין לא בין
כלב בין בכל שאר בהמה חיה ועוף יש להכשי׳׳
ה׳ אין המלאכה פוסלת אלא במים שאובים
בין שהם בכלים בין שהם בקרקע אבל לא במי
מקוה או במעין בעודם מחוברים׳׳ ו׳ חמי
האור נוטלים מהם לידים אפי׳ הן חמין שהיד
סולדת בהן׳׳ ז׳ חמי טבריה יכול להטביל
בהם את הידים אבל ליטול מהם בכלי לא ואם
המשיך אותן בארץ דרך חריץ חוץ למקומן
והפסיקן ממעין הנובע חם אם יש בהם שיעור
מקוה לא׳׳ ואם חריץ זה מימיו מחוברין למי
המעין הנובע חם לרש״י והרשב״א מטבילין בו
את הידים ולה״ר יונה אין מטבילין בו את הידים׳׳
ח׳ טעם פיסול חמי טבריה לנטילה מפני שהם
מרים ואינם ראויין לשתיית הכלב אבל אם ימצאו
מים חמין מבעין שהם ראויין לשתיית הכלב
נוטלין מהם לידים׳׳ ט׳ מים מלוחים או סרוחים
או מרים שאין הכלב יכול לשתות מהן פסולי׳
לנטילת ידים אעפ״י שכשרים למי מקוה לטבילה
ואם הם עכורים מחמת טיט שנתערב בהם אם
הכלב יכול לשתות מהם כשרים בין לנט׳ ידים
בין למקוה ואם אינו יכול לשתות מהם פסולין

לשניהם׳ י׳ נוטלין לידים בכל דבר שהחלתו
מן המים כגון בחושים אדומים או שומן רג׳׳
יא׳ מים שיש לו ספק אם נעשה בהן מלאכה או
לאו שיש לו ספק אם יש בהם כשיעור אם לאו או
הם טמאים או טהורים או ספק אם נטל ידיו אם
לאו טהור׳׳ ויש מי שאומ׳ שע׳ל כך אם יש לו מים
אומ׳ שיטול ידיו ויוציא עצמו מן הספק׳׳ יב׳
השלג והברד והכפור והגליד והמלח אם ליסקן
עד שנעשו מים נוטלין מהם וטובלין בהן אם יש
בהן כשיעור׳׳ יש מי שאומ׳ שאין נוטלין למים ראשונים
אלא במים בלבד׳׳ ויא׳ שהיין כשר לנט׳ ידים בין נתן
לתוכו מים בין לא נתן לתוכו מים לא שאסור לעשו׳
כן לכתחלה כדי שלא יהא כמזלזל בדבר חשוב
שנשתנה לעלוי עד שקובע ברכה לעצמו׳׳ ויש
מי׳ש שכל מי פירות לאוריין לנט׳ ידים בשע׳ הדוחק׳׳
יג׳ צרי׳ שיהא במים רביעי׳ והמ׳ לא אב׳ לשנים
שבאו לי׳ טול בא׳ האחרון אין צרי׳ ואפ׳ בזה אחר
זה ובלבד שלא יפסוק הקלוח כיצ׳ היה רביעי׳ מים
בכלי ופשט א׳ ידיו ואחר יוצק על ידיו ובא שני
ופשט ידיו למטה ממנו סמוך לידי הראשון שאלו
ירד על ידו של ראשון ולידו של שני שלמטה ממנו
ידי שניהם טהורות אע׳פ שפיחת שיעו׳ הרביעית
כשהם מגיעים לידיו של שני ידיו טהורות מפני
שהם באים משיירי טהרה׳׳ ויש מתירים אפ׳ כש׳
נוטלים זא׳ז והוא׳ ובשעה שהתחיל הראשון ליטול
מהם היה בהם רביעית אף לשני זה עולים מפני
שבאו משיירי טהרה ועל דרך זו נוטלין
מחצי לוג לג׳ ולד׳ ומלוג לכמה בני אדם כל זמן
שמפסיקים המים לשפך כל א׳ על ידיו ג׳ פעמי׳
שיכולים להניח ד׳ וה׳ ידיהם זה בצד זה או זה ע׳ג
זה וליטול כא׳ ובלבד שירפו ידיהם בענין ש׳
יגיעו המים לכל אחד׳׳ יד׳ צרי׳ שיהא רביעית
מכונס במקום א׳ שאם נטל בשמינית וחזר ונטל
בשמינית ידיו טמאות כשהיו׳׳ טו׳ רביעית

שאמרו בין לידיו של גדול בין לידיו של קטן׳׳ נוטלין
שני בני אדם זה ידו אחת וזה ידו אחת ואח׳כ חוזר
השני ונוטל ידו השנית הרי׳ זו כג׳ בני אדם ולפ׳כ אם
היה בכלי חצי לוג ידיו טהורות ואם לאו אין ידיו
השניה טהורה שאין נוטלין בפחות מחצי לוג יותר
משאר בני אדם׳׳

קסא׳ דיני חציצה

בנטילה׳ ובו ד׳ סעי׳ א׳ צריך ליזהר מחציצה
שכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטילה כגון
צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר ובצק
שתחת הצפורן אפ׳ כנגד הבשר ורטייה שעל בשרו
וטיט היון וטיט היוצרים אבל במיעוטו שאינו
מקפיד אין לחוש׳׳ ב׳ כל דבר שאינו מקפיד
עליו אינו חוצץ היה דרכו שלא להקפיד וזה אין
דרכו להקפיד למי שדרכו להקפיד חוצץ לפי שאין
דרכו להקפיד אינו חוצץ׳׳ כיצ׳ היה א׳ צבע והיו ידיו
צבועות אין הצבע חוצץ על ידיו אע׳פ שיש בידו
מממשו של צבעים לא היה צבע אם היו ידיו
צבועות ויש ממש הצבע על ידיו הר׳ז חוצץ
שהדיו היבש חוצץ והלח אינו חוצץ וכן הנשים
שדרכן לצבוע ידיהם לנוי וכיוצ׳ בו אין אותו
צבע חוצץ׳׳ ג׳ צרי׳ להסיר הטבעות מעל ידיו
בשע׳ נט׳ ידים׳׳ ד׳ שיעור נטיל׳ ידים כל היד
עד קנה של זרוע ויא׳ עד מקום חבור האצבעות
לכף היד וראוי לנהוג כדעת הראשון׳׳

קסב׳ הגבהתו ושפשוף

הידים בנטילה׳ ובו
ז׳ סעי׳׳ א׳ המטל צרי׳ להגביה ידיו למעלה שלא
יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים
והיינו כשאינו נוטל כל היד עד מקום חבור היד
עם הזרוע אבל אם נוטל עד שם אינו צריך
להגביה ידיו וכן אם שפך על ידיו רביעית
בפעם אחת כיון דאין שם מים טמאים כלל
אינו צרי׳ להגביה ידיו וכן המטביל ידיו אינו צרי׳
להגביה ידיו׳׳ ב׳ המטל ידיו שופך עליהם
קצת מהרביעית להסיר מהם וכל דבר שחוצץ

ואח״כ שופך עליהם פעם שניה וגם אלו המים הם
טמאים ואח״כ שופך עליה׳ פעם שלישי׳ לטהר המים
שעל גבי הידים ואם אין בידים לכלוך ודבר החוצץ
שופך על שתי ידיו רביעי׳ בבת אחת ואין צריך
מים שניים״ ג׳ נטל מקצת ידו וחזר והוסיף ונטל
הנשאר מידו הרי ידו טמאה כמו שהיתה דאין
נטילה לחצאין ואם עדיין יש על מקצת היד שנטל
בתחלה טופח ע״מ להטפיח הו״ל טהורה כד״א במים
ראשונים אבל בשניים נוטל מקצת ידיו וחוזר ומוסף
על מקצתן״ ד׳ שפך מים על ידו אחת ושפשפה
בחברתה לא עלתה לו נטילה אפי׳ שפך באחרונה
על שתי ידיו לפי שהמים ששפך על ידו אחת
נטמאו וכששפשפה נטמאת חברתה ממנה
ואין מים שניים מטהרים אלא במים שנטמאו מחמת
היד עצמה ולא הבאים מחמת היד האחרת הלכך
השופך מהכלי על ידו א׳ ושפשף בחברתה צריך
לנגב ידיו ולחזור וליטלם כראוי לפ״כ המטל ידיו
צרי׳ שישפך לו אחר עליהן ואם אין לו אחר יאחז
הכלי בראשי אצבעותיו וישפוך על שתי ידיו באחת
או ישפוך על כל א׳ רביעי׳ ואח״כ ישפשפם שהשופך
רביעית כאחת אין צרי׳ מים שניים לטהרם שעשו
רביעית בבת אחת כמו טבילה שאינה צריכה
שטיפה שני פעמי׳ אם נגע בהם אחר שלא נטל
ידיו בעודם לחות מן המים צרי׳ לנגבן ולחזור
וליטול שהו״ל טמאים על ידי המים שעליהם לכך
צרי׳ ליזהר כשופך מים שלישים שהם שני׳
לבד מהראשונים שלא יגע יד בחברתה עד שישפך
גם זה על השניה או שישפך בתחלה על שתיהן
כא׳ ואם נטל כל יד מרביעית אין צרי׳ לכל זה״
ה׳ מתוך מה שכתבנו יתבאר לך דהא דיד
נטמאה בשפשוף חברתה דוקא בנטל ידו א׳
ואח״כ שפשפה בחברתה אבל אם רצה ליטול
בתחלה שתי ידיו כא׳ בנטל דשתיהן כחשבות יד
אחת ואינן מטמאות זו את זו ואפי׳ ארבעה או חמשה

שהניחו ידיהם זה בצד זה או זה ע״ג זה כיד אחת
חשיבי ואינם מטמאות זו את זו״ ו׳ נטל שתי ידיו
זו לעצמה וזו לעצמה ונמלך כשנטל המים
השניים והגיעו ידיו זו לזו ושפך על שתיהן כא׳
אחר ידיו טמאות מפני שכשצירף ידיו זו לזו
המים שעל גבי יד זו מטמאין מים שעל גבי
חברתה וגם את היד וכשנטל את השניים לא
טהרו את הראשונים כיון שנטמאת מחמת
חברתה אלא אדרבה גם השניים נטמאו בהם
וצריך לנגב ידיו וליטול שתיהם כאחת״ ז׳
אם שפשף ידיו זו בזו יזהר שלא יגע חוץ מ׳
מקום שנפלו בו מים מפני שהן מטמאות זו את
ח׳ נטל ידו אחת ושפשפה בראשו או בכותל
ואח״כ חזר ונגע באותם מים שבאו מידו על
הראש ועל הכותל טמאה שאותן מים טמאים
חזרו וטמאו את היד שנגע בהם אע״ג דכל
כמה דלא שפשף מטהרי בשפשוף השתא דחזר
ונגע גרע וכבר נתבאר שהשופך רביעי׳ כאחת
אינו בכלל כל אלו ״דאין שם מים טמאים כלל״
ט׳ כששופך מים ראשונים על ידיו צרי׳ ליזהר
שלא ישאר על ידו צרור או קיסם או שום דבר
אחר שאין מים מטהרים לא מים שעל גבי
היד ולא המים שעל הצרור ואם שפך רביעי׳
מים כאחת על ידו אינו צר׳ ליזהר בכך״
י׳ מי שיש לו מכה בידו ורטייה עליה די לו
שיטול שאר היד שלא במקום הרטייה וצריך
ליזהר שלא ליגע ברטייה שלא יחזרו המים שעל
הרטייה ויטמאו היד או ישפוך רביעי׳ על היד
כאחת שאז לא נטמאו המים״

קמ״ג

דין מי שאין לו מים והמאכיל לאחרים ובו בסע׳

א׳ אם אין מים מצויים
לפניו ברחוק יותר מד׳ [redacted] ולאחריו מיל לטול
ידיו במפה ואוכל פת או דבר שטיבולו במשקה״
ב׳ המאכיל לאחרים אינו צרי׳ נטי׳ ידים והאוכל

צרי׳ נט׳ ידים אע״פ שאחר נותן לתוך פיו ואינו
מגע במאכל והה״ לאוכל במגריפה שצרי׳ נט׳
ידים״ **קסר שיכור להתנות על ה׳**
נטילה״ ובו ב׳ סעי׳״ א׳ כשנוטל אדם ידיו שחרי׳
ומתנה עליהם כל היום אמ׳ שלא בשע׳ הדוחק
ובלב׳ שלא יסיח דעתו מהם ואם מים מצויים טוב
שיחזור ויטול ידיו אבל לא יברך״ ב׳ מי
שעומד בסעודה ונזכר שנגע בשוק וירך ומ׳
קומות המכוסים באדם או שחיכך בראשו ובל׳
כיוצא בזה צרי׳ לחזור ולטול ידיו ויברך ענ׳״

קסה דין העושה צרכיו ורוצה
לאכול״ ובו ב׳ סעי׳״ א׳ העושה צרכיו ור״צ
ורוצ׳ לאכול יטול ב׳ פעמים על הראשונה אשר
יצר ועל השניה מברך ענ׳ ואם אינו רוצ׳ לטול
א׳ פעם אחת לאחר ששפך פעם אחת על ידיו
ומשפשף יברך אש׳ יצר ואח״כ בשע׳ ניגוב
יברך ענ׳״ ב׳ אם רבים מסובים בסעודה
הגדול נוטל ידיו תחלה והרא״ש היה רגיל לטול
באחרונה שלא להפסיק ושלא לדבר״

קסו דין הפסקה בין בציעה
לנטילה״ ובו סעי׳ א׳ יש שאין צרי׳ לזהר
מלהפסיק בין נטילה להמוציא ויש שצריך
ליזהר וטוב ליזהר״ **קסז מקום**
וזמן הבציעה ומי הוא הבוצע״
ובו כ׳ סעי׳״ א׳ בוצע בפת במקום שנאפה
היפה ויחתוך פרוסת הבציעה וצרי׳ לחתוך
מעט שאם יאחוז בפרוסה יעלה השאר כמו
עמו שאם לא חשוב כפרוס ויניחנו מחוברת
לפת ויתחיל לברך ואחר שיסיים הברכה
יפרידנה כדי שתכלה הברכה בעוד הפת
שלם ולא יבצע פרוסה קטנה מפני שנראה
כצר עין ולא פרוסה גדולה יותר מכביצה
מפני שנראה כרעבתן״ ב׳ יברך המוציא
לה׳ במה ויתן ריוח בין לחם ובין מן״ ג׳ אין

לברך קוד׳ שיתפוס הלחם״ ד׳ יתן שתי ידיו
על הפת בשע׳ ברכה שיש בהן י׳ אצבעות כנגד
עשר מצות התלויות בפת ולכך יש י׳ תיבות
בבר׳ המוצ׳ וי׳ תיבות בפסוק עיני כל אליך ישברו
וי׳ תיבו׳ בפסוק ארץ חטה ושעורה וי׳ תיבו׳ בפסוק
ויתן לך״ ה׳ לא יבצע עד שיביאו לפניו מלח
או לפתן ללפת בו פרוסת הבציעה׳ ואם היא
נקייה או שהיא מתובלת בתבלין או במלח
כעין שלנו או שנתכוון לאכול פת חריבה אינו
צרי׳ להמתין״ ו׳ יאכל מיד ולא ישיח בין ברכה
לאכילה ואם שח צרי׳ לחזור ולברך א״א כ היתה
השיחה בדברים מענין דברים שמברכין עליו
כגון שבירך על הפת וקוד׳ שיאכל אמ׳ הביאו
מלח או לפתן תנו לפל׳ לאכול תנו מאכל לבהמ׳
וכיוצ׳ בזו אינו צרי׳ לברך״ ז׳ ראובן שהיה
מטל ידיו לאכילה ויעקב היה מברך המוציא
ונתכוון להוצי׳ השומעים ואח״כ ניגב ראובן
ידיו ובירך ענ׳ לא הוי הפסק ויוצא בברכת
יעק׳ ואינו צרי׳ לחזור ולברך המוציא״ ח׳
שכח ואכל ולא בירך המוצ׳ אם נזכר בתוך
הסעודה מברך ואם לא נזכר עד שגמר
סעודתו אינו מברך״ ט׳ אם הוא מסופק אם
בירך המוצ׳ אם לאו אינו חוזר ומברך״ י׳
אם במקו׳ ברכת המוצ׳ בירך שהכל נהי׳ בדברו
או שאמ׳ בריך רחמנא מלכא מריה דהאי
פתא יצא״ יא׳ אם הם שנים או רבים א׳ מברך
לכולם״ ודוקא הסיבו שהו׳ דרך קבע אבל היו
יושבים בלא היסבה כיון שאינם קבעים יחד
אחד כל א׳ מברך לעצמו ואם אמרו נאכל כאן
או במקו׳ פל׳ כיון שהכינו מקו׳ לאכילתם הוי קבע
ואפ׳ בלא היסבה והאידנא שאין אנו רגילים
בהסבה ישיבה דידן בשלחן א׳ או בטבלא שלנו
במפה אחת הוי קביעות ואל׳ לבני חבורה דל
בהיסבה דידהו דמי ולדידן אפ׳ קבעו מקו׳ לאכילתן

וי׳ תיב׳ בפסוק מצמיח חציר לבהמה

אובעל הבית עם בני ביתו לא מהני אא"כ ישבו
שלחן א' או במפה אחת" יב אם היו רוכבים
ואמרו נאכל אע"פ שכל א' אוכל מככרו שלא
ירדו מהבהמות מצטרפין כיון שעמדו במקו'
א' אבל אם היו אוכלים והולכים לא" ואם היו אוכלין
בשדה מפוזרין ומפורדין אע"פ שאוכלין כולם
בשעה אחת ומככר אחד כיון שלא קבעו מקום"
ואוכלים מפוזרים אינן מצטרפין" יג היכא
דלא קבעו מקום ואמרינן שכל א' מברך לעצמ'
אם כיון המברך להוציאם והם נתכוונו לצאת
יצאו" יד אם המסובים רבים וגדול שבכולם
בוצע ואם יש עמהם בעה"ב הוא בוצע ואפ'
אם האורח גדול" טו אין המסובין רשאין
לטעום עד שיטעום הבוצע ואם אין כולם
צריכין לככר שביד הבוצע רשאים לטעום
קוד' ואם הוא שבת צרי' שיתן לפני המסובין
לחם משנה חוץ ממה שלפני הבוצע ואז יהיו
רשאים לטעום קודם הבוצע" יו אין הבוצע
רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי רוב העונים"
יז הבוצע פושט ידו תחלה לקערה לאכול ואם
בא לחלוק כבוד למי שגדול ממנו רשאי"
יח הבוצע נותן פרוסה לפני כל א' והוא נוטל
פרוסה בידו" ואין הבוצע נותן ביד האוכל אא"כ
היה אבל" יט מי שאינו אוכל אינו יכול לברך
ברכת המוצי' להוציא האוכלים אבל לקטני' יכול
לברך אע"פ שאינו אוכל עמהם כדי לחנכם
במצות" כ אף בשבת שהוא חייב לאכול פת
לא יברך להוציא בל המוצי' אם אינו אוכל ולא
שרי לברך לאחרים אע"פ שאינו טועם לא בלח'
המוצי' ומצה בלי"ל ראשון א' של פסח וברכת
היין דקידוש בין של לילה בין של יום"

סימן קסח על אי זה מיני פת מברכין" ובו

יג סעי'" א היו לפניו חתיכות של פת
ופת שלם הכל ממין א' מברך על השלם אפ'

הו פת קיבר וקטן והחתיכות פת נקייה וגדולות
אז אם השלם שעורים והחתיכות מחטים אפ'
היא קטנה מניח הפרוסה תחת השלמה ובוצע
משתיהן יחד" ב אם שתי שלמות ממין
א' אחת גדולה ואחת קטנה מברך על הגדולה
אם יש לאדם שני חצאי לחם ואינו לחם שלם
יחברם יחד בעץ או בשום דבר שלא יהא
נראה ודינו כדין שלם ואפ' מש בחתיכות לחברם"
ג שני גלוסקאות הדבוקים יחד שנאפו ונתלק
מן האחת והשנייה נשארה שלימה טוב להפריד
החתיכה מהשלימה כדי שתהא נראית שלמה
ממה שיחתה דבוקה בה אע"פ שנראית יותר
גדולה" ד פת שעורים ופת כוסמין מברך
על של שעורים כיון שהוא ממין ז' אע"פ שהכו'
סמין יפות" פת נקייה ופת קיבר מברך על
הנקייה ואם שניהן נקיות נתן לבנה יותר מזו
מברך על הלבנה יותר" ה פת גוים נקייה ופת
קיבר של ישראל אם אינו נזהר מפת גוים מברך
על איזה מהם שירצה ואם הוא נזהר מפת גוים
מסלק פת נקי' של גוים מעל השלחן עד לאחר
ברכת המוצי' ואם בעל הבית אינו נזהר מפת
גוים ואין דעתו לאכול כל הסעודה רק פת גוים
כי הוא נקייה אבל בני ביתו אוכלי' מפת שאינו
של ישראל ושתי הלחם מונחי' על השלחן צרי'
לבצוע על פת נקייה של גוים הואיל והוא ואין
דעתו לאכול לא מאותו פת" ואם בעל הבית
נזהר מפת גוים ויש' שאינו נזהר בכך מיסב
עמו על השלחן כיון דמצוה מוטלת על בעל
הבית יבצע מן היפה של גוים וכהן שהותר
לבצוע הותר לכל הסעודה" ו פת הבאה
בכיסנין מברך עליו בו' מי מזונו' ולאחריו
ברכה מעין שלש ואם אכל ממנו שיעור
שאחרים רגילין לקבוע עליו אע"פ שהוא לא
שבע ממנו מברך עליו המוצי' וברכת המזון

ואם

ואם מתחלה היה בדעתו לאכול ממנו מעט ובירך
בורא מי מזו׳ ואח״כ אכל שיעור שאחרים קובעין
עליו מברך עליו בה״מ המזון אע״פ של׳ בירך המוצ׳
תחלה ואם אכל שיעור שאחרים אין קובעין עליו
אע״פ שהו׳ קובע עליו אינו מברך לא׳ במ׳ מי׳ מזו׳
וברכה אחת מעין שלש דבטלה דעתו אצל כל
אדם׳׳ ז׳ פת הבאה בכיסנין י״מ פת שעושין
כמין כיסין שממלאין אותן דבש או צוקר וא׳
מאגוזים ושקדים ותבלים והם הנקראין חושקי״ל לא״ש
ד״א לח״שון׳׳ ר״מ שהיא עיסה שעירב בה דבש או
שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה והוא שיהיה
טעם תערובת המי׳ פירות או התבלין ניכר בעיסה״
ויש מפרש שהיא פת בין מתובלת בין שאינה
מתובלת שעושין אותם לעכים יבשים וכוססין
אותן והן הנקראין בישקוג״ש והלכה כדברי כולם״
ו׳ והדברים נותנין להם דינין שאמרנו בפת הבא
בכיסנין״ ח׳ לחמניות אותן שבלילתן רכה עבה
שקורין אוכלי״אש לחם גמור הוא ומברך עליו
המוצ׳ וברכ׳ המזו׳׳ ואותם שבלילתם רכה ודקים
מאד שקורין ניבל״אש מברך עליהם בו׳ מ׳ מזו׳
וברכ׳ אחת מעין ג׳ ואם קבע סעודתו עליהם
מברך המוצ׳ וברכ׳ המזו׳ וא״א כלהו בתוך ה׳
סעודה שלא מחמת הסעודה טעונים ברכה
לפניהם ולא לאחריהם׳׳ אבל אותם רקיקים
דקים שנותנים מרקחת עליהם הם טפלים למ׳
רקחת וברכת המרקחת פוטרתן׳׳ ט׳ פת
גמור אפי׳ פחו׳ מכזית מברך עליו המוצ׳ אבל
לאחריו אינו מברך כלום כל שלא אכל כזית׳׳
י׳ חביצא דהיינו פירורי לחם שנדבקים יחד
ע״י מרק אם נתבשל אם יש בהם כזית אע״פ
שאין בו תואר לחם מברך המוצ׳ וברכ׳ המזון
ואם אין בהם כזית אע״פ שנראה שיש בו
תואר לחם אינו מברך לא׳ בו׳ מי׳ מז׳ וברכה אח׳
מעין ג׳ ואם אינו מבושל לא׳ שהו׳ מחובר ע״י

דבש או מרק אם יש בפרוסות כזית מברך
עליו המוצי׳ אפי׳ אין לו תואר לחם ואם אין בהם
כזית אם יש בהם תואר לחם דהיינו שהו׳ ניכר
וידוע שהו׳ לחם מבר׳ עליו המוצ׳ וב׳ המזון
ואם אין בהם תואר לחם מברך במ״מ וברכה
א׳ מעין ג׳ ואם אינו לא מבושל ולא מחובר לא מגורר
דק דק אע״פ שאין בו כזית ולא תואר לחם מבר׳
עליו המוצי׳ וב׳ המזון׳׳ י״א יש מ״ש פירורים
שנותנן במים והמים מתלבנין מחמת הפירורי׳
אלא ל״ה תוריתא דנהמא ואין מברך עליהם
לא׳ במ״מ וברכה א׳ מעין ג׳׳ י״ב יש מ״ש
שפת השרוי ביין אינו מברך לא׳ במ״מ וב׳
א׳ מעין ג׳ ונראה שאין דבריו אמורים לא׳ בפ׳
פירורין או בפרוסות שאין בכל אחד כזית׳׳
י״ג אפי׳ דבר שבלילתו עבה אם בשלה או
טגנה אין מברך עליה המוצ׳ אפי׳ שיש עליה
תוריתא דנהמא ואפי׳ נתחייבה בחלה דברכת
המוצ׳ אינו הולך לא׳ אחר שעת אפייה ויש
חולקים ואומרין דכל שתחלת העיסה עבה
אפי׳ ריככה אח״כ במים ועשאה ספגנין ובשלה
המים או טגנה בשמן מברך עליהם המוצי׳
וירא שמים יצא ידי שניהם ולא יאכלם לא
ע״י שיברך על לחם אחר תחלה׳׳ י״ד חלוט
שאח״כ אפאו בתנור פת גמור הו׳ ומברך עליו
המוציא׳׳ ט״ו טרוקנין דהיינו שעושי׳ גומא
בכירה ונותנים בה קמח ומים ומערבין בה
ונאפה שם מברך עליו במ״מ וברכה א׳ מעין
ג׳ ואם קבע סעודתו עליו מברך המוצ׳ וברכת
המזו׳ אבל טריתא דהיינו שלוקחין קמח ומים
ומערבים אותם ושופכין על הכירה והוא
מתפשט ונאפה אין עליו תורת לחם כלל ואין
מברכין עליו לא׳ במ״מ וברכה א׳ מעין שלש
ואפי׳ קבע סעודתו עליו׳׳ י״ו נהמא דהנדקא
דהו׳ לחם שאופין בשפוד ומושחין אותו בשמן

או כמו כיסנים. וכן לחם העשוי לכותח שאין אופין
אותו בתנור אלא בחמה מברך עליו במ״מ. יז
פשטידה האפויה בתנור בבשר או בדגים או
בגבינה מברך עליה המוציא וברכת המזון.

קסט דין שמש הסעודה. ובו ג סעי׳.

א כל דבר שמביאין לפני האדם
השמש שיש לו ואדם תאב לו צריך ליתן ממנו לשמש מיד. ומדת חסידות היא ליתן לו מיד מכל
מין ומין ולא יתן לו כל זמן שהכוס בידו אוביד
בעל הבית. ואסור ליתן לו פרוסת פת אא״כ יודע
בו שנטל ידיו. ב לא יתן לאכול אלא למי שיודע
בו שיברך. ג השמש מברך בורא פרי הגפן על כל
כוס וכוס שיתנו לו לפי שהוא כנמלך וברכה
אחרונה אינו מברך אלא לבסוף ואינו צריך לברך
על כל פרוסה ופרוסה אם יש אדם חשוב בסעו׳
שיודע שיתנו לו כל צרכו מפת ואם אין אדם
חשוב בסעודה צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה
כמו ב״ז.

קע דברים מוסר שינהוג אדם בסעודה ובו כב סעי׳.

עד כאן יום ב

א אין משיחין
בסעודה שמא יקדים קנה לושט ואפי׳ מי שנת
עטש בסעודה אסור למ׳ לו אסותא. היו מסובין
בסעודה ויצא א׳ מהם להטיל מים נוטל ידו אחת
שמשפשף בה ואינו נוטל אלא בפני כולם כדי שלא
יחשדוהו שלא נטל והה״מ לשתות. אבל לאכול
נוטל ואפי׳ בחוץ מידע ידעי דאניה דעתיה
ולא לאכול בלא נטילה. ואם דבר עם חבירו אבל
והפליג נוטל שתי ידיו כיון שהסיח דעתו.
ב שנים ממתינין זה את זה בקערה שבשעה שאחד
מסלק ידו מן הקערה לשתות חבירו מפסיק
מלאכול עד שיגמור השתיה. אבל אם הם ג׳
אין השנים פוסקין בשביל האחר. ג משיירין
פאה בקערה כל אחד מהאוכלין והוא מאכל
השמש אבל כשהשמש מערה מן הלפס
לתוך הקערה אין דרך להניח בלפס כלום

לצרכו. ד אין מסתכלין בפני האוכל ולא
במנתו שלא לביישו. ה הנכנס לבית כל
מה שיאמר לו בעה״ב יעשה. ו לא יהא אדם
קפדן בסעודתו. ז לא יאכל אדם פרוסה
כביצה ואם אכל ה״ז גרגרן. ח לא ישתה כוסו
בבת אחת ואם שתה ה״ז גרגרן. שנים דרך ארץ
ג׳ ה״ז מגסי הרוח. ט לא יאכל שום או בצל
מראשו אלא מעליו ואם אכל ה״ז רעבתן. י
לא ישוך פרוסה ויניחנה ע״ג השלחן. יא
לא ישתה אדם שני כוסות בבת אחת ויברך
בה״מ מפני שנראה כגרגרן. יב שנים
שיושבים על השלחן הגדול פושט ידו תחלה
והשולח ידו בפני מי שגדול ממנו ה״ז גרגרן.
יג הנכנס לבית לא יאמר תנו לי לאכול עד
שיאמרו הם. יד לא יפרוס אדם פרוסה
על גבי הקערה אלא מקנח הקערה בפרוסה.
טו לא ילקט פירורות ויניח ע״ג השלחן מפני
שהוא ממחה דעתו שלחבירו או לתוך הקערה
ולא ישוך פרוסה ויתננה לפני חבירו לפי שאין
דעת כל הבריות שוה. יז לא ישתה מהכוס
ויתן לחבירו מפני סכנת נפשות. יז לא
ישתה כוסו ויניחנו על השלחן אלא יאחזנו בידו
עד שיבא השמש ויתננו לו. יח הנכנס
לסעודה לא יקח חלקו ויתננו לשמש שמא
יארע דבר קלקול בסעודה לא יקחנו ויניחנו
ואח״כ יתננו לו. יט אורחים הנכנסים אצל
בעה״ב אינם רשאים ליטול מלפניהם וליתן
לבנו או לעבדו של בעה״ב אא״כ נטלו רשות
מבעה״ב. כ נקיי הדעת שבירושלם לא היו
מסובין בסעודה אא״כ יודעים מי מיסב עמהם
מפני שגנאי לת״ח לישב אצל עם הארץ בסעודה.
כא השמש שהיה משמש על שנים הוא
אוכל עמהם אע״פ שלא נתנו לו רשות. היה משמש
על ג׳ אינו אוכל עמהם אא״כ נתנו לו רשות.

כב אחר ששתה ונשאר יין בכוס לשתות
חבירך קנח מקום נשיקת הפה משו׳ מיאוס ולא
תשפוך משו׳ בל תשחית. אבל שתות. מים שפוך
מהם דרך שם׳׳ קעא שלא לנהוג בזיון
באוכלין׳׳ ובו הסעי׳׳ א עושה אדם צרכיו
בפת והמ׳ דלא ממאיס בה אבל מידי דממאיס
ביה לא הילכך אין מניחין עליו בשר חי ואין
מעבירין עליו כוס מלא ואין סומכין בו הקערה
אם היא מלאה דבר שאם יפול על הפת ימאס
ואין נוטלין הידים ביין בין חי בין מזוג אפי׳ נטילה
שאינה לצורך אכילה ואין זורקין הפת משו׳ בזיון
אוכלים וכשם שאין זורקין את הפת כך אין זו׳
רקין את הפת כך אין זורקין אוכלים הנמאסים
ע״י זריקה א״ב מידי דלא ממאיס כגון אגוזים
ורמונים וחבושים שרי׳׳ ב לא ישב אדם על
קופה מלאה תאנים וגרוגרות אבל ישב הו׳ על
עיגול שלדבילה או על קופה מלאה קטנית׳׳
ג מותר לאכול דייסא בפת במקו׳ כף והוא
שיאכל הפת אח״כ והמדקדקים אוכלים בכל
פעם שמכניס לתוך פיהם מעט מן הפת עם
הדייסא׳׳ ד ממשיכין יין בצנורות לפני חתן
וכלה והו׳ שיקבלנו בכלי כפי הצנור׳׳ וזורקים
לפניהם קליות ואגוזים בימ׳ החמ׳ שאינם
אב׳ לא בימו׳ הגשמ׳ מפני שנמאסים אב׳ לא
גלוסקאות לעולם׳׳ ה הזורקים חטים לפני
חתנים צרי׳ ליזהר של׳ יזרקום אלא במקום נקי
וגם יכבדו אותם משם כדי של׳ ידרסו עליה׳ם

קעב מי שהכניס אוכלין או
משקין לפיו בלא ברכה׳׳ ובו ב׳ סעי׳׳ א
שכח והכניס משקין לתוך פיו בלא ברכה בולען
ואינו מברך לאשונה׳׳ ב שכח והכניס אוכלין
לתוך פיו בלא ברכ׳ אם יפלטנו יפלטנו ויברך
עליו ואם הוא דבר שנמאס מסלקו לצד אחר
ומברך׳׳

קעג דין מים אמצעיים
ובו ג׳ סעי׳׳ א מים אמצעיים רשות והמ׳ בין
תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה׳׳
ב בין בשר לדגים חובה ליטול משו׳ דקשה לדבר
אחר וחמירא סכנתא מאיסורא׳׳ ג כל הדבי׳
הנוהגי׳ באחרונים נוהג׳ כוהג׳ באמצעיים בין להקל
בין להחמיר חוץ מהסח הדעת שפוסל באמצעיים
מפני שעדיין רוצה לאכול וידיו צריכים שימור
וחוץ מניגוב הידים שהאמצעיים צריכי׳ ניגוב
כראשונים׳׳

קעד דין ברכת היין
בסעודה׳׳ ובו ח סעי׳׳ א יין שבתוך הסעודה
מברך עליו בפה״ג ואין הפת פוטרו׳׳ ב יין פוטר
כל מיני משקין׳׳ ג אם אין לו אלא כוס א׳ מניחו
עד לאחר המזון ומברך עליו׳׳ ד אם קבע
לשתות לפני המזון אין צרי׳ לברך על היין
שבתוך המזון ויין לפני המזון פוטרו׳׳ וכן יין
שלקדוש פוטר יין שבתוך המזון וכן המבדיל
על השלחן פוטר היין שבתוך המזון וי״א שאין
ברכת היין הבדלה פוטר אא״כ נטל ידיו קודם
הבדלה הילכך המבדיל קוד נטילה יכוין של׳
להוצ׳ יין שבתוך הסעודה ובדי עבד שלכיון
כך פטר יין שבתוך הסעו׳ דספק ברכות דרבנן
להקל׳׳ ה כל מה ששותה בתוך הסעודה
די לו בברכה אחת אא״כ כשבירך לא היה
דעתו לשתות אלא אותו הכוס ונמלך לשתות
אחר׳׳ ו אין לברך אחר יין שבסעו׳ דברכת
המזון פוטרתו׳׳ וכן פוטרת יין שלפני המזון
אפי׳ היה לו יין בתוך המזון׳׳ ז אם אין יין
ושותה מים או שאר משקין אין לברך עליהם
דחשיבי כבאים מחמ׳ הסעודה לפי שאין דרך
לאכול בלא שתיה ואפי׳ יין לא היה צרי׳ ברכה
לפניו אלא מפני שהו׳ חשוב וקובע ברכה לעצמו
אבל מים או שאר משקין לא חשיבי ואינם
טעונים ברכה ואפי׳ אם היה צמא קוד סעודה
כיון של׳ רצה לשתות אלא כדי של׳ יזיקו לו

המים נמצא כי שתיית המים בסבת הפת היא
ופת פוטרתה ו״א לברך על המים שבסעודה ויש
מחמירים עוד לברך עליהם בכל פעם דסתמא
נמלך הו׳ בכל פעם והרוצה להסתלק מן הספק
ישב קודם נטילת במקום סעודתו״ ח על היין
שבתוך המזון כל א׳ וא׳ מברך לעצמו ואפילו
הסיבו יחד משום דחיישינן שמא יקדים קנה
לושט״ קע״ה דיני ברכת הטוב
והמטיב על היין ובו ז׳ סעי׳ א הביאו להם
יין אחר אינו מברך בפה״ג אבל מברך עליו הטוב
והמטיב דוקא הביאו לו לחם חדש לא״ה אם
היה להם מתחלה שני יינות מברכין על השני
הטוב והמטיב״ ב מברכין הטו׳ והמ׳ על שנוי
יין מן הסתם אפ׳ אינו יודע שהשני משובח
מהראשון כל שאינו יודע שהו׳ גרוע ממנו״
ג הביאו לו יין רע ויין טוב כשיברך מיד
בפה״ג על הטוב ופוטר את הרע ולא יברך על
הרע תחלה בפה״ג כדי לברך אחריו הטו׳ והמטי׳ כי
לעולם יש לברך על העיקר ועל החביב תחלה״
ד אין לברך הט׳ והמט׳ אא״כ יש אחר עמו דהכי
משמע הטו׳ לי והמט׳ לחברי וה״ה אם אשתו ובניו
עמו אבל אם הוא יחיד לא״ ה אם רבים מסובין
בסעו׳ כל א׳ מברך לעצמו הט׳ והמ׳ ולא יברך א׳
לכולם דחיישינן שמא יקדימו קנה לושט כשיענו
אמן״ ו יין של שתי חביות והכל ממין א׳ אם
בתוך מ׳ יום לבצירתם שמוהו בשני כלים חשיבי
כשני מינים ומברכין עליו הט׳ וה׳ ואם לאחר מ׳ יום
חלקוהו אין מברכין עליו הואיל והכל ממין א׳״
קע״ו שהפת פוטר את הפרפרת ובו ב׳ סעי׳
א׳ בירך על הפת פוטר את הפרפרת דהיינו
פירורי פת דקין שדיבקם עם מרק או דבש בירך
על הפרפרת לא פטר את הפת״ קע״ז דברים
הבאים בתוך הסעוד׳ ואחר הסעו׳ מה דינם ובו ה׳ סע׳
א דברים הבאים בתוך הסעו׳ אם הם דברי׳ הבאי׳

מחמת הסעודה דהיינו דברים שצרי׳ לקבוע סעוד׳
עליהם ללפת בהן את הפת כגון בשר ודגים וביצים
וירקות וגבנה ודייסא ומיני מלוחים אפ׳ אכלם בלא
פת אין טעונים ברכה לפניהם דברכת המוצי׳ פוטרתן
ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרתן״ ואם הם דברים
הבאים שלא מחמת הסעו׳ דהיינו שאין דרך לקבוע
סעודה עליהם ללפת בהם את הפת כגון תאנים
וענבים וכל מיני פירות אם אוכל אותם בלא פת
טעוני׳ ברכ׳ לפניהם דברכ׳ המוצ׳ אינה פוטרתן אבל
לא מעיקר סעו׳ הם ואינם טעונים ברכה לאחריהם
דכיון שבאו בתוך הסעו׳ ברכ׳ המזון פוטרתן ואם
בתחלת אכילתן אכל הפירות ובסוף אכל עמהם
פת אפ׳ אין בנתים אכל מהם בלא פת אינן טעוני׳ ב׳
אף לפניהם״ ב והדברים הבאים לאחר סעו׳ קודם
ברכ׳ המזון שהי׳ מנהג בימי חכמי התלמוד שבסוף
הסעוד׳ היו מושכין ידיהם מן הפת ומסירים אותו
וקובעין עצמן לאכול פירות ולשתות כל מה שמביאין
אז לפניהם בין דברים הבאי׳ מחמ׳ הסעו׳ טעונים
ברכה בין לפניהם בין לאחריהם דהמוצי׳ וברכ׳ המזון
אין פוטרין אלא מה שנאכל תוך עיקר הסעו׳ ודין
זה האחרון אינו מצוי בינינו לפי שאין אנו רגילין
למשוך ידינו מן הפת עד ברכ׳ המזון״ ג ואם
קובע ליפתן סעודתו על הפירות הוה ליה הפירות
כדברי׳ הבאי׳ מחמ׳ הסעו׳ ואם אוכל מן הפירו׳ בתחלת
סעודתו בלא פת אינו מברך לא לפניה׳ ולא לאחריה׳
ויש חולקין ולכן טוב שיאכל בתחלה מהפירו׳ עם
פת ואז אפי׳ אם א׳ מהם יאכל בלא פת אינם טעונים
ברכה כלל״ ד אע״פ שלא היו הפירות לפניו בשעה
שבירך על הפת כיון דללפת את הפת הם באים
אינם טעוני׳ ברכ׳ כלל״ ה אם אחר שבירך על הפת
שלחו מבית אחרי שאינו סומך עליהם ולא היה
דעתו על הדורן אפ׳ מדברי׳ שדרכן לבוא ללפת
את הפת צרי׳ לברך עליהם כדין נמלך״ קע״ח
אי זה דברים קרויים הפסק בסעוד׳ ובו ז׳ סעי׳

א היה אוכל בבית זה ופסק סעודתו והלך לבית
אחר או שהיה אוכל וקראו חבירו לדבר עמו ויצא
לו לפתח ביתו וחזר הואיל ושינה מקומו צרי׳ לברך
למפרע על מה שאכל וחוזר ומברך בתחלה המוצ׳
ואח״כ יגמור סעודתו אבל אם דיבר עמו בתוך
הבית אע״פ ששינה מקומו מפנה לפנה אינו צרי׳
לברך״ ב חברים שהיו יושבים לאכול ויצאו
לקראת חתן או לקראת כלה אם הניחו שם מקצתן
חוזרין למקומן וגומרין סעודתן ואינם צריכים
ברכה למפרע וכשהן חוזרין צריכין ברכה ל׳
כתחלה״ וכן אם היו מסובין לשתיה או לאכול
פירות שכל המשנה מקומו הרי פסק אכילתו
ולפ״כ מברך למפרע על מה שאכל וחוזר
ומברך שניה על מה שהו׳ צרי׳ לאכול והמשנה
מקומו מפנה לפנה בבית א׳ אינו צרי׳ לחזור
ולברך״ אבל במזרחה שלתאנה זו ובא לאכול
במערבה צרי׳ לברך״ ג יש מ״ש שאם היה
בגן ורוצ׳ לאכול מפירות כל אילן ואילן כיון ש׳
בירך על אילן א׳ אינו צרי׳ לברך על האחרי׳ והוא
שבשעה שבירך היה דעתו לאכול מאותן האחרי׳
אב׳ מגן לגן צרי׳ לברך אפ׳ אם סמוכים ואפ׳ אם
כשבירך תחלה היה דעתו על הכל״ ד אם אכל
פת במקום א׳ וחזר ואכל במקו׳ אחר אינו מברך
בר׳ המז׳ו׳ אלא במקו׳ הב׳ כמו שנהגו הולכי דרכים
שאוכלים דרך הלוכם ויושבים ומברכים במקום
סיום אכילתן״ ה י״א ששבעת המינין טעונין
ברכה לאחריהן במקומן וי״א דדוקא מיני דגן״
ו מי שנבהל בתוך הסעו׳ של התפלל ועמד והתפלל
אפ׳ אם אין שהות לגמור ולהתפלל שחייב להפסיק
וא״א לו לאכול עד שיתפלל עם כל זה לא הוי
הפסק״ ז אדם שישן בתוך סעודתו שינת עראי
לא הוי הפסק״

קעט אלה הדברים

קרויין היסח הדעת בסעו׳ וש צריך
לחזור ולברך״ ובו ו׳ סעי׳״ א גמר סעודתו
ונטל ידיו מים אחרונים אינו יכול לאכול ולא לשתות
עד שיברך בר׳ המזו׳ ואם אמ׳ הבלו ונברך הוי היסח
דעת ואסור לו לשתות אא״כ יברך תחלה ואכילה אינה
כשתייה להרא״ש אב׳ להר׳ יונה והר׳ נסים שאנ׳ י׳
שאע״פ שסלק ידו מלאכול ואפ׳ סלקו השלחן אם רצה
לחזור לאכילתו אין צרי׳ לברך פעם אחרת שכל של׳
נטל ידיו לא נסתלק לגמרי מאכילה״ ב מי
שסומך על שלחן אחרים אפ׳ אמ׳ הבלו ונברך לא
הוי היסח הדעת עד שיאמ׳ בעה״בית״ ג אם לא
אמ׳ הבלו ונברך וגם לא נטל ידיו משנטל הכוס
לברך הוי היסח הדעת״ ד כשאדם נכנס לבית חבירו
ויש שם חבורות הרבה שאוכלים וכל א׳ מושיט
לו כוסו יש מ״ש שמברך על כל א׳ בפה כי בכל
פעם הוא נמלך״ ה הקרואים בבית בעה״בית
לאכול מיני פירות ומביאים להם בזה אחר זה
אינם צריכין לברך אלא על הראשון״ ו אבל כל
מאכל ולא אכל מלח שתה כל משקה ולא שתה
מים ביום ידאג מפני ריח הפה ובלילה מפני ריח
הפה ומפני אסכרה״ והאוכל מלח אחר אכילתו
לא יאכל בגודל דקשה לקבור בנים ולא בזרת
דקשה לעניות ולא באצבע דקשה לשד׳ אלא באמה
ובקמיצה״

קפ דיני פירורי הפת

ובו ה׳ סעי׳״ א אין להסיר המפה והלחם עד
אחר בר׳ המזו׳״ ב כל מי שאינו משייר פת על
שלחנו אינו רואה סימ׳ ברכה לעולם אבל לא יביא
פת שלימה ויתננה על השלחן ואם עשה כן ה׳
מיחזי דרשם ע״א עביד שכ׳ הערכים לגד שלחן״
ג קו׳ שיטול ידיו יכבד הבית של ישארו שם
פירורין ימאסו במים שלנטילה אע״פ שמותר
לאבד הפירורין שאין בהן כזית שמא יהא השמש
עם הארץ שמותר להשתמש בשמש עם הארץ
ויניחם פירורין שיש בהן כזית שאסו׳ לאבדן
ביד לכך יכבד תחלה ועכשו אין אנו נוהגים כן
מפני שאין אנו מסלקין השלחן ואנו נוטלין הידים

חוץ לשלחן במקום שאין שם פירורין וליכא למיחש למידי״ ד אע״פ שמותר לאבד פירורין שאין בהן כזית מ״מ קשה לעניות״ ה נוהגים לכסות הסכין בשעת ברכ׳ המזון ונהגו של׳ לכסותו בשבת וי״ט״

קפא דין מים אחרונים ובו י׳ סעי׳״

א מים אחרונים חובה״ ב מים אחרונים אין נוטלין על גבי קרקע אלא בכלי מפני רוח רעה ששורה עליהן ואם אין לו כלי נוטל על גבי עצים דקים וכיוצ׳ בהן״ ג אין נוטלין בחמין שהיד נכוית בהן מפני שמעפעפין את הידים ואין מעבירין את הזוהמה״ ד אין צרי׳ ליטול אלא עד פרק שני שלאצבעות״ ה צרי׳ שישפיל ראשי אצבעותיו למטה כדי שתרד הזוהמה״ ו אם המסובין רבים חמשה מתחילין מן המברך ואם הם יותר מתחילין מן הקטן ונוטלין דרך ישיבתן ואין מברכין זה את זה ליטול עד שמגיעים לחמשה אחרונים וכיון שלא נשארו אלא חמשה שלא נטלו מתחילין מן המברך״ ז אין מברכין שום על מים אחרונים ״א שמים אחרונים אין אנו צריכין ניגוב ולהרמב״ם מנגב ואח״כ מברך״ ט מים אחרונים נוטלין בכל מיני משקין״ י יש שאין נוהגין ליטול מים אחרונים ואפ׳ לנהוגים כן אדם שהוא אסטניס ורגיל ליטול ידיו אחר סעודה לדידיה הוו ידים מזוהמות וצרי׳ ליטול קוד׳ ברכ׳ המזון״

קפב דין כוס שלברכה ושלא יהיה פגום ובו ז׳ סעי׳״

א י״א שברכ׳ המזון טעונה כוס אפ׳ ביחיד וצרי׳ לחזר עליו ולא יאכל אם אין לו כוס לברך עליו אם הוא מצפה ואפשר שיהיה לו אפ׳ אם צריך לעבור זמן אכילה אחת ולפ״ז אם שנים אוכלים יחד צרי׳ ליקח כל א׳ כוסו לברכ׳ המזון״ וי״א שאינה טעונה כוס אלא בג׳ וי״א שאינה טעונה כוס כלל אפ׳ בשלשה״ ב כוס ברכ׳ המזון אינו אלא שליין ולא משאר משקין אפ׳ קבע סעודתו עליהם ואם אין יין

מצוי באותו מקום והשכר או שאר משקין הוו חמר מדינה מברכין עליהם חוץ מן המים״ ג צרי׳ שלא יהא פגום שאם שתה ממנו פגמו״ אבל אם שפך ממנו לתוך ידו או לכלי אין בכך כלום ואפ׳ שתה מהכד או מהחבית קטנה הוי פגום אבל אם שתה מחבית שלשון גדולה אין להקפיד יש מ״ש שאפ׳ מים פגומים פסולים למזוג בהן כוס שלברכה״ ד אם היו כוסות המסובין פגומים צרי׳ לתת מכוס הברכה לתוכם ויש מי שאומ׳ שאינו צריך״ ה אם החזיר יין שלכוס פגום לקנקן יין שבקנקן כשר משום דקמא קמא בטיל״ ו יכול לתקן כוס פגום ע״י שיוסיפו מעט יין ואפ׳ ע״י שיוסיפו עליו מים מיתקן״ ז בשעת הכוס מברכין על כוס פגום״

קפג המברך איך יתנהג בכוס שלברכת המזון ובו י״ב סעי׳״

א כוס שלברכה טעון הדחה מבפנים ומבחוץ ואם הוא נקי ואין בו שיורי כוסות אינו צרי׳ ב יתן היין לתוכו חי עד שמגיע לברכ׳ הארץ ואז מוזגו להודיע שבחה שלארץ ג צרי׳ לחזר אחר כוס שלם״ ד מקבלו בשתי ידיו וכשמתחיל לברך נוטלו בימינו ולא יסייע בשמאל ומגביהו מהקרקע טפח אם הוא יושב על גבי קרקע ואם הוא מיסב בשלחן מגביהו מעל השלחן טפח ונותן בו עיניו שלא יסיח דעתו ומשגרו לאשתו שתשתה ממנו״ ה יש מ״ש שאם המברך אשר אוחז הכוס ביד׳ מינו שהוא שמאל שלכל אדם״ ו משנתנו לו כוס לברך לא יסיח המברך והמסובין אין להם להסיח משהתחיל המברך ולמ״ד כשעה לא שהוא מברך שצריכי׳ לשמוע ולהבין מה שאומ׳ המברך ולא אפ׳ בין ברכה לברכ׳ אין להם לשיח ואם עברו ושחו בין ברכה לברכה בשעה שהמברך שותק מעט יצאו אבל אם שחו

בשעה שהו׳ מברך לא יצאו׳ ט׳ כבון הדמ׳
שכל א׳ מהמסובין יאמ׳ בלחש עם המברך
כל ברכה וברכה ואפ׳ החתימות׳ ח׳ לענין
לשאול בברכ׳ המזון מפני היראה או מפני
הכבוד יש מ״ש שדינה כתפלה׳ ט׳ צריך
לישב בשעה שמברך בין אם היה הולך בביתו
כשאכל או עומד או מיסב כשמגיע לברך צרי׳
לישב כדי שיוכל לכוין יותר וגם לא יהא מיסב
שהו׳ דרך גאוה לא ישב בא׳ ימה׳ י׳ י״א שגם
ברכה מעין ג׳ צרי׳ לאמרה מיושב׳ י״א אם
היה מהלך בדרך ואוכל אין צרי׳ לישב ולברך
לפי שאין דעתו מיושבת עליו׳ י״ב אסו׳
לברך והוא עוסק במלאכתו׳ קפ״ד

לקבוע ברכה

במקו׳ ועד׳ כמה יכול
לברך מי ששכח ולא בירך׳ ובו ו׳ סעי׳ א׳
מי שאכל במקום א׳ צרי׳ לברך קוד׳ שייעקר
ממקומו ואם יצא ממקומו ולא בירך אם היה
במזיד יחזור למקומו ויברך ואם בירך במקו׳
שנזכר יצא׳ ואם היה בשוגג להרמב״ם יברך
במקו׳ שנזכר ולה״ר יונה והרא״ש גם הן יחזור
למקומו ויברך׳ ב׳ בד״א בשאין לו פת עוד
אבל אם יש לו פת עוד יאכל במקום השני מעט
ויברך רק של׳ יהא רעב מאכילה ראשונה׳
ג׳ י״א שכל ז׳ המינים טעונים ברכה לאחריהם
במקומם וי״א וחמשה מיני דגן דוקא׳ ד׳
אכל ואינו יודע אם בירך בר׳ המזון אם לאו
צרי׳ לברך מספק מפני שהי׳א מן התורה׳
ה׳ עד אימתי יכול לברך עד שיתאכל המזו׳
שבמעיו וכמה שיעורו כל זמן שאינו רעב
מחמת אותה אכילה ומשעה שהתחיל להיו׳
רעב אע״פ שלא נתעכל עדיין לגמרי כשנת׳
עכל לגמרי דיינינן ליה וכן לענין אכילת
פירות ושתיית יין אם אינו רעב ולא צמא
ותאב לאותן פירות יברך אם אינו יודע לשער
אם נתעכלו׳ ו׳ שיעור אכילה לברך עליה
ברכת המזון בכזית׳ קפ״ה

לברך ברכת המזון

בקול ויתפרטו׳ בברכת
המזון׳ ובו ה׳ סעי׳ א׳ ברכת המזון נאמרת
בכל לשון׳ ב׳ צרי׳ להשמיע לאזניו מה שמוצי׳
בשפתיו ואם לא השמיע לאזניו יצא ובלבד
שיוציא בשפתיו׳ ג׳ יש מ״ש דבעל הבית
עם בניו ואשתו צרי׳ לברך בקול רם כדי שיצאו
בברכתו׳ ד׳ אפ׳ נשתכר ככ׳ עד שאינו יכול
לדבר כראוי יכול לברך ברכ׳ המזון׳ ה׳ אם
בירך והיתה צואה כנגדו או שהיה שכור נסתפקו
התוספות והרא״ש אם צרי׳ לחזור ולברך ומשמו
מירגלים פשיטה שאינו חוזר לברך׳ קפ״ו

אם נשים

וקטנים חייבין בברכ׳ המזו׳ ובו
ב׳ סעי׳ א׳ נשים חייבות בבר׳ המזון וספק
הוא אם הן חייבות מדאוריתא ומוציאות את
האנשים או אם אינן חייבות אלא מדרבנן ואינן
מוציאות אלא למי שאין חיובו אלא מדרבנן׳ ב׳
קטן חייב מדרבנן כדי לחנכו והיא דבן מברך
לאביו בשלא אכל האב כדי שביעה שאינו
חייב אלא מדרבנן׳ קפ״ז

דיוקו׳

בנוסח
בר׳ המזון׳ ובו ד׳ סעי׳ א׳ י״א ברוך
משביע לרעבים ואין לאמרו והמוסיף גורע
אם אמ׳ במקו׳ ברכת הזן בריך רחמנא מלכא
מריה דהאי פיתא יצא וי״א שצרי׳ שיחתום בריך
רחמנא דזן כולא׳ ב׳ בברכת הארץ להרא״ש
לא יאמ׳ שהנחלת אבותינו ארץ חמדה כו׳
ברית ותורה שהרי אומ׳ על בריתך שחתמת
בבשרינו ועל תורתך שלמדתנו ודי בפעם א׳
והרמב״ם חולק׳ ג׳ אם לא הזכיר בבר׳ המזון
ברית ותורה אפ׳ אם לא חסר אלא אחת מהם
מחזירין אותו׳ ד׳ אם לא הזכיר בבונה
ירושלם מלכות בית דוד מחזירין אותו׳

נוסח ברכה

קפ״ח
שלישית ודיני

ברכת המזון בשבת והטועה בברכ' המזון
ובו ל' סעי'' א אחר שחתם בונה ירושלם
יענה אמן אחר ברכתו עצמו מפני שהי' סיום
הברכות דהטוב והמטיב אינה דאורייתא'' ב
אמן זה יאמרנו בלחש כדי שלא ירגישו שברכ'
הטוב והמט' אינה דאורייתא ויזלזלו בה'' ג
צרי' להזכיר בברכה שלישית מלכות בית דויד
ואין להזכיר בה שם מלכות אחר והאומ' ומלכותך
ומלכות בית דויד משיחך טועה שאין להשוות
מלכותא דארעא עם מלכותא דשמיא'' וכן אין
לומ' בה אבינו מלכינו'' ד מסח ברכה זו
פותח בה רחם יי' או נחמינו יי' וחותם בה
בונה ירוש' או מנחם ציון בבנין ירושלם ואין
לשנות הנוסחא משבת לחול דבין בשבת ובין
בחול אומ' נוסחא אחת'' ה בשבת אומ' בה רצה
והחליצנו ובר"ח ויו' טו' וחולו שלמ' אומ' יעלה
ויבא'' ואם חל א' מהם בשבת אומ' רצה והחליצנו
ואח"כ יעלה ויבו' ואינו מזכיר שלשבת ביעלה
ויבא ולא שלימ' טובי' וחול שלמ' וראשי חדש'
ברצ' והחליצנו'' ו טעה ולא הזכיר שלשבת
אומ' בא"י אמ"ה שנתן שבתות למנוחה לעמו
ישר' באהבה לאות ולברית בא"י מקדש השבת''
ואם טעה ולא הזכיר שלימ' טובי' אומ' באשר
נתן ימים טובי' ליש' לששון ולשמחה את חג
פל' הזה בא"י מקדש ישר' והזמנים'' ואם חל יו' טו'
בשבת אומ' שנתן שבתות למנוחה לעמו יש'
באהבה לאות ולברית וימ' טובי' לששון ולשמח'
את חג פל' הזה בא"י מקדש השבת ויש' והזמנים
וכל הברכות הללו בשם ומלכות והו' דסגי
בידך ברכה דוקא כשנזכר קוד' שהתחיל הטו'
והמ' אבל אם נזכר קוד' שהתחיל הטו' והמטי'
צרי' לחזו' לראש בר' המזון'' ז אם טעה
ולא הזכיר בה שלראשי חדש' בין ביום בין
בלילה אומ' שנתן ראשי חדשים לעמו יש'
לזכרון ואינו חותם בה והו' שנזכר קוד' שהתחי'
הט' והמ' אבל אם נזכר קוד' שהתחיל הטו' והמט'
אינו חוזר מפני שאינו חייב לאכול פת כדי שיתחייב
לברך בר' המזון וחול המו' עד דינו כר"ח'' אם חל
ר"ח בשבת והזכיר שלשבת ולא הזכיר שלר"ח
ולא נזכר עד שהתחיל הטו' והמטי' אינו חוזר
ואם שכח שלשבת ונזכר קוד' שהתחיל הטוב
והמ' כולל ר"ח עם שבת ואומ' שנתן שבתות
למנוחה וראשי חדשים לזכרון' ואם פתח בהטוב
והמ' חוזר לראש בר' המזון ומזכיר שלשבת
ושלר"ח'' ויש מ"ש שאם שכח שלשבת ור"ח
ונזכר קוד' שהתחיל הט' והמ' אומ' שנתן שבתות
למנוחה וראשי חדשים לזכרון וחותם
כשלשבת ואינו חותם בשלראש חדש'' ח
סעודה שלישית בשבת דינה כר"ח'' ט
ג' שאכלו בשבתות וימ' טובי' ושכחו להזכיר
מעין המאורע וזהם צריכים לחזור לראש בר'
המזון יברך כל א' לעצמו כי מידי זימון כבר
יצאו'' י היה אוכל ויצא השבת מזכיר
שלשבת בבר' המזון דאזלינן בתר התחלת
הסעודה והה' לראשי חדשים ופורי' וחנוכה''

קפט נוסח ברכה רביעי' ודיניה' ובו

ב' סעי'' א ברכה רביעית לא יאמ' תתגן
ולא יאמ' בה החי כי אם בבית האבל ואומ' בה
שלשה מלכיות בא"ה אבינו מלכינו מלך הטוב
וג' הטבות הוא הטוב לנו הוא מטיב לנו הו' ייטי'
לנו'' וג' גמולות הוא גמלנו הו' גומלינו הו' יגמלינו''
ב בבית האבל אומ' בא"הא אבינו כו' המלך
החי הטוב והמטיב אל אמת דיין אמת כו'

קצ שתיית היין אחרי הברכה ודינו

ובו ה' סעי'' א אחר שסיים בר' המזון
מברך בפה"ג ויטעום המברך ואח"כ יטעמו ה'
אחרים אם כולם זקוקים לכוס אחד ונותן
המברך מכוסו לכוס ריקן שבידם לא יטעמו

עד שיטעום הוא אבל אם אינם זקוקים לכוסו
יכולים לטעום קודם שיטעום הוא׳ אין צריך המברך
לשפוך מכוסו לכוס המסובין אא״כ כוס המס׳
סובין פגום׳ ב אחר ששתה כוס של ברכת
המזון יברך ברכה אחת מעין שלש׳ ג
שיעור שתיית יין להתחייב בברכה אחרונה
יש ספק אם בכזית או ברביעית לכך יזהר
לשתות או פחות מכזית או רביעית כדי להסתלק
מן הספק והכא א״א לשתות ממנו כמלא
לוגמיו שהוא רוב רביעית הלכך ישתה רביעית
שלם׳ ד אם המברך אינו רוצה לטעום יטעום
אחד מהמסובין כשיעור ואין שתיית שנים מצטרפת
ומ״מ מצוה מן המובחר שיטעמו כולם׳ ה
היכן יגיע כוס של ברכת המזון כל א׳ מהמסובין
אם יגיע לו צריך לברך בפה״ג׳

קצא אם הפועלין מחוייבין לברך וכו׳ ג סעי׳

א פועלים העושים מלאכה אצל בעל הבית
מקצרין בברכת המזון כדי שלא לבטל מלאכת
בעל הבית׳ כיצד ברכה ראשונה כתקנה שנייה
פותח בברכת הארץ וכולל בה בונה ירושלים וחותם
בברכת הארץ ואין אומרים ברכת הטוב והמטיב
כלל׳ בד״א כשנוטלין שכר על מלאכתן מ׳
לבד הסעו׳ אבל אם אין נוטלין שכר אלא
הסעודה שאוכלין לבד מברכין כל ד׳ ברכות
כתקנן וכן אם בעל הבית מיסב עמהן אע״פ
שנוטלין שכר מלבד הסעוד׳ מברכין כלל
ד׳ ברכות׳ ב והאידנא לעולם מברכין כל
ד׳ ברכו׳ שאין דרך בני אדם עכשיו להקפיד בכך
ומסתמא אדעתא דהכי שוכרים פועלים ש׳
יברכו כל ד׳ ברכות כתקנם׳ ג אם עושות
מלאכה בעודו מברך׳

קצב ברכת זמון בג׳ או בעשרה וכו׳ ב׳ סעי׳

א היו המסובין ג׳ חייבי׳ בזימון שאומ׳ א׳ מהם
נברך שאכלנו משלו והן עונין ואומרי׳ ברוך
שאכלנו משלו ובטובו חיינו והוא חוזר ואומ׳ ב׳
שאכלנו משלו ובטו׳ חיינו ב׳ הזן את העו׳ כו׳ ואם הם
ד׳ יכול לומ׳ ברכו שאכלנו משלו אב׳ יותר טוב
לומ׳ נברך שלא להוציא עצמו מן הכלל׳ ואם הם
י׳ צרי׳ להזכי׳ את השם שאומ׳ נברך אלהינו כו׳
והם עונין ואומ׳ ב׳ אלהינו ואין לומ׳ נברך לאלהינו
בלמ״ד׳ ובין שהיו י׳ או ק׳ או אלף רבוא כך הם
מברכין וכל המשנה מנוסח זה כגון שאומ׳
נברך על המזון שאכלנו או שאומ׳ למי שאכל׳
משלו או שאומ׳ במקום ובטובו ומטובו או
במקום חיינו אומ׳ חיים ה״ז בור׳ וכשהם י׳ כיון
שמזכירים את השם יכול לומ׳ נברך אלהינו
על המזון שאכלנו משלו׳ ב אם טעו המזמן
כו׳ והעונים ולא הזכירו אלהינו אין יכולין לחזור
אב׳ אם עדיין לא ענו אחריו יחזרו ויזמן בשם׳

קצג אם מצטרפין שנים לזמון אם לאו וכו׳ ו׳ סעי׳

א שנים שאכלו
אע״פ שבברכת המוציא פוטר א׳ את חבירו
מצוה ליחלק שיברך כל א׳ ברכ׳ המזון לעצמו
בד״א כשהיו שניהם יודעין לברך בר׳ המזון
אב׳ אם א׳ יודע והשני אינו יודע מברך היודע
ויוצא השני אם מבין לשון הקדש אע״פ שאינו
יודע לברך וצרי׳ לכוון מלה במלה לכל מה
שאומ׳ אבל אם אינו מבין אינו יוצא בשמיעה
אבל שלשה שאכלו אינם רשאים ליחלק
ושנים שאכלו מצוה שיחזרו אחר שלישי ש׳
יצטרף עמהם לזמון וכן ד׳ או ה׳ אסור להם ליחלק
שכולם נתחייבו בזמון ששה נחלקים כיון
שישאר זמון לכל חבורה עד י׳ ואילך אין נחלקים
עד שיהיו כ׳ כיון שנתחייבו בהזכרת השם
ומצוה לחזר אחר עשרה ומיהו אם היו רבים
מסובין יותר ואינם יכולין לשמוע ברכת זמון
מפי המברך ואינם רשאים ליחלק לחבורות
של עשרה עשרה מפני שיצטרכו לברך בקול

רס וישמע בעה"ב ויקפיד עליהם יכולין ליחלק
לחבורות של ג' ג' ולברך בנחת כדי שלא ישמעו
בעה"ב וזה טוב להם ממה שלא יצאו ידי חובת
ברכת זמון שהרי אינם יכולין לשמוע מפי
המברך" ב אפי' לא הוקבעו מתחלה כולם
לאכול יחד אלא שהשנים קבעו ואח"כ בא ג' וקבע
עמהם או שא' קבע תחלה ואח"כ קבעו הב' עמו
אינם רשאין ליחלק כיון שהן קבועין יחד
בגמר האכילה וכ"ש אם יאכל עמהם בלא קבע
רשאים ליחלק אא"כ הוא שמש" ג אם היו
רוכבים ואמרו נאכל אע"פ שכל א' אוכל מככרו
ולא ירדו מהבהמות מצטרפין כיון שעמדו
במקום א' אבל אם היו הולכים ואוכלים לא" ואם
היו אוכלים בשדה מפוזרים וממרדים אע"פ
שאוכלין כולם בשעה אחת ומככר א' כיון שלא
קבעו מקום לאכול אינם מצטרפין" ד ג
שישבו לאכול וברכו ברכת המוציא אפי' כל א'
אוכל מככרו ואפי' לא אכלו עדיין כזית פת אינן
רשאין ליחלק" ה ג שאכלו משלש חבורות
של ג' ג' בני אדם ונתחברו לו הג' אם זימנו עליהן
במקומן כגון שהפסיקו כל א' לשנים שוב אינם
יכולין לזמן אם אכלו אח"כ יחד וגמרו סעודתן
ואם לא זימנו עליהן במקומן חייבי' לזמן
ואינם רשאין ליחלק ואפי' לא אכלו לא הג' ביחד
משנתחברו" ו שלש חבורות שהיו בכל
אחת ד' ופירש א' מכל חבורה ונצטרפו לחבורה
אחרת וזימנו הג' הנשארים פרח זימון מכיוה
כיון שחבריהם זימנו והה"ד אם לא היו בכל חבורה
אלא ג' והלך א' מכל חבורה קודם זמון ומתחברו
לו הג' ובא א' לכל חבורה ונצטרף עם שנים
הראשונים וזמנו יחד פרח זמון מאלו הג' כיון
שכבר זימנו חבורותם אע"פ שלא זמנו עמהם"

קצר ג' שאכלו כא' ונפרדו לענין

הזימון מה דינם" ובו ג' סעי'" א ג' שאכלו
כא' ושכחו ובירך כל א' לעצמו בטל מהן הזימון
ואין יכולין לחזור לזמן למפרע וכן אם בירכו
שנים מהם אבל אם שכח א' מהם ובירכו השני'
יכולין לזמן על השלישי אע"פ שכבר ברך ידי
לומ' ב' שאכ"ל משלו והם יוצא' ידי חובת זמון והוא
אינו יוצ' ידי זמון שאין זמון למפרע" ב
ג' שאכלו ויצ' א' מהם לשוק קוראים ומודיעין
לו שרוצים לזמן כדי שיכוין ויצטרף עמהם ויענה
עמהם כל הזימון ויצא ידי חובה אע"פ שאינו
יושב עמהם והמ' בשלשה אבל בי' כיון שצריכי'
להזכיר את השם אינם מצטרפים עד שיבא וישב
עמהם" ג ג' שאכלו כא' ואין א' מהם יודע כל ברכ'
המזון אלא א' יודע ברכה ראשונה וא' השניה וא'
הג' חייבי' בזמון וכל א' יברך הברכה שיודע ואע"פ
שאין בהם מי שיודע ברכה רביעית אין בכך
כלום אבל לחצאין אין לברך אם הא' אינו יודע
כי אם חצי הברכה שאין ברכה אחת מתחלקת
לשנים"

קצר חבורות שאוכלים

בהרבה מקומות מה דינם" ובו ג' סעי'" א
שתי חבורות שאוכלות בבית א' או בשני בתים
אם מקצתם רואים אלו את אלו מצטרפות לזמון
ואם לאו אין מצטרפות ואם יש שמש אחד
לשתיהן הוא מצרפן וכגון שנכנסו מתחלה
על דעת להצטרף יחד ויש מש' שאם רה"ר מ'
פסקת בין שני הבתים אין מצטרפין בשום
ענין" ב אכלו מקצתן בבית ומקצתן חוץ
לבית אם המברך יושב על מפתן הבית הוא
מצרפן" ג כל היכא שמצטרפות שתי
חבורות צרי' שישמעו שתיהן דברי המברך
כל הזמון בביאור"

קצר מי שאכל

דבר אסור אם מצטרף לזימון" ובו ד' סע'"
א אכל דבר אסור אע"פ שאינו אסור אלא
מדרבנן אין מזמנין עליו ואין מברכין עליו
לא בתחלה ולא בסוף" ב אם אוכל דבר איסור

במקום סכנה מברכין עליו" ג גשאכלו כא'
א' כזהר מפת גוים וא' אינו נזהר או אמהם כהן
ואוכל חלות אע"פ שאותו שנזהר אינו יכול
לאכול עם אותו שאינו נזהר ולא יש' עם הכהן
כיון שאותו שאינו נזהר יכול לאכול עם הנזהר
וכהן עם ישרא' מצטרפין אב' אם היו כהנים הרי
אוכלים כא' והכהנים אוכלים חלה ונזהרי' מפת
שלגוים והזר אוכל פת שלגוים אין מצטרפין
והה"ה לג' שמודים זה מזה שאינן מצטרפין לזמון"
ד אין מזמנין על מי שאכל פחות מכזית"

קצב דיני צירוף לזימון ג' או י' ובו
ד סעי" א שנים שאכלו כא' וגמרו
ובא שלישי כל היכא דאי מיתנין להו מידי מצו
למיכל מניה מצטרף בהדיהו וחייבי' ליתן לו
לאכול כדי שיצטרף עמהם והוא שבא עד שלא
אמרו הב לן ונברך אב' אם אמרו הב לן ונברך
ואח"כ בא הג' אינו מצטרף עמהם" ב תשעה
שאכלו דגן וא' אכל כזית ירק מצטרפין לזמן
שם ואפי' לא טיבל עמהם לא בצירא ולא שתה
עמהם לא כוס א' שיש בו רביעי' מכל משקה
חוץ מן המים מצטרף עמהם ובלב' שיהיה המברך
א' מאוכלי הפת ואפי' ז' אכלו דגן וג' ירק מצטרפין
אב' ששה לא דרובם דמינכר בעינן" ג
המצטרף צרי' לברך ברכה אחרונה על מה
שאכל ואינו נפטר בבר' המזון שלנו בורא
רבות י"א דבעי למיכל להצטרף לעשרה וכ"ש לג'
אינו מצטרף עד שיאכל כזית פת" וי"א דב'
כזית דגן מהני אפ' אינו פת" וי"א דבירק ובכל
מאכל מהני הלכך שנים שאכלו ובא שלישי
אם יכולים להזקיקו שיאכל כזית פת מוטב
ואם אינו רוצה לא יתנו לו לשתות ולא מאכל
אחר ואם אירע שנתנו לו לשתות או מאכל
אחר יזמנו עמו אע"פ שאינו רוצה לאכול
פת" ד חברים שאכלו כא' וקצתם אכלו

כדי שביעה וקצתם לא אכלו לא' כזית אם כולם
יודעים לברך מצוה שיברך אותו שאכל
כדי שביעה ויוציא את האחרים ואם אין יודעים
כולם לברך מי שאכל כזית יכול להוציא אף
אותם שאכלו כדי שביעה"

קצג אנכנס
אצל שנים שאכלו אם מצטרף" ובו סע' א'
ג שאכלו והם מברכים ונכנס א' שלא אכל אם
נכנס כשאו' המברך נברך שאכלנו משלו עונה
אחריו ברוך ומבורך שמו תמיד לעולם ועד ואם
נכנס כשהאחרים עונים ברוך שאכלנו משלו עונה
אחריה אמן" ואם הם י' אומר' ב' אלהינו ומבורך
שמו תמיד לע' וע' וה"ה אם היה שם כשגמרו
מלאכול ולא אכל עמהם כך הוא עונה אחר
המברך ואחר העונים"

קצד עלמי
מזמנין ועלמי אין מזמנין העונים" ובו י"א סע"
א השמש שאכל כזית מזמנין עליו" ב
כותי בזמן הזה הריהו כגוי ואין מזמנין עליו"
ג עם הארץ גמור מזמנין עליו בזמן הזה"
ד נכרי אין מזמנין עליו ואפי' גר שמל ולא טבל
אין מזמנין עליו אבל גר גמור מזמנין עליו
ויטול לברך בר' המזון ויומ' על שהנחלת לאבותינו"
ה אונן בחול שהוא פטור מלברך אין מזמנין
עליו" ו נשים ועבדי' וקטני' אין מזמנין עליהן
אבל מזמנין ולא תהא חבורה שלנשי' ועבדים
מזמנין יחד משום פריצותא דעבדים ולא נשי'
לעצמן ועבדי' לעצמן ובלב' שלא יזמנו בשם
ז נשים מזמנות לעצמן רשות אבל כשאו'
כלות עם האנשים חייבות ויוצאות בזימון שלנו"
ח אנדרגינס מזמן למינו ואין מזמן לא לאנשי'
ולא לנשי'" ט טומטום אינו מזמן כלל" י
קטן שהגיע לעונת הפעוטות ויודע למי מ'
מברכין מזמנין עליו ומצטרף בין לג' בין לי'"
יא מי שנידוהו על עבירה אין מזמנין עליו"

קצה דין המפסיק כדי לברך" ובו ב' סע'

א׳ ג׳ שאכלו כא׳ א׳ מפסיק על כרחו לשניהם ועונה
עמהם ברכת זמון ואם לא רצה להפסיק מזמני עליו
בין עונה בין אינו עונה כל שהו׳ עומד שם אבל שנים
אין חייבי׳ להפסיק לא׳ והלכך אין חיוב זימון חל עד
שיתרצו להפסיק ולברך ואם לא רצו להפסיק וזימן
הוא עליהן לא עשה כלום ואם לא רצו להפסיק אף
הו׳ אינו רשאי לברך ולצאת לשוק עד שיגמרו
השנים ויזמן עליהם שהרי כבר נתחייב הו׳ בזמון
והיאך יברך בלא זמון׳׳ ב׳ אינו צרי׳ להפסיק לא
עד שיאמ׳ נ׳ שאכלנו משלו׳ וחוזר וגומ׳ סעודתו בלא
ברכה בתחלה׳׳

ר״א מי הוא המברך׳׳ ובו ד׳ סעי׳׳

א׳ גדול מברך אפ׳ בא בסוף ואם רצה ליתן
רשות לקטן לברך רשאי והמ׳ רשאין שם אורח אבל
אם יש שם אורח הו׳ מברך אפ׳ אם בעל הבי׳ גדול
ממנו כדי שיברך לבעל הבי׳׳ ומה ברכה יברכנו יהי
רצון של׳ יבוש ולא יכלם בעה״ב׳ הזה לא בעו׳ הזה
ולא לעו׳ הבא ויצליח בכל נכסיו ויהיו נכסיו מוצ׳
לחים וקרובים לעיר ולא ישלוט שטן במעשה יד״ו
ואל׳ יזדקק שום דבר חטא והרהור עון מעת׳ ועד
עולם ואם בעה״ב׳ רוצה לומ׳ על ברכתו ולברך
בה׳ המזון בעצמו רשאי׳׳ ב׳ לא יקדים חכם ת״ח
לכהן עם הארץ למברך לפניו דרך חן ומשפט כהונה
אבל לתת לו החכם רשות שיברך אין בכך כלום׳׳
אב׳ כהן ת״ח מצוה להקדימו שנ׳ וקדשתו לפתוח
ראשון ולברך ראשון׳׳ ג׳ מי שנותנים לו לברך
ואינו מברך מקצרים ימיו׳׳ ד׳ צרי׳ להחזר שיתנו
לו כוס של ברכה לברך׳׳

ר״ב ברכת פירות האילן ובו י״ד סעי׳׳

א׳ על כל
פירות האילן מברך בתחלה בו׳ פר׳ העץ חוץ מהיין
שמברך עליו בפה״ג בין חי בין מבושל בין שהו׳ עשוי
קונדיטון דהינו שנותנין בו דבש ופלפלין׳׳ ב׳
הבוסר כל זמן של׳ הגיע לכפול הלבן מברך עליו
בפ׳ האדמה ומשהו׳ כפול הלבן ואילך מברך עליו
בפ׳ העץ ומתוך של׳ נודע לנו שיעור פול הלבן לעולם
מברך בפ׳ האדמ׳ עד שיהיה גדול ביותר ושאר כל
האילן משיוציאו פרי מברכין עליו בפ׳ העץ ובלב׳
של׳ יהא מר או עפוץ ביותר עד שאינו ראוי לאכילה
אפ׳ ע״י הדוחק דאז אין מברכין עליו כלל׳׳ ג׳
גרעיני הפירות אם הם מתוקים מברך עליה׳ בפ׳ הע׳
ואם הם מרים אינו מברך עליהם כלל ואם מתקן
ע״י האור מברך עליה׳ שהכל׳׳ ד׳ שמן זית
אם שתאו כמות שהו׳ אינו מברך עליו כלל משום
דאזוקי׳ מזיק ליה׳׳ ואם אכלו עם פת אינו מברך
עליו דפת עיקר ומברך על העיקר ופוטר את
הטפילה׳׳ ואם שתאו מעורב עם מי סלקא שאל׳
אינו מזיק אדרבה הו׳ מועיל לגרון אם הו׳ חושש
בגרונו הל׳ שמן עיקר ומברך עלין בפ׳ הע׳ ואם אינו
מתכוין לרפואה אלא לאכילה הוו ליה אניגרון עיקר
ואינו מברך אלא על האניגרון׳׳ ה׳ שקדים המרים
כשהן קטנים בפ׳ הע׳׳ גדולים ולא כלום דאזוקי׳
מזקי׳ וטעמא דמלתא דכשהם קטנים עיקר
אכילתם היא הקליפה ואינה מרה וכשהם גדולים
עיקר אכילתם מה שבפנים והוא מר ואם מתקן ע״י
האור או דבר אחר מב׳ בפ׳ הע׳׳ ו׳ צלף על העלין
ועל התמרות ועל הקפריסין בפ׳ האדמ׳ ועל האביונות
שהם עיקר הפרי בפ׳ העץ׳׳ ז׳ תמרים שמיעכן
ביד ועשה מהן עיסה והוציא מהם גרעיניהם אפ״ה
לא נשתנית ברכתן ומבר׳ עליהן בפ״הע׳ ולבסוף
ברכה מעין ג׳׳׳ ח׳ דבש הזב מהתאנים מברך
עליו שהכל וכן על משקים היוצאים מכל מיני
פירות חוץ מזיתים וענבי׳ מברך שהכל׳׳ ט׳
סופי ענבים שאין מתבשלין לעו׳ וכן על הכפניות
שהן תמרים שבשלן ושרפן החום ויבשו מבר׳
שהכל׳׳ י׳ פירות ששראן או בישלן במים אע״פ
שנכנס טעם הפרי במים אינו מברך על אותן
המים אלא שהכל׳ והרא״ש כתב שאם אפש׳ דאם
נכנס טעם הפרי במים מבר׳ בפ׳ הע׳׳ י״א
מי שריית צמוקים ותאנים או בשולם מב׳ עליהם

שהכל ויוצא גם להרא״ש אף בברכה שלאחריהם
ישלהסתפק אי מברך בו״ר נפש׳ או אם מל׳ ברכה
א׳ מעין ג׳ להרא״ש ולכן ירא שמים לא ישתם לא מתוך
הסעודה או יאכל פרי משבעת מינים וגם ישתה מים כדי
שיצטרך לברך ברכה א׳ מעין ג׳ ובורא נפשות ואם
משך המים והבריל״ם מן הצמוקים הל׳ יין ומברך
עליו בפה״ג וברכה א׳ מעין ג׳ והוא שיהיו צמוקים שיש
בהן לחלוחית שאם ידוך אותן יצא מהן דבשן
אבל אם כשיעצרו אותם לא יצא מהם שום לחלוחי׳
דבשלא׳׳ י״ב כל הפירות שטובים חיים ומבושלים
כגון תפוחים ואגסים בין חיים בין מבושלין מברך
בפה״ע ואם אין דרך לאכלן חיים אלא מבושלין אכלן
כשהן חיים מבר׳ שהכל כשהן מבושלין בפה״ע׳׳
י״ג אגוז גמור המטוגן בדבש ונקרא מאיגא״רון
מב׳ עליו בפה״ע י״ד אגוז רך שמבושל בדבש
וקורין לו נא״ים מושקא״דה מברך עליו שהכל׳׳ ט״ו
על הסוקא״ר מבר׳ שהכל וכן המוצץ קנים מ׳
מתוקים שהכל׳׳ י״ו על פלפל וזנגביל יבשים ועל
הקלאוו שלגירופלי וכל כיוצ׳ בהן שאין דרך לאכלם
לא ע״י תערובת אין מב׳ עליה כלום׳׳ י״ז על
אגוז מושקא״ט בפה״ע על קנילה בפה״אד׳׳ על
פלפל וזנגביל כשהן רטובין בפה״אדמה׳׳
רל״ג דיני ברכת פירות הארץ ובו ח׳ סע׳
א׳ על פירות הארץ מב׳ בפה״אדמ׳׳ ב׳
על תותים הגדלים בסנה בפה״אדמ׳׳ ג׳ על המאלו״ש
בפה״אדמ׳׳ ד׳ על פירות שמוציאות אילני סרק
שהכל׳׳ ה׳ כני אסא אע״ג דבשלן והוין כפירו׳
אינו מב׳ אלא שהכל׳׳ ו׳ על זנגביל שמרקחים
אותו כשהוא רטוב בפה״אדמ׳׳ ונראה דה״ה הדין
אם מרקחים אותו יבש כיון שע״י כך הוא ראוי לאכו׳
הזנגביל עיקר ומבר׳ עליו בפה״אדמ׳׳ ז׳ בשמים
שחוקים ומעורבים עם סוקר הבשמים עיקר
ומברך עליו וכדין ברכתאותן בשמים׳׳ ח׳
מצנון מב׳ עליו בפה״אד׳׳ רל״ד דיני הברכות

מיתר מאכלים ובו י״ג סע׳׳ א׳ על דבר שאין
גידולו מן הארץ כגון בשר בהמה חיה ועוף ודגים
ביצים חלב גבינה ופת שעיפשה ותבשיל שנש׳
תנה צורתו ונתקלקל ונובלות שהן תמרים שבשלם
ושרפם החום ויבשו ועל הגובאי ועל המלח ועל
מי מלח ועל המרק ועל כמהין ופטריות ועל קורא
שהוא כלמ״טו ועל לולבי גפנים ועל שקדים מתוקין
שאוכלין אותן כשהן רכים בקליפיהן ועל הזית והוא
חי״ה שחת ועל קרא הוא ועל קמחא דשערי ועל שכר
תמרים ושכר שעורים ועל מי שעורים שמבשלים
לחולה ועל כמון דברא שאינם גדל עיים ועל שבת
שקורין אניט״ו ועל כמון וכסבור ועל החומץ
שעירבו במים עד שראוי לשתותו מב׳ שהכל׳
ב׳ על החומץ לבדו אינו מבר׳ כלום מפני שהוא
מזיקו׳׳ ג׳ ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא
הוא ומב׳ עליו בפה״ג׳׳ ד׳ כל שבני אדם
נמנעים לשתותו מפני חמיצותו אין מברכין
עליו בפה״ג׳׳ ה׳ שמרי יין מב׳ עליהם בפה״ג
נתן בהם מים אם נתן ג׳ מדות מים ומצא ד׳ הל׳
יין מזוג ומברך בפה״ג ואם מצא פחות אע״פ
שיש בו טעם יין קיוהא בעלמא הוא ואינו מבר׳
לא שהכל והיינו ביינות שלהם שהיינו חזקים אב׳
יינות שלנו שאינן חזקים כ״כ אף רמאתלתא
ואתא ארבעה אינו מבר׳ עליו בפה״ג ונראה
שמשערים בשיעור שמוזגים יין ששותו מקו׳׳
ו׳ תמד שעושין מחרצנים שנותנין עליהם
מים דינם כשמרים והמ׳ כשעצרו מקודם אב׳
אם לא נדרכו אלא ברגל אף׳ נתן שלשה מדות
מים ולא מצא אלא ג׳ או פחות מברכין עליו בפה״ג
שיין הוא והמים נבלעין בזגים ומה שיוצא
יש בו יין מרובה׳׳ ז׳ השותה מים לצמאו
מב׳ שהכל ולאחריו בו״נ נפש׳ רבו׳ אבל אם חנקתיה
או מצא ושתה מים להעביר הא ומצא אינו
מברך לא לפניו ולא לאחריו׳׳ ח׳ על האוכלין

והמשקין שאדם אוכל ושותה לרפואה אם טעמם
טוב והחיך נהנה מהם מברך עליהם תחלה וסוף״
ט אבל אוכל מאכל או משקה של איסור מפני
הסכנה מבר׳ עליו תחלה וסוף״ י דבש דבורים
הרי הו׳ כשאר דבש ואינו מברך עליו אלא שהכל״
יא חבושים או גנדא״ש או ורדים ושאר מיני פירות
ועשבים שמרקחים מדבש הפירות והעשבים
הם עיקר והדבש טפל אף הם כתושים ביותר
הלכך מברך על של חבושים וגנדא״ש בפ׳ הע׳
ועל של עשבים בפ׳ האדמ׳ ועל של ורדים בפ׳ האדמ׳״
יב כל שהו׳ עיקר ועמו טפילה מברך על העיקר
ופוטר את הטפילה וכל דבר שמערבין אותו לדבק
או כדי ליתן ריח או כדי לצבוע התבשיל הו׳ טפלה
אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתערובת הרי הוא
עיקר לפ׳כ מי דבש שמבשלים אותם ונותנין בהם
חלב חטה כדי לדבק ועושים מהם מיני מתיקה
אינו מברך בו׳ מי מזו׳ מפני שהדבש הוא העיקר״
יג כל דבר שהו׳ מסופק בברכתו יברך שהכל״

רה ברכת ירקות ובו ה׳ סעי׳

א על הירקות מב׳ בפ׳ האדמ׳ ואפ׳ בשלם״ וכן כל פירות
וקטניות שטובים חיים ומבושלין מברך עליהם
לאחר בשולם בברכתם הראויה להם קו׳ בשול
אבל קרא וסלקא וכרוב וכיוצא בהם שטובים
מבושלים יותר מחיים כשהם חיים מברך שהכל
לאחר בשולם בפ׳ הא׳ ותומי וכרתי כשהם חיים
בפ׳ הא׳ לאחר בישול שהכל״ ב על המים
שבישלו בהם ירקות מברך הברכה עצמה שמ׳
ברך על הירקות עצמן אע״פ שאין בהן אלא טעם
הירק והמ׳ כשבישלם בלא בשר אב׳ אם בשלם
עם בשר מבר׳ עליו שהכל״ ג אם סחטן אינו
מבר׳ על אותן משקין אלא משקין״ ד חיתכן
לחתיכות קטנות לא נשתנית ברכתן מפני כך״
ה הלפת כשהו׳ חי מבר׳ עליו שהכל ואם הוא
מבושל או כבוש בחומץ או בחרדל בפ׳ האדמ׳״

רו דיני הפסק וטעות בבר׳ הפירו׳״ ובו ז סעי׳״

א בירך על פירות האילן בפ׳ האדמה
יצא אב׳ אם בירך על פרי האדמה בפ׳ הע׳ לא
יצא הלכך אם הוא מסופק בפרי אם הו׳ פרי או פרי
האדמ׳ מב׳ בפ׳ הא׳ ועל הכל אם אמ׳ שהכל יצא
אפ׳ על פת ויין״ ב היו לפניו פרי הא׳ ופרי העץ
ובירך על פרי האדמה ונתכוון לפטור את פרי
העץ יצא״ ג כל אלו הברכות צרי׳ שלא יפסיק
בין ברכה לאכילה וצרי׳ להשמי׳ לאזנו ואם
לא השמיע לאזנו יצא ובלב׳ שיוצ׳ בשפתיו
ונאמרין בכל לשון ולא יברך ערום עד שיכסה
ערותו בד״א באיש אבל אשה יושבת ופניה שלמטה
טוחות בקרקע כי בזה מתכסה ערותה ואפ׳ אם
אינו ערום אב׳ לבו רואה את הערוה או שראשו
מגולה אסו׳ לברך״ ד כל דבר שמברך עליו
לאכלו או להריח בו צרי׳ לאחזו בימינו כשהוא
מברך״ ה אין מברכין לא על אוכל ולא על משקה
עד שיביאוהו לפניו ״בירך ואח״כ הביאוהו לפניו
צרי׳ לברך פעם אחרת אב׳ מי שבירך על פירות
שלפניו ואח״כ הביאו לו יותר מאותו המין או ממין
שברכתו כברכת הראשון אינו צרי׳ לברך״ ו
נטל בידו פרי לאכלו ובירך עליו ונפל מידו
ונאבד או נמאס צרי׳ לחזור ולברך אע״פ שהיה
מאותו המין לפניו יותר כשבירך על הראשון
וצרי׳ לומ׳ בשכמל״ו על שהוציא שם שמים לבטלה
ואם אמ׳ כשנפל בא״י ולא אמ׳ א״י יסיים ויאמר
למדני חקיך שיהא נראה כקורא פסוק ואין
כאן מוציא שם שמים לבטלה אבל העומד על
אמת המים מברך ושותה אע״פ שהמים ששתה
לא היו לפניו כשבירך מפני שלכך נתכוון תחלה״

רז ברכה אחרונה על הפירות״ ובו סעי׳

א״ פירות האילן חוץ מחמשת המינים וכל
פירות האדמ׳ וירקות וכל דבר שאין גידולו מן
הארץ ברכה אחרונה שלהם בו׳ נפשו׳ רבו׳ ואם

אכל מכל מינים אלו מברך לאחר כולם ברכה
אחת" ברכה זו חותם בה בלא ששיחתום
כי ברוך חי העולמים"

לח דין ברכה

מעין ג אחרי הפירות והמיני דגן ובו יח סעי" א
על חמשת מיני המינין שהן גפן ותאנה ורמון
זית ותמרה מברך לאחריהם ברכה אח מעין
ג" ב חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה
מהן תבשיל כגון מעשה קדירה הריפות וגרש
כרמל ודייסא אפ' עירב עמהם דבש הרבה יותר
מהם או מיני אחרים הרבה יותר מהם מב' עליו
בו מי מזו ולבסוף על המחיה אבל אם לא כתן
הדגן בתבשיל אלא לדבקו ולהקפותו בטל התבשיל"
ג כשנותנין קמח לתוך שקדים שעושין לחולה
אם עושין כן כדי שיסעוד הלב מב' בומ' מזונו
ואם לדבק בעלמא אינו מב' בומ' מזו' וטוב
להחמיר ולאכלו בתוך הסעודה ולאחר ברכת
המוציא ופוטר ממנה" ד אכל דגן חי או שלוי
קליות או שלק והגרעינין שלמים אינו מב' אלא
בפה"אד ולאחריו בו' נפשו" והתוספות נסתפקו
אם יברך לאחריו ברכה מעין ג ולפי' כתבו
שנכון שלא יאכלו אלא בתוך הסעו' ויפטרנו ברכ'
המזון" ה קמח אפ' שלחטים מברך עליו
שהכל ואחריו בו' נפשו לש נטחן דק דק לש
נטחן קצת ועדיין יש בו טעם חטים לש' קמח
שלקליות" ו קמח שלא מחמשת מיני דגן
ששלקו ועירבו במים או בשאר משקין אם
היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה ולרועסו
מב' בומ' מזו' ואחריו על המחיה ואם היה רך כדי
שיהיה ראוי לשתיה מבר' עליו שהכל ואחריו
בו' נפשות" ז הבוסס את האורז מב' עליו
בפה"אד ואחריו בו' נפש' ואם בשלו או שטחנו
ועשה ממנו פת מב' בומ' ואחריו בו' נפש' והו
שלא יהא מעורב עם דבר אחר אלא אורז לבדו
ואם עירב ממנו בתבשיל אחר והתבשיל

האחרון הרוב מב' עליו כברכתא ותו תבשיל" ח
על פת דוחן ופנ"צו או של שאר מיני קטניות מב'
שהכל ואחריו בו' נפשו" ט עירב קמח דוחן
ושאר מיני קטניות עם קמח של ה' מיני דגן ובשלו
בקדירה מב' בומ' ועל המחיה" ואם עשה ממנו
פת מב' המוציא וברכת המזון" ודוקא שיש באותו קמח
מחמשת מינים כדי שיאכל ממנו כזית דגן
בכדי אכילת פרס אבל אם אין בו זה השיעור
מה' המינים אינו מב' לבסוף ברכת המזון אלא
בתחלה מב' המוציא כיון שיש בו טעם דגן אע"פ
שאין בו כזית בכדי אכילת פרס ולבסוף על
המחיה ואם בשלו בקדירה מב' בומ' ואחריו בו'
נפשו" י בברכה א' מעין ג שלפירות דחול
חותם על הארץ ועל הפירות ובא"י חותם על הארץ
ועל פירותיה ואם בחול אוכל מפירות הארץ חותם
גם כן ועל פירותיה" יא בברכה מעין ג דיין
אינו חותם על הגפן ועל פ' הג' אלא על הארץ ועל פ'
הגפן או על הארץ ועל הפירות" יב מזכירין
בה מעין המאורע בשבת וימי טובי' וראשי חדש'
אבל לא בחנוכה ופורים אם אכל פירות מז' מינים
ואכל מיני מזונות ושתה יין יכלול הכל בברכה
אחת ויקדים המחיה ואח"כ הגפן ועל פ' הגפן ועל העץ
ועל פ' העץ וחותם על הארץ ועל המחיה ועל פ' הגפן ועל
הפירות" יג אם אכל פירות מז' מינים ואכל
תפוחים אינו צרי' לברך על התפוחי' בו' נפשות
שגם הם בכלל ברכ' על העץ שגם הם פרי העץ
אבל אם אכל תפוחים ושתה יין צרי' לברך בו'
נפשו' על התפוחי' וכ"ש אם אכל בשר או פרי
האדמ' ושתה יין או אכל מז' המינים שצריך
לברך על כל אחת ואחת וה"ה אם אכל בשר
ודגים ואכל מה' מיני דגן אין ברכת על המחיה
פוטרת את הבשר ואת הדגים" יד שתה יין
וברך בפה"ג ואכל ענבי' צרי' לברך עליה' בפה"ע
וכן בברכה אחרונה צרי' להזכי' על העץ

ועפ"ה העץ" טו אם טעה ובירך על הענבים
בפה"ג או אחריהם על הגפן יצא" יז שתה יין
ומים אין לו לברך על המים כי כפשו שברכת היין
פוטרתן כשם שברכה ראשונה יין פוטר כל מיני
משקין" יז ברכת ג' אינה פוטרת מעין ג' שאם
אכל דייסא אין בה"מ פוטרתו אבל בין ברכת ג'
פוטרתו שאם בירך על היין בה"מ במקום על הגפ'
יצא וה"ה אם בירך על התמרים בה"מ במקום
על העץ יצא ואפ' לא אמ' זא בה"ז בין על היין
בין על התמרים יצא" ואם נזכר עד שלא חתם
ברכ' הזן יתחיל ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמ'
טו' ור' ויסיים בלשון ברכה מעין ג'" יח לא יכלול על
הספק שום תוספת בברכה מעין ג' אעפ"י שאינו מוסיף
שם ומלכות" ריט דין טעות וספק
בברכת היין ובו ג' סעי'" א לקח כוס שכר
שכר או של מים ופתח ואמ' בא"י אמ"ה על דעת לומ'
שהכל וטעה ואמ' בפה"ג אין מחזירין אותו מפני
שבשעה שהזכיר שם ומלכות שהם עיקר הברכה
לא נתכוון אלא לברכה הראויה לאותו המין ו"א שאם
לקח כוס שכר או מים וסבור שהוא של יין ופתח
באמ"ה על דעת לומ' בפה"ג ונזכר שהוא שכר
או מים וסיים שהכל יצא" ב לקח כוס של שכר
או מים ובירך בפה"ג ותוך כדי דבור נזכר שטעה
ואמ' שהכל נ"ב ברוך לך היתה אמירתו בפה"ג שהכ'
נה' ברוך יצא" ג כל הברכות אם נסתפק אם בירך
אם לאו אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף חוץ
מבה"מ שהוא של תורה" רכ דין האוכל פחו'
מכזית בין מפת בין משאר אוכלים והשותה
פחות מרביעית בין מיין בין משאר משקין מברך
תחלה ברכה הראויה לאותו המין ולאחריו אינו
מברך כלל" ויש מסתפקין לומר שעל דבר שהוא בריתו
כגון גרגיר של ענבים או של רמון שמברכין לאחריו
אעפ"י שאין בו כזית לכך נכון ליזהר שלא לאכול
בריה פחותה מכזית ויש מסתפקים עוד בברכה

מה"ד ובו ג' האוכל פחות מכזי'

אחרונה של יין אין מברכין אותה על כזית לכן
טוב ליזהר שלא לשתות אלא או פחות מכזית או רביעי'
ב הטועם את התבשיל אינו צריך לברך עליו
רביעית ואפ' אם הוא בולעו ו"א שאם הוא בולעו טעון
ברכה ולא פטרו את הטעם אלא כשחוזר ופולטו
ואז אפ' על הרבה אינו טעון ברכה" ריא
דין קדימה בברכת הפירות ובו ו' סעי'" א
היו לפניו מינים הרבה אם ברכותיהן
שוות ויש ביניהן ממין ז' מקדים מין ז' אעפ"י שאינו
חביב כמו המין האחר ואם אין ביניהם ממין ז' מקדים
מקדים החביב ואם אין ברכותיהן שוות אפ' יש ביניהן
ממין ז' כגון צנון וזית איזה מהם שירצה יקדים
ואפ' אינו חביב ו"א שגם בזה צריך להקדים החביב
ונקרא חביב המין שרגיל להיות חביב עליו אפ' אם
עתה חפץ במין השני" ב ולהרמב"ם אם היה
מין א' חביב לו יותר בין שברכותיהן שוות בין
שאינן שוות בין שיש בהם ממין ז' מקדים לו
החביב אל באותה שעה ואם אינו רוצה בזה יותר
מבזה אם יש ביניהם מז' המינים עליו מברך
תחלה" ג הביאו לפניו דבר שברכתו בפה"ע
ודבר שברכתו שהכל בפה"ע קודמת שהיא
חשובה שאינה פוטרת אלא דבר א' וכן בפה"אד'
ושהכל בפה"אדמ' קודמת ואם הביאו לפניו בפ'
הע' ובפה"אד' איזה מהם שירצה יקדים ו"א שבפ'
הע' קודם" ד כל הקודם בפסוק ארץ חטה וש'
קודם לברכה וארץ בתרא הפסיק הענין וכל הסמוך
לו חשוב מהמאוחר ממנו לארץ קמא הלכך תמרים
קודמין לענבים שזה ב' לארץ בתרא וזה שלישי
לארץ קמא" ה האדחטה וש' קודמין דוקא
בשעשה מהם תבשיל או פת אבל מסת חטה
שברכתו בפה"אדמ' אינה קודמת לברכת בו"פ
העץ" ו היה לפניו תבשיל מקמח כוסמין
ושבולת שועל ושיפון וגפן ותאנה ורמון כיון
דמברך על התבשיל במ"מ ברכתו קודמת אעג

ההכל מכל ממין ג׳ וחיהו לא ממין ג׳ מ״מ כיון דחשיבי
בעבדי מינהו פת ומב׳ עליהו המו׳ צי׳ ובל׳ המ״ו
קודמת אע״ג דלא עבדינהו פת׳

ריב שהעיקר פוטר את הטפל׳ ובו ב׳ סעי׳

א כל שהוא עיקר ועמו טפילה מברך
על העיקר ופוטר את הטפלה בין מברכה ש/
לפניה בין מברכה שלאחריה לא מיבעיא אם
העיקר מעורב עם הטפל דלא אפי׳ אם כל א׳ לבדו
ואפי׳ פת שהו׳ חשוב מכל אם הוא טפל כגון שאוכל
דג מליח ואוכל עמו פת כדי שלא יזיקנו בגרונו
מברך על הדג ופוטר הפת כיון שהו׳ טפל׳
ב׳ מרקחת שמניחין על רקיקין דקין אותם
רקיקין הוי טפילה למרקחת שהדבר ידוע שאין
מתכוונין לאכול לחם׳

ריג מי שיצא מוציא אחרים׳ ובו ג׳ סעי׳

א על כל פירות
ושאר דברים חוץ מפת ויין אם היו האוכלים שנים
אויותר א׳ פוטר את חבירו אפי׳ בלא הסיבה׳ ומי
הו׳ ישיבה מיהא בעי׳ דדוקא פת ויין בעי הסיבה
ולדידן הוי ישיבה כמו הסיבה לדידהו ולפ״ז לדידן
דלית לן הסיבה אין חילוק בין פת ויין לשאר דברים
דבישיבה אפ׳ פת ויין א׳ מברך לכולם ושלא
בישיבה בשאר דברים כמו כ״א מבר׳ לעצמו
והא דאמרינן דא׳ מבר׳ לכולם בשאר דברים חוץ
מן הפת ה״מ בברכה ראשונה אבל בברכה אחרונה
צריכי׳ ליחלק וכל א׳ מבר׳ לעצמו דאין זמון לפירות׳
ב׳ אין המברך מוציא האחרים אא״כ יאכל
וישתה עמהם ואז יוציאם בשמיעתם שמכוונים
אפ׳ לא יענו אמן׳ ג׳ אין יצא ידי חובתו בשמיעת
הברכה אפ׳ יענה אמן אא״כ שמעה מתחלתה
ועד סופה ונתכוון לצאת בה ידי חובתו והמברך
נתכוון גם כן להוציאו ידי חובתו׳

ריד כל ברכה צרי׳ להיות שם ומלכות׳ ובו סע״א

כל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה
ברכה ואם דילג שם או מלכות יחזור ויברך ואפ׳
לא דילג אלא תיבות העולם לבד צרי׳ לחזור ולברך דמלך
לבד אינו מלכות׳

רטו עניית אמן אחר הברכות׳ ובו ד׳ סעי׳

א אין עונה אמן
אחר ברכותיו אלא אחר שתי ברכות או יותר שהם
סוף ברכות ונהגו לענות אמן אחר יהללוך ואחר
ישתבח׳ ב׳ השומע א׳ מישראל מברך אחת
מכל הברכות אעפ״י של׳ שמע כולה מתחלתה ועד
סופה אעפ״י שאינו חייב באותה ברכה חייב לענות אמן
אבל אם היה המברך אפיקורס או כותי או תינוק
או שהיה גדול ושינה ממטבע הברכות אין עונין
אחריו אמן׳ ג׳ והוא דאין עונין אמן אחר תינוק
דוקא בשעה שלומד הברכות לפני רבו שמותר
ללמד לתינוקות הברכות כתקנן ואעפ״י שהן מברכין
לבטלה בשעת לימוד אבל בשעה שהם מברכים
לפטור את עצמן כיון דבני חינוך הם עונין אחריהן
אמן וכן בשעה שאומרין ההפטרה בב״ה הכנסת
ד׳ כל המברך ברכה שאינה צריכה הו׳ נושא שם
שמים לשוא והרי הו׳ כנשבע לשוא ואסור לענות
אחריו אמן׳

רטז ברכת הריח ובו י״ד סעי׳

א אסור ליהנות מריח טוב עד
שיברך קוד׳ שיריח אבל לאחריו אין צרי׳ כלום׳
ב׳ אם זה שיוצא ממנו הריח עץ או מין עץ מב׳
בו׳ עצי בשמ׳ ואם הו׳ עשב מב׳ בו׳ עשבי בשמ׳
ואם אינו לא מין עץ ולא מין עשב כמו המושק
מב׳ בו׳ מיני בשמ׳ היה פרי ראוי לאכילה מברך
הנותן ריח טוב בפירות׳ וה״מ כשנטלו להריח בו
או לאכלו ולהריח בו אבל אם נטלו לאכלו ולא
נתכוון להריח בו אעפ״י שהו׳ מעלה ריח טוב אינו
מברך׳ ועל כולם אם אמ׳ בו מיני בשמ׳ יצא
הלכך על כל דבר שהו׳ מסופק בו מבר׳ במ״ב׳
על אגוז מושקאדה ועל קנילה וקילאוו וכל בשמ׳
שהם לאכילה מב׳ שנתן ר״ט בפירות׳ ג׳ על
הורד ועל הקנמון שהו׳ עוד הנדיו ועל מי הורד
ועל הלבונה המוצטכי וכיוצ׳ בהם ב״ע בשמ׳

שם ומלכות והא דבתפלת י״ח לא תקנו מלכות תירץ ב״י בשם
[illegible] לברכה ראשונה כיון דאית בה האל הגדול חשוב כמו מלכות
[illegible] בתר ראשונה גרירא. כתב הרמב״ם בפ״א מברכות העושה
זה [illegible] שצריך [illegible] ציצית
[illegible] סוכה מברך לאחר שיתעטף [illegible]
[illegible] ברכה [illegible] חוזר ומברך לאחר [illegible]

ד על שמן אפרסמון מב׳ בורא שמן ערב׳׳ ה
שמן זית שבתשו או טחנו עד שחזר לירחו
נודף מב׳ עצי בשמי׳׳ ו שמן שבישמו במי
שמן המשחה או בעצי בשמי׳ מב׳ בע׳ בשמ׳׳ ואם
בעשבי בשמ׳ מב׳ עשבי בש׳ ואם היו בו עצים
ובשמים מב׳ במ׳ בש׳ ואם טינו והוציא ממנו
הבשמ׳ י״א שמב׳ בו שמן ערב וי״א שאין מב׳
עליו כלל דהוי ריח שאין לו עיקר וכיון שמספק
הוא כיון ליזהר מלהריח בו׳׳ ז סימלק והלפי
דימא מב׳ בע׳ בשמ׳ סימלק י״מ מאר״ן וי״מ יאסמי״ן
וי״מ שהו׳ עשב שיש לו ג׳ שורות שלעלין זו למעלה
מזו ולכל שורה ג׳ עלין׳׳ והלפי דימא הו׳ שיבולת
נרד שקורין אישפי״ק׳׳ ח מגלי והס וי״א ולא שבו
עש׳ בש׳׳ ט נרגיס דהו׳ חבצלת וי״א שהוא
לידי״ן אם גדל בגנה מב׳ בו ע׳ בשמ׳ ואם הו׳ גדל
בשדה מב׳ בו ע׳ בשמ׳׳ י היו לפניו עצי
בש׳ ועשבי בש׳ ומיני בש׳ מב׳ על כל א׳ ברכה
הראויה לו׳׳ יא הביאו לפניו הדס ושמן להריח
בהם אם ברכותיהם שוות מברך על ההדס ופוטר
את השמן ואם אינם שוות מב׳ על ההדס תחלה׳׳
יב מברכין על המוגמר משיעלה קיטור עשנו
קוד׳ שיגיע לו הריח אבל לא יברך קודם שיעלה
קיטור העשן׳׳ יג המוגמר אם הוא שלעץ מב׳
בע׳ בש׳ ואם שלעשב בע׳ בש׳ ואם שלשאר
מינים מב׳ במ״ב׳׳ יד המריח באתרוג שלמצוה
מב׳ עליו וי״א שאינו מברך לכך כיון שלא להריח
בו׳׳ **ריז דיני ברכת** הבשמים והמו׳
גמר ובו ח סעי׳׳ א הנכנס לחנותו שלבשם
שישבו מיני בש׳ מב׳ במ״ב׳ ישב שם כל היום
אינו מברך אלא אחת׳ נכנס ויוצא נכנס ויוצא
מב׳ על כל פעם דוקא שלא היה דעתו לחזור אבל
אם דעתו לחזור לא יברך׳׳ ב אין מברך
על הריח אא״כ נעשה לה ריח הלכך אין מ׳
ברכין על בשמים שלמתים הנתונים למעלה

מהמטה שאינם אלא להעביר סרחונו שלמת אבל
נתונים למטה מברכין שאני אומ׳ לכבוד החיים
הם עשויים וכן אין מברכין על בשמים שלבית
הכס ולא על שמן העשוי להעביר את הזוהמה׳׳
ג מוגמר שמגמרין בו את הכלים אין מברכין
עליו לפי שלא נעשה להריח בעצמו שלמוגמר
אלא כדי ליתן ריח בכלים וכן המריח בכלים שמ׳
מוגמרים אינו מברך לפי שאין אלא ריח בלא
עיקר׳׳ ד בשמים שלערוה כגון קופה
שלבשמים תלויה בצוארה או אוחזה בידה
או בפיה אין מברכין עליהם לפי שאסור להריח
בהם שמא יבוא לידי הרגל נשיקה או קירוב
בשר׳׳ ה בשמים שלע״א אין מברכין עד
הבשמים שלהם דמתם מסייעתן לע״א׳׳ ו
היה הולך חוץ לכרך והריח ריח טוב אם רוב
העיר עובדי ע״א אינו מברך ואם רוב ישרא׳
מברך׳׳ ז נתערב ריח שמברכים עליו
בריח שאין מברכין עליו הולכין אחר הרוב׳׳
ריח ברכות הנעשים על הנסים׳׳ ובו [illegible]
סעי׳׳ א הרואה מקום שנעשו בו נסים לי[illegible]
כגון מעברות הים ומעברות הירדן ומעברות
נחלי ארנון ואבני אלגביש שלבית חורון ואבן
שבקש עוג לזרוק על ישרא׳ ואבן שישב עליה
משה בעת מלחמת עמלק וחומת יריחו מב׳
שעשה נסים לאבותינו במקום הזה וכן ברכה
זו בין שאר ברכות הראייה הרי הם כשאר ברכות
וכולם בהזכרת שם ומלכות׳׳ ב על נס
שנעשה לקצת ישרא׳ כל זמן שלא נעשה לכל
ישרא׳ או רובן ואפי׳ נעשו לקצת שבטים אין
מברכין עליו׳׳ ג כל אלו הברכות אינם אלא
כשרואה אותם משלשים לשלשים יום ואם
הם חובה כמו בפעם ראשונה׳׳ ד הרואה
מקום שנעשה בו נס ליחיד אינו מברך אלא הוא
עצמו מב׳ שעשה לי נס [illegible] במקום הזה וכל

יוצאי ירכו גג׳ מברכין שעשה נס לאבי במקו׳
הזה׳׳ ה׳ מי שנעשו לו נסים הרבה כשהגיעו לא׳
מכל המקומות שנעשה לו נסים צרי׳ להזכיר
שאר המקומות. ויכלול כולם בברכה אחת׳׳
ו׳ על נס שלרבו צרי׳ לברך כשם שהוא מברך
על נס שלאביו׳׳ ז׳ על נס שלאדם מסויים
כיואב בן צרויה וחבריו וכן על נס שלאדם ש׳
נתקדש בו שם שמים כגון דניאל וחביריו מברך
לפ׳׳כ׳ הרואה גוב אריות שלדניאל וכבשן האש
שלחנניה מיש׳ ועזר׳ מבר׳ שעשה נסים לצדיקי׳
במקו׳ הזה׳׳ ח׳ הרואה אשתו שללוט מבר׳
שתים עליה אומ׳ ב׳ דיין האמת. ועל לוט אומ׳
ב׳ זוכר הצדיקים׳׳ ט׳ אין מברך על
נס אלא בנס שהוא יוצא ממנהג העו׳ אב׳ נס שהו׳
מנהג ותולדתו כגון שבאו עליו גנבים בלילה ובא
לידי סכנה וניצל וכיוצ׳ בזה אינו חיי׳ לברך ויש
חולק וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות׳׳

ל׳׳ט ברכת הודאת היחיד׳׳ ובו ט׳ סעי׳׳

א׳ ארבעה צריכין להודות יורדי הים כשי׳
עלו ממנה והולכי מדברות כשיגיעו לישוב ומי
שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבי׳ האסורי׳
ויצא וסימנם וכל החיי׳ם יודוך סלה חולה׳
יסורין ים מדבר׳׳ ב׳ ומה מברך ב׳ הגומל
לחייבי׳ טובות שגמלני כ׳׳ט׳ והשומעין אומרין
מי שגמלך טוב הו׳ יגמלך כל טוב סלה׳׳ ג׳
צרי׳ לברך ברכה זו בפני עשרה ותרי מניהו רבנן
דכתי׳ וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללו׳׳
ואם לא שכיחי רבנן לא עיכב מלברך׳׳ ונהגו לברך
אחר קריאת התורה לפי שיש שם עשרה ואם
בירך בפחות מי׳ יש שיצא ויש שלא יצא וטוב לחזו׳
ולברך בפני י׳ בלא הזכרת שם ומלכות׳׳ ד׳
אם בירך אחר ואמ׳ ב׳ אשר גמלך כל טוב ועונה
אמן יצא׳׳ וכן אם אמ׳ בריך רחמנא מלכא
דעלמא דיהבך לך ועונה אמן יצא׳׳ ה׳ אם
בירך אחר הגומל לעצמו ונתכוון להוצי׳ את
חבירו ושמע חבירו וכיון לצאת יצא אפ׳ בלא
עניית אמן׳׳ ו׳ אם איחר יש לו תשלומין ו׳
לברך כל זמן שירצה ונכון שלא לאחר ג׳ ימים׳׳
ז׳ באשכנז וצרפת אין מברכין כשהולכין מעיר
לעיר שלא חייבו אלא בהולכי מדבלות דשכיחי
בה חיות רעות ולסטים ובספרד נוהגים לברך
מפני שכל הדרכים בחזקת סכנה ומי הו׳ בפחו׳
מפרסה אינו מברך ואם הו׳ מקו׳ מוחזק בסכנה
ביותר אפ׳ בפחו׳ מפרסה׳׳ ח׳ בכל חולי צרי׳
לברך אפ׳ אינו חולי שלסכנה ולא מכה שלחלל
אלא כל שעלה למטה וירד מפני שדומה כמי
שהעלוהו לגרדום לידון ואין הפרש בין שיש לו
מיחוש קבוע ובא מזמן לזמן ובין שאינו קבוע׳׳
ט׳ הני ארבעה לאו דוקא דהה׳ למי שנעשה לו
נס כגון שנפל עליו כותל או ניצל מדריסת שור
ונגיחותיו או שעמד עליו בעיר אריה לטרפו או
אם גנבים באו לו אם שודדי לילה וניצול מהם
וכל כיוצא בזה כולם צריכי׳ לברך הגומל ויש
שאין מברכין הגומל אלא הני ארבעה דוקא
וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות׳׳

ל׳׳כ הטבת חלום ותעניתו׳׳ ובו ב׳ סעי׳׳

א׳ הרואה חלום ונפשו עגומה ייטיבנו באפי׳
תלתה דרחמי ליה דלימא באפיהו חלמא טבא
חזאי ולימרו אינהו טבא הוא וטבא ליהוי כו׳׳
ב׳ יפה תענית לבטל חלום רע כאש לנעורת׳

ל׳׳א ברכת הודאת הגשמים׳׳ ובו ב׳ סעי׳׳

א׳ אם היה בצער מחמת עצירת
גשמים וירדו גשמים מברכין עליהם אעפ׳ שלא
ירדו עדיין כדי רביעה משירדו כ׳׳כ׳ שרבו על
הארץ שיעלו אבעבועות מן המטר וילכו זה
לקראת זה׳׳ ב׳ ומה מברך אם אין לו שדה
אומ׳ מודים אנחנו לך ה׳ א׳ על כל טפה וטפה
שהורדת לנו ואלו פינו מלא שירה כים כו׳׳ עד

הן הן ברנה יודולך ויב׳ א׳ שמ׳ מלכינו וחותם
בא״ע א׳ ההודאות׳ ואם יש לו שדה בשותפות
עם אחר מבל׳ הטוב והמטיב ואם אין לו שותף
בשדהו מברך שהחינו״

רכ״ב ברכת

הודאת הטוב והרע׳ ובו ד׳ סעי׳״ א על
שמועות שהן טובות לו לבדו מבל׳ שהחינו ואם
הן טובות לו ולאחרים מב׳ הט׳ והמ׳״ ב על
שמועות רעות אומ׳ ב׳ דיין האמת׳ ג חייב
לברך על הרעה בדעת שלימה ובנפש חפיצה
כדרך שמברך בשמחה על הטובה כי הרעה
לעובדי׳ השם היא שמחתם וטובתם כיון שמקבל
מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שמקבלת
רעה זו הוא עובד את השם שהוא שמחה לו״
ד׳ מברך על הטובה הט׳ והמ׳ אע״פ שירא שמא
יבא לו רעה ממנה כגון שמצא מציאה וירא
שמא ישמע למלך ויקח כל אשר לו וכן מברך
על האמת בדיין האמ׳ אע״פ שיבא לו טובה ממנה
כגון שבא לו שטף על שדהו אע״פ שלבשיעבור
השטף היא טובה לו שהשקה שדהו״

רכ״ג מי שקנה

כלים חדשים מה מברך״
ובו ו׳ סעי׳״ א ילדה אשתו זכר מב׳ הטו׳
והמ׳ וגם היא צריכה לברך כן״ ב מת אביו
מבל׳ דיין האמת׳ היה לו ממון שיורשו אם אין לו
אחים מבל׳ ג״כ שהחינו ואם יש לו אחים במקום
שהח׳ מב׳ הט׳ והמ׳״ ג בנה בית חדש או
קנה כלים חדשים אע״פ שהיו לו כיוצא בהו תחלה או
קנה וחזר וקנה מבל׳ על כל פעם שהחינו ולאו
דוקא חדשים ה״ה לישנים אם הם חדשים לו
שלא היו לו שלו מעולם ולא אמרו חדשים אלא
לאפוקי אם מכרן וחזר וקנאן״ ד בשעת
הקנין יש לו לברך אע״פ שעדיין לא נשתמש
בהן שאין הברכה אלא ע״י שמחת הלב שהוא
שמח בקנייתן וכשילבש מב׳ מלביש ערומים״
ה׳ קנה כלים שמשתמשים בהם הוא ובני

ביתו מב׳ הטו׳ והמ׳ אם נתנו לו במתנה מברך
הט׳ והמ׳ שהי׳ טובה לו ולנותן״ ו על דבר
שאינו חשוב כל כך כגון חלוק או מנעלים ואנ׳
פלאות אין לברך עליהם ואם הוא עני ושמח
בהם יברך״

רכ״ד דיני ברכות פרטיות

ובו יג׳ סע׳״ א הרואה מרקוליס או שאר
ע״א אומ׳ ב״א ש׳ נ׳ א׳ שנתן ארך אפים לעוברי
רצונו׳ ואם רואה אותה בתוך ל׳ יום אינו חוזר
ומברך״ ב הרואה מקום שנעקרה ממנו
ע״א אם הוא בא״י אומ׳ ב׳ שעקר ע״א מארצינו
ואם הוא בח״ל אומ׳ שעקר ע״א מהמקום הזה
ואומ׳ בשתיהן כשם שעקרת אותה מהמקום
הזה כך תעקור אותה מכל המקומות והשב
לב עובדיהן לעבדך״ ג הרואה בבל
הרשעה אומ׳ ב׳ שהחריב בבל הרשעה ראה
ביתו שלנבוכדנצר אומ׳ ב׳ שהחריב ביתו
שלנב׳ נצר הרשע״ ראה גוב האריות או כבשן
האש אומ׳ ב׳ שעשה נסים לצדיקים במקו׳ הזה׳
ד׳ ראה מקום שיש בבל שכל בהמה שתעמוד
עליו אינה יכולה לזוז משם אם לא יתנו עליה
מעפר המקום ההוא והוא סימן קללה לה דכתי׳ וטאטא׳
תיה במטאטי השמד אומ׳ בר׳ אומ׳ ועושה גוזר
ומקיים״ ה הרואה ששים רבוא מישראל ביחד
אומ׳ ב׳ חכם הרזים״ ואם הם עובדי אלילים אומ׳
בושה אמכם חפרה יולדתכם הנה אחרית גוים
מד׳ ציה וער׳״ ו הרואה חכמי ישראל ב׳ שחלק
מחכמתו ליראיו״ ז הרואה חכמי אומות
העו׳ אע״פ שחכמים בחכמת העולם אומ׳ ב׳
שנתן מחכמתו לבשר ודם״ ח על מלכי יש׳
אומ׳ ב׳ שחלק כבודו מחכמתו ליראיו״ ועל
מלכי אומ׳ העול׳ אומ׳ ב׳ שנתן מכבודו לבשר
ודם״ ט מצוה להשתדל לראות מלכים
אפי׳ מלכי אומ׳ העולם׳ י הרואה בתי ישר׳
בישובן כגון בישוב בית שני אומ׳ ב׳ מציב

גבול למנה בחרבנן אומ׳ ב׳ דיין האמת״ יא הרואה בתי עובדי ע״א בישובן אומ׳ בית גאים יסח ה׳ בחרבנן אומ׳ אל נקמות ה׳״ יב הרואה קברי ישראל אומ׳ ב׳ א׳ מ׳ אשר יצר אתכם בדין כו׳ ועל קברי כותיים אומ׳ בושה אמכם״ יג כל ברכות הראייה אם חזר וראה אותו בתוך ל׳ יום אינו חוזר ומברך״

לכה דיני ברכת שהחיינו ובו י׳ סעי׳״

א הרואה את חבירו לאחר ל׳ יום אומ׳ שהחיינו ואחר י״ב חדש מב׳ מחיה המתים והוא שחביב עליו הרבה ושמח בראייתו״ ב מי של׳ ראה את חבירו מעו׳ ושלח לו כתבים אעפ״ שהו׳ נהנה בראייתו איננו מברך על ראייתו״ ג הרואה פרי חדש מתחדש משנה לשנה מב׳ שהחיינו אפ׳ רואהו ביד חבירו או על האילן ונהגו של׳ לברך עד שעת אכילה״ ד אם בירך שהחיינו על שירי״אש כשיאכל גי׳ול״ש חוזר ומברך שהחיינו״ ה פרי שאינו מתחדש משנה אפ׳ אם יש ימים רבים של׳ אכל ממנו אינו מב׳ שהחיינו על הבוסר אלא כשהבשילו״ [margin: אם בירך שהחיינו על ענבים שישתה חדש אינו חוזר ומברך] האשכולות ענבים וכן בכל פרי אחר גמור״ ח הרואה כושי וגיחור דהיינו שהו׳ לבן הרבה והקפח דהינו שבטנו גדול ומתוך עבין כראית קומתו מ׳ מקופחת והכנס והדרקוכא דהינו מי שהו׳ מולת יברת ופתוי הראש דהינו כל ששערותיו דבוקין זה בזה והפיל ואת הקוף מב׳ ב׳ משנה הבריות״ ט הרואה את החגר ואת הקטע ואת הסומא ומוכה שחין והבהקנין והו׳ שמנומר בנקודות דקות אם הם מומעי׳ אמן מב׳ ד״י האמת ויש מ״ש דדוקא על מי שמצטער עליו אבל על כותי אינו מברך ואינו מברך אלא פעם ראשונה שהשנוי עליו גדול מאד״ י הרואה אילנות טובות ובריות נאות אפי׳ כותי או בהמה אומ׳ ב׳ שככה לו בעולמו ואינו מברך עליהם אלא בפעם ראשונה ולא יותר לא עליהם ולא על אחרים אא״כ היו נאים מהם״

לכו הרואה פרחי האילן מה מברך ובו סעי׳ א׳״

היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח אומ׳ ב׳ שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם ואינו מברך אלא פעם אחת בכל שנה ואם איחר לברך עד אחר שגדלו הפירות לא יברך עוד״

לכז ברכת הזיקים ובו ג׳ סעי׳״

א על הזיקים והו׳ כמין כוכב היורה כחץ בארך השמים ממקום למקו׳ ונמשך אורו כשבט ועל רעדת הארץ ועל הברקים ועל הרעמים ועל רוחות שנשבו בזעף על כל א׳ מהן ב׳ עושה מעשה בראשית ואם ירצה לומ׳ ב׳ א׳ י׳ א׳ מ׳ה׳ שכחו וגבורתו מלא עולם״ ב כל זמן של׳ נתפזרו העבים נפטר בברכה אחת נתפזרו בין ברק לברק ובין רעם לרעם צרי׳ לחזו׳ ולברך״ ג היה יושב בבי׳ הכס׳ ושמע קול רעם או ראה ברק אם יכול לצאת ולברך תוך כדי דבור ואם לאו לא יצא״

לכח ברכת ימים ונהרות הרים וגבעות״ ובו ג׳ סעי׳״

א על ימים ונהלות הרים וגבעות ומדברות אומ׳ ב׳ עושה בראשית״ ועל הים הגדול והוא הים שעוברין בו לא״י ולמצרים אומ׳ ב׳ עושה הים הגדול״ ב לא על כל הנהרות מברך אלא על ד׳ נהרות דכתיבי בקרא כמו חדקל ופרת והו׳ שראה אותם במקו׳ של׳ נשתנה מהלכם ע״י אדם״ ג ולא על כל הרים וגבעות מברך אלא דוקא על הרים וגבעות המשונים וניכרת גבורת הבורא בהם״

לכט הקשת וחמה בתקופתה״ ובו ב׳ סעי׳״

א הרואה הקשת אומ׳ ב׳ זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו״ ואסור להסתכל בו ביותר״ ב הרואה חמה בתקופתה והו׳ מכ״ח לכ״ח שנה והתקופה בתחלת ליל רביעי כשרואה אותה ביום ד׳ בבקר אומ׳ ב׳ עושה בראשית וכן מברך ג״כ כשרואה לבנה בטהרתה וכוכבים במשמרותם ומזלות בעתם דהינו כשתחזור הלבנה בתחלת מזל טלה בתחלת החדש ולא תהיה נוטה לא לצפון

ולא לדרום וכן כשיחזרו כל כוכב מחמשה הנשארים
לתחלת מזל טלה ולא יהא נוטה לא לצפון ולא
לדרום וכן בכל עת שיראה מזל טלה עולה מקצה
המזרח׃

כלל דין מקצת ברכות פרטיות

ובו ה׳ סעי׳ א המתפלל על מה שעבר כגון
שנכנס לעיר ושמע קול צווחה בעיר ואמ׳ יהי רצון
שלא יהא זה בתוך ביתי או שהיתה אשתו מעוברת
אחר מ׳ יום לעיבורה ואמ׳ יהי רצון שתלד אשתי
זכר הה״ז תפלת שוא לא יתפלל אדם על העתיד לבוא אלא
יתן הודיה על שעבר כגון הנכנס לכרך אומ׳
יה״ר מה״א שתכניסני לכרך הזה לשלום נכנס
בשלום אומ׳ מודה אני לפני׳ ה״א שהכנסתני לכרך
הזה לשלום בקש לצאת אומ׳ יה״ר מה״א שתוציאני מכ׳
זה לשלום יצא בשלום אומ׳ מודה אני לפניך ה״א ש׳
הוצאתני מכרך לשלום וכשם שהוצאתני לשלום
כן תוליכני לשלום כו׳ בא״י שומע תפלה וזו היא
תפלת הדרך שנכתבו היא וכל דיניה בסימ׳ קי׳
ב הנכנס למוד את גרונו אומ׳ יה״ר מה״א שתשלח
ברכה בכרי הזה התחיל למוד אומ׳ ב׳ השולח
ברכה בכרי הזה מדד ואח״כ בירך הה״ז תפלת שוא
שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין
ג הנכנס למרחץ אומ׳ יה״ר מה״א שתכניסני לשלום
ותוציאני לשלום ותצילני מהאור הזה וכיוצא בו
לעתיד לבוא יצא בשלום אומ׳ מודה אני לפניך ה״א שהצ׳
לתני מהאור הזה ד הנכנס להקיז דם אומ׳
יה״ר מה״א שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנם
אתה ולאחר שהקיז יאמ׳ ב׳ רופא חולים ה
לעולם יהא אדם רגיל לומ׳ כל מה דעביד רחמנא
לטב׳

כלל שכל כוונתיו יהיו לשם שמים

ובו סעי׳ א׳ אם בא ללמוד
בלא שינת הצהרים ישן ובלבד שלא יאריך
בה שאסור לישן ביום יותר משינת הסוס שהו
שתין נשמי ואף בזה המעט לא תהא כוונתו
להנאת גופו אלא להחזיק גופו לעבודת השם ית׳
וכן בכל מה שיהנה בעולם הזה לא יכוין להנאתו
אלא לעבודת הבורא ית׳ כדכת׳ בכל דרכיך דעהו
ואמרו חכמ׳ כל מעשיך יהיו לשם שמים שאפי׳
דברים שלרשות כגון האכילה והשתיה וההליכה
והישיבה והקימה והתשמיש והשיחה וכל צרכי
גופך יהיו כולם לעבודת בוראך או לדבר הגורם
עבודתו שאפי׳ היה צמא ורעב אם אכל ושתה
להנאת גופו אינו משובח לא יתכוון שיאכל
כדי חיותו כדי לעבוד את בוראו וכן אפי׳ לישב
בסוד ישרים ולעמוד במקום צדיקים ולילך
בעצת תמימים אם עשה להנאת עצמו להשלים
חפצו ותאותו אינו משובח אא״כ עשה לשמים
וכן בשינה אין צרי׳ לומ׳ שבזמן שיכול לעסוק
בתור׳ ובמצות לא יתגרה בשינה לענג עצמו
אלא אפי׳ בזמן שהוא יגע וצרי׳ לישן כדי לנוח
מיגיעתו אם עשה להנאת גופו אינו משובח אלא
יתכוין לתת שינה לעיניו ולגופו מנוחה לצורך
הבריות שלא תטרף דעתו בתורה מחמ׳ מניעת
השינה וכן בתשמיש אפי׳ בעונה האמורה
בתורה אם עשה להשלים תאותו או להנאת גופו
הה״ז מגונה ואפי׳ אם נתכוון כדי שיהיו לו בנים
שישמשו אותו וימלא מקומו אינו משובח אלא
יתכוין שיהיו לו בנים לעבודת בוראו או שיתכוין
לקיים מצות עונה כאדם הפורע חובו וכן
בשיחה אפי׳ לספר בדברי חכמה צרי׳ שתהיה
כוונתו לעבודת הבורא או לדבר המביא לעבודתו
כללו של דבר חייב אדם לשום עיניו ולבו על
דרכיו ולשקול כל מעשיו במאזני שכלו
וכשרואה דבר שיביא לידי עבודת הבור׳ יתעלה
יעשהו ואם לאו לא יעשהו ומי שנוהג כן עובד
את בוראו תמיד׃

הלכות תפלת המנחה

כלל ב׳ דברים האסורים

לעשות בשעת המנחה ובו ג׳ סעי׳ א אם השעה
דחוקה יתפללו בלחש ואח״כ יאמ׳ ש״ץ מגן ומחיה

ויענו קדושה ומסיים האל הקדוש אם אין שהות בינו
לגמור י״ח ברכות״ ב לא ישב אדם להסתפר
סמוך למנחה עד שיתפלל ולא יכנס למרחץ
ולא לבורסקי ולא לדין ולא לאכול אפי׳ סעודה
קטנה סמוך למנחה גדולה ואם התחיל באחת
מכל אלו אינו מפסיק אע״פ שהתחיל באיסור והו׳
שיהא שהו׳ ביום להתפלל אחר שיגמור סעודתו
או מלאכתו אבל אם אין שהות להתפלל אח״כ צריך
להפסיק מיד״ מאימתי התחלת התספורת משיניח
סודר שלספרים על ברכיו״ והתחלת מרחץ משיפ׳
שוט לבושו העליון״ והתחלת בורסקי משיקשור
בגד בין כתפיו כדרך הבורסקים״ והתחלת דין אם
היו עסוקים בו משיתחילו בעלי דינין לטעון ואם
לא היו עסוקים בין משיתעטפו הדיינים ולדידן
משישבו אדעתא לדין״ והתחלת אכילה משיטול
ידיו״ ג והא דאסור לאכול סעוד׳ קטנה היינו
כשקובע לסעודה אבל לטעום דהיינו אכילת
פירות מותר והה״מ לאכול פת כביצה כדרך שאדם
אוכל בלא קבע מותר״ רל״ג זמן תפלת
המנחה״ ובו ב׳ סעי׳״ א מי שהתפלל תפלת
מנחה לאחר ו׳ שעו׳ ומחצה ולמעלה יצא״ ועיקר
זמנה מט׳ שעו׳ ומחצה ולמעלה עד הלילה לרבנן
ולר׳ יהודה עד פלג המנחה שהוא עד סוף י״א
שעות חסר רביע ואסיקנא דעבד כמר עבד
ודעבד כמר עבד והו׳ שיעשה לעולם כחד
מנייהו שאם עושה כרבנן ומתפלל מנחה עד
הלילה שוב אינו יכול להתפלל ערבי מפלג המנח׳
ולמעלה ואם עושה כר׳ יהודה ומתפלל ערבית
מפלג המנח׳ ולמעל׳ צרי׳ ליזהר שלא יתפלל מנח׳
באותה שעה ועכשו שנהגו להתפלל תפל׳ מנחה
עד הלילה אין להתפלל תפל׳ ערבי קוד׳ שקיעת
החמה״ ואם בדי עבד התפלל תפל׳ ערבי מפלג
המנחה ולמעל׳ יצא ובשעת הדוחק יכול להתפלל
תפל׳ ערבי מפלג המנחה ולמעלה״ ב אם יש

לו מים צרי׳ לטול ידיו כדי להתפלל אע״פ שאינו
יודע בהן שום לכלוך ולא יברך ואם אין לו מים
מזומנין אינו צרי׳ ליטול״ רל״ד הרוצה
להתפלל מנחה גדול׳ ומנחה קטנה״ ובו ב׳ סעי׳״ א
הרוצה להתפלל מנח׳ גד׳ ומנחה קטנה אין ראוי
להתפלל רשות לא הגדולה ואם יתפלל הגדולה
חובה לא יתפלל הקטנה כי אם רשות אבל אין
ראוי להתפלל תפל׳ רשות אא״כ מכיר בעצמו שהו׳
זהיר וזריז ואמיד בדעתו לכוין בתפלתו מראש
ועד סוף בלא היסח הדעת אבל אם אינו מכוין בה
יפה קרינן ביה למה לי רב זבחיכם״ ב אם
שכח ולא התפלל מנחה מתפלל ערבי שתים
אומ׳ אשרי קוד׳ תפלה שהי׳ תשלומין לתפל׳ המנח׳״

הלכות קריאת שמע

ותפלת ערבית״ רל״ה זמן ק״ש של ערבי׳
ובו ד׳ סעי׳״ א זמן ק״ש בלילה משעת
יציאת ג׳ כוכבים קטנים ואם הוא יום המעונן עד
שיצא הספק מלבו ואם קראה קוד׳ לכן חוזר
וקורא אותה בלא ברכות ואם הצבור מקדימין
לקרות ק״ש מבעוד יום יקרא עמהם ק״ש וברכותיה
ויתפלל עמהם וכשיגיע זמן קורא ק״ש בלא
ברכות״ ב אסו׳ להתחיל לאכול חצי שעה סמוך
לזמן ק״ש של ערבי׳ ואם התחיל לאכול אחר
שהגיע זמנה מפסיק וקורא ק״ש בלא ברכותיה
וגומ׳ סעודתו ואח״כ קורא אותה בברכותיה ומתפלל״
ג לכתחלה צרי׳ לקרות ק״ש מיד בצאת הכוכבים
וזמנה עד חצי הלילה ואם עבר וקרא עד שלא
עלה עמוד השחר יצא ידי חובה״ ד הקורא ק״ש
של ערבית אחר שיעלה עמוד השחר קוד׳ הנץ
החמ׳ לא יצא ידי חובה אא״כ היה אנוס כגון שכור
או חולה וכיוצ׳ בהן״ ואנוס שכזה אז לא יאמ׳
השכיבנו דכיון שעלה עמוד השחר אינו זמן
שכיבה״ רל״ו ברכות ק״ש
של ערבי׳ ובו ד׳ סעי׳״ א בערב מברך שתים

לפני ק״ש ושתים לאחריה״ ב׳ אין לספר בין
גאולה דערבי לתפלה ואף הנוהגים לומ׳ הפסוקי
יראו עינינו אין להפסיק בין יראו עינינו לתפלה
ומיהו מה שמכריז עליה ש״צ ר״ח בין קדיש לתפל׳
ערבי׳ לא הוי הפסק כיון שהוא צורך תפלה וכן יכול
לומ׳ ברכו להוציא מי שלא שמעו ולא הוי הפסק
ג׳ מצא צבור שקראו ק״ש ורצו לעמוד בתפלה
יתפלל עמהם ואח״כ יקרא ק״ש עם ברכותיה״
ד׳ אחר שומר את עמו יש׳ אומ׳ אמן אחר
ברכת עצמו ולא יענה אמן אחר ברכות המולך
בכבודו״ רל״ז בו סע׳ א׳ אין ש״צ חוזר
התפלה כתפלת ערבית״ רל״ח לקבוע עתים
לתור׳ בלילה ובו ב׳ סעי׳ א׳ צרי׳ ליזהר בלמוד
הלילה יותר משלום והמבטלו עונשו מר ובה״
ב׳ אם יש לו חוק קבוע ללמוד כך וכך ליום והיה
טרוד בהם ולא השלימו ישלימנו בלילה מיד״
רל״ט דין ק״ש על מטתו ובו ב׳ סעי׳ א׳
קורא על מטתו פרשה ראשונה של שמע ומברך
המפיל חבלי שינה כו׳ ואומ׳ יושב בסתר עליון״
ואומ׳ מה רבו עד לה׳ הישועה״ ואומ׳ ב״ה ביום
ב״ה בלילה ב״ב ב״ב ב״ב ב״ב ויאמר ה׳ אל השטן
יגער ה׳ בך השטן כו׳ ה׳ שומריך עד מעתה ועד
עולם״ בידך אפקיד רוחי כו׳ יברכך עד וישם
לך שלום״ ואומ׳ השכיבנו עד סמוך למנחה״
ב׳ כשיפשוט הלוקן לא יפשטנו ממטה למעלה
שאם כן נמצא גופו ערום לא יפשטנו דרך
ראשו ויכסה עצמו בסדינו מתחת ויכנס
במטתו״ ר״מ איך יתנהג בתשמיש
מטתו ובו י״ד סעי׳ א׳ אם היה נשוי לא
יהא רגיל ביותר עם אשתו אלא בעונה האמורה
בתורה״ הטיילים שפרנסתם מצויה להן ואין
פורעין מס עונתן בכל יום״ הפועלים שעושים
מלאכה בעיר אחרת ולנין בכל לילה בבתיהם
פעם אחת בשבוע״ ואם עושים מלאכה בעירם

פעמים בשבוע״ החמרים אחת בשבוע״ הגמלים
אחת לשלשים יום״ הספנים אחת לו׳ חדשים״
ועונת תלמידי חכמי׳ מליל׳ שבת ללילי שב
ת וכל אדם צרי׳ לפקוד את אשתו בליל טבילתה
ובשעה שיוצא לדרך אם אינו הולך לדבר מצוה
וכן אם אשתו מניקה והוא מכיר בה שהיא משד
ומרצה אותו ומקשטת עצמה לפניו כדי שית
דעתו עליה חייב לפקדה״ ואף כשהוא מצוי אצלה
לא יכוין להנאתו אלא כאדם שפורע חובו שהוא
חייב בעונתה ולקיים מצות בוראו שיהיו לו בנים
עוסקים בתורה ומקיימי מצו׳ בישר׳ וכן אם מכוין
לתקון הולד שבששה חדשים אחרונים יפה לו ש
מתוק כך יצא מלובן ומזורז שפיר דמי״ ואם
הוא מכוין לגדור עצמו בה כדי שלא יתאוה לעבירה
כי יראה יצרו גובר ומתאוה אל הדבר ההוא יותר
טוב היה לו לדחות את יצרו ולכבשו כי אבר
קטן יש באדם מרעיבו שבע משביעו רעב״ א
מי שאינו צרי׳ לדבר אלא שמעורר תאותו כדי
למלאות תאותו זו היא עצת היצר הרע ומן ההתר
יסיתנו אל האיסור ועל זה אמרו ר״ל המקשה
עצמו לדעת יהא מנודה״ ב׳ לא ישתה אדם
בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר ואפי׳ שתיהן נש
ג׳ ובררתי מכם המורדים והפושעים בי אלו בני
ט׳ מדות״ בני אנוסה״ בני שנואה״ בני נדוי״ בני
תמורה״ בני מורדת״ בני שכרות״ בני גרושת
הלב״ בני ערבוביא״ בני חצופה״ ד׳ אסור
להסתכל באותו מקום שכל המסתכל שם אין
לו בושת ועובר על והצנע לכת״ ומעביר הבושה
מעל פניו שכל המתבייש אינו חוטא דכתי׳
ובעבור תהיה יראתו על פניכם זו הבושה לבלתי
תחטאו ועוד דקא מגרי יצר הרע בנפשיה
וכ״ש המנשק שם עובר על כל אלה ועוד שעובר
על בל תשקצו את נפשותיכם״ ה׳ הוא למטה
והיא למעלה זו דרך עזות״ שמשו שניהם כא

זו דרך עקש" ז אסו לשמש מטתו בפני כל
אדם אם הוא נעור ואפ׳ ע״י הפסק מחצה עשרה
ובפני תינוק שאין יודע לדבר מותר" בית שיש
בו ס״ת או חומשים העשויים בגלילה אסו לשמש
בו עד שיעשה בפניו מחצה ואם יש לו בית
אחר אסו עד שיוציאנו ואם יש בו תפלין או
ספרים אפ׳ של תלמוד אסו עד שיתנם בכלי
בתוך כלי והוא של׳ יהא השני מיוחד להם אב׳
אם הוא מיוחד להם אפ׳ ק׳ כחד חשיב׳ ואם פירש
טלית ע״ג חשוב כבלי בתוך כלי" ז לא ישמש
בתחלת הלילה ולא בסופה לדי של׳ ישמע קול בני
אדם ויבוא לחשוב באשה אחרת אלא באמצע הלי׳"
ח וישמש באימה וביראה כמו שאמרו על ר׳
א״עזר שהיה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה
כמי שכפאו שד פירוש באימה וביראה כלו כמו
שד" וי״מ מגלה טפח ומכסה טפח של׳ היה ממרק
האבר בשע׳ תשמיש כדי למעט הנאתו ודומה
כמי שכפאו שד שעושה הדבר באונס" וי״מ
מגלה טפח שבאשה כלומ׳ של׳ היה מאריך
בהנאתו מעשה ודומה לו כמו שבעתו השד
והניח המעשה לכ׳ היה מקצר בתשמיש" וי״מ
מגלה טפח על הסינר שהיתה חוגרת בו שאף
בשע׳ תשמיש היה מצריכה לחגרו ומגלה רק
טפח ממנה ומכסה מיד כדי למעט הנאתו
וכולהו פירושי איתנהו וצרי׳ בעל נפש ליזהר
בהם" ט לא יספר עמה בדברים שאינם מ/
עניני תשמיש לא בשע׳ תשמיש ולא קוד׳ לכן
של׳ יתן דעתו באשה אחרת ואם ספר עמה׳
ושמש אמרו עליו מגיד לאדם מה שיחו אפ׳
שיחה קלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשע׳
הדין" י אם היה לו כעס עמה אסו לשמש
עד שיפייסנה ויכול לספר עמה קוד׳ תשמיש
כדי לרצותה" יא אסו לשמש לאור הנר אע״פ
שמאפיל בטליתו וכן אסו לשמש ביום אא״כ

הוא בית אפל" יב אסו לשמש מטתו בשני
רעבון אלא לחשוכי בנים" יג אכסנאי לשמש
ואם יחדו לו ולאשתו בית מות׳ וכלב׳ של׳ יישן
בטליתו שלבעל הבית" יד שכבת זרע הוא
כח הגוף ומאור העינים וכל זמן שתצא ביותר
הגוף כלה וחיין אובדים וכל השטוף בבעילה
זקנה קופצת עליו וכחו תשש ועיניו כהות
וריח רע נודף מפיו ושער ראשו וגבות עיניו
וריסי עיניו נושרות ושער זקנו ושחיו ושער
רגליו רובה ושניו נושרות והרבה לאבים חוץ
מאלו באים עליו אמרו חכמ׳ הרופאים א׳ מאלף
מת משאר חלאים והאלף מרוב תשמיש לפי כך
צרי׳ אדם ליזהר" טו לא יבעול והוא שבע
או רעב אלא כשמתעכל המזון שבבטנו ולא
יבעול מעומד ולא מיושב ולא בבי׳ המרחץ
ולא ביום שנכנס למרחץ ולא ביום הקזה ולא
ביום יציאה לדרך ולא ביום ביאה מן הדרך
ולא לפניהם ולא לאחריהם" יו המשמש
מטתו על תינוק שישן עליה אותו תינוק נכפה
ולא אמרו אלא דלא הוי בר שתא אבל הוי בר שתא
ליתל׳ ביה ולא אמרן אלא דגני להדי כרעיה אב׳
גני להדי רישיה ליתל׳ בה ולא אמרן אלא דלא
מנח ידיה עליה אב׳ מנח ידיה עליה ליתל׳ בה"
יז מטה שישן בה עם אשתו צרי׳ שתהא
האשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום"

רמ״א שלא להשתין ערום בפני
מטתו" ובו סעי׳ א׳ אמהדברים ששונא
הקב״ה הוא המשתין בפני מטתו ערום" המשתין
לפני מטתו ערום מביא לידי עניות ולא אמרן
אלא דמהדר אפיה לפוריא אבל לבראי ליתל׳
בה" ודמהדר נמי לפוריא לא אמרן אלא בארעא
אבל במנא ליתל׳ בה"

הלכות שבת

רמ״ב ליזהר בכבוד השבת"
ובו סעי׳ א׳ אפ׳ מי שצרי׳ לאחרים אם יש

לו מעט משלו לא יצ׳ עצמן לכבד את השבת׳ ולא אמרו עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריו׳ אלא למי שהשעה דחוקה ביותר על כן צריך לצמצם בשאר ימים כדי לכבד השבת׳׳ מ׳ מתקנות עזרא שיהיו מכבסין בגדיהם בה׳ בשבת מפני כבוד השבת׳׳

דין המשכיר שדה ומרחץ לגוי׳׳ ובו ב׳ סעי׳׳ א׳ לא ישכיר אדם מרחץ שלו לגוי מפני שנקרא על שמו וגוי זה עושה מלאכה בו בשבת דסתם מרחץ לאו לאריסותא עביד ואמרי שכל הריוח שלו׳ ושכר את הגוי בכך וכך ליום ונמצא הגוי עושה מלאכה בשליחותו שלו׳ אבל שדה מותר שכן דרך לקבל שדה באריסות ואע״פ שיודעים שהיא של ישר׳ אומרים הגוי לקחה באריסות ולעצמו הוא עובד ותנור דינו כמרחץ ורחים דינה כשדה׳׳ ב׳ אפ׳ מרחץ או תנור אם השכירם שנה אחר שנה ונתפרסם הדבר ע׳׳י כך שאין דרכו לשכור פועלים אלא להשכירם וכן אם מנהג רוב אנשי אותו המקום להשכירם או ליתנם באריסות מות׳ להשכירם לגוי או ליתנם לו באריסות׳׳

דין איזו מלאכות יכול הגוי לעשות בעד הישרא׳׳׳ ובו ו׳ סעי׳׳ א׳ פוסק אדם עם הגוי על המלאכה וקוצץ דמים והגוי עושה לעצמו ואע״פ שהוא עושה בשבת מותר׳׳ בד״א בצנעה שאין מכירים הכל שזו המלאכה שנעשית בשבת של ישר׳ היא אבל אם היתה ידועה ומפורסמת אסור שהרואה את הגוי עוסק אינו יודע שקוצץ ואומ׳ שפלוני שכר הגוי לעשות לו מלאכה בשבת לפיכך הפוסק עם הגוי לבנות לו חצירו או כתלו או לקצור לו שדהו אם היתה המלאכה במדינה או בתוך ה׳ תחום אסור לו להניחם לעשות לו מלאכה בשבת מפני ה׳ ..ים שאינם יודעים שפסק ואם היתה המלאכה חוץ לתחום וגם אין עיר אחרת בתוך

תחומו של מקום שעושים בו מלאכה מותר׳׳ ב׳ לפסול האבנים ולתקן הקורות אפ׳ בביתו של גוי אסור אע״פ דלצורך מחובר הוא ואם עשו כן לא ישקעם בבנין׳׳ ג׳ אם בנו לישר׳ גוים בית בשבת באסור נכון להחמיר שלא יכנסו בו׳׳ ד׳ מלאכה פרהסיא אפ׳ במטלטלין כגון ספינה הידועה לישר׳ דינה כמו מלאכת מחובר׳׳ ה׳ אם שכר גוי לשנה או לשתים שיכתוב לו ספר או שיארוג לו בגד שהגוי עושה בכל עת שירצה והוא שלא יחשוב עמו יום יום ולא יעשה המלאכה בבית ישרא׳ ויש מי שאוסר בשוכר גוי לזמן׳׳ ו׳ יהודה הקונה מכס ומשכיר לו גוי לקבל המכס בשבת מות׳ אם הוא בקבולת דהיינו שאומ׳ לו לכשתגבה מאה דינרין אתן לו כך וכך׳׳

דין ישראל וגוי שותפין איך יתנהגו בשבת׳׳ ובו ז׳ סעי׳׳ א׳ ישרא׳ וגוי שיש להם שדה או תנור או מרחץ או רחים שלמים בשותפות או שהם שותפים בחנות בסחורה אם התנו מתחלה בשעה שבאו להשתתף שיהיה שכר השבת לגוי לבדו אם מעט ואם הרבה ושכר יום א׳ כנגד יום השבת לבדו מותר ואם לא התנו בתחלה כשיבואו לחלוק נוטל הגוי שכר השבתות כולם והשאר חולקין אותו ואם לא היה שכר השבת ידוע יטול הגוי לבדו שביעית השכר וחולקים השאר׳׳ ב׳ היכא שהתנו בת׳ תחלה אם אח״כ בשעת חלוקה נתרצה הגוי לחלוק בשוה מותר׳׳ ג׳ היכא שלא התנו בתחלה יש תקון ע׳׳י שיחזיר המוכר להם דמי הקרקע או ימכרוהו לאיש אחר ויחזרו ויקנוהו בשותפות ויתנו בשעת הקניה׳׳ ואם כשהשתתפו בחנות ובר׳ לא התנו יחזור כל א׳ ויטול חלקו ויבטלו השותפות ואח״כ יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה ואם קיבלו הקרקע לעשות בו מלאכה בשותפות יבטלו השתוף ויחזרו זה לזה ואח״כ יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה׳׳ ד׳ יכול ישרא׳ ליתן לגוי מעות

להתעסק בהם אע״פ שהגוי נושא ונותן בהן בשב׳
חולק עמו כל השכר בשווה מפני שאין מלאכה
מוטלת על ישר׳ לעשותה שנאמ׳ שהגוי עושה
שליחותו וכן אין העסק ניכר ממי הוא״ ה׳
מותר לישר׳ ליתן סחורה לגוי למכור אם קוצץ
לו שכר ובלב׳ שלא יאמ׳ לו מכור בשבת״ ו׳
תנור שלקחו ישר׳ משכון מא גוי וקבל עליו
הגוי שמא שיעלה שכר התנור יתן לישר׳ ברבית
מעותיו מותר ליטול שכר שבת לפי שהוא
ברשות הגוי ואין לישר׳ חלק בו וגם אין הישר׳
אומ׳ לו לעסוק בשבת וגוי כי טרח בנפשיה טרח
לקיים תנאו״ ז׳ אם תפוגמים בתנורו של ישר׳
בשבת על כרחו ונתנו לו פת בשכר התנור אסו׳
ליהנות ממנו״

רמז דין השאלה

והשכרה לגוי בשבת״ ובו ה׳ סעי׳״ א׳ מות׳
להשאיל ולהשכיר כליו לגוי ואע״פ שהן עושה
בהן מלאכה בשבת מפני שאין אנו מצווים
על שביתת כלים ויא׳ דכלים שעושין בהן
מלאכה כגון מחרישה וכיוצ׳ בה אסו׳ להשכיר
לגוי בערב שבת וביום ה׳ מותר להשכיר לו
ובלבד שלא יטול שכר שבת לא בהבלעה כגון
שישכיר לו לחדש או לשבוע ולהשאיל לו מות׳
אף בערב שבת״ ב׳ אסור להשאיל לו שום
כלי לגוי בשבת ואף בערב שבת אם הו׳ סמוך
לחשכה כל שאין שהות להוציאו מפתח ביתו
של המשאיל קו׳ חשיכה מפני שהרואה סבור
שהישר׳ צוהו להוציאו״ ג׳ אסו׳ להשכיר או
להשאיל בהמתו לגוי כדי שיעשה בה מלאכ׳
בשבת שאדם מצווה על שביתת בהמתו
ואם השאילה או השכירה לגוי והיתה עמו
להחזירה לו קו׳ השבת ועכבה השבת יפקירנה
בינו לבין עצמו קו׳ השבת או יאמ׳ בהמתי קנויה
לגוי כדי שינצל מאיסורא דאוריתא״ ד׳
ישר׳ שהשכיר שוורים לגוי לחרוש בהם

וחורש בהן יש מתירין אם קבל עליו הגוי אחריות
מיתה וגזילה וגניבה ויוקרא וזולא ויש אוסרין
דכיון שאין הגוי יכול למכרה אם ירצה נקראת
בהמת ישר׳״ ה׳ אם ישר׳ וגוי שותפין בבהמה
מותר לעשו׳ בה גוי מלאכה בשבת ע״י שיתנה עם
הגוי בתחלה כשקנו אותה שיטול הגוי בשבת וישר׳
ביום חול ואם לא התנו מתחלה אסו׳ אע״פ שהתנו
אח״כ ואם ילוה אותם לגוי בהלואה גמורה שיהא
רשות בידם להוציא אם ירצה שלא ברשות
ישר׳ ויזקוף הדמים על הגוי ואחריות השוורים
על הגוי מותר ויש מתירין אפי׳ לא יהא לשות׳
ביד גוי להוציא אם ע״י שיזקוף הדמים על הגוי
במלוה ויחזור הגוי ויעשם אפותיקי לישר׳ או
הרהינם אצלו ובלב׳ שלא יאמ׳ מעכשיו ויש
מתירים ע״י שיזהיר ישר׳ את הגוי שלא
יעשה בה מלאכה בשבת ואם יעבור ויעשה
תהיה אחריות עליו אפי׳ מהאונסין ויכתוב כן
בערכאותיהן דהשתא אם בא לעשות בה
מלאכה בשבת אינה בהמת ישר׳ הרי קנאה
הגוי להתחייב באונסיה״

רמז דין גוים

המביאין כתבים בשבת״ ובו ו׳ סעי׳״ א׳
שולח אדם אגרות ביד גוי ואפי׳ בע״ש עם חשכה
והו׳ שיקצץ לו דמים ובלבד שלא יאמ׳ לו שלך
בשבת ואם לו קיצץ אי לא קביע בי דואר
במאתא אסור לשולח ואפי׳ מיום ראשון ואי
קביע בי דואר במאתא משלחין אפי׳ בע״ש והו׳
שיהא שהות ביום כדי שיוכל להגיע לבית
הסמוך לחומה״ ב׳ אם התנה עמו שיתן לו
שכרו אע״פ שלא פירש כמה יתן לו דינו כקוצץ
דסמכא דעתיה דגוי ובדידיה קא טרח אבל
בסתם אע״פ שיש בדעתם שיתן לו שכר
אסו׳ דלא סמיכה דעתיה ובד׳ ישר׳ קא טרח״
ג׳ אם שכרו לימים דבר קצוב בכל יום
בהליכתו ובחזרתו אע״פ שאינו מקפיד עמו

מתי' ילך אם הו' בע"ש אסור דכשיוצא בשבת
נראה כאלו התנה עמו כך" ד' אם הגוי מוליך
הכתב בחנם אפ' נותנה לו בע"ש שהרי הגוי מ"ז
עושה זה ואינו אלא להחזיק טובה לישר' מפני
מה קיבל ממנו והל' כאלו קצץ" ה' אם הגוי הולך
מעצמו למקו' א' וישר' נותן לו אגרת מותר בכל
גוונא" ו' מי שיש לו שכיר גוי לשנה או
יותר אסו' לשלחו ע"ש באגרות"

רמ"ח דין

המפליג בספינה וההולך בשיירה בשבת"
ובו ד' סעי'" א' מותר להפליג בספינה אפלו
בע"ש אם הולך לדבר מצוה ופוסק עמו שישבות
ואם אח"כ לא ישבות אין בכך כלום אבל לדבר
הרשות אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קוד'
השבת ואם הוא דרך מועט כמו מצור לצידון
שאין ביניהם כי אם מהלך יום א' מות' להפליג
בע"ש בבקר מפני שאפשר שיגיע שם קודם
השבת ומקום שנהגו שלא להפליג בע"ש כלל
אפ' דרך מועט אין מפליגין" ב' הא דאין
מפליגין בספינה פחו' מג' ימים קוד' השבת הטעם
משום עונג השבת שכל ג' ימים הראשונים
יש להם צער ובלבול וקיא למפליגים בימים
המלוחים אבל בנהרות אין שום צער למפליגים
בהם ולפ"כ מותר להפליג בהם אפ' בע"ש והו' של'
יהא ידוע לנו שאין בעמקם י' טפחים אבל
במקו' שידוע לנו שמקרקע הספינה לקרקע
הנהר פחו' מי' טפחים אסו' משום תחומין" ג'
היכא דמותר להפליג מע"ש אם נכנס בספינה
וקנה בה שביתה אע"פ שמפלגת בשבת מותר
והו' שלא יצא מהספינה מעת שקנה שביתה"
ד' היוצאים בשיירה במדבר והכל יודעים
שהם צריכי' לחלל שבת כי מפני הסכנה לא
יוכלו לעכב במדבר בשבת לבדם ג' ימים קוד'
שבת אסו' לצאת וביום ראשון ובשני ובשלישי
מותר לצאת ואם אח"כ יארע לו סכנה ויצטרך
לחלל שבת מפני פיקוח נפש מותר ואין כאן
חלול והעולה לארץ יש' אם נזדמנה לו שיירה
אפ' בע"ש כיון דדבר מצוה הוא יכול לפרוש ופוסק
עמהם לשבות ואם אחר שהיו במדבר לא ירצו
לשבות עמו יכול ללכת עמהם חוץ לתחום מפני
פיקוח נפש' אם נכנס לעיר אחת בשבת מהלך
את כולה ואפ' הניחוהו מחוץ לעיר ורוצה ליכנס
לעיר מותר דלדבר מצוה נפק ישלו אלפים אמה
לכל רוח"

רמ"ט דין השיירים

לע"ש ובו ד' סעי'" א' אין הולכין בע"ש
יותר מג' פרסאות כדי שיגיע לביתו בעוד היום
גדול ויוכל להכין צרכי סעודה לשבת בין שהול'
לבית אחרים בין שהולך לביתו וה"מ כשהו' ביישוב
במקו' שיוכל להכין צרכי שבת או שאינו מקו'
ישוב בטוח מות' לילך אפ' כמה פרסאות ואם
שלח להודיעם שהו' הולך שם לשבת מותר לילך
כמה פרסאות בכל גוונא" ב' אסו' לקבוע בע"ש
סעודה ומשתה שאינו רגיל בימי החול ואפ' היא
סעודת אירוסין מפני כבוד השב' שיכנס לשבת
כשהו' תאב לאכול וכל היום בכלל האיסור ולאכו'
ולשתות בלי קביעות סעודה אפלו סעודה שרגי'
בה בחול כל היום מות' להתחיל מן הדין אב' מצוה
להמנע מלקבוע סעוד' שנהוגבה בחול מתשע
שעו' ולמעלה" ג' דרך אנשי מעשה להתענות
בכל ע"ש" ד' אם קבל עליו להתענות בע"ש צרי'
להתענות עד צאת הכוכבים אם לא שפירש
בשעת קבלת התענית עד שישלימו הצבור
תפלתן ואם היא תענית חלום צרי' להתענות עד
צאת הכוכבים"

ר"נ הכנת

הסעודות לשבת ובו ב' סעי'" א' ישכים בבקר ביום
ששי להכין צרכי שבת ואפ' יש לו כמה עבדים
ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת
כדי לכבדו כי רב חסדא היה מחתך הירק דקדק
ורבא ורב יוסף היו מבקעין העצים ור' זירא היה

מדליק האש׳ ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס
כלים הצריכי׳ לשבת ומפנה כלי החול ומהם
ילמד כל אדם ולא יאמ׳ לא אפגום כבודי כי זה
הוא כבודו שמכבד שבת״ כ׳ ירבה בבשר ויין
ומגדנות כפי יכלתו״

רנ״א שלא לעשות
מלאכה בע״ש מן המנחה ולמעלה׳ ובו סע״א״
העושה מלאכה בע״ש מן המנחה ולמעלה אינו
רואה סימן ברכה״ יש מפרשים מנחה גדולה
וי״מ מנחה קטנה״ כ׳ לתקן בגדיו וכליו לצורך
שבת מותר כל היום וה״ה למי שכותב ספרי׳ לעצמו
דרך לימודו״

רנ״ב מלאכות המותרין
והאסורין להתחיל בע״ש כדי שיהיו נגמרין בשבת״
ובו ל׳ סעי׳״ א׳ מותר להתחיל במלאכה בע״ש
סמוך לחשיכה אע״פ שאינו יכול לגמרה מבעוד
יום והיא נגמרת מאליה בשבת כגון לשרות דיו
וסממנים במים והם נשרים כל השבת ולתת
אונין שלפשתן לתנור כדי שיתלבנו ולתת צמר
לתוך היורה שאינה על האש שהיא טוחה בטיט
שאם היא על האש אסו׳ שמא יחתה ואפ׳ אינה
על האש אם אינה טוחה בטיט אסו׳ שמא יגיס
בה בכף והמגיס בקדירה אפ׳ אינה על האש
חייב משום מבשל ומותר לפרוש מצודות חיה
ועופות ודגים והן נצודין בשבת ומות׳ למכור
לנכרי ולהטעינו סמוך לחשיכה ובלב׳ שיצא
מפתח ביתו מבעוד יום״ ב׳ ומותר ליתן בגדיו
לכובס נכרי ועורות לעבדן סמוך לחשיכה אם
קצץ לו דמים או שעושה אותם בטובת הנאה
והוא שלא יאמ׳ לו לעשות בשבת וגם שיעשה
הגוי המלאכה בביתו ואם ראהו עושה מלאכתו
בשבת אם היה עושה בטובת הנאה צרי׳ לומ׳
שלא יעשה בה בשבת״ ג׳ ואם היתה מלאכתו
מפורסמת וידוע שהיא של ישראל ועושה אותה
במקום מפורסם טוב להחמיר ולאסור״ ד׳ כל
שקצץ אע״פ שעשה הגוי מלאכה בשבת מות׳
לישר׳ ללבוש הכלי בשבת עצמה דכל שקצץ
ארעתא דנפשיה קא עביד״ ה׳ ומות׳ לפתוח
מים לגנה והם נמשכים והולכים בכל השבת״
ולהניח קילור עבה על העין אע״פ שאסור להניחו
בשבת ולתת מוגמר תחת הכלים והן מתגמרין
מאיליהן כל השבת ואפ׳ מוגמר מונח בכלי דאין
אדם מצווה על שביתת כלים״ ולתת שעורים
בגיגית לשרותן וטוענין בקורת בית והגת מבעוד
יום על זתים וענבים והשמן והיין היוצא מהן
מותר״ וכן בוסר ומלילות שריסקן מבעוד יום
מותרים המשקים היוצאים מהם״ ומותר לתת
חטים לתוך רחים שלמים סמוך לחשיכה לפי
שאינו שוכחן״ ו׳ מצוה למשמש אדם בכליו
בע״ש סמוך לחשיכה של׳ יהיה בהם דבר שאסור
לצאת בו בשבת״

רנ״ג דין כירה ותנור
ליתן עליה הקדרות בע״ש ובו ה׳ סעי׳״ א׳
כירה שהיא עשויה לקדירה נשופתין על פיה
קדרה למעלה ויש בה שפיתת מקו׳ שתי קדרות
אם הוא הוסקה בגפת שהוא פסולת שלזיתים או
בעצים אסו׳ ליתן עליה תבשיל מבעוד יום לה׳
להשהותו עליה אא״כ נתבשל כל צרכו והוא
מצטמק ורע לו דליכא למיחש שמא יחתה או
שהיה חי של׳ נתבשל כלל דכיון שהוא חי משית
דעתו ממנו עד למחר ובכל הלילה יכול להתבשל
בלא חתוי׳ אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל
כל צרכו ואפ׳ נתבשל כל צרכו והוא מצטמק
ויפה לו חיישינן שמא יחתה ואסור להשהותו עליה
אא״כ גרף דהיינו שהוציא ממנה כל הגחלים או
קטם דהיינו שכיסה הגחלים באפר למעט חוממ׳
ואם נתן בה חתיכה חיה מות׳ כאלו היתה כולה
חיה דע״י כך מסיח דעתו ממנה״ ואפ׳ אינה
גרופה וקטומה מותר לסמוך לה קדרה בסמוך
חוצה לה״ ואם הוסקה בקש או בגבבא מותר
לשהות עליה אפ׳ אינה לא גרופה ולא קטומה״

ותנור אפי' אם הוסק בקש או בגבבה אסו' אפי'
לסמוך אפי' אם הוא גרוף וקטום וכל שכן שאסו'
לשהות בתוכו או על גבו" וכופח שהוא מקום
שפיתת קדרה אחת אם הוסק בקש או גבבה דינו
ככירה בגפת או בעצים דינו כתנור ואם שכח
ושיהה אם הוא תבשיל שבשל כל צרכו מותר
אפי' הוא מצטמק ויפה לו ואם הוא תבשיל שהתחיל
להתבשל ולא בשל כל צרכו אסו' ואם עבר ושיהא
אסו' בשניהם" וי"א שכל שנתבשל כמאכל בן
דרוסאי או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו
מותר להשהותו ע"ג כירה אפי' הוסקה בגפת ועצים
אפי' אינה גרופה וקטומה ולא הוזכרה גריפה
וקטימה והוסק בקש וגבבה אלא כשהתחיל להת'
בשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי וכן נעניין אם
נטל הקדירה מעליה ובא להחזירן עליה בשבת
ואם שכח ושיהא תבשיל שהתחיל להתבשל ולא
הגיע למאכל בן דרוסאי אסור" וא"צ לו' אם עבר
ושיהא וכל זה בעניין שהיה שהקדירה יושבת על
כסא של ברזל או על גבי אבנים ואינה נוגעת ב/
גחלים" אבל הטמנה ע"ג גחלים לדברי הכל אסור"
ב' כירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדירה
מעליה אפי' בשבת מות' להחזירה כל זמן שהיא
רותחת ולא הניחה ע"ג קרקע ודוקא על גבה אבל
לתוכה אסו' ובתנור אסור להחזיר אפי' הוא גרוף
וקטום וה"ה לכופח אם הסיקו בגפת ועצים" ג'
המשכים בבקר וראה שהקדירה תבשילו ומ"מ
יקדיח יותר יכול להסיר ולהניח קדרה ישנה
ריקנית על פני הכירה ואח"כ ישים הקדרה שהתבשיל
בתוכה ע"ג הקדרה ריקנית ויזהר שלא ישים
קדירתו ע"ג קרקע ושתהיה רותחת" ד' יש
למחות ביד הנוהגים להטמין מבעוד יום קומקום
שלמים חמין ונותנין אותן לתוך הקדרה בשבת
כשהתבשיל מצטמק" ה' מות' לתת על פני
הקדרה חמין בשבת תבשיל שנתבשל מע"ש כל

צרכו כגון פנאד"ש וכיוצא בהן מות' להחמן לפי
שאין דרך בשול בכך אבל להטמין תחת המגדים
הנתונים על גבי המיחם ודאי אסור" דין
דיני תבשילין המוכנים מע"ש כדי להגמר
בשבת" ובו ט' סעי' א' אע"פ שבשר חי מותר
להשהותו ה"מ בקדירה אבל בצלי שאצל האש
אסו' להניחו סמוך לחשיכה שממהר להתבשל
לחתויי" וה"מ בבשר שור או עז' אבל בשר גדי
ועוף שהם מנותחים לאברים מות' דלא חיישינן
לחיתויי דאם יחתה בגחלים יתחרך הבשר שאינו
צריך אלא חמימות האש בלבד ואם הוא בתנור וטח
פניו בטיט בין גדי ועוף שלמים בין בשר שור או
עז מות' דלא חיישינן לחיתוי שאם בא לפתוח התנור
ולחתות תכנס הרוח ויצטנן התנור ויתקשה הבשר
ויפסד" ב' אין צולין בצל וביצה ובשר על גבי
גחלים אלא כדי שיצלו מבעוד יום משני צדדין
כמאכל בן דרוסאי שהוא חצי בישולו אפי' הוא בשר
גדי דכיון שהניח על גבי גחלים אינו חושש אלא
שיצלה מהרה ואע"פ שיתחרך הלכך חיישינן שמא
יחתה אבל כשנצלה כמאכל בן דרוסאי לא חיישינן
דלמא אתי לחתויי אפי' אם הוא בשר שור שמאחר
שהוא ראוי לאכילה למה יחתה להפסידו" ג' אם
עבר או שכח ונצלה בשבת באיסור אסור"
ד' פירות שנאכלים חיים מותר ליתנם סביב
לקדירה אע"פ שא"א שיצלו קודם שחשכה ומיהו
צריך ליזהר שלא יחזור הכסוי אם נתגלה משחשכה
ושלא להוסיף עליו עד שיצולו מפני שממהר
לגמור בשולם בשבת" ה' אין נותנין סמוך
לחשכה פת לתנור אלא כדי שיקרמו פניו המדובקין
בתנור ולא הרדה ע"ג גחלים אלא כדי שיקרמו
פניה שכנגד האש ואם נתן אותם סמוך לחשכה
ולא קרמו פניהם אם במזיד אסו' עד מוצאי שבת
בכדי שיקרמו" ואם בשוגג אם אין לו מה יאכל
מות' לו לרדות ממנו מזון ג' סעודות ואומ' לאחרים

שאין להם מה יאכלו בואו ודרו לכם מדון ג׳ סעודו׳
וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין וכיוצ׳
בו שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ואם אין
לרדות בשנוי ירדה במרדה ואם נתנו בכדי ש׳
יקרמו פניה כגון דלא עבד איסורא וצורך שבת
הוא רודה כדרכו ושלא לצורך היום אסור אפ׳ בשנוי׳
ז׳ ואם נתנו בשבת אפ׳ במזיד מותר לו לרדות
קודם שיאפה כדי שלא יבא לידי איסור סקילה׳׳ ל׳
בתנורים שלנו שאין להם רדייה מותר להוציא
יותר מג׳ סעודות בסכין או בשום דבר שיתחוב
בו ומ״מ לא יחזיר בחזרת משום דמחזי כעובדין בחול׳׳
ח׳ לא ימלא אדם קדרה עססיות ותורמוסין
ויתן לתוך התנור ע״ש סמוך לחשיכה מפני ש׳
דברים אלו אינן צריכין בשול רב ודעתו עליהן
לאכלן לאלתר ומפני כך אע״פ שלא נתבשלו כל
עיקר הרי הם כשאר תבשיל שהתחיל להתבשל
ולא נתבשל כל צרכו שאסור להשהותו והה״ה לכירה
וכופח׳׳ ואם עשה כן אפ׳ בשוגג אסורין למוצאי
שבת עד כדי שיעשו׳׳ ט׳ כיוצא בו לא ימלא
חבית שלחים ויתן לתוך התנור ע״ש עם חשיכה
ואם עשה אסורים למוצאי שבת בכדי שייעשו׳׳

רנה הכנת האש קודם הכנסת

השבת׳׳ ובו ג׳ סעי׳ א׳ אין עושין מדורה מעצים
סמוך לחשיכה עד שיצית בהן האור ברבין
שתהא השלהבת עולה מאליה בלי סיוע עצים
אחרים ואם הוא עץ יחיד צרי׳ שיאחוז האור
ברוב עביו וברוב הקיפו ואם לא הודלקה כל אסור
ליהנות בה בשבת גזרה שמא יחתה בה ויניד
העצים כדי שתעלה השלהבת וכשהוא לוקח
כשיעור יכול להתחמם כנגדה בשבת ולהשתמש
לאורה בין אם היא ע״ג קרקע או ע״ג המנורה ואפ׳
ואפ׳ היא מדברים שאין עושין מהם פתילות
לשבת׳׳ ב׳ יש שהפחמין אפ׳ לא אחז בהן האור
אלא כל שהוא שרי מפני שהם דולקים והולכים׳׳ ג׳

מדורה של זפת ושל גפרית ושל קש וגבבה אפ׳
לא אחז בהם אלא כל שהוא שרי׳׳ וכן מדורה של קני
ושל גרעיני תמרים כשהן מפוזרין אבל אם הקנים
אגודות והגרעינים בסל צריכי׳ שיצית האור עד
שתהא שלהבת עולה מאליו ואם כהפך׳׳

רנו שש תקיעות שהיו תוקעין בע״ש

ובו סעי׳ א׳׳ כשהיו ישר׳ בישובן היו תוקעין
בע״ש שש תקיעות כדי להבטיל את העם מן
המלאכה׳׳

רנז דיני הטמנת

החמין׳׳ ובו ח׳ סעי׳׳ א׳ אין טומנין בשבת אפ׳
בדבר שאינו מוסיף הבל אבל בספק חשיכה
טומנין בו ואין טומנין בדבר המוסיף הבל ואפ׳ מבעוד
יום ואם הטמין בדבר המוסיף הבל התבשיל אסור
אפ׳ בדי עבד ודוקא בצונן שנתחמם או שנצטמק
ויפה לו אבל בעומד בחמימותו בשעה ראשונה
מותר׳׳ ב׳ אפ׳ תבשיל שנתבשל כל צרכו
אסור להטמין בשבת אפ׳ בדבר שאינו מוסיף הבל
ומ״מ לשים כלי על התבשיל כדי לשמרו מן העכברים
או כדי שלא יתעפש בעפרורית שרי שאין זה טמון
כמטמין להחם אלא כשומר ומותר כסוי על הקדרה׳׳
ג׳ אלו הם דברים המוסיפין הבל פסולת של זיתים
או של שומשמין וזבל ומלח וסיד וחול בין לחים בין
יבשים ותבן וזגין ומוכין ועשבים בזמן שהם
לחים׳׳ ואלו דברים שאינן מוסיפין הבל כסות ופירות
וכנפי יונה ונעורת של פשתן ונעורת של חרשין׳׳
ד׳ אע״פ שאין טומנין בשבת אפ׳ בדבר שאינו
מוסיף הבל אם טמן בו מבעוד יום ונתגלה משחשכה
מותר לחזור ולכסותו וכן אם רצה להוסיף עליו בשבת
מוסיף׳׳ וכן אם רצה ליטול כולו וליתן אחר במקומו כגון
שהראשון אם יותר מהשני בין שהשני חם יותר
מהראשון אפ׳ לא היה מכוסה אלא בסדין יכול
ליטלו ולכסותו בגלופקרין והוא שנתבשלה הקדרה
כל צרכה אבל אם אינה מבושלת כל צרכה אפילו
להוסיף על הכסוי אסור שתוספת זה גורם לה

להתבשל׳׳ ה אם פינה התבשיל בשבת מקדרה שנתבשל בה לקדרה אחרת מות׳ להטמינו בדבר שאינו מוסיף הבל׳׳ ו מותר להטמין בשבת דבר צונן בדבר שאינו מוסיף הבל כדי של׳ יצטנן ביותר או כדי שתפוג צנתו אב׳ בדבר המוסיף הבל אפ׳ להטמין צונן גמור ואפ׳ מבעוד יום נמי אסור׳׳ ז כל היכא דאסרינן הטמנה אפ׳ בקדרה מבושלת כל צרכה אסרינן ואפ׳ מצטמק ורע לו׳׳

ח אעפ׳ שמותר להשהות קדרה ע׳ג כירה שיש בה גחלים עפ׳ הדרכים שנתבארו בסימן רנ׳ג אם היא מכוסה בבגדים אעפ׳ שהבגדים אינן מוסיפין הבל מחמת עצמם מ׳מ מחמת אש תחתית מוסיף הבל ומי הוא כל שהו כענין הבגדים נוגעין בק׳ דירה אעפ׳ שיש אש תחתיה כיון שאינו עושה דרך הטמנה שרי הלכך הכא שמעמיד קדרה ע׳ג כירה או כופח שיש בהם גחלים ואין שולי הקדרה נוגעים בגחלים שיהין מיקרי ומותר עפ׳ הדרכים שנתבארו בסימ׳ רנ׳ג ואם נתן על הקדרה כלי רחב שאינו נוגע בצדי הקדרה ונותן בגדים על אותו כלי רחב מותר דכיון שאין הבגדים נתונים לא על אותו כלי רחב שאינו נוגע בצדי קדרה אין כאן הטמנה׳ וכן מותר להניח קדירה בתנורים שלנו ע׳י שיתן בתוכה תתיכה חייה והו׳ של׳ תהא הקדרה נוגעת בגחלים ואעפ׳ שמכסה פי התנור בבגדים כיון שאין הבגדים נוגעים בקדרה לאו הטמנה היא ושרי׳׳

רנ׳ח שמותר

להשים עש דבר קר על קדרה חמה׳׳ ובו סע׳א׳ מותר להניח מבעוד יום כלי שיש בו דבר קר על גבי קדרה חמה שאין זה כטומן בדבר המוסיף הבל׳׳

רנ׳ט במה דיני

הטמנה וטלטולם׳׳ ובו ז סע׳׳ א מוכין שטמן בהן דרך מקרה אסו׳ לטלטלן לא מנער הכסוי והן נופלות וכגון שמקצתן מגולה שאין זה טלטול לא מצוו ואם ייחדן לכך מותר לטלטלן אבל אם טמן בגדי צמר אפ׳ לא ייחדן לכך מות׳ לטלטלן והמ׳ סדינם גדין שאין עומדין לסחורה אבל אם נתן לאוצר לסחורה צריכ׳ ייחור׳ ואם טמן בהן בלא ייחוד מנער הכסוי והן נופלות דהיינו לומ׳ שמטל כסוי הקדרה שיש תורת כלי עליה ואעפ׳ שהם על לא איכפת לן דלא נעשית בסיס להן׳׳ ב הנותן אבנים ולבנים סביב הקדרה צריכ׳ שייחדם לכך לעולם שהרי כל זמן של׳ יחדן אינם חשובין לו ומשל׳ יכך הלכך אסו׳ לטלטלם אם לא שיצניעם ומייחדן לכך׳׳ ג הטומן בקופה מלאה גיזי צמר שאסו׳ לטלטלו והוצי׳ הקדרה כל זמן של׳ נתקלקלה הגומא יכול להחזירה ואם נתקלקלה לא יחזירנה ואפ׳ לכתחלה יכול להוציאה על דעת להחזירה אם לא תתקלקל ולא חיישינן שמא יחזירנה אם תתקלקל וי׳א שאפ׳ טמן בדבר שמותר לטלטל אם נתקלקלה הגומה לא יחזיר מפני שתצטרך הקדרה לעשות לעצמה מקום כשמחזירה ונמצא כמי שטומן בשבת׳׳ ד טמן בדבר שאינו ניטל וכסה פיה בדבר הניטל מגלה הכסוי ואוחז בקדרה ומוציאה׳׳ ה טמן בדבר שאינו ניטל אם צדדי הקדרה מגולה נוטל ומחזיר ואם לאו [illegible] אינו ניטל׳׳ ו יום טוב שחל להיות בע׳ש יש מי שאוסר להטמין באבנים משו׳ דהוי כמו בנין ויש מתירים׳׳ ז תנור שמניחין בו החמין וסותמין פיו בדף ושורקין אותו בטיט מותר לסתור אותה סתימה כדי להוציא החמין ולחזור ולסתמו ואם יש בו גחלים לוחשות מות׳ ע׳י גוי׳׳

עד כאן יום ג

רס׳ דיני הכנסת

שבת׳ ובו ב סע׳א׳׳ מצוה לרחוץ ידיו פניו ורגליו בחמין בע׳ש ומצוה לחוף הראש ולגלח הצפרנים בע׳ש׳׳ ב כשיהיה קרוב לחשיכה ישאל לאנשי ביתו בלשון רכה עשרתם הפרשתם חלה ויאמ׳ להם הדליקו את הנר׳׳

רס׳א זמן

הדלקת הנרות לשבת׳ ובו ד׳ סע׳׳ א (ספק חשיכה והו׳ בין השמשות אין

מעשרין את הדמאי ואין מטבילין את הכלים ואין
מדליקין את הנירות ואין מערבין עירובי תחומין אבל
מעשרין את הדמאי וטומנין את החמין ומערבין
עירובי חצירות ובעות לומ׳ לגוי בין השמשות להדליק
נר לצורך שבת וכן לומ׳ לו לעשות כל מלאכה שהי׳
לצורך מצוה או שהוא טרוד ונחפז עליה׳׳ ב׳
י״א שצריך להוסיף מחול על הקדש וזמן תוספת
לו מתחלת השקיעה שאין השמש נראית על
הארץ עד זמן בין השמשות והזמן הזה שהוא ג׳
מילין ורביע רצה לעשותו כולו תוספת עושה ר׳
רצה לעשות ממנו מקצת עושה ובלבד שיוסיף
איזה זמן שיהיה ודאי יום מחול על הקדש ושיעור
זמן בין השמשות הוא תלת רביעי מילא שהם
מהלך ...ף ותק׳ קודם הלילה׳׳ ג׳ מי שאינו בקי
בשיעור זה ידליק בעוד השמש בראש האילנות
ואם הוא יום המעונן ידליק בעוד השמש בראש
האילנות ואם הוא יום המעונן ידליק כשהתרנגולין
יושבין על הקורה מבעוד יום ואם הוא בשדה
שאין שם תרנגולין ידליק כשהעורבים יושבים מ׳
מבעוד יום׳׳ ד׳ אחר עניית ברכו אע״פ שעדיין
יום הוא אין מערבין ואין טומנין משום דהא קבליה
לשבת עליה ולדידן הוי אמירה מזמור שיר ליום
הש׳ כעניית ברכו לדידהו׳׳ רס״ב לכבוד
השבת בשלחן ערוך ומכסות נקיים׳׳ ובו ג׳ סעי׳׳ א׳
יסדר שלחנו ויציע המטות ויתקן כל עניני הבית
כדי שימצאנו ערוך ומסודר בבואו מבי׳ הכנסת׳׳
ב׳ ישתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת ואם א״א
לו לפחות ישלשל בגדיו למטה דרך כבוד׳׳ ג׳
ילבש בגדיו הנאים וישמח בביאת שבת כיוצא
לקראת המלך וכיוצא לקרא חתן וכלה ד׳ תניא
מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא ואמ׳ בואו
ונצא לקראת שבת מלכתא ר׳ ינאי אומ׳ בואי
כלה בואי כלה׳׳ רס״ג מי ומי המדליקין
ואם טעו ביום המעונן׳׳ ובו י״ג סעי׳׳ א׳ יהא

זהיר לעשות נר יפה ויש מכונים לעשות שתי
פתילות א׳ כנגד זכור וא׳ כנגד שמור׳׳ ב׳
א׳ האנשים וא׳ הנשים חייבי׳ להיות בבתיהם נר דלוק
בשבת אפי׳ אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח
שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת הוא׳׳
ג׳ הנשים מוזהרות בו יותר מפני שמצויות בבית
ועוסקות בצרכי הבית אם אין ידו משגת לקנות
נר לשבת ולקדוש היום נר שבת קודם׳׳ וכן אם
ידו משגת לקנות נר לשבת ונר לחנוכה נר שבת
קודם׳׳ משום שלום הבית דאין שלום בבית בלא נר׳׳
ד׳ לא יקדים למהר להדליקו בעוד היום גדול
שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת גם ולא
יאחר׳׳ ואם רוצה להדליק נר בעוד היום גדול
ולקבל עליו שבת מיד רשאי כי כיון שמקבל עליו
שבת מיד אין זו הקדמה ומ״מ שיהא מפלג המנחה
ולמעלה שהוא שעה ורביע קוד׳ הלילה׳׳ ה׳
כשידליק יברך ב׳ להדליק נר של שבת׳׳ א׳ האיש
וא׳ האשה גם בימי׳ טובים צריך לברך להדליק
נר של יו״ט׳׳ וכ״ה בלא שבת יש מי ש... שלא יברך׳׳
ו׳ בחורי׳ ההולכי׳ ללמוד חוץ לביתם צריכי׳ להדליק
נר שבת בחדריהם ולברך עליו אבל מי שהוא אצל
אשתו אין צרי׳ להדליק בחדרו ולברך עליו לפי
שאשתו מברכת בשבילו׳׳ ז׳ אורח שאין לו
חדר מיוחד וגם אין מדליקי׳ עליו בביתו צרי׳ להשתתף
בפריטי׳׳ ח׳ שנים ושלשה בעלי בתים אוכלים
במקום א׳ י״א שכל א׳ מברך על מנורה שלו ויש
מגמגם בדבר ונכון ליזהר בספק ברכה ולא יברך
של אחר׳׳ ט׳ המדליקין בזוית הבית ואוכלים
בחצר אם אין הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה
הוי ברכה לבטלה׳׳ י׳ לבה״ג כיון שהדליק
נר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה
ונע״פ זה נוהגות קצת נשים שאחר שבירכו
והדליקו הנרות משליכות לארץ הפתילה
שבידן שהדליקו בה ואין מכבות אותם׳׳ וי״א

שאם מתנה קוד׳ שתדליק שאינה מקבלת שבת
עד שיאמ׳ החזן ברכו מועיל וי״א שאינו מועיל
לה׳ ויש חולקין על כה״ג ואומרי׳ שאין קבלת
שבת תלוי׳ בהדלקת הנר אלא בתפל׳ ערבי׳ שכיון
שאמ׳ החזן ברכו הכל פורשין ממלאכה ולדידן
כיון שהתחילו מזמור שלש״ה הוי כברכו דלדידהו׳
יא עדין אעפ״י שלא התפללו הקהל עדיין אם
קדם היחיד והתפלל שלשבת מבעוד יום חל עליו
קבלת שבת ואסו׳ בעשיי׳ מלאכ׳ ואפי׳ אם אומ׳ שאינו
רוצה לקבל שבת׳׳ יב אם רוב הקהל קבלו
עליהם שבת המיעוט נמשכים אחריהם על
כרחם׳׳ יג אדם שבא לעיר בע״ש [illegible] קבלו
אנשי העיר עליהם שבת אעפ״י שעדיין היום
גדול אם היו עליו מעו׳ או שום מניחו ליפול׳׳ יד
אם ביום המעונן טעו צבור וחשבו שחשכה והדליקו
נרות והתפללו תפלת ערבי׳ שלשבת ואחר כ׳
נתפזרו העבים וזרחה חמה אינם צריכי׳ לחזו׳
ולהתפלל תפלת ערבית ולענין עשיית מלאכה
בין צבור בין יחיד מותרים דקבלת שבת היתה
בטעות׳׳ וי״א שאותם שהדליקו נרות אסורין במעש׳
מלאכ׳ ושאר אנשי הבית מותרין׳׳ וי״א שאותו נר
שהדליק לשם שבת אסו׳ ליגע בו ולהוסיף בו שמן
ואפי׳ אם כבה אסו׳ לטלטלו׳׳ טו מי ששהה
להתפלל מנחה בע״ש עד שקבלו הקהל שבת לא
יתפלל מנח׳ באותו בי׳ הכנס׳ אלא ילך חוץ לאותו
בה״כ ויתפלל תפלה שלחול והוא של׳ קבל שבת עמהם
אב׳ אם ענה וקבל שבת עמהם אינו יכול להתפלל
תפלת חול לא יתפלל ערבית שתים׳׳ יו אם
בא לבית הכנס׳ סמוך לקבלת הצבור שבת יתחיל
להתפלל מנחה ואעפ״י שבעודו מתפלל יקבלו
הצבור שבת אין בכלום והתחיל מהתר׳׳
יז יא מי שקבל עליו שבת קוד׳ שחשיכה
מותר לומ׳ לישר׳ חבירו לעשות לו מלאכה׳׳

סדר דיני הפתילה והשמן

ובו י׳ סעי׳׳ א אין עושין פתילה לנר שלשבת
בין נר שעל השלחן בין כל נר שמדליקין בבית
מדבר שהאור אינו נאחז בו אלא נסרך סביביו
והשלהבת קופצת כגון צמר ושער וכיוצ׳ בהם
אלא מדבר שהאור נתלה בו כגון פשתה נעורת
ובגד שש וצמר גפן וקנבוס וכיוצ׳ בהן׳׳ ב
כרך דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין
בו אם נתכוון להעביר הפתילה כדי להוסיף אורה
אסור ואם נתכוון להקשות הפתילה כדי שתהא
עומדת ולא תשלשל למטה מות׳ ומטעם זה
מות׳ לכרוך דבר שמדליקין בו ע״ג גמי או קש
כדי ליתן הפתילה בעששיות׳׳ ג אין מדליקין
נר שלשבת לא משמן הנמשך אחר הפתילה
ולפ״כ אין מדליקין בזפת ולא בשעוה ולא משמן
העשוי מצמר גפן ולא באליה ולא בחלב׳׳ וכן אין
מדליקין בעיטרן מפני שריחו רע וינ[יח]נו וי[צא]
ולא בצרי מפני שריחו נודף שמא יסתפק ממנו
ונמצא מתחייב משו׳ מכבה׳׳ ד אפי׳ נתן מעט
שמן זית בשמנים אלו שאינם נמשכין ואינם
נמשכין אין מדליקים בהם׳׳ ה חלב
מהותך וקרבי דגים אין מדליקין בהם ואם נתן
בהם מעט מא׳ משמנים שמדליקין בהם מותר
להדליק בהם׳׳ ו שאר כל השמנים חוץ מאלו
מדליקין בהן ומ״מ שמן זית מצוה מן המובחר׳׳
ז כורך זפת או שעוה או חלב סביב הפתילה
מדליקין בהם׳׳ ח המדליק צרי׳ שידליק רוב
מה שיוצא מן הפתילה מהנר׳׳ ט אין צרי׳
להבהב הפתילה׳׳ י אין מדליקין בסמרטוטין
אפי׳ מחורכין׳׳

סדר דין כלים

הניתנין תחת הנר׳׳ ובו ד׳ סעי׳ א אין נותנין
כלי מנוקב מלא שמן ע״פ הנר כדי שיהא מטפטף
לתוכו גזירה שמא יסתפק ממנו ויתחייב משו׳
מכבה ואם חיברו לו בסיד או בחרסית מותר
דכיון שהוא כלי אחד בדין ממנה משו׳ איסור

שבת׳׳ ב לא ימלא קערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת גזירה שמא יסתפק ממנו׳׳ ג אין נותנין כלי בשבת תחת הנר לקבל שמן הנוטף מפני שהוא מבטל כלי מהיכנו ומותר ליתנו מבעוד יום והשמן המטף אסור להסתפק ממנו בשבת׳׳ ד נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות מפני שאין בהן ממש ואין כאן ביטול כלי מהיכנו אבל לא יתן לתוכו מים אפי׳ מבעוד יום מפני שמקרב זמן כבוי הניצוצות ומ״מ מותר ליתן מים בעששית שמדליקין בהן כיון שאינן מתכוין לא להגביה השמן׳׳

רסו דין מי שהחשיך בדרך׳׳ ובו י״ג סעי׳׳ א מי שהיה מהלך בדרך וקדש עליו היום והיו עמו ממון ויש לו חמור וגם יש עמו נכרי לא יניח כיסו על חמורו מפני שהוא מצווה על שביתתו אלא נותן כיסו לנכרי להוליכו לו ולמוצאי שבת לוקחו ממנו ואפי׳ לא נתן לו שכר על זה ואע״פ שנתנו לו משחשיכה מות׳ אבל אם מצא מציאה אינו יכול ליתנה לנכרי אא״כ באה לידו מבעוד יום דהשתא הוא ככיסו׳׳ ב אם אין עמו נכרי מניחו על חמורו וכדי שלא יהא חייב משום מחמר אי איכא עקירה והנחה מניחו לאחר שעקרה יד ורגל ללכת דלאו עקירה היא וכשהיא עומדת נוטלו הימנה ולאחר שתחזור ותעקור רגליה יניחנו וי״א שצריך ליזהר מלהכריזה בקולם כל זמן שהכיס עליה׳׳ ג היה עמו חמורו וחש״ו יניחנו על החמור ולא יתננו לחש״ו׳׳ ד היה עמו חש״ו יתננו לשוטה לפי שאין לו דעת כלל׳׳ ה שוטה וקטן יתננו לשוטה שהקטן יבוא לכלל דעת׳ חרש וקטן יתננו למי שירצה׳׳ ו י״א שכשנותנו לא מצי מניחו עליו כשהוא מהלך ונוטלו ממנו כשהוא עומד׳׳ ז אם אין עמו שום א׳ מכל אלו יטלטלנו פחות פחות מד׳ אמות׳ ודוקא כיסו או מציאה שבאה לידו אבל אם לא באה לידו לא׳׳ ח י״א דדוקא מי שהחשיך לו בדרך שהיה סבור שעדיין יש שהות ביום אבל מי שיצא מביתו סמוך לחשיכה ושכח והוציא דברי הכל לא התירו לו שום א׳ מהדרכים הללו׳׳ ט הגיע לחצר החיצונה המשתמרת נוטל מעל החמור כלים הניטלין ושאינן ניטלין מתיר את החבלים והשקים נופלין ואם היתה טעונה כלי זכוכית שאסור לטלטלם כגון שהם כוסות של מקיזי דם שאין ראויין משבת לכלום לפי שהם מאוסים ואם יפלו לארץ ישברו מביא תחתיהם כרים וכסתות ודוקא במשואות קטנות שיכול לשמטן מתחתיהן אבל אם הם גדולות שאינו יכול לשמוט הכרים מתחתיהן אסור להניחם תחתיהן מפני שמבטל כלי מהיכנו ואמרינן ככת אחת של ישברו ולא יניחם על הבהמה משום צער בעלי חיים׳׳ י חשכה לו בדרך ותפלין בראשו או שיושב בבית המדרש בשדה וחשכה לו מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו ואם יש בית סמוך לחומה שנשמרין בתוכו מניחן שם׳׳ יא היתה חבילתו מונחת על כתפיו וקדש עליו היום רץ תחתיה עד ביתו ודוקא רץ אבל לילך לאט לא דכיון דלית הכירא אתי למעבד עקירה והנחה דזמנין קאי ולאו אדעתיה אבל רץ אית ליה היכירא וכי מטא לביתיה כי היכי דלא קאי פורתא ואשתכח דקא מעייל מר״ה לרה״י זריק ליה כלאחר יד דהיינו שלא כדרך זריקה כגון מכתפיו ולאחריו׳׳ יב י״א דדוקא בחבילה התירו לעשות כן אבל לא בכיסו וי״א דה״ה לכיסו׳׳ יג מצא ארנקי בשבת אסור ליטלו אע״פ שירא שיקדמנו אחר׳׳

רסז דיני התפלה בע״ש ובו ג׳ סעי׳׳ א בתפלת המנחה דע״ש אין נופלין על פניהם׳׳ ב מקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול ומפלג המנחה יכול

להדליק ולקבל שכר בתפלת ערבי׳ ולא כול
מיד״ ג בברכת השכיבנו אינו חותם שומר
את עמו ישר׳ לא כיון שמגיע לו בצל כנפיך תס׳
אומ׳ ופרוס סוכת שלום עלינו ועל ירושלם״

ירד בא׳ פורס סוכת שלום עלינו ועל עמו יש׳ ועל ירושלם״

רסח דין הטועה בתפלת השבת

ובו י״ג סעי׳״ א אומ׳ ויכלו בתפל׳ ערבית״
ב אם טעה והתחי׳ תפלת החול גומ׳ אותה ב׳
ברכה שנזכר בה שטעה ומתחי׳ של שבת
לא שנא נזכר בב׳ אתה חונן ל״ש נזכר בב׳ ב׳
אחת משאר הברכות בין בערבית בין בשחרית
מוסף ומנחה וי״א דבמוסף פוסק אפ׳ באמצע
ברכה״ ג אם היה סבור שהו׳ חול והתחיל
אדעתא דחול ומיד כשאמ׳ תיבה אח׳ נזכר
קוד׳ שאמ׳ חונן ה״ל התחיל בשלחול וגומ׳ אתה
ברכה״ אבל אם היה יודע שהו׳ שבת ושלא
בכוונה התחי׳ תיבה אחת אפ׳ אם הוא בתפלת
שחרית שאינה פותחת באתה אינו גומ׳ ברכת
אתה חונן דחשבינן ליה כטעה בתפלת שבת
בין זו לזו״ ד מי שהתפלל תפלה שלחול
בשבת ולא הזכיר של שבת לא יצא ואם הזכי׳
של שבת בתוך י״ח אע״פ שלא קבע ברכה לשבת
יצא״ ה טעה והתפלל שלחול בשבת ולא
הזכיר של שבת אם עקר רגליו חוזר לראש
ואם לא עקר רגליו אע״פ שסיים תפלתו אינו
חוזר אלא לשל שבת״ ו הטועה בתפלות שבת
והחליף שלזו בזו אינו חוזר וי״א שאם החליף
שלמוסף באחרית או אחרת בשלמוסף חוזר״
ז חוזלים לומ׳ ויכלו משום יום טוב שחל
להיות בשבת שאין אומ׳ אותו בתפלה וגם
להוציא מי שאינו יודע ואומ׳ אותו בקול
רם ומעומד״ ח אומ׳ ש״צ ברכה אחת
מעין ז׳ ואין היחיד אומ׳ אותה״ ט יו״ט שחל
להיות בשבת אינו מזכיר שלי״ט בברכה
מעין ז׳״ י אין אומ׳ ברכה מעין ז׳ בבית

חתנים ואבלים דל״ל כא טעמא דמאחרים ליכא
שיהיו ניזקין״ יא אף בשבת שאחר יו״ט
אומ׳ ברכה מעין ז׳״ יב אין לדבר בשעה
שאומרין ויכלו ולא בשעה שאומ׳ ש״צ ברכה
מעין ז׳״ יג אם התפלל שלחול ולא הזכיר
של שבת או שלא התפלל כלל ושמע מש״צ
ברכה מעין ז׳ מראש ועד סוף יצא״

רסט דין המקדש בבי׳ הכנ׳ וכו׳ סע׳

א׳״ נוהגין לקדש בבי׳ הכנ׳ ואין למקדש
לטעום מיין הקדוש אלא מטעימו לקטן דאין
קדוש אלא במקום סעודה ומעיקרא לא ניתקן
אלא בשביל אורחים דאכלי ושתו בבי׳ כנשתא
להוציאם ידי חובתם ועכשו אע״ג דלא אכלי
אורחים בבי׳ כנשתא לא בטלה התקנה צה״ה
טעם המקומו׳ שנהגו לקדש בבה״כ אבל יותר
טוב להנהג שלא לקדש בבה״כ וכן מנהג ארץ

רע לומר משנת במה מדליקין

ומ״ב סעי׳״ א נוהגין לומ׳ פרק במה מדליקין
והספרדים אומרי׳ אותו קוד׳ תפלת ערבית והוא
הנכון״ ב יש שאין אומרי׳ אותו ביום טוב
שחל להיות במ״ש ויש שאין אומרי׳ אותו בשבת
שלחנוכה״

רעא דיני קדוש

על היין ובו י״ב סעי׳״ א כשיבא לביתו
ימהר לאכל מיד״ ב נשים חייבות בקדוש
אע״פ שהוא מצוה שהזמן גרמה משום דאיתקש
זכור לשמור והני נשי הואיל ואתנהי בשמור
אתנהי בזכירה ומוציאות את האנשי׳ הואיל
וחייבות מן התו׳ כמותם״ ג אם אין ידו משגת
לקנות יין לקדוש הלילה ממה שיכין צרכי
הסעודה או ממה שיקנה יין לצורך היום והא
דתניא כבוד יום קוד׳ לכבוד לילה הינו דוקא
בשאר צרכי סעודה אבל אם אין לו אלא כוס א׳
לקדש כבוד לילה קוד׳ לכבוד יום״ ד אסור
לטעום כלום קוד׳ שיקדש אפ׳ מים ואפ׳ אם התחיל

מבעוד יום צרי׳ להפסיק שפורס מפה ומקדש
ואם היין שותין יין תחלה אינו חוזר לא קידוש
בלב בלא ברכת היין ואח״כ מברך בר׳ המוצי׳
וי״א שאף כשמקדש על היין אינו מברך המוציא״
ה׳ שנים שהיו שותים ואמרו בואו ונקדש
קדוש היום נאסר עליהם לשתות עד שיקדשו
ואם רצו לחזור ולשתות קוד׳ שיקדשו אע״פ
שאינם רשאין צריכי׳ לחזו׳ ולברך תחלה
בפה״ג ואח״כ ישתו׳״ ו׳ אם גמר סעודתו
וקדש היום קוד׳ שברך בר׳ המזון על כוס
ראשון ואח״כ אומ׳ קדוש היום על כוס שני
וצרי׳ להזכיר של שבת בבר׳ המזון אע״פ ש׳
מברך קודם קידוש״ וי״א ראף בגמר סעודתו
אינו מברך בר׳ המזון תחלה לא פורס מפה
ומקדש ומברך המוצי׳ ואוכל מעט ואח״כ
מברך בר׳ המזון״ ז׳ אע״פ שאסו׳ לו לטעום
קוד׳ קידוש אם טעם מקדש״ ח׳ אם לא קדש
בלילה בין בשוגג בין במזיד יש לו תשלומין
למחר כל היום״ ט׳ צרי׳ שתהיה מפה על
השלחן תחת הפת ומפה אחרת פרוסה על גבין
י׳ מקדש על כוס מלא של׳ יהיה פגום וטעון
כל מה שטעון כוס של בר׳ המזון ואו׳ ויכלו
מעומד ואח״כ אומ׳ בפה״ג ואח״כ קידוש״ י״א
אם אין לו לא כוס א׳ מקדש בו בלילה ואינו טועם
ממנו של׳ יפגמנו לא שופך ממנו לכוס אחר
וטועם יין שלקדוש מהכוס השני ולמחר
מקדש במה שנשאר בכוס ראשון ואם לא היה
בו לא רביעית בצמצום וחסר ממנו בלילה
מוזגו למחר להשלימו לרביעית והיינו דוקא
בשיש לו כוס אחר להבדלה שאל״כ מוטב ש׳
יניחנו להבדלה שא״א בפת משיקדש עליו עא׳
יהא לו יין להבדלה שאל״כ מוטב שיניחנו ואם
יש לו שני כוסות מצומצמים אחר מזיגה
יקדש בלילה בא׳ ויבדי׳ על השני ולא יקדש בכוס

וקדוש דצלותא עדיף״ י״ב אחר שקדש על
הכוס נוטל ידיו ומברך ענ׳ ואם נטל ידיו קוד׳
קדוש גלי דעתיה דרפתא חביבא ליה ולא יקדש
על היין לא על הפת״ י״ג צרי׳ לשתות מכוס
שלקדוש כמלוא לוגמיו והיינו כל שיסלקנו
לצד א׳ בפיו ויראה מלוא לוגמיו והוא רובו שלרביעי׳״
י״ד אם לא טעם המקדש וטעם א׳ מהמסובין
כמלוא לוגמיו יצא ואין שתית שנים מצטרפת
למלוא לוגמיו והמ״מ מצוה מן המובחר שיטעמו
כולם״ וי״א דכיון שכין כולם טעמו כמלוא לוגמיו
יצאו דשתיית כולם מצטרפת לכשיעור והגאונים
סוברים שאם לא טעם המקדש לא יצא וראוי
לחוש לדבריהם ודוקא בקידוש אבל בשאר
דברים הטעונים כוס מורים הגאונים דסגי בט׳
עימות אחד״ ט״ו קידש וקודם שיטעמו הפסיק
בדבור חוזר ומברך בפה״ג ואינו צרי׳ לחזור ולקדש
וה״ה אם נשפך הכוס קודם שיטעמו ממנו יביא
כוס אחר ומברך עליו בפה״ג ואין צרי׳ לחזור
ולקדש״ י״ו לא יטעמו המסובין קוד׳ שיטעום
המקדש אם הם זקוקים לכוסו ושפך ממנו
לכוסות שבידם ריקנין או פגומין אבל אם היין
להם בכוסו יין שאינן פגומין רשאין לשתות קוד׳
שישתה המקדש״ י״ז אין צרי׳ לשפוך לכל
מכוס המקדש לכוסות יין שלפני המסובין אא״כ
היו פגומין שאז צרי׳ לשפוך לכל כוס וכוס כדי
שישתו כולם מכוס שאינו פגום״ רע״ב
על אי זה יין מקדשים ובו׳ סעי׳״
א׳ אין מקדשין על יין ש׳
ריחו רע אע״ג שריחיה וטעמיה חמרא ולא על
יין מגולה אפי׳ האידנא דלא קפדינן אגלוי״ ב׳
יין מגתו מקדשין עליו דסוחטו ואדם אשכול
שלענבים ואומ׳ עליו קידוש היום״ ג׳ מקדשין
על יין שבפי החבית אע״פ שיש בו קמחין ועל
יין שבשולי החבית אע״פ שיש בו שמרים ועל

יין שחור ועל יין מתוק ועל יין דרי חיה חלא וטעמיה חמרא ומ"מ מצוה לבדור יין טוב לקדש עליו"

ד׳ מקדשין על יין לבן והרמב"ם פוסלו לקדוש אפ׳ בדי עבד אבל מבדילין עליו ומנהג העולם כסברא ראשונה"

ה׳ יין חי אעפ׳ אם הוא חלק דרוי על חד תלתא מא מקדשין עליו ומ"מ יותר טוב למזגו ובלבד שיהא מזוג כראוי"

ו׳ יין צמוקים מקדשין עליו"

ז׳ שמרי יין אורז חרצנים שנתן עליהם מים אם ראוי לברך עליו בפה"ג מקדשין עליו"

ח׳ מקדשין על יין מ׳ בושל ועל יין שיש בו דבש וי"א שאין מקדשי׳ עליהם"

ט׳ במקום שאין יין מצוי י"א שמקד׳ דשין על שכר ושאר משקין חוץ מן המים וי"א שאין מקדשין והראש בלילה לא יקדש על השכר לא על הפת ובבקר יותר טוב לקדש על השכר שיברך עליו שהכל קודם ברכת המוציא שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שנוי ודברי טעם הוא"

י׳ ברכת יין שלקדוש פוטרת יין שבתוך הסעו׳ ואינו טעון ברכה לאחריו דבר המזון פוטרתו בין שהן על הכוס בין שאינה על הכוס"

רע"ג שיהיה הקידוש במקו׳ סעודה" ובו ג׳ סעי׳"

א׳ אין קדוש אלא במקו׳ סעודה ובבית א׳ מפנה לפנה חשוב מקום א׳ שאם קידש לאכול בפנה זו ונמלך לאכול בפנה אחרת אפ׳ הו׳ טרקלין גדול אינו צרי׳ לחזור ולקדש" וי"א שכל שרואה מקומו אפ׳ מבית לחצר אינו צרי׳ לחזור ולקדש" וי"א שאם קדש במקום א׳ על דעת לאכול במקום אחר שפיר דמי והו׳ שיהיו שני המקומות בבית א׳ כגון מחדר לחדר או מאגרא לארעא"

ב׳ אם קדש בבית א׳ ע"מ לאכול שם ואח"כ נמלך לאכול במקום אחר צרי׳ לחזו׳ ולקדש במק׳ שרוצה לאכול שם׳

ג׳ אם קדש ולא סעד אפ׳ ידי קידוש לא יצא"

ד׳ יכול אדם לקדש לאחרי׳ אעפ׳ שאינו אוכל עמהם דלדידהו הוי מקום סעודה ואעג׳ דברכת היין אינו יכול להוציא אחרים אם אינו נהנה עמהם כיון דהאי בפה"ג הוא חובה לקדוש היום בקדוש היום דמי ויכול להוציאם אעפ׳ שאינו נהנה והוא שאינם יודעים ואם עדיין לא קידש לעצמו יזהר שלא יטעום עמהם שאסור לו לטעום עד שיקדש במקו׳ סעודתו"

ה׳ כתבו הגאונים הא דאין קדוש אלא במקום סעודה אפ׳ אכל דבר מועט או שתה כוס יין שהי׳ עליו ברכה יצא ידי קידוש במקו׳ סעודה וגומר סעודתו במקום אחר ודוקא אכל לחם או שתה יין אבל אכל פירות לא"

ו׳ ואם קידש בביתו ושמע שכינו ושלחן ערוך לפניו יוצא בו וישפיר הוי במקום סעודה וכגון שנתכוון השומע לצאת ומשמיע להוציא"

ז׳ י"א שאין מקדשין לאור הנר וי"א שאין הקידוש תלוי בנר ואם הוא נהנה בחצר יותר מפני האויר או מפני הזבובים מקדש בחצר ואוכל שם אעפ׳ שאינו הנר שהנר לעונג נצטוו ולא לצער והכי מסתברא"

רע"ד דיני בציעת הפת בשבת" ובו ד׳ סעי׳"

א׳ בוצע על שני ככרות שאוחז שתיהן בידו ובוצע התחתונה"

ב׳ מצוה לבצוע בשבת פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה"

ג׳ אין המסובין רשאין לטעום עד שיטעום הבוצע ואם יש לפני כל א׳ לחם משנה יכולין לטעום אעפ׳ שעדיין לא טעם הוא"

ד׳ סעודה זו ושלשלשית א"א לעשותם בלא פת"

רע"ה דברים האסורים לעשות לאור הנר

א׳ אין פולין ואין קורין בספר לאור הנר ואפ׳ אינו מוציא בפיו שמא יטה ואפ׳ הוא גבוה י׳ קומות שאינו יכול ליגע בו שלא חלקו חכמ׳ בדבר ומטעם זה יש לאסור אפ׳ הוא בעששית או קבוע בחור שבכותל וכן בנר שלשעוה"

ב׳ ודוקא א׳ אבל שנים קורים כיחד שאם בא האחד להטות יזכירנו חבירו והוא שקורין בענין אשה

ישגיח האחר במה שיעשה חבירו אבל בשני ענינים
לא" ג אם יש אחר עמו אפ' אינו קורא ואומ' לו
תן דעתך על' שלא אטה מותר וה"ה אם אומ' כן א"
לאשתו" ד אדם חשוב שאין דרכו בחול להטות
מותר בכל גוונא" ה במדורה אפ' עשרה כא'
אין קורין משום דהואיל ויושבים רחוקים זה מזה
ועוד שלהבות האורים סמוכים להם אין זה מכיר
כשבא חבירו להבעיר ולחתות" ו תינוקות שלפני
רבן קורין לאור הנר מפני שאימת רבן עליהן"
ז מותר לקרות במה מדליקין לאור הנר שהרי
הוא מזכיר איסור שבת ואיך ישכח" ח נוהגים
לקרות בליל יום הכפורי' במחזורי' מפני שאימת יו'
הכפורי' עליהם" ט ליל פסח שחל להיות בשבת
מותר לקרות הגדה בספר משו' דהוי כעין רישי
פרקים דאין עה' שלא תהא שגורה בפיו קצת"
י הרב יכול לראות לאור הנר מהיכן יקראו התינו'
קות ולסדר ראשי הפרשיות בפיו ובספר יקרא וכל
שאר הפרשה על' פה וראשי פרשיות לאו דוקא אלא
כל שיודע הפרשה על' פה ובקצת צריך לראות בספר
שרי שמאחר שאינו מעיין בספר תמיד איתליה
היכרא ולא אתי לאטויי" יא כלים הדומין זה
לזה וצרי' עיון להבחין ביניהן אסו' לבדקן לאור
הנר ואפ' להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו אם הם
דומין אסו' לבדוק" יב שמש שאינו קבוע אסור
לו לבדוק כוסו' וקערות לאור הנר מפני שאינו
מכיר בין בנר שמן זית בין בנר שלנפט שאורו
רב אבל שמש קבוע מותר לו לבדוק לאור הנר כוסו'
מפני שאינו צרי' עיון הרבה ואם היה נר של שמן
זית אין מורים לו לבדוק ואעפ' שהוא מותר גזירה שמ'
יסתפק ממנו"

רעו דיני נר שהדליק גוי בשבת

ובו ה' סעי' א נכרי שהדליק את
הנר בשביל ישראל אסו' לכל אפ' למי שלא הודלק
בשבילו אבל אם הדליקו לצרכו או לצורך חולה
ישראל אפ' אין בו סכנה מותר לכל ישראל להשתמש
לאורו וה"ה לעושה מדורה לצרכו או לצורך חולה
ויש אוסרין במדורה משו' דגזרינן שמא ירבה
בשבילו" ב ישראל וגוים שהסיבו יחד והדליקו
גוי נר אם רוב גוים מות' להשתמש לאורו ואם
רוב ישר' או אפ' מחצה על מחצה אסו' ואם יש
הוכחה שלצורך גוים מדליקה כגון שאנו רואים
שהוא משתמש לאורה אעפ' שרוב ישר' מותר"
ג אם אומ' אדם לעבדו או לשפחתו לילך עמו
והדליק הנר אעפ' שגם הם צריכים לו אין זה לצורך
הגוי כיון שעיקר ההליכה לצורך ישראל" ד
אם יש נר בבית ישראל ובא גוי והדליק נר אחר
מותר להשתמש לאורו בעוד נר הראשון דולק
אבל לאחר שיכבה הראשון אסו' להשתמש
לאור השני וכן אם נתן שמן בנר הדולק מות'
להשתמש עד כדי שיכלה השמן שהיה בו
כבר ואח"כ אסור" ה בארצות קרות מותר
לומר לגוי לעשות מדורה בשביל הקטנים ומותרין
הגדולים להתחמם בו ואפ' בשביל הגדולים
מותר אם הקור גדול שהכל חולים אצל הקור
ולא כאותם שנוהגים היתר אעפ' שאין הקור גדול
ביום ההוא"

רעז שלא לגרום כבוי הנר

ובו ה' סעי' א נר שמונח אחורי
הדלת אסור לפתוח הדלת כנגדו שמא יכבנו
הרוח ואם הוא קבוע בכותל שאחורי הדלת אסו'
לפתוח הדלת ולנעלו כדרכו שמא תהא הדלת
נוקשת עליו ותכבנו אלא פותח ונועל בנחת ואם
הוא קבוע בדלת עצמו שפתיחתו ונעילתו כ"
מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנו' אסור
לפתחו ולנעלו" ב אסור לפתוח הדלת
כנגד המדורה שהי' קרובה קצת לדלת
ואפ' אין שם לא רוח מצויה אבל אם היה פתוח
כנגדה מותר לסגרו ואין בו משום סכנה"
ג שבה נר על הטבלה מנער את הטבלה
והוא נופל אפ' הוא דולק רק שלא יכוין לכבותו

ומדבר שיהא נר שלשעוה וכיוצא בו או של יהא
בו שמן אבל אם יש בו שמן אע״פ שלא יקרבנו אלא
הפתילה ונמצא מבער ואם הניחו עליה מדעת אסור
לנערה שהרי הטבלה היא בסיס לדבר האסור״
ד׳ מותר להניח נר שלשבת מבעוד יום ע״ג אילן
וידליק שם בשבת דליכא למיחש דלמא שיכבה
לשקליה מניה ונמצא משתמש במחובר אבל
אין מניחין נר שלשבת ע״ג אילן דשקול ומנח ליה
ונמצא משתמש באילן״ ה׳ מותר לכפות
קערה ע״ג הנר בשבת כדי שלא יאחוז האור בקורה״

רע״ח שימור

לכבות הנר בשביל
החולה״ ובו סעי׳ א׳ מותר לכבות הנר בשביל
שיישן החולה שיש בו סכנה״

רע״ט

דיני טלטול הנר בשבת״ ובו ז׳ סעי׳ א׳ נר
שהדליקו בו באותו שבת אע״פ שכבה אסור לטלטלו
וכן מותר השמן שבנר שהדליקו בו באותו שבת
אסור לטלטלו ולהסתפק ממנו באותו שבת״ ב׳
נר זה שאמרנו שאסור לטלטלו אפי׳ לצורך גופו
ולצורך מקומו אסור ויש מי שהתיר ולא כראוי לי
דבריו״ ג׳ אם התנה מע״ש על נר זה שיטלטלנו
משיכבה מותר לטלטלו אחר שכבה״ ד׳
לטלטל נר ע״י שנותנין עליו לחם בשבת אסור
ואם נתן עליו הלחם מבעוד יום יש מי שמתיר
לטלטלו בשבת ע״י לחם זה ואין לסמוך עליו״
ה׳ נר שהדליקו בשבת לחיה לחולה וילדה
החיה ונתרפא החולה מות׳ לטלטלו אם כבה וה״ה
למדליק בשבת בשוגג וכבה שמותר לטלטלו״
ו׳ נר שלא הדליקו בו באותו שבת אע״פ הוא
שלחרס דמאיס ואפי׳ הוא שלנפט דמסרח מותר
לטלטלו דמוקצה מחמת מיאוס מותר״
ז׳ מנורה בין גדולה בין קטנה אם היא שלחל׳
קים אין מטלטלין אותה חיישינן שמא תפול
ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי ואפי׳ אם
אינה שלפרקים אלא יש בה חריצים סביב ודומה
לשלפרקים אסור לטלטלה״

רפ״ת תשמיש

תשמיש המטה בשבת״ ובו ב׳ סעי׳ א׳
המטה מתענוגי שבת הוא לפי׳ עונת תלמ׳ חכמ׳
הבריאים מלילי שבת ללילי שבת״ ב׳ מותר
לבעול לכתחלה בתולה בשבת ואין בו משום
חובל ולא משום צער לה״

רפ״א שלא

שלא יכרע בבולך אנחנו מודים ובו סעי׳ אחד
אין לשחות בבולך לבדך אנחנו מודים שאין
לשחות אלא במקומו׳ שאמרו חכמ׳״

רפ״ב קריאת

התורה והמפטיר
בשבת״ ובו ז׳ סעי׳ א׳ מוציאין ס״ת וקורין בו
ז׳ ואם רצה להוסיף מוסיף״ ב׳ מותר לקרות עולים
הרבה אע״פ שקרא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך אין בכך
כלום״ ג׳ הכל עולים למנין ז׳ אפילו אשה וקטן
שיודע למי מברכין אבל אמרו חכמ׳ אשה לא תקרא
בצבור מפני כבוד הצבור׳ ד׳ נוהגים
לקרות ז׳ ולגמור עמהם הפרשה ואומ׳ קדיש
וחוזר וקורא עם המפטיר מה שקרא השביעי״
ה׳ אם לא נמצא מי שיודע להפטיר אלא א׳
מאותם שעלו לקרות בתור וכבר אמ׳ ש״צ
קדיש אחר קריאת הפרש׳ זה שרוצה להפטיר
צרי׳ לחזור ולקרות ויברך על קריאתו תחלה
וסוף׳ ו׳ אם טעה ש״ץ וסיים הפרשה עם
הששי ואמ׳ קדיש אין צרי׳ לקרות עוד אחר אלא
יקרא עם המפטיר מה שקרא עם הששי כי
דקימא לן מפטיר עולה למנין ז׳״ ז׳ קרא
הפרשה בתפלת שחרי׳ בשבת ודילג פסוק א׳
וחוזר וקורא הוא ושנים עמו ואפי׳ הפטיר והתפלל
מוסף חוזר וקורא״

רפ״ג

למה אין
אין מוציאין ב׳ ספרי תורה בשבת״ ובו סע׳ א׳
מה שאין מוציאין בשבת ספר שני לקרות
פרשת המוספין מפני שאין בה אלא שני פסוקים״

רפ״ד דיני

ההפטרה וברכותיה״
ובו ז׳ סעי׳ א׳ מפטירין בנביא מענינה של

שלמד פרשה ואין מוחתין מלא פיסוקים אא״כ סליק
ענין ... צ״ל מהלא כגון עולותיכם ספו על זבחי׳
ואם חל ר״ח בשבת אין המפטיר מזכיר של ר״ח
בה״ל וי״א שאע״פ שאינו מזכיר בחתימה של ר״ח
מזכירין אותו בתוך הברכה שאומ׳ את יום המנוח
הזה את יום ראש חדש הזה וג׳ והמנהג כסברא ראשו׳
ג׳ צרי׳ לברכות הקוראים בתורה ולברכות המפטי׳
ויענה אחריהם אמן ויעלו לו להשלים ק׳ ברכות
שחסר מעניננם בשבת״ ד׳ קטן יכול להפטיר״
ה׳ אם כשהפסיק המפטיר באמצע ההפטרה הבא
לסיימם לא יתחיל ממקום שפסק הראשון לא צרי׳
לחזור ולהתחיל ממקום שהתחיל הראשון כמו ש
בס״ת׳ ו׳ אין המפטיר מפטיר עד שיגמור הגולל
לגלול ס״ת״ ז׳ בשבת שהפרשיות מחוברו מפטי׳
בהפטרת פרשה שנייה״

רפ״ה לקרוא

הפרשה ב׳ מקרא וא׳ תרגום״ ובו ז׳ סעי׳״ א׳
אע״פ שאדם שומע כל התורה כולה בכל שבת בצבור
חייב לקרות לעצמו בכל שבוע פרשת אותו שבוע שנים
מקרא וא׳ תרגום אפי׳ עטרות ודיבון״ ב׳ אם למד
הפרשה בפירוש רש״י חשוב כמו תרגום וי״א
שמים יקרא תרגום וגם פירוש רש״י״ ג׳ מיום
ראשון ואילך חשוב עם הצבור״ ד׳ מצוה מן
המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת ואם
לא השלים קודם אכילה ישלים אחר אכילה עד
המנחה״ וי״א עד רביעי בשבת״ וי״א עד שמיני עצר׳
ה׳ יכול לקרות הפרשה שנים מקרא וא׳ תרגום
בשעת קריאת התורה״ ו׳ מלמדי תינוקות אין
צריכין לחזור ולקרות הפרש׳ בשבת״ ז׳ אין צריך
לקרות פרש׳ י״ט״

רפ״ו דיני תפלת

מוסף בשבת״ ובו ח׳ סעי׳״ א׳ זמן תפל׳ מוסף
מיד אחר תפלת השחר ואין לאחרה יותר מעד
ז׳ שעות ואם התפלל אותה אחר ז׳ שעות נקרא
פושע ואעפ״כ יצא ידי חובה מפני שזמנה כל
היום ואם שכח ולא התפלל עד שעבר כל זמנה
אין לה תשלומין ויש בה נשיאת כפים״ ב׳
כל יחיד חייב להתפלל תפלת המוספין בין יש צבור
בעירו בין לא״ ג׳ מותר לטעום קודם תפלת המוס׳
דהיינו אכילת פירות או אכילת פת מועט אבל
טעימה שיש בה כדי לסעוד הלב״ אב׳ סעוד׳ אסור״
ד׳ היו לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת
של מוספין כגון שאיחר מלהתפלל תפלת מוסף
עד ז׳ שעות שהוא זמן תפלת מנחה צרי׳ להתפלל
של מנחה תחלה ואח״כ של מוסף״ וי״א דהיינו דוקא
שצרי׳ עתה להתפלל שתיהן כגון שרוצה לאכול
ואסור לו לאכול עד שיתפלל מנחה״ אבל אם אינו
צרי׳ עתה להתפלל מנח׳ יכול להקדים של מוסף״
ויש מי שהורה שאין עושין כן בצבור להקדים
תפלת מנחה לתפל׳ מוסף כדי שלא יטעו״ ה׳
בשבת וי״ט אין אומ׳ ברכו אחר קדיש בתרא״

רפ״ז ניחום

אבלים וביקור חולי׳ בשבת״
ובו סעי׳ א׳״ יכולים לנחם אבלים בשבת וכן יכולים
לבקר את החולה ולא יאמ׳ לו כדרך שאומ׳ בחול
אלא אומ׳ לו שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה
לבא ורחמיו מרובים ושבתו בשלום״

רפ״ח דין

התענית בשבת״ ובו ד׳ סעי׳ א׳
אסור להתענות בשבת עד שש שעו׳
ב׳ וי״א שאדם שמזיק לו האכילה דאז
עונג הוא של לאכול לא יאכל״ ג׳ אדם המתענה
בכל יום ואכילה בשבת צער הוא לו מפני שנוי
וסת״ י״א שראוי כמה חסידים ואנשי מעשה שהתענו
בשבת מטעם זה וכן אמרו שכך היה עושה
ה״ר יהודה החסיד״ ד׳ מותר להתענות בו תענית
חלום כדי שיקרע גזר דינו וצרי׳ להתענות ביום
ראשון כדי שיתכפר בו מה שביטל עונג שבת
ואם חושש בגופו ואינו יכול להתענות שני ימים
רצופים לא יתענה ביום ראשון ויתענה אח״כ״
ה׳ יש אומ׳ שאין להתענות תענית חלום בשבת
אלא על חלום שראהו ג׳ פעמי׳ וי״א שבזמן הזה אין
אין להתענות תענית חלום בשבת שאין אנו

בקיאין בפתרון חלומות אי זה טוב ואי זה רע״ והעולם אומ׳ שנמצא בספרים קדמוני׳ שעל ג׳ חלומות מתענים בשבת וזו הן הרואה ס״ת שנשרף או י״ה בשעת נעילה״ או קורות ביתו או שניו שנפלו״ וי״א הרואה י״ה אפי׳ של בשעת נעילה״ וי״א הרואה שקורא בתורה וי״א הרואה שנשא אשה״ והרואה דרואה שניו שנפלו דוקא שנין״ אבל הרואה לחיין שנשרו חלום טוב הו׳ דמתו היועצים עליו רעה״ וכל שהחלומות שאמרו בפרק הרואה שהם לעיס גם עליה מתענים בשבת״ ו׳ המתענה בשבת אומ׳ עננו אחר סיום תפלתו בלא חתימה וכוללו באלהי נצור״ ז׳ אם הקדימה לאכול הוא עונג לו כגון שנתעכלה סעודת הלילה יקדים ואם האיחור לו כגון שעדיין לא נתעכלה יאחר״ ח׳ אין מתענין בו על שום צרה מהצרות כלל״ ט׳ אין צועקים ולא מתריעין בו על שום צרה חוץ מצרת המזונות שצועקים עליה בפה בשבת ולא וכן עיר שהקיפוה גוים או נהר וספינה המ׳ טורפת בים ואפי׳ על יחיד הנרדף מפני גוים או לסטים או רוח רעה צועקים ומתחננים בתפלות השבת אבל אין תוקעין אא״כ תוקעין לקבץ העם לעזור אחיהם ולהצילם״ י׳ נרדף מפני רוח רעה שאמרו לאו דוקא דה״ה לכל חולי שיש בו סכנת היום צועקים ומתחננין״ וכן נהגו לומר מצלאים בשבת על חולים המסוכנים סכנת היום

רפ״ט סדר

סעודת שחרי׳ של שבת״ וכו בס״ע״ א׳ יהיה שלחנו ערוך ומטה מוצעת יפה ומפה פרוסה כמו בסעודת הלילה ויברך על היין בפה״ג והוא נקרא קדושא רבא ואח״כ יטול ידיו ויבצע על לחם משנה כמו בלילה ויש״ו וגם זה הקידוש צרי׳ שיהיה במקום סעוד׳ ושלא יטעום קודם לו כלום כמו בקדוש הלילה ומיהו לשתות מים בבקר קוד׳ תפלה מות׳ מפני שעדין לא חל עליו חובת קידוש״ ב׳ במקו׳ שאין יין

מיני הנו שכר ושאר משקין חוץ מן המים חמר מדינה ומקדשין עליו ואם אין לו אפי׳ שכר ושאר משקין אוכל בלא קדוש״

ר״צ בשבת

ישלים ק׳ ברכות בפירות״ וכו ב׳ סעי״ א׳ ירבה בפירות ומגדנים ומיני ריח כדי להשלים מנין ק׳ ברכות״ ב׳ אחר סעודת שחרית קובעים מדרש לקרות בנביאים ולדרוש בדברי אגדה ואסו לקבוע סעודה באותה שעה״

רצ״א

דין ג׳ סעודות״ וכו׳ סע״א״ יהא זהיר מאד לקיים סעודה שלישית ואף אם הוא שבע יכול לקיים אותה בכביצה ואם א״א לו כלל לאכול אינו חיי׳ לצער את עצמו והחכם עיניו בראשו של ימלא בטנו בסעודת הבקר כדי לתן מקום לסעודה שלישית״ ב׳ זמנה משיגיע זמן המנחה דהיינו מו׳ שעו׳ ומחצה ולמעלה ואם עשאה קוד׳ לכאן לא קיים מצות סעודה ג׳״ ג׳ אם נמשכה סעודת הבקר עד שהגיע זמן המנחה יפסיק הסעודה ויברך ברכ׳ המזון ויטול ידיו ויברך המוצי׳ ויסעוד ונכון הדבר שאם לא היה עושה כך מאחר שנמשכה סעודת הבקר עד אותה שעה לא היה יכול לאכול אח״כ אלא סעודה גסה״ ד׳ אין צרי׳ לקדש בסעודה שלי׳ אבל צרי׳ לבצוע על שתי ככרות״ ה׳ צרי׳ לעשותה בפת וי״א שיכול לעשות בכל מאכל העשוי בא׳ מחמשת מיני דגן וי״א שיכול לעשותה בדברים שמלפתים בהם הפת כבשר ודגים אבל לא בפירו׳״ וי״א דאפי׳ בפירות יכול לעשותה״ וסברא ראשונה עיקר שצרי׳ לעשותה בפת אא״כ הו׳ שבע ביותר״

רצ״ב

דין תפלת מנחה בשבת״ וכו׳ ב׳ סעי׳״ א׳ במנחה מוציאין ס״ת וקורין ג׳ אנשים י׳ פסוקי׳ מפרשה הבאה ואפי׳ חל י״ט להיות בשבת קורין בפרשה הבאה ולא בשל י״ט״ ב׳ אומ׳ צדקתך ואם חל ביום שלו היה חול לא היו אומרין בו

[illegible] אמר אלי בן אדם חתור נא בקיר ואחתור בקיר והנה פתח אחד ויאמר אלי בא וראה את התועבות הרעות אשר הם עושים פה [illegible]
מכלי הלך לארץ הפלונית וגמל בכ [illegible]
[illegible]

במנחה כפילת פנים אין אומרי' צדקתך.

רצג ערבית במוצאי שבת. ובו ג' סע'

א מאחרין תפלת ערבית כדי להוסיף
מחול על הקדש. ב צרי' ליזהר מלעשות
מלאכה עד שיראו ג' כוכבים קטנים ולא יהיו
מפוזרים אלא רצופים ואם הוא יום המעונן ימתין
עד שיצא הספק מלבו. ג מי שהוא אנוס
כגון שצריך להחשיך על התחום לדבר מצוה
יכול להתפלל של מוצאי שבת מפלג המנחה
ולמעלה ולהבדיל מיד אב"ל לא יברך על הנר
וכן אסור בעשיית מלאכה עד צאת הכוכבים.

רצד דיני הבדלה בתפלה. ובו ה' סעי'

א אומ' הבדלה בחונן הדעת. ואם
טעה ולא הבדיל משלים ואינו חוזר מפני שצרי'
להבדיל על הכוס ואם טעה קוד' שהבדיל על
הכוס צריך לחזור ולהבדיל בתפלה. ב
טעה ולא הבדיל בתפלה ואין לו כוס הלילה וסבור
שאף למחר לא יהיה לו צרי' לחזור ולהתפלל.
ג ט' באב שחל להיות בא' בשב' טעה ולא
הבדיל בתפלה אינו צרי' לחזור ולהתפלל כיון
שמבדיל על הכוס במוצאי ט' באב. ד
במקום שאמרו שאינו חוזר להתפלל מיד כשסיים
הברכות אין לו לחזור אע"פ שלא פתח בברכה
שלאחריה. ה במקום שאמרו שאינו חוזר
אם רצה להחמיר על עצמו לחזור אם סיים תפלתו
רשאי אבל אם עדיין לא סיים תפלתו אינו רשאי
לחזור.

רצה הבדלה שעושה ש"ץ. ובו סעי' א'

מבדיל ש"ץ כדי להוציא מי שאין לו
יין.

רצו דיני הבדלה על היין. ובו ח' סעי'

א סדר הבדלה יין בשמים נר הבדלה
וסימ' יבנה. וצרי' ליזהר שלא יהא הכוס פגום.
ב אין מבדילין על הפת אבל על השכר
מבדילין אם הוא חמר מדינה והוא הדין לשאר משקין
חוץ מן המים. וביו"ט שחל להיות במוצאי שבת
שיש בו קדוש שהוא נאמ' על הפת י"א שאגב
הקדוש מבדילין ג"כ עליו וי"א שיותר טוב לומר
הקידוש וההבדלה שניהם על השכר. ג אם
אין לו יין ולא שכר ושאר משקין י"א שמותר לו
לאכול וי"א שאם מצפה שיהיה למחר לא יאכל
עד למחר שיבדיל ואם אין לו ולא כוס ואינו
מצפה שיהיה לו למחר מוטב שיאכל קודם
שיבדיל ויברך עליו בר' המזון ואח"כ יבדיל
עליו ממה שיברך בר' המזון בלא כוס לדברי
האומרים דברכ' המזון טעונה כוס ולדברי
האומ' דאינה טעונה כוס לא יאכל עד שיבדיל
ומיירי שמכוס זה לא היה בו אלא רביעי' בצמצום
וכבר היה מזוג כדינו שאם היה משים בו מים
יותר לא היה ראוי לשתייה שאל"כ לדברי הכל מבדיל
תחלה ושותה ממנו מעט ומוסיף עליו להשלימו
לרביעית ומברך עליו ברכ' המזון. ד מי שאין
ידו משגת לקנות יין לקידוש ולהבדלה יקנה
להבדלה משו' דקדוש אפשר בפת. ה אם
אין ידו משגת לקנות שמן לנר חנוכה ויין להבדלה
נר חנוכה קודם. ו אומ' הבדלה מיושב אוחז
היין בימינו ההדס בשמאלו ומברך על היין ונוטל
ההדס בימינו והיין בשמאלו ומברך על ההדס
ומחזיר היין לימינו. ז אע"פ ששמעו כל בני
הבית ההבדלה בבי' הכנס' אם נתכוונו של' לצאת
מבדילים בבית. ח נשים חייבות בהבדלה כשם
שחייבות בקידוש ויש מי שחולק.

רצז דיני בשמים להבדלה. ובו ה' סעי'

א מברך על הבש' אם יש לו ואם אין לו אינו צריך
לחזור אחריהם. ב אין מברכין על בשמים
של בי' הכסא ולא על בשמים שלמתים הנתונים
למעלה ממטתו שלמת ולא על בש' שבמסבת
עובדי עבודת אלילים דסתם מסבתם לע"א. ג
שקים מלאים בשמים שמשימים הכותים תוך
קנקני המן אע"פ שמותר להריח בהם אין מברכין

עליהם" ד׳ נהגו לברך על הדס כל היכא דאמש׳
ה׳ מי שאינו מריח אינו מברך על הבשמי׳ אא״כ
להוציא בני ביתו הקטנים שהגיעו לחנוך או ש
להוצ׳ מי שאינו יודע"

רצ״ח דין נר

ההבדלה" ובו ט״ו סעי׳" א׳ מברך על הנ׳ בורא
מאורי האש אם יש לו ואינו צר׳ לחזור אחריו והנ״מ
במוצאי שבת אבל במוצאי י״ה צ״א שמחזר אחריו"
ב׳ מצוה מן המובחר לברך על אבוקה ויש מ״ש
שאם אין לו אבוקה צר׳ להדליק נר אחר לצורך
ההבדלה חוץ מן הנר המיוחד להאיר בבית" ג׳
נוהגים להסתכל בכפות הידים והצפרנים" ד׳
אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו דהיינו
שיהיה סמוך לו בכדי שיוכל להכיר בין מטבע
מדינה זו למטבע מדינה אחרת" ה׳ אין
מברכין על הנר שלא שבת ממלאכת עבירה
לאפוקי אור שהודלק לחיה ולחולה שכיון שלא
הודלק לעבירה מברכין עליו אבל אם הדליקו
גוי בשבת כיון שאם היה מדליקו ישר׳ היה עובר
לא שבת ממלאכת עבירה מיקרי" ו׳ גוי
שהדליק במוצאי שבת מישר׳ או ישר׳ מגוי מ׳
מברכין עליו אב׳ גוי שהדליק גוי אין מברכין
ובמוצאי י״ה אין מברכין על נר שהדליק גוי׳
מגוי" ז׳ היה הולך חוץ לכרך וראה אור אם
רובן גוים אין מברכין עליו ואם רובן ישר׳ או
אפי׳ מחצה על מחצה מברכין עליו" ח׳ אור
היוצא מן האבנ׳ ומן העצים מברכין עליו אב׳
במוצאי י״ה אין מברכין עליו" ט׳ גחלים
שנגערות לכ׳ שאם מכניס קיסם ביניהם הו׳ נדלק
מברכין עליהן והוא שעשויין להאיר" י׳
אור שלכבשן בתחלת שרפת הלבנים אין
מברכי׳ עליו שאז אינו עשוי להאיר ואחר
שנשרפו אז עשוי להאיר ומברכין עליו" י״א
נר בית הכנ׳ אם יש אדם חשוב מברכין עליו ואם
לאו אין מברכין עליו וי״א בהפך ואם יש שם
שמש מברכין עליו והוא של תהא לבנה כש
זורחת שם" י״ב אין מברכין על נר ש
שלמתים שאינו עשוי להאיר הדלק מת שהי׳
מוליכין לפניו נר או הוציאוהו ביום והוציאוהו
בלילה בנר אין מברכין עליו" י״ג סומא
אינו אינו מברך" י״ד היו יושבין בבית המדרש
והביאו להם אור מברך לכלם" ט״ו נר
בתוך חיקו בתוך פנס או בתוך ספקלריא
רואה את השלהבת ואינו משתמש לאורה
משתמש לאורה ואינו רואה את השלהבת אין
מברכין עליה עד שיהא רואה את השלהבת
ומשתמש לאורה"

רצ״ט שלא

לאכול ושלא לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל
ובו י׳ סעי׳" א׳ אסור לאכול שום דבר או אפי׳
לשתות יין או שאר משקין חוץ ממים משתחשך
עד שיבדיל אבל אם היה יושב ואוכל מבעוד
יום וחשכה לו צר׳ להפסיק וי״א דה״מ בספק
חשכה אבל בודאי חשכה אפי׳ היה יושב ואוכל
פורס מפה ומבדיל וגומ׳ סעודתו" ב׳ היו
שותין ואמרו בואו ונבדיל אסרו לחזור ולשתות
קוד הבדלה אינם צריכי׳ לחזור ולברך ויש מי
שחולק בדבר" ג׳ כשמפסיק להבדלה
אינו צרי׳ לברך בפה״ג על כוס שלהבדלה וי״א
שצרי׳" ד׳ כשהיה אוכל וחשכה שאמרנו
צרי׳ להפסיק וגמ׳ סעודתו ומברך בה״מ על
הכוס ואח״כ מבדיל עליו ואם יש לו שני כוסות
מב׳ בה״מ על א׳ ומבדיל על א׳" ה׳ טעה
ואכל קוד שהבדיל יכול להבדיל אח״כ" ו׳
שכח ולא הבדיל במוצאי שבת מבדיל עד סוף
יום ד׳ וי״א שאינו מבדיל אלא כל יום ראשון ולא
יותר ודוקא בפה״ג והמבדיל בין קוד׳ לחול אבל
על נר ובשמי׳ אינו מברך אלא במוצאי שבת ויש
מ״ש הא דקי״ל טעם מבדיל ה״מ היכא בליל מוצ׳
שבת אבל אם לא הבדיל בלילה כיון שטעם שוב

אינו מבדיל" ז המבדיל על היין על שלחנו
אף הבדיל קודם שנטל ידיו פוטר היין שבתוך
המזון שאין צריך לברך עליו וי"א דלא פטר
אא"כ נטל ידיו קודם שהבדיל" ח כשפוטר
יין שבתוך המזון שאין צריך לברך עליו גם אין
צריך לברך ברכה אחרונה על כוס שלהבדלה
ואם אין לו אלא כוס אחד וסבור שיביאו לו יין יותר
והבדיל על אותו כוס ואח"כ לא הביאו לו יותר
ובירך בה"מ בלא כוס יש מי שאומר שצריך לברך
ברכה אחרונה על כוס שלהבדלה" ט
אם רוצה לסעוד תכף להבדלה צריך לחזור שלא יביא
לחם לשלחן קודם הבדלה ואם הביא פורס עליו מפה
ומכסנו לפי שהוא מוקדם בפסוק וצריך להקדימו
אם לא יכסנו" י אסור לעשות שום מלאכה
קודם שיבדיל ואם הבדיל בתפלה מותר אע"פ
שעדיין לא הבדיל על הכוס ואם צריך לעשות
מלאכה קודם שיבדיל בתפלה אומר המבדיל בין
החול בלא ברכה ועושה מלאכה" ש

שיסדר שלחנו במוצאי שבת" ובו סעיף
א' לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת
כדי ללוות את השבת ואפי' אינו צריך אלא לכזית"

שא באי זה כלים מותר לצאת בשבת
ואי זה הם אסורים" ובו נ"א סעיף" א אין לרוץ
בשבת אא"כ הוא לדבר מצוה כגון לבית הכנסת או כיוצא
בו" ב בחורים המתענגים בקפיצתם מותר
וכן לראות כל דבר שמתענגים בו" ג היה
הולך והגיע לאמת המים יכול לדלג ולקפוץ
עליה אפי' אם היא רחבה שאינו יכול להכריע
רגלו ראשונה קודם שיעקור שנייה ומוטב ש/
ידלג ממה שיקיפנה מפני שמרבה בהלוך ואסור
לעבור בה שלא יבוא לידי סחיטה" ד היה
הולך לדבר מצוה כגון להקביל פני רבו או פני
מי שגדול ממנו בחכמה יכול לעבור בה ובלב'
שיעשה שינוי כגון שלא יוציא ידו מתחת שפת

חלוקו כדי שיזכור ולא יבוא לידי סחיטה ואסור
לעבור בה בסנדלו דכיון שאינו יכול להדקו
ולקשרו יפה חיישינן דלמא נפיל ואתי לאיתויי
אבל במנעלו מותר" ה ההולך לדבר מצוה
מותר לעבור במים אף בחזרה כדי שלא תהא
מכשילן לעתיד לבא" ו ההולך לשמור פירותיו
מותר לו לעבור במים בהליכה אבל לא בחזרה"
ז כל היוצא בדבר שאינו תכשיט ואינו דרך
מלבוש והוציאו כדרך שרגילין להוציא אותו דבר
חייב וכל תכשיט שהוא רפוי שאפשר לו בקל ליפול
אסור לצאת בו ואם יצא פטור" ואשה לא תצא
בתכשיט שדרכה לשלפו ולהראותם הלכך
לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת ולא בתריס
ולא באלה ולא ברומח ולא בכלים שאינן תכ/
שיט ואם יצא חייב חטאת" ולא בשריון ולא
בקסדא ולא במגפים ואם יצא פטור" שהם
דרך מלבוש" ולא יצא בתפלין מפני שצריך
להסירם כשיכנס לבית הכסא" ולא יצא [illegible]
במנעל גדול דלמא נפיל ואתי לאיתויי אבל
יוצא הוא בחלוק גדול ולא יצא הוא במנעל א'
אם אין לו מכה ברגלו דלא מחייבי עליה ואתי
לאיתויי אבל אם יש לו מכה ברגלו יוצא באותו
שאין בו המכה" ח לא יצא במחט התחובה
לו בבגדו בין נקובה בין שאינה נקובה ואם יצא
בנקובה חייב ובשאינה נקובה פטור וי"א בהפך"
ט לא יצא בטבעת שאין עליה חותם ואם יצא
חייב ואם יש עליה חותם לרש"י פטור ולר"ת והר"מ
במ"ל מותר דאינו תכשיט אלא לאיש" אבל
דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה אסור גם לאיש"
י טבעת שקבוע בה אבן וכן אם כתובים
בה אותיות אין עליה חותם מקרי שלא נקרא
חותם אא"כ חקוקים בה אותיות או צורות"
יא דבר העשוי לתכשיט ולהשתמש בו כגון
מפתחות נאות שלכסף כמין תכשיט אסור

שהרואה אומ' שליצוק תשמיש מוציא ויש
מתירים אם הוא שלכסף" יב לא יצא החייט
במחט התחובה לו בבגדו ולא נגר בקיסם שבאזנו
ולא סורק במשיחה שבצוארו ואם יצא פטור" יג
לא יצא הזב בכיס שעושה להצילו מזיבתו של
יטנף בה" וכן אשה נדה שקושרת בגד לפניה של
תתלכלך בדם נדתה אסורה לצאת בו אם לא יהא
סינר עשוי כעין מלבוש אבל אם קושרתו כדי
שלא יכאב לה הדם ולא תצטער מותר לצאת בו"
יד דבר שהוא דרך מלבוש אף אם אינו לובשו
אלא משום אצולי טנוף מותר לצאת בו בשבת" טו
אין הקטע יוצא בקב שלו דהיינו שעושה כמין
דפוס רגל וחוקק בו מעט לשום ראש שוקו בתוכו
ואינו עושה זה להלך בו שעל כל פנים צריך הוא
למקלות אלא כוונתו כדי שלא יראה חסר רגל אלא
כבה רגל כיון דאינו צורך הילוכו אסור" יו
קטע שאינו יכול לילך כלל על שוקיו אלא יושב
על כסא וכשנעקר ממקומו נסמך על ידיו ועל
שוקיו ונדחה לפניו ועושה סמוכות שלעור או
עץ לראשי שוקיו או רגליו התלויים וכשהוא
נשען על ידיו ועוקר עצמו נשען גם על רגליו
קצת אין יוצאין בהן בשבת דאיידי דתלו ולא
מנחי אארעא זמנין דמשתלפי אבל בכסא
ובספסלים שבידיו הקטנים מותר לצאת וקטע
בשתי רגליו ומהלך על שוקיו ועל ארכובותיו
ועושה סמוכות שלעור לשוקיו יוצאין בהן
בשבת" יז חגר שאינו יכול לילך בלא מקל
מותר לילך בו אף אינו קשור בו אבל אם אפשר
לו לילך זולתו ואינו נוטלו אלא להחליק עצמו אסו'"
יח סומא אסור לו לצאת במקל" יט מי
שהוא אסור וכבלים ברגליו מותר לצאת בהם"
כ אין יוצאין באנקטמין והוא כמין חמור
שעושין הליצנין ונראה כרוכב עליו והוא עושו
והולך ברגליו ולא בקשרי והם עצים גבוהים שיש

בהם מושב לכוף הרגל והולכים בטיט ורא...
בנמי והן כמין צורת פרצוף שנותנים על
הפנים להפחיד התינוקות" כא אין יוצאין
בתיבה שקופה ומחצלת אבל יוצאין בשקין וירדין
וחמלה" כב יוצאין במוך וספוג שעל
המכה לא שהם מרפאים הלכך הוי כמו תכשיט
וכן בקליפת שום ובצלים אובאספלונית ומלוגמא
ורטייה שעליה ואם נפלו מעליה לא יחזירם
וכל שכן שלא יתנם בתחלה אבל אסו לכרוך
חוט או משיחה על המכה לצאת דכיון שאינן
מרפאים הוי משוי אב' באגד שכורך על הרטייה
של תפור מעליו יכול לילך בו וקושרו ומתירו
כג הבנים יוצאין בזגין הארוגין להם בכסו...
אבל אם אינם ארוגין לא" כד יוצאין בקמ...
שקושרין אותם בקשרים ותולין אותם לרפוא...
כה אין יוצאין בקמיע שאינו מומחה ואם
הוא מומחה יוצאין בו לכש' אתמחי גברא ורא
קמיעא כגון שכתב לחש א' בג' אגרות ורפ...
שלשתם ג' בני אדם דאתמחי גברא לאותו
בכל פעם שיכתבנו אבל לא לשאר לחשים ו...
אין הקמיע מומחה אם יכתבנו אחר לכש' את...
קמיעא ולא גברא כגון שנכתב לחש אחד ב...
אחת ורפא בו ג' פעמ' שאותה אגרת מומחה ל...
אדם ולכש' אי אתמחי גברא וקמיעא כגון שנ...
לחש אחד בג' אגרות וכל א' הועילה לג' אנשי...
או לאדם א' ג' פעמ' אתמחי גברא ללחש זה
בכל אגרת שיכתבנו ואתמחו אגרות הללו לכל
אדם" אבל אם כתב ג' קמיעין לאדם א' ורפאו ג'
פעמ' לא אתמחי לא גברא ולא קמיעא ומותר
לצאת בקמיע מומחה לכש' הוא שלכתב או...
שלעיקרין בין בחולה שיש בו סכנה בין בחולה
שאין בו סכנה ולא שנכפה כבר ותולהו
לרפואה אלא אפ' לא אחזו החולי אלא שהוא
ממשפחת נכפין ותולהו של' יאחזנו שדי

וקושרו ומתירו ברה"ר וכל"ש שלא יקשרכו
בשיר או בטבעת ויוצא לרה"ר שאז יאמרו
שיוצא בו לשם זה ואסור דלאו תכשיט הוא" כ"ו
נאמן לומר הרופא על עצמו שהוא מומחה" כ"ז
יוצאין בביצת התרנגול ובשן שועל ובמסמר
הצלוב בין בחול בין בשבת ואין בו משום דרכי
האמורי וכן בכל דבר שהוא משום רפואה אבל אם
עושה מעשה ואינו ניכר בו משום רפואה אסור
משום דרכי האמורי אבל כל לחש מותר ולא אסרו
אלא באותם שבדקו ואינם מועילים" ויש מי שחושש
בכל קמיע שאינו מומחה משום דרכי האמורי"
כ"ח מי שיש לו מכה בפסת רגלו וקושר עליה
מטבע להגין שלא ינגף ברגלו וגם הוא מרפא מותר
לצאת בו" כ"ט היוצא בטלית מקופלת על
כתיפו דהיינו שלאחר שנתנה על ראשו מגביה
שוליה על כתפיו חייב חטאת אבל אם אינה על
כתיפו אלא משולשלת ברחבה למטה מכתפיו
שרי שמאחר שהוא מתעטף בטליתו ומתכסה
בה כתפיו וגופו אע"פ שמתקצר קצת מלמטה
מותר ונ"מ זה מותר להתעטף בטליתו תחת הגלימא
להביאו לבי הכנ' ל' מותר לצאת ברה"ר
בטלית סביב הצואר" ל"א היוצא מעוטף
בטליתו וקיפלה מכאן ומכאן בידו או על כתיפו
אם נתכוין לקבץ כנפיו כדי שלא יקרעו או כדי
שלא יתלכלכו אסור ואם קבצם להתנאות בהם
כמנהג אנשי המקום במלבושן מותר והמ"מ בטליתות
שלהם שהיו יריעה אחת מרובעת אבל מלבושים
דידן כשהוא לבוש בהם ומוציא ידיו מתוכם
מותר לתפוס קצתם בידו ולהגביהם כדי שלא יתל
יתלכלכו בטיט או כדי שלא יעכבוהו ללכת"
ל"ב היוצא במעות הצרורים לו בסדינו חייב"
ל"ג אסור לצאת בשבת במעות או בכסף וזהב
התפורים בבגדיו" ל"ד יוצא אדם בסודר
המקופל על כתיפו אע"פ שאין נימה כרוכה לו

על אצבעו ואם אין הסודר חופה ראשו ורובו אסור
לצאת בו אא"כ קשר שני ראשין למטה מכתפיו
זה עם זה" ל"ה לבדים הקשים אסור להביאם
ברשות הר' או בכרמלית כשהוא מעוטף בהם
ואם אינם קשים הרבה מותר" ל"ו מותר
לצאת בשבת בשני מלבושים זה על גבי זה בין
לצרכו בין לצורך חבירו בין שהם שני חלוקים
בין שהם שני סרבלים בין שהם שתי חגורות
זו על גבי זו ואפי' אין מלבוש מפסיק ביניהם"
ל"ז מותר לצאת בשבת בבתי ידים הנקראים
גואנטי"ש ויש מי שמחמיר להצריך שיתפרם
מעי"ש בבתי ידים שלמלבושין או שיקשור
בהם קשר שלקיימא יפה וראוי לחוש לדבריו"
ל"ח היוצא בשבת בטלית שאינה מצויצת
כהלכתה חייב מפני שאותן החוטין חשובין הם
אצלו ודעתו עליה עד שישלים ויעשה ציצית
ואם היא מצוייצת כהלכתה אע"פ שאין בה תכלת
מותר לצאת בה בשבת" ל"ט כילה שיש בה
רצועות שמותחין אותה בהם מותר להתעטף
בה ולצאת לרה"ר ואין הרצועות חשובות
כמשוי שמבוטלות אגבה הלכך מותר לצאת
ברצועות התלויות באבנט אע"פ שאין המנעלים
קשורים בהם דלא חשיבי ובטלי אגב האבנט
אבל אם הם שלמשוי חשיבי ולא בטלי ואסור
אם אין המנעלים קשורים בהם וה"ה לכל דבר
שנפסק מן הבגד וראשו א' מחובר כגון לולאות
ואינו חשוב מותר לצאת בו ואם חשוב הוא אסור
לצאת בו" מ' לצאת בשב' בטבע שבראשו
העשוי להגין מפני החמה יש מי שאוסר משום
דחיישינן שיגביהנו הרוח מראשו ואתי לאיתויי
ד' אמות ברה"ר אא"כ הוא מהודק בראשו או שהוא
עמוק שראשו נכנס לתוכו ואין הרוח יכול
להפרידו מראשו או שהוא קשור ברצועה
תחת גרונו ובהכי ליכא למיחש למידי"

מ״א המוציא תפלין בשבת בגלוי במקום שאין
משתמרין אם יש סכנה שגלוו של׳ להכירן
תפלין מכסן והולך לו״ ואם אין סכנה אם יש
בהם רצועות שבכך ניכר שהם תפלין ולא
קמיע׳ והן קשורות שיכול ללבשן מכניסן
זוג זוג דרך לבישה עד שיכניס כולם״ ואם הוו
רבים שלא יספיק ללבשן ולהכניסן זוג זוג
יחשיך עליהם עד הלילה ויביאם ואם לא יחשיך
מפני לסטים מוליכם בפחו׳ פחות מד׳ אמו׳ או
נותנם לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר
החיצונה״ מ״ג המוציא ס״ת בשדה אם אינו
שעת סכנה יושב ומשמרו ומחשיך עליו ואם
היו גשמים יורדין מתעטף בעור וחוזר ומכסה
אותו ונכנס בו״ מ״ד הבא להציל עליו
מפני הדליקה לובש כל מה שיכול ללבוש כו׳
ועוטף כל מה שיכול לעטוף ופושט וחוזר
ולובש ומוצי׳״ מ״ה מי שנשרו כליו במים
הולך בהם ואינו חושש שמ׳ יבא לידי סחיטה
ולא ישטחם לנגבם מפני מראית העין של׳
יחשדוהו שכבסן בשבת ואפי׳ בחדרי חדרים
שאין שם רואים אסו׳ ולא אסו׳ אלא לשוטחן
בשבת אבל אם שטחן מע״ש כליו המכובסים
אינו חייב לסלקן בשבת״ מ״ו בגדים
השרויים במים אסו׳ לתתן סמוך לאש״ מ״ז
לא ישטוט אדם כליו בשבת אפי׳ מן הזיעה״
מ״ח מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו
ולא חיישינן שמ׳ יבוא לסחוט ולא ימסור
לבלנים שהם חשודין על הסחיטה״ מ״ט
מותר לרחוץ ידו בנהר בשבת ובלבד שלא
יוציאם עם עמם עליהם חוץ לנהר ו׳אמו׳״
נ׳ יוצאים בכשתן פרוך וצמר מנופץ
שבראשי בעלי חטטין אימתי בזמן שצבען
וכרכן או שיצא בהם שעה אחת מבעו׳ יום״
נ״א מות׳ לצאת במצנפת שתולים בצואר

למי שיש לו מכה בידו או בזרועו לכן בסמרטוטין
הכרוכים על היד או על האצבע שיש בידו
מכה״ ש״ב דיני ניקוי וקיפול הבגדים
בשבת ובו י״ג סעי׳״ א׳ המנער טלית חדשה
שחורה מן הטל שעליה חייב שהניעור יפה לו
כמו כיבוס והוא שמקפיד עליה של׳ ללבשו
בלא ניעור״ ב׳ המלקט יבולת שעל גבי
בגדים כגון אלו היבולות שבכלי הצמר שנשא׳
בהן מן האריגה חייב משום מכה בפטיש והוא
שיקפיד עליהם אבל אם הסירם דרך עסק
פטו׳״ ג׳ מקפלים כלים בשבת לצורך שבת
ללבשם בו ביום ודוקא בידם ובחדשים שלא
נתכבסו ולבנים ואין לו להחליף ואם חסר א׳
מאלו התנאים אסור״ ויש מ״ש דלקפלן שלא
כסדר קפולו הראשון מות׳ בכל ענין ונראי׳
דבריו״ ד׳ מכבש שלבעלי הבתים מתירים
אותו לטול ממנו בגדים לצורך השבת ושל
אומן אסו׳ מפני שהוא תחוב בחזקה והוה
דומה לסתירה״ ה׳ חלוק לאחר כביסה
והוא מתקשה ומשפשפים אותו בידים כדי
לעשותו בשבת שאינו מתכוין לא לרכו
אבל סורך אסו׳ מפני שמתכוין לצחצחו
והוי כמלבן״ ו׳ טיט שעל רגלו מקנחו
בכותל אבל לא בקרקע דלמא אתי לאשוויי
גומות ויש מי שאוסר אף בכותל״ ז׳
טיט שעל בגדו משפשפו מבפנים דלמא
מוכחא מלתא לאתחזויי כמלבן אבל לא
בחוץ דדמי למלבן ומגרד בצפורן ויש
מפרשין דה״מ לח אבל יבש אסו׳ דהוי טוחן
ח׳ אין מגרדין מנעל בין חדש בין ישן
מפני שקולף העור והוי ממחק״ ט׳ מות׳
ליתן מים ע״ג מנעל לשכשכו אבל לכבסו
דהיינו שמשפשף צדו זה על צדו זה אסו׳
אבל בגד שיש עליו לכלוך אסו׳ אפי׳ לשכשכו

ראהו כיבוסו ולא מקנחו בסמרטוט מקל ולא
בדוחק פן יסחוט" י הרוחץ ידיו טוב לנגבם
בכח זו בזו ולהסיר מהם המים כפי יכלתו
קוד' שיקנחם במפה" יא מי שנתלכלכה
ידו בטיט מקנחה בזנב הסוס ובזנב הפרה
ובמפה הקשה העשויה לאחוז בה קוצים אב'
לא במפה שמקנחים בה ידים של יעשה כדרך
שהו' עוש' בחול ויבוא לכבס המפה" יב
אסו' לנגב כוס שהיה בו מים או יין במפה
משו' דאתי לידי סחיטה" יג אין מסתכלין
בשבת במראה שלמתכת שהי' חריפה כאמי'
דחיישנן שמ' ישיר בה נימין המדולדלין ואפ'
אם הי' קבועה בכותל אב' מות' להסתכל
במראה שאין בה חשש זה אפ' אינה קבועה"

שג דיני תכשיטי אשה

ובו כ"ז סעי'" א לא תצא אשה בחוטי
צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה
מפני שצריכה להסירם בשעת טבילה
חיישנן שמ' תוליכם ד' אמו' בר' הר' ואם הם
קלועות בשערה מות' ויש מי שאוסר" ואם
הם מעשה אורג מותר שאינה צריכה להסירם
בשע' טבילה" ב מות' לצאת בחוטים שב'
צוארה שהם רפויים ואינה צריכה להסירם
בשע' טבילה אב' בקטלה שבצווארה אסור
מפני שצריכה להסירה בשע' הטבילה לפי
שהיא מהדקת כדי שתראה בעלת שער
וחיישנן דלמא אתיא לאיתויי ד' אמו' בר' הר'
ולא תצא בטוטפת והו' כמין ציץ ואינו מגיע
לא עד לחיים שכורכתו על ראשה ותולה לה
על לחיים מכאן ומכאן והוא שאינם תפור'
בשבכה דחיישינן דלמא שלפא לאחוויי
ואתיא לאתויי ד' אמו' בר' הר'
אב' אם תפורים ליכא למיחש להכי ומותר"
ג ולא תצא בכפה של צמר דהינו חוטי

דעמרא דגדילן ועבידי כי הוצא ורחבים כשתי
אצבעו' כשיעור ציץ דלא כאיצטעייא דהינו
מטלית שתולין בו חוטים שלצבעונין ותולין
אותו לכלה להפריח ממנה הזבובים" ד
לא תצא בעיר שלזהב ופרש"י שהו' תכשיט
עגול ומצויירין בו כמין עיר ויש באמצע
לשון שמחברין אותו למלבוש ור"ת פירש
שהו' כמין עטרה לראש" ה כלילא והו'
תכשיט שמניחתו על פדחתה מאוזן לאוזן
וקושרתו ברצועו' התלויות מותרת לצאת בו
בין שהו' עשוי מחתיכות שלזהב חרוזות
בחוט בין שאותם חתיכות קבועות במטלית"
ו ריסוקיא דהינו חתיכת מעיל רחבה ואם
ישבה רצועות קצרות תלויות בה לקשרה
בהם ולהדקן סביבותיה במהדק שרי ואם
אין לו רצועות אסו'" ז לא תצא בקטלה
דהינו בגד שיש לו שנצים כעין מכנסים
ומכניסים בה רצועה רחבה וקושרים סבב
צוארה והבגד תלוי על לבה והו' חשוב ומצוי'
בזהב" ח לא תצא בנזמי האף אב' יוצאה
בנזמי האוזן" ט לא תצא במחט נקובה
ואם יצאה חייבת ושאינה נקובה אם מעמדת
בה קישוריה מות' לצאת בו ואם אינה מעמדת
בו קשוריה אסור" י לא תצא בטבעת
שיש עליה חותם ואם יצאת חייבת וכשאין
עליה חותם לא תצא ואם יצאת פטורה"
יא לא תצא בכולייאר והוא תכשיט
שקושרת בו מפתחי חלוקה ולא בכובלת
והוא קשר שקושרים בו בושם שריחו טוב"
יב אם חסר א' משיניה ומשימה אחר
במקומו אם הוא שלזהב לא תצא בו דכיון
שמשונה במראה משו' שנים דלמא מכלו
לה ושקלא ליה ומחויא אבל שלכסף שדומה
לשאר שנים מות' וכ"ש שן דאדם" יג

לא תצא במנעל הקרוע למעלה דמחכו עליה
ואתיא לאיתויי ולא במנעל חדש שמא לא יבוא
למדתה אא"כ נסתה ללכת בו מאתמול שהו'
למדתה אבל איש מות שאינו מקפיד לכך"
יד יוצאה בחוטי שער בין שהם עשויים
משערה או משער חברתה ואפי' משעיר
בהמ' ובלב' של תצא בקנה בשלילה ולא
הילדה בשלקנה" טו יוצאה בקשר
שעושין לרפואת קיטוף עין הרע של ישנ׳
ובמוך הקשור ומהודק באזנה ובמוך שבס'
נדלה הקשור בסנדלה ובסנדל ומנעל הטנו'
מים מכל צד אע"פ אינו קשור מות ובמוך
שהתקינה לנדתה אע"פ אינו קשור דכיון שהו'
מאוס לא חיישינן דלמא שקלא ליה אע"פ אם
יש לה בית יד ובפלפל ובגלגל מלח ובכל
בושם שתתן לתוך פיה ובלב' של תתנם
לכתחלה בשבת ואם נפל לא תחזיר ובבתי
שוקים שקושרין במשיחה סביב שוקיה
אע"פ שאין המשיחה קשורה בהם ולא
חיישינן שמא ישתלשלו למטה ויוצאה באצע'
שמניחין במכה או בשוק והוא שתהא דבוקה
לבשר ולא תשמט ויש מי שאוסר בשלרוע"
יו כל מה שיכולה לצאת יכולה להתירה
בר"ה ולא חיישינן דלמא מיתנא ליה" יז
יש אוסרים להביא מפתח אפי' בחצר הבית
כי אם בידו אבל לא בחגורת שמא ישכח
ויוציאנה לר"ה" יח כל שאמרו חכמי'
לצאת בו לר"ה אסור לצאת בו לחצר
שאינה מעורבת חוץ מכבול ופאה נכרית"
דהיינו קליעות שער שקולעת בתוך שערה
ויש דכל שאסרו לצאת בו אפי' להתקשט
בו בבית אסור וכ"ש לצאת בו לחצר המ'
עורבת חוץ מכבול ופאה נכרית" ויש שהכל
מות לצאת בו בחצר אם אינה מעורבת"

והאידנא נושא דידן נהגו לצאת בכל תכשיטי'
ויש שאמ' דמדינא אסורות אלא כיון של'
ישמעו מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידו'
ויש שלימדו עליהם זכות לומ' שה[illegible]
כן עפ"י כלל אחרון שכתבת של אסרו
לצאת בתכשיטין לחצר שאינה מעורבת
והשתא דלית לן רשו' הר' גמור הל' כל ר"ה
שלנו כרמלית ודינו כחצר שאינה מעורבת
ומותר" ומיהו טבעת שיש עליה חותם
לאשה ושאין עליה חותם לאיש דתנן בהו
חיוב חטאת אף בכרמלית אסור לדידן וה[illegible]
לכל מאי דאתאמר ביה חיוב חטאת" ויש מ[illegible]
שבזמן הזה שנהגו האנשים לצאת בטבעת
שאין עליה חותם הריהו להם כתכשיט
ושרי ולפ"ז אפשר דכיון שנהגו הנשים
להביא טבעת שיש עליה חותם הריהו להן
כתכשיט ושרי ומ"מ צרי' להזהיר לנשים
של תצאנה לא במחטי' שהן צריכות להעמי'
קישוריהן ולא יותר כי בלא שאין להן תוע'
בן ישמעו לנו" יט צרי' להזהיר לנשים
יטלטלו מחט שניטל חודה או עוקצה לשום
בצעיפיהם אא"כ ביטל מעש חודה ועוקצה
לשם כך" כ הבנות הקטנות שנוקבות
אזניהן כי לתת בהם נזמים כשיגדלו" וכד'
של יסתמו הנקבים נותנין בהן קיסמין מות'
לצאת בהן וה"ה אם נותנין חוטין באותם נק'
שמות לצאת בהם אם אינם צבועים אבל אם
הם צבועים אסו'" כא אין יוצאה אשה
רעולה והוא שמעטפת כל ראשה חוץ מהפנים
כב מורפת בשבת על האגוז ועל האבן
שייחדתו לכך ויוצאה בו אבל על המטבע
אסו' לצרוף בשבת דלא בר טלטול הוא ולא
מהניא ביה יחוד ואם פרפה עליו מעש מות
לצאת בו בשבת" כג אם היתה צריכה

להוציא אגוז לבנה ופרפה עליו כדי להוציאו
אם לרשות הר׳ אסו ואם לכרמלית מותר״ כ״ד
יוצאה באבן תקומה ובמשקל ששקלו כנגדו
כדי שלא תפיל ואפי׳ לא נתעברה עדיין״ כ״ה
אסו לאשה שתעביר בשבת סרק על פניה
בצק וכשנוטלתו מאדים הבשר״ כ״ו
אסור לקלוע האשה שערה בשבת ולא להתיר
קליעתו אב׳ יכולה לחלוק שערה״ כ״ז אסו
לסרוק במסרק בשבת ואפי׳ אותו משער חזיר
שאי אפשר שלא יעקרו שערות״

ש״ד על א׳ לה עבד

מצווה על
שביתתו״ ובו ג׳ סעי׳ א׳ אדם מצווה
על שביתת עבדו שמל וטבל לשם עבדות
וקבל עליו מצות הנוהגין בעבד אב׳ אם לא
מל ולא טבל ולא קבל עליו ז׳ מצוות בני נח
הרי הוא כגר תושב ומות׳ לעשו מלאכה
דשבת לעצמו אבל לא לרבו ואסו כל ישרא׳
לומ׳ לו לעשו מלא׳ בשב׳ לצורך ישר׳ אפ׳ מי
שאינו רבו ואם לא קבל עליו שום מצוה לא
עדיין הו׳ גוי גמור דינו שוה לקבל עליו שבע
מצות ולפ״ל צרכי חולה שאין בו סכנה דקי״ל
אומ׳ לגוי ועושה וכן מת ביום טוב ראשון
דקי״ל יתעסקו בו עממין אסו לומ׳ לעבד ישר׳
אפ׳ הוא עבד צ׳לים דכיון דמלאכת העבד
אסורה מן התורה לא הותרה בדבר שאין בו
פיקוח נפש ויש חולקי׳ ומתירים בזה׳ ומ״מ אס
היה עושה מלאכת רבו שלא מדעתו וניכר שהו׳
עושה לדעתו מות׳ ואינו צרי׳ להפרישו ולישׂ׳
אחר שאינו רבו אפ׳ עושה לדעת ישר׳ מות׳
כל שאין שם אמירת ישר׳ ובלב׳ שלא ייהנה
ישר׳ בשב׳ מאותה מלאכה״ וי״א שכל שלא
קיבל עליו ז׳ מצות בני נח כיון דגוי גמור
הו׳ אין רבו מוזהר עליו ולפ״ל צרכי חולה
שאין בו סכנה וכן צרכי מת ביו״ט ראשון

מותר לומ׳ להם לעשותם״ ב׳ והיכא דמותר
העבד לעשו מלאכה לעצמו אם א״ל האדון שי׳
עשה לעצמו ז׳ זון עצמו ביום השבת כיון ש׳
התנה עמו מבעו׳ יום עושה הו׳ לצרכי מזונותיו
ובלב׳ בצנעה שלא יהא בדבר חשש רואים״ ג׳
גוי גמור שהו׳ שכיר אין רבו מצווה על שביתתו״

ש״ה במה בהמה

יוצאת בשבת
ובו כ״ג סעי׳״ א׳ בהמה יוצאה במה שמש׳
תמרת בו אבל אם אינה משתמרת בו אלא הוי
כטירותא יתירתא ביותר היה משוי וכן כל דבר
שהוא לנוי ולא לשמר לא תצא בו הלכך נאקה
יוצאה בזממא דפרזלא שהוא טבעת של ברזל
וניקב חטמו ומכניסו בו״ והמורא לובא בפגא
דפרזלא והינו מדינה באפיסר שהו׳ קביסטרו
ומד׳ וחמור וסוס יוצאי׳ באפסר או ברסן שהו׳
פרינו אבל לא בשניהם ומות׳ לכרוך חבל האפסר
סביב צוארה ותצא בו ומותר לטלטל האפסר
וליתנו על הבהמה ובלב׳ שלא ישען עליה״
ב׳ אם קשר חבל בפי הסוס ה״ז משוי לפי שאינו
משתמר בו״ ג׳ לצאת חמור בפרומביא אסו״
ד׳ כל בהמה שעסקיה רעים אע״פ שאין בנות
מינה צריכות לאותה שמירה והיא צריכה מות׳
לצאת בה״ ה׳ בעלי השיר כגון כבלים של
ציידים וחיות קטנות שיש להן כמין אצעדה
סביב צוארן וטבעת קבועה בה ומכניסבה
רצועה ומושכין אותה בה מות׳ שיצאו בשיר
הכרוך על צואר ויכולים למשכן בהן״ ו׳
אילים יוצאים לבובים והו׳ עור שקושרי׳ להם
תחת זכרותן שלא יעלו על הנקבות״ והרחלות
יוצאות שחוזות והו׳ שקושרין לתן כלפי
מעלה כדי שיעלו עליהן הזכרים ויוצאות ש׳
כבונות והו׳ שקושרין בגד סביבן לשמור הצמר
שיהיה נקי״ והעזים צרורות והו׳ שקושרין
ראשי דדיהן ולא יחלבו האז מהדק שפיר״

אבל אם קשר כדי לשמור חלבן של' יפול לארץ
אסו' דלא מהדיק שפיר וחיישנן דלמא נפיל
ואתי לאיתויי״ ז חמור יוצא במרדעת והו'
שתהא קשורה לו מע״ש ושאר כל הבהמות אסו'
ולא יצא באוכף אע״פ שקשור לו מע״ש״ ח
מות' ליתן מרדעת על החמור מפני הצנה ובלב'
של' יקשרנו מפני שכשקושר צרי' ליקרב א״ו
ונמצא משתמש בבהמה אבל על הסוס כיון
דלית' לה' צער אסו' ליתן עליו מרדעת בשבת
בין מן החמור בין מן הסוס אסו' כיון דלית ליה
צער חס לא יסירנה ואוכף אסו' בין לטול בין
להניח בין לחמור בין לסוס״ ט אוכף שעל
גבי החמור שבא מן הדרך ונתיגע וצרי' להסירו
לצננו לא יטלנו בידו אלא מתיר החזק מתחתיו
ומוליכו ומביאו בחצר והוא נופל מאליו״ י אין
תולין לחמור טרסקל בצוארו ליתן מאכלו
בתוכו שיאכל' אבל עגלים וסייחים שצוארן
קצר ומצטערים לאכול ע״ג קרקע שרי בחצ'
אבל אין יוצאין בו״ יא לא יצא הסוס בזנב
שועל שתולין בין עיניו של' תשלוט בו עין הרע
ולא בזהורית שעושים בו לנוי ולא עדיים בכיס
שבדדיהם שקושרים אותה של' ישרטו דדיהן
בקוצים ולא פרה בחסום שבפיה שחוסמין
פיה של' תרעה בשדות אחרים ולא כל בהמה
בסנדל שנועלין ברגליה של' תנגף אבל יוצאה
באגד שעל גבי מכה ובקשקשים שעל גבי
השבר והם לוחות שקושרים להם סביב העצם
הנשבר בה״ ובשליה שיצאת מקצתה ותלויה
בה ופוקק זוג שבצוארה ומטייל בה בחצ'
אבל לא תצא בו לר״ש הל' אע״פ שהו' פקוק בין
אם הוא בצוארה בין אם הוא בכסותה״ יב
אין הגמל יוצא במטולטלת והוא כמין כר קטן
שנותנין תחת זנבו אם היא קשורה לו בזנבו
אבל תהיה קשורה בזנבו ובחטוטרתו או

בשליה״ יג לא תצא שום בהמה לא עקוד
ולא רגול פי' עקוד שקושר ידה אחת עם רגלה
ורגול היינו שקושר אחת מרגליה כלפי מעלה
של' תלך אלא על ג' רגלים״ יד לא יקשור
גמלים זה אחר זה והוא תופס באפסר הראשון
וכולן נמשכין על ידו אבל אם תופס כמה
אפסרי גמלים בידו מותר״ טו ויש מי
שאוסר גם בזה ולא התירו אלא להוציא בהמה
אחת לבדה והיא מושכה בחבל״ טז המוציא
בהמה והיא מושכה באפסר צרי' ליזהר שלא
יצא ראש החבל מתחת ידו טפח למטה דדמי
כמי שנושאה בידו ולא מתחזא מאפסר
הבהמה וגם לא יניח הרבה מן החבל בין ידו
לבהמה כדי של' יכביד עד של' יגיע בטפח
הסמוך לארץ ואם הוא ארוך יכרוך אותו סביב
צווארה״ יז אין חמור יוצא במרדעת בזמן
שאינה קשורה מע״ש ולא בזוג אע״פ שהוא
פקוק ולא בסולם שבצוארו והן לוחות שקושרין
סביב צוארו של' יחכך מכתו ולא ברצועה
שברגלו והוא כמין טבעת עבה שעושין
וקושרין ברגלי בהמה שפסיעותיה קצרות
ומכה רגליה זו בזו ועושין לה זוג להגין שלא
תכה זו בזו״ ואין התרנגולים יוצאין בחוטין
שקושרין ברגליהם לסימן ול' ברצועה שקושרין
ברגליהן כדי של' ישברו הכלים״ ואין האילים
יוצאין בעגלה שתחת אליותיהם שעושין
להם כן כדי של' תהא האליה נגררת בארץ
ואין העזים יוצאות בעץ ידוע שנותנין ב
בחוטמיהן כדי שיתעטשו ויפלו תולעים
שבראשיהם ולא העגל בעול קטן שנותנין
על צוארו ולא בזמם שמניחין בחוטמו
של עגל כדי של' יינק״ ולא פרה בעור שנותנין
על דדיה כדי של' יינקוה השרצים״ ולא
ברצועה שבין קרניה בין אם היא לשמור

בין אם היא לנואי" ולא תצא פרה בחבל שבצו'
ארה לפי שאינה צריכה שמירה אבל עגלים
מותרים לפי שהם מורדים בקל" יח אין
רוכבין ע"ג בהמה ולא נתלין עליה ואפי' בצדה
אסור להשתמש אבל צדדי צדדין כגון שדבר
א' מונח על צדה והוא משתמש בו מותר ואם
עלה עליה אפי' במזיד ירד משום צער בעלי חיי
ומטעם זה פורקין משוי שעליה כיצד עושה
מכניס ראשו תחת המשוי ומסלקו לצד אחר
והוא נופל מאליו" יט בהמה שנפלה לאמת
המים אם המים עמוקים ומפני כך אינו יכול
לפרנסה במקומה מביא כרים וכסתות ונותן
תחתיה משום צער בע"ח" אע"פ שמבטל כלי
מהיכנו" כ מות' לומ' לגוי לחלוב בהמות בש'
משו' צעב"ח" שהחלב מצערה והחלב אסור
בו ביום" וי"א שצרי' ליקנותו מן הגוי בדבר מועט
שלא יהא נראה כחולב לצורך ישרא'" כא
גבינות שעושות השפחות מעצמן מחלב
שלישראל מות' כיון שאינו אומ' להן שיעשו"
כב מי שיש לו נער גוי ורוכב על הבהמ' בשב'
כשמוליכה להשקותה אין צרי' למנעו שהחי
נושא את עצמו אב' צרי' למנעו שלא יתן עליה
בגדיו ולא שום דבר" כג מות' למסור סוס או
פרד או חמור לרועה גוי אע"פ שהגוי משתמש
בהם בשב' אין בכך כלום כיון דשלא מדעת
ישר' הוא עושה ואין מגבין שכירות ממנו ואם
רואהו משתמש בה בשב' ממחה בידו"

ש"ו בא' דן חפצים מותר לדבר בשב'

ובו יד סעי'" א ממצוא חפצך" חפציך
אסורי' אפי' בדבר שאינו עושה שום מלאכה
כגון שמעיין בנכסיו לראות מה צרי' למחר
או לילך לפתח המדינה כדי שימהר לצאת
בלילה למרחץ וכיו"ב אין מחשיכין על התחום
לשכור פועלים אבל מחשיך על התחום להביא
בהמתו וי"א שאם אין הבהמה יכולה לילך
ברגליה כגון שהוא טלה אינו רשאי להחשיך"
ב היתה בהמתו עומדת חוץ לתחום יכול
לקרות לה כדי שתבוא" ג מחשיכין על
התחום על התחום לעשו' צרכי כלה או צרכי
מת להביא לו ארון ותכריכין ויכול לומ' לחבירו
שיחשיך כדי שיביא לו ויכול לומר לו לך
למקום פלוני למחר ואם לא מצאת במקום פל'
לך למקום פל' לא מצאת במנה קח במאתים
ובלבד שלא יזכיר סכום קח לו ומ' שלא יאמ'
לו סך של להוסיף עליו וכ"א אם לקח ממנו
בשמונה לא יאמ' לו תן לי בשנים ואהיה חי'
לו עשרה" ד השוכר את הפועל לשמור
לרעים או דבר אחר אינו נותן לו שכר שבת
לפי שכ' אחריות שבת עליו היה שכיר שבת
שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע נותן לו
שכר שבת לפי שכ' אחריות שבת עליו" ולא
יאמר תן לי של שבת אלא אומ' לו תן לי שכר
השבוע או החדש או יאמ' לו תן לי שכר עשרה
ימים" ה אסור להשכיר חזנים להתפלל
בשבת ויש מי שמתיר" ו חפצי שמים
מות' לדבר בהם כגון חשבונו' של מצו' לפסוק
צדקה ולפקוח על עסקי' ר"ה ולשדך התינוק לארס
וללמדו ספר או אומנות" ודוקא לדבר אם
רוצה להשתכר אבל לשוכרו ולהזכיר לו
סכום מעות אסו'" ז מות' למדוד בשב'
מדידה של מצוה כגון למדוד אם יש במקוה
מ' סאה ולמחר אסור מי שהוא חולה ולחוש
עליו כמו שנוהגין הנשים מות' דהוי מדידה
של מצוה" ח הרהור בעסקין מות' וכו"מ
משו' עונג שבת מצוה שלא יחשוב בהם ויהא
בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה" ט אסור
לומ' לגוי שילך חוץ לתחום בשבת אחר קרובי
המת שיבואו להספידו אבל חולה דתקיף

ליה עלמא ואומ׳ שישלחו בעד קרוביו ודאי
שרי׳ י׳ להחליף משכון לגוי בשב׳ מות׳
אם הוא מלבוש ויוציאנו הגוי דרך מלבוש׳׳
יא מות׳ לקנות בית בא״י מן הגוי בשב׳ וחותם
ומעלה בערכאות׳׳ יב מות׳ להכריז בשב׳
על אבידה אפי׳ הוא דבר שאסור לטלטלו׳׳
יג להכריז בשבת על קרקע שנמכר שכל
מי שיש לו זכות עליו יבא ויגיד ואם לאו יאבד
זכותו אסור׳׳ יד מי ששלחו לו שהוציאו
בתו מביתו בשב׳ להוציאה מכלל ישר׳ מצוה
לשים לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה ויוצא
אפ׳ לג׳ פרסאות ואי לא בעי למעבד כייפינן
ליה׳׳

שו״ז דיני שבת התלויים

בדבור׳׳ ובו כב סעי׳׳ א ודבר דבור
שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול
הלכך אסו׳ לומ׳ דבר פל׳ אעשה למחר או
סחורה פלו׳ אקנה למחר ואפ׳ בשיחת דברים
בטילים אסו׳ להרבות׳׳ ב אסור לשכור
פועלים ולא לומ׳ לגוי לשכור לו פועלים
בשב׳ אע״פ שאין הישר׳ צרי׳ לאותה מלא׳
עד לאחר השבת שכל מה שהוא אסו׳ לעשותו
אסו׳ לומ׳ לגוי לעשותו ואפ׳ לומ׳ ליקוד השב׳
לעשות בשבת אסו׳ אבל מות׳ לומ׳ לו אחר
השבת למה לא עשית דבר פלו׳ בשב׳ שעבר
אע״פ שמבין מתוך דבריו שרצונו שיעשו
בשב׳ הבאה׳׳ ג אסו׳ ליתן לגוי מעות
מע״ש לקנות לו בשב׳ אבל יכול לומ׳ לו קנה
לעצמך ואם אצטרך אקנה ממך לאחר השב׳׳׳
ד מות׳ ליתן לגוי מע״ש לקנות לו ובלבד
שלא יאמ׳ לו קנה בשבת׳׳ ה דבר שאינו
מלאכה ואין אסו׳ לעשותו בשבת אלא משו׳
שבות מות׳ לישר׳ לומ׳ לגוי לעשותו בשב׳
והוא שיהיה שם מקצת חולי או יהיה צריך
לדבר צורך הרבה או מפני מצוה׳ כיצד

אומ׳ ישר׳ לגוי בשבת לעלות באילן להביא
שופר לתקוע תקיעות׳׳ או להביא מים דרך
שלא עירבו לרחוץ בו המצער ויש אוסרין
ו׳ אסו׳ לחשב לחשבונותיו אפי׳ אם עבר
כגון כך וכך הוצאתי על דבר פל׳ ודוקא שעדיין
שכר הפועלין אצלו אבל אם פרעם כבר
מותר׳׳ ז מות׳ לומ׳ לחבירו הנראה
בעיניך שתוכל עמי לעמוד לערב אע״פ
שמתוך כך מבין שצרי׳ לו לערב לשוכרו
אבל לא יאמ׳ לו היה נכון עמי לערב׳׳ ח
יכול לומ׳ לחבירו לכרך פל׳ אני הולך למחר
וכן מות׳ לומ׳ לו לך עמי לכרך פל׳ למחר
כיון שהיום יכול לילך ע״י ברגנין וכן כל
כיוצא בזה שיש בו צד התר לעשותו היום יכ׳
לומ׳ לחבירו שיעשנו למחר ובלבד שלא
יזכיר לו שכירות׳׳ אפ׳ בדבר שאין בו צד
התר לעשותו היום אפ׳ אם אין בו אסור
דרבנן כגון שיש לו חוץ לתחום פירות
מוקצין כיון שאין לו להביאם היום אסו׳
לומ׳ לחבירו שיביאם לו למחר וכן אסו׳
לו להחשיך בסוף התחום כדי שימהר
הלינה לילך שם להביאם׳׳ אבל יכול להחשיך
בסוף התחום כדי למחר לילך שם לשמרם
שאפ׳ היום היה יכול לשמרם אם היו בתוך
התחום ואם לא כיון להחשיך אלא לשמרם יכול
אף להביאם׳׳ ט מות׳ להחשיך לתלוש
פירות ועשבים מגנתו וחרבתו שבתוך התחום
לא אסרו להחשיך בסוף התחום משו׳ דמינכ׳
מילתא׳׳ י מות׳ לומ׳ לחבירו שמור לי
פירות שבתחומך ואני אשמור פירותיך
שבתחומי׳׳ יא השואל דבר מחבירו
לא יאמ׳ לו הלויני דמשמע לזמן מרובה
ואיכא למיחש שמא יכתוב אלא יאמ׳ לו
השאילני ובלשון לע״ז שאין חילוק בין

הלויני להשאילני צרי׳ שיאמ׳ תן לי״ יב
זמן אורחים והכין להם כל מיני מגדים וכתב
בכתב כמה זמן וכמה מגדים הכין להם אסו׳
לקרותו בשבת. אפ׳ה׳ כתוב ע״ג כותל גבוה הרבה
משו׳ גזירה שמ׳ יקרא בשטרי הדיוטות דהינו
שטרי חובות וחשבונות. אב׳ אם חקקו בכותל
חקיקה שוקעת מות׳ אבל בטבלה ופינקס
אפ׳ אם הו׳ חקוק אסו׳ לקרותו״ יג שטרי
הדיוטות. דהינו שטרי חובות וחשבונות ואגרות
שלשאילת שלום אסו׳ לקרותם ואפ׳ לעיין בהם
בלא קריאה אסו׳״ יד לקרות באגרת
השלוחה לו ואם אינו יודע מה כתוב בה מותר
ולא יקרא בפיו אלא יעיין ואם הובאה בשבילו
מחוץ לתחום טוב ליזהר שלא יגע בה״
טו כותל או וילון שיש בו צורות חיות
משוכנות או דיוקנאות של בני אדם שלמעשי
כגון מלחמת דוד וגלית וכותבין זו צורת
פל׳ וזו דיוקן פל׳ אסו׳ לקרו׳ בו בשבת״ יו
מליצות ומשלים של שיחת חולין ודברי חשק
כגון ספר עמנואל וכן ספורי מלחמות אסור
לקרו׳ בהם בשב׳ ואף בחול אסו׳ משו׳ מושב
לצים ועובר משו׳ אל תפנו אל האלילים לא תפנו
אל מדעתכם ובדברי חשק איכא תו משו׳ מגרה
יצ׳ הרע ומי שחיבן ומי שהעתיקן וא״צ לו׳
המדפיסן מחטיאים את הרבים״ יז
אסו׳ ללמוד בשב׳ וימ׳ טו׳ זולת בדברי תור׳
ואפ׳ בספרי חכמות אסור ויש מי שמתיר ועל
פי סברתו מות׳ להבין באצטרולאב בשבת״
יח לשאול מה שמות בחול מותר בשבת״
יט סחורה הנפסדת בשב׳ ע״י גשמים או
דבר אחר או אי אתי בדקא דמיא ומפסיד
ממונו או שנתרועעה חבית של יין והולך
לאיבוד מות׳ לקרו׳ גוי אע״פ שודאי יודע
שהגוי יציל הממון״ וכן מות׳ לומ׳ כל המציל

אינו מציל אינו מפסיד כמו בדליקה שהתירו
לומ׳ כל המכבה אינו מפסיד ויש משמ׳ שלא
התירו אלא בדליקה דוקא״ כ ישר׳ שאמ׳
לגוי לעשו׳ לו מלאכה בשב׳ מות׳ לו ליהנות בה
לערב בכדי שייעשו״ כא אסו׳ לומ׳ לגוי
בשבת הילך בשר זה ובשלהו לצרכך ואפ׳
אין מזונותיו עליו״ כב כל שבות דרבנן
מות׳ בין השמשו׳ לצורך מצוה כגון לומר
להדליק לו נר בין השמשו׳ או אם היה טרוד
והוצרך לעשר בין השמשות״ עשרים ח׳ דברים
המותרין והאסורין לטלטל בשבת״ זכו נ״ב
סע׳״ א כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממוקצה
מחמת חסרון כיס כגון סכין של שחיטה או
של מילה ואזמיל של ספרים וסכין של סופרים
שמתקנין בו הקולמוסין כיון שמקפידין שלא לנע׳
בהם תשמיש אחר אסו׳ לטלטלו בשבת ואפ׳
לצורך מקומו או לצורך גופו וה״ה לקורנס שלבשמי׳
שמקפידין עליו שלא יתלכלך״ ב כל כלי
אפ׳ הוא גדול וכבד הרבה לא נתבטל שם כלי ממנו
לא מפני גדלו ולא מפני כבדו״ ג כלי שמלאכתו
לאיסור מותר לטלטלו בין לצורך גופו כגון קורנס
שלאגוזים או כפחים לפצוע בו אגוזים קורדום
לחתוך בו דבילה בין לצור׳ מקומו דהינו שצריך
להשתמש במקו׳ שהכלי מונח שם ומותר לו ליטלו
משם ולהניחו בכל מקו׳ שירצה אב׳ מחמה
לצל דהימ׳ שאינו צרי׳ לטלטלו אלא מפני שיירא
שישבר או יגנב שם אסור״ ד כלי שמלאכתו
להתר מות׳ לטלטלו אפ׳ אינו אלא לצור׳ הכלי של
ישבר או של יגנב אב׳ של׳ לצורך כלל אסור
לטלטלו ובכתבי הקדש ואוכלים מות׳ לטלטלם
אפ׳ שלא לצורך כלל״ ה יש מתירים לטלטל
כלי שמלאכתו לאסור אפ׳ מחמה לצל ע״י ככר
או תינוק״ ו כל הכלים שנשברו אפ׳ בשב׳
מות׳ לטלטל שבריהם ובלב׳ שיהיו ראויים

לשום מלאכה כגון שברי עריבה לכסות בה
התבית ושברי זכוכית לכסות בה פי הפך אבל
אם אינם ראויים לשום מלאכה לא״ ו׳ חתיכת
חרס שנשברה בחול מכלי וראויה לכסות בה כלי
מות׳ לטלטלה אפ׳ במקום שאין כלים מצויים שם
לכסותם בה״ ואם זרקה לאשפה מבעו״י אסור
לטלטלה כיון שבטלה מהיות עוד כלי ודוקא
חתיכת חרס משום דחזיא משברי כלים אבל
דבר שאין בו שייכות כלי כגון צרורות או
אבנים אע״פ שראויים לכסות בהם כלי אסו׳
לטלטלם״ ח׳ כל הכלים הניטלין בשב׳ ודלתותיהן
שנתפרקו מהם ניטלים בין נתפרקו בחול בין
נתפרקו בשבת״ ט׳ דלת שנשמטה תיבה
ומגדל יכולין ליטלה מהם ואסו׳ להחזירה גזרה
שמא יתקע ושל לול שלתרנגולים אסו׳ לטלטל בין
להחזיר דכיון דמחובר לקרקע איתביה בנין
וסתירה״ י׳ כסות בור ודות אין ניטלין אא״כ
יש להם בית אחיזה וא״ל מנכרן שהוא כלי ושל
כלים אפ׳ הם מחוברים בטיט יכולין ליטלם
אפ׳ אין להם בית אחיזה והוא שתיקנן ועשה בהן
מעשה והכינם לכך או נשתמש בהם מבעו״יום
וכסוי חביות הקבורות בקרקע לגמרי צריכין
בית אחיזה״ יא׳ מחט שלימה מות׳ לטלטלה
ליטול בה את הקוץ ניטלה חורה או חודה אסו׳
וחדשה של ניקבה עדיין מותר״ יב׳ שיירי
מחצלאות מותר לטלטלם דחזו לכסוי בהן טינפא
טינופת ואם זרקם לאשפ׳ מבעו׳ יום אסו׳ לטלטלם״
יג׳ שיירי מטלניות שבלן אם יש בהן ג׳ אצבעו׳
מות׳ לטלטלם ואם לאו אסו׳ ויש מתירין אפ׳ אין
בהם ג׳ על ג׳ שלא יהא טלית שלמצוה״ יד׳
מנעל חדש מות׳ לשמטו מעל הדפוס אע״פ שמ׳
מלאכתו לאיסור כיון דשם כלי עליו מות׳ לטלטלו
לצורך מקומו״ טו׳ מנעל שנפסקה רצועה
הפנימית עדיין תורת כלי עליו ומות׳ לטלטלו

נפסקה החיצונה בטל מתורת כלי ואסו׳ לטלטלו
ואם הוא בכרמלית מות׳ לכרוך עליו גמי לא׳
שהוא מאכל בהמה לתקנו שלא יפול מרגלו
ובחצר שהוא נשמר שם אסור״ יו׳ חלוק
שלבשו אותו ותחבו בו קנה לתלות בו ליבשו
יכול לשמטו מעל הקנה אבל ליקח הקנה מתוכו
אסו׳ לפי שאינו כלי ואם תחבו בו כלי מות׳ ליטלו
מתוכו אפ׳ הוא מלאכתו לאיסור״ יז׳ כירה
שנשמטה אפ׳ אחת מירכותיה אסו׳ לטלטלה
יח׳ לבנים שנשארו מחוברין מותר לטלטלן
דמעתה דלא קיימי לבנין אא״ל למזג עליהן
ואם סידרם זה על גבי אדעתיה שמקצן לבנין
ואסו׳ לטלטלם״ יט׳ קוץ המונח ברשו׳ הרבי׳
מות׳ לטלטלו פחו׳ מד׳ אמו׳ ובכרמלית מותר
לטלטלו להדיא משום דחיישינן שמא יזוקו בו
רבים ובמקום הזיקא דרבים לא גזור רבנן שמות
כ׳ סולם שלעלייה שהוא גדול ועשוי להטיח
בהם גגות אסו׳ לטלטלו״ אב׳ שלשובך מותר
לנטותו ממקום למקום אב׳ לא יוליכנו משובך
לשובך כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול
ויבא לצוד״ כא׳ חריות שלדקל שקצצן לשריפה
מוקצין הם ואסו׳ לטלטלם״ ישב עליהם מבע
מבעו׳ מות׳ לישב עליהם בשב׳ וכ״ש אם קשרן
לישב עליהן או אם חישב עליהן מבעו׳ לישב
עליהם אפ׳ בחול״ כב׳ אבל נדבך שלאבנים
אע״פ שחשב עליו מבעו׳ אסו׳ לישב אא״כ למדו׳
כג׳ לכסות חבית באבן או בקערה או
לסגור בהן את הדלת או להכות בהן כברזלא
אע״פ שחשב עליה מבעו׳ אסו׳ אא״כ ייחדה לכך
לעולם אבל ייחדה לשבת זו בלבד לא והנ״מ
בדבר שאין דרכו ליחדה לכך כגון הני דאמרי׳
אבל בכלי מידי דאורחים הכי בהכי כגון לפצוע
בה אגוזים בייחוד לשבת אחת סגי ויש מ״ש
דל״ש וי״א שצ״ל שיעשה בהם שום מעשה

שלהתימין מבע׳׳ כ״ד מות׳ לחתוך ענף
מן הדקל מבע׳׳ ומותר להניף בו על השלחן
בשב׳ להבריח הזבובים במין דלצור חתכו ט
עשאו כלי גמור׳׳ כ״ה פשתן סרוק וצמר
מנופץ שנותנין על המכה אם חישב עליהם
מבע׳׳ או שצבען בשמן דגלי דעתיה דלמכה
קיימי לא שריכן במשיחה מות׳ ליתן על המכה
בשבת דתו לית בהו משו׳ מוקצה ומשו׳ רפואה
כמי ליכא שאינו אלא כמו מלבוש של יתרטו
בגדיו ויא׳ דלא סגי במחשבה לחוד׳׳ כ״ו
עורות יבשים בין שלאומן בין שלבע׳ הבית
מות׳ לטלטל׳׳ כ״ז נסרים שלבע׳ הב׳
מות׳ לטלטלם ושלאומן אסו׳ אא״כ חישב
עליהן מבע׳׳ ליתן עליהן פת לאורחים או
אותשמיש אחר׳׳ כ״ח עצמות שראויים
לכלבים וקליפים שראויין למאכל בהמה
ומירורין שאין בהן כלית מות׳ להעבירם מעל
השלחן אבל אם הקליפים ראויין למאכל בהמ׳
אסו׳ לטלטלם אלא מנער את הטבלה והן נופלין
ואם יש פת על השלחן מות׳ להגביה הטבלה
ולטלטלה אם הקליפים שאינן מאכל בהמה
שהם בטלים אגב הפת ואם היה צרי׳ למקום
השלחן אפ׳ אין עליה אלא דברים שאינן ראויין
למאכל בהמה מות׳ להגביה ולטלטלה׳׳ כ״ט
חבילי עצים וקש שהתקינן למאכל בהמ׳ אפ׳
הם גדולים מות׳ לטלטלם׳׳ ל׳ כל שהוא ראוי
למאכל חיה ועוף המצויים מטלטלין אותו
ואם אינו ראוי אלא למאכל חיה ועוף שאינן
מצויין אם יש לו מאותו מין חיה או עוף מות׳
לטלטל מאכל הראוי לאותו המין ואם לאו
אסו׳׳ ל״א גרעיני תמרה במקום שמאכילין
אותן לבהמה מות׳ לטלטלן ואדם חשוב צרי׳
להחמיר על עצמו שלא לטלטלן אלא דרך שנוי׳׳
ל״ב בשר חי אפ׳ תפל שאינו מלוח כלל מותר

לטלטלו משו׳ דחזי לאומצא׳׳ וכן אם הוא תפוח
מות׳ לטלטלו משו׳ דראוי לכלבים׳׳ ל״ג
דג מלוח מות׳ לטלטלו ושאינו מלוח אסו׳
מפני שאינו ראוי׳׳ ל״ד קמיע שאינו מומחה
אע״פ שאין יוצאין בו מטלטלין אותו׳׳ ל״ה
כל דבר מטונף כגון רעי וקיא וצואה בין של
אדם בין שלתרנגלים וכיוצ׳ בה אם הוין בחצר
שיושבי׳ בה מות׳ להוציאם לאשפה או לבית
הכס׳ ואפ׳ בלא כלי ואם היו בחצר שאינו דר שם
אסו׳ להוציאם ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכלך
בה מות׳ לכפות עליה כלי׳׳ ל״ו אע״פ שמות׳
להוציא גרף שלרעי ועביט שלמימי רגלים
אסו׳ להחזירם אא״כ נתן לתוכן מים׳׳ ל״ז
אין עושין גרף שלרעי לכתחלה דהינו להביא
לפניו דבר שעתיד לימאס כדי להוציאו לכשי
ימאס ואם עבר ועשאו מות׳ להוציאו׳׳ ל״ח
מכניס אדם מבע׳׳ מלא קופתו עפר ומייחד לו
קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת כגון ליטול
ממנו לכסות צואה או רוק וכיוצא בזה אבל
אם לא ייחד לו קרן זוית ביטל אגב עפר הבית
ואסו׳ לטלטלו׳׳ ל״ט אסו׳ לטלטל בהמ׳ חיה
ועוף ואע״פכ מות׳ לכפות את הסל לפני האפרוחי׳
כדי שיעלו וירדו בו ובעודם עליו אסו׳ לטלטלו׳׳
מ׳ כל בהמ׳ חיה ועוף מדדים אותם בחצר דהינו
שאוחז בצוארן ובצדדין ומוליכן אם צריכין
הבח׳ לכך ובלב׳ שלא יגביהם בעניין שיעקרו רגליהם
מן הארץ דמוקצין הם ואסור לטלטלם חוץ
מתרנגולת שאין מדדין אותה מפני שמגבהת
עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל אבל
דוחין אותה מאחוריה בידים כדי שתכנס׳׳
מ״א האשה מדדה את בנה אפ׳ ברשו׳ הרבי׳
ובלב׳ שלא תגררהו אלא יהא מגביה רגלו אחת
ויניח השניה על הארץ וישען עליה עד
שיחזור ויניח רגלו שהגביה שמצא לעולם

הו נשען על רגלו האחת" מ"ב דבר שהוא
מוקצה מות' ליגע בו ובלב' של' יהא מנענע אפ'
מקצתו" מ"ג מות' לטלטל מוקצה ע"י נפיחה"
מ"ד כלי שנתרועע לא יתלוש ממנו הדרס
לכסותו בו או לסמוך בו" מ"ה אסו' לשחוק
בשבת וי"ט בכדור" מ"ו אסו' לצאת תחת
אצילו זרע התולעים שעושין המשי מפני
שאסור בטלטול ועוד שהו' מוליד בחומו"
מ"ז יש אוסרין לטלטל בגד שעטנז וישמתירי"
מ"ח מות' לטלטל מניפה בשבת להבריח הזבו
בים" מ"ט מכברות שמכבדין בהן הקרקע
מות' לטלטלם" נ' הרשב"א מתיר לטלטל ר'
האצטרולב בשב' וכן ספרי החכמות" ולדעת
הרמב"ם יש להסתפק בדבר" נ"א מי שמורה
על השעות שקורין רילוג בין שהו' שלחול בין
שהו' מין אחר יש להסתפק אם מות' לטלטלו"
נ"ב מוקצה לעשירים הוי מוקצה ואפ' עניים אין
מטלטלין" שט טלטול ע"י דבר
אחר אם מות' בשב'" ובו ה' סע'" א' נוטל
אדם את בנו שהאבן בידו ולא חשיב מטלטל
לאבן והו' שיש לו געגועין עליו שאם לא יטלנו
יחלה אבל אם אין לו געגועין עליו לא" ואפ' בשיש
לו געגועין עליו לא התירו לא באבן" אבל אם
דינר בידו אפ' לאחוז התינוק בידו והו' מהלך ברגלי'
אסו' דחיישינן דלמא נפל ואתי אבוה לאיתויי" וי"א
של' אסרו לא כשהו' נושא התינוק עם דינר בידו"
אבל לאחוז התינוק בידו אעפ' שדינר בידו
התינוק אין בכך כלום" ב' כלכלה שהיתה
נקובה וסתמוה באבן מות' לטלטלה שהרי נעשה
האבן כדפנה" וכן דלעת שתולין בהן אבן
כדי להכביד למלאת בה אם הו' קשור יפה שאינו
נופל מות' למלאת בה שהו' כמו הדלעת עצמה
שהו' בטל אגבה ואם לאו אסו'" ג' כלכלה
מלאה פירות ואבן בתוכה אם הם פירות רטובי'

כגון תאנים וענבים יטול אותה כמו שהי' שאם
ינער הפירות מתוכה יפסיד אבל אם פירות
שאינם נפסדים ינערם וינער גם האבן עמהם
ולא יטלנה עמה והמ' בשאינו צרי' לא לפירות
או לכלכלה אבל אם היה צרי' למקו' הכלכלה
מטלטלה כמות שהי'" ד' שכח אבן ע"פ
חבית או מעות על הכלי מטה חבית על צדה
והאבן נופלת ומנער הכלי והמעות נופלים
ואם היתה החבית בין החביות בענין שאינו יכול
לא להטות אותה במקומה יכול להגביהה כמו
שהי' עם האבן למקו' אחר להטותה שם כדי
שיפול מעליה ואם הניחם עליהם מדעת ע"ד
דעת שישארו שם בכניסת השבת אסו' להטו
ולנער" וי"א דאפ' הניחם שם על דעת שישארו
שם בכניסת הש' כדי שיטלם בשבת מותר
להטות ולנער בשבת ולא אסרו לא במניח ע"ד
שישארו שם כל השבת" ה' הא דנא שרי
לא להטות ולנער דוקא בצרי' למקו' החבי' והכ'
אב' אם צרי' למקו' החבית והכר לא הספיק
ההטייה והניעור יכול לטלטלם עם האבן עם
המעות שעליהן לפנות מקומן"
דיני מוקצה בשבת" ובו ט' סע'" א'
עץ שתולין בו דגים אעפ' שהו' מאוס הות'
לטלטלו דקי"ל דמוקצה מחמת מיאוס כר'
דשרי" ב' אין שום אוכל תלוש הראוי
לאכילה מוקצה לשבת דתמרים ושקדים שהם
פירות העומדי' לסחורה מות' לאכול בשב' ואפ'
חטים שזרען בקרק' ועדיין לא השרישו
וביצים שתחת התרנגולת מות' לטלטלן" וכן
התמרים הלוקטין קודם בשולן וכונסין אותם
בסלים והן מתבשלין מאיליהן מות' לאוכלן
קודם בשולן" אבל גרוגרות וצמוקים שמניחין
אותם במוקצה לייבשן אסור' בשבת משו'
מוקצה שהן מסריחות קוד' שיתייבשו דכיון

שיודע שיסריחו הסיח דעתו מהם וכיון דאיכא
תרתי דהיינו בידים ולא חזו הוו מוקצה״ ג׳
בין באיסור אכילה בין באיסור טלטול כל דבר
שהיה ראוי בין השמשות אם אירע בו דבר
שנתקלקל בו ביום מוקצ׳ וניתקן בו ביום חוזר
להתירו אבל דבר שהוקצה בין השמשו׳ אסו׳
כל היום״ ד׳ גרוגרות וצמוקים שהיו מוקצ׳
וכשהגיע בין השמשו׳ כבר נתייבשו והם ראויים
לאכילה אע״פ של׳ ידעו הבעלים באותה שעה
שנתייבשו ואח״כ נודע להם שבין השמשות
כבר היו יבשים מותר״ ה׳ גרוגרות וצמו׳
דחזו ולא חזו דאיכא אינשי דאכלי ליה ואיכא
דלא אכלי ליה אי אזמניה נפק ליה מתורת
מוקצה ואי לא לא אבל אם אינם ראויי׳ והזמינם
הזמנה לאו מילתא היא״ ו׳ כל דבר שאסור
לטלטלו אסו׳ ליתן תחתיו כלי כדי שיפול
לתוכו מפני שאיסור הכלי בטלטול ונמצא
מבטל כלי מהכינו אב׳ מות׳ לכפות עליו כלי
ובלב׳ של׳ יגע בו״ ז׳ מטה שיש עליה מעות
ואפ׳ אין עליה עתה והיו עליה בין השמשו׳
אסו׳ לטלטלה דמיגו דאתקצאי לבין השמשו׳
אתקצאי לכולי יומא וה״ה לכל דבר התר שמונח
עליו איסור אבל אם אין עליה עתה מעות
וגם לא היו עליה בין השמשו׳ מות׳ לטלטלה
אפ׳ יחדה למעות והניחן עליה מבע׳ כיון
שסילקן קוד׳ בין השמשו׳ ח׳ כל שיש
עליו דבר האסו׳ ודבר המות׳ מותר לטלטלו
כגון מחתה שיש עליה מבע׳ אפר מותר
לטלטלו לכסות בו רוק או צואה ויש עליה
גב׳ שברי עצים שהם אסו׳ בטלטול מותר
לטלטל המחתה כמו שהי׳ וכגון שדבר
המות׳ חשוב מדבר האסו׳ אבל אם דבר
האסור חשוב יותר מדבר המותר בטל
אצלו ואסו׳ לטלטלו וטעם התר טלטול

זה משו׳ דלא אפשר למינקט קטמא לחודיה
אב׳ אישרי ליה מהמחתה ואם אינו צרי׳ לא
לגוף המחתה לא יטלטלנה כמו שהי׳ אל׳ ינער
האפר ושברי העצים במקומה ויטול המחת׳״
ט׳ תיבה שיש בה דבר המות׳ לטלטל ומעו׳
אם המעות אינם עיקר מות׳ לטלטלה כמות
שהי׳ ע״פ התנאים שנתבארו במחתה״

שי״א דיני מת בשבת ובו ט׳

סעי׳ א׳ מת שמוטל במקום שירא
עליו מפני הדליקה אם יש לו שתי מטות מטלטלו
ע״י שיהפכנו ממטה למטה דהוי טלטול מן הצד
ואם אין לו לא זה ולא זה מטלטלו טלטול גמור
וכל זה באותו רשות״ מת המוטל בחמה מטלטלו
מחמה לצל באותו רשות ע״י ככר או תינוק ואם
אין לו ככר או תינוק לא יטלטלנו כלל אפ׳ להפכו
ממטה למטה דטלטול מן הצד שמיה טלטול״
ב׳ מת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים
והם מתבזים ממנו מות׳ להוציאו לכרמלית ואם
היה לו מקום לצאת בו אין מוציאין אותו אלא
מניחין אותו במקומו ויוצאין הם״ וי״א שלא התירו
להוציאו לכרמלית אלא ע״י ככר או תינוק״ ויש מש׳
דכל שמוציאו לכרמלית מוטב שלא להוציא בככר
ותינוק כדי למעט בהוצאה״ ויש מי שמתיר
להוציא ואף לרה״ר ע״י תינוק אבל לא ע״י
ככר״ וה״ה אם הוא בבזיון אחר כגון שהיה בספינה
והיו הגוים מתאספים שם וכן כל כיוצא בזה״
ג׳ יש מש׳ שאם נתן על המת א׳ מכלים שהוא
לבוש חשוב ככר או תינוק״ ד׳ יש מש׳ שלא
הצריכו ככר או תינוק אלא למת ערום אבל אם
הוא בכסותו אין צרי׳ ככר או תינוק״ ה׳ אם צרי׳
למקום המת או לדבר שהמת מונח עליו מותר
לטלטלו מן הצד דהיינו שהופכו ממטה למטה
כיון דלצורך דבר המותר הוא לא התירו לטלטל
ע״י ככר או תינוק אל׳ במת בלבד אב׳ לא בשאר

דברים האסורים לטלטל" ו מת המוטל
בחמה ואין להם מקום לטלטלו או שלא רצו להניחו
ממקומו כיצד שני בני אדם יושבין משני צדדיו
חם להם מלמטה זה מביא מחצלת ופורס על
גביו וזה מביא מחצלת ופורס על גביו זה זוקף
מטתו ומשמט והולך לו וזה זוקף מטתו ומשמט
והולך לו ונמצאת מחצה עשויה מאליה שהרי
מחצלת זה ומחצלת זה גביהם סמוכות זו לזו
ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת"
ז מותר לסוך את המת ולהדיחו ולשמוט הכר
מתחתיו כדי שלא יסריח ובלבד שלא יזיזנו שום
אבר ואם היה פיו נפתח והולך קושר את הלחי
בענין שלא יוסיף להפתח אבל לא כדי שיסגר
מה שנפתח או קצתו שאם כן היה מזיז אבר
ומטעם זה אין מעצמין עיניו של מת בשבת"
ח טלטול מן הצד לצורך דבר המותר מותר
הלכך צנון שטמנו בארץ ומקצת עליו מגולין
ולא השריש וגם לא נתכוון לזריעה נוטלו אע"פ
שבנטילתו מזיז עפר ממקומו ואע"פ שהוסיף
מחמת לחות הקרקע מותר וטלטול בגופו אפילו
לצורך דבר האסור מותר הלכך קש שעל המטה
דעתו מוקצה להסקה מנענעו בגופו ואם
הניח עליו מבעו' כר או כסת מנענע אפ' בידו
שהרי הכינו מבעו' לשכב עליו" ט פירות
הטמונים בתבן או בקש המוקצים יכול לתחוב
בהן מחט או כוש ונוטלם והקש ננער מאליו"

שי"ב הנצרך לנקביו במה

מקנח בשבת" ובו י סעי' א משום כבוד
הבריות התירו לטלטל אבנים לקנח ואפילו
להעלותם לגג עמו דהוי טרחא יתירא מותר
דכיון שיש לו מקום מיוחד לבית הכסא יכול
להכניס עמו אבנים לקנח מלא היד ואם אין לו
מקום קבוע מכניס עמו כשיעור בוכנא קטנה
ואם ניכר בטיט שקנחו בו מותר להכניסו אפ'
הוא גדול הרבה או אפ' הם הרבה ממלא היד
מותר לטלטל כולו דכיון שקנחו בהן הוכנו לכך
ב אם ירדו גשמים על האבנים ונטבעו אם
רישומן ניכר מותר לטלטלן כדי לקנח ואין בזה
משום סותר ולא משום טוחן" ג צרור שעל
בו עשבים מותר לקנח בו ולא חיישינן שמא יתלוש
ואף אם יתלשו ליכא איסורא דדבר שאין מתכוין
הוא" ד לא יטלטל רגב אדמה לקנח בו מפני
שאינה ראויה לקנוח לפי שהיא נפרכת ואסור
לקנח בחרס אפ' בחול משום סכנה שלא ינתקו
שני הכרכשתא" ה היו לפניו בשבת צרור
ואבני חרס חלקים דבין דחלקים הם ליכא
משום סכנה מקנח באבן החרס שהוא ראוי
לכסות בו פי הכלי" צרור ועשבים יקנח בעשבים
אם הם לחים אבל יבשים אין מקנחין מפני
שהם חדים ומחתכין את הבשר" ו מקנח
בשבת בעשבים לחים אפ' הם מחוברין ובלבד ש
יזיזם ומשום משתמש במחובר ליכא דלא אסרו
אלא באילן אבל לא בירק" ז היה צריך לנקביו
ואינו יכול לפנות שרפואתו למשמש בנקב
הטבעת שממשמש שם בצרור והנקב נפתח
לא ימשמש בשבת כדרך שממשמש בחול
דהיינו שיאחוז הצרור בשתי אצבעותיו וממשמש
ח לממשמש בברזא בפי הטבעת דינה
כצרור שלא יאחזנה לא בשתי אצבעותיו ואסור
לצאת בברזא אפ' תחובה כולה בגוף" ט
אסור לפנות בשדה ניר בשבת שמא יבוא לאשויי
גומות ואם היה חבירו אף בחול אסור מפני שרש
נירו ומקלקל" י אבנים גדולות שמצדדין
אותן כמין מושב חלול ויושבין עליהם בשדות
במקום המיוחד לבית הכסא מותר לצדדן ואע"ג
דבנין עראי לא גזרו ביה רבנן משום כבוד הבריות

שי"ג טלטול דלת וחלון

ומנעול בשבת" ובו יב סעי' א פקק החלון

..בין לות או שאר כל דבר הסותמין בו החלון
..כולים לסתמו אפי' אם אינן קשור ולא אמרינן
..הוי כמוסיף על הבנין והוא שיחשוב עליו
..מע"ש לסתמו בו וקנה שהתקינו להיות נוטל
..ואין צרי' שיקשרנו בדלת ומ"מ דמי לבנין
..יתר מפקק החלון ולא סגי במחשבה שיחשוב
..עליו מאתמול וצריך שיתקננו לכך לרש"י היינו
..שיתקננו לשם כלי שיהא ראוי לשם תשמיש
..שיהא ראוי להפק בו זיתים או למצוע אגוזים
..דלת אין צרי' שיהא ראוי לדבר אחר אלא כיון
..שתקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך סגי ונגד
..שהוי יתד שנועלין בו ותוחבין אותו באסקופה
..מטה ודומה טפי לבנין לא סגי בהכי ואין
..נועלין בו אא"כ יהא קשור וכיצד יהא קשור
..יש בראשו גלוסטרא דהיינו שהו' עב בס"ה
..הראשים וראוי לכתוש בו שרומה לכלי סגי
..הו קשור בחבל דק שאינו ראוי להיות בפני
..ואפ' אם אינו קשור בדלת עצמו אלא בבריח
..דלת ואפי' אם החבל ארוך ואינו תלוי כלל
..ונ"ד אלא כולו מונח בארץ ואם אין בראשו
..וסטרא אם הוא קשר בדלת עצמה סגי אפי'
..בל דק שאינו ראוי לינטל בו ואפ' כולו מונח
..ארץ ואם אינו קשור בדלת אלא בבריח צרי'
..יהא הקשר אמיץ שיהא ראוי לינטל בו ואפ"ה
..צרי' שיהיה תלוי לא אפ' כולו מונח בארץ
..צר' שאין אסו' אלא כששומטו ומניחו בקרן
..ית"' ב' כל נגר שאמרנו מיירי שהאסקופה
..גבוה וכשנועץ אותו במפתן אינו נוקב
..בארץ אבל אם נפתחה האסקופה בענין
..שמכניס הנגר בחור נוקב תחתיו בארץ
..בנין ואסו' לנעול בו"' ג' רחבה שאחורי
..תים שאין נכנסין ויוצאין בה תדיר אם
..יש לה דלת לפתחה או שתולה בה מחיצת
..לקני' וכן פרצה שגדרה בקוצים כעין דלת

אם יש לה ציר או אפ' אין לה עתה ציר אלא שהיה
להם ציר אין מעלין בה ואפ' הם נגררים בארץ
כיון שקשרם ותלאם לנעול בהם ולא חשיב כבונה
שניכר בהם שהו' דלת כיון שהיה להם ציר אבל
אם אין להם ציר ולא היה להם ציר אין נועלין בהם
אא"כ היו גבוהי' מן הארץ ופתח העשוי לכניסה
ויציאה תדיר נועלין בו אפ' לא היה לו ציר מעולם
והוא כגדר"' ד' דלת העשוי מלוח א' או שאין
לה אסקופה התחתונה וכשפותחין שומטים אותה
ועוקרים אותה אין נועלין בה אפ' יש לה ציר"'
ה' שידה תיבה ומגדל שפתחיהן מן הצד
ויש להם שני צירים א' למעלה וא' למטה אם יצא
התחתון כולו ממקומו אסו' להחזירו שמא יתקע
אבל אם יצא מקצתו דוחקו עד שמחזירו למקומו
כיון שהעליון נשאר במקומו בקל יכול להחזיר
התחתון"' אב' כשיצא העליון אסו' אפ' לדוחקו
ולהחזירו למקומו"' ו' מטה של פרקי' אסור
להחזירה ולהדקה ואם תקעה חייב חטאת ואם לא היא
רפויה מות' לכתחלה וכוס של פרקים מות' לפרקו
ולהחזירו בשבת"' ויש מ"ש שדין הכוס כדין
המטה"' ז' קורה שנשברה מותר לסמכה
בארוכו' המטה שהם כלי לא כדי שתעלה דאם כן
הוה ליה בונה אלא כדי של' תרד יות' והו' שיהיו
רפויים שיכול ליטלם כשירצה אבל אם מהודקים
שם אסור"' ח' ספסל שנשמט א' מרגליו
אסו' להחזירו למקומו ולהניח אותו עד השמוט
על ספסל אחד יש מי שמחמיר לאסור"'
ט' התוקע עץ בעץ בין שתקע במסמר בין
שתקע בעץ עצמו עד שנתאחז הו"ל תולדות
בונה"' י' חצר שנתקלקלה במימי גשמים
יכול לזרות בה תבן ולא חשיב כמוסיף על
הבנין ומלבד שישנה של' יזרה לא בסל ולא
בקופה אלא בשולי הקופה שיהפכנה ויביא תבן
על שוליה דהיינו ע"י שנוי אבל ביד אסור"'

סי' ד' דברים האסורין משום בנין וסתירה
בשבת. ובו י"ב סעי'. א אין בנין וסתירה בכלים
והמ' שאינו בנין ממש כגון חבית שנשברה
ודיבק שבריה בזפת יכול לשברה ליקח מה
שבתוכה ובלב' שלא יכוין לנקבה נקב יפה
שיהיה לה לפתח ואם כן הוה ליה מתקן מנא
אב' אם היא שלימה אסו' לשברה אפי' כענין
שאינו עושה כלי ואפי' נקב בעלמא אסור
לנקוב בה מחדש ואפי' יש בה נקב חדש ובא
להרחיבו אסו' ואם היה סכין תקוע מע"ש בחבית
מות' להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין
להוסיף" ב היה בה נקב ונסתם אם הו' למטה
מן השמרי' אסו' לפתחו דכיון שהו' למטה וכל
כובד היין עליו צרי' סתימה מעליא וחשיב
כפותח מחדש למעלה מן השמרי' מות' לפתחו"
ג במקום נקב ישן נוקבי' אפ' במקדח כגון
שנשברה המרצה ויא' דלא שרי לנקוב נקב
ישן אלא בחבית שלחרס שאין הסתימה כ"כ
מהודקת יפה אבל בחבית שלעץ שמהדקין
מאד העץ שסותמין בו הנקב וחותכים רא
ראשו עד של' להוציאו ודאי נראה שעושה נקב
חדש ואסור" ד ברזא שבחבית ואין אדם
יכול להוציאה מות' ליקח ברזא אחרת ולהכות
באותה ברזא לצורך לשתות יין בשבת"
ה מות' ליתן קנה חלול להוציא יין ואעפ' שלא
היה בו מעולם אבל ליתן עלה שלהדס בנקב
שבחבי' שהעלה עשוי כמרזב והיין זב דרך
שם לא דגזרינן שמא יתקן מרזב ליינו שיפול
היין לתוכו וילך למרחוק וכשנוקח העלה
ומקפלו כעין מרזב נראה כעושה מרזב
ולא דמי לברזא או קנה שאינו עושה בו שום
מעשה" ו מותר להתיר ראש החבית
בסיף דלאו לפתח מכוין כיון שמסיר ראשה
אבל לנקבה בצדה בין שלחבית בין שלמגופה

אסו' אפי' ברומח שעושה נקב גדול אינו דו
לפתח דכיון דהוי מצדה ודאי לפתח מכ
וליקוב המגופה למעלה מות' דלא לפתח
שאין דרך לעשות פתח למעלה לא כ
כל המגופה" ז חותמות שבכלים כ
שידה תיבה ומגדל שהכסוי שלהן קש
בחבל יכול להתירו או לחתכו בסכין או
קניפתו ודוקא כעין קשירת חבל וכיוצ
מותחות שלעץ ושלמתכת אסו' להפקיע
דבכלים נמי שייך בנין גמור וסתירה
ומטעם זה אסו' להסיר הצירים שצרי
שאחורי התיבה אם נאבד המפתח ויש
כלו ושבירת מותחות שלתיבות יש מ
ויש אוסר ויש להתיר ע"י גוי" ח חו
שלתמרים וגרוגרות אם הכפי' קשור
מתיר וסותר שרשרות החבל וחותך
ואפ' גופן שלחותלות שכל זה כמי ש
אגודים או שקדים כדי ליטול האוכ
ט מותר להפקיע ולחתוך קשר ה
שקושרין בטלה או בעוף הצלויים
חותמות שבקרקע כגון דלת שלבו
מן חבל יכול להתירו דלאו קשר של
הוא שהרי עומד להתיר אבל לא מ
וחותך משום סתירה ודוקא כשעשוי
עמ' של' להסירו בשב' אבל אם אינו ע
לקיים כלל מותר ומטעם זה מות' ל
בשבת דף שמשימים אותו לפני התנ
ושורקים אותו בטיט שאינו עשוי ל
יא אסו' ליתן שעוה או שמן עב
החבית לסתמו בו מפני שהו' ממרח א
בשאר דברים דלית בהו משום מירוח
ואם היה היין יוצא דרך הנקב אסו' ל
שום דרך הערמה לומ' שאינו מכוין ל
להצניעו שם ואם הו' תח' מות' לו להט

כך׳׳ יב׳ סדין שהוא תחוב בכותל שלעץ
בעי׳ אסור להוציאו בשבת כיון שהוא דבר
חובר אבל אם הוא תחוב בספסל וכן בכל
בר שהוא מותר להוציאו׳׳ שרש הדברי׳
אסורין משום אהל בשבת ובו יג׳ סעי׳ א׳
אסור לעשות אהל בשבת וי״ט אפי׳ עראי ודוקא
ג׳ אבל מחיצות מותר ואין מחיצה אסורה
אא״כ נעשית להתיר סוכה או להתיר טלטול׳׳
ב׳ עצים שתוקעין לאשן הא׳ בדופן הספינה
וכופפין לאשו השני בדופן השני שלספינה׳׳
ופורסין מחצלת עליהן לצל אם יש ברחבן
טפח אם אין בין זה לזה ג׳ טפחים חשיב
אהל ומותר לפרוס עליהם בשבת מחצלת
דהוה ליה תוספת אהל עראי ושרי ומטעם זה
מחצלת פרוסה כדי טפח מותר לפרוס שאר
המחצלת בשב׳ וטפח שאמרו חוץ מן הכריכה׳׳
מטה כשמעמידין אותה אסור להניח
רגלים תחלה ולהניח עליהם הקרשים ט׳ ישים
הקרשים תחלה באויר ואח״כ הרגלים תחתיהן
כשהרגלים הם דפים מחוברים כמו דפני
תיבה אבל רגלים שלמטות שלנו וכן רגלי
שלחן מותר בכל גונא׳׳ ד׳ מטה שהיא
סרוגת בחבלים אם יש בין חבל לחבל ג׳ טפח׳
לפרוס עליה סדין משום דעביד אוהלא
אסור לסלק בגדי התחתון מעליה משום
דהוי סתר אוהלא ואם היה עליה כל אוכסת
או בגד פרוס מע״ש בשיעור טפח מותר
לפרוס בשב׳ על כל המטה׳׳ ה׳ כסא
העשוי פרקים וכשרוצים לישב עליו מותחי׳
אותו והעור נפתח וכשמסירי׳ אותו סוגרים
אותו והעור נכפל מותר לפתחו לכתחלה׳׳ ו׳
כשמסדרים חביות זו ע״ג אחת על גב
שתים אוחז בידו העליונה ויסדר התחתונות
תחתיה אבל לא יסדר התחתונות תחלה ויניח

העליונה עליהן׳׳ ז׳ מותר להניח ספר אחד
מכאן ואחד מכאן ואחד על גביהן׳׳ ח׳ כל אהל
משופע שאין בגגו טפח ולא בפחות מג׳ סמוך
לגגו רוחב טפח ה״ז אהל עראי והעושה אותו
לכתחלה בשב׳ פטור׳׳ ט׳ משמרת שתולין
אותה לתת בה שמרים לסנגן ומותחין פיה לכל
צד חשיב עשיית אהל ואסור לנטותה׳׳ י׳
טלית כפולה שהיו עליה חוטין שהיא תלויה
בהם מע״ש מותר לנטותה ומותר לפרקה וכן
הפרוכת׳׳ יא׳ כילת חתנים שאין בגגה
טפח ולא בפחות מג׳ סמוך לגגה רוחב טפח
הואיל והיא מתוקנת לכך מותר לנטותה ומותר
לפרקה והוא שלא תהא משולשלת מעל המטה
טפח׳׳ יב׳ הנוטה פרוכת וכיוצא בה צריך
ליזהר שלא יעשה אהל בשעה שמטה לפ״כ
אם היא פרוכת גדולה תולין אותה שנים אבל א׳
אסור ואם היתה כילה שיש לה גג אין מותחין
אותה ואפי׳ עשרה שא״א שלא תגבה מעט
מעל הארץ ותעשה אהל עראי׳׳ יג׳ בגד
ששוטחין על פי החבית לכסותו לא ישטחנו
על פני כולו משום אהל אלא יניח קצת ממנו
מגולה וה״מ בשהכובא חסרה טפח אבל אם
אינה חסרה טפח מותר דאין כאן אהל׳׳
שרש צידה האסורה והמותרת בשבת
ובו יב׳ סעי׳ א׳ הצד צפור דרור למגדל
שהוא ניצוד בו ושאר צפרים וצבי לבית או
לביבר שהם ניצודים בו חייב ואם אינו ניצוד
בו פטור אבל אסור׳׳ ב׳ צד צבי ישן או
סומא חייב חגר או חולה או זקן פטור׳׳ ג׳
כל שבמינו ניצוד חייב עליו אין במינו ניצוד
פטור אבל אסור הלכך זבובים אע״פ שאין במינן
ניצוד אסור לצודן׳׳ ד׳ פורסין מחצלת על
גבי הכוורת ובלבד שלא יכוין לצוד וגם הוא
בענין שאינו מוכרח שיהיו ניצודים כיהיכי

דלא ליהוי פסיק רישיה״ ה׳ ע״כ שנכנס לתוך
הבית ונעלו בפניו חייב נעלו שנים פטורין א״א
א׳ יכול לנעול ונעלו שנים חייבין״ ו׳ ישב א׳
על המפתח ומלאו ויכול לישב השני בצדו ואם
עמד השני והלך לו הראשון חייב והשני פטור
ומותר״ ז׳ הצד נחש בשבת או שאר רמשים
המזיקים אם לרפואה חייב ואם בשביל שלא
ישכנו מותר״ ח׳ שמונה שרצים האמורים בתורה
הצדן חייב והחובל בהם אע״פ שלא יצא מהם דם
אלא כצרר תחת העור חייב ושאר שרצים אינו
חייב החובל בהם אא״כ יצא מהן דם והצדן לצורך
חייב שלא לצורך או סתם פטור אבל אסור ולהרמב״ם
חייב״ ט׳ פרעוש הנקרא בלגות בלשון ערבי
אסור לצודו אא״כ הוא על בשרו ועוקצו ואסור
להרגו אבל כנה מותר להרגה והמפלה בגדיו
מכנים לא יהרגם אבל מוללן בידו וזורקן אבל
המפלה ראשו מותר להרגם״ י׳ כל חיה ורמש
שהן נושכין וממיתין ודאי נהרגים בשבת אפי׳
אין רצים אחריו ושאר מזיקין כגון נחש
ועקרב במקום שאינם ממיתין אם רצים אחריו
מותר להרגן ואם לאו אסור אבל מותר לדרסם לפי
תומו ואפי׳ במתכוין אלא שמראה עצמו כאלו
אינו מכוין״ יא׳ לא ישפשף ברגליו שעל
גבי קרקע משום משוה גומות אבל מותר
לדרסו לפי תומו שאינו מתכוין למרח ולשוות
גומות ואע״ג דממילא מטרח הוא כיון דלא
מכוין שרי משום מאיסותא״ יב׳ חיה ועוף
שברשותו מותר לצודן והוא שלא מורד אבל אם
הם מורדים אסור להפשן אפי׳ מחצר אם החצר
גדול אבל אם לא גדול כ״כ שבני אדם צריכין
מצודה״

שי״ז דין קשירה

ועניבה בשבת ובו ט׳ סע׳״ א׳ הקושר
קשר שלקיימה והוא מעשה אומן כגון קשר
הגמלים וקשר הספנים וקשרי רצועות מנעל
וסנדל שקושרין הרצענין משנ׳ עשייתן
כל כך אבל הקושר קשר שלקיימה ואינו
מעשה אומן פטור וקשר שאינו שלקיימה
ואינו מעשה אומן מותר לקשרו לכתחלה
כיצד נפסקה לו רצועה נפסק החבל וק
או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בבה
ה״ז פטור וכן כל כיוצא בו הקשרים שהן מעשה
הדיוט וכל אדם קושר אותם לקיימה ו
קשר שאינו שלקיימה אם קשרו קשר
ה״ז אסור ולצורך מצוה כגון שקושר ל
א׳ משיעורי התכלת מותר לקשור קשר ש
שלקיימה״ ב׳ נשמטה לו רצועת מ
וסנדל או שנשמט רוב הרגל מותר לה
הרצועות למקומן ובלבד שלא יקשור״ ג׳
מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כו
שאינו קשר שלקיימה אבל אין פותח
אותו מחדש דמתקן מנא הוא״ ד׳ קו
דלי במשיחה או באבנט וכיוצא בו אבל
בחבל וה״מ בדליים הקבועים בבור אבל
דליים שלנו שאינם קבועים בבור אינו
שלקיימה״ ה׳ עניבה מותר דלא קש
ו׳ קושרים דלי בפני הפרה בשביל שלא
אפי׳ בשני ראשי הפתיל לא חיישינן שמא י
ראש הא׳ ויוציאנה דרך שם ויניח ראש
קשור״ ז׳ מטלטלים חבל של דלי ל
באבוס ובפרה ולא חיישינן שמא יתיר רא
הא׳ ויתירה השני קיים אבל חבל דעלמא
וה״מ לקשרו באבוס ובפרה אבל היה קש
באבוס ורוצה לקשרו בפרה מותר בכ
הכל״

שי״ח דין המבשל

בשבת ובו יט סעי׳ א׳ המבשל ב
במזיד אסור בו לעולם ולאחרים מותר למו
שבת מיד ובשוגג אסור בו ביום גם לאחרים
ולערב מותר גם לו מיד״ ב׳ השוחט לח

עד כאן יוסף

בשבת בין שחלה מאתמול בין שחלה היום
מות׳ הבריא לאכול ממנו׳׳ אבל המבשל
לחולה אסו׳ לבריא או לחולה שאין בו סכנה
דחיישינן שמ׳ ירבה בשבילו׳׳ ג כשם
שאסו׳ לבשל באור כך אסו׳ לבשל בתולדות
האור כגון ליתן ביצה בצד קדירה או לשברה
על סודר שהוחם באור כדי שתצלה ואפ׳
בתולדות חמה כגון בסודר שהוחם בחמה
אסו׳ גזירה אטו תולדו׳ האור וכן בהטמנה
בחול או באבק דרכים שהוחמו מכח חמה
אבל בחמ׳ עצמה כגון ליתן ביצה בחמה
או ליתן מים בחמה כדי שיוחמו מות׳׳ ד
תבשיל שנתבשל כל צרכו יש בו משו׳ בשול
אם נצטנן ואם לא נתבשל כל צרכו אפלו
נתבשל כמאכל בן דרוסאי שייך בו בשול
אפ׳ בעודו רותח והמ׳ שיש בו בישול אחר
בישול כתבשיל שיש בו מרק אבל דבר
שנתבשל כבר והו׳ יבש מותר לשרותו בחמין
בשב׳ ואם הו׳ דבר יבש של׳ נתבשל מלפני
השב׳ אין שורין אותו בחמין בשב׳ אב׳ מדיחי׳
אותו בחמין בשב׳ חוץ מן המליח הישן וכן
דג שנקרא קולייס האספנין שאינן צריכין
בשול לא מעט והדחתן היא גמר מלאכתן׳׳
ה יש מ״ש דדבר שנאפה או נצלה אם בשלו
אח״כ במשקה יש בו משו׳ בשול ואסו׳ ליתן
פת בכלי שני שהיד סולדת בו ויש מתירי׳׳
ו כלי שיש בו דבר חם שהיד סולדת בו
מות׳ להניחו בשב׳ ע״ג קדרה הטמונה כדי
שישמור חומו ולא יצטנן ויכול לטוח פין
בבצק אם ישלו בצק שנילוש מאתמול
אב׳ אין מניחין כלי שיש בו דבר שאינו חם
כ״כ ע״ג קדרה שהי׳ חמה כ״כ שהעליון יכול
להתחמם מחומה עד שתהא היד סולדת
ז יש מפרשים דהא דשרי להניח כלי שיש
בו דבר חם ע״ג קדרה הטמונה אפ׳ כלי התחתון
על האש שרי׳׳ ויש מפרשים שאם כלי התחתון
על האש לעולם אסור׳׳ ח להניח דבר קר
שנתבשל כל צרכו ע״ג מיחם שעל האש י״א
שדינו כמניחו כנגד המדורה וכל דבר שמות׳
להניחו כנגד המדורה במקו׳ שהיד סולדת
בו כגון שיבש מותר להניחו ע״ג מיחם שעל
גבי האש׳׳ וי״א דהוי כמניח ע״ג כירה לכתחלה
ואסו׳ אפ׳ אם נתבשל כל צרכו ואפ׳ אם מצטמק
ורע לו ואפ׳ אם נותנו שם לשמור חומו וראשון
נראה עיקר ומ״מ אם הו׳ תבשיל שיש בו רוטב
ומצטמק ויפה לו אסו׳ לדברי הכל׳׳ ט כלי
ראשון אפ׳ לאחר שהעבירוהו מעל האש ס׳
מבשל כל זמן שהיד סולדת בו לפיכ׳ אסו׳
ליתן לתוכו תבלים אב׳ מלח מות׳ ליתן לתוכו
כיון שהעבירוהו מעל האש דצריכא מלח
אביש ולא כבסרא דתורא׳׳ ויש מי שאוסר
לתת לתוך כלי צה בשר מלוח אפ׳ הו׳ שבשור׳׳
י אסו׳ ליתן תבלים בקערה ולערות עליהן
מכלי ראשון׳׳ י״א אמבטי של מרחץ שהיה
מלא מים חמין אין נותנין לו מים צונן שהרי
מחממן הרבה אב׳ נותן הוא ממים חמין
שבזה האמבטי לתוך אמבטי אחר שלצונן׳׳
י״ב מיחם שפינה ממנו מים חמין מות׳ ליתן
לתוכו מים צונן או צונן לתוך חמין והו׳ שלא
יהיו בכלי ראשון מפני שמחממין הרבה׳׳
י״ג מות׳ ליתן קיתון או שאר משקין כנגד
האש להפיג צנתן ובלב׳ שיתנם רחוק מהאש
בענין שאינו יכול להתחמם באותו עד
שתהא היד סולדת בו דהיינו מקום שכריסו
שלתינוק נכוית בו׳׳ אבל אסו׳ לקרבו להאש
למקו׳ שיכול להתחמם שתהא היד סולדת
בו ואפ׳ להניח בו שעה קטנה שתפוג צנתו
אסור כיון שיכול להתבשל שם׳׳ י״ד דבר

שנתבשל כל צרכו והוא יבש שאין בו מרק מותר
להניחו כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת:
יז מותר ליתן אינפנאדה כנגד האש במקום
שהיד סולדת ואע"פ שהשומן שבה שנקרש חוזר
ונימוח: יח אסור ליתן צונן אפי' להפשיר כל
שהמיחם חם כ"כ שאלו היה מניחו שם הרבה היה
בא לידי בשול דהיינו שהיד סולדת בו שרין מניחו
ע"ג מיחם כדין מניח כנג' המדורה ואם איננו חם
כ"כ מותר: יח הצפת והקדרה שהמעבירין
מרותחין מעל גבי האור אם לא נתבשל כל צרכו
אין מוציאין בכף מהם שנמצא מגיס ואיכא
משום מבשל ואם נתבשל כל צרכו מותר אבל
צריך ליזהר אע"פ שסלקה העין אסור להגיס בו:
יט אסור לטוח שמן ושום על הצלי בעודו כנג'
המדורה אפי' בצלה הצלי מבעו' דמ"מ יתבשל השום
והשמן:

סי' שיט דיני הבורר

בשבת ובו יז סעי': א הבורר אוכל מתוך
פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלין ובירר
מין ממין אחר בנפה ובכברה חייב בקנון ובתמחוי
פטור אבל אסור ואם בירר בידו לאכול לאלתר מות':
ב הבורר אוכל מתוך פסולת בידו להניחו אפי'
לבו ביום נעשה כבורר לאוצר וחייב: ג היו
לפניו שני מיני אוכלין מעורבי' בורר א' מאחר
ומניח לאכול מיד ואם בירר והניח לאחר זמן
אפי' לבו ביום כגון שבירר שחרית לאכול בין
הערבים חייב: ד הבורר פסולת מתוך אוכל
אפי' בידו אחת חייב: ה הבורר תורמוסין מתוך
פסולת שלהם חייב מפני שהפסולת ממתקת
אותן כששולקין אותן עמהן ונמצא כבורר
פסולת מתוך אוכל וחייב: ו אין מוללין
מלילות אבל מולל בשנוי מעט בראשי אצ
אצבעותיו: ז היו לו מלילות מע"ש לא ינפח
בקנון ותמחוי ולא בשתי ידיו אלא מנפח בידו
אחת בכל כוחו: ח אין שורין את הכרשנין
דהיינו שמציף מים עליהם בכלי כדי להסיר
הפסולת ולא שפין אותן בידו כדי להסיר הפסולת
דהוי ליה כבורר אבל נותנן בכברה אע"פ שמים
הפסולת דרך נקבי הכברה: ט משמרת אם
תלויה מע"ש מותר ליתן עליה מים כדי שיהיו
צלולים לצו': י יין או מים שהם צלולים מותר
לסננו במשמרת אבל בסודר מים אסור משום
ליבון ויין ושאר משקין מות' ואם הם עכורין בין
מים בין יין אסור לסננם ולהרמב"ם במשמרת
אסור אפי' מים ויין צלולים ואפי' בסודרים לא
התירו אלא בצלולים אבל לא בעכורין ויין מגתו
כל זמן שהוא תוסס טורף החבית בשמריה
ונותן לתוך הסודר: יא כשמסננין היין
בסודר צרי' ליזהר שלא יעשה גומא לקבל היין
משום שינוי: יב כל מקום שמותר לסנן היין
בסודר מות' לסננו בכפיפה מצרית ויזהר שלא
יגביה הכפיפה משולי הכלי טפח משום שינוי:
יג כלי שמערין בו יין מהחבית לא יתן קשין
וקסמים בקצה שאין לך מסננת גדולה מזו:
יד מותר לערות בנחת מכלי לחבירו ובלבד
שיזהר שכשיפסוק הקלוח ומתחילין לירד
ניצוצות קטנות הנוטפות באחרונה מתוך הפסולת
יפסיק ויניחם עם המשמרים שאם לא יעשה
כן הני ניצוצות מוכחי שהוא בורר: טו מסננת
שנתן בה חרדל לסננו מות' ליתן בה ביצה אע"פ
שהחלמון יורד למטה עם החרדל והחלבון נשאר
למעלה: טז מים שיש בהן תולעים מות' לשתותן
ע"י מפה בשב' דלא שייך בורר ומשמר דלא
כמתקן והעני' קודם אכילה או שתייה אבל אם
בשעת שתייה מעכב את הפסולת שלא יכנס
לתוך פיו אין זה מעין מלאכה ומותר: יז
המחבץ תולדת בורר הוא לפיכך אע"פ שנתכוין
שומשמין ואגוזי' לדבש לא יחבצם בידו:

סי' שכ דיני סחיטה

בשבת ובו כ' סעי'

א זתים וענבים אסור לסחטן ואם יצאו מעצמן
אסורין אפי' לא היו עומדין אלא לאכילה ותותים
ורמונים אסור לסחטן ואם יצאו מעצמן אם
עומדין לאכילה מותר ואם עומדי' למשקין
אסור ושאר כל הפירות מותר לסחטן׃ ב זתים
וענבים שנתרסקו מע"ש משקים היוצאין
מהן מותרין ואפ' אם לא נתרסקו מע"ש אם יש
יין בגיגית שהענבי' בתוכה אע"פ שהענבים
מתבקעים בשב' בגיגית מות' לשתותו בשב'
שכל יין היוצא מהענבים מתבטל ביין שב׳
גיגית׃ ג חרצנים וזגין שנתן עליהן מים
לעשות תמד מות' למשוך מהם ולשתות ואפ'
לא נתן מים והיין מתמצה ובא מאליו מותר
לשתותו׃ ד מותר לסחוט אשכול
ענבים לתוך קדרה שיש בה תבשיל כדי
לתקן האוכל דהוי ליה משקה הבא לאוכל
וכאוכל דמי אבל אם אין בה תבשיל אסור׃
ה יש מ"ש דה"ה לבוסר שמותר לסחטו
לתוך האוכל ור"ת אוסר בבוסר׃ ו מותר
לסחוט על' נט'׃ ז לסחוט כבשים
ושלקות אם לגופם שאינו צרי' למים
ואינו סוחטן אלא לתקנם לאכילה אפ' סוחט
לתוך קערה שאין בה אוכל מות' ואם צרי'
למימיהן מות' לסחוט לתוך קדרה שיש
בה אוכל אבל אם אין בה אוכל אסו' ולר"ת
כל שהו' צרי' למימיהן חיי' חט' אפ' סוחט
לקדרה שיש בה אוכל׃ ח הסוחט
דג לצירו דינו כסוחט כבשים ושלקות
למימיהן׃ ט השלג והברד אין מרסקין
אותן ויכול לשברם לחתיכות דקות כדי
שיזובו מימיו ויכול ליתן הו' לתוך כוס של יין
או מים והו' נמוח מאליו ואינו חושש וכן אם
הניחם בחמה או כנגד המדורה ונפשרו מ
מותרין׃ י מות' לשבר הקרח כדי לטול
מים מתחתיו׃ יא צרי' ליזהר בחורף של'
יטול ידיו במים שיש בהם שלג או ברד ואם
יטול יזהר של' ידחקם בין ידיו שלא יהא
מרסקן׃ יב יש ליזהר של' ישפשף ידיו במלח׃
יג דורס שלג ברגליו ואינו חושש׃ יד
הר"ם מרוטנבורק מתיר להטיל מי רגלים בשלג
והרא"ש היה נזהר׃ טו אסור לפרוס בגד
ע"פ החבית וליתן על גביו הכלי שדולין בו שמ'
יבוא לידי סחיטה אבל בגד העשוי לפרוס עליו
מות' שאינו חושש עליו לסחטו׃ טז אסור
להדקמבי"ן בפי פך שיש בו משקי' משום
סחיטה׃ יז ספוג אין מקנחין בו אא"כ יש
בו בית אחיזה גזרה שמא יסחוט׃ יח חבית
שמנקבין בפקק שלפניה לסתום נקב שבדפנה
שמוציאין בו היין יש מי שמתיר אע"פ שא"א
של' יסחוט והו' של' יהיה תחתיו כלי דכיון שאינו
נהנה בסחיטה זו הוי פסיק רישיה דלא ניחא
ליה ומות' וחלקו עליו ואמרו דאע"ג דלא ניחא
ליה כיון דפסיק רישיה הו' אסור והעולם נהגין
היתר בדבר ויש ללמד עליהם זכות דכיון ש
שהברזא ארוכה חוץ לנעורת ואין ידו מגעת
לנעורת מות' דהוה אספוג שיש לו בית אחיזה
ולפי שאין טענה זו חזקה ויש לגמגם בה
טוב להנהיגם של' יהא כלי תחת החבית בשעה
שמנקבים הנקב׃ יט ליתן כרכום בתבשיל
מות' ואין לחוש לו משו' צובע דאין צביעה
באוכלים׃ כ יש מ"ש שהאוכל תותים או
שאר פירו' הצובעים צרי' ליזהר של' יגע
בידיו צבועות בבגדיו או במפה משו' צובע
אבל אם צובע פיו במשקה הפירות לית
לן בה דאין צביעה באוכלין׃

שכא דיני תולש בשבת וכו
ט"ו סעי'׃ א חבילי פיאה אזוב וקורנית
הכניסן לעצים אין מסתפקין בהם הכניסן

למאכל בהמה קוטם ואוכל ביד אבל לא בכלי ומולל בראשי אצבעותיו׳׳ ב׳ אין עושין מי מלח הרבה ביחד לתת לתוך הכבשי׳ משו׳ דדמי לעיבור אבל יכול לעשו׳ ממנו מעט לתת לתוך התבשיל ואם נתן לתוכו שני שלישי מלח אסו׳ לעשו׳ ממנו אפי׳ מעט׳׳ ג׳ אסו׳ למלוח חתיכות צנון ד׳ או ה׳ ביחד מפני שנראה ככובש כבשן והכובש אסו׳ מפני שהו׳ כמבשל לא מטבל כל אחת לבדה ואוכלה אב׳ ביצים מות׳ למלחן׳׳ ד׳ יש מי שכתב שמות׳ לטבול כמה חתיכות צנון כל אחת לבדה ולהניחם יחד למנין כדי לאכלם מיד זו אחר זו׳׳ ה׳ אסור למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת להניחה׳׳ ו׳ אין למלוח ביחד הרבה פולין ועדשים שנתבשלו בקליפתן׳׳ ז׳ מות׳ לדוך פלפלין אפי׳ הרבה יחד והו׳ שידוכם בקתא שלסכין ובקערה׳׳ ח׳ אין כותשין מלח במדוך שלעץ אבל מרסקו׳ הו׳ ביד שלסכין ובעץ הפרור ואינו חושש׳׳ ט׳ מות׳ לחתוך בשר מבושל או צלי דק דק בסכין׳׳ י׳ אסו׳ לגרור הגבינה בשב׳ במורג חרוץ בעבר פיפיות שקורי׳ ראלי״ן׳׳ י״א מות׳ להשקות את התלוש כדי של׳ יכמוש׳׳ י״ב המחתך הירק דק דק חייב משום טוחן׳׳ י״ג אסו׳ לרדות חלות דבש מהכוורת מפני שדומה לתולש׳׳ י״ד אין מגבלין קמח קלי הרבה שמא יבוא ללוש קמח שאינו קלי ומות׳ לגבל את הקלי מעט מעט אבל תבואה של׳ הביאה שליש שקלו אותה ואח״כ טחנו אותה טחינה גסה שהרי היא כחול והי׳ הנקראת שתית מות׳ לגבל ממנה בחומץ וכיוצ׳ בו הרבה בבת אחת והו׳ שיהי׳ רך אבל קשה אסו׳ מפני שנראה כלש וצרי׳ לשנות כיצד נותן את השתית ואח״כ נותן את החומץ׳׳ ט״ו חרדל שלשו מע״ש למחר יכול לערבו הן ביד הן בכלי ונותן לתוכו דבש ולא יטרוף לערבו בכח אלא מערבו

מעט מעט׳׳ י״ו שחלים שרכן מע״ש למחר נותן יין וחומץ ולא יטרוף אלא מערב׳׳ וכן שום שרכו מעט נותן בו לגרוסין ולא יטרוף אלא מערב׳ וי״א דהוא שרי לערב משקה בחרדל דוקא שנתנו מבע׳׳י אבל בשבת אסו׳ לתת משקה בחרדל או בשום הכתושים משו׳ לש׳׳ י״ז מות׳ לעשות יינמלין שהו׳ יין ישן דבש ופלפלין מפני שהו׳ לשתייה ואין עושין אונתית שהו׳ יין ישן ומים צלולין ושמן אפורסמון שהו׳ לרפואה׳׳ י״ח אין שורין את החלתית לא בפושרין ולא בצונן שדרך לשרותו לרפואה אבל נותנו לתוך החומץ ומטבל בו פתו היה שרוי מאתמול מות׳ לשתותו בשבת ואם שתה ממנו יום ה׳ ויום ו׳ וצריך לשתות גם בשבת מות׳ שכך הו׳ דרך רפואתו לשתותו ג׳ ימים זה אחר זה הלכך מות׳ לשרותו בצונן וליתנו בחמה מפני שהו׳ סכנה אם לא ישתה ממנו׳׳ י״ט שום ובוסר ומלילות שרסקן מע״ש אם מחוסרין הרבה אסו׳ לגמור דיכתן בשב׳ ואם אין מחוסרי׳ לא שחיקה מ׳ לגמור בשב׳ רה״כ מות׳ לגמור שחיקת הריפות בעץ פרור בקדרה בשבת אחר שמורידין אותה מעל האש׳׳

שכ״ב דין נולד

בשבת וכו׳ וסעי׳׳׳ א׳ ביצה שנולדה בשבת אסו׳ אפי׳ לטלטלה ואפי׳ נתערבה באלף כולן אסורות ויכול לכפות עליה כלי שלא תשבר ובלבד של׳ יגע בה׳׳ ב׳ שבת שלאחר יו״ט או לפניו נולדה בזה אסורה בזה׳׳ ג׳ פירות שנשרו מן האילן בשב׳ אסורי׳ בו ביום ולערב מותרי׳ מיד׳׳ ג׳ אוכלי בהם מה אין בהם ממש תיקון כלי לכ״ע מות׳ לקטום אפי׳ בסכין קש או תבן ולחצות בו שניו אבל קיסם שאינו אוכל בהמה אפי׳ ליטלו כדי לחצות בו שניו אסור׳׳ ה׳ מות׳ לטלטל עצי בשמים להריח בהם ולהניף בהם לחולה ומוללו להריח בו או קשים

ואחד רבים" ו המחלק לבני ביתו מנות בשבת יכול להטיל גורל לומר למי שיצא גורל פל׳ יהיה חלק פל׳ שלו והוא שיהיו החלקים שוה ואינו עושה אלא כדי להשוותם שלא להטיל קנאה ביניהם אב׳ עם אחרים אסו׳ כיון שמקפידים זה ע״ז יבאו לידי מדה ומשקל אבל ליתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה ולהטיל גורל עליהם אפ׳ בבני ביתו ובחול אסו׳ משו׳ קוביא" וי״א דעם בניו ובני ביתו מות׳ להטיל גורל אפ׳ על מנה גדולה כנג׳ קטנה מפני שאין מקפידים"

שכג דיני השאלה

והדחת הכלים בשבת" ובו י׳ סעי׳" א מות׳ לומ׳ לחבירו מלא כלי זה אע״פ מיוחד למדה והו״מ כשנוטל הלוקח מדה של מוכר ומוליכה לביתו וה״ה אם מביא הלוקח מתוך ביתו ואומ׳ לו מלא לי כלי זה אבל למדוד בכלי המיוחד למדה לשפוך לתוך כלין של לו׳ קח אסור" ב מות׳ לומ׳ לחבירו מלא לי כלי זה למחר כמדור אותו" ג מות׳ לומ׳ לחבירו תן לי ביצי׳ ואגוזים במנין" ד מות׳ לומר לחנוני תן לי ד׳ ביצי׳ וה׳ רמוני׳ ובלבד שלא יזכור לו שום דמים ולא סכום מנין לומ׳ הרי שיש לך בידי נ׳ אגוזים תן לי נ׳ אחרים והרי יש לך בידי מאה" ה המביא כדי יין ממקום למקו׳ לא יביאם בסל ובקופה כדרך חול לא יביאם לפניו או על כתיפו וכיוצ׳ בזה שישנה מדרך חול אפ׳ אין בשינוי קלות במשא ואם א״א לשנות כגון שזמן אורחים הרבה וצרי׳ למהר להביא לפניהם מות׳ וי״א דלמעט בהילוך עדיף ויותר טוב להביאם בסל ובקופה בפעם אחת מלהביאם כל אחת בפני עצמה" ו מדיחים כלים לצורך היום כגון שנשאר לו עדיין סעודה לאכול אבל לאחר סעודה שלישית אין מדיחין" וכלי שתייה מדיחין כל היום

שכל היום ראוי לשתייה" ז מות׳ להטביל כלי חרש הטעון טבילה ויש אוסרין ויוא שמים יצא אתכלום ויתן הכלי לגוי ויחזור וישאלנו ממנו ואינו צרי׳ טבילה" ח כוס ששתה בו כותי מות׳ להדיחו לצרי׳ הכל" ט מות׳ לשפשף הכלים בכל דבר חוץ מכלי כסף בגרתקון שהו׳ שמרי יין משנתייבשו ונתקשו מפני שהו׳ ממחק לכלי כסף שהו׳ רך" י אין חופפין כלים במלח לפי שהמלח נמחה כשחופף בחזקה"

שכד דיני מאכל לבהמה בשבת" ובו ט״ו סעי׳"

א אין כוברין התבן בכברה שיפול המוץ לארץ ולא יניחנו במקו׳ גבוה כדי שירד המוץ אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס אע״פ שהמוץ נופל מ״מ מות׳ כיון שאינו מכוין" ב לא ימדוד אדם שעורים לתת לפני בהמתו אלא משער באומד דעתו" ג אין גובלין מורסן לבהמ׳ או לתרנגלים אבל נותנין בו מים ומעביר בו תרווד או מקל שתתערב כיון שאינו ממרס בידו ולא מסבב התרווד או המקל מותר ומנערו מכלי לכלי כדי שיתערב ומותר לערב המורסן כדרך או בכלי אחד ומחלק אותו בכלים הרבה ונותן לפני כל בהמה ובהמה ומערב בכלי א׳ אפ׳ כור ואפ׳ כורים" ויש אוסרין ליתן מים ע״ג מורסן בשבת ולא אמרו שמוליך בו שרג׳ וערב אלא כשהמים נתונין עליו מבע״י" ד קשים של שבלים שקושרים בשנים או בג׳ מ׳ מקומות מות׳ להתירן כדי שתאכל מהן הבהמ׳ אבל אסור לשפשף בהן בידים כדרך שעושין באוכלי בהמה כדי שיהיו נוחים לאכלם דשוי׳ אוכל בדבר שאינו אוכל מותר לעשותו אוכל אבל מטרחי באוכלא בדבר שהו׳ ראוי לאכילה לא טרחינן ביה להכשירו ולתקנו יותר" ה עצים שקצצן מן האילן ויש מאכילין אותן לבהמה בעודם לחים מתירין ומפספסין בהם

להאכילם שאינם ראויים בלא שמשוף" ו
מחתכין דלועין לפני בהמה והו שנתלשו מ'/
אתמול" ז מחתכין נבלה לפני הכלבים אפ'
נתנבלה היום בין שהית' מסוכנת בין שהיתה
בריאה והמ' בנבלה המקשה שא"א להאכילה
בלא חתיכה אבל אם היתה ראויה להם בלא
חתיכה לא רמטרח במה שהו ראוי לא טרחינן"
ח אין מחתכין שחת וחרובין לפני בהמ' בין
דקה בין גסה משום דבלא חיתוך נמי חזו לאכילה"
ט אין אובסין את הגמל דהיינו שמאכילה
בידו כל כך עד שמרחיבין בני מעיה באבוס"
ולא דורסין דהיינו שדורס לו מאכל בגרונו ז
למקום שאינו יכול להחזירו אבל מלעיטין" אין
מאמרין את העגלים אב' מלעיטין איזו המאו'
למקו' שאינה יכולה להחזיר" הלעיטה למקום
שהיא יכולה להחזיר" י מות' ליתן מאכל
בפיהם שלתרנגלין" יא אין נותנין מים
ולא מזונות לפני דבורים ולא לפני יוני שובך
ויוני עלייה ולא לפני חזיר אבל נותנין לפני
אווזים ותרנגלים ויונים ביתיות וכן לפני כלב
שמזונותיו עליך" יב מות' להאכיל תולעת
המשי" יג מעמיד אדם בהמתו ע"ג בשמים
מחוברים ולא חיישינן שמא יתלוש מהם אבל
לא ע"ג מוקצה מפני שאיסורו קל וחיישינן שמא
יתן לה ממנו בידים ודוקא להעמידה על גבין
ממש אבל לעמוד בפניה בענין שלא תוכל
להטות לא ודרך שם מות'" יד מטלין מאכל
מלפני חמור ונותנין לפני שור אבל אין נוטלין
מלפני שור ונותנין לפני חמור מפני שכמואס
ברירו השור ואינו ראוי עוד לחמור" טו
אסו' לגרוף האיבוס לפני שור שלפטם אפלו
אבוס שלכלי גזרה אטו שלקרקע דאתי
לאשויי גומות ואסו' גם כן לסלק התבן מלפניו
לצדדין" **שכלה גוי** שעשה מלאכה

בעד ישראל' ובו י"ז סעי'" א מותר לומר לא'
בשב' ומותר ליתן מזונות לפניו בחצר לאכלן
ואם נטלן ויצא אין נזקקין לו ודוקא שהגוי
בחצר ~~לאכלן ואם נטלן יצא~~ אבל אם עומד
בחוץ ופשט ידו לפנים שידוע הוא שיוציאם
או ליתן לו שאר חפצים שדרך להוציאן אסו'
אם עומד בפנים אפ' אם החפצים שלגוי שהרוא'
אינו יודע שהחפצים שלגוי" ב היכא דאיכא
משום דרכי שלום או בגוי אלם מות' לתת לו ואפ'
לשליח ע"י גוי" ג מות' להחליף משכון בשב'
אם הוא מלבוש ויוציאנו דרך מלבוש כי אין
משא ומתן וגם בישר' מות' בענין זה אם
הישראל' צריך ללבשו" ד פת שאפה גוי
לעצמו בשב' יש אוסרי' ויש מתירין ובשעת
הדוחק או לצורך מצוה כגון סעודת ברית מילה
או לצורך כל המוציא יש לסמוך על המתירי'
ה גוי שצד דגים או ליקט פירות לעצמו אסור
לישר' ואפ' ספק אם ליקטן או צדן היום אסורין
לישר' ואפ' ספק בו ביום אבל לערב מותרין
מיד אפ' אם ודאי ליקטן וצדן היום" ו אם
ליקט וצד בשביל ישראל או בשביל ישרא'
וגוי צריך להמתין לערב בכדי שייעשו" ז
ספק אם ליקטן בשביל יש' או שידוע שליקטן
בשביל ישראל ואין ידוע אם לקטו היום אם
לאו אסורי' בו ביום ולערב בכדי שייעשו וי"א
דלערב מות' מיד" ח דבר שאין בו חשש
צידה ומחובר אלא שהובא מחוץ לתחום אם
הביאו גוי לעצמו מות' אפ' בו ביום ואם הביאו
בשביל ישר' מות' לטלטלו אפ' מי שהובא
בשבילו אבל לאכול אסור בו ביום לפי שהובא
בשבילו ולערב בכדי שייעשו ולאחרים
מות' בו ביום" וי"א דלמי שהובא בשבילו מות'
לערב מיד והוא דשרי ליה' לטלטל אפלו
כשהביאו הגוי לעצמו היינו בתוך ד' אמות או

בתוך העיר אם היא מוקפת חומה והוא שתהא
מוקפת לדירה דהיינו שיישבה ולבסוף הוקפה
וסתם עיירות מוקפות לדירה וסתם מבצרים
אינם מוקפין לדירה״ ט אם הוא ספק אם בא
מחוץ לתחום אסו׳ ודוקא בגוי שאינו שרוי עמו
בעיר אבל גוי השרוי עמו בעיר ופירות המצויין
בעיר אין לחוש מספק ואפי׳ אם יש לגוי שני
בתים וא׳ מהן בתוך התחום תולין להקל ומות׳
לאכול אפי׳ למי שהובא בשבילו״ י גוי
שמילא מים לבהמתו מבור שהוא רשות היחיד
לר׳ הר׳ מות׳ לישר׳ להשקות מהם בהמתו והוא
שאין הגוי מכירו דליכא למיחש שמ׳ ירבה
בשבילו ואם מילא לצור׳ בהמת ישר׳ אסו׳.
בכל מיני תשמיש אפי׳ ישר׳ אחר ואם מילא
מבור רש׳ היח׳ לכרמלית מות׳ לאחר שלא מלא
בשבילו״ יא ליקט גוי עשבים לצורך בהמתו
אם אינו מכירו מאכיל אחריו ישרא׳ שעומד
בפניה כעניין שלא תוכל לנטות לא ודך שם
דילו להעמידה עליהן אסו׳ דחיישינן שמ׳ יטול
בידו ויאכילנה והן מוקצין אבל אם מכירו
אסור וכן בכל דבר דאיכא למיחש שמא
ירבה בשבילו אב׳ בדבר דליכא למיחש שמ׳
ירבה בשבילו כגון שהדליק לעצמו או עשה
כבש לירד בו שבכה״א ובכבשא יספיק לכל
אפי׳ מכירו מות׳״ יב אע״פ שאינו מכירו אם
אומ׳ בפירוש שלצור׳ ישר׳ הוא עושה או אפלו
אם אינו אומ׳ כן אם מעשיו מוכיחין שלצור׳
ישר׳ עשה כגון שהדליק נר בבית ישר׳ בו
והלך לו הגוי אסור״ יג אם ליקט גוי זה
והאכיל לבהמת ישר׳ אין צרי׳ למחות בו דלפי
שעה אבל אם רגיל בכך צרי׳ למחות״ יד
עשה גוי בשבת ארון או קבר לעצמו מות׳
ליש׳ ליקבר בו ואם עשאו בשביל ישר׳ לא
יקבר בו עולמית ודוקא שהקבר בפרהסיא

והארון על גבו שהכל יודעים שנעשה למר׳
יש׳ אבל אם הוא בצנעה מות׳ ליקבר בו לערב
בכדי שייעשה ואפי׳ כשהוא בפרהסיא אינו אסו׳
לא לאותו יש׳ שנעשה בשבילו אבל לישר׳ אחר
מות׳ והוא שימתין בכדי שייעשה״ טו גוי
שהביא בשב׳ חלילים לספוד בהם ישרא׳ לא
הוא ולא אחרים עד שימתין בערב בכדי שיבואו
ממקום קרוב ואם ידע בודאי שממקום פלו׳ הביאום
בשב׳ ימתין בערב בכדי שיבואו מאותו מקום
ואח״כ מותרין בין לו בין לאחרים והמ׳ כשהביאום
דרך רשות הרב׳ אבל אם לא הביאום לא דרך כרמלי׳
כיון שלא נעשה בהם איסור תורה אין צריך
להמתין כדי שיבואו לא מותרין לערב מייד״
טז ספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחום
חוששין שמא מחוץ לתחו׳ הובאו״

שכו
דיני רחיצה בשבת ובו ג׳ סעי׳ א

אסור לרחוץ כל גופו אפי׳ כל אבר ואבר
לבד אפי׳ בחמין שהוחמו מע״ש בין אם הם
בכלי בין אם הם בקרקע ואפי׳ לשפוך המים
על גופו ולהשתטף אסו׳ אב׳ מות׳ לרחוץ בחמין
פניו ידיו ורגליו והמ׳ בחמי האור אב׳ בחמי
טבריה מות׳ אפי׳ כל גופו יחד ואין צ״ל בצונן
והוא דשרי בחמי טבריה דוקא בקרקע אבל בכלי
לא דאתי לאיחלופי בחמי האור״ ב י״א דהא
דשרי בחמי טבריה דוקא כשאין המקום מקורה
אבל אם המקום מקורה אסו׳ משום דאתי לידי
זיעה ואסור׳ דמות׳ להזיע בחמי טבריה״
ג אמת המים שהי׳ חמה אסו׳ להמשיך לתוכה
אפי׳ מע״ש סילון שלצונן ופי הסילון יוצא חוץ
לאמת המים ומימיו נמשכין לעוקה שבקרקע
ואם המשיכו אסור׳ אפי׳ המים שנכנסו לה מע״ש
ברחיצה ובשתיה כלו׳ הוחמו בשבת״ ד
לא ישתטף אדם בצונן כל גופו ויתחמם כנגד
המדורה מפני שמפשיר מים שעליו ונמצא

כרוחץ גופו בחמין אב׳ מות׳ להשתטף בצונן
אחר שנתחמם אצל האש״ ה׳ יא׳ שצרי׳ להזהר
של׳ לחמם ידיו אצל האש אחר נטילה אם לא
ימ׳ בם יפה תחלה״ ו׳ אסו׳ ליתן ע״ג בטנו
כלי שיש בו מים חמין ואפ׳ בחול מפני הסכנה
שפעמים שהם רותחים״ ז׳ הרוחץ בנהר
צרי׳ שינגב גופו כשעולה מהנהר מפני שלא
ישארו המים עליו ויטלטלם ד׳ אמו׳ בכרמלית
לפי שהעולה מן הרחיצה יש רבוי מים על
גופו אב׳ ההולך בד׳ הל׳ ומטר סוחף על ראשו
ועל לבושו לא הקפידו בו״ ח׳ אדם מותר
לטבול מטמאתו בשבת״ ט׳ מות׳ לרחוץ פניו
ידיו ורגליו בדברי׳ שאינן משירין שער
מעורבין עם דברים המשירין ובלב׳ של׳ יהא
הרוב מדבר המשיר״ י׳ מות׳ לרחוץ ידיו
במורסן״ יא׳ מרחץ שפקקו נקביו מע״ש
למוצ״ש רוחץ בו מיד אבל אם לא פקקו
נקביו אע״פ שמעלין החום כשב׳ צרי׳ להמתין
לערב כדי שיעשו למי שאסו׳ לעשו׳ כן גזרה
שמ׳ יחתה בגחלים״ יב׳ אסו׳ ליכנס למרחץ
אפ׳ להזיע״ יג׳ עיר שישר׳ וגוים דרים בה
וישבה מרחץ רוחצת בשבת אם רוב גוים
מות׳ לרחוץ בה במוצ״ש מיד ואם רוב ישר׳
או אפ׳ מחצה על מחצה אסו׳ למוצ״ש עד כדי
שיחמו״

שכ״ז דיני סיכה

בשבת׳ ובו ד׳ סעי׳״ א׳ החושש במתניו לא
יסוך שמן וחומץ אבל סך הוא שמן לבדו
אבל לא בשמן ורד משו׳ דמוכחא מילתא
דלרפואה קא עביד ואם הו׳ מקו׳ שמצוי בו
שמן ורד ודרך בני אדם לסוכו אפ׳ בלא
רפואה מותר״ ב׳ סכין וממשמשין להנאתו
ע״י שנוי דהיינו שסך וממשמש ביחד ולא
ימשמש בכחו אלא ברפיון ידים״ ג׳ אין
מגררין בכלי העשוי׳ לכך מא״כ היו ידיו או
רגליו מטונפות בטיט וצואה״ ד׳ לא יסוך
רגלו בשמן והו׳ בתוך המנעל או הסנדל מפני
שהעור מתרכך ודמי׳ לעיבוד אבל סך רגליו
ומניחו במנעל וסך כל גופו ומתעגל ע״ג העור
והו׳ של׳ יהא בשמן הנישף מגופו שיעור כדי
לעבדו אפ׳ יש בו כדי לצחצחו מות׳ והו׳ שלא
יכוין אפ׳ לצחצחו״

שכ״ח דין חולה בש

בת ובו מ״ט סעי׳״ א׳ מי שיש לו מיחוש
בעלמא והוא מתחזק והולך כבריא אסו׳ לעשו׳
לו רפואה ואפ׳ ע״י גוי גזרה משו׳ שחיקת סמנין
ב׳ מי שיש לו חולי שיש בו סכנ׳ מצוה לחלל עליו
והזריז הר״ז משובח והשואל הר״ז שופך דמים״
ג׳ כל מכה שלחלל דהיינו מהשינים ולפנים
ושינים עצמן בכלל מחללין עליה את השבת
דוקא שנתקלקלו מהאיברים הפנימיים
מחמת מכה או מכה וכיוצא בו׳ אבל מיחוש
אין נקראין מכה״ ד׳ מכה שלחלל אינה
צריכה אומד שאפ׳ אין שם בקיאין והחולה
אינו אומ׳ כלום עושין לו כל שרגילין לעשו׳
בחול אבל כשיודעין ומכירין באותו חולי
שממתין ואינו צרי׳ חילול אסו׳ לחלל עליו
אע״פ שהי׳ מכה שלחלל״ ה׳ מכה שאינה
שלחלל משלין בבקי ובחולה ואין מחללין
עליו שבת עד שיאמ׳ א׳ מהם שהו׳ צרי׳ לכך
או שיעשה אצלא משו׳ סכנת נפשו״ ו׳
מכה שעל גבי היד וגב הרגל וכן מי שבלע
עלוקה וכן מי שנשכו כלב שוטה או אחד
מזוחלי עפר הממיתי׳ אפ׳ ספק אם ממית
אם לאו הר״ז כמכה שלחלל״ ז׳ מחללין
שבת על כל מכה שנעשית מחמת ברזל
ועל שחין הבא בפי הטבעת ועל סימטא
והו׳ הנקרא פלונקרן בלע״ז ועל מי שיש בו
קדחת חם בו׳ אם עם צימור״ ח׳ מי
שאחזו דם מקיזין אותו אפ׳ הולך על רגליו

ואפ׳ ביום הראשון״ ט׳ החושש בעיניו או בעינו
ויש בו ציר או שהיו שותתות ממנו דמעות ד׳
מחמ׳ הכאב או שהיה שותת דם או שהיה בו
ירוא ותחלת אוכלא מחללין עליו את השבת׳
י׳ כל חולי שהרופאים אומרי׳ שהו׳ סכנ׳ אעפ׳
שהו׳ על הבשר מבחוץ מחללין עליו את השב׳
ואם רופא א׳ אומ׳ צרי׳ ורופא א׳ אומ׳ אינו צרי׳
מחללין ויש מ״ש שאין צרי׳ מומחה דכל בני
אדם חשובי׳ מומחין קצת וספק נפשות להקל׳
יא׳ חולה שיש בו סכנה שאמדוהו ביום
שבת שצרי׳ לעשו׳ לו רפואה ידועה שישבה
מלאכת חלול שבת שמונה ימים אין אומרי׳
נמתין עד הלילה ונמצא של׳ נחלל עליו אלא
שבת אחת לא יעשו מיד אעפ׳ שמחללין ט׳
עליו שתי שבתות״ יב׳ כשמחללין שבת
על חולה שיש בו סכנה משתדלין שלא נעש׳
ע״י גוים וכותים וקטנים ונשים אלא ע״י ישר׳
גדולים ובני דעת״ יג׳ כל הזריז לחלל
שבת בדבר שיש בו סכנה הה״ז משובח אפ׳
אם מתקן עמו דבר אחר כגון שפירס
מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד
עמו דגים ולכ״ב״ יד׳ היה חולה שיש
בו סכנה צרי׳ בשר שוחטין לו ואין אומרי׳
נאכילנו נבלה אע״ג אם היה החולה צריך
לאכילה לאלתר והנבלה מוכנת מיד והשחי׳
טה מתאחרת לו מאכילין אותו הנבלה״
טו׳ אמדוהו הרופאים שצרי׳ גרוגרת אחת
ורצו לו עשרה והביאו לו כל א׳ גרוגרת א׳
כלם פטורי׳ ויש להם שכר טוב מאת השם
אפ׳ הביא בראשונה״ יז׳ אמדוהו לשתי
גרוגרות ולא מצאו אלא שתי גרוגרות בשני
עוקצין וג׳ בעוקץ א׳ כורתין העוקץ שיש
בו ג׳ ואם היו שנים בעוקץ א׳ וג׳ בעוקץ אחד
לא יכרתו אלא העוקץ שיש בו שנים״ יח׳

חולה שנפל מחמת חליו למשכב ואין בו סכנה
אומרין לגוי לעשו׳ לו רפואה אבל אין מחללין
עליו את השבת באיסור דאוריתא אפ׳ יש בו
סכנת אבר ולחלל עליו ישר׳ באיסור דרבנן י׳
בידים יש מתירין אפ׳ אין בו סכנת אבר וי״א
שאם יש בו סכנת אבר עושין ואם אין סכנת
אבר עושין בשנוי ואם יש בו סכנת אבר עושין
בלא שנוי״ וי״א שאפ׳ יש בו סכנ׳ אבר אין עושין
לו דבר שהו׳ נסמך למלאכה דאוריתא ודברים
שאין בהן סמך מלאכה עושי׳ אפ׳ אין בו סכנ׳
אבר ודברי הסברא השלישית נראין״ יח׳
הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפ׳ בתקופת
תמוז״ יט׳ חולה שאין בו סכנ׳ מות בבישול
גוי״ כ׳ אין ייץ לתוך העין וליתנו על גבו אם
פותח וסוגר העין אסו׳ ואם אינו פותח וסוגר מות
ורוק תפל אפ׳ על גבי אסו׳ דמוכחא מילתא
דלרפואה עביד״ כא׳ שורה אדם קילורין
מע״ש ונותן ע״ג העין שאינו נראה אלא כרוחץ
והו׳ דלא עמיץ ומפתח ולא חיישינן משו׳ שחיקת
סמנין דכיון דלא התירו לו לשרותן אלא מע״ש
ליכא הכירא״ כב׳ מעבירין גלדי המכה
וסכין אותה בשמן אבל לא בחלב מפני שהוא
נמוח ואפ׳ בגמר מכה דליכא אלא צער אשרי
אב׳ אין נותנין עליה שמן וחמין מעורבין
יחד ולא ע״ג מוך ליתנו עליה אבל מתן הוא
חוץ למכה ושותת ויורד לתוכה״ כג׳ נותנין
ספוג וחתיכות בגדים יבשים וחדשים שאינן
לרפואה אלא כדי של׳ ישרטו הבגדים את
המכה אבל לא ישנים שהן מרפאין והמ׳ ישנים
של׳ כיתמו מעולם על המכה אבל אם היו כבר
על המכה אפ׳ ישנים שרי דשוב אינם מרפאים״
כד׳ נותנין עלה ע״ג מכה בשב׳ שאינו אלא
כמלבוש״ חוץ מעלי גפני שהן לרפואה״ כה׳
רטיה שנפלה מע״ג המכה ע״ג קרקע לא

55

יחדירנה כפלה ע"ג כדי יחזירנה וע"י גוי מותר
להניחה אף כתחלה" כו מגלה קצת רטייה
ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה קצתה השני
ומקנח ורטייה עצמה לא יקנח מפני שהוא
ממרח" כז" המפיש שחין בשבת כדי להרחיב
פי המכה כדרך שרופאין עושין שהן מתכוונין
ברפואה להרחיב פי המכה כדרך שרופאין
עושין שהן מ"מ הרי זה חייב משום מכה בפטיש
שזו היא מלאכת הרופא ואם כוונתו להוציא
ממנה הליחה שבה הרי זה מותר" כט מי שנגפה
ידו או רגלו צומתה ביין כדי להעמיד הדם אבל
לא בחומץ מפני שהוא חזק וישב משום רפואה
ואם היא מעונג אף היין לו כמו החומץ ואסור"
ל מי שנשמט פרק ידו או רגלו ממקומו לא
ישפשפנה הרבה במים שזה היא רפואתו אלא רוחץ
כדרכו ואם נתרפא נתרפא" לא צפורן
שפירשה וציצים שהם כמו רצועות דקות
המופשות מעור האצבע וסביב הצפורן אם פירשו
רובן כלפי מעלה ומצערות אותו להסירן ביד
מותר בכלי פטור אבל אסו' לא פירשו רובן ביד
פטור אבל אסו' בכלי חייב חטאת ופירש"י כלפי
מעלה כלפי ראשי אצבעותיו ור"ת פירש
דהיינו כלפי הגוף וצריך לחוש לשני הפירושים"
לב החושש בשניו לא יגמע בהן חומץ ויפלוט
אבל מגמע ובולע או מטבל בו כדרכו" לג
החושש בגרונו לא יערערנו בשמן אבל בולע
הוא שמן ואם נתרפא נתרפא" לד גונח מותר
לינק חלב מהבהמה דבמקום צערא לא גזרו
רבנן וי"א שאם אין לו אלא צער שלא עבר אסור
לינק מהבהמה בשבת" לה אשה חולבת
מדדיה לתוך הכוס או לתוך הקערה ותניק את
בנה" לו מותר לאשה לקלח מהחלב כדי
שיאחוז התינוק הדד ויינק" לז אין לועסין
מצטכי ולא שפין בו השניים לרפואה ואם

כז
לה שנתרפאה
תכין עליה רטייה
שאינו לא כמשמעה
כח

משום ליחה הפה מותר" לח כל אוכלין
שהם מאכל בריאים מותר לאכלן ולשתותן
לרפואה אע"פ שהן קשים לקצת דברים ומוכחא
מילתא דלרפואה עביד אפ"ה שרי וכל דבר
שאינו מאכל ומשקה בריאים אסור לאכול
ולשתותו לרפואה מי שיש לו מיחוש בעלמא
והוא מתחלק והולך כבריא ואם אין לו ש
מותר" לט מותר לאכול שרפים מתוקים
ולגמוע ביצה חיה כדי להנעים הקול"
אין עושין אפיקטוזין דהיינו גמתקיא אבל
בחול משום הפסד אוכלים ואם מצטער מהו
מאכל בחול מותר אף בכוס ובשבת אסור בכ
ומותר ביד" מ החושש במעיו מותר ליתן
עליהן שעירו ממנו חמין אע"פ שעדיין יש
בו הבל" מא מי שנשתכר שרפואתו ל
כפות ידיו ורגליו בשמן מותר לסוכם בשמן
מב אין מתעמלין דהיינו שדורס על הגוף
בכח כדי שיגע ויזיע ואסור לדחוק כ
שלתינוק כדי להוציא הרעי" מג מ
לכפות כוס על הטבור להעלותו ולהעלות
אזנים בין ביד בין בכלי ולהעלות אונקלי
תעך שכנגד הלב שנכפף לצד פנים שכ
מוא אין עושין בסמנין כדי שמחוש לשח
ריש לו צער מהם" מד רוחצין במי גרר
ובמי חמתן ובמי טבריה ובמים היפים שב
הגדול אע"פ שהם מלוחים שכן דרך לרחוץ
בהם וליכא הוכחה דלרפואה קא עביד אבל
לא במים הרעים שבים הגדול ובמי משרה
שהם מאוסים ואין דרך לרחוץ בהם אלא לרפואה
ודוקא ששוהה בהם אבל אם אינו שוהה בהם
מותר שאינו נראה אלא כמקרר" מה לוחשים
על נחשים ועקרבים בשבת שלא יזיקו ואין בכך
משום צידה" מו נותנין כלי ע"ג העין להקר
והוא שיהא כלי הניטל בשבת" מז עצם

שיצא ממקומו מחזירין אותו׳׳ מח אסור
להניח בגד על מכה שיוצא ממנה דם מהמכה
לפ״כ יש לרחוץ המכה במים או ביין תחלה להעבי׳
דם שבמכה ו״א שכורך קורי עכביש על המכ׳
ומכסה בהם כל הדם וכל החמרה ואח״כ כורך
עליו סמרטוט׳׳ מט אסור לשים פתילה בפי
הטבעת כדרך שמהגין לעשות למי שהוא
עצור ואפ״ה ישים אותה בשמן שיאחזנה בשתי
אצבעותיו ויניחנה בנחת׳׳

שכט על מי מחללין שבת ובו ט סעי׳׳

א כל פיקוח נפש דוחה שבת והזריז ה״ז משובח אפי׳
נפלה דליקה בחצר אחרת וירא שתעבור לחצר
זו ויבוא לידי סכנה מכבין כדי שלא תעבור׳׳
ב אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב אפי׳
היו ט גוים וישר׳ א׳ בחצר ופירש א׳ מהם לחצר
אחרת ונפל עליו שם מפולת מפקחין כיון
שנשאר קביעות הראשון במקומו חשבינן
לה כמחצה על מחצה אבל אם נעקרו כולם
ובשעת עקירתן פירש א׳ מהם לחצר אחרת
ונפל עליו אין מפקחין שכיון שנעקר קביעות
הראשון ממקומו אמרינן כל דפריש מרובא
פריש׳׳ ג מי שנפלה עליו מפולת ספק חי
ספק מת ספק הוא שם ספק אינו שם ואפי׳ את״ל
שהוא שם ספק גוי ספק ישר׳ מפקחין עליו אע״פ
שיש בו כמה ספיקות׳׳ ד אפי׳ מצאוהו
מרוצץ שאינו יכול לחיות אלא לפי שעה מפקחין
ובודקין עד חוטמו אם לא הרגישו בחוטמו
חיות אז ודאי מת ל״ש פגעו בראשו תחלה ל״ש
פגעו ברגליו תחלה׳׳ ה מצא עליונים מתים
לא יאמר כבר מתו תחתונים ולא מפקח עליהן
שמא עדיין חיים הם׳׳ ו גוים שצרו על עיירות
ישראל אם באו על עסק ממון אין מחללין עליה׳
את הש׳ באו על עסקי ישר׳ נפש ואפי׳ סתם יוצאין
עליהן בכלי זיין ומחללין עליה׳ את הש׳ ובעיר
הסמוכה לספר אפי׳ לא באו לא ע׳ עסקי תבן
וקש מחללין עליה׳ את השבת׳׳ ז יש מ״ש
שבזמן הזה אפי׳ לאו על עסקי ממון מחללין
שאם לא יניחנו ישר׳ לשלול ולבוז ממונו יהרגנו
והוי עסקי נפשות׳׳ ח הרואה ספינה שיש
בה ישר׳ המטרפת בים וכן נהר שוטף וכן יחיד
הנרדף מפני גוים מצוה על כל אדם לחלל
עליהם שבת כדי להצילם׳׳ ט כל היוצאים
להציל חוזרים בכלי זינם למקומם׳׳

של דיני יולדת בשבת ובו י״א סעי׳׳

א יולדת הי״א כחולה שיש בו סכנה ומחללין עליה
את השב׳ לכל מה שצריכה קורין לה חכמה
ממקום למקום ומילדין ומדליקין נר אפי׳ היא
סומא וכ״מ כל מה שיכולין לשנות משנין
כגון אם צריכין להביא לה כלי מביאתו לה חברתה
תלוי׳ בשער׳׳ ב נכרית אין מילדין אותה בש׳
אפי׳ בדבר שאין בו חלול שבת׳׳ ג נקראת
יולדת לחלל עליה שבת משתשב על המשבר
או משעה שהדם שותת ויורד או משעה
שחברותיה נושאות אותה בזרועותיה שאין
בה כח להלך כיון שנראה בה א׳ מאלו מחללין עליה
את השבת׳׳ ד כל ג׳ ימי׳ הראשוני׳ אפי׳ אמרו אינה
צריכה מחללין את השבת מג׳ ועד ז׳ אמרה
איני צריכה אין מחללין מכאן ואילך אפי׳ אמרה
צריכה אני אין מחללין עליה ש׳ הרי היא עד
ל׳ יום כחולה שאין בו סכנה׳׳ ה היושבת
על המשבר ומתה מביאין סכין בשבת אפי׳
דרך ר״ה וקורעין בטנה ומוציאין הולד
שמא ימצא חי׳׳ ו עושין מדורה ליולדת כל
ל׳ יום ואפי׳ בתקופת תמוז׳׳ ז הולד שנולד
עושין לו כל צרכיו מרחיצין אותו ומולחין
אותו וטומנין השליה כדי שיחם הולד וחותכין
את הטבור והמ׳ בנולד לט׳ או לז׳ אבל נולד
לשמונה או ספק בן ז׳ או בן ח׳ אין מחללין עליו

אא״כ גמרו שערו וצפרניו״ ח נולד לח׳ או
ספק בן ז׳ או בן ח׳ של׳ גמרו שערו וצפרניו
אסו לטלטלו אבל אמו שוחה עליו ומניקה
מפני החלב שמצערה וכן היא בעצמה יכולה
להוציא בידה החלב המצער אותה״ ט
מיישרין איברי הולד שנתפרקו מחמת הלידה״
י מותר לכרכו בבגדיו של׳ יתעקמו איבריו״
יא אם נפלה ערלת גרון הולד מותר לשים
אצבע לתוך׳ ולסלק הערלה למקומה אע״פ
שפעמי׳ שמקיא״

שו״א דיני מילה

בשבת׳ ובו י׳ סעי׳ א עושין כל צרכי מילה
בשבת מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליו
כמון״ ב כל זמן של׳ סלק ידו מן המילה חוזר
אפי׳ על ציצין שאינן מעכבין׳ סילק ידו אינו
חוז׳ אפי׳ על ציצין שאינן מעכבין׳ סילק ידו
אינו חוז׳ ל׳ על ציצי׳ המעכבין ואלו הן המעכבין
בשר החופה אפי׳ רוב גבהה של עטרה במקום א׳״
ג בן שמונה אם גמרו שערו וצפרניו מולי׳ אותו
בשב׳ ואם לא גמרו אפי׳ אם הו׳ ספק בן ז׳ או בן ח׳
אין מולין אותו ואצ״ל בן ח׳ ודאי ואם הו׳ בן ז׳ ודאי
אפי׳ לא גמרו שערו וצפרניו מולין אותו״ ד
מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת״ ה
אנדרגינוס ונולד בין השמשו׳ ונולד כשהוא
מהול ויוצא דופן וגר שנתגייר ונכרית שילדה ואח״כ
נתגיירה ומי שיש לו שתי ערלות אין מילתן
דוחה שבת״ ו מכשירי מילה אע״פ
שאפש׳ לעשותם מעש״ה אינן דוחין את השב׳
לכ״כ אם לא הביא אזמל למילה מעש״ה לא
יביאנו בשב׳ אפי׳ במקום שאין בו לא איסור
דרבנן שהעמידו חכמ׳ דבריהם במקום כרת
ולומ׳ לגוי לעשותם אם הוא דבר שאם עשהו
ישר׳ אין בו איסור אלא מדרבנן אומ׳ לגוי ועשה
ועושהו ואם הו׳ דבר שאסור לישר׳ לעשותו
מן התורה לא יאמ׳ לעשותו״ ז לא היה
לו כמון שחוק מעש״ה לא ישחקנו אלא לועס
בשניו אם לא עירב מאתמול יין ושמן לירן
עליה לא יערבם היום אלא יתן כל א׳ לבדו״ ח
אין עושין לה חלוק אלא כורך עליה סמרטוט
ואם אין לו כורך על אצבעו דרך מלבוש ומביאו
מדרך מצאה בחוץ ומביא דרך חצר אחרת
אפי׳ לא נשתתפו יחד״ ט בזמן חכמי התלמוד
אם לא היו רוחצים את הולד לפני המילה
ולאחר המילה וביום ג׳ למילה במים חמין היו
מסוכן לפ״כ מתקנו לכתוב משפטו כשחל
להיות בשב׳ והאידנא לא נהגו ברחיצה כל כך
לרחוץ בשב׳ אם רצו כדין רחיצת כל אדם״
י אדם שלא מל מעולם לא ימול בשב׳ אלא
אם מל כבר פעם אחת מותר למול בשבת
ואפי׳ אם הו׳ אבי הבן״

שלב שו״א

לילד הבהמה בשבת׳ ובו ד׳ סעי׳ א אין
מילדין את הבהמה בשבת״ ב אין מרחמין
לבהמה גלדי מכה ולא סכין אותה בשמן
והמ׳ בגמר מכה דליכא ל׳ משו׳ תענוג אבל
בתחלת מכה דאיכא צערא שרי״ ג
אם אכל כרשנין הרבה והי׳ מצטערת יכול
להדיצה בחצר כדי שתיגע ותתרפא״ ד
אם אחזה דם יכול להעמידה במים כדי
שתצטנן ואם הוא ספק שאם לא יקיזו לה
תמות מותר לומ׳ לגוי להקיזה״

שלג שו״א

לפנות אוצר בשבת׳ ובו ג׳ סעי׳ א
אוצר שלתבואה או שלכדי יין אע״פ שמותר
להסתפק ממנו אסור להתחיל בו לפנותו אלא
לדבר מצוה כגון שפנהו להכנסת אורחים
או לקבוע בית המדרש וכיצ׳ מפנהו אם היה
האוצר גדול מפנהו ממנו ה׳ קופות לא היה בו
ה׳ קופות מפנה מהם ד׳ אבל כולו לא יפנה של׳
ישוה גומות״ ב כשמפנה אלו ד׳ או ה׳ קופות
לא יחלקם בקופות קטנות להוליכם בהרבה

פעמים כדי להקל המשוי מפני שמרבה בהלוך
ואו ישא מילתא טפי״ ג לו ד׳ או ה׳ קופות
שמטה היינו לאורחים ואם באו לו הרבה מפני
כשיעור הזה לכל אורח ואורח ובלבד שלא
יפנה א׳ לכולם דאיכא טרחא יתירא ואכלא
יפנה לעצמו או אחר יפנה בעדו״ שלד

דיני דליקה בשבת ובו כ״ז סעי׳

א נפל׳ הדליקה בשבת אם הוא בלילה קודם
סעודה יכול להציל כדי להציל מזון ג׳ סעודו׳
הראוי לאדם לאדם והראוי לבהמ׳ לבהמה
ובשחרי׳ מזון ב׳ סעודות ובמנחה מזון
סעודה אחת ודוקא בני הבית שהדליקה בו לא
יצילו יותר משום דאיכא למיחש שמתוך
שטרודים בהצלה ישכחו השבת ויכבו אב׳
בתים הקרובי׳ ויראי׳ שתגיע להם הדליקה
יכולין להציל כל מה שירצו״ ב יש מתירי׳
לטלטל מעות ודברים המוקצים כדי להצילם
מפני הדליקה או מאונסים הבאים לגזלם
רבמקום הפסידא אין לחוש לאיסור מוקצה
ויש אוסרין ואפ׳ לומ׳ לגוי לטלטל סחורה
הנפסדת מחמת גשמים יש מי שאסר״
ג הצילה בנקייה לא יציל פת הדראה אבל
אפכא שרי״ ד מצילין מי״ה לשב׳ אבל
לא משב׳ לי״ה ויומי׳ טובי׳ ולא לשבת הבאה
אבל מי״ה למוצאי י״ה מצילין מזון סעודה
אחת״ ה מצילין לחולה ולזקן ולרעבתן
כבינוני״ ו הא דאין מצילין אלא מזון ג׳ סעודו׳
היינו דוק׳ בשני כלים אבל בכלי א׳ מצילין
אפ׳ יש בו כמ׳ סעודות ואפ׳ פורס טליתו ומקפל
והביא לתוכו וחוזר ומקפל והביא לתוכו מות׳
כיון שמוצי׳ הכל בפעם אחת״ ז ומותר
להציל כלי תשמישו הצריכים לו לאותו היום
כגון כוסות וקיתונות״ ח ולובש כל מה
שיכול ללבוש ומוציא ופושט וחוזר ולובש
ומוציא ופושט ויש מ״ש שאינו לובש ומוציא
לא פעם אחת בלבד״ ט ואומ׳ לאחרים בואו
והצילו לכם כל א׳ מזון ג׳ סעודו׳ ויכולין
ללבוש כל מה שיוכלו ללבוש ואם רוצים זוכין
בו מן ההפקר כיון שאומ׳ הצילו לכם ואם אינם
רוצים לזכות לא רוצים להחזירו ולקבל שכר
על הצלתם הרשות בידם ולא הוי שכר שבת״
י כל הצלה שאמרנו אינה לא לחצר אחת
המעורבת אבל לא לשאינה מעורבת״ יא
וא״ר דכל הצלה שאמרנו היא לחצר ומבוי הסמוכי׳
לה׳ ה׳ וגם אינם מקורי׳ דרמו לכר׳ הל׳ ומן הדין
אין מתירין להציל לא מזון ג׳ סעודו׳ וכלים
הצריכי׳ אבל לבית אחר שעירב עמו יכול
להוצי׳ כל מה שירצה ואף לחצר לא אמרו
לא לחצר חבירו אבל לחצר שלו שאינה צריכה
עירוב יכול להוצי׳ כל מה שירצה וי״א שאין
חילוק״ יב כל כתבי הקדש מצילין האידנא
מפני הדליקה וקורין בהם אפ׳ כתובים בכל
לשון ואפ׳ כתובים בסם ובסקרא ובכל דבר
וכן מטבע ברכות שטבעו חכמ׳ מצילין
אותן מן הדליקה ומ״מ התורף וכן תרגום שכתבו
עברי כגון יגר שהדותא וכדנה תימרון להום
ועברי שכתבו תרגום או בלשון שאותו העם
בקיאים בו״ וכן ס״ת שיש בו אזכרה ללקט
פ״ה אותיות מתוך תיבות שלימות או שיש בו
אזכרה מצילין אותם״ יג יש מ״ש דמגלת
אסתר הואיל ואין בה אזכרות אם אינה
כתובה כמשפטה אשורי׳ על העור ובדיו אין
בה קדושה להצילה מפני הדליקה״ יד
הקמיעין שיש בהן פסוקי׳ אין מצילין אותן
מפני הדליקה וי״א שמצילין״ טו מצילין
תיק הספר עם הספר ותיק התפלין עם התפלין
אע״פ שיש בהן מעות וה״ה לשאר כתבי
הקדש״ טז אם הניח תפלין בארנקי מלא

מעות יכול להצילו מפני הדליקה או מפני
הגנבים והגזלנים למקום שיכול להציל התפלין
ויש שאומ' דהיינו דוקא כשהניחם שם מע"ש"
י"ז יש מתירים להציל דמקיא מלאה מעו' ע"י
ככר או תינוק מן הדליקה או מן הגנבי' והגזלני'
ודוק' לר"ה אבל לא לחצר שאינה מעורבת
ולמבוי של' נשתתפו בו ובלב' שיהיו בו שלש
מחצות ולחי" י"ח כתבו משם גאון שמותר
לגוי להציל ספרי' מן הדליקה אפי' דרך ר"ה"
י"ט כל מה שמותר להציל מפני הדליקה מותר
להציל ממים ומשאר דברים המאבדים"
כ' הגליונים שלמעלה ושלמטה ושבין פרשה
לפרשה ושבין דף לדף ושבתחלת הספ' ושבסוף
הספ' אין מצילין אותם" כ"א האפיקורסים
דהיינו האדוקים בעבודת אלילים וכן שכתבו להם
כתבי הקדש אין מצילין אותן ואף בחול
שורפן עם האזכרות שבהם" כ"ב תיבה
שאחז בה האור יכול לפרוס עור של גדי
מצדה האחר שלא תשרף ועושין מחיצה בכל
הכלים להפסיק בין הדליקה אפי' בכלי חרס חדשי'
מלאים מים שודאי יתבקעו כשתגיע להם
הדליקה וגורם כבוי מותר" כ"ג טלית שאחז
בה האור פושטה ומתכסה בה ואינו חושש
אם תכבה ויש מי שאו' שלא יתכוין לכך"
כ"ד אע"פ שאין יכול ליתן עליו משקין כדי
שיכבה כשיגיע להם" וי"א שמותר לעשות כן
בשאר משקין חוץ מן המים משום כיבוי"
ויש מתירין אפי' במים ודברי סברא שנית
נראין" כ"ה ככרי שבא לכבות אין צריך
למחות בידו אבל קטן שבא לכבות צריך
למחות בידו" כ"ו יכול לומ' בפני הגוי
כל המכבה אינו מפסיד או אם אינו מזומן
כאן יכול לקרותו שיבא אע"פ שודאי יכבה
כשיבוא וכ"ש בה"ג הבא פתאום כגון אם

מתרועעה חבית שלו יכול לקרות גוי אע"פ
שודאי יתקננה כשיבוא" כ"ז גחלת
המונחת במקום שרבים ניזוקים בה יכול לכבות
תה בין אם היא של מתכת בין אם היא של עץ
והרמב"ם אוסר בשל עץ" שי"ח דין חבית
שנשברה" ובו ה' סעי'" א' חבית שנשברה
מצילין ממנה מזון ג' סעודות אם בכלים הרבה
דיו בכלי אחד אפי' מחזיק כמה סעודות מציל ואומר
לאחרים בואו והצילו לכם ובלב' שלא יספוג
דהיינו שלא ישים הספוג במקום היין לחזור
ולהטיפו בגדירה שמא יסחוט ואפי' אם יש ר
בית אחיזה דליכא חשש סחיטה אסור של
יעשה כדרך שהוא עושה בחול ולא יטפח
בשמן להכניס ידו ולקנחה בשפת הכלי
ב' אם נשברה בראש גגו מביא כלי ומניח
תחתיה ובלב' שלא יביא כלי אחר ויקלוט
הקלוט מן האויר לאחר שירד מן הגג ולא
יביא כלי אחר ויצרף אותו לראש הגג ואם
מציל בכלי א' מציל אפי' קולט או מצרף"
ג' כשזימנו לו אורחין מביא כלי אחר לקלוט
כלי אחר ויצרף ולא יקלוט ויצרף ואח"כ יזמין
האורחים ולא יערים לזמן אורחים שאין
צריכין לאכול" ד' אם יזוב תירוש מגגו
שלענבי' שעדיין לא נדרכו שנמצא אותו
הדלף אינו ראוי שהרי המשקין שזבו אסור
ואינו רשאי לשים כלי תחתיו מפני שמבטל
מהכינו כיצד יעשה יניח שם מטתו או שלחנו
ואז יהיה אותו הדלף לפני גרף של רעי ויוכל
להניח שם כלי לקבל הדלף כדי שלא יעשה
שם טיט וכשיתמלא הכלי לא יריקנו בכלי
אחר שלא יבטלנו מהכינו לא מריקו בתוך
הגיגית שזבו המשקים ממנה שהוא מבוטל
מהליכה ע"י משקין שבה משום משקים
שזבו" ה' נתפזרו לו פירות בחצר אחת הנה

ואחת הנה מלקט מעט מעט ואוכל ולא יתן
לתוך הסל ולא לתוך הקופה ואם נפלו במקום
אחד מותר אפי' לתוך הסל א"א נפלו לתוך צרורות
ועפרורית שבחצר שאין מלקט א"א ואוכל
ולא יתן לתוך הסל ולא לתוך הקופה"

שלו אם מותר לילך על גבי העשבי'
וכן באילן" ובו יג סעי' א אין עולין
באילן בין לח בין יבש ואין נתלין בו ואין
משתמשין במחובר לקרקע כלל שמ' יעלה
ויתלוש עלה באילן בשב' בשוגג מותר
לירד במזיד אסור לירד ואם עלה מבעו'
בכל גוונא מות' לירד משחשיכה וי"א דה"מ
כשהיה דעתו לירד מבעו' אב' לא היה דעתו
לירד מבעו' לא ירד משחשיכה כיון שהיה
דעתו לישב שם באיסור" ב שרשי אילן
הגבוהים מן הארץ ג' טפחי' אסו' להשתמש
בהם כחות מלאין מות' להשתמש בהם דכ
דקרקע חשיבי ואם באים מלמעלה ויורדי'
למטה במקו' שגבוהי' ג' אסורי' ובמקו' שאין
גבוהין ג' מותרין היו גבוהי' ג' והחלל תחתיהן
אע"פ שמצד א' אין חלל תחתיהן והרי הם
שוין לארץ אסו' לישב אפי' על דבר השווה
לארץ" ג מות' לילך ע"ג עשבי' בין לחים
בין יבשי' כיון שאינו מתכוין לתלוש אבל
האוכלין בגנות אסורי' לטול ידיהם על
העשבי' שמשקי' אותם אע"פ שאינם מכוונים
פסיק רישיה הוא אבל מות' להטיל בהם מי
רגלים או שאר משקין שאינן מחמיצין"
ד יש ליזהר מלהשליך זרעים במקום
ירידת גשמים שסופן להצמיח ואם ישליך
להתרנגולין לא ישליך אלא כשיעור שיאכלו
בו ביום או ליומים ואם הוא במקום דריסת
רגלי אדם מות' שאין סופו לצמוח" ה
עשבים שעלו על אוזן הכלי מלחורת

הכלי חשובין כמחוברי' לקרקע והתולשן חיי'"
ו עשבי' שתחבן בעפר מבעו' כדי שיהיו
לחים מות' לאחוז בעלין ולהוציאן והו' שלא
השרישו וגם צרי' שאינו רוצה בהשרשתן
אבל אם נתכוון לזריעה אסו'" ז אסור
לתלוש אפי' מעציץ שאינו נקוב" ח עציץ
אפי' אינו נקוב יש ליזהר מליטלו מע"ג קרקע
ולהניחו ע"ג יתדות או איפכא בין שהוא של עץ
בין של חרס" ט עמר המוקלח מים מן
הגג שעלו בו קשים ועשבים שצמחו ומע'
בין קילוחו ומימיו יוצאין ומתפשטין בגג
ודולפין לבית ממעכו ברגלו בצנעה דכיון
דמתקן ע"י שינוי הוא שאינו עושה אלא ברגלו
במקו' פסידא לא גזרו רבנן" י הדס במחובר
מותר להריח בו אבל אתרוג ותפוח וכל דבר
הראוי לאכילה אסו' להריח בו במחובר שמא
יקוץ אותו לאכלו" יא השורה חטי' ושעורי'
וכיוצ' בהם במים הו"ז תולדת זורע וחיי' בכל
שהוא" יב תאנים שיבשו באביהן וכן אילן
שיבשו פירותיו בו התולש מהם בשב' חייב
אע"פ שהן כעקורין לענין טומאה" יג אסו'
להשתמש בצדדי האילן אבל בצדדי צדדין
מות' לפיכ' אסור לסמוך הסולם לצדי האילן
דכי סליק ביה משתמש בצדדין אבל אם
יש יתד תקועה בצד האילן מות' לסמוך סולם
עליו דהוי להו יתד צדדין וסולם צדדי צדדין
ואם נעץ מיתד ותלה בו כלכלה היתד כרא
צדדין והכלכלה צד צדדין"

שלח דין כבוד הבית ודבר שאינו מתכוין" ובו ד'
סעי'" א דבר שאין מתכוין מות' והוא שלא
יהא פסיק רישיה הלכך גורר אדם מטה כסא
וספסל בין גדולי' בין קטני' ובלב' שלא יתכוין
לחפור חריץ" ב אסו' לכבד הבית אא"כ
הקרקע מרוצף ויש מתירי' אפי' אינו מרוצף"

ג׳ אין סכין את הקרקע ולא מריחין אותו אפ׳
הו׳ מרוצף׳ ד׳ אסור לצור חבית על הארץ
דכיון שהי׳ כברה יבוא להשוות גומות ודאי והוי
פסיק רישיה״ שלח׳ דברים האסורים
בשבת משו׳ השמעת קול״ ובו ח׳ סעי׳ א׳
השמעת קול בכלי שיר אסו׳ אבל להקיש על
הדלת וכיוצ׳ בו בשאינו דרך שיר מותר״ ב׳
יש מתירין לומ׳ לגוי לנגן בכלי שיר בחופות״
ג׳ זוג המקשקש לשעו׳ עשוי ע״י משקלות
מות׳ לערכו ולהכינו מבע׳ כדי שילך ויקשקש
כל השבת״ ד׳ המשמר פירותיו וזרעוני׳ מפנ׳
חיה ועוף ולא יספוק כף אל כף ולא יטפח על ירכו
ולא ירקד להבריחם גזרה שמ׳ יטול צרור ויזרוק
להם״ ה׳ אין שוחקין באגוזין ולא בתפוחין
וכיוצ׳ בהם משו׳ אשוויי גומות״ ו׳ אסו׳ לשאוב
מים בגלגל גזרה שמ׳ ימלא לגנתו וחרבתו או
למשתה שלפשתן מות׳ וי״א שלא אסרו אלא
בגלגל המוציא מים הרבה ביחד בלא טורח וגם
גלגלים הקבועים בהם דליים הרבה סביב אבל
הגלגלים שלנו שאין ממלאין בהם אלא מעט
מות׳ דליכא למיחש למידי״ ז׳ מי שיש לו
פירות בראש הגג ורואה מטר שבא אסור
לשלשלם בשבת דרך ארובה שבגג אבל מות׳
לכסותם״ לבנים שהם מוקצין מות׳ לכסותם
ואפ׳ לבנים שהם מוקצי׳ מות׳ לכסותם מפני הדלף״
ח׳ מות׳ ליתן כלי תחת הדלף בשב׳ ואם נתמלא
שופכו ומחזירו למקומו והוא שיהא הדלף
ראוי לרחיצה אבל אם אינו ראוי אסו׳ משו׳ שאין
עושין גרף שלרעי לכתחלה ואם כתן כלי תחת
דלף שאינו ראוי לרחיצ׳ מות׳ לטלטלו במים
המאוסים שבו״ שלט׳ במה דינין
פרטיי׳ הנוהגי׳ בשבת״ ובו ז׳ סעי׳ א׳ אין
רוכבין ע״ג בהמה״ ב׳ אין שטין ע״פ המים
אפ׳ בבריכה שבחצר מפני שכשהמים נעקרי׳

ויוצאין חוץ לבריכה דמי לנהר ואם יש לה
שפה סביב מותר דכיון דאפלו כשעוקרו המים
השפה מחזרת אותם למקומם הוי ליה כבלי
וליכא למגזר ביה שמ׳ יעשה חבית שנשיטי׳
ג׳ אין מטפחין להכות כף אל כף ולא מספקין
להכות כף על ירך ולא מרקדין גזרה שמ׳
יתקן כלי שיר ואפ׳ להכות באצבע על הקרקע
או על הלוח או אחת בכנג׳ אחת כדרך המשוררים
או לקשקש באגוז לתינוק או לשחק לו כצוג
כדי שישתוק כל זה וכיוצ׳ בו אסו׳ גזרה
שמ׳ יתקן כלי שיר ולספק כלאחר יד מות׳
ד׳ אין דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא
מיבמין ואין כונסין ולא מקדישין ולא מעריכין
ולא מחרימין ולא מפרישין תרומו׳ ומעשרו׳
ואין פודין הבן ואין מגרשין אא״כ הוא גוסס
שכיב מרע וכולם אם נעשו שוגגין או מזידין
או מוטעין מה שעשו עשוי״ ה׳ הכונס את
האלמנה לא יבוא עליה ביאה ראשונה לא בשב׳
ולא ביו״ט״ ו׳ אסו׳ לאדם להושיט במים ...
להוליכו מחצלו או להביאו חצלו ולכן קשה
שעלפני המים אסו׳ להפצילו לכאן ולכאן
לנקות המים שיהיו יפים״ ז׳ ספינה אסו׳
שיושבת בקרקע הים ואינה שטה כלל מותר
ליכנס ואף קשורה כמנהג הספינות העומדו׳
בנמל אע״פ שהי׳ שטה ע״פ המים מות׳ ליכנס
בה״ שמ׳ כמה דינים מדברים
אסורי׳ בשבת כעין תולדות מ׳ אבות״ ובו י״ד
סעי׳ א׳ אסו׳ ליטול שערו או צפרניו בין
ביד בין בכלי בין לעצמו בין לאחרים וחייב
על שתי שערות ומלקט לבנות מתוך שחורות
אפ׳ באחת חיי׳ ודבר זה אפ׳ בחול משו׳ לא
ילבש גבר שמלת אשה״ ב׳ אסו׳ לחתוך
יבלת מגופו בין ביד בין בכלי בין לו בין לאחר
ג׳ המוחק דיו שעל הקלף או שעוה שעל

המינקט אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב׳׳ ד יש ליזהר שלא לכתוב באצבעו במשקין על השלחן או באפר׳׳ ה מותר לרשום בצפורן על הספר כמו שרושמין לסימן שאין זה דבר המתקיים׳׳ ו חוט של תפירה שנפתח אסור למתחו משום תופר׳׳ ז אותם שמהדקין הבגדים סביב זרועותיהן ע״י החוט שמותחין אותו ומתהדק אסור למתחו אא״כ היו הנקבים רחבים קצת ומתוקנין בתפיר בעיגול׳׳ ח מוכין שנפלו מן הכסת מותר להחזירן אבל אסור ליתנם בתחלה בכסת׳׳ ט אסור לקבץ מלח משו׳ מרפת המלח שדומה למעמר וכן אסור לקבץ כל דבר במקום גידולו׳׳ י המקבץ דבילה ועשה ממנה עיגול או שנקב תאנים והכניס החבל בהם עד שנתקבצו גוף א׳ הה״ז תולדת מעמר וחייב וכו׳׳ יא אע״פ שנותנין שומשמין ואגוזים לדבש לא יחבצם בידו׳׳ יב הנותן זרע פשתן או שומ׳ שמין וכיוצ״ב במים חייב משו׳ לש מפני שמתע׳ ערבין ונתלין זה בזה׳׳ יג אין שוברין החרס ואין קורעין הנייר מפני שהוא כמתקן כלי׳׳ יד המרבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצ״ב הה״ז תולדת תופר וחייב׳׳ וכן המפרק עורן דבוקים או ניירות דבוקי׳ ולא נתכוין לקלקל בלבד הה״ז תולדות קורע וחייב׳׳

שמ״א התר נדרים בשבת׳׳ ובו ג סעי׳׳ א מתירין נדרים בשב׳ אם הם לצורך השבת כגון שנדר שלא לאכול או שלא לשתות אע״פ שהיה לו פנאי להתירם קודם השב׳ אב׳ הבעל יכול להפר נדרי אשתו אפי׳ שאינה לצורך השבת מפני שאם לא יפר לה היום לא יוכל עוד להפירם׳׳ ב מי שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פל׳ ולא נזדמן לו לעשותה עד יום האחרון של אותו זמן ואותו יום בא בשבת ויש לו פתחים להתיר נדרו נשאלין אפי׳ בשב׳׳ ג נוהגין להתיר חרמי הקהל בשב׳ אע״פ שאינם לצורך השבת׳׳

שמ״ב בין השמשות מותר לעשות דברים שאסרו חכמ׳ ז״ל משום גזרה׳׳ ובו סעי׳ א׳׳ כל הדברים שהם אסורי׳ מדברי סופרי׳ לא גזרו עליהן בין השמשות והוא שיהיה שם דבר מצוה או דוחק כיצ׳ מותר לו בין השמשות [struck] לעלות באילן או לשוט ע״פ המים להביא לולב או שופר וכן מוריד מהאילן או מוצי׳ מהכרמלית עירוב שעשה וכן אם היה טרוד ונחפז לדבר שהוא משום שבות מותר בין השמ׳ ומטעם זה מותר לומ׳ בין השמשו׳ לגוי להדליק לו נר בשבת׳׳

שמ״ג דיני קטן בשבת׳׳ ובו סעי׳ א׳׳ קטן אוכל נבלות אין ב״ד מצווין להפרישו אב׳ אביו מצווה לגעור בו ולהפרישו ולהאכילו בידים אסור אפי׳ דברי׳ שאיסורם מד״ס וכן אסו׳ להרגילו בחלול שב׳ ומועד ואפי׳ בדברי׳ שהם משו׳ שבות׳׳

שמ״ד דין ההולך במדבר בשב׳ ובו ב׳ סעי׳׳ א ההולך במדב׳ ואינו יודע מתי הוא שבת מונה ו׳ ימים מיום שנתן את לבו שבחתו ומקדש השביעי בקידוש והבדלה ואם יש לו ממה להתפרנס אסור לעשו׳ לו מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו ואז יעשה מלאכה בכל יום אפי׳ ביום שמקדש בו כדי פרנסתו מצומצמת ומותר לילך בו בכל יום אפי׳ ביום שמקדש בו׳׳ ב׳ היה יודע מנין יום שיצא בו כגון שיודע שהוא יום ד׳ או ה׳ ליציאתו אבל אינו יודע באיזה יום יצא מותר לעשות מלאכה כל מה שירצה ביום שמיני ליציאתו שביום כזה יצא מביתו ובודאי לא יצא בשב׳ וכן ביום ט״ו וביום כ״ב וכן לעולם׳׳

שמ״ה דין ארבע

רשיות בשבת׳׳ ובו יט סעי׳׳ א ארבע רשיות
לשבת רש׳ הי׳ ורש׳ הל׳ כרמלית ומקו׳ פטו׳׳
ב אי זהו רש׳ היחי׳ מקו׳ המוקף מחיצות גבוה׳
י׳ טפחים ויש בו ד׳ טפחים על ד׳ טפחי׳ או יתר וכן
חריץ עמוקים ורחב ד׳ על ארבעה׳׳ ג כתלים
המקיפי׳ רשו׳ הי׳ על גביהם ר״הי׳ אפ׳ לחבי׳ ד׳׳ ד
חורים שבכתלי ר׳ הי׳ שכלפי ר״הי׳ הם ר׳ היחי׳׳
ה אויר ר׳ הי׳ הו ר״הי׳ עד לרקיע׳׳ ו אפלו
כלי כגון תיבה ומגדל או כוורת אם יש לרבוע
בו ד׳ על ד׳ והו׳ גבוה׳ י׳ הוי ר״הי׳׳ ז אי זהו רשו׳
הר׳ רחובות ושווקים הרחבים ט״ז אמה ואינם מקורים
ואין להם חומה ואפ׳ יש להם חומה אם הם מפול׳
שים משער לשער הוו ר״ה וי״א שכל שאין ששים
רבוא עוברים בו בכל יום אינו ר״ה׳׳ ח מבואות
הרחבים ט״ז אמה ומתקצרים בקצתן ואין בהן
ט״ז אמה י״א שאם ארכן לאורך ר״ה הרי הם רש׳
הר׳׳ ט מבואות הרחבים י״ג אמו׳ ושליש ושני
ראשיהם ממולשים לר״ה שהו׳ רחב ט״ז י״א שהוא
ר״ה׳׳ י כל דבר שהו׳ לר״ה אם אינו גבוה י׳ טפח׳
אפ׳ הם קוצים או צואה שאין רבים דורסין עליהן
חשובין והוי ר״ה ואם הו׳ גבוה ג׳ ומג׳ עד ט׳ ולא
ט׳ בכלל אם הו׳ רחב ד׳ על ד׳ הוי כרמלית ואם
אינו רחב ד׳ על ד׳ הוי מקו׳ פטו׳ ואם היה גבוה
ט׳ טפחי׳ מצומצמים ורבים מכתפים עלי׳ ור״ה אפ׳
אינו רחב ד׳ וישמ״ש ר״הו׳ הדין לגבוה מט׳ ועד
י׳ ורבים מכתפי׳ עליו הוי ר״ה אפ׳ אינו רחב ד׳
ומי׳ ולמעלה אם הו׳ רחב ד׳ הרי הו׳ ר״הי׳ ואם
לאו הוי מקו׳ פטו׳ אפ׳ יש בו כדי לחקוק לה שלמו
ר״ד׳׳ יא גומא בר״ה אם אינה עמוקה ג׳ הרי
ר״ה מג׳ עד י׳ אם רחבה ד׳ הוי׳א כרמלית ואם
לאו הוי׳א מקו׳ פטו׳ ואם הוי׳א עמוקה י׳ הי׳ ר״הי׳
והוא שתהא רחבה ד׳׳ יב ר״ה אינה תופסת
אלא עד י׳ אבל למעלה מי׳ הוי מקו׳ פטו׳׳ יג
חורים שבכתלים כלפי ר״ה אם הם גבוהים
למעלה מג׳ אינם כר״ה לא נידונים כפי מדותיהם
יד אי זו היא כרמלית מקום שאין בו הלוך
לרבים כגון ים ובקעה ואצטוונית ואצטבה
שלפני העמודים בר״ה והיא רחבה שהיא
מקורה ותל שיש בו ד׳ על ד׳ ואינו גבוה י׳ וכן
חריץ שהו׳ ד׳ על ד׳ ואינו עמוק י׳׳ טו בית
שאין תוכו י׳ וקירויו משלימו ל׳י׳ ויש בו ד׳ על
ד׳ תוכו כרמלית ועל גבו רש׳ היחי׳ ואם חקק
בו ד׳ על ד׳ אפ׳ באמצע רחוק מן הכתלים
נעשה כולו ר׳ הי׳׳ יו גג הבית על מחיצות
הבית שאין מחיצות הבית ניכרות לעומד
על הגג הוי כרמלית אפ׳ הוא גבוה ורחב הרבה
ואם חלון פתוח לו מן הבית הוי ר׳ הי׳ וכן זיזין
הבולטין מן הכותל ויש בהם ד׳ על ד׳ הוי כרמ׳
אעפ״כ חלון הבית פתוח להם׳׳ יז גדר כרמלית
של יהא פחות מד׳ על ד׳ ואינה תופסת אלא עד
י׳ ולמעלה מי׳ הוי מקו׳ פטו׳ נימים וכחרליב
ממ״א משחינן הלכך המוטל מהם מעפ׳ הי׳
עד י׳ באויר כרמלית מי׳ באויר הוי מקו׳ פטו׳
יח מקו׳ פטו׳ הוא מקום שאין בו ד׳ על ד׳
וגבוה מג׳ ולמעלה עד לרקיע או חריץ שאין
בו ד׳ על ד׳ ועמוק יותר מג׳ וכן מחיצות הגבוהו׳
מג׳ ולמעלה ואין ביניה׳ ד׳ על ארבעה׳׳

שמונה דיני

עירובין מן התורה׳׳ ובו ג׳
סעי׳׳ א מן התורה אין חייב אלא במוציא
ומכניס וזורק ומושיט מר״הי׳ לר״ה או מר״ה
לר״הי׳ וחכמי׳ אסרו מכרמלית לר״הי׳ או לר״ה
או מהם לכרמלית׳ אבל מקו׳ פטו׳ מותר להוציא
ולהכניס ממנו לר״הי׳ ולר״ה ומהם לתוכו אבל
העומד בר״הי׳ ומוציא או מכניס או מושיט
וזורק לר״ה דרך מקו׳ פטו׳ או אפכא חייב׳׳
וכן לא יעמוד אדם על מקו׳ פטו׳ ויקח מן
מי שעומד בר״ה ויתננו למי שעומד בר״הי׳
או אפכא ולהוליך דרך מקו׳ פטו׳ ברשות

דרבנן יש אוסרין ויש מתירין" ב מן התור
אין חיוב אלא במעביר ד' אמות בר"ה וחכמ' אסרו
להעביר ד' אמות לכרמלית וים ובקעה ותליגונ'
כרמלית נינהו ומות' לטלטל מזו לזו תוך ד'
אמות" ג קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף
לדירה אסרו חכמ' לטלטל בו אלא תוך ד' אמות
ומות' להוציא ממנו לכרמלית אחר כגון בקעה
העוברת לפניו"

שמ״ז עלא ידו

הוצאה חיי' מן התו' ובו ט' סעי'" מן התורה
אינו חייב אלא כשעוקר חפץ מר"ה ומניחו בר"ה
או אפכא אבל פשט ידו לפנים וחפץ בידו ונטל
חבירו העומד בפנים או שפשט ידו לחוץ וחפץ
בידו ונטל חבירו העומד בחוץ שזה עקר וזה
הניח שניהן פטורין אבל אסור לעשות כן מדרבנן
ואם פשט ידו לפנים וחפץ בידו והניחו לתוך
יד חבירו העומד בפנים או שפשט ידו לפנים
ונטל חפץ מתוך יד חבירו העומד בפנים
והוציאו לחוץ שנמצא העומד בחוץ לבדו
עקר והניח הוא חייב וחבירו פטור אבל אסור
ואפי' אם העומד בחוץ גוי אסור מפני שהוא
כנותנו לו ע"מ להוציא" וה"ה להוציא ידו לחוץ
והניחו ביד חבירו העומד בחוץ או שנטל
מיד חבירו העומד בחוץ והכניס בפנים
שהעומד בפנים חייב שהוא עקר והניח והעומ'
בחוץ פטור אבל אסור"

שמ״ח דין המושיט בר״י

מרשות לרשות ובו סעי' א"
היה עומד בר"ה והוציא ידו מלאה
פירות לר"ה בתוך עשרה בשוגג מות' להחזירו
לאותו חצר ואסור להושיט לחצר אחר ואם
במזיד אסור אפי' להחזירה לאותו חצר" וי"א
דה"מ כשהוציאה מבע"י אבל אם הוציאה
משחשכה מות' להחזירה שמא ישליכם מידו
ויבא לידי חיוב חטאת בד"א כשהוציאה לר"ה
אבל אם הוציאה לכרמלית בכל גווני א'
מותר להחזירה"

שמ״ט דין ד' אמות

בר"ה" ובו ה' סעי'" א כל אדם יש לו ד' אמות
בר"ה שיכול לטלטל בהם ומודדין לו באמה
שלו ואם אמתו קטנה נותנין לו ד' אמות בינונות
של כל אדם שכל א' מהם ו' טפחים" ב ד'
אמות שאמרו הן ולכסון שנמצא שהן ה' אמות
וג' חומשין ויש מי שאומר אמות עד ה' וג' חומשין
פטור אבל אסור" ג מותר לאדם לעקור חפץ
מר"ה וליתנו לחבירו שאצלו בתוך ד' אמותיו
וחבירו לרבים שאצלו שהחפץ הולך כמה
מילין בר"ה ובלבד שלא יוציאם חוץ מתחום
שלו ויש מי שאוסר" ד היו שנים מקצת
אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה כגון ביניהם
ו' אמות מביאי' ואוכלין באמצע ובלבד שלא
יוציא כל א' מתוך שלו לתוך של חבירו היו ג'
והאמצעי מובלע ביניהם כגון שבין שנים
החיצונים ח' אמות האמצעי מות' עם כל אחד
מהחיצונים במה שארבע אמותיו מובלעין
בתוך שלו ושנים החיצונים אסורים זה עם זה"
ה אסור להוליך חפץ פחות פחות מד' אמות ואפי'
בין השמשות ואפי' בכרמלית"

ש״נ דין

המוציא ראשו ורובו מרשות לרשות" ובו ג' סעי'"
א עומד אדם בר"ה ומוציא ידו לר"ה ומטלטל
שם חפצים שאינם צריכים לו במקום שהוא עומד
שנוטלן מכאן ומניחן כאן ובלבד שלא יעבירם
ד' אמות ולא חיישינן שמא יביאם אליו כיון שאינם
צריכים לו במקום שהוא עומד שם הלכך מות'
לעומד בר"ה לטול מפתח בר"ה ולפתוח שם
וכן מר"ה לר"ה אבל לא יעמוד בר"ה ויוצי'
ראשו לר"ה וישתה שם או אפכא אא"כ יכניס
ראשו ורובו למקום שהוא שותה דכיון שהוא צריך
לכלי המים חיישינן שמא יביאם אליו אבל מות'
לעמוד בר"ה או בר"ה ולשתות בכרמלית או
אפכא" ויש מפרשין דחפצי' הצריכי' לו היינו

כלים נאים שהן צרי' להם אבל אם הם כלים
שאינם נאים מות' לשתן בהם אע"פ שלא הוצי'
ראשו ורובו לא שהושיט צוארו לכך כשאר
טלטולין חוץ משתייה אף כלים נאים מותר
לטלטל שלא גזרו לא בכלים נאים ובשותה כהן
מקרבין לפיו" ב לא יעמוד אדם בר"ה וישתן
או ירוק בר"ה או בכרמלית או אפכא אף אם
הוצי' פיו ואמתו לחוץ" ג רוקו שנתלש מפיו
ומובן לזרקו ישמש של יהלך בו ד' אמו' בר"ה
עד שירוק" שנ"א דין המושיט ידו
לצנור בר"ה לשתות" ובו סעי' א' לא יעמוד
אדם בר"ה ויחבר ידו למזחילה שהוא צנור
ארוך מונח לאורך הגג בתוך ג' טפחי' סמוך לגג
לקבל המים ממנה שכיון שהוא בתוך ג' סמוך
לגג חשוב כגג ואסור בין אם הוא למעלה מי'
או למטה מי' אבל מות' ללקוט מן האויר אף
אם ידו תוך ג' למזחילה היות המזחילה בולטת
ג' מן הגג וכן סתם צנור שבולט ג' ימנו לחבר
ידו ליהם ולקבל המים וכגון שאין בהן ד' על
ד' והן למטה מי' אבל אם יש בהן ד' על ד' או
אפ' אין בהן ד' על ד' והן למעל' מי' אסור"
שנ"ב הקורא בספר ונתגלגל מרש'
לרשו' ובו ב' סעי' א הקורא בספר על
האסקופה ונתגלגל ראש הא' מהספר מידו
ונשאר ראש השני בידו גוללו אצלו אפי' מתי'
נתגלגל חוץ לד' אמו' ואפ' בר"ה והאסקופה
בר"הי משום בזיון כתבי הקדש" ב היה
קורא בו על הגג ונתגלגל ראשו הא' מידו עד
שלא הגיע לי' טפחי' התחתונים אם הכותל משו'
משופע בעניין שנח עליו אסור לגוללו אצלו
וכדי שלא יעמוד בבזיון הופכו על הכתב
ואם אינו משופע כל זמן שלא הגיע לארץ
גוללו אצלו" שנ"ג דיני ציז בר"ה
ובו ג' סעי' א שני בתים בשני צדי ר"ה
והם של אדם א' או של שנים ועירבו אם שניהם
שוים מות' לזרוק מזה לזה ואם א' גבוה
מחבירו אסו' לזרוק מזה לזה אא"כ הם כלי
חרס וכיוצ' בהם שאם יפלו ישברו בר"ה
כשר"ה עוברת ביניהם אבל אם היתה כרמלית
עוברת ביניהם מות' בכל גוונא" ב
הזיז דף הבולט מן הכותל לר"ה למעלה מי'
ויש בו ד' על ד' וחלון הבית פתוח לו משתמש
עליו ואם היו שני זיזים זה למטה מזה וה
של שני אנשים אע"פ ששניהם למעל' מי' א
יש בזיז העליון שלפני החלון רוחב ד' על
ד' אסור להשתמש עליו מפני שהוא רשו' בפני
עצמו והזיז שתחתיו רשו' אחרת ואוסרין
זה על זה ואם אין בעליון ד' וגם אין בתחתון ד'
משתמש בשניה ובכל הכותל עד י' טפחי'
התחתונים" היה בתחתון ד' ובעליון אין בו
אינו משתמש בעליון לא כנגד חלונו בלבד
אבל כשאר הזיזין שבשני צדדי החלון
אסור להשתמש מפני זה שתחתיו שהוא
רשו לעצמו" ג כל זיז היוצא על אויר
ר"ה שמות' לה שתמש עליו כשהוא משתמש
בו אין נותנין עליו ואין נוטלין ממנו לא
חרס וזכוכית וכיוצ' בהם שאם יפלו לר"ה
ישברו אבל שאר כלים אסורין שמ' יפלו
לר"ה ויביאם ואם היה זיז א' לבדו יוצא על
אויר כרמלית כלשה' גבוה' לעולם מותר
בין רחב בין קצר ואפ' כלים שאין משתמ'
שלא גזרו בכרמלית" שנ"ד דיני
בור ואשפה בר"ה" ובו ב' סעי' א בור בר"ה
וחוליא סביבו אם עומד בתוך ד' טפחי' לר"ה
מות' למלאות ממנו מר"ה אפ' אין החוליא גבוה
י' ואם הוא רחוק ד' מר"ה אין ממלאין ממנו
אא"כ תהא החוליא גבוה עשרה" ב
אשפה בר"ה שגבוה י' ורחבה ד' אם היא של

מותר לזרוק לה מד' הי' הקרובה לה ואם היא שליחיד
אסור משום דיחיד עשוי לבנות אשפה שלו ויצאו
לשפוך שם כדרכן ונמצאו שופכין בר"ה"
שנה דיני גזוזטרא ובית הכסא" ובו ה' סעי'"
א גזוזטרא שהיא למעלה מן המים וחלון
פתוח לה מן הבית אין ממלאין ממנה אא"כ
עשה לה מחיצה כל סביבה או יעשה מחצה
סביב הנקב שדולים דרך שם והוא שיהא בו ד'
על ד' ואין חילוק בין אם יעשנה למטה מחוברת
לה בין אם יעשנה על גבה וכיון שעשה מחצ'
מותרין לא בלבד גם לשפוך ממנה" וכן ההולך
בספינה אינו יכול למלאות אא"כ יעשה דף על
ד' ועושה נקב בו וממלא דרך שם ואינו צרי'
לעשות לו מחיצות דאמרינן כוף הצדדין וגוד
אחית מחיצתא שהקילו בספינה מפני שאינו
יכול לעשות שם מה שיעשה בביתו והר"מ
כשהן בתוך י' טפחים אבל אם דפני הספינה
גבוהי' י' מעל המים מוציא ציז כלשהו ועושה
בו נקב וממלא דרך שם שהרי דרך אויר
מקום פטור הוא ממלא וסגי בהכי ד"ז ומימיו
יכול לשפוך על דפני הספינה והם יורדים
לים דכיון דלא צריך להו להדיא לים אלא
מכוחו הם באים כחו בכרמלית לא גזרו"
ב' בית הכס' שעל פני המים מותר ע"י מחצה
תלויה ובלבד שתהא עשויה להתר אבל הע'
שויה לצניעות בית הכס' בלב' לא מהני ואם
עשה דף או קנה כתו' מג' שתכלה צואה עליו
קוד' שתפול למים אי צרי' מחיצות דהוי ליה
כחו בכרמלית ושרי וה"ה אם בר"ה עשוי כך
שהצואה כלה על צדי הכותל ואחר כך
מתגלגלת ונופלת למטה בכרמלית" ואם
נשבר הדף בשב' מותר משום דגדול כבוד
הבריות" ג' אם בר"ה בולט חוץ לחומת
העיר ויצואה נופלת בחפירה שסביב העיר

שיש בה י' על י' מכ' סאתים שהן כרמלי' אינן מות'
ע"י מחיצה תלויה של' התירו אותה לא במים אב'
ע"י דף שרי בכל כרמלית" ד' מים שאין עמוק'
י' טפחי' אין להם דין מים להתיר לשפוך במחצה
תלויה" ה' היו שתי גזוזטראות זו למעל' משוכה
זו מכנג' זו מעט ואינה רחוקה מכנגדה ד' טפחי'
בין אם עומדת תוך י' זו לזו בין ביניהם יות' מגבוה
י' אמות עשו לעליונה מחצה בשותפות משלשתיהם
ולא לתחתונה כלל שתיהן אסור' עד שיערבו
אבל כל אחת מהן שעשתה לבדה בשלה אין האחרת
אוסרת עליה אפי' לא עשתה האחרת בשלה
וכן אם עשו בשתיהן בשותפות משלשניה' אין
אחת אוסרת על חברתה" שנג' דין
אמת המים העוברת בחצ' ובו ב' סעי' א
אמת המים העוברת בחצר עמוקה י' ורחבה ד'
אין ממלאין ממנה בשב' אא"כ עשו לה מחצה
גבוה י' בכניסתה וביציאתה ויהיה טפח ממנה
משוקע במים ואם היתה המחצה כולה יורדת
בתוך המים צרי' שיהיה טפח ממנה יוצא למעל'
מן המים ואם התחיל לעשו' המחיצ' אצל השפה
מכל צד ולא חיבר אותה באמצע כדי שיהיו המי'
נכנסים ויוצאין דרך שם אם אין ביניה' ג' טפחים
שרי דאמרינן לבוד יש ביניה' ג' טפחי' אסור"
ב' חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה
אם אינן במילואן ואין בפרצה יותר מי' מותר
למלאות ממנו ולהכני' לבית נפרצה במילואה
אם יש בפרצה יותר מי' אם נשאר במקום שנפרץ
גידודין גבוהין י' והמים מכסין אותו מותר למלאות
ממנו בחצר אבל אסור להכניסן לבית אא"כ
עשו מחצה גבוה י' על המים לא נשאר גידודין
אסור אפי' למלאות בחצר" שנד' דיני
חצר פחות מד' אמו' וביב" ובו ג' סעי' א' חצר
שפחותה מד' אמו' על ד' אמ' שהי' סמוכה לר"ה אין
שופכין לתוכה מים בשב' בימות החמה שכיון

שאין בה ד' אמו' אין סאתים מ"ים שאדם עשוי
להשתמש בכל יום ראוי ליבלע בה והוי כאן
שופך לר"ה לכך צרי' לעשו' גומא שתהא מחזקת
מחזקת סאתים בין אם יעשנה בפנים בחצ' או
בחוץ אלא שאם יעשנה בחוץ צרי' לכסותה
בנסרים כדי שתהא מקו' פטו' ויפלו המים מיד
למקו' פטו' וכיון שיעשה גומא יכול לשפוך בה
כל מה שירצה ואם אינה מחזקת סאתים לא
ישפוך בה כלל ואם יש בחצר ד' על ד' אפי' הוא
ארוך וקצר או בימות הגשמי' בחצר כל שהוא
מות' לשפוך בה כל מה שירצ' בחצ' ואכסדרה
שאין בא' מהן לבד ד' אמו' מצטרפי' לד' אמו' להתיר
לשפוך להם בזא' בחצר הסמוכה לר"ה אבל אם
היא סמוכה לכרמלית אפי' הי' קטנה הרבה אינה
צריכה גומא אפי' בימו' החמה" ב ביב שמכוסה
ד' אמו' כמשך בר"ה וישבור על ד' מות' לשפוך אפי'
על פי הביב אפי' בימו' החמ' אע"פ שהמים יוצאין מיד
מידו לחוץ ובלב' של' יהא סילון שלנץ שאין
המים ראויין ליבלע אבל אם עשוי כעין צפה
שלאבנים מבלעי' ושרי" ג ולהרמ"בם אפי' היה
אורך הביב או הצנור ק' אמה לא ישפוך על פיו
בימו' החמ' לא שופך חוץ לביב והם יורדי' לביב
בזא' כשהמים יוצאין לר"ה אבל אם היו יוצאין לכר'
מלית מות' לשפוך ע"פ הביב אפי' בימות החמה"

שנח דין איזו מקומות נקראין מוקפין
לדירה" ובו י' סעי'" א כל הקף של' הוקף לדירה
כגון גנות ופרדיסים וכורגנין שאינן עשויין לא
לשמור בתוכן אסרו חכמ' לטלטל בתוכו יות' מד'
אמו' אם הוא יותר מסאתים אבל אם הוא סאתים שהוא
שיעור ע' אמה וד' טפחי' על ע' אמה וד' טפחים
מות' לטלטל בכולו בין שהוא מרובע בין שהוא
עגול או ארוך וקצר ובלבד של' יהא ארכו יותר
משנים ברחבו אמה אחת ואם הוקף לדירה אפי'
ישבו כמה מילין מות' לטלטל בכולו" ב ומה

נקרא מוקף לדירה זה שבנה בו בית דירה או ש'
פותח לו פתח מביתו ואח"כ הקיפו ואם הי' מוקף
של' לשם דירה ורוצה להקיפו לדירה א"צ לפרוץ
כולו אלא יפרוץ בו פרצה ביות' מי' ובמקצת
בו בלא הקף ויחזור ויגדור הפרצה כול' או אמה
היתירה על עשר והעשר אמות פתח הן והרי הן
פתוח ולבסוף הוקף ואם פרץ אמה וגדרה וחזר
ופרץ אמה אצלמה שגדר וחזר ועשה כן עד
שהשלימו לי' מות'" ג תל גבוה י' ורינן כקרפף
ד' קרפף יות' מסאתים שנטע בו אילנות לבטל
אוירו לא הוי מיעוט וה"ה לחופר בו בור" ה
בנה בו עמוד ונתמעט בכך אם הוא רחב ג' טפחי'
הוי מיעוט" ו בנה מחיצה באורך י' לפני
מחצה הראשונה לבטלה שתהיה כמו שאינה
ויהיה מוקף לדירה ע"י השניה אם הרחיקה מן
הראשונה ג' טפחי' מותר" ז טח טיט על
מחצות הראשונות למעט אוירו ונתמעט אם
עבה שאם תיבטל מחצה הראשונה ראוי לעמוד
בפני עצמה הוי מיעוט ואם לאו לא הוי מיעוט
ח בנה מחיצות על הראשונות להקיפו על
לאוירה אינו מועיל ואם כבר מן התחתונות ונשארו
העליונות מאיליהם ניתר על ידם אבל הל יותר
מסאתים ועשה מחצות אפי' על שפתו לדירה
מועיל שהרי דר באויר מחיצות שעשה עתה
ט קרפף יות' מסאתים שהוקף לדירה ונזרע
רובו אילנות אפי' אינן נטועין שורות שורות
אינם מבטלים הדירה אפי' אין בהם לא סאתים
נזרע מיעוטו אם אין בו לא סאתים מות' יותר
מסאתים אסור" י מי שיש לו גנה בחצירו
אם הוא רוב החצר אפי' אין בה לא בית סאתים
לא יטלטל ממנו ומן החצר לבית ואם הוי יות'
מסאתים לא יטלטל בה ובחצ' לא בד' אמות
ואם הוא מיעוט החצר מה שיש בה יותר
מסאתים אוסר כל החצר ואם יש בה סאתים

אופחו אסו להוציא ממנה לבית" יא קרפף
יותר מבית סאתי' שהוקף לדירה ונכנסו בו מים
אם ראויים לשתייה אין מבטלים הדירה אפ'
אם המקום שנתפשטו שם יותר מסאתים ואפ'
הם עמוקים הרבה ואם אינן לשתייה דינם כזריעה
והוא שיהא בעמקם י' טפחי'" יב קרפף
בית ג' שלש סאין וקירה ממנו בית סאה מותר
אפ' אם הקרוי משופע" יג קרפף בית סאתי'
מצומצם וחצר שנפרצה במלואה זה לזה
הקרפף אסור מפני שמקום המחצה מייתרו
ונעשה יתר על סאתים" יד קרפף יותר מבי'
סאתים של הוקף לדירה ופתח בו פתח יעשה
מחצה לפניו יותר מי' והותר ע"י מחצה זו שעשה
ידיה בטלה מחצה ראשונה של בית לשם דירה
ואח"כ נפלה מחצה אחרונה חזר לאסורו"

שנ"ט דין רחבה שאחורי הבתי' ובו
סעי' א' רחבה שאחורי הבתים יתירה על
בית סאתים ולא הוקפה לדירה אין מטלטלין בה
אלא בד' אמות ואם פתח בה פתח מביתו ואח"כ
הקיפה אפ' אם יש גורן בינה לבית הוי הקיף
לדירה"

ש"ס דין הקף מחצות
לשבת" ובו ג' סעי' א' יחיד ששבת
בבקעה והקיף מחצות גרועות כגון שתי בלא
עירב או עירב בלא שתי עד סאתים מותר
לטלטל בכולו מסאתים ואילך אין מטלטלין בו אלא
בד' וכן הדין אם הם ב' ואם הם ג' ישראלים חשובי'
כשיירה ומותר לטלטל בכולו אפי' גדול הרבה ובלבד
שלא יקיפו יותר מכדי צרכם שלא ישאר
בית סאתים פנוי שאין צריכי' לו לתשמישם
אבל אם נשאר בי' סאתים פנוי אין מטלטלין בכל
המוקף אלא בד' אמות בד"א כשהקיפו יותר על ו'
סאין אע"פ שיש סאתים פנוי כיון שהם ג' מות'
ב' הי' ג' והקיפו כל צרכם ומת א' בשבת
מותרים בכל כיון שנכנס השב' בהתר הי' ג'

והקיפו יותר מסאתים ונתוספו עליהם בשב'
אסורי' כיון שנכנס שבת באיסור" ג' הי' ג'
והקיפו כל א' לעצמו זה בצד זה ועירבו יחד
אם החיצונים רחבים והאמצעי קצר שנמצא
האמצעי פרוץ במלואו להחיצונים והחיצונים
שיש להם גיפופים עודפים עליו מכל צד נותני'
להם כל צרכם באמצעי אפ' הו' גדול הרבה שאנו
רואין כאן כולם דרים בתוכו והרי יש ג' ביחד ואף
בחיצונים נותנין להם כל צרכם דכיון שנעשו
שיירה באמצע הוי להו אינך כחצר לאמצעי"
וי"א שהחיצונים אינם מותרים אלא עד סאתים
ואם א' מהם יותר מסאתים גם האמצעי אסור
שהרי הוא פרוץ במלואו ואם החיצונים פרוצי'
במלואם לאמצעי והאמצעי מגופף ויחיד
בכל א' אין נותנין לכל א' אלא ב' סאתי' ואם אחד
מהחיצונים יות' מב' סאתי' הוא לבדו אסור ואם
האמצעי יותר מבית סאתים גם החיצוני' אסורי'
שהרי הם פרוצים למקום האסור להם אבל אם
א' בכל א' מהחיצונים ושנים באמצעי או שנים
בכל א' מהחיצוני' וא' באמצעי נותנין לשנים
החיצונים כל צרכם וחשיבי כל מה שבאמצעי
כאלו הם בחיצוני' בד"א כשאינם פתוחין זה לזה ביות'
מי' ואם כן הוי להו פרצה וגם המגופפין אסורי' וכל
זה כשהחיצוני' קטנה ככנסו לגדולה ואל"כ הוי להו
כאחד מבחוץ ושוה מבפנים ונידון משום לחי וכולם
חשובין מגופפין וכאלו אין א' מהם נפרץ לחבירו
ואין נותנין להם כא' מהם אלא בית סאתים"

שס"א דין גג הסמוך לר"ה ובו ב' סעי'
א' גג הסמוך לר"ה בתוך י' טפחי' ולמעלה מי'
לחצר הואיל ורבים משתמשין בו הו"ל כר"ה
ואסור לבעל הגג להשתמש בו מחצירו עד
שיעשה לו סולם קבוע מחצירו" איזה סולם
קבוע כל שקבעו שם בין לחול בין לשבת"
ב' חצר שנפרצה במלואה או ביותר מי'

לר״ה במקום המחצה נדון כצדי ר״ה שהו׳ כרמלית
שלו׳ החצר ואם נפרץ בקרן זוית אפי׳ בפחו׳ מי׳
אסו׳ וכן בית שנפרץ בקרן זוית אפי׳ בפחות מי׳
ונפרץ גם הקרו׳ עד שנשאר כעלכסון אסו׳ אבל
פרצה שאינה בקרן זוית אמרינן בה תקרא יורד
וסותם אפי׳ ביותר מי׳ והוא של׳ יהא פי תקרא מ׳
שופע רליבא פה״

שמב אין מחיצה

קרויה מחצה לטלטל״ ומי יבטעי״ א כל
מחצה של׳ נעשית לדור בתוכה לא לצניעות או
לשמור מה שיתנו בתוכה או לישב בה כדי לשמר
השדות היא מחצה לטלטל בה מה שבתוכה אב׳
אינה מחצה לעש׳ מה שבתוכה מוקף לדירה אם
הוא יותר מבית סאתי׳ הלכך אילן שענפיו יורדין
למטה אם אינם גבוהים ג׳ מן הארץ ועיקרן במקו׳
שמחוברין לאילן הוא גבוה י׳ חשוב מחצה ומותר
לטלטל בכולו והוא שימלא האויר שבין הענפים
בעצים או בקש ויקשור הענפים של׳ יניד׳ם הרוח
שכל מחצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה
אינה מחצה ודוק׳ עד בית סאתים אב׳ יות׳ מבית
סאתים לא אע׳ נטעו לכך כיון שאינו עשוי לדור
בתוכו לא להסתופף בצלו ולשמור השדות״
ב׳ תל שגבוה י׳ והשלימו לי׳ שעשה עליו מחצה
לטלטל ולכל דבר״ ג׳ מחצה העומדת מאל׳
דהיינו של׳ נעשית לשם מחצה כשרה״ מחצה
שנעשית בשב׳ כשרה וה״מ שנעשית בשבת
בשוגג אבל במזיד הויא מחצה להחמיר לחייב
הזורק מר״ה לתוכה אב׳ לא להתיר לטלטל
בתוכה וה״מ של׳ היה שם מחצה תחלה אב׳ היתה
שם והוסרה וחזרה ונעשית אפ׳ במזיד חזרה
להיתרה הראשון כגון שנים או ג׳ שהקיפו במ׳
חצלאות סביבותיהם כר״ה והבדילו גם שניהם
במחצלאות ועירבו יחד מותרין לטלטל מזה לזה
וגללו המחצלאות נאסרו חזרו ונפרסו אפ׳ במזיד
חזרו להתירן הראשון״ ד׳ ספינה מותר

לטלטל בכולה אפלו היא יותר מבי׳ סאתי׳ דחשו׳
מוקפת לדירה כפאה לדור תחתיה הוי לה׳ אפ׳
עליה כפאה לזופתה אין מטלטלין בה אל׳ בד׳ אמו׳
אם היא יותר מסאתים״ ה׳ בכל עושין מ׳
מחצה בכלים ובאוכלים בין שלערב לבד כגון
שלהבלים או שלשתי לבד כגון קנים נעוצ׳ באר׳
ומותרת עד סאתים אפ׳ ליחיד בי״שוב ובלבד ש׳
מכותים יהא בין חבל לחבירו ובין קנה לחבירו ג׳
טפחי׳ ואפ׳ בבה״ח ובלב׳ שיהו כפותים ואפ׳ באנשים
שעומדים זה אצל זה בפחו׳ מג׳ ואפ׳ כשהן ...
חשובי׳ מחצה וביניהם להי׳ זהו של׳ ידעו שהעמידום
לשם מחצה ואפ׳ א׳ מהם יודע אסו׳ ואפ׳ אם לא
הודיעם שעושה מחצה עתה אם קרוב הדבר
שידעו כגון שעשה מהם מחצה פעם אחת ...
יעשה מהם מחצה עוד״ ו׳ אם באו ...
של׳ לדעת אעפ׳ שאח״כ הרגישו אין לחוש״
ז׳ יש מ״ש של׳ יעמיד אותם אדם שהו׳ חוצה
להשתמש במחצה לא יעמיד אותם אחר של׳
לדעתו״ ח׳ פרוץ מרובה על העומד אס׳
אא״כ כל פרצה מהם פחותה מג׳ טפחי׳״
פרוץ כעומד מות׳ בין בשתי בין בערב ומ׳
של׳ יהא במקו׳ א׳ פרוץ יות׳ מי׳ אב׳ עד י׳ אמות
מות׳ מפני שהו׳ לפתח״ י׳ אם עשה צורת
פתח אפ׳ לפרצה יתירה מי׳ מות׳ ואפ׳ לא נעץ
אל׳ קונדיסין בד׳ רוחות ועשה צורת פתח
על גביהן מותר וה״מ בחצר ומבו׳ שיש בהם
דיורין אבל בבקעה לא מהני משכל הרוחות
ע״י צורת פתח ולהרמב״ם אין צורת פתח
מועיל לפרצה יות׳ מעשר אא״כ עומד
מרובה על הפרוץ״ יא מהו צורת פתח
קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן אפ׳
אינו נוגע בהן לא יש ביניהן כמה אמו׳ ובלב׳
שיהא גובה הקנים שמכאן ומכאן י׳ טפחים
ויהיו מכוונים כנגד קנה העליון ואם תבר ...

העליון לשני הקנים או לא מהן מן הצד לא מהני
וצרי' שיהו' הקנים שבצדדין חזקים לקבל דלת
כל שהו' אפ' של קש או של קנים אב' קנה שעל
גבן סגי בכל שהו' ואפ' גמי מהני" יב כיפה
אם יש ברגליה דהיינו קוד' שתתחיל להתעגל י'
טפחי' מותרת משו' צורת פתח" שסג

דיני מבוי ולחי וכו לו סעי'" א
מקו' שיש לו ג' מחיצות אסרו חכמ' לטלטל בו עד
שיעשה שום תיקון ברביעית" ב חצר
שנפרץ במילואו עד י' אמו' ביתר בפס רחב ד'
טפחי' שיעמידנו מצד א' במקו' הפרוץ ואם ירצה
לתקנו בשני צדי הפרצה די בשני פסין של ב"
משהויין והה לנשתייר מהן ותל בנוי כשיעור
ד' טפחי' במקו' א' או אם נשתייר מהשני צדדין
טפח מכאן וטפח מכאן וכל זה בגובה י' טפחים
ואפ' אין בפרצה ד' טפחי' כיון שהו' במילואו צרי'
תיקון עד שיהא כה פתו' מג' ואם יש בפרצה יותר
מי' אמו' אפ' אינה במילואו צרי' לתקנה בצור' פתח"
ג מבוי שיש לו ג' מחיצות ופרוץ בצד רביעי
התירו בלחי שעביו ורחבו כל שהו' שיעמידנו בפתח
המבוי ויהיה גבהו י' טפחי' ומכל דבר שיעשנו כשר
אפ' מבעלי חיים ובלב' שיקשרנו שם בחבלים
לכתלי המבוי ביתדות שיוצאות מן הכתלי' בענין
שאינו יכול לרבוץ כדי של' יתמעט גבהו מי' טפחי'"
ד אם יש קצת כותל ברוח רביעי' עולה משום
לחי ובלב' שיהא מרחב טפח" ה לחי דאינו נשיב
ביה זיקא לאמצ' קאי לא חשיב לחי" ו צרי' של'
יהא הלחי רחוק מן הכותל ג' טפחי'" ז לחי אפ'
שברים ושברי שברים כשרים בו" ח לחי
שעשאו מעצי אשרה כשר" ט בין שנראית
בליטת הלחי לעומדים בתוך המבוי ואינה נראית
לעומדים בחוץ בין שנראית לעומדים בחוץ
ואינה נראית לעומדים בפנים כשר" י
הרחיקו מהכותל ג' או שהגביהו מהארץ ג' פסול

ואם הגביהו פחו' מג' אע"פ שאין בו ז' ומשהו' כשר"
יא אפ' לא עשאו לשום לחי אלא שנזדמן לו
שם מאליו כשר ובלב' שיסמכו עליו מע"ש אבל
לא סמכו עליו מע"ש כגון שהיה שם לחי אחד
ונפל בשבת ובאים עכשיו לסמוך על זה לא"
יב לחי העומד מאליו אפ' סמכו עליו מע"ש אם
המבוי רחב יותר מח' אמו' אם הלחי בולט לתוכו
ד' אמו' אינו ניכר משו' לחי וצרי' לחי אחר להתירו
ויעמידנו ברוח שכנגדו ואם ירצה להעמידו
אצלו ישענו מעט עב או דק יותר מהבליטה כדי
שיהא ניכר שהו' לשם לחי" יג לחי המושך
עם דופן של מבוי שהעמיד חודו כנג' הכותל
דשוה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חודו של לחי
מכסה כל עובי הדופן פחו' מד' אמו' נידון משו'
לחי ומשתמש עם חודו הפנימי ד' אמו' נידון
משו' מבוי ואסו' להשתמש בכל המבוי שהרי
אין כאן לחי" יד עוד יש הכשר אחר למבוי
הפרוץ ברוח רביעי' בקורה שיניחנה על ראש
המבוי וצרי' שיניחנה על כתלי המבוי או אם
נעץ שתי יתדות אצל המבוי בחוץ אפ' בסמוך
לו והניחה עליה' פסול" טו וצרי' שיניחנה
כדי להתיר המבוי אבל אם לא נעשית לשם כך
אפ' סמכו עליה מע"ש פסולה" טז קורה זו
שאמרנו צריכה שיעור ולפ"כ אם עשאה
מעצי אשרה פסולה דכיון דלשרפה קיימא
כתותי מכתת שיעורה" יז שיעור הקורה
רחבה טפח ועביה כל שהו' רק שתהא חזקה
כדי לקבל אריח שהו' חצי לבינה של ג' טפחים
ואם רחבה ד' טפחי' אינה צריכה להיות חזקה
לקבל אריח" יח מעמידין דהיינו אם היא
נסמכת על יתדות היוצאות מן הכותל שאין
ברחבן טפח ולא בארכן ג' יט שצרי' שיהיו
חזקים לקבלה ולקבל חצי לבינה וי"א שאין
צרי' שיהיו חזקים אלא כדי לקבלה בלבד"

יט אם היתה הקורה עגולה צרי' שיהיה בהקיפה ג' טפחי' שאז יש ברחבה טפח" כ היתה עקומה ועקמימותה נוטה חוץ למבוי או למעלה מכ' או למטה מי' רואים כל שאו' ינטל העקמימות ואין בין זה לזה ג' כשרה ואם לאו פסולה"
כא היתה יוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה כגון שסמוכה על עמודים וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל ופגעו זו בזו באמצע המבוי אם אין ביניהם ג' כשרה יש ביניהם ג' פסולה" כב הניח שתי קורות זו בצד זו ולא בזו לקבל אריח ולא בזו לקבל אריח אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח לרחבו דהיינו טפח ואין בין זו לזו ג' טפחי' אינו צרי' קורה אחרת ואם לאו צרי' להביא קורה אחרת וי"א שצרי' שיהיו קרובות זו לזו בתוך טפח"
כג היתה אחת למעלה ואחת למטה רואין את העליונה כאלו היא למטה ואת התחתונה כאלו היא למעלה ובלבד שלא תהא העליונה למעלה ולא תחתונה למטה מי' ולא יהיה ביניהם ג' טפחים לא בגובה ולא במשך כשרואים אותם שירדה זו ועלתה זו בכוונה עד שייעשו זו בצד זו וי"ש פוסלים" כד פורס על הקורה מחצלת ואינה נוגעת עד הקרקע אם גבוה מהארץ ג' פסולה שהרי כיסה הקורה ואינה נראית ובטלה מהיות קורה ומחיצה ג"כ אינה כיון שגבוה מהארץ ג' אבל אם הניח קורה רחבה ונמשכת קצת למטה מי' כשרה" כה נעץ שתי יתדות עקומות על שני כתלי המבוי ועקמימותם נוטה לתוך המבוי ונתן הקורה עליהם ואין ביתדות טפח שיעור קורה להיות נחשבים כקורה אם גבוהים מכתלי המבוי ג' ואין בנטייתן ג' ש כשר שאנו רואים כאלו הם על כתלי המבוי וכאלו הקורה נוגעת במבוי ואם יש בגבהן או בנטייתן ג' פסולה" כו הא במבוי ~~והמים במכותיו~~

מיתר בלחי או בקורה דוקא בשאינו פחות מי' טפחי' מרווחים ולא יהא רחבו יותר מי' אמות מצומצמות ושיהא ארכו ד' אמ' מרווחו או יותר אבל אם חסרא מכל אלו אין לו תקנה אלא בצורת פתח ואם היה בגובה חללו יות' מכ' אמה מצומצ' ואינו ניתר בקורה אבל ניתר הוא בלחי ואם רוצה להכשירו בקורה צרי' שיעשה בה ציור וכיור שע"י כך הכל מסתכלים בה ואם היה גמוה מלמטה בנין תחת הקורה למעטו מכ' די בבנין רחב טפח ברוחב הקורה אבל אם אינו גבוה י' וחוקק ב' להשלימו לי' צרי' לחוק ד' אמו' לתוך המבוי על פני כל רחבו אין מבוי ניתר בלחי או קורה עד שיהיו פותחים לתוכו שתי חצרות ולכל חצר שני בתים ושלא יהא בכל פתח מאו פחו מי' טפחי' ושיהיו דיורים אוכלין בכל במקום שמקום הפת גורם ואפי' היה הבית הראשון שלו והשני לבן אע"פ שהבן מקבל פרס משלחן אביו ואוכל בביתו הרי הם מרובין כשנים צרו את מי ואי ישל מהני" עוד צרי' שיהא יותר על רחבו ואם חסר או מאו אינו ניתר בפס ד' או שני פסין שני מהשוין או צורת פתח" לז חצר שארכו יותר על רחבו דינו כמבוי וניתר בלחי או קורה" לח מבוי שאין ברחבו ג' טפחי' אינו צרי' שום תיקון שהוא כסתום וי"א דכל שאין בו ד' טפחי' אין שום תיקון" לט מבוי שצדו א' כולה לים וצדו א' כולה לאשפה שלרבי' אין כרמלית שאשפה שלרבים אינה עשויה להתפנות ואין חוששין שמא יעלה הים שרטון" ל מבוי שצדו א' ארוך וא' קצר אפי' אין צד הארוך עודף על הקצר ד' אמו' אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר אבל ירצה יעשה שם צורת פתח באלכסון ותוך המבוי יכול להניח הקורה באלכסון ומשתמש בקצר כנגד הקצר בארוך

כנגד הארוך" לא העמיד לחי באמצע
המבוי אוסרים זו על זו עד שיערבו יחד ואם
אין שם חצר או שיש חצר ולא עשו החיצונים
לחי לראש המבוי שמן הלחי ולפנים מותרין
ממנו ולחוץ אסורי' אבל אם עשו באמצע עשני
פסין או פס ד' אם אינו רחב יות' מי' או שעשו
צורת פתח אם הו' רחב מי' אם יש חצר מהתקנות
ולחוץ ועשו גם החיצונים תקון לראש המבוי
כל א' יכול לערב ויהיה מות' בחלקו" לב
אע"פ שהכשרנו בהעמיד לחי באמצע המבוי
ה"ה להעמיד קורה באמצע המבוי וכל זה
ביש באותו חצי מבוי המוכשר תורת מבוי
של' יהיה ארכו פחות מד' אמו' ושיהא ארכו
יות' על רחבו ושיהיו בתים וחצרות פתוחין
לתוכו הא לאו הכי צרי' פס משהוא מכאן ופס
מה שהוא מכאן או פס ר' בצד אחד" לג
מבוי שהו' רחב כ' אמו' עושה פס ארוך ד' אמו'
ומעמידו באמצעו חשוב כל צד מצדי הפס
כמבוי בפני עצמו כיון שאורך הפס ד' אמו'
ויתן קורה בראשו וצרי' ליזהר שתהא הקורה
מונחת על הפס או תוך ג' טפחי' וצרי' שיהא
בכל מבוי משני אלו שהפס מפסיק ביניהם בתים
וחצרות פתוחי' לתוכו וכל תאני חצר ומה שמן
הפס עד כותל האמצעי שבמבוי ישלו דין מבוי
עקום שהרי שני אלו המבואות מתעקמי' ובאמצע
פתוחי' בשני ראשיהם לר"ה" לד ועוד אפשר
לעשות תקון אחד למבוי שהו' רחב כ' אמו' שיר'
חיק ב' אמו' מהכותל ויעשה פס רחב ג' אמות
ויעשה ג"כ בצד השני וישאר פתח רחב י' אמו'
או ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק
אמה ויעשה פס אמה ומחצה וכן יעשה בצד
השני או ירחיק שתי אמו' ושני טפחי' ויעשה
פס שתי אמו' וד' טפחי' וכן יעשה בצד השני
וכלכל ובלבד שהפס יהא יתר על האויר שבינו

לכותל דאל"כ אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטיל
ליה וצרי' ליזהר דלא לישבוק פתחא רבא ועייל
בצוטא שאם עשה כן בטל כל תקון המבוי אא"כ
עושה צורך פתח לצוטא" לה פס זה שאמרנו
שעושה למעט רוחב המבוי א"צ שיהא פס א' שלם
אלא בקנה קנה פחו' מג' סגי דפחו' מג' כשלם דמי"
לו מבוי ששוה מתוכו ומדרון לר"ה או ששוה לר"ה
ומדרון לתוכו אם הולך ומתלקט מעט מעט עד
שמגביה י' מתוך ד' אמו' הרי הוא כלו זקוף כלו אינו
צרי' שום תיקון"

שער דין מבוי המפולש

ועשו כנדל" ובו ה' סעי' א מבוי המפולש בשני
ראשיו לר"ה או צד א' לר"ה וצדו השני לכרמלית צרי'
צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן אבל אם צדו
א' פתוח לר"ה וצדו השני לחצר שאינה מעורבת א"צ
אלא לחי או קורה בשני ראשיו" ב ר"ה אינה ניתרת
אלא בדלתות והוא שננעלות בלילה וי"א אע"פ שאינן
ננעלות אב' צרי' שיהיו ראויות לינעל שאם היו
משוקעות בעפר מפנה אותן ומתקנן שיהיו ראויות
לינעל ואחר שעשה לה תיקון דלתות חשובה כולה
כחצר א' ואין מבואותיה צריכין תיקון" ג מבוי
עקום כמין דל"ת דינו כאלו היה מפולש בעקמימות
וצרי' צורת פתח בעקמימותו ובשני ראשי' לכל אחד
לחי או קור' בעקמימותיו ואם עשה כמין חי"ת צרי'
צורת פתח בשני עקמימותיו ולחי או קורה בשני
ראשיו" ד מבואות המפולשים זו לזו ואין העיקום
שכל א' מהם מוטה לר"ה כיון שמתיחת המבוי החיצון
לר"ה הרי אותו מבוי שפתוח לו בעקמימותו חשוב
כפתוח לר"ה וכן מבוי הפתוח לאותו ממי וכן כולם"
ה מבוי העשוי כנדל דהיינו מבוי גדול שהרבה
מבואות קטנ' פתוחי' לו וראשם השניים פתוחים
לר"ה אפי' אין פתחי' הקטנים שמכאן ומכאן מכוונ'
זה כנג' זה עושה לכל א' במקום פתיחתו למבוי
גדול צור' פתח ובראשו השני הפתוח לר"ה לחי או
קורה ובמבוי הגדול אם הוא מפולש עושה צורת

פתח מצד א׳ ומצדו השני לחי או קורה ואם הוא
סתום עושה לחי או קורה בראשו״
שסה דין מבוי שנפרץ ובו ח׳ סעי׳״ א׳ מבוי
שנפרץ בו פרצה מצדו כלפי ראשו אם נשאר עומד
מראשו פס רחב ד׳ טפחי׳ מות׳ והו׳ שלא תהא הפרצה
יתר על י׳ ואם לא נשאר פס ד׳ אסו׳ אא״כ היתה
הפרצה יתר על י׳ ואם לא נשאר פס ד׳ אסו׳ אא״כ הית׳
הפרצ׳ פחות מג׳ טפחי׳״ ב׳ נפרץ מצדו שלא כלפי
ראשו שיעורו בעשר אפי׳ לא נשתייר מן הכותל
כיסוד כלים והוא דלא בקעי ביה רבים״ ג׳ מבוי
שנפרץ במלואו לחצר ונפרץ החצר מצד השני
לר״ה אם לא עירבו בני חצר עם בני המבוי חצר מות׳
אפ׳ נפרץ כנגד פרצות המבוי ואפ׳ בקעי ביה רבים
ובלבד שלא יהא יותר מעשר ומבוי אסור ואפ׳ אינו
כנגד פרצו׳ החצר דכיון שלא עירבו עם המבוי
אוסרת עליו וכגון שנכנסו כותלי המבוי בחצ׳ כעין
שאין הגיפופים שנשארו בחצ׳ נראין למי שעומד
במבוי אבל אם נראין עולין לו משו׳ לחי ומותר
ואם עירבו בני החצ׳ עם בני המבוי והפרצה שבמ׳
בוי לחצר אינו מצד החצ׳ ופרצת החצר מצד השני
אינן מכוונות כנגד פרצת המבוי והחצ׳ של רבים
גם המבוי מות׳ אבל אם לא עירבו או אפ׳ עירבו
ופרצת החצר למבוי מצדו או אפ׳ באמצע ופרצת
החצר מצד השני כנגדה או אפ׳ אינה כנגדה והחצ׳
הוא של יחיד אסו׳ ואם נפרץ לרחבה פחות מסאתי׳
או יות׳ על סאתים והוקף לדירה דינו כאלו נפרץ
לחצר אבל אם יתירה על סאתים ולא הוקפה לדירה
הוי כאלו נפרץ לכרמלית וצרי׳ תיקון״ ד׳ מותר
להשתמש תחת הקורה וכנגד הלחי וה״מ בפתוח
לר״ה אבל בפתוח לכרמלית אסו׳ בין תחת הקורה
בין כנג׳ הלחי מפני שמצטרף לכרמלית שאצלו
שמינא מין את מינו ומעור״ ה׳ אע״פ שמותר
להשתמש תחת הקורה לא ישב אדם בראש המבוי
וחפץ בידו שמא יתגלגל החפץ מידו לר״ה ויביאנו
לחיין כיון שאין הכר בינו לר״ה אבל על פתח החצ׳
מות׳ בין פתוח לר״ה בין פתוח לכרמלית שיש בו
הכירא״ ו׳ נשים היושבות על פתח המבוי
וכדיהן בידן אין ממחין בידן דכיון דמדרבנן
הוא מוטב שיהיו שוגגות ולא מזידות״ ז׳
מבוי שניטלו קורותיו או לחייו בשבת אע״פ שהותר
למקצת שבת אסור משם ואך בין פתוח לר״ה בין
פתוח לכרמלית ויש מ״ש דה״מ בעיר שאינה
מוקפת חומה אבל בעיר מוקפת חמה מותר״
ח׳ מבוי שנשתתפו בו אם נשברה הקורה או...
חצר שהעירוב מונח בו וחצרות הפתוחות לו מות׳
אבל חצרות שאין פתוחות לאותו חצר אסורות״
שסו דין עירוב לחצר שהרבה בני אדם
דרין בו ובו י״ט סעי׳״ א׳ חצר שהרבה בתים פתוחים
לתוכו אסרו חכמ׳ לטלטל מבתיה׳ לחצר עד שיערבו
דהיינו שגובים פת מכל בית ובית ונותני׳ אותו
מבתי החצר שע״י כך אנו רואים כאלו כולם דרים
באותו חצר וכאלו כל החצר מיוחד לאותו בית״
ב׳ יושבי אוהלים או סוכות או מחנה שהקיפו
מחצה אין מטלטלין מאהל לאהל עד שיערבו
כולם אבל שיירה שהקיפה מחצה אין צריכי׳
לערב לפי שכולם מעורבי׳ ואין אותם אוהלים
קבועים להם״ ג׳ הבית שמניחין בו העירוב
א״צ ליתן פת וא״צ שיהיה בעירוב שוה פרוטה
ואין מניחין אותו בחצ׳ לא בבית שראוי לדירה
לאפוקי בית שער אכסדרה ומרפסת וצריך
שיהא בו ד׳ אמו׳ על ד׳ אמ׳ ואפ׳ הוא שלקטן ואם
רגילים ליתנו תמיד בבית ידוע אין להם לשנותו
וליתנו בבית אחר מפני דרכי שלום ואפ׳ קטן יכול
לגבות העירוב ולקבצו״ ד׳ צרי׳ ליתן כל העירוב
בכלי אחד ואם חלקו ונתנו בשני כלים אינו עירוב
אא״כ נתמלא הא׳ ואז מותר והוא שיהיו שני הכלים
בבית א׳״ ה׳ צרי׳ שלא יקפיד שום א׳ מהם על
עירובו אם יאכלנו חבירו ואם מקפיד אינו עירוב

לכך צרי׳ ליזהר של׳ לערב בדבר שתיקנו לצור׳
השבת״ ו אין מערבין בפרוסה אפי׳ היא גדול׳
הרבה אבל בשלימה אפי׳ קטנה מאד מערבין וכלב׳
שיהא מהם כ״כ שיהא כשיעור ומיהו אם ניטל
ממנו כדי חלת נחתום שהוא א׳ ממ״ח ומ״מ מערבין
בה אפי׳ לא היתה טבולה לחלה״ ואם כפרסה וחיברה
בקיסם שהכניס הקצה הא׳ בתוך הפת והקצה השני
בתוך הפרוסה אם אינו נכר שנפרסה מערבין
בה״ ז אם א׳ מזכה לכולם יכול לערב בפרוסה
ח מערבין בפת אורז ועדשים אבל לא בפת
דוחן״ ט אם א׳ מבני החצ׳ רוצה ליתן פת כש׳
בי״ל כולם שפיר דמי ובלב׳ שיזכנו להם ע״י אחר
וכשזוכה בו צרי׳ להגביהו מן הקרקע טפח וצרי׳
לזכו לכל בני החצר או המבוי ולכל מי שיתוסף
מיום זה ולה׳ וי״א שאע״פ של׳ יזכו בפירוש
למתוספי׳ עליה׳ בית דין מתנה עליהם ואם
נתוספו דיורין לאחר שנתמעט העירוב מן
השיעור צרי׳ להוסיף מחמתן״ י כשמזכה
להן ע״י אחר לא יזכה ע״י בנו ובתו הקטני׳ אפי׳ אם
אינם סמוכים על שלחנו וע״י עבדו ושפחתו
העברים אפי׳ הם קטני׳ וע״י אשתו אע״פ שהוא
מעלה לה מזונות ואפי׳ אין לה בית בחצר״ וי״א
שאינו מזכה ע״י בנו ובתו הסמוכי׳ על שלחנו
אפי׳ הם גדולים ולא ע״י בתו אפי׳ אינה סמוכה על
שלחנו כל זמן של׳ בגרה״ ולא ע״י אשתו שמ׳
עלה לה מזונות או שאמ׳ לה צאי מעשה ידיך
במזונותיך ואפי׳ יש לה בית בחצ׳ אבל מזכה
ע״י בנו שאינו סמוך על שלחנו וע״י אשתו שאין
מעלה לה מזונו׳ אפי׳ אין לה בית בחצ׳ ולכתחלה
טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאפשר״ יא
בני חבורה שהיו סמוכין לאכול וקדש עליהם
היום הפת שעל השלחן סומכין עליה משום
עירוב והוא שסמוכין בבית במקום הראוי להניח
שם עירוב אבל בחצר לא״ יב המפטורפא

שלקטן יכול לערב בעדו״ יג מצוה
לחזר אחר עירובי חצרות״ יד מברך על
מצות עירוב״ טו אימתי מברך בשעה
שמקבץ אותו מבני החצר או בשעה שמזכה
להן ואומ׳ בהדין עירובא יהא שרי לן לאפוקי
ולעיולי מן הבתים לחצר ומן חצר לבתים ומבית
לבית לכל הבתים שבחצר״ יו אם גנבו העירוב
ולא בירכו עליו אין הברכה מעכבת ומותרין
לטלטל״ שם דאם אשה יכולה
לערב ומסע״א אשתו של אדם מערבת
לו של׳ מדעתו אפי׳ אם מיחה בה של׳ לערב
וה״מ אין רגיל לערב עמהם וה״מ כשאוסר עליהם
כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר אבל אם
הוא פתוח לשתי חצרות באחת רגיל לצאת ולבא
תדיר שאסור עליהם ובאחת אינו רגיל לצאת ולבוא
ברגיל שאוסר מערבת של׳ לדעתו אפי׳ אם אינו
רגיל לערב וכשאינו רגיל לצאת ולבוא נמי אע״פ
שאינו אוסר אם רגיל לערב עמהם אינה מערבת
של׳ לדעתו וכל זמן של׳ מיחה בה בפירוש אפי׳
אם אינו רגיל לערב עמהם ואינו אוסר מערבת
שלא בידיעתו דמסתמא ניחא ליה אבל אינה
יכולה לזכות משלו לאחרי׳ של׳ בידיעתו ואם
אין הבעל והאשה בעיר יכולים בני הבית לערב
של׳ בידיעתו ואם אין הבית פתוח אלא לחצ׳ א׳ ואפי׳
אם היה פתוח לשתי חצרות אם הוא רגיל לערב
באחת מהן מערבים עמו אבל אם אינו רגיל לא״
אבל בני החצר אין יכולין ליקח פתו מביתו לערב
של׳ מדעתו אם מבני הבית אפי׳ רגיל עמהם ואוסר
עליהם וי״א דאין אשתו מערבת לו של׳ בידיעתו
אלא אם אמ׳ שאינו רוצה לערב עמהם לא ואם
הוא רגיל לערב עמהם ועכשו אינו רוצה בני
חצר נכנסין לתוך ביתו ונוטלין ממנו בעל
כרחו ואם אינו רגיל אינם יכולים ליטול ממנו
בעל כרחו אבל אין כופין אותו בב״ד לערב

עמהם או בד״ר יורדין לנכסיו״ **שכח אם**
אחר שעירבו נתקלקל העירוב״ ובו ה׳ סעי׳״ א׳
עירבו ואח״כ נתקלקל העירוב ובא א׳ מבני החצ׳
לחזור ולתקנו אם בא לערב ממין הראשון צרי׳
להודיע להם אם מערב משלהם ואם משלו א״צ
להודיע כלל ואם לא כלה הראשון לא נתמעט
אעפ״י שמערב משלהם אינו צרי׳ להודיע״ ב׳
נתוספו דיורין בחצר אם הבית פתוח לשתי
חצרות צרי׳ להודיעם מפני שאולי אינם רוצין
לערב עם א׳״ ג׳ כמה הוא שיעור העירוב
בתחלתו בזמן שהם י״ח או פחות שיעורו כגרוגרת
לכל א׳ ואם הם יות׳ מי״ח אפי׳ הם אלף או יותר שיעורו
מזון שתי סעודות שהן י״ח גרוגרות שהם כ׳
ששה ביצים ויש שהם כ״ח ביצים״ ד׳ נתמעט
משיעורו אחר שנכנס שבת ראשונה ונשתייר
בו אפי׳ כל שהו׳ כשר אף לשאר שבתות״ ה׳
אם נתעפש פת העירוב ונפסל מלאכול הרי הוא
כמי שכלה לגמרי וצרי׳ לערב מחדש״ **שמט
באיזה** אופן מקני העירוב ובו סעי׳ א׳״
הנותן מעות לחתום ואומ׳ אם יבואו בני החצר
לקנות ממך מכר לעירוב זכה בעירו׳ שיהא לי
חלק עמהם בשבי׳ מעה זו אינו עירוב אפי׳ עירב
החנוני וזכה גם לזה עמהם אבל אם אל׳ ערב לי
קנה עירוב ואפי׳ אם אמ׳ לו אם נתן לו כלי בתורת
קנין שיקנה לו בה קנה עירו׳ וכן אם זיכה לו
החתום ע״י אחר או שקנה במעה שנתן לו לחם
מן השוק קנה עירוב ואם נתן מעה לבע׳ הבי׳
ואל׳ זכי לי בעירו׳ קנה עירוב״ **שע דיני
שותף** בעירוב״ ובו ח׳ סעי׳״ א׳ הדר
בבי׳ שער אכסדרה ומרפסת שבחצר אינו
אוסר על בני החצ׳ שאינן חשובין דירה״ אבל
הדר בבית התבן בבית העצים בבי׳ הבק׳ ובבית
האוצרות אוסר״ ב׳ בעל הבית שיש לו
בתים הרבה בחצר והשאילן או השכירן לאחר

לאחרי׳ ויש לו בכל א׳ דבר שאינן ניטלין בשבת
מחמ׳ כבדן או מחמ׳ איסור שהם דברים שאסו׳
לטלטלן אפי׳ לצורך מקומן אין הדרים בהם
אוסרי׳ עליו לפי שעשו כולם כאורחים אצלו
ולפ״כ גם הם מותרין להוציא מבתיהם לחצ׳ אעפ׳
של׳ נתנו עירוב״ ואם אין הבתים שלו לא קנויות
ולא שכורות אעפ״י שיש לו בהם דברי׳ שאסור
לטלטלם אוסרי׳ זה ע״ז״ ג׳ חמש חבורות
ששבתו בטרקלין וחלקוהו במחצות אם עוברי׳
כולם זה ע״ז שאין פתח פתוח לחצר אלא החי׳
וכולם עוברין דרך עליו אין צריכי׳ לתן בעירו׳ א
לא שנים הפנימיים וכל האחרים חשובי׳ כבית
שער להם״ ואם היה לכל א׳ פתח פתוח לחצר
אם המחצות מגיעות לתקרא בתוך ג׳ טפחים
דהוי׳ כל א׳ חדר בפני עצמו הן שלא׳ יריעות אם
בני החצ׳ נותני׳ העירו׳ בא׳ משאר בתי החצר
צרי׳ כל א׳ וא׳ מהחבורות שבטרקלין לתן עירו׳
אבל אם נתנו העירו׳ בזה הטרקלין אין צרי׳
ליתן עירוב כלל שכולם דרי׳ בבית זה וכיון
שמניחין בו העירוב אין צרי׳ ליתן עירו׳ וכן
אם דיורין אחרים בחצ׳ אינם צריכי׳ עירוב״
חלקוהו במחצות שאין נוגעות לתקרא אם
בני החצ׳ נותני׳ עירובן בא׳ משאר בתי החצר
די בעירוב א׳ לכל החמש חבורות״ ואם היו
דיורין בעליות ממש אפי׳ נתנו בני החצ׳ העירו׳
בטרקלין צריכין כל חבורה וחבור׳ לתת עירוב
אבל מי שיש לו מלמד או סופר בביתו וכן תלמי׳
דים הלומדין בפני הרב ודרים בביתו כל א׳ ש׳
בחדרו ואפי׳ יש לכל א׳ פתח פתוח לחצר ואוכל
וישן בחדרו אינם אוסרין״ ד׳ אנשי חצר
שהיו כולם אוכלים על שלחן א׳ אעפ״י שלכל א׳
יש לו בית בפני עצמו אינם צריכין עירו׳ מפני
שהם כאנשי בית א׳ ואם הוצרכו לעשו׳ עירו׳
עם אנשי חצר א׳ עירוב פת א׳ בלבד מוליכין

לאותו מקום שמערבין עמו ואם היה עירוב כא
אצלם אין צריכין לתת עירוב כדין בית שמניחי
בו עירו׳ שכל אלו הבתים כבית א׳ הם חשובים״
ה׳ מי שאוכל במקום א׳ וישן במקו׳ א׳ מקום
אכילתו הוא העיקר ושם הוא אוסר הלכך האחים
שאוכלין בבית אביהם וישנים בבתיהם אינם
אוסרי׳ ואם נותן להם פרס ואוכלין בבתיהם
אוסרי׳ והו״מ בשנותנים בני שאר החצר עירוב׳
במקו׳ א׳ אבל אם היו בני שאר החצר נותנין העירו
בא׳ מבתים אלו או שאין עמהם דיורין בחצר
אינם צריכין לערב״ ו׳ מי שיש לו ה׳ נשים
וה׳ עבדים מקבלין ממנו פרס וכל א׳ אוכל
בביתו״ וכן תלמיד המקבל פרס מרבו ואוכל
בביתו אינם אוסרי׳ זה עם זה אם אין עמהן דיורי׳
בחצ׳ או אם העירוב בא אצלם״ ז׳ עשרה
בתים זה לפנים מזה וכולם עוברים מזה לזה
ויוצאין דרך החיצון לחצר שנים הפנימיים
לבד צריכי׳ ליתן בעירוב והשאר פטורי׳ שה׳
שובין כולם כבית שער״ ח׳ המתארח בחצר
אפי׳ נתארח בבית בפני עצמו אם לא נתארח
דרך קבע אלא לשלשי׳ יום או פחו׳ אינו אוסר על
בני החצר והו׳ והם מותרין בין בביתו בין בבתם״
שע״א כשאחד מבני חצר נפרד משם
או מת״ ובו ו׳ סעי׳״ א׳ א׳ מבני חצר שהניח
ביתו והלך לשבת בחצר אחרת אפי׳ היתה סמוכה
לחצרו אם הסיע מלבו ואין דעתו לחזו׳ לביתו
בשב׳ הז׳ אינו אוסר עליהם״ בד״א בישראל אבל
גוי אפי׳ הלך לשבות בעיר אחרת אוסר עליהם
עד שישכרו ממנו מקומו ואם הוא קרוב
מהלך יום א׳ שהרי אפש׳ שיבוא בשב׳ אבל
אם רחוק יות׳ אינו אוסר״ וי״א שאם גוי אם הלך
לשבות בחצר אחרת אינו אוסר״ ב׳ ישרא׳
בין חצר זו שהלך לשבות בחצ׳ אחרת ואין
דעתו לחזור בשב׳ ואח״כ נמלך בשב׳ וחזר אינו

אוסר״ ג׳ א׳ מן השוק שהיה לו בית בחצר
ומת והניח רשותו לא׳ מבני החצר אם מת מבע״י
אין הזוכה אוסר שהעירוב שמערב על ביתו
מתיר גם מה שירש ואם מת משחשיכה אוס׳
אע״פ שעירב הזוכה עמהם אינו מועיל למה
שירש אח״כ בשבת״ ד׳ א׳ מן החצ׳ שמת
בשב׳ אם עירב אפי׳ ירשו א׳ מן השוק אינו אוסר
ואם לא עירב אם ירשו א׳ מן השוק כל זמן
שאינו בא לדור עמהם אינו אוסר״ בא לדור
בשב׳ בבי׳ מורישו אוסר״ ואם ירשו א׳ מבני החצ׳
אם עירב היורש והיה דר עם המוריש בבית
אינו אוסר אע״פ שלא עירב המוריש ואם לא
היה דר עם המוריש אלא בבית אחר שבחצר
אוסר אע״פ שעירב היורש כיון שלא עירב
המוריש״ ואם מבע״י מת וירשו א׳ מן השוק
הז׳ אוסר והוא שבא היורש בבית מורישו
בשבת״ ה׳ ישרא׳ וגר שהיו דרים בחצר
ומת הגר מבע״י והחזיק ישרא׳ אחר בנכסיו
אפי׳ לא החזיק עד שחשיכה אוס׳ עד שיבטל
רשותו כשאר יורש מת משחשיכה אין המחזיק
אוס׳ שבהתירו הראשון עומד״ ו׳ א׳ מבני
חצר שהיה גוסס אע״פ שאינו יכול לחיות בו
ביום אוסר עד שיאכלו לו כפת ויערבו עליו
וכן קטן אוסר אע״פ שאינו יכול לאכול כזית
אבל האורח אינו אוסר כמו שנתבאר בסימ׳
שע״ שע״ב דיני שתופי חצירו׳
לעירוב״ ובו י״ט סעי׳״ א׳ גגין וחצרות וגם
וקרפיפות כולן רשות אחת הם לכלים ששבתו
בתוכם שמותר לטלטלם מזה לזה אפי׳ הם שלבעלי׳
הרבה ולא עירבו יחד מותר לטלטל מחצ׳ לחצר
אחרת או לגג או לראש כותל שביניהם ומגג
לגג אחר הסמוך לו אפי׳ גבוה ממנו הרבה ומהגג
לקרפף שאינו יות׳ מסאתים או שהוקף לדירה
אפי׳ יותר מסאתים או למבוי שמתוקן בלחי

או קורה אפ׳ לא עירבו כו׳ ואע״פ שעירבו בני
חצר לעצמן דשכיחי מני רבתי׳ בחצ׳ מותר
לטלטל כלים ששבתו בבית לחצ׳ אחרת אבן
לגג וקרפף״ ב׳ קרפף יותר על סאתים של
הוקף לדירה הוי כרמלי׳ ואסו׳ לטלטל מתוכו
לקרפף אחד להכניס ולהוציא מזה לזה כי אם
שתי אמו׳ בזה ושתי אמו׳ בזה״ ג׳ שתי
חצרות שרוצים לערב יחד להתיר אף כלים
ששבתו בבתים אין צריכין עירוב אחר לא
העירוב שעשו כבר יול׳ יכנו׳ מבני הח׳ צר
משבי׳ל כולם ויתננו בא׳ מבתי׳ חצ׳ שנייה ואם
ירצה יוליך שמא׳ פת משלו וכולם והו׳ שערבו
בני חצר השנייה לעצמם ואין בני חצר שנייה
צריכי׳ פת אחר אלא העירוב שעשו כבר מתירן״
ד׳ אין שתי חצרות יכולין לערב יחד אא״כ
יהא פתח ביניהם או חלון שיש בו ד׳ טפחי׳ על ד׳
טפחי׳ ויהיה קצתו בתוך י׳ טפחי׳ הסמוכין לארץ
ואז אם רצו מערבין יחד ואם רצו מערבין כל א׳
לעצמו״ ד׳ חלון שבין שני בתים אפי׳ למעל׳
מי׳ אם רצו מערבין יחד וה״ה לארובה שבין בית
לעלייה שאפ׳ היא למעלה מי׳ אם רצו מערבין
יחד ואפ׳ אין שם סולם לעלות בו״ ו׳ בית
שבין שתי חצרות והו׳ פתוח לשניהם ועירב
עם שתיהם אבל החצרות לא עירבו זה עם זה
אין לטלטל כלים ששבתו בבתים מחצ׳ לחצ׳
ע״י בית זה שביניהם היה בין שתי חצרו׳ כותל
גבוה י׳ טפחי׳ או שהיה קרקעו של א׳ החצרות
גבוה מחבירו י׳ טפחי׳ ועשה עליו מחצה להש׳
לימו לי׳ אין יכולין לערב יחד ואם היה הכותל
גבוה לשניהם י׳ והיה בראשו פירות בני שתי
החצרות יכולין להורידן לחצרות וכן להעלות
עליו מפירות ששבתו בחצרו להורידם ממנו
לחצר אחרת בין שהכותל רחב ד׳ ואו אינו רחב
ד׳ אבל פירו׳ ששבתו בבית אם הכותל רחב ד׳

אסו׳ להעלות לו ולא להוריד ממנו ואם אינו רח׳
ד׳ מות׳״ ואם היה הכותל גבוה לא׳ מהחצרו׳
אם אינו גבוה י׳ כגון שקרקעו של א׳ גבוה מש
מי שאינו גבוה לו עשרה מות׳ להשתמש
בכלים ששבתו בחצר והו׳ שיהא הכותל רחב
אבל אם אינו רחב ד׳ מות׳ לשתיהן להשתמש
אף מן הבתים אפ׳ עירבה כל אחת לעצמה״
נפרץ הכותל עד י׳ אמו׳ הרי הו׳ כפתח והוא ש
יהא נפרץ במילואו ואם נפרץ מעשר חשו
כחצ׳ א׳ וצריכים לערב יחד״ ח׳ כותל שבין
חצרו׳ גבוה י׳ לשניהם והעמיד אצל הכותל סו
רחב ד׳ וכן כנגדו בחצ׳ השני אפ׳ אין הסולמות
כנגד זה אם אין ביניה׳ ג׳ חשיבי כפתח היו מ
זה כנג׳ זה ג׳ אם הכותל רחב ד׳ עדיין חשו
ואם אינו רחב ד׳ לא חשיבי כפתח כא׳ זה סו
אמרו כשיש בו ד׳ שליבות אב׳ פחו׳ מכאן
אא״כ ברועותיו ושליבותיו כברות שאז
קובעו אפ׳ אין הכותל גבוה לא׳ י׳ וזקף סו
גבוה ז׳ וכמה שהו׳ כמשך ד׳ אצל הכותל
בין להשתמש עליו בין לערב יחד כיון של
ג׳ עד הכותל״ עקר חור לא׳ מראש הכותל
מגובה י׳ אם יש בה משך ד׳ מהני בין לעש
בפתח לערב יחד בין לענין שיכול להשתמ
בכל הכותל ואם אין בו ד׳ אינו חשוב כפתח
יחד וכן אינו מועיל להשתמש בכל הכותל
משתמש ע׳ כנגד המקו׳ שנתמעט״ ט׳
בנה איצטבא למטה אצל הכותל למעטו מגו
י׳ אם יש בה ד׳ אורך כמשך הכותל ת ומו
מועיל להשתמש בכל הכותל אב׳ אינו חשו
כפתח לערב יחד עד שיגיע לראש הכות
ואם אין בה ד׳ על ד׳ אינו מועיל אפ׳ להשתמ
כנגדו״ י׳ כפה ספסל שיש בו ד׳ על ד׳
וגבוה כל שהו׳ ומיעט בו גבהו מי׳ מות׳ להשת
כנג׳ המיעוט ובלב׳ שיחברנו בטיט״ יא׳

איטבא אם יש בתחתונה ד' על ד' או אין בה ד' על ד' ויש בעליונה ד' על ד' ואין בין זו לזו ג' טפחי' מהני להתיר להשתמש עליו אבל לא מהני למהוי פתח לערב עליו" יב ז"ז היוצא מן הכותל ויש בו ד' על ד' והניח עליו סולם כל שהו מועיל להתיר לו תשמיש הכותל והוא של' תהא שליבה התחתונה גבוהה מן הארץ ג' ולא יהא בין שליבה לשליבה ג' והו' שיניח הסולם ע"ג הז"ז אבל אם סמכו אצלו לא וכל זמן שאין גבוה הכותל בטפחי' די' בז"ז א' שמניחו באמצע שהרי אין גבוהי' עד הז"ז ולא גבוהים ממנו עד ראש הכותל ואם הו' גבוה כ' צרי' שני ז"זים א' בתוך י' התחתונים וא' למעל' ממנו בתוך י' העליוני' שאם היה הז"ז גבוה י' לא סגי ליה בסולם כל שהו והוא של' יהוא הז"ז זה כנגד זה שראוי להטיל סולם מזה לזה" יג העמיד שני סולמות זה בצד זה ולא היה ביניה' משך ד' והרחיקם זה מזה כדי שיהא בשניהם ד' ומילא האויר שביניהם בקש אינו מועיל לא להתירו לא להתירו להשתמש עליו ולא לערב יחד שמקו' מעמד הרגלים הו' באמצע הסולם ואין ראוי לעלות בקש ואם העמיד הסולם באמצ' והקש מן הצד מהני בין להתירו להשתמש עליו בין לערב יחד" יד אין הסולם רחב ד' וחקק אצלו בכותל להשלים לד' די לו שיחוק בגובה י' ואם לא העמיד סולם כלל לא חקק בכותל כמין שליבות של סולם לעלות בו צרי' שיחוק בכל גובה הכותל ומועיל בין להתיר תשמיש בין לערב יחד" טו היה אילן בצד הכותל ועשהו סולם לכותל אם רצו מערבין אח' אבל אם עשה אשרה סולם לכותל אין מערבין אח' מפני שאסור לעלות עליה מן התורה שהרי היא אסורה בה' כאה והרא"ש ז"ל כתב בהפך דאילן אינו מועיל ואשרה מועלת והו' שתהי' יבשה" יז חריץ

שבין שתי חצרו' עמוק י' ורחב ד' אין יכולין לערב יחד אפלו מלא תבן וקש כל זמן שלא בטלו ואם היה מלא עפר וצרורות אפ' סתמא של' בטלו צריכי' לערב יחד" יז נתן עליו נסר כמין גשר משפת החריץ לשפתו אם הוא רחב ד' חשוב כפתח ומערבין א' ואם רצו מערבין שנים ואם נתן הנסר לאורך החריץ במשך ד' אפ' אין בו לא כל שהו חשוב כפתח שהרי מיעטו מד'" יח אם החריץ עמוק י' או לשני אינו עמוק י' או שהו' שווה לשניהם דינו ככותל"
יט גדיש שבין שתי חצרו' אם הוא גבוה י' כלו' מערב לעצמו נתמעט בחול מי' צריכי' לערב יחד ובעוד של' נתמעט אסו' לשום א' מהן ליתן מן התבן לתוך קופתו בשב' להאכיל לבהמתו ואפ' להעמידה שם כדי שתאכל אסו' אבל יכול לעמוד בפניה כדי של' יהא הלה דרך לנטות שלא משם ולהרא"ש אפ' בחול אסו' ליתן ממנו לקופתו וכן להעמיד הבהמ' בידים כו' בגדיש שבין שתי חצרו' אבל גדיש שבין שני בתים מות' להאכיל לבהמתו ממנו בידים" שנג

דין שתי גזוזטראות כשתי עליות וכו סא" שתי גזוזטראות הבולטות משתי עליות זו כנג' זו ונתן ביניהן נסר רחב ד' הרי הוא כפתח ומערבין יחד ואם רצו כל אחת מערבת לעצמה אבל אם היו זו שלא כנגד זו שאחת משוכה למזרח ואח' למערב אינם יכולים לערב יחד וכן אם היית אחת גבוה מחברתה לא חשיב פתח והמ' כשמרוחקות זו מזו ג' טפחים אבל אם הם תוך ג' זו לזו בין בריחוק בין בגובה חשיב שפיר כפתח" שער נסתם

בשבת פתח או חלון במקו' שעירבו בו" וכו' סעי" א עירבו דרך חלון או פתח שביניהם ונסתם בשב' מותרי' להשתמש דרך גובה הכותל וחוריו ואפ' אם עירב לשנה ונסתם

הפתח בחור ונפתח כשבת חצר העירו להתירו
ולהרמ״בם אין מות׳ לטלטל ולא כל אחת לעצמה
אבל מדו לצו״לא׳׳ ב׳ היה כותל בין שתי חצרו׳
ועירבה כל אחת לעצמה ונפרץ הכותל בשב׳
מותרי׳ לטלטל כל השבת כל א׳ בחצירו ואפי׳ כלי
הבית אבל חצר שנפרצה בשב׳ לר״ה או לכרמלית
אסור׳׳ ג׳ חצר קטנה שנפרצה קודם שבת׳
במילואה לגדולה ואין בפרצה יות׳ מי׳ אמות׳
גדולה מות׳ להוציא כלים ששבתו בבית לחצר
אם עירבה לעצמה וקטנה אסורה להוצ׳ כלים
ששבתו לחצירה אא״כ עירבו יחד והינו כשנכנסין
כתלי קטנה לגדולה וכשכתלי קטנה מופלגין
ג׳ טפחי׳ מכתלי אורך הגדולה ראל״כ הית׳ קטנה
ניתרת עי נרא׳ מבחוץ ושוה מבפנים׳׳ ד׳ גג
קטן שנפרץ קוד׳ שבת במלואו לגג גדול אסו׳
להעלות עליו כלים ששבתו בבית וגדול מותר
והו שיהוא מחצות הבית ניכרות למי שעומד
על הגג אב׳ אם אינם ניכרות כגון שהגג בולט
עליהם הוי כרמלית אא״כ פתוח לו מהבית חלון
ד׳ על ד׳׳׳

שעה מה הם הדברים

השרויים בחצר שאינם אוסרים׳׳ וכו׳ ר״סעי׳׳ א׳
מרפסת שהו׳ דרך לעליות הפתוחי׳ לה ועומדת
בחצר ועולים לה בסולם ובני עליות יורדים
ממנה לחצר ועומדים לר״ה אינן אוסרין על בני
החצר דסורים תורת פתח עליו והוי כשתי חצרו׳
ופתח ביניהן שאם רצו מערבין יחד ואם רצו
כל א׳ מערב לעצמו וכל״ש שיערב כל בני
מרפסת לעצמן כדי שתהא רגל המותרת
במקומה׳׳ ב׳ אם לא עירבו יחד ויש
בחצר תל או עמוד שהו׳ משותף בין שניה׳
ואם אינם גבוהי׳ י׳ טפחי׳ הרי הן נחשבים בין
בחצר ובין המרפסת ושניהם אסורי׳ להוציא
שם כלים שבבתים ואם הם גבוהים מן צעית
החצר י׳ טפחי׳ והם בתוך ד׳ טפחי׳ למרפסת בני

מרפסת מותרי׳ בו לפי שתשמישו להם בנחת
מלבני החצר ואם הם רחוקי׳ מהמרפסת ד׳ טפחי׳
או יותר אע״פ שגבוהים י׳ הרי הן בכלל החצר
והמרפסת לפי ששניה׳ אפש׳ להשתמש בהם
ע״י זריקה לפ״כ שניהם אסורי׳ להוציא שם כלים
ששבתו בבתים עד שיערבו׳׳ ג׳ היתה מצבה
ד׳ טפחי׳ לפני המרפסת אין המרפסת אסורה
על בני החצר שהרי נחלקה מהם׳׳ ד׳ זיזין
היוצאין מהכתלים כל שהו׳ למטה מי׳ טפחי׳
הג׳ נחשב מהחצר ובני החצ׳ משתמשין בו
וכל שהו׳ בתוך י׳ טפחי׳ העליונים הסמוכים
לעלייה אנשי עלייה משתמשין בו והנשאר
בין י׳ התחתונים עד תחלת י׳ העליונים הזיזין
היוצאין שניהן אסורי׳ בו ואין משתמשין בהם
בכלים ששבתו בבתים אא״כ עירבו׳׳

שעו בור ובאר שבין בחצירות׳׳ וכו׳
סעי׳׳ א׳ בור שבין שתי חצרות ואין ביניהן
פתח או חלון שיוכלו לערב או שיש ביניהן ולא
עירבו אין ממלאין ממנו בשב׳ אא״כ עשו מחיצה
י׳ למעל׳ מן המים ואם היתה המחיצה כולה בתוך
המים צרי׳ שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן
המים כדי שתהיה ניכרת לשני צדדים מראשו זה
וכן אם עשו ע״פ הבור קורה רחבה ד׳ טפחים
זה ממלא מצד הקור׳ וזה ממלא מצד האחר׳
ב׳ באר שבאמצע השביל בין שני כתלי חצרות
אע״פ שהי׳ מופלגת מכותל זה ד׳ טפחי׳ ומכותל
זה ד׳ טפחי׳ שניה׳ ממלאין ממנה ואינם צריכין
זיזין על גבה שאין אדם אוסר על חבירו דרך
אויר׳׳ ג׳ שתי חצרות וביניה׳ ג׳ חצרו׳ כל
אחת מותר באותה שאצלו להשתמש בה דרך
חלונו ע״י זריקה והאמצעית מותרת בשניהם
ואם היו שלשתן סמוכות לבתים שאין האמצ׳
עית כנג׳ השתים כנג׳ ראשי קנקן כלא מותר
בחורבה שאצלו והשלישי הקרובה לשתי חצרות

אסורה לשתיהן" ד' ב' הכסא שבין שני בתים
ולא עירבו יחד רשות שניהם שולטת בו ואסור"

שעז דין שתי עליות זו כנגד זו

הפתוחות לחצ' ובו סעי'" שתי עליות
הפתוחות לחצר זו כנגד זו ואחת עשתה גומא
בחצר כדי לשפוך בה שאין בה ד' אמות מימיה
והשנייה לא עשתה אם עירבו יחד שניהם
מותרין לשפוך מימיהן ואם לא עירבו יחד
והאחת עירבה לעצמה והשנייה לא עירבה
כלל זו שלא עירבה אסורה ושעירבה מותרת
ובלבד שלא תשפוך להדיא בגומא אבל תשפוך
בעלייה והם יורדים לגומא"

שעח דין

חצרות הפתוחות זו לזו" ובו ה' סעי'" א' שלשה
חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות לר"ה ועירבה כל
אחת מהחיצונות עם האמצעית והחיצונות לא
עירבו יחד החיצונות אסורות זו עם זו והאמצעית
מותרת עם כל אחת מהן והן מותרות עמה
בד"א כשנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה
בזו או שנתנו החיצונות עירובן באמצעי' בשני
בתים אבל אם נתנו שתי החיצונות עירובן בא'
מיצעית בבית א' שלשתן מותרות זו עם זו ב' שתי
חצרות זו לפנים מזו ופנימית פתוחה לחיצונה
וחיצונה למבוי ויש לפנימי' דריסת רגל על החיצונ'
אם עירבה פנימי' לעצמה ולא החיצונה או
שעירבה כל אחת לעצמה ושכח אחת מן
החיצונה ולא עירב פנימית מותרת וחיצונה
אסורה" עירבה חיצונה ולא פנימית או שעירבה
כל אחת לעצמה ושכח א' מהפנימי' ולא עירב
שתיהן אסורות עירבה כל אחת לעצמה כל
אחת מותרת בחצירה" ג' עירבו ביחד
ונתנו עירובן בחיצונה ושכח א' בין מן הפנימי'
בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות
עד שיבטל רשותו ואם נתנו עירובן בפנימית
ושכח א' מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות

אבל אם שכח א' מן החיצונה ולא עירב פנימית
מותרת" ד' אם יחיד דר בפנימית ויחיד
בחיצונה או ב' בחיצונה ועירבו אם אין היחיד
שבפנימית אוסר על החיצונה" ה'
ג' חצרות זו לפנים מזו ויחיד ויחיד בכל א' אע"פ
שרבים דורסים בחיצונה אינם צריכים שכל
א' מותר במקומו ואם היו ב' בפנימית ולא
עירבו הרי הן אוסרין על היחידים שבאמצעית
ושבחיצונה זה הכלל רגל האסורה במקומה
אוסרת שלא במקומה ורגל המותרת אינה אוסרת
שלא במקומה"

שעט דין חצרות

ובתים ביניהם" ובו ב' סעי'" א' שתי חצרות
וג' בתים ביניהם פתוחים זה לזה ורוצים לערב
יחד חצר זה בא דרך בית שאצלו ונותן עירובו
בבית שבאמצע וכן עושה השנייה ומותרין
בשלשתן שכל בית שאצל החצר חשוב לו
כבית שער וא"צ ליתן פת" ב' שתי חצרות
ושני בתים ביניהם ולא עירבו יחד אלא כל אחת
לעצמה ובא חצר זה דרך בית שאצלו והניח עירובו
בבית הסמוך לחצר האחרת לא קנו עירוב שכל
א' הניח עירובו בבית שער של חצר אחרת"

שפ דין ביטול

רשות" ובו ד' סעי'" א'
א' מבני החצר ששכח ולא עירב עם האחרים אוסר
עליהן מה תקנתם יבטל להם רשותו שיאמר
רשותי מבוטלת לכם או קנויה לכם וא"צ לקנות
בקנין סודר ויכול לבטל אף משתחשך ואם דר
עמו ר' אין צרי' לבטל לכל א' וא' שיאמ' רשותי
מבוטלת לך ולך וא"א שרי שיאמ' רשותי מבוטלת
לכולכם" אם בטל רשותו סתם לא בטל אלא רשות
שיש לו בחצר הלכך הם מותרין להוציא מבתיהם
לחצר וגם הוא שהוא אורח בעלמא אבל אסורין
להוציא מביתו לחצ' וגם הוא" וי"א שצרי' לבעור
ביתו כדי שלא יבוא להוציא באיסור ולא יפתחנו
אלא כשרוצה לצאת ולבוא ויגעלנו מיד אחר

צאתו ובואו״ ב׳ אם בטל להם גם רשות ביתו
מותרין בין הוא בין הם להוצ׳ לחצר בין מביתו
בין מבתיהם״ ג׳ אם אינו רוצה להם רשותו
לא להשכירו לא שמועיל כמו ביטול ולא שאינו
מועיל״ ד׳ אם בני החצ׳ שעירבו מבטל׳ רשותם
לזה של׳ עירב הו׳ מות׳ להוצ׳ מביתו לחצר ולא
אמרינן שיהיו כאורחים שאין רבים נעשי׳ אורחים
אצל יחיד וה״ה אם היו שנים לבד ובטל א׳ מהם
לחבירו המבטל אסו׳ אף בשל חבירו וחבירו מות׳
בשל עצמו וכן רבים של׳ עירבו שנתנו רשותם
לבעל׳ שעירבו לפי שהיחיד נעשה אורח אצל
רבים ורבי׳ אינם נעשים אורחים אפ׳ אצל הרבי׳
ולא היחיד אצל היחיד״ שכחו שנים ולא עירבו
יכולין לבטל רשותם שיבטל כל א׳ מהם רשותו
לכל בני החצ׳ בין אם מבטלים לא׳ של׳ עירב א״כ
אין מבטלין לשנים של׳ עירבו בין אם מבטלים
רבים ועירבו בין אם הוא יחיד של׳ עירב שהרי
אף לאחר שיבטלו להם הם שנים וא׳ אוסר על
חבירו ואפ׳ אמר לא׳ איני מבטל לא׳ עמ׳ שתחזור
ותבטל לחבירך אינו מועיל״ שפא׳ דיני
המבטל רשותו ועבר והוצי׳ וכו ג׳ סעי׳״
א׳ המבטל רשותו והוציא אח״כ מביתו לחצ׳
בשוגג אינו אוסר במזיד אוסר שהרי חוזר
מביטולו שביטל ואם החזיקו בו כבר שהוציאו
מבתיהם לחצ׳ או שהכניסו מחצר לבתיהם אינו
יכול לחזור מבטולו ולרש״י אין חזקה מועלת
אלא החזיקו משחשיכה״ ב׳ יש בטול
רשות מחצר לחצ׳ לש׳ שתי חצרו׳ ופתח ביניהם
ועירבה כל אחת לעצמה ולא עירבו יחד״ כ״ה
כל אחת לבטל רשותה לחברתה להיותה
מותרת להשתמש בה ולא היא לש׳ שתי חצר׳
זו לפנים מזו ולא עירבו את החיצונה לבדה
שהפנימי׳ אוסרת על החיצונה יכולה לבטל לה
רשותה של׳ תשמש ולא תעבור עליה אלא

בשעה שצריכה לצאת ותהיה החיצונה מות[רת]
או אם עירבו יחד ונתנו עירובן בחיצונה ושכ[ח]
א׳ מהפנימית ולא עירב יכול לבטל רשותו ו...
שיבטל רשותו לכל א׳ מבני הפנימית וגם לכל
מבני החיצונה ויהיה הוא לבדו אסו׳ וכולם מות[רים]
ג׳ יש בטול רשות בחרבה שאם היו שני בת[ים]
וחרבה ביניהם שה׳ שלשניהם ושכחו ולא עי[רבו]
יכול כל א׳ לבטל רשותו לחבירו ולהיותו מות[ר]
בה״ ד׳ יש בטול רשות מבית לבית שאם ה[יו]
שני בתים ופתח ביניהם ולא עירבו א׳ מב[טל]
רשות לחבירו ואפ׳ המבטל מות׳ להוציא מב[יתו]
לבית חבירו אבל אינו יכול להוציא מבית חב[ירו]
לביתו שאז היה חוזר ומחזיק ברשו׳ שב[יטל]
וכן אם יש לו חדר פתוח לביתו ובטל רשות
ביתו אסו׳ להוצ׳ מהחדר לביתו״ ה׳ שני ב[תים]
בשני צדי רה״ר והקיפום גוים מחיצה בשבת ...
שיש ביניהם כמו חצר ששני בתים פתוחים ל[ה]
והרי הם אסורי׳ זה ע״ז אינם יכולים לבטל א׳
לחבירו״ ו׳ יורש מבטל רשות שאם לא ...
מורישו ומת בשבת והיורש בא לדור בח[צר]
ואוסר יכול לבטל רשותו״ ז׳ מבטלים וחו[זרים]
ומבטלים כלומ׳ שמבטלי׳ רשותם בני חצר ז[ו]
לבני חצר אחרת או לא׳ מבני החצ׳ עד שיוציאו
מה שירצו וחוזרין ומבטלים לאותן שבי[טלו]
להם עד שיוציאו גם הם מה שירצו״
שפב׳ אם דירת כותי מעכבת בעירוב
וכו׳ ה׳ סעי׳״ א׳ הדר עם הגוי בחצ׳ אינו א[וסר]
עליו עד שיהיו שני ישראלים דרים בשני ב[תים]
ואוסרי׳ זה ע״ז אז הגוי אוסר עליהם ואינו מו[עיל]
שיבטל הגוי רשותו א״צ שישכירו ממנו״ ב׳
אם ביטלו הישראלים רשותם לא׳ מהם כדי
שיחשוב כיחידי אצל הגוי אינו מועיל״ ג׳
אם אינו לגוי דריסת רגל על הישראלים אינו
אוסר כגון שתי חצרות הפתוחות זו לזו ואין ...

דריסת רגל זה עם זה ובחצר א' דרים שני ישרא'
או יותר מכניסים ומוציאין מחצר זו לחצר זו
בשב' דרך חלון שביניה' וא"צ לשכור מהגוים"
ד' השוכר מן הגוי סתם מועיל ואינו צריך
לפרש לו הטלטול ואינו צרי' לכתוב שום כתיבה
על השכירות" ה' שוכרין מן הגוי אפי' בפחות
משוה פרוטה" ו' כל זמן שאין הגוי חוזר בו
מועיל השכירות ואפי' לזמן מרובה" ז' כשיכלה
הזמן צריך לחזור ולשכור שנית וצרי' לחזור
ולערב שאין ערוב ראשון חוזר ומעור" ח'
אם שכרו מהגוי לזמן ידוע ובתוך הזמן השכיר
הגוי דירתו לא"ד בשכירות הראשון" ט'
חמשה הדרים בחצ' א' שוכר מהגוי בשביל כולם
אם שכרו ממנו בע"כ אינו מועיל אע"פ שהיה
רגיל להשכיר מקודם" י"א אבל מאשתו או מש/
כירו ולקיטו שוכרים אע"פ שהוא מוחה" י"ב אם
אינו רוצה להשכיר יתקרב לו א' מבני החצ' עד
שישאיל לו רשותו שיהא לו רשות להניח בו שום
דבר והוי ליה כשכירו ולקיטו ומשכיר שלא
מדעת הגוי" וי"א שאינו צרי' להשכיר אלא נותן
עירובו ודיין" י"ג אם ייחד לו מקום בבית
שמשאיל לו כיון שאינו כשלוחו בכל הבית לא
מהני" י"ד שכרו משכירו ולקיטו לזמן אע"פ
שסילקו תוך הזמן מהיות שכירו ולקיטו מותרי'
עד תום הזמן אבל אם שכרו ממנו סתם כיון
שסילקו נתבטל השכירות" ט"ו אם ישרא'
וגוי דרים בבית א' צרי' לשכור מהגוי ולערב עם
ישרא'" י"ו אם ישראל וגוי' שכירים או לקיטים
ישראלים דרים בביתו אין דירתם חשובה דירה
שיאסר זה על זה" י"ז שתי חצרות זו לפנים
מזו וישרא' וגוי בפנימי' וישרא' בחיצונה או שני'
וגוי בחיצונה וישר' בפנימי' ואפי' גוי בפנימי' ושני'
ישראלים בחיצונה אוסר" ויש מ"ש שאפי' גוי
בפנימי' וישר' א' בחיצונה אוסר" י"ח גר

שהשכיר ביתו לחבירו גוי אם נשאר לו שום
תפיסה [illegible] בבית שיש לו רשות להניח שם
שום כלים יכולים לשכור ממנו ואם לא נשאר
שום תפיסה אם יכול המשכיר לסלק השוכר
תוך זמנו יכולים לשכור ממנו ואם לאו אינו
מועיל אלא ישכרו מהשוכר" י"ט חצר
שישרא' וגוים דרים בו ובית א' של ישרא' אצל
ביתו של זה ואינו פתוח לחצר וחומת בינה'
אינו יכול לערב עמו דרך החלון שביניהם כדי
להוציא כליו דרך בית שכנו הפתוח לחצ' אבל
אם פתח פתוח ביניה' מות' ויש מ"ש דאף אם
פתח פתוח ביניה' ~~מות'~~ ויש מ"ש אסור" כ'
חצר שישרא' וגוים שרויין בה והיו חלונות פתוחו'
מבית ישרא' זה לבית ישרא' זה כשעשו עירוב
דרך חלונו אע"פ שהם מותרי' להוציא מבית
לבית דרך חלונו הרי הם אסורי' להוצי' מבית
לבית דרך פתחים מפני הגוי עד שישכירו"
שפ"ג כשאין הכותי בביתו אינו
מעכב" ובו סע' א' גוי הדר עם שני ישרא'
ואין הגוי בביתו אין אוסר ויערבו ויהיו מותרין
בא הגוי בשב' אוסר והעירוב בטל ומיהו יכולים
לשכור ממנו בשב' ואח"כ יבטל הא' לחבירו ויהיה
היחיד מות' וכל שכן אם מת הגוי בשב' שיבטל
א' לחבירו ויהיה היחיד מותר" **שפ"ד כותי**
אכסנאי אם מעכב" ובו ב' סעי' א' גוי
הנכנס בחצ' לשם אכסנאות אם נכנס שלא ברשו'
אינו אוסר לעולם ואם נכנס ברשו' אם הוא
רגיל לבוא אוסר מיד ואם אינו רגיל אינו אוסר
עד לאחר יום" ב' אנשי חיל המלך שנכנסו
בבתי היהודים בין בחזקה בין ברצון אם יש
לבעלי בתים באותם מקומות שנכנסו הגוים
כלים שאסור לטלטלם בשב' אינם אוסרין
עליהם" **שפ"ה דין** צדוקי ומומר
בעירוב" ובו ד' סעי' א' צדוקי הרי הוא

כישראל ומבטל רשו אבל עירוב אינו מועיל
כיון שאינו מודה בעירוב׳׳ ב׳ כותי הרי הוא
כשאר עמים ואין לו תקנה אלא בשכירו׳׳ ג׳
ישראל מומר לעבודת אלילים או לחלל שבתות
בפרהסיא אפ׳ אינו מחללן אלא באיסור דרבנן
הרי הוא כגוי ואם אינו מחללן אלא בצנעה אפלו
באיסורי דאוריתא הרי הוא כישראל ומבטל לרשות׳׳
ד׳ ישראל שהמיר והיו לו בתים בשכונת ישראל
שעירבו לכל השנה אע״פ שאין לו פתח אלא כלל
הוא אוסר בכל שבת שחל לאחר שהמיר אבל
אם יש לו פתח אחר לשכונת הגוים אע״פ שפתח
הפתוח לשכונת הגוים׳׳ שפורין שתוף
בעירוב׳׳ ובו ט׳ סעי׳׳ א׳ אסרו חכמ׳ לטלטל
מן החצרות למבוי והתירוהו ע״י שתוף שגובין
פת או דבר אחר ממיני מאכל מכל חצר וחצר
ונותנין אותו בא׳ מן החצרות ואנו רואים כאלו
פתוח כל המבוי לאותו חצר ומפני שאינו לא
לשתף החצרות יכולים ליתנו באויר החצר או בבית
שאין בו ד׳ על ד׳ וא״צ ליתנו בבית דירה שיהיה
במקום המשתמר הלכך אין נותנין בו באויר
המבוי׳׳ ב׳ ישראל שדרים בא׳ מקומו חלוקים
ודלתות כל א׳ מהמקומות נעולים בלילה והשמש
גבה קמח מכולם אינו מועיל להם להשתתף
ששתוף המבוי צריך שיהיה מונח בחצר שבמבוי
ואלו שנבדלים זה מזה ורחוקים אין שיתופן א׳׳
ואין מבואי כא׳׳ ג׳ בכל משפטי עירובי
חצרות שיעורו ושאשתו מערבת בשבילו
ושמערבין שלא לדעתו ואם אין הבית פתוח אלא
לחצר א׳ ושקטן יכול לגבותו ושיכול אלא לזכות
לכולם כך דיני שתוף׳׳ ד׳ משתתפין בכל
מיני מאכל ואפ׳ ד׳ וה׳ מיני מאכל מצטרפין
למזון ב׳ סעודות׳ ה׳ בכל מיני מאכל משתתפי׳
חוץ מגודגבות שהוקשו לזרע והבצלין ומורין
יבשים ולא בעלי בצלים של גדלו אורך ערת

ולא בכמהין ופטריות ולא בלפניות ולא בעדש
ולא בחטים ושעורים ולא בירק שהוא בשי
ולא בשילו ולא במים ולא במלח לבדו אבל אם
עירבם יחד משתתפין ביום וי״א דרחיק בשנתן
שמן ויש אומ׳ שמערבין בתבלין׳׳ ו׳ כל דבר
שרגילים ללפת בו פת הנאכל לשתי סעודות
שאין מלפתין בו הפת שיעורו כדי
ממנו ב׳ סעודו׳ ובשר חי לא הוי ליפתן וצרי׳ כדי
שיאכל ממנו ב׳ סעודו׳ אבל צלי הוי ליפתן ושיעו׳
ב׳ רביעית וכן שיעור שאר משקים׳׳ ז׳
משתתפין בשני בצים אע״פ חיים בשני רמונים
בחמשה אפרסקין בליטרא ירק בין חי בין מבושל
בפולין לחים מלא היד בתפוחי יער מלא הקב׳׳
ח׳ משתתפין אפ׳ באוכל שאינו ראוי לו ואסור
לשום אדם כגון לנזיר ביין ולישר׳ בתרומה׳ וכן
הנודר מאוכל או נשבע שלא יאכלנו משתתפין
בו וי״א דהיינו דוקא כשנדר או נשבע שלא יאכלנו
אבל אם נדר או נשבע שלא יהנה ממנו אין
משתתפין לו בה׳׳ ט׳ אמ׳ על ככר היום
ולמחר קדש או קונם משתתפין לו בה ש
השמשות עדיין לא נתקדשה ודאי ודאי
היתה מבע״י אבל אם אמ׳ קונם ולמחר חול א
משתתפין לו בה שאינה ראויה עד שתחשך
חצר הפתוח לשני מבואות ושתף עם כל א׳
מות עם כל א׳ לטלטל ממנו לחצר ומהחצר
לתוכו ואסור לטלטל כלים ששבתו במבוי זה
למבוי האחר דרך החצר ואם לא שתף עם שום
א׳ מהם אם הוא רגיל עם שניהם לצאת ולבוא
בחול דרך החצר ואם לא שתף עם שום א׳
מהם אם הוא רגיל עם שניהם לצאת ולבוא
בחול דרך עליהם אוסר על שניהם ואם הוא
רגיל עם הא׳ ועם השני אינו רגיל אותו שרגיל
אוסר ושאינו רגיל אינו אוסר ואם שיתף
עם אותו שאינו רגיל הותר הרגיל לעצמו

אם שיתפו ביניהם וכן אם היה רגיל עם שניהם
ושתף עם א׳ מהם מות׳ השני שהרי סלק עצמו
ממנו ואם המבוי שרגיל בו שתפו ביניהם ואותו
שאינו רגיל לא שיתפו והוא לא שתף לא עם זה
ולא עם זה דוחים אותו אצל שאינו רגיל ויסתלק
מאותו שרגיל כדי שיהא מות׳ בין שהוא אינו
מפסיד בדבר שהרי לא שתף עמהם ויש ליזה
לאחרי׳ שעל ידי זה יהיו מותרי׳ כופין אותו על
מדת סדום״ **ש״ע שותפין** במבוי
צריכין לערב החצרות״ ובו סעי׳ א׳״ המשתתפי׳
במבוי צריכין לערב בחצרו׳ כדי שלא ישכחו
התינוקות תורת העירוב שהרי אין התינוקות
מכירים מה נעשה במבוי לה״ל אם נשתתפו
במבוי בפת סומכין עליו״ ואין צריכי׳ לערב
בחצרו׳ שהרי התינוקות מכירים בפת״ וי״א שאם
לא עירבו כל חצר לעצמה אין סומכי׳ על
השתוף אבל כשכל חצר עירבה לעצמה ואח״כ
נשתתפו במבוי ולא עירבו דרך פתחים שביניה׳
מותרין להשתמש החצרו׳ למבוי שסומכי׳ על
השתוף במקו׳ עירוב דרך פתחים שביניהם
ואם עירבו דרך פתחים שביניה׳ ולא נשתתפו
במבוי מותרי׳ להשתמש החצרו׳ במבוי שסו׳
מכין על עירוב ש׳ עירבו החצרו׳ דרך פתחים
במקו׳ שתוף״ **ש״ע דין** אם לא עירבו
החצרו׳ וגם לא נשתתפו במבוי״ ובו סעי׳ א׳״
אם לא עירבו החצרים יחד וגם לא נשתתפו
במבוי מותר לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו
בתוכו בין עירבו חצרו׳ עם הבתי׳ בין לא עירבו
ולהרמב״ם דוקא כשלא עירבו חצרו׳ עם הבתי׳
אבל אם עירבו חצרו׳ עם הבתי׳ אין מטלטלין
במבוי אלא בד׳ אמו׳״ **ש״פ כותי**
שיש לו חלון פתוח למבוי״ ובו סעי׳ א׳״ גוי
הדר במבוי ויש לו חלון אחורי ביתו פתוח
לבקעה או לקרפף אפי׳ אין בו אלא ד׳ טפחים

על ד׳ אינו אוסר על בני מבוי אף׳ מכניס ומוציא
גמלים דרך המבוי כל היום שחפץ יות׳ באותו
שפתחו לו מאחריו לבדו שיש לו אויר והרי
פתחו למבוי כמו שאינו רגיל שאינו אוסר והו׳
שיש בבקעה או בקרפף יות׳ מסאתים אבל
אם אין בו אלא סאתים קטן הוא ולא ניחא ליה
ביה וישראל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחריו
לקרפף ושכח ולא עירב אם הקרפף יותר
מסאתים אוסר לפי שאינו ראוי לו ואינו מסתלק
מן המבוי ואם הוקף לדירה אף׳ יות׳ מסאתים
אינו אוסר כיון שראוי לו ויש מ״ש דאדרבה
אם הוקף לדירה אף׳ בית סאתים אוסר שכיון
שהוקף לדירה אין בו אויר ואינו חפץ בו כל
להסתלק בשבילו מן המבוי״ **ש״צ מבוי**
שצדו א׳ גוי וצד אחרת ישר׳״ ובו ב׳ סעי׳״ א׳
מבוי שצדו א׳ גוי וצדו א׳ ישר׳ ובית של ישר׳ אחר
אצלה פתוח לר״ה ולא למבוי וחלון בינו לבין יש׳
הדר במבוי אינו יכול לערב דרך החלון שביניה׳
להוציא לכן למבוי דרך בית ישר׳ שכינו הפתוח
למבוי אבל אם פתח ביניהם מות׳ ויש מי שאוסר
אף בפתח פתוח ביניה׳״ ב׳ מבוי שצדו א׳
גוים וצדו א׳ ישראלים והיו חלונו׳ פתוחו׳ מחצר
לחצר של ישר׳ ועירבו כולם דרך חלונו׳ אע״פ
שנעשו כאנשי בית א׳ ומותרין להוציא ולהכניס
דרך חלונות הרי זו אסורין להשתמש במבוי
דרך פתחים עד שישכרו מן הגוים״ **ש״צא**
דין בטול רשות לאותם ששכחו לערב״
ובו ל״ב סעי׳״ א׳ כל משפטי בטול למי ששכח
ולא עירב בחצירו כן הוא במבוי שאם שכחה
חצר אחת ולא נשתתפה מבטלת רשותה לאחר
בני המבוי או הסלה אע״פ שהם רבים שבני
החצר גבי חשובים כיחיד בחצר וכל משפטי יחי׳
בחצר עם הגוי כן הוא במבוי או בעיר שאין אסור
לטלטל במבוי או בעיר המוקפת חומה עד שיהיו

שתי חצרו׳ שלבתי ישרא׳ בעיר אל׳ חצ׳ אחת
לא אפ׳ אם הרבה בתים שלגוי׳ פתוחים לתוכו
והוא שתהא העיר מוקפת חומה לדירה״ וכשיש
שתי חצרו׳ שלבתי ישר׳ בגו׳ עיר צריכים לשכור
מכל חצר וחצר שלגוי׳ ואין מספיק במה
שישכור משר העיר כרא׳ בשר שאין הבתים
שלו וגם אין לו רשו׳ להשתמש בבתי בני העיר
כלל אפ׳ בשע׳ מלחמה אב׳ במקו׳ שכל ערכי
העיר אינם נעשים אלא ע״פ השר או הממונה
שלו ודאי ששכירותו מהשר ההוא או משכירו
ולקיטו מהני שהרי יש לו רשו׳ להושיב אנשיו
וכלי מלחמתו בבתי בני העיר בשע׳ מלחמה
של׳ מדעתם״ ג׳ ישראלים הדרים בחצ׳ יחידי
בעיר שלגוים שהיא מוקפת חומה ועברו ב׳
יהודים אחרים דרך שם בשבת ונתאכסנו בחצ׳
אחרת אינם אוסרי׳ עליהם דאורח אינו אוסר
ומותרין לטלטל בכל העיר״

שצ״ב דיני עירובין לעיר ובו ח׳ סעי׳״ א׳ עיר שהיתה
קנין יחיד אפ׳ נעשי׳ שלרבי׳ משתתפין כולם
שתוף א׳ ומטלטלין בכל המדינה״ וכן אם היתה
שלרבים וישלה פתח א׳ משתתפין כולם
שתוף א׳ אבל אם היתה שלרבי׳ ויש לה שני
פתחים שהעם נכנסין בזה ויוצאין בזה אפ׳
נעשית שליחיד אין מערבין את כולה אלא
מניחין ממנה מקום א׳ אפי׳ חצר אחת ובית
לתוכה ומשתתפים השאר ויהיו אלו המשתתפי׳
מהן מותרין בכל העיר חוץ מאותו מקום
ששיירו ויהיו אותם הנשארים מותרין
במקומם בשתוף שעושין לעצמן אם היו
הנשארים רבים ואסורין לטלטל בשאר כל
העיר ודבר זה משו׳ הכר הו׳ כדי שידעו
העירוב התיר להם לטלטל בעיר זו שרבים
בוקעים בה שהרי המקום ששייר ולא נשתתף
עמהם אין מטלטלין בו אלא לו לעצמן אלו

מבוי
לעצמן ואם רצו לערב מבוי בפני עצמו כל
שכן דמהני דאין שיור גדול מזה״ ב׳ עיר
שלרבים שיש לה פתח א׳ וכולם במקום אחד
מערבין את כולה ואינה צריכה שיור שאין
הסולם שבחומה חשוב כפתח ואפ׳ העמיד
הרבה סולמות זה בצד זה רוחב י׳ לא חשיב
כפתח ואם יש לה שני פתחים ויש אשפה לפני
א׳ מהם כאלו אין שם אלא פתח א׳״ ג׳ הבתים
שמניחין אותם שיור אע״פ שאינן פתוחין לעיר
אלא אחוריהם לעיר ופניהם לחוץ ואפ׳ בית
הבקר או בית התבן שאינם צריכי׳ לערב
עושין אותם שיור ומערבין את השאר״ ד׳
עיר שנשתתפו כל יושביה חוץ ממבוי א׳ הוא
אוסר על כולם ואם בנו מצבה על פתח
המבוי אינו אוסר עליהם לפ׳כ׳ עיר שהיתה
קנין יחיד אפ׳ נעשית שלרבי׳ אין מערבין
אותם לחצאין לא או כולה או מבוי מבוי וכונס
כל מבוי ומבוי מצבה על פתחו אם רצה לחלק
רשותו מהם כדי שלא יאסור על שאר המבוי
ה׳ כל דבר שאין מערבין אותה לחצאין בע׳
מוקפת חומה גבוה י׳ טפחים ויש לה דלתות
אבל אם לא היתה העיר כולה מוכשרת במח
ובא להכשיר חציה ולערבה הרשו׳ בידם
ו׳ זה שאמרנו שאין מערבין אותה לחצאין
היינו כגו׳ שאין לחי וקורה מועיל בסלקס זה
מזה אבל בפס ד׳ או בשני פסין ב׳ משהו
נחלקין זו מזו ומערבין לחצאין ואם הוא
רחב מי אמו עושה צורת פתח״ ז׳ עיר
שלרבים ונתמעטה ועמדה על נ׳ דיורים
אינה צריכה שיור״ ח׳ המזכה בשתוף
לכל בני העיר אם עירבו כולם עירובו א׳ אינו
צריך להודיעם ששבות הוא להם ודין כל
ששכח ולא נשתתף עם בני העיר או מי ש
הלך לשבות בעיר אחרת או גוי שהיה עמהם

שצ"ג בעיר דין הכל כדינם בחצר ומבוי"
דין עירוב ביו"ט שחל בע"ש ודין בין השמש'
לערב" ובו ג' סעי'" א' אין מערבין עירובי ח
חצרו' ושתופי מבואו' ביו"ט שחל להיו' בע"ש ואם
שכח ולא עירב מערב יו"ט וחלו שני ימי' טובי'
ביום ה' ויום ו' יערב ביו"ט על תנאי שיאמ' אם
היום קדש הרי ערבתי מאתמול ואם היום חול
יהא זה עירו' והנ"מ בשני ימי' טובי' שלגליות אב'
בשני ימי' טובי' של ראש השנה לא' דכיומא
אריכא דמו" ב' א' עירובי חצרו' ואשתופ'
מבואו' מערבין אותן בין השמשו' ואפי' אם
כבר קבל עליו תוספת שבת" ויש אוסרין אם
קבל עליו תוספת שבת" ג' עירב בשנים
לא' מבע' ונאכל העירו' בין השמשו' ולאחר
עירב בין השמשו' שניהם קנו עירו' שלאותו
שנאכל עירובו בין השמש' אנו חושבין אותו
לילה" ולאותו שהניח עירובו בין השמש' חושב'
אותו יום" אבל אם עירב עליו בין השמשות
ונאכל עירובו בין השמשו' אסו'" שצ"ד
ספק אם עירב מהדינו" ובו ג' סעי'" א'
ספק עירוב כגון ספק אם היה קיים בין השמשו'
אם לאו מותר והו' שיהיה לו חזקת כשרות כגון
ספק אם הונח שם אם לאו לא" ב' צרי' שיהא
העירוב בין השמשו' במקו' שראוי ליטלו הלכך
אם נפל עליו גל ואינו יכול ליטלו בלא מרא
וחצינא אסו'" ג' נתנו במגדל ונעל בפניו
ואבד המפתח קו' שחשכה אם א"א לו להוציא
העירו' אא"כ עשה מלאכה גמורה בין השמשות
הו' כמי שאבד ואינו עירוב שהרי א"א לאכלו"
שצ"ה דין ברכת העירוב" ובו ב' סעי'"
א' מצוה לחזר אחר שתופי מבואות" ומברך
עליו על מצות עירו' ואומ' בזה השתוף יהיה
מות' לכל בני המבוי להוצי' ולהכניס מחצרות
למבוי בשב'" ב' אימתי מברך עליו בשעה
שמקבץ אותו מבני המבוי או בשעה שמזכה
להם" הלכות תחומין שצ"ו דין ד'
אמות שיש לכל אדם בשבת" ובו ב' סעי'"
א' שבו איש תחתיו מכאן שכל אדם יש לו
ד' אמו' בכל מקו' אפי' יצא חוץ לתחום ומודדין לכל
אדם באמה שלו ואם היה ננס באיברין נותני' לו
ד' אמו' בינוניות שלכל אדם שכל אחת מהן ו' טפחי'"
ב' בכל מקו' שקדש עליו היום אם הו' מוקף
לדירה אפי' אין בו עתה דיורין חשוב כולו כד' אמו'
ואפי' שבת בתל גבוה ובקמה קצרה ושבלים מקיפות
אותה חשיבי כד' אמו' עד סאתים" שצ"ז
דין שביתת היחיד וכליו ומהלך אלפים
אמה" ובו י"ח סעי'" א' כל אדם יש לו
אלפים אמה לכל רוח חוץ מד' אמותיו או מהמקום
ששבת בו" ב' קדש עליו היום בבקעה ואינו
יודע תחו' שב' מהלך אלפים פסיעו' שהו' תחום
שבת" ג' כשם שאין אדם רשאי להלך בשב'
וביו"ט אלפים אמה לכל רוח כך כליו ובהמתו אין
יכול שום אדם להוליכם חוץ לאלפים אמה" שעליהם
ואם עירב עליהם לרוח אחת אין שום אדם יכול
להוליכם לרוח האחרת אפי' פסיעה אחת במקו'
שאין הבעלים יכולין לילך" ד' המוסר בהמתו
לבנו הרי היא כרגלי האב" ה' מסרה לרועה
אפי' נתנה לו ביו"ט הרי הוא כרגלי הרועה ואם
מסרה לשני רועים הרי היא כרגלי בעלה מפני
שלא קנה א' מהם" ו' שור שלפטם כרגלי מי
שלקחו לשחטו ביו"ט וכן אם שחטו בעליו ביו"ט
ומכר בשרו כל א' מהלוקחי' מוליך מנתו למקום
שהו' הולך" ז' שור שלרועה כרגלי אנשי
אותה העיר" ח' כלים המיוחדין לא' מהאחים
שבבית הרי הם כרגליו ושאינם מיוחדין אין
יכולין להוליכם אלא למקו' שכולם יכולין לילך"
ט' שנים ששאלו חלוק זה לילך בו שחרית
וזה לילך בו ערבית לא יוליכוהו אלא למקום

ששניהם יכולין לילך ואם עירבה לסוף אלפים למע
למערב לא ידיזוהו ממקומו" י׳ שנים שלקחו
בהמה בשותפות ושחטוה ביום טוב אע״פ שלקח
כל א׳ מנתו הרי כל הבשר כרגלי שניהם אבל אם
לקחו חבי׳ שלי״ן וחלקוה בי״ט חלקו של כל א׳ מהם
כרגליו" י״א השואל כלי מחברו מעי״ט אע״פ שלא
לקחו עד הלילה הרי הוא כרגלי השואל ואם שאלו
ממנו בי״ט אף ע״פ שדרכו לשאלו ממנו בכל
י״ט הרי הן כרגלי המשאיל" י״ב האשה ששאלה
מחברתה מים ומלח לעיסתה ותבלים לקדירתה
בי״ט הרי העיסה והתבשיל כרגלי שתיהן" י״ג
לקח מחברו בי״ט גחלת לא יוליכנה אלא כרגלי
הנותן אבל אם הדליק נר או עץ משלהבת חבירו
הרי הוא כרגלי זה שהדליק" י״ד בור של יחיד
הרי הן כרגלי בעליו ושל אותה העיר כרגלי אנשי
אותה העיר ושל הפקר כרגלי הממלא" ט״ו
נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הם כרגלי
הממלא" היו באין מחוץ לתחום לתוך התחום ממלאין
מהם בשבת ואצ״ל בי״ט" ט״ז מילא מים מבור
של הפקר לצורך חבירו הרי הם כרגלי הממלא"
י״ז מי שהיו לו פירות מופקדין בעיר אחרת
רחוקה ממנו ועירבו בני אותה העיר לבוא אצלו
לא יביאו לו מפירותיו שפירותיו כמוהו" בד״א
כשייחד להם קרן זוית אבל אם לא ייחד להם
הרי הם כרגלי זה שהם מופקדים אצלו"
י״ח מי שזמן אצלו אורחים בי״ט לא יוליכו
בידם מנות למקום שאין בעה״ב יכול
לילך בו אא״כ זיכה להם מעי״ט ע״י אחר במנותיו"

שצחרין האך

מודדין לפי אמה ובו י״א סעי׳" א׳ הבא למדוד אלפים אמה
של תחום העיר אם היתה העיר אריכא וקטינא
או שהיתה מרובעת ולא לריבוע העולם הואיל
ויש לה ד׳ זויות שוות מניחין אותם כמות
שהיא ומודדין לה אלפים אמה לכל רוח
מארבע רוחותיה" ב׳ היתה עגולה עושין
לה זויות ורואים אותה כאלו היא בתוך המרובע
ומודדין חוץ מצלעות אותו מרובע אלפים אמה
לכל רוח שנמצא משתכר הזויות וכן אם היתה
העיר משולשת או שיש לה צלעות רבות [illegible]
אותה וא״כ מוציאין חוץ למרובע אלפים אמה
לכל רוח" ג׳ כשהוא מרבעה מרבעה לריבוע
העולם כדי שתהא כל רוח מכוונת משוכה כנגד
רוח מרוחות העולם ומכוונת כנגדה" ד׳ היתה
רחבה מצד א׳ וקצרה מצד א׳ רואים אותה
כולה רחבה" היתה עשויה כמין גם או כקשת
אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים
אמה מודדין לה מן היתר ורואין את כל ה…
שבין היתר והקשת כאלו הוא מלא בתים ואם
היה בין שני ראשיה ארבעת אלפים אין מודדין
לה אלא מן הקשת" ה׳ כל בית דירה שהוא
יוצא מן העיר אם היה בינו ובין העיר ע׳ אמה
ושני שלישים שהוא צלע בית סאתים …
או פחות מזה הרי מצטרף לעיר ונחשב מ…
וכשמודדין לה אלפים אמה לכל רוח מודדין
חוץ מבית דירה זה" ו׳ היה בית קרוב ל…
בע׳ אמה ובית ב׳ קרוב לבית ראשון בע׳ אמה
ובית ג׳ קרוב לשני בע׳ אמה וכן עד מהלך …
ימים הרי הכל כעיר אחת וכשמודדין מודדין
מחוץ לבית האחרון והוא שיהיה בית דירה
לחזנים ובית ע״ז שיש בו בית דירה לכהני…
והאוצרות שיש בהם דירה וג׳ מחיצות שאין
עליהם תקרה ומעזיבה ומערה שיש בנין ש…
פיה ויש בה בית דירה כל אלו מצטרפין עמה
אם היו בתוך ע׳ אמה ושיריים ומאותו הבית
היוצא רואין כאלו חוט מתוח ע״פ כל העיר ו…
חוץ מאותו החוט אלפים אמה" אבל שתי מחיצות
שאין עליהם תקרה אע״פ שדרים ביניהם ו…
והגשר והקבר ובי׳ הכנס׳ ובית ע״ז והאוצרות

שאין בהם בית דירה" והבור והשיח והמערה והגשו׳
בך וביתשבספינה כל אלו וכיוצ׳ בהן אין מצטרפין
עמה" ז׳ היו שתי עיירות זו סמוכה לזו קמ״א
אמו׳ ושליש כדי שיהיה ע׳ אמה ושיירים לזו וע׳
אמה ושיירים לזו חושבין שתיהן כעיר אחת
ונמצא כל עיר מהן מהלכת את כל העיר השניה
וחוצה לה אלפים אמה" ח׳ היו ג׳ כפרים משולשים
אם יש בין האמצעי ובין כל אחת מהחיצונו׳ אלפים אמ׳
או פחו׳ מכאן ובין שנים החיצונו׳ קמ״א אמו׳ פחות
שליש כדי שיהיה בין כל א׳ מהם ובין האמצעי
כשתראה אותו כאלו הו׳ בינה קמ״א ושליש הרי
שלשתן כמדינה אחת ומודדין לה אלפים אמה
לכל רוח מחוץ לשלשתן" ט׳ עיר שיושבה על
שפת הנחל שרוב העתים הוא יבש ומשתמשים
בו שאינו מלא אלא בשע׳ הגשם אם יש לפניה
מצבה רוחב ד׳ אמו׳ על שפת הנחל כדי שיעמדו
עליה וישתמשו בנחל נמצ׳ הנחל בכלל העיר
ומודדין לה אלפים אמה משפת הנחל השניה
ויעשה הנחל כולו בכלל העיר מפני המצבה
הבנויה בצדה ואם לא היה שם מצבה אין
מודדין להם אלא מפתח בתיהם ונמצא הנחל
ומדר מן האלפים שלהם" י׳ יושבי צריפי׳
דהיינו שיושבין באהלים שעושין מהוצין וערבה
אין להם דין עיר ולפ״כ אין מודדין להם אלפים
אמה אלא מפתח" ואם יש שם שלשה חצרו׳ שלשני
שני בתים קבועים של אבן או של נסרים אז עושים
את כולם קבע ויש להם דין עיר ומרבעים אותה
ונותנין לה אלפים אמה לכל רוח כשאר העיירות"
י״א עיר שהוקפה ואח״כ ישבה מודדין לה
ממקו׳ ישיבתה" ישבה ואח״כ הוקפה מודדין לה
מחומתה"

שצ״ט במה התחומין
ומקום המדידה" ומי הוא המודד" ובו י״א סעי׳"

א׳ אין מודדין תחום העיר אלא בחבל שלחמשי׳
תן של נ׳ אמה לא פחו׳ שהוא נמתח ביותר ולא
ארוך יותר מפני שאינו נמתח כראוי" ב׳ אם
יש נהר לפניו לסוף ע׳ אמה לאחר שמדד נ׳
אמה חוזר לאחוריו כ״ה אמה כדי שיהא החבל
של נ׳ אמה שלם עד הנהר" ג׳ ישים החבל
כנגד לבו וימתחנו בכל כחו" ד׳ לא ימדוד
אלא כנג׳ העיר אף אם יש הרים וגאיות כנגדה
לא ילך מכנגדה בצדה שהו׳ ישר וימדוד שם
ויחזור כנג׳ העיר לפי מדה שמדד שם אלא
ימדוד כנג׳ העיר וכשיגיע להר אם הו׳ כ״כ זקוף
שאם יורידו חוט המשקולת לא יתרחק מכנגדו
למטה בשפולו ד׳ אמו׳ אז אין צרי׳ למדוד כל הירידה
והעליה אלא אם יש מתאר בראשו ואם אין מישור
בראשו אינו מודד כלל ואם חוט מתרחק מכנגדו
ד׳ אמו׳ ומתלקט עשרה מתוך חמשה דהיינו שבהילוך
ה׳ אמו׳ שלשיפוע עולה י׳ טפחי׳ אז רואים אם אין
משפתו לשפתו נ׳ אמה מבליעו בחבל של נ׳
אמה שלוקח עץ גבוה בשפתו מזה ועץ אחר
כנגדו בשפתו מזה ומותח חבל מזה לזה ואם
אינו יכול להבליעו בחבל של נ׳ אמה מודדו בחבל
של ד׳ אמו׳ וכך יעשה א׳ עומד ברגלי ההר למטה
וא׳ למעלה ממנו ד׳ אמו׳ ונותן התחתון החבל
כנג׳ לבו והעליון כנג׳ רגליו ועולה התחתון
למקו׳ שעומד העליון והעליון עולה ד׳ אמו׳
ומודדי׳ כבתחלה וכן יעשה עד שימדוד
כולו ואם הו׳ משופע יות׳ שבהילוך ד׳ אמות
עולה י׳ טפחי׳ אז הקילו בו ולא הטריחו להבליעו
בחבל של נ׳ אמה ע״י קורות אלא אם אין בו אלא נ׳
אמה ישער אותו כמה יש בו לפי אומד
הדעת ואם יש בו יות׳ מנ׳ אמה מודדו בחבל
של ד׳ אמו׳" ה׳ הגיע לגיא אם חוט המשקולת
מתרחק מכנגדו למטה ד׳ אמו׳ אז רואים אם
יכול להבליעו בחבל של ד׳ אמו׳ והו׳ של יהא
עמוק יותר מאלפים אבל אם הו׳ עמוק יותר
מאלפים מודד הירידה והעלייה שלכל

השיפוע ואם אין החוט מתרחק מכנגדו ד׳ אמו׳
אז אם יכול להבליעו בחבל של נ׳ אמה מבליעו
ואם לאו אינו מודד כלל השיפוע שלירידה ישנייה
לא המישור שלמטה ואפי׳ אם עמוק יות׳ מאלפים׳׳
ז׳ הגיע להר ולגומה שהו׳ ממנו מכנג׳ העיר הוא
רחב מנ׳ אמה שאינו יכול להבליעו כגון שהוא
במזרח העיר וכל אורך מזרח אינו יכול להבליעו
אלפים שלצד צפון או דרום ילך שם ויבליעו כיון
שהו׳ עדיין בתוך התחום שלצד העיר אבל אם
אינו יכול להבליעו בתוך אלפים שלצד העיר לא
יתרחק יות׳ לצד העיר כדי להבליעו׳׳ ט׳ אין
סומכין לא על מדידת אדם מומחה שהו׳ יודע
מדת הקרקע׳׳ ח׳ היו לפניו תחומי שבת מוחזקי׳
וכא מומחה ומדד ריבה בתחום מהם ומיעט
בתחום שומעין לו אף בתחום שריבה׳׳ ט׳ אם
באו שנים מומחין ומדדו את התחום א׳ ריבה וא׳
מיעט שומעין למרבה ובל״ב של׳ ירבה יותר
ממדת אלכסונה שלעיר כיצד בעת שריבה זה
נאמ׳ שמ׳ הראשון מקרן אלכסון שלעיר מדד
האלפים ולפ״כ מיעט מדתו ונמצא צלע התחתון
בינו ובין העיר פחו׳ מאלפים וזה האחרון מדד
אלפים מצלע העיר ואין מחזיקין על הראשון
שטעה יות׳ על זה׳׳ י׳ עושין התחומי׳ כטבלא
מרובעת דהיינו שמודד על פני כל אורך העיר
למזרח אלפים אמה לחוץ וכן לצפון ואח״כ רואין
כלו היא טבלה מרובעת בקרן למולאתו ונמצא
התחום בקרן אלפים ואלכסונן שהן אלפים ות״ת
מאות אבל לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים
באלכסון וכן בקרן שכנגדו ויתן החוט מזה
לזה שא״כ מפסיד הת״ת שבקרן וגם לא יהיה
התחום כנג׳ העירו לא אלף ות״ל׳׳ יא׳ אפ׳
עבד אפ׳ שפחה נאמנין לומ׳ עד כאן תחו׳ שבת
אבל קטן לא בשודו קטן אבל נאמן הגדול לומ׳
זכור אני שעד כאן היינו באין בשב׳ כשהייתי

קטן וסומכין על עדותו׳׳ תמ׳ מי שהח...
לו בדרך ולא ידע אם הו׳ בתחו׳ אם לאו׳׳ ...
א׳ מי שהיה בא בדרך ליכנס לעיר ...
בדרך לנוח וחשכה לו ולא ידע שהו׳ בתחו׳ ...
העיר ואח״כ מצא עצמו בתחומה קנה שבי...
בע׳ ונכנס לתוכה בשב׳ ומהלך את כולה...
וחוצה לה אלפים אמו׳ לכל רוח׳׳ אבל אם ל...
היה דעתו ליכנס למדינה זו קנה שביתה
במקומו ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח וא...
כלים אלפים אמה ממקו׳ שביתתו בחצי הע...
אינו מהלך בעיר יות׳ מחציה׳׳ תמ״א
שישן בדרך וחשך וקנה אלפים אמה ...
רוח׳׳ ובו סעי׳ א׳׳ מי שישן בדרך וחשכ...
לו קנה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמ׳ לכ...
רוח ודוק׳ באדם משו׳ דהוא איל ואם היה נ...
היה קונה ישן נמי קונה׳׳ אב׳ חפצי הפקר א...
קונים שביתה והם כרגלי הזוכה בהם תח...
שיכול להוליכן למקו׳ שילך הו׳ אב׳ חפצי...
קונים שביתה במקומן אע״פ שבעליהם ...
בני שביתה ניהו גזרה חפצי גוי אטו ח...
ישר׳ ואם הוציאן גוי חוץ לתחומן והכ...
לעיר יכולין לטלטל בכולה שכולה כד׳ אמו׳
ובל״ב שתהא מוקפת לדירה וסתם עיירות ...
קפות לדירה שבונים בתים תחל׳ ואח״כ מק...
אותם אבל סתם מובצרין אינם מוקפין לדירה
תע״ר חריץ מים בין ב׳ תחומין׳׳ ובו
סעי׳ א׳׳ חריץ מלא מים מכונסין שהוא
בין שני תחומי שבת מקצתו בתחום עיר זו
ומקצתו בתחו׳ עיר אחרת שתי העיירות אסורו׳
למלאות ממנו אפ׳ בתוך תחומם שהמים שב...
התחו׳ קוני׳ שביתת העיר ומתערבין זו עם זו
וצרי׳ לעשות מחצה בסוף התחומין להפסיק ...
ואפ׳ היא תלויה שאינה מגעת לקרקע החריץ
ושלקנים בעלמא סגי׳׳ ואם המים מושכין ...

שום תקון שאינם קונין שביתה והרי הם כרגלי
המזמין׳׳ **תג״ד׳׳ין** בקעה שהקיפוה גוים
ובו סע׳׳א׳׳ שבת בבקעה והקיפוה גויס בש׳
מחצות לדירה אינו הולך בה אלא ד׳ אמות
שאינה כולה כד׳ אמות כיון של׳ שבת באויר
המחצות ומטלטל בכולה ע׳י זריקה שיכול
לזרוק אפ׳ חוץ לד׳ אמות שהרי ר׳ה׳ גמור הוא
כיון שהוקף לדירה׳׳ **תד״ר׳׳ין** אם יש
תחומין למעלה מי׳ טפ׳׳ ובו סע׳׳א׳׳ המהלך
חוץ לתחום למעלה מי׳ טפחים כגון שקפץ ע׳ג
עמודים שגבוהים י׳ ואין בכל א׳ מהם ד׳ טפחים
על ד׳ טפחים הוי ספק אם יש תחומין למעלה
מי׳ אם לאו ומה שיהיה בדרבנן יהיה ספיקא להקל
והוא׳׳ לא אין בימים ובנהרות איסור תחומין דין
דאורייתא לדברי הכל לפי שאינם דומין כרגלי
מדבר׳׳ מי שבא בספינה בשבת והגיע לנמל
אם משנכנס השבת עד שהגיעה לנמל לעולם
היתה למעלה מי׳ מקרקע הים או הנהר יורד
ואינו כמנע ויש לו אלפים אמה ממקום שפגע
בו למטה מי׳׳ **תה״ר׳׳ין היוצא**
חוץ לתחום ובו ט׳ סע׳׳ א׳ מי שיצא חוץ
לתחום אפ׳ אמה אחת לא יכנס להיות כבני
העיר אין לו אלא ד׳ אמות מעמידת רגליו ולחוץ׳׳
ב׳ היתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ
לתחום יכנס׳׳ ג׳ מי שקדש עליו היום והוא
חוץ לתחום העיר אמה אחת לא יכנס להיות
כבני העיר ואינו מהלך אלא אלפים אמה לכל
רוח ממקום שקדש עליו היום׳׳ ד׳ מי שיצא
חוץ לתחום של דעת מותר לעשות לו מחצה
של בני אדם שיעברו לאותו רוח ויכולים
לילך שם ויעשו סביבו כמו מחצה ויכנס
ביניהם והוא של׳ ידעו אותם שנעשית בהם
המחיצה שלשם כך נקראו אבל אם יצא
לדעת אסור׳׳ ה׳ מי שהוציאוהו חוץ לתחום
גוי או רוח רעה או שאר כל אונס או ששגג ויצא
אין לו אלא ד׳ אמות החזירוהו לתוך התחום כאלו לא
יצא והרי כל העיר כד׳ אמות כבתחלה וחוצה לה
אלפים אמה לכל רוח אבל אם חזר לדעת אין
לו אלא ד׳ אמות׳׳ ו׳ כתנוהו גוים חוץ לתחום
בדיר או בסהר ומערה או בעיר אחרת מוקפת
חומה לדירה או שנכנס משאר אונס או ששגג
ויצא חוץ לתחום ונכנס לא מדעתו ונזכר והוא
בתוכו מהלך את כולו אבל אם יצא חוץ לתחומו
לדעת אע׳פ שהוא בתוך א׳ מהן אין לו אלא ד׳
אמות׳׳ ז׳ מי שהפליגה ספינתו בים מהלך
את כולה הואיל ושבת באויר מחצות ואם נפחתו
דפני ספינה בשבת אם היא מהלכת מהלך את
את כולה ואם היא עומדת אינו מהלך בה אלא
ד׳ אמות׳׳ ח׳ יצא לדעת והחזירוהו גוים אין לו
אלא ד׳ אמות ומיהו אם החזירוהו לעיר כולה
כד׳ אמות ואפ׳ יצא לדעת וחזר לדעת׳׳ ט׳
פירות שהוציאם חוץ לתחום והחזירם אפ׳ במזיד
לא הפסידו מקומם שכל העיר להם כד׳ אמות
וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח כבתחלה אם
הוא יו׳ט ואם הוא שבת מותרין באכילה במקומן
ואפ׳ לאותו ישר׳ שהחזירם לצרכו במזיד׳׳
מ׳מ אם כוסים הם׳׳ וכל זמן שלא הוחזרו והם
חוץ למקומם אם הוציאם בשוגג מותרין
לאכלם ואסורין לטלטלם חוץ לד׳ אמות ואם
במזיד הוציאם אסור לאכלם אפ׳ מי שלא הוציא
ויש מתירין למי שלא הוציאם׳׳ **תו״מ׳ מי שיצא** חוץ לתחום של דעת ובו סע׳׳א׳׳
מי שיצא חוץ לתחום שאין לו אלא ד׳ אמות והוצרך
לנקביו יכול לצאת מהם עד שימצא מקום
צנוע לפנות ועצה טובה לו שיתקרב בצד
תחומו שאם לא ימצא מקום צנוע עד תחומו
יכול ליכנס ולאחר שנכנס הוי כאלו לא יצא
כיון שנכנס ברשות אבל אם מצא מקום צנוע

קו׳ לא יכנס אלא יפנה שם ויתרחק ממקום
שפנה עד שיכלה הריח ושם יש לו ד׳ אמו׳
ואם נתרחק מן הריח ונכנס בתחומו כבר לא
יצא ואם יצא לדעת אין לו תקנה זה שאמרנו
בהוצרך לנקביו יצא אפי׳ לקטנים ולאו דוקא
לגדולים״ **תז מי הם** שיכולין לילך חוץ
לתחו׳ ובו ג׳ סעי׳״ א מי שיצאת חוץ לתחום
ברשו׳ כגון חכמה הבאה ליילד וכיוצ׳ בזה יש
לו אלפים אמה לכל רוח באותו מקום שהגיע לו
ואם הגיע לעיר הרי הוא כאנשי העיר ויש לו
אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיר״ ב היה
יוצא ברשות ואמרו לו והוא הולך בדרך כבר
נעשית המצוה שיצאת לעשות יש לו ממקומו
אלפים אמה לכל רוח ואם היה מקצת התחו׳ שיצ׳
ממנו ברשו׳ מובלע בתוך אלפים אמה שיש לו
ממקומו ה״ז חוזר למקומו וכאלו לא יצא״ ג
כל היוצאין להציל נפשות ישר׳ מיד גוים או
מן הנהר או מן המפולת יש להם אלפים אמה
לכל רוח ממקום שהצילו בו ואם היתה יד
הגוים תקיפה והיו מפחדין לשבות במקום
שהצילו הרי אלו חוזרין בשל׳ למקומם ובכלי
זינם״ **הלכות עירובי תחומין ת״ח
דין הנחת העירוב** וקניית
השביתה״ ובו ד׳ סעי׳״ א מי שיצא מ׳
מהעיר בע״ש והניח מזון ב׳ סעודות רחוק
מהעי׳ בתוך התחום וקבע שביתתו שם אע״פ
שחזר לעיר ולן בביתו כאלו שבת במקום
שהניח בו השתי הסעודו׳ וזהו הנקרא עירובי
תחומין״ ויש לו להלך ממקום עירובו למחר
אלפים אמה כנג׳ העיר אינו מהלך בעיר אלא
עד סוף מדתו ואם היתה העיר מובלעת בתוך
מדתו תחשב העיר כולה כד׳ אמו׳ וישלים
מדתו חוצה לה כיצ׳ הרי שהניח את עירובו
ברחוק אלף אמה מביתו שבעיר לרוח

מזרח נמצא מהלך למחר ממקום עירובו
אלפים אמה למזרח ומהלך ממקו׳ עירובו
אלפים אמה למערב אלף שמן העירוב עד
ביתו ואלף אמה מביתו בתוך העיר ואינו
בעיר אלא עד סוף האלף ואם היה מביתו עד
סוף העיר פחות מאלף אפי׳ אמה אחת שנמצאת מדתו
כולה חוץ לעיר תחשב המדינה כולה כד׳
ויהלך חוצה לה תתקצ״ו אמה תשלום האלפים
לפיכך אם הניח עירוב ברחוק אלפים אמה
מביתו שבעיר הפסיד את כל העיר ונמצא
מהלך מביתו עד עירובו אלפים אמה ומעירובו
עד ביתו אלפים אמ׳ ואינו מהלך מביתו בעיר
לרוח מערב אפי׳ אמה אחת״ ב המניח עירוב
כל הי׳ אפי׳ היתה מדינה גדולה כנינוה ואפי׳ עיר
חריבה ומערה הראויה לדירין מהלך את כולה
וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח״ ג המניח
עירוב בתוך העיר ששבת בה לא עשה כלום
ואין מורידין לו ממקום עירובו אלא הרי הוא כבני
העיר כולם שיש להם אלפים אמה לכל רוח חוץ
לעיר וכן אם נתן עירובו במקומות המצטרפים
לעי׳ שמודדין התחו׳ חוץ מהן ה״ז כנותנו בתוך
העיר״ **תט מקום** נתינת העירו׳
ובו ג׳ סעי׳״ א הנותן עירובו בבית הקברות
אינו עירוב לפי שבית הקברות אסור בהנייה
וכיון שרוצה בקיום העירוב שם אחר קנייה
הרי נהנה בו״ ואם נתנו בבית הפרס הוי עירוב
ואפי׳ היה כהן מפני שיכול להכנס שם בטמאו׳
הפורח או שינפח והולך״ ב צריך שיהא הוא
ועירובו במקום כדי שיהיה אפש׳ לו לאכלו
בין השמשו׳ לפיכך אם נתכוון לשבות בר״ה
אינו עירוב שאין לו להוציא מר״ה לר״ה בין
השמשו׳ לא בעבירה״ אבל אם נתכוון לשבות
ברה״י או בר״ה והניח עירובו בכרמלית או שנת
כוון לשבות בכרמלית והניח עירובו ברה״י או

כל"ה הל' עירוב שבשעת קניית העירוב שהוא
בין השמשו' מות' להוצ' ולהכניס מכל אחת
משתי הרשויות לכרמלי' לדבר מצוה שכל דבר
שהו' מד"ס טופלי' לא גזרו עליו בין השמשות
במקו' מצוה או בשע' הדחק" ג' נתנו בראש
הקנה או הקונדס הצומחין מן הארץ אינו עירוב
מפני שמאחר שהן רכים ונוחים ללקטום יתלוש
חטאת גזרו בהם אפי' בין השמשו' אפי' במקום
מצוה ואם היו תלושין ונעוצין הוי עירוב" ד'
נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח מבע"י
או שנפל עליו גל אם יכול להוציאו בלא עשיית
מלאכה דאורייתא הוי עירוב" ה' כל המניח
עירובו במקו' יש לו במקו' עירובו ד' אמו' לפ"כ
המניח עירובי תחומין שלו בסוף התחו' ונתגלגל
בתוך ד' אמו' הוי עירוב חוץ לד' אמו' אינו עירוב"
ו' אבד עירובו או נשרף או אם היה בסוף
התחו' ונתגלגל חוץ לד' אמו' או שהיה תרומה
ונטמאת מבע"י אינו חייב משחשכה הוי עירו'
שקניית העירו' בין השמשו' אם ספק כשר שספק
העירוב כשר והו' שהיה לו חזקת כשרות כגון זה
שהניחו שם ואירע בו ספק אבל אם לא היה לו
חזקת כשרות כגון ספק אם הוכח שם אם לאו לא"
ז' כיצד עשיית עירו' אם רוצה לילך בסוף התחו'
או תוכו ולהחשיך שם זהו עיקר מצותו ואפי' לא
אמ' שביתתי במקומי לא החשיך שם ושתק לש
מי שיוצא מביתו להחשיך על התחו' לש' מי ש
שמהלך בדרך וחשכה לו קונה אלפים אמ' בלא
אמירה ואם אינו רוצה לטרוח להחשיך שם ילך
מבע"י ויניח שם מזון ב' סעודו' כל א' כפי מה
מזונו ואם הוא חולה או רעבתן שיעור ב' סעוד'
בינוניות שהם כששים ביצה מפת או מכל דבר
שמשתתפין בו שתופי מבואות ואם הוא לפתן
כדי לאכול בו ב' סעודו' פת ואומ' בזה העירוב
אהיה מותר לילך למחר אלפים אמה וחוצה ולכ'

מביתו ואפי' מודדי' לו תחומו ממקום עירובו
שאנו רואים אותו כאלו דר שם אבל התלמידים
האוכלים אצל בעלי בתים שבתיהם בשדה
וחוזרים ולנים בבית רבם מודדין להן תחומין
מבית רבם שהו' מקום לינתן שהו' עיקר ששם היו
חפצים גם לאכול או היה שם מזונם" ח' אם
ירצה ישלח העירוב ע"י שליח ויאמ' בזה העירוב
יהא לי מותר לילך ובלב' של' יהא חרש שוט' וקטן
או שאינו מודה בעירוב ואם שלחו ע"י חרש שוטה
או כותי או אחד שאינו מודה בעירוב אינו עירו'
ואם אמ' לאחר לקבלו ממנו ושלחו ע"י אחר מאו
ואפי' שלחו על הפיל או על הקוף וראה מרחוק
שהגיע שם ונתנו לו הרי עירו' אע"פ שלא ראה
שהניחו האחר דחזקת שליח עושה שליחותו"
וכן רבי' שנשתתפו בעירובי תחומין ורצו לשלח
עירובן ביד אחד הרי א' משלחין" ט' אחד
רבים שאמרו לא' צא וערב עלינו ועירב עליהם
באיזה רוח שירצה הוי עירוב ויוצאים בו שהרי
לא ייחד לו רוח" י' האומ' לחבירו ערב לי
בתמרים ועירב עליו בגרוגרות בגרוגרות ועירב
עליו בתמרים א"ל הניח עירובי במגדל והניחו
בשובך והניחו במגדל בבית והניחו בעלייה
בעלייה והניחו בבית אינו עירוב אבל אם אמ' לו
ערב עלי סתם ועירב עליו בין בגרוגרות בין
בתמרים בין בבית בין בעלייה הוי עירוב" י"א
מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר בסוף אלפים
אמ' ויירא שמא תחשך קודם שיגיע שם ואמר
שביתתי תחתיו בעיקרו קנה שביתה בעיקרו
ויש לו משם אלפים אמ' אע"פ שאינו יכול ליגע
שם מבע"י במהלך בינוני אא"כ ירוץ מותר לילך
לשם בנחת אע"פ שאינו מגיע שם מבע"י אבל
אם לא היה יכול להגיע שם כלל מבע"י לא יזוז
ממקומו שהרי עקר דעתו מכאן וגם שם לא
קנה ודוקא שייחד ד' אמו' והו' בתוך אלפים אמה

כגון שאמ' שביתתי בעיקרו ומכאן ועד עיקרו
אין יות' מאלפים אבל אם אין כל האילן בתוך אלפים
ולא ייחד מקום תחתיו לא קנה שביתה דשמ' הי'
בדעתו עד ד' אמו' שהם חוץ לאלפים וגם כיון
לא קנה שהרי עקר דעתו מכאן ולא יצא ממקומו
ואם כלו עומד בתוך אלפים ולא ייחד מקום שבי'
תתו כגון שאמ' שביתתי תחתיו יש לו ארבעת
אלפים ממקומו לצד האילן חוץ משיעור משך
תחתיו שהאילן כגון אם שיעור האילן כ' אמה
יש לו אלפים אמ' פחו' כ' אמה" ולהר"מ כ"ב הקונה
שביתה בריחוק מקום ולא קיים שביתתו לא [illegible]
שביתתו שם אלא במקום שהיה בו כשחשכה" וכן
אם אמ' שביתתי במקו' פל' והו' רחוק ממנו יותר
מאלפים קנה שביתה במקומו והאומ' שביתתי
תחת אילן פל' אם יש תחתיו ד' אמו' או יות' לא קנה
שביתה שהרי לא כיון מקום שביתתו לפי' צלי'
להתכוון לשבו' בעיקרו או בד' אמו' שבצפונו או
בדרומו ואם היה תחתיו פחו' מד' אמו' ונתכוון
לשבות תחתיו קנה שהרי מקצת מקומו מסויים
וכן דעת הרי"ף בזה" יב היו שנים א' מכיר
וא' אינו מכיר שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר
ואומ' שביתתינו במקו' פל'" יג ודוקא לבא
בדרך התירו לו בה"ג אבל לא למי שהו' בביתו
וכן אמ' כן לא תעלה לו ואין לו אלא שביתת ביתו"

תני' ר"י המחליך בדרך כדי לקנות

שביתה" וכו' ג' סעי'" א מי שנתכוון לקבוע
שביתתו במקום ידוע אצלו והחליך בדרך והלך
כדי שיגיע לאותו מקו' ויקנה בו שביתה אע"פ
שלא הגיע ולא עמד שם לא החזירו חבירו ולנו
אצלו או שחזר מעצמו ללון או שנתעכב יש
לו להלך למחר עד מקום שנתכוון לו ומאותו
המקו' אלפים אמ' לכל רוח שכיון שאמר בלבו
לקבוע שם שביתתו והחליך בדרך נעשה
כמי שעמד שם או שהניח עירובו שם בד"א

שאין מטריחין אותו להכין עירוב או ברחוק
כגון שהיה בא בדרך אבל אם לא הי' עני ולא
רחוק לא'" ב זה שאמרנו שהקונה שביתה
ברחוק מקו' שיחליך בדרך לא שיצא וילך במשו'
לא אפי' ירד מן העליה לילך לאותו מקו' וקודם
שיצא מפתח החצ' החזירו חבירו הו' [illegible] קנה
שביתה וכל הקונה שביתה ברחוק מקו' אינו
צלי' לומ' שביתתי במקו' פל' אלא כיון שגמ' בלבו
והחליך בדרך כל שהוא קנה שם שביתה ואף
מי שיצא ברגליו ועמד במקו' שקונה בו שבי'
שאינו צלי' לומ' כלום אלא כיון שגמר בלבו [illegible]
ג אנשי העיר ששלחו א' מהם להוליך להם
עירובם הם לא קנו שביתה באותו מקו' שהרי
לא הונח שם עירובם ואין להם להלך במדינתם
אלא אלפים אמ' לכל רוח והוא קנה שם עירוב שהרי
הוא בא בדרך ונתכוון לשבות שם והחליך בדרך
לפי' יש לו להלך לאותו מקו' למחר ולילך ממנו
אלפים אמה לכל רוח"

ת"א מי שהיה

ביתו במזרח ונתן העירו' במערב" וכו' סעי' א'
מי שהיה במזרח ביתו בשדה ואמ' לשלוחו [illegible]
לו במערב אם נתן העירוב מהלאה לביתו בענין
שהו' רחוק ממנו יות' מאלפים וביתו קרוב
לו בתוך אלפים העירוב אינו כלום ונשאר לו שביתת
ביתו" נתן העירו' בענין שהו' לו בתוך אלפים אע"פ
שגם ביתו לו בתוך אלפים קנה שביתה במקום
עירובו ולא בביתו"

ת"ב דין החולק

עירוב" וכו' סעי' א'" עירב [illegible] היום הראשון
לרוח צפון והשני לרוח דרום שטעה והיה סבור
שאפש' לעשו' כן או שאמ' לשנים עירבו עלי
וא' עירב עליו לצפון וא' עירב עליו לדרום אם
הניח כל א' עירובו בסוף אלפים לא יזוז ממקומו
שאין ידוע איזה עירוב קנה לו ואם לא נתנו
העירובים בסוף אלפים הולך מה שאפשר לילך
מכח שניהם כיצד נתן כל א' עירובו בסוף אלף

מביתו לכל א' מהעירובין נתן הא' למזרח לסוף אלף והשני למערב לסוף ת"ק הולך למערב אלף מכח מה ששייר לו העירוב שבמזרח ולמזרח אלף ות"ק מכח מה ששייר לו העירוב שבמערב"

תי"ג דין המערב לרבים" ובו סע"א"

המערב לרבים משלו אומ' הרי עירו' זה בשביל כל בני העיר ובלבד שיהא בו מזון ב' סעודו' לכל א' וכל מי שירצה יסמוך עליו וצרי' לזכות להם ע"י אחר הראוי כמו בעירובי חצרות וצרי' להודיעם וכל מי שהודיעו מבע"י אפי' לא גמר בלבו לסמוך עליו מבע"י אלא לאחר שחשכה הוי עירוב אבל אם הודיעו מבע"י אינו יכול לסמוך עליו לאחר שתחשך וכן מי שהניח עירוב לכל שבתות השנה ואמר איזה מהם שאר' צה אלך ואסמוך על זו אעפ"י שלא גמר בלבו עד למחר יכול לסמוך עליו" וכן מי ששמע שיש לחכ' לבוא ואינו יודע לאיזו רוח והניח ב' שני עירובין ואמ' לאותו צד שיבוא החכם יקנה לי עירוב לרוח שבא לו החכם קנה לו ואם אמ' אם לא יבוא כלל אהיה כבני עירי ואם יבואו שנים למקום שארצה אלך הכל לפי תנאו וכן אם אמ' לשנים או לג' הריני מערב על איזה מהם שארצה אעפ"י שלא בירר את מי ירצה עד שתחשך הוי עירוב"

תי"ד שלא לערב אלא לדעתו" ובו ב' סעי'" א' אין מערבין עירובי תחומין לאדם אלא לדעתו שמא אינו רוצה לערב באותו רוח שירצה זה חוץ מבנו ובתו הקטנים אפי' אינם סומכי' על שלחנו ועבדו ושפחתו הכנענים ואפי' מיחו בו של' לערב עליו ואפי' עירבו הם עירוב אחר אינו כלום אלא בנו ובתו הגדולים אפי' סומכין על שלחנו ועבדו ושפחתו העברים ואשתו אינו מערב עליהם אלא מדעתם ואם עירב עליהם ושמעו ושתקו ולא מיחו יוצאין בעירובו אבל אם מיחו בו או שעירבו הם עירוב אחר אין עירובו עירוב להם" ב' קטן בן שש שנים או פחו' יוצא בעירו' אמו וא"צ להניח עליו מזון ב' סעודו' לעצמו"

תט"ו שלא לערב עירובי תחומין אלא לדבר מצוה" ובו ד' סעי'" א' אין מערבין עירובי תחומי' אלא לדבר מצוה כגון שהיה רוצה לילך לבית האבל או לבית המשתה שלנישואין או להקביל פני רבו או חבירו שבא מן הדרך וכיוצ' בו או מפני היראה כגון שהיה רוצה לברוח מן הגוים או מן הלסטים וכיוצ' בו' ואם עירב שלא לדבר מצוה יש מי שאוסר לילך ויש מתירי' אבל לאו כל שכן לדברי הרשו' הל' עירוב" ב' אין מערבין עירובי תחומין בין השמשות ואם עירב עירובו עירוב" ג' אמרו לו שנים צא וערב עלינו א' עירב עליו מבע"י וא' עירב עליו בין השמשו' זה שעירב עליו מבע"י נאכל עירובו בין השמש' וזה שעירב עליו בין השמ' נאכל עירובו משחשכה שניהם קנו עירו' ויש חולקים" ד' כשמניח עירובי תחומין מברך על מצות עירוב ואומ' בזה העירו' יהא מותר לי לילך ממקו' פל' אלפים אמ' לכל רוח ואם מערב לרבים אומ' יהא מותר לפלו' ולפל' לבני מקו' פל'"

תט"ז דין עירובי תחומין בי"ט שחל להיות בשב'" ובו ה' סעי'" א' י"ט שחל להיות סמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה או שני ימי' טובי' שלגליות יש לו לערב שני עירובי' לשתי רוחות ויסמוך על אי זה מהם שירצה ליום הראשו' ועל העירו' השני ליום השני או מערב או לו ב' לרוח אחת וסומך עליו לא משני הימים וביום השני יהיה ככל העיר כולו לא עשה עירוב ויש לו אלפים אמ' לכל רוח בד"א בשני ימי' טובי' שלגליות אבל בשני ימ' טובי' שלר"ה הש' הריהן כיום א' ואינו מערב לשני ימ' אלא לרוח אחת וכן מתנה אדם על עירובו ואומ' עירובי לשבת זו יהיה לא לשבת אחרת לשבת אחרת אבל לא לשב' זו לשבתות ולא לימ' טובי' ולא לשבתות"

ב המערב לשני ימי' טו' שלגליות או לשב' וי"ט אחד שהו' שירו' א' לרוח אחת לשני הימים צרי' שיהיה
העירוב במקומו מצוי כל ליל הראשון ובליל שני
כל בין השמשות כיצ' הו' עושה מוליכו בערב בע"ט
או בעש"ש ומחשיך עליו ונוטלו בידו ובאלו אם
היה ליל י"ט ולמחר מוליכו לאותו מקו' ומניחו
שם עד שתחשך ואוכלו אם היה ליל שבת ו...
מביאו אם היה ליל י"ט מפני שהן שתי קדושות
ואינם כיום א' כדי שנמ' מלי' לראשון קנה
העירו' לשני ימים נאכל העירוב בראשון קנה
העירו' לראשו ואינו עירוב לשני עירב ברגלין
בראשון צרי' לערב ברגלין בשני והו' שילך
ויעמד באותו מקום ויחשוב בלבו שיקנה שם
שביתה ולא יאמ' כלום מפני שאסו' לעשות
שום הכנה מי"ט לשבת או משב' לי"ט אפי' בדבור
ולכן שאינו יכול לערב בפת שלא עירב
ביום הראשון מפני שהיה צרי' לקרו' עליו שום
עירוב ונמצא מכין עירב בראשון במאכל אם
רצה לערב ברגלין בשני הו' עירוב ואם רצה ש...
לערב בפת צרי' לערב באותה הפת עצמה שעי'
רב בה בראשון שאם לא כלום שכבר קרא שם
עירוב ואם לו אינו מכין כלום ג זה שאמרנו
שיש לו לערב שני עירובין בשתי רוחות לשני
הימים הוא שיהיה אפשר לו להגיע לכל א' משני
העירובין ביום הראשון אין עירובו השני עירוב
שהעירוב מצותו שיהיה בסעודה הראויה מבע"י
וזה הואיל ואינו יכול להגיע לזה העירוב ביום
הראשון הו' אינה ראויה מבעו' כיצ' הרי שהניח
עירובו ברחוק אלפים אמה מביתו לרוח מזרח
וסמך עליו ליום ראשון והניח עירוב שני ברחוק
אמה אחת חוץ או לצד רוח מערב וסמך עליו
יום שני אין זה השני עירוב שהרי ביום הראשון
אין זה עירוב השני ראוי לו מבעו' לפי שאינו
יכול להגיע אליו שהרי לא נשאר לו כלום ממערב

כלום אבל אם הניח עירובו ברחוק אלף ורג"ל
מביתו ברוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון והניח
עירוב שני רחוק מביתו לרוח מערב כמו ת"ק
אמה וסמך עליו ליום השני הו' עירוב שהרי אפשר
שיגיע לו ביום הראשון ד' יום הכפורים הו'
הוא כשבת לענין עירובי חצרות בין לענין
עירובי תחומין ה' י"ט נוהג בו עירובי תחומין
אבל לא עירובי חצרות הלכות ראש
חדש תנ"ז ובו סעיף א' ראש חדש
מותר בעשיית מלאכה והנשים שנוהגות שלא
לעשות מלאכה הו' מנהג טוב תי"ח דין
תענית בראש חדש ובו ה' סעי' א ר"ח אסור
בתענית ב אין גוזרין תענית על הצבור
בראשי חדשים חנוכה ופורים ואם התחילו שגזרו
להתענות כך וכך ימים והתחילו בהם קודם ר"ח אפי'
יום א' אין מפסיקין ומתענין ומשלימין ג
יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים ופגע בו ר"ח
או שקבל עליו להתענות בר"ח אם קבלו בלשון
קבלת תענית בעלמא אינו צרי' התרה ואם קבלו
בלשון הרי עלי שהו' לשון נדר צרי' התרת חכם
ד אם נשבע להתענות כך וכך ימים ואירע
בהן ר"ח השבועה חלה עליו מטעם איסור כולל
ואם נשבע בפירוש להתענות בר"ח וי"ל שחלה
עליו שבועה כיון שאינו אלא מדרבנן אך שמ'
דברי הרמב"ם נראה לכאורה שהו' מדאורייתא
ה המתענה בר"ח או בחנוכה ופורים מפני
חלום צרי' למיהב תעניתא לתעניתיה תנ"ט
א מצוה להרבות בסעודת ר"ח הל' ...
א הנשים רשאות לקונן בר"ח ובו ב' סעי' א
על המת נשים מענות שכולן אומרות כא'
ומטפחות דהיינו להכות כף אל כף אבל לא
מקוננות שתהא האחת והאחרות עונות אחריה
ואחר שנקבר המת לא מענות ולא מטפחות
ב אומרין צדוק הדין וקדיש תנ"א

קורין ובראשי חדשיכם בפסוקי דזמרא״ ומ״א
נוהגים באשכנז שאומ׳ פר׳ ובראש׳ חדשיכ׳
שחרית אחר פרש׳ התמיד ובספרד אין נוהגים
לאמרה לפי שעתיד לקרו׳ אותה בס״ת׳ תכב
סדר התפלה והלל בר״ח״ ובו ט׳ סע׳ א
ערבית שח׳ ומנח׳ מתפלל י״ח בר״ח ואומ׳ יעל׳ ויבוא
ברצה ואם לא אמרו בערב׳ אין מחזיר׳ אותו בין
שר״ח יום א׳ בין שהם ב׳ ימים מפני שאין מקדשין
את החדש בלילה אבל אם לא אמרו בשחר׳ ומנח׳
מחזיר׳ אותו ואם לא נזכר עד אחר שהתחיל
מודים אם נזכר עד שהשלים תפלתו חוזר
לראש ואם הו׳ רגיל לומ׳ תחנונים אחר תפלתו
ונזכר אחר שהשלים תפלתו קוד׳ שעקר רגליו
חוזר לרצה׳ ב וקורין ההלל בדלוג בין יחיד
בין צבור״ וי״א שהצבור מברכין עליו בתחלה
לקרות את ההלל ולבסוף יהללוך״ והיחיד אין
מברך עליו״ וי״א שאף הצבור אין מברכין עליו
לא בתחלה ולא בסוף וזה דעת הרמב״ם וכן
נוהג׳ בכל מלכות א׳ וסביבותיה״ ג בענין
הפיסוקים שכופלים בו וכן בפסוק׳ שש״צ אומ׳
והקהל עונין אחריו כל מקו׳ כפי מנהגו״ ד
לענין הפסקה אפ׳ באמ׳ פ׳ שואל בשלום אדם שהו׳
צרי׳ לנהוג בו כבוד ומשיב שלום לכל אדם אבל
בענין אחר לא יפסיק״ ה אם הפסיק בו ושהה
אפ׳ שהה כדי לגמור כולו אינו צרי׳ לחזור לראש״
ו הקורא ההלל למפרע לא יצא״ ז מצות
קריאת ההלל מעומד״ תכג סדר קריאת
התור׳ בר״ח״ ובו ד׳ סע׳ א אומ׳ קדיש תתקבל
ומוציאין ס״ת וקורי׳ בו ד׳ אין פוחתין מהן ואין
מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא״ ב וקורא
הכהן ג׳ פסוק׳ שהם וידבר צו ואמרת ולוי חוזר
וקורא ואמר את הכבש א׳ ועשירית האיפ׳ ויש׳
קורא עולת תמיד עד ובראשי חדשיכם ורביעי
קורא ובראשי חדש׳ עד הסוף׳ ג אומ׳ קדיש

ואשרי ובא לציון ואין אומרי׳ יענך ש״צ ביום צרה
ומחזיר ס״ת למקומו ועומדים להתפלל תפלת מוסף
ומחזיר ש״צ התפלה ואומ׳ כתר וכשמגיע
למלוא כל הארץ כבודו אומ׳ לעומתם משבחים
כמו בקדוש׳ שחרית ואחר שסיים חזרת התפלה
אומ׳ קדיש ואומ׳ מזמור ברכי נפשי את י״י״
ד נוהגים לחלוץ תפלין כשרוצים להתפלל
מוסף״ תכד דין הזכרת יעלה
בברכת המזון״ ובו ט׳ סע׳ א מזכירי׳ יעלה
ויבא בבהמ״ז ואם לא אמ׳ אין מחזירין אותו
ואם נזכר קוד׳ שהתחי׳ הטו׳ והמטי׳ אומ׳ ב׳ שנתן
ראשי חדשים לעמו יש׳ לזכרון״ תכה דיני
ר״ח שחל להיות בשבת״ ובו ד׳ סע׳ א ר״ח
שחל להיו׳ בשב׳ על שח׳ ומנח׳ מתפלל ז׳ ואומ׳
יעלה ויב׳ בעבודה ואינו מזכיר שלשבת ביעלה
ויב׳ ומוציאין ב׳ ספר׳ וקורין בראשו׳ ז׳ בסדר היום
ובשני קורא מפטיר וביום השבת ובראש׳ חדשיכ׳
עד סוף הפרש׳ ומפטי׳ השמים כסא׳ חוץ מר״ח
אלול שחל להיות בשב׳ שמפטיר עניה סוערה״
ב אין מזכירין של ר״ח בברכת ההפטרה כלל״
ג ר״ח שחל להיו׳ בא׳ בשב׳ מפטירי׳ בשב׳ שלפניו
ויאמר לו יהונתן ואם ר״ח שני ימים שבת ויום
ראשון מפטיר׳ השמ׳ כסאי ונוהגים לומ׳ אח״כ
פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרת ויאמ׳ לו יהונ׳
לזכר שמחר גם כן ה״ר״ח״ ד ר״ח שחל להיו׳
בשב׳ כולל במוסף בברכה רביעית שבת ור״ח
וחותם מקדש השב׳ ויש׳ ור״ח״ תכו
ברכת הלבנה וזמנה״ ובו ד׳ סע׳ א
הרואה לבנה בחידושה מברך אש׳ במאמרו ברא
שחקי׳ ב אין מברכין על הירח אא״כ במוצא׳
שבת כשהו׳ מבושם ובגדים נאים ותולה עיניו
ומיישר רגליו ומברך ואומ׳ ס״ט בסימן טוב תה״י
לכ״י ישר׳ ברוך יוצרך כו׳ ג עד אימתי
מברכין עליה עד ט״ו מיום המולד ולא ט״ו בכלל״

ד אין מברכין עליה עד שיעברו ז׳ ימים
עליה׳׳ תכז כשר״ח שני ימים הי״אק
כותבין בשטרו׳ וכו סעי׳ א׳׳ כשר״ח שני ימים
כותבין בשטרות ביום ראש החדש שהו׳ לחדש
שעבר׳׳ תכח סדר קביעת המועדים
וקריאת הפרשיות׳׳ וכו ח׳ סעי׳׳ א לו הימים
שאין קובעי׳ בהן המועדים לא אד״ו ראש השנה׳׳
ולא אג״ו יה׳׳ ולא זב״ד פורים׳׳ ולא בד״ו פסח׳׳ ולא
גה״ז עצרת והושענא רבא׳׳ לא ג׳ חנוכה׳׳ ולא
אג״ו צום אסתר ולא בד״ו צום תמוז וט׳ באב׳׳
לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל״ג וסימ׳ פל״ג׳׳
וביום שיהיה חנוכה יהיה עצרת׳׳ ב לו
הימים שהוקמנו בהם ראשי חדשי ולא בצומו׳
סימ׳ אגה״ם אייר בד״ה״ז מרחשון אלד״ו תמוז אגה״ז
אב בד״ו״ז לו׳ אלד״ו תשרי בגה״ז מרחשון זבד״ו כסלו
אבגד״הו׳׳ טבת בגד הו״ז׳׳ אדר ראשון ושני זבד״ו׳׳
ג סימ׳ לקביעות המועדים את״בש גר״ד קה״ץ
פירוש ביום ראשון של פסח יהיה לעולם ט׳ באב.
וסי׳מ על מצות ומרורי יאכלוהו׳׳ ביום שני בו ש
שבעות׳׳ ביום שלישי בו ר״ה׳׳ ביום ד׳ בו קריאת התו׳
שהו׳ שמחת תורה׳׳ ביום ה׳ בו צום כפור׳׳ ביום ו׳ בו
פורים שעבר׳׳ ד לעולם קורין צו את אהרן
קודם פסח בפשוטה ומצורע במעוברת׳ חוץ מגז״ה
מעוברת שקורי׳ אחרי מות קודם הפסח ולעולם קורי׳
פרשת במדבר סיני קודם עצרת׳׳ ש... קורי׳ ואתחנן
אחר ט׳ באב נצבים קודם ראש השנה ולכן כשר״ה ביום ב׳ ג׳
יש שתי שבתות בין ר״ה לסכות צריכי׳ לחלק נצבי׳
ער׳ וילך כדי שיקראו וילך בין ר״ה לצום כפור ו
האזינו בין צום כפור לסכות וסימן בג המלך פת
וילך האזינו כשר״ה ביום ה׳ שב׳ אז הוא אין בין ר״ה
לסכות לא שב׳ אחת שקורין בה האזינו אז וילך
עם נצבים קודם ר״ה וסימ׳ לפשוטה פקדו פסחו ולמעו׳
בית סגרו ופסחו מנו ועצרו צומו צלו קומו ותקעו׳׳
ה פרשת האזינו מחלקים פרשיותיה כדרך

שהיו מחלקין אותה במקדש שהיו קורין השירה
פעם אחת לששת ימי השבוע וסימ׳ הזיו לך
זכר ירכיבהו וירא לו חכמו כי אשא כי שמים ש
סוף השירה והשביעי קורא מסוף השירה עד
סוף הפרשה׳׳ ו קללות שבתורת כהנים אין
מפסיקין בהן אלא א׳ קורא כולם ומתחילין בפסוק
שלפניהם ומסיים בפסוקי שלאחריהם אבל
קללות שבמשנה תורה יכולים להפסיק בהן
ואעפ״כ נהגו של׳ להפסיק בהם׳׳ ז שמונה
פסוקי׳ אחרונ׳ שבתורה אין מפסיקין בהן א
א׳ קורא את כולם׳׳ ח מי״ז בתמוז ואילך מפטירין
תלתא דפורענותא שבע דנחמתא ותרתי דתיובתא
שלש דפורענותא דברי ירמיהו׳׳ שמעו דבר
חזון ישעיהו׳׳ שבע דנחמתא נחמו׳׳ ותאמר ציון
עניה סוערה׳׳ רני עקרה׳׳ קומי אורי׳׳ שוש אשיש
וביום צום גדליה במנחה מפטירי׳ דרשו׳׳ ובש
שבין ר״ה ליה״כ מפטירי׳ לעולם שובה ולכשר״ה כו
שוילך בין ר״ה ליה״כ מפטירין בו דרשו ובשבת
יה״כ לסכות שקורין האזינו מפטירין שובה

הלכות פסח תכט שאין

נופלין על פניהן כל ניסן׳׳ וכו ב׳ סעי׳׳ א
שואלים בהלכות פסח קודם לפסח ל׳ יום׳׳ ב אין
נופלין על פניהן בכל חדש ניסן ואין אומרים
צדקתך כשחל במנחה׳׳ ואין מספידים בו ואין
מתענים בו להזכיר בצבור והבכורות מתענים
בו בערב פסח׳׳ תל א שבת שלפני הפסח
קורים אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו
תלא סמן בדיקת החמץ׳׳ וכו ב׳ סעי׳׳ א
בתחלת ליל י״ד בניסן בודקין את החמץ לאור
הנר בחורין ובסדקין בכל המקומות שדרך להכניס
שם חמץ׳׳ ב יזהר אדם של׳ יתחיל בשום
מלאכה ולא יאכל עד שיבדוק ואפ׳ אם יש לו
עת קבוע ללמוד לא ילמוד עד שיבדוק ואם
התחיל ללמוד מבע׳ יצר׳ להפסיק׳׳ תלב

במראות אלהים ונכנס מן הדור וראה מה שראה וכל זה במד
ירלו לו יעמו במרק׳ הנגולה נמה מעלת
על כד המשל ונסיגנה ממרים למקום הכל הול במדרש

עבוריה שלחמץ ואשלמ"ע ושנים כתי"א דון
וא שאינו בדוק ובאו שני עכברי' זה נטל חמץ
וזה נטל מצה ואין ידוע לאיזה בית נכנס זה
שנטל החמץ [illegible] צריכי' אחרי"ם עד שיגמור כל
שלחמץ [illegible] לבו לבדוק בכל המקומות
שמכניסין בו חמץ" ב בברכה אחת יכול
לבדוק כמה בתים ואם בעה"ב רוצה יעמיד מבני
ביתו אצלו בשעה שהוא מברך ויתפזרו לבדוק
איש במקומו על סמך ברכה שבירך בעל הבית"

תלג דין בדיקת חמץ" ובו יא סע" א

הבדיקה צרי' שתהיה לאור הנר ולא לאור
הלבנה ואם עבר ולא בדק ליל י"ד כשבודק ביום י"ד
לא יבדוק לאור החמה אלא לאור הנר' ואכסדרא
שאורה רב אם בדקה לאור החמה דיו והה"ה כנגד
ארובה שבחדר" ב אין בודקין לאור האבוקה
אלא לאור הנר ולא בנר שלחלב ולא שלשומן ולא
שלשמן אלא בנר שלשעוה" ג בודק כל המקו'
שיש לחוש שמא הכניסו בהן חמץ ולכן כל חדרי
הבית והעליות צריכי' בדיקה שפעמ' אדם נכנס
בהן ופתו בידו אבל אוצרו' יין שאין מסתפקין מהן
וכן מתבנ' וכיוצ' בו אינן צריכ' בדיקה" ד
חורי הבית וחריצין ובורות מהכתלים שאינן גבוהים
הרבה ולא נמוכים הרבה צריכ' בדיקה אבל הגבוהי'
שאין יד האדם מגעת שם והנמוכים פחות מג'
טפחי' אינם צריכי' בדיקה" ה היציע והמגדל
שגגיהם משופעים ומפני כך אין גגיהם ראויין
לשום תשמיש אינם צריכי' בדיקה אפלו הם בתוך
הבית" ו רפת שלבקר אינו צרי' בדיקה שאם
היה חמץ הבהמות יאכלוהו וכן לול שלתרנגולין
אינו צרי' בדיקה מפני שאם היה חמץ שם העופו'
ונשאר עופות המצויים שם יאכלוהו והמ' מספק
חמץ אבל חמץ ודאי לא" ז חור שבין יהודי
לחבירו כל א' בודק עד מקום שידו מגעת והשאר
מבטלו בלבו והדין ושבין יהודי לגוי אינו צריך

[illegible] זמן ... והגיע [illegible]
הזמן שקבע [illegible] ח כותל שנשתמש בו חמץ
ול[illegible]
בחורין ונפל ונעשה גל אם אינו גבוה ג' טפחים
כדי חפישת הכלב א"צ לבדוק תחתיו כיון שיש
בו סכנת עקרב שמצויים בגלים חיישינן שמא
אחר שישלים בדיקתו שאינו עסוק במצוה יחפש
אחר מחט שנאבד לו ויצא לידי סכנה והמ' בסתם
אבל בידוע שיש תחתיו חמץ אם אין עליו גובה
ג' טפחי' צרי' להוציאו משם במרא וחצינא בענין
שאין בו סכנה ואם יש עליו גובה ג' טפחי' מבטלו
בלבו ודיו" ט מרתף שמסדרין בו שורות
שלחביות זו אצל זו עד שנתמלא כולו והחביות
ומסדרין שורות אחרות על התחתונות עד הקורה א"צ
לבדוק אלא שורה העליונה ואחת למטה ממנה"
י בתי כנסיו' ובתי מדרשו' צריכי' בדיקה מפני
שהתינוקו' מכניסין בהן חמץ" יא המכבד
חדרו בי"ג בניסן ומכוין לבדוק החמץ ולבערו
ונזהר שלא להכניס שם עוד חמץ אעפ"כ צריך
לבדוק בליל י"ד"

תלד דינים מה שנוהג תכף אחר הבדיקה" ובו ד סע" א

אחר הבדיקה יהא נזהר בחמץ שמשייר להצניעו
כדי שלא יצטרך בדיקה אחרת כגון אם יטלנו
עכבר בפניו או אם יחסר לחמו כגון שהניח י'
ככרות ומצא תשע" אבל בסתם שאינו יודע
אם חסר ממנו אם לאו לא" ואם כפה עליו כלי ולא
מצאו אינו צרי' לבדוק שודאי אדם לכך יכפה
עליו כלי או יתלנו באויר או יניחנו בתיבה מקום
שאין עכבר יכול לבוא" ב אחר הבדיקה
מיד בלילה יבטלנו ויימר כל חמירא דאיתיה
ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה ליבטיל
ולהוי כעפרא" וטוב לחזור ולבטלו פעם אחרת
ביום י"ד סוף שעה חמישית קודם שתגיע שעה
ששית שמשתגיע שעה ששית נאסר ואין בידו
לבטלו" ג בביטול היום יאמר דחזיתיה ודלא

[illegible] ויעבדו ז' ימים
[illegible] יבטל אם אין האיש בביתו יבטל האשה
שלו ואם אינו עושה כן טוב שתבטל אשתו״

תל״ה דין מי שלא בדק בליל י״ד ובו סע׳

א׳ לא בדק בליל י״ד יבדוק בי״ד באיזו שעה
שיזכור מהיום לא בדק כל יום י״ד יבדוק בתוך
הפסח לא בדק בתוך הפסח יבדוק לאחר הפסח
כדי שלא יכשל בחמץ שעבר עליו הפסח שהוא
אסור בהנאה ועל הבדיקה שלאחר הפסח לא יברך״

תל״ו דין המפרש בים והיוצא בשיירה
ובו ג׳ סעי׳ א המפרש מיבשה לים או
יוצא בשיירה ואינו מניח בביתו מי שיבדוק תוך
ל׳ יום זקוק לבדוק קודם ל׳ יום אינו צריך לבדוק ואם
דעתו לחזור קודם הפסח צריך לבדוק ואח״כ יצא
דחיישינן שמא יחזור ערב הפסח בין השמשות
ולא יהיה לו פנאי לבער וכן העושה ביתו אוצר
תוך ל׳ יום זקוק לבדוק ואח״כ עושהו אוצר ואם
אין דעתו לפנותו קודם הפסח אינו צריך לבדוק״
ב׳ ולא דקדק ל׳ יום שאינו צריך לבדוק אינו כשאין
דעתו לחזור בתוך הפסח ואע״פ שדעתו קודם
הפסח או אחריו אינו צריך לבדוק כיון שהוא קודם ל׳
יום אבל אם דעתו לחזור בתוך הפסח צריך לבדוק
אף מראש חדש ואם שכח ולא בדק יבטל כשיגיע
הפסח ולא יברך על הביטול״ ג׳ ישראל היוצא
מבית גוי תוך ל׳ יום ונכנס בבית אחר בעיר זו
או הלך לעיר אחרת אינו צריך לבער בית הגוי
שהרי קיים מצות ביעור באותו בית אחר אבל
אם הוא מפרש או יוצא בשיירה לא יכנס בפסח
בבית ישמעאל שאם שחל עליו חובת הביעור
כיון שהוא תוך ל׳ יום צריך לבער בית הגוי שהוא
יוצא ממנו כדי לקיים מצות ביעור״

תל״ז דין המשכיר בית להבירו על מי חל
חובת ביעור ובו ד׳ סעי׳ א׳ המשכיר בית
להבירו לערב י״ד וממנו ואילך וקנאו מאחריו
שהיו מחלקין אותה במקדש שהיו קורין השירה
פעם אחת לששת ימי השבוע וב׳ ימי הלילך [illegible]
[illegible] שלו [illegible] שמים [illegible]
בית מחבירו בי״ד ואינו יודע אם הוא השירה עד
בעיר שואלו אם בדקו ואם אינו בעיר [illegible]
ומבטל בלבו ודיו״ ג׳ המשכיר בית [illegible]
בחזקת בדוק ונמצא שאינו בדוק על השוכר
לבדוק ואינו מקח טעות ואפי׳ במקום שנותנין
בשכר שהרי מצוה הוא עושה״ ד׳ בית שהוחזק
שלא בדקו המשכיר ואמרו עבד או אשה או קטן
אנו בדקנוהו הרי אלו נאמנים והוא שיהא קטן שיש
בו דעת לבדוק״

תל״ח עכבר שנכנס
למקום בדוק וככר בפיו ובו ב׳ סעי׳ א׳
עכבר שנכנס לבית בדוק וככר בפיו ונכנס
אחריו ומצא פירורין אפי׳ כדי כל הככר צריך
לחזור ולבדוק הבית אחר הככר שהכניס
שאין דרכו של עכבר לפרר והני פירורים
למא אתו ולא מיניה וכו׳ וכן תינוק
לבית בדוק וככר בידו ונכנס אחריו ומצא
פירורין אינו צריך לחזור ולבדוק שהתינוק
ואלו הפירורין שנפלו בשעת אכילה שדרך
התינוק לפרר וי״א שאם אין בפירורין כדי
הככר צריך לחזור ולבדוק״ ב׳ כזית חמץ
למעלה על הקורה מחייבין אותו להביא סולם
להורידו מפני שפעמים יפול מהקורה אבל אם
חמץ בבור אין מחייבין אותו להעלותו ומבטלו
בלבו ודיו״

תל״ט דין מי שבדק [illegible]
מצא מספר ככרות שהניח ובו ד׳ סעי׳ א׳
ט׳ צבורין של מצה וא׳ של חמץ ובא עכבר
ולא ידענו אם נטל חמץ או אם נטל מצה ונכנס
לבית בדוק צריך לחזור ולבדקו שכל הקבוע
כמחצה על מחצה ואם פירש הככר ממקומו
קביעתו ובטלו העכבר משם אין צריך לחזור
ולבדוק דכל דפריש מרובא פריש״ ב׳

צבורין א' של חמץ וא' של מצה ושנים בתים בדוקין
וא' שאינו בדוק ובאו שני עכברי' זה נטל חמץ
וזה נטל מצה ואין ידוע לאיזה בית נכנס זה
שנטל החמץ" וכן שני בתים בדוקי' וצבור א'
של חמץ ובא עכבר ונטל ואין ידוע לאי זה בית
נכנס או שידע שנכנס לא' מהם ונכנס אחריו
ובדק ולא מצא כלום או שבדק קצת מה בית
ומצא ככר אינו צרי' לחזור ולבדוק" ג' הניח
ט' ככרות חמץ ומצא י' צרי' לבדוק אחר כל הט'
וכן אם הניח עשר ומצא ט' צרי' לבדוק אחר כל
הי' שאנו אומרי' מה שהניח נטל וזו אחרים הן
וי"א דה"מ בקשורי' יחד אבל אם אינם קשורים
יחד א"צ לבדוק דא אחר האחר" ד' הניח חמץ
בזוית זו ומצאו בזוית אחרת צרי' לחזור ולבדוק"

תמ"ד דין חמץ של גוי שהופקד אצל
ישרא' ובו ד' סעי'" א' גוי שהפקיד חמצו אצל
ישר' אם הו' חייב באחריותו מגניבה ואבידה בין
שהו' בביתו בין שהו' בכל מקו' ברשותו חייב
לבערו וי"א שאפי' אינו עליו אלא ש"ח חייב משום
עה חיי' לבערו ואפי' אם אינו חייב באחריותו כדין
לא ידע שהגוי לא ניכפהו לשלם אם יאבד
חייב לבערו וי"ש חולקים" ב' ואם אינו חייב
באחריותו חייב לבערו אפי' אם כבוש תחת ידו
כגון שהוא גר תושב ושרוי עמו בחצר וצרי' לעשו'
לפניו מחיצה גבוהה י' טפחי' כדי שלא ישכחו ויאכלנו"
ג' גר הנכנס לבית ישר' וחמצו בידו אינו זקוק
להוציאו אע"פ שהישר' רואה חמץ של גוי אין
בכך כלום אבל אסו' להעלותו עמו על השלחן
ואפי' בהפסק מפה" ד' ישר' שהפקיד חמצו
אצל ישר' חבירו או אצל הגוי אע"פ שקבלו עליו
הנפקד אחריו' עובר עליו המפקיד"

תמ"ה דינים מי שהלוה על חמץ ובו ב'
סעי'" א' נכרי שהלוה לישר' על חמצו ומשכנו
בידו וא"ל מעכשיו יהא שלך אם לא אפרע לך
לזמן פלו' והגיע הזמן ולא פרעו מותר אפי' לא הגיע
הזמן שקבע עד אחר הפסח דכשהגיע הזמן
ולא פרעו נקנה לו למפרע והוי ליה חמצו של גוי"
ב' ישראל שהלוה לנכרי על חמצו אם משכנו
בידו וא"ל מעכשיו והגיע הזמן אפי' אחר הפסח
ולא פרעו אפי' אין אחריותו עליו אסו' משו' דקני ליה
למפרע אבל אם לא א"ל מעכשיו ואין אחריותו עליו
מותר"

תמ"ב דין תערובת חמץ" ובו י"א
סעי' א' תערובת חמץ עוברין עליו משום בל יראה
ובל ימצא כגון המורייס וכותח הבבלי ושכר המדי
וכל כיוצא בהן מדברים הנאכלים אבל דבר שיש
בו תערובת חמץ ואינו ראוי לאכילה מותר לקיימו
בפסח כגון עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח
ועורות אפי' נתנן שעה אחת קודם הביעור הרי זה מותר לקיימו
ואם לא נתנן העורות ונתן הקמח קודם ג' ימים לשעת
הביעור מותר לקיימו שהרי נפסד והכא"ש תוך
ג' ימי' חייב לבער" וכן הקילור והרטייה והאספלנית
והתריאק שנתן לתוכן חמץ מותר לקיימן בפסח
שהרי נפסדה צורת החמץ" ב' הפת עצמה
שעיפשה ונפסלה מלאכול הכלב ומלוגמה שנתן
רוחה אינו חייב לבער" ג' בגדים שכיבסו אותן
בחלב חטה וכן עורות שדבקו אותן בחמץ וכל
כיוצא בזה מותר לקיימן בפסח שאין צורת החמץ
עומדת" ד' דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל
אדם כלל או שאינו מאכל כל אדם כגון הטריאק
וכיוצא בו אע"פ שמותר לקיימו אסור לאכלו עד אחר
הפסח ואע"פ שאין בו מן החמץ לא כל שהוא הז אסור
לאכלו" ה' שכר שעושים מחטים ושעורים
חייב לבערו וכן אם העמיד גבינות בחלא בשכר
שעורים או חטים חייב לבערם" ו' נהגו לגרר
הכתלים והכסאות שנגע בהן חמץ ויש להם על
מה שיסמוכו ואם יש חמץ בסדק שאינו יכול
לחטט אחריו יטיח עליו מעט טיט" ז' בצק
שבסדקי עריבה אם יש כזית במקום אחד חייב

לבער ואם לאו אמרי' עשוי להזקקו שבלד
העריבה או לסתום בו הנקב בטל במיעוטו ואם
לאו חייב לבער" ח היו בו שני חצאי זיתים בשני
מקומות וחוט של בצק ביניהם רואין כל שאם ינטל
החוט ניטלין עמו חייב לבער ואם לאו אינו צריך
לבער בד"א בעריבה אבל בבית אע"פ שאם ינטל
החוט אין ניטלין עמו חייב לבער מפני שפעמים
מקבץ אותם" היה חצי זית בבית וחצי זית בעלייה
חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה חצי זית בבית
זה וחצי זית בבית שלפנים ממנו הואיל ואין החצאי'
זיתים דבוקים בכותלים או בקורה או בקרקע אינו
חייב לבער אלא מבטל בלבו ודיו" ט חמץ
שנתעפש קודם זמן איסורו ונפסל מאכילת הכלב
או ששרפו באש ונחרך עד שאינו ראוי לכלב
או שייחדו לישיבה וטח אותו בטיט מותר לקיימו
בפסח" י [illegible] דיו שהוא מבושל בשכר שעורי'
מותר לכתוב בו" יא עריבות שלשין בהן חמץ
אין לסמוך על מה שרוחצים אותם בחמין ומגרדין
החמץ מהם כי אם לנקרן של' ישאר בהן בין הכל
כזית והכלי מצרפו וצרי' ליתנן במתנה לגוי עד
לאחר הפסח או לטוחן בטיט וזה לבצק שבכלי
נסרים שאינו יכול להוציאו" תמ"ג דין
חמץ בערב פסח לאחר שש ובו ג' סעי'" א חמץ
מו' שעו' ולמעלה ביום י"ד אסור בהנייה ואסרוהו חכמ'
שתי שעו' קודם דהיינו מתחלת שעה חמישי' ומיהו
כל שעה חמישית מותר בהנייה ורשאי למכרו לגוי
אפי' הרבה ביחד שודאי לא יאכלנו קודם פסח ויכול
להאכילו לבהמה חיה ועוף ובלבד שיעמוד עליהן
לראות של' יצניעו ממנו ויבער מה ששייר ממנו
ומתחלת שעה ו' ומעלה אסרוהו גם בהנאה"
ב ישר' שהיה בידו חמץ של ישר' אחר בפקדון
יעכבנו עד שעה חמישי' ואם לא באו בעליו
ימכרנו לגוי ואם לא מכרו חייב לבערו בשעת
איסורו אפי' אם אינו חייב באחריותו" ג אם קבלו

ונחרך

שום דבר בחמץ אחר שש שעו' מזות מפני שחמ
אינו תופס דמיו" תמ"ד דין ערב פסח
שחל להיו' בשבת ובו ח' סעי'" א י"ד שחל להיו' ב
בודקין ליל י"ג ומבערים הכל לפני השבת ומשיי
מזון ב' סעודו' לצורך השבת שבסעוד' שלישי' זמ
אחר המנחה ואז אינו יכול לעשותה לא במ
ולא בחמץ אלא במצה עשירה וצרי' לעשותה
קודם שעה עשירית" ב טוב לבער בע"ש קודם
חצות כדי של' יבאו לטעות בשאר שנים לבער
אחר חצות" ג אין מבשלין לשבת זה דייסא
וכיוצא בה ואין עושין בופת הנקראה בקערה"
ד אחר שאכל בשבת זו סעודת שחרית ינער
המפה שאכל בה ויקנח הקערות באצבעו וית
מן העין עם כלי החמץ ואם נשאר פת יכול
ליתנו לגוי ע"מ של' לצאת בו לרה"ר דרך הע
ודבר מועט" ה אם נשאר חמץ אחר שאכ
מבטלו וכופה עליו כלי עד מוצאי י"ט ומבער
ו אע"פ של' ישאר החמץ בבית אחר סעו
שחרית צרי' לבטל החמץ כדרך שהוא מבטלו
בשאר שנים" ז ההולך ביום י"ד לדבר מ
כגון למולאת בנו או לאכול סעוד' אירוסין בבי
חמיו ונזכר שיש לו חמץ בביתו אם יכול לחזו
לביתו ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער ואם
לאו יבטלנו בלבו" ואם היה הולך להציל מן הנה
ומן הדליקה ומהמפולת ומיד הגוים יבטלנו בלבו
ואם היה הולך להציל מן הנהר זמן ולא יחזור
אף יש שהות ואם יצא לצורך עצמו יחזור מיד
עד כמה הוא חוזר עד כביצה" פחו' מכאן מבטלו
בלבו ודיו" ח היה לו עיסה בביתו והוא טרוד
במקום אחר וירא שמא תחמיץ מבטלה בלבו קוד
שתחמיץ אבל אם החמיצה אין הביטול מועיל אם
הוא אחר זמן אסורו" תמ"ה דין ביעור
החמץ ובו ג' סעי'" א היאך ביעור חמץ שורפו
או מפרר וזורה לרוח או זורקו לים ואפי' הוא ג

לומי המין [illegible] לבאה [illegible]
הרקטן [illegible] אדם [illegible]
וכמו [illegible]
האדם [illegible]
[illegible] מולידים [illegible] שנודע שהכל היה במראה הנבואה [illegible]
[illegible] מן המשל שיהיה במראה הנבואה כמו [illegible]
שהיה בחלום ויחשבו ההמון שהפעולות [illegible]
[illegible] במראה הנבואה [illegible]

החמץ קשה ואין היס מחתכו כמהרה הה״ז מפררו
ואח״כ זורקו ל״ים״ ב׳ ואם נתנו לנכרי קודם
שעה ו׳ הה״ז מות׳ ליהנות בפחמין שלו ומתוך הפס׳
אבל אם שרפו משעה ששית ולמעלה הואיל
וה״ה אסו׳ בהנייה ה״ל לא יסיק בו תנור וכירים
הלא יבשל״ ואם בישל או אפה אותה הפת
ואותו התבשיל אסורי׳ בהנייה הואיל ושרפו
אחר שנאסר בהנייה״ ג׳ קוד׳ זמן אסורו
יכול להשלימו במקו׳ שהעורבים מצויין שם ואם
מצא אחר זמן אסורו של אכלוהו העורבים
א״ע שהמקו׳ הפקר לא יניחנו שם אלא יבערנו״
תמ׳ו מ׳ר שמוצא חמץ בתו׳ המועד״ ובו
ד׳ סעי׳״ א׳ המוצא חמץ בביתו אפי׳ הוא בחול
המועד יוציאנו ויבערנו מיד ואם הו׳ יו״ט יכפה
עליו כלי עד הלילה ואז יבערנו״ ב׳ יש
מ״ש דיו״ט שני דינו כחול המועד לענין זה״ ג׳
גג שלגוי שהיה סמוך לגגו שלי״ש׳ ונתגלגל
החמץ מגגו שלגוי לגגו שלי״ש׳ הה״ז דוחפו בקנה
ואם היה בשב׳ או ביו״ט כופה עליו כלי״ ד׳ מצא
פת בפסח בביתו ואינו יודע אם הוא חמץ אם
מצה מות׳ אפי׳ באכילה דאזלינן בתר בתרא
ואם הו׳ מעופש הרבה שא״א לו להתעפש כ״כ
משנכנס הפס׳ אז ודאי הו׳ חמץ ואם עברו מיני׳
הפס׳ שנוכל לתלות שנתעפש משנכנס הפסח
עד עתה אם נוהגים לאפות בפס׳ פת חמה בכל
יום תולין להקל אפי׳ הו׳ מעופש הרבה שאנו תולין
לומ׳ כל יום אפה פת חם ונתנו עליו ולפ׳כ הרבה
להתעפש״ תמ״ז ד״ין תערובת חמץ
בתוך הפס׳״ ובו י״ב סעי׳״ א׳ חמץ בפסח
אוסר תערובתו בין במינו בין שלא במינו במה
שהו׳ אפי׳ בהנייה ודין תערובתו כדין שאר התע׳
רובות לא מבעי שאוסר בשאר תערובו׳ פחות
מס׳ אוסר בחמץ במשהו׳ אבל אם בשאר
תערובות לא היה צריך ס׳ לא קליפה או נטילה

מקו׳ אף בחמץ כן שחם בחם בלא רוטב די
בקליפה כשאר איסור״ וכן אם נגע ככר חמץ
בככר מצה ושניה׳ חמץ ואין שם דבר המפעפע
לא אסר לא מקום מגעו בלבד לפי שאינו מבליע
יותר״ ב׳ חמץ שנתערב משש שעו׳ ולמטה
עד הלילה אינו אוסר במשהו׳ אלא דינו כשאר
איסורין״ ג׳ חטה שנמצאת בע״פ בתרנגולת
מבושלת מות׳ דבטלה בס׳ אבל אם חממו והתור׳
נגולת בפסח בעוד שהחטה בתוכה חוזרת ליתן
טעם בתוכה בפסח והוי במשהו׳״ ד׳ אם
נתערב החמץ קוד׳ פסח ונתבטל בס׳ אינו חוזר
וניעור בפס׳ לאסור במשהו׳ ויש חולקים״ ה׳
בשר יבש וגבינה ודגים שנמלחו קודם הפסח
ולא נזהרו בהם מות׳ לאכלם בפס׳ מיהו דגים
מלוחין השרויים במים בפסח בכלי חמץ יש
להחמיר ליזהר מהם מפני שהם בולעי׳ בפסח
מפליטת הכלים וחמץ בפסח במשהו׳״ ו׳
מלח ששמו במדוכה מות׳ למלוח בו בשר בפסח״
ז׳ בוסר שדכין קוד׳ מלח ששמו במדוכה
מות׳ למלוח בו בשר בפסח״ ח׳ זתים שנמלחו
להתכבס בסכין חדשה אפ׳ לא נזהרו לכבשם
בקדרה חדשה אם אינה בת יומה מותרין לכ״ע
ט׳ יבש ביבש אע״ג דבשאר איסורין חד
בתרי בטיל חמץ במצה אפ׳ באלף לא בטיל״ ויש א׳
דחמץ שוה לשאר איסורין בזה״ י׳ נותן
טעם לפגם מות׳ גם בפסח״ י״א בין חמץ
שנתערב קוד׳ פסח ועבר עליו הפס׳ בין שנתערב
בפסח ועבר עליו כל הפס׳ בין שעבר הפס׳ על
החמץ ונתערב לאחר הפסח בטל בששים״ י״ב
חמץ נוקשה אפ׳ בעיני׳ אינו אוסר בהנייה לאחר
הפסח והפירואוש חמץ גמור הן ואסורים
בהנייה לאחר הפסח״ תמ״ח דין חמץ
שעבר עליו הפסח״ ובו ז׳ סעי׳״ א׳ חמץ
שלנכרי שעבר עליו הפס׳ מות׳ אפ׳ באכילה״

וכן לפתחין שלו אסורין בהנייה מואל

ב אם גוי מביא לישר' דורון ביום אחרון שלפס'
לא יקבלנו הישר' וגם לא יהא ניכר מתוך מ'
מעשיו שחפץ בו" וטוב שיאמ' שאינו רוצה שיגנ'
לו רשות" ג חמץ שלישר' שעבר עליו הפסח
אסו' בהנייה אפי' הניחו שוגג או אנוס ואם מכרו
או נתנו לגוי שמחוץ לבית קוד' הפס' אעפ"י שישר'
מכירו לגוי ויודע בו של' יגע בו כלל לא ישמרנו
לו עד לאחר הפסח ויחזי' ויתננו לו מות' ובלבד
שיתננו לו מתנה גמורה בלי שום תנאי או ש'
שימכרנו לו מכירה גמורה בדבר מועט אבל
מתנה ע"מ להחזיר לא מהני" ד רשאי ישר'
לומ' לגוי בשעה ה' או קוד' עד שאתה לוקח חמץ
במנה קח במאתים שמא אצטרך ואקחנו ממך
אחר הפס' אבל לא ימכור לו ולא יתן לו על תנאי
ואם עשה כן הר"ז עובר בבל יראה ובבל ימצא'
ה חמץ שנמצא בבית יש' אחר הפס' אסור
אעפ"י שבטל" ו אסו' להאכיל חמצו בפסח
אפי' לבהמות אחרים או שלהפקר" ז אסו' ליתן
בהמתו לגוי להאכילה בימי הפס' אם הוא יודע
שמאכיל אותה פסולת שעורים שהוא חמץ"

תמ"ט דין חמץ שנמצא בחנות ישר'
והפועלים גוים או בהפך" ובו סעי' א' חנות
שלישר' ופועלים שלישר' והפועלים הנכנסים לשם
גוים חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסו' בהנ'"
חנות שלגוים ופועלים שלגוים ופועלים הנכנסין
לשם יש' חמץ שנמצא שם מות' אפי' באכילה"
כך היא גרסת רש"י ורבינו האי" אבל רבינו חננאל
גורס בהפך" ת"נ דין ישר' וגוי שיש
להם שותפות" ובו ד' סעי' א ישר' שהלוה
כבר מהבירו קוד' הפס' צרי' לפרעו אחר הפסח
ויש בו משום בל יראה אם אינו פורעו" ב ישר'
שמקבל מגוי ברבית ככרות בכל שבוע יאמ'
לו קוד' פסח שיתן לו בשבוע שלפסח קמח או
מעות וכיון שהתנה עמו כך אעפ"י שאחר הפס'

נותן לו ככרות חמץ חליפי הקמח והמעות הם
מותרי" ג ישר' וגוי שיש להם תנור בשותפות
אומ' לגוי קוד' הפס' טול אתה שלפסח ואני אטול
אח"כ" ד ישר' שהי' תנור ואפו בו גוים חמץ
בפס' אפי' מעות אסו' לקבל בשכרו דהוי ליה
משתכר באיסורי הנייה ואם קבל שכר המעות
מות' ליהנות בהם" ה יש מי שמתיר להשכי'
תנורו לגוי ע"מ שיאפה בו מצה ואם יאפה בו
חמץ אין זקוק לו" ו מות' לומ' לעבד בפסח
הילך דינר צא וקנה ואכול אעפ"י שיודע שיקנה
חמץ אבל לא יאמ' לו צא ואכול ואני פורע ויש
מתירי' גם בזה אא"כ הקדים דינר או שנשא
ונתן בידו" ז אסו' להשכיר כלי לגוי בפסח
כדי שיבשל בו חמץ אבל משכיר לו חמור
להביא עליו חמץ" תנ"א דיני הגעלת
כלים" ובו כ"ב סעי'" א קדרות שלחרש שנשת'
משו בהן חמץ כל השנה אפי' אותם שעושים
בהם דייסא ומיני קמחין משפשפן היטב כדי
שלא יהא חמץ ניכר בהם" ומות' להשהותם לאחר
הפס' להשתמש בהן בין במינו בין שלא במינו
ומצניען בפס' במקום צנוע שאינו רגיל לילך
שם כדי שלא יבוא להשתמש בהן בפס' וטוב
לסגרם בחדר ולהצניע המפתח אבל היסק
שיסיקם באש אינו מועיל להם ולא לשום כלי
חרס שנשתמש בהן חמין אפי' ע"י האור לא
שעירב לתוכן רותחין ואפי' אם ימלאום גחלים
דחיישינן דלמא חייס עליהו שמא פקעי ולא
עביד להו הסקה כמו שצריך ומיהו אם החזירם
לכבשן שמצרפין בו כלי חרש חדשים מותרי'
דכיון שמכניסין להיסק גדול כל כך ודאי לא
חייס עליהו דלמא פקעי אבל לתנורים שלנו לא
ב כובא שהוא כלי שעושים מלבנים ועפר
וזפתים ומטגנים בו וכן תנור קטן שקורין פורני'
הסיקו מבחוץ ואמ' לאפות בו בפס' דאין חמץ

שבו כפלט בכך ואם מילאו מכבים שרי״ ג
סלינן מגעילן בכלי ראשון ומותרי׳ וכלי ראשון
נקרא שהרתיחו בו מים על האש אפ׳ אינו עתה
על האש רק שעדנו רותח וקוד׳ ההגעלה צריך
לשופם יפה במשחזת או מרחים להעביר כל
חלודה שבהם קוד׳ הכשירו הלכך אם יש בו גומות
ואינו יכול לנקותו יפה אין מועיל לו הגעלה לבד
צרי׳ ליבון במקו׳ הגומות״ ד כלים שמשתמשי׳
בהן ע״י האור כגון שפודים ואסכלאות וכיוצ׳ בהם
צריכי׳ ליבון והליבון עד שיהו׳ ניצוצות ניתזות
מהן״ ה כלים שנשתמש בהם חמץ כפי תשמישן
הכשירן אם תשמישן בכלי ראשון כגון כף
שמגיסין בו בקדרה צרי׳ להכשירן בכלי ראשון
ואם תשמישן בכלי שני הכשירן בכלי שני וכלי
שמשתמשין בו בעירוי שמערה מכלי ראשון
לא סגי ליה בהכשר דכלי שני לא צרי׳ לערות
עליו מכלי ראשון״ ו כל כלי הולכין בו אחר
רוב תשמישו הלכך קערות אע״פ שלפעמים
משתמשין בהן בכלי ראשון על האש כיון
שרוב תשמישן הוא בעירוי שמערה עליהן
מכלי ראשון כך הוא הכשירן״ ז יש מ״ש
דכבות העשויות מקרן אין להם תקנה בהגעלה
דכיון שמתגלגלין במים חמין חיישינן דלמא
חייס עליהו״ ח א׳ כלי עץ וא׳ כלי אבן וא׳ כלי
מתכות דינם להכשירם בהגעלה״ ט
המגעיל קוד׳ שעה ה׳ יכול להגעיל ביחד כלי ראש׳
וכלי שני וכלים שבלעו דבר מועט ואינו חושש״
י כלים שמולחים בהם הבשר יש מצריכים
להם הגעלה ויש מי שחולק ומא״י רבינו״
יא מחבת שמטגנין בה מותרת בהגעלה ואם
היא ארוכה מגעיל חציה והופך עוד ומגעיל
חציה האחר ואם היא ארוכה ביותר מלבנה
באמצע״ יב כל הכלים צריך להגעיל
ידותיהם כמותם״ יג כלי שיש בו טלאי

אם קדם הטלאי להבליע האיסור אין צרי׳ להסירו
דכבולעו כך פולטו ואם קדמה בליעת האיסור
לטלאי צרי׳ להסיר הטלאי קודם הגעלה או ישים
גחלים על מקום הטלאי עד שישרף גוף האיסור
אם ישנו ואח״כ מגעיל כל הכלי ואם הוא של עץ
אין לו תקנה אא״כ ירחיב הסדק כ״כ שיוכל להוצי׳
משם מה שבתוכו״ יד כסוי של ברזל
שמכסין בו הקדר׳ צרי׳ הגעלה כיון שמזיע
בכל שעה מחום הקדרה ואם נתנוהו בפסח
על הקדרה בלא הגעלה כל התבשיל אסור
שזיעת הכסוי מתערבה בתבשיל״ טו
כסוי של ברזל שמשימי׳ אותו על הקדרה
כשנאפית על הכירה צרי׳ ליבון״ יו מדוכה
מותר בהגעלה ואם היא גדולה שאינו יכול
להכניסו ביורה משים בה מים רותחין ומכניס
בה אבן רותחת ועולה הרתיחה בכל שפתה
דכל כה״ג הוי הגעלה דכלי ראשון״ יז הדף
שעורכים עליו כל השנה וכן עריבה שלשים
בה צריכי׳ הגעלה״ יח הנפה צרי׳ לדקדק
בה מאד לנקותה מכתיתי החמץ הנדבק בה
ונסרך ונדבק בנקבי אריגת הנפה ובעץ שנה
ויש שפכו אותה במים יפה יפה וזה״ה לכל שאר
כלי הלישה שהשפשוף בהם עיקר גדול״ יט
הרחת שקורים פאל״ה י״א שאין מועיל לה הגעלה
וצרי׳ לקנות חדשה״ כ השלחנות והתיבות
שמצניעין בהן אוכלין כל השנה רגילים לערות
עליהם רותחין לפי שלפעמים נשפך מרק מן
הקדרה לתוכן״ כא חביות של חרס שנתנו בהם
שכר שעורים מותרין בהגעלה או בעירוי ג׳ ימים״
כב כל הכלים אפ׳ של חרס שנשתמש בהן
חמץ בצונן מות׳ להשתמש בהן אפ׳ בחמץ חוץ
מבית שאור ובית חרוסת שאע״פ של נשתמש בהן
חמץ לא בצונן אסו׳ להשתמש בהן מצה בחמין
אבל בצונן להניח בהם מצה תמיד מות׳ אבל

אסו ללוש בהן אבל זה בלא הגעלה אבעי הגעלה
אפי' ביתשאר וחרוסת מותרין אם אינם של חרס
אבל לשל חרס לא מהני הגעלה ואפי' לא נשתמש
בהן חמץ אלא בצונן לא ישתמש בהן מצה אלא
בצונן והאידנא כהוג עלמא דלא לאשתמושי בהו
בפסחא במנא דפחרי עתיקי" כג כלי חרש
המצופים בהתוך זכוכית דינם ככלי חרס" כד
כלי עץ המצופים בסממנים שקורין בלנ"ס דינם
ככלי חרש" כה כל כלי השתיה בין צלוחיות
בין כוסות מותרין בשטיפה בין שהם של זכוכית
בין שהם של עץ בין שהם של מתכת בין שהם של
חרש ואעפ"י שלפעמי' נותנין בהן לחם חם כיון שרוב
תשמישן אינו אלא בצונן סגי בשטיפה של הלכו
בכל כלי אלא אחר רוב תשמישו" כו כלי זכוכית
אפי' מכניסן לקיום ואפי' נשתמש בהם בחמין אין
צריכי' שום הכשר שאינם בולעין ובשטיפה בעלמא
סגי להו" כז שמרישן שצלו בו עופות בפסח
מותרין אעפ"י שמקודם צלו בו בשר מלוח
ממלח של כבדך" תנב זמן הגעלת
הכלים" ובו ז' סעי'" א יש ליזהר להגעיל
קוד' שעה חמישי' כדי שלא יצטרך לדקדק את
הכלים בני יומן או לאו ובין אם מגעיל כלים
שבליעתן מועט עם כלים שבליעתן מרובה
ובין אם משהה הכלים בתוך היורה יותר מדאי
ואינו משהה אותם כ"כ ובן כדי שלא יצטרך ליזהר
שלא ינוחו המים מרתיחתן ושלא יכניס הכלים
עד שלא ירתיח המים" ובן כדי שלא יצטרך ש..
להגעיל היורה הגדולה שמגעילין בה תחלה
וסוף" ב יש ליזהר מלהגעיל כלי בשר
וכלי חלב ביחד אא"כ א' מהן אינו בן יומו" ג
לא יניח כלים הרבה לתוך כלי ויגעילם יחד"
ד אם מגעיל בצבת יגלגל הכלי דאל"כ במקום
הצבת לא סליק דיקולא רמיא" ה אין מגעילין
בחמי טבריא אפי' כלים שדינם ככלי שני מפני

שאינם תולדות האור" וכבולעו כך פולטו מה
מה בולעו ע"י תולדות האור כך פולטו אף ע"י
תולדות האור" ו כלי גדול שאינו יכול ל...
בתוך כלי אחר מחמת גדלו עושה שפה ר...
מטיט כדי שיתמלא היטב ויגעו המים בשפתו
וממלאו מים ומרתיחו או יקח אבן רותחת או ...
אש וישליכנו לתוכו בעודו רותח ומתוך כ...
ירתיחו המים יותר ויעלו על שפתו" ז נוהגין
לשטוף הכלי במים קרים אחר הגעלה מיד"
תנג דיני החטים וטחינתם למצות" ובו
ט סעי'" א אלו דברים שיוצאין בהם ידי חובתו
מצה בחטים ובשעורים ובכוסמין ובשבולת
שועל ובשיפון אבל לא באורז ושאר מיני
קטניות וגם אינם באים לידי חמוץ ומותר ל...
מהם תבשיל" ב העושה עיסה מן החטים
ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא בה ידי
חובתו בפסח" ג אם לא בירדו החטים מא...
עכבר אין בכך כלום" ד החטים שעושין
מהם מצות מצוה טוב לשמרן שלא יפלו עליהם
מים משעת קצירה ולפחות משעת טחינה ו...
הדוחק מותר ליקח קמח מן השוק" ה האיד...
אסור ללתות בין חטים בין שעורים" ו שק...
שנותנים בהן קמח כל השנה אם רוצה ליתן...
קמח ומכבסין אותם יפה צריכי' להתיר קודם
הכיבוס כל התפירות שבהם בקצוות או אם ...
מטולאים" ז כשמוליכים השקים שיש ...
קמח מהרחים אסור להניחן ע"ג בהמה שאין
אוכף או עור עב תחת השק" ח נוהגין ל...
הרחים משום דזמנין שהניחו בהם תבואה לתותה
לסלת" ונוהגים שקמח הראשון שנוטחן אחר
הניקור שומרין אותו עד לאחר הרגל" ט
צריך לטחון החטים יום או יומים לפני הלישה
ואם טחנו בעי"ט אסור ללוש מצה בו ביום ...
שהקמח בשעת טחינה רותח ומחמם המים

והעיסה כוחה להחמיץ" תנ״ד כאי זה
מצה אינו יוצא ידי חובתו" ובו ד׳ סעי" א אין
יוצאין לא בפת קובין ולא בפת מורסן אע״פ שלש הוא
את העיסה בקובין ובמורסן שבת ויוצא בה ויוצא
במצה מסלת נקייה ביותר ואין אומרים אין זה
לחם עוני" ב עיסת הכלבים בזמן שהרועים
אוכלים ממנה יוצאין בה ואם לאו אין יוצאין בה
שאין זו משומרת לשם מצה" ג ליכא בזמן
דידע למחלט הלכך כל מין חליטה אסו" ד אין
אדם יוצא ידי חובתו במצה גזולה ב״א כשגזל
מצה אבל אם גזל חטים או קמח ועשאו מצה יוצא
בה שקנאם בשנוי ודמים הוא לבד חייב לו"
תנה דין מים שלנו" ובו ד׳ סעי" א אין
לשין אלא במים שלנו בין שהם מי בורות ומעינות
בין שהם מי נהרות ושואבין אותם מבע״י או בין
השמשות ואין לשין בהן עד שיעבור עליהן הלילה
כולו ויכולים לשאוב יום א׳ לימים הרבה ואם
[illegible]ין חם יניחם במרתף שהוא קר ואם בזמן קר
יניחם באויר כי המרתף הוא חם וצריך להשכים ב׳
להכניסם לבית קור ש׳ זרח השמש ואפי׳ ביום המ׳
עונן" ב יש שמים המכונסין בכיסתירנה מות
ללוש בהם סמוך לשאיבתם ואין להקל בדבר אם
לא בשעת הדוחק" ג אין לשין במים חמין אפי׳
לא נתחממו לא בחמה ולא במים הגרופין מדוד
גדול שנחשתו עבה והג״ה מ״ל מקום האש ומים
שבתוכו פושרים אפ׳ כשאין האש תחתיו ואם
עבר ולש בין באלו בין בחמים של כנו אסור ויש
חולקים ומתירים בלש במים של לנו" וי״א דשוגג
מותר ובשעת הדוחק יש לסמוך עליהם" ד
מים של לנו שנתבטלו חד בתרי במים שלנו
לשין בהם" ה נוהגין של ליתן מלח במצה ונכון
הדבר" ו לש המצה בקצח ובשומשמין ובמיני
תבלין כשרה כיון שיש בה טעם מצה ומ״מ אין
ליתן בה תבלים לפי שהוא חד ומחמם העיסה"

תנו שיעור כמות לישת המצות" ובו ג׳
סעי" א אין לשין לפסח עיסה גדולה משיעור
חלה שהיא מ״ג ביצים וחומש ביצה בינוניים והוא
עשרון" וכן ישער אותה ימלא כלי מים ויערה
המים ממנו לכלי אחר ואח״כ יתן בו מ״ג ביצים ואח
ויחזיר בו המים שעלה ממנו והמים שיותרו
יתנם בכלי אחר והכלי המחזיק אותה הוא המדה
למלאתו מקמח והמדה מחוקה ולא גדושה ושי׳
עורה מקמח חטה מצרית תל״ב דרהם מצריים
בקירוב" ב אם לש יותר משיעור זה מותר בדי
עבד" ג אע״פ שאין מודדין קמח ביו״ט לדלוש
ביו״ט שלפסח שאין לשין עיסה גדולה מעשרון
מותר למודד" ויש אומרים לא יקח באומד הדעת
ולא ירבה על עשרון" תנ״ג דין הנהגת
החלה בעיסת מצה" ובו ג׳ סעי" א מפני שצריך
לדקדק בשיעור העיסה של להרבות בהן משום
חשש חימוץ ומוטב שימעט בה לכן טוב לקרב
העיסות יחד בשעת הפרשת חלה שישקו זו בזו
דשמא יש בהם שלא יהיה בה כשיעור ואם לא הפריש
חלה בעודה עיסה מפני המהירות יפרישנה אחר
אפייה מיד שיתן כל המצות בסל והסל מצרפן מצרפן
לחלה וזהו הדרך היותר נכון" ב הלש עיסה
ביו״ט שלפסח לא יקרא שם לחלה עד שתאפה
שאם יקרא לה שם אינו רשאי לאפותה ואם
יניחנה כך תחמיץ ואינו רשאי לשרפה ביו״ט ואם
שכח וקרא לה שם יטילנה לצונן וימנענה מל׳
החמיץ" תנ״ה מנהג ללוש המצה בע״פ
ובו סע׳ א׳" נוהגים שלא ללוש מצת מצוה בע״פ עד אחר
ו׳ שעות שהוא זמן הקרבת קרבן פסח ובי״ד שחל
להיות בשבת לשין בע״ש אחר ו׳ שעות" תנ״ו
מקום וסדר לישת המצות" ובו ו׳ סעי" א
אין לשין במקום השמש וביום המעונן אפי׳ תחת
כל אויר הרקיע משום דיומא דעיבא כוליה שמשא
ולא יתקרב ללוש אצל התנור מפני חום התנור"

ב לא יניחו העיסה בלא עסק שיעור מיל דהוי
אפי' רגע א' כל זמן שמתעסקים בו אפי' כל היום
אינו מחמיץ ואם הניחוהו בלא עסק שיעור מיל
הוי חמץ ושיעור מיל הוי רביעית שעה וחלק
מעשרים מן השעה ואחר שנתעסק בבצק ונתחממו
הידים אם יניחוהו בלא עסק מיד יחמיץ ואם
התחילו בשתי עיסות כאחת והחמיצה האחת
בידוע שהחמיצה גם השנית אף אם אין רואין בה
סימני חמוץ" ואם החמיצה עד שיש בה סדקים
אפי' לא נתערבו הסדקים זה בזה אלא הולך הנה
ואחד הולך הנה הוי חמץ גמור והאוכלו חייב כרת ואם
אין בו סדק אלא הכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו
האוכלו פטור" ג אם האשה שהיא לשה היא
מקטפת במים לא תקטף באותן מים שמצננין
בהן מפני שהם מתחממים ומחמיצין את העיסה
לא יהא לה כלי אחר מלא מים שתקטף בו" ד
אם לש אחר זמן איסור חמץ לו המים עם שאר
המים שרוחצים בהם לא ישפכם אלא במקום מדרון
כדי שלא יתקבצו במקום א' ויחמיצו" ה עברה
ולשה תחת השמש הפת מותרת" ו אם העיסה
רבה לא יוסיף בה קמח אלא עושה עיסה קטנה
מגיבול קשה ויערבנה עם העיסה הרבה"

תנ"ה דיני מצת המצוה" ובו ג' סעי' א אין
לשין מצת מצוה ולא אופין אותה ע"י גוי ולא ע"י
חש"ו" ב הרא"ש היה משתדל במצת מצוה
ועומד על עשייתם ומזרז העוסקים בה ומסייע
בעריכתן וכן ראוי לכל אדם לעשות לה טפל הוא
בעצמו במצוה" ג הלש אחר זמן איסור
חמץ יאמ' בשעת לישה כל פירורים שיפלו בשעת
לישה ועריכה וכן בצק הנדבק בכלים אני מבטל
אותם כדי שנמצא שמבטלם קודם חמוצן"
ד אין עושין סריקים המצויירין והיינו לצייר
בפת כמין חיה ועוף אבל כל מה שעושין אותו
במסרק כדי שלא יתפח וכן מה שמנקבין א'"

המצות מותר ומ"מ טוב למהר לעשותם שלא ישהו
בהם" ה אין עושין בפסח פת עבה טפח" ו
אין להקל במה שהחמירו הקדמונים שלא לעשות
פינ"דיש או פלאו"ניש" ז אין ליתן בצים שלמי'
במצה שתיאפה עמהם"

תנ"א דיני
אפיית המצה" ובו ה' סעי' א תנור שאופין בו
חמץ צרי' ליזהר כשיסיקוהו כדי לאפות בו מצה
שילכו הגחלים על פני כולו ואין די לו בלהבה
דכמו שבולע ע"י גחלים כך פולט ע"י גחלים
ושיהו ניצוצות ניתזין ממנו הלכך אם הסיקו
כמה פעמים קודם הפסח אינו מספיק לו אלא
כיון להתירו לצורך פסח כי שמא לא הלכו הגחלים
על פני כולו כל זמן שלא כיון לכך ויש נוהגים ש
להטיל בו קרקע חדש כדי שלא יצטרכו הסקה
ומנהג יפה הוא" ב טפקא שלחרס חדשה
לא"ש הסיקה מבפנים או מבחוץ מותר כיון שה
האור שולט תחתיה אע"פ שאין שלהבת עולה
על גבה מרתח רתח והפת נאפית מיד ואינו
בא לידי חמוץ אבל צרי' להסיק תחלה בין
תנור בין טוביא בין באלפס בלא מים כבין
אבל להדביקו תחלה ואח"כ להסיק יש אוסרים
וטוב ליזהר ויש מי שראוי למחות שלא יעשו
הרדות בחמץ" ג מצה שנאפית עד שאם
פורסין אותה אין חוטין נמשכין ממנה יוצאין
בה" ד יוצאין במצה שרויה והוא שלא
נמוחה אבל אם בישלה אינו יוצא בה" ה
אם אפו חמץ עם מצה לא נאסרה אא"כ נגעה
בחמץ ונוטל ממקום שנגעה כדי נטילת מקום
והשאר מותר"

תנ"ב דיני מי פירות
אם מחמיצין" ובו ג' סעי' א מי פירות
בלא מים אין מחמיצין כלל ומותר לאכול בפסח
עיסה שנלושה במי פירות אפי' שהתה כל
היום אבל אין יוצא בה ידי חובה מפני שהוא
מצה עשירה וקרא כתיב לחם עוני" ב מי

פירות

מיוחדים ונעתק ממקום למקום מכל אלו הדברים יורו שיהיה
[illegible]

פירות עם מים ממהרין להחמיץ יות' משאר
עיסה הלכך אין ללוש בהם ואם לש יאפה
מיד" ג' מותר ללוש מיין אע"פ שאא"א לו בלא
טפת מים שנופלת בשעת הבציר ואף לכתחלה
רגילים ליתן מים בשע' הבציר כדי להתיר
ניצוק אע"פ אין לחוש להם הואי' וכבר נתבטלו
המים בין קו' שלשו העיסה" ד' מי בצים
ושאר משקין כולהו בכלל מי פירות" ה'
הלש עיסה במי פירות טוב לעשותה פחו' משיעור"
כדי שלא תתחייב בחלה" ו' חטה שנמצאת בבשלן
בדבש אובין וחומץ מות' ובלב' שלא נתערב
בהם מים" ז' יש לבדר המלח קו' פסח
מחטים שלא יהיו בתוכו כי כשהמלח מתלחלח
הוא נכנס מעט בחטים ומתחמץ"
תמ"ג אס מותר לחרוך שני שבלים
יחד וריני כרמל" ובו ג' סעי' א' מותר
לחרוך שני שבלים ביחד ולא חיישינן שמא
יצאו מים מאחת לחברתה שהם מי פירות ואינם
מחמיצין" ב' ותיקא שהוא תבשיל העשוי
משמן ומלח עם קמח מות' והוא שלא יהא בו מים"
ג' כרמל שמהבהבין אותו באור וטוחנין אותו
אין מבשלין הקמח שלו במים שמא לא נקלה
באור יפה ונמצא מחמץ כשמבשלין אותו וכן
כשמוללין הקדרות החדשות אין מבשלין בהן לא
מצה אפויה שחזרו וטחנו אותה" תמ"ד
חרדל שנתערב בתוכו קמח" ובו סעי' א'
טיבול
חרדל או שאר מיני שיכול שיש בהן מים אין נותנין
החרדל
בהן קמח ואם נתן לתוך אכלו מיד ולא ישהבו
שמא יחמיץ ובשאר מיני טיבולים כיון שאינן
חריפים כמו חרדל ודאי החמיץ וצרי' לשרפו אם
הוא אחר זמן איסור חמץ" תמ"ה דיני
מורסן בפסח" ובו ג' סעי' א' אין שורין מורסן
לתרנגולים בשום פנים ולא חולטין" ב' אין
האשה שפה מורסן על בשרה אפי' ביבש" ג' אם

שפשפו מורסן באווז לח ממים יש מי"ש שהאווז
אסור" תמ"ו הדיו' ומי רגלים ודומיו
מחמיצים" ובו ו' סעי' א' לא ילעוס אדם חטים
ויתן ע"ג מכתו מפני שהן מחמיצות שהרוק
מחמיץ" ב' הנותן שעורים לבהמתו ומצא
בהן דיר צרי' לבערם" ג' שק מלא קמח שנתלחלח
מהא מזיעת החומה מות' ויש אוסרים" ד'
נפלו מים על קמח או נתלחלח השק יאחוז
בידו כל המקום המתלחלח בשק עד שיריק
כל הקמח שבשק ואח"כ לעשות כן יריקד
הקמח והשאר מות' ודוק' כל זמן שהוא מלוחלח
אבל אם נתיבשה הלחלוחית לא מהני ריקוד
דמיפרך ומתערב עם השאר ואסו' לאכלו
בפס' אא"כ ירקדנו וישמרנו עד אחר הפסח ואם
נתייבש בפס' אסו' לשהותו" ה' הטל מחמיץ
וכן מי רגלים ומי הפה והחוטם והעין והאוזן"
ו' קמח שנפל עליו דלף אפי' כל היום אינו בא לידי
חמוץ והוא שהא הדלף טורד בלי הפסק ויאפנו
מיד לכשיפסק ואם הוא מסופק אם הדלף טורד
אם לאו אסור" תמ"ז חטים שנפל
עליהם מים ותבשיל שנמצא בתוכו חטה" ובו י"ז
סעי' א' דגן שנטבע בנהר או שנפל עליהם
מים רבים שאסו' לאכלו כך אסו' לקיימו לא ימכרו
לישראל ומודיעו כדי שיאכלנו קו' הפס' ואם
מכרו לגוים קו' הפס' מוכר מעט לכל א' וא' כדי
שיכלה קו' הפסח ואם שמא יחזור הגוי וימכרנו
לישראל" ב' דגן זה שנטבע בנהר או שנפל
עליו מים אע"פ שלא נתבקעו אסו' דכיון דמיבח ניחא
אתי לידי חמוץ" ג' חטים שבאו בספינה אם כן
יבשות לקשות ולא נשתנה מראיהן אחזוקי
איסורא לא מחזקינן" ד' שנה שרבו גשמים
וירדו על ערמות שבשדות עד שיהיו קצרי'
מהשבלים שעל הערימות מעלים צמחים אין
חוששין לקחת חטים שלאותה שנה" ה' דגן

שבמחובר שנת׳ יבש לגמרי ואינו צרי׳ לינק
כמן דמנח בכד״א דמי ומקבל חמוץ אם ירדו עליו
גשמים״ ו׳ חטים שנמצאו בהם מבוקעות מ״ש
מותרות מפני שהדבר מצוי שבשע׳ גשמ׳ עליונות
הגדיש ותחתיתו מתחמץ ומתבקע ואין המים
נוגעים באמצעיתו כלל״ ז׳ ישר׳ שיש לו בורות
מלאים חטים חושש שמ׳ ישבקר קעות הבור
וקירותיו חטים מבוקעים מלחות הבור והארץ
בביטול בעלמא סגי״ ח׳ דבש שלגוים אין
מחזיקין בו איסור ואוכלין אותו״ ט׳ תבשיל
שנתבשל ומצאו בו שעורים או חטים אם נתבקעו
ממש הרי כל התבשיל אסור ואם לא נתבקעו
ממש התבשיל מות׳ ואותם חטים או שעורים
שורפין אותם״ י׳ תורנגולת מבושלת שנמצא
בה בפס׳ חטה מבוקעת מות׳ למכרה לגוי שאינה
נמכרת יות׳ ביוקר בשביל החטה שנמצאת בתוכה
ואם נמצאת ביום ה׳ שלפס׳ מות׳ להשהותה עד
אחר הפסח״ יא׳ אם נמצאת חטה בקועה
בעיסה או במצה אפי׳ יסיר ממנה כדי נטילת
מקום והשאר מותר ויש מי שאוסר כל העיסה
או אותה מצה וראוי לחוש לדבריו ואם לא במקום
הפסד מרובה או בשע׳ הדוחק״ יב׳ אם מלגו
תורנגול׳ ואח״כ מצאו במים גרעין חטה בקועה
אסור התרנגול׳ אם נמצאת חטה או לחם חמץ
בכלי שלמים ואין בו כדי ליתן טעם ובישלו
באותם מים תבשיל או לשו עיסה מותר ויש מי
שאוס׳ אם הו׳ בתוך הפסח״ יג׳ אם הגעילו
יורה מחומצת בת יומה וירדו המים לבור
בתוך הפס׳ אסו׳ לשתות מימיו בפסח״ יד׳
אם נמצאת חטה מבוקעת בתורנגולת קודם
מליחה די בשטיפה ואם אחר מליחה די בקליפה
ויש מחמירים לומ׳ שמעמיק כל סביבותיה
וחותך ומשליך ואם נמצאת עמה תורנגולות
אחרות קולף את כולם״ טו׳ תורנגולת צלויה

שנמצא בה חטה מבוקעת בתוך הפס׳ חותך מקומה
פעמעו לפי אומד הדעת וי״א אוסרי׳ את כולה לפי
שכשהופכים השפוד מתפשט הטעם בכל
התורנגולת ויש מי שאוס׳ כל התורנגולו׳ הצלויות
עמה באותו שפוד הנוגעות זו בזו כי ע״י
השפוד מתפשט מזו לזו״ יז׳ חטה או שעורה
שנמצאת בזפק העוף לאחר שהבהבו אותו
העוף מות׳ והחטה והשעורה צרי׳ לשרפם
דלא חשיבי כמעולים״

תסח שלא

לעשות מלאכה בערב פס׳ אחר חצות״ ובו י׳ סע׳
העושה מלאכה בע״פ מחצות היום ולמעלה
משמתין אותו ואפי׳ לעשו׳ בחנם אסור ויש מי
שאוס׳ אפי׳ ע״י גוי ויש מי שמתיר״ ב׳ בד״א
בשעושה מלאכה להשתכר אבל מתקן הוא כלי
לי״ט וכן מי שכותב ספרי׳ לעצמו דרך לימודו
מותר״ ג׳ קודם חצות מקו׳ שנהגו לעשות
מלאכה עושים מקו׳ שנהגו של׳ לעשות אין
עושין״ ד׳ ההולך ממקום שעושין למקום
שאין עושין לא יעשה בישוב מפני המחלוקת
אבל עושה הוא במדבר״ וההולך ממקום שאין
עושין למקו׳ שעושין לא יעשה נותנין עליו
חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקו׳ שהלך
לשם ואעפ״כ לא יתראה בפניה׳ שהו׳ בטל מפני
איסור לעולם ל׳ ישנה אדם מפני המחלוקת׳ וכן
מי שדעתו לחזור למקומו נוהג כאנשי מקומו
בין להקל בין להחמיר והו׳ של׳ יתראה בפני אנשי
המקו׳ שהו׳ בו מפני המחלוקת״ ה׳ אפי׳ במקום
שנהגו לעשות לא יתחיל בתחלה מלאכה בי״ד
אעפ״י שהו׳ יכול לגמרה קוד׳ חצו׳ לא ג׳ אומניות
בלבדהם שמתחילין בהן במקו׳ שנהגו לעשות
ועושין עד חצו׳ ואלו הן החייטים והספרים והכובסין
אבל שאר אומנו׳ אם התחיל בהן קוד׳ י״ד הוא
שיגמור עד חצו׳״ ו׳ מושיבין שובכין לתרנ׳
נגולים בי״ד ורהינו לתקן מקו׳ שיעמדו התורנגולים

והתורנגו׳

והתור נגלות״ ז׳ תרנגולת שישבה ע״ה ביצים
ג׳ ימים או יות׳ ומתה מושיבין אחרת תחתיה כדי
של׳ יפסדו הביצים״ ח׳ גורפין זבל מתחת רגלי
בהמה״ ט׳ הזבל שבחצר לא יוציאנו אלא יסלקנו
לצדדין ואם נתרבה כח״צ יוציאנו לאשפה״ י׳
מוליכים ומביאים כלים מבית האומן כל היום
אע״פ שאינם לצורך המועד״ תסט
שלא ליחד בשר לפסח״ ובו סעי׳ א׳ אסור לומ׳
על שום בהמ׳ בין חיה בין שחוטה בשר זה לפסח
לפי שנראה שהקדיש מחיים להקריבו פס׳ ונמצא
אוכל קדשים בחוץ ול״א יאמ׳ בשר זה לי״ט אבל
מותר לומ׳ חטים אלו לפסח״ תע׳ שהבכורות
מתענין בע״פ״ ובו ג׳ סעי׳ א׳ הבכורות
מתענין בער׳ הפס׳ בין בכור מאב בין בכור
מאם ויש מ״ש שאף נקבה בכורה מתענה״
ב׳ אם חל ער׳ פס׳ בשב׳ י״א שמתענ׳ הבכורות
ביום ה׳ וי״א שאינם מתענים כלל״ ג׳ האסטנס
מתענה בע״פ כדי שיאכל מצה לתאבון״
תעא׳ בערפסח אחר ישעה חמישית אסו׳
לאכול פת״ ובו ג׳ סעי׳ א׳ אסו׳ לאכול פת
משעה עשירית ולמעלה כדי שיאכל מצה
לתיאבון אבל אוכל מעט פירות או ירקות אבל
לא ימלא כריסו מהם ויין מעט לא ישתה משו
דמסעד סעיד אבל אם רצה לשתות יין הרבה
שותה מפני שכשהו׳ גורר תאות המאכל״ ב׳
קו׳ שעה עשירית מות׳ לאכול מצה עשירה״
ג׳ אם התחיל לאכול קו׳ שעה עשירי׳ ומשכה
סעודתו עד הלילה דינו כמו בשבתות ושאר
ימים טובי׳ שנתבאר בסי׳ רע״א״ תעב׳ דיני
היסבה וד׳ כוסות״ ובו י״ו סעי׳ א׳ יהיה שלחנו
ערוך מבע״י כדי לאכול מייד כשתחשך ואף אם
בבית המדרש יקום מפני שמצוה למהר ולאכול
בשביל התינוקות של׳ יישנו אב׳ לא יאמ׳ קידוש
קו׳ שתחשך״ ב׳ יסדר שלחנו יפה בכלים

נאים כפי כחו ויכין מקום מושבו שישב
בהיסבה דרך חירות״ ג׳ כשהוא מיסב
לא יטה על גביו ולא על פניו ולא על ימינו לא
על שמאלו״ ד׳ אשה אינה צריכה היסבה
אא״כ היא חשובה״ ה׳ בן אצל אביו צריך
היסבה אפי׳ הוא רבו מובהק תלמיד לפני רבו
אינו צרי׳ היסבה אפי׳ אינו רבו מובהק אא״כ יתן לו
רבו רשות ות״ח מופלג בדורו אע״פ שלא למד ממנו
כלום חשוב כרבו ואינו צרי׳ היסבה״ ו׳ השמש
צרי׳ הסיבה״ ז׳ כל מי שצרי׳ הסיבה אם אכל או
שתה בלא הסיבה לא יצא וצרי׳ לחזור לאכול ולשתות
בהסבה״ ח׳ צרי׳ לשתות ד׳ כוסות על הסדר ואם
שתאו זה אחר זה של׳ כסדר לא יצא״ ט׳ שיעור
הכוס רביעית לאחר שימזגנו וישתה כולו או רובו
אם יש הרבה רביעי׳ שותין ממנו כל בני אדם
כמנין רביעיות שבו וי״א שצרי׳ לשתות רוב הכוס
אפי׳ מחזיק כמה רביעיות״ י׳ מי שאינו שותה
יין מפני שמזיקו או שונאו צרי׳ לדחוק עצמו
ולשתות לקיים מצות ד׳ כוסו׳״ י״א מצוה לחזר
אחר יין אדום״ י״ב יוצאין ביין מבושל ובקונדיטון״
י״ג אפי׳ עני המתפרנס מן הצדקה ימכור מלבושו
או ילוה או ישכיר עצמו בשביל יין לד׳ כוסות״ י״ד
גם הנשים חייבות בד׳ כוסו׳ ובכל מצות הנוהגות
באותו לילה״ ט״ו תינוקות שהגיעו לחינוך מצוה
ליתן לכל א׳ כוסו לפניו״ י״ו מצוה לחלק לתינוקות
קליות ואגוזים כדי שיראו שינוי וישאלו״
תעג׳ דיני כוס ראשון וסדר הפסח עד כוס
חמישי׳״ ובו ז׳ סעי׳ א׳ מוזגין לו כוס ראשון
ומקדש עליו ומב׳ שהחינו ואם חל בשב׳ אומ׳ ויכלו
ואם חל במוצ׳ שבת אומ׳ יקנה״ז ואם שכח להבדיל
ולא נזכר עד שהתחיל ההגדה ישלים ההגדה עד
גאל יש׳ ואח״כ יבדיל״ ב׳ שותה בהסיבה ואינו מברך
אחריו״ ג׳ אם ירצה לשתות כמה כוסות הרשו׳
בידו ומ״מ ראוי ליזהר של׳ לשתות בין ראשון לשני

אם לא לצורך גדול כדי שלא ישתכר וימנע מלעשו׳
הסדר וקריאת ההגדה״ ד׳ מביאין לפני בעל
הבית קערה שיש בה ג׳ מצות ומרור וחרוסת
וכרפס או ירק אחר ושני תבשילין א׳ זכר לפסח
וא׳ זכר לחגיגה ונהגו בבשר וביצה והבשר נהגו
שיהיה זרוע ונהגו שהבשר יהיה צלי על הגחלים
והביצה תהיה מבושלת״ ה׳ אלו ירקות שיוצא
בהן ידי חובה״ חזרת עולשין תמכא חרחבינא
מרור ויוצאין בעלין שלהן ובקלחן אבל לא בשורש
ולא שבעלים אין יוצאין אלא כשהן לחים ובקלחים
יוצאין בין לחים בין יבשים אבל לא כבושין ולא
שלוקין ולא מבושלין וכולן מצטרפין לכזית שהוא
שיעור שלהם״ ועיקר המצוה בחזרת ואם אין לו
חזרת יחזור אחר ראשון ראשון כפי הסדר שהם
שנויים״ ו׳ נוטל ידיו לצורך טיבול ראשון ולא
יברך על הנטילה ויקח מהכרפס פחות מכזית
ומטבלו בחומץ ומברך בפה״א ויאכל ואינו
מברך אחריו ויקח מצה האמצעית ויבצענה
לשנים ויתן חציה לא׳ מהמסובין לשמרה לאפי׳
קימון ונותנין אותה תחת המפה וחציה השני
ישים בין השתי שלמות ויגביה הקערה שיש
בה המצות ויאמר הא לחמא עניא עד מה נשתנה
ואז יצוה להסירם מעל השלחן ולהניחם בסוף
השלחן כלו כבר אכלו כדי שיראו התינוקות וישאלו״
ז׳ מוזגין לו מיד כוס שני כדי שישאלו התינוקות
למה שותין כוס ב׳ קודם סעודה ואם אין חכמה בבן
אביו מלמדו ואם אין לו בן אשתו שואלתו ואם
לאו הוא שואל את עצמו ואפי׳ ת״ח שואלים זה לזה
מה נשתנה כו׳״ וכשמתחיל עבדים היינו לפרעה
מחזיר הקערה שבה המצות לפניו וקורא כל
ההגדה וכשיגיע למצה זו צריך להגביה להראו׳
תה למסובין שתתחבב המצוה עליהם וכן
כשיגיע למרור זה וכשיגיע ללפיכך מגביה כל
א׳ כוסו עד שהוא חותם גאל ישראל״ תע״ר

על כוס שני אין מברכין״ וכו׳ סעי׳ א׳״
כוס ב׳ ואין מברך עליו לא ברכה ראשונה ולא
ברכה אחרונה שאין מברכין בפה״ג כי אם על
כוס של קידוש ועל כוס של ברכת המזון ואין
מברכין על הגפן כ״א אחר כוס רביעי״
תע״ה יתר דיני הסדר״ וכו׳ ז׳ סעי׳
א׳ יטול ידיו ויברך על נ״י ויקח המצות כסדר שהניחן
הפרוסה בין שתי השלמות ויאחזם בידו ויברך
המוציא ועל אכילת מצה ואח״כ יבצע מהשלמה
העליונה ומהפרוסה משתיהן ביחד ויטבלם במלח
ויאכלם בהסיבה ביחד כזית מכל א׳ ואם אינו
יכול לאכול כשני זתים ביחד יאכל המוציא תחלה
ואח״כ של אכילת מצה ואח״כ יקח כזית מרור
וישקענו כולו בחרוסת ולא ישהנו בתוכו שלא
יתבטל טעם מרירותו ומטעם זה צריך לנער
החרוסת מעליו ויברך על אכילת מרור ויאכלנו
בלא הסיבה ואח״כ מצה שלישית ובוצע ממנה
וכורכה עם המרור וטובלם בחרוסת ואומר זכר
למקדש כהלל ואוכלם ביחד בהסיבה ומשיברך
על אכילת מצה לא ישיח בדבר שאינו מענין הסעודה
עד שיאכל כריכה זו כדי שתעלה ברכת אכילת
מצה וברכת אכילת מרור גם לכריכה זו״ ב׳
אם אין לו ירקות לטיבול ראשון לא מרור יברך על
בטיבול ראשון בפה״אדמה ועל אכילת מרור ובטיבול
השני יטבלנו בחרוסת ויאכלנו בלא ברכה״
ג׳ בלע מצה יצא אבל אם בלע מרור לא יצא
דטעם מרור בעינן וליכא ואפי׳ אם בלע מצה
ומרור כא׳ ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא לפי
שאין דרך אכילה בכך״ ד׳ אכל מצה בלא
כוונה כגון שאנסוהו גוים או לסטים לאכול
יצא ידי חובה כגון שהוא יודע שהלילה פסח ושהוא
חייב באכילת מצה אבל אם היה סבור שהוא חול או
שאין זו מצה לא יצא״ ה׳ אכל כזית מצה
והוא נכפה בעת שטיותו ואח״כ נתרפא חייב לאכול

אחר שנתרפא לפי שאותה אכילה היתה בשעה
שהיה פטור מכל המצות׳׳ ו אכל כחצי זית
וחזר ואכל כחצי זית יצא ובלבד שלא יהא בין
אכילה לחברתה יותר מכדי אכילת פרס׳׳ ז
אין חיוב אכילת מצה אלא בלילה הראשון בלבד
ואף בלילה הראשון יוצא בכזית׳׳ תעו
מנהג אכילת צלי בלילי פסח׳׳ ובו ב סע׳׳ א מקום
שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים אוכלים׳׳ מקום
שנהגו שלא לאכול אין אוכלין גזרה שמא יאמרו
בשר פסח הוא׳׳ ובכל מקום אסור לאכול שה צלוי
כולו כאחד בלילה זה מפני שנראה כאוכל קדשים
בחוץ ואם היה מחותך או שחסר ממנו אבר או
שלק בו אבר והוא מחובר הכל מותר במקום שנהגו
שלא לאכול צלי׳׳ תעז דין אכילת האפ/
יקימון׳׳ ובו ב סעי׳׳ א לאחר גמר כל הסעודה
אוכלים ממצה השמורה תחת המפה כזית כל א
זכר לפסח הנאכל על השבוע ויאכלנו בהסיבה
ולא יברך עליו ויהא זהיר לאכלו קודם חצות׳׳ ב
אם שכח ולא אכל אפיקימון ולא נזכר עד
שנטל ידיו או שאמ׳ הב לן ונברך אוכל אפיקימון
בלא ברכת המוציא ואם לא נזכר עד שבירך ברכת
המזון אם [illegible] קודם שבירך בפה״ג יטול ידיו
ויברך המוציא ויאכל האפיקימון ואם לא נזכר
עד אחר שבירך בפה״ לא יאכל אפיקימ׳ ויסמוך
על מצה שאכל בפת בתוך הסעודה שבודאי
שמורות הן מעת לישה אבל במקום שנהגו
לעשות שמור למצת מצוה משעת קצירה אם
לא נזכר עד אחר ההלל יטול ידיו ויברך המוצי׳
ויאכל אפיקמון׳׳ תעח שלא לאכול
אחר אכילת אפיקמון׳׳ ובו ב סעי׳׳ א אחר
אפיקמון אין לאכול שום דבר׳׳ ב מי שישן
בתוך הסעודה והקיץ אינו חוזר לאכול בני חבורה
שישנו מקצתן בתוך הסעודה חוזרים ואוכלין
נרדמו כולן ונעורו לא יאכלו׳׳ נתנמנמו כולם

יאכלו׳׳ תעט ברכת המזון על כוס שלישי׳׳
ובו סע׳׳ א׳ אח״כ מוזגין כוס ג׳ ומברך עליו ברכ׳
המז׳ ובפה״ג ושותהו בהסיבה ולא יברך אחריו ולא
ישתה יין בינו לכוס ד׳ מצוה לחזור אחר זימון׳׳
תפ סדר כוס רביעי׳׳ ובו סע׳׳ א׳ כוס
רביעי מתחיל לא לנו ואומ׳ עליו את ההלל ואינו אומ׳
יהללוך אלא אומ׳ אחר גמר ההלל הלל הגדול שהוא
מהודו לה׳ עד על נהרות בבל שהם כי לעולם חסדו
ואח״כ אומ׳ נשמת כל חי וישתבח עד ומעולם ועד
אתה הא׳ ואז יאמ׳ יהללוך עד מלך מהולל בתשב׳
ושותה בהסבה בלא ברכה תחלה ומברך אחריו
על הג׳ ואם שתהו בלא הסיבה צרי׳ לשתות פעם
אחרת בהסבה ומבר׳ לפניו בפה״ג לפי שהסיח דעתו
מלשתות עוד׳׳ תפא שלא לשתות אחר ד׳ כוסות
ובו ב סעי׳׳ א אחר ד׳ כוסות אינו רשאי לשתות
יין לאמים׳׳ ב חייב אדם לעסוק בהלכות פסח
וביציאת מצרים ולספר בנסים ונפלאות שעשה
הקב״ה לאבותינו עד שתחטפנו שינה׳׳ תפב
דין מי שאין לו מצה שמורה׳׳ ובו סעי׳ א׳ מי
שאין לו מצה משומרת אלא כזית מבר׳ על אכילת
מרור ואוכל ובשגומ׳ סעודתו ממצה שאינה
משומרת מבר׳ על אכיל׳ מצ׳ ואוכל אותו כזית
ואינו טועם אחריו כלום׳׳ תפג דין מי שאין
לו יין׳׳ ובו סע׳ א׳ מי שאין לו יין בליל פס׳ מקדש
על הפת שמברך המוצי׳ ובוצע ומניח ידיו עליו
עד שגומ׳ הקדוש ומברך על אכי׳ מצ׳ ואוכל
ואח״כ אוכל שאר ירקות ומסלק השלחן ואומר
מה נשתנה וכל ההגדה עד גאל יש׳ ומבר׳ על המרור
ואוכל ואח״כ כורך מצה ומרור ואוכל׳׳
תפד מי שרוצה לעשות הסדר בהרבה בתים׳׳
ובו סעי׳ א׳ מן רבעי לברוכי בתלתא ובתלתא
בתי מברך ברישא בביתיה ואכיל כל מאי דצריך
ומברך בר׳ המזון והדר מברך לכל חד וחד בביתיה
ושתי אינהו כסא דקידושא ואגדתא ואבר׳

ירקי ואיהו לא אכיל ושתו בהדייהו ושביקלהו למג׳
מר סעודתיהו ומברכי איניהו כל המזון ואילא ידעי
יקרא מלא במלה והדר אזיל לביתא אוחרינא
ועביד הכי והדר אזיל לביתיה וגמיר הלילא ושתי
כסא דהלילא ואיבעי לאקדומי להנך בתי ברישא
בריך להו ולא אכיל ולא טעים והדר אזיל לביתיה
ומקדש ואם ירצה יגמור הכל בביתו ואחר כך ילך
לקדש בבתים האחרים ולא יאכל וישתה עמהם״

תפה מי שנשבע שלא לאכול מצה״

ובו סעיף א׳ אמ׳ שבועה שלא אוכל מצה סתם
אסור לאכול מצה בליל הפסח אמ׳ שבועה שלא
אוכל מצה בליל פסח לוקה ואוכל מצ׳ בליל פסח״

תפו אדהוי כחצי ביצה״

תפז סדר תפלת ערבית של פסח״ ובו ד׳ סעי׳ א׳ סדר
היום ערבי׳ שחרי׳ ומנחה אומ׳ ג׳ ראשונות וג׳ אחרונות
וקדושת היום באמצע אתה בחרתנו כו׳ ותתן
לנו יי׳ אלהינו את יום חג המצות הזה את יום טוב מקרא קד׳
הזה זמן חירותנו יעלה ויבא והשיאנו וחותם מקדש
יש׳ והזמנים״ ואם אמ׳ מקדש השב׳ וחזר בו
בתוך כדי דבור יצא אחרי שהוא יודע שהוא יום טוב
ואם חל בשב׳ אומ׳ את יום המנוח הזאת ואת יום חג המצות הזה
וחותם מקד׳ השב׳ ויש׳ והזמני׳ ואין אומרי׳ ברכה
אחת מעין שבע״ ב׳ אין ש״ץ מקדש בבית
הכנסת״ ג׳ שכח לומ׳ אתה בחרתנו ואמ׳ יעלה
ויבא יצא״ ד׳ בליל ראשון של פסח גומרי׳ ההלל
בצבור בנעימה בברכה תחלה וסוף וכן בליל
שני של ב׳ ימים טובי׳ של גליות״

תפח סדר תפלת שחרי׳ של פסח״ ובו ג׳ סע׳ א׳ שחרית
נכנסים לבי׳ הכנ׳ וקורי׳ הזמירות של שבת
ומתפללים תפל׳ שחרי׳ וגומרי׳ ההלל ואין מפסיקי׳
בו לא כדרך שאמרו בק״ש באמצע הפרק שואל
בשלום אביו או רבו ומשיב בשלום לאדם לאדם
נכבד שנתן לו שלום ובין הפרקים שואל
בשלום אדם נכבד ומשיב שלום לכל אדם״ ואם
פסק באמצע ושהה אפי׳ כדי לגמור את כולה אינו
צרי׳ לחזור אלא למקום שפסק״ ב׳ בהלל אפי׳
עשרה קורי׳ כא׳״ ג׳ מוציאין ב׳ ספרי׳ וקורין
בראשון ה׳ גברי׳ בפרש׳ בוא מן משכו עד מארץ
מ״צ על צבאותם ומפטי׳ קורא בשני בפרש׳ פינחס
ובחדש הראשון ומפטי׳ ביהושע בעת ההיא״
ומתפללין תפלת מוסף ואין מזכירי׳ גשם מ׳
כאן ואלך וכן פוסקים משם ואלך מלשאול בברכת
השנים״

תפט סדר תפלת ליל שני
של פס׳ וספירת העומר״ ובו ז׳ סעי׳ א׳ בליל
שני אחר תפלת ערבי׳ מתחילין לספור העומר
ואם שכח לספור בתחלת הלילה הולך וסופר
כל הלילה ומצוה על כל א׳ לספור לעצמו וצרי׳
לספור מעומד ולברך תחלה וסופר הימים
והשבועים כיצד ביום הראשון אומ׳ היום א׳ עד
שמגיע לז׳ ימים ואז אמ׳ היום שבעה שהוא
שבוע א׳ וביום ח׳ יאמ׳ שמונה ימים ויום שה׳
שבוע א׳ ויום א׳״ וכן עד שיגיע לי״ד יאמ׳ היום
י״ד ימים שהם שני שבועות ועל דרך זו מונה
והולך עד מ״ט יום״ ב׳ אם טעה ביום הא׳
ובירכו על ספירת העומ׳ חוזרי׳ לספור כשתחשך
והמדקדקים אינם סופרי׳ עד צאת הכוכבים וכן
ראוי לעשות״ ג׳ המתפלל עם הצבור מבע׳
מונה עמהם בלא ברכה ואם יזכור בלילה
יברך ויספור״ ד׳ מי ששואל אותו חבירו
בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה יאמ׳
לו אתמול היה כך וכך שאם יאמ׳ לו היום כך וכך
אינו יכול לחזור ולמנות בברכה אבל קוד׳ בין
השמשות כיון שאינו זמן ספירה אין בכך כלום
ה׳ אם אינו יודע החשבון ופתח אדעתא
דלימיים כמו ששמע מחבירו ושתק עד ששמע
מחבירו וסיים כמוהו יצא״ ו׳ אם פתח ואם
באי״ה אדעתא דנימא היום ד׳ שהוא סבור
שהם ד׳ ונזכר וסיים בה׳ אינו חוזר ומברך

ז שכח ולא בירך כל הלילה יספור ביום בלא
ברכה׃ ח אם שכח לברך כא׳ מהימים בין
יום ראשון בין משאר ימים סופר בשאר ימים
בלא ברכה אבל אם מסתפק אם דלג יום א׳ ולא
ספר יספור בשאר ימים בברכה׃ ט ליל
שבת ולילי יו״ט מברכין וסופרין אחר קדוש בב״ה
הכ״נ ובמוצ״ש וימי טובי׳ קוד׳ הבדלה אחר קדיש
תתקבל וכשחל יו״ט האחרון שלפס׳ במוצ״ש יא״ז
אומ׳ קדיש והבדלה בפעם א׳ יש לספור קודם
שמברכי׳ על הכוס בבה״כ׃ י אסור
לאכול חדש אף בזמן הזה בין לחם בין קלי בין
כרמל עד תחלת י״ח בניסן ובא״י עד תחלת ליל
י״ז בניסן׃ תצ תפלת יום שני ותפלת
חולו שלמו׳ ובו ט׳ סעי׳׃ א יום שני קורין בפ׳
אמור שור או כשב עד סוף הענין ומפטי׳ קורא
כמו ביום הראשו׳ ומפטי׳ במלכים בפסח דיאשיהו
מוישלח המלך עד ואחריו לא קם כמהו׃ ב
ימים שהם חולו שלמוע׳ על שח׳ ומנח׳ מתפלל
כדרכו ואומ׳ יעלה ויבא בעבוד׳ ואם לא אמרו
מחזירין אותו וכן מזכירו בבהמ״ז ואם לא
אמרו אין מחזירין אותו ובמוסף מתפלל כדרך
שמתפלל במוסף שליו״ט׃ ג נוהגים שביו״ט
אומ׳ את יו״ט מק׳ קד׳ הז׳ ובחול שלמוע׳ אומ׳ את יום
מק״ק׃ ד כל הימים שלחו׳ שלמו׳ שני ימים
אחרונים שליום יום קורין ההלל בדלוג כמו בראשי
חדשים׃ ה סימן הפרשיות שלח׳ ימי הפסח
משך תורא קדש בכספא פסל במדברא שלח
בכרא וזה הסדר לא ישתנה כי אם כשחל פסח
ביום ה׳ שביום ג׳ שהו׳ שב׳ קורא ראה אתה אומ׳
לי שהו׳ פסל וביום א׳ בג׳ קדש בכספא במדברא
ו בכל ימי חול המועד ושני ימי טובי׳ אחרוני׳
קורין בספר שני בקרבנות המוספין שבפינחס
ומתחיל והקרבתם עד סוף פיסקא׃ ז בליל
יו״ט האחרון מקדשין על היין ואין אומרי׳ זמן

ח מפטירין ביום ז׳ וידבר דויד וביום ח׳ עוד היו׳
מנוב לעמוד׃ ט שבת שחל בחול המוע׳ ערב׳
שח׳ ומנ׳ מתפלל כדרכו שלשבת ואומ׳ יעלה ויבא
בעבוד׳ ובמוסף אומ׳ סדר מוסף יום חול המועד
לא שמזכיר שלשבת ואומ׳ ותתן לנו יי׳ את יום
המנוח הז׳ ויום חג המצות הז׳ וכן אומ׳ את מוספי
יום המנוח הז׳ ויום חג המ׳ הז׳ וחות׳ מקד׳ הש׳ ויש׳
והזמני׳ ומפטירים היתה עלי׳׃ תצא
סדר הבדלה במוצאי יו״ט ובו ב׳ ס׳׃ א במוצאי יו״ט
בין במוצאי יו״ט לחול בין במוצאי יו״ט לחו׳ שלמו׳
מבדיל בתפלה כמוצ״ש ומבדיל על הכוס כמו
במו״ש אלא שאינו מברך לא על הנר ולא על
הבשמים׃ ב יו״ט שחל להיות במו״ש אומ׳ באתה
בחרת׳ ותודיענו׃ תצב תענית בה״ב
אחר המועדים ובו סעי׳ א׳׃ יש נוהגי׳ להתענות
שני וה׳ ושני אחר הפסח וכן אחר חג הסכות
וממתינים עד שיעבור כל חדש ניסן ותשרי
ואז מתענים׃ תצג דינים הנוהגי׳ בימי
העומר ובו ד׳ סע׳׃ א נוהגים שלא לישא אשה
בין פסח לעצרת עד ל״ג לעומר מפני שבאותו
זמן מתו תלמידי ר׳ עקיבה אבל לארס ולקדש
שפיר דמי ומשאין נמי מי שקפץ וכינס אין
עונשין אותו׃ ב נוהגי׳ שלא להסתפר עד ל״ג
לעומר שאומרי׳ שאז פסקו מלמות ואין להסת׳
תפר עד יום ל״ד בבקר אלא אם חל יום ל״ג ע״ש שאז
מסתפרין בו מפני כבוד השבת׃ ג יש נוהגי׳
להסתפר בר״ח אייר וטעות היא בידם׃ ד
נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה מפסח ועד עצרת
משקיעת החמה ולך׃ תצד סדר
תפלת חג השבועות ובו ג׳ סעי׳׃ א ביום נ׳
לספירת העומר הוא חג שבועות וסדר התפלה
כמו ביו״ט שלפס׳ אלא שאומרין את יום חג השבועות
הז׳ זמן מתן תורתינו וגומרין ההלל ומוציאין ב׳
ספרים וקורין בראשון מחדש השלישי עד

סוף הסדר ומפטי׳ קורא בשני וביום הבכורים ומפ׳
ט״ר במרכבת יחזקאל ומסיים בפסוק ותשאני
רוח״ ב׳ ביום השני קורין בפרש׳ כל הבכור
עד סוף סדרא ומפטיר קורא כמו אתמול ומפט
בחבקוק מן וי״א בהיכל קדשו עד למנצח בנגינו׳״
ג׳ אסור להתענות במוצאי חג השבועות״

הלכות יום טוב תצ״ה א׳ צן

מלאכות אסורים ביום טוב״ ובו
ד׳ סעי׳״ א׳ כל מלאכה האסורה בשב׳ אסורה
ביו״ט חוץ ממלאכת אוכל נפש וחוץ מהוצאה
והבערה וכן מכשירי אוכל נפש של׳ היה אפש׳
לעשותן מאתמול״ ב׳ קצירה וטחינה ובצירה
וסחיטה וצידה אע״פ שהם מלאכת אוכל נפש
אסרום חכמים״ ג׳ אין מוציאין משא על
הבהמה בי״ט״ ד׳ מוקצה אע״פ שמותר בשבת
החמירו בו בי״ט ואסרוהו״ תצ״ו דין י״ט
שלגליות ובו ג׳ סעי׳״ א׳ בגליות שעושין שני ימ׳
טובי׳ מספק כל מה שאסור בראשון אסור בשני
ומנדין למי שמזלזל בו ואם הוא צורבא מרבנן
אין מחמירין לנדותו אלא מלקין אותו״ ב׳ אין
חלוק בין ראשון לשני אלא לענין מת וכן לכחול
את העין אע״פ שאסור בראשו׳ אלא ע״י גוי אם אין
בו סכנה מותר בשני ומותר אפי׳ ע״י ישראל חוץ מי״ט
שני שלר״ה דשני הימים קדושה אחת הן וכו׳
הן״ ג׳ בני א״י שבאו לח״ל אסורין לעשות
מלאכה בי״ט שני בישוב אפי׳ דעתו לחזור מפני
שעדיין לא הוקבע להיות כמותן אבל אם הגיע
לישוב ואין דעתו לחזור נעשה כמותן ואסור
בין במדבר בין בישוב וכל חוץ לתחום אין נותני׳
עליו חומרי מקום שהלך לשם״ תצ״ז דיני
הכנה בי״ט ובו י״ז סעי׳״ א׳ אין צדים דגים
מן הביברים״ ב׳ דגים ועופות וחיה שהם
מוקצה אין משקין אותן בי״ט ואין נותנין לפניהם
מזונות שמא יבואו ליקח מהן וכל שאסור לאכלו אסור

להשתמש בו מפני שהוא מוקצה אסור לטלטלו״
ג׳ אפי׳ ספק צידה אסור כגון מצודות חיה דגים
ועופות שהיו פרושות מעי״ט ולמחר מוצא בהן
אסורים אא״כ ידוע שניצודו מבעו׳ ואם מצא
המצודות מקולקלות מעי׳ בידוע שמעי״ט
ניצודו״ ד׳ ספק מוכן מותר בי״ט שני משו׳
דהוי ספק ספיקא״ ה׳ אם סכר אמת המים
בכניסה וביציאה מעי״ט מותר ליקח ממנה דגים
בי״ט בה״ל ניצודין״ ועומדין״ ו׳ אווזין ותרנגו׳
ליה ליונים שבבית או שבחצר העומדין לאכילה
צריכין
מותר לצודן ואין צריכין זמון״ ז׳ שאר כל
חיה ועוף שמחוסרין צידה שצרי׳ לומ׳ הבא
מצודה ונצודנו אסור לצודן וליתן לפניה מזון
וכל שאין מחוסרין צידה מותר לצודן וליתן
לפניהן מזונות״ ח׳ איל וצבי שקננו וילדו
בו עפרים ועדיין הם קטנים שאינן צריכי׳ צידה
מותרין בלא זימון וחיה בפרדס הסמוך לעיר
בתוך ע׳ אמה דדעתיה עליה והאם אפי׳ זימן
אינו מועיל לה כיון שמחוסרת צידה״ ט׳
יוני שובך ויוני עלייה וצפרים שקננו בטפיח
אסור לצודן לפי׳ אין זימון מועיל בהם והה״מ
בגדולים אבל בקטנים שאינם מפריחים מותר
לצודן אבל זימון צריכים״ י׳ כיצד הוא
הזימון אומ׳ זה וזה אני נוטל למחר וא״צ לומ׳
נעם אבל באומ׳ מכאן אני נוטל למחר לא סגי״
י״א אם זימן כל השובך ואינו צרי׳ אלא ר״ה
אינו מועיל״ י״ב זמן שנים ומצא ג׳ או זמן
שחורים ולבנים בקנים המובדלים במחיצה
ומצא שחורי׳ במקו׳ לבנים ולבני׳ במקו׳ שחור׳
אסורים אא״כ מכירן״ י״ג זימן ג׳ ומצא ב׳ מותרין״
י״ד זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורים
ואם אין סביבותיהם קן אחר הרי אלו מותרי׳ והם
במדדין אבל אם המפריחין אסורי׳ ואפי׳ יש
קן בתוך נ׳ אמה אם הוא בקרן זוית שאינו יכול

לראותו מקן זה כיון שאינם מפריחים לא מהדרין
משו' דכל היכא דמהדרה ולא הדר חזי לקנה הד'
לאמרדה" טו' גוי שהביא דורון לישר' בי"ט בני
יונה קטנים משובכו שיש לו בעיר כיון שאין
צריכים צידה מותרים" יו' השוחט בהמה
בי"ט טוב לו של' יבדוק עד שיפשיט שאם תמצא
טרפה אסו' לטלטלה אלא מות' למכרה לגוים
כדרך שהתירו מכירה ליש' של' ישקול ולא
יזכיר סכום דמים ואם אינו מאמינו יניח משכון
ממנו"

תצח דיני שחיטה בי"ט ובו לה סעי'"

א' אין מראין סכין לחכם בי"ט לב'
אותו אם הו' ראוי לשחוט בו שמא תהיה פגומה ויאמ'
לו דאסו' לשחוט בה מפני פגימתה וילך ויחדדנה
במשחזת וחכם שרואה סכין לעצמו יכול
להשאילו לאחרים" ב' יכול להוליך סכין והבהמ'
אצל הטבח לשחוט ואפי' גדי קטן שצרי' להוליכו
על כתיפו ואע"פ שהיה אפשר להוליכם מאתמול"
ג' בהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות
ולנות בתוך התחום הרי אלו מוכנות ולוקחין מהן
ושוחטין אותן בי"ט אבל הרועות ולנות חוץ
לתחום אם באו בי"ט אין שוחטין אותן בי"ט מפני
שהן מוקצין ואין דעת אנשי העיר עליהן והני
מילי בבהמות ישר' אבל שלגוי לית בהו משום
מוקצה דאין הגוי צרי' הכן אע"פ שבאו בשביל יש'
שאז אסור לה"כ גוי שהביא בהמה במקולין אם
ידוע שלנות חוץ לתחום ואם ספק מותרות אפי'
באו לצורך ישר' שהמוקצה הולכים בספקו להקל
ואם הביאום לצורך הגוים או אפי' סתם בעיר
שרובה גוים מות' שכל המכין לצורך הרוב
מביא" ד' בהמות הידועות ללון חוץ לתחו'
ונמצאו בעיר בי"ט שני אני אומ' שמא מבערב
הכניסן וחוץ לחומה לנו ומותרות וכ"ש השחוטות
בבקר שחזקה הכניסום לתו' התחום" ה' עגל
שנולד בי"ט מות' לשחטו אם האם עומדת לאכילה

והו'

והו' דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו ואם היו שבת
וי"ט סמוכים זה לזה נולד בזה מות' בזה" ו'
בהמה מסוכנת שירא שמא תמות והוא אוכל כבר
ואין לה אלו לשוחטה אא"כ יש שהות ביום כדי
לאכול ממנה כזית על' מבע"י וכשיש שהות
ביום ושחטה אינו נוטל עורה אא"כ שייר ממנה
אבר אחד ומביאו עמה" ז' אם שחט בהמה
בשדה לא יביאנה במוט או במוטה כדרך שעושה
בחול לא יביאנה בידו איברים איברים" ח'
עוף שנדרס ברגלים ויש לחוש שנתרסקו איברין
ולכן צרי' שיהיה מעת לעת ובדיקה אחר שחיטה
מות' לשחטו בי"ט ולא חיישינן שמא ימצא טרפה
אע"ג דאתיליד ביה ריעותא" ט' בכור בזמן
הזה שאינו יכול לשחטו בלא מום אין חכם יכול
לראותו בי"ט אם יש בו מום ואפי' אם עבר וראהו
ונמצא שיש בו מום אינו יכול לשחטו" אבל
אם נולד במומו ועבר וראהו נשחט על פיו ואם
ראה המום מעי"ט וראה שהו' מום שראוי לשחוט
עליו יכול לחקור עליו בי"ט אם נפל בו המום מאליו
ומתירו" י' אותו ואת בנו שנפלו לבור מעלה
את הראשון ע"מ לשחטו ואינו שוחטו וחוזר
ומערים ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה
זה שוחט" יא' בהמה חיה שלגוי וחציה
שלישר' יכולי' לשחטה בי"ט ואפי' יש להם שתים
יכול לשחוט שתיהן" יב' השוחט בהמה בי"ט
אינו רשאי לתלוש הצמר לעשו' מקום לסכין
אלא מפליהו ומושכו אילך ואילך ואם נתלש נתלש"
יג' השוחט את העוף לא ימרוט את הנוצה
כדי לעשות מקו' לסכין" יד' לא ישחוט
אדם חיה ועוף בי"ט אא"כ יש לו עפר מוכן
מבע"י ואם עבר ושחט אם יש לו דקר נעוץ
מבע"י כעפר תחוח מכסהו בו" טו' אפר
כירה שהוסק מעי"ט מות' לכסות בו אבל אם
הוסק בי"ט אסו' אא"כ הוא שראוי לצלות בו ביצה"

יו

יו הכניס עפר הרבה לביתו לצורך גנתו והיו
כנוס במקום א׳ מותר לכסות בו שכל זמן שהוא
צבור דעתו עליו לכל מה שיצטרך אבל אם
הכניס מלא קופתו לצורך גנתו לא שמאחר שהוא
מועט בטל׳׳ יז מכניס אדם מלא קופתו
עפר לביתו סתם ועושה בו כל צרכו ולא
אמרינן שהוא בטל אגב קרקע הבית והוא שייחד
לו קרן זוית דכיון שלא שטחו מוכחא מילתא
דלצרכיו בעי ליה ואם הוא עפר תיחוח מותר לכסות
בו׳׳ יח כוי אין שוחטין אותו ביו״ט ואם שחטו
אין מכסין את דמו אף יש לו עפר מוכן מפני
שהרואה אומ׳ ודאי חיה הוא שאם לא כן לא
היו מטריחין לכסות דמו ביו״ט ויבוא להתיר חלבו
ולערב אם רשומו ניכר יכסנו׳׳ יט שחט
בהמה וחיה ונתערב דמם ויש לו עפר מוכן
או אפר כירה אם יכול לכסותו בדקירה אחת
שאינו צריך להרבות בשביל דם הבהמ׳ יכסנו
ואם לאו לא יכסנו׳׳ כ שחט צפור מעי״ט
ולא כסה דמו לא יכסנו ביו״ט׳׳ תק״ט דין
מליחה ומליגה ביו״ט ובו ה׳ סעי׳׳ א
אין מורגלין ביו״ט כיצד הוא המרגיל זה המוציא
כל הבשר מרגל אחת כדי שיוצא כל העור
שלם ולא יקרע מפני שטורח בהפשט זה
טורח גדול ואין בו צורך למועד׳׳ ב אסור
למלוג גדי אע״ג מולגו לאכול עורו׳׳ ג
בהמ׳ שנשחטה ביו״ט מותר להגביה עורה וליתנו
במקום דריסת הרגלים אע״פ שאין עליו בשר
כלל ומותר למלוח עליו מליחה קלה כדרך
שמולחין לצלי ומותר להעמידו ולמלוח כל כך
מעט עד שימלח את כולו אבל אם נשחטה
מעי״ט אסור׳׳ ד אין מולחין את החלבים
ולא מהפכין בהם אפילו שחטן ע״ג יתדות אע״פ היתה
שנשחטה ביו״ט וכן אסור למלוח בשר באויר׳׳
ה עלי שהוא רך עב וכבד וכן הוא שמלאכתו

לאסור לכתוש בו הריפות מותר לטלטלו לקצב
עליו בשר ולאחר שקצב עליו אסור לטלטלו
מחמה לצל׳׳ תק״י הנצרך לבשר
ביו״ט היאך יתנהג וסדר מליחתו׳׳ ובו ו׳ סעי׳׳
א אין קונים בשר בפיסוק דמים רוצ׳ לומר לטבח
תן לי בסלע או בשתים וכן לא יאמר לו הריני
שותף עמך בסלע לא מחלק להם שלישיות
או רביעיות כפי החלקים שדרך לחלק בעיר
בלא פיסוק דמים ומביא שתי בהמות ויאמר
זובחו ולמחר שמין הנשארות וכפי ששוה
כך יפרעו׳׳ ב אסור לשקול בשר אף בביתו
לידע כמה יבשל ואף ליתנו בכף מאזנים
לשמרו מן העכברים אסור אם תלויה במקום
שרגילים לשקול בה כגון מנה אסור ומותר
לשקול בידו שלוקח החתיכה בידו ומשער
כמה ישבה וטבח אומן אפ׳ זה אסור אבל
אם הוא יודע לכוין דרך חתיכתו לחתוך לטרא
או חצי לטרא חותך כדרכו ואינו חושש׳׳
ג אין נוקבין נקב בבשר בסכין לתלותו
בו אבל ביד מותר ואם נעשו בו סימן מותר
אף בסכין׳׳ ד מולגין הראש והרגלים
ומהבהבין אותן באור אבל אין טופלין אותן
בחרסית ולא בטיט ולא באדמה דמחזי כמי
כעובד ואין גוזזין אותן במספרים שנראה
כעושה לצורך השיער׳׳ ה מותר למלוח
כמה חתיכות בבת אחת אע״פ שאינו צריך
לא אחת׳׳ ו נוהגין לנקר הבשר ביו״ט אם
נשחט מעי״ט׳׳ תקי״א עצים
האסורים והמותרים ביו״ט ובו ז׳ סע׳
א אין מבקעין עצים מן הקורות שעומדין
לבנין ולא מקורה שנשברה ביו״ט
אף אם היתה רעועה מעי״ט וקרובה לה
להשבר אבל אם נשברה מעי״ט אם אין
להסיקה בלא ביקוע מבקעין ממנה חתיכות

גדולות ולא יבקע לא בקורדום ולא במגל ולא
במגירה ולא בקופיץ לפי שאין אנו בקיאין מהו ולא
התיר לא בקופיץ" ב׳ עצים גדולים קצתן
וראויים להסקה בלא ביקוע לא יבקעם כלל ואפי׳
לשברם ביד יש מי שאוסר" ג׳ אין מביאין עצים
מן השדה אפי׳ היו מכונסין שם מבערב אבל
מגבב הוא בשדה מלפניו ומדליק שם ומביאין
מהמכונסין שבה׳ הי׳ ואפי׳ היתה מוקפת של לשם
דירה וכלבד שיהיה לה מסגרת ותהיה בתוך תחום
שבת ואם חסר אחת מכל אלו הרי הן מוקצה"
ד׳ עלי קנים ועלי גפנים אע״פ שהם מכונסין
בקרפף כיון שהרוח מפזרת אותן הרי הן כמו׳
מפוזרין ואסורי׳ ואם הניח עליהם כלי כבר מעי״ט
הרי אלו מוכנין" ה׳ עצים שנשרו מן האילן
ביו״ט אין מסיקין בהם" ו׳ כלים שנשברו
ביו״ט אין מסיקין בהם מפני שהן נולד אבל
מסיקין בכלים שלמים או בכלים שנשברו
מעי״ט" ז׳ שקדים ואגוזים שאכלם מעי״ט
מסיקין בקליפיהן ביו״ט ואם אכלן ביו״ט אין מסיקין
בקליפיהן" תקב דיני האש ביו״ט ובו ד׳
סעי׳" א׳ אין מוציאין האש לא מן
העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן
המים ואין עושין פחמין ואין נופחין במפוח לא
בשפופרת ונהגו התיר במפוח שלבעלי בתים על
ידי שנוי להפכו ממעלה למטה העושה מדורה
ביו״ט כשהוא עורך את העצים אינו מניח זה ע״ג
עד שיסדר המערכה מפני שנראה כבונה לא
שופך העצים בערבוב או עורך בשנוי כיצד
מניח עץ למעלה ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו
עד שהוא מגיע לארץ" וכן הקדרה אוחז אותה
ומכניס האבנים תחתיה אבל לא יניחנה ע״ג
האבנים וכן המטה אוחז את הקרשים למעלה
ומכניס הרגלים תחתיהם אבל ביצים לא יעמיד
אותם שורה ע״ג שורה עד שיעמדו כמו מגדל

לא ישנה ויתחיל מלמעלה למטה וכמ״ש צריך שנוי"
ב׳ אגודה שלעצים שהודלקה במדורה כל עץ
של אחד אחד מהם מותר לשמטו ואינו דומה
למסיר שמן מהנר" ג׳ אין מוסכין את הקדרה
ולא את הדלת בבקעת" ד׳ לדידן מותר לבשל
בקדרות חדשות ביו״ט" תקג שלא
להכין מיו״ט לחבירו ובו ב׳ סעי׳" א׳ אסור לאפות
או לבשל או לשחוט ביו״ט לצורך מחר אפי׳ שבת
או יו״ט ואפי׳ בשני ימי טובי׳ שלר״ה אבל ממלאה
אשה קדירה בשר אע״פ שאינה צריכה אלא
לחתיכה אחת ודוקא קודם אכילה אבל אחר אכילה
אינה יכולה לבשל ולומר אוכל ממנה כזית
דהוי הערמה מיהו אם עבר ובישל מותר לאכלו"
ב׳ ממלא נחתום חבית של מים אע״פ שאינו צריך
אלא לקיתון אחד" תקד דיני תבלים ביו״ט
ובו ד׳ סעי׳" א׳ דכין את התבלים כדרכן שאם
ידוך אותן מבעי׳ יפוג טעמן אבל מלח אינו נידוך
ביו״ט אא״כ הטה המכתשת או שידוך בקערה וכיוצא
בה כדי שישנה שאם שחק המלח מעי״ט לא יפוג
טעמו ואין שוחקין את הפלפלין ולא את החרדל
שלהם לא משום דהוי כמעבדין דהוא דך אותם
במדוכה ככל התבלים" ב׳ מותר להוליך תבלין
ומדוך אצל מדוכה או מדוכה אצלם אפי׳ דרך
רה״ר אע״פ שהיה אפשר להוליכם מעי״ט"
ג׳ אין כותשין את הריפות במכתשת גדולה
אבל כותשין במכתשת קטנה שזה הוא השנוי
שלה ובאי׳ אפי׳ בקטנה אסור וכיון שאין אנו יודעים
עכשו מה כן גדולה או קטנה יש לאסור הכל"
ד׳ מותר לאדם למדוד תבלין ליתן בקדירה בשבי׳
שלא יקדיחו תבשילו" תקה דין החולב
בהמה ביו״ט ובו סעי׳ א׳" בהמה שהיא
עומדת לאכילה ורוצה לחלוב אותה לא יחלוב החלב
אלא לקדרה שאין בה אוכלים אבל ואם יש בה
אוכלים מותר וכגון שבא החלב לתקנו או שיש

וכן כל כיוצא בזה
צ״ל

בה פירורין והחלב נבלע בה אבל החולב כלי
צאנו לא הותר מפני פרוסה שנותן בכלי:

תקו דין לישה ביו"ט וכו ט סע' א אין
מודדין קמח ביו"ט כדי ליטול שיקח באומד הדעת
ב אין מרקדין את הקמח בתחלה אפי' ע"י שנוי
אבל אם רקדו מאתמול ונפל בו צרור או קיסם
ורוצה לרקדו פעם שנית מות' אפי' בלא שנוי
ואם לא נפל בו דבר אלא שרוצה לרקדו שנית
כדי שיהא פת נאה צ"ל שנוי קצת כגון על גבי
שלחן: ג הלש עיסה ביו"ט יכול להפריש
ממנה חלה ולהוליכה לכהן אבל עיסה מעי"ט
אסו' להפריש ממנה ביו"ט: ד המפריש חלה
ביו"ט והיא טמאה לא יאפה אותה ולא ישרפנה
שאין שורפין קדשים ביו"ט אלא מניחה עד הערב
ושורפה: ה מות' לעשות ביו"ט פתין גדולים ולא
חיישינן שמתוך כך יבוא לאפות יותר ממה שצרי':
ו היה לו קמח או עיסה בשותפות עם הגוי אסו'
לאפותה ביו"ט אא"כ יחלקנה ויאפה את שלו: ז
אם יש לאדם הרבה פת נקייה אינו אופה פת
אחרת אא"כ יש לו בני בית שרגילי' להאכילם פת
הדראה אבל אם יש לו פת הדראה הרבה יכול
לאפות פת נקייה: ח אסו' לעשו' שאור ביו"ט
אלא ע"י שנוי מפני שהיה אפש' לעשותו מבעו"י:
ט אפי' נשחטה הבהמה מעי"ט מות' להפריש
המתנות ביו"ט:

תקז דין אפיה ביו"ט
וכו' ז' סע' א אופין כבודקי' דהיינו תנור
שלנו הגדולים ופיהם בצדם ובלבד שלא תהיה
חדשה דחיישינן שמא תיפחת ויפסד הלחם וימנע
משמחת יו"ט ומחמין חמין באנטיכי: ב
אע"פ שנשרו מן הדקל ביו"ט או בשבת שלפניו
אסו' להסיקן אם נשרו ביו"ט בתוך התנור מרבה
עליהם עצים מוכנים ומבטלם ובלבד שלא יגע
בהם עד שיתבטלו ברוב: אבל אם נפלו לתנור
בשבת אסו' להסיקן ביו"ט שלאחריו אפי' ע"י ביטול
ברוב: ג אסו' ליקח עץ מבין העצים לחתות
בו האש בתנור דהוה ליה מתקן מנא: ד
תנור שנפל לתוכו מטיח הטיט אם אפשר לאפות
ולצלות בו בלא גריפה ולא יתחרך הפת או הצלי
אסו' לגרפו מפני שהוא מטלטלו שלא לצורך אבל
מות' להשכיב האש והאפר שבו כדי שלא יהיה
חלק ולא יגע בפת כלל אע"פ שאם היה נוגע
לא היה כדאי לחרכו אבל אם יש בטיח שנפל
לתוכו כדי לחרך הפת או הצלי אם היה נוגע
בהם אע"פ שבלא גריפה היה אפשר לאפות
ולצלות בו כיון שהיה מתחרך מות' לגרפו
דחשיב טלטול לצורך ודוקא בתנור שלהם שה
מדבקין הפת סביבם ואין צריכי' לגרפם אלא
מהטיח שנפל לתוכו אבל תנורים שלנו כיון שאי
אפש' לאפות בהם בלא גריפה מות' לגרפו מהאפר
והגחלים ואע"פ שהוא מכבה אא"א בלא"כ וכשם
שמות' להבעיר לצורך אוכל נפש כך מותר
לכבות לצורך אוכל נפש והה"ד כמניח בשר על
הגחלים וכן נהגו: ה תנור וכירים חדשים
אין סכין אותם בשמן ולא שפין אותן במטלית
אבל מות' להסיקן אפי' היסק ראשון ובלבד שלא
יפוגם בצונן כדי לחסמן ואם הוסקו יותר מדאי
והוצרכו להפיגן בצונן כדי לאפות בהן מות'
לפי' מות' לשרות במים המכבדת שמכבדין
בה התנור אע"פ שמכבה: ו מות' לאפות תנור
מלא פת אע"פ שאינו צריך אלא פת א' ודוקא
בתנוריהם שהיו קטנים והיו מדבקין הפת
בדפנותיהם ומתוך שהוא מלא אין מקום לחום
להתפשט והפת נאפה יפה אבל בתנורים שלנו
אין לאפות יותר ממה שצרי': ז מות' לסתום
פי התנור בטיט ורפש שעל שפת הנהר והוא
שריככו מאתמול או עשה בו סימן וניתקן לכך
אבל לגבל טיט ביו"ט אסו' ומות' לגבל האפר
לסתום בו פי התנור:

תקח דברים

האפוי'

האסורים ביו"ט להכבת הצלי' ובו ב' סעי'" א
אין מלבנין את האבנים לצלות או לאפות עליהם
מפני שמחסמן ואין שוברין את החרס ואין
חותכין את הנייר לצלות עליהם ואין מצעין
את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו" ב
מצעין אגוזים בטלית ולא חיישינן שמא תקרע"

תקט כמה דינין פרטיים להלכות יו"ט

ובו ז' סעי'" א שפוד שנרצף אע"פ שהוא יכול
לפשטו בידו אין מתקנין אותו" ב שפוד
שרוצין לצלות בו והיה ארוך יות' מדאי אסו'
להתכו ולא לשרפו" אין משחיזין את הסכין
במשחזת שלה אבל מחדדה ע"ג העץ או חרס
או אבן ואין מורין דבר זה לרבים כדי שלא
יבואו להחדים במשחזת' בד"א בשיכולה לחתוך
בדוחק או שנפגמה אב' אינה יכולה לחתוך
כלל אין משחיזין אותה אפי' על העץ שמ' יבואו
להשחיזה במשחזת" ג עופות שממלאין
אותם בשר וביצים מות' לתפרם ביו"ט והוא שיתקן
מעיו"ט החוט וישימנו במחט ויזהר שלא יחתוך
החוט ביו"ט" ד מות' לחתוך ביו"ט אגד גדיים
ועופו' מקולקים וחוטים תפורים וכן יכולין
לשרוף פתילה או קמרטוט שקושרין בו העוף"
ה מות' ללבן ביו"ט כלי ברזל שאפו בו מלאין
שלגבינה ואחר הליבון יאפו בו פשטידה שבשר
והוא כשיתלבן יתנו אותו על המאכל מיד אבל
אם הוא בלוע מנבלה וכיוצ' בה' אסו' ללבנו אפי'
לאפות בו דבר היתר" ו אין נוקבין נקב
חדש ביו"ט" ז להטביל כלי חדש ביו"ט דינו
כמו בשבת כדאיתא בסימן שכ"ג"

תקי' כמה דברים האסורים לעשות ביו"ט ואיזו

מהם מותרין עי' שנוי' ובו י"א סעי'" א
מוללין מלילות ומפרכין קטניות כדרכו ביו"ט
ומנפח מעט מעט ואוכל ואפי' בקנון ותמחוי
אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה" ב
המולי' קטניות ביו"ט בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי
אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה" בד"א
כשהאוכל מרובה על הפסולת" אבל אם היתה
הפסולת מרובה על האוכל בורר את האוכל ומניח
את הפסולת ואם היה טורח בברירת הפסולת כמו
האוכל יות' מטורח ברירת האוכל מן הפסולת
אע"פ שהאוכל מרובה בורר את האוכל ומניח
את הפסולת" ג אין מסננין את החרדל
במסננת שלו ואין ממתקין אותו בגחלת של עץ
אבל בשלמתכת מותר" ד אין תולין את
המשמרת ביו"ט לסנן בה שמרים אבל אם היתה
תלויה ועומדת מות' ליתן בה רמונים ונותן בה
רמונים ואח"כ נותן בה שמרים" ה אין עושין
גבינה ביו"ט" ו אין גוזזין את הירק במספרים
שדרכן לחתכן בהן מן המחובר" ז מתקינין
את הקונדס והעכביות" ח אע"פ שהותרה הוצאה
ביו"ט אע"פ שלא לצורך אכילה לא ישא משאות
גדולות כדרך שהוא עושה בחול לא צרי' לשנות
כיצ' המביא כדי יין ממקום למקו' לא יביאם
בסל ובקופה לתת לתוכם ד' או ה' כדים ביחד
לא יביאם על כתיפו אולפניו א' או שנים דמוכח
שלצורך יו"ט הביאם" ח המוליך את התבן
לא יפשיל את הקופה לאחריו לא כוטלה בידו"
ט וכן משאות שדרכן לישא אותן במוט
ישא אותן על גביו מאחריו ושדרכן לישא
אותן מאחריו ישא אותן על כתיפו ושדרכן
להנשא על הכתף ישא אותן בידו לפניו או
יפרוש עליהם בגד וכל כיוצ' בז' משנוי המשא
ואם א"א לו כגון שזימן הרבה אורחי' וצריך
למהר ולהביא לפניהם עושה כדרכו בד"א
בנושא על האדם אבל ע"ג בהמה לא יביא
כלל" יא אין מביאין עצים לא בחבל ולא
בקופה ולא במחצלת אבל מביא במטפחת
ובחיקו"

תקי"א הבערה והחממים

מות׳ ב״ט״ וב״ו ד׳ סעי׳״ א מותר לעשן מדוחה
להתחמם כנגדה״ ב מותר להחם ב״ט מים
לרחוץ ידיו אבל לא כל גופו ואפ׳ אינו רוחצו
בבת אחת אבל במים שהוחמו מע״ט מותר
לרחוץ כל גופו אפ׳ כא׳ ומיהו דוק׳ חוץ למרחץ
אב׳ למרחץ אסו׳״ ג אדם מותר לטבול ב״ט
מטמאתו״ ד אין עושין מוגמר דהיינו לפזר
מיני בשמים על הגחלים בין להריח בין לגמר
הבית או הכלים אבל אם עושה כדי ליתן ריח
טוב בפירות למתקן לאכילה מות׳ אפ׳ אם מפזרן
ע״ג גחלת של עץ״

תקי״ב שו״ע

לבשל לצורך כותי ב״ט״ וב״ו ג׳ סעי׳ א אין
מבשלין לצורך כותי ב״ט לכ״ע אפי׳ להזמינו שמ׳
ירבה בשבילו ודוק׳ להזמינו אבל עבדו ושפחתו
וכן שליח שנשתלח וכן גוי שבא מאליו מותר
להאכילם עמו״ ולא חיישינן שמ׳ ירבה בשבילם׳
ב בני החיל שנתנו קמח שלהם לישר׳ לאפות
להם אם אינם מקפידים כשהישר׳ נותן ממנו
לתינוק מות׳ לאפות להם״ ג אסו׳ לבשל ולאפות
לצורך כלבים אבל מות׳ לטלטל מזונות וליתן
לפניהם״

תקי״ג דין ביצה שנולדה

ב״ט״ וב״ו ח׳ סעי׳״ א ביצה שנולדה ב״ט אסו׳
ליגע בה ולכ״ש של׳ לאכלה ואם נתערבה אפ׳
באלף כולן אסורות״ ב ספק אם נולדה ב״ט
או בחול אסורה״ ג ביצה שנולדה ב״ט
שנתבשלה בשוגג עם בשר ותבשיל אם
יש ששים כנגדו הכל מות׳ חוץ מן הביצה
אבל אם לבנו בו התבשיל וכיוצ׳ בז׳ מאי דלח׳
זותא וטעמא עביד לא בטיל״ ד מותר
לכפות עליה כלי כדי של׳ תשבר ובלבד של׳
יגע בה הכלי״ ה אם נולדה ב״ט ראשון מות׳
מותרת ב״ט שני בשני ימי טובי׳ שלגליות
אבל בשני ימ׳ טוב׳ של ר״ה וכן בשב׳ וי״ט
הסמוכים זה לזה נולדה בזה אסורה בזה״

ו ביצה שיוצאה רובה מע״ט וחזרה ואח״כ
נולדה ב״ט מותרת לכ״ע אפ׳ בדק בקינה
שלתרנגולת ע״ט סמוך לחשיכה ולא
מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה
ביצה מותרת שתרנגולת אינה יולדת
בלילה ואנו תולים שמאתמול יצא רובה וחזר
והו׳ שיש תרנגול זכר תוך ס׳ בתים ואין
מפסיק נהר שאין בו גשר שאם לא כן אמ׳
שנולד בלילה ואסו׳ אבל אם לא בדק מע״ט
אפ׳ ליכא זכר בהדה שרי׳ שאנו תולים
שמאתמול נולדה ובלא זכר רובן יולדות
ביום לכ״ע מות׳ ליקח ביצים מן הגוים בי׳
ראשון של י״ט דתלינן שמע״ט נולדו וכן בי׳
שני שלשני ימ׳ טובי׳ שלגליות אב׳ לא בי״ט
שני של ר״ה ולא בי״ט שאחר השבת״
ז השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים
גמורות מותרות ואפ׳ בי״ט שלאחר השבת״
ח אפרוח שנולד ב״ט אסור ואם נולד בשב׳
אסו׳ ב״ט שלאחריו״

תקי״ד שו״ע

לכבות ב״ט״ וב״ו י״א סעי׳״ א אסו׳ לכבו׳
דליקה ב״ט ואפ׳ אם ראה ביתו שנשרף אם
אין שם סכנת נפשו ואין מכבין הבקעת
אפ׳ כדי של׳ יתעשן הבית או הקדרה או כדי
לשמש מטתו״ ב להטות הנר כדי להרחיק
השמן מן הפתילה חשיב כיבוי ואסו׳ וכן אסו׳
ליקח פתילה מנר הדולק אפ׳ ליתנה בנר אחר
שהרי כשמוציאה מידה׳ מכבה אותה״
ג נר שלשעוה שרוצה להדליקו ב״ט וחס
עליו של׳ ישרף כולו יכול ליתן סביבה קודם
שידליק דבר המונע מל׳ שרף בענין שיכבה
כשיגיע לשם״ ד נר שכבה ורוצה
להדליקו בו ביום מות׳ לחתוך ראש הפתילה
כדי שיהא נוח לידלק״ ה נר שלבטלה
שאינו צריך לו אסו׳ להדליקו אבל שלב״הכנס

לא חשיב שלבטלה ומות׳ להדליקן אפ׳ בי״ט שני
אחר מנחה ואין בזה משו׳ מכין לחול שהרי
בהדלקתו יש מצוה לאותה שעה ולתקן הפתי׳
לות והעששיות בי״ט אחר מנחה אם רוצה
להדליק בו ביום מות׳ ואם לאו אסור״ ו׳ אין
נותנין נר ע״ג אילן מע״יט דחיישינן שמא יבוא
להשתמש באילן״ ז׳ אין פוחתין נר שלחרס
דהיינו בעודו רך כמו ביצי׳ שלנוער למען יהא
ביד לעשן בו בית קיבול מפני שהו׳ עושה כלי״
ח׳ אין חותכין הפתילה לשנים אא״כ ע״י שתי
ראשיה בפי שני נרות ומדליקה באמצע והוא
שיהא צרי׳ לשתיהן״ ט׳ אין גודלין את הפתי׳
ולא מהבהבי׳ אותה אבל אם אינה קשה כל
ערכה יכול למעכה בידו כדי להקשותה ומות׳
לשרותה בשמן״ י׳ מותר להסיר הפחם
שבראש הנר כשהו׳ דולק אבל אינו חותראש
הפתילה בכלי״ י״א המדליק נר של י״ט צרי׳
לברך אקב״ו להדליק נר של י״ט״

תקכ״ה דין דברים הבאים בי״ט חוץ לתחו׳
ובו ט׳ סעי׳״ א׳ גוי שהביא דורון
לישר׳ בי״ט אם יש ממינו במחובר או שמחוסר
צידה אסו׳ אף למי של׳ הובא בשבילו לאכלו
בו ביום ואפ׳ לטלטלו אסו׳ ולערב מותר׳ בכדי
שיעשו ובשני ימי טובי׳ שלגליות אם הובא
ביום ראשון מות׳ מיד בלי״ט שני בכדי
שיעשו וכן אם הובא בי״ט שני צרי׳ להמתין
במוצאי י״ט בכדי שיעשו אב׳ בשני ימ׳ טובי׳
שלר״ה או בי״ט הסמוך לשבת בין מלפנו בין מלא׳
חריו אם הובא בראשון צרי׳ להמתין עד מוצאי
י״ט ושבת בכדי שיעשו ושיעור כדי שיעשו
היינו כדי שילך הגוי למקו׳ שלוקט ויגמור
המלאכה ויחזור לכאן ואם נסתפק לו מהיכן
מביאן שיעורן כדי שיבאו מחוץ לתחום״
ב׳ אפ׳ תלשן הגוי או צדן לעצמו או אם נפל

מן האילן מעצמו אסו׳ לאכלן בו ביום ולטלטלן
אף למי של׳ הובאו בשבילן אבל לערב מותרי׳
מיד במוצאי י״ט אף למי שהובאו בשבילו״
ג׳ אפ׳ אם הו׳ ספק אם נלקטו או כי מחו היום
מות׳ למי של׳ אסורי׳ אב׳ אם ניכר בהם שלנלקטו
ושל׳ ניצודו היום מות׳ למי של׳ הובאו בשבילו
ואם לא בא מחוץ לתחו׳ מות׳ אף למי שהובאו
בשבילו״ ד׳ גוי שהביא דורון לישר׳ מדברים
במינם במחובר בי״ט ראשון שלר״ה שחל להיות
בה בשב׳ יש מתירים לאכלם בשב׳ בכדי שיעשו
ויש אוסרי׳״ ה׳ דבר שאין במינו במחובר
ואינו מחוסר צידה אם בא מתוך התחו׳ מותר
לכל ואם באו מחוץ לתחו׳ אסו׳ לאכלו לכל מי
שהובאו בשבילו ולכל בני ביתו אב׳ מות׳ לטלטלו
בתו׳ ד׳ אמו׳ או בתוך העיר מוקפת חומה או
מבצר שידוע שהוקף לדירה ואחרים מותרי׳
אף לאכלן ולערב צריך להמתין מי שהובאו
בשבילו כדי שיעשו״ ו׳ בעיר שרובה גוים
מן הסתם כל המביא לצורך הרוב מביא״
ז׳ אם הו׳ ספק אם באו מחוץ לתחו׳ אם הגוי׳
השרוי׳ עמו בעיר ופירות המצויים בעיר מות׳
ואם לאו אסו׳״ ח׳ דבר שאין במינו במחובר
שהובא לישר׳ בי״ט ראשון שלר״ה מות׳ בשני
וה״ה לשבת וי״ט הסמוכי׳ זה לזה״ ט׳ ישרא׳
ששיגר דורון לחבירו ע״י גוי מעי״ט ונתעכב הגוי
והביאם בי״ט מחוץ לתחו׳ מות׳ אפ׳ למי שהובא
בשבילו לאכלם אב׳ אסו׳ לכל ישר׳ לטלטלם
חוץ לד׳ אמו׳ או חוץ לעיר המוקפת חומה או
חוץ למבצר שידוע שהוקף חומה לדירה״

תקכ״ו דין אילו דברים מותרי׳ לשלוח
בי״ט ובו ג׳ סעי׳״ א׳ מות׳ לשלוח
לחבירו בי״ט בהמ׳ חיה ועוף אפ׳ חיים ויינות
שמנים וסלתות וקטניו׳ אבל לא תבואה לפי
שמחוסרת טחינה שהי׳ מלאכה האסורה

ב״ט״ ב כל דבר שמותר לשלחו ב״ט לא
ישלחנו בשורה דהיינו ג׳ בני אדם א׳ זה
אחר זה נושאים כולם מין א׳ אב׳ אם כל א׳ נושא
מין א׳ מותר״ ג משלחין כלים אע״פ שאינם
תפורים שהם ראויין לישען עליהן ואפ׳ יש בהם
כלאים אם הם קשי׳ ומשלחי׳ תפלין כיון שראוי׳
להניחם בחול״ תקי״ב ב״י זה אומן מות׳
ליקח ב״ט מן החנוני מיני מאכל״ ובו ד׳
סעי׳״ א לומ׳ לחנוני לתת לו ביצים או אגוזים
או שאר מיני מאכל ומשתה דינו די״ט כמו
בשב׳ ואם הו׳ גוי אסו׳ ליקח ממנו דבר שצמינו
במחובר או שצמינו מחוסר צידה אפי׳ ניכל
בהם של כלקטו ושל ניצודו היום וכן לא יקח
ממנו ביצי׳ שמ׳ נולדו היום אבל דבר שאין בו
משו׳ מחובר ולא משו׳ צידה ולא משו׳ נולד
מות׳ ליקח ממנו אפ׳ הובא היום מחוץ לתחום
וכן קמח שנטחן היום בעיר שרובה גוים אסור
אבל דבר שאין בו משו׳ מחובר ולא משו׳ גוים
מות׳ ליקח ממנו דאדעתא דגוים טחני ליה
והה׳ ליקח ממנו פת שאפה בו ביום״ ב
ישר׳ שאמ׳ לגוי מע״ט תקנה לי יונים למחר
לא יפה עשה אבל עשה כבר מות׳ לאכול מהם
ב״ט והו׳ שלא יהו מפריחין אב׳ אם רגיל בכך
אסו׳ לאכול מהם דאין זה חשוב דיעבד כיון
שרגיל בכך״ ג לומ׳ לחבירו מלא לי
כלי זה יין דינו ב״ט כמו בשב׳״ ד לא ימוד
אדם שעורים ליתן לפני בהמתו אלא משער
ונותן לה״ תקי״ח דין הוצאה מרשו׳
לרשו׳ ב״ט ובו ט׳ סעי׳ א מתוך שהותרה
הוצאה לצורך אוכל הותרה שלא לצורך כגון
קטן ולולב וס״ת וכלים אבל אבני׳ וכיוצא בהן
אסור״ ב אסו׳ לישר׳ להוציא שום דבר ב״ט
לצורך גוי״ ג ליקח עץ שאינו מיוחד
לשפוד וצלה בו בשר אסו׳ לטלטלו אחר

שאינו כלי לא שומטו ומניחו בקרן זוית כדי
שלא יוזקו בו אפ׳ אין עליו בשר כלל״ ד
מות׳ לטלטל סולם שלשובך משובך לשובך
אפ׳ ברשות הר׳ אב׳ סולם שלעלייה אסו׳ בטלטול
ה להוציא גרף שלרעי ולהחזירו כדינו בשב׳
דינו ב״ט״ ו בהמה שמתה ב״ט אם היית׳
מסוכנת מע״ט ה״ז מחתכה לכלבים ואם לא
היית׳ מסוכנת אע״פ שהיתה חולה ה״ז מוקצה
ולא יזיזנה ממקומה״ ז מתחילין
בערימת התבן אם הו׳ תבנא סריא ואית ביה
קוצי שעומד להסקה״ ח כוורת שהי׳
מלא פירו׳ ונפחת נוטל ממקום הפחת״
תקי״ט צירי דלתות מות׳ להסיר ולהחזיר
לצורך י״ט״ ובו ה׳ סעי׳״ א מסלקין תריסי
חנויות ומחזירין אותן ב״ט כדי שיוצי׳ תבלין
שהן צרי׳ להם ולא ימנע משמחת י״ט בד״א
בשיש להם ציר באמצעא אב׳ יש להם ציר
מן הצד אסו׳ גזירה שמ׳ יתקע ושאין להם
ציר כל עיקר אפ׳ בבית מות׳ להחזיר״ ב
כלים שהן מפורקים כגון מנורה שלחוליות
וכסא ושלחן שהם חתיכות חתיכות מעמידין
אותן ב״ט והו׳ שלא יתקע״ ג להתיר ולפתוח
ולחתוך חותמות שבכלים ושבקרקע שבכל
פתחת כדינם בשב׳ כך דינם ב״ט״ ד
לקטום קש או תבן או קיסם או עצי בשמי׳
דינם ב״ט כדינם בשבת״ ה קמטים
שעושות הנשים בבתי זרועותיהן ובבתי
שוקיהן אסו׳ לעשותן ב״ט משום תקון
מנא״ תק״כ א לכבד הבית כדינו
בשב׳ כך דינו ב״ט״ תקכ״א
דין שלשול פירות ב״ט ממקום למקו׳ ובו ג׳
סעי׳״ א משילין פירות דרך ארובה ב״ט אבל לא
ישלשלם מחלונו׳ ולא יורידם בסולמות ולא
יטלטלם מגג לגג אע״פ שהם שוים״ ב מות׳

לכסות מירו או כריין או לכתם מפני הדלף״
ג׳ ליתן כלי תחת הדלף כדינו בשב׳ כך דינו
ביו״ט״ תקכב קצת דברים האסורים
לטלטל ביו״ט וכו׳ ד׳ סעי׳״ א׳ אין הסומא יוצא
במקלו ולא הרועה בתרמילו״ ב׳ אין יוצאין
בכסא א׳ האיש וא׳ האשה ואיש שהיו רבי׳ צריכי׳
לו מות׳ ומוציאין אותו על הכתף אפי׳ באכרין״
ג׳ מי שנכווצו גידי שוקיו יכול לצאת במקל״
ד׳ אין מנהיגין בהמה במקל״ תקכג
דינים הנוהגי׳ בבהמות ביו״ט וכו׳ ד׳ ס׳״ א׳
מסירין זבובין הנתלין בבהמה אע״פ שהן עושין
חבורה״ ב׳ אין מגרדין בהמה במגררת
ביו״ט מפני שמשרת שיער״ ג׳ אין מילדין
הבהמה ביו״ט אב׳ מסעדין אותה שאוחז בולד
שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותנין דד
לתוך פיו״ ד׳ בהמה טהורה שריחקה
ולדה מות׳ לזלף מי שליתה עליו ורליתן
מלוא אגרוף מלח ברחמה כדי שתרחם
עליו אב׳ הטמאה אסו׳ לעשו׳ לה כך״
תקכד כמה דברים האסורי׳ ביו״ט וכו׳
ב׳ סע׳״ א׳ אין עולין באילן ולא רוכבין על גבי
בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקין
להכות כף על ירך ולא מטפחין כף על כף ולא
מרקדין ולא דנין ולא מקדשין ולא מכנסין
ולא מיבמין ולא מגרשין ולא חולצין ולא
מקדישין ולא מחרימין ולא מפרישין תרומ׳
ומעשרות״ ב׳ שמ׳ דתקיף ליה עלמא
טובא שרי לגרש אפי׳ בשבת״ תקכה
דין הלואה ביו״ט וכו׳ ב׳ סע׳״ א׳ הלואת
יו״ט ניתנה [ליתבע] לתבוע בדין״ ב׳ גבאי צדקה גובין
מהחצרות ביו״ט אב׳ לא יכריזו כדרך שמכריזין
בחול ולא גובין בצנעה ונותנין לתוך חיקם
ומחלקים לכל שכונה ושכונה בפני עצמה״
תקכו דין מת ביו״ט״ וכו׳ יג״

א׳ מת המוטל לקברו אם הוא ביו״ט ראשון יתעסקו
בו עממין אפי׳ מת מבו ביום ואפי׳ אם יכולין להשהותו
עד למחר עד שלא יסריח וכל זה בעשיית
ארון ותכריכין אבל להלבישו ולחמם לו מים
לטהרו ולהוציאו ולשומו בקבר מותר ע״י ישראל״
ב׳ מת ביום טוב ראשון אסור להלינו עד יו״ט
שני כדי שיתעסקו בו ישראל״ ג׳ בשבת וביום
הכפורי׳ לא יתעסקו בו כלל אפי׳ ע״י עממין אפי׳
להוציא על ידיהם להניחו בתוך העשוי מאתמול״
ד׳ ביו״ט שני יתעסקו בו ישראל אפי׳ ביו״ט שני
של ר״ה ואפי׳ לא אשתהי ואפי׳ לחתוך לו הדס
מהמחובר ולעשות לו תכריכין וארון ולחצוב
לו קבר ולחמם לו מים לטהרו ולגזוז לו שערו
ואם אין באותה העיר מקום קבורות לישראל
מוליכין אותו לעיר אחרת שיש בה שכונת
קברות אפי׳ חוץ לתחום ומשכירין לו ספינה
להוליכו ממקום למקום ויו״ט שני לגבי המת
כחול שויוה רבנן אפי׳ אפשר בעממין יתעסקו
בו ישראל חוץ מן הכיפה שבונים על הקבר שאין
בונין אותה ביו״ט ולא כשרוצים לקברו בו ביום
אבל אם אין רוצים לקברו בו ביום אין עושין
לו שום דבר מלאכה אפי׳ ע״י גוים אבל טלטול
מותר״ ה׳ החופר קבר למת ביו״ט שני מותר
לו ליטול שכר״ ו׳ מותר ללוות המת ביו״ט
ראשון תוך התחום וביו״ט שני אפי׳ חוץ לתחום
חוזרין למקומן בו ביום״ וכן מותר להחזיר
כלי הקבורה שהוליכו עמהם חוץ לתחום״
ז׳ המלוים את המת אסורי׳ לרכוב על בהמה
אפי׳ ביו״ט שני ואפי׳ האבלים אבל הקוברים
שצריכי׳ לקברו אם לא מתירים להם ביו״ט שני
לרכוב על גבי בהמה״ ח׳ אם נודע לבני עיר
אחת שישראל מת רחוק משם ד׳ או ה׳ ימים
ולא ניתן לקבורה אע״פ שלא יוכלו להגיע לו
עד למחר המועד מותר לצאת לדרך ביו״ט

שני כדי למהר קבורתו״ ט׳ תינוק שמת
בתוך ל׳ יום אם גמרו שערו וצפרניו הוא
בחזקת בן קיימא ודינו כמת גדול אע״פ
שאין אנו יודעים אם כלו לו חדשיו דרוב
נשים יולדות ולד של קיימא״ י׳ כלים
שנהגו להסיר ערלת בצרור אבן או בקנה
אין אלא ביו״ט שני של גליות״ יא׳ אין קוברין
על המת אפי׳ ביו״ט שני אפי׳ קרובין״ יב׳
כשמת בו ביו״ט שני משכימין וקוברין אותו
קודם תפלה וכשמת ביום קוברין אותו אחר
אכילה״ הלכות דיני עירוב
תבשילין״ ובו כ״ד סעי׳ א׳ יו״ט שחל
להיות בע״ש לא יבשל בתחלה לצורך שבת
בקדירה בפני עצמה אבל מבשל הוא כמה
קדירות ליו״ט ואם הותיר הותיר לשבת וע״י
עירוב מבשל בתחלה לשבת״ ב׳ עירוב
זה עושין אותו בפת ותבשיל ואם לא עשאו
אלא מתבשיל לבד מותר״ ג׳ שיעור תבשיל
זה כזית בין לאחד בין לאלפים בין בתחלתו בין
בסופו״ ד׳ צריך שיהא תבשיל זה דבר
שהוא ראוי ללפתן בו את הפת לאפוקי דייסא״
ה׳ תבשיל זה שאמרנו אפי׳ צלי אפי׳
שלוק אפי׳ כבוש אפי׳ מין דגים קטנים שהד
שהדיחן במים חמין והדחתן הוא בישולן
לאכילה הרי סומך עליהם וכן סומך על תפוחים
מבושלים ועל דגים קטנים מלוחים שבשלם״ ו׳
סומך אפי׳ על עדשים שבשולי קדירה וכן על
שמנונית שנדבק בסכין וגררו והוא שיהיה בו
כזית״ ז׳ מצוה על כל אדם לערב ומצוה על
כל גדול העיר לערב על כל בני עירו כדי שיס׳
מכו עליו״ מי ששכח או נאנס או שהניח
עירוב ואבד אבל מי שאפשר לערב אלא
שרוצה לסמוך על עירובו של גדול העיר
נקרא פושע ואינו יוצא בו״ ח׳ כשמערב

על אחרים אינו צריך לפרט אלא מניח בכלל על כל
בני העיר וכל מי שהוא בתחום העיר יוצא בו״
ט׳ דעת מניח בעינן שיכוין להוציא לאחרים אב׳
דעת מי שהניחו עליו לא בעינן בשעת הנחה
רק שיודיעהו ביו״ט קודם שיתחיל לבשל לצורך
השבת״ י׳ המערב לאחרים צריך לזכות להם
ע״י אחר וכל מי שמזכים על ידו בעירובי שבת
מזכין על ידו בעירובי תבשילין וכל מי שאין
מזכין על ידו באותו עירוב אין מזכין על ידו
בזה״ יא׳ צריך הזוכה להגביה העירוב מן
הקרקע טפח״ יב׳ חוזר ונוטלו מיד הזוכה
ומברך על מצות עירוב ואומ׳ בדין עירובא יהא
שרי לן לאפויי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי
שרגא ולמעבד כל צרכנא מיו״ט לשבת לנו
ולפלו׳ ופלו׳ או לכל בני העיר הזאת״ יג׳ אע״פ
שהמניח עירוב אינו יכול לבשל מיו״ט ראשון ש
לשבת״ יד׳ אם הניח העירוב על דעת לסמוך
כל זמן שיהיה קיים אפי׳ ליו״ט אחר לכתחלה לא
יסמוך עליו ליו״ט אחר אבל בדיעבד יכול
לסמוך עליו״ טו׳ נאכל העירוב או שאבד
קודם שבשל לשב׳ אינו יכול לבשל אא״כ נשתייר
ממנו כזית״ טז׳ לאחר שהכין צרכי שבת
יכול לאכלו״ יז׳ התחיל בעיסתו ונאכל
העירוב גומר אותה עיסה וה״ה אם התחיל לבשל
שגומ׳ אותו תבשיל שהתחיל״ יח׳ אפה ולא
בשל או בשל ולא אפה ונאכל העירוב או אבד
מה שנעשה בהתר אפי׳ נתכוון בו לצורך יו״ט יכול
הוא להניחו לשבת ומבשל מכאן ואלך ליו״ט״
יט׳ מי שלא עירב מותר להדליק נר של שבת
ויש אוסרין״ כ׳ מי שלא עירב כשם שאסו׳
לבשל לעצמו כך אסו׳ לבשל לאחרים ואפי׳ ש
בביתם וגם אחרים אסורי׳ לבשל לו ואין לו
תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו לאחרי׳ שעירבו
במתנה והם אופין ומבשלין ונותנין לו ואפ׳

בביתו יכול לבשל ואם אין שם אחרי' שעירבו יא
שמות לאפות בצמצום פת א' ולבשל קדרה א'
ולהדליק נר א'" כא אם נזכר של עירב קוד'
סעודת שחרי' יבשל הרבה בקדרה אחת ויותיר
לשבת" וי"א ראב' לבשל כמה קדרות מותר כיון
דקוד' אכילה הוא והוא שיאכל מכל א' וא'"
כב אם נזכר בי"ט ראשון של עירב אם הוא
בי"ט שלר"ה אינו יכול לערב על תנאי אבל אם
הו' בי"ט שלגליות יכול לערב בתנאי אם היום
קדש אינו צרי' לערב ואם היום חול בעירוב זה
יהא שרי לן לאפויי ולבשולי וכו'" ולמחר א"צ ל'
כלום" וי"א דאי אית ליה מידי דבשיל מאתמול
לא מהני תנאה" כג אם עבר במזיד ובשל
כמה קדרות של לצורך י"ט מות' לאכלן בשבת
או בחול" כד אם הערים לבשל שתי
קדרות לצור' היום והותיר אחת לצורך מחר
אסו' לאכלה" תקכח דין עירובי
חצרות בי"ט" ובו ב' סעי'" א י"ט א"צ עירובי
חצרו' ושתופי מבואות אב' עירובי תחומין
צרי' וכל הלכות תחומין כתבתים בהלכו' עירובי
חצרות ולא עירובי תחומין אבל אם נזכר
ביום הראשון בשני ימי' טובי' שלגליות יכול
לערב עירובי חצרות בתנאי אבל עירובי תח'
מין אין מניחין אותו בי"ט בתנאי"
תקכט דיני שמחת י"ט" ובו ד' סעי'" א
מצות י"ט לחלקו חציו לבי' המדרש וחציו
לאכילה ושתייה ול' יצמצם בהוצאת י"ט וצ"ל
לכבדו ולענגו כמו בשב' וחיי' לבצוע על שתי
ככרות ולקבוע כל סעודה על היין ובגדי
י"ט יהיו טובים משל שבת ולא נהגו לעשות
בו סעודה שלישית" ב חייב אדם להיות
שמח וטוב לב במועד הוא ואשתו ובניו
וכל הנלוים אליו" כיצד משמחן הקטנים נותן
להם קליות ואגוזים" והנשים קונה להן בגדים
ותכשיטין כפי ממונו וחיי' להאכיל לגר
ליתום ולאלמנה עם שאר העניים" ג אדם
אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך בבשר
ויין ובשחוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות
וסכלות ולא נצטוינו על הוללות והשכלות
אלא על שמחה שיש בה עבודת היוצר"
ד חייבין בי' דין להעמיד שוטרים ברגלים
שיהיו משוטטים ומחפשין בגנות ובפרדסים
ועל הנהרות יתקבצו שם לאכול ולשתות אנשים
ונשים ויבאו לידי עבירה וכן יזהירו בדבר
זה לכל העם שלא יתערבו אנשים ונשים
בבתיהם בשמחה ולא ימשכו ביין שמא יבואו
לידי עבירה אלא יהיו כולם קדושים"

הלכות חול המועד תקל א

חול המועד אסו' בקצת
מלאכות ומות' במקצתן" תקלא
דיני גלוח בחול המועד" ובו ח' סעי'" א מצוה
לגלח בערב י"ט" ב אין מגלחין במועד אפי'
אם גלח קוד' מועד" ג אפי' אם היה אנוס
ומפני כך לא גלח בערב מועד אינו מגלח
במועד וה"ה למי שהיה חולה ונתרפא במועד"
ד ואלו מגלחין במועד מי שיצא מבי' השביה
ולא היה לו פנאי לגלח קוד' המועד וכל שיצא
מבי' האסורים ואפי' היה חמש בעיר ישר' שהיו
מניחין לו לגלח וכן המנודה שהתירו לו ברגל
וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל לחכם על נדרו
ברגל וכן הבא ממדינת הים בחול המועד אם
שבא בעל' הרגל ולא היה שהות ביום לגלח
והו' של' יצא מא"י לחול לטייל" ה אע"פ
שהתירו להסתפר לא יסתפר ברשו' אלא
בצנעה" ו קטן מות' לגלח במועד אפי'
נולד קוד' הרגל" ז אבל שחל שביעי שלו
בשב' ערב הרגל מות' לגלח בחול המועד" ח
כל אדם מות' ליטול שפה בחו' המועד"

תקל"ב נטילת צפרנים בחוה"מו׳ ובו ב׳
סעי׳ א מות׳ ליטול צפרנים בין דיד בין דרגל
אפי׳ במספריים׳ ב כל רפואה מותרת בחול
המועד׳ תקל"ג מלאכות המותרי׳ בחו
המו׳ ובו ה סעי׳ א מות׳ לטחון קמח לצורך
המוע׳ ואפי׳ כיון מלאכתו במוע׳ ולקוץ עצים
מהמחובר ולהטיל שכר בין שלתמרים בין
שלשעורים לצורך המועד וש"ל לצור׳ המוע׳
אסו׳ ומיהו אי"ל לצמצם לא עושה בהרווחה ואם
יותיר יותיר אבל לא יערים לטחון או לעשות
יות׳ בכוונה או אם יש לחם מות׳ לטחון בפת
חמה עדיף׳ ב מות׳ לעקור פשתן מפני
שראוי לכסות בו את האוכלים ולעקור כשות
שראוי להטיל בו שכר לצור׳ המועד ולעקור
שומשמין שהיבשים שבו ראוים לאכול מיד׳
ג פירות שנתבשלו קצת ונאכלים ע"י הדוחק
מות׳ ללקטן כדי לאכלן ואם ליקטן לאכלן
והותיר וחושש שמ׳ יתליעו אם לא יכבשם
להוציא ליחה מהם יכול לכבשם אבל אסור
ללקטן תחלה לכבשם ואם הו׳ דבר שאינו נמצא
אחר המועד מות׳ לקנותו ולכבשו׳ ד צד
אדם דגים כל מה שיכול לצוד ומולח הכל
במוע׳ שהרי אפשר שיאכל מהם במועד אם
יסחוט אותם בידו פעמ׳ רבות עד שיתרככו׳
ה כל מלאכות שהם לצורך המוע׳ כשעושין
אותן אומנין עושין בצנעה כיצד הציידים
והטוחנים והבוצרים למכור בשוק הרי אלו
עושין בצנעה לצור׳ המועד׳ תקל"ד דין
כיבוס בחה"מ׳ ובו ג׳ ס׳ א אין מכבסין
במועד ואלו שמכבסין הבא ממדינת הים והיוצא
מבית השביה ומבית האסורים ומנודה שהתירין
לו חכמ׳ ברגל ומי שנדר שלא לכבס ונשאל
ברגל והתירו לו ומטפחות הידים ומטפחות
הספרים ומטפחות הספוג ובגדי קטנ׳ ובעלת

הכתם שנמצא במוע׳ ומי שאין לו אלא חלוק
א׳ וכולן מכבסין כדרכן אפי׳ בנתר ואהל"ג
בפרהסיא ע"ג הנהר׳ ב כל כלי פשתן מות׳
לכבסן ולא נהגו כן והו"ל ליה דברי׳ המותרי׳
ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירם
במועד׳ ג מביאין מבית האומן כלים
שהן לצורך המוע׳ כגון כלים וכסתות וצלוחיות
אבל כלים שאינם לצורך המו׳ כגון מחרישה או
או צמר מבית הצבע אין מביאין׳ ואם אין
לאומן מה יאכל נותן לו שכרו ומניחן אצלו
ואם אינו מאמינו מניחן בבית הסמוך לו ואם
חושש שמ׳ יגנבו מפנן לחצר אחר אבל לא
יביאם לביתו אלא בצנעה׳ תקל"ה
של לפנות מחצר לחצר בחה"מו׳ ובו ג סעי׳ א
אין מפנין מחצר לחצר אפי׳ מכעורה לנאה
לא לפנות דירתו ולא לפנות כלים שאינם לצור׳
המוע׳ אבל מפנה הוא מבית לבית באותה חצר
ואם אין הבתים פתוחים לחצר אלא למבוי׳ י"א
שמבית לבית הסמוך לו מותר׳ ב יש
מתירי׳ לפנות מחצר שלו לחצר שלו ואפי׳
מנאה לכעורה׳ ג הזבל שבחצר אסור
להוציאו אלא יסלקנו לצדדין ואם נתרבה עד
שנעשה חצר כרפת מוציאין אותו לאשפה׳
תקל"ו כל צורך בהמה מות׳ לעשות
בחה"מ׳ ובו ד׳ סעי׳ א מי שצריך לרכוב
במוע׳ לטייל או לצור׳ המוע׳ ולא כסה לעברת
ברגלין יכול ליטול צפרני הסוס ולתקן [illegible]
והאוכף והרסן וכל צרכי רכיבה ובלבד שלא
יכוין מלאכתו במועד׳ ב מות׳ לסרוק
הסוס כדי לפותר׳ ג אין מרביעין בהמה
במוע׳ אבל מקיזין לה דם ואין מונעי׳ ממנה
כל רפואה אפי׳ אם ישבה מלאכה׳ ד אין
מושיבין תרנגולת על הביצים לגדל אפרוחים
ואם הושיבום קודם המוע׳ וברחה מעליהם יכול

להחזירם והוא שיהא בתוך שלשת ימי הבריחה
תקל״ז דין מלאכת דבר האבד ובו
י״ו סעי׳ א דבר האבד מות׳ לעשות׳ בחה״מ
בלא שנוי לפ״כ בית השלחין שהתחיל להשקותה
קודם המוע׳ מות׳ להשקותה שכיון שהתחיל
להשקותה קודם המוע׳ מות׳ לכאן אם לא ישקנה
עכשיו תפסד אבל שדה הבעל שאין משקין
אותה אלא להשביחה יות׳ אסו׳ להשקותה ב
אפי׳ בבית השלחין לא התירו אלא היכא דליכא
טורחא יתירא כגון מן המעיין בין חדש בין
ישן שהוא ממשיכו ומשקה בו אבל לא ידלה
וישקה מן הבריכה או מפני הגשמים מקובצים
מפני שהוא טורח גדול אפי׳ ערוגה אחת חציה
גבוה וחציה נמוך אין דולים ממקום נמוך להשקות
מקום גבוה ג נהרות המושכין מן האגמים
מות׳ להשקות מהן בית השלחין במוע׳ והו׳ של׳
פסקו וכן הבריכות שאמת המים עוברת
ביניהן מות׳ להשקות מהן וכן בריכה שנטפה
מבית השלחין ועדיין היא מנטפת מות׳ להשקות
ממנה בית השלחין אחרת והו׳ של׳ פסק המעיין
המשקה בית השלחין העליונה ד ירקות
שרוצה לאכלן במוע׳ יכול לדלות מים להשקותן
כדי שיגדלו ויהיו ראויים למוע׳ אבל אם אינו
רוצה לאכלן במוע׳ ועושה כדי להשביחן
אסור ה אין עושין החריצין שבעיקרי
הגפנים כדי שיתמלאו מים ואם הן עשויות
ונתקלקלו הו׳ מתקנן במועד ו אמת
המים שנתקלקלה מתקנין אותה היתה
עמוקה טפח וחוזר בה עד ו׳ היתה עמוקה
טפחים מעמיקה עד ז׳ ז מושכין את
המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את כל
השדה ואם היתה שדה לחה מות׳ להשקות את
כולה ח אסו׳ לפתוח מקום לשדה כדי
שיכנסו בה מים להשקותה ואם עושה כדי

לצוד דגים כדי לאכלן במועד כגון שפותח
למעלה מקום שיכנסו ולמטה מקום שיצאו
מות׳ ט אסו׳ להשוות השדה לצורך חרישה
ואם ניכר שמכוין כדי לדוש לצורך המוע׳ כגון
שמשווה כולה מותר י אסו׳ ללקט עצים
מן השדה ליפותו לחרישה ואם ניכר שמכוין
לצרכו שצריך לעצים כגון שנוטל הגדולים
ומניח הקטנים מותר י״א אסו׳ לקצץ ענפי
האילן לתקנו ואם ניכר שמכוין בשביל הענפים
להאכילן לבהמתו ולא לתקנו כגון שקוצץ כולן
מצד א׳ מות׳ י״ב אין מתליעין האילנות ולא
מזהמין הנטיעות אבל סכין האילנות ופירות
בשמן י״ג אישות ועכברים שמפסידין
בשדה אילן מות׳ לצודן כדרכו שחופר גומה
ותולה בה המצודה ואפ׳ בשדה הלבן הסמוכה
לשדה האילן מות׳ לצודן כדרכו שיוצאין
ממנה ומפסידין האילן ואם אינה סמוכה
לשדה האילן אין צדין אותן אלא ע״י שנוי שנועץ
שפוד בארץ ומנענע לכאן ולכאן עד
שנעשית גומה ותולה בה מצודה וי״א
שבשדה הלבן הסמוכה לשדה האילן אינו
מות׳ אלא ע״י שנוי ואם אינה סמוכה לשדה
האילן אסו׳ אפ׳ ע״י שנוי י״ד אין מכניסין צאן
לדיר בחה״מ לזבל השדה ואם הכניסן הגוי
מעצמו מות׳ ואף בשב׳ ושמירה מחזיקין לו טובה
על שהכניסן ובלב׳ שלא יתן לו שכר ואפ׳ אינו
נותן לו אלא שכר מזונו ובלב׳ שלא יתן לו שכר
אחר ובחול המ׳ אפ׳ אם נתן לו שכר אחר מות׳
ובלבד שלא ישכירנו ולא יקיצנו ולא ימסור לו שומר
לנער הצאן ואם הגוי שכיר שבת שכיר חדש שכיר
שנה מסייעין אותו בחה״מ ומוסרין לו שומר לנער
הצאן ט״ו אסור לקצור השדה בחה״מ אם
אינו נפסד אם יעמוד עד לאחר המוע׳ ואם אין לו
מה יאכל אפ׳ מוצא בשוק לקנות אין מצריכין אותו

ליקח מן השוק אלא קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר
כדרכו ובלבד שלא ידוש בפרות והט׳ שאין צריך אלא
לו לבדו אבל אם הוא צריך לדוש לצורך רבים דש
אפילו בפרות״ ז׳ מי שיש לו כרם אצל כרמו של גוי
והגוי בוצר שלו בח״ה המוע׳ ואם יבצור הישר׳ גם
את שלו יפסיד יכול לבצרו ולדרוך היין ולעשות
החביות, וכל צרכו היין בלא שינוי ובלבד שלא
יכוין מלאכתו במועד׳ תקל״ה כמה ענינים
הנקראים דבר האבד וב״ו סע׳״ א׳
מי שהפך את זיתיו או שהיה ייכו בבור ואירעו
אונס או שכח או נתעטל שהיה סבור שהיה
יכול לשהות לאחר הרגל ולא עשה קוד׳ הרגל
מאחר שה׳ דבר האבד זולף וגומ׳ ומזפת החביות
בין קטנות בין גדולות וגף החביות כדרכו
בלא שנוי וכן שולה פשתנו מן המשרה וכל
כיוצ׳ בז׳ מדבר האבד ובלב׳ שלא יכוין מלאכתו
במועד״ ב׳ מות׳ להכניס פירות מפני
הגנבים אם אינם במקום המשתמר ומיהו
יעשו בצנעה כגון שיכניסם בלילה ואם הוא
דבר שישכו פרסום בלילה יות׳ מביום כגון
שצרי׳ להכניסן באבוקות ובקולות יכניסם
ביום״ ג׳ אסו׳ להסיע ממונו מעיר לעיר
אם לא בשביל דבר האבד״ ד׳ היו לו תאני
שטוחים בשדה ין פש ויר׳ מהמטר מותר
לחפותם בקש ,ת, שהג׳ עב״ ה׳ מי שיש לו
סחורה שאם לא יהפכנה ממטה למעלה ת
תתקלקל מות׳ להפכה בח״ה המוע״ ו׳ המכין
מלאכתו והניחה למועד ועשאה במוע׳ ב״ד
מאבדין אותה ממנו ומפקירים אותה לכל ואם
מת לא יקנסו בנו אחריו ומות׳ לו לעשותה
אם הו׳ דבר האבד״ תקל״ו דיני
סחורה בח״ה ובו ז׳ סעי׳״ א׳ כל
סחורה אסורה אפ׳ כל שהו׳ בין לקנות בין
למכור ואפי׳ אם הלוה מעות ע״מ שיתנו אח״כ
יין או סחורה אחרת בפרעון חובו כדי להשתכר
אינו יכול לילך ולתבעם אא״כ אינם מצויים
אחר המועד דהוי ליה דבר האבד אם לא
ילך בח״ה למקומן ויתבעם״ ב׳ מי שהלוה
לחבירו מעות מות׳ לתבעו בח״ה לגבות מ
מעותיו וא״צ לו׳ שמות׳ לגבות חובו מן הגוי״
ג׳ מכר לחבירו פרקמטיא קוד׳ מוע׳ יש
מי שאוסר לתבוע דמיה במוע׳ אא״כ יהא
הלוקח אדם שאינו מצוי במקו׳ המוכר ונזדמן
לו בח״ה דהוי כדבר האבד ולי נראה שמין
שצקף עליו המוע׳ בחובו קוד׳ המוע׳ הוי ליה
כהלואה ומות׳ לגבותם ממנו בח״ה אפי׳ הוא
שמצוי במקו׳ המוכר״ ד׳ אם יש לו סחורה
שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מהקרן מות׳
למכרה אבל אם לא יפסיד מהקרן לא ומ״מ
אם הו׳ מענין שאם ימכרנה עתה יהיה לו
מעו׳ בריוח ויוציא יותר לשמחת י״ט מות׳
למכור״ וכ״ל של נאמרו דברים הללו אלא במי
שיש לו מעות מועטין וחס עליהם מלהוצי׳
כ״כ לשמחת י״ט ואלו היה לו מעו׳ בריוח היה
מוציא יות׳ אבל מי שיש לו מעות בריוח
להוציא ~~כל לא נתיר לו למכור כדי שיוציא~~
לשמחת י״ט בכל אשר נתאוה ואין בדעתו
להוצי׳ כ״כ לא נתיר לו למכור כדי שיוצי׳ יות׳
ה׳ אם הו׳ דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המוע׳
כגון ספינות או שיירות שבאו או שהם מבקשים
לצאת ומכרן בזול או לקחו ביוקר מות׳ לקנות
ולמכור אפ׳ של לצורך תשמיש לא לעשות סחורה
ולהשתכר וה״ה ליריד הקבוע׳ מזמן לזמן אף
מקומות שיש להם יום השוק יום א׳ בשבוע אינו
מות׳ למכור ולקנות ביום השוק שבתוך המועד
שאין זה דבר האבד שאם אינו נמכר ביום השוק
שבתוך המוע׳ ימכר ביום השוק שלאחר המועד
ו׳ מציאה אסו׳ לטרוח ולחפש עליה כגון נהר

שהציף דגים על שפתו אסו׳ לצודן ולהפשיטן עלי׳
לאספם כדי לכבשם אא״כ יהיו ראויים לאכול מהן
במועד׳ ז׳ המלוה את חבירו על חפץ או על
סחורה על תנאי שאם לא יפרעו לו לסוף ח׳ ימים
שהוא קנוי לו יש מתירים ויש אוסרים׳ ח׳
כותי שפרע לישר׳ יין בחובו מות׳ לקבלו ממנו
דכמציל מידו דמי׳ ט׳ מי שצרי׳ לקנות יין
בעת הבציר לצורך שתיית כל השנה ואם יעבור
המוע׳ לא ימצא כמו שמוצא עתה דבר האבד הוא
ומות׳ לקנות ולתקן החביות ולזופתן ובלבד שלא
יכוין מלאכתו במוע׳ אפי׳ יות׳ מכדי צורך שתייתו
לא יקנה׳ י׳ מוכרי תבלין או ירק וכל דבר
שאינן מתקיים פותחי׳ ומוכרי׳ כדרכם בפרהסיא
שהכל יודעים שהם לצור׳ המועד׳ י״א מוכרי
פירות כסות וכלים מוכרי׳ בצנעה לצורך המועד
כיצ׳ אם היתה החנות פתוחה לשוק או למבוי
פותח כדרכו ואם היתה פתוחה לרש׳ הר׳ פותח אחת
ונועל אחת ובערב י״ט האחרון שלחג הסכות מוציא
ומעטר את השוק בפירו׳ בשביל כבוד י״ט׳ י״ב
אין לוקחין בתים ואבנים עבדים ובהמה אלא לצור׳
המו׳ או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל או לצור׳
השכיר שמוליך הדברים הנקנים שאין לו מה יאכל׳
י״ג להלוות גוים ברבית לאותם שרגילים ללוות
ממנו ג״כ מות׳ והוא שיקחו רבית שלא יטעו ראשון
ויוציאו בשמחת י״ט׳ י״ד הלואה דשלחנות
מקביעות וחלוף אסור׳

תקמ׳ דין בנין

ומתילה בחה״מ וכו׳ ח׳ סע׳ א׳ בנין
אפי׳ כל שהו׳ אסו׳ ואם נפרץ גדר גנתו בונה ומעשה
הדיוט דהיינו שמניח אבנים זו ע״ג זו ואינו טח בטיט
ואוהדר אותו בקנים וגמא וכיוצ׳ בהן וכן אם
עשה מעקה לגג בונה אותו מעשה הדיוט אבל
כותל חצר הסמוך לרה״ר שנפל בונהו כדרכו ואם
היה נוטה ליפול סותרו מפני הסכנה ובונהו כדרכו׳
ב׳ מות׳ לכבוש גבשושית שבבית׳ ג׳ סדקים
שבגג מות׳ לסתמן ביד וברגל אבל לא בכלי אומנות׳
ד׳ ציר הדלת והמפתח והצנור והקורה בין שהם
של עץ בין שהם של ברזל שנשברו אף מע״ט
יכול לתקנן דלא שני מפני שזה הפסד גדול הוא
שאם יהיה הפתח פתוח ודלתות שבורות כמוצא
מאבד כל מה שבבית׳ ה׳ מות׳ לבנות מעשה
הדיוט אבוס שתאכל בו הבהמה ומות׳ לבנות מעש׳
הדיוט אצטבה לישב או לישן עליה׳ ו׳
מקלים את הריחים ופותחין להם עין ומעמידין
אותם ובונים אמת המים של ריחים׳ ז׳ תנור
וכירים שאפשר שיבשו ויאפה בהם במועד
עושין ואם לאו אין עושין אותן ובין כך ובין כך
בונים על חרס של תנור ועל הטפילה שלהם׳

תקמ״א

דין אריגה בחוה״מ וכו׳ ה׳ סע׳
א׳ מות׳ לעשו׳ מצודות דגים מערבה שהו׳
מעשה הדיו׳ אב׳ לא האורגים מחוטים שהו׳ מעש׳
אומן׳ ב׳ מסרגין המטו׳ אבל אין מפשילים
חבלים בתחלה׳ ג׳ מות׳ למעך בגדי פשתן
בידים אחר הכיבוס כדי ללבנן ולרככן אבל אין
עושי׳ קשרי בתי ידים מפני שהו׳ מעש׳ אומן׳
ד׳ אסור לתקן מלבושין ומנעלין הקרועים וכן
אסו׳ לומ׳ לגוי לתקנם׳ ה׳ מי שצרי׳ לתפור לו
בגד במוע׳ אם היה הדיוט ואינו מהיר באותה
מלאכה הוא עושה אותה מעש׳ הדיוט דהיינו
שיעשה תפירו רחבות ותפירה אחת למעלה
ואחת למטה כשיני הכלב׳

תקמ״ב

שלא לעשו׳ מלאכה לאחרים בחה״מ בחנם וכו׳ ב׳
סע׳ א׳ אף מלאכות המותרות אינם מותרין
לעשותם אלא לעצמו או לאחרים בחנם אב׳ בשכר
אסו׳ ומיהו אם אינו נותן לו שכר קצוב אלא שאוכל
עמו בשכרו מותר׳ ב׳ כל מלאכה מותר
לעשותה ע״י פועל שאין לו מה יאכל כדי שישתכר
וירויח׳

תקמ״ג

דין מלאכה ע״י גוי בחה״מ
ובו ג׳ סע׳ א׳ כל דבר שאסור לעשותו׳

ב גוי שקבל מע״ט לבנות ביתו של יש׳ בקבלנות
אסו׳ להניחו לעשו׳ בחה״מ אע״פ שהו׳ חוץ לתחום
אבל אם נתן לו מלאכה בתלוש קודם המועד בקב׳
לנות לעשותה בתוך ביתו שלגוי מותר״ ג
מות׳ ליתן לגוי מלאכה בקיבולת או בשכיר יום
שיעשנה אחר המוע׳ ובלב׳ של׳ ימדוד וישקול
וימנה כדרך שעושה בחול״ תלמוד דין
צרכי רבים בחה״מ ובו ב׳ סע׳״ א צרכי רבים
מות׳ לעשותם בחה״מ כגון לתקן הדרכים ולהסיר
מהם המכשולות ולציין הקברות כדי שיזהרו
מהם הכהנים ולתקן המקוות״ ב בורות ומעינות
שלרבים שנפל בהם עפר ואבנים ונתקלקלו מות׳
לתקנם ואפ׳ אין רבים צריכים להם עתה כיון
שאינו מעשה אומן אבל לחפור להם בורות מחדש
שהו׳ מעש׳ אומן אם הרב׳ צריכין להם עתה
מות׳ אפ׳ אם כיונו מלאכתן במוע׳ ואפ׳ בפרהסיא
ובטרחא יתירתא ואם אין צריכין להם עתה
לא יעשו אב׳ בורו׳ שיחין ומערו׳ שליחי׳ אסור
לחפור אותם מחדש ואפ׳ צרי׳ להם עתה מותר
לתקנם ואם א״צ להם עתה אסו׳ לתקנם אב׳ מות׳
להמשיך מים לתוכן אפ׳ א״צ להם עתה״
תלמוד דיני כתיבה בחה״מ ובו ו׳ סעי׳״
א אסור לכתוב בחה״מ ואפ׳ להגיה אות אח׳
בספר אסו׳״ ב נראה לי שאם אין להם ספר
תורה כשר לקרות בו בצבור מות׳ להגיהו במוע׳
כדי לקרות בו בצבור וכן בספרי מקרא ותלמוד
שצרי׳ לקרו׳ במוע׳ מות׳ להגיהם במוע׳ משו׳ דהוי
דבר האבד ואם אין להם ס״ת כלל אם אפשר
לכתבו כולו בחה״מ ע״י סופרים הרבה יכתבוהו
דצריך המוע׳ הו׳ לקרות בתו׳ בצבור במועד״
ג כותב אדם תפלין ומזוזות לעצמו וטוה
על ירכו תכלת לבגדו ואם אין לו מה יאכל
כותב ומוכר לאחרים כדי פרנסתו״ ד
מות׳ לכתוב חשבונותיו ולחשב יציאותיו״

ה מות׳ לכתוב שטר קידושין ושטרי פסיקתא
גטין ושוברין דיאתיקי מתנות פרוזבלין איגרות
שום ואיגרות מזון שטרי חליצה ומיאונין ושטרי
בירורין ופסקי דינין ואגרות שאלת שלום שאדם
שולח לחבירו ואפ׳ על דבר פרקמטיא שאינה
אבודה״ ו אין כותבין שטרי חוב במועד
ואם אינו מאמינו מלוה ללוה או שאין לו לסופר
מה יאכל הרי זה יכתוב״ ז כל הדברים שמותר
לכתוב אפ׳ בלא שנוי מות׳ וכל מה שאסו׳ לכתוב
אפ׳ ע״י שנוי אסור״ ח מי ששלחו לשאול
ממנו שאלה ואין השליח רוצ׳ להתעכב עד אחר
המועד מות׳ לכתבה וכן מות׳ להעתיק מפני
שחשוב דבר האבד״ ט אם שמע דבר
חידוש מות׳ לכתבו כדי של׳ ישכח וכן אם ספר
מחודש מות׳ להעתיקו אם לא ימצא יעתיקנו
לאחר המועד״ י דנין בין דיני ממונות
בין דיני נפשות ומשמתין ומלקין למי שאינו
מקבל עליו הדין״ יא מות׳ לקבל [illegible]
חובותיו בחולהמועד״ תלמוד דין
אירוסות ונישואין בחה״מ ובו ה׳ סעי׳״
א אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא
אלמנות ולא מיבמין ומות׳ לארס ובלב׳ שלא
יעשה סעוד׳ אירוסין הארוס בבית ארוסתו
בשע׳ אירוסין ומות׳ לעשו׳ ריקודין ומחולות
ולעשו׳ סעודה הארוס עם מרעין שלו בבית
ארוסתו וכן לסעוד הארוס בבית ארוסתו
של׳ בשע׳ אירוסי׳ מות׳״ ב מות׳ להחזיר
גרושתו מן הנשואין״ ג הכל מותרין
לישא בערב הרגל ולעשו׳ סעודה ברגל בין
בתולות בין אלמנות״ ד מות׳ לעשו׳ בחה״מ
סעודת ברית מילה וכן סעודת פדיון הבן״
ה עושה אשה כל תכשיטיה במועד
כוחלת ומעברת סרק על פניה וטופלת עצמה
בסיד וכיוצ׳ בו והו׳ שתוכל לסלקו במועד

ומעבירת שער מבית השחי ומבית הערוה בין ביד
בין בכלי ומעברת סכין על פדחתה׳׳ תקמ״ז
דין מי שמת לו מת בחה״מ ובו יב סעי׳׳ א
חול המועד אסור בהספד ותענית לפיכך אין מניחין
את המטה שלא להרגיל את ההספד ומכ״ש שאין
אין מוליכין המת לבית הקברות עד שיהיה הקבר
מתוקן׳׳ ב נשים מענות דהיינו שכולם
עונות באחת אבל לא מקוננות דהיינו שאחת
מדברת וכולם עונות אחריה ולא מטפחות
דהיינו להכות כף אל כף׳׳ נקבר המת אף לא
מענות׳׳ ג כל ל׳ יום לפני המועד אסור להספיד
על מת שמת לו מלפני ל׳ יום קודם המועד ואפ״ה
יש לו הספד בלא זה כגון שמות לו מת בתוך ל׳
שמותר לספדו אפי׳ מת ערב הרגל אסור להספיד
עמו על המת לפני ל׳ יום קודם המועד׳׳ ד
מי שבאה לו שמועה בתוך ל׳ יום קודם הרגל כאן
נראה לי שמותר לספדו אע״פ שהיא רחוקה׳׳ ה
ויראה שמה שאנו נוהגים בתשלום השנה לספוד
המת ולהזכיר נשמתו אינו בכלל זה ומותר
לעשותו בתוך ל׳ לרגל׳׳ ו אין קורעין על
המת בחה״מ לא קרוביו שהם חייבים להתאבל עליו
וכן על חכם או על אדם כשר או אם עומד שם
בשעת יציאת נשמה ועל קרוב שחייב להתאבל
עליו ועל חכם קורע אבל אינו כפניו לא שבאה
לו שמועה במועד אם הוא בתוך ל׳ ועל אדם כשר
אינו קורע אלא ידע בין מיתה לקבורה׳׳ ז
אין חולצין כתף לא קרוביו של מת החייבים
להתאבל עליו או על אדם׳׳ ח מברין בחה״מ
והוא של יברו ברחובה לא קרוביו של מת ולא
יברו האבל בתוך ביתו לא על מטות זקופות
למי שאין כפיית המטה ברגל כלל׳׳ ט על
החכם מברין הכל בחה״מ לתוך הרחבה כדרך
שמברין את האבלים שהכל אבלים עליו׳׳
י עושין כל צרכי המת בחה״מ גוזזין שערו

ומכבסין כסותו ועושין לו ארון ותכריכין בחצר
שבו המת כדי שיהא ניכר שהוא לצורך המת
ואם לא היו להם נסרים מביאין קורות ונוסרין
מהם נסרים בצנעה בתוך הבית ואם היה אדם
מפורסם עושין אפי׳ בשוק אבל אין כורתין עץ
מן היער לנסור ממנו לוחות לארון ואין חוצבין
אבנים לבנות בהן קבר ובמקום שיהודים מעט
דרים במקום א׳ והכל יודעים כשיש מת בעיר
הכל חשיב מפורסם׳׳ יא אין חופרין כוכין
וקברות במועד להיות מוכנים למת שימות אבל
מחנכים אותם שאם היה ארוך מקצרו או מאריכו
או מרחיבו׳׳ יב אין לתלוש עשבים ועפר
במועד בבי׳ הקברו׳ כמו שנוהגים לעשות בחול׳׳

תקמ״ח דיני אבילות בחה״מ

ובו כ״ט סעי׳׳ א הקובר את מתו ברגל לא
חל עליו אבילות ברגל ולאחר הרגל מתחיל למנות
ל׳ ונוהג בשאר השלשים כל גזרות ל׳׳׳ ב
במקומות שעושין שני ימי טובים מונה הל׳ מי״ט
שני האחרון אע״פ שאינו נוהג בו אבילות ומ״מ
ריהט הוא עולה לו מן המנין ומונה מאחריו ו׳
ימים בלבד׳׳ ג הקובר את מתו בי״ט שני
של גליות שהוא י״ט האחרון או בי״ט שני של עצ׳
נוהג בו אותו אבילות אם היה אותו היום יום
מיתה וקבורה הואיל וי״ט שני מדרבנן ואבילות
יום ראשון של תורה ידחה עשה של רבים יבא
מפני עשה של תורה אבל אם יקברו בי״ט שני
של ר״ה אינו נוהג בו אבילות ששניהם כיום
ארוך׳׳ ד זה שאמרנו שהקובר מתו ברגל
לא חלה עליו אבילות הני מילי דברים שבפרהסיא
אבל דברים שבצנעה נוהג׳׳ ה אע״פ שאין אבילות
נוהג במועד אנינות נוהג בו שאם מת לו מת
בחה״מ אסור בדברים שאונן אסור בהם ואם מת
בי״ט ואינו רוצה לקברו בו ביום אין עליו דין
אנינות אלא צריך להחשיך לו על התחום להכין

לו צריכי קמיה א״כ חל דיין אנינות משעה
שמחשיך אבל אם מת בי״ט שני והוא רוצה
לקברו בו ביום או בי״ט ראשון ורוצ׳ לקברו ע״י
גוים חל עליו אנינות״ ו אע״פ שאין אבילות
ברגל אם לו מת ברגל מתעסקין בו ברגל נשי
לחמו ולאחר הרגל כשיכלו ז׳ למיתת המת
אע״פ שעדיין לא כלה האבילות מלאכתו בו
נעשית ע״י אחרים בבתיהם ועבדיו עושין לו
בצנעה בתוך ביתו ואין צריכים לנחמו אחר
הרגל מפני הימים שניחמוהו ברגל״ ז מת
לו מת קודם הרגל ונהג אבילות אפי׳ שעה אחת
לפני הרגל בטלה ממנו גזירת ז׳ וימי הרגל
עולין לו למנין ל׳ הא״ז לפני הרגל והרגל ומשלים
עליהם עד ל׳ ודוקא שנהג אבילות באותה שעה
אבל אם שגג או הזיד ולא נהג אבילות או שהיה
סמוך לחשיכה ולא היה יכול לנהוג אין הרגל
מבטל האבילות ודינו כדין קובר מתו ברגל״
ח אם נהג ז׳ ופגעו הרגל מבטל ממנו ג׳
גזירת ל׳ ואפי׳ חל יום ז׳ בערב הרגל מותר לספר
ולכבס בערב הרגל וא״צ׳ אם חל יום ח׳ להיות
בשבת ערב הרגל שמותר לספר בע״ש ואם לא
גלח בערב הרגל מותר לגלח אחר הרגל שהרי
כבר נתבטל ממנו גזרת ל׳ אבל בתוך הרג׳ לא
יגלח כיון שהיה אפשר לו לגלח קודם הרגל
ואם חל יום ז׳ שלו בשבת ערב הרגל מותר לגלח
בחה״מ כיון שלא היה אפשר לו לגלח קודם״ ט
הא דרגל מבטל גזירת ל׳ בשאר מתים אבל
באביו ואמו שאסור לספר עד שיגערו בו
חביריו אף פגעו הרגל לאחר ל׳ יום אינו
מבטל״ י אם חל א׳ מימי האבילות חוץ
מהשביעי בערב הרגל מותר לכבס ולא ילבשנו
עד הלילה וטוב ליזהר מלכבס עד אחר חצות
כדי שיהא ניכר שמפני הרגל הוא מכבס אבל
לרחוץ אסור עד הלילה ויש מתירים לרחוץ

אחר תפלת המנחה סמוך לחשיכה״ יא ראש
השנה ויה״כ חשיבי כרגלים לבטל האבילות״ יב
נהג שעה אחת לפני הפסח אותה שעה חשובה
כשבעה ושמונה ימי הפסח הרי ט״ו ומשלים
עליהם ט״ו״ יג שעה אחת לפני עצר׳ חשובה
כז׳ ועצרת כיון שאם לא הקריב קרבנות עצרת
בעצרת יש לו תשלומין כל ז׳ חשוב כז׳ הרי י״ד
ומשלים עליהם י״ו ויום שני של עצרת עולה
למנין הי״ו״ יד שעה אחת לפני ר״ה בטלה
ממנו גזרת ז׳ מפני ר״ה וגזרת ל׳ מבטל ממנו
יו״ה הכפ׳ ומגלח בע׳ יו״ה והה״ד לקובר מתו בג׳ לתשרי
שמגלח בער׳ יו״ה״ טו שעה אחת לפני יו״ה
בטלה ממנו גזרת ז׳ מפני יו״ה וגזרת ל׳ מבטל
ממנו החג ומגלח בערב החג״ יו שעה
אחת לפני החג והחג הרי י״ד ושמיני עצרת ז׳
הרי כ״א ויום שני של שמיני עצרת הרי כ״ב
ומשלים״ יז שמע שמועה קרובה בשבת
או ברגל ולמוצאי שבת ורגל נעשית רחוקה
דינו כדין שומע שמועה רחוקה ואחר השבת
והרגל לא שבשב׳ וברג׳ נוהג דברים שבצנעה
יח שמע שמועה רחוקה בשב׳ או ברג׳ אינו
נוהג בהם אף דברי׳ שבצנעה לא למוצאי שב׳
או הרגל נוהג שעה אחת ודיו״ יט שמע
שמועה קרובה בשב׳ שבת עולה ליום א׳ ולמחר
קורע והוי ליה יום ששי שביעי לאבילות״
כ אם עשרה ימים אחר הרגל שמע שמת
לו מת בערב החג אע״פ שאם נמנה שעה אחת
החג ז׳ וז׳ ימי החג ויום שמיני עצ׳ כ״ג ועשרה
ימים אחרים הרי ל״ג אין לה דין שמועה
רחוקה אלא דין שמועה קרובה שאין הרגל
עולה למי שלא נהג אבילות קודם לו כלל
וכל שכן למי שלא היה ידע שמת לו מת״

הלכות תשעה באב ושאר תעניות״

להתענות ד׳ צומות״ ובו ב׳ סעי׳״ א׳ חייבין להתענו
בט׳ באב ובי״ז בתמוז ובג׳ בתשרי ובי׳ בטבת
מפני דברים הרעים שאירעו בהן״ ב׳ אע״פ
דכתי׳ בקרא בחדש הרביעי בתשעה לחדש
הבקעה העיר אין מתענין בט׳ בו אלא בי״ז מפני
שאע״פ שבראשונה הבקעה בט׳ בו כיון שבשניה
הבקעה [illegible]
[illegible] בי״ז בו תקנו
להתענות בי״ז בו משום דחורבן בית שני חמיר
לן״ **תקנ״ הבדל** שיש בין ט׳ באב
ליתר צומות״ ובו ד׳ סעי׳״ א׳ הכל חייבי׳ להתענו
ד׳ צומות הללו ואסו׳ לפרוץ גדר״ ב׳ צומות
הללו חוץ מט׳ באב מותרי׳ ברחיצ׳ וסיכה ונעילת
הסנדל ותשמיש המטה ואין צ׳ להפסיק מבעו׳ יום״
ג׳ כל ד׳ צומות הללו אם חלו להיות בשבת נדחין
לאחר השבת״ ד׳ כשב״ק ור׳ לצום מכריז
ש״צ הצום חוץ מט״ב וצום כפור וצום פורים
וסימנך אכ״ק עלינו פיהו״ **תקנ״א דיני**
שבוע שחל ט״ב להיות בתוכה״ ובו י״ח סעי׳״
א׳ משנכנס אב ממעטין בשמחה ובר ישר׳
דאית ליה דינא בהדי גוי לישתמיט מניה דריע
מזליה״ ב׳ מר״ח עד התענית ממעטין במשא
ומתן ובבנין של שמחה כגון בית חתנות לבנו
או בנין של ציור וכיור ובנטיעה של שמחה
כגון אבורניי׳ של מלכים שנוטעים לצל להתע׳
תופס בצלו או מיני הדס או מיני אהלים ואם
היה כתלו נוטה ליפול אע״פ שהוא של שמחה
מות׳ לבנותו ואין נושאין נשים ואין עושין סעוד
אירוסין אבל לארס בלא סעודה מות׳ ואפי׳ בט׳
באב עצמו מותר לארס שלא יקדמנו אחר״
ג׳ שבוע שחל בו ט״ב אסורי׳ לספר ולכבס
אפי׳ אינו רוצה ללבשו עתה אלא להניחו לאחר
ט׳ באב ואפי׳ אין לו אלא חלוק א׳ אסורין המכבסי׳
מקודם בין ללבוש בין להציע בהם המטה

ואפי׳ מטפחות הידים והשלחן אסו׳ וכיבוס של ב״ד
מות׳ אבל גיהוץ שלנו אסו׳ וכלי פשתן אין בהן משו׳
גיהוץ והרי הם ככיבוס שלנו ומות׳ והמ״מ לגהץ בין
ולהניחן עד אחר ט״ב אבל אסו׳ ללבשן בשבוע
זה ונהגו לאסור אפי׳ כלי פשתן ואפי׳ בכבוס שלנו
בין ללבוש בין לכבס ולהניח ואין להקל בדבר
כיון שנהגו כל שכן דאפשר דמדינא נמי אסור
שהרי יש מי שכתב דכבוס שלנו קרי׳ לשל בני
בבל שאין מתלבנים יפה לפי שמימיהם הם
עכורים שאינה ארץ הרים וגבעות בא״י וכבוס
של שאר ארצות אפשר שהו׳ ככבוס של א״י
ואסו׳ ועוד שיש מי שפירש דגיהוץ הינו מים
ואפי׳ אונתר ובורית וכיבוס הינו במים לבד
ובזמן הזה אין מכבסין במים לבד ונמצא שכל
כיבוס שלנו בזמן הזה הוי גיהוץ ואסו׳ מדינא
אפי׳ בכלי פשתן ללבשן מידא״ ד׳ לאחר
התענית מות׳ לספר ולכבס מיד ואם חל ט״ב ביום
ראשון או בשבת ונדחה לאחר השבת מותר
בשתי השבתות בין שקודם התענית בין שאחריו
ויש מי שנהגו לאסור כל שבוע שלפניו חוץ
מיום היום ששי״ ה׳ אסו׳ לעבריות לכבס
בגדי הנכריות בשבוע זה״ ו׳ כלים חדשים
בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן
אסו׳ ללבוש בשבת זה״ ז׳ יש אוסרין לתקן
בגדים חדשים ומנעלים חדשים בשבוע זה ויש
להחמיר בזה מר״ח״ ח׳ נשי דנהיגי דלא
למשתי עמרא מדעייל אב ממהגא והוא מלשון
או בשתי או בערב״ ט׳ יש נוהגים שלא
לאכול בשר ושלא לשתות יין בשבוע זה ויש שא׳
שמוסיפין מר״ח עד התענית ויש שמוסיפין
מי״ז בתמוז״ י׳ יש מי שנהגו שלא
לאכול בשר בימים הנזכרים מותרים בתבשיל
שנתבשל בו בשר ואסורי׳ בבשר עוף ובבשר
מלוח ויין תוסס ומות׳ לשתות יין הבדלה וברכת

95

המזון" יא כל מי שאוכל בשר במקום
שנוהגין בו איסור פורץ גדר הוא וישכנו נחש"
יב תספורת שבוע זה אף ראשו ואף כל שער
שבו אסור" יג ובגיהוק כל שמעכב את
האכילה מותר" יד אסור לגדולים לספר
לקטנים ולכבס כסותם בשבוע זה" טו מי
שתכפוהו אבילות שלמות ושלשבת זו והכביד
שערו מיקל בתער אבל לא במספרים ומי
ומכבס כסותו במים אבל לא בנתר ובחול"
יז יש נוהגים שלא לרחוץ מר"ח ויש שאין
נמנעים אלא בשבוע זה ויש מתענים מי"ז בתמוז
עד ט"ב" יח טוב ליזהר מלומר שהחיינו
בין המצרים על פרי או על מלבוש אבל על
פדיון הבן אומ' ולא יחמיץ המצוה" יט
צרי' ליזהר מי"ז בתמו' עד ט"ב שלא לילך יחידי
מד' שעות עד ט' שעות ולא יכו התלמידים
בימים ההם" תקנב דיני ערב ט"ב
ובו יב סעי'" א ערב ט"ב לא יאכל אדם
בסעודה המפסקת שאוכלה אחר חצות בשר
ולא ישתה יין ולא יאכל שני תבשילין" ב
אפי' בשר מליח שעברו עליו יותר משני ימים
ולילה אחת ובשר עופות ודגים ויין מגתו דינו
שאין לו יותר מג' ימים נהגו לאסור" ג אפי'
בשל מין אחד בשתי קדרות מיקרי שני תבשילי'
וכן לא להחמיר ולהזהר משני מינים בקדרה
אלא אם הוא דבר שדרכו בכך כל השנה כגון
אפונים שנותנין עליהם בצלים וביצים וגם
ותבשיל העשוי מדברי הנאכל כמות שהן
מיקרי תבשיל לענין זה" ד מותר לאכול
פירות כשהם חיים אפי' כמה מינים" ה
נוהגים לאכול עדשים עם ביצים מבושלים
בתוכם שהם מאכל אבלים" ו מי שאפשר
לו לא יאכל בסעודה המפסקת אלא פת
חריבה במלח וקיתון של מים" ז נהגו
לישב ע"ג קרקע בסעודה המפסקת כדי שלא
יתחייבו בזימון ולא כל אחד ישב לבדו ויראו
ויברך לעצמו" ט כל זה בסעודה המפסקת
שאין דעתו לאכול עד אחריה סעודת קבע
וכשהיה אחר חצות אבל אם היה קודם חצות
או אחר חצות ודעתו לאכול אחריה סעודת
קבע א"צ ליזהר בדברים הללו" י חל
ט"ב באחד בשבת או שחל בשבת ונדחה לאחר
השבת אוכל בשר ושותה יין בסעודה המפסקת
ומעלה על שלחנו אפי' כסעודת שלמה בשעת
מלכותו" יא מי שקבל עליו תענית כל
ימות השנה ואירע ערב ט"ב להיות בשני ישאל
על נדרו או ילוה תעניתו ויפרענו" יב אין
אומרין תחנה ערב ט"ב במנחה משום דאיקרי
מועד" תקנג דין סעודה המפסקת
ובו ב' סעי'" א אע"פ שאכל סעודה
המפסקת מותר לחזור ולאכול אם לא קבל עליו
בפירוש שלא לאכול עוד היום" ב ט"ב לילו
כיומו לכל דבר ואין אוכלין אלא מבעו' ובין ה
השמשות שלו אסו' כיו' הכפורים" תקנד
דברים האסורים בט"ב ובו כה סעי'" א
ט"ב אסור ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל
ותשמיש המטה ואסור לקרות בתורה נביאים
וכתובים ולשנות במשנה ובמדרש ובתלמוד
בהלכות ובהגדות משום שנ' פקודי יי' ישרים
משמחי לב" ותינוקות של בית רבן בטלים בו
אבל קורא הוא באיוב ובדברים הרעים שבירמי'
ואם יש ביניהם פסוקי נחמה צרי' לדלגם"
ב ומות' ללמוד מדרש ופי' ומגלחין וכן
ללמוד פ' איכה ופ' איוב" ג יש מי שאוסר
ללמוד ע"י הרהור" ד מותר לקרות סדר
כל היום פרשת הקרבנות ומשנת איזהו מקומן
ומשנת ר' ישמעא'" ה עברות ומניקות
מתענות בט"ב ומשלימות כדרך שמתענות

ומשלימות ביה אבל בג׳ צומות אחרי׳ פטורות
מלהתענות ואעפ״כ ראוי של׳ תאכלנה להתענג
במאכל ובמשתה אלא כדי קיום הולד״ ו׳
חיה כל ל׳ יום וכן חולה שהוא צרי׳ לאכול אע״פ שאומ׳
לא מאכילין אותו מיד דבמקום חולי לא גזור
רבנן״ ז׳ רחיצה אסורה בט״ב בין בחמין
בין בצונן אפי׳ להושיט אצבעו במים אסור״
ח׳ טבילה שלמצוה בזמנה מותרת אבל בזמן
הזה אין טבילה בזמנה הלכך לא תטבול בו וכן
מנהג״ ט׳ אם היו ידיו מלוכלכות בטיט
ובצואה מות׳ לרחוץ להעביר הלכלוך ולא יטול
כל ידיו אלא לפי הצורך להעביר הלכלוך״ י׳
נוטל אדם ידיו שחרית וצריך ליזהר של׳ יטול
כל היד אלא עד סוף קשרי אצבעותיו״ יא
ולאחר שנגב ידיו ועדיין לחות קצת מעבירם
על עיניו ואם היה לפלוף ע״ג עיניו ודרכו לרחצו
במים רוחץ ומעבירו ואינו חושש דהוה ליה
כטיט וכצואה שרוחץ כדרכו ואינו חושש״
יב ההולך להקביל פני רבו או אביו או מי
שגדול ממנו או לצרכי מצוה עובר במים
עד צוארו ואינו חושש וכן בחזרה מותר״
יג ההולך לשמור פירותיו עובר במים עד
צוארו ואינו חושש אבל בחזרה אסור״ יד
הבא מן הדרך ורגליו כהות מות׳ לרחוץ במים
טו סיכה איכה אסורה אלא שלתענוג אבל מי
שיש לו חטטין בראשו וסך כדרכו אינו חושש״
יו נעילת הסנדל דוק׳ שלעור אבל שלבגד
או שלעץ או שלשעם וגמי מות׳ ושל עץ
מחופה עור אסור״ יז אבל ומנודה שמהלכי׳
בדרך מותרי׳ בנעילת הסנדל וכשיגיעו לעיר
יחלוצו וכן בט״ב״ יח ישמ״ש של׳ ישן
בליל ט״ב עם אשתו במטה וכמין הדבר
משום לך לך אמרין נזירא״ יט אם חל
ט״ב בשב׳ מות׳ אפי׳ בתשמיש המטה״

כ׳ אין שאלת שלום לחבירים בט״ב והדיוטות
שאינם יודעים ונותנין שלום משיבין להם
בשפה רפה ובכובד ראש״ כא יש מ״ש
של׳ ילך ויטייל בשוק כדי של׳ יבוא לידי שחוק
והתול׳״ כב מקום שנהגו לעשות מלאכה
בט״ב עושין מקו׳ שנהגו של׳ לעשו׳ אין עושין
ובכל מקום ת״ח בטלים וכל הרוצ׳ לעשו׳ עצמו
ת״ח לענין זה עושה ואפי׳ במקום שנהגו של׳
לעשו׳ מות׳ ע״י גוים אפי׳ בביתו ופרקמטיא
להרויח להשתכר במקום שנהגו של׳ לעשות
מלאכה אסו׳ ובמקום שנהגו לעשו׳ מלאכה
מות׳ אלא ממעט אב׳ משנכנס אב ממעטין
מלישא וליתן״ כג ומלאכת דבר האבד
מות׳ כדרך שאמרו בחולו שלמועד״ כד
כל העושה מלאכה בט״ב אינו רואה סימן
ברכה מאותה מלאכה״ כה כל האוכל
ושותה בט״ב אינו רואה בשמחת ירושל׳ וכל
האוכל בשר ושותה יין בסעודה המפסקת עליו
הכת׳ אומ׳ ותהי עונותם על עצמותם״

תקנה דתפלין וציצית בט״ב וב׳ סעי׳

א נוהגים של׳ להניח תפלין
בט״ב בשחרית ולא טלית אלא לובשים טלית
קטן תחת בגדיהם בלא ברכה ובמנחה מניחין
ציצי׳ ותפלין ומברכין עליהן״ ב׳ יש מי
שנוהג לשכב מטה על הארץ ומשים אבן
תחת ראשו״

תקנו ט״ב שחל להיות ביום א׳ ובו ס״א

ליל ט״ב שחל בראשון
בשב׳ כשרואה הנר אומ׳ בורא מאורי האש
ואינו מברך על הבשמי׳ ובליל מוצאי ט״ב מבדי׳
על הכוס ואינו מברך על הבשמים ולא על
הנר״

תקנז לומ׳ נחם ועננו בט״ב ובו סעי׳ א׳

בט״ב אומ׳ בבונה ירושלם נחם
יי׳ את אבילי ציון כו׳ ועננו בשומע תפלה
ואם לא אמר לא זה ולא זה אין מחזירין אותו״

תקנח במוצאי ט"ב אין אוכלין
בשר' וב"ו סעי' א" בט"ב לעת ערב היציתו
אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה ביום
עשירי ממנ' כך מנהג כשר שלא לאכול בשר
ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי"

תקנט מנהגי ט"ב ודין מילה בט"ב" וב"ו
סעי'" א אם חל ט"ב במוצ' שב' אין אומ'
צדקתך במנחה בשבת" ב בליל ט"ב אומ'
אחר קינות ואיכה סדר קדושה ומתחיל ואתה
קדוש ואם חל במוצ' שב' אין אומ' ויהי נועם"
ג ליל ט"ב ויומו יושבים בבית הכנ' לארץ עד
תפלת המנח' ואין מדליקין נרות בלילה כי אם
כד' לומ' לאורו קינות ואיכה" ד אין
אומרי' תחנו' בט"ב ואין נופלין על פניהם משום
דאיקרי' מועד" ה בשעת הקינות אסור לספר
דבר ולצאת חוץ כדי שלא יפסיק לבו מן האבל
וכל שכן שלא לשוח עם הגוי" ו אם יש אבל
בעיר הולך בלילה לבית הכנ' וגם ביום עד שיג'
מרו הקינות" ז אם יש תינוק למול מולין
אותו אחר שגומרין הקינות ויש ממתינים
למולו עד אחר חצות ומברכין ברכת המילה
בלא בשמים ואם היולדת מצויה במקום
המילה יברך על הכוס ותשתה ממנו והיינו
והו שתשמע הברכה ולא תפסיק בדברים
בין שמיעת הברכה לשתיית הכוס ואם
אינה שם יברך על הכוס ויטעים לתינוקות"
ח בעל ברית לובש בגדים אחרים אף לא
לבנים ממש" ט ט"ב שחל להיות בשבת
ונדחה ליום ראשון בעל ברית מתפלל מנח'
בעוד היום גדול ורוחץ ואינו משלים תעניתו
לפי שי"ט הוא לו" י מנהגי שלא לשחוט ושלא
להכין צרכי סעודה אחר חצות"

תקס לעשות זכר לחרבן" וב"ו ה' ס"' א
משחרב בית המקדש תיקנו חכמי'
שהיו באותו הדור שאין בונין לעולם בנין
מסוייד ומכוייר כבנין המלכים לא טוחתו
בטיט וסד בסיד ומשייר מקום אמה על אמה
כנגד הפתח בלא סיד. והלוקח חצר מסויידת
ומכויירת הרי זה בחזקתה ואין מחייבין אותו
לקלוף הכתלים" ב וכן התקינו שהעורך
שלחן לעשות סעודה לאורחים מחסר ממנו
מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות
הראויות לתת שם" וכשהאשה עושה תכשיטי
הכסף והזהב משיירה מין ממיני התכשיט
הנוהגת בהם כדי שלא יהא תכשיט שלם"
וכשהחתן נושא אשה לוקח אפר מוקלה
ונותן בראשו במקום הנחת תפלין" וכל זה כדי
לזכור את ירושלם שנאמר אם אשכחך
ירושלם תשכח ימיני וגו' אם לא אעלה את ירושלם
על ראש שמחתי" ג וכן גזרו שלא לנגן
בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול
שלשיר אסור לשמוח בהן ואסור לשמען מפני
החורבן ואפי' שירה בפה על היין אסורה שנ'
בשיר לא ישתו יין וכבר נהגו כל ישר' לומר
דברי תושבחות או שיר של הודאות וזכרון
חסדי הקב"ה על היין" ד וכן גזרו על
עטרות חתנים שלא להניחם כלל ושלא יניח
החתן שום כליל שנ' הסר המצנפת והרם
העטרה" וכן גזרו על עטרות הכלה אם
היה שלכסף או שלגדיל מותר לכלה ורדין
לחתן וכלה אבל בשאר כל אנשי' ונשים
לא גזרו" ה אסור לאדם שימלא פיו שחוק
בעולם הזה"

תקסא דין הרואה
ערי יהודה והמקדש בחרבנם"
וב"ו סעי'" א הרואה ערי יהודה בחרבנן
אומ' ערי קדשך היו מדבר וקורע" ב
ראה ירושלם בחרבנו אומ' ציון היתה מדבר
שממה וקורע" וכשרואה בית המקדש

אומ׳ בית קדשינו ותפארתינו אשר הללוך
אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדינו
היה לחרבה וקורע׳ ומהיכן חי׳ לקרוע מן
הצופים ואח״כ כשיראה המקדש קורע
קרע אחר וכל קריעה טפח ואם בא בדרך
המדבר שאז רואה המקדש תחלה קורע על
המקדש טפח ואח״כ כשיראה ירושלם מוסיף
על קרע ראשון כל שהו׳ ג אם קרע על
אחת מערי יהודה אינו חוזר וקורע כשרואה
שאר ערי יהודה חוץ מירושלם שחוז׳ וקורע
עליה קרע אחר בפני עצמו ואם קרע על
ירוש׳ תחלה אינו צרי׳ לקרוע על שאר ערי
יהודה׳ ד כל הקרעים הללו בידו ומעומד
וקורע כל כסות שעליו עד שיגלה את לבו
ואינו מאחה קרעים לו לעולם אבל רשאי
לשללו למללו ללקטו ולתפרו כמין סולמות׳
ה היה הולך ובא לירוש׳ הולך ובא תוך ל׳ יום
אינו קורע קרע אחר ואם לאחר ל׳ יום חוזר
וקורע׳ תקס״ב דין קבלת התענית
ובו י״ג סעי׳ א כל תענית שלא
שקעה עליו חמה דהיינו עד שלא השלימו עד
צאת הכוכבים אינו תענית ואם דעתו לאכול
קוד׳ לכן אינו מתפלל עננו׳ ב י״א שמי
שרגיל להתענות עשרת ימי תשובה כיון
שאין רגילות לקבלם בתפלה א״צ להתענו׳ עד
צאת הכוכבים אלא עד שיצא מבית הכנסת׳
ג יחיד שקבל עליו תענית סתם בע״ש צרי׳
להתענו׳ עד צאת הכוכבים אם לא פירש בשעת
קבלת התענית עד שישלימו הצבור תפלתן׳
ד תענית חלום צרי׳ להתענות עד צאת הכוכ׳
ואפי׳ בע״ש׳ ה כל תענית שלא קבלו עליו
היחיד מבע״י אינו תענית׳ ו אימתי מקבלו
בתפלת המנחה אומ׳ בשומע תפלה או אחר
שסיים תפלתו קוד׳ שיעקור רגליו הריני בתענ׳

יחיד מחר יהי רצון שתהא תפלתי ביום תענית׳
מקובלת ואם לא הוציא בפיו אם הרהר בלבו
שהו׳ מקבל תענית למחר הוי קבלה והוא שיהרהר
כן בשע׳ תפלת המנחה׳ ז קבל עליו תענית
בתפלת המנחה אע״פ שהו׳ אוכל ושותה בלילה
לא הפסיק כלום׳ וכן אם קבל עליו להתענות
ג או ד׳ ימים או יותר זה אחר זה להתענות בימים
ויאכל בלילות אע״פ שהו׳ אוכל כל הלילה לא
הפסיד כלום׳ דהוי קבלה לכולם אע״פ שלא קבל
כל א׳ וא׳ במנחה שלפניו׳ ח אם קבל עליו
בתפלת המנחה ג או ד׳ תעניות ולא רצופין זה
אחר זה כגון שקבל עליו להתענות ב׳ וה׳ וב׳
וכיוצ׳ בזה יש מי שמסתפק אי סגי בקבלה אחת
לכולם או אם צרי׳ קבלה לכל א׳ וא׳׳ ט קבל
עליו להתענות למחר והתענה ובלילה שלאחר
התענית נמלך להתענות אע״פ שלן בתעניתו
שלא אכל בלילה והתענה כל היום השני אינו
תענית מפני שלא קבלו עליו מבע״י׳ י מתענה
אדם תענית שעו׳ והו׳ שלא יאכל כל היום כיצד
הרי שהיה טרוד בחפציו ונתעסק בצרכיו ולא
אכל עד חצות או עד ט׳ שעו׳ ונמלך להתענות
בשעות שנשארו מן היום הו׳ מתענה אותם
שעות ומתפלל בהם עננו שהרי קבל עליו
התענית קוד׳ שעו׳ התענית וי״א שגם זה תענית
שעו׳ צרי׳ שיקבלנו עליו מאתמול להתענות
עד חצי היום וכשהגיע לחצי היום נמלך וגמרו
או שקבל עליו להתענות למחר מחצי היום ואלך
ולמחר נמלך ולא אכל גם בחצי היום הראשון
הו׳ תענית שעות׳ יא אם קבל עליו תענית
עד חצי היום ואם לאח״כ או שאכל עד חצי היום
ויקבל עליו תענית משם ואלך אינו נקרא תענית
להתפלל עננו אבל נקרא תענית לענין שצרי׳
להשלים נדרו׳ יב תענית שגוזרי׳ על הצבו׳
אין כל יחיד צרי׳ לקבלו בתפל׳ המנחה אלא שצ׳

מכרי״ז התענית הרי הוא מקובל ויא״ דהמ״ כא׳
שהיה להם כשיא׳ לפי שגזירתן קיימות על כל
ישר׳ אבל בחול צריכין כל הצבו׳ לקבל עלי׳
עצמם כיחידים שכל א׳ מקבל על עצמו״ יא
ישמ״ש שנדר ואמ׳ אם לא אלך למקו׳ פל׳ אשב
בתעני׳ מאחר שמא שהתענה הוא דבר הרשו׳ הוי
אסמכתא אב׳ אם אמ׳ אם לא אעשה מצות פל׳
אשב מתענית וכן אם אמ׳ אם יצילני ה׳ מצרה
זו אם יצליח דרכי לא הוי אסמכתא״

תקס״ג דין מי שמהרהר בלבו להתענות ובו ס״א״
מי שמהרהר בלבו של כשעת
תפלת המנחה להתענות למחר לא הוי קבלה
דלא הוי כמוציא בפיו להתענו׳ למחר דלא הוי
עדיף תעני׳ כיון שלא קבלו בתפל׳ המנחה״

תקס״ד דין ליל שלפני התענית״ ובו ס״ע״א
כל תעני׳ שאוכלין בו בלילה בין צבו׳ בין
יחיד הנ״ז אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר
והו׳ שלא ישן אבל אם ישן אינו חוזר ואוכל ולא
שותה אא״כ התנה לאכול או לשתות״

תקס״ה דין תפלת עננו״ ובו ט׳ סע׳ א
יחיד אומ׳ עננו בשומע תפל׳ בין
יחיד שקבל עליו תענית בין יחיד המתפלל עם
הצבו׳ בתענית צבור וכן ש״צ שמסדר תפלתו
בלחש כיחיד דמי ובשומע תפלה״ ב׳ אם
שכח מלומ׳ עננו אין מחזירי׳ אותו ואם נזכר
קוד׳ שעקר רגליו אומ׳ בלא חתימה״ ג׳ יש
שאין היחיד אומ׳ עננו כי אם במנחה שמא
יאחזנו בולמוס ונמצא שקרן בתפלתו אבל
ש״צ אומרו גם בתפל׳ שחרי׳ לשהוא מתפלל בקול
רם שמא של׳ יתענו קצת מהקהל ובד׳ צומות
גם היחיד אומרו בכל תפלותיו ראפ׳ יאחזנו
בולמוס דאפ״ה שייך שפיר למימר עננו ביום
צום התענית הז׳ כיון שתקנו חכמ׳ להתענו
בו״ ד׳ טוב לומ׳ בתחנוני׳ שאחר תפלת

המנחה לאחר לדי׳ בצור כו״ רבון כל העולמי׳
גלוי וידוע לפניך שבזמן שבה״מ קיים אדם
חוטא מקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא
חלבו ודמו כו״ ה׳ אין היחיד רשאי לומר
שלש עשרה מדות דרך תפלה ובקשת רחמי׳
דדבר שבקדושה הם אבל אם בא לאמרם דרך
קריאה בטעמים אומר״ ו׳ המתענה ומפרסם
עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה הוא
נענש על כך״

תקס״ו דין תענית צבור״ ובו ח׳ סעי׳
א׳ בתענית צבור
אומ׳ ש״צ עננו בין גואל לרופא ואחת בא״י העונה
לעמו יש׳ בעת צרה וקורין ויחל בשחרי׳ ובמנ׳
בין שחל בב׳ ובה׳ בין שחל בשאר הימים״ ב׳
כשהצבו׳ גוזרי׳ תענית על כל צרה שלא תבוא
עליהם וכן בתעניות בה״ב שאחר הפסח ואחר
החג שנוהגי׳ באשכנז להתענו׳ הצבו׳ גזרו כדי
הראשוני׳ לומר ש״צ עננו בין גואל לרופא ולקרות
ויחל״ ויש שתמהו עליהם והקשו עליהם והרש״
יישב קושיהם הילכך למנהג הראשוני׳ שומ׳
ומיהו היכא שגוזרין תעני׳ שלא לשום צורך אלא
לשוב בתשובה יש נוהגים לדונו כתעני׳ צבו׳
לענין עננו בין גואל לרופא וקריאת ויחל ויש
נוהגים לדונו כתענית יחיד שאף ש״צ אינו
אומ׳ עננו אלא בשומע תפלה ואין מוציאין
ס״ת״ ג׳ אין ש״צ אומ׳ עננו ברכה בפני עצמה
אא״כ יש בבית הכנס׳ י׳ שמתענין ואפי׳ אם
יש בעיר י׳ שמתענין כיון שאין בבי׳ הכנס׳
י׳ שמתענין לא״ ד׳ נוהגי׳ להרבות סליחות
בברכת סלח לנו ויש שאין נוהגים לומ׳ סליחות
עד אחר שיום י״ח ברכו׳ וכן הנהיגו הקדמוני׳
בא״י והו׳ המנהג הנכון״ ה׳ בתענית שש״צ אינו
מתענה לא יתפלל״ ו׳ יש מ״ש שאין עומד
לקרו׳ בתור׳ בתעני׳ צבו׳ מי שלא התענה ואם
הכהן אינו מתענה יצא הכהן מבי׳ הכנסת

ועומד

ועומד לקרות בתורה יש׳ המתענה״ ז בתענ׳
צבו׳ יעמדו שנים א״צ ש״צ מנחה א׳ ומ״מ אחד
שיאמרו עמו סליחות״ ח כל תענ׳ צבו׳ יש בו
נשיאות כפים במנחה חוץ מביו׳ הכפו׳״

תקסז טעימה ורחיצת הפה שמותר

בתענ׳״ ובו ג׳ סעי׳ א השרוי בתענ׳ יכול
לטעום עד כדי רביעית אם ידע בעצמו ש
שיכול להעמיד עצמו של׳ יבלע כלום״
ג מי שדרכו לרחוץ פיו בשחרי׳ בתענ׳ צבו׳
לא כשר למעבד הכי ״אבל בתענ׳ יחי׳ שרי
כיון שמלט ואפ׳ יש במים שרוחץ יתר מרביעי׳״

תקסח דין הנודר תענית״ ובו יב סעי׳״

א נדר להתענות יום זה ושכח
ואכל משלים תעניתו וה״ה אם היה תענ׳ חלום
או שהיה תענ׳ צב׳ או שהיה יום ידוע לו להתענ׳
ביום שמת אביו או רבו אבל אם נדר להתענות
יום א׳ או שני ימים וכשהתחיל להתענ׳ שכח
ואכל כזית איבד תעניתו וחייב לצום יום אחר״
ב הנודר לצום י׳ ימים בא״י זה יום שירצה
והיה מתענה ביום א׳ מהם והזמן לדבר
מצוה או מפני כבוד אדם גדול ה״ז לוה ופורע
יום אחר שהרי לא קבע הימים מתחלת הנדר
אבל אם לא קבל עליו קודם לכן להתענו׳ יום א׳
לא במנחה קבל עליו להתענו׳ למחר מ״מ כדי
תענ׳ זה ואינו יכול ללוות ולדחות עד ימות
החורף״ ג מי שנדר להתענות כך תעניות
לילות רצופים יכול להשהותם לארבעי׳ תעניות
שאינן רצופים״ ד המתענה תענית חלום
בי״ט או בחול שלמועד או בר״ח או בחנוכה
ופורים או בע״ה צרי׳ למיהב תענית לתעניתיה
כדין המתענה תענ׳ חלום בשבת״ ה אין
תענית צבו׳ בכלל ליאסר במלאכה ולהפסיק
מבעו׳ יום ט״ב בלבד הלכך יחי׳ שקבל עליו
תענית לא חיישנן שמ׳ תענית צבו׳ קבל עליו

ומות בכורן״ ומ״מ לכתחלה טוב לומ׳ בשעת
קבלת תענ׳ הרי׳ בתענ׳ יחיד לפניך למחר״
ז כשאירע יום שמת אביו או אמו באדר
והשנ׳ מעובר׳ יתענה באדר השני״ ח א״צ
להתענות לא ביום מיתת אביו ולא ביום קבורה״
ט כשאירע מיתת אביו בשב׳ או בר״ח ידחה
למחר״ י הנודר לילך על קברי צדיקי׳ במקו׳
כלו׳ תעכב ימים רבי׳ ואח״כ אירע שהשכירוהו
ללכת מיד בהליכה זו״ יא הנודר לצום סכום
ימים רצופים ואירע בהם תענית חובה עולין״
יב כל השרוי בתענ׳ בין שהיה מתענה על
על צרתו או על חלומו בין שהיה מתענה
עם הצבו׳ על צרתם ה״ז לא ינהוג עדונין בעצמו
ולא יקל ראשו ולא יהיה שמח וטוב לב אלא
דואג ואונן כענין שנ׳ מה יתאונן אדם חי״

תקסט דין נודר בעת צרה״ ובו ב׳ ס׳״

א יחיד שמתענה על צרה ועברה או על
חולה ונתרפא או מת צרי׳ להשלים כל התעניות
שקבל עליו אב׳ צבור שמתענ׳ על שום דבר
ונענו קודם חצות לא ישלימו ואם תלמ׳ חכמ׳ ורוב
צבו׳ רוצים להשלים אין היחיד רשאי להפריש
עצמו מהם״ ב יחיד שמתענה על צרה
ונודע שקודם קבלת התענ׳ כבר עברה צריכו
צרי׳ להשלים״

תקע חנוכה ופורים

וימים שאין אומרי׳ בהן תחנה״ ונדר
שנפגשו בתוך ימי התענית״ ובו ג׳ סעי׳״ א
יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים ואירעו
בהם שבתות וימ׳ טוב׳ או ר״ח חנוכה ופורים
או ערי׳ יו״ה הכפ׳ אם קבלו בלשון הרי עלי שהו׳
לשון נדר צרי׳ התרת חכם ויפתח בחרטה
שיאמ׳ לו אי שמתה ז לכבד שיארעו בהם
לו הימים לא היית נודר ומתיר לו״ ולהרמב״ם
כשקבל עליו בלש׳ נדר ונגעו בו שבתות וי״ט
או ע״ה או ר״ח חייב לצום בהם אם לא יתירו לו״

נא׳ לבדק

אבל אם פגעו בו חנכ׳ ופור׳ נדרו בטל ולא
יצום בהם מפני שהם מדבריהם וצריכין ה
חיזוק״ ב הנודר להתענו׳ בשבת ויו״ט ור״ח
חנ׳ ופור׳ דינו שוה לנודר להתענו׳ ל׳ וכן ימים
ט׳ ואירעו בהם ימים הללו אם הוציאו בלשון
נדר ואם הוציאו בלשון קבלת תעני׳ בעל׳ מח׳
דינו כמקבל בלשון קבלת תענית״ ג אם
נשבע להתענו׳ כך וכך ימי׳ ואירעו בהם ימים
הללו השבועה חלה עליו מטעם איסור
כולל אבל אם נשבע להתענו׳ בשב׳ או ביו״ט
בפירוש לא חלה עליו שבועה דאין שבועה
חלה על דבר מצוה לא לוקה על שנשבע
לשוא ואוכל ואם נשבע להתענו׳ בחנ׳ ופור׳
חלה שבועה עליו כיון שאינן אלא מדרבנן
וכל דה״ה לר״ח ועי״ה שאינם אלא מדרבנן לא
שמדברי הרמב״ם שהם של תורה״

תקע״א מי הם החוטאים לישב בתענית
ובו ג׳ סעי׳״ א היושב בתעני׳ ואם
יכול לסבול התעני׳ נקרא קדוש ואם לאו כגון
שאינו בריא וחזק נקרא חוטא״ ב ת״ח אינו
רשאי לישב בתעני׳ מפני שממעט במלאכת
שמים אא״כ כשהצבו׳ מתעני׳ של׳ יפרוש
עצמו מהם ומלמדי תינוקו׳ דינם כת״ח חכמ׳״
ג עיר שהקיפוה גוים וכן יחיד הנרדף מפני
גוים או מפני לסטים או מפני רוח רעה אינם
רשאים להתענו׳ כך וכך תעני׳ לשינצלו׳״
וכן אם גזרו שמד וגזרו של׳ להתענו׳ עליו
יקבלו עליהם להתענו׳ כ״ז תעניו׳ כשיעמוד
השמד״

תקע״ב באי זה ימי׳ אין גוזרין
תעני׳ צבו׳״ ובו ב׳ סעי׳״ א אין גוזרין ה
תעני׳ על׳ה צבו׳ בר״ח או בחנכ׳ ופור׳ או בחולו
של מועד ואם התחילו להתענו׳ על הצרה אפ׳
יום א׳ ופגע בהם יום מאלו מתענין ומשלימין
היו בתענית״ ב צבור שבקשו לגזור
תעני׳ ב׳ וה׳ וב׳ ופשע בתעני׳ ט״ו בשבט דוחין״
התענית לשבת הבאה כדי שלא יגזרו תענית
בט״ו בשבט שהו׳ ר״ה לאילנו׳״

תקע״ג שבטלה מגלת תענית״ ובו סעי׳ א׳״ הלכה
בטלה מגלת תעני׳ וכל הימים הכתובי׳ בה א׳
מות להתענו׳ בהם וכל שכן לפניהם ולאחריהם
חוץ מחנ׳ ומפור׳ שאסו׳ להתענו׳ בהם בעצמם
אבל לפניהם ולאחריהם מות׳״ וכן שבתות
וימ׳ טובי׳ וראש׳ חדשי׳ מותר׳ לפניהם ולאחריהם

תקע״ד שנוהגים בתעני׳ חומרי המקום
שיצא ושהלך לשם״ ובו ה׳ סעי׳״ א
ההולך ממקום שמתעני׳ למקו׳ שאינן
מתענים ודעתו לחזור צרי׳ להתענות כל
תעניו׳ שקבלו עליהם״ ב ההולך ממקום
שאין מתעני׳ למקו׳ שמתעני׳ יתענה עמהם
אפי׳ דעתו לחזור ומיהו כיון שלא קיבל עליו
תעני׳ אם יצא מן העיר חוץ לתחום מותר
לאכול ואינו צרי׳ להשלים״ ג שכח ואכל
אל יתראה בפניה׳ כלו׳ לא יאכל ולא ינהוג עידונ׳
בעצמו לומ׳ הואיל ואכלתי מעט אוכל הרבה״
ד מצוה להרעיב אדם עצמו בשנת רעבון
ואסור לשמש בו מטתו חוץ מליל טבילה ולא
לחשוכי בנים מותר״ ה כל הפורש מן
הצבו׳ אינו רואה בנחמתן וכל המצטער
עמהם זוכה ורואה בנחמתן״

תקע״ה דין תענית שמתפללין בארץ יש׳ על
הגשמי׳ ובו י״ג סעי׳ א סדר תעניות
שמתענין בא״י על הגשמי׳ כך הוא הגיע י״ז
במרחשון ולא ירדו גשמים מתחילין ת״ח
לבדר להתענו׳ ג׳ תעניות ב׳ וה׳ וב׳ וכל התלמי׳
ראויים לכך ודין תעניו׳ אלו כדין תענית יחיד
ב הגיע ר״ח כסלו ולא ירדו גשמים ב״ד גוזרי׳
ג׳ תעניו׳ על הצבו׳ ב׳ וה׳ וב׳ וכל העם נכנסין
לבתי כנסיו׳ ומתפללין וזועקין ומתחננין

כדרך שעושין בכל התעניו׳ ג עברו אלו
ולא נענו ב״ד גוזרין עוד ג׳ תעניו׳ על הצבור
ב׳ וה׳ וב׳ ובאלו מפסיקין לאכול מבעו׳ ואסורים
בהם בעשיית מלאכה ביום אבל לא בלילה
ואסורים ברחיצה כל הגוף בחמין ולא בצונן
את המרחצאות אבל פניו ידיו ורגליו בחמין
וכל גופו בצונן מות׳ ואסורים בסיכה אא״כ
היא להעביר את הזוהמא ואסורים בהם בתשמיש
המטה וכן אסו׳ בנעילת הסנדל בעיר
ומתפללין בבתי כנסיו׳ ומתחנני׳ כבשאר
תעניות׳ ד עברו אלו ולא נענו ב״ד גוזרין
עוד ז׳ תעניו׳ על הצבו׳ ב׳ וה׳ וב׳ וכל מה שאסו
בשלשה שלפני׳ אלו אסו׳ אף באלו ויתירין אלו
שמותר״עי׳
שמתריעין בהן בשופ׳ על הדרכו׳ שמוסיפי׳ בהן
ומתפללין ברחוב העיר ומורידין זקן להוכיח
ומוסיפין שש ברכות בתפל׳ שחרי׳ ובתפל׳
מנח׳ ונועלין את החנות ובשני לעת ערב
פותחין מעט כדי שימצאו לקנות לסעודת
הלילה ובחמישי פותחין כל היום חנות המזון
כדי שיוכל מפני כבוד השב׳ ואם יש לו
לחנות שני פתחי׳ פותח א׳ ונועל א׳ ואם יש
לו לחנות אצטבא לפניו פותח כדרכו ובחמישי
ואינו חושש׳ ה עברות ומיניקות כ׳
מתענות בשלש אמצעיות אבל לא בשלש
ראשונו׳ ולא בז׳ אחרונו׳ ומיהו לא יתענו אלא
כדי קיום הולד׳ ו אחר שגזר י״ג תעניו׳
אלו הם ולא נענו אין גוזרין עוד והה״מ כשמת
ענים על הגשמי׳ לפי שכשעברו אלו כבר
עברו זמן הגשמי׳ ואין בהן תועלת׳ אבל
על שאר תעניו׳ מתעני׳ והולכין עד שייענו׳
ז׳ כשמתענים על הגשמים ועברו י״ג תעניו׳
אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן ובבנין
של שמחה וממעטין באירוסין ובנשואין
אבל מי שלא קיים מצות פריה ורביה מותר׳

וממעטין בשאילת שלום בין אדם לחבירו
ות״ח לא ישאלו שלום ולא כנזופין ומנודין
למקום׳ וע״ה שנתן להם שלום משיבין לו
בשפה רפה וכובד ראש ות״ח לבדם חוזרין
ומתענים ב׳ וה׳ וב׳ עד שיצא ניסן שלתקופה
ומותרין לאכול בלילה ובמלאכה ובשאר
הדברים ומפסיקין לר״ח וחנ׳ ופו׳ יצא ניסן
שלתקופה והוא כשהגיע השמש לתחלת
מזל השור אין מתענין עוד שאין הגשמי׳
בזמן הזה אלא סימן קללה הואיל ולא ירדו
כל עיקר מתחלת השנה׳ ח כל זה הסדר כשל׳
ירדו גשמי׳ כלל אבל ירדו מרביעה וצמחו
העשבים והתחילו ליבש הרי זו מתענין וזועקי׳
עד שירדו גשמי׳ או עד שייבשו הצמחים׳ וכן
אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת
האילנו׳ בא״י ולא ירדו גשמי׳ הרי אלו מתעני׳ וזועקי׳
עד שירדו גשמי׳ הראויים לאילנו׳ או עד שיעבור
זמנם׳ וכן אם הגיע חג הסכות ולא ירדו גשמים
הרבה כדי למלאות מהם הבורו׳ השיחי׳ והמערות
הרי זו מתעני׳ עד שירד גשם הראוי לבורות׳
ואם אין להם מים לשתות מתעני׳ על הגשמים
בכל עת שלא יהיה להם מים לשתות ואפי׳ בימות
החמה׳ פסקו הגשמי׳ בין גשם לגשם מ׳ יום בימו׳
הגשמי׳ ה״ז מכת בצורת ומתענין וזועקים עד
שירדו גשמים או עד שיעבור זמנם׳ ט
בא״י וכל הדומה לה אבל במקומו׳ שעונת
הגשמי׳ שלהם קודם י״ז במרחשון או אחר זמן
זה כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים יחידים מתענ׳
ב׳ וה׳ וב׳ ומפסיקין בר״ח חנ׳ ופו׳ ושורין אח״כ כמו
ימים אם לא ירדו גשמי׳ ב״ד גוזרין י״ג תעניות
על הסדר שאמרנו׳ י כל תעני׳ שגוזרין
הצבו׳ בח״ל אוכלין בהן בלילה ודינם כדין שאר
תעניות שאין גוזרי׳ על הצבו׳ תענית כגון צום
כפור לא בא״י בלבד ובגלל המוטר ובאותם עשר

תעניות שהם ג' אמצעיות וז' אחרונות" יא היו
מתענים על הגשמי' וירדו ונענו כמה ירדו ויהיו
פוסקים מן התענית כשיכנס בעומק הארץ
החרבה טפח ובבינונית ב' טפחי' ובעבודה ג' טפ'
ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו תעניתו היום
ואם התחילו לירד קוד' חצות לא ישלימו אבל
יאכלו וישתו ויעשו יו"ט ולערב יתקבצו ויאמרו
הלל הגדול" יב אין אומרין הלל הגדול אלא
כשנענו ביום תעניתם דוק' אבל אם לא נענו עד
יום שלאחר תעניתם לא" יג אם ירדו גשמי'
להם בליל תעניתם קוד' שעלה עמוד השחר אין
אומרי' הלל הגדול"

תקעו על אי זו דבר מתעני' ומתריעי' ובו יו סע'

א כשם שמתעני' ומתריעים על הגשמי' כך מתעני'
על שאר הצרות כגון גוים שבאו לערוך מלחמה
עם ישרא' או ליטול מהם מס או ליקח מהם
ארץ או לגזור עליה' שמד אפי' במצוה קלה הרי
אלו מתענים ומתריעי' עד שירחמו וכל הערים
שסביבותיהם מתענים אבל אין מתריעי' אא"כ
תקעו להתקבץ לעזרתם ואפי' לא באו אלא לעבור
דרך ארצם שאין להם מלחמה עמהם לא על
גוים אחרי' ועוברי' על מקום ישרא' מתעני' ומתרי'"
ב וכן על הדבר אי זהו דבר עיר שיש בה
ת"ק רגלי' ויצאו ממנה ג' מתים בג' ימים זה אחר
זה הה"ז דבר יצאו ביום א' או בד' ימים אין זה דבר"
היה בה אלף ויצאו ממנה ו' מתים בג' ימי' זה אחר
זה הה"ז דבר" יצאו ביום א' או בד' ימי' אין דבר"
וכן לפי חשבון זה" ואין הנשים והזקנים ששבתו
ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה"
היה דבר בא"י מתעני' שאר גליו' עליהם" היה
דבר במדינה ושיירות הולכות ובאות ממנה
למדינה אחרת שתיהן מתענו' אעפ"י שהן רחוקות
זו מזו" ג ואם היה דבר בחזירי' מתענים
מפני שמעיהם דומין לשל בני אדם וכל'

שכן אם היה דבר בגוים ולא בי"ש' שמתענין
ד וכן מתענים על המפולת שבעיר כי"ד
הרי שרבתה בעיר מפולת כתלים בריאים
שאינם עומדים בצד הנהר הה"ז צרה ומתענים
ומתריעים עליהם" וכן על הרעש ועל הרוחות
שהם מפילים הבנין והורגין מתעני' ומתרי'
עליהם" ה וכן מתענין על החלאים כיצ'
הרי שירד חולי אחד לאנשים הרבה באותה
העיר כגון אסכרה או חרחור וכיוצא בהן והי'
מתים מאותו חולי הה"ז צרת צבור וגוזרי' עלי'
תענית ומתריעין וכן חכוך לח הרי הוא כשחין
פורח ואם פשט ברובה הצבו' מתעני' ומתרי'
עליו אבל חכוך יבש צועקים עליו בלבד"
וכן על חיה רעה שנשתלחה אפי' לא הזיקה
אלא נראית בלבד מתענין ומתריעין בכל מ[illegible]
אפי' הרחוקי' אבל אם אינה משולחת אינה א[illegible]
מקרה אי זו היא משולחת נראתה בעיר ביו'
הה"ז משולחת נראתה בשדה ביום אם ראתה
שני בני אדם ולא ברחה מפניהם הה"ז משולחת
ואם היתה שדה הסמוכה לאגם וראתה שני
אדם ורדפה אחריה' הה"ז משולחת" לא רדפה
אחריהם אינה משולחת ואם היתה באגם אם
רדפה אחריהם אינה משולחת אא"כ טרפה
שניהם ואכלה א' מהם אבל אם אכלה שניה'
באגם אינה משולחת מפני שזה הו' מקומה
ומפני הרעבון טרפה לא מפני שהי' משולחת
ו בתים הבנויים במדברות ובארצות הנשמ'
הואיל והם מקום גדודי חיה אם עלתה לגגות
תינוק מעריסה הה"ז משולחת ואם לאו הגי'
למדה זו אינה משולחת שהן בני אדם שסי'
בעצמן ובאו למקום החיו'" אבל שאר מיני
הארץ ורמש העוף ששולחו והזיקו כגון שלחו
נחשים ועקרבים שמזיקין ואינם ממיתין
ואצ"ל ערבין ויתושין והדומה להן אין מתענין

עליהן ולא מתריעין" ח וכן על הירקון ועל
השדפון משהתחיל בתבואה אפי' לא התחיל
אלא במקום א' כמלא פי התנור מתענין ומתריעין"
ט וכן על הארבה והחסיל אפי' לא נראה
מהם אלא כנף א' ואפי' אינו משחית יבול הארץ
מתענין ומתריעי' עליהם ועל הגובאי בכל שהן
אבל על החגב אין מתעני' עליו ולא מתריעי'
אלא זועקין בלבד ועכשו שאין אנו מכירין
מינים הללו על כולם מתריעין" י וכן על
המזונות כיצד הרי שהוזלו דברים שלסחורה
שרוב חיי אנשי אותה העיר מהם כגון כלי
משתן בבבל ויין ושמן בא"י ונתמעט המשא
והמתן עד שיצטרך התגר למכור שוה י'
בששה ה"ז צרת צבו' ומתריעי' עליה ובשב'
זועקי' עליה אבל אין תוקעי' עליה בשבת" יא
וכן על המטר כיצד הרי שרבו עליה גשמ'
עד שיצרו להם הרי זו מתפללין עליהן שאין
לך צרה יתירה מזו שהבתים נופלין ונמצאו
בתיהם קבריהם ובא"י אין מתפללין על רוב
הגשמים מפני שהי' ארץ הרים ובתיהם
בנויים באבנים ורוב הגשמי' טובה להן ואין
מתענים להעביר הטובה ועכשו בעונ' מצוי
מפולת בתים מפני הגשמי' ומתפללין עליהם"
יב כל עיר שיש בה צרה מכל אלו אותה
העיר מתענה וזועקין בתפלה ומתחננין
ומתריעי' בשופ' עד שתעבור הצרה וכל
סביבותיה מתענו' אבל לא מתריעות אבל
מבקשין עליהם ובכל מקו' אין מתעני' ולא
זועקי' ולא מתריעי' בשב' וי"ט על שום צרה
חוץ מצרת המזונות שזועקין עליה בשבת"
יג עיר שהקיפוה גוים או נהר וספינה
המטורפת בים ואפי' על יחיד הנרדף מפני
גוים או לסטים או רוח רעה או חולה שאר
חולי שיש בו סכנת היום זועקין ומתחננין

בתפלות בשב' אבל אין תוקעין אא"כ תוקעי' לקבץ
העם לעזור אחיהם ולהצילם" יד תעניות
אלו שמתענים על הצרות אין מתענין מהם לא
עברות ולא מניקות ולא קטנים ומותרים לאכול
בלילה אע"פ שמתענים למחר חוץ מתעניות
הגשמי'" טו צבור שהיו להם שתי צרות
אין מבקשים רחמים אלא על אחת מהם דכת'
ונצומה ונבקשה מאלהינו על זאת ואומרים
אע"פ שיש בלבינו צרות רבות על צרה פלונית
באנו להתפלל" ואם יש להם צרת רעב וצרת
דבר מבקשים רחמים על הרעב משו' דכי יהב
רחמנא שובעא לחיי יהיב" יו בכל יום תעני'
שגוזרין על הצבור מפני הצרות ב"ד והזקנים
יושבין בב"ה ובודקין על מעשה אנשי העיר
מאחר תפל' שחרי' עד חצי היום ומסירין המכשולות
של עבירות ומזהירין ודורשי' וחוקרין על
בעלי חמס ועבירות ומפרישין אותם ועל בעלי
זרוע ומשפילין אותם וכיוצ' בדברים אלו ומחצי
היום ולמחר רביע היום קורים בתורה ומפטירי'
בנביא ורביע היום האחרון מתפללין ומתריעי'
ומתודין וזועקין כפי כוחם" תקע"ה אם
נתרבו הגשמי' עד שמטשטש שהקרק' א"ד
מתנהגים" ובו סעי' א'" בכל מקום אם רוב גשמ'
מטשטשין הקרק' ומונעין החרישה מתריעין
ומבקשי' רחמי'" ואם הענן נחפז ואין פנאי
להתריע כסדר שאר תעני' אין גוזרי' בו תעני'
על הצבו' שאין הצבו' יכולין להתענו' בכל יום לא
מתריעי' בכל יום ובכל תפלה ובהתרעה בפה
דאי'" ואם יחידי' רוצי' להתענו' רשאים הם בכך
ובהתרעת הפה דהיינו בעננו אבינו עננו ואו'
יר"מא וי"א אבו שיכבשו רחמיך את כעסך ויגלו
רחמיך על מדותיך ותתנהג עמנו במד' רחמ'
ותכנס להם לפנים משורת הדין ובטובך הגדול
רחם עליהם שאין פורענות בא לעולם אלא בשביל

ישרא׳ והם עמך ונחלתך ואע׳ הוצא׳ מאר׳ מ׳ צר׳
ואינם יכולים לקבל לא רוב רעה ולא רוב טובה
השפעת עליהם רוב טובה אינם יכולים כעסת
עליהם אינם יכולי׳ לקבל יהי רצון שיהא
רווח בעולם וזכור רחמיך״ **תקעח**
שכל יחיד יתענה ויתפלל על צרתו׳׳ ובו ס״א׳
כשם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם
כך כל יחיד מתענה ומתפלל על צרתו כיצד
היה לו חולה או תועה במדבר או חבוש בבית
האסורי׳ יש לו להתענו׳ ולבקש רחמים בתעני׳
תו ולא יתענה בשב׳ ומוע׳ וחנ׳ ופו׳ ור״ח״

תקעט סדר תפלות כלו התעניו׳׳ ובו ג׳
סע׳׳׳ א בכל יום משבעה תעניו׳ אחרונו׳
של גשמים מתפללים על סדר זה מוציאין את
התיבה לרחבה של עיר וכל העם מתקבצים
ומתכסים בשקים ונותנין אפר מוקלה על גבי
התיבה ועל גבי ס״ת כדי להגדיל הבכייה ולהכנע
לבם וא׳ מן העם נוטל מן האפר ונותן בראש
הנשיא ובראש אב ב״ד במקו׳ הנחת תפלין כדי
שיכלמו וישובו וכל א׳ וא׳ נוטל ונותן בראשו
וא״כ מעמידין ביניהם זקן חכם והם יושבין
לא היה שם זקן חכם מעמידין חכם לא היה
שם לא זקן ולא חכם מעמידין אדם של צורה
ואומ׳ לפניהם דברי כבושין אחינו לא שק ולא
תענית גורמין אלא תשובה ומעשים טובי׳ שכן
מצינו של נאמ׳ באנשי נינוה וירא האלהים את
שקם ואת תעניתם אלא וירא האלהים את מעשיהם
ובקבלה הוא אומ׳ קרעו לבבכם ואל בגדיכם ומוסיף
בענינים כפי כחו״ עד שיכניעו לבם וישובו
תשובה גמורה ואחר שגומ׳ זה דברי כיבושין
עומדין בתפלה ומעמידין ש״צ הראוי להתפלל
בתעניות אלו איש ואם היה אותו שאומ׳ דברי
כיבושין ראוי להתפלל מתפלל ואם לאו מוריד׳
א׳ ומיהו הראוי להתפלל בתעניו׳ אלו איש שהו׳

רגיל בתפל׳ ורגיל לקרו׳ בתור׳ בנביא׳ ובכתובי׳ ע״ש
ומטופל ואין לו יגיעה בשדה ולא יהיו בבנו
ובבני ביתו וכל קרובים והנלוים עליו בעל
עבירה׳ לא היה ביתו ריקן מן העבירות ולא
יצא עליו שם רע בילדותו שפל ברך ומרוצ׳
לעם ויש לו נעימה וקולו ערב ואם היה זקן
עם כל המדות הללו הרי זה מפואר ואם אינו זקן
ויש בו כל המדות הללו יתפלל״ ב׳ סדר
התפלה ושש ברכו׳ שהו׳ מוסיף ותקיעות שה׳
תוקע מבואר יפה בטור בסימן זה׳ ג׳
תעניות הללו אחר שמתפללים יוצאים כל הע׳
לבי׳ הקברות ובוכים ומתחנני׳ שם כלומ׳ הרי
אתם מתים כלו אם לא תשובו מדרכיכם״

תקפ ימים שמתענים בהם״ ובו ג׳
סעי׳ א׳ אלו הימים שאירעו בהן
צרות לאבותינו וראוי להתענו׳ בהן וא׳ על פי שאין
צת׳ ברה״ ישמ״ש שיתענו בו״ ב׳ בא׳ בניסן
מתו בני אהרן׳ בעשרה בו מתה מרים ונסתלק
הבאר״ בכ״ו בו מת יהושע בן נון״ בי׳ באייר מת
עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון האלהים״ בכ״ח
בו מת שמואל הנביא״ בכ״ג בסיון בטלו הבכורים
מלעלות לירושלם בימי ירבעם בן נבט״ בכ״ה
בו נהרג רבן שמעון בן גמליאל ור׳ ישמעאל
ור׳ חנינה סגן הכהנים״ בכ״ז בו נשרף ר׳ חנניה
בן תרדיון וס״ת עמו״ בא׳ באב מת אהרן הכהן
בי״ח בו כבה נר מערבי בימי אחז״ בי״ז באלול
מתו מוציאי דבת הארץ״ בה׳ בתשרי מתו כ׳
איש מיש׳ ונחבש ר׳ עקיבה״ בז׳ בו נגזרה
גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב
ובדבר מפני מעשה העגל״ בז׳ במרחשון
עיורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו״ בכ״ח
בכסלו שרף יהויקים המגלה שכתב ברוך
מפי ירמיהו״ בח׳ בטבת נכתבה התור׳ יונית
בימי תלמי המלך והיה חשך לעולם ג׳ ימים

בטבו לא נודע מי זו היא הצרה שאירעה בו״
בה׳ בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע״
בכ״ג בו נתקבצו כל יש׳ על שבט בנימין על
ענין פילגש בגבעה״ בט׳ באדר מת מרע״ה בט׳
בו נחלקו בית שמאי ובית הלל״ ג׳ יש מ״ש
שגזרו שיהיו מתענין בכל ב״ה על חרבן ב״ית
ועל התורה שנשרפה ועל חלולה שם״ ולעתיד
לבוא יהפכם י״י לששון ולשמחה״

הלכות ראש השנה

תקפ״א דיני ימי התחנונים ערב ר״ה״ ובו ד׳ סע׳״

א׳ מהגים לקום באשמורת הבקר לומ׳ סליחות
ותחנונים מר״ח אלול ואילך עד יוה״כ״ ב׳
נוהגים להתענות ער״ה״ ג׳ אין נופלין על
פניהם מעלה בתפלה אע״פ שנופלי׳ על פניהם
באשמורת הסליחות״ ד׳ מכבסין ומסתפרין
בער״ה״

תקפ״ב סדר תפלת ימי תשובה ור״ה״ ובו ט׳ סע׳״

א׳ בעשרת
ימי תשובה אומ׳ המלך הקדוש המלך המשפט״
ואם טעה או שהוא מסופק אם הזכיר המלך הקדו׳
שחוזר לראש״ ואם הוא בהמלך המשפט אם
נזכר קודם שעקר רגליו חוזר לברכ׳ השיבה
ואומ׳ משם ואילך על הסדר ואם לא נזכר עד
שעקר רגליו חוזר לראש״ ב׳ אם אמ׳ הא׳
הקדוש ותוך כדי דבור נזכר ואמ׳ המל׳ הקדו׳
אינו צריך לחזור וכן הדין בהמל׳ המשפט״
ג׳ בשבת בנתים ערבית יאמ׳ ברכה מעין
ז׳ המל׳ הקדוש״ ד׳ יש נוהגים להתפלל
בר״ה ויה״כ בכריעה וצריכי׳ הם לזקוף בסוף
הברכות״ ה׳ אם לא אמ׳ זכרינו ומי כמוך
אין מחזירין אותו״ ו׳ אומ׳ בתפלה ותתן
לנו י״י את יום הזכרון הזה ואינו מזכיר ר״ח״
ז׳ אם חל בחול אומ׳ יום תרועה מקרא קדש
ואם חל בשב׳ אומ׳ זכרון תרועה״ ח׳ אינו
אומ׳ מועדי׳ לשמחה חגי׳ וזמנים לששון וכן אינו
אומ׳ והשיאנו״ ובתפלת מוסף אינו אומ׳ ואין
אנו יכולין לעלו׳ ולראו׳ לפני׳ אלא ואין אנו לעשות
חובותינו לפניך״ ט׳ אע״פ שכל ימות השנה
מתפללין בלחש בר״ה ויה״כ נוהגים לומ׳ בקול רם
ולהטעות לא חיישינן כיון שמצויי׳ בידם
מחזורים״

תקפ״ג דברים שנוהגים לאכול בלילה״ ובו ב׳ סעי׳״

א׳ יהא אדם
רגיל לאכול בר״ה רוביא דהיינו תלתן כרתי
סילקא תמרי קרא״ וכשיאכל יאמ׳ יהי רצון
שירבו זכיותינו״ כרתי יכרתו שונאינו״ קרא
יקרע גזר דינינו ויקראו לפניך זכיותינו״ ב׳
אוכלים ראש כבש לומ׳ כה״י לראש ולא לזנב
וזכר לאילו של יצחק״

תקפ״ד סדר קריאת התורה בר״ה״ ובו ד׳ סע׳״

א׳ אין אומרין
הלל בר״ה ויה״כ״ ב׳ מוציאין ב׳ ספרי׳ בא׳ קורין
ה׳ מוש׳ פקד את שרה עד ויהי אחר הדברי׳ האלה
ואם הוא שבת קורין בו ז׳ ומפטי׳ קורא בשני
בפרש׳ פינחס ובחדש השביעי ומפטי׳ ויהי
איש א׳ מן הרמתים עד וירם קרן משיחו״
ג׳ בני אדם החבושים בבית האסורי׳ אין מ׳
מביאין אצלם ס״ת אפ׳ בר״ה ויה״כ״ ד׳ מלין
בין קריאת התור׳ לתקיעת שופר״

תקפ״ה ברכת השופר״ ובו ה׳ סעי׳״

א׳ צריך לתקוע מעומד״ ב׳ קודם שיתקע
יברך לשמוע קול שופר ויברך שהחיינו ויתקע
תשר״ת ג׳ פעמי׳ ותש״ת ג׳ פעמ׳ ותר״ת ג׳ פעמי׳״
ג׳ אם התחיל לתקוע ולא יכול להשלים
ישלים אחר ואפי׳ ג׳ או ד׳ ודי בברכה שבירך
הראשון והוא שיהיו שם התוקעי׳ האחרוני׳ בשע׳
ברכה ולאפו׳ אם בירך יכול לתקוע כל השנ׳ (?)
תוקע בלא ברכה ולא הויא ברכה לבטלה״
ד׳ א׳ תוקע ולא ש״צ כדי שלא יתבלבל ואם
הוא מובטח שחוזר לתפלתו רשאי לתקוע״ ה׳

המוטל שכר לתקוע שופר בר"ה או כדי להתפלל
או להרגס בשבתו וי"מ טו"ב אינו רואה מאותו
שכר סימן ברכה" תקנון דיני שופר
שלר"ה ובו כ"ג קעי' א' שופר של ר"ה מ'
מצותו בשל איל וכפוף ובדי עבד כל השופרות
כשרי' בין פשוטים בין כפופים ומצוה בכפופים
יותר מבפשוטים ושל פרה פסול בכל גוונא
וכן קרני רוב החיות שהם עצם א' ואין להם
מבפנים אכרות פסולים" ב' הגוזל שופר
ותקע בו יצא ואפ' לא נתיאשו הבעלים ממנו"
ג' תקע בשופר של ע"ז של נכרי לא יצא שאינה
בטלה עולמית וכיתות מכתת שעוריה אבל
בשל ע"ז שלגוי וכן במשמשי ע"ז שלגוי לא
יתקע ואם תקע בו יצא והוא של נתכוון לזכות
בו אבל אם נתכוון לזכות לו לא יצא דהוה
ליה ע"ז שלו" ד' שופ' של תקרובת ע"ז"
אפ' היא שלגוי שתקע בו לא יצא משום
דאינה בטלה עולמית" ה' המודיר
הנאה משופר אדם תוקע בו וזה יוצא ידי
חובתו אבל אם אמ' קונם שופר לתקיעתו
עלי אסו' לתקוע בו אפ' לתקיעה של מצוה"
ו' היה קולו עבה מאד או דק מאד כשר
שכל הקולות כשרים בשופר" ז' ניקב
אם לא סתמו אע"פ שנשתנה קולו כשר
ואם סתמו שלא במינו אע"פ שאינו מעכב
את התקיעה לאחר סתימה שחזר קולו
לכמות שהיה בתחלה פסול אפ' נשתייר
בו רובו ואם סתמו במינו אם נשתייר
רובו ולא עיכבו הנקבים שנסתמו את
התקיעה דא חזר קולו לכמות שהיה קוד'
שניקב ואם חסר א' משלשתן זה פסול ואם
הוא שעת הדוחק שאין שופר אחר מצוי
יש להכשיר בסתמו במינו אם נשתייר
רובו אפ' לא חזר קולו לכמות שהיה וכ"י יש

להכשיר בסתמו שלא במינו אם נשתייר
רובו וחזר קולו לכמות שהיה בתחלה קודם
שניקב" ח' נסדק לארכו פסול וי"א אפ'
בכל שהו פסול אא"כ הדקו הרבה בחוט מן
במשיחה" וי"א דוקא ברובו ואם דבקו כשר
אפ' אם דבקו בדבק ויש מ"ש שאינו כשר א'
כשדבקו בעצמו שחיממו באור עד שנעשה
וחיבר קצותיו זה עם זה ואם בדבק כולן אפ'
חממו באור וחבר סדקין זה בזה" ט'
נסדק לרחבו במיעוטו כשר ברובו פסול
אא"כ נשאר מהסדק לצד פיו שיעור תקיעה
דהיינו ד' גודלים וכשנשתייר בו כך כשר
אפ' אם מעכב את התקיעה ויש מכשירים
בנשתייר אפ' שלא לצד פיו" י' דבק שברי
שופרות זה עם זה ועשה מהם שופר פסול
אפ' אם יש בשבר שכנגד' פיו שיעור שופ'
י"א הוסיף עליו כל שהו בין במינו בין שלא
במינו פסול אפ' היה בו בתחלה שיעור שופ'"
י"ב הפכו ותקע בו לא יצא בין הפכו כדרך
שהופכים החלוק שהחזיר פנימי לחיצון
בין שהניחו כמו שהיה אלא שהרחיב את
הקצר וקיצר את הרחב" י"ג היה ארוך
וקיצרו אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר
י"ד גרדו מבפנים או מבחוץ או שעשאו
דק מאד כמו גלד כשר" ט"ו לא הוציא
אכרותו לא נקבו כשר אבל אם הוציא
האכרות ועשה ממנו שופר' כגון שנקב
בו פסול" ט"ז צפהו זהב במקום הנחת
פה פסול שלא במקום פה כשר" צפהו זהב
מבפנים פסול" מבחוץ אם נשתנה קולו
מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר" יש
מפרשים מקום הנחת פה דהיינו עובי השופר
לצד פנימי שמניח שם פיו והצד החיצון
מן העובי עצמו קרי שלא במקום הנחת פה

וישׁ מפרשׁי׳ דעביו במקו׳ הקצר הו׳ מקום
הנחת פה ושׁל׳ במקו׳ הנחת פה היינו כל
אורך השׁופר מצד הקצר עד צד הרחב״ יז׳
המציירים בשׁופר צורות במיני צבעו׳ כדי
לנאותו לא יפה הם עושים״ יח׳ אם נתן זהב
על עובי השׁופר בצד הרחב היינו מוסיף עליו
כל שהו׳ ופסול״ הרחיק את השׁופר וכפה בו
ותקע פסול״ יט׳ נתן שׁופר לתוך שׁופר
אם הפנימי עודף על החיצון משׁני צדדיו ונתן
הפנימי בפיו ותקע בו כשׁר והו׳ שׁל׳ ישׁמע
קולו ממה שׁהו׳ נתון בתוך החיצון ואם לאו
פסול״ כ׳ שׁופ׳ שׁל ר״ה אין מחללין עליו יו״ט
אפי׳ בדבר שׁהו׳ משׁום שׁבות׳ כיצד היה השׁופר
בראשׁ האילן או מעבר הנהר ואין לו שׁופר
אלא הו׳ אינו עולה באילן ואינו שׁט על פני המים
כדי להביאו ואפי׳ ע״י גוי מות׳ דהוי שׁבות דשׁבות
ובמקום מצוה לא גזרו״ כא׳ אם גוי הביא
שׁופר מחוץ לתחום תוקעין בו והה״ה אם עשׂה
גוי שׁופר ביו״ט מות׳ לתקוע בו״ כב׳ יכול
ליתן לתוכו מים או יין לצחצחו אבל מי רגלים
אפי׳ בחול אסו׳ מפני הכבוד״ תקפ״ז דין
התוקע לתוך הבור״ ובו ג׳ סעי׳ א׳
התוקע בתוך הבור או בתוך המערה אותם הע׳
העומדים בתוך הבור והמערה יצאו והעומדי׳
בחוץ אם קול שׁופר שׁמעו יצאו ואם קול
הברה שׁמעו לא יצאו וכן התוקע לתוך חבית
גדול׳ וכיוצ׳ בה אם קול שׁופר שׁמע יצא ואם
קול הברה שׁמע לא יצא״ ב׳ אם התחיל
לתקוע בבור ועלה חוץ לבור וגמרה יצא׳
שׁכל מה שׁשׁמע בין בפנים בין בחוץ היה
קול שׁופר״ ג׳ השׁומע מצות תקיעה שׁלא
בזמנו ומקצתה בחיובה או שׁאומ׳ לתוקע
כמתעסק להו׳ צ״א ידי חובתו ותקע ותקע
ומשׁך בה שׁיעור תקיעה לא יצא וי״א שׁיצא

אי איכא שׁיעור תקיעה בחיוב״ תקפ״ח זמן
תקיעת שׁופר״ ובו ה׳ סעי׳ א׳ זמן תקיעת
שׁופר ביום ולא בלילה ומצותה משׁעת הנץ החמה
ואם תקע משׁעלה עמוד השׁחר ואם שׁמע
מקצת תקיעה קוד׳ שׁיעלה עמוד השׁחר ומקצתה
אחר שׁעלה עמוד השׁחר לא יצא״ ב׳ שׁמע ט׳
תקיעות בט׳ שׁעות ביום יצא ואפי׳ הם מט׳ בני אדם
תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה וי״א
דוק׳ בשׁל׳ הפסיק ביניהם בקול שׁופר שׁאינו
ראוי׳ באותה ברכה״ ג׳ שׁמע ט׳ תקיעות מט׳ בני
אדם שׁתקעו כולם בב״א לא יצא שׁאין פשׁוטה
לפניה ופשׁוטה לאחריה״ ד׳ היה זה צרי׳ פשׁוטה
ראשׁונה וזה צרי׳ אחרונה תקיעה אחת מוציאה
את שׁניהם״ ה׳ יו״ט שׁל ר״ה שׁחל להיות בשׁבת
אין תוקעי׳ בשׁופר״ תקפ״ט מי הם
הראויים לתקיעת שׁופר״ ובו ט׳ סעי׳ א׳ כל
שׁאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי
חובתן״ ב׳ חרשׁ שׁוטה וקטן פטורים וחרשׁ אפי׳
מדבר ואינו שׁומע אינו מוציא דכיון שׁאינו
שׁומע לאו בר חיובא הוא״ ג׳ אשׁה פטורה
משׁום דהוי מ״ע שׁהזמן גרמא״ ד׳ אנדרוגינוס
מוציא את מינו טומטום אפי׳ מינו אינו מוציא״
ה׳ מי שׁחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא
אפי׳ עצמו וצרי׳ שׁיתקע לו בן חורין להוציא״
ו׳ אע״פ שׁנשׁים פטורות יכולות לתקוע וכן
אחר שׁיצא כבר יכול לתקוע להוציאן אבל אינן
מברכות ולא יברכו להם״ ז׳ המודר הנאה
מחבירו מות׳ לתקוע לו תקיעה שׁל מצוה ורק
כשׁהו׳ תוקע מליו להוציאו אבל אם א״ל המודר
תקע והוציאני אסור״ ח׳ המתעסק בתקיעת
שׁופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכן השׁומע
מן המתעסק לא יצא וכן התוקע לשׁורר ול׳
נתכוון לתקיעת מצוה לא יצא״ נתכוון שׁומע
לצאת ידי חובתו ולא נתכוון התוקע

להוציאו או שנתכוון התוקע להוציאו ולא
נתכוון השומע לצאת לא יצא ידי חובה עד
שיתכוין שומע ומשמיע׳׳ ט מי שתקע
ונתכוון להוצ׳ כל השומע תקיעתו ושמע א׳
השומע ונתכוון לצאת ידי חובתו אע״פ שאין
התוקע מתכוין לפל׳ זה ששמע תקיעתו ואינו
יודעו יצא שהרי נתכוון להוצ׳ לכל מי שישמענו
לפי׳ מי שהיה מהלך בדרך או יושב בתוך ביתו
ושמע תקיעות מש״צ יצא אם נתכוון לצאת
שהרי ש״צ מתכוין להוציא את הרבים ידי
חובתן׳׳ תק״צ א כמה תקיעות חייב אדם
לשמוע בר״ה לפי שנ׳ תרועה ביובל ובר״ה
ג״פ וכל תרועה פשוטה לפניה ופשוט לאחריה
ומפי השמועה למדו שכל תרועות שלחדש
השביעי א׳ הן בין בר״ה בין בי״ה שליובל ט׳ תקיעות
תוקעין בכל א׳ משניהם תקיעה ותרועה ותקיעה׳
תקיע׳ ותרו׳ ותק׳ ׳׳תק׳ ותרו׳ ותק׳׳׳ ב תרועה
זו האמורה בתורה ונסתפק לנו אם היא הילכה
שאנו קורין תרועה או אחר היא מה שאנו
קורים שברים או אם היא שניהם יחד לפי׳ כדי
לצאת ידי ספק צרי׳ לתקוע תשר״ת ג״פ ותש״ת
ג״פ ותר״ת ג״פ׳׳ ג י״א ששיעור תקיעה כתרועה
ושיעור תרועה כג׳ יבבות דהינו ג׳ כחו בעלמא
כל שהו׳ והם נקראין טרימוטין ולפ״ז זה צרי׳
ליזהר של׳ יאריך בשבר כג׳ טרימוטין שאם
כן יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה וצריך
להאריך בתקיעה שלתשר״ת יותר מבשלתש״ת
ובשלתש״ת יותר מבשלתר״ת ומיהו אם מאריך
הרבה בכל תקיעה אין לחוש שאין לה שיעור
למעל׳ וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו
שירצה וכן אם מוסיף על ג׳ שברים ועושה
ד׳ או ה׳ אין לחוש וי״א ששיעור יבבא ג׳ טרימוטין
ושיעור תקיעה ג״כ ט׳ טרימוטין כתרועה
ולפי זה אין לחוש אם האריך קצת בשברים

וצרי׳ להאריך בתקיעה שלתשר״ת כשיעור
י״ב טרימוטין ומי שלא האריך בתקיעה
כשיעור והאריך בשברים לא קיים מצוה
לא כמר ולא כמר׳׳ ד ג׳ שברי׳ צרי׳ לעשותם
בנשימה אחת וה״ה של׳ ישהה בהפסקה יותר
מכדי נשימה וי״א שצרי׳ לעשותם בנשימה
אחת וירא שמים יצא את כולם ובתקיעה
דמיושב יעשה בנשימה אחת ובתקיעות
דמעומד יעשה בשתי נשימות׳׳ ה אם
תקע תק׳ ותרו׳ ותק׳ בנשימ׳ אחת יצא ויש
מ״ש של׳ יצא׳׳ ו אם האריך בתקיעה אחרונ׳
שלתשר״ת כשיעור שתי תקיעות כדי שתעל׳
לשם תק׳ אחרונ׳ שלתשר״ת כשיעור שתי׳
ובשביל הראשונה שלתש״ת לא עלתה לו אלא
בשביל תק׳ אחת וי״א שאף בשביל אחת לא
עלתה לו׳׳ ז אם טעה בתשר״ת ואחר שתקע
שני שברים טעה והתחיל להריע אם נזכר
מיד יתקע שבר אחר ואם לא נזכר עד
שגמר התרועה שהתחיל בה בטעות לא
הפסיד התקיעה הראשונה שתקע לא חוזר
ותוקע ג׳ שברים ומריע ותוקע אבל אם
הריע כן בתש״ת או תר״ת הפסיד גם תקיעה
ראשונה׳׳ ח אם הפסיק בתרועה בין
תקיעה לשברים או שהפסיק בשברים בין
תרו׳ לתק׳ וכן אם הריע שתי תרועות זו
אחר זו או שתקע אחר התקיע׳ תק׳ כמתעסק
של׳ לשם תקיע׳ והפסיק בה בין תרועה
לתקיע׳ או לאחר שתקע ג׳ שברים שתק
והפסיק ואח״כ תקע שברים אחרים ואפ׳
שבר א׳ בכל זו הוי הפסק והפסיד גם תק׳
ראשונה׳׳ ט אם תקע שני תשר״ת או
שני תש״ת או שני תר״ת כהוגן וטעה בשליש׳
א״צ לחזור אלא לאחרון שטעה בו׳׳ י אם
תקע בצד הרחב שלהשופר לא יצא׳׳

תקצא סדר תפלת מוסף ביחיד" ובו
חסעי" א יתפללו הצבור בלחש תפלת
מוסף ט ברכות וש"ץ יתפלל ג"כ עמהם בלחש"
ב המנהג פשוט בכל בני ספרד שאין
מזכירין פסוקי קרבן מוסף כלל" ג צרי'
לומ' את מוספי יום הזכרון כדי לכלול גם
מוסף ר"ח וגם ביום שני יאמ' את מוספי"
ד אומרים עשרה פסוקי שלמלכיות ועש'
שלזכרונות וי' שלשופרות ובכל ברכה
שלשה מהן שלתורה ג' שלכתובים ג' שלנ'
ביאים א' שלתורה ואם רצה להוסיף עלו
עשרה רשאי" ה אין אומרין פסוק
מלכיות ולא בזכרונות ולא בשופרות
שלפורענות שלישראל ואין אומרי' פסוק
זכרונו שליחיד" ו יש קורים תוגר על
מה שנוהגים להשלים פסוקי שופרו בפסוק
וביום שמחתכם שאין מוזכר בו שופר"
אלא חצוצרות והרא"ש והר"ן כתבו לקיים
המנהג" ז ועקידת יצחק היום לזרעו
תזכור כך היא הנוסחא המפורסמת והמדק
לומ' לזרע יעקב תזכור משנה ממטבע
שטבעו חכמים בברכות ואינו אלא טועה"
ח לא יתפלל ביחיד תפלת מוסף בר"ה עד
אחר ג' שעות ביום" תקצב תפלת
מוס' בקול וסדרי התקיעות" ובו ו' סעי'" א
מחזיר ש"ץ התפלה ותוקעין על סדר הברכות
למלכיות תשר"ת פעם אחת ולזכרונות
תש"ת ולשופרות תר"ת ועכשיו נוהגים לתקוע
למלכיות תשר"ת ג"פ ולזכרונות תש"ת ג"פ
ולשופרות ג"פ" ב יחיד אינו מפסיק כלל
לתקוע בברכות ואפי' יש לו מי שיתקע לו"
ג לא ישיח לא התוקע ולא הצבור בין תקיעות
שמיושב לתקיעות שמעומד ואע"פ שלא ישיחו
בין ברכה לתקיעות אם לא בענין התקיעות"

ד זה שתוקע כשהן יושבין תוקע על סדר
ברכות" תקצג אם הברכות והתקיעות
מעכבות זו את זו" ובו ב' סעי'" א ברכות
שלר"ה וי"ה מעכבות זו את זו ושאם אינו יודע
כולם לא יאמ' מה שיודע מהם אלא לא יאמר
כלל" ב וכן התקיעות מעכבות זו את זו והמ'
שאינו יודע אלא מקצת הסימן שלא יעשה אותו
מקצת שיודע אבל תשר"ת תש"ת תר"ת אין
מעכבין זו את זו ואם ידע לעשות א' מהם או שנים
יעשה" תקצד יחיד שלא התפלל אין
חבירו מוציאו" ובו סע' א' יחיד שלא תקע
חבירו יכול לתקוע לו להוציאו י"ח אבל יחיד שלא
התפלל ט' ברכות אין חבירו יכול להוציאו"
תקצה מי שאינו בקי לא בתקיעות ולא
בתפלה" ובו סעי' א' מי שאינו בקיא
בתקיעות ולא בסדר תפלת מוסף ולפניו שתי
עיירות באחת בקיאין בתקיעות ולא בתפלת
מוס' ובאחת בקיאין בתפל' מוסף ולא בתקיעות
הולך במקום שבקיאין בתקיעות אף שלמוסף
ודאי ושלתקיעות ספק" תקצו א
לאחר תפלה מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה"
תקצז אם מותר להתענות בר"ה" ובו ג'
סעי'" א אוכלים ושותים ושמחים ואין
מתענים בר"ה ולא בשבת שובה אמנם לא
יאכלו כל שבעה למען לא יקלו ראשם ותהיה
יראת ה' על פניהם" ב יש מקומות שקבלה
בידם שכל מי שרגיל להתענות בר"ה ומשנה
רגילותו ואינו מתענה אינו משלים שנתו"
ג המתענה פעם אחת בר"ה תענית חלום
אם היה ביום ראשון צרי' להתענות שני הימים
ואם היה ביום שני יתענה ביום שני בלבד"
תקצח א ר"ה שחל להיות בשבת אומ'
צדקתך במנחה" תקצט א יו"ט שלר"ה
שחל להיות במוצאי שבת אומ' ותודיענו" תר'

ביצה שנולדה בר״ה ודיני הקידוש״ ובו ג׳ סעי׳״
א ביצה שנולדה ביום ראשון וכל מה
שניצוד בו ובן מה שנתלש בו אסור בשני״
ב בקידוש ליל שני מניח פרי חדש ואומר
שהחיינו״ ואם אינו מצוי פרי חדש עם כל זה
יאמ׳ שהחיינו״ ג אם חל יום ראשון בשב׳
אומ׳ שהחיינו בשופר ביום שני״ תרא
סדר יום שני של ר״ה״ ובו ב׳ סעי׳״ א ביום
שני קורין מן והאלהים נסה את אברהם עד
סוף סדרא״ ומפטיר קורא כמו אתמול בירמיה
כה אמ׳ יי׳ מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי
אפרים ובמוצאי ר״ה מבדילין כמו במוצ״ש
אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש״
ב אף באי׳ עושין ר״ה שני ימים״ תרב
סדר ימי התשובה ובו ב׳ סעי׳״ א בכל
הימים שבין ר״ה ליו׳ הכפ׳ מרבים בתפלות
ותחנונים״ ב אף מי שאינו נזהר מפת
שלגים בעשרת ימי תשובה צרי׳ ליזהר״

הלכות יום הכפורים

תרד סדר
ערב י״ה״ ובו ב׳ סעי׳״ א מצוה לאכול בער׳
יו׳ הכפ׳ ולהרבות בסעודה״ ב אין נופלין
על פניהם בער׳ יו׳ הכפ׳״ תרה מנהג
כפרות בעי״ה מנהג של שטות הוא״ ובו סע׳ א׳
מה שנוהגים לעשו׳ כפרה בעי״ה לשחוט
תרנגול על כל בן זכר ולומ׳ עליו פסוקי׳ יש
למנוע המנהג ההוא״ תרו שיפייס
אדם חבירו בעי״כ״ ובו ד׳ סעי׳״ א עבירות
שבין אד׳ לחבירו אין יו׳ הכפ׳ מכפר עד
שיפייסנו ואפי׳ לא הקניטו אלא בדברים צרי׳
לפייסו ואם אינו מתפייס בראשונה יחזו׳
וילך פעם שניה וג׳ ובכל פעם יקח עמו ג׳
אנשים ואם אינו מתפייס בג׳ פעמי׳ אינו זקוק
לו ואם הוא רבו צרי׳ לילך לו כמה פעמי׳ עד

שיתפייס״ ב אם מת אשר חטא לו מביא
לו עשרה בני אדם ומעמידין על קברו
ואומ׳ חטאתי לאלהי ישר׳ ולפל׳ זה שחטאתי
לו״ ג תקנת קדמונינו וחרם שלא להוציא
שם רע על המתים״ ד יכול לטבול בעי״כ
מתי שירצה רק שיהיה קוד׳ הלילה ואינו
מברך על הטבילה״ תרז סדר הודוי
במנחה בעי״כ״ ובו ו׳ סעי׳״ א צרי׳ להתודות
במנחה קוד׳ סעודה המפסקת״ ב א״צ לפרט
החטא ואם רצה לפרט הרשו׳ בידו ואם
מתודה בלחש נכון לפרט החטא״ ג
צרי׳ להתודות מעומד ואפי׳ כי שמע ליה
משליח צבור והוא התודה כבר צרי׳ לעמוד״
ד עונות שהתודה עליהם ביה״כ שעבר ולא
שנה עליה׳ אפ״ה כי יכול לחזור ולהתודות
עליהם״ ה בתפלת מנחה ערב י״ה אינו
חותם בודוי שאחריה״ ו כל הקהל לוקים
מלקות במ׳ אחר תפל׳ המנחה שמתוך כך
יתנו אל לבו לשוב מעבירות שבידו״
תרח סדר סעודה המפסקת״ ובו ד׳ סעי׳
א אוכלים ומפסיקי׳ קוד׳ בין השמשות
שצרי׳ להוסיף על הקדש ותוספת זו אין לה
שיעור אלא קוד׳ בין השמשו׳ שזמנו אלף ות״ק
קוד׳ הלילה צרי׳ להוסיף מחול על הקדש
מעט או הרבה״ ב נשים שאוכלות ושותות
ושותות עד שתחשכה והן אינן יודעין ותשמצוה
להוסיף מחול על הקדש אין ממחין בידן
כדי שלא יבואו לעשו׳ בזדון״ ג אם הפסיק
מאכילתו בעוד היום גדול יכול לחזור
ולאכול כל זמן שלא קבל עליו התענית״
ד בעי״ו הכפ׳ אין לו לאכול אלא מאכלים
קלים להתעכל כדי שלא ישבע ומתגאה
כשיתפלל״ תרט הטמנת חמין
בעי״כ״ ובו סעי׳ א׳ מותר להטמין חמין

מע״ה למוצאי יוה״כ׳׳ תר״י הדלקת
הנרות ביוה״כ וב״ד סעי׳׳ א מקום
שנוהגים להדליק אין מדליקים ואם חל
להיות בשב׳ חייבי׳ הכל להדליק׳׳ ב יש
מ״ש שמברך על הדלקת נר יה״כ׳׳ ג בכל
מקום מדליקין בבתי כנסיו ובבתי מדרשו
ובמבואות האפלים ועל גבי החולים׳׳ ד
נוהגים בכל מקום להרבות נרות בבתי
כנסיות ולהציע בגדים נאים בבי׳ הכנסת׳׳

תרי״א שליל׳ הכפורי׳ דינו כיומו׳׳
ובו ב׳ סעי׳׳ א יה״כ לילו כיומו לכל דבר
ומה הם הדברים האסורי׳ בו מלאכה אכילה
ושתייה רחיצה סיכה נעילת הסנדל תשמיש
המטה ואין חיוב כרת אלא על מלאכה אכיל׳
ושתייה׳׳ ב כל מלאכה שחייבי׳ עליה
בשב׳ חייבי׳ עליה ביום הכפורי׳ וכל שבשבת
פטור אבל אסור גם ביום הכפורי׳ כן אלא
ששבת זדונו בסקילה ויה״כ זדונו בכרת
וכל שאסור לטלטל בשבת אסור לטלטלו ביה״כ
והתירו ביה״כ לקנב ירק ולפצוע אגוזי׳ מן
המנחה ולמעלה כשחל בחול ואידנא נהגו
לאסור׳׳

תרי״ב איסור אכילה
ביה״כ ושיעור כמותה וב״ו י׳ סעי׳׳ א
האוכל ביה״כ ככותבת הגסה חייב והוא פחות
מכביצה במעט ושיעור זה שוה לכל אדם
בין לננס בין לעוג מלך הבשן׳׳ ב כל
האוכלין מצטרפין לשיעור זה אפי׳ מלח שעל
הבשר וציר שעל ירק אבל אכילה ושתייה
אינן מצטרפות׳׳ ג אכל וחזר ואכל אם
יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה
אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו
אין מצטרפין׳׳ ד שיעור אכילת פרס
י״א ד׳ ביצים וי״א ג׳ ביצים׳׳ ה האוכל [illegible]
שיעור היינו לחיוב כרת או חטאת אבל [illegible]
איסורא איכא בכל שהו׳׳ ו אכל אוכלים
שאינן ראויים לאכילה או שאכל אכילה גסה
כגון שאכל מיד על האכילה שאכל ע״ה עד
שקץ במזונו פטור׳׳ ז אכל עלי גפנים
פטור ולולבי גפנים שלבלבו קודם ר״ה הש׳ פטור
דלא חזו לאכילה ואם הם רטובים חייב׳׳ ח
השותה ביום הכפורים מלא לוגמיו חייב ומשער
בכל אדם לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו והקטן לפי
קטנו ולא מלא לוגמיו ממש אלא כדי שיסלקנו
לצד א׳ בפיו ויראה כמלוא לגמיו והוא פחות מרביעי׳
באדם בינוני וכל המשקים מצטרפין לכשיעור׳׳
ט שתה מעט וחזר ושתה מעט אם יש
מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה
כדי שתיית רביעי׳ מצטרפי׳ לכשיעור ואם לאו
אין מצטרפין וי״א ששיעור צירוף השתיות
כדי אכילת פרס כמו צירוף אכילות׳׳

תרי״ג איסור רחיצה ביה״כ וב״ו י״ב סעי׳׳
א אסור לרחוץ ביה״כ בין בחמין בין בצונן
ואפי׳ להושיט אצבעו במים אסור ואם היו ידיו
או רגליו או שאר גופו מלוכלכי׳ בטיט או בצואה
או שנטף דם מחוטמו מותר לרחצם שלא אסרו
אלא רחיצה שלתענוג׳׳ ב כשנוטל אדם ידיו שחרי׳
ומברך עני׳ יזהר שלא יטול אלא עד סוף קשרי
אצבעותיו׳׳ ג אם הטיל מים ושפשף בידו
או עשה צרכיו וקינח מותר לרחוץ דהוה ליה
ידיו מלוכלכות ואם רוצה להתפלל אפי׳ ל״א
קינח נמי מותר ליטול עד סוף קשרי אצבעותיו׳׳
ד מי שהוא אסטניס ואין דעתו מיושבת עד
שיקנח פניו במים מותר׳׳ ה ההולך לבית
המדר׳ או להקביל פני אביו או רבו או מי שגדול
ממנו בחכמה או לצרכי מצוה יכול לעבור
במים עד צוארו ובין בהליכה בין בחזרה ובלב׳
שלא יוציא ידיו מתחת שפת חלוקו להגביה
שולי חלוקו על זרועו והוא שלא יהיו המים

רדופים רח״ל אף בחול אסו׳ מפני הסכנה אפי׳
אם אינם מגיעים ע׳ עד מתנים״ ו׳ הו׳ דשרי׳
לעבור במים לדבר מצוה דוק׳ לעבור בגופו
במים עצמן אבל לעבור בספינה קטנה יש
מי שאוסר״ ז׳ הרב אסו׳ לעבור במים כדי
לילך אצל תלמיד״ ח׳ ההולך לשמור פירותיו
מות׳ לעבור במים בהליכה אבל לא בחזרה״
ט׳ אסו׳ להצטנן בטיט לח אם הוא טופח
ע״מ להטפיח ואסו׳ להצטנן בכלים שיש בהן
מים אפי׳ הן חסרים בין שלחרבין שלמתכת
אבל אם הם ריקים מות׳ וכן בפירות ובתינוק״
י׳ כלה כל ל׳ יום מותרת לרחוץ פניה״ יא׳
מי שראה קרי בזמן הזה ב״ה אם לח הו׳ מקנחו
במפה ודיו ואם יבש הו׳ או שנתלכלך רוחץ
מקומות המלוכלכין לבד ומתפלל ואסור
לרחוץ גופו או לטבול אע״פ שבשאר ימו׳ השנה
הו׳ רגיל לטבול לתפלה״ יב׳ בזמן הזה אסו׳
לאשה לטבול ב״ה אפי׳ הגיע זמן טבילתה בו׳
ביום״ תרי״ד דיני סיכה ונעילת הסנדל׳
ובו ד׳ סעי׳״ א׳ אסו׳ לסוך אפי׳ מקצת גופו.
ואפי׳ אינו אלא להעביר את הזוהמה אבל חולה
אפי׳ אין בו סכנה או שיש לו חטטין בראשו מות׳״
ב׳ אסו׳ לנעול סנדל או מנעל של עור אפי׳ קב
הקיטע וכיוצא בו ואפי׳ של עץ ומחופה עור
אסו׳ אבל של גמי או של קש או של בגד או ש׳
שלשאר מינים מות׳ אפי׳ לצאת בהם לרה״ר״
ג׳ החיה כל ל׳ יום מותרת לנעול את הסנדל
והחולה מ״ע בה אע״פ שאין בו סכנה וכן מי
שיש לו מכה ברגלו״ ד׳ מות׳ כל אדם לנעול
סנדל מחמת עקרב וכיוצ׳ בו כדי שלא ישכנו
אם מצויים שם עקרבים או דברים כנושכים״
תרט״ו יה׳ אסו׳ בתשמיש המטה״ ובו
ב׳ סעי׳״ א׳ יה׳ אסו׳ בתשמיש המטה ואסו׳
ליגע באשתו כאלו היא נדה וכן אסו׳ לישן עם

אשתו במטה״ ב׳ הרואה קרי בליל יה׳
ידאג כל השנה ואם עלתה לו שנה מובטח
לו שהו׳ בן העו״הב׳״ תרט״ז מתי
יתחילו להתענות״ ובו ג׳ ס׳״ א׳ התינוקות
מותרין בכל או׳ חוץ מבנעילת הסנדל שאין
חוששין לכ״כ אם ינעלו״ ב׳ קטן בן ט׳ שנים
שלימות ובן י׳ שני׳ שלימו׳ מחנכין אותן לשעות
כיצ׳ היה רגיל לאכול בשתי שעו׳ ביום מאכילין
אותו בג׳ היה רגיל בג׳ מאכילין אותו בד׳ לפי
כח הבן מוסיפין לענות אותו בשעות״ ג׳
בן י״א בין זכר בין נקבה מתענה ומשלים
מדברי סופרי׳ כדי לחנכו במצות״ בת י״ב
שנה ויום א׳ ובן י״ג ויום א׳ שהביאו ב׳ שערו׳ הרי
הם כגדולים לכל המצות ומשלימין מן התור׳
אבל אם לא הביאו ב׳ שערו׳ עדיין קטנים הם
ואינם משלימין אלא מדר״ס״ קטן שהו׳ פחות
מבן ט׳ אין מענין אותו ב״ה כדי שלא יבוא
לידי סכנה״ תרי״ז דין עברה ומניקה
ויולדת ב״ה״ ובו ד׳ ס׳״ א׳ עברות ומניקות
מתענות ומשלימות ב״ה״ ב׳ עברה
שהריחה לחשין לה באזנה שי״ה הוא אם
נתקררה דעתה בזכרון זה מוטב ואם לאו
מאכילין אותה עד שתתישב דעתה״ ג׳
כל אדם שהריח מאכל ונשתנו פניו מסוכן
הו׳ אם לא יתנו לו ממנו ומאכילין אותו ממנו״
ד׳ יולדת תוך ג׳ לא תתענה כלל מג׳ עד ז׳
אם אמרה צריכה אני מאכילין אותה מכאן
ואילך הריהיא ככל אדם וימים אלו אין מונין
אותן מעת לעת כגון אם ילדה בז׳ בתשרי
בערב אין מאכילין אותה ב״ה אם לא אמרה
צריכה אני אע״פ שלא שלמו לה ג׳ ימים עד
יה׳ בערב משום דמיון שנכנס יום ד׳ ללידתה
מיקרי לאחר שלשה״ תרי״ח דין חולה
ב״ה״ ובו י״ס״ א׳ חולה שצריך לאכול

אם יש שם רופא בקי אפ׳ הוא גוי שאומ׳ אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד עליו החולי ויסתכן מאכילין אותו על פיו וא״צ לו׳ שמ׳ ימות ואפ׳ אם החולה אומ׳ איני צרי׳ שומעין לרופא ואם החולה אומ׳ צרי׳ אני אפ׳ ק׳ רופאי׳ אומרי׳ אינו צרי׳ שומעי׳ לחולה״ ב רופא א׳ אומ׳ צרי׳ ורופא א׳ אומ׳ אינו צרי׳ מאכילים אותו״ ג אם החולה ורופא א׳ עמו ואומרי׳ שאינו צרי׳ ורופא א׳ אומ׳ צרי׳ או שהחולה אינו אומ׳ כלום ורופא אחד אומ׳ צרי׳ ושנים אומרי׳ אינו צרי׳ אין מאכילים אותו״ ד אם שנים אומרין צרי׳ אפ׳ מאה אומרי׳ אינו צרי׳ ואפ׳ החולה אומ׳ עמהן שאינו צרי׳ מאכילין אותו מאחר ששנים אומרי׳ צרי׳״ ה אם החולה אומ׳ אינו צרי׳ והרופא מסופק מאכילין אותו אבל אם הרופא אומ׳ אינו צריך והחולה אומ׳ איני יודע אין מאכילין אותו״ ו אם הרופא אומ׳ שאינו מכיר החולי הריהו כאדם בעלמא ואין דבריו מעלין ולא מורידין״ ז כשמאכלי׳ את העברה או את החולה מאכילין אותו מעט מעט כדי של׳ יצטרף לשיעור הילכך מאכילי׳ אותו כשני שלישי ביצה בינונית וישהו כדי אכילת ד׳ ביצי׳ והשתייה יבדקו בחולה עצמו כמה היא כדי שיסלקנו לצד אחד ויראה כמלוא לוגמיו״ ח וישקוהו פחו׳ מאותו שיעו׳ וישהו בין שתייה לשתייה כדי אכילת ד׳ ביצים ולפחו׳ ישהו בין שתייה לשתייה כדי שיעור שתיית רביעי׳ ואם אמדוהו שאין השיעורים הללו מספיקי׳ לו או שהחולה אומ׳ כן או שנסתפקו בדבר מאכילין ומשקי׳ אותו כל צרכו״ ט מי שאחזו בולמוס והוא חולי שבא מחמת רעות וסימנו שעיניו כהות ואינו יכול לראות מאכילי׳ אותו מאכל איסור ואם יש כאן שני מיני איסורין א׳ חמור

מחבירו מאכילין אותו הקל תחלה״ י חולה שאכל ביה״כ ונתיישב דעתו בענין שיכול לברך צרי׳ להזכיר של יה״כ בבר׳ המזון שאומ׳ יעלה ויבוא ובבונה ירושלם״

תר״ט סדר ליל יה״כ ובו ו׳ סעי׳״ א ליל יה״כ נוהגי׳ שאומ׳ ש״צ בישיבה שלמעלה ובישיבה שלמטה על דעת המקום ועל דעת הקהל אנו מתירי׳ להתפלל עם העבריינים ונוהגי׳ שאומ׳ כל נדרי ואח״כ אומ׳ שהחיינו בלא כוס״ ב בליל יה״כ ולמחרתו אומרי׳ בשכמל״ו בקול רם״ ג אם חל בשבת אומ׳ ויכלו וברכה אחת מעין ז׳ וחותם מקדש השב׳ ואינו מזכיר של יה״כ״ ד צרי׳ להעמיד אלימין ש״צ ול׳ שמאלו״ ה יש שעומדים על רגליהם כל היום וכל הלילה״ ו נוהגים ללון בבי׳ הכנס׳ ולומ׳ שירות ותושבחות כל הלילה״

תר״כ מנהג יפה לקצר בתפל׳ שחרית ומוסף״ טוב לקצר בפיוטים ובסליחות שחרי׳ כדי למהר בענין שיתפללו מוסף קודם שעות

תרכ״א סדר קריאת התורה ומילה ביה״כ ובו ו׳ סעי׳״ א מוציאין ב׳ ספרי׳ בראשון קורי׳ ו׳ בפרש׳ אחרי מות עד ויעש כאש׳ צוה ה׳ ואם חל בשבת קורי׳ ז׳ ומפטי׳ קורא בשני בפינחס ובעשור לחדש ומפטי׳ בישעיה ואמר סלו סלו עד כי פי ה׳ דבר״ ב מילה ביה״כ מלין בין יוצר למוסף אחר קריאת התורה ולאחר המילה אומ׳ אשרי ואם הוא במקום שצרי׳ ליצאת מבי׳ הכנ׳ אין מלין עד אחר חזרת התורה וחוזרין ואומרי׳ קדיש״ ג מברכין על המילה בלא כוס״ ד במוסף אומ׳ שעסדר עבודה״ ה סדר הודוי חטאתי עויתי פשעתי״ ו נהגו לידור צדקה ביה״כ בעד המתים״

תרכ״ב סדר תפלת מנחה ובו ד׳ סעי׳״ א למנחה אומ׳ אשרי ובא לציון ואין אומרי׳ ואני תפלתי אפ׳ חל להיות

בשב׳ ובמוציאין ס״ת וקורין בו ג׳ בפרש׳ עריות
עד סוף הפרש׳״ והשלישי מפטיר ביונה
ומסיים מי אל כמוך ומברך לפניה ולאחריה
ואם חל בשב׳ מזכיר בה של שב׳ וחותם
בשל שבת״ ג׳ אם חל בשב׳ אומר׳ צדקת׳
ואומר׳ אבינו מלכינו״ ד׳ אין נושאין כפים
במנחה בי״ה וכהן שעבר ועלה לדוכן הו״ל
נושא כפין ואין מורידין אותו״ **תרכ״ג**
סדר תפל׳ נעילה״ ובו ו׳ סעי׳״ א׳
לנעילה אומ׳ אשרי וקדיש ואינו אומ׳ ובא לציון״
ב׳ זמן תפלת נעילה כשהחמה בראש
האילנות כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת
החמה וצרי׳ שיא׳ לקצר בסליחות ופסוקים
שבאמצע התפלה וגם אין לו למשוך בתפל׳
נעילה כל תיבה ותיבה כדרך שמושך בשאר
התפלות כדי שיגמור קודם שקיעת החמה״
ג׳ אם חל בשבת מזכיר בה של שב׳ אבל
בודוי שלאחר התפלה אין מזכירין בו של שב׳
ואם לא הזכיר בזה אין מחזירין אותו״ ד׳
אומ׳ כתר כמו במוסף״ ה׳ נושאים כפים
בנעילה״ ו׳ בסוף הסליחות אומרי׳ ז׳ פעמי׳
יי׳ הוא האלהי׳ ותוקעים תשר״ת״ **תרכ״ד**
סדר מוצאי י״ה״ ובו ה׳ סעי׳״ א׳ מתפללין
תפלת ערבית ואומ׳ בחונן הדעת״ ב׳ צרי׳
להוסיף מחול על הקדש גם ביציאתו שימתין
מעט אחר יציאת הכוכבים״ ג׳ מבדילין
על הכוס ואין מברכי׳ על הבשמי׳ אפ׳ אם
חל להיות בשבת״ ד׳ מברכים על האור
ואין מברכין במוצאי י״כ על האור שהוציאוהו
עתה מן האבנים וי״א שמברכין עליו מעומד
ראשון ולך״ ה׳ ישר׳ שהדליק מגוי אין
מברכין עליו במוצאי י״ה אע״פ שבחול מש
מברכין עליו שאין מברכין במוצאי י״ה אלא
על האור ששבת מבע׳ ממש או ער

האור שהדליקו ממנו״ וכן נהגו להדליק מן
מעששיות שלבני הכנ׳ ומיהו אפ׳ אם הודלקו
בי״ה אם הודלקו בהתר כגון לחולה יכולים
לברך״ **הלכות סוכה** **תרכ״ה**
א׳ בסוכות תשבו שבעת ימים כו׳״
כי בסכות הושבתי את בני ישר׳ הם ענני כבוד
שהקיפם לבל יכם שרב ושמש״ **תרכ״ו**
העושה סוכה תחת האילן או תחת האילן
או תחת הגג ובו ג׳ סע׳״ א׳ העושה סוכה
תחת האילן י״א שאם האילן צלתו מרובה
מחמתו פסולה בכל ענין אפ׳ אם הסוכה
צלתה מרובה מחמתה א׳׳ב אם האילן חמתו
מרובה מצלתו ואם הסוכה צלתה מרובה
מחמתה בלא אילן כשרה אלא לא השפיל
הענפים למטה לערבם עם סכך הסוכה
אב׳ אם אין הסוכה צלתה מרובה מחמתה
לא ע״י האילן צרי׳ ש״י שפיל הענפים ויערבם
עם הסכך בענין שלא יהו ניכרים ויהא סכך
רבה עליהם ומבטלן וי״א שאפ׳ אם הסוכה
צלתה מרובה מחמתה בלא האילן והאילן
חמתו מרובה מצלתו אם ענפי האילן מכוונ׳
כנג׳ סכך הכשר פסולה בין האילן קדם בין
שהסוכה קדמה כיון שענפי האילן מכוונ׳
כנג׳ סכך הכשר אב׳ אם הענפי׳ כנג׳ האויר
שבין הסכך כשרה הואיל וצל הכשר הוא
מרובה מחמתה שאפ׳ אם ינטל האילן יש
שיעור כשר להכשיר ובכל זה לא שאני
לן בין קדם האילן לקדם הסכך ר״ל אלהם״
ב׳ אם קצץ האילן להכשירן ולהיו הוא
עצמו מהסכך כשר והו׳ שיכוונן שיגביה
כל א׳ לבדו ומניחו וחוזר ומגביה חבירו
ומניחו ואם לאו פסולה משו׳ תעשה ולא
מן העשוי״ ג׳ העושה סוכה למטה
בבית תחת הגג שהקירו הדעפי׳ ואפ׳ בפ

שנשארים עדיין העצים הדקים שהעצים
מונחין עליהם כשרה"

תרכז דין הישן בסוכה" ובו ד' סעי'

א הישן תחת
המטה בסוכה אם הי' גבוה י' טפחי' לא יצא"
ב הישן תחת הכילה בסוכה אם אינה גבוה
י' טפחי' או שאין לה גג רחב טפח יצא" ג
העצים היוצאים מד' ראשי המטה אסו' לפרוס
עליהן סדין ולישן תחתיו אפ' אם אינם גבוהים
י' אב' אם א' יוצא באמצ' המטה בראשה והשני
מרגלותיה כנגדו ונותנין כלונסות מזה לזה
מותר לפרוס סדין עליו ולישן תחתיו משום דאין
לו גג רחב טפח למעלה והו' של' יהיו גבוהים
י' טפחים ויש מכשירים אפ' בגבוהים י' טפחים"
ד פירס סדין תחת הסכך לנוי אם הו' בתוך
ד' טפחי' לגג כשרה ואם הו' רחוק ד' טפחי' מן
הגג פסולה ואם איכו לנוי אעפ' שהו' בתוך ד'
טפחי' פסולה"

תרכח דין סוכה שתחת סוכה" ובו ג' ס'

א סוכה שתחת סוכה
העליונה כשרה והתחתונה פסולה והו' שיכולה
התחתונה לקבל כרים וכסתות שלעליונה ואפ'
ע"י הדוחק ויש ביניהם י' טפחי' אב' אם אין ביניהם
י' טפחי' או שיש ביניהם י' טפחי' אב' אינה יכולה
לקבל כרים וכסתות שלעליונ' ואפ' ע"י הדוחק
התחתונה כשרה אם היא מסוככת כהלכתה
אפ' אם העליונה למעלה מעשרים ואם היתה
מסוככת כהלכתה ומתכשרת ע"י סכך העליונ'
צרי' של' יהא סכך העליונה גבוה מן הארץ
למעלה מכ' אמה" ב העושה סוכתו
בראש העגלה או בראש הספינה אם אינה
יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה אפ' אם
ג אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים כשרה"
עשאה בראש הגמל או בראש האילן כשרה
ואין עולין לה בי"ט מקצתה על האילן ומקצתה
בדבר אחר אם היא בענין שאם ינטל [illegible]
עומדת ולא תפול עולין לה בי"ט ואם לאו אין
עולין לה בי"ט"

תרכט סכה צריך להיות הסכך" ובו י"ט סעי'

א דבר שמסככין
בו צרי' שיהיה צומח מן הארץ ותלוש ואינו
מקבל טומאה אבל דבר שאינו צומח מן הארץ
אעפ' שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה
כגון עורות שלבהמה של' נעבדו שאינם
מקבלים טומאה או מיני מתכות אין מסככין
בהן" ב וכן דבר שמקבל טומאה כגון שפודים
וארוכות המטה וכל הכלים אין מסככין בהן
ואפ' אם נשברו של' נשאר בהם שיעור קבלת
טומאה" ג סיככה בחצים שאין להן בית קבול
כשרה שיש בהם בי' קבול פסולה" ד
סיככה בפשתן של' נידק ולא ניפץ כשרה
דעץ בעלמא הו' אבל נידק וניפץ פסולה"
ה בחבלים שלפשתן פסולה שלגמי ושלסיב
כשרה" ו במחצלת שלקנים וקש ושיפ'
וגמי בין שהיא חלקה שהי' ראויה לשכיבה בין
שאינה ראויה לשכיבה אם היא קטנה סתמה
עומדת לשכיבה ומקבלת טומאה ואין מסככין
בה אא"כ עשאה לסכך ואם היא גדולה סתמה
עומדת לסכוך ומסככין בה אא"כ עשאה לשכיב'
והו' שאין לה שפה אבל אם יש לה שפה
בענין שראויה לקבל אפ' אם ניטל שפתה
אין מסככין בה" ז יש להסתפק אם מות'
להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו"
ח אם לחבר כלונסות הסוכה במסמרות
שלברזל או לקשרם בכלים שהם מקבלים
טומאה אין קפידא" ט כל מיני אוכלין
מקבלין טומאה ואין מסככין בהן" י ענפי
תאנה ובהם תאנים זמורות ובהן ענבים אם
פסולת מרובה על האוכל מסככין בהן ואם
לאו אין מסככין בהן ואם קצרם לאוכל יש
לו ידות תחת האוכל לקבל טומאה וצרי' שיהא

בפסולת כדי לבטל האוכל ואם קצרם לסכוך
אז אין לידים תורת אוכל ואדרבה הם מצטרפי'
עם הפסולת לבטל האוכל ואם קצרם לאוכל
וכמלך עליהם לסכוך אין המחשבה מוציאה
הידות מתורת אוכל עד שיעשה בהן מעשה
שניכר שרוצ' אותם לסיכוך כגון שידוש אותם"
יא מסככין במינונו הנקרא בערבי שומר"
יב סכך בירקות שממהרין ליבש אע"פ
שפסולים לסכך מפני שמקבלים טומאה אין
דינם כסכך פסול לפסול בד' טפחי' אלא כאויר
חשיבי לפסול בג' ואם אין דרכם לייבש דינם
כסכך פסול ופוסלים בד' טפחי'" יג כל
דבר המחובר אין מסככין בו ודינו כדין האילן"
יד יש דברים שאמרו חכמ' לסכך בהם לכת'
חלה והמ' עשבים שאינם ראויים לאכילה
ואינם מקבלים טומאה וריחם רעאו שנושרין
עליהם דחישינן שמא מתוך שריחן רע [illegible]
שעליהן נושרין יצא מן הסוכה" טו וכן
אסרו לסכך בחבילה מפני שפעמ' שאדם
בא מחבילתו על גג הסוכה ליבשה ואח"כ
נמלך עליהם לשם סוכה ואותה סוכה פסול
משום תעשה ולא מן העשוי וגזרו על כל
חבילה אטו אות' וכיון שמפני זה אסרוהו
לא הוצרכו לאסור אלא בחבילה שדרך ליבשה
ואין זה בפחו' מחמשה ועשרים קנים הילכך
בחבילה שהי' פחו' מכ"ה מות' לסכך בה ואם
עשרים וחמשה קנים [illegible] יוצאים מגע
א' וקשרם בו אשה השני' אינה נקראת חבילה
כיון שעיקר א' ואם אגד עמהם קנה אחר
וישבין בה הויא חבילה" יו חבילה שאין
קושרין אותה אלא למכלה במנין ומיד כשיקחנה
הקונה יתירנה אינה חבילה" יז אם סכך
בחבילה והתירה כשרה בין שאין איסורה אלא
משום גזירה אבל חבילה שהעלה ליבש וגמרן

עליה למיכך שפסולה מן התורה אינה ניתרת
בהתרה אלא צריכה נענוע" יח וכן אסרו
לסכך בנסרים שרחבן ד' אף הפכן על צדן
שאין בהן ד' ואם אין ברחבן ד' כשרים אף כן
משום שדומין לכלים ונהגו של' לסכך בהם
כלל" יט פירס עליה סדין מפני החמה
או תחתיה מפני הנשר כלומ' של' יהיו עלין
וקסמים נושרין על שלחנו פסולה אבל אם
לא פירס אלא לנאותה כשרה והוא שיהיה בתוך
ד' לסכך וי"א שסוכה שהי' מסוככת כהלכתה
ויראו שמים ייבש הסכך או ישרו העלין ותהיה
חמתה מרובה מצלתה ופירס עליה סדין
של' תיבש או תחתיה של' ישרו העלין כיון
שהסדין גורם שעל ידו צלתה מרובה מח
מתה פסולה אבל אם לא כיון בפריסת
הסדין אלא להגין מפני החמה וה עלין או
לנאותה כשרה ובלבד שיהא בתוך ד' לסכך
ומיד לכתחלה לא יעשה אלא הוא ניכר
לכל שמכוין כדי להגין או שהוא שרוי במים
שאז ניכר לכל שאינו שוטחו שם אלא לייבש

ת"ר דיני דפנות הסוכה

ובו י"ג סעי'" א כל הדברים כשרי'
לדפנות ואפי' חמתה מרובה לא צלתה מחמת
הדפנות כשרה" ב דפנות הסוכה אם היו
שתים זו אצל זו כמין גם עושה דופן שיש
ברחבו יותר על טפח ומעמידו בפחו' סמוך
לאחת מהדפנות ויעמיד קנה כנג' [illegible] טפח
ויעשה בו צורת פתח שיעמיד עליו קנה
ועל הטפח וכשרה אע"פ שהקנה שעל
גביהן אינו נוגע בהן" ג היו לה שתי
דפנות זו כנגד זו וביניהם מפולש עושה
דופן שיש ברחבו ד' טפחי' ומשהו ומעמידו
בפחו' מג' סמוך לאחת משתי הדפנות וכשרה
וגם בזה צרי' לעשות צורת פתח שיתן קנה

על הפס על הדופן האחר" וא״א שאין לה צריך
צורת פתח" ד בד״א בעושה סוכתו במקום
שאין דופן אמצעי כנגדה אבל העושה
סוכתו באמצע החצר רחוק מדפנות החצר
אע״פ שאין לה אלא ד׳ דפנות לו כנגד זו ד״ד
מתיקון המתיר בשתי דפנות העשויות כמין
גם" ה כשהכשירו בשתי דפנות העשויות
כמין גם בטפח וצורת פתח אפי׳ אם יש בשתי
הדפנות פתחים הרבה שאין בהן צורת פתח
שכשתצרף כל הפרוץ יהיה מרובה על
העומד כשרה ובלבד שלא יהא בה פרצה יתירה
על י׳ אמות ואם יש בה צורת פתח אפי׳ ביתר מי׳
ולהרמב״ם אע״פ שיש לה צור׳ פתח אם יש בה
פרצה יותר מי׳ פסולה אא״כ עומד מרובה על
הפרוץ" ו כותב ר׳ קונדרסין בין באמצע
הגג בין על שפת הגג משום דאמרינן גוד אסק
מחיצתא" ז סיכך על גבי מבוי שיש לו
לחי או על גבי באר שיש לה פסין ה״ז סוכה
כשרה לאותו שבת שבתוך החג בלבד מתוך
שלחי זה ופסין אלו מחצות לענין שבת נחשוב
אותם מחצות לענין סוכה" ח סיכך ע״ג
אכסדרה שיש לה פצימין בין שהיו נראין
מבפנים ואין נראין מבחוץ בין שהן נראין
מבחוץ ואין נראין מבפנים כשרה" לא היו לה
פצימין פסולה מפני שהי׳ סוכה העשויה כמבוי
שהרי אין לה אלא שני צדי האכסדרה ואמצע
האכסדרה אין בו כותל ושכנגדו אין בו פצימין"
ט היו דפנותיה גבוהים ז׳ ומשהו והעמידם
בפחות מג׳ סמוך לארץ כשרה אפי׳ הגג גבוה
הרבה ובלבד שיהא מכוון כנגדו ואפי׳ איכו
מכוון כנגדו ממש רק שהוא מתוך ג׳ כנגדו כש׳
ואם איכה גבוהה אלא י׳ טפחי׳ אפי׳ אין בדופן אלא
ד׳ ושני משהויין כשרה שמעמיד באמצע
ואמרי׳ לגוד למעלה ולמטה וחשוב כסתום

היו הדפנות גבוהי׳ מן הארץ ג׳ טפחי׳ פסולה" י
העושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות
לה אם היו חזקים או שקשר אותם וחיזק אותם
עד שלא תהא הרוח המצויה מנידה אותם תמיד
ומילא את האוירים בתבן וקש כדי שלא
תניד אותם הרוח וקשר ה״ז כשרה על כן אין
נכון לעשות כל המחיצות מיריעות שלפשתן
בלא קנים אע״פ שקושרם בטוב דמינתקי
ולאו אדעתיה והוי לה מחיצה שאינה יכולה לעמוד
ברוח מצויה והרוצה לעשות בסדינים טוב
שיארוג במחיצות קנים בפחות מג׳" יא
עושים מחיצה מבעלי חיים שיקשור שם בהמה
לדופן" יב יכול לעשות מחבירו דופן לסוכה
להכשירה ואפי׳ ביו״ט ובלבד שלא ידע אותו שהעומד
שם בשביל מחיצה הועמד שם אבל בחול
אפי׳ אם הוא יודע שפיר דמי" יג הסומך
סוכתו על כרעי המטה והכרעים הם מחיצות
אם יש גובה י׳ טפחי׳ מן המטה לסכך כשרה
ואם לאו פסול" ואם סמך הסכך על עמודים
והכרעים הם דפנות אפי׳ אין גובה י׳ טפחי׳ מהמטה
עד הסכך כשר׳ כיון שיש י׳ טפחים מהארץ
עד הארץ"

תרל״א סוכה שחמתה מרובה ויתר דיני הסכך" ובו י׳ סעי׳"

א סוכה
שחמתה וצלתה שווים מלמעל׳ פסול׳ לפי
שהחמה מתפשטת ברחוקה ויהיה למטה
חמתה מרובה מצלתה אבל אם חמתה וצלתה
שוים מלמטה כשרה" ב אם מרוב ממנה
צלתה מרובה שני משהויין ובמיעוט ממנה
חמתה משהו בענין שכשנצרף יחד החמה
והצל שבכל הסוכה יהיה צלתה מרובה מחמתה
משהו כשרה" ג דרך הסכך להיות קל
כדי שיראו ממנו הכוכבים הגדולים היתה
מעובה כמין בית אע״פ שאין הכוכבים נראים
מתוכה כשרה" ד היה כסויה דק מאד

שיש בה אויר הרבה אלא שאין ג' טפחי' במקום
א' ובין הכל צלתה מרובה מחמתה כשרה"
ה' היה הסיכוך מדובלל והו' הסיכוך שיהי'
מקצתו למעלה ומקצתו למטה כשר ובלבד
של' יהא בין העולה והיורד ג' טפחי' ואם היה'
ברוחב זה העולה טפח או יות' אעפ"י שהו' גבוה
מג' טפחי' רואין אותו כאלו ירד למטה וכגב
משפת זה היורד והו' שיהיה מכוון כנגד שפת
היורד" ו' קנים היוצאי' לאחורי הסוכ' כגון
שאחורי דופן האמצעי מלטים קנים מן הסכך
ויש בהם הכשר סוכה וצלתן מרובה מחמתן
ושלשה דפנו' כשרה אעפ"י שהדופן האמצעי'
לא נעשה בשבילם אלא בשביל עיקר הסוכה
שהיא לפנים ממנו" ז' וכן הקנים הבולטים
מן הסכך לצד הפרוץ ודופן א' נמשך עמהם
כשר אעפ"י שעשה דופן על הצדדין יתר על זה
והוה לן למימ' הרי גילה דעתו לעשו' כל הסוכה
בדפנו' ארוכות ודופן א' שנמשך עם הקנים
שלסכך אינו מן הסוכה לא בטל עצמו עומד
וגם מצי' שאין לו לא דופן א' שהו' הדופן הנמשך
אפי' הכי כשרה" ח' סיכבה בשפודין שהם
פסולים לסכך בהם ואין בהם ד' ואין מהפו' במק'
א' והניח בין שפוד לשפוד כמלוא שפוד וכתן
שם סכך כשר פסול שא"א לצמצם שימלא
כל האויר מסכך כשר ונמצא הפסול מרובה
אבל אם העדיף סכך הכשר מעט על הפסול
או אם היה הפסול כתון שתיכן הכשר ערב
אותפכא כשר שאז מתמלא כל האויר מסכך
כשר" ט' בית המקורה הנסרי' שאין עליה
מעזיבה ובא להכשירן לשם סוכה די בזה
שיקיף כל המסמרים לשם עשיית סוכה או
שיטול מבין כל שני נסרים א' ויתן סכך כשר
במקומם וכולה כשרה אפי' הנסרים רחבים ד'
ויש מי שאומרים שצריך של' יהיו הנסרים

רחבים ד'" י' סוכה שאין לה גג כגון שהיו
ראשי הדפנו' דבוקות זו בזו כמין צריף או
שסמך ראש הדופן שלסוכה לכותל פסולה
ואם היה לה גג אפי' טפח או שהגביה הדופן
הסמוך לכותל מן הקרקע טפח ה"ז כשרה"

תרל"ב דברים הפוסלים בסכך" ובו ד' סעי'

א' סכך פסול פוסל באמצע בד' טפחי' אבל פחו' מד'
כשרה ומותר לישן תחתיו מן הצד אינו פוסל
עד ד' אמו' אבל פחו' מד' אמו' כשרה ואמרי' דופן
עקומה דהיינו לומ' שאנו רואים כאלו הכותל
נעקם ויחשב זה הסכך הפסול מגוף הכותל
ודבר זה הלכה למ' מסיני הלכך בית שנפחת
באמצע וסיכך במקו' הפחת וכשאר מן התקרה
סביב בין סכך כשר לכתלים פחו' מד' אמו'
כשרה ומיהו אין ישנים תחתיו כל זמן שיש
מד' טפחי' בד"א בסוכה גדולה שיש בה
יות' על הסכך פסו' ג' טפחי' על ז' טפחי' אבל
בסוכה קטנה שאין בה ז' על ז' בין באמצע
בין מן הצד בשלשה טפחים פסול בפחו' מג'
כשרה וישנים תחתיו ומצטרף להשלים
הסוכה לשיעור" ב' אויר בין בגדולה בין
בקטנה שוין דבין באמצע בין מן הצד בג'
טפחי' פסול בפחו' מג' כשר ומצטרף להשלים
הסוכה ואין ישנים תחתיו" ג' אם אויר
במקו' א' אפי' מיעטו בסכך פסול כשר וה"מ
בסוכה גדולה אבל בקטנה שאין בה אלא ז'
על ז' אם יש ביניהם ג' מצטרפים לפסול"
ד' אם יש בסכך פסול שני טפחי' ועוד סכך
פסול ב' טפחי' ואויר פחו' מג' מפסיק ביניהן
יש להסתפק אם ב' הפסולי' מצטרפי' לפסול
הסוכה"

תרל"ג דין גובה הסוכה" ובו ו' סעי'

א' סוכה שהיא גבוה
למעלה מכ' אמה פסולה בין שהיא גדולה
בין קטנה בין שמחיצות מגיעות לסכך בין

שאינן מגיעין אבל כ' כשר אפי' כל שהסוכה למעל'
מכ' כיון שאין בחללה י' כשרים" ב' היתה
גבוה יות' מכ' והוצין יורדין למטה אם צלתן
מרובה מחמתן כשר ואם לאו פסולה" ג'
סוכה שחללה יות' מכ' אמה ותלה בה רבדים
נאים ועי' כן נתמעט חללה לא הוי מיעוט
וכן אם מיעטה בכרים וכסתות לא הוי מיעוט
ואפי' ביטלם" ד' מיעטה בתבן וביטלו הו"ז
מיעוט וה"ה עפר וביטלו אבל סתם אינו
מיעוט אפי' בעפר עד שיבטלנו בפה" ה'
היתה גבוה מכ' ובנה בה אצטבא כנגד דופן
האמצעי על פני כולה ובה שיעור סוכה
כשרה כולה סוכה אפי' מה שאצטבא והלאה"
ו' אם בנה האצטבא מן הצד אם יש מן האצט'
האצטבא עד כותל הג' פחו' מד' אמו' כשר עד
האצטבא דוקא ואם לאו פסולה" ז' אם בנה
האצטבא באמצע אם יש ממנה ולכותל לכל
צד פחו' מד' אמו' כשר ז' והאצטבה אפי' אם
גבוה יות' מי' אם יש בינה לכותל ד' אמו' פסול
אפי' האצטבא גבוה י'" ח' סוכה שאינה גבוה
י' טפחי' פסולה" ט' היתה גבוה מעשר והוצין
יורדין לתוך י' אפי' אם חמתן מרובה מצלתן
פסול אבל אם הכויין יורדין לתוך י' אינן מבטלין"
י' היתה נמוכה מי' וחקק בה להשלימה לי'
ויש בחקק שיעור הכשר פסול' אם אין בחקק
לכותל ג' טפחי' כשר' יש בינהם ג' טפחי' פסולה"

תרל"ד של תהיה פחו' מז' על ז'"

ובו ד' סעי'" א' סוכה שאין בה ז' על ז' פסולה
ולענין גודל אין לה שיעור למעלה" ב' אם
היא עגולה צרי' שיהא בה כדי לרבע ז' על ז'"
ג' יש בה ז' על ז' ונתן בה בגדים לנאותה
וממעטים אותה מז' על ז' פסולה" ד' מי
שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו חוץ לסוכה
ואכל כלו לא אכל בסוכה אפי' אם היא סוכה
גדולה גזירה שמא ימשך אחר שלחנו"

תרל"ה דין סוכת גנבך ודקבש" ובו ס'

א' סוכה אע"פ של' נעשית לשם מצוה
כשרה והוא שתהיה עשויה לצל כגון סוכת
גנבך ודקבש אבל סוכה שנעשית מאליה
פסולה לפי של' נעשית לצל לפ"כ החוטט בגדיש
ועשהו סוכה אינה סוכה שהרי לא עיקר
גדיש זה לצל לפ"כ אם עשה בתחלה כשמן
שם הגדיש חלל טפח במשך ז' לשם סוכה
וחטט בה אח"כ והשלימה לעשרה כשרה
שהרי נעשית סכך של' לצל אם הגדיש
גדול ולא הניח בו חלל טפח במשך ז' ושוב
חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדול' אינה
כשר' כולה עי' משך ז' שהניח תחלה ואם
חקק משני צדדין ד' אמו' יות' על הז' אף הז'
פסול' דסכך פסול פוסל מן הצד בד' אמות"

תרל"ו דין סוכה ישנה" ובו ב' סעי'"

א' סוכה ישנה דהיינו שעשאה קודם
שיכנס ג' ימי' שלפני החג כשר ובלבד שיחדש
בה דבר עתה במטה לשם החג ואפי' בטפח
על טפח סגי אם הוא במקו' א' ואם החדוש
על פני כולה סגי אפי' בכל דהו ואם עשאה
לשם החג אפי' מתחלת השנה כשר בלא
חידוש" ב' יוצר כלי חרש שיש לו שתי
סוכות זו לפנים מזו ועושה קדרותיו בפנימית
ומוכרין בחיצונה הפנימית אינו יוצא בה יד'
סוכה כיון שהיא דירתו כל השנה אינו ניכר
שדר בה לשם מצוה והחיצונה יוצא בה
שהרי אינו דר בה כל השנה"

תרל"ז

דין סוכה שאולה וגזולה" ובו ג' ס'"

א' מי של' עשה סוכה בין בשוגג בין במזיד
עושה סוכה בחולו שלמועד אפי' בסוף יום
שביעי וכן יכול לצאת מסוכה זו ולישב
באחרת" ב' יוצאין בסוכה שאולה וכן

יוצאין בשל שותפות" ג סוכה גזולה כשר'
כיצד אם תקף על חבירו והוציאו מסוכתו
וגזלה וישב בה יצא שאין הקרקע נגזלת"
ואם גזל עצים ועשה מהם סוכה אע"פ שלא
חיברן ולא שינה בהן כלום יצא תקנת חכמ'
שאין לבעל העצים אלא דמי עצים בלבד אבל
אם גזל סוכה העשויה בראש הספינה או
בראש העגלה וישב בה לא יצא" תרל"ח
סוכה ונויה אסורין כל שבעה" ובו
ב' סע'" א עצי סוכה אסורין כל ח' ימי החג
בין עצי הדפנות בין עצי סכך אין נאותין בהן
לדבר אחר. כל שמונת הימים מפני שיום השביעי
כולו הסוכה מוקצה עד בין השמשות והואיל
והוקצה לבין השמשות של שביעי הוקצה לכל
היום ואם אחר שעשה השיעור הצריך מן
הדפנות ונשלם הכשר סוכה הוסיף דופן לא
מיתסרא אבל אם עשה ארבעתן סתם כולן
אסורות ומוקצות" ב וכן אוכלים ומשקים
שתולים בסוכה כדי לנאותה אסור להסתפק
מהם כל ח' אפ' נפלו ואם התנה עליהן בשעה
שתלאן ואמ' איני בודל מהן כל בין השמשות
הרי מסתפק מהן בכל עת שירצה שהרי לא
הקצה אותם ולא חלה עליהם קדושת הסוכה
ולא נחשבו כמותה ודוקא שמתנה בזה
הלשון אבל אם אמ' אני מתנה עליהם אימתי
שארצה מהני שגם בין השמשות בכלל"

תרל"ט דין ישיבת הסוכה
ובו ח' סע'" א כיצד מצות
ישיבה בסוכה שיהיה אוכל ושותה ודר
בסוכה כל ז' הימים בין ביום ובין בלילה כדרך
שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה וכל שבעת
הימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו
קבע כיצד כלים הנאים ומצעות הנאות בסוכה
וכלי שתיה כגון אשישות וכוסות בסוכה
אבל כלי אכילה כגון קדרות וקערות חוץ
לסוכה המנורה בסוכה ואם היתה סוכה
קטנה מניחה חוץ לסוכה" ב אוכלים
ושותים וישנים בסוכה כל שבעה בין ביום
בין בלילה ואין ישנים חוץ לסוכה אפי' שינת
עראי אבל מותר לאכול אכילת עראי כביצה
מפת ומותר לשתות מים ולאכול פירות חוץ
לסוכה אפי' מים הרי זה משובח ותבשיל העשוי
מחמשת מינים אם קבע עליו חשיבא קביעותא וצריך
סוכה" ג אכילה בסוכה בליל יו"ט ראשון
חובה אפי' אכל כזית פת יצא ידי חובתו מכאן
ואילך רשות רצה לאכול סעודה סועד בסוכה
רצה אינו אוכל כל ז' אלא פירות או קליות חוץ
לסוכה אוכל כדין אכילת מצה בפסח" ד
כל ז' הימים קורא בתוך הסוכה וכשמבין
ומדקדק במה שיקרא יצא חוץ לסוכה כדי
שתהיה דעתו מיושבת עליו המתפלל רצה
מתפלל בסוכה או חוץ לסוכה" ה ירדו
גשמים הרי זה נכנס לתוך הבית מאימתי מותר
לפנות משירדו לתוך הסוכה טפות שאם
יפלו לתוך התבשיל יפסל אפי' תבשיל של פול
ו היה אוכל בסוכה וירדו גשמי' ונכנס
לביתו ופסקו הגשמים אין מחייבין לחזור
לסוכה עד שיגמור סעודתו" ז היה
ישן וירדו גשמ' בלילה ונכנס לתוך הבית
ופסקו הגשמ' אין מטריחין אותו לחזור
לסוכה כל אותו הלילה אלא יישן בביתו עד
שיעלה עמוד השחר" ח נהגו שאין
מברכין על הסוכה אלא בשעת אכילה"

תר"מ מי הם הפטורי' מישיבת סוכה
ובו י"ם" א נשים ועבדים וקטנים פטורין
מן הסוכה טומטום ואנדרוגינוס חייבי' מספק
וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב"
ב קטן שאינו צריך לאמו שהוא כבן חמש כבן

שש חי׳ בסוכה מד״ס כדי לחנכו במצות״ ג
חולים ומשמשיהן פטורי׳ מן הסוכ׳ ולא חולה
שיש בו סכנה אלא אפ׳ חש בראשו חש בעיניו
ויש מ״ש שאין המשמשין פטורי׳ אלא בשעה
שהחולה צרי׳ להם״ ד מצטער פטור מן
הסוכה הוא ולא משמשיו אי זה הוא מצטער
זה שאינו יכול לישן בסוכה מפני הרוח או
מפני הזבובים והפרעושים וכיוצא בהן או
מפני הריח רע שבא לו הצער במקו׳ אחד
שעשה שם הסוכה אבל אין לו לעשות סוכתו
לכתחלה במקו׳ הריח או הרוח ולומ׳ מצטער
אני״ ה אבל חיי׳ בסוכה״ ו חתן
ושושבינים וכל בני החופה פטורין מן הסוכ׳
כל ז׳ ימי המשתה״ ז שלוחי מצוה פטורי׳
מן הסוכ׳ בין ביום בין בלילה״ ח הולכי דרכים
ביום פטורי׳ מן הסוכה ביום וחייבי׳ בלילה״
הולכי דרכים בליל׳ פטורי׳ בליל׳ וחייבי׳ ביום״
ט שומרי העיר ביום פטורי׳ ביום וחייבין
בלילה שומרי העיר בליל׳ פטורי׳ בליל׳ וחייבי׳
ביום״ י שומרי גנות ופרדסים פטורי׳ בין
ביום בין בליל׳ שאם יעשה השומר סוכה ידע
הגנב שיש לשומר מקו׳ קבוע ויבוא ויגנוב
במקו׳ אחר לפיכ׳ אם היה שומר כרי שלתבואה
שיכול לשמור כולו ממקו׳ א׳ חיי׳ לעשו׳ סוכה
במקו׳ ששומר״ תרמא שאין מברכי׳
שהחיינו על עשיית סוכה״ ובו ס״א
העושה סוכה בין לעצמו בין לאחר אינו
מברך על עשייתה אבל שהחיינו היה ראוי
לברך כשעושה אותה לעצמו אלא שאנו סומכין
על זמן שאנו אומרי׳ על הכוס שלקידוש״
תרמב א אם חל יום ראשון שלסוכ׳
להיו׳ בשב׳ אומרי׳ בערבי׳ ברכה אחת
מעין ז׳ וחותם בה בשבת בלבד תרמג
סדר הקידוש״ ובו ג׳ סעי׳ א סדר יין קידוש

וסוכה ואח״כ זמן לפי שהזמן חוזר על קדוש
היום ועל מצות סוכה״ ב להרמב״ם מקדש
מעומד ומברך לישב בסוכה ויושב ואחר כך
מבר׳ זמן״ ג בשאר ימים מברך על הסוכה
קוד׳ ברכ׳ המוצי׳ ונוהגי׳ לברך על הסוכה אחר
ברכ׳ המוצי׳ קוד׳ שיטעום״ תרמד
סדר ההלל כל ימי החג״ ובו ב׳ סעי׳ א
שחרית אחר חזרת תפלה נוטלין הלולב ו־
ומברכין על נטילת לולב ושהחיינו וגומרין
ההלל וכן כל ח׳ ימי החג ומברכין לגמור ההלל
בין צבור בין יחיד ואין מפסיקין בו אלא כדרך
שאמרו בק״ש באמצע שואל מפני הכבוד
ומשיב שלום לכל אדם ואם פסק באמצע
ושהה אפ׳ כדי לגמור את כולו אינו צריך
לחזור אלא למקום שפסק״ ב בהלל אפ׳
עשרה קורין כאחד״ הלכות לולב
תרמה דיני לולב ובו ט
סעי׳ א לולב שנפרדו עליו
זה מזה ולא נפרדו על׳ החריות כשר אפ׳ לא
אגדן״ ב נפרצו עליו והוא שנידלדלו משדרה
שללולב בטל׳ החריות פסול״ ג בריית עלין
שללולב כך היא כשהם גדילים״ גדילים שנים
שנים ודבוקין מגבן וגב כל שני עלין הוא
הנקרא תיומת״ נחלקה התיומת פסול היו עליו
אחת אחת מתחלת בריתו ולא היה להם תיומת
או שכל עליו כפולים מצדו הא׳ וצד השני
ערום בלא עלין פסול״ ד לא היו עליו
זה ע״ג זה כדרך כל הלולבין אלא זה תחת זה אם
ראש זה מגיע לעיקר שלמעלה ממנו בכדי
שמכסה כל שדרו שללולב מכוסה בעליו
כשר ואם אין ראשו שלזה מגיע לצד עיקרו
שלזה או שאין לה הרב׳ עלין זה על זה אלא
מכל צד יוצא למטה סמוך לעיקרו ועולה
עד ראשו פסול״ ה לולב שיבשו רוב עליו

פסול ושיעור היבשות משיכלה מראה ירקות
שבו וילבינו פניו׳׳ ו׳ נקטם ראשו דהיינו
שנקטמו רוב העלין העליונים פסול׳׳ ז׳
כסדק אם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד
שיראו כשנים פסול׳׳ ח׳ יש לו כמין זוצי׳
משדרתו או שנצמ׳ ונכווץ או שהוא עקום
לפניו שהרי שדרה כגב בעלי החטוטרות פסול
וכן אם נעקם לא׳ מצדדיו פסול אבל אם
נעקם לאחוריו כשר שזו היא ברייתו׳׳ ט׳
אם כפוף בראשו פסול ודוק׳ כשדרתו כפופה
אבל עליו כפופין בראשו כמו שדרך להיות
הרבה׳׳ תרמ״ו דיני הדס וכו׳ י״א
סעי׳׳ א׳ הדס שנקטם ראשו
כשר נשרו רוב עליו אם נשתיירו ג׳ עלין בקן
א׳ כשר׳׳ ב׳ היו ענביו מרובות מעליו אם
ירוקות כשר ואם אדומות או שחורות פסול
ואם מיעטן כשר ואין ממעטין אותן ביו״ט
לפי שהוא כמתקן עבר וליקטן או שליקטן א׳
א׳ לאכילה הו״ז כשר׳׳ ג׳ ענף עץ עבות
האמור בתורה הוא ההדס שעליו חופין את
עצו כגון שיהיו ג׳ עלין או יות׳ בגבעול א׳
אבל אם היו שני העלין בשוה זה כנגד זה
והעלה הג׳ למעלה מהם אין זה עבות אבל
נקרא הדס שוטה׳׳ ד׳ יצא הרבה בקן
א׳ ונשרו מהן עד שלא נשארו אלא ג׳ בקן א׳
כשר אפ׳ נשרו רובן כגון שהיו ז׳ ונשרו
מהם ד׳ ונשארו ג׳׳ ה׳ למצוה בעינן
כל שיעור אורך ההדס שיהא עבות ולעיכו׳
בא ברובו׳׳ ו׳ יבש עליו פסול כמשו כשר׳
ז׳ שיעור היבשו אפ׳ אם כפכך בצפורן
אם עדיין ירוקין הם כשר ואינם נקראים
יבשים אלא כשילבינו פניהם׳׳ ח׳ יבשו
רוב עלין ונשתיירו בראש כל בד מהג׳ בדין
קן א׳ ובו ג׳ עלין לחים כשר ויש מפרשים
שאפ׳ אם מהג׳ שבכל קינה יבשו שנים ולא
נשאר כי אם א׳ לא כשר והוא שיהיה העלה
שהוא מורכב על שניהם׳׳ ט׳ אם אותם עלין
של׳ יבשו הם כמושים יש פוסלין ויש מכשירין
י׳ נקטם ראשו כשר אפ׳ לא עלתה בו
תמרה והה״ל יבש ראשו ויש פוסלים בנקטם
ראשו׳׳ י״א אם אין לו אלא הדס שענביו
מרובים מעליו ביו״ט מטלו ואינו מברך עליו׳׳
תרמ״ז דיני ערבה׳׳ ובו ב׳ סעי׳׳
א׳ ערבי נחל האמור בתורה
הוא מין ידוע הנקרא כן עלה שלו משוך
כנחל [illegible] ופיו חלק וקנה שלו אדום ורובו
מין זה גידל על הנחלים לכך נאמ׳ וערבי נחל׳
ואפ׳ היה גדל במדבר או בהרים כשר׳׳ ויש
מין אחר דומה לערבה אלא שעלה שלו
עגול ופיו דומה למסר וקנה שלו אינו
אדום וזה הוא הנקרא צפצפה׳׳ והוא פסול׳׳
ויש מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק
ואינו כמסר אלא יש בו תלמים קטנים עד
מאד כפופי מגל קטן וזה כשר׳׳ ב׳
ערבה שיבשה או שנשרו רוב עליה או
שנקטם ראשה פסול אבל כמושה או
שנשרו מקצת עליה כשרה והרמב״ם
מכשיר בנקטם ראשה׳׳ תרמ״ח
דברים הפוסלים באתרוג׳׳ ובו
כ״ב ס׳׳ א׳ אתרוג היבש פסול
ושיעור היבשו כשאינו מוציא שום ליחה
ויבדק ע״י שיעביר בו מחט ובו חוט ואם יש
בו ליחה יראה בחוט׳׳ ב׳ אתרוג שניקב
נקב מפולש כל שהוא פסול ושאינו מפולש
אם היה כאיסר פסול׳׳ ואם חסר כל שהוא
פסול וי״א דגם בניקב מפולש בעי חסרון
משהו ושאינו מפולש בחסרון כאיסר׳׳
ג׳ מפולש יש מפרשי׳ כפשוטו דהיינו שניקב

מצד זה לצד זה ויש מפרשי' שכיון שניקב
עד חדרי הזרע שהגרעינים בתוכו מיקרי
מפולש" ד' אתרוג שנימוק כל בשרו
בפנים וקליפתו החיצונה קיימת וחדרי'
הזרע קיימין בפנים כשר ויש פוסלים"
ה' סרק כולו מראשו לסופו אפי' אינו חסר
כלום פסול אבל נשאר בו שיור למעלה ולמטה
אפי' כל שהו כשר ויש מ"ש דדוקא מלמטה
אבל בחוטמו אפי' כל שהו פסול" ו' נקלפה
הקליפה החיצונה שלו שאינו מחסרו אלא
שאר ממנו כל שהו כשר" וי"א שצרי' שישתייר
כסלע" ז' ניטל דדו והוא הראש הקטן ששר
שנתון בו פסול" ח' ניטל העץ שהוא תלוי בו
באילן מעיקר האתרוג ונשאר מקומו גומא
פסול" ט' עלתה חזזית עליו אם בשנים
או בג' מקומות פסול ואם במקום א' אם עלה על
רובו פסול ואם על חוטמו אפי' כל שהו פסול
וחוטמו היינו ממקום שמתחיל להתקצר ולהתחדד
כלפי ראשו" י' וי"א דהא דבשנים וג' מקומות
פסול היינו דוק' כשנתפשט הנימור מרובו
אע"פ שבשטח החברבורות הוא מיעוט אבל
במיעוטו כגון שכולם מצד א' של אתרוג
כשר ויש פוסלים אפי' במיעוטו שלצד א'"
י"א אם הוא מוזיה על מחצה במקום א' יש
מכשירים ויש פוסלים" י"ב מחוטמו ואילך
דהיינו ממקום שמתחיל שפע עד הפיטמה
פוסל חזזית על שינוי מראה בכל שהוא" י"ג
חזזית הוא כמו אבעבועות ויש בו ממש ש-
שמקומו ניכר במישוש שהוא גבוה מהאתרוג"
י"ד אם עלתה בו חזזית בענין שפסול או
שהוא מנומר אם כשקולף וחוזר למראה
האתרוג כשר" ט"ו כפל עליו מים בתלוש
ותפח או קרח או שהוא כבוש בחומץ או מבושל
או מנומר פסול" י"ו אם הוא שחור או לבן

במקום א' פסול ברובו בשנים או בג' מקומות
דינו כחזזית דפסול אפי' במיעוטו" י"ז
מקום שהאתרוגים שלהם כעין שחרות מיעוטה
כשרי' ואם היו שחורי' ביותר כאדם כושי הוא
פסול בכל מקום" י"ח העגול ככדור פסול"
י"ט גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת
פסול" עשהו כמין בריתו אע"פ שעשאו דפין
דפין כשר" כ' התיום דהיינו שגדלו שנים
דבוקים זה בזה כשר" כ"א הירוק שדומה
לעשבי השדה פסול אא"כ חוזר למראה אתרוג
כשר כשמשהין אותו" כ"ב שיעור אתרוג
קטן פחות מכביצה פסול" אבל אם הוא כביצה
אפי' אם הוא בוסר שעדיין לא נגמר פריו כשר
ואם היה גדול כל שהוא כשר" **תרמט**

דברים הפוסלים בד' מינים ובו ו'
סעי'" א' כל ארבעת המינים פסולים בגזול
ובגזול בין לפני יאוש בין לאחר יאוש אבל
אם גזל וקצצו בלא סיוע המצוה כגון גזל
לולב ושינהו כשר דקנייה בשינוי מעשה ומ"מ
לא יברך עליו" ויש מ"ש דלא נפסל גזול וגנוב
לא לגנב ולגזלן עצמן אבל לאחרים כשר
בשאר הימי' חוץ מיום ראשון" ב' וכן
שאול פסול ביום ראשון משום דבעינן לכם" ג'
וכן של עיר הנדחת ושל אשרה של ישראל פסול
אבל של גוי לכתחלה לא יטול ואם נטל יצא
מיום שני ואילך דלא בעי לכם" ד' גבורי
הצערים וכו' בהם מכתי שמשיין מותר ליטול
משום לולב או שאר מינים למצוה" ה' כל
לו שאמרנו שהם פסולים מפני מומין שביארנו
או מפני גזל וגניבה בי"ט הראשון בלבד אבל
בשאר ימים הכל כשר והפיסול שהוא משום
ע"ז או מפני שאותו אתרוג אסור באכיל' או
מפני שאינם מינם או שהם חסירי השיעור
בין בי"ט ראשון בין בשאר ימים פסול והעוש'

שני ימים טובי' פסולי' ראשון נוטלין בשני אל'
מרוכ' לא מברכין" ו בשעת הדוחק שאין
נמצא כשר כל הפסולין נוטלין ואין מברכין"

תרנ שיעור הדס וערבה" וכו' בס"

א שיעור הדס וערבה ג' טפחי' ושדרו
שללולב ד' טפחי' כדי שיהא שדרו יוצא מן
ההדס טפח באמה בת ה' טפחי' עשה אותה
ששה אמהם ג' להדס נמצא שיעור הד' וער'
טפחים ומחצה שהם עשרה גודלים ושיעור
שדרו שללולב י"ג גודלים ושליש ויש מי ש
ששיעור שדרו שללולב י"ד גודלים וי"א ששיעור
הד' וער' י"ב גודלי' ושדרו שללולב י"ג גודלים"
ב אין להם שיעור למעלה ויש מי שאומרין
שאם הוסיף באורך ההדס והערב' כמה צרי'
שיצא שדרו שללולב למעלה מהם טפח"

תרנא נטילת הלולב

וברכתו" וכו' וטו סעי'" א מצות
ד' מינים שיטול לולב א' ושתי ערבות
וג' הדסים ומצוה לאגדם בקשר גמור דהיינו
שני קשרים זה ע"ג משו נוי ויכול לאגדם
במין אחר ואם כשרון מהעלים בתוך האגודה
בענין שמפסיק אין לחוש ואם לא אגדן
מבע"י או שהותר אגדו או לאגדו ביו"ט בקשר
גמור לא אוגדו בעניבה" ב יטול האגודה
בידו הימני' ראשיהם למעלה ועיקריה' למטה
והאתרוג בשמאלית" ג אטר מטל לולב
בימין כל אדם ואתרוג בשמאל כל אדם
דבתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן ולא בתר
ימין ושמאל דידיה" ד גדם שאין לו יד
נוטל לולב בזרועו וכן האתרוג" ה יברך
על נטי' לולב ושהחיינו קודם שיטול האתרוג
כדי שיברך עובר לעשייתו או יהפוך האתרוג
עד שיברך" ו לא יברך שהחיינו בשע'
עשיית לולב לא בשעת נטילתו" ז אם

עשה בית יד ונתן בו הלולב ונטלו שפיר דמי
דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ובלבד
שיהא דרך כבוד אבל אם אינו דרך כבוד
כגון שנתן הלולב בכלי ונטלו לא יצא ואם
כרך עליו סודר ונטלו או שכרך סודר על
ידו ונטלו אומרי' דלא יצא" ח ינענע
בשעה שמברך וכן ינענע בהודו לה' פעם
אחת ובהודו לה' שבסוף שכופלים אותו
ש"ץ והצבור מנענעו ב' פעמ' וכן באנא
ה' הושי' נא מנענע ב' פעמ' לפי שכופלים
אותו" ט הנענוע הוא שמוליך ידו
מכנגדו והלאה וינענע שם ג"פ בהולכה
וג"פ בהובאה ואח"כ מטה ידו לצד א' ועושה
כן וכן לכל צד מד' צדדין ומעל' ומטה"
י יקיף דרך ימין מנענעו מזרח ודרום
מערב צפון" יא צרי' לחבר האתרוג
ללולב בשעת שנוטע ולנענע בשניהם יחד"
יב ארבעה מינים הללו מעכבין זה את
שאם חסר לו א' מהם לא יברך על השאר
אבל נוטלם לזכר בעלמא ואם היו ארבעתן
מצויים אצלו ונטלן א' א' יצא" יג אם
חסר לו א' מהמינים לא יקח מין אחר במ
במקומו" יד לא יוסיף מין אחר על ד'
המינים משום בל תוסיף" טו לא יטול
יותר מלולב א' ואתרוג א' אבל בערבה והדס
מוסיף כל מה שירצה ויש מי שפוסק
להניח הדס שוטה בלולב נוסף על ה"ג
בדין עבות ויש מתירין והמדקדקין אינם
מוסיפים על שתי ערבות וג' הדסים עבות"

תרנב זמן נטילת לולב" וכו' בסע'"

א מצות לולב ביום ולא
בלילה וכל היום כשר לנטילת לולב ושאם
לא נטל שחרית יטלנו ואח"כ ומ"מ זריזים
מקדימי' למצוה ונוטלין אותו בבקר וזמנו

הוא משתנין החמ' ועיקר מצותו בשעת
ההלל ואם ערי' להשלים לדרך מטלטלין
משיעלה עמ' השחר" ב אסו' לאכול
קוד' שיטלנו ואם שכח ואכל ונזכר והוא
על שלחנו ביום הראשון שהו' מן התורה
יפסיק אפ' יש שהות ביום ליטלו אחר שיכל
ומיום שני ואילך אם יש שהו' ביום לא יפסיק
ואם לאו יפסיק" תרנג הדס אסור
להריחו" ובו ב סע' א הדס אסו להריח
בו אבל אתרוג שלמצוה מות' להריח בו מן
הדין לא שלפי שנחלקו אם מברכין עליו
אם לאו יש למנוע מלהריחו" ב עבר
להושענא ולא אגבהה למיפק בה שרי'
בהנאה" תרנד שיכול להחזיר הלולב
במים ביט ובו סע' א מקבלת אשה הלולב
מיד בנה או מיד בעלה ומחזירתו למים
ותערף עליו מים אם ערי' אבל לא תחליף
המים ובחו' המוע' מצוה להחליפם כדי
שישאר לח והדור" תרנה א גוי
שהביא לולב לישר' מחוץ לתחום מותר
ליטלו אפ' מי שהובא בשבילו" תרנו
שערי' לחזר אחרי הידור מצוה
בקניית האתרוג" ובו סעי' א' אם קנה
אתרוג שראוי לצאת בו בצמצום כגון
שהו' כביצה מצומצם ואח"כ מצא גדול
ממנו מצוה להוסיף עד שליש מלגין בדמי'
הראשון כדי להחליפו ביותר נאה ויש מ"ש
שאם מצא שני אתרוגין לקנות והא' הדור
מחבירו יקח ההדור אם אין מי יקרים ממנו
משליש מלגין בדמי' חבירו" תרנז א
קטן היודע לנענע לולב כדינו " אביו
חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות"
תרנח דיני לולב ביט ראשון"
ובו ט ס" א מן התורה אין מצות

לולב חוץ למקדש אלא יום ראשון וחכמ' תקנו
שיהא ניטל בכל מקום כל ז'" ב ביום שבת
אינו ניטל אפ' אם הוא יום ראשון" ג אין אדם
יוצא ידי חובתו ביום ראשון בלולבו של חבירו
שהשאילו לו דבעינן לכם משלכם אפ' אמ' לו
יהא שלך עד שתצא בו ואח"כ יהא שלו כבתחל'
לא יצא דהוי כמו שאול ואם נתנו לו במתנה
מותר" ד נתנו לו ע"מ להחזירו הוי יוצא
בו ידי חובתו ומחזירו שמתנה ע"מ להחזיר
שמה מתנה ואם לא החזירו לא יצא אפ'
נתן לו את דמיו ואפ' נאנס מידו וכן אם
החזירו לאחר זמן מצותו לא יצא" ה
נתנו לו מתנ' הוי כאלו אמ' ע"מ שתחזירהו לי
דמסתמא ע"ד כן נתנו לו כיון שהוצריך
לצאת בו שאין לו אחר ואם לא החזירו לו
לא יצא" ומיהו אפ' לא החזירו לידו אלא לאחר
וא' לא' והאחרון מחזירו לבעליו יצא"
ו לא יתננו ביום ראשון לקטן קודם שיצא
בו מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים
מן התורה ונמצא שאם החזירו לו אינו מוחזר
ויש מ"ש שאם הגיע לעונת הפעוטות מוחזר
ואם תופס עם התינוק כיון שלא יצא מידו
שפיר דמי" ז שותפין שקנו לולב או אתרוג
בשותפות אין א' מהן יוצא בו ידי חובתו ביום
הראשון עד שיתן לו חלקו במתנה" ח
האחים שקנו אתרוגים מתפיסת הבית ונטל
א' מהן אתרוג ויצא בו אם יכול לאכלן ואין
האחים מקפידין בכך יצא ואם היו מקפידין
לא יצא עד שיתנו לו חלקם במתנה ואם
קנה זה אתרוג וזה פרישי או שקנו כל א'
אתרוג רמון ופריש מתפיסת הבית אינו
יוצא באתרוג עד שיתנו לו חלקם במתנה
ואעפ' שאם אכלו אין מקפידין עליו מפני
שכל שאין שם מאותו המין אין מחילתם

בקתם מועלת אבל בשיש שם מאורו
המין אף היא מועלה מה אחרים מחילתם
בקתם מועלת לפי שאינם מקפידים״
ט מה שנוהגים במקום שאין אתרוג
מצוי שכל הקהל קונים אתרוג בשותפות
הטעם מפני שכיון שקנאוהו ליצאתם
מסתמא הוי כאלו פירשו שכל הקהל נותנים
חלקם לכל מי שנוטלו לצאת בו עמ׳ שיחזי
שיחזירהו להם״ **תרנט** סדר קריאת
התורה בסוכות ובו סא״ מוציאין ב׳ ספרי
בא׳ קורין שור או כשב בפרש׳ אמור ובשני
קורא המפטיר קרבנות המוספין ובט״ו
לחדש השביעי ומפטי׳ בזכריה הנה יום
בא כו׳״ **תרם** סדר הקף הבימה״
ובו ג׳ סעי׳״ א׳ נוהגי׳ להעלות ס״ת על
התיבה ולהקיפה פעם א׳ בכל יום ובשביעי
מקיפים אותה שבעה פעמי׳ זכר למקדש
שהיו מקיפין את המזבח וההקפות לצד
ימין״ ב׳ נוהגי׳ להקיף את מי שאין לו
לולב״ ג׳ יש מ״ש שאין אומרין הושענא
בשבת ולא נהגו כן״ **תרמא** א׳
בליל י״ט שני אומ׳ קידוש וזמן אחריו ואח״כ
בר׳ סוכה״ **תרמב** סדר תפלת יום שני
מסוכות ובו ג׳ סע׳״ א׳ ביום שני מברך על נטי׳
לולב וכן בכל שאר הימים״ ב׳ אינו זמן
ביום שני על הלולב אא״כ חל יום ראשון בשבת״
ג׳ מוציאין ב׳ ספרים וקורין בהן פרשיות
שקראו אתמול ומפטי׳ במלכים ויקהלו עד
בהוציאו אותם מארץ מצרים״ **תרמג**
סדר תפלת חה״מ וב׳ ד׳ סע׳״ א׳ בחול המועד
מוציאין ס״ת וקורין בו ד׳ בקרבנות החג שב
פרשת פינחס וביום הראש׳ שלחול של מועד
קורא כהן וביום השני ולוי וביום השלישי
וישר׳ חוזר וקורא וביום השלישי והד׳ קורא

ספיקא דיומא והוא וביום הב׳ וביום הג׳ ועל דרך
זה קורים בשאר הימים ובא״י שאין שם ספיקא
דיומא אין קורין בכל יום אלא קרבן היום בלבד
כי ביום ב׳ שהוא ראשון לחול של מועד קורא כהן
וביום הב׳ והג׳ עולים אחריו חוזרין וקורין אותה
פרשה עצמה ועל דרך זה בכל יום משאר
הימים״ ב׳ שבת שלחול שלמועד ש״ץ שח׳ ומנ׳
מתפלל שלשבת ואומ׳ יעלה ויבא בעבוד׳ ובמוסף
אומ׳ אתה בחרתנו ומפני חטאינו את יום המנוח
הזה את יום חג הסוכות הזה וחותם מקדש השבת
וישר׳ והזמנים״ ג׳ מוציאין ב׳ ספרי׳ בא׳ קורא
ראה אתה אומ׳ ל׳ ומפטי׳ קורא בקרבנו שלספקא
דיומא ומפטי׳ ביחזקאל והיה ביום בוא גוג״
תרסד סדר יום הושענא רבה״ ובו ו׳
סעי׳ א׳ ביום ז׳ שהוא יום הושענא
נוהגי׳ להרבות במזמורים כמו בי״ט ומרבים
קצת נרות כמו ביום הכפ׳ לפי שבחג נידונים
על המים ונוהגים להתיר בו אגודות שללולב
ומקיפים ז׳ פ׳ ומרבים תחנונים על המים״ ב׳
ונוטלין ערבה ביום זה מלבד ערבה שבלולב
ואין מברכין עליה״ ג׳ יש מ״ש שאף ביום
זה מקיפים בלולב ולא בערבה ורא נהגו כן לא
להקיף בו גם בערבה״ ד׳ שיעור ערבה
זו אפי׳ עלה א׳ בבד אחד ושיעו׳ ארכה כשיעו׳
ערבה שבלולב וחובטה על הקרקע או על
הכלי פעמים או ג׳״ ה׳ ואינה ניטלת אלא בפני
עצמה של יאגוד דבר אחר עמה אלא אם יש
לו בידו ה״א אין לחוש״ ו׳ אין אדם יוצא ידי
חובתו בערבה שבלולב אפי׳ הגביה אותה ב׳ פע׳
א׳ לשם לולב וא׳ לשם ערבה ז״א שיוצא בה״
ז׳ יש מ״ש שאינו יכול ליטלה עם הלולב משום
שהוא יוצא בה ידי חובתו עד אחר שיברך ויטול
ויענענע כתחלה ואם נטלה עובר משום בל
תוסיף ואחר הנענוע הראשון יכול הוא ליטלה

עם הלולב וכל שכן בשעת הקפה ואע״פ שמה
שכתוב אם נטלה עו״ב משום בל תוסיף טעות
הוא בעיני מ״מ אין הפסד לחוש לדבריו וכתב
עוד דגם אחר נטילה ונענוע צרי׳ לתפוש הערב׳
לבדה להכיר שהיא חובה ובשע׳ החביטה
יטלנה בפני עצמה ויצא בה ידי חובתו״
ח׳ יש מ״ש שאסור ליהנות מן הערבה שבלו׳
אע״פ שנדרקת אין לפסוע עליה״ ט׳ יש מ״ש
שיש ליזהר שלא יקוץ ישרא׳ ערבה למצוה
משדה גוי אפי׳ ברשו׳ הגוי״ י׳ אם חל יום
הושענא רבה ביום ראשון וקצצו גוים ערבה
בשבת והביאו כשרה״ תרס״ה אסו׳
לטלטל בשביעי״ ובו ב׳ סעי׳״ א׳ אתרוג
בשביעי אסו׳ שהרי הוקצה לכל ז׳ ואפי׳ נפסל
אחר שעשה בו מצוה אסור כל ז׳ ימי׳ ובשמיני
עצרת מות׳ ובח״ל שעושי׳ ב׳ ימי׳ טובי׳ שלגלות
אסו׳ אף בשמיני ומות׳ בתשיעי ואפי׳ חל להיו׳
בא׳ בשב׳ ויש אוסרי׳ בח״ל להיו׳ בא׳ בשבת״
ב׳ המפריש ז׳ אתרוגים לז׳ ימים כל א׳ יוצא בו
ואוכלו למחר אבל ביומו אסו׳ שהוקצה לכל
אותו היום״ תרס״ו דיני סוכה ביום הז׳
ובו סע׳ א׳״ אע״פ שגמר מלאכול ביום השביע׳
שחרי׳ לא יסתור סוכתו אבל מוציא הוא את
הכלים ממנה מן המנחה ולמעל׳ ומתקן את
הבית לכבוד י״ט האחרון ואם אין לו לפנות
כליו ורוצה לאכול בה בשמיני צרי׳ לפחות
בה מקו׳ ד׳ על ד׳ לעשו׳ הכר שהו׳ יושב בה
שלא לשם מצות סוכה שלא יהא נראה כמוסיף
ואם הוצרך לסעוד בשאר היום צרי׳ לאכול
בסוכה שמצותה כל שבעה״ ובח״ל שצריך
לישב בה בשמיני גמר מלאכול ביום הז׳ מוריד
כליו ומפנה אותם ממנה ואם אין לו מקום
להוריד את כליו ורוצה לאכול בה בי״ט אינו
יכול לפחות בה מפני שהו׳ י״ט ומה יעשה

להכירה אם היא קטנה שאסור להניח בה הכר
מכניס בה קדרות וקערו׳ וכיוצ׳ בהם כדי להכיר
שהי׳ פסולה ושכבר נגמרה מצותה״
תרס״ז סוכה ונוייה אסורי׳ גם בח״ל״ ובו
סע׳ א׳״ סוכה ונוייה אסורי׳ גם בשמיני ובח״ל
שעושים שני ימ׳ טוב׳ אסו׳ גם בתשיעי שהוא
ספק שמיני ואם חל שבת במוצאי י״ט האחרון
שלחג נוהגי׳ שלא להסתפק מנויי סוכה עד
מוצ״ש ויש מתירין״ תרס״ח סדר
תפלת ליל ח׳ עצרת ויומו״ ובו ב׳ סעי׳״ א׳ ליל
ח׳ אומ׳ בתפל׳ ותתן לנו וכו׳ את יום חג ח׳ עצרת
הזה״ ובח״ל אוכלים בסוכה בלילה וביום מפני
שהו׳ ספק ז׳ ואין מברכין על ישיבתה ומקדשי׳
ואומרי׳ זמן״ ב׳ שחרית מוציאין ג׳ ספרי׳
וקורי׳ בא׳ מוזאת הברכה עד סוף התורה
ובשני בראשית עד אשר ברא ז׳ לעשו׳ ובג׳
ביום הח׳ עצרת ומפטי׳ ויהי אחרי מות משה
ובמקום שעושי׳ שני ימ׳ טובי׳ אין מוציאין
ביום הראשון אלא ב׳ ספרי׳ וקורי׳ בא׳ ה׳ מפרשת
ראה כל הבכור ואם הו׳ שבת קורי׳ ז׳ ומתחילין
עשר תעשר והמפטי׳ קורא בשני ביום הח׳ עצרת
ומפטי׳ במלכים ויהי ככלות שלמ׳ ומחזיר
הספרי׳ ואומ׳ קדיש ומזכירי׳ משיב הרוח ומוריד
הגשם תרס״ט סדר יום שמחת תורה״ ובו
סע׳ א׳״ במקום שעושין ב׳ ימ׳ טו׳ ליל תשיעי מקדשי׳
ואומרי׳ זמן ולמחר מוציאין ג׳ ספרי׳ וקורין
בא׳ וזאת הברכה עד סוף התור׳ ובשני בראש׳
עד אשר ברא ז׳ לעשו׳ ובג׳ קורא המפטי׳ כמו
אתמול ומפטיר ויהי אחרי מות משה״

הלכות חנוכה תר״ע דברים האסורים והמותרים

בחנוכה״ ובו ג׳ סעי׳״ א׳ בכ״ה בכסלו ח׳
ימים חנוכה ואסורים בהספד ותענית אבל
מותרי׳ בעשיית מלאכה ונוהגות הנשים של׳

לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקין ויש
מ״ש שאין להקל להם״ ב רבוי הסעודות
שמרבים בהם הם סעודות הרשות של קבעום
למשתה ושמחה״ ג אין מספידין בהם ולא
להתע׳ בפניו״

תרע״א סדר הדלקת

נר חנוכה ומקום הנחתו ״ובו ח׳ סע׳״ א צרי׳
ליזהר מאד בהדלקת נר חנוכה ואפי׳ עני
המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו
ולוקח שמן להדליק״ ב כמה נרות מדליק
בלילה הראשון מדליק א׳ מכאן ואילך מוסיף
והולך א׳ בכל לילה עד שבליל אחרון יהיו
ח׳ ואפי׳ אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר״
ג נר שיש לו שתי פיות עולה לו בשביל
שנים״ ד מילא קערה שמן והקיפה פתילות
אם כפה עליה כלי כל פתילה עולה בשביל
נר א׳ לא כפה עליה כלי אפי׳ לנר א׳ אינו עולה
לפי שהוי׳ כמדורה״ ה נר חנוכ׳ מניחו על
פתח הסמוך לר״ה מבחוץ אם הבית פתוח
לר״ה מניחו על פתחו ואם יש חצר לפני הבית
מניחו על פתח החצ׳ ואם היה דר בעלייה
שאין לו פתח פתוח לר״ה מניחו בחלון הסמוך
לר״ה ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים
המצוה מניחו על שלחנו ודיו וצרי׳ נר אחר
להשתמש לאורו ואם יש מדורה א״צ נר אחר
ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש
לאור המדורה צרי׳ נר אחר״ ו מניחו
למעל׳ מג׳ טפחי׳ ומצוה להניחו למטה מי׳
טפחי׳ ואם הניחו למעלה מי׳ טפחי׳ יצא אבל
אם הניחו למעל׳ מכ׳ אמה לא יצא״ ז
מצוה ״בטפח הסמוך לפתח משמאל כדי שתהא
מזוזה מימין ונר חנוכ׳ משמאל ואם אין מזוזה
בפתח מניחו מימין ואם יניחנו בדלת עצמו
יניחנו מחציו שלכניסה לצד שמאל ובבית
הכנס׳ מניחו בכותל דרום ומדליקי׳ ומברכי׳

משום פרסומי ניסא״ ח חצר שיש לה
שני פתחים משני רוחות צרי׳ להדליק בשתיהן
מפני החשד ואם שני הפתחי׳ ברוח א׳ די לו
בא׳ מהם״

תרע״ב זמן נר חנוכ׳

ובו ב׳ סעי׳״ א אין מדליקין נר חנו׳ קודם שתשקע
החמה אלא עד סוף שקיעתה לא מאחרין
ולא מקדימין ויש מ״ש שאם הוא טרוד יכול
להקדים מפלג המנחה ולמעל׳ ובלב׳ שיתן בה
שמן עד שתכלה רגל מן השוק״ ב שכח
או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמ׳ מדליק
והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו
חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא
פרסומי ניסא הילכך צרי׳ ליתן בה שמן כזה
השיעור ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר
שעבר זה הזמן״ וכן יכול להשתמש לאורו
לאחר זה הזמן ומיהו ה״מ לכתחל׳ אבל אם
עבר זה הזמן ולא הדליק מדליק והולך כל
הלילה ואם עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו
תשלומין״

תרע״ג שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה״

ובו ד׳ סעי׳״ א
כל השמנים והפתילות כשרי׳ לנר חנוכ׳ ואע״פ
שאין השמנים נמשכין אחר הפתילה
ואין האור נתלה יפה באותם פתילות ואפי׳
בליל שבת שבתוך ימי חנוכ׳ מותר להדליק
בנר חנוכה השמנים והפתילות שאסור להדליק
בהם נר שבת לפי שאסור להשתמש בנר
חנוכ׳ בין בשבת בין בחול ואפי׳ לבדוק מעות
או למנותן לאורה אסור ואפי׳ תשמיש של
קדושה כגון ללמוד לאורה אסור ויש מי
שמתיר בתשמיש של קדושה ונוהגים להדליק
נר נוסף כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור
הנוסף שהוא אותו שהודלק אחרון ויניחנו
מרחוק קצת משאר נרות מצוה״ ב
הדלקה עושה מצוה לפ״כ אם כבתה קודם

שעבר זמנה אינו זקוק לה ואם כבתה בע״ש
קוד׳ קבלת שבת שעדיין הו׳ מבע״י אינו זקוק לה
וכן אם לאחר שהדליקה בא לתקנה וכבה אותה
בשוגג אינו זקוק לה״ ג׳ נר שלחרס שהד׳
ליק בו לילה א׳ נעשה ישן ואין מדליקין בו
לילה אחר לא לוקח חדשים בכל לילה ואם אין
לו אלא ישן מסיקו בכל לילה באור״ ונר שלמתכת
א״צ חדש ושלזכוכית או שלחרס מצופה
דינו כמתכת״ ד׳ אין חוששין לפתילתו
להחליפה עד שתכלה״

תרע״ד

שמותר להדליק מנר לנר ובו ב׳ סע׳״ א׳
מדליקין נר חנוכה מנר חנוכה ודוקא להדליק
זה מזה בלא אמצעי לא להדליק מזה לזה
ע״י נר שלחול אסור ויש מתירים גם בזה אא״כ
הוא בענין שיש לחוש שיכבה הנר שלחול
קוד׳ שידליק נר אחר שלחנוכה״ ב׳ יש
מ״ש שנר שלבית הכנ״ס ושלשבת ושלחנו׳
כולם שלמצוה הם ומות׳ להדליק מזה לזה״

תרע״ה

שהדליקה עושה מצוה ולא
הנחה״ ובו ג׳ סעי׳״ א׳ הדליקה עושה מצוה
ולא הנחה שאם היתה מונחת במקומה של
לשם מצות חנוכה מדליקה שם וא״צ להסירה
ולהניחה לשם מצות חנו׳ לפ״כ עששית שהית׳
דולקת כל היום שהדליקה מע״ש לשם מצות חנו׳
למו״ש תכבה ומדליקה לשם מצוה ומכ״א
צרי׳ שידליקנה במקום הנחתה שאם הדליקה
בפנים והוציאה לחוץ לא יצא שהרואה אומ׳
לצרכו הו׳ מדליקה וכן אם מדליקה ואוחזה
בידו במקומה לא יצא שהרואה אומ׳ לצרכו
הו׳ אוחזה״ ב׳ יש מ״ש דכיון דהדלקה
עושה מצוה צרי׳ שיתן שמן בנר כדי שיעו׳
קודם הדלקה וא״כ אם בירך והדליק ואח״כ
הוסיף שמן עד כדי שיעור לא יצא ידי
חובתו״ ג׳ אשה מדלקת נר חנוכה שאף

היא חייבת בה וא״כ אם הדליקה חש״ו לא עשה
כלום אע״פ שהניחה גדול ויש מ״ש בקטן שהגיע
לחינוך מותר״

תרע״ו

סדר הברכות
וההדלקה״ ובו ה׳ סעי׳״ א׳ המדליק בליל
ראשון מברך ג׳ ברכו׳ להדליק נר חנוכ׳ ושע״נ
נסים ושהחיינו ואם לא בירך זמן בליל ראשון
מברך בליל שני או כשיזכור״ ב׳ מליל
שני ואילך מברך שתים להדליק ושע״נ נסים״
ג׳ מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו
הליל וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו כשרואה
נר חנוכ׳ מברך שעש״נ נסים ובליל ראשון מברך
גם שהחיינו ואם אח״כ בליל שני או ג׳ בא להדליק
אינו חוזר ומברך שהחיינו״ ד׳ אחר שהדליק
אומ׳ הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות
ועל הנסים ועל הנפלאות כו׳״ ה׳ יתחיל
להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני ובליל
שני כשיוסיף נר אחר סמוך לו יתחיל ויברך
על הנוסף שהו׳ יותר שמאלי כדי להפנות
לימין וכן בליל ג׳ כשיוסיף עוד אחר סמוך
לשתי נרו׳ הראשונו׳ יתחיל בנוסף ובו יתחיל
הברכה ואח״כ יפנה לצד ימין וכן בכל לילה
נמצא שתמיד מברך על הנוסף שהו׳ מורה
על הנס שהרי בתוספות הימים נתוסף הנס״

תרע״ז

אכסנאי בחנוכה״ ובו
ד׳ סעי׳״ א׳ אכסנאי שאין מדליקין בביתו
צרי׳ ליתן פרוטה לבעל הבית להשתתף
עמו בשמן שלנר חנוכה ואם יש לו פתח
פתוח לעצמו צרי׳ להדליק בפתחו אע״פ
שאותו בית אינו מיוחד לו לשינה והו׳ אוכל
על שלחן בעל הבית והה״ד לבן האוכל אצל
אביו״ ב׳ קטן שהגיע לחינוך צרי׳ להדליק
ג׳ י״א שאע״פ שמדליקין עליו בתוך ביתו
אם הו׳ במקום שאין בו ישראל מדליק בברכות
ד׳ המותר ביום השמיני מן השמן הצריך

לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו
בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו ואם
נתערב בשמן אחר ואין בו ששים לבטלו
יש מ״ש שאין להוסיף עליו כדי לבטלו״

תרעח נר של שבת קודם לנר חנוכה״

ובו סע׳ א״ מי שאין ידו משגת לקנות נר
חנו׳ ונר שב׳ יקנה נר שבת משו׳ שלום ביתו
ואם יש לו לנשב׳ ואין לו לנר חנוכה ולייין
לקידוש היום יקנה לנר חנו׳ משו׳ פרסומי
ניסא״ **תרעט** א בע״ש מדליק נר
חנו׳ תחלה · ואח״כ נר של שבת״ **תרפ**
שלא להניח הנרות סמוך לפתח בליל שבת״
ובו ב׳ סעי׳״ א בליל שבת צרי׳ ליתן שום
דבר לחוץ בין הנרות לפתח בשביל הרוח שלא
יכבה הנרות כשפותח את הדלת״ ב בע״ש
אסו׳ לקבוע הנרות בדלת עצמה אחורי הדלת
ויש מי שמתיר״ **תרפא** אין מבדילין
בנר חנו׳ במוצ״ש״ ובו ב סע׳״ א
במוצ״ש אין מבדילין בנר חנו׳ שאין נהנים
לאורו ואין מברכין על הנר עד שיאותו
לאורו״ ב מדליקין נר חנו׳ בבי׳ הכנסת
קודם הבדלה״ **תרפב** דין על הנסים במזון״
ובו ג סעי׳״ א כל ח׳ ימי חנוכה אומ׳
על הנסים בברכ׳ המזון בברכ׳ הארץ ובתפלה
בברכת מודים ואם לא אמ׳ אין מחזירין
אותו״ ומיהו אם נזכר באותה ברכה כל
זמן שלא הזכיר את השם אע״פ שנזכר בין אתה
להשם חוזר״ ב גם במוסף של שב׳ ושל ר״ח
צרי׳ להזכיר של חנו׳ אע״פ שאין מוסף
בחנו׳״ ג אין אומרין כשם שעשית נסי׳
לא׳ מקיים ועשית עמהם נסים וגבורות
בימים ההם בעת הזאת וי״א שאומרים אותו״
תרפג כל ח׳ ימי חנוכה גומרין את
ההלל״ **תרפד** סדר קריאת התור׳
בחנוכה״ ובו ג סעי׳״ א קורים בקרבנות
הנשיאים שבפרש׳ נשא ג׳ בכל יום ומתחילים
בברכת כהנים וקורא אותו עם כהן ולוי ויש׳
קורא ביום הראשון״ ביום ב׳ קורא כהן ביום
הב׳ עד פר אחד בן בקר ולוי עד ביום השלישי
וישר׳ חוזר וקורא ביום השני ועל דרך זו
בכל יום״ ביום שמיני מתחילין ביום השמיני
וגומרין כל הסדר וקורין פרש׳ ראשונה ש׳
לבהעלותך״ ב בשב׳ שבחנוכה מוציאין
ב׳ ספרי׳ בא׳ קורא פרש׳ השבוע ובשני קורא
בשלחנוכ׳ ומפטי׳ רני ושמחי״ ואם חלו בו שני
שבתות מפטירי׳ בשניה במלכי׳ בנרות שלמ׳״
ג אם חל ר״ח טבת בשב׳ מוציאין ג׳ ספרים
וקורי׳ ו׳ בפרש׳ השבוע ובשני קורא א׳ בשלר״ח
ומתחיל׳ וביום השבת״ ובג׳ קורא מפטיר ש
בשלחנוכ׳ ומפטי׳ רני ושמחי״ אם חל ר״ח
בחול מוציא׳ ב׳ ספרי׳ וקורי׳ בא׳ ג׳ בשלר״ח
ובשני קורא א׳ בשלחנוכה ואם טעה החזן
וקראו ד׳ בשלר״ח אם לא הוציאו ספר שני
אין צרי׳ לקרות יות׳ אבל אם הוציאו ספר שני
משו׳ פגמו צרי׳ לקרוא א׳ בשלחנוכה״

תרפה סדר ד׳ הפרשיות״ ובו

ז׳ סעי׳״ א ר״ח אדר הסמוך לניסן
שחל להיות בשב׳ קורין פרש׳ שקלים שהיא
כי תשא עד ועשית כיור נחש׳ ומפטי׳ ויכרות
יהוידע ומוציאין ג׳ ספרי׳ בא׳ קורא פרשת
השבוע ובשני שלר״ח ובג׳ קורא מפטי׳ בפרש׳
שקלים״ ב בשבת שניה מוציאין ב׳ ספרי׳
בא׳ קורי׳ פרש׳ השבוע ובשני קור׳ זכור
ומפטי׳ ותהי המלחמה״ ג בשבת ג׳ שהי׳
ט״ו באדר מפסיקין״ ובשב׳ רביעי׳ שהי׳ כ״ב לאדר
מוציאין ב׳ ספרי׳ בא׳ קורין פרש׳ השבוע ובשני
קורא פרש׳ פרה ומפטי׳ וזרקתי עליכם מים
טהורים״ ד בשבת ה׳ שהי׳ כ״ט באדר וכ׳

מוציאין ב׳ ספרי׳ בא׳ קורי׳ פרש׳ השבוע ובשני
החדש הזה ומפטי׳ בראשון בא׳ לחדש״
ג׳ חל ר״ח אדר הסמוך לניסן בתוך ימי השבו׳
ואפ׳ בע״ש מקדימין לקרו׳ פר׳ שקלים בשבת
שלפניו ומפסיק בשנייה כדי שתהא שבת
זכור בשב׳ הסמוכה לפורים מלפניה ואם חל
פורים בע״ש מקדימין לקרו׳ פר׳ זכור בשבת
שלפניו״ ו׳ הימים שראוי לקבוע בהן ר״ח
אדר זבדו וסימן לשבתות ההפסקה זטו בן
דד וביו כלומ׳ שחל ר״ח בשבת מפסיקין בטו
בו וסימ׳ זטו וכשחל ביום שני מפסיקין בו
מו וסימ׳ בו״ וכשחל ביום ד׳ מפסיקין בד בו
וסימ׳ דד״ וכשחל ביום ו׳ מפסיקין בשר׳
שבתות בשני בו ובי״ו מו וסימ׳ וביו״ ז׳
יא שפרש׳ זכור ופרש׳ פרה חייבין לקרו׳ם
מדאורייתא״

הלכות מגלה

תרפו׳ דין תענית אסתר

ובו ג׳ סע׳״ א׳ בתנו ופורי׳ מות להתענו׳
לפניהם ולאחריהם״ ב׳ מתענים בי״ג באדר
ואם חל פורים בא׳ בשב׳ מקדימין להתענו׳ ביום
ה׳״ ג׳ יש מתענים ג׳ ימים זכר לתעניות
אסתר״ תרפז׳ חיוב קריאת המגלה
ובו ב׳ סע׳״ א׳ חייב אדם לקרות את
המגלה בליל׳ ולשנותה ביום ושלילה זמנה
כל הלילה ושליום זמנה כל היום מהנץ
החמה עד סוף היום ואם קראה משעלה
עמוד השחר יצא״ ב׳ מבטלים ת״ת חכמ׳
לשמוע מקרא מגלה לשאר מצות שבתור׳
שכולם כדחים מפני מק׳ מגלה ואין לך דבר
שנדחה מק׳ מגלה מפני׳ חוץ ממת מצוה
שאין לו קוברין שהפוגע בו קוברו תחלה
ואח״כ קורא״ תרפח׳ דין כרכים
המוקפי׳ חומה מימות יהושע
בן נון ובו ח׳ סעי׳״ א׳ כרכים המוקפי׳ חומה
מימות יהושע בן נון אפ׳ אינם מוקפים עכשו
קורין בטו׳ אפ׳ הם בח״ל ואפ׳ אין בהם עשרה
בטלנים והו׳ שהוקף ואח״כ ישב או שישב
תחלה ע״מ להקיפו אח״כ להקיפו כשנודע
שישב תחל׳ ע״ד של להקיפו״ ב׳ וכן
הכפרים הנראים עמהם אפ׳ אינם סמוכים
כגון שהן בהר או שסמוכי׳ להם אפ׳ אינן
נראין עמהן כגון שהן בעמק ובלב׳ שי׳
יהיו רחוקים יות׳ ממיל׳ ובשושן אע״פ שאינה
מוקפת חומ׳ מימות יהושע קורים בטו׳ הואיל
ונעשה בו הנס״ ג׳ כפרים ועיירות גדולות
וכרכים שאינן מוקפין חומ׳ מימות יהוש׳ בן
נון קורין בי״ד״ ד׳ כרך שהוא ספק אם
הוקף בימי יהוש׳ אם לאו קורין בי״ד ובט״ו ש׳
ובט״ו אין ולא יברך כי אם בי״ד שהו׳ זמן
קריאה לרוב העולם״ ה׳ בן עיר שהלך
לכרך או בן כרך שהלך לעיר אם היה דעתו
לחזו׳ למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא
חזר קורא כמקומו ואם לא היה בדעתו
לחזור עד לאחר זמן קריאה קורא עם אנשי
המקום שהו׳ שם״ ו׳ אם טו׳ שחל להיות
בשבת אין קורין המגלה בשב׳ אלא מקדימין
בע״ש וגובים מעות מתנות עניים ומחלקים
אותם בו ביום וביום שב׳ מוציאין ב׳ ספרים
א׳ בשני׳ קורי׳ ויבא עמלק ואומ׳ על הנסים ואין
עושין סעודת פורים עד יום א׳ בשבת״
ז׳ המפרש בים והולך במדבר ואינו מוצא
מגלה להוליך עמו יקראנה בי״ג או בי״ב או בי״א
בלא ברכה ואם אפ׳ להמתין עד ימים הללו
יא שקורא אפ׳ מתחלת החדש״ ח׳ בן
עיר שהיה בספינה ולא היה בידו מגלה
ואח״כ נזדמנה לו בטו׳ קורא אותה בטו׳״
תרפט׳ שהכל חייבין בקריאת מגל׳״
ובו ו׳ סעי׳״ א׳ הכל חייבין בקריאתה

[marginal gloss:] לפי׳ כבני הישובים שאין להם מנין צריכין לבוא למקום שיש מנין בשבת הנ״ל כדי לשמוע פרשיו או שמ... מדאורייתא

אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים
ומחנכין את הקטנים לקרותה׃ ב אחד
הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו
והוא שישמע מפי מי שהוא חייב בקריאתה
לפיכך אם היה הקורא חרש או קטן או שוטה
השומע ממנו לא יצא. וי״א שהנשים אינן
מוציאות את האנשים׃ ג אנדרגינוס
מוציא מינו ולא שאינו מינו. טומטום ומי
שחציו עבד אפי׳ מינו אינו מוציא׃ ד
השומע מגלה מפי שהוא מודר הנאה ממנו
יצא׃ ה מקום שאין מנין אם א׳ יודע
והאחרים אינן יודעין א׳ פוטר את כולם׃
ואם כולם יודעים כל א׳ קורא לעצמו׃ ו
מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע
מקרא מגלה׃

תרצ דיני קריאת המגלה ובו יח״ס

א קורא
אדם את המגלה בין עומד בין יושב אבל
לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד
הצבור׃ ב אפי׳ שנים ואפי׳ עשרה יכולים
לקרותה ביחד ויוצאים הם והשומעים מהם׃
ג צריך לקרותה כולה ומתוך הכתב ואם
קראה ע״פ לא יצא וצריך שתהא כתובה כולה
לפניו לכתחלה אבל בדיעבד אם השמיט
הסופר באמצעה תיבות אפי׳ עד חציה
וקראם הקורא ע״פ יצא אבל ביותר מחציה
ואפי׳ הן כתובות אלא שהן מטושטשות ואין
רישומן ניכר פסולה׃ ד מי שתופס
בידו מגלה שאינה כשרה לא יקרא עם ש״צ
אלא שומע ושותק׃ ה קראה סירוגין
דהיינו שפסק בה ושהה ואח״כ חזר למקום
שפסק אפי׳ שהה כדי לגמור את כולה יצא׃
ו הקורא את המגלה למפרע לא יצא
קרא פסוק א׳ ודלג השני וקרא ג׳ ואח״כ
חזר וקרא השני לא יצא מפני שקרא שנ׳

למפרע פסוק א׳ כיצד יעשה מתחיל מפסוק
שני ששכח וקורא על הסדר׃ ז הקורא
את המגלה ע״פ לא יצא ידי חובתו׃ ח
הלועז ששמע את המגלה הכתובה בלשון
הקדש ובכתב הקדש אע״פ שאינו יודע מה
הם אומרים יצא ידי חובתו׃ ט היתה כתובה
תרגום או בלשון אחרת מלשונות הגוים לא
יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותו
הלשון בלבד אבל אם היתה כתובה בכתב
עברי וקראה ארמי לארמי לא יצא שנמצא
זה קורא ע״פ וכיון שלא יצא ידי חובתו הקורא
לא יצא השומע ממנו׃ י מי שיודע לע״ז
ויודע אשורית אינו יוצא בלע״ז ויש אומרים ש
שיוצא׃ יא ישלמחות ביד הקורים לנשים
המגל׳ בלשון לע״ז אע״פ שכתובה בלשון לע״ז׃
יב קראה מתנמנם הואיל ולא נרדם בשינה
יצא אבל אם שמעה מתנמנם לא יצא׃
יג היה כותבה שקורא פסוק במגלה שהוא
מעתיק ממנה וכותבו אם כיון לבו לצאת ידי
חובתו יצא והוא שתהא כתובה כולה לפניו
במגלה שהוא מעתיק ממנה וכן אם היה
מגיהה וכן אם היה דורשה פסוק במגלה
שלימה ודרשו אם כיון לבו לצאת ידי חובתו
יצא ולא יפסיק בה בעניינים אחרים כשדורשה
שאסור להפסיק בו בעניינים אחרים׃ יד
הקורא את המגלה צריך שיכוין להוציא השומע
וצריך שיתכוין השומע ואם הקורא ש״צ
מסתמא דעתו על כל השומעים אפי׳ הם אחורי
בית הכנסת אין מדקדקין בטעיותיה ולא דוקא
בטעות שהלשון זה ענין הא כההוא עובדא
דתרי תלמידי הוו יתבי קמי דרב חד קרי
יהודים וחד קרי יהורים ולא אהדר חד מיניהו
אבל טעות אחר לא׃ טו צריך לומר
עשרת בני המן ועשרת בנשימה אחת

להודיע שכלם נהרגו ונתלו כאחת" יו
צריך שיאמר ארור המן ברוך מרדכי ארורה
זרש ברוכה אסתר" ארורים כל עובדי אלילים
ברוכים כל ישראל" וצריך שיאמר וגם חרבונה
זכור לטוב" יז מנהג כל ישראל שהקורא
קורא ופושט כאגרת להראות הנס וכשגומר חוזר
וכורכה כולה ומברך" יח מגלה בארבעה
עשר ובט"ו צריך להלך אחר עשרה ואם אי אפשר
בעשרה קורים אותה ביחיד"

תרצא דיני כתיבת המגלה ותפירתה

ובו י"א סעיפים' א אין כותבין המגלה אלא בדיו
על הגויל או על הקלף כס"ת ואם כתבה במי עפצא
וקנקנתום כשרה כתבה בשאר מיני צבעונין פסולה
וצריכה שרטוט כתורה עצמה ואין העור שלה
צריך לעבד לשמה" ב היתה כתובה על הנייר
או על עור שאינו מעובד או שכתבה מי או מין
פסולה ודינה כס"ת לענין הקף גויל וחטוטרת חי"תין
ותליית ההין וקיפין וכל גופות האותיות בצורתן
וחסרות ויתרות וצריכה עמוד בסופה וחלק
בראשה כדי להקיפה בו" וי"א שאין צריכה" ג
עשרת בני המן צריך לכתבם כשירה ולא כשאר
שירות שחלק על גבי כתב ושא מניח חלק בין כתב
לכתב ואם לא עשה כן פסולה" ד
צריך להאריך ואו דויזתא וצריך לכתוב איש
בריש דפא ואת בסופו" ה אם תפרה
בחוטי פשתן פסולה" ו אם הטילה בה חוטי
חוטי גידים כשרה ובלבד שיהיו משולשים ותפי'
שיש ומפני שיש בו פרושים שונים צריך לצאת ידי
כולם ויעשה שלש תפירות בראשה ושלש בסופה
וארבע באמצעיתה ותפירה אחת בחלק הרביעי
מצד זה ותפירה אחת בחלק הרביעי שמצד האחר"
צריך להניח שיור בראש היריעה ז
בסופה כשתופרים יחד ובמעשהו סבי" ח
ן קורין בצבור במגלה הכתובה בין הכתובים
ם קרא לא יצא שלא אם כן היתה יתירה על שאר

היריעות או חסרה כדי שיהא לה היכר אבל ה
היחיד קורא בה אפילו אינה חסרה או יתירה
ויוצא בה ידי חובתו ודוקא כשהיא כתובה בגליון
כספר תורה" ט מגלה שהיא נקודה וכן אם
כתב בה בדף הראשון ברכות ופסוקים אינה נפסלת
בכך" י אם אין מגלה כשרה קורין בחומש
בלא ברכה" יא אם קרא במגלה גדולה
יצא"

תרצב דיני ברכת המגלה ובו ד' סעיפ'

א הקורא את המגלה מברך לפניה שלש ברכות
על מקרא ושעשה נסים וגו' ושהחיינו וגו' וביום
אינו חוזר ומברך שהחיינו" ולאחריה נוהגין לברך
הרב את ריבנו כו'" ואם לא בירך לא לפניה ולא
לאחריה יצא" ב אין לשוח בעת שקורים
אותה" ג אף על פי שיצא כבר מברך להוציא
את אחר ידי חובתו" ד מי שהוא מתענה
ואינו יכול לילך לבית הכנסת וצריך להמתין לאחר
שקראו הקהל וקשה עליו לישב בתענית כל כך
יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה
ולמעלה"

תרצג סדר תפלת פורים ובו ד' סעיפ'

א אחר קריאת המגלה בערבית אומר ואתה קדוש
ואם חל במוצאי שבת אומר ויהי נועם קודם ואתה
קדוש" ב אומר על הנסים בלילה וביום.
ג אין קורין בו הלל ואין נופלין על פניהם"
ד מוציאין ספר תורה וקורין בו בפרשת ויבא עמלק
ואף על פי שאין בה אלא ט' פסוקים וקורין המגלה
ואחר כך סדר קדושה"

תרצד דין מעות פורי'

ובו ד' סעיפים" א חייב כל אדם ליתן לפחות
שתי מתנות לשני עניים" ב אין מחלקין מעות
פורים אלא לכל מי שפושט ידו ליטול נותנין לו ובמקום
שנהגו אף ליתן לגוים נותנין" ג במקום שאין עניים
יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום
שירצה"

תרצה דיני סעודת פורים ובו ד'

סעיפים' א סעודת פורים שעשאה בלילה לא
יצא ידי חובתו" ב חייב איניש לאבסומי בפוריא
על

עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי׃
ג אומר על הנסים בברכת המזון בברכת הארץ
ואם התחיל בסעודתו ביום ונמשכה עד הלילה א
אומר על הנסים דבתר תחלת סעודה אזלינן ויש
מי שאומר שאינו אומרה׃ ד חייב לשלוח
שתי מנות בשר או של מינים אוכלים שנ׳ ומשלוח
מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד וכל המרבה
לשלוח מנות לרעים משובח ואם אין לו מחליף עם
חבירו זה שולח לזה סעודתו וזה נותן לזה סעודתו
כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו

תר״צו דיני הספד ותענית ועשיית מלאכה בפורי׳
ובו ח׳ סעיפים׃ א פורים מותר בעשיית מלאכה
ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין והעושה אינו
רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם אלא אם כן הוא
בנין של שמחה כגון בית חתנות לבנו או אבורנקי של
מלכים דשרי׳ ב אף במקום שנהגו לא נהגו אלא
ביום מקרא מגלה בלבד אבל לאסור את של זה בזה
אינו מנהג׳ ג יום י״ד ויום ט״ו אסורים בהספד
ובתענית לכל אדם בכל מקום בין לבני כרכים שהם
עושים יום ט״ו בלבד בין לבני עיירות שהם עושים יום
י״ד בלבד והנשים מענות בהם שכולן עונות באחת
ומטפחות שמכות כף על כף אבל לא מקוננות שתהא
אחת מדברת וכולן עונות אחריה כקבר המת לא
מענות ולא מקוננות׳ ד כל דברי אבילות נוהגין
בחנוכה ופורים׳ ה אם חל פורים במוצאי שבת
והאבל יושב בבית הכנסת בשבת במנחה לא יצא
משם עד שיתפלל תפלת ערבית וישמע קריאת המגלה
ולמחרת לא יצא מפתח ביתו׳ ו יש מי שאומר
שהאונן מותר בבשר ויין דלא אתי עשה דיחיד
דאבלות ודחי עשה דרבים דאוריתא לשמוח ז
בפורים דברי קבלה נינהו שהם כדברי תורה׳
ח מותר לישא אשה בפורים׳
תר״צז

תר״צז אין אומרין תחנה בפורים ובו
סעיף אחד יום י״ד ויום ט״ו שבאדר ראשון
אין נופלין על פניהם ואין אומרין מזמור יענך
ביום צרה ואסור בהספד ותענית אבל שאר דברים
אין נוהגין בהן׳ ויש אומרים דאף בהספד ותענית
מותרין׳
שו״ש״ש

חשן המשפט הלכות דיינים מנוי א׳
השופטים בארץ ובחוצה לארץ ובו ו׳ סעיפים

א בזמן הזה דנים הדיינים דיני הודאות והלואות
וכתובות אשה וירושות ומתנות ומזיק ממון חבירו
שהם הדברים המצויים תמיד ויש בהם חסרון כיס אבל
דברים שאינם מצויין אעפ״י שיש בהן חסרון כיס כגון בהמה
שחבלה בבהמה או דברי׳ שאין בהן חסרון כיס אעפ״י
שהם מצויים כגון תשלומי כפל וכן כל הקנסות שקנסו
חכמי׳ בתוקע לחבירו וסוטר את חבירו וכן כל
המשלם יותר על מה שהזיק או המשלם חצי נזק אין דנין
אותו אלא מומחים הסמוכים בארץ ישראל חוץ מחצי
נזק צרורות ומפני שהוא ממון ואינו קנס ב׳ אדם
שחבל בחבירו אין מגבים דיינים שאינם סמוכים בארץ
ישרא׳ נזק צער ופגם ובושת וכופר אבל שבת ורפוי
מגבין״ ג בהמה שהזיקה את האדם אין גובים
נזקו דיינים שאינ׳ סמוכי׳ בא״י מפני שהו׳ דבר שאינו
מצוי אבל אדם שהזיק בהמת חבירו משלם נזק שלם
בכל מקום וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל הואיל והיא
מועדת מתחלתה ה״ז דבר מצוי ומגבין אותו דיינים
שאינ׳ סמוכי׳ בא״י וכן מי שגנב או גזל מגבין ממנו
הקרן בלבד״ ד דינא דגרמי וכן דין המוסר
דנין אותו דייני׳ שאינ׳ סמוכי׳ בא״י״ ה אעפ״י שדיינים
שאינ׳ סמוכי׳ בא״י אינן מגבין קנסות מנדין אותו עד
שיפייס בעל דינו וכיון שיתן לו שיעור הראוי לו
מתירין לו וכן אם תפס הניזק שיעור מה שראוי לו לגבות
אין מוציאין מידו״ ו המביישים בדברים מנדין אותו
עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו״ ב בית דין מכין
ועונשין לצורך שעה ובו סעיף אחד״
א כל בית דין אפי׳ אינם סמוכים בארץ ישראל אם רואים
דנין בין מיתה בין ממון בין כל דיני עונש ואפי׳ אין בדבר
עדות גמורה ואם הוא אלם חובטים אותו ע״י גוים וכל מעשי׳
יהיו לשם שמים ודוקא גדול הדור או טובי העיר שהמחום בית דין
עליהם״ ג בכמה דיינים דנין ובו ד׳ סעיפים
א אין ב״ד פחות מג׳ וכל ג׳ נקראי׳ ב״ד ואפי׳ הדיוטות והם
דנין את האדם בעל כרחו אם הנתבע מסרב לדון לדין מן
שאינו רוצה לדון עם התובע בעירו אבל אם רוצה לדון עמו
בעיר אחר שאינו חכם כ״כ שבירר התובע או זה בורר לו א׳
וזה בורר לו א׳״ ב פחות משלשה אין דינם דין אפי׳ לא
טענו אלא אם קבלו בעלי דינים או שהוא מומחה לרבים כל
שאינ׳ ג׳ אפי׳ הם סמוכי׳ בא״י הודאה שמודים בפניהם כמו
שמודה הודאה שמודים בפניהם כמו שמודה חוץ לב״ד ויכול
לחזור ולטעון שטענו בפניהם והכופר בפניה׳ ואח״כ באו
עדים לא הוחזק כפרן אבל ג׳ אעפ״י שאינ׳ סמוכי׳ הודאה
בפניהם הודאה בב״ד וכן בכופר ואח״כ באו עדים הוחזק כפרן
ואינו יכול לחזור ולטעון אעפ״י שיחיד מומחה לרבים מותר
לו לדון יחידי מצות חכמי׳ שיושיב עמו אחרים אעפ״י

שב״ד של ג׳ בית דין שלם הוא כל זמן שהם רבים ה״ז משובח ומוטב
שיחתך הדין בי״א מבעשרה וצריך שיהיו כל היושבים בב״ד תלמידי חכמי׳
וראויים ואפי׳ לא היו חכמים שישב בדין עד שידע עם מי ישב שמא ישב
עם אנשי׳ שאינ׳ הגונים ונמצא בכלל קשר בוגדים לא בכלל ב״ד מי שאינו
מומחה ולא קבלוהו עליו בעלי דינין אעפ״י שנטל רשות מראש הגולה
אין דינו דין אפי׳ לא טעה וכל אחד מבעלי דינין אם רצה חוזר ודן בפני
ב״ד״ ו כיצד אדם עושה דין לעצמו ובו סעיף אחד״
א יכול אדם לעשות דין לעצמו אם רואה שלו ביד אחר שגזלו יכול
לקחתו מידו ואם האחר עומד כנגדו יכול להכותו עד שיניחנו אפי׳
הוא דבר שאין בו הפסד אם ימתין עד שיעמידנו בדין והוא שיוכל
לברר שלו הוא נוטל בדין מ״מ אין לו רשות למשכנו בחובו״
ה׳ באיזה יום דנין ובאיזה זמן ביום ובו ה׳ סעיפים
א אסור לדון בשבת וי״ט ואם עבר ודן דינו דין״ ב׳ אין דנין בערב
שבת ובערב י״ט ואם הגיעו לבעל דין לבוא לבית דין א״צ לבוא ואפי׳
הגיעו לבוא אחר שבת וי״ט ולא בא אין קונסין אותו אין קובעי׳ זמן
בניסן ותשרי למי שאינו בעיר לבוא לדין אבל אם הגיעו בניסן ותשרי
לבוא אחר כן קונסין אותו אם לא בא׳ אין דנין בלילה תחלת דין אבל אם
התחילו לדון דיני ממונות ביום גומרים בלילה״ ג זמן ישיבת הדיינים
מהבקר עד סוף שעה חמישית״ ד אין יושבין בדין מתחלת שעה ט׳
אפי׳ לגמור דין עד שיתפללו תפלת המנחה ואם התחילו אפי׳ תחלת דין
מפסיקין אפי׳ לכשיגיע זמן מנחה קטנה ובלבד שיהא שהות
להתפלל אחר שיגמרו הדין״ ה מאימתי הוי התחלת הדין משיתחילו
בעלי דינים לטעון או שנתעטפו הדיינים״ ו על כמה דנין ובו ס׳ א׳
א אין הדיינים יושבין לדון בדין פחות משוה פרוטה ואם הוזקקו
לשוה פרוטה גומרים דינם אפי׳ לפחות משוה פרוטה״ ז
מי ראוי לדין והפסולים מחמת שנאה וקורבה ובו י״ז
א ב״ד של ג׳ שיהיה א׳ מהם גר ה״ז פסול לדון לישראל אלא אם היתה
אמו מישראל וגר דן את חבירו הגר אעפ״י שאין אמו מישראל״ ב
ממזר ואפי׳ שלשתם ממזרים הרי אלו כשרים לדון לכל וכן אם היה
כל אחד מהם סומא בא׳ מעיני׳ כשר אבל הסומא בשתי עיניו פסול
ג י״א שאינו ראוי לדון אלא מבן י״ח ומעלה והביא שתי שערות ואחר
אשר דמבן י״ג ומעלה כשר ואפי׳ לא הביא שתי שערות״ ד אשה
פסולה לדון״ ה י״א לשתויי יין מותרי׳ לדון דיני ממונות אין עד נעשה
דיין ודוקא עד שמעיד כגון אם העיד אחד מן הדיינים בפני חבירו על
מעשה שראה אינו יכול להצטרף עמהם לדון על אותו מעשה אבל אם
אינו מעיד כגון שהג׳ הדיינים ראו המעשה אפי׳ אם טענו ראייתם בתורת
עדים אם ראוהו ביום נעשין דיינים ודנין על המעשה ההוא אבל אם ראוהו
בלילה אין דנין על פי עצמן אבל בעדות אחרים אין דנין וי״א שאפי׳ בזה ומנו
להעיד דנים בעדות אחרים׳ ו מי שתובעין אותו לדין לפני דיין
שקטן ממנו אין הדיין יכול לכופו לבוא שלא מכפי מאן דחשיב תם
מחכימי׳ ומעיינין ביניהו״ ז אסור לאדם לדון למי שהוא אוהבו
אעפ״י שאינו שושבינו ולא ריעו אשר כנפשו ולא למי ששונאו אעפ״י
שאינו אויבו ולא מבקש רעתו אלא צריך שיהיו שני בעלי דינים שוים
בעיני הדיינים ובלבם ואם לא היה מכיר את שום א׳ מהם ולא את
מעשיו אין לך דיין צדיק כמוהו״ ח שני ת״ח ששונאין זה את זה אסורי׳
לישב בדין יחד מפני השנאה שביניהם דעת כל אחד מהם לסתור דברי
חבירו״ ט כל הפסולים מחמת קורבה או מחמת עבירה פסולים לדון
י דיין שיודע בחבירו שהוא גזלן או רשע אין לו להצטרף עמו״ יא
י״א ב״ד של שלשה צריך בכל אחד מהם ג׳ דברים״ חכמה ענוה יראה
שנאת ממון אהבת הבריות להם יקראו בעלי שם טוב״ יב כל דבר
שים

שיש לדיין בו שום הנאה אינו יכול לדון עליו לכ"ע בני העיר
שנגנב ספר תורה שלהם אין דנין אותו מדייני אותה העיר
אא"כ יש להם ס"ת אחר והאומר תנו מנה לעניי עירי אין
דנין בדייני העיר מפני שיש להם או לקרוביהם חלק בו ואם
עשו תקנה או שיש מנהג בעיר שדיינים ידונו אף על פי שהן
הנהנים דינם דין" ח שלא למנות דיין שאינו הגון

וגודל שכר הדיין ועונשו ובו ט"ו סעיפים: א

כל המעמיד דיין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה
וראוי להיות דיין אע"פ שהוא כולו מחמדים ויש בו טובות
אחרות הרי שהעמידו עובר בלא תעשה וכל דיין המתמנה
בשביל כסף או זהב אסור לעמוד לפניו ולא עוד אלא שמצוה
להקל ולזלזל בו" ב צריכים הדיינים לישב באימה ביראה
בעטיפה ובכובד ראש ואסור להקל ראש ולישב לספר בדבר
בטלה בב"ד ויראה הדיין כאילו חרב מונחת לו על צוארו וכאלו
גיהנם פתוח לו מתחתיו וידע את מי הוא דן ולפני מי הוא דן
ומי הוא עתיד להפרע ממנו אם נוטה מקו הדין וכל דיין שאינו
דן דין אמת גורם לשכינה שתסתלק מישראל וכל דיין שנוטל
ממון מזה ונותנו לזה שלא כדין הקב"ה נוטל ממנו נפשות וכל
דיין שדן דין אמת לאמתו אפי' שעה אחת כאלו תקן כל העולם כולו
וגורם לשכינה שתשרה בישראל: ג דרך חכמי' הראשונים בורחים
מלהתמנות ודוחקים עצמם הרבה מלהתמנות ולא שבדין עד
שידעו שאין שם ראוי כמותם ושאם ימנעו עצמם מן הדין תתקלקל
השורה ואעפ"כ לא היו יושבין בדין עד שהיו מרבים עליהם העם
והזקנים ומפצירים בם" ד אסור לדיין להתנהג בשררה וגסות על
הצבור אלא בענוה ויראה וכל פרנס המטיל אימה יתירה על
הצבור שלא לשם שמים אינו רואה בן ת"ח וכן אסור לנהוג בהם קלות ראש
אעפ"י שהם עמי הארץ ולא יפסע על ראשי עם קדש וצריך
שיסבול טורח הצבור לנהוג כבוד בדיין ויהיה אימתו עליהם
וגם הוא לא יתגאה ולא ינהוג קלות ראש שכיון שנתמנה אדם פרנס
על הצבור אסור לו לעשות מלאכה בפני שלשה כדי שלא יתבזה
בפניהם וק"ו שאסור לו לאכול ולשתות בפני רבים" ה אף בשלא נתמנה
אסור לנהוג קלות ראש והמצערו יש רשות לב"ד להכותו ולהלקותו ולנדותו
והשליח נאמן בשם להעיד על מי שביזהו כדי לנדותו" ט

שלא ליקח שחד והתרת שכר בטלה ובו ח' סעיפים:

א מאד מאד צריך הדיין ליזהר שלא ליקח שחד אפי' לזכות את
הזכאי ואם לקח צריך להחזירו כשיתבענו הנותן וכשם שלוקחו
עובר בלא תעשה כך הנותנו עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול
ולא שחד ממון בלבד אלא אפי' שחד דברים וכל דיין ששאל שאלה
לדיין לזה שהשאילו בלא כשלא היה לו לדיין להשאיל אצל מי יהיה לו
להשאיל כשר שהרי בם זה שום ממון" ב אם קדם התובע ושלח
מנחה לדיין קודם שיזמין לנתבע לדין אין הנתבע יכול לעכבו
אלא אם כן הדיין רוצה לחייב עצמו מאותו דין ממדת חסידות"
ג נהגו לעשות לב"ד קופה שפוסקין ממון לפרנס ב"ד ומגבין
אותו בתחלת השנה או בגובה ואין בו משום תורת שחד ותורת
אגרא כיחובה על ישראל לפרנס דייניהם וחכמיהם וגם אם יש
נדבות או הקדשות סתם לוקחין מהם" ד כל דיין שיושב
ומגדיל שכר לסופרים ולמשמשים הרי בכלל הנוטים אחרי
הבצע" ה הנוטל שכר לדון כל דיניו שדן בטלים אא"כ
ידוע שלא נטל בהם שכר ואם אינו נוטל אלא שכר בטלתו
כגון שיש לו מלאכה ידועה לעשות באותה שעה שיש לו לדון ואומר
לבעלי הדין תנו לי שכר פעולה של אותה מלאכה שהתבטל

ממנה והוא שיקבל משניהם בשוה אבל אם אינו כשר …
שאמר שמא יזמינו לי שכר לקנות סחורה וסחורות …
זה מבקש שכר אסור" ו אין לדיין להניח לתלמיד …
שישב לפניו שלא ישא ויתן עמו ויטה מדרך האמת …
תלמיד היושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחובה לעשיר
לחייבו חייב לומר עליו זכות ואם שותק עובר משום
מדבר שקר תרחק" ח תלמיד היושב לפני רבו ורואה
שטועה בדין לא יאמר אשתוק עד שיגמור הדין
ואסתרנו ואחזור ואבננו כדי שיקרא על שמי שאין אלא
כבוד רבי כך וכך למדתני

י להיות מתון בדין ושימלך בגדול ממנו ובו
ד סעיפים: א צריך הדיין להיות מתון בדין שלא

יפסקנו עד שיחמיצנו וישא ויתן בו ויהיה ברור לו …
והגס לבו בהוראה וקופץ ופוסק הדין קודם שיחקרנו היטב
בינו לבין עצמו עד שיהיה ברור לו כשמש הרי זה רשע
שוטה וגס רוח" ב כל מי שבא לידו דין ומורה
לדיין אחר שבא לידו כבר ויש עמו בעיר גדול ממנו
בחכמה ואינו נמלך בו הרי זה בכלל הרשעים …
גם בה וראה" ג כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא
הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה שהגיע
להוראה ואינו מורה והוא שיהיה הדור צריך לו אבל
ידע שיש שם ראוי להוראה ומונע עצמו מהוראה הרי זה
משובח וכל המונע עצמו מן הדין מונע ממנו איבה
וגזל ושבועת שוא" ד יהיה בעיני הדיין דין …
כדין של מאה מנה יא

כיצד מזמינים לדין ועל פי מי ובו ו' סעיפים

א כיצד מזמינין בעלי דין לדין שולחין לו ב"ד שליח
שיבוא ליום המזומן לדין לא בא מזמינים אותו פעם
שנית לא בא מזמינים אותו פעם שלישית לא בא …
ממתינים לו כל היום לא בא מנדין אותו למחרתו …
שהיה בכפרים ויוצא ונכנס אבל מי שהוא מצוי בעיר אין
קובעין לו זמן אלא פעם אחת ואם לא בא כל אותו יום
מנדין אותו למחרתו והשליח בית דין נאמן לומר …
או הקלה הדיין אם לא רצה לבוא לדין ומשמתין אותו
על פיו אבל אין כותבין עליו פתחא של שמתא עד
שיבואו שנים ויעידו שנמנע לבוא ואין שליח בית דין
חייב באמירת דברים משום לשון הרע" ב שליח
שאמר פלוני שלחני בשם אחד מהדיינים ולא רצה לבוא
אין כותבין עליו פתחא של שמתא עד שיאמר בשם
שלשתן במה דברים שהלך השליח ביום שאינו ידוע
לישיבת הדיינים אבל ביום הידוע שהדיינים יושבים
בו לדין הכל יודעים שכל הדיינים מקובצים ואף על
פי שבא השליח בשם אחד כאלו בא בשם שלשתן
ג מי שהלך במדינה והלך שליח בית דין ולא
מצאו אין קובעים לו זמן עד שימצאנו השליח ויאמר
לו היה בכפר אם דרכו לבוא באותו היום אומר השליח
אפי' לאחר מן השכנים אפי' אשה אם יבוא פלוני הודיעהו …

דין קבעו לו זמן שיבא היום לב״ד ואם לא [illegible]
אחרו לערב ב״ד א׳ בשאין בדרך שדרכו לילך כו׳ אבל
מקום ב״ד אבל אם דרכו עליהם אין מנדין אותו עד
שיודעו השליח בעצמו שמא לא אמרו לו השכנים
שהיו הם אומרים דרכו על פתח ב״ד וכבר הלך להם
ונפטר וכן אם לא בא במדינה עד למחר אין סומכין
על השכנים שמא שכחו ולא אמרו לו׳ ד׳ מי
שכתבו עליו נדוי על שלא בא ואמר הבא אין קורעין
כתב הנדוי עד שיבא אבל מי שכתבו עליו נדוי על
שהיה מסרב לעשות צווי ב״ד קורעין כתב הנדוי והוא
נותן שכר הסופר׳ ה׳ נשים יקרות אם מזמינים
אותם לבא לב״ד וכן אם הנתבע יכול למנות שליח
שיבא במקומו לב״ד יתבאר בסי׳ ע״ו ובסי׳ קכ״ד״
ו׳ הדיין יכול לחתום בשטר הזמנה מנה צד״י׳

י״ב דיין שבאו לפניו רך וקשה ובכל דיני פשרה ובו י״ט סעיפים

א׳ שנים שבאו לפניך לדין אחד
רך ואחד קשה עד שלא תשמע דבריהם או משתשמע
דבריהם ואין אתה יודע להיכן הדין נוטה אתה רשאי
לומר להם איני נזקק לכם שמא יתחייב הקשה
ונמצא רודף אחר הדיין אבל משתשמע דבריהם
ותדע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לומר איני
נזקק לכם ואם היה ממונה לרבים חייב להיזקק
להם׳ ב׳ מצוה לומר לבעלי דינים בתחלה
הדין אתם רוצים דין או פשרה אם רצו בפשרה
עושים ביניהם פשרה וכשם שמוזהר שלא להטות
הדין כך מוזהר שלא יטה בפשרה לא׳ יותר מחבירו
וכל ב״ד שעושים פשרה תמיד ה״ז משובח׳ בד״א קודם
גמר דין אע״פ ששמע דבריהם וידע להיכן הדין נוטה
מצוה לבצוע אבל אחר שגמר הדין ואמר איש פלוני
אתה זכאי איש פלוני אתה חייב אינו רשאי לעשות
פשרה ביניהם אבל אחר שאינו דיין רשאי לעשות
פשרה ביניהם שלא במושב דין הקבוע למשפט
ואם חייב ב״ד שבועה לאחד מהם רשאי הבית דין
לעשות פשרה ביניהם כדי ליפטר מעונש שבועה׳
ג׳ מותר לב״ד לוותר בממון היתומים חוץ מן הדין
כדי להשקיטם ממריבות׳ ד׳ יש כח ביד ב״ד לגאור
ולהחרים שתתקיים הפשרה ושלא יוכלו היתומים
למחות כשיגדלו׳ ה׳ יש כח לדיין לעשות דין מנין
פשרה במקום שאין הדבר יכול להתברר ואינו רשאי

[illegible] כתחת ידו בלא גמר דין׳ ו׳ מי
שתובעים [illegible] ממון שהוא מוחזק בו אסור לבקש
עדים [illegible] כדי שיתרצה הלה לעשות עמו
פשרה ו[illegible] מעל [illegible]׳ ז׳ אע״פ שנתרצו
הבעלי דינין בפשרה בלא קנין יכולים לחזור בהם כל
זמן שלא קנו מידם דפשרה צריכה קנין אפילו בג׳
אבל אם קנו מידם אין יכולים לחזור בהם אפילו
ביחיד ולא דוקא בשנים׳ ח׳ מחילה אינה צריכה
קנין׳ ט׳ שנים שקבלו פשרנים בקנין וקנס
חמשים ואחר הפשרה אמר אחד מהבעלי דינים
אשלם הקנס ולא אקיים הפשרה אין בדבריו כלום׳
י׳ אם טוען הבעל דין שלא קבעו עליו זמן
הפשרנים שגזרו עליו לעשות ושהוא יעשה כשיזדמן
אין בדבריו כלום אלא יעשה מיד׳ י״א אם ראובן
הפקיד את שמעון למסרו אם לא יתן לו ממון שהיו
דנים עליו ואין לו בו זכות כפי הדין ועשו פשרה בקנין
וביטול מודעא יכול לחזור בו׳ י״ב שנים חלוקים
בבנין שבקרקע ופשרו ביניהם בלא קנין כיון שקבלו
עליהם ובנה זה קצת וזה קצת כדברי הפשרנים
אינם יכולים לחזור בהם׳ י״ג פשרה בלא קנין
וקבל הנתבע גזירתם ועשה שטר הן בלשון הודאה
הן בלשון חיוב אינו יכול לחזור בו׳ י״ד הכופר
בפקדון ונתפשר עמו ומחל לו ואחר כך מצא עדים
יכול לחזור בו׳ ט״ו וה״ה למי שנתפשר מפני
שלא היה לו ראיה או שטר ואח״כ מצא׳ ט״ז
דין פשרנות בטעות יתבאר בסוף סי׳ כ״ה״ י״ז
מי שנתחייב שבועה לחבירו ופייסו התובע למחול
לו ואפילו יהי כדצריך אינו יכול לחזור בו׳ י״ח
אם רבים הם הפשרנים י״א שאין הולכין אחר הרוב
אלא צריך שיסכימו כולם׳ י״ט פשרה בלא קנין
ונתנו משכון ביד הפשרנים אינו כלום אלא א״כ אמרו
דלא כאסמכתא או מעכשיו ואם היה המשכון שטר
חוב אינו כלום׳ צריכים הדיינים להתרחק בכל
היכולת שלא יקבלו עליהם לדון דין תורה׳ י״ג

י״ג כיצד בוררים הדיינים בשאין בעלי דינים מסכימין יחד ובו ז׳ סעיפים

א׳ אחד מבעלי
דינים שאמר איש פלוני ידון לי הרי או שני הדיינים שבכל
זה אחד וזה אחד בוררים להם דיין שלישי ואין
צריך שיהיה הדיין השלישי ברצון הבעלי דינים

ושלשתן דנים אותם שמתוך כך יצא הדין לאמתו
אפלו היה האחד שבירר בעל הדין חכם גדול וסמוך
אינו יכול לכוף את בעל דינו שידון אצל זה אלא גם
הוא בורר מי שירצה׳ ב׳ כותבים פלוני בירר את
פלוני ופל׳ בירר את פל׳ וכל זמן שלא כתבו יכולים
לחזור בהם ומשכתבו אין יכולים לחזור בהם לפיכך
אין כותבין אלא מדעת שניהם ושניהם נותנין שכר
הסופר׳ ג׳ אין כופין את האדם שיתן טענותיו
בכתב ואין לדיין לקבל טענות בכתב אלא ישמעו
טענותיהם מפיהם ויצוו לסופר לכתבם ולא יכתבו
אלא מדעת שניהם ושניהם נותנין שכר הסופר׳
ד׳ אם בא לפסול דיין שבירר חבירו בגזלנות
או בפיסול משפחה אין שומעין לו אפילו עד אחד
מעיד כדבריו׳ ה׳ אם בירר הנתבע דיין והיה
עדות לחבירו ודוחקים אותו לברור דיין אחר׳ ו׳
אם הוצרכו הדיינים לשאול דבר מבית דין הגדול
כותבין ושולחין וב״ד הגדול מודיעין להם דעתם
והם דנין אותם דליכא למימר שיפסקו ב״ד הגדול
עליהם את הדין דהא בעינן שיהיו בעלי הדין עומדים
לפני הדיינים׳ ז׳ אם בררו להם עשרה
אנשים שידינו להם בין בדין בין בפשרה ושאם לא
יסכימו לדעת אחת ילכו אחר הרוב ונסתלק א׳
מהם ואינו אומר דעתו או שאמר איני יודע אפילו
הסכימו התשעה כולם לדעת אחת אינו כלום׳

יד׳ אחד מבעלי דינים אומר נלך לב״ד הגדול

ודין האומר מה זה טעם דנתוני ובו ח׳ סעיפים׳
א׳ שנים שנתעצמו בדין זה אומ׳ נדון כאן וזה אומ׳
נעלה לב״ד הגדול כופין אותו ודן בעירו ואם אמר
כתבו ותנו לי מה זה טעם דנתוני שמא טעיתם
כותבים ונותנים לו ואח״כ מוציאין ממנו ואם הוצרך
לשאול דבר מב״ד הגדול כותבים ושולחים ושואלין ודנין
להם בעירם כפי מה שיבא בכתב ב״ד הגדול ושני
בעלי דינין יפרעו שכר השליח ב״א בשאר הדיינים
שזה טוען וזה טוען או כשאומ׳ המלוה נדון כאן
והלוה אומ׳ נלך לב״ד הגדול אבל אם אמ׳ המלוה נלך
לבית דין הגדול כופין את הלוה ועולה עמו וכן אם
טען זה שהזיקו או גזלו ורצה הטוען לעלות כופין ב״ד
שבעירו את הנטען לעלות עמו וכן כל כיוצא בזה׳
ב״א כשהיו שם עדים או ראיה לגזל או לנזק או

למלוה אבל שנה דיקנית אין מוציאין את המלוה
לנאות כלל אלא נשבע במקומו ונפטר וכן הדין בזמן
הזה שאין שם ב״ד הגדול אבל יש מקומות שיש בהם
חכמים גדולים מומחים לרבים ומקומות שיש בהם תלמידים
שאינם כמותם אם אמר המלוה נלך למקום פל׳ שאין
פל׳ ופל׳ הגדול ונדון לפניו כופין את הלוה והולך עמו׳
ב׳ אם האחד ת״ח ויודע לכתוב רשיותיו וכשגדיו עם
הארץ אין לת״ח לכתוב בעצמו כששולחין בד״ לשאול
מב״ד הגדול אלא הדיינים יעתיקו אותם׳ ג׳ י״א שאם
יש שני ת״ח בעיר אחת והאחד גדול מחבירו יכול א׳
מבעלי דינים לומ׳ לא אדון בפני זה ואע״פ שהוא
קטן ממנו כיון ששניהם בעיר אחת׳ ד׳ י״א
שאם לוחה הדיין שבעל דין חושדו שנוטה הדין
צריך להודיעו מאי זה טעם דנו אפילו אם לא שאל׳
ה׳ המתחייב בדין אינו חייב לשלם לבעל דינו
יציאותיו אע״פ שהזקיקו לדון בעיר אחרת והני
מילי דלא מסרב למיקם בדינא אלא שרצה לדון
בעיר אחרת אבל אם היה מסרב לבוא לב״ד והוצרך
התובע להוציא הוצאות לכופו לירד לדין חייב
לפרוע לו כל הוצאותיו וי״א שאם תבעו בערכאות
והוציא הוצאות בדיינים וטוענים אע״פ שמתוך
סירובו הוצרך להוליכו בערכאות אינו חייב לשלם
לו הוצאותיו׳ ו׳ חייבוהו ב״ד לפרוע ויצא
וחזר ואמר פרעתי אם הוא נאמן יתבאר בסי׳
ע״ט׳ ז׳ אם בא הזוכה לב״ד ותובע שיכתבו
לו פסק דין אם כותבים ונותנים לו שם׳ ח׳
יש בידו פסק דין שחבירו חייב לו אם הלוה נאמן
לומ׳ לא פרעתי בסי׳ לט׳

טו׳ איזה דין דנין תחלה ודין דין מרומה

ובו ה׳ סעי׳
א׳ צריך הדיין שיקדים לדון הדין שבא לפניו
תחלה אבל צריך להקדים דין של ת״ח אפילו בא בסוף
וכן מצוה עליו להפך בזכותו מה שיוכל׳ ב׳
היו לפניו דינים הרבה מקדימין דין היתום לדין
האלמנה ודין האלמנה לדין ת״ח ודין ת״ח קודם לדין ע״ה
ודין האשה קודם לדין האיש׳ ג׳ הדיין שבא
לפניו דין שיודע שהוא מרומה לא יאמר אחתכנו
ויהיה הקולר תלוי בצואר העדים כיצד יעשה ידרוש
בו ויחקור הרבה בדרישה וחקירה של דיני נפשות
אם נראה לו לפי דעתו שיש בו רמאות או שאין
דעתו

דעתו סומכת על דברי העדים אע״פ שאינו יכול לפסלן
או שדעתו נוטה שבעל דין זה רמאי ובעל ערמה
והשיא את העדים אע״פ שהם כשרים ולפי תומם
העידו וזה הטעם או שנראה לו מכלל הדברים שיש
שם דברים אחרים מסותרים ואינם רוצים לגלותם
כל או הדברים וכיוצא בהם אסור לו לחתוך אותו הדין
אלא יסלק עצמו מדין זה וידוננו מי שלבו שלם בדבר
והרי הדברים מסורים ללב וכשהיה רואה הרא״ש
באומדנא דמוכח שהדין מרומה היה כותב ונותן ביד
הנתבע שאין לשום דיין להשתדל בדין זה׃ ד
בד״א כשהיה התובע רמאי אבל אם הנתבע רמאי אין
הדיין יכול להסתלק שלא ישתכר הרמאי ברמאותו
אלא ידרוש ויחקור יפה לבטל רמאותו ואם נראה
לו באומדנא דמוכח שהוא חייב יחייבנו אם הוא
דיין מומחה ויחיד בדורו׃ ה יש לדון דיני
ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להם שהם אמת
והדבר חזק בלבו שהוא כך אע״פ שאין שם ראיה
ברורה ומשרבו בתי דינים שאינם הגונים ובעלי בינה
הסכימו שלא יהפכו שבועה אלא בראיה ברורה ולא
יגבו שטר ויפסידו חזקתו על פי עדות אשה או
קרוב אע״פ שדעתו סומכת על דבריו וכן אין מוציאין
מהיתומים אלא בראיה ברורה לא בדעת הדיין ולא
במאמין המת או הטוען ואע״פ כן אם העיד אדם
נאמן בדבר מכלל הדברים ונטתה דעתו שדין אמת
הוא אומר ממתין בדין ואינו דוחה עדותו ונושא ונותן
עם בעלי דינים עד שיודו לדברי העד ודורש וחוקר
עד שיתברר הדבר או יעשו פשרה או יסתלק
מן הדין כמו שנתבאר׃ יו

כמה זמן נותנין להביא ראיה

ודין הטלת
חרם ובו ה׳ סעי׳ א אמר אחד מבעלי הדין יש
לי עד להביא נותנים לו זמן ל׳ יום ולאחר ל׳ יום
פוסקים הדין ואם מביאו אח״כ יסתור הדין ואם
גלוי וידוע לב״ד שפל׳ ופל׳ הם עדים בדבר והרחיקו
נדוד נותנים לו זמן עד שיוכל להביא׳ ב הא
דיהבי׳ זמן ל׳ יום דוקא כשתבעוהו תחלה בלא ראיה
וחייבוהו ב״ד שישבע וזה טוען יש לי ראיה ואינה
מצויה עתה בידי ואינו רוצה לקבל שבועתו אז
נותנים לו זמן ל׳ יום אבל אם טוען תחלה יש לי ראיה
ואינה מצויה עתה בידי מה צורך ליתן לו זמן למוציא
ישיב לו הנתבע וכל זמן שלא יביא לא ישיב לו
טענה ואם חזר ואמר אין לי ראיה ישיב לו בלא ראיה
ימ״ש שנשבע ונפטר ואינו נאמן להביא עוד ראיה׃
ג טען אחד מבעלי דינים יש לי זכות בעדים או בראיה
ברורה ואיני יודע ביד מי הוא חייב הדיין להטיל חרם
על כל מי שיודע לו זכות בעדים או בראיה שיודע לדיין
אפלו אם הזכות של העדים והראיה יודע בהם מי
שכנגדו חייב להגיד׃ ד האומר לחבירו שטר
שבידך זכות יש לי בו אם הלה מודה שיש לזה בו
זכות חייב להוציאו בבית דין וב״ד יעתיקו מה שכתוב
בו מזכותו אבל אם הלה אומר שאין בידו שטר שיהא
בו שום זכות לזה אין מחייבים אותו להראות שטר
לשום אדם אבל אם ירצה זה להחרים חרם סתם על
כל מי שיש בידו שטר שיש לו זכות בו שיראנו יחרים
ואם טוען זה בודאי שהוא יודע שהשטר שיש לו זכות
בו הוא אצלו ה״ז נשבע היסת שאינו אצלו׃ ה
המוציא שטר של חבירו והלה טוען שיש בו זיוף
ושאל שיתנו לו כל הטפסת השטר כדי לדקדק בו
נותנים לו אע״פ שכתב בו בלא טפיסת טופס מגה
השטר׃ יז

להשוות הבעלי דינין

בכל דבר ובו י״ג סעיפים׃
א בצדק תשפוט עמיתך איזה הוא צדק המשפט
זו השוית שני הבעלי דינים בכל דבר לא יהא אחד
מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך ולא יסביר
פנים לאחד וידבר לו רכות ויזעף פניו לא׳ וידבר לו קשות
ואם היה א׳ מהם מלובש בגדים יקרים והב׳ מלובש
בגדים בזויים אומרים למכובד או הלבישהו כמותך
או לבוש כמוהו ולא יהא א׳ יושב וא׳ עומד אלא שניהם
עומדים ואם רצו ב״ד להושיב את שניהם מושיבים
ולא ישב אחד למעלה ואחד למטה אלא זה בצד זה
בד״א בשעת משא ומתן אבל בשעת גמר דין שניהם
בעמידה לכתחלה איזה הוא גמר דין איש פל׳ אתה
זכאי איש פל׳ אתה חייב והעדים לכתחלה לעולם
בעמידה׃ ב ת״ח וע״ה שבאו לדין מושיבים את
החכם ואומרים לו לעם הארץ שב ואם לא ישב אין
מקפידין בכך׃ ג כבר נהגו כל בתי דיני ישראל
מאחר חכמי הגמרא שמושיבין בעלי דינים וגם
העדים כדי להסיר המחלוקת שאין בכוח להעמיד
משפטי הדת על תלם׃ ד אם הנתבע סוני אני
חפץ שישבו אוהבי וקרובי אצלי כשאני טוען עמכם

כדי שלא יסתתמו טענותיו כי אתם הרבים הדין
והשותפים יבררו להם אחד מהם לטעון בשביל כולם
או יטעון כלא לעצמו זה אחר זה וגם הנתבע לא יזח
או הבין אחלוי ה׳ אסור לדיין לשמוע דברי בעל דין
האחד שלא בפני בעל דין חבירו וכן הבעל דין מוזהר
על כך ותלמיד שיש לו דין לפני רבו לא יקדים לבא
לפני בעל דינו שלא יהא נראה כמקדים כדי לסדר
טענותיו שלא בפני חבירו ואם יש לו עת קבוע לבא
ללמוד לפניו ובא בעת ההיא מותר׳ ו׳ לא יהיה
הדיין שומע מפי התורגמן ואם היה מכיר בלשונם
ושומע טענותיהם אבל אינו יודע בלשונם כל כך
שידע להשיב להם ולהודיעם פסק הדין מותר להעמיד
מתורגמן׳ ז׳ צריך הדיין לשמוע הבעלי דינין
ולשנות אותם שנ׳ ויאמר המלך זאת אומרת בני
החי וגו׳ ומצדיק הדין בלבו ואח״כ חותכו׳ ח׳
דיין שדן דין ולבו נוקפו לומ׳ שהוא טועה לא יחזיק
דבריו להביא ראיות להעמידם שהוא בוש לחזור
אלא לכל הצדדין יחזור להוציא הדין לאמתו׳ לא
יעשה הדיין מליץ לדבריו של בעל דין אלא יאמר
מה שנראה לו וישתוק ולא ילמד לאחד מבעלי הדין
כלל אפלו הביא א׳ מבעלי דינין עד אחד לא יאמר
לו אין מחייבין ממון על פי עד א׳ אלא יאמר לנטען
הא העיד עליך עד שיטען ויאמר עד אחד אינו נאמן
עלי וכן כל כיוצא בזה׳ ט׳ ראה הדיין זכות לא׳
מהם ובעל דין מבקש לאמרו ואינו יודע לחבר
הדברים או שראהו מצטער להציל עצמו בטענת
אמת ומפני החימה והכעס נסתלקה ממנו או נשתבש
מפני הסכלות הרי מותר לסעדו ולהבינו תחלת הדבר
משום פתח פיך לאלם וצריך להתישב בדבר זה
הרבה כדי שלא יהיה כעורכי הדיינין׳ י׳ אין
לדיין לחוס בדין על דל שלא יאמר עני הוא זה ובעל
דינו עשיר וחייב לפרנסו אזכנו בדין ונמצא מתפרנס
בכבוד ולא להדר פני גדול שאם באו לפניו עשיר
וחכם גדול עם עני והדיוט לא יכבדנו ולא ישאל בשלומו
שלא יסתתמו דברי בעל דינו ולא יאמר היאך אחייבנו
בדין ונמצא מתבייש אלא אפטרנו ואח״כ אומר לו
שיתן לו את שלו אלא יחתוך הדין מיד לאמתו ואם
באו לפניו אחד כשר ואחד רשע לא יאמר זה רשע
וחזקתו משקר וזה בחזקת שאינו משנה דבריו
אטה הדין על הרשע אלא לעולם יהיו ב׳ בעלי הדין

בעיניו כרשעים ובחזקת שכל א׳ מהם טוען שקר
וידון כפי מה שיראה לו מהדברים וכשיפטרו מלפניו
יהיו בעיניו ככשרים שקבלו עליהם את הדין וידין
כל אחד לכף זכות׳ י״א צריך הדיין למתוק הדין
מיד אחר שיתברר לו שאם מענה את הדין ומאריך
בדברים הברורים כדי לצער א׳ מהבעלי דינים הוא בכלל
לא תעשו עול׳ י״ב כשאחד מהבעלי דינין מגמגם
לחבירו בפני הדיין באומ׳ לו כך וכך תתחייב בדין
אם אין הדין כך צריך הדיין לומ׳ לו שקר אתה אומ׳

יח כיצד נושאין ונותנין בדבר ושהולכין אחר הרוב

וכו׳ וקנ״י׳ א׳ הביא אחד מהבעלי דינים עדים
לדבריו מכניסים העדים ומקבלים עדותם כאחד
כמו שיתבאר בסי׳ מ״ב ולאחר שיקבלו עדותם
יוציאו כל אדם לחוץ וישאו ויתנו בדבר אם יכוונו
לדעת אחת מוטב ואם לאו ילכו אחר הרוב שנים אומ׳
חייב וא׳ אומ׳ זכאי חייב ב׳ אומרים זכאי וא׳ אומ׳
חייב זכאי׳ ב׳ א׳ אומ׳ זכאי וא׳ אומ׳ חייב וא׳ אומר
איני יודע ואפילו שנים אומ׳ זכאי או חייב ואחד
אומ׳ איני יודע יוסיפו ב׳ דיינים ונמצאו שהם
ה׳ נושאים ונותנים בדבר אם ג׳ מזכים וב׳ מחייבים
זכאי׳ ואם ג׳ מחייבים וב׳ מזכים מחייבים ב׳ אומ׳
זכאי וב׳ אומ׳ חייב וא׳ אומ׳ איני יודע יוסיפו עוד
דיינים אבל אם ארבעה אומרים זכאי או חייב וא׳
אומ׳ איני יודע או שאמרו ג׳ זכאי וא׳ אומ׳ חייב
וא׳ אומ׳ איני יודע בין שהוא אותו שאמר תחלה איני
יודע בין שהוא אחר הולכים אחר הרוב׳ ב׳
היו מחצה על מחצה וא׳ אומ׳ איני יודע הרי א׳
מוסיפין שנים אחרים וכן אם נסתפק הדבר מוסיפין
והולכים עד אחד ושבעים הגיעו לאחד ושבעים
ואמרו ל״ו זכאי ול״ו חייב ואחד אומ׳ איני יודע
נושאים ונותנים עמו עד שיחזור הצד האחד
נמצאו ל״ו מזכים או מחייבים ואם לא חזר לא
הוא ולא אחד מהם הרי הממון ספק ומעמידים
הממון בחזקת בעליו׳ ג׳ כל מי שאמר איני
יודע אינו צריך לתת טעם לדבריו ולהודיע מאי
טעם בא לו הספק כדרך שמראה המזכה מאי
טעם מזכה והמחייב מאי זה טעם מחייב׳
ד׳ שלשה שישבו לדין וסלק אחד מהם עצמו
אין השנים יכולים לגמור הדין׳ ה׳ הא דאמרינן

בגמרא הרב ותלמידו אין מונין להם אלא אחד הינו דוקא בשעת מלמדו הרב הדין ועל פיו סומך ואפילו בכל האי גוונא אם הוא תלמיד כרב אמי ורב אסי דלגמריה דרב הוו צריכי ולסבריה לא הוו צריכי יכול ללמדו בשעת הדין ודן עמו אבל אם אין מלמדו בשעת הדין אע״פ שהוא תלמידו מונים להם שנים רק שיהיה לו קצת סברא להבין נושא ונותן׳׳ ן בד׳ פוסקים בדיני ממונות שלא בפני בעל דין׳

יט ביצד נותנין הפסק וסדר כתיבתו ובו ג סעיפים׳׳

א אחד שנשאו ונתנו בדבר מכניסים הבעלי דינים וגדול שבדיינים אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב ואסור לדיין לומר כשיצא מבד׳ אני הייתי מזכה אבל חבירי רבו עלי והעושה כן הרי הוא בכלל הולך רכיל מגלה סוד׳ ב שאחד מבעלי הדין שיכתבו לו הפסק דין אין מזכירין שם המזכים ולא שם המחייבים אלא כותבים פלוני בא עם פלוני בעל דינו לפני בד׳ ומדבריהם יצא פלוני זכאי ופלוני חייב׳ ג קבל עליו את הדין ואמרו לו לשלם והלך ולא שלם אין מנדין אותו עד שידונו בו שני וחמישי ושני ואח״כ מנדין אותו עד שיתן מה שהוא חייב ואם עמד ל׳ יום ולא תבע נדויו מחרימין אותו׳

כ עד מתי יכול להביא ראיה לסתור הדין ובו סעיף אחד׳

א מי שנתחייב בבד׳ והביא עדים או ראיה סותר הדין וחוזר אע״פ שכבר נגמר ואפילו אם פרע כבר כל זמן שהוא מביא ראיה סותר אמרו לו הדיינים כל ראיות שיש לך הביא מכאן ועד ל׳ יום אע״פ שהביא ראיה לאחר ל׳ סותר את הדין מה יעשה אם לא מצא בתוך ל׳ ומצא לאחר ל׳ אבל אם אמרו לו יש לך עדים או ראיה ואמר אין לי ראיה אע״פ שמצא אחר כך אינו כלום ואינו צריך לומר אם אמרו יש לך עדים ואמר אין לי עדים יש לך ראיה אמר אין לי ראיה ודנו אותו וחייבוהו כיון שראה שנתחייב אמר קרבו איש פלוני ופלוני והעידוני או שהוציא ראיה מתוך אפונדתו אין זה כלום ואין משגיחין עליו ועל ראיתו בד״א כשהיתה הראיה אצלו והעדים עמו במדינה אבל אם אמר אין לי עדים ואין לי ראיה ולאחר מכאן באו עדים לו ממדינת הים או שהיתה החמת של אביו שיש שם השטרות מופקדות ביד אחרים ובא זה שהפקדון אצלו והוציאו לו ראיתו ה״ז מביא וסותר מפני שיכול לטעון ולומר מפני כך וכך אמרתי אין לי עדים כלל לא הנה ולא במדינת הים ולא ראיה כלל לא בידי ולא בידי אחרים אינו יכול לסתור בד״א בגדול אבל יורש שהיה קטן כשמת מורישו ואחר שהגדיל ואמר אין לי עדים ובאו עליו טענות מחמת מורישו ואחר שהגדיל ואמר אין לי עדים ואין לי ראיה ואחר שיצא מבד׳ חייב אמרו לו אחרים אנו יודעים לאביך עדות שתסתור בה דין זה מביא מיד וסותר או שמצא ליה אחר מורישך הפקיד ראיה או הרי זה מביא מיד וסותר שאין היורש קטן יודע כל ראיות מורישו׳

כא מי שקבל עליו להשלים הדין ליום ידוע׳׳ ונאמנים ובו סעיף אחד׳

א מי שקנו מידו שאם לא יבא ביום פלוני וישבע יהיה חבירו נאמן בטענתו ויטול כל מה שטוען בלא שבועה או שאם לא יבא ביום פלוני וישבע ויטול אבד זכותו ואם הביא ראיה שהיה אנוס בא ותו היום ה״ה פטור מקנין זה וישבע כשיתבענו חבירו כמו שהיה מקודם וכן כל כיוצא בזה׳

כב מי שקבל קרוב ופסול ודין שבועה והפכה ובו ג סעיפים׳׳

א מי שקבל עליו קרוב או פסול בין להיותו דיין בין להיותו עד עליו אפילו קבל אחד מהפסולים בעבירה כשני עדים כשרים להעיד עליו או כג׳ בד׳ מומחין לו לדון בין שקבל על עצמו לאבד זכיותיו ולמחול מה שהיה טוען על פיהם בין שקיבל עליו שיתן כל מה שיטעון עליו חבירו בעדות זה הפסול או בדינו אם קנו מידו על זה אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו והוא שלא נודע שטעו והסכופר ואומר לא קבלתיו עלי לדין ואין עדים בדבר ישבע שלא קבלו עליו אפילו אם הדיין מכחישו ואומר שקבלו עליו׳ ב אם קבל עליו עדות גוי כמי שקבל עליו עדות אחד מהפסולים אבל אם קבל עליו גוי לדין אפילו קנו מנה אין הקנין כלום וחוזר לדין לפניו׳ ג מי שנתחייב לחבירו שבועה בבד׳ ואמר לו השבע לי בחיי ראשך ואתן לך כל מה שתטעון אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו עד שיגמר הדין נגמר הדין ונשבע כמו שאמר לו אינו יכול לחזור בו וחייב לשלם וה״ה למי שנתחייב שבועת היסת והפכה אם קנו מידו או או אם נשבע זה שהפכה עליו אינו יכול לחזור בו

והה במי שלא היה חייב שבועה ואמר השבע לך
שבועה אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו
מידו אע"פ שקבל בב"ד חוזר עד שיגמר הדין וישבע׳

כג עד מתי נאמן הדיין לומר
לזה זכיתי ובו סעיף
אחד׳ א כל זמן שבעלי דינים עומדים לפני הדיין
נאמן לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי נסתלקו מלפניו אינו
נאמן אם אין בידו פסק דין ודוקא משורת הדין אבל
דין התלוי בטענות לא שייך בו נאמנות שלפי הטענות
יזכה הזוכה ובלבד שלא יסתור טענות הראשונות
וכל זה דוקא בדיין אחד אבל שנים נאמנים לעולם
ואפילו אם יש שני עדים שמכחישין אותם׳

כד שנזקקין לתובע תחלה ובו
סעיף אחד׳ א׳ אין
מזקקין אלא לתובע תחלה ואם צ"ל כמי דנתבענו אזקין
לו תחלה׳

כה דין שטעה מתי חוזר
ומתי משלם ובו ה׳ סעיפי״
א כל דיין שדן דיני ממונות וטעה אם טעה בדברים
הגלויים והידועים כגון דינים המפורשים במשנה או
בגמרא או בדברי הפוסקים חוזר הדין ודנין אותו כהלכה
ואם א"א להחזיר כגון שהלך זה שנטל הממון שלא כדין
למדינת הים או שהיה תנא או שטמא דבר הטהור
או שהורה בכשרה שהיא טריפה והאכילה לכלבים
וכיוצא בזה ה"ז פטור מלשלם אע"פ שגרם להזיק לא
נתכוון להזיק׳ ב טעה בשיקול הדעת כגון דבר
שהוא מחלוקת תנאים או אמוראים ולא נפסקה הלכה
כאחד מהם בפירוש ועשה כאחד מהם ולא ידע
שכבר פשט המעשה בכל העולם כדברי האחד אם
אם היה זה דיין מומחה ונטל רשות מריש גלותא
או שלא נטל רשות אבל אם קבלו אותו בעלי דינים
עליהם הואיל והוא מומחה חוזר הדין ואם א"א
להחזיר פטור מלשלם״ ג היה הטועה מומחה ב"ד
ולא נטל רשות ולא קבלו אותו ב"ד עליהם או שלא היה
מומחה אבל אם קבלו אותו ב"ד עליהם לדון להם בדין
וטעה בשיקול הדעת אם נשא ונתן ביד מה שעשה
עשוי וישלם מביתו ואם לא נשא ונתן ביד יחזור הדין
ואם א"א להחזיר ישלם מביתו׳ ד אבל מי שאינו
מומחה ולא קבלו אותו בעלי דינין אע"פ שנטל רשות
ה"ז בכלל בעלי זרוע ואינו בכלל הדיינים לפיכך אין
דינו דין בין לא טעה ובין טעה וכל אחד מבעלי דינים
אם ליתא חוזר ודן בפני ב"ד ואם טעה ונשא ונתן ביד חייב
לשלם מביתו וחוזר ולוקח מבעל דין שנתן לו שלא כדין
ואם אין לו להחזיר או שטמא או שהאכיל דבר המותר
ישלם כדין כל גורם להזיק שזה מתכוון להזיקו הוא׳
ה דין שטעה וחייב שבועה למי שאינו חייב בה ועשה פשרה
עם בעל דינו כדי שלא ישבע ואח"כ ידע שאינו בן שבועה
אע"פ שקנו מידו על הפשרה אינה כלום דקנין בטעות הוא
חוזר׳

כו שלא לדון בדיני גוים ובו
ד׳ סעיפים׳ א אסור
לדון בפני דייני גוים ובערכאות שלהם אפילו בדין שדנים
כדיני ישראל ואפילו נתרצו ב׳ בעלי דינים לדון בפניהם אסור
וכל הבא לדון בפניהם ה"ז רשע וכאלו חרף וגדף והרים יד
בתורת מרע"ה״ ב היתה יד הגוים תקיפה ובעל דינו אלם
ואינו יכול להציל ממנו בדייני ישראל יתבענו לדייני ישראל
תחלה אם לא רצה לבא נוטל רשות מב"ד ומציל בדיני גוים
מיד בעל דינו׳ ג המקבל עליו בקנין לדון עם חבירו
לפני הגוים אינו כלום ואסור לדון בפניהם ואם קבל
עליו שאם לא יבא לדון בפניהם יהיה עליו כך וכך מעות
אסור לילך לדון עמו לפני גוים וחייב ליתן מה שקבל עליו
לעניים ויש מי שאומר שאין ב"ד מוציאין ממנו אלא מודיעין
אותו שחל הנדר עליו׳ ד שטר שכתוב שיוכל לתבעו
בדיני הם ומותר אינו רשאי לתבעו בפניהם ואם מסר
השטר לגוי שיתבענו בפניהם חייב לשלם לו כל מה
שהפסיד יותר ממה שהוא חייב בדיני ישראל׳

כז שלא לקלל דיין ולא שום
מישראל ובו ב׳ סעיפים
א המקלל אחד מישראל בשם או בכנוי או באחד
מהשמות שקורין הגוים להקב"ה אם היה בעדים והתראה
לוקה א׳ משום לא תקלל חרש ואם היה הדיין לוקה עוד
אחרת משום לא תקלל וארור הוי לשון קללה׳ ב
אם לא היתה שם התראה או שקלל בלא שם ובלא
כנוי או שהיתה הקללה באה מכלל הדברים כגון שאמר
אל יהי פלוני ברוך לה׳ אינו לוקה אבל איסורא מיהו איכא
ואם חרף ת"ח מנדין אותו ואם רצו הדיינים להכותו מכת
מרדות מכין ועונשין אותו במה שירצו ואם חרף ע"ה
עונשין אותו כפי שהשעה צריכה׳ מי שנתחייב נדוי
מפני שהפקיר בב"ד ורצו ב"ד למחול על כבודם ולא נידוהו
הרשות בידם והוא שלא יהיה בדבר הפקר בכבוד התורה
כגון שהיו העם מבעטים בכבוד התורה ובדיינים הואיל
ופקרו העם בדבר צריכים לחזק ולענוש כפי מה שיראו להם״

הלכות עדות

לח כיצד מאיימין העדים ואין מקבלין בפני

שלא בעל דין ובו כ״ו סעיפים׃ א כל מי שיודע עדות לחבירו
וראוי להעידו ויש לחבירו תועלת בעדותו חייב להעיד
אם יתבענו שיעיד לו בין שיש עד אחר עמו בין שהוא
לבדו ואם כבש עדותו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים׃
ב אדם רשאי להחרים בכלל על כל מי שיודע עדות
לו שיבא ויעיד׃ ג אם גוי תובע לישראל ויש ישראל
יודע עדות לגוי נגד ישראל ואין עד אלא הוא והגוי תובענו
שיעיד לו במקום שדיני הגוים לחייב ממון על פי עד
אחד אסור להעיד לו ואם העיד משמתין אותו ואם
מתחלה ייחדו הגוי לישראל להיות עד איכא חילול השם
אם לא ייעיד לו׃ ד ישראל התובע לגוי וכופר ויש
לגוי עד אחד מותר להעיד לו אם יתבענו׃ ה ת״ח
שיודע עדות לישראל ותובעו שיעיד לפני ב״ד קטן ממנו
אם הוא עדות ממון אינו חייב לילך להעיד אבל אם יש
בו צד אפרושי מאיסורא חייב לילך ולהעיד וכל מי שיש
לו ראיה בעדים מטפל בהם להביאם לב״ד ואם ידעו ב״ד
שבעל דינו אלם וטען התובע שהעדים מפחדים
מבעל דינו לבא להעיד הרי ב״ד כופים את בעל דינו
שיביא הוא העדים וכל כיוצא בדברים או דנים בהם
לאלם׃ צריכין העדים לכתחלה להעיד מעומד ואם
העד ת״ח מושיבים אותו׃ ו צריכים הדיינים
לכתחלה להיותן יושבים בשעת קבלת העדות׃ צריכים
הדיינים שיבינו לשון העדים שלא ישמעו מפי התורגמן
ואם מבינים מה שהם אומרים אפילו אינם יודעים להשיב
מותר להעמיד תורגמן ביניהם׃ ז מאיימין על
העדים בפני הכל ומודיעין אותם כח העדות שקר וכושר
המעיד בה בעולם הזה ובעולם הבא ושהוא בזוי בעיני השוכרו׃
ח אח״כ מוציאים כל אדם לחוץ ומשיירים את
הגדול שבעדים ואומרים לו אמור היאך אתה יודע
שזה חייב אם אמר הוא אמר חייב אני לו או איש פל׳ שהוא
כשר ונאמן אמר לי שהוא חייב אם אמ׳ לו לא אמר
כלום עד שיאמ׳ שהוא בעצמו ראה שהלוה לו או שאמ׳
בפני הודה לו שהוא חייב׃ ט אח״כ מכניסין העד
השני ובודקין אותו אם העיד כמו חבירו נושאים ונותנים
בדבר וגומרין הדין׃ י אם העדים אומרים עדותן
מכוונת בלשון א׳ ממש יש לחוש שמשקרים ובענה

אחת כיונו לשונם וצריך לחקור ולדרוש אותם׃ יא
העדים ששלחו עדותן בכתב לב״ד אינו עדות דכתיב
על פי שנים עדים מפיהם ולא מפי כתבם׃ יב אותן
דיני ממונות בעדות שבשטר אע״פ שאין העדים קיימים
כדי שלא תנעול דלת בפני לוין כל זמן שזוכר האדם
יכול להעיד לעולם ואינו חושש שמא מתוך שנתיישן
הדבר הרבה אינו זוכרו על בריו׃ יג אפילו אינו
נזכר לעדות אלא מתוך הכתב שכשמסרוהו או כתבו
בפנקסו לזכרון דברים ושכח הדבר ואינו נזכר אלא
מתוך הכתב יכול להעיד והוא שאחר שראה הכתב
נזכר לדבר׃ יד וכן אם נזכר לדבר על ידי אחר
שהזכירו לו יכול להעיד אפילו היה המזכיר העד הב׳
אבל אם הבעל דין בעצמו מזכירו ונזכר לא יעיד ואם
העד ת״ח אף אם הבע״ד מזכירו שפיר דמי שודאי אם
לא היה נזכר לא היה מעיד׃ טו אין מקבלין עדות
שלא בפני בעל דין ואם קבלו אין דנין על פיו׃ טז היה
הבעל דין חולה או שהיו העדים חולים מקבלים שלא
בפניו ואם היו העדים מבקשים לילך למדינת הים ושלחו
לבעל דין ולא בא או שאינו מצוי בעיר הרי אלו מקבלים
עדות שלא בפניו׃ יז ראובן שתובע את שמעון ועדיו
במקום אחר יאמרו ב״ד לשמעון אם חפץ לילך למקום
העדים ויעידו בפניו ואם לאו יקבלו ב״ד שבמקום העדים
עדות שלא בפניו ויודיעו לב״ד שבמקום הבעלי דינין ויחתכו
ע״פ אותה קבלה׃ יח לא אמרו אין מקבלים עדים שלא
בפני בעל דין אלא בתובע שמביא עדים על תביעתו
אבל המביא עדים לפטור את עצמו מקבלין׃ יט
אין מקבלין עדות על קטן אפילו בפניו דכיון דקטן הוא
בפניו כשלא בפניו דמי ויתבארו פרטי דין זה בסי׳ מ״ק׃
כ אין שנים ראוים לקבלת עדות ואם קבלו לא עשו
כלום׃ כא קבלת עדות צריכה ג׳ מומחים יודעים הלכו׳
עדות כשר ופסול זהירין בקבלתן לכוין עדות כל אחד
כדתנן הוי זהיר בדבריך שמא מתוכן ילמדו לשקר
וכל המקבל עדות ואינו ראוי לדון כאלו קבל עדות שקר
ואינו ראוי לדון ע״פ אותו שטר׃ כב נכון למקבלי עדות
לפרש בשטר קבלת העדות מי הם העדים׃ כג אם
רצו הציבור לתקן שהשני סופרים מקבלים עדות ודנין
על פיהם וכן אם רצו שאם יפטר העד שהוזמן להעיד
עם הסופר שתעלה חתימת הסופר כשני עדים תקנתם
קיימת׃ כד מי שטוען שיש לו שני כיתי עדים
ואמר הכת האחת שאינם יודעים כלום לא הפסיד זכותו

ומביא כת שניה· אין מקבלין עדות אלא ביום ואם
קבלוהו בלילה אפילו היו צריכין דוחפין לילך למדינת
הים אין דנין על פי אותה הקבלה· כה אין מקבלים
עדות קודם שישיב הנתבע לתביעת התובע לפי
שאולי יודה הנתבע ולא יהיה צריך עדים ואטרוחי
ב״ד לא מטרחינן· כו אם קבלו עדים מעומד
מה שעשו עשוי ואם היו נסמכים על העמוד אפילו
לכתחלה מותר דסמיכה כישיבה ובקית׳ ישראל
שעכשיו נהגו להושיב העדים·

כט שלא יוכלו העדים לחזור ובו ג׳ סעיפי׳

א אחר שהעיד
העד בב״ד אינו יכול לחזור· כיצד אמר מוטעה הייתי
שוגג הייתי ונזכרתי שאין הדבר כן לפחדו עשיתי
אין שומעין לו אפילו נתן טעם לדבריו וכן אינו יכול
להוסיף בעדותו תנאי· אבל בדבר שמוכיחו שטעה
כגון שהזקיקוהו ב״ד להביא עדים שאינו רמאי והלך
והביאם והגלה הב״ד יודעים אתם בו שהוא רמאי
ואמרו העדים הין ואמר להם הבע״ד וכי אני רמאי
ואמרו לא אמרנו אלא שאינך רמאי שומעין לדבריהם
האחרונים משום דמסתמא אין אדם מביא על העיד
חובתו ובודאי טעו· וכן בכל טעות שהעדים מצוים
לטעות בו נאמנים הם בטעמם ואין בזה משום חוזר
ומגיד וכן אם אינו סותר עיקר דבריו הראשונים כגון
שהדברים סתומים וסובלים ב׳ פירושים אחד משני עניים
משמעות אחד קרוב ואחד רחוק כל שאנו יכולין לפרש
דברי העד כדי שלא תהא עדותו מוכחשת יש לנו לכון
דבריו כשם שיש לנו לתרץ דברי שני עדים הנראים
מכחישים זה את זה כדי שתהא עדותן מכוונת·
ב עדים שאמרו שקר העדנו נאמנים לגבי
עצמם וחייבים לשלם כל מה שגרמו להפסיד בעדותם·
ג אע״ג דלא דחינן אינה ראיה היכא דתדויהו כי הדדי
כי אמר לא ראיתי הוי כאומר לחבירו לא ראיתי והוי
ליה הכחשה·

ל אין עידי ממונות צריכין דרישה וחקירה וצריך להיות עדות שלם ובו יג סעיפים

א עידי דיני
ממונות חוץ מעידי הלואות אינם צריכין דרישה
וחקירה כיצד אמרו העדים בפנינו הלוה זה את זה
מנה בשנה פל׳ אע״פ שלא כוונו החדש ולא המקום שהלוה
בו ולא המנה אם היה ממטבע פל׳ או ממקום פל׳ עדותן
קיימת. ואם נראה לדיין שהדין מרומה צריך דרישה
וחקירה להוציא הדין לאמתו· ב אע״פ שאין עידי
דיני ממונות צריכין דרישה וחקירה אם הכחישו זה
את זה בדרישות או בחקירות עדותן בטלה ואם הכחישו
זה את זה בבדיקות עדותן קיימת כיצד אחד אומר
בניסן לוה ממנו והשני אומר לא כי אלא באייר או שאמר
האחד בירושלים והשני אומר לא כי אלא בלוד עדותן בטלה
וכן אם אמר האחד חבית של יין הלוהו והשני אומר של שמן
היתה עדותן בטלה שהרי הכחישו בדרישות אבל אם
אמר האחד מנה שחור של מעות הושחרו
והב׳ אומר מנה לבן היה זה אומר בעלייה העליונה היו
כשהלוהו והשני אומר בעליה התחתונה היו עדותן
קיימת. אפילו אמר האחד מנה הלוהו והשני אומר קנה
מנה וכן אם אמר האחד דמי חבית של יין יש לו בידו
ואומר דמי חבית של שמן משלם פחות שבשניהם
וכן כל כיוצא בזה· ג ראובן תבע משמעון
ומנה זהובים ומביא עדים א׳ אומר ראיתי שהלוהו
וא׳ מעיד על שוה או על ת׳ וא׳ על ת״ק אם העידו כל
אחד מהם בעדות מיוחדת כגון שאמר הראשון
בניסן משנה ראשונה והשני אומר בזמן אחר וכן
משלם תש ונשבע שבועת התורה על מאה ויגלגל
עליו השבע מאות שנשארו אבל אם העידו כולם
ביום א׳ בהכחשה אינו משלם אלא ק״ק וכן אם העידו
קתם דנין את הדבר במכחישין להקל שהמוציא מחבירו
עליו הראיה· ד עד שמעיד ראיתי דבר זה ופל׳
היה עמי ואותו פל׳ היה עמי ואותו פל׳ אומר לא ראיתי
ולא הייתי עמך אין זו הכחשה· ה מי שתבע את
חבירו שיש לו בידו ק״ק זוז בפקדון להשביחם לו והלה
כופר בכל ועד אחד מעיד ששמע שהיו ק״ן והוחזק
כפרן לאותו ממון ומשלם ק״ק· ו בדיני ממונות
אע״פ שלא ראו שני העדים המעשה כאחד עדותן
מצטרפת כיצד אמר האחד בפני הלוהו ביום פלוני
או בפני הודה לו ואמר העד האחד בפני הלוהו
ביום אחר או הודה לו הרי אלו מצטרפין וכן אם אמר
האחד בפני הלוהו והב׳ אומר בפני הודה לו או שאמר
הראשון בפני הודה לו והב׳ אומר אחר זמן הלוהו בפני
הרי אלו מצטרפין· ז אם דהלואה אחד הלואה
מצטרפין כשתבע ממנו שני מנים א׳ שהלוה לו
בא׳ בשבת והמנה הב׳ בשני בשבת אבל אם הלוה
מודה שלא הלוהו לו אלא מנה אחד חזינן אי איכא
למימר דטעי חד מינהו בזמנא דהלואה כגון שאמר

האחר בשני בחדש והא׳ אומר בשלישי בחדש דאיכא
למימר דתרוייהו אחד יומא מסהדי וטעו בעיבורא דירחא
מצטרפי לחיובו אחד מנה מסהדי ואי הוכר הדבר
דבתרי מנה מסהדי הא ודאי חד מנייהו שקרא הילכך
משתבע ליה שבועה דאורייתא ומפטר׃ ח׳ תבעו
ק׳ בשטר ואמר לו פרעתיך ומביא ב׳ עדים א׳ אומר
בניסן פרעו מנה והב׳ אומ׳ בתשרי מצטרפין ואם נעשה
השטר קודם ניסן מחזיקים בפחות ממנה וכן אם הודה
בפני א׳ שפרעו מנה בניסן והודה בפני השני שפרעו מנה
בתשרי או א׳ מעיד שפרעו מנה והב׳ מעיד לפני הודה
שפרעו מנה מצטרפין ולא יוכל המלוה לומ׳ פטרא׳
נינהו׃ ט׳ בדיני ממונות אין צריכין להעיד שני
עדים כאחד אלא יבא א׳ בפני ב״ד ושומעין דבריו היום
וכשיבא העד הב׳ לאחר זמן שומעים דבריו ומצטרפים
זה לזה ומוציאים בהם הממון׃ י׳ וכן אם היה עד
אחד בכתב ועד א׳ בע״פ מצטרפים ואם אמרו זה שלא
בתבעדותו אני קניתי מידו על דבר זה ולא בא המלוה
הזה ולא שאלמני לכתוב שניהם מצטרפים לעשות
המלוה בשטר ואינו יכול לומ׳ פרעתי׃ יא׳ העיד
הא׳ בב״ד זה והעד הב׳ בב״ד האחר יבא ב״ד אצל ב״ד
ויצרפו עדותן׃ יב׳ וכן אם העידו שני העדים
בב״ד זה וחזרו והעידו בב״ד אחר וחזרו והעידו בב״ד
שלישי יבא א׳ מכל ב״ד ויצטרפו לעשות ב״ד חדש לדון
עליה ששמעו אבל דיין שהעידו שנים לפניו אינו
מצטרף עם עד אחד מהשנים שהעידו לפניו׃ יג׳
צריך שיעיד כל אחד על דבר שלם אבל אם העידו
על חצי דבר אינו כלום כיצד באו והעיד על א׳ שהוא
גדול והעיד א׳ שראה לו שער אחד בימינו והב׳ בשמאלו
אינו כלום שכל א׳ לא העיד אלא על חצי הסימנים אפילו
העידו שנים בשער אחד ושנים בשני אינו כלום שהרי
כל כת לא העידה אלא על חצי דבר אבל אם העיד עד א׳
שראה שתי שערות בשמאלו מצטרפין וכל כיוצא בזה׃
עדות בידיעה שלא בראיה יתבאר בסי׳ ע׳ שיש מי
שאומ׳ דהוי עדות׃

לא דין הרבה כתי עדות ובו ל׳ סעיפים׃

א׳ שתי כתי עדים המכחישות זו את זו שבא עד אחד
מכת זו ועד א׳ מכת זו והעידו בעדות אחרת אין כאן
עדות שהרי בודאי א׳ מהם שקר באה כת זו בפני
עצמה והעידה עדות ובאה כת זו והעידה עדות
אחרת בפני עצמה מקבלים כל אחת מהם בפני
עצמה׃ ב׳ מלוה שיש לו על לוה א׳ שני שטרות
אחד במנה וא׳ בק׳ וכפר הלוה בשני שטרות וכת אחת
משלו חתומה בשטר זה וכת שניה חתומה בשטר זה אם
הוציאן כאחד לא ישלם אלא מנה וישבע על השאר בנקיטת
חפץ ומוציאין שטר שנלקח מידו וקורעים אותו ואם הוציא
שטר א׳ בלבד גובה אותו ואם אח״כ הוציא השטר השני
גובה אותו׃ ג׳ שני מלוים שהוציאו כל א׳ שטר על לוה
שלו הכתות חתומים בו כל כת בשטר א׳ והלוה כופר
בשניהם זה נשבע ונוטל ואפילו כתוב נאמנות בשטרות
דיכול לישבע׃ ג׳ מלוה אחד שהוציא על שני
לווים אם הוציאם כאחד ישבע כל אחד היסת ויפטר
ואי מודי חד מינהו יגבה ממנו מבע׳ חורי ואם הוציא שטר
אחד גובה בו ואח״כ מוציא השטר השני וגובה בו׃ ד׳
מי שהביא עדים והוכחשו מתוך עדותן ואח״כ הביא
עדים אחרים על אותה תביעה והוכחשו וכן עד מאה
כת ואח״כ הביא עדים אחרים ונמצאת עדותן מכוונת
דנים על פיהם אבל שטר שבאו שנים ואמרו ממנו
של זייף שטר זה אע״פ שנתקיים השטר בחותמיו אין
גובים בו לעולם אע״פ שבאו עידי השטר והעידו הם
בעצמם על כתב ידם׃

לב המודה בפני עדים ואומר משטה אני בך ובו ב׳ סעיפים׃

א׳ אם אמר ראובן בפני עדים שהוא חייב לשמעון מנה
לא יעידו בב״ד סתם שהודה בפניהם שהוא חייב לראובן
מנה אלא יאמרו דברים כהוייתן לפי שאפשר לו להפטר
בטענות משטה אני בך או בטענות שלא להשביע אחר
עצמי נתכוונתי על הדרך שיתבאר בסימן פ״א וב״ד יבחינו
הדברים אם הם כענין שיועילו טענות אלו או לאו׃ ב׳
השוכר עידי שקר להוציא מנה מראובן לשמעון פטור
מדיני אדם וחייב בדיני שמים׃

לג פסולי עדות מחמת קורבה ואשה ועבד ובו ט״ו סעיפים׃

א׳ כל הפסולים לדין פסולים להעיד
חוץ מאוהב ושונא שכשרים להעיד אע״פ שפסולים
לדון׃ ב׳ אלו הם הפסולים האחים זה עם זה בנין
האחים בנין מן האב הרי הם ראשון בראשון ובניהם זה עם
זה שני בשני ובני בניהם זה עם זה שלישי בשלישי ואנשים
שלישי בראשון כשר וכ״ש שלישי בשני אבל שני בשני
וכ״ש שני בראשון שניהם פסולים לפיכך האב עם בן
בנו פסול ועם בן בן בנו שהוא רביעי ממנו כשר מפני

שני

121

שהוא שלישי בראשון מפני שאב ובנו ראשון בראשון
כמו אח ואחיו וכן הדרך בנקבות כיצד שתי אחיות
או אח ואחותו בין מן האם בין מן האב הרי הם ראשון
בראשון בניהם זה עם זה בין זכרים בין נקבות שני בשני
בני בניהם או בנות בנותיהם שלישי בשלישי ואפילו שלישי
בראשון פסול׳ ג כל אשה שאתה פסול לה אתה
פסול לבעלה שהבעל כאשתו וכל בעל שאתה פסול
לו כך אתה פסול לאשתו שהאשה כבעלה ולדברי
הפוסקים שלישי בראשון מכשירים באשתו מפני שהוא
מופלג׳ ד כל שתי נשים שהן זו עם זו שני בשני
בעליהם מעידים זה לזה דתרי בעל כאשתו דשני בשני
לא אמרינן אבל אם הי׳ ראשון בראשון כגון שלקח זה
אשה וזה בתה וכן בעלי שתי אחיות פסולים זה לזה
דאמרינן בהו תרי בעל כאשתו ואף בראשון בשני
אמרינן זו תרי בעל כאשתו שכשם שהוא פסול להעיד
לבעל בת אחות אשתו כך הוא פסול להעיד לבעל בת
אחות אשתו אבל מעיד לבן בעל אחות אשתו שיש
לו מאשה אחרת וי״א דבראשון בשני לא אמרינן תרי
בעל כאשתו׳ ה כל איש שאין אתה מעיד לו
מפני שהוא בעל קרובתך הרי אתה מעיד לשאר קרוביו
כגון בנו ואחיו וכן כל אשה שאין אתה מעיד לה מפני
שהיא אשת קרובך הרי אתה מעיד לשאר קרוביה׳
ו אבי חתן ואבי כלה מעידין זה לזה׳ ז אחי
האח מן האם מעידין זה לזה שהרי אין ביניהם קורבה
כלל׳ ז האיש עם אשתו כראשון בראשון לפיכך אינו
מעיד לא לאביה ולא לאשת בנה ולא לבתה ולא לבעל
בתה ולא לאחיה ולא לאמה ולא לבעל אמה ולא לאשת
אביה׳ ח הארוס פסול להעיד לארוסתו אבל אם
העיד לקרוביה אין פוסלין אותה עדותו׳ י זה שפסלה
תורה עדות הקרובים לא מפני שהם בחזקת אוהבים
זה את זה שהרי פוסלין להעיד לו בין לזכותו בין לחובתו
ואפילו משה ואהרן אינם כשרים להעיד זה לזה אלא
גזירת הכתוב היא׳ יא הגרים אין להם קורבה אפילו
באחים תאומים שנתגיירו מעידים זה לזה דגר שנתגייר
כקטן שנולד דמי׳ יב כל מי שאין אתה מעיד לו
מפני שהוא בעל קרובתך אם מתה אשתו אע״פ שהניח
לו בנים הרי זה נתרחק וכשר׳ יג היה יודע לו בעדות
עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו פסול לו וכן אם
ידע העדות בשעה שלא היה חתנו ונעשה חתנו ומתה
בתו מאחר שתחלתו וסופו בכשרות אע״פ שנפסל

בנתים כשר׳ יד שכיב מרע שצוה בפני עדים קרובים
לו ורחוקים ממנו אין הצוואה כלום כיון שהיו קרובים
בשעה שנמסר להם העדות וי״א מי שמכשיר׳ טו
בפיסול ממון לא בעי תחלתו וסופו בכשרות שאם היה
נוגע בדבר בשעת ראיית העדות מפני שהיה לו הנאה
בדבר יכול להסתלק בענין שלא יהיה לו הנאה בדבר ויעיד׳
טז עדים הקרובים לערב פסולים ללוה לשאם הלוה בא
ליפטר בטענת כפירה והם מעידים עליו שלוה או אם
טוען שפרע והם מעידים עליו שהודה שלא פרע׳
יז העדים שקרובים זה לזה או שקרובים לדיינים
פסולים׳ יח אם הקהל מינו עדים ותקנו שלא ישגיחו
שום עדות זולתם כשרים להעיד אפילו לקרוביהם כיון
שקבלום עליהם׳

לד עדים הפסולים

מחמת עבירה ובו ל״ה סעיפים׳ א
פסול לעדות ואפילו עד כשר שיודע בחבירו שהוא רשע
ואין הדיינים מכירים ברשעו אסור לו להעיד עמו ואע״פ
שהיא עדות אמת וה״ה עד שהוא כשר שהוא יודע
בעדות לחבירו וידע שהעד השני שעמו עד שקר
שאסור לו להעיד׳ ב איזהו רשע כל שעבר
עבירה שחייבין עליה מלקות וא״צ לומר אם חייבין עליה
מיתת ב״ד לא שנא אם עבר לתיאבון לא שנא אם עבר
להכעיס׳ ג היתה העבירה שעבר מדרבנן
פסול מדרבנן׳ ד קוברי המת ביום טוב ראשון
כשרים אפילו נדו אותם ושנו בדבר כשרים מפני
שסוברים שמצוה הם עושים ושלא נדו אותם אלא [illegible]
ה העובר על השבועה אחד שבועת שוא ואחד
שבועת שקר שלממון וביטוי פסול ואפילו עובר על
חרם שהחרימו הקהל וי״א שאינו נפסל אלא דוקא בשבועה
דלשעבר דבשעה שיצתה שבועה מפיו יצתה לשקר
אבל בשבועה דלהבא כגון שלא אוכל ואכל לא׳
ו טבח שיצתה נבילה או טריפה מתחת ידו
פסול לעדות׳ ז גנב וכן גזלן פסולין לעדות
מעת שגנבו או גזלו ואע״פ שהחזירו עד שיעשו
תשובה׳ ח עד זומם אע״פ שהוזם בעדות
ממון ושלם פסול מן התורה לכל עדות ומאימתי
הוא נפסל מעת שהעיד בב״ד אע״פ שלא הוזם על
אותה עדות אלא לאחר כמה ימים׳ ט אין עדי
השטר נעשין זוממין עד שיאמרו בב״ד שטר זה
בשמנו כתבנוהו ולא איחרנוהו אבל אם לא אמרו
כן אע״פ שזממו שלשטר באחד בניסן בירושלים וכו׳

עדים והעידו שעדי השטר היו עמהם בבבל ביום זה
השטר כשר והעדים כשרים שא״א שכתבוהו ואיחרוהו
וכשהיה בירושלים בא בחדר כתבו שטר זה שם ואיחרו
זמנו וכתבו זמנו בעסק ואם אמרו בזמנו כתבנוהו והוזמו
אם יש שם עדים שיודעים שחתמו על זה השטר או עדים
שראו זה השטר וחתימת ידם בו ביום פלוני שהוזמו נפסלו
למפרע מיום שנודע שחתמו על השטר שהעדים החתומים
הרי הם כמי שנחקרה עדותן בב״ד בעת החתימה אבל אם
אין עדים שראו עדותם ולא ראו השטר מקודם אינם נפסלים
אלא מעת שהעידו בב״ד שזה כתב ידם ואמרו בזמנו כתבנוהו
ואפשר שמיום זה שהעידו בב״ד בו ביום חתמו על השטר
שיש לו כמה שנים והם שקרו ואמרו בזמנו כתבנו׃
י המלוה ברבית פסול א׳ המלוה וא׳ הלוה אם ברבית
קצוצה פסולים מן התורה ואם ברבית אחר פסולים מדב׳
ריהם׳ יא המלוה מעות יתומים אפילו ברבית
קצוצה לא נפסל משום דסבר מצוה קא עבידנא להרויח
נכסי היתומים׳ יב עד החתום בשטר שמת והעידו
עליו שהלוה לישראל ברבית קצוצה אם הוא מפורסם שהוא
אפוטרופוס או סנטר שלגוי תולין דשלגוי הלוה ברבית
וכן אם הוא אפטרופוס ליתומים תולים בשליתומים
אבל באינו מפורסם אין תולין בכך עד שיתברר׃ אם
העידו שתולים על אדם שמוחזק בכשרות שהלוה
ברבית לא נפסל שתולים לומר בדרך שאין איסור הלוה
או שהיה טועה וסבור שאין איסור בדרך ההוא׳
יג העובר על גזל שלדבריהם פסול מדבריהם כיצד
החמסנים והם הלוקחים קרקע או מטלטלין שלא ברצון
הבעלים אע״פ שנותנים הדמים וכן הרועים אחד רועי
בהמה דקה ואחד רועי בהמה גסה שלעצמם הרי הם
פסולים שחזקתם פושטים ידיהם בגזל ומניחים בהמתם
לרעות בשדות ובפרדסים שלאחרים׳ יד המוכסים
סתמם פסולין מפני שחזקתן ליקח יותר מהקצוב להם
בדין המלכות אבל גבאי מנת המלך סתמם כשרים
ואם נודע שלקחו אפילו פעם אחת יותר מהראוי להם
לגבות פסולים׳ טו אריס שלקח דבר מועט
מהפירות שבכרי ביומי ניסן ויומי תשרי קודם שתגמ׳
מלאכתן אע״פ שלקח שלא מדעת בעל השדה אינו
גנב וכשר לעדות שאין בעל השדה מקפיד עליו וכן
כ״ב׳ טז מפריחי יונים בישוב פסולים מפני
שחזקתן שגוזלים יונים שלאחרים וכן סוחרי שביעית
והם בני אדם שיושבים בטלים וכיון שבאה שביעית
פושטים ידיהם ומתחילים לישא וליתן בפירות שחזקת
אלו שהם אוספים פירות שביעית ועושין בהם סחורה
וכן משחק בקוביא והוא שלא תהא לו אומנות אלא הוא
הואיל ואינו עוסק בישובו שלעולם ה״ז בחזקת שאוכל
מן הקוביא שהיא אבק גזל ולא בקוביא בלבד אמרו אלא
אפילו משחקים בקליפי אגוזים וקליפי רמונים וכן לא יונים
בלבד אמרו אלא אפילו משחקים בבהמה וחיה ועוף
ואומרים כל הקודם את חבירו או כל הנוצח את חבירו
יטול בעליו שניהם וכל כיוצא בשחוק זה והוא שלא
תהיה לו אומנות אלא שחוק זה ה״ז פסול וכל אלו הפסולים
מדבריהם׳ יז מי שאינו לא במקרא ולא במשנה
ולא בדרך ארץ ה״ז בחזקת רשע ופסול לעדות מדבריהם
לפיכך אין מוסרין עדות לע״ה ואין מקבלין ממנו עדות
אלא אם כן הוחזק שעוסק במצות ובגמילות חסדים
ונוהג בדרכי הישרים וכל מי שמקבל עדות לע״ה קודם
שתהיה לו חזקה זו או קודם שיבואו עדים ויעידו שהוא
נוהג במצות ובדרך ארץ ה״ז הדיוט ועתיד ליתן את הדין
שהרי מאבד ממון שלישראל ע״פ רשעים׳ יח הבזויים
פסולין לעדות מדבריהם והם האנשים שהולכים ואוכלים
בשוק בפני כל העם וכגון אלו שהולכים ערומים בשוק בעת
שהם עסוקים במלאכה מגונה וכיוצא באלו שאין מקפידים
על הבושה שכל אלו חשובים ככלב ואין מקפידים על עדות
שקר ומכלל אלו המקבלים צדקה מהגוים בפרהסיא אע״פ
שאפשר להם שיזונו בצנעה מבזים עצמם ואינם חוששים
כל אלו פסולים מדבריהם׳ יט כותי ועבד פסולים
לעדות׳ כ השונא לחבירו וא״ל בפני רבים לך ואמסור
ממונך פסול לעדות׳ כא ממזר ופצוע דכא וכרות שפכה
וערל שמתו אחיו מחמת מילה כשרים לעדות׳ כב
המוסרים והאפיקורסים והמומרים פחותים מהגוים
ע״ג ופסולים לעדות׳ כג הפסול מן התורה שהעיד
עדותו בטלה אע״פ שלא הכריזו עליו בבתי כנסיות ובבתי
מדרשות והפסול מדבריהם מעידות שהעיד קודם שהכריזו
עליו כשרים׳ כד כל מי שהעידו עליו שעבר עבירה
פלונית אע״פ שלא התרו בו שהרי אינו לוקה פסול והוא
שעבר על דברים שפושטו בישרא׳ שהם עבירה אבל אם
ראוהו עובר על דבר שקרוב העושה להיות שוגג צריכים
להזהירו ואח״כ יפסל כיצד ראוהו קושר או מתיר בשבת
צריכים להודיעו שזה חילול הש״ם שבת מפני שרוב העם
אינם יודעים זה וכן אם ראוהו עושה מלאכה בשבת או
ביו״ט צריכים להודיעו שהיום שב״ת שמא שוכח הוא וכן המשחק

בקוביא תמיד או שנעשה מוכס או גבאי שמוסיף לעצמו
צריכים העדים להודיעו שהעושה דבר זה פסול לעדות
שרוב העם אינם יודעים דברים אלו וכן כל כיוצא בזה׃
לה אין אדם נפסל בעבירה על פי עצמו אלא ע״פ עדים
שיעידו עליו שאין אדם משים עצמו רשע׃ כו לוה
שהעיד על המלוה שהלוה לו ברבית ויש עד אחד עמו
מצטרפין לפסלו אע״פ שעושה עצמו רשע פלגינן דיבורא
ומאמינין אותו לגבי המלוה ולא לגבי עצמו וכן אם העיד
שפלוני רבעו אפילו לרצונו או שבא על אשתו או שרבע
שורו הוא וא׳ מצטרפין לפסלו׃ כז יש אומרים שהמשבע
להכחיש העד העד ואותו שנשבע לו מצטרפין להעיד
עליו לפסלו ויש חולקים׃ כח שנים שהעידו באחד
שהוא פסול באחת מאלו העבירות ובאו שנים והעידו שחזר
בו ועשה תשובה או שלקה הה״ז כשר אבל אם באו שנים
והכחישום ואמרו לא עשה עבירה זו ולא נפסל הה״ז ספק
פסול לפיכך לא יעיד ואין מוציאין ממון בעדותו ולא ידון
עד שיודע שעשה תשובה׃ כט כל מי שנתחייב
מלקות כיון שלקה בב״ד חוזר לכשרותו אבל שאר פסולי
עדות שהם פסולים משום ממון שחמסו או גזלו אע״פ
ששלמו צריכין תשובה והרי הם פסולין עד שיודע שחזרו
בהם מדרכם הרעה מאימתי חזרת מלוה ברבית
משיקרעו שטרותיהם מעצמם ויחזרו בהם חזרה גמורה
שלא ילוו ברבית אפילו לגוי וצריך להחזיר כל מה
שלקח ברבית לבעלים ואם אינו יודע ממי לקח צריך
לעשות בו צרכי רבים׃ ל מאימתי חזרת מפריחי יונים
משישברו הכלים שצדים בהם ויחזרו בהם חזרה גמורה
שאפילו במדבר לא יעשו׃ לא מאימתי חזרת
המשחקים בקוביא משישברו פספסיהם ויחזרו בהם
חזרה גמורה שלא יעשו אפילו בחנם׃ לב מאימתי
חזרת סוחרי שביעית משתגיע שביעית ויבדקו ולא
חזרת דברים בלבד אלא כותב אני פל׳ בפל׳ כנסתי ק״ק
זוז מפירות שביעית והרי הם נתונים במתנה לעניים׃
לג מאימתי חזרת המועל בשבועה משיבא לב״ד שאין
מכירין אותו ויאמר להם חשוד אני על או יתחייב שבועה
בב״ד שאין מכירין אותו בממון חשוב וישלם ולא ירצה
לישבע׃ לד חזרת טבח שהיה בודק לעצמו
ומוכר ויצתה טריפה מתחת ידו שילבש שחורים
ויתכסה שחורים וילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר
אבידה בדבר חשוב או יוציא טריפה מתחת ידו
בדבר חשוב׃ לה חזרת עד זומם שילך למקום

שאין מכירין אותו ונתנו לו ממון חשוב להעיד שקר
ולא רצה׃

לה פסול סומא וחשו[ט]

ובו י״ד סעיפים׃

א קטן פסול להעיד אפילו היה נבון וחכם עד שיביא ב׳
שערות אחר י״ג שנה גמורות ואם שהו מלבדין אחר
זמן שהיה לו י״ג שנה ובדקוהו ומצאו לו שתי שערות
הרי הוא בחזקת גדול משעה שהיה לו י״ג שנה ואם
נתמלא זקנו אינו צריך בדיקה׃ ב הגיע לעשרים
שנה ולא הביא שתי שערות ונולדו בו סימני סריס
הרי הוא גדול ויעיד ואם לא נולדו בו לא יעיד עד רוב
שנותיו׃ ג בן י״ג שנה ויום אחד שהביא ב׳ שערות
ואינו יודע בטיב משא ומתן אין עדותו עדות בקרקעות
אבל במטלטלין עדותו עדות׃ ד מי שהיה יודע
בעדות כשהוא קטן והעיד בה כשהוא גדול אינה עדות
ויש דברים שסומכים בהם על עדות שמעיד כשהוא
גדול שראה בקטנו ואלו הם נאמן לומר כתב זה שנכתב
שכבי או שלחתי וי״מ דעל כתב שלו אינו נאמן אבל
על של אחרים׃ ה ונאמן לומר זכור אני כשהמשתה
שנעשה לזה מנהג הבתולות כשנשאת ונאמן לומר המקום
הזה בית הפרס׃ ו ונאמן לומר עד כאן היינו באים
בשבת ונאמן לומר שהיה פל׳ יוצא מבית הספר לטבול
לאכול תרומתו לערב ושהיה חולק עמנו תרומה ושהיו
מוליכים חלה ומתנות לפל׳ כהן על ידי עצמו ושאמר
לי אבא משפחה זו כשרה משפחה א׳ פסולה׃ ז
וכל אלו אם גוי או עבד ראה אותם והעיד אחר שנתגייר
ונשתחרר אינו נאמן׃ ח שוטה פסול ולא שוטה
שהוא הולך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד
אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת
תמיד בדבר מהדברים אע״פ שהוא מדבר ושואל
כענין בשאר הדברים הה״ז פסול ובכלל שוטים יחשב׃
ט הנכפה בעת כפייתו פסול ובעת שהוא בריא
כשר ואז הנכפה מזמן לזמן או הנכפה תמיד בלא
עת קבוע והוא שלא תהיה דעתו משובשת תמיד
שהרי יש נכפים שגם בעת בריאותם דעתם מטורפת
וצריך להתישב בעדות הנכפים הרבה׃ י
הפתאים ביותר שאין מכירין דברים שסותרים זה
את זה ולא יבינו ענין הדבר כדרך שמבינים שאר
ע״ה וכן המבוהלים והנחפזים בדעתם והמשתגעים
ביותר הרי אלו בכלל השוטים ודבר זה לפי מה
יא שיראה לדיין שא״א לכוין הדעת בכתב׃

חרש פסול א׳ מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר
ודעתו נכונה מפני שצריך להעיד בב״ד בפיו ושיהיה ראוי
לשמוע דברי הדיינים והאיום שמאיימים עליו וכן אם
נשתתק אע״פ שנבדק כדרך שבודקים לענין גיטין ונמצאת
עדותו מכוונת והעיד בפנינו בכתב ידו אינו עדות כלל חוץ
מעדות אשה לפי שבעגונה הקילו׳ יב׳ סומא בשתי
עיניו אע״פ שמכיר הקול והאנשים ומכוונת דעתו פסול׳
יג׳ היה חרש או שוטה או סומא שנמסרה לו העדות
וכ״א בשעת העדאת העדות א׳ על פי שבאמצע
נתחרש או נשתטה או נסתמא מאחר שתחלתו וסופו
בכשרות כשר׳ יד׳ אשה פסולה וטומטום ואנדרו׳
גינוס פסולים מספק וכל מי שהוא ספק כשר ספק
פסול הרי הוא פסול׳

לו
רבים שהעידו ונמצא אחד מהם קרוב או פסול ובו ב׳ סעיפים׳

א׳ עדים רבים שנמצא
אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה׳ בד״א בזמן
שנתכוונו כולם להעיד אבל אם לא נתכוונו כולם
להעיד תתקיים העדות בשאר וכיצד בודקים הדבר
אומרים להם ב״ד כשראיתם דבר זה באתם כדי להעיד
או כדי לראות בלבד כל מי שאמר להעיד באתי
מפרישים אותו אם נמצא בזו שנתכוונו להעיד קרוב או
פסול עדותן בטלה ואם היו כל העדים כשרים אחד
שנתכוון להעיד וא׳ שלא נתכוון להעיד וראה הדבר וכיון
עדותו מותרין הדין ע״פ עדותו וי״א שאפילו כיון לראות
כדי להעיד אינו פוסל אא״כ בא לב״ד והעיד דתלתי בענין
כיון לראות כדי להעיד ובא לב״ד והעיד ואם הזמין
התובע עדים כשרים ועמדו שם קרובים ופסולים אפי׳
נתכוונו להעיד והעידו לא נתבטל עדות הכשרים וכן
כשאדם צריך לעדות ומצוה להאחרים כל מי שיודע
לו עדות שיבא ויעיד והעידו כשרים ופסולים לא
נתבטלה עדות הכשרים שלא היתה כוונתו אלא
בראויים בלבד׳ ב׳ אם העד קרוב עם רחוק
ואין הרחוק יודע בקורבתו שלה י״א שעדות הרחוק
כשר׳ ומחייבו שבועה ונאמן לומר שלא הכיר בקורבתו
והוא שאינו רגיל אצלו אינו נאמן וי״א שאפילו על זה
חוזר שאפילו לא הכיר בקורבתו נתבטלה עדות הרחוק׳

לז׳ הפסולים מחמת הנאה ובו כב׳ סעיפים׳

א׳ כל עדות שיש לאדם הנאה בה פסול להעיד לפיכך
קרקע שלשנו שותפים ובא האחד להוציאה מתחת
האחר לומר שאותו שמכרה להם גזלה ממנו אין שותפו
מעיד לו עליה לפסול עידי המערער ואפילו על חלק
השותף לא יועיל עדותו אא״כ סלק עצמו ממנה וקנו
מידו שנתנו לשותף ואפלו לא סלק עצמו עד לאחר
הערעור מהני וצריך שיקבל עליו שאם יבא בא ויטרפנה
מיד השותף ישלם לו דמיה וצריך להתנות שאם יבא
לחטפה ממנו בטענות אחרות לומר שהיתה גזולה בידו
וכיוצא בזה שאינו מקבל אחריות אבל אם אין המערער
טוען אלא על חלק השותף בלבד כגון שטוען שמכרה לו
השותף יכול להעיד לו שאז אינו נוגע בעדות כלל׳
ב׳ העורר על השדה אם יש בה פירות אין האריס מעיד
לו עליה שהרי רוצה האריס להעמידה ביד בעליה כדי
שיטול חלקו בפירות ואם אין בה פירות מעיד׳ ג׳ עדים
שהודו שיש להם חלק באותו חוב שהעידו כבר עליו אין
באותה הודאה ממש׳ ד׳ ראובן תבע לשנים שהלוה
להם וכפר אחד והודה השני שהוא וחבירו אם אותו ממון
לקחו בשותפות אינו נאמן על חבירו והוא לבדו יתחייב
בכל׳ ה׳ המוציא שטר חוב על חבירו שלשה וטענו
כולם פרענו אם כל אחד מהם חייב׳ זהובים לעצמו
ואין לחבירו בהם שותפות עדותו כשירה על חבירו׳
ו׳ אם טען אחד מהשותפים דבר שהוא חובה לו
ולחבירו נאמן בא עד אחד לחייב שבועה את חבירו
ולפטור משבועה את שכנגדם ואם שותפים בחובתם
נאמנים לחייב את חביריהם׳ ז׳ המוכר שדה לאחד
מהאחוזמים בו שפיר דמי׳ ח׳ פשרנים או דיינים או
אפטרופוסים כשרים להעיד׳ ט׳ הגזברים כל זמן
שאין להם ולא לקרוביהם שום זכות בנכסי ההקדש ולא
בפירותיהם כשרים להעיד׳ י׳ כל היכא דהשתא אינו
נוגע בעדות אע״פ שאם יתעשר יהנה בעדותו כשר
להעיד׳ יא׳ ראובן שיש לו שט״ח על שמעון ונתנו ללוי
בכתובה ומכירה והיה שמעון מעידי המתנה פסול׳
יב׳ השוכר אם לקח בידו השכירות ואח״כ מי שיתקיים
קרקע זה בידו יטול ה״ז מעיד למשכיר ואם כבר נתן
השכירות לבעל הקרקע אינו מעיד לו שאם תצא הקרקע
למערער חייב לשלם השכירות וה״הדיי״ לשוכר פעם
אחרת ואם לקח המשכיר דמי השכירות והחזירו לשוכר
כדי שיתנהו למי שיזכה בדין ה״ז מעיד לו׳ יג׳ לוה
שבא נערער עליו להוציא קרקע שלו מידו אם לא ישאר
בידו קרקע אחר כנגד החוב שיש למלוה עליו אין המלוה

והערב יכולין להעיד לו להעמידה בידו ואם ישאר בידו
קרקע אחד כנגד החוב יכולים להעיד לו׃ יד׳ לוקח
ראשון מעיד ללוקח שני שלקח אחריו להעמידה בידו
והוא שתשאר למוכר שדה אחרת בת חורין כנגד דמי
שדה זו שללוקח ראשון או שתשאר שדה אחרת ביד
לוקח שני׃ טו׳ ראובן שמכר שדה לשמעון שלא
באחריות ובא יהודה לערער על שמעון להוציאה מתחת
ידו אין ראובן מעיד לו עליה אע״פ שאין עליו אחריות
הרי הוא רוצה שתעמוד ביד שמעון כדי שיבא לה שלראובן
ויטרפנה בחובו ולא יהיה לוה רשע ולא ישלם׳ יז׳
ראובן שמכר פרה או טלית לשמעון שלא באחריות ובא
יהודה לערער להוציאה מתחת ידו של שמעון בטענה
שקנאה מגזלן יכול ראובן להעיד לו שאין בזה לו שום
הנאה שתשאר בידו שאפילו יבא לה אינו יכול לטרפה
שאין לה טורף ממטלטלים אפילו עשאם לו אפותיקי
ובזמן הזה אפילו שעבד עליו מטלטלין אגב קרקע
אינו טורף ממטלטלין שמכר׳ יז׳ ראובן שגזל
טלית או שדה משמעון ובא יהודה לערער על ראובן
ואמר שדה זו או טלית זו שלי היא אין שומעין לו יכול
להעיד שאין זה השדה והטלית שליהודה שהרי שמעון
רוצה להעמיד שדה זו או טלית זו ביד ראובן מפני
שאפשר שנוח לו להוציאה מיד ראובן יותר מלהוציאה
מיד יהודה׳ וכן אם מכר ראובן השדה הגזולה או הורישה
ללוי ובא יהודה לערער על לוי אין שמעון מעיד שאינה
שליהודה ואם מכר הטלית הגזולה ללוי ונתיאש שמעון
ממנה ובא יהודה לערער אם מת ראובן שמעון מעיד
עליה שאינה שליהודה׳ קנאה הלוקח ביאוש ושנוי רשות
וכבר מת ראובן הגזלן ואין לו ממי ליטול דמיה אבל אם
עדין ראובן קיים אין שמעון מעיד אף על הטלית שהנאה
היא לו שלא תעמוד ביד יהודה כדי שיבא לה ראובן
גזלה וישלם דמיה וכן אם היתה הטלית ביד יורשי ראובן
אין שמעון מעיד עליה מפני שסופה שאם תעמוד
ביד היורש לחזור לו וכן לכ״ב׳ ואפלו בשמת רוקא שלא
הניח אחריות נכסים אבל אם הניח אחריות נכסים חייב
ונמצא שזה נוגע בעדות והא דאנן דידקינו רבנן לגבות
למגבי אפילו ממטלטלי דיתמי אע״פ שמת הגזלן ולא
הניח אחריות נכסים אין הנגזל מעיד לו דאכתי נוגע
בעדות הוא׳ יח׳ בני העיר שבא מערער לערער
עליהם במרחץ או ברחוב שלעיר אין א׳ מבני העיר
מעיד זה ולא דן עד שיסלק עצמו בקנין גמור׃ יט׳ בדבר

בני העיר שנגנב ספר תורה שלהם הואיל ולשמוע בו הן עשוי שהוא לסלק עצמו ממנו אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר וכן כל כיוצא בזה׃
כ׳ האומר תנו מנה לעניי עירי אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר בזה כשהיו העניים סמוכים עליהם ופוסקים עליהם צדקה אפילו אמרו שנים מאותה העיר אנו נותן הדבר ואין נוגע עלינו ונעיד אין שומעין להם שהנאה הוא להם שיתעשרו העניים האלו הואיל והם סמוכים על בני העיר וכן כל כיוצא בזה׃
כב׳ דברים אלו תלויים בדעת הדיין ועוצם בינתו שיבין עיקר המשפטים וידע דבר הגורם לדבר אחר ויעמיק לראות אם ימצא לזה העד צד הנאה בעדות זו אפילו בדרך רחוקה ונפלאה ה״ז לא יעיד וכן לא יהיה דיין בדבר׃ כג׳ עכשיו נהגו לקבל עדים מהקהל על תקנותם והסכמתם ועל החרמות ועל כל עניניהם ובשרים אפלו לקרוביהם כיון שקבלו עליהם׃

לח׳ קצת דיני הזמה

ובו סעיף א׳

שנים שהעידו באחד שחייב לפלוני מנה ובאו שנים והזימום הפטור עדים שהעידו בכל בא שחייב לחבירו מנה ואח״כ אמרו שקר העדנו עדותם קיימת דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אבל נאמנים לגבי עצמם לשלם לו כל מה שהפסידו

לט׳ הלכות הלואות כותבין שטר ללוה בלא מלוה ועל אידה הודאה

כותבין ובו י״ג סעיפים׳ א׳ המלוה את חבירו בעדים אין כותבים עדותם ונותנים למלוה שלא יחזרו למלוה ע״פ עדות בשטר עד שיאמר להם הלוה כתבו שטר וחתמו ותנו לו אע״פ שאמר להם כן צריכים להמלך בו אחר שחתמו בשטר ואח״כ נותנים השטר ביד המלוה וי״א שאינם צריכין להמלך בו׃ ב׳ המלוה את חבירו בעדים או שהודה בפני עדים שהוא חייב לו נקרא מלוה על פה ואינו גובה מה משועבדים והמלוה את חבירו בשטר אפלו לא כתב אחריות דקי״ל אחריות טעות סופר הוא ואם יש עדים שקנו מידו אפילו לא נכתב גובה ממשועבדי׳ ג׳ בלא כשלא קנו מידו אבל אם קנו מידו שהוא חייב לו מנה הרי או כותבין ונותנין אע״פ שלא אמר

להם כתבו שסתם קנין לכתיבה עומד ואפילו כשתהה
זמן מרובה ואח"כ בא המלוה ותבעם שיכתבו לו הרי אלו
יכתבו ויתנו ואין צריכין לחוש שמא פרע וכותבין זמן הקנין
אע"פ שכתבו שטרא דקנין איחרנוהו וכתבנוהו ואפילו מת הלוה
קודם כתיבת השטר אפילו קבע לו זמן ועבר הזמן יכולים
לכתבו אחר מותו ואין אם מת המלוה ובאו יורשיו לעדים
שיכתבו להם השטר כותבים להם ויש חולקים ואומרים
דאפי' משך מלתא טפי מל' יום אין כותבין ואם קבע לו זמן
לפרעון אין כותבים אחר אותו זמן דחיישינן שמא פרע׳
ט׳ אם הלוה מוחה בעדים שלא יכתבו לו שטר י"א שאין
כותבין ואפילו קנו מידו שלא יוכל למחות בהם מלכתוב
אינו מועיל ואם יאמר המלוה כיון שאינך רוצה שיכתבו
לי שטר תחזיר לי מעותי שומעין לו ואם עדיו רוצין לילך
למדינת הים יש"א שהולך לפני ב"ד וכותב לו אבל העדים
אין רשאין לכתוב וי"א שאפילו עומד וצווח אל תכתבו
לו שטר כותבין על כרחו אע"פ שאין עדיו רוצין לילך למדי'
הים יש"א דלא אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד אלא בשקנו
ממנו בפני המלוה אבל אם קנו ממנו שלא בפני המלוה
אין כותבין׳ ה׳ העדים אינם צריכים להיות
מזומנים אבל מ"מ אין יכולים לכתוב לו שטר כשהזמין
אחרים בקנינו דכי אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד
ה"מ דאמרי ועשאן שלוחים אבל אם העידו בע"פ עדותם
עדות אם כפר זה בעיקר הדבר אבל באומר פרעתי
נאמן ואפילו תוך זמנו משום דלית טענתו שלמלוה כשלא
הוציא שטר אבל אם לא היה לו לא קנין ולא שטר והעידו
שהוא תוך זמן גובה על פיהם׳ ו׳ כל שכתבו וחתמו
במקום שלא היה להם לכתוב ולחתום אין טורדין מלוה
בשטר׳ ז׳ כל שלא קנו מידו אפילו הודה בפני ב"ד שלשה
כשהם לא היו קבועים ולא שלחו לו אפילו קבץ אותם
והושיבם והודה בפניהם ואמר להם הוו עלי דיינים אם
בא אח"כ התובע ואמר כתבו לי הודאתו אין כותבין
שמא יחזן לו ונמצא זה תובע אותו בשטר אבל אם היו
ב"ד שלשה יושבים מעצמם במקום הקבוע להם
ובא התובע וקבל לפניהם ושלחו שליח אצל הנתבע
ובא והודה בפניהם הרי אלו כותבין הודאתו ונותנים לבעל
דינו והוא שיהיו ב"ד מכירים את שניהם כדי שלא יערימו
שניהם לחייב איש אחר׳ ח׳ בד"א שאין כותבין
ההודאה כשלא קנו מידו שהודה לו במטלטלין אפי'
הם בעין ואפי' הם שלפקדון אבל אם הודה בקרקעות

אפילו בפני שנים אע"פ שלא קנו מידו ולא אמר להם
כתבו ותנו הרי אלו כותבים ונותנים שאין כאן לחוש שמא
יתן לו ונמצא תובעו פעם שניה׳ ט׳ בד"א שמשהודה
בב"ד היה כמלוה הכתוב בשטר ולפיכך כותבים ונותנין
לבעל דינו בשלא קבל עליו את הדין עד ששלחו והביאוהו
כמו שנתבאר אבל שנים שבאו לדין ותבע א' מהם
את חבירו ואמר מנה לי בידך ואמר לו הן הנתבע היין
בין שאמרו הדיינים חייב אתה ליתן לו בין שאמרו צא
תן לו ויצא ואמר פרעתי נאמן וישבע היסת שפרעו לפיכך
אם חזר התובע לדיינים ואמר כתבו לי הודאתו אין כותבין
לו שמא פרעו׳ י׳ אם יש בידו פסק דין קיים הלוה נאמן
לומר פרעתי׳ י"א שטר הודאה שיצא ובא היה כתוב
בו ואמר לנו כתבו וחתמו ותנו לו הז כשר שאו לא אמר
להם כתבו וחתמו ותנו לו לא היו נותנים וי"א שבמקומות
שבזמן הזה חוששים לענין טרפות ליקוחות שמא לא
אמר להם׳ י"ב היה כתוב בשטר הודה בפנינו
בב"ד ואין חתומים בו אלא שנים אם אין כתוב דברים
שמשמע מעמתוך שהיו ג' חוששין שמא ב' היו וטעו ודמו
שהודאה בפני ב' הודאה בב"ד ולפיכך אין דנין בו דין שטר׳
י"ג כותבין שטר ללוה אע"פ שאין המלוה עמו ואין כותבין
שטר למלוה עד שיהא לוה עמו ואפילו אומר המלוה לעדים
כתבו השטר וחתמוהו ויהיה בידכם ואם יצא הלוה לקנו
ממנו תתנוהו לי ואם לאו תקרעוהו אין שומעין לו בד"א
בשטר שיש בו קנין שהרי משעה שקנו מידו נשתעבדו
נכסיו לו אבל שטר שאין בו קנין אפילו מסר מעות ללוה
בפנינו אין כותבין אפילו ללוה עד שיהיה מלוה עמו ויתן
השטר ביד המלוה בפנינו שמא יכתוב עתה ללוות ממנו
בניסן ולא ילוה ממנו עד תשרי או לא יחזור לו ונמצא
המלוה טורף בשטר זה מניסן שלא הגיע לידו
עד תשרי׳ י"ד חייב עצמו לשנים בקנין ואמר לעדים
שיכתבו ויתנו בידו וכן עשו ואמר החייב השטר לאחד
מהם אע"פ שלא ידע האחר מזו המקירה ואפילו מת ולא ידע
זכה בחלקו ויגבוהו היתומים׳ ט"ו עדים שראו קטן
שקנו מידו לא יכתבו עליו שטר׳ ט"ז עדים שראו
דבר לזכות ראובן ואין זכותו נגמר עד שיבא עדים
שלא עוד דבר אחר אין כותבין העדים ונותנים מה שראו
בסימנם לו׳ י"ז לוה שבא לב"ד בשטר חוב שבידו לכוף
את המלוה להלוותו עד זמן שקבע אפילו נתברר שמעות
המלוה נכתב יכול לחזור בו׳ הלוה נותן שכר הסופר

אפילו הוא שטר עסקא׳

מ׳ דין המחייב עצמו לחבירו ובו ב׳ סעי׳

א׳ המחייב עצמו בממון לאחר בלא תנאי אע״פ שלא היה חייב לו כלום ה״ז חייב כיצד האומר לעדים הוו עלי עדים שאני חייב לפל׳ מנה או שכתב לו בשטר הרי אני חייב לך מנה אף על פי שאין שם עדים או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר אע״פ שלא אמ׳ אתם עדי הואיל ואמ׳ בשטר ה״ז כמי שאמ׳ היו עלי עדים וחייב נשלם אע״פ ששניהם מודים והעדים יודעים שלא היה לו אצלו כלום שהרי חייב עצמו כמו שישתעבד הערב׳ ב׳ לוה שכתב בכתב ידו והעיד בו עדים ונתנו למלוה ה״ז שטר כשר וכן אם כתב שטר אע״פ שאין בו עדים ונתנו למלוה בפני עדים ה״ז מלוה בשטר הוא שיהיה כתב ידו שאינו יכול להזדייף ויקראו אותו העדים שנמסר בפניהם ויש מהגאונים שהורה שצריך לומ׳ לעדים שמסרו בפניהם חתמו והעידו שנמסר בפניהם׳

מ״א דין שנמחק או אבד שטר חובו ובו ד׳ סעי׳

א׳ מי שבלה שטר חובו והרי הוא הולך להמחק מעמיד עליו עדים ובא לב״ד והם עושים לו קיום אבל עידי השטר עצמם אין כותבין לו שטר אחר אע״פ שנמחק ביניהם אבל באים לב״ד וב״ד עושים לו קיום כיצד מקיימים שטר זה כותבין שטר אחר ואומ׳ אנו ב״ד פל׳ ופל׳ ופלוני הוציא פל׳ בפנינו שטר נמחק לפנינו וזמנו ביום פל׳ ופלוני ופל׳ עדיו ואם כתבו והוזקקנו לעדותם שלעדים ונמצאת מכוונת גובה בשטר זה שכתבנו לו ואין צריך קיום אחר ואם לא כתבו כן צריך להביא ראיה על העדים הראשונים עד שתתקיים עדותם וי״א שצריך לכתוב בקיום שקרעו השטר הראשון דאם לא כן פסול הוא דחיישינן שמא ילך לב״ד אחר ויעשו לו קיום אחר ויגבה ויחזור ויגבה אבל שטר מתנה שנמחק כותבים לו אחר אע״פ שלא נקרע האחר אבל אם היה במתנה אחריות וכן בשטרי מקח וממכר צריך לקרוע הראשון או לכתוב בשני שטר זה לא נכתב לטרוף בו ממשעבדי ולא מבני חורי לא כדי להעמיד שדה זו ביד מקבל המתנה או הלוקח שלא יוציאנו מידו הנותן או המוכר׳ ב׳ מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובאים לב״ד ועושים לו קיומו ודוקא שיש עדים שנמחק באונס אבל מחקו מלוה מדעת או שהניחו במקום שאינו משתמר אין עושין לו קיום דכיון שהניחו במקום שראוי ודאי מעיה׳ ג׳ מי שהיה לו שטר ואבד ובא לב״ד שיכתבו לו שטר אחר אין כותבים לו אפלו אם הביא עידי שטר הראשון ומעידים שכתבו ונתנו לו על כן אין לב״ד לכתוב העתקת שום שטר אם לא ראו שיש בו צורך כי ההיא דמי שנמחק שטר חובו לאדם טופס שטר חובו ובא לפני ב״ד אין ב״ד שיוציא גוף השטר אם לא תקנו בו כמו למה עשו שטר אחר כי ההוא דנמחק שטר חובו וכיוצא בו מידוע לעדים שאבד אבל אם אין ידוע לעדים לא יכתבו לו ואפלו נאבד בעדים אין כותבים לו שמא ימצא לא אבל מעידים עדים שנשרף ומיהו אם ביד אחר ונאבד משם כותבין לו אחר דליכא למיחש שמא ימצאנו כיון שלא היה בידו ואם הלוה במקום הלוה והמלוה חושש שלא ילך שטרו בידו שמא ימצא לו בדרך בא לב״ד וכותבים לו אחר והוא מנה שעדי בד״ז שבעדו ובד״ז שבמקום שהלוה שם יודיעו לב״ד שבמקום המלוה שהוא נפרע מחובו וקורעים השטר הראשון שבידם ואם נאבד השטר שהתפיסו כשהוא הולך לו אצל הלוה וידוע זה הולך לפני ב״ד ויעידו לפניהם שנאבד ויחזירו לו שבידם׳ ד׳ מי שהיה לו חוב על חבירו בשטר ואבד השטר והרי העדים קיימים אע״פ שקנו מידו אם טוען שפרע ה״ז נשבע היסת ואפילו היה החוב לזמן ועדיין לא הגיע זמנו להפרע הואיל וכתבו לו שטר ואינו בידו אם טוען הלוה פרעתיו נאמן ונשבע היסת שפרעו שאנו חוששין שמא פרעו ונקרע השטר או ששרפו ואפילו היה השטר יוצא מתחת יד אחר הלוה טוען ממנו נפל אחר שלעתי אע״פ שהוא בתוך זמנו אבל אם הפקידו המלוה אצל אחר והוא יוצא מתחת ידי הנפקד אין הלוה נאמן לומר פרעתי וממני נפל והודה המלוה שלא אע״פ שלא הפקידו אצלו בעדים׳

מ״ב שכותבין השטר בכל לשון ודין אם אין המטבע מפורש בו ובו ט״ו סעיפי׳

א׳ אין כותבין שטר חוב על דבר שיכול להזדייף ואם כתבו עליו פסול אפילו לגבות בו לאחר׳ ב׳ כותב בכל לשון ובכל כתב

ובכ״ד

ולכבר שידקדק הסופר בכתב ההוא שלא יהא בו
שום שנוי׳ ג מתיקון שטרות להתבונן בואוין
ויודין שלא יהיו לחוקים בין התיבות שמא ז״יף והוסיף
ואו או יוד ולא יהיו מרוחקים שמא מחק אות אחת כגון
היא חית והניח רגלה אחת במקום ואו וכן כל כיוצא
בזה מדקדקין בו בכל לשון ובכל כתב לכן צריך הסופר
ליזהר בכתיבת השטר שיהיו אותיותיו דומות זו לזו
ויהיה הכתב מיושר ושוה בכל דבריו שלא ירחיק
האותיות זו מזו יותר מדאי ולא ידחיק הכתב יותר מדאי
ולא ירחוק במקום אחד ובמקום אחר ידחיק לפיכך אין
העדים רשאים לחתום עד שידקדקו היטב בכל
אותיותיו ולפיכך כשיבא השטר לפני הדיין צריך לעיין
בכל אותיותיו ולדמות את לאות ואם רואה שום שנוי
לא יגבה בו עד שיבדוק הדבר היטב ואם צריך לכוף
בעל השטר ולהכותו כדי שיודה יעשה כדי שיוציא
הדין לאמתו ויתנ״ש דהני מילי היכא דאתי לאפוקי
מיורשים או מלקוחות דקימא לן טוענים ליורש ולקונה
אבל היכא דאתי לאפוקי מלוה או ממוכר ונותן גופיהו
לא טוען כתבע כההיא דעותא דאשתכח בשטרא
לא טענינן ליה׃ ד צריך ליזהר שלא יכתוב בסוף
שטה משלש ועד עשר שמא יעשה מעשר עשרים
ומשלש שלשים ואם נזדמן לו בסוף שטה מחזיר
הדבר פעמים הרבה עד שיבא בתוך שטה וכן יזהר
שלא יכתוב החשבון באותיות כגון ב׳ או ד׳ שלא יעשו
כ׳ או ריש׃ ה היה כתוב בו למעלה דבר אחד
ולמטה דבר אחר ואפשר לקיימם מקיימים אותם
אבל אם הם סתורים זה את זה כגון שכת׳ למעלה
מנה ולבסוף מאתים או איפכא הולכים אחר התחתון
והוא שלא יהיה בשטה אחרונה ואין כתוב בשטר
הכל שריר וקיים ויתנ״ש שאם למעלה היה פורט
והולך ולמטה כתוב סכום כל כך וכך ופיחת או הוסיף
בזה אנו אומרים ודאי טעה בחשבון ואחר הפרט
אנו הולכים ונראים דבריו׃ בד״א שהולכים אחר התחתון
כשאין האחר תלוי בחבירו אבל אם היה כתוב בו מנה
שהם מאתים או מאתים שהם מנה אינו גובה אלא
מנה שהוא הפחות שבשניהם דיד בעל השטר
על התחתונה׃ ו אם נמחק מהתחתון אות אחת
שאפשר להביא ענינו מהעליון למדים ממנו כגון
שכתב למעלה שנתחייב לחנני ולמטה כתוב לחנן
ילמד תחתון מעליון וינתן לחנני אבל שתי אותיות

אין למדין כגון למעלה חנני ולמטה חן ואפלו אם יש
בתיבה העליונה ששה אותיות ולא נמחק בתחתון
אלא שנים אין למדים ממנו וכיון שאין למדים וידוע
שנמחק השטר פסול ואין גובין בו אבל אות אחת
למדים וידוע שנמחק אפלו אין בעליון אלא שתי אותיות
ואנו צריכין ללמוד חצי תיבה ואם היה חסרון בלא מחק
שלמעלה כתב חנני ולמטה כתב חן ודאי חזקה היא
שהסופר לא היה טועה שתי אותיות וינתן לחן׃ ז
כתוב בו למעלה פסל ולמטה קפל הכל הולך אחר
התחתון שהקפל פחות מפסל כתוב בו מלמעלה קפל
ולמטה פסל חוששין שמא זבוב הסיר רגל הקוף ונעשה
סמך ואינו גובה אלא קפל וכן כ״כ שיד בעל השטר על
התחתונה׃ ח בכל הני דאמרינן לעיל שיד בעל השטר
על התחתונה אי תפס מטלטלי לא תפס מפקינן מיניה׃
ט לא אמרינן יד בעל השטר על התחתונה אלא בכל
כי הני גווני דלעיל שאין השטר בטל לגמרי אבל בדבר
שהשטר בטל בו לא כגון שכת׳ בשטר פל׳ נתחייב לפל׳
מנה לפרעו בפסח צריך לפרעו בפסח הבא דאשון ואינו
יכול לומר לא אפרענו אלא לפסח שאחר כמה שנים וכן
כל כיוצא׃ י הרבה מהמפרשים כתבו שעכשיו שנהגו
לכתוב דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי אמרינן
בכל לשון מסופק יד בעל השטר על העליונה׃ יא
כתוב בשטר מטבע פל׳ דאיכון כך וכך חייב פל׳ לפל׳
ונמחק אותו סכום ואינו נכר אין לו אלא שנים מאותו
מטבע׃ יב כתוב בשטר קנים מלוה אוגמחמש
מלוה אותי שתים נותן לו שתים ונשבע לו היסת על
השאר ואי תפס מפקינן מניה׃ יג כתוב בשטר
פל׳ לוה פל׳ כסף נותן לו חתיכה שלכסף כל דהוא פחות
שבמשקלות כתוב בו מטבע שלכסף אם פרוטות
שלכסף יוצאות באותו מקום נותן לו פרוטה ואם אין
פרוטות שלכסף יוצאות בו נותן לו מטבע שלכסף
הקטן שיוצא שם ואם כתב בו דינרי כסף או כסף דינרין
נותן לו שני דינרין שלכסף ואם כתוב בו כסף בדינרי
נותן לו כסף ששוה שני דינרי זהב ואם כתוב בו זהב
בדינרי נותן לו דהבא פריכא שוה שני דינרין זהב ואם
כתוב בו כסף בדינרי נותן לו שברי כסף ששוה שני
דינרין שלכסף ואם כתוב בו זהב נותן לו חתיכה שלזהב
פחות שבמשקלות ואם כתוב בו מטבע שלזהב נותן
לו מטבע הקטן היוצא שלזהב׃ כתוב בו זהב דינרים
או דינרי זהב נותן לו שני דינרי זהב ואם כתוב בו

זהב בדינרין נותן לו זהב שוה שני דינרים של כסף׃
יד המוציא שט׳ על חבירו בסך מאה דינרים או סלעים אם היה כתוב בבבל מגבהו ממעות בבל ואם היה כתוב בארץ ישר׳ מגבהו ממעות ארץ ישר׳ לא היה כתוב בשטר שם מקום והוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בארץ ישר׳ מגבהו ממעות א״י בא לגבות ממעות המקום שיצא בו השטר וטוען הלוה שהמעות שאני חייב לו מכסף שהוא פחות מזה המטבע ישבע המלוה ויטול ואם היה כתוב בו מאה כסף ולא פירש אם סלעים אם פונדיונים מה שירצה לו מגבהו׃ טו היה כתוב בו חשבון סתם הולכים אחר המנהג שרגילים לעשות בו באותו מקום סכום חשבונם כההוא שטרא דכתב ביה שית מאה וזוזא דאיכא לספוקי בשית מאה איסתרי וזוזא או בשית מאה זוזי וזוזא דאמרינן שיתן לו שית מאה איסתרי שהוא פחות אבל אם אין לספק בשית מאה פרוטות לפי שאין עושים סכום חשבון מפרוטות׃ לשון שרגילים לכתוב בשטרות אע״פ שאינו מתיקון חכמ׳ אלא לשון שנהגו ההדיוטות לכתוב במקום ההוא הולכים אחריו ואפלו לא נכתב דבין אותו כאו נכתב׃

מג שצריך לכתוב זמן בשטר וכל דיני האיחור והקדימה ובו

בפרטות ובו כה סעיפים׃ א כותבין בשטר זמן הלואה כדי שנדע מאיזה לקוחות יטרוף שהלקוחות שקנו קודם זמן הלואתו אינו יכול לטרוף מהם ואם לא כתב בו זמן כשר לגבות בו ממנו אבל אינו יכול לטרוף מהלקוחות שיכולין לומר קנינו קודם להלואתך ומ״מ שאם קנה אחר שראו העדים השטר כתוב וחתום טורף מהם׃ ב אם השמיט הסופר ולא כתב לבריאת עולם וגם לא כתב חמשת אלפים כשר ואפלו השמיט גם המאות ולא כתב אלא הפרט הקטן כשר׃ ג אם כתב אלפים והשמיטו חמשת כשר׃ ד אם כתב בכ״ד עשרים יום לחדש שבט ורל״ג בשבת כשר׃ ה אם כתב ברביעי לשבת כ״ב לתשרי ונמצא שאינו מכוון שרביעי בשבת של תשרי של אותה שנה היה ביום שני כשר׃ ו כת״ב ידו אין צריך שיכתוב בו זמן׃ ז שטרי חוב המוקדמים פסולים שהרי טורף בהם לקוחות שלא כדין ולפיכך קנסו אותו חכמ׳ ולא יגבה בשטר מוקדם לא מבני חורין גזרה שמא יטרף בו מזמן ראשון שהקדימו ואם יטען הלוה פרעתי דיכו

כטוען כן בשאר שטרות ואם טען לא הלוית האחזק כפרין׃ ח במה ד״א שגובה מבני חורין כשלא הקדימו העדים זמנו בכוונה אבל אם הקדימוהו בכוונה ודאי אפלו מבני חורין אין גובין שהרי העדים פסולים שחתמו שקר׃ ט שטר מתנה שהיה לו לכתוב בשנת נ״ח וכתב בשנת נ״ג ומוכיח מתוכו שהוא טעות סופר שכתוב בו והנני נותן חתני ובזמן נ״ג עדיין לא היה חתנו וחתום כשטרי גוברא דבא בתורה ובחסידות אין בכל זה מציל מלפסול השטר השטר ומ״מ אם העדים קיימים ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר יכולין לחתום שטר אחר מזמן שני ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר שוב אין נאמנין מ״מ המקבל מתנה נאמן לומ׳ טעות היה מגו דאי בעי אמר שטרא מעליא הוא ובשנת נ״ג קנו מידו׃ י שטר מוקדם ויש ביה מקמי חתימת סהדי שטרא דנן איכתיב בזמן פלו׳ ולא איחתים עד יום פלו׳ כשר׃ יא אפלו אין העדים שהלוה לו ואמר הלוה כתבו וחתמו השטר ותנו ביד המלוה אם לא היה שם קנין כותבין בשטר יום שנמסר בו ולא יום שהלוה לו׃ יב הא דשטרי חוב המאוחרים כשרים דוקא בשטר הלואה אבל בשטרי מקח וממכר אפילו מאוחרים פסולים מאחר האיחור בפירוש׃ יג שטרי חוב המאוחרים כשרים שהרי הורע כוחו שבעל השטר שאינו טורף אלא מזמן השטר ואע״פ שלא כתבו בו שהוא מאוחר ה״ז כשר בד״א שכתוב בו דאקנה אבל אם כתוב בו דאקנה פסולין אא״כ מפורש וכתוב בו ואיחרנוהו׃ יד שטר שזמנו כתוב בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר וכשר ואין חוששין שמא מוקדם הוא ובאחד בשבת או בי״א בתשרי נכתב אלא מעמידין השטר על חזקתו שהדבר ידוע שאין כותבין בשבת או בי״ה ולפיכך איחרנוהו ומ״מ דאי אמר אשתבע לי חייב לישבע ודוקא בשטר מקויים אבל אם אינו מקויים על בעל השטר להביא ראיה׃ טו כל שטר הבא לפנינו אנו תולין שנמסר בזמן הכתוב חוץ מהיכא דאיתרע כגון שנפל לדיין דאתיליד ביה ריעותא אינו יכול לגבות בו עד שיביא ראיה שבא לידו מזמן הכתוב בו אם אין בו קנין׃ יו אם נכתב בלילה ונחתם ביום שלאחריו כשר שהיום הולך אחר הלילה אבל נכתב ביום ונחתם בלילה פסול בד״א בשאין עוסקים באותו ענין אבל אם עוסקים באותו ענין כשר ודוקא שלא לקח מיד בקנין אפלו

לא חתמו אלא לזמן מרובה כשר. לפיכך עדים שראו הזמן
איחרו לכתבו עד אחר זמן אם זוכרים לזמן הקנין יכתבו
הזמן מאותו היום ואם לאו יכתבו מיום הכתיבה׳ יז
ילפ״ש דהא דאמרינן דעקוקים בחותמן כשר הייכו
הוא בשטרי הלואה אבל בשטרי חיוב שהוא מתחייב
בקנין או בשטר לא׳ יח כשכותבין יום שקנו בו קונין
זמן הכתיבה לאותו יום וכותבין קנינו מפל׳ ביום פל׳ וכתבנו
ומסרנו לר״פ ולכשכותבין יום שעומדים בו קונים הכתיבה
לאותו יום שחותמין וכותבין קנינו מפל׳ וכתבנו וחתמנו
ביום פל׳ ומסרנו לפל׳ ולא מחזי כשקרא׳ יט אם
אינם זוכרים ליום הקנין לא יאמרו בדור לנו שקנינו ממנו
בתשרי ואין אנו יודעים בכמה לפיכך נכתוב בתחלת
מרחשון שזה מיחזי כשקרא יאמ״ש שאם זוכרים שקנו
ממנו בתחלת תשרי או בסופו או באמצעו יכתבו בשלש
הראשון שלחדש פל׳ או באמצעו או בשלש אחרון׳
כ מי שנמסרה להם עדות במדינה אחת וכתבו
העדים במדינה אחרת אין מזכירים בשטר מקום
שנמסרה בו העדות אלא מקום שכתבו בו וחתמו ידם
ודוקא כשאין כותבין זמן הקנין וכותבים זמן הכתיבה
אבל אם זוכרים זמן הקנין וכותבים אותו אז יכתבו
הקנין במקום שנעשה בו הקנין שאם יכתבו מקום
הכתיבה נמצאו משקרים ופקול׳ וכשכותבים מקום
הכתיבה כותבים כך אמ׳ לנו פל׳ וכתבנו במקום פלוני
אבל כשכותבים מקום שנמסרו הדברים כותבים אמ׳
לנו פל׳ או קנינו מפל׳ במקום פל׳ וכתבנו וחתמנו ומסרנו
לפל׳׳ כא הא דאמרינן שכותבים מקום הכתיבה
אעפ״שקנו במקום אחר דוקא שאין המטבע משתנה
ממקום הקנין למקום הכתיבה או אפלו אם משתנה
ומגד׳ שבת בשטר המטבע שיוצא במקום פל׳ אבל
אם המטבע משתנה ממקום המסירה למקום הכתיבה
ואין כתוב בשטר היוצא במקום פל׳ לא יכתבו אלא שם
המקום שנמסרו הדברים שם שמטבע אותו מקום
נשתעבד ואם יכתוב מקום אחר היה משתעבד ממטבע
היוצא במקום כתיבת השטר׳ כב שטר שאין
כתוב בו מקום שנכתב בו כשר׳ כג ראובן
ושמעון שיש לכל אחד מהם שטר על לוי בשלראובן
כתוב בחמשה בניסן ובשלשמעון כתוב בניסן סתם
ואין ללוי אלא שדה אחת שאין בה כדי חובות שניהם
נותנים אותה לראובן דשמא שטרו שלשמעון היה
בסוף ניסן וכן אין שמעון יכול לטרוף מלקוחות שקנו
מלוי מא׳ ייר ואילך שיאמרו לו זמנך מאחד בניסן

והנחנו לך מקום לגבות חובך והוא אותו שדה שגבה
ראובן כי שלא כדין גבה שאתה מוקדם לו לפיכך אם
יכתבו השדה זה לזה יגבו מלקוחות שקנו מא׳ ייר ואילך׳
כד אעפ״שאין כתוב בשובר לא עדי השטר
ולא זמנו כיון שסכום המעות שלהשטר והשובר שוים
ממילא אמרינן שם שובר נכתב על אותו שטר׳
כה מי שהוציאו עליו ש״ח בניסן סתם והוציאו מחילה
שזמנה ב״ח בניסן ישב״ח במחילה זו לבטל החוב׳
כו ראובן שהוציא שטר על שמעון שזמנו ביום כך
ושמעון הוציא שובר על שטר זה כתוב באותו יום
בעצמו יד בעל השטר על התחתונה׳ כז ראובן
שהוציא ש״ח על שמעון שזמנו ה׳ בניסן ושמעון הוציא
שובר שנכתב בה׳ בניסן כתוב בו שמחל ראובן לשמעון
כל תביעות שהיו עליו עד אותו היום ראובן גובה
שטרו דבלשון העולם עד ולא עד בכלל אבל אם היה
כתוב שמחל לו כל תביעות שיש לו עליו עד עכשיו
הוי ספק ומספיקא לא מפקינן ממונא׳ כח שני
שטרות שנעשו בשנה מעוברת אחד כתוב בו אדר
סתם ולא כתוב בו אדר שני ואין ללוה נכסים כנגד שניהם
נותנים למי שכתוב בו אדר סתם ואם בשניהם נכתב
אדר סתם הוי כמי שכתוב בשניהם אדר ראשון
ונותנים למי שזמנו קודם במספר ימי החדש כל זמן
הכתוב בשטר כגון עד הפסח או עד הקציר דנין אותו
כמו בנדרים׳ כט אם כתוב בשטר עד אחר הפסח
הזמן עד שיעברו רוב הימים שבין פסח לעצרת׳

מ״ד דין חזרת השטר בשטה אחרונה וכיצד

מקיימין המחק והתלויים ובו י״א סעיפים׳ א צריך
להחזיר מענינו שלשטר בשטה אחרונה מפני שאין
העדים יכולין לצמצם שיחתמו מיד סמוך לכתיבה
ויש לחוש שמא הניחו שם כדי שטה וכתב המזייף
שם כל מה שירצה ואם לא החזיר אין השטר נפסל
בכך שלא שאין למדים משטה אחרונה׳ ב אם
השטר כלו מכתיבת ידו שלמי שנתחייב למדים משטה
אחרונה אבל אם השטר מיד אחר והחייב חתום למטה
אין למדין משטה אחרונה׳ ג אם סיים השטה בסוף
שטה והרחיקו העדים שטה שלימה וחתמו העדים
באמצע שטה שניה אין למדים מחצי שטה אחרונה
ומשטה שלימה שלפניה׳ ד היכא דכתבי שריר
וקיים למדים משטה אחרונה׳ ה אם יש בשטר
מחקים או תלויות או תיבות שעבר עליה הקלמוס

צריך לקיימם קודם והכל שריר וקיים ואם לא קיימם
אינם פוסלים השטר אא שאין למדים מהם ואם היו
בגופו שלשטר דהיינו שם הלוה והמלוה והמעות נפסל
השטר אם לא קיימם ואם היו בזמן ולא קיימם הוי כשאר
שאין בו זמן׃ ו שטר שיש גרד מאחריו או בינ״שט
במקום שנהגו לכתוב הפרעון מאחריו או בינ שיטי כשר
אא שיש לחוש על בעל השטר ויש פוסלים׃ ז ימ״ש
שאין לקיים המחקים אא בכתב שהוא ככתב השטר
ולא בכתיבה דקה יותר מכתב השטר׃ ח אסה״ה
המחק בשטה אחת סמוך לאחרונה והוא כשיעור שריר
וקיים או יותר אע״פ שחזר וקיימו פסול שמא מחקו
וכתב דבר שרצה וחזר וקיים בריוח שבין הכתב והעדים
וה״מ כשאין אויר שטה בין עדים לשטה דאיכא למיחש
שמא הוסיף באותו אויר שהניחו העדים אבל אם יש
בו אויר שטה כשר ולא חיישינן שמא הניחו אויר
שני שטין והוסיף מה שרצה בשטה ונשאר עוד שטה
אויר ה״מ בעדים מוחזקים בידועים הא לאו הכי
חיישינן׃ ט האידנא נהגו לכתוב קיום מחקים
ותלויות אחר וקיימנן לפי שהורגלו עתה לכתוב בכל
השטרות שריר וקיים דאי אפשר לזייף ולמדין משטה
אחרונה ואין צריך להחזיק מעננו שנשטר מה שטר
שאין בו שריר וקיים פסול ואין לעדים לחתום אא אם
כן כתוב שריר וקיים ואם כתוב בו תרי שריר וקיים
כשר׃ י שטר שכתוב קיומו על הגרד וכדין
וחפכו השטר אות באות ולא נמצאו אותן שני אותיות
כשר׃ יא שטר שיש בו מחקים ושכחו העדים
ולא קיימום בסוף השטר וכתבו שריר וקיים וחתם העד
האחד וקודם שיחתום השני מצאו שלא קיימו המחקים
תקנתו שלשטר זה שיכתבו אחר לבתר דחתום חד מינה
עד שלא קיימנו כך וכך מחקים דאית ביה קיימנום
כדקא חזי והכל שריר וקיים ויחזרו ויחתמו שניהם׃

מה שהעדים צריכין לקרות

מקודם השטר ודין
שטר הבא על הנייר ועדיו על המחק ובו כ״ג סעיפים
א העדים חותמין למטה בשטר ולא מן הצדדים
ולא מלמעלה׃ ב רחש״ב כל שהיה יודען השטר
וקרא לפני הסופר שלו הואיל והוא מאמין אותו
וסמכו עליו הרי חותם בשטר אע״פ שלא קראו הוא
בעצמו ואין שאר העם רשאין לעשות כן עד שיקרא
העד השטר מלה במלה׃ ג הראה בחותם ידו
והשטר בגופו שלגוים והדבר בדור שאינו יודע לקרות
ויש עדים שחתם עד שלא קראו מכל מקום מתקיים
הוא בכלמה שכתוב בו׃ ד עדים שאין יודעין
לחתום וקרעו להם נייר חלק וחתמו על הרשום מכם
חותם מכת מרדות והשטר פסול׃ ה מקום
שנהגו שהסופר חותם על פי העד שכתב פלוני חתם
במסירת קולמוס או שכתב מפלוני בפלוני כך צוה לחתום
אם קבלו בני העיר עליהם לעשות עליות כעדות העד
כשר ואם לא קבלו עליהם אינו כלום כל שטרא
לפננו שעדים מעידים על חתימת העדים מקיימים
אותו שחזקה אין העדים חותמים על השטר אלא אם כן
יודעים לחתום ואי איתנהו לסהדי קמן וקיים בכתב ידו
דלא ידעי למקרי אי אמרו הקרינן למאן דידע למקרי
סמכינן עליהו׃ ו ידקדקו העדים שלא יהיו
מהכתב רוחב ב׳ שטין ואם הרחיקו שני שטין מן
אפילו כתב שריר וקיים אפילו ידוע שלא הוסיף ולא
זייף בו שום דבר ואפילו טייטהו בדיו פסול שמא
יאמרו חתמו על הטיוטא ולא על עיקר השטר׃
ז הא דאמרינן שאם הרחיקו ב׳ שטין פסול היינו
למגבי ביה ממש עבדי אינמי מבני חורי שם הנה
טוען פרעתי אבל אינו יכול לטעון להדמי׃ ח
שני שטין שאמרו בכתב ידי העדים ושהיא גסה
ולא ידי סופר שכל המזייף אינו הולך אצל הסופר׃
ט שני שטין או ד׳ וחוין כגון למד בשטה זו
וכף פשוטה בשטה התחתונה שהם שני שטין וג׳ חוירים
י ימ״ש שאם השטר מקויים באמצע שטה והניחו
אותה שטה ועוד אחרת והתחילו לחתום בשטה
ג׳ פסול שיכול לכתוב באותה חצי שטה מה שירצה
ויחזור מעננו שנשטר בשטה אחרונה וכן אם קיים
בסוף שטה והרחיקו העדים שטר שלימה והתחילו
העדים באמצע שטה שניה פסול אם יחתמו זה
אחר זה באותה חצי שטה שיוכל לכתוב מחצי שטה
החלק שלפני חתימתן פלוני לוה מפלוני מנה ויהיה השטר
הבא הוא בשטה אחת שהוא כשר ויחתוך כל העליון
יא צריך ליזהר כשחותמין ויש חלק לפני חתימתן
שלא יחתמו זה אחר זה בשטה אחת דשמא
יכתוב בחלק שלפני חתימתן מה שירצה ויחתוך
העליון ויהיה שטר הבא הוא ועדים בשטה אחת
ומצד יעשו יטייטכו בדיו ולא אמרינן דאיטוטא
חתימי אא היכא שהטיוטא עומד בין שטר לעדים
ואם התחילו לחתום באמצע השטה וחתכו החלק
שלפני חתימתן פסול דשמא היה כתוב שם חובתו

או שום תנאי וזה חתכו ומיהו אם כתב למעלה בסוף
השטה שריר וקיים כשר ובלבד שיהיו העדים חתומים
זה תחת זה אבל אם חתומים זה אחר זה פסול דשמא
היה שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת וחתכו והיה
חלק מלמעלה וכתב עליו שטר זה: יב שטר שהיו
עדיו מרובים ונמצא א' מהם קרוב או פסול או שהיו
בהם שנים קרובים זה לזה והרי אין העדים קיימים כדי
לשאול אותם אם יש שם עדות ברורה שכולם ישבו לחתום
שהרי נתכוונו להעיד הרי זה בטל ואם לאו תתקיים
העדות בשאר שהרי אפשר שחתמו הכשרים והניחו
מקום לגדול לחתום ובא זה הקרוב או הפסול וחתם
שלא מדעתם אע"פ שהעד החתום בשטר מתחלה
הוא הפסול הרי השטר כשר: יג אם נפסל
על ידי חתימת הפסולים אם הכשרים זוכרים העדות
על ידי ראיית השטר יכולין להעיד בב"ד יכתבו עדות
כמו שכתב בשטר והשיב כמו שטר הראשון: יד
היו העדים מרוחקים מהכתב יותר על שני שיטין והיה
הריוח שבין הכתב והעדים מלא בעדים פסולים או
קרובים ה"ז כשר שהרי אינו יכול להזדייף ואם נראה
השטר בב"ד קודם שמלאהו בקרובים או פסולים שוב
אין לו תקנה אבל אם הוכשר על ידי מלוי קרובים קודם
שבא לב"ד אפלו עשאו המלוה מדעתו שלא מדעת
הלוה כשר וי"א דדוקא שמלאהו מדעת הלוה אבל
אם מלאהו שלא מדעת הלוה פסול: טו הא דמכשרינן
במלאהו בקרובים או פסולים אם הוא שטר שאין בו
קנין דוקא שמלאהו ביום שנכתב ונחתם אבל אם
מלאהו למחר וליומא אחרא אפלו במצות הלוה פסול:
טז אם אחר שפרעו הוא טוען שהשטר היה פסול
לפי שהרחיק הסופר חותם ידו יותר משטה אחת אין
מדלין כלום: יז הבא מכוח גוי הרי הוא כמוהו
לגבות בשטר שעדיו מרוחקין שני שיטין אם נהגו
הגוים לגבות בו: יח שטר הבא כולו בשטה
אחת פסול דשמא הרחיקו העדים מהשטר שטה
אחת וחתך כל השטר וכתב זה השטר באותה שטה
ומצאו העדים חתומים עליו: יט היה השטר
כולו עם כל עדיו בשטה אחת כשר דליכא למיחש
למידי אבל אם השטר ועדיו בשטה ועוד למטה
ממנו בשטה אחרת שני עדים יש לחוש שמא חתך
כל השטה העליון שהיו העדים התחתונים חתומים
ובשטה שבין שטר לעדים כתב שטר ועדיו ובעדים
שבשטה שניה יאמר כוונתי להרבות בעדים ולפיכך
כשיבא לפנינו שטר כזה אין מקיימין אותו בעדים
שניה אלא בעדים שבשטה ראשונה: כ שטר הבא
על המחק הוא ועדיו כשר והוא שלא יהא שום שנוי
בין השטר למקום חתימת העדים שאם יש שם שנוי
יש לחוש שמא מחק וכתב מה שרצה ולפיכך הוא משונה
שהרי מחקו שני פעמים על כן לא יחתמו העדים על
שטר מחוק אא"כ נמחק בפניהם שאם לא כן יש לחוש
שמא מקום החתימות נמחק שני פעמים ומקום השטר
פעם אחת וכשחוזר ומוחק פעם שנית וכתב מה שירצה
נמצא השטר ומקום חתימת העדים שוה הכל מחק
בפעם א' ואם יש בין חתימת העדים לשני ריוח כשיעור
כתיבת אנחנא סהדי חתמנו על המחק והשטר על הנייר
פסול שמא היה השטר על הנייר ועדיו על המחק והיה
כתוב בין חתימת העדים אנחנא סהדי וגו' ומחקה השטר
וכתב מה שירצה אחר כך: כא שטר שהוא על
הנייר ועדיו על המחק פסול שמא ימחוק השטר
ויזייפו ונמצא הוא ועדיו על המחק והשטר על הנייר
כשר והוא שכתבו בין חתימת עד הראשון לחתימת
עד השני אבל אם כתבו כן לפני חתימתם או אחריה
לא מהני: כב שטר שהוא על המחק ועדיו על
הנייר פסול אפלו כתבו אנו העדים חתמנו על הנייר
והשטר מחוק דסוף סוף ימחוק השטר ויזייפו ויכתוב
מה שירצה אע"פ שנמחק שני פעמים אינו ניכר כיון
שאין אצלו מקום שמחוק פעם אחת שיוכלו להבחין
בין זה לזה: כג במקום שנוהגין לכתוב פרעון
ביני שיטין צריך ליזהר שלא יהיה שום גלד בין שיטין דאיכא
למיחש שמא היה בו פרעון ומחקו וכל שכן אם הפרעון
שביני שיטי על המחק דאיכא למיחש שמא היה יותר
ומחקו וכתב מה שרצה ואם יש עדים שהפרעון הוא
כתב יד המלוה כשר דתו ליכא למיחש למידי:

(בגליון: ואם כתבו העדים אנו העדים חתמנו על המחק והשטר כו')

מו העדים שאמרו קטנים היינו או פסולים

שטר אמנה היה ובו ל"ה סעיפים: א המודה
שטר חוב על חבירו כל זמן שלא נתקיים יכול הלוה
לומר מזוייף הוא ומעולם לא צויתי לכתבו ואפלו אם מודה
ולומר אמת שאני צויתי לכתבו אבל פרעתיו או אמנה
הוא או כתבתי ללוות ועדין לא לויתי וכן כל כיוצא בזה
הואיל ואם רוצה לומר לא היו דברים מעולם והרי מפיו
נתקיים ה"ז נאמן וישבע הסת ויפטר ואם קיימו הלוה

אחר כך בב"ד הרי הוא כשאר השטרות׃ ב׳ יא דהא
דמהימני ללוה במגו דוקא כשאין בו נאמנות למלוה
אבל אם יש בו נאמנות לא ויא דאפלו יש בו נאמנות
למלוה נאמן הלוה׃ ג׳ כיצד הוא הקיום באים עידי
השטר ומעידים לפני שלשה ואפלו הם הדיוטות שזאת
היא חתימתן וכותבין למטה במותב תלתא כחדא הוינא
יתבין אנן בי דינא ואתא פל׳ ופל׳ ואסהידו קדמנא אחתימת
ידיהו ומדאתברר לנא דדא היא חתימת ידיהו אישרנוהי
וקיימנוהי כדחזי וחותמים למטה׃ ד׳ אין מקיימין
שטרות אלא בשלשה מפני שהוא דין ולפיכך אין מקיימין
שטרות בלילה׃ ה׳ מקיימין השטר אפלו שלא בפני
בע"ד ואפלו עומד וצווח מזוייף הוא אל תקיימוהו אין שומעין
לו׃ ו׳ אע"פ שהוא מקויים צריך שיכירו חתימת
שני העדים או משני הדיינים ואם לאו אין דין מקויים
ומיהו נפקא מינה בקיום כיון שחתומים עליו שני עדים
וג׳ דיינים יותר בנקל ימצא מי שיכיר החתימות׃ ז׳
באחד מחמשה דרכים מקיימין השטר האחד שיהיו
הדיינים מכירים כתב ידי העדים השני שיחתמו העדים
בפניהם השלישי שיבואו העדים החותמים בו ויאמרו
זה כתב ידינו ואנחנו עדים בדבר הרביעי שיבואו עדים
ויעידו שזה כתב ידם שלהן החמישי שזה כתב ידם
יוצא משטרות אחרות ועורכים בב"ד זה הכתב לאותו
הכתב שבשטרות אחרות ויראה להם שכתב יד אלו
הוא כתב ידי אלו ואין מקיימין השטר משטרות אחרות
אלא משתי שטרות שלשתי שדות שאכלום בעליהם
שלש שנים אכילה גלויה נכונה בלא שום ערעור ולא
מחר מתערער בעולם כדרך שאוכלים כל בעלי שדותיהם
או משתי שטרי כתובות והוא שיצאו הב׳ שטרות
מתחת יד אחר לא מתחת ידי זה שקיים שטרות
שמא הוא זייף הכל וכן מקיימין השטר משטר שקרא
עליו ערער והוחזק בב"ד מקיימין ממנו נכרו כמו
שמקיימים משטרי שתי שדות או שתי כתובות׃
ח׳ בב"ד שכתבו במותב תלתא כחדא הוינא יתבין
ונתקיים שטר זה בפנינו הרי מקויים אע"פ שלא פירשו
באיזה דרך נתקיים ונהגו לכתוב הדבר שנתקיים בו׃
ט׳ כשהשטר מתקיים בעדות אחרים שמעידים
על כתב ידם שלהן אם אחד מעיד על חתימת האחד
ואחד על חתימת השני לא נתקיים לפי שצריך שני עדים
על חתימת כל א׳ ואם יש שלישי עמהם שמעיד על
חתימת שני העדים נתקיים׃ י׳ מי שחתם על

השטר ובא להעיד על כתב ידו בב"ד והכיר כתב ידו
שזה הוא בודאי אבל אינו זוכר העדות כלל ולולי כתב ידו
בלבו זכרון כלל שזה לוה מזה מעולם הרי זה אסור להעיד
על כתב ידו שהוא זה בב"ד שאין אדם מעיד על כתב
ידו שהוא זה לא על הממון שבשטר הוא מעיד שזה חייב
לזה וכתב ידו הוא כדי להזכירו הדבר אבל אם לא זכר
לא יעיד הואיל והדבר כן שיבא בב"ד ובאו שנים ואמ׳
כתב ידינו הוא זה אבל מעולם לא ידענו עדות זו ואין
אנו זוכרים שזה לוה מזה או מכר לו לא נתקיים השטר
והרי הם כחרשים עד שיזכרו עדותם וכל מי שהוא
כן לא ידע בדיני ממונות בין ימינו לשמאלו אלא אם היה
כתב ידם יוצא ממקום אחר או שהיו שם עדים שזה
כתב ידם מקיימין השטר ואין משגיחין על דבריהם
שלהן שאומרין אין אנו זוכרין העדות הואיל ומקיימין
השטר שלא על פיהם ומפני טעם זה אנו מקיימים
כל השטרות ואין אנו מצריכים להביא העדים ולשאול
אותם אם הם זוכרים אותה העדות או לאו שאפילו
באו ואמרו אין אנו זוכרים אותה אין שומעין להם
הואיל ואפשר לקיימו שלא מפיהם אלו דברי הרמב"ם
ויש חולקים ואומרים שאפלו אין זוכרים שלוה או
שחתמו מעולם על שטר זה ואין כתב ידם יוצא ממקום
אחר כיון שמעידים שזה כתב ידם מקיימים השטר
על פיהם ולפי דבריהם כשהם עצמם באים להעיד
על כתב ידם אם שכחו ההלואה ואינם זוכרים כלל
שחתמו בשטר זה צריך שני עדים על כל חתימה לכן
צריך או שיעיד כל אחד על כתב ידו ועל כתב יד
חבירו או שיצטרף אחר עמהם שיעיד על כתב יד
שניהם כדי שיהא על כל חתימה שני עדים׃
יא׳ אמר אחד מהעדים שזה כתב ידי והעד הוא
ואחד על כתב יד השני לא נתקיים לפי ששלשת
רביעי הממון יוצאים על ידי עד אחד׃ יב׳ וכן אם
העיד אחיו או אביו של הראשון עם אחד על כתב ידו
של השני לא נתקיים שהרי שלשת רביעי הממון יוצאים
על ידי קרובים׃ יג׳ שנים שחתומים על השטרות
ומת א׳ מהם צריך שנים מן השוק להעיד על חתימתו
ואין העד חי יכול להצטרף עם אחר להעיד על חתימת
המת שאם כן יצאו שלשה רביעי הממון על ידו ואם
לא נמצא אלא עד אחד עם זה העד החי כותב חתימת
ידו בפני עדים אפלו על החרס ומשלימו בב"ד עד
שיחזק כתב ידו בב"ד כדי שלא יצטרך להעיד על

חתימתו ואחד יעיד הוא ואחד על חתימת המת" יז אם
אין מכירים לא חתימת העדים ולא חתימת דייני הקיום
ואחד מעדי השטר מעיד על כתב ידו ושני עדים מעידים
על חתימת אחד מהדיינים או הדיין בעצמו וא׳ עמו מעיד
על כתב ידו אינו מועיל דמאי דמסהיד הא״י לא מסהיד
האיי העד מעיד על מנה שבשטר והדיין מעיד על חתימת
העדים" טז אם שני דייני הקיום כל אחד מעיד על כתב
ידו השטר מקויים" יז אם עד אחד מן השוק מעיד על חתימת
עידי השטר ודיין א׳ מעיד על חתימתו מצטרפין דהאי
דמסהיד סהדא מסהיד דיינא וכן הדין כשאין הדיין מעיד
על חתימתו אלא ששנים מן השוק מעידים על הדיין דהשתא
כולה סהדותא חדא הוא׳ יח עידי הקיום יכולים להיות
קרובים לעידי השטר ולא עוד אלא אפילו מת האב החותם
בעוד הבן קטן יכול להעיד על חתימת אביו אחר שיגדיל
להצטרף עם אחד כשר וכן יכול להעיד על כתב יד
אחיו או על כתב יד רבו שראה מן קטנותו וה״מ דדוקא
א׳ שרגיל עמהם אבל על כתב יד אחר אינו נאמן להעיד
במה שהכיר אותו בקטנותו׳ יח צריך שלא יהיו
עידי הקיום קרובים לדייני קיום ויש מכשירים" יט
עדי הקיום הקרובים למלוה וללוה פסולים ויש מי שמכשיר׳
כ׳ דיינים החותמים לקיים השטר חותמים אע״פ שלא
קראוהו ודוקא מה שיש בגוף השטר אין צריכין לקרות
אבל מ״מ צריכים הם לראות מי הם המלוה והלוה כדי
שלא יהיו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידים בפניהם
והא שאין צריך לקרותו כלל׳ כא דיינים שדנים על
תנאים וענינים שבמלוה עצמה צריך שיהיו רחוקים
מעדי השטר׳ כב דייני קיום צריך שיהיו רחוקים
מדיינים שדנים על המלוה עצמה ויש מכשירים"
כג עידי הקיום יכולין להיות קרובים לדייני מלוה"
כד שלשה שישבו לקיים את השטר שנים מהם
מכירים חתימת ידי העדים ואחד אינו מכיר עד שלא
חתמו מעידים בפניו וחותם משחתמו אין מעידין
בפניו וחותם ומותר לפתוח הקיום בשטר קודם שיתקיים
השטר שאין הכתיבה עיקר אלא החתימה ויש חולקים"
כה אם באו עדים והעידו שבשעה שנתקיים
בפניהם לא היו במעמד א׳ אלא כל אחד קבל עדות
בפני עצמו פסול ויש מי שמכשיר׳ כו שלשה
שישבו לקיים את השטר ובאו ב׳ עדים וערערו על
א׳ מהם שהוא גזלן ומוציא בו ובאו שנים אחרים
והעידו שחזר בתשובה אם עד שלא חתמו העידו
שחזר בתשובה הרי זה חותם עמהם שהרי ג׳
היו ואם אחר שחתמו העידו עליו שחזר בתשובה
אינו חותם עמהם שהרי הוא כמי שאינו בעת חתימת
השנים" כז במה דברים אמורים כשערערו עליו בעבירה
אבל אם ערערו עליו בפגם משפחה כגון שאמרו
אמו לא נשתחררה ועבד הוא או לא נתגיירה ועכו״ם
הוא ונודע אחר שחתמו השנים שאין במשפחתו
פגם ושהוא כשר ה״ז חותם עמהם שזה גלוי דבר
שהיה מקודם הוא׳ כח כתבו היום ונמצא
אחד מדייני הקיום פסול יחתום אותו קיום והשטר
נשאר בכשרותו׳ כט ג׳ שישבו לקיים את השטר
ומת אחד מהם צריכין לכתוב במותב תלתא הוינא
וחד ליתוהי כדי שלא יאמר הלווה ב״ד שנשבר
קימוהו ואפילו היה כתוב בו בב״ד יאמר שמא דימו
ששנים ב״ד הם ואם ישבו משמע שהיו ג׳ אין צריך
וי״א שאם כתבו וחד ליתוהי כשר ומ״מ לכולי עלמא
אם כתב בי דינא ובמותב תלתא תולה צריך ואחתמין
ב׳ מהם ודי׳ ל׳ אפילו בשלשה אחד מהם
נוהגים לכתוב וחד ליתוהי כדי להוציא מלבם שלא יחתמו
בו אלא שנים" לא קיום ב״ד צריך שיהיה סמוך לכתב
ידי העדים או סמוך לצד השטה או מאחוריו כנגד
הכתב ואם היה בין הקיום והשטר ריוח שטה אחת
ושני אוירים פסולי הקיום לבדו שמא יחתוך השטר
שנתקיים ויזייף בה והיה שטה שטר ושני עדים ונמצא
הקיום על שטר מזויף" לב הרחיק הקיום מהשטר
שטה או ב׳ שיטין או יותר ומילא כל הריוח שיטות דין
כשר שהרי אינו יכול לזייף ואין חוששין לבית דין שקיימו
על השיטות אלא על גופו של שטר וי״א שחוששין לכך"
לג שטר הבא הוא ועדיו על המחק והקיום מלמטה
על הנייר אין מקיימין אותו מדייני הקיום אלא מעדים
שלמעלה שמא הקיום היה רחוק מהשטר הרבה והיה
הריוח מלא שיטות שלו וחתך גוף השטר ומחק
השיטות וכתב השטר ועדיו על המחק ויש מכשירים
לקיימו מדייני הקיום" לד חתם בשטר קודם
שנעשה גזלן הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל אם
אחרים מעידים שמכירים חתימתו וראו חתימתו בשטר
זה קודם שנעשה גזלן כשר אבל אם לא ראוהו עד
שנעשה גזלן לאחר זמן איכא למיחש שמא עתה זייף
וחתם" לה חתם בשטר עד שלא נעשה חתנו
ונעשה חתנו הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל

אחרים מעידים שמכירים עדותו אפילו לא ראו הע' שנעשה החתם וי"מ דהיינו דוקא כשהשטר יוצא מתחת יד אחר אבל אם יוצא מתחת יד העדים לא' לז חתם כשהיה בריא ונשתתק הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידים עליה' לח שנים החתומים על השטר ומתו ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא אבל קטנים היו או פסולים הרי אלו נאמנין וקורעין השטר אלא אם כן טען שנקבע לו זמן לקיים השטר ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והחז' בב"ד אין קורעין אותו וי"מ שאין צריך שקרא עליו ערער דלהוחלק בב"ד קגי אפלו לא קרא עליו ערער' עדים שאין כתב ידם יוצא ממקום אחר ואמרו כתב ידינו הוא זה ואומרים בתוך כדי דבור אנוסים היינו מחמת נפשות או קטנים היינו או פסולי עדות היינו מחמת קורבה ונתרחקנו או מסר מודעא בפנינו או תנאי היה בדבר ולא ראינו שנתקיים התנאי הרי אלו נאמנים ואפלו עד אחד אומר היה התנאי ולא נתקיים נאמן ואין כאן אלא עד א' אבל אם אמרו שהיו אנוסים מחמת ממון או שטר אמנה או שהיו פסולים בעבירה אינם נאמנים ואפלו אמרו שאח"כ עשו תשובה ואע"פ שאינם נאמנים לבטל השטר מ"מ לגבי דידהו נאמנים וחייבים לשלם ללוה ההפסד שבא לו מחמת חתימתם ואם אומרים שבשעה שחתמו לא ידענו שהיה אמנה ואחר כך נתברר להם שהיה אמנה נאמנים ואם כתב ידם אינם נאמנים בשום דבר שיאמרו לבטל השטר חוץ מלומר בפנינו מסר מודעא' עדים החתומים על השטר שאמרו שהלוה היה קטן באותה שעה' אינם נאמנים"

מד מי שטוען אמנה

הוא או פרוע וכו' ב' סעיפים"

א מלוה שאמר על שטר שבידו שהוא אמנה או פרוע אם הוא חייב לאחרים ואין לו ממה לפרוע אלא מזה השטר וכתוב בו נאמנות והוחזק השטר בב"ד או שהוא ביד שליש נאמן ואפלו אם לא נודע בשעת הודאתו שהוא חייב לאחרים ונודע אחר"כ אינו נאמן כיון שהוא בא לחוב לאחרים אפלו אם מפקיד גם לעצמו כגון שהשטר הוא ממאתים והוא חייב לאחרים אלא מנה אינו נאמן ואם אחר שאמר שטר אמנה הוא פרע לבעל חוב

ומה לגבות השטר מהלוה רואים אם כשהבעל חוב בא לגבות מזה השטר אמר שטר אמנה הוא זה ודאי לא היתה כוונתו אלא לדחות בעל חובו וחוזר וגובה ממנו אבל אם בלא תביעה מבעל חובו הודה ששטר אמנה הוא אינו חוזר וגובה בו' ב אם אמר המלוה זה השטר אמת הוא שהלוה צוה לעדים לכתוב בשטר אף דינר והוא האמין בי שלא אתבע ממנו אלא חמש מאות דינרים כשר אבל אם אומר שטעו העדים כשכתבו אף דינרים הרי השטר כחרס ואע"פ שיש עדים שמשטר נשבע המלוה היסת ונפטר'

מה שכותבין טופסי שטרות

וכו' סעיף אחד' א סופר שבא לכתוב טופסי שטרות כדי שיהיו מצויים אצלו הרשות בידו ויכול לכתוב הכל שם הלוה והמלוה והמעות רק שיניח מקום הזמן כדי שלא יהיה מוקדם אבל שטר שנכתב על הלואה אחת ונפרע אינו יכול לחזור וללוות בו ואפלו אם הכל ביום א' שאינו מוקדם שכבר נמחל שעבודו אינו חוזר ולוה בו ואם פרע מקצת חובו אינו חוזר ולוה בו ואם פרע מקצת חובו באותו שטר מקצת אותו דהוי נמחל שעבודו לאותו מקצת"

מט שיכירו העדים שם

הלוה והמלוה וכו' ו' סעיפים" א אם יש למלוה או ללוה שני שמות אין צריך לכתוב אלא שם העיקר ואם כתבו שם הטפל לבד כשר ואין צריך לכתוב החניכה או כהן ולוי אלא אם יהיו בעיר שנים ששמו ושם אביהם שוים" ב צריך שיכירו העדים ששם הלוה כך וכך ובשטר המכר שם המוכר ומשום שם הלוה והמלוה ואם שטר המלוה הוא בלא קנין צריכין להכיר אף שם המלוה ואם אינם מכירים אותם אפילו אשה או קרוב כשרים לומר שכך הוא שמם והיכא דקמ"ל סו אשה או קרוב ואשתכח טעותא לעורבא מרבנן מקבלינן לגבו בלא אחריות דאורחיה למידק לא מקבלינן דודאי מידק דק והשתא הדר ולשקר" ג כל שהוחזק שמו ל' יום בעיר כותבין אותו שם ואין חוששין שמא שנה שמו לעשות קנוניא' ד אמרו ליה ועד מחזקינן ליה בההוא שמא לחובתו כגון שקרא את עצמו ראובן וכתב שטר עליו ראובן לוה

וטען השותף לא ולאובן שמי אי קחדו לה לראובן ועע
אשה דלא אתחזק ל' יוס בהאי שמא חייב' ה
יצא לפנינו שטר וטען הלוה ואמר איני חייב כלום שמא
רמאי אחר העלה שמו והודה לבה או שאמר לא לוה
אני חייב אלא לאחר וזה רמאי הוא והעלה שמו כשם
בעל חובי מאחר שלא הוזקקו שם שנים ששמותיהם
שוים אין חוששין לדבריו' ו מי שהוחזק שם
כנויו בעיר וכתבו עליו שטר בזאתו כנוי ואחר נודע
שהיה לו כנוי אחר או שטעו בשם הלוה או המלוה
ובתבירא וכן במקום שמעון או שטעו בסכום המעות
וכתבו שטר אחר ולא אמרינן כבר עשו עדים שליחותם
וי"מ שאפי' אם לא כתבו אחר אם יתברר הדבר
שהוא טעות סופר כשרי' ז היו שנים בעיר אחת
שם כל אחד מהם יוסף בן שמעון אין שום אחד מהם
יכול להוציא שטר על אחר אלא אם יש בו קנין שיאמר לו
שטר זה שאתה מוציא עלי שליוה והחזרתי לך
כשפרעתי לך החוב שהיה לי בידך ולא אחר יכול להוציא
שטר חוב עליהם שכל אחד יאמר למעשי ככתב
שטר זה אלא על חבירי אלא אם כן באו עידי השטר
בעצמם ואמרו זה השטר שהעדנו עליו וזה הוא שא
שהעדנו עליו בהלואה ואם עדים אחרים היעידו כן יש
לו דין מלוה על פה ואם היה אחד מהם קטן בזמן שכל
בשטר גובין מהאחר' ומה תקנתם יכתבו שם זקניהם
ואם גם שם זקניהם שוה יכתבו שום סימן אבל אם
מוציאים שטרות על אחד ולא יכול האחר לומר לא
נתחייבתי לך אלא לחבירך ששמו כשמך שכל מי שהשטר
יוצא מתחת ידו מחזקינן ליה בשלו ואם יש בידו שובר
מאחד מהם אין שום אחד מהם יכול לתבעו שיאמר
לכל אחד מהם אותי כתבת לי זה השובר ומיהו אם
יכתבו הדרשה זה לא יגבה א' מהם שהרי הוא מודה
שלא פרע אלא לאחד ואם יטעון פרעתי לשניהם וצויתי
לכתבו שובר אחד כי הוא יספיק לי להראותו לכל מי
שיבא מהם לתבעני חובו טענתו טענה ולא יועיל
הדרשה' ח בד"א כשאין משולשים לא בשטרות
ולא בשובר אבל אם משולשים בשטרות ולא בשובר
על בעל השטר להביא ראיה' ט מלוה אחד שלוה
לשני יוסף בן שמעון בשני שטרות והיו משולשים
שניהם שטרו שלכל אחד ונמצא אצל הלוה שטר
מקויים ששטרו של יוסף בן שמעון פרוע ולא היה
השובר משולש ומצאו שני השטרות בין שטרותיו
שנמלוה הקדועים הודע כותן שלשטרות ושניהם
בחזקת פרועין' י שני יוסף בן שמעון שלוה אחד
מהם מאחר ונמצא לאחר מהם שדה שקנה מיוסף
בן שמעון השני או שהיו שותפים בו אין המלוה יכול
לטרוף השדה ולומר אפילו הלויתי מוטב ואף לחבירך
הלויתי כיון שאין לחבירך בני חורין הרי לקחת שעבודי
וכן כשהם שותפים לא יוכל לגבות החצי ממה נפשך
לפי שאין נכסי בעל חוב משועבדים אלא מטעם ערב
והערב אינו משתעבד אלא במקום שיוכל לתבוע מהמלוה
עצמו אינו יכול לגבות מנכסיו נמצא שהערב לשני
יוסף בן שמעון בין לשני מלוים בין למלוה אחד כשם
שאינו יכול לתבוע מהם כך אינו יכול לתבוע הערב'

נ שטר שכתוב בו לויתי ממך מנה'

ובו סעיף א' א שטר בעדים שכתוב בו אני פל'
בן פל' לויתי ממך מנה כל המוציאו גובה בו אבל
אם אין בו עדים אלא שהוא כתב ידו מתוך שנאמן
לומר פרעתי נאמן לומר לא לויתי ממך אלא מאחר
ונפל ממנו ומצאתיו'

נא שטר שאין בו אלא עד אחד או אחד מהם פסול' ובו ג' סעיפים

א עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה מצטרפין ואם
אמר זה שלא כתב עדותו הנקנתי מידו על זה
ולא בא המלוה ולא שאל ממני לכתוב שניהם מצטרפין
לעשות המלוה בשטר ואינו יכול לומר פרעתי ואם
אותו שמעיד על פה אומר בפני נמסר השטר
הוי כשטר גמור לגבות בו ממש עבדי' ב
הוציא עליו שטר חוב בעד אחד וטען הלוה פרעתי
הא מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם
טוען ואמר ישבע לי שלא פרעתיו הא"ז נשבע להכחיש
את העד ונפטר וי"א שגם אם טוען פרעתי נאמן
בשבועה' ג שטר שחתומים בו שני עדים
בלבד ונמצא אחד מהם קרוב או פסול א"ע
שיש שם עידי מסירה הרי הוא כחרס וי"א שדינו
כשטר שאין חתום בו אלא עד אחד' ד שטר
שהיו עדיו מרובים ונמצא עד אחד קרוב מהם
או פסול ואין העדים קיימים לשאול אותם אם
יש עדות בלולה שכולם ישבו לחתום שהרי
נתכוונו להעיד הא"ז בטל ואם לאו נתקיים העדות
בשאר שהרי אפשר שחתמו הכשרים והניחו
מקום לקרוב לחתום ובא זה הקרוב או הפסול
וחתם שלא מדעתם' ה צוואה שנמצאת אחד

מעידיה קרוב או פסול העד שאינו קרוב אם לשטר
העדות יבא לפני ב"ד ויעיד ואם יש שם עד אחר
ששמע צוואה מבחוץ מצטרף עמו להעיד אעפ"י
שלא ייחדוהו להעיד׳ ז הכותב כל נכסיו לשני בני
אדם בעדות אחת והעדים קרובים לאחד ממקבלי
המתנה ורחוקים מהשני הרי השטר פסול מפני שהוא
עדות אחת אלא אם כן נחלק אותו שהעדים פסולים
לו מאותו ממון אבל אם כתב בשטר אחד שנתתי
לראובן חצר פלונית ושנתתי לשמעון חצר פלונית ונמצא
העדים קרובים לזה ורחוקים לזה זה שהם רחוקים
ממנו מתנתו קיימת שאלו שתי עדיות הן אעפ"י שהם
בשטר אחד׳ ח שטר שנמסר בפני ב׳ עדים
גובין בו ממשעבדי אעפ"י שהם חתומים בו ומכל
מקום אם נמצאו עדי חתימתו פסולים ואפלו עד
אחד מהם פסול השטר פסול אעפ"י שנמסר בפני
עדים כשרים מפני שהוא מזוייף מתוכו׳

נב שטר שיש בו רבית או קרוע

ובו ב׳ סעיפי׳

א שטר שיש בו רבית מפורש אינו גובה בו
הרבית אבל גובה בו את הקרן אפלו ממשעבדי
אבל אם כלל הקרן עם הרבית פסול מפני שבא
לגבות בו את הרבית׳ שטר שבא לפנינו קרוע
קרע ב"ד והוא שקרוע במקום העדים והזמן והתורף
או שקרוע שתי וערב פסול ואם ניכר שנעשה בכוון
אפלו אם לא נקרע שתי וערב פסול נקרע לשנים
גרע טפי מקרע בית דין ופסול׳ ב׳ נמחק
או נטשטש אם רישומו ניכר כשר ואם לאו
פסול הוקב ונעשה ככברה כשר׳

נג שלא לשנות השטר

ובו סעיף אחד׳

א מי שיש לו שטר על חבירו במנה ואמר עשו
לי שנים מחמשים חמשים או שיש לו שנים
של חמשים חמשים ואמר שיעשו לו א׳ שלמאה
אין שומעין לו ואפלו יש לו אחד שלמאה ואומר
שיקרעוהו ויעשו לו אחד שלחמשים אין שומעין
לו שמא פרע לו אותו שלמאה וכתב לו עליו
שובר ויוציא זה שלחמשים ויאמר זה שטר אחר
הוא ויגבה בו׳

נד דין אסמכתא

ובו ה׳ סעיפים

א מי
שפרע מקצת חובו ואסריה המלוה בית דין יעשו
לו שטר ממה שנשאר חייב לו ויכתבוהו מזמן
ראשון אבל לא עדי השטר ואם רצה יכתוב שובר׳
ב הבא לפרוע חובו ואמר המלוה אבד לי השטר
אין הלוה יכול לומר לא אפרע לך עד שתחזיר לי שטרי
אלא הב"ד יכתוב לו שובר ויפרע כל חובו ויש ללוה להחרים
סתם על מי שכובש שטרו וטוען שאבד ואם טוען הלוה
טענת ודאי ואמר השטר אצלו ועתה הניחו בכיסו שבע
המלוה היסת שאבד השטר ואחר כך יפרע חובו ויכתוב
שובר׳ ג אמר המלוה אין שטרי עתה בידי כי הוא
בעיר אחרת ואכתוב לך שובר ימ"ש שאין שומעין לו
כיון שהוא בעונס לא יפרע לו עד שיחזיר לו שטרו׳
כשכותבים שובר אם זוכרים זמן השטר יכתוב שובר
על שטר שזמנו כך וכך ואם אין זוכרים אותו יכתבו
סתם על שטר שסכומו כך וכך ולא יכתבו זמן בשובר
שמא אחרו העדים זמן ההלואה בשטר ונמצא [illegible]
זמן השובר קודם לזמן השטר ויחזור ויוציא שטר [illegible]
המלוה ויטרוף בו לפיכך אין לעדים לכתוב זמן בשובר
אלא אם כן זוכרים זמן ההלואה׳ שובר שנכתב סתם
פל׳ פרע לפל׳ מבטל כל שטר שיש לו עליו׳ ד אם זמן
השטר והשובר ביום א׳ נתבאר בסימן מג׳ ה
אם כתוב בשובר דינרי סתם מבטל כל שטר שיש
לו עליו אבל אם היה כתוב בו כך וכך דינרים ונמחק
הסכום ונשאר דינרים או שכתוב הסכום על המחק
ולא נתקיים אין דנין בו אלא בפחות שבלשונות מי שפרע
מקצת חובו והשליש את השטר ואמר אם לא נתתי לך
עד יום פל׳ יתן לו שטרו והגיע הזמן ולא נתן לו לא יתן
השליש את השטר שזו אסמכתא היא ולא קניא ואם
קנו מידו עליה בב"ד חשוב הא קנה והוא שיתפיס זכותו
בב"ד והוא שלא יהיה אנוס כיצד הרי שהתפיס שטרו
או שוברו בב"ד וקנו מידו שאם לא בא ביום פל׳ יתן
זה לבעל דינו והגיע היום ולא בא הרי זו נותנים ואם
עכבו נהר או חולי מלבא לא יתנו וכן כל כיוצא בזה׳
והוא שיהיה בב"ד חשוב׳ ו בדא שנותנים השטר
לבעל דינו כשאמר אם לא פרעתי ביום פל׳ יהיו המעות
שנתתי מתנה וישאר השטר קיים בתחלה שאם לא
כן הוי שטר שנמחל שעבודו כדי המעות שנתן׳

נה דין שלישות

ובו ג׳ סעיפים

א שליש בזמן
שלישותו בידו נאמן כשני עדים ואפלו אם הוא קרוב
ואין צריך לשבע ואף על פי שעבר הזמן והיה לו
להחזירו לאחד ולא החזירו עדין שליש הוא ונאמן
ואפלו הכחיש אחד מהם ואמר שלא עשאו שליש
השליש

השליש נאמן ואפלו הכחישו שניהם השליש נאמן והוא שלא יהיה ביניהם ובין השליש המחשה בסך המעות שצוו דאם כן הוה ליה נוגע בדבר ואינו נאמן׳ שטר שהיה ביד שליש והוציא מתחת ידו בב״ד ואמר פרוע הוא אע״פ שהשטר מקויים נאמן שאלו רצה היה שורפו או קורעו וכן אם מת השליש ונמצא כתב יוצא מתחת יד השליש שהשטר זה המונח אצלו פרוע הוא אע״פ שאין עדים על הכתב אבל כתב שיצא מתחת ידי המלוה ששטר פלוני פרוע אפלו היה בכתב ידי המלוה אינו אלא כמשחק׳ ב׳ הכחישוהו העדים ואמרו לא על תנאי זה הי״ה שליש ביניהם העדים נאמנים אע״פ שהוא מיד השליש בו אפלו נמסר בידי השלישות בתנאי כך וכך והעדים מכחישים אותו אבל אם אומר בתנאי כך וכך הוא בידי סתם אפילו בשאו ומתן העדים משנמסר לידו לא היו התנאים כן השליש נאמן בשמא אח״כ באו לפניו והתנו בענין זה אע״פ שאין השליש טוען בפירוש כן אבל טוענין ליה כן כדי שלא יהיה מוכחש מהעדים׳ ג׳ אין לו ליתן השלישות אלא בפני ב״ד ויפרש להם ענין השלישות שמא יפול ביניהם מחלוקת ואם ירצה השלישות מתחת ידו לא יהיה נאמן אלא בעד אחד לפיכך צריך שיכתבו ב״ד ויחתמו הענין׳ ד׳ שטר שיוצא מתחת יד שליש והלוה טוען שהוא מזוייף או פרוע אם אין יכולים לקיים חתימת העדים אע״פ שהשליש מעיד שהמלוה והלוה מסרוהו לו ואמרו לו שכך וכך נשאר עדיין לפרוע משטר זה אינו נאמן׳ ה׳ שליש שהשליש שטר בידו לשיפרענו ביום פל׳ ועבר הזמן וטוען הלוה שפרעו בזמנו אם שמת הלוה הרי הוא בחזקת שאינו פרוע ומחזירו למלוה ואם מת הלוה לא יפרע אלא בשבועה כדין הבא ליפרע מן היתומים׳ מי שחייב עמו בשטר קנין לחבירו והפקידו החייב ביד אחד בקטס ומת המפקיד ה״ז לא יתננו למלוה וגם לא יחזירנו ליורשי לוה׳ ו׳ שליש המעשה ע״י שליח כגון שבא הלוה עם אחד שבידו משכון או שטר ואה״ל המלוה עשאני שליח להביא זה אליך למסרו בידך על תנאי כך וכך וקבלו השליח ואח״כ בא המלוה והכחיש השליחות ואמר שלא עשאו שליח לדבר זה מעולם יעשה שליש מה שאמר לו השליח׳ ז׳ אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ואפוטרופוס הממונה על נכסי בעה״ב ומת בעל הבית ויודעים שהיו לבעה״ב נכסים שלאחרים ואמנם כשאחר בידם ויודעים שלמי הם חייבין להחזיר לכל אחד מהם שלו ואם לא החזירו ובאו לב״ד מהימני כמאן׳

נג׳ : שטר פרוע ובו ב׳ סעיפים׳

א׳ אסור לשהות שטר פרוע בתוך ביתו ואם אינו רוצה להחזיר שטר פרוע ללוה למחתו עד שיחזירנו ואין לו לעכב השטר בשביל משיכני דספרא אבל מותר לשהות שובר שלמוה אע״פ שאינו חייב לאחמשים והוא שיכתוב שובר על גבו ממה שנפרע או יכתוב שובר בפני עצמו ויחזירנו ללוה׳ ב׳ שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו כמו שנתבאר בסימן מ״ח ואם אמר לו הלוה פרעתיו השיב המלוה כן היה אבל החזרתים לך הרי מודה שנמחל שעבודו ואינו גובה בו אבל אם אמר החזרתים לך שתחליפם לי מפני שלא היו מעות יוצאים אלא על ידי הדחקת השטר קיים׳

נח׳ מי שהוציא שטר חוב על חבירו ובו ד׳ סעיפים׳

א׳ הוציא שטר מקויים על חבירו ואמר לו פרעתיך ואמר לו אמת שפרעתני אבל מלוה אחרת יש לי עליך על פה ובשבילה קבלתי וזה השטר עדיין עומד בחזקתו עומד אם לא נתנו לו בפני עדים נאמן והשטר עדיין בחזקתו וגובה בו בלא שבועה אם ישנו נאמנות ואם אח״כ יתבענו שלקח ממנו שלא כדין נשבע היסת ונפטר ואם אין בו נאמנות אינו נוטל אלא בשבועה ואם לא פרעו הלוה עצמו אלא שלחם על ידי שליח בין שאמר לו קח השטר ותן לו המעות בין שאמר לו תן וקח השטר חייב השליח לפרוע למשלח אבל אם לא הזכיר שיקח השטר פטור׳ ב׳ טען הלוה ואמר הלא פרעתיך בפני פל׳ ופל׳ ובאו או העידו שפרעו אבל לא הזכיר לו השטר והשיב המלוה חוב אחר הוא שפרעת לי הרי בטל השטר בד״א כשהעידו שנתן לו בתורת פרעון אבל אם ראוהו נותן לו מעות ולא ידעו אם בתורת פרעון או בתורת פקדון או בתורת מתנה אם אמר המלוה להד״מ הרי הוחזק כפרן ובטל השטר ואם אמר פרעון שלחוב אחר הוא ה״ז נאמן ונשבע ונוטל מה שבשטר שהרי לא פרעו בעדים מתוך שיכול לומר מתנה נתנם לי נאמן לומר פרעון שלחוב אחר הוא׳ ג׳ אמר לו הלוה והלא שה זה דמי שור שלקחתי ממך הוא ואתה גבית דמי בשרו ואמר לו בעל השטר כן אני גביתי דמיו מחוב אחר שהיה לי אצלך הרי ל׳ והורה שדמי השור הוא החוב ומדמיו נפרע בעל השטר אם יש עדים שפרע לו דמי השור ויש מי שכתב שאף על פי שאין עליו עדים שפרע מדמיו ישבע הלוה

היסת שפרעו' ד מי שנושה בחבירו שני חובות ופרע לו הלוה סתם הרשות ביד המלוה לומר מחוב פלוני לקחתי ולא עוד אלא אפילו אמר לו בשעת פרעון הילך מעות או בשביל חוב פל' ומלוה יקבל ושתק יכול לומר אחר כך המלוה שבשביל מלוה על פה או בשביל חוב אחר תפסתי" ה נתן הלוה למלוה מנה ליתנם לבעל חוב אחר רשאי לעכבם לעצמו׳

נט שטר מקויים והלוה טוען פרוע ובו סעיף אחד׳

א מלוה שהוציא ש"ח מקויים וטוען הלוה שהוא פרוע והמלוה אומר איני יודע אינו גובה בו ואם חזר ואמר עיינתי בחשבוני ושטר אני כבריא שאינו פרוע חוזר וגובה בו׳

ס דין שעבוד ודין מטלטלי אגב מקרקעי

שעבוד דבר שלא בא לעולם ובו י"א סעיפים" א הבא לגבות חובו בשטר מהלוה ולא הספיק כל הנמצא לו כנגד ש"ח הרי זה טורף מקרקעות שהיו לו בשעה שלוה ממנו ומכרם או נתנם אח"כ אבל קרקעות שקנה אחר שלוה ממנו ומכרם או נתנם אינו טורף מהם ואם כתוב בשטר שהוא משעבד בו כל נכסין דקנאה ודאנא עתיד למקני גובה גם מהם אבל המטלטלין אין עליהם אחריות אפלו מטלטלין שהיו לו בשעת שלוה שמכרם או נתנם לשעתו אין בעל חוב טורף אותם ואם כתוב בשטר שהוא משעביד לו מטלטלי שיש לו אגב מקרקעי דלא כאסמכתא ולא כטופסי דשטרי הרי זה טורף מהמטלטלין שהיו לו כשלוה כשם שהוא טורף מהקרקעות ואם כתוב בשטר ששעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי דקנינא ודאנא עתיד למקני דלא כאסמכתא ולא כטופסי דשטרי טורף אף מהמטלטלין שקנה אחר שלוה ומכרם או נתנם כשם שהוא טורף מהקרקעות זה הוא דין הגמרא ועכשו אע"פ שנהגו לכתוב בכל השטרות שהוא משעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי נהגו שאינו טורף ממטלטלים שמכר או נתן או משכן ומפני תקנת השוק ואפלו למ"ד זה אם היה נלוה ש"ח על אחד ומכר בעל חוב גובה ממנו דלא שייך בשטרות תקנת השוק דלא שכיח וכן אם נתן כל נכסיו לאחר ולא שייר לעצמו כלום ואומדנא דמוכח הוא שהבריח עשה ולא שייך ביה תקנת השוק׳ ב המחייב עצמו בדבר שאינו קצוב כגון שנתחייב לזון את חבירו או לכסותו חמש שנים אע"פ שקנו מידו ולא נשתעבד

להרמב"ם וחלקו עליו כל הבאים אחריו לומר שהוא משתעבד והכי נקטינן" ג המחייב לזון את חתנו הנותן לתת לו פירות והלוה אומר מעות הדין עם מקבל המתנה ואם התנה עמו בפירוש לזונו על שלחנו והוא אינו רוצה לאכול עמו אינו חייב ליתן לו אלא לפי ברכת הבית׳ ד המתחייב לזון את חבירו סתם או לזונו על שלחנו ומת המתחייב חייבים היורשים לזונו כמו שהיה חייב מורישו׳ ה שנים שנתחייבו לזון לאחד אין כדין שנים שלוו מאחד׳ ו המחייב עצמו בדבר שלא בא לעולם או שאינו מצוי אצלו חייב אע"ג דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הני מילי כשהקנה לו בלשון או מכר או בלשון מתנה ואפלו כתב לו שעבוד על שדהו או קבל אחריות על כל נכסיו ואפלו כתב לו משכון אינו כלום אבל בלשון חיוב כגון שאמר הוו עלי עדים שאני מתחייב לפלוני כך וכך חייב והוא שקנו מידו׳ז ראובן שהוציא שטר בקנין על שמעון שכתב בו מחמת שמכר לו מאה זהובים ושעבד לו כל נכסי לגבותם מהם וטוען שמעון שבשעה שכתבו על עצמו לא היו בידו ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אם הזהובים שבשטר הוא מטבע שנושאים ונותנים בו אין מטבע נקנה בחליפין ואם אין נושאים ונותנים במדינה באותם זהובים נקנית בחליפין אלא שצריך שיהיו ברשותו בשעת קנין ואם אין הדבר ידוע שהיו ברשותו על התובע להביא ראיה׳ ז ראובן הלוה לשמעון מנה ואחר זמן כתב לו שטר בקנין מחמת שלויתי מפלוני כך וכך ונתחייבתי לו בהם משכנתי לו קרקע פל' זכה במשכונה" ח ראובן הוציא שטר שלוה שמעון מלוי וטען ראובן שלוי היה שלוחו וכתב השטר על שמו ולא הפקיד עליו ושמעון טוען לאו בעל דברים דידי את אם הודה לוי לראובן ששלוחו היה אם אינו חב לאחרים בהודאתו כופין את שמעון שיפרע לראובן ואם בא לוי למחול לשמעון אינו מחול׳ ט ראובן הלוה מנה ללוי ובשעת הלואה אמר ללוי שיכתבו על השטר על שם שמעון אף שיתנו השטר ליד ראובן וכשתבע ראובן מלוי בזמנו טוען לאו בעל דברים דידי את הדין עם ראובן ואם תבע ראובן לשמעון שיעשה לו שטר מכר מהשטר זה שנכתב על שמו אין כופין אותו ואפלו הודה לו שמעון שיעשה לו שטר מכר יכול לחזור בו אבל אם אמר ללוה בשעת הלואה ע"מ כן אני מלוה לך שתעשה לי שטר בשם שמעון וכשארצה תחזירנו לי על שמי

כופין אותו על כל אחד מהם לא פירש דבריו אלא אמ׳ לעדים
בפני הלוה עד שטר אחר תכתבו לי על המחה זו
מחייבין אותו לכתוב שטר אחר על שטרו׳ י׳
שמעון שהיה חייב מנה לראובן ונתפשרו ביניהם
שיעשה שמעון שט׳ ללוי מעשרים דינרין ואח״כ עשה
ראובן שטר מחילה מכל תביעת ממון ועכשיו טוען
שמעון שכיון שלוי לא הלוהו אלא ראובן כיון שמחל לו
על תביעת ממון גם זה בכלל הדין עם שמעון׳ יא
המלוה את חבירו על משכונת קרקע וצוה לכתוב
הקרקע בשם בנו הקטן ועכשיו טוען הלוה למלוה לאו
בעל דברים דידי את אין בדבריו כלום׳ יב אשה
שטוענת על הקרקעות שהניח בעלה שהיו שלה
ממעות שנפלו לה מבית אביה והשטרות כתובים בשם
שניהם הדין עם האשה ואם כותבים משמה לבד והיא
טוענת שכולם שלה כולם שלה׳׳

סא כמה דינין מענין שטרות

ובו ז׳ סעיפים׳

א׳ קהל שתקנו שלא יועיל שום שטר אם לא יהיה
מכתיבת יד סופר העיר אין בכלל זה מחילה שמחל ראובן
לשמעון וחתום עליה ראובן׳׳ ב׳ טופס השטר שמצ׳
הסופר שחתומים עליו עדים ולא הועתק השטר אין דין
השטר לאותו טופס אלא א״כ מנהג בעיר להיות לו דין
שטר׳ ג׳ אשה שנתחייבה לישבע כתקנת הגאונים
שתקנו ללוה אם יש לו מטלטלין שיפרע מהם והיא
מסרבת מנדין אותה עד דתיתה דינה כשם שעושין לאיש׳
ד׳ שטר שכתוב בו שיוכל כל המוציאו לגבות בו
בלא הרשאה אם אין מנהג בעיר שלא לגבות בו בלא
הרשאה תנאו קיים וגובה בו בלא הרשאה ואפילו כתוב
בו שנתחייב לכל מוציאו בין יהודי בין גוי ודוקא שהמוציא
היה ילוד בשעת הלואה אבל אם נולד לאחר מכאן לא
שלא היה יכול להשתעבד למי שלא בא לעולם׳׳ ה׳
כל דבר שנהגו במדינה לכתוב היין שמנות היין
כתמות בשוגם הין שאר שופרי דשטרי שכתבו
הסופרים לכתוב כל מי שמקנה בקודר לכתוב בשט׳
דעתו שיכתבוהו כמנהג המדינה ואין צריך לפרש
כל לישנא שפירי דאית ביה ויתבאר עוד בקי״מ ע״א׳׳
שטר שכתוב בו שיפרע ההוצאות על הכפל אסמכתא
הוא ואינו גובה׳׳ ו׳ שטר שכתוב בו שיש
רשות למלוה לירד לנכסי לוה בין בפניו בין שלא בפניו
בלא רשות ב״ד ובלא שומא והכרזה אינו רשאי לעבור

על דברי תורה לירד לנכסיו שהמלוה את חבירו
לא ימשכנו שלא בב״ד אבל אם לא נמצא דיין שרוצה
לדונו אז יש לו רשות לעשות דין לעצמו׳ ז׳ שמעון
שכתב עליו לראובן באחד בניסן שנתחייב לו בכל
כך ממון עד אלף זהובים שיודה שמעון אחר זמנו
שלשטר זה שיש לראובן עליו מאה זהובים וזמן
כתיבתו בכ״ז בניסן ונתקיימה חתימת שמעון
בא בחיי״ר ראובן וגבה ממון שטרו להוציא הקול
שבתחלה שטר שלשמעון עד אלף זהובים׳׳ ח׳
ראובן שתבע את שמעון לדין ואמר לו אתה הודית
בפני עדים שאתה חייב לי בשטר ועתה גנבו השטר
ונתנוהו לך והשיב שמעון אתה לא הלויתני לוי נתן לי
משכון ושאל ממני לכתוב עלי שטר חוב בשמך והוא
החזיר לי השטר והחזרתי לו משכונו שמעון נאמן
בשבועה׳ ט׳ הרוצה לפסול שטר מפני שלא
הוציאו בחיי אביו ועוד שבא לתכלית העני ולא הוציאו
אין השטר נפסל בכך אמנם יש לדיין לחקור ולדרוש
להוציא הדין לאמתו ואם יראה לו בא ומתנאי דמוכח
שהדין מרומה ושקר יכתוב ויחתום שאין לשום דיין
מישראל להשתדל בדין זה ויתן ביד הנתבע׳ י׳
שטר שכתוב בלשון זה ביאור מה שהודה בפנינו
ראובן שיש עליו עדבון יעקב כך וכך אין לו דין שטר
לגבות ממשעבדי כי אין בו קנין אלא הודאה בעלמא
הוא ומוכיח הלשון שלא כיונו בכתיבה זו אלא לסדרין
דברים ולא לשם שטר שכתבו ביאור מה שהודה
בפנינו ולא כתבו היעדנו על עצמו כמו שרגילים
לכתוב בשטרות ולא הודה לפנינו כמו שכותבים
בשטרי הודאות׳ שטר שלא נכתב בו אלא שיעבד
עצמו הלוה לכל מי שמוציא עליו שטר זה שיגבה
ממנו כל המוציאו יגבה בו אע״פ שידוע שהוא לא הלוה
זה הממון והוא שהיה נולד בשעת כתיבת השטר׳׳
יא טוה שפרע למלוה ואין המלוה רוצה להחזיר
לו שטרו יש נדותו עד שיחזירנו לפי שעובר על
לאו שלדברי קבלה׳׳ יב שטר שנפרע חוץ משחצ׳
שעבודו צריך המלוה להחזיר השטר ללוה דגופו
שלנייר שלו הוא׳ יג מי שטוען על כתובת
אשתו שהיה עם הארץ ולא הבין בשקלא הדין
הכתובה והתנאים אין שומעין לו׳ יד מי
שיש בידו שטר מתנה שמן הדין אינו גובה בו והלה
טוען שיכופו אותו להוציא השטר אין כופין אותו׳׳

כו מדקדקין לשון השטר ודנין עפ"הו דקדוק
ולא אמרינן הא"י גובה לא גמר בלבו הא"י
והיה קבור שהדין היה בענין כך וכך ומפני כך כתב
אותו לשון׳ יו ימ"ש שלפני שאדם מתנהג
עם חבירו אין הולכים אחר לשון הכתוב אלא אחר
הכוונה׳

סב דין אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ובו סעיף א׳

א אשה הנושאת ונותנת
בתוך הבית והיו שטרות מקנות הקרקעות ועבדים
או שטרי חובות כתובים על שמה והיא אומרת שלי
הם עליה להביא ראיה בעדים שהוא כלבריה שהיה
לה ממון מיוחד וה"ה שיעידו על אלו השטרות שהם
שלה וה"ה אם נמצאו לה מטלטלין ברשותה עליה
להביא ראייה וכן אחד מהאחים שנושא ונותן בתוך
הבית ושטרות עשויים על שמו והוא אומ׳ שלי הם
שנפלו לי מבית אבי אמי או מציאה מצאתי או מתנה
מתנה לי עליו להביא ראייה בעדים ואם מת והניח
יתומים אין צריכים האחים להביא ראייה בעדים
ואם היו חלוקים בעיקרן או בשום דבר על האחים
להביא ראייה אפילו בחיין משום דאימור מעיקרו
קמן ואפילו אומ׳ מבית אבי אמי נפלו נאמן במגו׳

סג מי שהועד עליו שמחזר אחר זיוף ובו ב׳ סעיפים׳

א המוציא שטר חוב על חבירו
ובאו שנים ואמרו ממנו שזייף לו שטר זה
אע"פ שנתקיים השטר בחותמיו אין גובין בו לעולם
אא"כ עידי השטר מעידים שהן שחתמו ואם
עידי השטר מעידים שהיה אמנה אין גובין בו׳
ב כשאמרו אין גובין בו לא משבעין ליה בידיה
לא מוקמינן ליה ביד שליש׳

סד נפקד שרצה בחיובי הפקדון ובו סעיף א׳

א מי שהפקידו בידו שטרות ומת המפקיד
וטוען הנפקד מחיים תפסתי אותם למשכון בשביל
חוב שיש לי על המפקיד דאלו לגבותם לא היה מועיל
בלא כתיבה אם יש עדים שתפסם ממנו מחיים
ולא רצה להחזירם לו אז הוא תפיסא ואי לא לא
ומיירי שיש עדים שהפקידם בידו וגם יש עדים
שלאים עתה בידו שאל"כ היה נאמן במגו דאמשו
או לא היו צריכים מעולם וכל זה לייען דבמאלה

אבל למאי דתיקון רבנן שגובין מטלטלי דיתמי גובין
משטרותיהם אפילו לא תפס מחיים׳

סה דין שטרות שנמצאו ודין שטר שנמצא ביד שליש ובו כ"ג סעיפים׳

א המוצא שטר אצלו ואינו יודע
מה טיבו אם המלוה הפקידו או הלוה או אם הפקידוהו
בידו בתורת שלישות ומקצתו פרוע יהא מונח עד שיבא
אליהו ואם החזירו לאותו שכתוב על עצמו עבד על דברי
חכמים ואם זה שהשטר עתה בידו מכחיש דברי אותו
שנתנו לו היה יכול לגבותו ואם הוא מודה לו עתה
לידון צריך להחזירו לו והוא מונח עד שיבא אליהו נאמן
זה יתבאר עוד׳ ואם שטר משכנתא נמצא בידו ואינו
יודע מה טיבו אע"פ שבעל המשכונה מוחזק בקרקע
אינו מועיל לו כלום שום טענה ויהא השטר מונח עד
שיבא אליהו ותחזור הקרקע לבעליה׳ ב ומן
יורשי הנפקד לא יחזירו שום שטר שנמצא ברשות
אביהם שלא אע"פ יודעים מה טיבו וי"מ שאם המלוה
בעצמו לקחו קודם שבא ליד אחר לא אמרינן ביה
יהא מונח ואפילו לקחו מבית היורש קודם שיבא
ליד היורש׳ ג י"א שאפילו שניהם רוצים לא
יוציאם מתחת ידו שאין קרוב דחיישינן לקנוניא
וי"מ דלא חיישינן ואם שניהם רוצים יעשה כמותם
ד אם יטענו היורשים על שטר שמוצאים ברשות
אביהם שאביו הלוה עליו מעות למלוה אע"פ שאינו
יכול לגבותו מהמלוה בלא כתיבה מ"מ לקחו למשכון
טוענים טענה אבל אנן לא טענינן להו׳ ה
ראובן שמת ונמצאו ברשותו שטרות לאחותו נשואים
יחד מקצתם לגבותם דהיינו שטר נדוניתה ושטרי
קרקעותיה שהם לה ובתה כגון שטר מתנה שנתנה
לבעלה קרקע שהיה לה אע"פ ששטר נדוניתה הוא
כשאר שטרי חובות מאחר שהוא קשור עם
שטרי קרקעותיה שהם ודאי שלה היו כאלו נודע
ודאי שהיא הפקידתה ומטעם גם זה גם שטר
מתנה שנתנה לבעלה קרקע אנו מחזיקים שהיא
הפקידתו ויחזירו לה או ליורשיה׳ ו המוצא
שטר אע"פ שיש בו נאמנות אפילו הוא תוך זמנו
ואפילו אין בו אחריות ולוה מודה לא יחזיר דחיישינן
לפרעון ולקנוניא ואפילו אמר הלוה או המלוה
נקב יש בו בצד אות פלוני לא יחזיר לא לזה ולא לזה
ואם הפורע בשטר בהליא שאינו חייב באחריות

חייב מודה יחזיר׳ ז וכן אם יש ללוה בני
חורין שמספיקין לשעבוד החוב אם חייב מודה יחזיר
וכן אם נמצא ביום שנכתב וכתוב בו הנאמן ח
אם חייב מודה יחזיר וי״מ ש״א אמרינן
שאם נמצא ביום שנכתב יחזיר הני מילי
דליתיה ללוה קמן אבל אם איתיה קמן
ואמר פרעתיו וממנו נפל לא יחזיר׳ ח
מצא בשוק שטרות קרועים ושטר חוב
בניהם לא יחזיר ואם יש עמהם שובר אפלו בלא
ע״ים יחזיר השטר ללוה׳ ט המוצא שטר
בכלי יתננו למי שנותן סימן בכלי ואפלו אינו נותן
סימ׳ בכלי אלא בשדה מכריז שטר מצאתי וזה אומ׳
מצאת בכלי פל׳ אם אין דרך העולם לתת שטרות
באותו הכלי הוי סימ׳׳ י מצא ג׳ שטרות
או יותר כרוכים זה על זה או שאחר כרוך בהם
חבית״ל״ש שטרות מצאתי למי שיאמר
יחדים ואין צריך שיאמר היאך היו כרוכים׳ יא
מצא ג׳ שטרות יחד על לוה אחד שלוה משלשה
והם מקויימים יחזירם ללוה אף בלא סימן ולא יתנם
למלוה אף אם יתן בהם סימ׳ ואם אינם מקויימים
לא יתנם אלא למי שנותן בהם סימ׳ ואם מצא ג׳ יחד
מג׳ לוין שלוו ממלוה אחד והם כתיבת יד שלשה
סופרים יתנם למלוה אף בלא סימ׳ ואם הם כתיבת
יד סופר אחד יתנם למי שיתן בהם סימ׳׳ יב
מצא איגרות שום ואיגרות מזון שטרי חליצה ומיאונין
ושטרי בירורין וכל מעשה ב״ד כגון הלטתא יחזיר
לבעליו׳ יג המוצא שטר שחרור אם האדון
מודה בו לא יחזיר לא לזה ולא לזה ואם האדון מודה
שנתנו לעבד להשתחרר בו יחזירנו לעבד ואפילו
אם יבא העבד לטרוף בו ממה שמכר אדונו מנכסיו
מאחר זמן הכתוב בו צריך להביא ראיה שהגיע לידו
מזמן הכתוב בו׳ יד המוצא שטר מתנת
בריא או שטר מכר אפלו אומר הנותן או המוכר
שיתנוהו למקבל או ללוקח לא יתננו לו אלא אם
כן פירש במתנה ששייר לעצמו כח שיוכל לחזור
בו כל ימיו כגון שכתב מהיום אם לא בו כל ימי חיי
ואם הוא שטר הקנאה שפירש שהקנה לו מיד אע״פ
שלא הגיע השטר לידו יחזור אפלו לא שייר לעצמו
שיוכל לחזור׳ המוצא שטר מתנת ש״מ אם הנותן
קיים ואמר שיתנוהו למקבל יתנוהו לו ואם מת הנותן

צ״ום שעושים אנשי הבל׳ הדג׳ יצא כגון ולבן כגון שיצא מבל׳

אע״פ שכבר אומ׳ שיתנוהו לו לא יתנוהו לו אא״כ
יהיה שטר הקנאה׳ טו שנים שהיו אוחזים
בשטר המלוה א׳ אומר שלי הוא הוצאתיו להפרע
בו ממך והלוה אומ׳ פרעתיו וממנו נפל אם היה
השטר שיכול לקיימו זה ישבע שאין לו בו בדמים
טז פחות מחציו ויטלנו המלוה מחצה׳ ואם אינו יכול
לקיימו ישבע הלוה היסת שפרעו ויטלנו ו״א שאם
הוא מקויים ואוחזים בו שניהם בשוה בטופס
או בתורף או ששניהם אוחזים בגליון ואפלו כל
התורף קרוב לאחד יותר מלחבירו זה ישבע שאין
לו בו פחות מחציו ויפרע לו חציו אפלו אם יש בו
נאמנות ואם אחד אוחז בתורף ואחר בטופס יחלוקו
בתורף בוטל יתרון המותר ששוה התורף על הטופס
והשאר יחלקו בשוה בשבועה׳ יז המחזיר שטר
שמן הדין היה לו להחזיר י״מ״ש שגובין בו וי״א שאין
גובין בו וי״מ״ש שאפלו גבו בו ב״ד וא״א כ״מ בעדים
שנפל מחזירין בית דין ומוציאין מהמלוה ללוה
אבל אם מעצמו פרע למלוה או ליורשיו אין מוציא׳
מידם׳ יח מי שהוציא שטר חוב על חבירו
ותבעו בב״ד וא״ל נאבד ממנו ויש כמה אמתלות
דמוכחי טובא שנאבד מחייבין ב״ד לכתוב מעשה
ב״ד ולקיים השטר בהתחלה ובסופו לפרוע׳ יח
המוצא שובר בשוק במקום שהמלוה מודה שנתנו
ללוה יחזיר ללוה׳ אינו מודה לא יתננו לא לזה ולא
לזה ואם נמצא ביד המלוה שובר על אחד משטרותיו
שהוא פרוע אינו כלום להרע כחו השטר אפלו אם
הוא כתב יד הלוה או המלוה עמו אא״כ שהשטר
שהשובר כתוב עליו מונח בין שטרותיו הקרועים
אע״פ שהוא אינו קרוע מ״מ איתרע ומפרקין השובר
אפלו אין על השובר עדים אבל אם לא נמצא עליו
שובר אע״פ שנמצא בין שטרות קרועים לא גרע
וגובין בו אם עדים חתומים על השובר שנמצא ביד
המלוה ישאלו העדים אם יודעים שהשטר פרוע
ויענשו על פיהם ואם אינם יודעים או שאינם בפנינו
אינו כלום ואם הוא מקויים כשר׳ יט אם
השובר ביד השליש ואו׳ שהוא פרוע נאמן
אפלו רואהו ב״ד כבר בידו ואפלו אין עליו עדים
ואפלו מת השליש כשר השובר ודוקא שהשטר
בידו עם השובר אבל אם אין השטר בידו ואין
עדים בשובר אינו כלום ואם יש עליו עדים אע״פ

שאינם כאן ואם הוא מקויים כשר ואם אינו
מקויים יתקיים בחותמיו ואם השליש מתלא יחזיר
לא ללוה ולא למלוה אפלו שחייב מודה שהמלוה
הפקידו בידו ועדין לא נפרע החוב לפי שחוששין
לקנוניא לפיכך אין גובין בשטר חוב שזה השובר
יוצא עליו ואין קורעים אותו׃ כ׳ שטר שנמצא
בו שובר בגוף השטר בין מלפניו בין מלאחריו
ואפלו מקצתו שטר זה פרוע או שנפרע כך וכך
ממנו אפלו יוצא מתחת ידי המלוה ואע״פ שאין
על הכתב עדים עושים כמו שכת׳ בשובר״ כא׳
ראובן נפטר ונמצא באחד משטרותיו מכתב ידו
שטר זה פרוע או שנפרע כך וכך עושים כמו שכת׳
בשוברי׳ כב׳ מי שמת ונמצא בא׳ משטרותיו
מכתב ידו שטר זה היו לפל׳ אין לאותו פל׳ חלק
בו׳ כג׳ האומ׳ שטר בין שטרותי פרוע
ואיני יודע איזה הוא כל שטרותיו פסולין נמצאו
לאחד שם שנים הגדול פרוע ולא הקטן׳ כד׳
האומר לחבירו שטר לך בידי שהוא פרוע הגדול
פרוע והקטן אינו פרוע חוב לך בידי פרוע כל
שטרות שיש לו עליו פרועים״

סו
דין מכירת שטרות ואונאתן׳
ובו מ״ב סעיפים׳

א׳ אותיות אין נקנים לא בכתיבה ומסירה
הילכך האי מאן דמזבין שטרא לחבריה צריך
למכתב ליה קני לך איהו וכל שעבודא דאית ביה
ואם לא כתב כן לא קנה המלוה שבו ואפלו הנייר
לצור על פי צלוחיתו לא קנה שזה מקח טעות הוא
ומחזיר הנייר ויחזיר לו הדמים״ ב׳ אפלו אם
מסרו לידו וקנו מידו בקנין שמוכר לו כל השעבוד
שבו וכתבו לו בעדים הקנין זה הכתב אינו אלא גלוי׳
בעלמא ואינו כלום אלא צריך שיאמר לעדים שיכתבו
שטר מכר ושיקנה באותה כתיבה שטר זה וכל
שעבודו״ צריך שיכתוב ואם לא נכתב לא קנה
וי״א שיכול שיבא לידו אותה כתיבה׳ ג׳ הנותן
נכסיו לאחר במתנת בריא מטלטלי אגב מקרקעי
בקנין והיו לו שטרות אע״ג דשטרי בכלל נכסי אגב
לא קנאם כיון שלא כתב לו קני לך איהו וכל שעבודא
דאית ביה׳ ד׳ וי״א שצריך מסירת השטר
קודם כתיבת השעבוד אם השטר הנמכר אינו מצוי
אצלו אע״פ שהקנהו לו בקנין אגב אינו חשוב

במסירה״ ה׳ ראובן הפקיד מעות ביד שמעון לסחור
בהם ונותן לו רשות לה עלות השטרות בשמו ואח״כ נתנם
לו במתנה בלא כתיבה לא קנה״ ו׳ שטר העשוי
בערכאות שלגוים אם הוא עשוי בענין שהוא כשר
בדיניהם הוי כשטר שנכתב ידו והם נקנים בכתיבה ומסירה׃
ז׳ שטר הקנאה העשוי בגופן שנגוים אם מתוב
בו לשונות המספיקים לנתינת גוף הנייר והשעבוד
הרי הם כשטרות שלנו׳ ח׳ שטר משכונא הרי
יוסף מא״גש כיון שיכול לסלקן במעות צריך כתיבה
ומסירה והגא״ונים כתבו דמסירה בלא כתיבה לא קנה
אבל כתיבה קניא בלא מסירה דכיון שהחזיק בקרקע
וכתב לו קני לך ונו׳ קנה אע״פ שלא מסר לו שטר
המשכונה ודוקא במשכונה מוחזקת אבל אינה
מוחזקת הויא כשאר מלוה אבל שטר חוב על משכון
שלמטלטלין כיון שמסר לו החוב ומסר לו המטלטלין
קנה החוב שעליו במסירת המשכון אע״פ שלא מסר
לו השטר ולא כתב לו שום דבר׳ ט׳ האי
מסירה דשטרות צריך הגבהה עמה או משיכה
אם הוא שק מלא שטרות שאין דרכו להגביהו והא
דקי״ל דמסירה אע״ג דבעי מסירה מיד ליד עם
ההגבהה או עם המשיכה אי כמי אפילו אי לא בעי
מסירה מיד ליד נקט לשון מסירה משום דבעי דעת
אחרת מקנה לפי׳ הזוכה בשטר הפקד שהבירו
הפקיד שטרו אינו קונה על ידי מלוה הכתובה בו
כיון שאין דעת אחרים מקנה׳ י׳ המקנה לחבירו
קרקע כל שהוא והקנה לו על גבו שטר חוב הז׳ קנה
השטר בכל מקום שהוא בלא כתיבה ובלא מסירה
והוא שיאמר לו על פה קני לך הוא וכל שעבודא
דאית ביה׳ יא׳ מי שהוציא שטר וטוען שחבירו
מכרו לו בכתיבה ומסירה ואבד ממנו שטר המכר
אינו צריך עדים לענין קניותו אבל צריך עדים
לענין תביעתו שהרי הכתב אומ׳ לו מי יאמר לי
שבעל דברים שלי כתב ומסר לך״ לפיכך ראובן שהוציא
שט׳ שיש ללוי על שמעון וטוען שלוי כתבו לו בכתיבה
ומסירה ואבד השטר שהקנהו בו או טוען שהקנהו
על גבי קרקע הז׳ גובה אותו משמעון אם אין הלוה
טוען מי יאמר לי שבעל דברים שלי כתב ומסר
לך ואם טוען שמעון שפרע ללוי ואמר ישבע לי
ישבע לוי לשמעון ואח״כ יגבה ראובן ואם יש ראיה
שמכר ולא רצה לישבע חייב לשלם לראובן וכן

אם הודה לו שפרעו ישלם לוי לראובן מת מוכר יורשין
נשבעין שבועת היורשים ונוטל לוקח ואם לא רצו
לישבע משלמים ללוקח טען לוי שלא מכר ולא נתן
שטר זה נשבע היסת ונפטר וי״א שגם לענין קנייתו
אינו נאמן״ יב מכנסת לבעלה שטר אינו צריך
כתיבה ומסירה ואם היא מלוה על פה אינו צריך מעמד
שלשתן ואפלו אם היו נכסי מלוג׳ יג כיון דאין
אותיות נקנית אלא בכתיבה ומסירה הנותן מתנה
לחבירו והחזיר לו השטר לא חזרה מתנתו עד שיקנו
ליקני לך איהו וכל שעבודא דאית ביה׳ יד אין
שטר נקנה בכתיבה ומסירה אלא ש״ח או שטר שקנייה
שכתב לו שדי מכורה לך שהוא עיקר הקנין וכן קנה
השדה וקבל בשמכרו הלוקח לאחר וכתב לו קני לך
איהו וכל שעבודא דאית ביה קנה עידי הקרקע אבל
אם קנה הקרקע בכסף או בחזקה או בקנין וכתבו לו
שטר לראייה אם מכרו לאחר וכתב לו קני לך איהו
וכו׳ לא קנה׳ טו הקונה מהמלוה ש״ח שיש לו על
הלוה ומת הלוה אם אחר שלקחו מת נשבע הלוקח
שלא אמר לו המוכר כלום ושאינו יודע ששטר זה
פרוע וגובה ודוקא שמת המוכר אבל אם הוא חי גם
הוא צריך לישבע קודם שיגבה הלוקח וכן אם הלוה
קיים וטוען שהוא פרוע ואין בו נאמנות אם המוכר נ״ס
ישבע וגובה הלוקח ואם אינו רוצה לישבע לא יפרע
הלוה ואם המוכר מת נשבע היורש שלא פקדנו אבא
ואם אינו רוצה חוזר הלוקח עליו ואם מת הלוה קודם
שלקחו זה ואח״כ מת מלוה אינו גובה אפלו בשבועה׳
יו המוכר ש״ח לחבירו כדינו ובאים המוכר והלוקח
ליתבעו מהלוה ב״ד אומרים לו ליתנו ללוקח ואם יתבע
למוכר חוזר וגובה ממנו הלוקח ואם קדם הלוה ופרע
למוכר נפטר ואין ללוקח עליו אלא תרעומת וב״ד מחייבין
את המלוה ליתן ללוקח מה שגבה מהלוה ואם הוציא
ובטל ואין לו לשלם פטור הלוה וי״א שאם פרע
הלוה למלוה לא נפטר בזה מהלוקח׳ יז לוה
שפרע ללוקח שמסר לו השטר ולא כתב לו קני לך
איהו וכל שעבודיה אינו חייב למוכר כלום שאע״פ
שאין המוכר כלום מ״מ אם תפס הלוקח אין מוציאין
מידו ומ״מ דוקא שידע המוכר שגבאו הלוקח
דכיון שידע ושתק מחל אבל אם לא ידע המוכר
חוזר וגובה מכח דאמ׳ ליה לא היה לך ליתן לו חובי
עד שיראה לך שקנאו ממני כדין קניית שטר׳ יח

ימ״ש שאם זקפן במלוה על שמו דינו כגובה׳
יט ראובן שהיה לו ש״ח על לוי וא״ל מנה יש
לו בידך בשטר תנהו לשמעון במעמד שלשתן
קנה שמעון אע״פ שלא נתן לו השטר ונשתעבדו
לו הלקוחות כמו שנשתעבדו לא״ש שאין שמעון
הזוכה יכול להוציא גוף השטר מיד המלוה אלא
שמעון תובע ללוה ואם יכפור או שהוצרך לגבות
מהמשועבדים ב״ד כופין למלוה להוציא השטר
ודנין על פיו ואם פרע הלוה לשמעון הזוכה מוציאין
גוף השטר מיד המלוה ומחזירין אותו ליד הלוה׳
כ ראובן הפקיד ש״ח אצל שמעון ואמר לו
שטרות שהפקדתי בידך תנם ללוי במעמד שלשתן
כל זמן שלא חזר בו ראובן יש לשמעון ליתנם ללוי
חזר בו יש לו להחזירם לו שכל זמן שלא קנה
השעבוד שבהם לא קנה גופם בין במסירה בין
בחליפין בין במעמד שלשתן ואם כתב לו והקנה
לו הן וכל השעבוד יש בהן והמחה אצל אותו
שמופקדים בידו המחאה או כמו מסירה ונמצא
שהם קנוים לו בכתיבה ומסירה׳ כא
ראובן היה לו שטר על שמעון ולוי חתום בו
ומכרו ללוי העד אין לוי חשוד נוגע בדבר ולא
חיישינן לחשדא לומר שהוא חתם לו שקר
כדי שיקנהו ממנו אא״כ לפי שהעד האחד לא
היה מסכים עמו להעיד שקר בשביל הנאתו
שללוי אבל אם מכרו לשני עדים החתומים
עליו חיישינן לקנוניא ואם אין המלוה מודה בו אין
יכולים לגבותו׳ כב ראובן שיש לו שטר
על שמעון ונתנו ללוי בכתיבה ומסירה והיה שמעון
אחד מעידי המתנה ואחד עמו ורוצה ראובן לחזור
מהמתנה וטוען שהשטר פסול לפי ששמעון
הוא נוגע בעדות שרוצה להעיד כדי שיפטור
מבעל דינו שהשני נח לו הדין עמו והרי הוא חשוב
נוגע בדבר׳ כג המוכר ש״ח כדינו אם
חזר ומחלו ללוה מחול ומאי תקנתיה יפייס ללוה
שיעשה לו שטר על שמו או יקבל עליו הלוה
בקנין או בהודאתו בפני עדים שאקנו עליו
במלוה לקונה ישוב לא יוכל למחול ואפלו אם
סילק עצמו מכח החוב ההוא לגמרי ודיינין כל
כוחו בשטר לקונה לא פורע החוב אם מחלו מחול
ואפלו היורש שלהמוכר יכול למחול ומיהו אין

היורש יכול למחול לעצמו כדי להפסיד ללוקח
כיצד ראובן הלוה לבנו בשטר ומכרו לשמעון
ומת ראובן לא יאמר הבן הואיל ואני יורש
החזקתי למחול לעצמי ואין לי לשלם כלום
מדינא דגרמי שאני לא כיונתי להזיק ללוקח
לא לפטור עצמי אלא פורע כל החוב ללוקח ויש
מי שחולק ואומר שאף לעצמו יכול למחול׳
כד׳ ימ״ש שכל שיכול למחול יכול לעשות
שובר הודאה שפרע או להאריך זמן הפרעון
ומשלם ללוקח כפי מה שהזיקו׳ כה׳ גוי
שמכר שט״ח לישראל ימ״ש שטון שבדיניהם כל
זכותו מכר לו בדיניהם דיינינן ליה שאם חזר
ומחלו אינו מחול וישראל שמכר לגוי כאן מכר
לישראל׳ כו׳ י״א שאם כתב לוה למלוה
משעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך ומכרו
למי שהיה נגדו בשעת הלואה שוב אינו יכול
למחול וי״א שאעפ״כ יכול למחול׳ כז׳ נתנו
במתנת שכ״מ ומת אין היורש יכול למחול׳ כח׳
מכנסת לבעלה שט״ח או מלוה על פה או שלוו
ממנה אחרים אחר נשואיה אינה יכולה למחול
דאין קנין לאשה בלא בעלה ואפלו הן נכסי מלוג׳
כט׳ הנותן שט״ח לחבירו או מכרו במעמד
שלשתן אינו יכול למחול׳ ל׳ הנותן שט״ח לחברו
ויש משכון בידו ומסרו ביד הלוקח שוב אינו
יכול למחול ללוה מה שכנגד המשכון והוא
הדין אם היתה משכונת קרקע וירד הלוקח
והחזיק בה שאינו יכול למחול ויש מי שחולק
בזו׳ לא׳ לוקח שט״ח שחזר ומכרו למלוה
אינו יכול למחול ולא עוד אלא אם מכרו לוקח
ראשון לאניש דעלמא אין לוקח ראשון יכול
למחול׳ לב׳ כשמוחל המוכר או יורשו
צריכים לשלם כל מה שכתוב בשטר החוב
מהיפה שבנכסים שהרי גרם לו לאבד השטר
והרי הוא כמי ששרפו ומיהו שמין השטר כפי
מה שהוא כגון אם הלוה גברא אלמא דלא
צייתי דינא או שאין לו נכסים ואם מת ישלמו
יורשיו׳ לג׳ בלא שהמוחל חייב בתשלומין
בזמן שהשטר כשר והמלוה ראוי ליפרע
ממנו אבל אם טען הלוה שהוא מזויף ואינו
יכול לקיימו או שהלוה אלם או עני פטור

המוחל מצד מחילתו׳ לד׳ גם במוכר שאחריות
אחריות טעות סופר לפיכך אם בא בעל חוב וטרף
זה החוב או שבא אחר והביא ראיה ששטר זה
שלו או שלקחו מהמלוה תחלה וכל כיוצא בזה חוזר
הלוקח וגובה מהמוכר מדין אחריות ואם הוציא
הלוה שובר ששטר זה פרוע או שמחל לו המוכר ואם
לכן ה״ז מקח טעות והמעות חוזרים ואם היה המלוה
עני בשעת מכירה בכלל אונאה הוא אם מכרו
ביותר ממה ששוה ואין לשטרות אונאה ואם הענין
אחר כך ואינו יכול להוציא ממנו כלום אין זה בכלל
אחריות דמשלב דידיה גרים׳ לה׳ המוחל מוכר
הוא משנה שמחלו ואפלו קבל עליו אחריות אינו
גובה ממשעבדי ואפלו מלקוחות שלקחו לאחר
מכאן אלא אם כן כתב לו בשעת מכירה אם אחזור
ואמחול חוב זה הריני משעבד עצמי ונכסי לשלם
דמי חוב זה גובה ממשעבדי אפלו מלקוחות שלקחו
למחילתו׳ לו׳ ימ״ש שה״ה בנותן שטר חוב
לחבירו וחזר ומחלו חייב לשלם לו כדין המוכר שט״ח
וחזר ומחלו׳ לז׳ גר שיש לו מלוה בשטר
על ישראל ומכר השטר לישראל ומת הגר פקעה
ונפטר הלוה׳ לח׳ המוכר שטר לחבירו
לגבותו אין בו דין אונאה אפלו מכר שוה אלף בדינר
או שוה דינר באלף׳ לט׳ שטרות אין נשבעין
עליהם אפילו הודה במקצת או שיש עליו עד אחד
ה״ז פטור משבועת התורה אבל נשבעים עליהם
היסת אם היתה שם טענת ודאי׳ מ׳ אם היה
שומר שכר עליהם ונגנבו או אבדו אפי׳ בפשיעה
פטור מלשלם אבל מפקיד שכרו עד שישביע
ששמר כראוי ויש מחייבים בפשיעה ואם קננו מיד
שיתחייב כדין השומרים חייב׳ מא׳ אחים
או שותפים שבאו לחלוק ויש להם שטרות שומו
ב״ד כל השטרות לפי שוויין כל אחד לפי קרוב
הזמן וריחוקו ולפי נכסי הלוה ואמונתו ויחלקו ואם
הוא שט״ח אחד יכול כל אחד לומר גוד או אגוד ואם
אחד שעמו ב״ד וחלקו בגורל כתקנת שטרות שלא
מהם מלבו גרם׳ מב׳ אמר נכסי לפלוני שטרי
בכלל נכסי ואם הוא שט״ח שהדבר כתובים
ובמסורים קנה גם השטרות׳

סז׳
דיני שמטה ופרוזבול
ובו ל״ח סעיפים׳

א אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה אלא בזמן שהיובל נוהג ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה בכל מקום׃

ב שביעית משמטת את המלוה ואפילו מלוה שבשטר שיש בו אחריות נכסים והמשכנתא במקום שדרכם לסלק המלוה בכל עת שיביא מעותיו שביעית משמטתה ומקום שאינו יכול לסלקו עד סוף זמנו אין שביעית משמטתה ואיכא משכנתא אלא שקיים לו שדה מנכסיו אינו משמט וי״א דהני מילי באתרא דלא מסלקי ליה וכל שאינו יכול לסלקו אפילו יום אחד מיקרי אתרא דלא מסלקי ליה׃

ג מי שיש לו עסקא משלחבירו שביעית משמטת פלגא שהוא מלוה׃

ד מי שהיה שותף עם חבירו והיו מתעסקים בסחורה ובשטרות ונשאר ביד אחד מהשותפות אין שביעית משמטתו שאין שביעית משמטת אלא מלוה׃

ה ערב שפרע למלוה וקודם שפרעו הלוה הגיע שנת השמטה משמטת׃

ו כל דבר ששביעית משמטת גם כן משמטת שבועתו לפיכך שבועת הדיינים וכיוצא בה שאם היה מודה בו היתה שביעית משמטתו משמטת שבועתו אבל שבועת השומרים והשותפים וכיוצא בהם שאם היה מודה לא היתה שביעית משמטת לפי שהם פקדון ולא מלוה אין שביעית משמטת שבועתו׃

ז תבעו הלוה וכפר ונשבע לו ולא הגיעה שמטה והוא בכפירתו ולאחר שעברה שמטה הודה או באו עדים אינו משמט אבל כפר ונשבע והודה אח״כ או שבאו עדים קודם סוף שביעית הו״ז משמטתו׃

ח תבעו ממון וכפר והביא עדים וחייבוהו ב״ד וכתב לו פסק דין הרי הוא כגבוי ואינו משמט׃

ט המלוה את חבירו והתנה עמו שלא תשמיטנו שביעית הו״ז נשמט אבל אם התנה עמו שלא ישמיט הוא חוב זה ואפילו בשביעית תנאו קיים שמתנה שחייב עצמו בממון שלא חייבתו תורה שהוא חייב׃

י המלוה את חבירו וקבע לו זמן לעשר שנים או פחות או יותר אין שביעית המגיע בתוך הזמן משמטתו דהשתא לא קרי ביה לא יגוש׃

יא המוסר שטרותיו לב״ד ואמר להם אתם גבו לי חוב אינו נשמט׃

יב המלוה על המשכון אינו נשמט מה שכנגד המשכון וי״מ שאומ׳ שאף היתר על המשכון אינו משמט׃

יג משכנו שלא בשעת הלואתו על ידי ב״ד דינו כמלוה על המשכון׃

יד הקפת חנות אינה משמטת ואם זקפה עליו במלוה משמטת׃

טו שכר שכיר אינו משמט ואם זקפו עליו במלוה משמט׃

טז קנס שלאונס ומפתה ומוציא שם רע אינן משמטין ואם זקפן במלוה משמטין ומאימתי נזקפים משעת העמדת הדין׃

יז המגרש את אשתו קודם השמטה אין כתובתה נשמטת ואם פגמתה או זקפתה עליו במלוה משמטת׃

יח פרוזבול אינו משמט ואינו כתוב אלא בב״ד חשוב דהיינו ג׳ בקיאין בדין ובענין פרוזבול ויודעים ענין שמטה והמחוז רצים עליהם באותה העיר׃

יט זה הוא גופו שלפרוזבול מוסר אני לכם פל׳ ופל׳ הדיינים שבמקום פל׳ שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה והדיינין או העדים חותמים מלמטה׃

כ ת״ח שהלוו זה את זה ומסר דבריו לתלמידים ואמ׳ מוסר אני לכם שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה אינו צריך לכתוב פרוזבול מפני שהם יודעים ששמיטת כספים בזמן הזה מדבריהם ובדברים בלבד היא נדחית׃

כא יש מי שכתב ענין שטר פרוזבול כך הוא הולך המלוה אצל ג׳ עדים וי״א אפילו לשנים ואומ׳ הוו עלי סהדי וחזו דאנא מסרנא פרוזבול קמי ג׳ דייני דהיינו פל׳ ופל׳ ופל׳ דיינים שבמקום פל׳ די לו אם יחתמו בו אותם עדים ואי חתמי ביה דייני טפי מעלי ואין צריך שם עדים׃

כב אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע ואפילו קרקע כל שהוא סגי ואפילו אין לו אלא עציץ נקוב מונח ע״ג יתידות באויר אע״פ שאין מקום היתדות שלו סגי ואפילו אין ללוה כלל ויש לחייב לו או לערב או למי שנתחייב לו כותבים ואפילו אין לזה ולא לזה ויש למלוה או למי שחייב לו מזכהו אפילו על ידי אחר ואפילו שלא בפניו׃

כג השאילו מקום לתנור או לכירים כותבין עליו פרוזבול וה״ה אם השכירו לו׃

כד היתה לו שדה ממושכנת כותבין עליה פרוזבול׃

כה כותבים לאיש על נכסי אשתו ולאשה על נכסי בעלה וליתומים על נכסי אפטרופוס׃

כו חמשה שלוו מאחד די לו בפרוזבול אחד ואם לוו חמשה בשטר אחד אפילו אין קרקע אלא לא׳ מהם כותבים פרוזבול על כולם׃

כז חמשה שהלוו לאחד

כל אחד צריך פרוזבול׃ כח יתומים קטנים
שיש להם מלוה ביד אחרים אין צריכים פרוזבול׃
מי שחייב לקופת הצדקה אינו משמט׃ כט
יתומים קטנים טוענין להו שמא היה לאביהם
פרוזבול או שמא התנה שלא ישמיטנו בשביעית׃
ל אין שביעית משמטת הקפים לא בקופה׃
לפיכך הלוה את חבירו בשביעית עצמה גובה
חובו כל השנה בכ״ד וכתשקע חמה בליל ר״ה שלמוצאי
שביעית אבד החוב׃ לא כל זמן שהוא יכול
לגבות החוב כותבין פרוזבול׃ לב פרוזבול
המוקדם כשר והמאוחר פסול׃ לג נאמן
אדם לומר פרוזבול היה לי ונאבד ולא עוד אלא
שפותחין לו שמא פרוזבול היה לך ונאבד אם
אמר כן נאמן׃ לד וכן אם אמר המלוה
תנאי היה בינינו שלא תשמיטנו שביעית או
הקפת חנות היה או משאר דברים שאין שביעית
משמטתן נאמן במגו דאי בעי אמר פרוזבול היה
לי ונאבד׃ לה הוציא פרוזבול וטען הנתבע
ואמר מלוה זו שהוא תובע אחר פרוזבול זה
היתה התובע נאמן שאי אמר פרוזבול היה לי
ונאבד נאמן אע״פ שאין אנו יודעים זמן הפרוזבול
שאבד׃ לו המחזיר חוב שעברה עליו
שביעית יאמר לו המלוה משמט אני וכבר נפטרת
ממני אמ׳ לו אע״פ כן רצוני שתקבל ממני
ואל יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו שלי
הם ובמתנה אני נותן לך החזיר לו חובו ולא אמ׳
לו כן מסבב עמו בדברים עד שיאמר לו שלי הם
ובמתנה נתתים לך ואם לא אמר לא יקבל ממנו
אלא יטול מעותיו וילך לו׃ לז שטר שעברה
עליו שביעית ולא נכתב עליו פרוזבול מוציאין
שטר מהמלוה להחזירו ללוה׃ לח המוכר
שטר חוב לחבירו ואח״כ עברה עליו שמטה
אין הלוקח חוזר על המוכר שהלוקח פשע בעצמו
שלא עשה פרוזבול ואם כבר עברה עליו שמטה
כשמכרו טוענין ללוקח שהמוכר היה לו פרוזבול
ונאבד ואם הודה המוכר שלא היה לו פרוזבול
ואם אין לו נכסים אינו נאמן ואם יש לו נכסים
נאמן ונפטר הלוה והמוכר ישלם ללוקח׃

סח דין שטרות העשויות בערכאות שלכנעניים׃

ובו ב׳ סעיפים׃ א שטר שכתוב בכל לשון
ובכל כתב אע״פ שהיה עשוי כתיקון שטרי ישראל שאינם
יכולים להזדייף ולא להוסיף ולא לגרוע והיו עדיו ישראל
ויודעים לקרותו הרי הוא כשר וגובה בו מהמשועבדים
אבל כל השטרות שחותמין כנעניים פסולים חוץ משטרי
מקח וממכר ושטרי חוב והוא שיתן המעות בפניהם
ויכתבו בשטר לפנינו מנה פל׳ לפל׳ כך וכך דמי המקח
או מעות החוב והוא שיהיו עשויים בערכאות שלהם
אבל במקום קיבוץ פליליהם בלא קיום השופט שלהם
לא יועילו כלום וכן צריכין עידי ישראל שיעידו על אלו
הכנעניים שהם עידי השטר ועל זה השופט שלהם
שקיים עדותן שאינם יודעים בקבלנות שוחד ואז
גובים מבני חורין ואם חסרו שטרי הכנעניים דבר
מכל אלו הרי הם כחרס אבל שטרי מתנות כגון שדי
כתוב לך שעיקר השטר נעשה על ידי הקנין והם חתומים
בו וכן שטרי הודאות שפל׳ הודה לפל׳ שהוא חייב
לו ופשרות שהם בעדים שלהם אע״פ שיש בה״ד
כל הדברים שמנים הרי הם כחרס׃ ב אם לא ידעו
דייני ישראל לקרות שטר זה הנעשה בערכאות שלכנעניים
כותבו לשני כנעניים זה שלא בפני זה וקורין אותו
שנמצא כל א׳ כמסיח לפי תומו וגובה בו מבני חורין׃
שטר שעידיו כנעניים שמסרו הלוה ליד המלוה או
המוכר ליד הלוקח בפני שני עדים מישראל אע״פ שאינו
עשוי בערכאות שלהם ואין בו כל הדברים שמנינו
הז׳ גובה מבני חורין והוא שיהיו העדים שמסר בפניהם
יודעים לקרותו וקראוהו כשמסרו בפניהם ויהיה
כתיקון שטר ישראל שאינו יכול להזדייף ולא להוסיף
ולא לגרוע ומ״מ יש דה״מ ששמות העדים החתומים
בו מוחזקים בגויות שאין דרך ישראל לקרות באותן
שמות או במקום שאין ישראל רגילים לחתום
בשטרות כלל׃

סט דין הוציא עליו כתב ידו מקויים ודין טענ׳

פרעתי ומודה מקצת ובו ששה סעיפים׃ א
הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים
בני חורין בין שכתב אני פל׳ הבא על החתום מודה
שאני חייב לפל׳ מנה וחתם למטה בין שכתוב
בכתב יד אחר והוא חתום למטה וה״ה אם לא
חתם למטה אלא כתב אני פל׳ דפל׳ חייב לך מנה
אלא שבזה יש חלוק משחתם למטה אפלו כל

העלון כתב יד אחד גובה אבל כשחתם שמו למעלה
צריך שיהא הכל בכתיבת ידו דשמא חתם שמו בראש
המגלה ומצאו אחר וכתב תחתיו אבל כשהכל הוא
כתב ידו ליכא למיחש לזיופא אפלו לא כתב שמו
אלא שכתב אני חייב לפלוני כך וכך כיון שהוא כתב ידו
חייב לפיכך הפתקות　ב פתקות זכרונות ודאיות בכתב
שהשותפים מוציאים　ועש שפותחין אותם לראות
זה על זה הוחיב והוא　מה כתוב בהן נקראו פתקין מן
כתב ידם אפילו אין　פותחין מים לגנה שפירושו
פותחין׃
בחתימה כלל לא קבלתי ביום פלוני כך וכך גובים בו
מפני חורין ואינו נאמן לומר נפרעתי׃　ג　נתקיים
בבד שהוא כתב ידו ואין לו שום דין מלוה עפ בעדים
ואינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות אלא ממנו
אם הודה שלא פרע אבל אם טוען פרעתי נאמן ונשבע
היסת ונפטר ואינו יכול לומר שטרך בידי מאי בעי
שאינו חושש להניחו בידו כיון שאינו שטר גמור ואם
מודה לו מקצת נשבע שבועה דאורייתא ואם כפר
ואמר שאינו כתב ידו אם נתקיים בבד או שעדים
מעידים שהוא כתב ידו הוחזק כפרן ומשלם ואם לאו
נשבע היסת ונפטר׃ ואם טוען ואומר אמת כי היא
חתימתי אבל מעולם לא חתמתי על הוראת הלואה
אלא שכתבתי וחתמתי שמי בסוף מגלה ואפשר שמצאה
זה וכתב עליה או שטוען אמנה היתה הודאתי זאת
כי לבינו אבל לא לויתי הלואה זו מעולם נאמן
היסת במגו שאם היה רוצה היה אומר פרעתי ואם
כתוב בו נאמנות אם נתקיימה חתימתו אינו נאמן
לומר פרעתי שאלו פרע לא היה מניחו בידו נאמנות
ואם לא נתקיימה חתימתו וטוען פרעתי נאמן בשבועת
היסת׃　ד　כתב ידו שהחתים עדים אחר חתימתו
לאו לקיים החתימה אלא לקיים הענין אינו נאמן לומר
פרעתי׃　ו　פנקס שחתמו עליו בעלי הדבר והחתימו
עא עמהם אינו נאמן לומר פרעתי כל זמן שהפנקס
ביד חבירו׃　ה　הוציא כתב יד הלוה על יורשיו
אעפ שמודים שהוא כתב יד אביהם אנו טוענים
להם שהוא פרוע ופטורים משבועת היורשים
אבל מחרימין סתם במעמד היורשים אם שום
אדם יודע שאביהם לא פרעו ואם הוא תוך הזמן
א שהודה החייב וצוה בחליו שהוא חייב לו כך וכך
בכתב ידו או שנדוהו כדי שיתן ומת בנדויו ונתן
הוחיב ומודים שהוא כתב יד אביהם או שנתקיים

כתב יד אביהם גובה מהם ואם אין מודים שהוא
כתב יד אביהם אעפ שהוא תוך הזמן פטורים׃
אבל מחרימין סתם במעמד היורשים אם שום אדם
יודע שאביהם חייב חוב זה ולא פרעו׃　ז　אם
ראובן הוציא פנקס על יורשי שמעון שאביהם
נתחייב לו שבועה על עסק תביעת ממון והם
אומרים שמא נשבע לך או פרע לך פטורים
אף בלא שבועה אלא מחרימים סתם במעמד היורשים׃

ע　דין מלוה על פה

ואם אמר ליה אל תפרעני
אלא בעדים וכו וקעיפים׃　א　המלוה את חבירו בלא
עדים ואפלו לתח שא אב הלוהו על המשכון והמלוה
בשטר משובח יותר וכל המלוה בלא עדים עובר
משום ולפני עור לא תתן מכשול וגורם קללה
לעצמו המלוה את חבירו בעדים בלא קנין ובלא
שטר אין צריך לפרעו בעדים אלא נאמן בשבועת
היסת לומר פרעתיך׃　ב　אמר לו פרעתיך בפני פל
ופל ואומר ללוה הביאם והפטר לא באו אפלו באו
והכחישו ואמרו לא ידענו ישבע היסת ויפטר ואם
אומר שהזמינם לעדים כשפרעו ואם הכחישו
חייב לשלם׃　ג　אמר לו אל תפרעני אלא בעדים
בין שאמר לו בשעת הלואה בין שאמר לו אחר שהלוהו
צריך לפרעו בעדים ואם אמר שפרעו שלא בעדים
אינו נאמן והמלוה גובה ממנו בלא שבועה טוען
ואמר כן עשיתי ופרעתיך בפני פל ופל והלכו
למדינת הים או מתו הרי נאמן ונשבע שבועת היסת
ונפטר וכן אם אמר אל תפרעני אלא בפני תחא בפני
רופאים ואמר לו בפניהם פרעתיך ואותם עדים
שפרעתיך בפניהם מתו או הלכו למדינת הים הרי
נאמן ונשבע היסת ונפטר׃　ד　אמר לו אל
תפרעני אלא בפני פל ופל ואמר לו פרעתיך בפני
אחרים אם באו אותם אחרים והעידו שפרעו
בפניהם פטור ואם מתו או הלכו למדינת הים
אינו נאמן ואם אמר פרעתיך בפני פל ופל שיחדת
ומתו או הלכו למדינת הים נאמן בשבועה שהרי
אמר שקיים תנאו ואם מודה שלא פרעו אלא שאומר
לא אפרעך עד שיבא פל ופל שייחדת לי ואפרעך
בפניהם אין שומעין לו אלא פורעו בבד וכותבין
לו שפרעו בפניהם׃　ה　אמר לו אל תפרעני
אלא בפני פל ופל ופרעו בינו לבינו ונאנסו המעות

והמלוה אומ' בתורת פקדון קבלתים עד שיבואו
אותם פל' ופל' ותובע שיחזור לפרעו אין בדבריו
כלום מאחר שמודה שקבלם והלא בתורת פקדון
מקדם הוי פרעון ודברים שאומ' זה אינם דברים"
ו מי שנמחק שטרו וכתבו לו ב"ד שטר אחר
דינו כמלוה בשטר ואינו יכול לטעון פרעתי וי"א
דהוא הדין אם תבע את חבירו על פה ונתחייב לו
בדין ולא היה בידו לפרעו וכתבו לו מעשה ב"ד
אם טוען אחר כך פרעתי אינו נאמן וגובה מהלקוחות"
מי שמכר שדהו באונס ומסר מודעא קודם לכן
בענין שהמכר בטל המעות שלקח שביד המוכר
יש להם דין מלוה ע"פ ואינו טורף ממשעבדי כמו
שטר שבידו שאין לו דין שטר שלא ניתן ליכתב
וגם נאמן לומר פרעתי והה"ה לכל שטר שלא ניתן
ליכתב:

סא' לוה שהאמין למלוה בע"פ במה מועיל נאמנות

ובו ט"ו סעיפים" א התנה המלוה עם
הלוה שיהא נאמן בכל עת שיאמר שלא פרעו
הרי נוטל בלא שבועה אע"פ שטוען שפרעו אפילו
הוא מלוה ע"פ אבל אם הביא עדים הז' שפרעו
אינו נוטל כלום ואם התנה עמו שיהא המלוה
נאמן כשני עדים אע"פ שהביא עדים הוא גובה
ממנו בלא שבועה ואפלו הביא ק' עדים שפרעו
בפניהם שהשנים כמאה אבל אם אמ' לו הרי
אתה נאמן עלי כשלשה הואיל ואידי ואידי מנין אם
פרעו בפני ארבעה הוי פרוע" ב הא דמהני
נאמנות בלא קנין דוקא בשעת הלואה אבל
לאחר הלואה ולא קנו מניה לא משתעבד: ג
הא דמהני נאמנות כנגד עדים האני מלי כשמעידים
בפנינו פרעו אבל אם העידו בפנינו הודה שפרעו
נאמנים שלא האמינו אלא לפרעון אבל הודאה
מילתא אחריתי היא ובזה לא האמינו וכן אם
העידו שמחל לו החוב נאמנים" ד המרו"ים
עושים שובר מכתב ידו שהמלוה על שטר
שלנאמנות ותו ליכא למיחש למידי: ה
הרי שפרעו וטוען המלוה שלא נפרע ופרעו פעם
שנייה מפני התנאי הרי הלוה חוזר ותובע את
המלוה בדין ואומ' לו כך וכך אתה חייב לי מפני
שפרעתיך שני פעמ' אם הודה ישלם ואם כפר

ישבע שבועת היסת על כך שלא פרעו אלא פעם אחת
לפיכך אם כתב לו בנאמנות שיהא נאמן בלא שום
שבועה קנה וחמודה ובלגוד לטוגס לא משתעבד לא
בתחלת הפרעון ולא בסוף הפרעון" ו אין הנאמנות
מועיל שלא להחרים חרם סתם אפילו אם כי דשו בפירוש"
ז המחרים לא לימא כלמן דגלי' אלא כלמן דאית ליה
לגלויי בידיה ולא מהדר; ח אין כותבין פתיחא
דלטותא להחרים בצבור אלא ליתומים שבאו בטענת
אביהם או הפטורפוס ואמרו אין אנו יודעים אם לא
יש למוריש כלום ואם אחד רצה לצאת מב"ה כשאר
מחרים יש לב"ד לומר לו מה יוצא אתה ואם לא רצה להחרים
אין מונעין אותו ואפלו שיצא בשעת החרם חל עליו
ט שטר שיש בו נאמנות והלוה מוציא כתב יד
המלוה שקבל ממנו קבוס פל' ביום פל' וקבוס פל' ביום
פל' והמלוה טוען שאותו כתב ידו הוא מעסק אחר
הדין עם הלוה; י שטר שיש בו נאמנות
ויוצא מתחת יד אחר י"מש שאין מועיל לו הנאמנות
יא כתב פרעון בעדים כגל שה"ו ומת המלוה ויש
כמה אמתלאות מוכחות שכתב הפרעון מזוייף יקרע
הדבר בדרישות וחקירות ואם אח"כ יראה לב"ד שהעדות
מכוונת חייבים היורשים להחזיר השטר ללוה;
יב אע"פ שיש בשטר נאמנות אינו גובה מהיתומים
קטנים כי אם כשיגדלו ימצאו שובר או עדי פרעון;
יג שטר שיש בו נאמנות ונמצא המלוה כפרן
בדבר אחר בעדים בטלה הנאמנות" יד שטר
שיש בו נאמנות ומנהג המקום שהרבה כותבים נאמנות
בלא המלכת הבעלים לשופרא דשטרא והלוה טוען
כי בלא רשותו נכתב אם העדים עצמם הם כאן ואומרים
שלא כתבוהו כי אם מפני שהיו רואים שבשאר שטרות
הוא כתוב כך אע"ג דכתיב ביה וקנינא מנה על כל
מאי דכתיב ומפרש לעיל אין קונין על הנאמנות
כיון שאינו מנהג פשוט לכתוב כן בכל השטרות
ואם כתוב בו בפירוש וקנינא על כל מאי דכתיב
ומפורש לעיל ובענין הנאמנות מפורש ואחר כך אמרו
לא אמר לנו מעולם נאמנות זה או בטעות כתבנוהו
אינם נאמנים דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד
לכך מנהג טוב לכתוב בשטרות קנין על הנאמנות
מפורש ושוב אין לפקפק; טו במקום שנהגו
שלא לכתוב נאמנות אלא בצווי הלוה משמצוה הלוה
מועיל אפילו בלא קנין" יו שטר שיש בו

נאמנות

נאמנות וכתוב בו זמן קבוע לפרעון אע"פ שעבר
הזמן עדין הנאמנות קיים׃ יז בד"א דמהני נאמנות
קנס לפטרו משבועה בעוד שהלוה חי ובא לגבות ממנו
אבל אם מת ובא לגבות מיורשיו לא מהני אא"כ
פירש שפוטרו ממנו ומיורשיו שאז גובים בלא שבועה
ואם כתב יהא נאמן עליו ועל באי כוחו יורשיו בכלל
ומקבלי מתנה ג"כ בכלל באי כוחו׃ יח מת לוה
בחיי מלוה בשטר שיש בו נאמנות קנס ואחר כך מת
מלוה היורשים גובים בשבועת היורשים שלא פקדנו
אבא ששטר זה פרוע ואם כתוב בשטר נאמנות מפורש
גובים בלא שום שבועה כלל שפטר אותו והבאים
מכוחו ממנו ומבאי כחו׃ יט אין נאמנות מועיל
לגבי לקוחות אפילו התנה בפירוש שיגבה מהלקוחות
בלא שבועת המלוה וה"ה למלוה מקדם הבא לגבות
צריך לישבע אע"פ שכתוב בשטרו נאמנות׃ כ
יש שאין נאמנות מועיל אלא לנפרע בפניו ממנו אבל
שלא בפניו לא ב"ד משביעים אותו ואם פירש ולא נגדים
מכוחו אין ב"ד משביעים אותו׃ כא מלוה שהאמין
ללוה שיהא נאמן על השטר לומר שהוא פרוע מועיל
נמי לגבי יורשים שאם מת המלוה ובאים יורשים לגבות
מהלוה נאמן לומר שהוא פרוע אבל צריך לישבע שהוא
פרוע אפילו בחיי המלוה אא"כ כתב לו שיהא נאמן
בלא שבועה ואין המלוה יכול לגבות בשטר זה מן
היורשים ולא מהלקוחות אפלו מבלא פרעתי אין
המלוה טורף בשטר זה מהלקוחות דחיישינן לקנוניא
ואם טען הלוה בשטר זה ואמר פרעתי מקצתו או כולו
והלוה אומר לא פרע כלום משלם המקצת שהודה בו
ונשבע היסת ואם התנה עליו שיהא נאמן בלא שבועת
היסת אינו נשבע כלל׃ כב משהאמין המלוה
ללוה שיהא נאמן על השטר לומר פרעתי אפלו תוך
הזמן נאמן לומר פרעתי ואם מת הלוה תוך הזמן י"א
שאינו גובה מהיורשים שאנו טוענין שאביהם פרע
ומיהו בקדם קנס דלא ידעי דלא פרע וי"א שחייבים
לפרוע אא"כ הביאו עדים שאביהם אמר לפניהם שהוא
פרוע׃ כג שטר שכתוב בו נתחייב פל' לפל' או
לפל' והאמין למוציא השטר ואחד מהם הוציא השטר
וטוען הלוה שפרע לחבירו וחבירו מודה לו כיון שהאמין
למוציא השטר לאו כל כמיניה לומר שפרע כל זמן שזה
הוציא השטר ואם היו שותפים בחוב כיון שאחד
מודה שנפרע אם יש נכסים למודה ב"ד יורדים לנכסיו

ופורעים לחבירו חלקו ואם אין לו נכסים למודה אינו
נאמן להפסיד לחבירו כיון שהשטר בידו אבל על
חלקו הוא נאמן וב"ד מגבין לאחר חלקו׃ עב

המלוה על המשכון והרבה דיני משכונות׃

ובו ל' וארבעים סעיפים׃ א המלוה על המשכון
צריך ליזהר שלא ישתמש בו מפני שהוא כמו רבית
ואם המלוה עני על מדין וקרדום וכיוצא בו שעכרו
מרובה ואינו נפחת אם מעט יכול להשכירו שלא
ברשות בעלים ולנכות לו דמי השכירות בחובו
וי"מ דדוקא לאחרים יכול להשכירם אבל לא לעצמו
משום חשדא׃ ב המלוה את חבירו על
המשכון בין שהלוהו מעות בין שהלוהו פירות בין
שמשכנו בשעת הלואתו בין שמשכנו אחר שהלוה
ה"ז שומר שכר לפיכך אם אבד המשכון או נגנב
חייב בדמיו ואם היה שוה המשכון כדי דמי החוב
אין לאחד על חבירו כלום ואם החוב יתר על המשכון
משלם הלוה היתרון ואם דמי המשכון יתרים על החוב
נותן המלוה ללוה היתרון ואם נאנס המשכון כגון
שנלקח בלסטים מזוין וכיוצא בו משאר אונסים
ישבע המלוה שנאנס וישלם לו בעל המשכון את
חובו עד פרוטה אחרונה׃ ג המלוה על המשכון
ואחר המלוה הפקידו ונגנב או נאבד חייב המלוה
אע"פ שביד הנפקד אבד כיון דבתורת פקדון נתנו
לו אחריו ברשותא דמלוה קאים ומזה הטעם אם
ראובן לוה מעות משמעון על בגדי אשתו ואחר
והשאילן לו עד לאחר המועד ומת במועד ומאירת
המושל מסרה את אשר לה לשמעון וגם הבגדים
ההם ואח"כ החזיר לה שמעון הכל חוץ מאותן בגדים
הדין עם שמעון כיון שבתורת שאלה באו ליד ראובן
עדין הם ברשות שמעון׃ ד המלוה על המשכון
ונתן לו רשות להשתמש בו ונאנס אפשר שאפלו
בנתינת רשות בלבד הוי שואל וחייב׃ ה מי
שנתמשכן על ידי נאמני הקהל על חלקו המגיעו
מהמס ונגנב המשכון אין לקהל ולא לנאמן דין שומר
שכר׃ ו המלוה על המשכון ומת אף בנו נעשה
עליו שומר שכר׃ ז המלוה על המשכון ובשעת
קבלת המשכון אמר איני מקבל אחריותו עליו
אפלו שומר חנם ופטור אפלו מפשיעה׃ ח
ראובן שאל משמעון טיף שהיה לו במשכון מכותי

ואבדו ושוה ממנו ממון הרבה כמו ששוה ממנו
לא ישלם לו אלא דמי שווין דקתס סייף דעלמא"
ט המלוה על המשכון ואבד או נגנב בלא אונס
שהרי המלוה חייב בדמי המשכון כמו שנתבאר
ואמר המלוה סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה
והלוה אומ׳ סלע הלויתני עליו וסלע היה שוה הרי
המלוה נשבע תחלה שבועת השומרים שאינו ב
ברשותו והלוה נשבע היסת שהיה שוה כנגד החוב
ונפטר׳ י אמר המלוה סלע הלויתיך עליו
ושקל היה שוה והלוה אומ׳ סלע הלויתני עליו ושלשה
דינרים היה שוה ישבע המלוה תחלה שאינו ברשותו
ואחר כך ישבע הלוה כמה היה שוה שהרי הודה
במקצת וישלם הדינר׳ יא סלע הלויתיך עליו
ושקל היה שוה והלוה אומ׳ איני יודע כמה ישבע
מלוה שאינו ברשותו וכולל בשבועתו ששני דינרים
היה שוה וישלם הלוה שאר החוב שהרי הוא
יודע בודאי שהוא חייב ואינו יודע אם פרעו אם
לאו ואם יש למלוה עדים שנאבד נוטל שקל בלא
שבועה אלא שמחרים סתם על מי שנוטל ממנו
שלא בדין וה״ה שאם מאמינו הלוה שנאבד שנוטל
שקל בלא שבועה׳ יב אמר הלוה סלע הלויתני
עליו ושתים היה שוה והמלוה אמר שלא היה
שוה אלא סלע אם הלוה מאמינו שנאבד או שיש
לו עדים שנאבד נשבע המלוה היסת ונפטר ואם
אין הלוה מאמינו שנאבד וגם אין לו עדים שנאבד
נשבע המלוה שאינו ברשותו ומגלגל עליו שלא
היה שוה יותר ממה שהלוהו ואם המלוה מודה
במקצת שאמ׳ הלוה סלע הלויתני עליו ושתים היה
שוה ואמ׳ המלוה שלא היה שוה אלא ה׳ דינרים משלם
לו ה׳ דינרים שמודה וישבע שלא היה שוה יותר
מה׳ דינרים וכולל בשבועתו שאינו ברשותו אם
אינו מאמינו שנאבד וגם אין לו עדים שנאבד ואם
אמ׳ לו הילך מה שהוא שוה יותר ממה שהלויתיך
או שאמ׳ היה לי בידך כבר שהיה שוה יתר על כל
החוב ה״ז נשבע היסת ונפטר אם זה מאמינו שנאבד
או אם יש לו עדים שנאבד אמר הלוה סלע הלויתני
עליו וב׳ היה שוה והמלוה אומ׳ איני יודע כמה
היה שוה ישבע המלוה שאינו ברשותו ויכלול
בשבועתו שאינו יודע שהיה שוה יתר מדמי החוב
ויפטר ואם השיב איני יודע שהיה שוה יותר״

מדמי החוב ואינו יודע כמה ה״ל מחוייב שבועה ואינו יכול
לישבע ומשלם לו סלע ואם רצה המלוה מחרים סתם
על מי שטוען שקר׳ ואם שניהם תובעים זה את זה שאמ׳
הלוה סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והמלוה אומ׳
שלא היה שוה אלא שקל נשבע הלוה היסת שלא היה
שוה פחות מסלע והמלוה נשבע שאינו ברשותו ויכלול
בשבועתו שלא היה שוה יותר מסלע ואם היה הלוה
מאמינו שנאבד או שיש לו עדים גם הוא לא ישבע
אלא היסת שלא היה שוה יותר מסלע׳ יג היו שניהם
מודים זה לזה כגון שאמר הלוה סלע הלויתני וסלע היה
שוה ובא לפדותו והמלוה מודה אלא שאומ׳ שאבד אם
אין לו עדים ואין הלוה מאמינו נשבע שאינו ברשותו
ויצא זה בזה׳ יד אם הלוה תובעו ביתרון שהיה שוה
המשכון יותר על דמי החוב ויש עדים לזה או שהמלוה
מודה לו אלא שטוען שנאבד באונס וגנבה ואבדה מהלוה
שהרי אין הלוה יודע כיצד נאבד וה״ל כהלויתני ואיני
יודע אם החזרתים לך׳ טו כל היכא שהמלוה
צריך לישבע שאינו ברשותו אפי׳ שאומ׳ הריני משלם
כפי שתשבע הלוה ואיני נשבע אין שומעין לו דחיישינן
שמא עיניו נתן בו ואם היה דבר שכל מינו שוה ומצוי
בשוק לקנות כמותו באותם הדמים שרוצה לשלם הרי זה
משלם ואינו נשבע כלל כשהשבועה מוטלת על המלוה
לבד ואין על הלוה שום שבועה אבל בזמן שהלוה נשבע
כמה היה שוה כדי ליטול או ליפטר אז לא יוכל המלוה
לפטור מלישבע שאינו ברשותו אפי׳ אם ירצה לשלם
והוא דבר המצוי לקנות דחיישינן שמא יוציא את המשכון
אחר שבועת הלוה ונמצא ש״ש מתחלל׳ טז המלוה
את חבירו על טבעת שיש בו אבן ונאבד אם הלוה
מודה שאותו שכיר השלחני שוה לשכן פשוט שנקל
אחר שומת הבקיאים אבל אם טוען הלוה ששבו היתה
שוה יותר והמלוה טוען ברייא לי שלא היתה שוה אלא
כזה ה״ז מודה מקצת ונותן לו מה שהוא מודה ונשבע
על השאר ואם המלוה אינו יודע כמה היתה שוה
והלוה טוען ברייא שהיתה שוה יותר הרי הוא נאמן
משום דהוה ליה מלוה מחוייב שבועה שאינו יכול
לישבע ומכל מקום צריכים בד״ד לחקור היטב ולאיים
על הלוה שלא ישקר לשום אותה יותר משוויה׳
יז אבל אם לא נאבד המשכון וחלוקים בעיקר הלואה
שהמלוה אומ׳ שהלוהו סלע והלוה אומ׳ שלא הלוהו
אלא שקל אם הוא בענין שהיה המלוה יכול להחזיק

במשכון

במשכון לטעון לקוח הוא בידי או לה"ד מ' או החזרתיו
לך נאמן לומ' שהלוהו עליו עד כדי דמיו בשבועה בנקיטת
חפץ ואפלו מת הלוה תחלה ואח"כ מת המלוה נפרעים
ממה שתחת ידם לפיכך אם המשכון שוה ק"ן והוא נשבע
ונוטלו ואין המשכון שוה אלא דינר הרי המלוה נוטל דינר
מדמי המשכון ופורע הלוה עוד דינר שמודה בו ונשבע
על השנים שכפר בהם ואם כפר בכל ואו' אין זה משכון
אלא פקדון בידו ואין לו אצלו כלום הרי המלוה נפרע מדמי
המשכון ואם אינו שוה כדי חובו נוטל ממנו מה ששוה
ועל השאר נשבע הלוה היסת ונפטר' י"ח ואם הוא
בענין שאינו יכול לטעון לקוח הוא בידי או לה"ד מ' או
החזרתיו לך נשבע הלוה שלא הלוהו אלא עקל ופורע לו
ונוטל משכונו' כיצד דברים שאינם עשויים להשאיל
ולהשכיר ואין עדים לו' היאך שבאו לידו אפלו לאן עדים
שהם בידו נאמן לומ' לקוח הוא בידו וכן אפלו בדברים
העשויים להשאיל ולהשכיר אלא שיש עדים שבאו לידו
בתורת שאלה או אין עדים שלחו עתה בידו יכול לומר
החזרתים לך או לה"ד מ' או אין עדים שמסרם לידו אבל
דברים העשויים להשאיל ולהשכיר ויש עדים שלחוהו
עתה בידו אינו יכול לומ' לקוח הוא בידי או החזרתים
לך' י"ט דברים העשויים להשאיל ולהשכיר לה"ד מ'
פי' הינו כלים שהדרך עשויין להשאיל ולהשכיר והל"ף
ונ"ל כל כלי שמקפידים עליו להשאילו מפני חשיבותו
או שמתקלקל הוא דבר שאין דרכו להשאיל ולהשכיר
ושאר הכלים כוון דדרכן להשאיל ולהשכיר והוא שיהיה
זה שהחפץ בידו רגיל אצל בעל החפץ וגם שיהיה
בעל החפץ רגיל להשאיל כליו לאחרים' כ'
המוחזק במשכון שלא בעדים שאמרנו שיכול לטעון
עליו עד כדי דמיו אם אינו שוה לשומת הבקיאים
אלא שהוא טוען עליו ואו' אני אטלנו בחובי לפי
שהוא שוה בעיני כדי חובי והאחד כופר שאינו חייב
לו כלום והוא' ואע"פ שאינו חייב לו כלום אני רוצה
לסלקו בדמים שהוא שוה לשאר בני אדם הדין עם
בעל הכלי' כ"א אין חזקת המחזיק מועלת לטעון
עליו כדי דמיו אלא בדבר שאינו יכול לילך מעצמו
והוא עומד תחת יד הבעלים כגון מטלטלין או עבד
קטן שאינו הולך ברגליו ובהמה המשתמרת ביד
הרועה דכיון שהוא שמור ביד בעליו זה מוחזק בו
נאמן לטעון עליו עד כדי דמיו אבל עבדים גדולים
ובהמה שאינה מסורה לרועה אלא מעצמה

הולכת ורועה אינו נאמן לומ' לקוח הוא בידי
או משכון הוא בידי אלא שיביא האחר עדים
שהם שלו ויחזיר לו העבד והבהמה והוא ישבע
לו שלא מכר ולא משכן לו כלום לפי שאין תפיסתן
תפיסה שמעצמם הולכים אנה ואנה ובכל מקום
ברשות בעליהם הם ואם החזיק בהם שלשה שנים
ויש לו עדים בכך ה"ז נאמן וישבע היסת שלקחן
ממנו או שמשכנם לו בחובו' כ"ב אם המלוה
כופר במשכון ושניהם מודים בהלואה ישבע
המלוה היסת שהוא תופס משכון כנגד חובו אם
היה משכונו כנגד חובו או יותר ואע"פ ששוה יותר
נפטר המלוה ממנו שכבר נשבע עליו ואם היה
שוה פחות נשבע שמשכונו היה שוה כך וכך
וישלם השאר' כ"ג ראובן שלוה משמעון עשרה
דינרים על משכון והיה עד אחד בדבר שידע
המשכון והחוב אבל לא ידע כמה היה החוב
ושמעון אומ' שעשרים דינרים הלוהו אם הוציא
שמעון המשכון לפני ב"ד או בפני עדים קודם שנפלה
הכחשה ביניהם הדין עם ראובן וכיון שיש כאן עד
אחד מחייבו שבועה והרי הוא מודה לדברי העד
ואינו יכול לישבע הילכך מחזיר המשכון ויביא
ראיה על המעות ויטול וישבע ראובן היסת על
העשרה שהוא כופר בהם אבל אם קודם שהוציא
שמעון המשכון בבית דין נפלה מחלוקת ביניהם
שמעון נאמן ונשבע בנקיטת חפץ ונוטל'
כ"ד ראובן שלוה משמעון ז' דינרים על המשכון
ואח"כ אמר לו פרעתיך פעם אחת שני דינרים
ופעם שניה ב' דינרים ופעם שלישית דינר והשיב
שמעון איני זוכר אלא מהדינר לבד הדין עם ראובן
מפני שגוף המשכון שלו וכמעט שהוא תובע
משכונו שמעון משיבו איני יודע אם יש לי עליו
שום דבר מספק וכיון שכן אין שמעון יכול לתבוע
מספק נכסי ראובן' כ"ה התופס חפץ מחבירו
וטוען שיש לו עליו עד כדי דמיו מעסק משא ומתן
שביניהם צריך לברר היאך נתחייב לו משום דאפשר
דמדמי ואולי מתוך דבריו יתברר דטעותו' כ"ו
מי שיש בידו משכון מחבירו ודוחקו לפדותו ואמ'
לו הלוה יהא משכון שלך לא קני דדחוי מדחי ליה'
כ"ז משכון שנפחתו דמיו מיד המלוה וטוען
הלוה בריא לי שנפחת מחמת שנרקב או שכלוהו

עכברים או עש אם טוען המלוה ששמרו
במקום שמשתמר מעכברים ורקבון ונערו
כראוי אל"ל אנוס הוא נשבע היסת שהוא כדבריו
ונפטר ואם מודה שלא שם אותו במקום המשתמר
מעכברים או לא ניערו כראוי חייב לשלם הפחת
ואם יש מחלוקת ביניהם זה אומ' נפחת כך וכך וזה
אומ' לא נפחת כל כך אם הלוה מודה שמתחלה
לא היה שוה אלא כדי החוב כגון שהלוהו עשרים
והיה שוה עשרים ועתה שוה עשרה והמלוה אומ'
שמתחלה לא היה שוה אלא ט"ו ונשתייר ממנו חמשה
נשבע הלוה היסת ונפטר ואע"פ שהוא מודה מקצת
שהרי המשכון הולך הוא אבל המלוה אינו נשבע
שהרי גם מתחלה לא היה שוה אלא כדי חובו ואם
מתחלה היה שוה יותר מכדי החוב כגון שטוען
הלוה שהיה שוה שלשים והלוהו עשרים ועתה
אינו שוה אלא ט"ו ונשתייר ממנו עשרה והמלוה אומ'
שלא היה שוה אלא כ"ה ואין לו ליתן לו אלא חמשה
נשבע המלוה שלא נפחת אלא עשרה ומנכה לו
חמשה מתוכו והשאר גובה מהמשכון שהוא
נאמן בשבועה עד כדי דמיו וכל שכן אם אפלו
אחר שנפחת שוה כדי החוב ואם חלוקים בפחת
או שאמר המלוה איני יודע כמה נפחת שנשבע
המלוה שבועת היסת ונפטר: לח מלוה
אומ' סלע הלויתיך עליו וג' דינרים היה שוה ויש
לי א' מלך דינר ולוה אומ' מכרתי לך בג' דינרים
ולא נתת לי המעות ותובע אותו בהם שניהם נשבעים
שבועת היסת זה נשבע שמשכון אינו בידו וזה
נשבע שמסרו לו ואם רצו להפך שבועתן זה
על זה הופכין ואם הם חלוקים על ההיפוך זה
אומ' אני מהפכה וזה אומ' אני מהפכה עומד
הדבר עד שירצו שניהם ואם לא נתרצו שניהם
נשבעים: לט מלוה שטוען שנאבד המשכון
באונס והלוה טוען מ"מ כי שאתה מכרתו
ולקחת דמיו נשבע הלוה היסת ונפטר: מ
ראובן משכן משכון ביד שמעון והלך שמעון
ומשכנו ללוי או נתן לו במתנה כל מה שהיה לו
עליו ונאנס מיד לוי ותובע ראובן משכונו מיד
שמעון ואומר סלע היה שוה ולא הלוה לו עליו
אלא שני דינרים ונשתייר ממנו שני דינרים ושמעון
אומ' שלא היה שוה אלא ג' דינרים ואינו חייב לו
אלא דינר נמצא מודה מקצת וצריך לישבע שלא היה
שוה אלא שלשה דינרים גם צריך לישבע שאינו בפשיעתו
ושנאנס וזה אין לו לישבע כיון שלא נאנס בידו ולוי
אינו יכול לפטרו בשבועתו שנאנס כי יאמר לו מהימן
לי לוי ולך לא הוה ליה שמעון מחוייב שבועה ואינו יכול
לישבע ומשלם" וכן הדין אם נפחת המשכון ויש
מחלוקת ביניהם כמה שיעור פחיתתו ומודה שמעון
שנפחת ואינו יודע אם היה באונס או לאו הל"ל מחוייב
שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם ואם רצה להחרים
על כל אדם שיודע שמשכונו אינו שוה כמו שטוען
הרשות בידו ואם יש עדים ששמרו לוי כראוי
ונאנס ממנו נפטר שמעון ואפלו אין עדים אם רוצה
ראובן להפקיד פקדונותיו ביד לוי ישבע לוי שאינו
ברשותו ושנאנס ממנו ונפטר שמעון" מא
ראובן שאל משמעון משכון שמשכן בידו והשיב
שמעון בנך הקטן בא ושאל אותו בשמך ונתתיו לו
וראובן אומ' שלא בא לידו" שמעון פושע הוא שמסרו
ליד בן ראובן אפלו אם היה גדול שהממשכן או משאיל
חפץ לחבירו צריך להחזירו בידו: מב ראובן
היו לו מעות ביד שמעון ובקש ממנו לוי שילוה אותם
לו ונתרצה להלוותם ונתן לו בהם משכון ושלח ראובן
כתב לשמעון שיתן המעות ללוי ונתנם לו ונאבדו
המשכונות ביד ראובן דין מלוה על המשכון יש לו
ונתחייב ראובן בשמירת המשכונות ומיהו לא נתחייב
בשמירתם עד שהגיעו המעות ליד לוי ואם נאבדו
המשכונות קודם לכן פטור ראובן לפיכך אם ישבע
ראובן שנגנבו קודם שבאו ליד לוי יחזיר לו לוי מעותיו
ואם הוא מסופק אין מוציאין המעות מיד לוי: מג
ראובן תובע ללוי ספרים שמשכן לשמעון ואומ' שמעון
המחהו אצל לוי ליתן אותם לו כשיתן לו המעות
וכשהוציא לוי הספרים ליתן לראובן אומ' שנפחתו
ונפסדו בידו ותבעו לשלם לו הפחת ולוי אומ' מנהג
שקבלתי הספרים הוא הרשני ללמוד בהם כל זמן
שיהיו ברשותי כיון שלוי היה יודע שהספרים של ראובן
אף אם הרשהו שמעון ללמוד בהם לא היה לו לשמוע
לו ולפיכך חייב לשלם לראובן כל מה שנפחתו הספרים
בתשמיש שנשתמש בהם" מד יורש שהוציא
שטר שיש למורישו כך וכך ממון וטוען היורש שהמשכון
נאנס מיד מורישו ותובע המעות נשבע הנתבע
היסת שלא החזיר לו המשכון ושהיה שוה

כנגד חובו ויפטר׃ לה ראובן הניח משכון ביד
שמעון ומת שמעון והניח בנים קטנים ובא ראובן לשאול
משכונו מיד יורשי שמעון ואומר שהוא ממושכן ביד
אביהם בחמשים וטוענים היתומים שאביהם צוה שהוא
ממושכן במאה החמשים שראובן מודה יתן מיד ליתומים
והחמשים האחרים יתן ביד השליש עד שיגדלו היתומים
וישבעו שבועת היורשים שלא פקדנו אבא וכו׳ ונוטלין
החמשים מיד השליש בד״א כשהיה המשכון שוה מאה
אם לאו אין עליו לתת אלא כדי דמיו ועל השאר ישבע
היסת בד״א שאין המשכון מדברים העשויים להשאיל
ולהשכיר אינו משלם אלא החמשים ואפילו אם המשכון
שוה יותר שהוא נאמן במגו שהוא שאול בידו׃
לו משכון שלישראל ביד הגר ומת הגר ואין לו
יורש ובא והחזיק בו מוציאים אותו מידו ומחזירים
אותו לבעליו שכיון שמת הגר פקע שעבודו׃ לז
ואפי׳ אם יש לו שטר משכונא על קרקע שלישראל
ומוחזקת בידו ומת ובא ישראל אחר והחזיק בה לא
עשה כלום שמיד שמת הגר פקע שעבודו וברשות
בעליה עומדת׃ לח נכרי שהלוה לישראל על
המשכון ונפל ממנו ומצאו ישראל חייב להשיבו לישראל
ויש מי שאומר דהוא הדין למעות שהלוה ישראל לנכרי על משכון
ונפלו המעות מהנכרי ומצאם ישראל יחזיר לישראל׃
לט משכונו שלגר ביד ישראל ומת הגר ובא אחר
והחזיק בו זה קנה כנגד מעותיו שהיה הגר חייב
לו וזה קנה כנגד מעותיו שהיה הגר חייב לו וזה
קנה השאר בד״א כשהיה המשכון בחצר שאינה
משתמרת ולא היה המלוה בחצירו בשעת מיתת
הגר אבל אם היה המלוה בחצירו או אפילו לא היה
בחצירו והמשכון בחצירו המשתמרת זכה לו חצרו
בכל המשכון׃ לראובן היו בידו משכונות ומת שמעון
ויורשיו תובעין המשכונות וראובן טוען אותם המשכונות
אני תופס מפני שאמר לי לוי שותפו ששמעון חייב
לו מדמי השותפות ורוצה לישבע לו על משכונות
אין בדברי לוי כלום מאחר שאינם בידו׃ מ
משכונו שלגוי ביד ראובן ואמר ליה ראובן תן לי
מעותי אמר ליה הגוי תמשכן אותו לישראל אחר
והלך ראובן ומשכנו לשמעון ונתן לו המעות שהגוי
חייב לו ומת הגוי והמשכון שוה כפלים מהחוב זכה
שמעון בכל המשכון׃ מא משכון שלגוי ביד
ראובן והפקידו ראובן ביד שמעון ומת הגוי יש להסתפק

אם זכה שמעון במה שהמשכון יותר מהחוב׃ מב
המחזיק בקרקע חבירו ואוכל פירותיו וטוען כי
במשכונא ירד בו והיה לו שטר ממאה דינרים שהלוה
עליו ועכשיו נאבד ממנו והלה טוען שלא היה כי אם
מחמשים דינרים אם לא החזיק בו המלוה שני חזקה
הלוה נאמן וישבע כדין מודה מקצת ונוטל קרקעו אבל
אם החזיק בה שלשה שנים נאמן המלוה בשבועת היסת
ושקיל מאה דקא תבע מפירי ארעא׃ מג המלוה
את חבירו על המשכון ופרעו ואמר ליה תן לי משכוני
אמר ליה לך עתה ובא למחר ואחזירנו לך ונגנב
המשכון אם נגנב קודם הזמן שקבע לו לבא בשבילו
פטור לפיכך אם יש עדים ללוה שבא בזמן שקבע
לו ולא נתנו לו חייב ואם אין עדים ישבע המלוה
שלא בא בזמן שקבע לו ופטור׃ מד ראובן
שהיה לו משכון ביד גוי המלוה ברבית ושמעון הוצרך
למעות ובקש מראובן שירשהו ללוות ממנו על אותו
משכון ועשה כן ונשרף המשכון ביד גוי פטור שמעון
מלשלם לראובן דמי המשכון אם המשכון הוא בעין
ואינו שוה שיעור מעותיו יכול הלוה לכופו לפרוע
מעותיו׃

עג כמה זמן סתם הלואה וכמה פרטי

דיני הלואה ובו יג סעיפים׃ א המלוה את חבירו
סתם ולא קבע לו זמן במקום שאין להם מנהג יש לו
זמן ל׳ יום שאינו יכול לתבעו קודם בין במלוה בין
בשטר בין במלוה ע״פ בין במשכון בין בלא משכון
ואם התנה שיתבענו כל זמן שירצה יש לו לתבענו אפילו
ביומו אבל שלא קבע זמנה לאתר ויכול לתבעו מיד׃
ב המלוה את חבירו וקבע לו זמן לפרעו אע״פ
שלא קנו מידו אינו יכול לתבעו קודם הזמן בין במלוה
ע״פ בין במלוה בשטר בין במשכון בין שלא במשכון
בין שמת מלוה בין שמת לוה אם יורשים אומרים
בנכסים כמותו׳ טוען המלוה ואומר היום סוף הזמן
שקבעתי והלוה אומר עד עשרה ימים קבעת המלוה
נשבע היסת ואם היה שם עד אחד שהיום סוף זמנו
הלוה נשבע שבועת התורה׃ ג זה אומר ה׳ ימים מאחר
מהזמן וזה אומר עשרה אומרים למלוה המתן עוד
עד סוף החמשה ואז ישבע היסת שנשאר עוד ה׳
ימים׃ ד בד״א במלוה ע״פ בלא משכון אבל אם
היתה מלוה בשטר או על המשכון וטען המלוה
שלא קבע לו זמן או שהיום סוף זמן שקבע לו נשבע

לו המלוה היקח ויגבה חובו מידי׳ ה׳ ראובן
נשבע שלא למכור משכנו לפרוע שום חוב וא״ח נשבע
לפרוע לשמעון לזמן פל׳ וכשהגיע הזמן טוען אין
לי מעות וכבר נשבעתי שלא למכור משכני לפרוע
שום חוב אם חוב שמעון קודם לשבועה שלא
למכור משכנו לא חלה השבועה ומכין אותו עד
שיתן נפשו אם אינו רוצה לפרוע ואם השבועה
קדמה לחוב שמעון נמצאת השניה שבועת שוא
ומכין אותו עליה מכת מרדות ואם מתוך אימת
המלקות יתחרט וימצא פתח לשבועה ראשונה
ויתירוה לו וימכור ויקיים שבועה שנייה׳ ו׳
הנשבע לחבירו לפרעו קודם שיעבור זמן פל׳ אע״פ
שלא תבעו בתוך הזמן עדין השבועה במקומה
עומדת׳ ז׳ המשבע לפרוע לחבירו ביום פל׳ ואירע
אותו יום בשבת חייב לפרעו קודם אותו יום ואם
לא פרעו באותו יום צריך ליתן באותו יום משכון
וישומו אותו ויתננו לו בפרעון׳ ח׳
הנשבע לחבירו לפרעו ביום פל׳ והגיע הזמן והמלוה
איננו בעיר הוא פטור עד שיבא המלוה או שלוחו
אבל צריך שיהיו המעות בידו באותו יום ואינו
רשאי להוציאם׳ ט׳ הנשבע לפרוע בר״ח אחד
חייב לפרוע ביום החדש הראשון׳ י׳ מי שיש לו
שטר על חבירו לזמן ובא בתוך הזמן לב״ד ואמר
מצאתי מנכסי פל׳ ואני ירא שאם יבואו לידו יבריחם
ממני ולא אמצא מקום לגבות חובי אם רואה הדיין
שום אמתלא לדבריו שלא יוכל לגבות חובו לשיגיע
הזמן מצוה על הדיין לעכב הממון עד שיגיע זמן
השטר וכן הדין במלוה לזמן ובתוך הזמן רואה
המלוה שהלוה מבזבז נכסיו ואין לו קרקע או
שהלוה רוצה לילך למדינת הים ותובע המלוה
את שלו או שיתן לו ערב שומעין לו׳ י״א הקונה
שדה מחבירו ויצאו עליה עסיקין ובא לב״ד וטוען
חושש אני שמא תצא השדה מידי ותחזר ממוני
ולא אמצא לך קנה באותו ממון קרקע כדי שאטרוף
אותו אין שומעין לו׳ י״ב לאחר שעבר הזמן
שקבע לו או שלשים יום במלוה סתם אם הלוהו
על משכון סתם יכול למכרו ע״פ ב״ד ואם הלוהו
בעיר יודיעוהו ב״ד שאם לא יפרע יתנו רשות
למכור המשכון ואם אינו בעיר אין ב״ד נזקקין
לו ומ״מ לו המתן עד שיבא הלוה ויטעון׳ י״ג

ואם המשכון כלה והולך יכול למכרו בב״ד אפי׳ תוך
ל׳ יום בין שהיו בעלים שם בין שלא היו שם׳ י״ד ימ״א
שאע״פ שעבר זמן ההלואה צריך להמתין מלמכור
המשכון ל׳ יום אחר תביעה׳ ט״ו מי שיש בידו
משכון של חבירו לא ימכרנו אלא בב״ד או בג׳ שלשה
הדיוטות וישומו אותו כמה הוא שוה כמו שמוכרין
וימכרנו באותה שומא שיתנו לו רשות למכור
הבקיאין בשומא ומשיאין לו עצה למכרו בעדים
כדי שלא יאמר הלוה שנמכר ביותר מהשומא ואם
מכרו שלא בשומא שלשלשה שמאין לא עשה
כלום והמכר בטל אע״פ שלא טעה ואם היא בענין
שא״א להחזיר המכר כגון שמכרו שלא בשומא
בקיאין אע״פ שהודיע ללוה חייב לפרוע כמו שהיה
שוה בשעת המכירה אם יש עדים שיודעים כמה
היה שוה באותה שעה ואם יאמדו שהיה שוה יותר
מחובו יפרע לו המותר ואם אין עדים והמלוה אומ׳
שהיה שוה כך יותר מחובו ישבע שהוא כדבריו
ויפרע לו ואם אינו יודע כמה היה שוה או אינו רוצה
לישבע ישבע הלוה כמה היה שוה ויפרע לו המלוה
מה שהיה שוה יותר על חובו׳ י״ו המוכר משכון
שבידו ע״פ ג׳ הדיוטות בקיאין בשומא אינו רשאי
ללקחו לעצמו ואם מוכרו ע״פ ב״ד מומחים ימ״ש
שרשאי ללקחו לעצמו׳ י״ז המלוה את חבירו
על המשכון ע״מ שאם לא יפדנו לזמן פל׳ שיגבה
כדי חובו מהמשכון והמותר יהיה מתנה מעכשיו
הוי אסמכתא ואם התנה עמו שאם לא יפדנו לזמן
פל׳ יהיה מוחלט הוי נמי אסמכתא ואם אמ׳ לו
קנה מעכשיו אם לא אפדנו עד זמן פל׳ ימ״ש דלא
הוי אסמכתא ושאם הלוה טוען לא יצא מפי קנה
מעכשיו נאמן המלוה בשבועה׳ מי שיש בידו
משכון מחבירו וכשהגיע הזמן אמ׳ ליה זיל ומכרו
והלך ומכרו ואח״כ בא הלוה לבטל המכר ואומ׳ שלא
כיון אלא לדחותו אין בדבריו כלום והמכר קיים׳
י״ח אמר המלוה ללוה אין נותנין במשכון אלא
עשרים זהובים ואמ׳ ליה תנהו והימן לי דרך נאמ׳
והוליכו עמו ומכרו שם בשלשים הכל ללוה וההוצאות
שהוציא להוליכו על הלוה אבל שכר טרחו לא
ישלם לו כיון דקבלה הכי אית ליה אורחא למיתב׳
י״ט הבא לפדות משכונו שביד שמעון ואמ׳ לו
כבר מחלת לי אין בדבריו כלום משום דבאדם

שחייב לחבירו מעות שייך לשון מחילה אבל בשיש לו ביד חבירו חפץ לא שייך לשון מחילה אלא לשון מתנה׃ ל הבא לפדות משכונו משמעון ואמר לו התראתיך לפדותו כשהגיע הזמן ואמרת לי לך ומשכנו והבנתי שדעתיך לומר שאמשכננו ברבית וכן עשיתי ופרעתי הקרן והרבית אין במשמעות לשון זה שימשכננו ברבית ולכן לא יפרע לו אלא הקרן׃

ע״ד באיזה מקום ניתנה מלוה לפרוע ואחד הפרעון ובו ג׳ סעיפים׃

א אפילו הלוהו בישוב יכול לתבעו במדבר ולכופו שיפרענו שם אם יש לו כדי ספוקו וכדי לפרעו והלוה טוען שאין לו אלא כדי ספוקו ישבע היסת אבל אם הלוה רוצה לפרעו במדבר אם ירצה המלוה לא יקבל ממנו עד שיגיע לישוב מאחר שהלוהו בישוב ומיהו בכל מקום ישוב יכול לכופו לקבל אפילו אינו מקום המלוה ולא מקום הלוה ולא מקום שהלוהו אפילו יש מהר מדברות קודם שיגיע למקומו ושיירה פ חשובה מקום ישוב׃ ב קבע המלוה ללוה זמן ורוצה המלוה לפרעו כדי שלא יעמוד הממון באחריותו עד הזמן והמלוה אינו רוצה לקבלו אם הגיע הזמן אע״פ שהלוה ממהר לפרוע חובו כדי להציל עצמו מהאונסים העתידים לבוא כמו חלוף המטבע וגזירת המסים והשחורת הדין עמו שאין עתה הקנולה נראית אע״פ שעתידה לבוא למחר אין בו ביום לאחר הפרעון ואין לו להשגיח על תקנת חבירו אבל אם לא הגיע הזמן אם מצוי ונכר אונס חלוף המטבע מיד וגזירת המסים והשחורת אינו יכול לכופו לקבל חובו קודם הזמן אבל אם אין שם אחת מכל החששות האלה ומוצא בהן אע״פ שאין המלוה רוצה לקבל חובו קודם הזמן כדי שלא יהיו באחריותו עד שיגיע הזמן אין שומעין לו מפני שקביעות הזמן לתקנת הלוה היא׃ ג חוב דמשכונא דקא אכיל מנה פירות באתרא דלא מסלקי עד שיגיע הזמן כמי שלקח פירות עד זמן דמי ואם רצה אינו מקבל המעות קודם הזמן שאוכל מנה הפירות לאכול׃ ד המלוה את חבירו לזמן ובא הלוה לפרעו תוך הזמן בפלוטוט

בני אדם הרבה הולכים בדרך או בשיירה מן והנה אורחות ישמעאלים תרגם והא שיירתא דערבאי ע״כ

דינר דינר י״א שאין המלוה יכול לעכב ולומר תן לי כל חובי בפעם אחת דהוי פרעון שלדינר דינר נקרא פרעון לא שיש למלוה תרעומת עליו ומיהו אם משכן לו שדהו או אפילו שתי שדות אינו יכול לכופו שיחזיר לו חצי המשכונות בחצי המעות׃ ה המלוה את חבירו על המשכון מטלטלים או קרקע ששוים יותר מחובו ובא הלוה שיקח מהמשכונות כדי חובו ויחזיר לו את המותר אין בדבריו כלום והה״ה אם אין המשכונות שוים יותר מהחוב אינו יכול לכופו שיטלם בחובו ויחזיר לו שטרו׃ ו לוה שאמר כשהגיע הזמן הפרעון אין לי מעות ולא מטלטלין אלא קרקע טול אותו בחובך והמלוה אומר אין לי חפץ בקרקע ואיני רוצה להמתין עד שיהיו לך מעות ואינו יכול לכופו שיקח קרקע שכיון שאינו תובע חוב עכשיו הדין עם המלוה׃ ז המלוה את חבירו על המטבע ונפסל אם יכול להוציאו במדינה אחרת ויש לו דרך לאותה מדינה נותן לו ממטבע שהלוהו ואומר לו לך והוציאו במקום פלוני ואם אין לו דרך לשם נותן לו ממטבע היוצא באותה שעה וכן בכתובה׃

ע״ה אם המלוה והלוה צריכין לברר הטענות ובו כ״ה סעיפים׃

א התובע את חבירו בכל מנה לי בידך ב״ד אומרין לו דבר לבריך ממה חייב לך הלוית אותו או הפקדת בידו או הזיק ממונך שאפשר שהוא חושב שחייב לו ואינו חייב לו וכן הנתבע אם משיב אין לך בידי כלום או אינו חייב לך כלום צריך לברר דבריו שמא טועה וסבור שאינו חייב לו והוא חייב לו ואפילו היה חכם גדול אומרים לו אין לך הפקר שתשיב על טענתו ותודיעני בידי אין אתה חייב לי׃ ב מנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים חייב לישבע מן התורה שאינו חייב לו אלא חמשים ונותן חמשים שהודה ואם יש אחר שמסייעו י״א שפוטרו משבועה וי״א שאינו פוטרו׃ ג אם לא תבעו אדם אלא הוא מעצמו אמר מנה היה לאביך בידי ונתתי לו חמשים ונשאר לו חמשים פטור אף משבועת היסת׃ ד כפר בכל ועדים מעידים שחייב לו נ׳ ישלם חמשים וישבע מן התורה על השאר שלא תהא הודאת פיו

גוונא מהעזאת עדים ב״ד כשתבע מלוה אבל אם
תבעו חכמים שזה מנה פקדון והלה אומ׳ אין לך בידי
כלום ועדים מעידים שהוא בידו כשנשבע מאותן
חכמים שזה נ׳ הוחזק כפרן והתובע נשבע ונוטל׳
ה׳ מנה לי בידך מהלואה פל׳ ומנה
מהלואה אחרת שהלויתיך בזמן אחר כך וכך
והנתבע משיבו אין לך בידי כלום לפי שמהלואה
לראשונה פרעתיך כך וכך ומהלואה שניה פרעתיך
כך וכך ומתוך טענתם הודו הב״ל שעדיין חייב לו
מאותם שתי הלוואות עשרים דינרים ה״ז כשנים
מעידים אותו שיש בידו חמשים שהרי בבית דין
עדים במה שהודה שנשאר עליו וישבע שבועה
מן התורה על השאר׳ ו׳ מנה לי בידך אין לך
בידי כלום או שטען יש לי בידך בגדו כסות או
כלים או שאמ׳ אמת היה לך בידי אבל החזרתי
מחלתו או מתנה לי במתנה כיון שכופר בכל פטור
משבועת התורה ונשבע היסת ואפלו שנים
מעידים שהלוהו ואינם יודעים שפרעו לקמן
בשבועת היסת לומ׳ יש לי בידך בגדים או מחלת
לי: ז׳ המודה במקצת ונתנו מיד ואמ׳ אין
לך בידי אלא כך והילך פטור משבועת התורה
אבל נשבע היסת׳ ח׳ מנה לי בידך שגזלתני
והלה אומ׳ לא הלותני משביעים אותו היסת ואם הודה
במקצת או שעד אחד מעיד שגזלו משביעין אותו
שבועת התורה׳ ט׳ מנה לי בידך שהלויתיך
או שהפקדתי בידך והלה אומ׳ איני יודע אם
הלויתני או הפקדת בידי ישבע היסת שאינו יודע
ופטור ואם בא לצאת ידי שמים ישלם ואפלו אם
טען התובע טענת בריא וכשחייבוהו לישבע היסת
חזר ונטען איני יודע אם הלויתני או אם הפקדת אצלי
נשבע היסת שאינו יודע ופטור׳ מנה לי בידך
שהלויתיך או שהפקדתי בידך והלה אומ׳ יודע אני
שהלויתני מנה או שהפקדתו אצלי ואיני יודע אם
החזרתי לך אם לאו חייב לשלם ואין התובע צריך
לישבע אפלו שבועת היסת אבל אם ירצה יחרים
חרם סתם על כל מי שנוטל ממונו שלא כדין׳ ;
לא תבעו אחרים אלא מעצמו אמר לחבירו הלויתני
או הפקדת אצלי או גזלתיך ואיני יודע אם החזרתי
לך פטור ואם בא לצאת ידי שמים חייב לשלם
אבל אם אמר איני יודע אם הלויתני או אם הפקדת

אצלי או אם גזלתיך הואיל ובלא תביעת אחרים אמר
כן פטור אף לצאת ידי שמים׳ י״א אמר לו
חייב אני לך מנה והלה אומ׳ ודאי לי שאינך חייב כלום
פטור אע״פ שיודע בודאי שהוא חייב דהוי כאומר
לו׳ י״ב מנה לי בידך שהלויתיך והלה אומ׳ איני יודע
אם הלויתני ועד א׳ מעיד שהלוהו או שאומ׳ איני יודע
אם פרעתיך ה״ז מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע
ומשלם׳ י״ג מנה הלויתיך והרי עד אחד והלה
אומ׳ כן הוא אבל פרעתיך או שאומר לו אתה חייב
לי כנגד אותו מנה אם זה העד מעיד שלא פרעו אותו
מנה כגון שלא זזה ידו מתוך ידו או שהוא מעיד שהוא
תוך זמנו וכן אם טען תחלה לא הלויתני ואחר הוציא עליו
עד אחד ואחר ואמר לויתי ופרעתי בכל אלו ה״ז מחוייב
שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם׳ טענו חטפת ממני
ויש לו עד א׳ שחטפו והוא אומ׳ ודאי חטפתי אבל
שלי הוא ה״ז מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם׳
מנה לי בידך אין לך בידי אלא נ׳ והשאר איני יודע מתוך
שאינו יכול לישבע ומשלם׳ והתובע אינו צריך לישבע
אלא אם ירצה הלוה יחרים סתם על מי שנוטל ממונו
ממנו שלא כדין אבל אם השיבו חמשים לויתי ממך
ופרעתיך וחמשים האחרים איני יודע אם לויתי אם
לאו ישבע היסת שפרע החמשים ושאינו יודע
מהחמשים שתבעו בהם׳ י״ד לא אמרינן מחוייב
שבועה שאינו יכול לישבע משלם אלא בשבועה
דאורייתא אבל מן התורה הוא פטור משבועה אע״פ
שמדרבנן חייב לא מקרי מחוייב שבועה׳ ט״ו
י״א דלא אמרינן בשבועה הבאה על ידי גלגול
מתוך שאינו יכול לישבע משלם בין שלא היה
יכול לישבע על עיקר שבועה הבאה עליה גלגול
וצריך לשלם בין שיכול לישבע על עיקר השבועה
ושעל ידי גלגול אינו יכול לישבע ויש שכתבו שנתחייב
שבועה מן התורה על הכפירה והוא טוען על הגלגול
איני יודע קרינן ביה שפיר מחוייב שבועה ואינו
יכול לישבע ומשלם׳ ט״ז התובע ליורש הלוה
מלוה ע״פ לא שנא אם אמר היורש איני יודע
אם לוה אם לאו ויש עדים שלוה לא שנא אמר
איני יודע אם פרע או לאו לא שנא אמר חמשים
ידענא וחמשים לא ידענא פטור אפלו בלא
שבועת היורשים אלא שמחרים סתם על כל מי
שיודע שמורישו חייב לו כלום אבל אם הודה

בחמשים וכגו׳ בחמשים שאמר נ׳ חייב לך ולא יותר
הרי הוא כשאר מודה במקצת ונשבע שבועת התורה׳
יז כל טענת ספק אין משביעין עליה כלל
כיצד אמר לו במדומה לי שיש לי אצלך מנה או
מנה שהלויתי לך במדומה לי שלא פרעתני פטור אף
משבועת היסת ואפלו לצאת ידי שמים אינו מחוייב
כיון שהוא אומר שמא והנתבע אינו מודה לו ואומר
בריא וכן אם אומר לחבירו נתחייבת לי מנה מפני
שהודית שלקחת משלי אבל אם לא היתה ההודאה
בעדים אין זה טענת בריא שאין זה יודע שחייב לו
אלא בהודאת פיו והודאה שלא בעדים או אפילו בעדים
ולא אמר אתם עדי אינו כלום שיכול לומר משטה אני בך
אבל אם טוען לחבירו הודית לי מעצמך שאתה חייב לי
כך וכך ואמרתי לעדים אתם עדי או אתה אמרת
אתם עדי ואין העדים כאן זה הוא טענת בריא ויכול
להשביעו היסת שלא אמר לעדים אתם עדי ואם
יהפכה עליו ישבע הטוען שהודה לו באתם עדי ויטול׳
יח טענו שניהם ספק כגון שטענו הלויתיך ואיני
יודע כמה והשביעו והשיבו אמת שהלויתני ואיני יודע
כמה אין הנתבע נשבע אפלו היסת וישלם לו מה שברור
לו ויוצא בו אף ידי שמים וי״א שכיון שזוכר שלוה
אינו יוצא ידי שמים עד שיתפשר עם המלוה במה
שיוכל ובין כך ובין כך יכול המלוה להחרים סתם על
כל מי שיודע שהוא חייב לו ואינו פורעו׳ יט טענו
איני יודע כמה הלויתיך אבל לפחות הלויתיך שתי
מאה ופחות הו שטענו מנה והלוה אומר אמת לויתי
ממך ואיני יודע כמה יש נ״ל להחזיר ונשאו לו אע״פ
שאינך יודע הסכום אתה יודע לכל הפחות שאתה
חייב לו פרוטה ואם הודה הרי הודה במקצת ומתוך
שאינו יכול לישבע משלם ודוקא שטענו דבר שהוא
אמוד בו ומחרים סתם על מי שלוקח מה שאינו חייב
לו ואם אומר אפלו בפחות משוה פרוטה איני יודע בואי
הז׳ נשבע היסת ופטור מדינא והסו״א שאפלו לא שוהו
כ״ד חייב לשלם שהרי אין הודאתו פחות משוה
פרוטה׳ כ טוענו סבור אני שיש לי אבא בידך
מה בין שתובע ללוה עצמו בין שתובע ליורשין
אין לו עליהם שבועה כלל אלא חרם סתם אבל אם
טענו בריא לי שמנה אבא בידך אם הודה במקצת
נשבע שבועת התורה ואם כפר בכל נשבע היסת׳
כא האומר לחבירו אמר לי אבא שיש לו בידך
מנה והלה אומר אין לו בידי׳ כא חמשים יש
אומרים שפטור אף משבועת היסת וי״א שחייב
לישבע שבועת התורה׳ כב אמר מצאתי
כתוב בפנקסו של אבא שאתה חייב לו מנה וברור
לי שהוא כתב ידו ימ״ש שמשביעין אותו היסת׳
כג טענו בספק על פי העד כגון שאמר לו
שנטלת משלי מנה והוא כופר והביא העד משביעו
שבועה להודיעו כאלו היה טוענו טענת בריא׳
כד האומר לחבירו מנה לי בידך והלוה אומר אין
לך בידי כלום או פרעתיך ואמר התובע השבע לי
היסת והשיב הנתבע הלא יש לך שטר עלי ואתה
רוצה להשביעני תחלה ואח״כ תוציא השטר
ותפרע ותגבה בו אומרים לו הבא השטר ואם אומר
לא היה לי שטר מעולם או היה לי שטר ואבד יאמר
המלוה בטל כל שטר שיש לך עליו קודם לזמן
הזה ואח״כ השביעהו היסת או תחרים סתם ואח״כ
יצא ובקש השטר׳ כה אמר הנשבע איני נשבע
עד שתבטל כל עדים שיש לך עלי מתביעה זו
אין שומעין לו׳

עו אחד שלוה משנים בע״פ מזה מאה ומזה מאתים וכל״א תובע מאתים

ובו ג׳ סעיפים׳ א אחד שלוה משנים בעת
אחת מזה ק׳ ומזה מאתים והודיעוהו משלמי היה
המנה ומשלמי היה המאתים וכשבאים לתבעו
אומר כל אחד שלי הם המאתים והוא אינו יודע
איזהו בעל המנה ואיזהו בעל המאתים צריך ליתן
לכל אחד מאתים אחד מישבע כל אחד אבל אם
היה מלוה בשטר שעשו שטר עליו מחזיק שלש
מאות והודיעוהו שלאחד ק׳ ולאחד ר׳ ק׳ נותן לזה
מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו וימ״ש דבמלוה
ע״פ אי לא תבעי ליה חייב בבא לצאת ידי שמים׳
ב היו שנים תובעים אותו כל א׳ אומר הלויתיך מנה
והוא אומר לויתי מנה מאחד מכם ואיני יודע מאיזה
מכם צריך ליתן לכל א׳ ק׳ ג ואי לא תבעי ליה
אלא הוא מעצמו אומר א׳ מכם הלוה לי מנה ואיני יודע
איזה הוא פטור אף מידי שמים וי״א שלצאת ידי
שמים צריך ליתן לכל א׳׳

עז דין שנים שלוו מאחד ודין שותפים

שלוה אחד לבדו ובו י״א סעיפים׳ א שנים

שלוו כאחד או שלקחו מקחא שהם ערבים זה
לזה אע״פ שלא פירש ואם אין נכסים לאחד
מהם גובה מחבירו הכל אבל אם יש לו נכסים
לא יתבע הערב תחלה וגובה מכל א׳ הרוצי
שמוטל עליו ואם פרע א׳ מהם כל החוב חוזר
וגובה מחבירו חלקו׃ ב׳ שותפין שלוה אחד
מהם מאחר לצורך השותפות השני משועבד אע״פ
שלא היה עמו בקנין בשעת הלואה ודוקא שהוא
מודה שמא שלוה שותפו היה לצורך השותפות
או שיתברר הדבר בעדים אז דינם כשנים שלוו
כאחד׃ ג׳ שנים שערבו לאחד כשיבא המלוה
ליפרע מן הערב יפרע מאיזה מהם שירצה ואם
לא היה לאחד מהם כדי החוב חוזר ותובע השני
בשאר החוב וכסי׳ מ״ק״ב סטוב שיש חולקים בזה׃
וא׳ שערב לשנים כשיפרע למלוה יודיעו על חוב
איזה משניהם פורע כדי שיחזור עליו׃ ד׳
ראובן שהוצרך ללות מנה משמעון ולא רצה
ללוותו עד שיכנסו יהודה ולוי ערבון והעני ראובן
וגבה שמעון כל חובו מלוי וחזר לוי לתבוע מחצית
המנה מיהודה וטען יהודה לא נכנסתי ערב לך
אלא לראובן ואיני חייב לך אלא השיגיש אין בדבריו
כלום וצריך לפרוע החצי׃ ה׳ ראובן תבע
משנים שלוו ממנו כאחד וכפר א׳ והודה אחד
אין עדותו מחייב את חבירו ואם היו הנתבעים שלשה
והודו הב׳ עליו ועל עצמן אין האחד מתחייב ממון
על פיהם אבל אם הוציא שטר על שלשה שיש
לו אצלם כך וכך ממון טענו כולם ואמרו פרענו
זה בפני זה אם כלא׳ כתוב סך ידוע בפני עצמו
ואין חוששים לגומלים׃ ו׳ שנים שלוו מאחד
בשטר אחד ומחל לא׳ מהם לא מחל אלא חלקו וגובה
מחבירו חצי החוב׃ ז׳ אחד שלוה משנים
ומחל א׳ מהם כל החוב אין חלק חבירו מחול׃
ח׳ שנים שהם ערבים בשביל א׳ ונפטר המלוה
את א׳ מהם מהערבות י״א שיכול לגבות כל החוב
מהערב השני׃ ט׳ שנים שהלוו או הפקידו
לא׳ ובא א׳ מהם ליטול חלקו אין שומעין לו עד שיבא
חבירו אבל אם חבירו בעיר ושמע ולא בא צריך
ליתן לזה התובע הכל ואם טען שאינו רוצה ליתן
לו אלא חלקו אבל חלק שותפו יתן ביד בד׳ הרשות
בידו׃ י׳ לוה משנים ונכתב השטר בשם אחד

מהם אם תבעו אותו שלא נכתב השטר על שמו
יכול לדחותו ולומר לא נתחייבתי לך כלום׃ איש ואשתו
שלוו מא׳ היא חייבת לפרוע החצי מכתובתה ואם הבעל
או יורשיו פרעו כל החוב חוזרים ונפרעים ממנה החצי
ואם הבעל קיים והיא טוענת אתה לקחת כל המעות
לא שאני נכנסתי עמך בשטר אינה נאמנת שלא מצאו
דפרעתיך׃ יא׳ ראובן היה חייב לשמעון מנה והיה
בין הוא ואשתו ולוו מלוי מנה ונפטר ראובן ואחר שהגבה
כתובת אשתו שהיתה מוקדמת לא נשאר כלום
לבעלי חובות והרי לוי גובה מהאלמנה המנה אין שמעון
יכול לחזור על לוי ולגבות ממנו לפי שלוי לא גבה מנכסי
ראובן כלום אלא מנכסי אשתו׃

ע״ח
הטוען שפרע תוך הזמן

ובו ח׳ סעיפים׃

א׳ הקובע זמן לחבירו ותבעו תוך הזמן ואמר ליה
פרעתיך אינו נאמן דחזקה אין אדם פורע בתוך
זמנו ואפלו מיתמי שמת הלוה בתוך הזמן והניח יתומים
אפלו קטנים נפרעים מהם בלא שבועה אם היה
מלוה בשטר או אפלו מלוה ע״פ והעמיד אביהם בדין
וקבל העדות בפניו דבמלוה ע״פ נמי איתא להאי
דינא ובלבד שיש עדים בהלואה ובקביעות הזמן
שאם אין עדים נאמן בשבועת היסת במגו דלא הוו
דברים מעולם או לא קבעת לי זמן או כבר עבר
הזמן ופרעתיך בזמנו׃ אם תבעו תוך זמנו ואמר
ליה פרעתיך ואזל ותבעו אחר זמנו וא״ל השתא
פרעתיך הוחזק כפרן ואינו נאמן׃ ב׳ אם מת
בתוך זמן ובא לטרוף במלוה בשטר להרמב״ם אין צריך
שבועה וי״א שצריך׃ ג׳ תבעו ביום שנשלם בו
הזמן וא״ל פרעתיך היום אם היא מלוה ע״פ נאמן משבועת
היסת דעביד איניש דפרע ביום משלם זמנו ואם
היא מלוה בשטר דינו כמלוה בשטר שלא קבע לו
זמן׃ ד׳ וי״א דהא אמרינן בתבעו ביום שנשלם
הזמן ואמר ליה פרעתיך היום דנאמן הני מילי כשתבעו
בסוף היום אבל קודם לכן אינו נאמן וכי אמר בסוף
היום פרעתיך תוך זמני נאמן במגו דפרעתיך היום׃
ה׳ תבעו אחר זמנו או בסוף יום שנשלם זמנו
וטען שפרעו בזמנו כשבע הלוה הידות ונפטר׃
ו׳ נפטר הלוה תוך זמנו והוציאו יורשיו כתב
פרעון סתם שפרע כל חובו לראובן קודם מותו
נתבאר בסימן ע״א׃ ז׳ מי שיש לו שטר. על

חבירו לפרעו בזמן פל' ואבד ממנו ותבעו תוך זמנו
וכן אם השטר יוצא מתחת ידי אחר וזה תובעו תוך
זמנו והלוה טוען ממני נפל ופרעתיו לא אמרינן בכי הא
אין אדם פורע תוך זמנו בס"י מ"ח' ח האי דאמרינן
חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו היינו דוקא בקובע זמן
אבל בסתם הלואה אע"פ שסתמה ל' יום נאמן לומ' פרעתיך
בתוך ל' יום"

עט דין האומר
לא לויתי וחילוק שבין צא
תן לו לאין חייב אתה ליתן וכו' יו"ד סעיפים" א טענו
מנה הלויתיך בפני בב"ד ואמר לא הלוית ובאו שני עדים
שלוה ממנו מנה ופרעו והלוה אומ' לא נתפרעתי ה"ז
מחוייב לשלם ואין המלוה חייב לשבועה שהרי הוחזק
זה כפרן ואם לאחר שפרעו חזר ותבעו ואמ' פרעתיך
שני פעמים אין משביעים אותו היסת על טענה זו
וכן אם הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו ואמ' ליה
לא הלוית וזה אינו כתב ידי אם הוחזק כתב ידו בב"ד
או שבאו עדים שהוא כתב ידו ה"ז הוחזק כפרן ומשלם"
ב התובע מחבירו מנה והשיב לא יתכן שאלוה
חייבי כמוכן המעות שאתה תובע ממני ומ"מ דהוי
יתכן שאתה חייב לי ואיני חייב לך והרי כפר וכאו'
לו פרעתי דמי' ג מי שהודה בב"ד שחייב לזה
התובע מנה ואח"כ אמ' נזכרתי שפרעתי לו חובו ה"ז
שהודיע בו והרי עדים הן עדות מועלת ועושים ע"פ
פיהם שהרי לא הכחיש עדות ואינו כאו' לא לויתי
מעולם" ד אמ"ל מנה הלויתיך בפני פל' ופל' ואמר
לו לא הלוית ובאו עדים שמנה לו אע"פ שלא ידעו אם דרך
הלואה נתנם לו או דרך מתנה הוחזק כפרן ואם טוען
אח"כ דרך מתנה נתנם לי או פרעון היו אינו נאמן
אבל אם טוען תחלה אמת שקבלתי ממך מנה
אבל במתנה היו או בפרעון חובי נאמן כיון שאינו
מכחיש העדים ונשבע היסת ונפטר ואם הכמין לו
עדים מבחוץ ושמעו שנתנם לו דרך הלואה וטען
זה לא הלוית ודאי הוחזק כפרן ע"פ העדים אבל אם טען
אני לא קבלתי ממנו אלא בפרעון שלי ומפני שלא
הייתי יכול להוציא ממנו הודיתי לו כל מה שאומ'
כדי להוציא חובי ולא חששתי להודות לו שהיה דרך
הלואה כיון שלא ראיתי עדים טענתו טענה ונשבע
היסת ונפטר' ה טענו מנה לי בידך ואמר
לא הלוית ועדים מעידים שהלוהו וחזר ואמר פרעתיך
הוחזק כפרן לאותו ממון וחייב לשלם ואין המלוה
צריך לישבע ודוקא לאותו ממון הוחזק כפרן
אבל לא לממון אחר ונאמן עליו בשבועתו כשאר
כל אדם" ו וכן אם טוען לא לוית והוציא המלוה
שטר בעדים שהלוהו הוחזק כפרן ואין המלוה צריך
לישבע אפילו אם אינו נאמנות בשטר' ז
וכן אם הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו ואמ'
לא לוית וזה אינו כתב ידי אם הוחזק כתב ידו בב"ד
או שראו עדים שהוא כתב ידו הוחזק כפרן ומשלם
ואינו נאמן לומ' פרעתי עד שיודה לו בעל דינו או
יביא עדים שפרע בפניהם" ח כל מי שהוחזק
כפרן שכנגדו נוטל בלא שבועה ואם ירצה יחרים
סתם על מי שנטל ממונו שלא כדין' ט אינו
מוחזק כפרן אלא אם כן כפר בב"ד ובאו ב' עדים
והכחישוהו אבל הטוען לא לוית וחייבוהו שבועה
ונשלח לישבע חזר וטען פרעתי או איני יודע
או שטען המלוה איני יודע וחזר וטען לויתי ופרעתי
הואיל ולא הכחישוהו עדים אלא שמדקדקין בשבועתו
לעשותה כתקנה כיון ששתי הטענות באות לפטור
ישבע שאינו יודע ויפטר וכן אפילו הכחישוהו עדים
אם לא היתה הכפירה בב"ד לא הוחזק כפרן אבל
אם התובע אמר לעדים שכפר בפניהם ואתם עדי
שטען לא לויתי ושתק והלוה אם חזר ואמ' פרעתיך
קודם לכן אינו נאמן אבל אם אמ' פרעתיך
אח"כ נאמן' י מנה לי בידך אמ' לו בפני עדים
הן למחר אמ' ליה בפני בע"ד תנהו לי אמ' לו נתתיו
לך נשבע היסת ונפטר אבל אם אמ' לו לא נתתיו לך
מעולם לא היה לך בידי והעידו עדים שהודה לו
הוחזק כפרן שכבר הודה לו שהיה בידו לו והודאתו
במאה עדים דמי ואם אמר ליה אין לך בידי קודם
לא הוחזק כפרן שיכול לתקן דבריו הראשונים ולומ'
אין לך בידי שאמרתי היינו לומ' שפרעתי לך וה"ה אם
אמ' אינו חייב לך או שקר אתה טוען שיכול לתקן
דבריו' יא אמ' לו מנה הלויתיך בצד עמוד
פל' השיבו לא עברתי בצד עמוד פל' מעולם ובאו
עדים שעבר בידו אבל לא ראוהו שהלוהו לא
הוחזק כפרן דמילתא דלא רמיא עליה אמר ולאו
אדעתיה אמר פרעתיך בפני פל' ופל' ובאו אותם
פל' ופל' ואמ' להד"מ נתבאר בסי' ע'" יב
אמר ליה פרעתיך מנה בסחורה פל' שהיה השער
שלה כך וכך והביא הלה עדים שלא היתה שווה

כך וכך ותובע ממנו המותר וחוזר וטוען פרעתיך
אף באותה סחורה או בדבר אחר הוחזק כפרן
שבני אדם כותנים דעתם לזכור סכום השער
לפיכך גובה ממנו המלוה מה שנשאר מהחוב
בלא שבועה הודאה בב"ד או עדות בב"ד כמלוה
בשטר דמי ולפיכך כותבין ונותנין לנגבל דיכו
בלא בשלא קבל הדין עד ששלחו ב"ד שלשה
שהיו יושבים מעצמם במקום הקבוע להם והביאוהו
כמו שנתבאר בסי' ל"ט אבל שנים שבאו לדין
ותבע אחד מהם את חבירו ואמ' לו מנה לי בידך
ואמר לו הן בין שאמרו חייב אתה ליתן לו בין
שאמרו צא תן לו ויצא ואמר פרעתי וישבע היסת
שפרעו לפיכך אם חזר התובע לדיינים ואמ' כתבו
לי הודאתו אין כותבים לו שמא פרעו ויבא לגבות
ממנו פעם שנית׃ י"ג שנים שבאו לדין ונתחייב
האחד לב"ד ואמרו לו צא תן לו ויצא וחזר ואמ'
פרעתי ועדים מעידים אותו שלא פרעו כגון שלא
זזה ידם מתוך ידו הוחזק כפרן להודו ממון אבל
אם אמרו לו חייב אתה ליתן ויצא וחזר ואמר
פרעתי ועדים מעידים שלא פרעו כגון שלא זזה
ידם מתוך ידו לא הוחזק כפרן שזה נשמט מהם
שיחקרו דינו לפיכך אם חזר פעם אחרת וטען
שפרעו ולא היו שם עדים שמכחישים אותו פעם
שניה ה"ז נשבע היסת שפרעו ונפטר לפיכך היו
בקיאי הדעת שבספרד כשיודה הלוה או כשיתחייב
שבועה בב"ד אומ' לו בב"ד הוו עלינו עדים שלא
יפרעני או שלא ישבע לי אלא בפני עדים׃ י"ד
בלא דיינית דינא אבל אם יצא מלפני ב"ד בשלבנות
ושמתוהו אינו נאמן לומר פרעתי וגובה אפלו משעבדי
לפיכך כותבים למלוה אפלו בלא דעת הלוה׃

פ' באיזו ענין טוען וחוזר וטוען ובו ב' סעיפים

א' מי שטוען בב"ד טענה אחת ונתחייב
בה אינו יכול לטעון טענה אחרת שסותרת הראשונה
אבל אם בא לתקן טענה אחרת ראשונה ולומ' כך
נתכוונתי ויש במשמעות לשון שקבל זה התיקון
שומעין לו בלא שלא יצא מב"ד אבל אם יצא
מב"ד אין שומעין לו דשמא למדוהו לטעון שקר
אבל כל מה שטוען חוץ לב"ד יכול לטעון ואפלו לסתור
טענתו הראשונה לפי שאין אדם מגלה טענותיו
לא לב"ד במה דברים אמורים שאינו טוען וחוזר וטוען
לסתור טענתו הראשונה כשנתחייב בדין בטענה
ראשונה אבל אם יכול לזכות בדין גם בטענה הראשונה
יכול לחזור ולטעון ולזכות בטענה האחרת ואע"פ
שלא נתן אמתלא לטענה הראשונה ואע"פ שיצא מבית
דין וחזר יש לו לחזור ולטעון ולהפך כל הטענות שירצה
מפיטור לפיטור עד שיבואו עדים אבל מאחר שיבואו
עדים ויכחישו טענתו שסמך עליה אינו יכול להשיאה
לטענה אחרת אא"כ נתן אמתלא לטענה שסמך עליה
ויש במשמעה כמו שהשיא בזאת הטענה האחרת
והוא שלא יצא מב"ד׃ ב' יש אומרים שלאחר
שכתב טענתו בשטר אינו יכול לחזור ולטעון ואפלו
בנותן אמתלאה ואפלו לא הוכחש׃

פא אם הודה מעצמו מתי יכול לומ' משטה אני בך ובו ל"ב סעיפים

א' אמר לחבירו מנה
לי בידך אמ' ליה בפני עדים הין למחר אמ' ליה תנהו
לי והשיב משטה הייתי בך נאמן וצריך לישבע שהוא
כדבריו שכוונתו להשטות בו ואפלו לא טען משטה
הייתי בך אלא להד"מ סבור דאמרי' דכדי לא דלי אינשי׃
ב' בד"א בבריא אבל שכיב מרע שתבעוהו חבירו
והודה אינו יכול לומ' משטה הייתי בך שאין אדם
משטה בשעת מיתה׃ ג' בבריא נמי דוקא איהו
גופיה מצי למטען משטה הייתי בך אבל אי לא טען
לא טענינן ליה אנן אבל ליורשיו טענינן שמא לא
כיון אביהם אלא להשטות׃ ד' יש מי שאומ' שאם
התובע תופס ממון הנתבע בשעת הודאתו כנגד
המנה שהוא מודה לו בו אע"פ שיש עדים שהוא
ממונו של זה הנתבע שוב אינו יכול לטעון טענת
השטאה׃ ה' לא מהניא טענת השטאה אלא
כשתבעו והודה אבל אם לא תבעו והוא הודה מעצמו
אינו יכול לטעון משטה הייתי בך׃ ו' אם כשתבעו
הודה בפני ב"ד או שהודה בפני עדים ויחדום לעדים
בין שאמ' להם הנתבע אתם עדי בהודאה זו או
שאמר התובע אתם עדים ואמ' הנתבע כן תהיו
עדים או ששתק הנתבע שוב אינו יכול לומ' משטה
אני בך אבל יכול לטעון פרעתי׃ ז' אם דמהני
אתם עדי דוקא כשתבעו מנה ואמ' ליה הין ואחר
כך אומ' אתם עדיי ושתק ליה אבל אם אמ' לו מנה
לי בידך והלוה שתק ואמר התובע לעדים אתם

עדי

עדי ושתק הנתבע אין שתיקתו כלום דלאו שתיקה
כהודאה אלא שכשהודה לו תחלה ואמ' ליה הן וכשאמ'
התובע אתם עדי שתק אבל כששותק מתחלה ועד
סוף יכול לומ' לא חששתי להשיבך׃ ח אחד
בפני שנים הדיינ' מודה בפניהם שיש לפל' אצלו מנה
ואמ' כן דרך הודאה גמורה ולא דרך שיחה אע"פ שלא
אמ' אתם עדי ולא אע"פ שאין התובע עמו הרי זה עדות
גמורה ומשלם על פיהם׃ ט הודה בפני עדים
הודאה גמורה ואזו ליה קהדי אחריני אפעל גב
דליתנהו לעידי הודאה כי איתו עידי לאחריה ומסהדי
דאודי קמי הנך חייב׃ י הודאה בפני עד
אחד הויא הודאה בין לישבע על פיו אם כפר
בין לפרוע אם הודה שהודה בפניו׃ יא החביא
לעדים אחורי הגדר ואמ' ליה מנה לי בידך אמ' ליה
הן אמ' ליה ליזונך שתודה לי בפני עדים והשיב לו
הייתי מודה לך בפני עדים לא שאני מתיירא שמא
תכפני שאשלם לך מיד והעדים שומעין כל זה
פטור׃ יב כל שדחו הלוה אפילו בהסכמה
מעידים עליו׃ יג החביא לעדים בטלה ואמר
ליה מהו לי בידך אמ' ליה הין אמ' ליה עדי ושכבי
להוי קהדי עלך אמ' ליה לא חיה הודאה אבל אם
שלא היה הודאה ודוקא כי האי גוונא דאיבעי ליה
לאסוקי אדעתיה שיש שם עדים דלמא קמי עדי
ושכבי להוי קהדי עלך אם לא שהיו שם אבל אי לא
בעי ליה לאסוקי אדעתיה כגון שאמ' אתם עדי וזה
אינו יודע שיש שם עדים ושתק אין הודאתו הודאה׃
יד לא תבעו שום אדם אלא הוא מעצמו הודה דרך
הודאה בפני עדים מנה לפל' בידי וכשתבעו אמ'
לו אין לך בידי כלום שלא הודיתי אלא שלא להשביע
את עצמי הודיתי נאמן בין שהיה בריא
כשהודה בין שהיה שכיב מרע ואם
כשהודה בפניהם היה התובע עמו
אינו נאמן לטעון לא הודיתי אלא שלא להשביע את
עצמי ויש מי שאומ' שאפילו היתה ההודאה בפני
התובע נאמן לטעון לא הודיתי אלא כדי שלא להשביע
את עצמי ולענין שבועה אסטען תן לי מנה שאתה
חייב לי ואם תאמר לכפור הרי פל' ופל' שאמרת בפניהם
שאתה חייב לי אע"פ שהוא אומ' טענת שלא להשביע
את עצמי צריך לישבע היסת דדל מהכא עדים
חייב לישבע על תביעתו אבל אם אמ' ליה תן לי
מנה שאמרת בפני פל' ופל' שאתה חייב לי והוא

שלא להראות שבע ועושר

טוען טענה שלא להשביע אף שבועה אינו צריך׃
טו לדעת האומר שאפילו היה התובע בפניהם
יכול לטעון טענה שלא להשביע אפילו אמר
אתם עדי ושתק יכול לטעון שלא להשביע הודיתי
כיון שמעצמו הודה׃ טז ויש מי שאומ' שטענ'
שלא להשביע אינה מועלת אלא כשמודה מעצמו
אבל אם תבעו והודה אינו יכול ליפטר בטענת שלא
להשביע׃ יז אם הודה בכתב ידו שחייב
לפל' מנה או שהודה בקנין או במעמד שלשתן אינו
יכול ליפטר בטענת השטאה ולא בטענת שלא
להשביע׃ יח מי שמת ונמצא כתוב
באחד משטרותיו שטר זה אצין לפל' לא זכי
אותו פל' בחצי השטר הודה בפני עדים בלא קנין
אע"פ שלא אמ' להם כתבו שטר אם לא אמר
אתם עדי לאו הודאה היא׃ יט המוסר
לחבירו שטר שכתוב בו שהוא חייב לו מנה אע"ג
שלא אמ' אתם עדי היא הודאה׃ כ המודה
לחבירו בתקיעת שהוא חייב לו או מכר לו שטר
בעדים ועדים חתומים עליו ואמ' כך נתברר הדבר
שטעה לאו הודאה היא׃ כא אע"פ שהטומן
עדים אינן עדות וכן המודה מעצמו ועדים שומעין
אותו וכן האומ' לחבירו בפני עדים מנה לי בידך
ואמ' לו הן בכל אלו הדברים וכיוצא בהן אומרים
בית דין לנתבע למה לא תתן מה שיש לו אצלך
אם אמ' אין לו אצלי כלום אומרים לו והלא אתה
אמרת בפני אלו כך וכך או הודית מעצמך אם אמ'
שלם מוטב ואם לא טען אין טוענים לו אבל אם
טען משטה הייתי בו או לא היו דברים מעולם או
שלא להשביע את עצמו נתכוונתי פטור ונשבע
היסת כמו שנתבאר ויש אומ' שאפילו לא אמ'
אלא איני חייב לך כלום פוטרו הדיין ותולה הודאתו
במה שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו אע"פ
שהוא לא טען כן׃ כב הודה בפני ב"ד שלשה
בין שהודה מעצמו בין שתבעו אחר והודה אינו יכול
לחזור אלא תוך כדי דבור׃ כג תבעו בחפץ פל'
והשיב אינו שלך אלא של פל' אפילו אמ' כן בפני
ב"ד אינה הודאה להוציא אותו פל' מידו׃ כד
ראובן שאמ' לשמעון חייב אתה מנה ללוי ואמ'
שמעון כן ואמ' לא וכן אתם עדי הוי הודאה וכשיבא
לוי לתבעו אינו יכול לטעון לא טענת השטאה ולא
טענת שלא להשביע אע"פ שלא בא ראובן בהרשאת

192

לוי ולא עוד אלא אפילו לא אמ׳ ראובן אתה עדי
אינו יכול לומ׳ ללוי משטה אני בך׳ כה
ראובן שאמ׳ לשמעון ולוי מנה לי בידכם ואמ׳
שמעון הין ולוי שתק אם אמ׳ ראובן לעדים
אתם עדיי ושתק שמעון הוי הודאה לגבי שמעון
אבל לגבי לוי לא הוי׳ הודאה ואפלו היו שמעון
ולוי שותפים אין האחד מתחייב בהודאת חבירו׳
כו האומ׳ לחבירו מנה לך בידי הילך מהם חמשים
ולא אמ׳ אתם עדי יכול לומ׳ משטה אני בך לגבי
החמשים שעדין לא נתן לו אבל מה שנתן נתן׳
כז אם הודה מעצמו לפני שכיב מרע שחייב
לו מנה אינו יכול לטעון טענת שלא להשביע׳
כח אמ׳ מנה לפל׳ בידי ולא אמ׳ אתם עדי וקפץ
ונשבע על הודאתו ובא הלוה ותבעו והשיב שלא
להשביע את עצמו נתכוונתי והשבועה היתה
לשקר אין שומעין לו וכן אם יטעון שכחתי
ונשבעתי והייתי סבור שהייתי חייב לו ועכשיו
נזכרתי שאיני חייב לו כלום אין שומעין לו׳
כט המודה לחבירו בפני עדים קבלתי ממך כך
וכל מחוב שיש לי עליך אין צריך לומ׳ אתם עדי
בין שהיא מלוה בשטר בין שהיא מלוה על פה
שאין שייך כאן לא טענת השטאה ולא טענת שלא
להשביע והוא הדין למוחל חובו בפני עדים שאין
צריך לומ׳ אתם עדי וכן אין צריך לומ׳ כתובו׳
ל׳ המתעסק בשל חבירו ונותן לו ריוח בכל שנה
ובסוף טען שלא היה שם ריוח ורוצה לחשוב מה
שנתן לו בשביל קרן אי יהיב ליה רווחא באפי
קהדי אם כן מודה ליה דכי יהיב ליה בשם רווחא
אמ׳ ליה ולאו כל כמיניה לאיחשב ליה השתא לשם
קרנא וגביה ליה כוליה אף על גב דלא אמ׳ אתם
עדי אבל אי יהיב ליה בצנעא משתבע דלא הוה
ביה רווחא ויחשוב מה שנתן לו בקרן ויש מי שאומ׳
שאפילו נתן הריוח בפני עדים אם לא אמ׳ אתם
עדי אפלו נתנם לשם ריוח ישבע עכשיו שלא
היה ריוח וכל מה שנתן יעלה לו לשם קרן׳ לא
ראובן נתן מנה לשמעון ולוי להתעסק ועשו עליהם
שטר ונשבעו לתת לו חצי הריוח שאל ראובן
מעותיו ונתנו לו מנה של׳ מהם הריוח אמרו ליה
כך וכך הרווחנו ולא יותר אמ׳ ראובן שמעון אתה
אמרת לי שהרווחתם חמשים אמ׳ ליה שמעון
לא אמרתי לך כלום ומפני כוח השטר שהיה לו
עליהם ולא היה כתוב בו שום פרעון הוצרכו לתת
לו מה שאמ׳ ועתה בא לוי ותבע לראובן שלקח מהם
ריוח שלא כדין שלא הרויחו הדין עם ראובן׳ לב
ראובן תבע לשמעון ריוח החוב שהיה עליו מכמה
שנים והוא אומ׳ שהתנה עמו לתת לו ריוח ושמעון אומ׳
שלא התנה שמעון פטור ואפלו משבועה שאף אי׳
ראובן לא היה תנאי זה בשעה שנתחייב שמעון ואף
אם אמ׳ שמעון אחר כך אני אתן לך ריוח דברי׳ בעלמא
הם בלא קנין ויכול לחזור בו׳

פב

דין שטר אמנה ופרוע

זו רבית
ודין תנאי השטר
והשבועה ובו ע״ג סעיפים׳ א׳ מלוה שהוציא שטר
שאינו מקויים ואינו מוצא עדים לקיימו והלוה מודה
שכתבו אלא שטוען פרעתי נאמן ואפלו אם כתוב בו
נאמנות אינו מועיל והוא הדין לכל מה שיטעון בו
דבר שמבטל השטר כגון אמנה או כתבתי ללוות
ולא לויתי או על תנאי נעשה ולא נתקיים התנאי׳
ואם אחר כך מצא המלוה עדים לקיים השטר בבית דין
הרי הוא כשאר השטרות וגובה בו׳ ב׳ ואם
השטר מקויים וטוען הלוה פרעתי כולו או מקצתו
והמלוה אומ׳ לא נתפרעתי כלום אם יש בו נאמנות
אינו נאמן ואפלו אם אמ׳ השבע לי אין שומעין לו וגובה
בלא שבועה ומיהו אם יש בח׳ מאוחר ממנו לא גבי
אלא בשבועה שישבע לבעל חוב המאוחר שלא נפרע
מחובו כלום ואין המוקדם יכול לומ׳ למאוחר לא אשבע
עד שתשבע שלא נפרעת מחובך אבל אחרים
קתם על מי שיודע שהוא פרוע ומשביעו בחנם ואפלו
אם יש בו נאמנות מפורש לחשון שהוא מאמינו
כנגד בח׳ מאוחר אעפ״כן צריך לישבע ואם אין בו
נאמנות כל זמן שלא יטעון השבע לי שלא פרעתיך
אין משביעים למלוה אלא אומרים ללוה שלם ואם
טען השבע לי שלא פרעתיך משביעין אותו בנקיטת
חפץ ויטול והוא שיטעון הלוה ברי שהוא פרוע
אבל אם בא בטענת שמא לא משביעין לה כלל
אפילו אם גם המלוה משיב איני יודע אם הוא פרוע׳
ג׳ כשטוען שפרע השטר ואמ׳ ישבע לי המלוה
ויטול אומרים לו הבא מעותיו ואחר כך ישבע ויטול
ואם טען הלוה שאין לו מה לפרוע ישבע הלוה שאין
לו וכשתשיג ידו ישביע למלוה שלא פרעו ואז יתן
לו׳ ד׳ אם הוחזק הלוה כפרן באותו השטר
כגון שאמ׳ לא לויתי ובאו עדים ונתקיים השטר

וחייבוהו בית דין לפרוע שוב אינו יכול לומ' השבע
לי שלא פרעתיך אע"פ שאין בו נאמנות שכבר הודה
שלא פרעו שכל האומ' לא לויתי כאומ' לא פרעתי דמי
אבל אם יחרים סתם על מי שנטל ממנו ממון שלא
כדין אין מוחין בידו׃ ה אם כשאמרו ב"ד ללוה
שלם לו ולא טען השבע לי אלא אמ' הלוה לב"ד מה חייב
לי אומרים מה אתה רוצה שיתחייב לך אם אמר
רוצה אני שישבע לי משביעים אותו ואם לאו אין
פותחין לו׃ ו היה המלוה ת"ח אין משביעין אותו
ואין מגבין אותו אבל אם תפס משל לוה אין מוציאין
מידו ואם לא תפס והוא מעצמו רוצה לישבע כדי
לגבות את שלו שומעין לו׃ ז אם המלוה והלוה
שניהם ת"ח אמ' חכמ' יש מי שאומ' שחוזר הדבר לכמות
שהיה ואי טוען משתבע לי אמרינן ליה זיל ואשתבע
ליה׃ ח אם מת המלוה ויורשיו מוציאין השטר
והלוה טוען שהוא פרוע נשבעים שבועת היורשים
ונוטלים׃ היה המלוה חשוד יש אומ' שהנתבע נשבע
היסת ונפטר ויש אומ' שהמלוה נוטל בלא שבועה
והכי מסתברא׃ ט לא היה חשוד ורוצה להפך
השבועה על הלוה אין שומעין לו ואם אמ' אי אפשי
לישבע בתקנה זו שלא תהא תביעתי כמלוה על פה
וישבע הלוה היסת ואמ' הלוה מאחר שחזרת אותך
היסת הריני מהפכה עליך הדין עמו ואם אמ' התובע
איני נשבע ואיני נוטל אלא אחרים סתם הרשות בידו
ואין הלוה יכול לומ' או השבע וטול או הוציאני
מן הכלל ואם יצא הלוה ולא רצה לשמוע החרם אין
מנדין אותו בכך ומחרימין שלא בפניו׃ י
הוציא עליו שטר מקויים והלוה אומ' שטר מזויף
הוא או שטען חוב זה רבית הוא או שטר אמנה
הוא או כתבתי ללוות ולא לויתי והמלוה עומ' בשטרו
ואומ' שזה טוען שקר ואמ' הלוה ישבע ויטול אין שומעין
לו להשביעו אלא ישלם ואחר כך יטעון על המלוה
במה שירצה ואם יודה יחזיר לו ואם כפר ישבע
היסת׃ יא אם טען הלוה מחלת לי חוב שבשטר
זה יש מי שאומ' שדינו כמי שטוען פרעתיו והמרד'
דקים כותבים והאמינו לומ' שלא נפרעתי ובכל
עניני חוב' וי"ש מי שאומ' כמי שטוען אמנה או רבית
הוא׃ יב טען הלוה שהשטר נעשה על תנאי
שאם אקיימנו אפטר וקיימתיו והמלוה אומ' שלא
היה שום תנאי בדבר אם כתיב בו שנעשה בלא

שום תנאי או בלא שום שיור בעונ"ס אין הלוה
נאמן ואם אין כתוב בו כן נשבע המלוה ונוטל
ואפלו אם כתוב בו נאמנות ואם הודה המלוה
שנעשה על תנאי אלא שאומ' שעדיין לא קיימו
הלוה על המלוה להביא ראייה ואם אין לו ראיה
נשבע הלוה היסת ונפטר ואם יש ללוה עדים
שבתנאי נעשה מקבלים עדותן ואפילו עדי
השטר עצמם נאמנים לומ' שנעשה על תנאי אפלו
אם כתב ידם יוצא ממקום אחר ונפטר הלוה
אפילו בלא שבועה ואם עד אחד אומ' על תנאי
היה ועד אחד אומ' לא היה תנאי נשבע הלוה הסת
ונפטר׃ יג טען הלוה על שטר מקויים שהוא
פרוע והמלוה אומ' שלא נפרע ממנו כלום ועדים
מעידים שכולו פרוע נשבע וגובה מחצה מבני
חורי ואם כתוב בו שהאמינו על עצמו כשני עדים
גובה כל השטר מבני חורי בלא שבועה׃

פג
דין מלוה שהודה בשטר שהוא מזוייף

ובו ד' סעיפים׃ א אם המלוה מודה שקבל
ממנו דמי השטר אלא שאומ' שקבלם בשביל מלוה
על פה שהיה לו עליו ואין הלוה מודה באותה מלוה
נתבאר בסימ' נ"ח׃ ב אם הלוה מודה בשתי
הלואות ושתיהן עבר זמנן ונתן לו מנה סתם ולא
פירש והמלוה אומ' שרוצה לחשוב אותם בפרעון
החוב שאין לו כח על הלוה כל כך ובאחרת יש לו
כח יותר כגון שיש לו ערב והלוה רוצה לחשוב
אותם בפרעון המלוה שיש לו בה ערב כי אומ'
שנאותה נתלוון אין שומעין לו ואפלו אומ'
בפירוש לא אפרע לך אלא מחוב פל' והמלוה
אומ' לא קבלם אלא מחוב האחר הדין עם המלוה׃
ג אם הלוה אומ' מחוב פל' שפלוני ערב בו נתתים
לך ועל מנת כן קבלתם והמלוה אומ' לא נתרצתי
לקבלם אלא מחוב פל' שאין לו בו ערב אם החוב
שאמ' הלוה שפרעו הוא מנה ע"פ נאמן הלוה
בשבועת היסת ונפטר הערב אפילו היה קבלן
ואם שני החובות יש לו עליהם שני שטרות אם לא
פרעו בעדים נאמן המלוה במגו דלא היו דברים
מעולם ונשבע ונוטל ואם יש בו נאמנות נוטל בלא
שבועה ואפלו אם פרעו בעדים ומעידים שבתורת
פרעון נתנם לו ואינם יודעים מאיזה שטר נאמן לומ'

שקבלם בשביל החוב שאין לו בו ערב ונשבע
וגובה חובו מהלוה או מהערב ואם יש בו
נאמנות גובה בלא שבועה׃ ד׳ הוציא עליו
שטר מקויים ואמ׳ הלוה מזויף או אמנה ואמר
המלוה כן הדבר אבל שטר כשר היה לי
ואבד נשבע הלוה היסת ונפטר׃

פ״ד הפוגם או פוחת שטרו או עד אחד מעיד

שהוא פרוע ובו ה׳ סעיפים׳ א׳ הפוגם
שטרו לא יפרע אלא בשבועה אע״פ שלא טען
הלוה השבע לי כיצד הרי ששטרו אף זוז וטען
הלוה פרוע כולו ומלוה אומ׳ לא נתפרעתי אלא
מקצתו לא יפרע את השאר אלא בשבועה
בעין שלתודה אפילו היו עדים בשעת הפרעון
או שכתב לו שובר במה שפרע ולא אמרינן
כי איתא דפרע טפי בעדים הוה ליה כדפרעיה פר״ע
מעיקרא או היה כותב לו שובר ואפלו דיקדק
לצרף בחשבונו אפילו פחות משוה פרוטה לא
אמרינן כיון שדקדק כל כך קושטא קאמר
ואם יש בו נאמנות אע״פ שלא פירש בין בכולו
בין במקצתו נוטל בלא שבועה׃ ב׳ בד״א
כשעבר זמנו אבל אם הוא תוך זמנו אע״פ
שפגם שטרו יפרע שלא בשבועה אלא אם כן
טען הלוה ישבע לי׃ ג׳ כתוב בו פרעון בין שיטי
לא חשיב כפוגם שטרו לחייבו שבועה׳ שטר
שכתוב בו פרעון בינו שיטי ת׳ זהובים על הגדר
וטוען הלוה שפרע יותר והמלוה גדר מקום הפרעון
וחד׳ וכתב מה שרצה אם כתב הפרעון הוא
כתב יד הלוה הדין עם המלוה׃ ד׳ הפוחת שטרו
ונפרע שלא בשבועה כיצד היה שטרו אף זוז
וטוען הלוה פרעתיך כולו והמלוה אומ׳ לא נתפרעתי
כלום אבל אינך חייב לי אלא ת״ק ומה שנכתב אף
אמנה היתה בינינו אע״פ שאין בו נאמנות נפרע
שלא בשבועה אלא אם כן יאמ׳ הלוה השבע לי׳ טען
המלוה לא נתפרעתי כלום אבל אין החוב אלא ת״ק
והעדים טעו וכתבו אף זוז הרי מודה שהעדים
העידו שקר ונשבע הלוה היסת ונפטר׳ ה׳
עד אחד מעיד בשטר שהוא פרוע לא יפרע
אלא בשבועה בד״א בשעבר זמנו אבל אם הוא
תוך זמנו נפרע שלא בשבועה אלא אם כן טען
הלוה ישבע לי׳ ע״א מעיד על שטר שהוא פרוע
ומת המלוה עד שלא נשבע אין יורשיו גובין אותו
והוא הדין לפוגם שטרו ומת עד שלא נשבע׳

פ״ה הוציא שטר חוב עליו והלה טוען

שמכר לו שדהו ובו ג׳ סעיפים׳ א׳ ראובן שהוציא
שטר חוב על שמעון ושמעון הוציא שראובן מכר
לו שדהו אחר שהגיע זמן שטרו ואומ׳ אם חייב הייתי
לך היה לך ליפרע ממני ולא למכור לי שדך אם הוא
במקום שנוהגים שמי שקונה שדה נותן מעות ואחר
כך כותבין לו שטר טענתו טענה שלא היה לו לכתוב
שטר המכירה אחר שקבל המעות ונאמן הלוה לומ׳
פרעתי ושובר היה לי ואבד ואפלו שיש בו נאמנות
ואם אומר מזוייף הוא יש מי שאומ׳ שאינו נאמן כיון
שהוא מקויים ויש אומרים שהוא נאמן ואם עדיין
לא הגיע זמן שטרו אין טענתו טענה ואם הוא במקום
שכותבין שטר ואח״כ נותנין מעות אע״פ שהגיע זמנו
אין טענתו טענה שזה יאמ׳ לא מכרתי לך השדה
אלא כדי שיהיה לי ממה לגבות חובי׃ ב׳ אם הלוה
מכר קרקע למלוה אחר שהגיע זמן פריעת שטרו
אפילו במקום שנותנים מעות ואחר כך כותבים שטר
יכול לומר לו אי חייב הייתי לך היה לך לטרוף השדה
כשמכרתי לך׳ ג׳ ראובן הוציא שטר על שמעון
ושמעון על ראובן מאוחר לשטרו של ראובן והגיע
זמן הפרעון של ראובן קודם שלוה משמעון יכול שמעון
לומר לראובן אי חייב הייתי לך לא היה לך ללוות ממני
אלא היה לך ליפרע מחובך ויש מי שאומ׳ דלא שנא
בהתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא לא שנא
בהתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי׳ ויש אומ׳
דהני מילי בהתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא ואפלו
אם יש לראובן זבורית ולשמעון עידית אינו יכול
לומר לויתי ממך כדי שאגבה ממך העידית ואגבה
אותך הזבורית ואם הוא באתרא דכתבי שטרא
והדר יהבי זוזי אינו יכול לומר לו היה לך ליפרע
מחובך אלא כל אחד גובה חובו ומיהו אם יש לשניהם
עידית או בינונית או זבורית או שיש לאחד עידית
או בינונית ולשני זבורית עומד כל אחד בשלו וכן
אם יש לזה בינונית וזבורית עומד כל אחד בשלו
אבל אם יש לזה עידית ובינונית ולזה זבורית
זה גובה וזה גובה ואם זמן השטר שמוציא שמעון

על

על ראובן היה קודם שהגיע זמנו של שטר של ראובן אז בכל ענין יעמוד כל אחד בשלו שאין יכול לומ׳ היה לך ליפרע מחובך שהרי עדין לא הגיע זמנו אפלו היה ביום אחד כגון שראובן הלוה לשמעון בשטר לחמשה שנים וביום שנשלמו החמש שנים בא ראובן ולוה משמעון לעשר שנים אין שמעון יכול לומ׳ לראובן אני חייב הייתי לך למה שעברת עלמך בשביל יום אחד וגובה זה שלו לסוף חמש שנים וזה שלו לסוף עשר שנים׳ ד אם מת אחד מהם והניח יתומים קטנים כל אחד עומ׳ בשלו אפילו לא הניח להם אביהם כלום שאם יגבו מזה אפילו מעות חוזר וגובה אותם מהם אחר תקנת הגאונים שגובים מטלטלי׳ דיתמי׳ ה אפלו היתומים קטנים אין אומרים שהם יגבו מיד ולא יגבה מהם עד שיגדלו כיון שתפסו בחיי אביהם׳ ו שנים שיש לכל אחד מהם שטר על חבירו במנה והיה ענין שהדין הוא שיעמוד כל אחד בשלו ומכר אחד מהם חובו לאחר הלוקח גובה מהלוה וחוזר הלוה וגובה מהמוכר מבני חורי ואם אין למוכר נכסים אם גבה הלוקח קרקע מזה חוזר וגובה ממנו שהרי הוא משועבד לו לחובו ואם גבה ממנו מטלטלין אם שעבד לו מטלטלי׳ אגב מקרקעי שקנה ושיקנה חוזר וגובה אותם ממנו ואם לאו אינו טורף ממנו כלום׳ ז ראובן נתחייב לשמעון מאתים ושמעון לראובן מנה ושמעון עמד כבר בדין עם ראובן על המנה ונתחייב בב״ד ואמר שמעון אתה חייב לי יותר תחסר מהם המנה כנגד מנה זה השיב ראובן אני לא עמדתי עמך בדין על היותר וכמדומה לי שיש לי ראיות שאני פטור מהם אם שטרו של שמעון מקוים הדין עמו׳

פו ראובן נושה בשמעון ושמעון בלוי

מוציאין מלוי ונותנין לראובן ובו ט׳ סעיפים׳

א ראובן שנשה מנה בשמעון ושמעון בלוי מוציאין מלוי ונותנים לראובן לא שנא אם נתחייב לו כבר לשמעון בשעה שלוה מראובן לא שנא נתחייב לו אח״כ ואין חלוק בזה בין מלוה בשטר למלוה על פה כיון ששני הלוים מודים כל אחד למלוה שלו מוציאין מלוי ונותנים לראובן בכל ענין שיתחייב לוי לשמעון בין דרך הלואה שהלוה לו בין דרך מקח וממכר בין דרך שכירות׳ ב לא כשאין לשמעון נכסים ליפרע ממנו שטרדו לו ב״ד והשביעוהו ולא מצאו לו לא חוב זה אבל אם יש לו במדינה זו נכסים אין ב״ד נזקקים להוציא מזה ולתת לזה׳ ג אף בזמן שאין לשמעון נכסים אין ראובן יכול לכופו שיתבע מלוי ויפרענו שאין מוטל עליו זה הטורח לא על ראובן לטרוח ולהוציא מלוי׳ ד יש מי שאומ׳ שאם מה שיש ביד לוי הם מעות בפקדון יכולים ב״ד להתפיסו ולנגוש שיפרע לראובן דכל שיש לו מעות אינו יכול לומ׳ לו טול קרקע׳ ה אין שמעון יכול למחול ללוי ולא להרויח לו זמן פקע השעבוד שיש לשמעון על לוי ונשתעבד לראובן וכן אם אמ׳ שטר אמנה הוא פרוע הוא ואינו נאמן להפסיד לראובן ואם אחר שנתחייב לוי לראובן בב״ד הלך ופרע לשמעון חייב לפרוע לראובן פעם אחרת׳ המסרב שלא לירד לדין או ירד לדין ונתחייב ואינו רוצה לעשות צווי ב״ד ועכבו ב״ד ממונו שביד אחר ועבר על מצותן והחזירו למסרב אם לא ימצא ממה לגבות חייב הנפקד ליתן למלוה הממון שהחזיר למסרב׳ ו אע״פ שראובן מיחה בלוי שלא יפרע לשמעון לא מקרי ראובן בהכי מוחזק ולא משתעבד לוי לראובן מדרבי נתן עד שיתגלגל בב״ד ששמעון חייב לו׳ ז מת שמעון ונשארו יורשין וטוען לוי פרוע הוא נשבעים היורשים שבועת היורשים וגובים מלוי ואם היה חוב ראובן בשטר חוזר וגובה מהם בשבועה ואם לא רצו לישבע חוזר זה עליהם אם יש להם נכסים אחרים ואם אין להם נכסים אחרים וטוענים שאין יכולים לישבע שבועה זו הרי או נשבעים היסת שאין בידם במה לפרוע חוב מורישם׳ ח ראובן הלוה לשמעון על פה ושמעון הלוה ללוי בשטר ומכר לוי כל נכסיו ובא לטרוף מלקוחות שללוי בכח השטר שיש לשמעון על לוי אם שמעון מודה לראובן שאינו פרוע אינם יכולים לדחותו ולומ׳ פרוע אתה משמעון ואינו נאמן עלינו בהודאתו אלא הרי הוא טורף מהם מאחר ששמעון מודה לו׳ ט ראובן יש לו שטר חוב על שמעון ושמעון על לוי אחיו ובא ראובן לגבות מלוי וטוען לוי אחי גמלני חסד והלוני להחזיק ידי והתנה עמי שלא יכפני לפרוע אלא לכשאחריה אע״פ שב״ד מכירים קצת שטענתו אמת אם אין תנאי זה מפורש בשטר גובה ראובן ממנו׳

פז דיני שבועת היסת

ושבועה דאורייתא וכן כל מקיפים׳ א התובע
לחבירו ממון או חפץ שהיה יכול להחזיק בו בטענת
לה לקחתיו או החזרתיו לך או לקוח הוא בידי אם הוא
מודה מקצת חייב שבועה מן התורה וכן אם
הוא כופר בכל ועד אחד מכחישו חייב שבועה מן
התורה אפילו אינו יודע שחייב לו אלא על פי העד
אבל הכופר בכל ואין עד אחד מכחישו פטור
משבועת התורה בין במלוה בין בפקדון אבל חייב
שבועת היסת אפילו אמ׳ ליה מנה לי בידך והלה
אומ׳ לא היו דברים מעולם נשבע היסת ואפילו
מודה מקצת אם אמ׳ לו הילך המקצת שאני מודה
אינו חייב אלא היסת ואינו נקרא הילך אלא אם כן
יהא המקצת שהוא מודה לו מוכן בידו בפני ב״ד
ליתנו לו מיד אבל אם אמ׳ הרי הוא בביתי ואתננו
לך לא ואפילו אם יתן לו משכון על מה שמודה
בו לא חשיב הילך׳ ב תבעו שני כלים והודה
לו באחד מהם ואמ׳ לו הילך וטוען התובע שנשתמש
בה שהוא מודה לו ונפחת מדמיו אין זה הילך׳
תבעו מאתים והודה לו במנה והוא בענין שלא
היה יכול לכפור באותו מנה כגון שאותו מנה הוא
מעשה ב״ד לא מקרי הודאה במקצת׳ ג אם
מחה נגדין שהוא מעידים לו מהילך לחות שבועת
התורה מעליו חייב לישבע שבועת התורה׳
ד אמ׳ ליה מנה וכלי יש לי בידך אין לך בידי אלא
הכלי והילך ואמ׳ התובע אין זה הכלי שלי הרי זה נשבע
היסת וכולל בשבועתו שזה כליו ואם הודה הנתבע
שאין זה כליו אלא שנתחלף לו אע״פ ששוה כמו
כליו צריך לישבע שבועה דאורייתא׳ ה אין
שבועה למודה מקצת כבופר הכל ומחוייב מתוך
טענתו כגון שתבעו מנה והוא אומ׳ לא לויתי ואחר
ואמ׳ לויתי חמשים ופרעתיך שהוחזק כפרן לאותו
ממון וכן אין מתחייב במקצת מתוך טענות
הכפירה מחוייב שבועת התורה׳ ו הודה
במקצת ועד אחד מסייעו יש אומ׳ שפוטרו משבועה
וי״א שאינו פוטרו׳ ז שבועה שמחייבים לאחר
שנתחייב שבועה היא נקראת שבועת הדיינים
בין שהוא חייב שבועה מן התורה בין מדברי
סופרי׳ שלשה מיני שבועות חייבים מן התורה
מודה מקצת וכופר בכל שעד אחד מכחישו
ושבועת השומרים שטען שאבד הדבר שהפקידו

אצלו או נגנב או מת או כיוצא בו הרי זה נשבע מספק
אע״פ שאין בעל הפקדון יודע אם טוען אמת אם לאו׳
ח כל שבועה חוץ מאלו השלשה הם מדברי סופרים
ומ״מ הם נקראים שבועת הדיינים ובשל דבריהם יש
שני מיני שבועות יש מהם ע״י טענת ודאי והכפירה כגון
שבועת שכיר ונפגם שטרו וכיוצא בהם ויש מהם ע״י טענת
ספק כגון טענת שותפים ואריסים וכיוצא בהם ויש
שבועה אחרת שנתקנה בדורות אחרונים מחכמי הגמרא
והיא שבועת היסת ואע״פ שב״ד משביעים אותה אינה
נקראת שבועת הדיינים׳ ט אלו דברים שבין שבועה
דאורייתא לשל דבריהם מי שנתחייב שבועה דאורייתא
ולא רצה לישבע ב״ד יורדים לנכסיו ונותנים לתובע מה
שתבע ומי שנתחייב שבועה מדבריהם ולא רצה
לישבע אם הוא מהנשבעים ונפטרים כגון הנשבעים
על טענת שמא או שבועת היסת מנדין אותו שלשים
יום לא בא ולא תבע נדויו מלים אותו מכת מרדות
ומתירים לו מנויו ואין יורדין לנכסיו׳ י יש
אומרים שחייב שבועה דרבנן אם קדם ותפס ולא
רצה לישבע לא מפקינן מניה׳ יא ועוד יש בינהם
שבועה דאורייתא אם הפכה על שכנגדו ואמ׳ ליה השבע
וטול אין שומעין לו אם אין הלה רוצה וכן הנשבעים
ונוטלים אע״פ שהיא מדבריהם אינו יכול להפכה על
שכנגדו שלא מדעת הנתבע וכן שבועת השותפים
וכיוצא בה שבאות על הספק אין מהפכין שהרי טוען
ספק ומיהו אם יש מי שאומ׳ דאי טוען לשתבע כי
דחשיד לי בכך הדין עמו׳ אבל אם היא מהנשבעים
ונפטרים דהיינו שבועת היסת יכול להפכה על שכנגדו
כמאן דאין שבועה מתהפכת אלא של היסת בלבד
ואף היסת אין מהפכין אלא כשאין בה גלגול אצל
הנשבע אבל אם יש בה גלגול אין מהפכין׳ יב
אע״פ שהנשבעים ונוטלים אינם יכולים להפך שבועה
על שכנגדן שלא מדעת הנתבע אם יאמ׳ התובע אי
איפשי בתקנה זו שתקנו לי חכמ׳ אלא הריני כשאר
התובעים וישבע לי הנתבע היסת שומעין לו ואם יאמר
הנתבע ויהפוך השבועה על התובע שומעין לו ואם
לא ירצה להשבע נפטר הנתבע׳ יג ועוד יש בינהם
דבשל תורה היה הנתבע חשוד על השבועה שכנגדו
נשבע ונוטל ובשל דבריהם אם היה הנתבע חשוד
פטור בלא שבועה כמו שיתבאר בסי׳ צ״ב אבל
אם רצה התובע מחרים סתם ועוד יש בינהם דבשל

תורה צריך נקיטת חפץ והוא הדין לכל שבועה של דבריהם
חוץ משבועת היסת שאינה צריך נקיטת חפץ: יד
כפר בכל ונשבע היסת בלא נקיטת חפץ ואח״כ חזר
והביא עד אחד חוזר ונשבע שבועה דאורייתא בנקיטת
חפץ: טו חפץ זה צריך שיהיה ספר תורה ולא יאמ׳
אני נשבע בספר תורה זה אלא יאחוז הספר תורה בידו
ויאמ׳ אני נשבע בה׳ ואם לא אחז בידו אלא תפלין אין צריך
לחזור ולהשביעו ות״ח אם יאמר לכתחילה אין צריך
לאחוז בידו אלא תפלין ויש מי שאומ׳ דהני מלי בפעם ראשו׳
אבל מכאן ואילך הרי הוא כשאר כל אדם ובספר תורה׳
טז צריך לישבע בשם או באחד מכל הכנויים ומעומ׳
ואם נשבע מיושב אינו חוזר ונשבע ות״ח אפילו
לכתחילה מיושב בין של תורה בין של דבריהם בין על
טענת ודאי בין על טענת ספק שנים שנתעצמו בדין
ונשבעו שלא יטענו אלא האמת ואח״כ נתחייב אחד מהם
שבועה לחבירו יש אומרים שאינו נפטר בשבועה
הראשונה׳ יז סדר שבועת הדיינים כך הנשבע אוחז
ס״ת בזרועו ועומד ונשבע בשם או בכנוי בשבועה או
באלה מפיו או מפי הדיינים כיצד מפיו אומ׳ הריני נשבע
בשם אלהי ישראל או הריני נשבע במי ששמו רחום או
במי ששמו חנון שאיני חייב לזה כלום וכן אם אמ׳ הרי״ אני
ארור לה׳ אלהי ישראל או הרי ארור למי ששמו רחום או למי
ששמו חנון אם יש לזה אצלי כלום כיצד מפי הדיינים
משביעין אנו אותך בשם אלהי ישראל במי ששמו חנון
שאין לזה בידך כלום והוא עונה אמן או שיאמ׳ הרי פל׳
מקל׳ ארור ליי׳ אלהי ישראל או למי ששמו חנון אם יש
לפל׳ אצלו ממון ולא יודה לו והוא עונה אמן״ יח להרמב״ם
אף שבועת היסת בשם או בכנוי או בשבועה או באלה
ואין בינה לשבועת הדיינים אלא ששבועת הדיינים אינה
בנקיטת חפץ ולא הודו לו ואמרו בשבועת היסת אינה
לא בשם ולא בכנוי אלא בשבועה סתם או בארור: יט
יש אומרים שבדורות האחרונים ביטלו שבועה בשם לפי
שעונשה גדול ונהגו להשביע בארור: כ משביעין אותו
בכל לשון שהוא מבין ויאיימו עליו קודם שישביעוהו
ואומ׳ לו הוי יודע שכל העולם נזדעזע בשעה שאמר
הקב״ה לא תשא ובכל העבירות שבתורה נאמ׳ ונקה
וכאן נאמ׳ לא ינקה וכל העבירות שבתורה נפרעים ממנו
וכאן ממנו וממשפחתו ולא עוד אלא שגורם ליפרע
משונאיהם של ישראל שכל ישראל ערבים זה לזה כל
עבירות שבתורה תולים לו שנים ושלשה דורות אם יש

לו זכות וכאן נפרעים מיד דברים שאין אש
ומים מכלים אותם שבועת שקר מכלה אותם
אמר איני נשבע פוטרים אותו ונותן מה שטענו חבירו
אם אמ׳ הריני נשבע וחבירו תובע העומדים שם אומ׳
זה לזה סורו נא מעל אהלי הרשעים האלה ואומ׳ לו לא על
דעתך אנו משביעים אותך אלא על דעתנו ועל דעת
ב״ד: כא אין מאיימין אלא בשבועת הדיינים שהיא
ע׳ טענת ודאי וכפירה בין שהיתה מן התורה בין
מדבריהם אבל על שבועה שנתחייב בה בטענת ספק
בין מן התורה בין מדבריהם וכן בשבועת היסת
אינו צריך איום ואעפ״כ צריכים הדיינים לפעור
בבעלי דינים אולי יחזרו בהם על שלא תהיה שם
שבועה כלל׳ כב כל מי שנתחייב שבועה בין של
תורה בין של דבריהם אפילו הנקית יש לו להחרים
סתם קודם שישבע על כל מי שטוען עליו דבר שאינו
חייב בו כדי להשביעו חנם ויענה המשביעו אמן׳
כג כל שבועה מן הדין בפני הלה שכנגדו ואם
השביעוהו שלא בפניו אם נשבע כתקנו ועל דעת ב״ד
כפטור: כד הטוען את חבירו טענות הרבה אין
משביעין אותו אלא שבועה אחת על הכל נתחייב
שתי שבועות על שתי טענות קלה וחמורה משביעין
אותו בחמורה ומגלגלין בה השאר דברים״ כה
כל הטוען לחבירו טענה שאפלו אם הודה בה לא יתחייב
ממון אע״פ שכפר אין מחייבין אותו היסת כיצד
אמרת ליתן לי מנה להר״מ אין משביעין אותו לא
היסת ולא חרם שאפילו אם הודה אינו חייב לו כלום׳ אתה
קללת אותי אתה הוצאת עלי שם רע להר״מ אין
מחרימין עליהם לכ״ע: כו טענו שעשה לו דבר
שאינו חייב עליו אלא קנס אינו נשבע היסת שאילו
הודה היה פטור אבל אם טענו שהעמידו בדין על
הקנס והביא עדים וחייבוהו ב״ד לשלם והלה אומ׳
להר״מ צריך לישבע היסת׳ כז מי שנתחייב שבועה
בב״ד ויצא מב״ד ואחר זמן תבעו חבירו שישבע
לו ואמ׳ נשבעתי אם הוא מהנפטרים ונשבעים
נאמן אלא א״כ התרה בו לא תשבע אלא בפני עדים
ואם עדים מעידים שלא נשבע באותו יום שאומ׳
שנשבע כגון שאומרים שלא זזה ידם מתוך ידו
הואיל וכפרן לאותה שבועה ואינו נאמן לומר נשבעתי
אחר כך: כח נשבע היסת ואחר כך הודה מעצמו
במקצת ע״ס דרך תשובה הודה שמתחרט על מה

שנשבע לשקר נפטר מהשאר ואם הודה שלא
על דרך תשובה אינו נפסל לשבועה על פי עצמו׳
כט מי שכפר בכל ועד אחד מכחישו ונשבע
להכחיש העד ואחר כך הביא התובע עד
אחר מצטרף עם הראשון ומשלם לו זה א״ע״פ
שנשבע עליו ונעשה עוד חשוד על פי שנים עדים״
ל׳ א״ע״פ שנשבע הנתבע ונפטר על פי ב״ד אם תפס
התובע אחר כך משלו בלא עדים וטוען שתופס
על אותה תביעה שנשבע עליה שלא נשבע לו
באמת הדין עם התופס ונאמן במגו שלא תפסתי
משלך כלום ונשבע היסת ונפטר ואין צריך לומ׳
שאם הביא התובע עדים אחר שנשבע בין
שבועה דאורייתא בין שבועת היסת שמוציאין
מידו ונותנין לזה ונעשה חשוד על פי העדים׳
לא טען שיש לו אצלו חוב בקנין או בשטר ואמ׳
הלוה אותו פרעתי או איני חייב לך כלום ונשבע
ואחר כך באו עדי הקנין או שהוציא השטר ונתקיים
הרי זה משלם אחר השבועה שישבע המלוה ואינו
חשוד והרי לא העידו שלא פרע ולא טען הנתבע
להדיא ואם יש נאמנות בשטר או בקנין נוטל בלא
שבועה׳ לב ראובן הוציא פסק דין על יורשי
שמעון שאביהם נתחייב לו בבית דין שבועה
ואומ׳ שלא נשבע יחרימו במעמד היורשים של
מי שיודע בממון זה שסהוא פרוע שיודה׳ לג
אין להשביע הילכא ואיכא למיחש שיתבדר הדבר״
לד׳ התוקיע כפו לחבירו לא נפטר משבועה׳
לה׳ אין נשבעין היסת על תביעת טובת הנאה׳
לו׳ שנים או שלשה שיש להם תביעה על אחד
ונשבע לאחד מהם פטור מהאחרון״ לז׳ אין
מוסרים שבועה למי שרץ אחר שבועה״ לח״
אם נראה לדיינים שהטענה מחמה׳ אין להשביעו׳
לט יש מי שאומ׳ שהמזכיר שם שמים לבטלה
שבנגדו נשבע ונוטל׳

פח דין
כפירה והודאה ושתהא

ממין הטענה
ובו לב׳ סעיפים׳ א׳ אין מודה מקצת הטענה
חייב לישבע עד שיודה לפחות בפרוטה ותהיה
הכפירה לפחות שתי מעין כסף לפיכך אינו חייב
עד שיתבענו שתי מעין ופרוטה והוא מודה בפרוטה
וכופר בשתי׳ מעין אבל תבעו שני מעין ופרוטה

והודה לו בשתי פרוטות כיון שאין בכפירה שתי מעין
אם הודה בחצי פרוטה פטור כיון שאין בהודאה פרוטה
שיעור הפרוטה משקל חצי שעורה שלכסף נקי ושיעור
שתי מעין משקל לב׳ שעורים כסף נקי׳ ב׳ וכן אם
לא תבעו כסף אלא מיני סחורות והודה לו מקצת שמין
הכפירה וההודאה אם יש בכפירה שוה שתי מעין
ובהודאה פרוטה אחת חייב׳ ג׳ בד״א כשתבעו פירות
או מיני סחורות אבל תבעו שני כלים והודה לו באחד
מהם אין צריך שיעור אלא אפילו היו עשרה מחטין
בפרוטה תבעו שנים והודה לו באחד מהם חייב טענו
כסף וכלים הודה בכלים וכפר בכסף אם יש בכפירה
שתי מעין חייב ואם לאו פטור הודה בכסף וכפר בכלים
אם הודה בפרוטה חייב׳ ד׳ הא דבעינן כפירת שתי
מעין דוקא במודה מקצת אבל כופר בכל ועד אחד
מכחישו אפילו לא כפר אלא בפרוטה חייב׳ ה׳
שבועת השומרים נמי אינה צריכה שתי כסף אלא אפי׳
הפקיד אצלו פרוטה או שוה פרוטה וטען שאבד
נשבע ולפחות משוה פרוטה אינו ממון ואין בית דין
נזקקין לו׳ ו׳ שבועת היסת נמי משביעין אותו אפי׳
על שוה פרוטה׳ ז׳ אין מודה מקצת חייב עד
שיודה ממין הטענה כיצד תבעו כור חטים או כור
תבואה והודה לו בלתך קטנית פטור אבל אם תבעו
בכור פירות והודה לו בלתך קטנית חייב שהקטנית
בכלל פירות׳ ח׳ לא תבעו בדבר מסויים אלא
אמ׳ לו שוה מנה יש לי בידך מכל מה שיודה לו חשיב
שפיר ממין הטענה שכל דבר הוא בכלל שוה אבל
אם תבעו מנה מדבר מסויים והודה לו בשוה מנה
לא חשיב ממין הטענה׳ ט׳ תבעו דינר כסף או דינר
זהב כלו תבעו שוה דינר כסף או שוה דינר זהב וכל
מה שיודה לו חשיב ממין הטענה ודוקא כשתבעו מטבע
היוצא בהוצאה דהא אמרינן בסתמא שוה דינר זהו׳
לפי שאדם עשוי לשום כל דבר במטבע אבל תבעו
ליטרא זהב או מטבע שנפסל ואינו יוצא בהוצאה לא
חשיב כאלו תבעו שוה וכן אם תבעו דינר זהב זהוב
כלומ׳ טבוע יש לי בידך לא חשיב שוה דינר א״ע״פ שיוצא
בהוצאה לא דינר דוקא קאמ׳ ואפילו הודה במטבע
שלהוי דינר לא חשיב ממין הטענה׳ י׳ הא דאמרינן
שאם תבעו דינר כסף או דינר זהב כאלו תבעו שוה
דינר כסף או שוה דינר זהב יש אומ׳ דהני מילי במלוה אבל
בפקדון דוקא קאמ׳ דינר זהב ולא שוה דינר ויש מי

שחולק

שחולק ואומ׳ שדין הפקדון שוה לדין המלוה׳ יא׳
תבעו מאה דינרים ממטבע פלונית והשיב אין לך בידי
אלא חמשים ממטבע אחר לא חשיב ממין הטענה׳
אא״כ יאמ׳ לו נתתי לך דינר זהב להחליפו במטבעות
והוא אומ׳ נתתי לך חוץ ממטבע א׳ אבל בענין אחר לא
חייב אפלו תבעו דינר זהב והודה לו במטבע שלחצי
דינר זהב׳ יב׳ תבעו ב׳ דינרים כגון חטים ושעורים
והודה לו בא׳ מהם חייב ליתן לו מה שהודה לו ונשבע על
השאר אבל תבעו חטים והודה לו בשעורים פטור ואף מדמי
שעורים ויש מי שאומ׳ שהטעם משום דחשיב כאלו הודה
תבעו שאינו חייב לו שעורים ולפיכך אפלו יש עדים
על השעורים פטור דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי
ויש מי שאומ׳ דדוקא בשאמ׳ לו חטים הלויתך ביום פל׳
בשעה פלונית והלה אומ׳ שעורים היו דאם איתא שהלוהו
שניהם היה טוען על שניהם כיון דבבת אחת הלוהו אלא
ודאי הודה שלא הלוה לו שעורים ואם תפס התובע
דמי השעורים אין מוציאין מידו׳ יג׳ הטוען לחבירו
מנה הלויתיך והלה אומ׳ אין לך בידי אלא נ׳ זוז שנתת אותם
ומ״ס בחפץ פל׳ והרי הוא קיים או שהלויתם עליו על
מנת שלא להשתלם אלא מגופו וה״ה איפכא היכא
דטען ליה דאית ליה גביה חפץ פל׳ דשוייה אפותיקי
ונתנה במנה והלה מודה בחמשים זוז דאוזפיה בהלואה
גרידתא יש מי שאומ׳ דמה שטענו לא הודה לו דפטור
בין מתשלומין בין משבועה דאוריתא אלא משתבע
היסת ונפטר׳ יד׳ תבעו כור חטין וקודם שישלים
דבריו לומ׳ וגם כור שעורים מיהר הנתבע ואמ׳ אין לך
בידי אלא כור שעורים ואמ׳ התובע גם שעורים היה לי
לשאול ממך אם כמעידים שמיהר להשיב קודם שיגמור
הטענתו חייב דחשבינן ליה כאלו כבר תבעו שניהם ואם
עשה כן לפי תומו פטור משבועת התורה אפלו אם
מיד תוך כדי דבור אחר הודאתו אמ׳ גם אני היה לי
לבקש ממך השעורים אבל אם לאחר שהודה לו בשעורים
אמ׳ לו התובע ודאי כדברך כן הוא שיש לי בידך שעורים
אבל איני שואלם עתה חייב לשלם לו דמי שעורים׳
טו׳ קודם הנתבע ואמ׳ שעורים יש לך בידי ואחר כך
תבעו התובע חטים וכפר הואיל והודה בשעורים
קודם שיתבע החטים אין כאן הודאה ממין הטענה
ומשלם השעורים ונשבע היסת על החטים׳ יו׳
וכן אם תבעו חטים והודה בהם ואחר כך תבעו שעורים
וכפר כיון שהודה בתביעת החטים קודם שתבעו שעורים

אינה מקצת הטענה ומשלם החטים ונשבע היסת
על השעורים׳ יז׳ תבעו חטים והשיב שאינו יודע
אם חטים חייב לו או שעורים נשבע היסת שאינו
יודע ומשלם לו שעורים׳ יח׳ מלא עשר כדים שמן
יש לי בידך אין לך בידי כלום אלא עשר כדים בלא שמן
פטור שהרי טענו והודה לו בחרסים עשר כדין שמן
יש לי בידך אין לך בידי אלא עשר כדים ריקנים חייב
שבועת התורה שהרי טענו הכדים והשמן׳ יט׳
מנה לי בידך הלואה להד״מ ולא לויתי ממך אבל חמשים
דינרים יש לך בידי ובזונא הרי זה מודה מקצת
וישבע שבועת התורה׳ כ׳ תבעו בחוב אביו והודה
לו בחוב עצמו פרוע חוב עצמו שהודה בו ונשבע היסת
על חוב אביו אם טוענו ודאי שהוא יודע שאביו חייב
לו׳ כא׳ ב׳ בעלי דינים שכל אחד תובע לחבירו
ואין תביעתו שלזה כתביעתו שלזה אלא אחד אומ׳
מנה הלויתיך וזה מודה לו בדינר והשני טוען כור
חטים יש לי בידך וזה הודה במקצת וכפר לו בשאר
אם הודאתו שלשני שוה כמו שהודה הראשון פטור
משבועה דאוריתא דהא הילך הוא אבל אם הודאתו
יותר מהודאת הראשון חייב שבועה דאוריתא כיון
שלא חמליה בשעה שתבעו להד״מ שהרי יש לך
משלי כנגדו ובשבילו אני רוצה לתפסו אלא הודה
לו בדרך הודאה גמורה מודה מקצת הוא׳ כב׳
מי שתבעוהו מנה והודה בחמשים ובשבא לישבע טען
איני רוצה לישבע אלא אשלם כל המנה וישבע לי שיש
לו בידי מנה וזה אומ׳ לא אשבע עד שיפרעני תחלה
הדין עם התובע שזה צריך לישבע שבועת התורה
או ישלם אך אם ירצה יחרים סתם על מי שטוען
עליו דבר שאינו כן ומשלם ואחר שישלם יוכל להשביעו
היסת אם נטל ממנו ממון שלא כדין׳ כג׳ אין מודה
מקצת חייב עד שיטעננו דבר שבמדה ובמשקל ובמנין
ויודה לו דבר שבמדה ובמשקל ובמנין כיצד מנה
עשרה דינרין או כור תבואה או שני ליטראות משי
יש לי בידך והלה משיבו אין לך בידי אלא דינר או לתך
או ליטרא אבל אם אמ׳ ליה כיס מלא מעות יש לי בידך
וזה משיבו אין לך בידי אלא מ׳ דינרים או שתבעו
מאה דינרים וזה אומ׳ אין לך בידי אלא צרור שמסרת
לי ואיני יודע מה הם כי לא מניתים ומה שהנחת
אתה נוטל פטור משבועה דאוריתא׳ כד׳ אמ׳
ליה בית מלא פירות יש לי בידך וזה אומ׳ אין לך

בידי לא עשרה כורין או שטענו עשרה כורין וזה
משיבו איני יודע כמה הם כי לא מדדתים ומה
שהנחת אתה נוטל פטור אפילו תבעו בית זה מלא
פירות אבל תבעו בית זה שהיו בו פירות עד הזיז
מסרתי לך והלה משיבו לא היו אלא עד החלון חייב
וכגון שהדקדק בפשיעתו שחייב לשלם דאם לא
כן הוה ליה הילך ופטור׳ כה תבעו מנורה
גדולה והודה לו בקטנה פטור אבל תבעו מנורה
בת עשר ליטרין והודה לו בשל חמשה ליטרין חייב
ואם תבעו מנורה של פרקים הרי זה חייב בכל ענין״
כו תבעו אזור גדול והודה לו בקטן פטור ואם
תבעו אזור של פרקים חייב׳ כז תבעו יריעה
של עשר מדות והודה לו בשל חמשה חייב׳ כח
אין הודאה בשטר חשובה הודאה להתחייב שבועה
מן התורה על הכפירה כיצד תבעו מנה חמשים
בשטר וחמשים על פה לא מבעיא אם הודה בחמשים
שבעל פה וכפר בחמשים שבשטר שאין כאן שבועה
כלל לא משלם חמשים שהודה ושל השטר שכפר
ישבע בעל השטר ויטול לא אפילו אם הודה בחמשים
שבשטר וכפר בחמשים שבעל פה אינו נשבע
שבועת התורה דשטר הוי כמו קרקע כיון שהוא על
שעבוד קרקעות וכשם שאין נשבעין על שעבוד
קרקעות כך אין הודאתו מחייבת שבועה בד״א
בשטר שהוא יכול לקיימו אבל אם אינו יכול לקיימו
הרי הוא בהודאה על פה ונשבע על הכפירה שעמה
ואין צריך לומר למלוה בשטר וטוען שטר היה לי
ואבד והודה לו הלוה ששטר עשה לו וכפר במקצת
או שהודה בכל השטר אלא שאומר שקצתו פרוע
שנשבע שבועת התורה כשאר מודה מקצת׳
כט בד״א בשטר שטורפים בו מהמשועבדים
אבל כתב ידו אפילו יש בו נאמנות כיון שאינו טורף
בו ממשועבדים דינו בחיוב שבועה דאורייתא כמו
במלוה על פה׳ ל ואם מסר לה למלוה כתב
ידו בפני עדים נתבאר בסי׳ שדינו כשטר
שחתומים בו עדים׳ לא תבעו מנה הלויתיך בניסן
ומנה בתשרי והודה לו באחד מהם חשיב שפיר
ממין הטענה אע״פ שלא הלוהו כאחד׳ לב שטר
חוב שכתוב בו סלעים ואומר דינרים סתם מלוה אומר
חמש ולוה אומר שתים פטור משבועה דאורייתא
שאין כאן הודאה דבלאו הודאתו מיעוט סלעים

שנים ובמינה שלא הודה לא מם שבשטר ואין כאן הודאה
ואפילו אומר הלוה שלשה שהודה לו באחד יתר על משמעות
השטר אפילו הכי פטור משום דהוי כמשיב אבידה
שאם רצה היה אומר שנים לפיכך ואם לוה מנה לך או
לא בידי או פרעתיך מחצה והשיב זה לא היו דברים
זכור אני אתה הזכרתני ידע אני שלא פרעתיך
פטור ואפילו משבועת היסת שהרי הוא כמשיב אבידה
לג כשם שהודאת מלוה בשטר אינה הודאה כך
הודאת מלוה בקנין וישכאן עדי הקנין אינה הודאה
דסתם קנין לכתיבה עומד ודינו כשטר לפיכך אמר
ליה חמשים דינר יש לי בידך בקנין וחמשים שלא בקנין
והודה לו באותם שלא בקנין וכפר באחרים נשבע היסת
ונפטר׳

פט שהשכיר נשבע ונוטל ובו סעיפים

א כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא
משלמין ויש נשבעין ונוטלים השכיר והנגזל והנחבל
והחנווני על פנקסו וכשנגדו חשוד על השבועה׳
ב השכיר כיצד השכיר שעושה מלאכה אצל בעל
הבית ותבע שכרו ואומר ליה בעל הבית פרעתיך כל
שכרך או קצתו אפילו היה שכרו פרוטה ובעל הבית אומר
נתתיה נשבע השכיר בנקיטת חפץ כעין של תורה ונוטל
אפילו היה השכיר תובע את הקטן הרי זה נשבע
ונוטל׳ ג בד״א כשיש עדים ששכרו ועשה
עמו מלאכה אבל אם לא היו שם שני עדים מתוך
שיכול לומר לא שכרתיך נאמן לומר שכרתיך ונתתי לך
שכרך וישבע בעל הבית היסת ואם הודה מקצת
ישבע שבועת התורה׳ וכן אם תבעו אחר זמנו אע״פ
ששכרו בעדים המוציא מחבירו עליו הראיה ואם
לא הביא ראיה ישבע בעל הבית היסת וכמה הוא
זמנו שכיר יום כל הלילה שלאחריו ושכיר לילה
היום שלאחריו הביא ראיה שתבעו כל זמנו הרי זה
נשבע ונוטל כל אותו יום שלתביעה כיצד היה עושה
עמו ביום שני עד הערב זמנו כל ליל שלישי וביום
שלישי אינו נשבע ונוטל ואם הביא עדים שהיה
תובע כל ליל שלישי הרי זה נשבע ונוטל כל יום
שלישי אבל מליל רביעי ואילך המוציא מחבירו
עליו הראיה וכן אם הביא עדים שהיה תובע
והולך עד יום חמישי הרי זה נשבע ונוטל כל יום
חמישי׳ ד בעל הבית אומר שתים קצצתי לך והשכיר
אומר שלשה קצצת לי המוציא מחבירו עליו הראיה

ואם

ואם לא הביא ראיה אעפ"י שבכבר נתן לו שתים או שאחר ליה הילך הרי בעל הבית נשבע בנקיטת חפץ בד"א בששכרו בעדים ולא ידע כמה פסק לו ותבעו בזמנו אבל אם שכרו שלא בעדים או שתבעו אחר זמנו ישבע בעל הבית היסת׳ ה׳ הנותן טליתו לאומן ואומן אומר בקצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחד אם טלית ביד האומן והוא בענין שיכול לטעון לקוחה היא בידי הרי האומן נשבע בנקיטת חפץ ונוטל ויכול לטעון שקוצץ בשכרו על כדי דמיה ואם אין הטלית בידו או שאינו יכול לטעון לקוחה היא בידי המוציא מחבירו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה נשבע בעל הבית בנקיטת חפץ׳ ו׳ שכיר הבא להשבע אין מחמירין עליו ואין מגלגלים עליו בכלל ולכל הנשבעים אין מקילים עליהם חוץ מהשכיר שמקילין עליו ופותחין לו תחלה ואומרים אל תעמוד עמקי השבע ותטול׳

הניזקין נשבעין ונוטלים דין המביא

כלים מבית בעל הבית והוא אומר שאנסם וכו ט"ו סעיפים׳ א׳ הנגזל כיצד ראוהו עדים שנכנס לתוך ביתו של חבירו למשכנו שלא ברשות ולא היה כלים תחת כנפיו וכשיצא ראוהו שהיו לו כלים תחת ואינם יודעים מה הם ובעה"ב תובעתו לי כך וכך שגזלתני בין אם יאמר כן נכנסתי למשכנך אבל לא נטלתי כלום והכלים שהוצאתי תחת כנפי שלי הם בין אם יאמ׳ מעולם לא נכנסתי לביתך ליטול ממך כלום בין אם אם יאמר לא נטלתי אלא כלי זה ובעה"ב אומ׳ נטלת עוד אחרים אפילו העדים מעידים קצת הכלים ובעה"ב טוען שהטמין יותר ממה שראו העדים בכלאו בעה"ב נשבע בנקיטת חפץ ונוטל כל מה שיטעון והוא שיטעון דברים שהוא אמוד בהם או שהוא אמוד שמפקידין אצלו אותם דברים שטוען ויהיו אותם דברים שטוען דברים שאפשר שינטלו תחת הכנפים ואם טוען דברים שאינו אמוד בהם או דברים שאי אפשר נטולים תחת הכנפים יש מי שאומר שהנתבע נשבע היסת ונפטר ויש מי שאומר שאינו נשבע לא מחרימים סתם על מי שכופר ממון חבירו ואינו משלמו׳ ב׳ ראוהו עדים שנכנס למשכן את חבירו ולא ראוהו בעת שיצא או שיצא ולא נראה תחת כנפיו כלום ובעה"ב טוען ואומר כך וכך נטלת אפילו אמ׳ מעולם לא נכנסתי שהרי מכחיש את העדים הז״ פטור שאם אמ׳ נכנסתי ולא נטלתי נשבע היסת שלא נטל כלום והוא שאפשר שיכנס לגזול ולא גזל׳ ג׳ היה עד אחד מעידו שנכנס למשכנו ונטל כלים תחת כנפיו ואינו יודע מה הם והוא אומ׳ לא גזלתי כלום או שאומ׳ בחובי נטלתי הואיל ואין העד יודע מהו תחת כנפיו ה"ז נשבע שלא גזל׳ ד׳ כשם שבעל הבית נאמן לישבע וליטול כך אשתו שלבעה"ב אפילו אשתו שלשומר נשבעת שזה נטל כך וכך ומשלם הגזלן לבעה"ב אבל שכירו ולקיטו שלבעה"ב שלא מסר להם שמירת הבית אינם בכלל זה׳ ה׳ כשנכנס זה למשכנו שלא ברשות וראוהו עדים יוצא בכלים תחת כנפיו אם לא היה שם בעה"ב שיכול להשבע כמה גזלו והעדים אינם יודעים כמה הוציא אין מ׳ משביעין את הגזלן מפני שהוא חשוד על השבועה לא מחרימין חרם סתם על כל מי שנטל כלים מביתו ואינו מודה בב"ד ואפילו אם הודה הגזלן שגזל מקצת מחזיר מה שהודה בלבד שהרי אין בעל הבית טוענו טענת ודאי׳ ו׳ העידו העדים שהיו לבעל הבית זה כך וכך כלים וראו אחד שנכנס לביתו ויצא ולא נכנס שם אדם אחר וקודם שיכנס שם אדם אחר מנו אותם כלים יש מי שאומר שיטול בעה"ב בלא שבועה אותם כלים שחסרו מאותו חדר שהעידו עליו שנכנס שם׳ ז׳ מדליק אש בשלחבירו האמינו לניזק לישבע ונוטל כל מה שהוא אמוד שיהיו לו משלו או שיפקידו בידו על הדרך שיתבאר בסימן תי"ח׳ ח׳ מי שיש עליו עדים שמסר ממון חבירו ולא ידעו כמה הפסידו והנמסר אומ׳ כך הפסדתני והמוסר כופר במה שטוענו יתבאר בסימ׳ שפ"ח׳ ט׳ המזיק ממון חבירו ואינו יודע כמה הזיק הניזק נשבע בנקיטת חפץ ונוטל והוא שיטעון דברים שהוא אמוד בהם כמו שיתבאר בסימ׳ שפ"ח׳ י׳ המפקיד אצל חבירו שק צרור ופשע בו המפקיד אומ׳ אני זהב ומרגליות היו בו והשומר אומ׳ איני יודע שמא סיגים או חול היה בו ישבע בעל הפקדון ויטול והוא שיטעון דבר שהוא אמוד או אמוד להפקידו אצלו ואם אמ׳ השומר בריא לי שהיה מלא סיגים או חול ישבע ויפטר ואם אמ׳ השומ׳ יודע אני שהיה בו זהב ואיני יודע כמה נוטל המפקיד בלא שבועה וי"א שנשבע שאינו יודע ויפטר ויתבאר עוד בסימ׳ רצ"ח׳ י"א מי שנכנס לביתו שלבעה"ב בפני בעה"ב ויצא וכלים טמונים תחת כנפיו והעדים רואים אותו ולאחר זמן תבעו בעה"ב ואמ׳ ליה תן לי שהשאלתיך

והרי העדים והוא או׳ לקוחים הם בידו אינו
נאמן ונשבע בה״ היסת על טענתו שלא מכרן
ולא נתנן ויחזירו כל הכלים לבה״ בלא בלא שאינו
עשוי למכור כליו וזה שהוציא הכלים תחת כנפיו
אין דרכו להצניע את אותם הכלים אין דרך בני אדם
להצניעם לפיכך חייב להחזיר לפי שלא הצניעם
לא לכפור בהם אע״ג דבה״ העשוי למכור כליו אע״פ
שאין זה צנוע ואין דרך אותם הכלים להטמינם
תחת הכנפים ה״ז נשבע היסת שהם לקוחים בידו
וכן אם יצא בהם מגולים לפני עדים אע״פ שאין בה״
עשוי למכור את כליו ה״ז נאמן לומ׳ לקוחים הם בידי
שמא נצטרכו לו מעות ומכר ובלבד שלא יהיו
מדברים העשויים להשאיל ולהשכיר אבל דברים
העשויים להשאיל ולהשכיר לעולם הם בחזקת
בעליהם ואע״פ שהוציאם מגולים ואע״פ שבעה״ הזה
עשוי למכור את כליו הואיל וישנן עדים שזה הכלי
עשוי להשאיל ולהשכיר ידוע הוא לו מוציאים אותו
מיד זה אע״פ על שיביא ראיה שמכרו לו או נתנו
לו וי״א שאפלו בה״ טוען גנובים הם דינו כטוען שאולים
הם וי״א שלא אמרו אלא בטוען שאולים הם אבל אם טוען
גנובים הם אין בה״ נאמן וכן עיקר ואם הוחזק זה ונתפרסם
לגנב אפלו בה״ טוען גנובים הם דינו כטוען שאולים הם״
יב׳ הא דבדברים העשויים להשאיל ולהשכיר
בה״ נאמן דוקא כשיש לו עדים שהכלים הללו היו שלו
והוא אותם עתה בידו נאמן היוצא במגו דהחזרתים
לך׳ יג׳ הא דאמרינן בדברים שאינם עשויים
להשאיל ולהשכיר שהיוצא נאמן דוקא בשלא ידעו
עדים שבאו לידו בשעת שאלה או שכירות אינו נאמן׳
יד׳ כל זה לא מיירי אלא כשהיה בה״ שם בשעה׳
שנכנס זה והוציא הכלים אבל אם ראו העדים שנכנס
לרשות חבירו ונטלם שלא בפניו בכל גוונא גוונא
אינו נאמן לומ׳ לקוחים הם בידי לפיכך מחזיר
הכלים לבה״ ואין כאן שבועה שהרי העדים ראו מה
גזל ואחר שיחזיר חוזר ותובע את בה״ בכל מה
שיטעון והדין ביניהם״ טו׳ וכן אם חטף חפץ מחבירו
ואו׳ בחובי נטלתי אינו נאמן אלא אם יש עדים
שחטפו מידו או מביתו צריך להחזיר ואם אין שם
אלא עד אחד והוא כופר ישבע להכחיש העד ואם אינו
כופר אלא שאו׳ שמשכנו בחובו צריך להחזירו והה״
בעד אחד מעידו שנכנס לרשות חבירו ונטל חפץ

שלא בפניו׳ יז׳ הנחבל כ״ל ראוהו עדים שנכנס
תחת ידו של חבירו שלם ויצא חבול ולא ראוהו בשעה
שחבל בו וזה אומ׳ חבל בי וזה או׳ לא חבלתי בו ה״ז
נשבע ונוטל ואם יש הוכחה שזה חבל בו כגון שהיתה
החבלה במקום שא״א לו לחבול בעצמו כגון שהיה בין
כתיפיו וכיוצא בזה ולא היה אחר עמהם ה״ז נוטל בלא
שבועה ואפלו יש אחר עמהם או בדור לעדים שאחר
אחר לא חבל מ״מ או אין עמהם אחר דמי ונוטל בלא
שבועה׳

יא׳ חנוני נשבע ונוטל ודין פנקסים׳

ובו תשעה סעיפים׳ א׳ חנוני על פנקסו כ״צ בה״
שאמ׳ לחנוני תן לפועלי סלע והוא מודה שאמ׳ לו
כן או שיש עדים בדבר והחנוני או׳ כבר נתתי להם
והפועלים או׳ לא קבלנו ממנו כלום שניהם נשבעים
כעין של תורה ונוטלים מבה״ וצריכים שישבעו כל
אחד בפני חבירו חנוני בפני פועלים ופועלים בפני
חנוני כדי שיתביישו יותר וה״ה אם אמ׳ ליה הלויני
מנה ופרע לבעל חובי זה או׳ נתתי וזה או׳ לא
קבלתי ישבעו שניהם זה בפני זה ויקחו בה״ לשניהם״
ב׳ בד״א בששניהם לפניו ותובעים מבה״ אבל אם
את החנוני והפועלים לבדם תובעים או שמתו הפועלים
והחנוני לבדו תובע נוטל בלא שבועה שהרי אין
בה״ מפסיד כלום שהרי אינו משלם אלא תשלום אחד׳
ג׳ בד״א בחנוני המקיף לבעל הבית ופורע לו כל
חובותיו ואח״כ פורע לו בה״ אבל אם הקדים בה״ מעות
לחנוני ואמ׳ ליה תן לפועלים סלע אם המחה חנוני
במעמד שלשתם והפועלים נתרצו אין לפועלים על
בה״ כלום והחנוני נשבע היסת ונפטר ואם שלא במעמד
שלשתם המחה אצל חנוני נשבע חנוני לבה״ היסת
שעשה שליחותו ונפטר והפועלים נשבעים לבה״ כעין
של תורה שלא נטלו כלום מחנוני ונוטלים מבה״ וי״א
שגם זו היא שבועת היסת׳ ד׳ י״מ שאפלו אין
החנוני טוען ברי׳ שנתן אלא טוען שמצא בפנקסו
שנתן לפועלים כך וכך הרי הוא כברי הואיל וישנן
רגילים לדבר שהרי צוהו בעל הבית לתת לפועלים״
ה׳ יש לדון ע״פ פינקס שאדם שרגיל לכתוב בו
ענינו ואפלו להוציא מיתומי׳ קטנים היכא דיש רגלים
לדבר שמא שכח בפינקס הוא ואמ׳ י׳ ו׳ אמר
החנוני אתה אמרת לי ליתן לפועליך מנה והוא כופר
ואו׳ לא אמרתי לך כלום נשבע בה״ היסת ופטור

ואם מודה בחמשים נשבע שבועת התורה שלא צוהו
אלא חמשים ואם אמ׳ חמשים צויתיך ליתן וחמשים
איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם׳ ז אם
לא נתן בעה״ב לחנוני קיצבה כמה יתן לפועליו אלא אמ׳ לו
תן להם מה שצריכין אם אין הפועלים לפנינו אין מרדו
החנוני נאמן לומ׳ כך וכך נתתי להם ונוטל מבעה״ב בלא
שבועה׳ ח קטן שעכר פועלים ואמ׳ לחנוני נפרוע
חנוני אומ׳ נתתי והפועלים אומ׳ לא נטלנו יתמ״ש שדינו
שוה לדין הגדול ולהרמב״ם הפועלים נשבעים ונוטלים
ממנו אבל לא החנוני׳ ט אמר לחנוני תן לי בדינר
פירות ונתן לו והרי הפירות מונחים ברשות החנוני
והחנוני תובע הדינר והלוקח אומ׳ נתתיו לך והשלכתיו
לתוך כיסך הלוקח נשבע בתקנת חכמ׳ בנקיטת חפץ
ונוטל הפירות נתן הלוקח דינר לחנוני ובא ליטול פירות
המונחים בלה״ו ואמ׳ החנוני דבר זה הוא דמי פירות
שכבר נתתים לך והולכתם לתוך ביתך החנוני נשבע
בנקיטת חפץ וכן הדין בנותן דינר לשולחני ליטול
מעות העבורים בלה״ו אם הודה השולחני שמכרם ועדין
לא נטל הדינר נשבע הלוקח בנקיטת חפץ שנתן הדינר
ונוטל המעות ואם לא הודה שמכרם לו אע״פ שמודה
שלקח ממנו דינר עתה וטוען שדינר זה דמי מעות
שכבר הוליכם הלוקח נשבע השולחני בנקיטת חפץ׃

צב דין החשוד על השבועה ובו יד סעי׳

א החשוד על השבועה אין משביעים אותו לא
שבועת התורה ולא שבועה שלדבריהם ואם אמ׳
התובע אקבל שבועתו אע״פ שהוא חשוד אין שומעין
לו׳ ב נקרא חשוד מי שנשבע לשקר אחד שבועת
העדות אחד שבועת הפקדון ושבועת שוא ובטוי
ואפלו עבר על חרם שהחרימו הקהל וי״א דדוקא בשבו׳
על דלשעבר כגון אכלתי ולא אכלתי שבשעה שיצאה
שבועה מפיו יצאה לשקר אבל בשבועה דלהבא כגון
שלא אוכל ואכל לא׳ ג וכן הפסול לעדות מחמת
עבירה בין עבירה שלתורה כגון מלוה ברבית או
אוכל נבלות וכיוצא בהן בין שלדבריהם כגון מפריחי
יונים ומשחקים בקוביא נקרא חשוד וכן מי שחשוד
ליקח ממון חבירו חשוד על השבועה ודוקא שיש
עדים שלקח ממון חבירו אבל בלא עדים אינו חשוד
דשמא מלוה ישנה לו עליו שבשביל כך תפס אותו׳
ד התובע לחבירו מלוה שהלוהו וכפר אע״פ שמביא

עדים להכחישו אינו חשוד כל זמן שלא נשבע
אבל הכופר בפקדון הוי חשוד אע״פ שלא נשבע
והוא שיש עדים שלאוהו בידו בשעה שכפר׳
ה אין אדם נעשה חשוד עד שיבואו עליו עדים
שעבר עבירה שנפסל בה אבל המודה מעצמו
שהוא חשוד ושעבר עבירה שנפסל בה אע״פ שחושדים
אותו ואין ראוי לעשותו עד לכתחלה׳ אם נתחייב
שבועה להפטר מתביעה שתובעין אותו משביעין
אותו אבל אם הוא מהנשבעים ונוטלים אינו נשבע
ונוטל וי״מ שאם נתחייב שבועה להפטר כיון שהוא
אומ׳ שהוא חשוד אסלקה התובע נשבע ונוטל׳
ו מי שנתחייב לחבירו שבועה ושאל שיחרימו
בבה״כ על מי שיודע שזה עבר שבועה השולכן
ראוי לשיפה לא אם אומ׳ בודאי שיש לו עדים
שיודעים שעבר על השבועה ואינם רוצים להעיד
עד שיחרימו בבה״כ הרשות בידו להחרים בבה״כ׳
ז מי שנתחייב שבועה דאוריתא והוא חשוד
על השבועה שכנגדו נשבע ונוטל אם טוען עליו
טענת ודאי ואם שניהם חשודים חזרה שבועה
לנתבע ומתוך שאינו יכול לישבע משלם׳
ח היה החשוד שומר וטוען שאבד הפקדון
או נגנב שכנגדו אינו יכול לשבע וליטול שהרי
אינו טוענו ודאי שאכלו לפיכך אם טוען בעל
הפקדון ואמ׳ בפני שלח יד בפקדוני או פשע בו
הרי הנתבע התובע נשבע כתקנת חכמ׳ ונוטל׳
ט נתחייב החשוד שבועה מדבריהם אם היה
מהנשבעים ונוטלים אינו יכול להשבע וליטול
אלא הנתבע שכנגדו ישבע ויפטר וכן פוגם שטרו
וכל כיוצא בזה שהיה חשוד וטען הלוה שפרעו
ואמר ישבע לי הרי הנתבע נשבע היסת ויפטר
מה שטר וי״א שכיון ששטר מקויים בידו גובה
בלא שבועה׳ י היה החשוד מהנשבעים
בטענת ספק אינו נשבע ואין שכנגדו נשבע
לפי שלא נתחייב זה שבועה שהרי לא טענו טענת
ודאי׳ יא נתחייב החשוד שבועת היסת
אין שכנגדו נשבע ונוטל שלא הרי הנתבע נפטר
בלא שבועה ובכל מקום מחרימין קודם על מי
שכפר בממון חבירו ואינו משלם לו׳ יב
החשוד על השבועה ומוצא שטר על היתומים
כיון שאין נפרעים מהיתומים אלא בשבועה והוא

אינו יכול לישבע יפקיד: יג מי שנתחייב
שבועת היסת והיה התובע חשוד אין הנתבע
יכול להפך עליו שבועה שהרי אינו יכול לישבע
אלא ישלם או ישבע היסת והה״ה לקטן שאין הנתבע
יכול להפך עליו שבועה: מי שנתחייב שבועה
בין שלתורה בין שלדבריהם ונשבע ואחר כך
באו עדים שהוא חשוד אין שבועתו שנשבע כלום
ואם נשבע ונטל יחזיר לבעל דינו מה שנטל
ממנו ואם נשבע ונפטר ישבע זה שכנגדו ויטול
ממנו: יד לעולם כשר דנים לחשוד עד שיודע
בב״ד ואם יש עדים שלקה ועשה תשובה חוזר
לכשרותו בין לעדות בין לשבועה:

צג

דין שבועת ספק ושבועת השותפין ובו יח סעי׳

א לו נשבעים בטענת שמא השותפין והאריסין
והאפטרופסים שמינו אותם על היתומים והאשה
שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית או שהושיבה
בעלה חנונית ובן הבית שהוא נושא ונותן בעניני
ב״ה כל אחד מאלו נשבע מדבריהם בנקיטת חפץ
בטענת ספק שמא גזל חבירו במשא ומתן או
שמא לא דקדק בחשבון שביניהם ואין כל אחד
מאלו נשבע בטענת ספק עד שיחשוד המשביע אותן
בשני מעין כסף: ב אע״פ שאין עדים שזה
שותפו או אריסו לא הוא מודה בפני עצמו ואומ׳
שותפו אני או אריסו או בן ביתו אבל לא גזלתי
כלום ה״ז נשבע: ג אם מת הרי היורש משביע
את שותף אביו או אריסו בטענת שמא: ד
המשליח ביד חבירו חפץ למכרו או ששלח מעות
בידו לקנות לו פירות או סחורה אע״פ שלא נתן לו
שכר על זה ואין לו חלק ולא הנאה בשליחות זו
הואיל ונשא ונתן בממון חבירו ה״ז כבן בית ויש
לו להשביעו מספק שלא עכב משלו כלום ויש
מי שחולק ואומר שאינו חייב לישבע אלא כשלא
ליטול: ה השותפים שנושאים ונותנים כאחד
או שהיה אחד מהם נושא ונותן ומפקיד הסחורה
או מקצתה או המעות ביד השני בלא משקל
ובלא מנין ובלא מדה הרי שניהם נכנסין לספק
ויכול כל א׳ להשביע את חבירו אבל אם היה א׳
נושא ונותן והשני לא נתעסק אין נשבעין אלא
זה שנשא ונתן: ו חלקו השותפים והאריסים

ונתגרשה האשה והנפרד מעליו בן הבית והביא לו
השליח סחורה שקנה לו או מעות שמכר לו בהם
ושתק והלכו להם ולא תבעם מיד אינו יכול לחזור
ולהשביעם בטענת ספק אלא מאחרים קתם על מי
שגזלו כלום כשהיה שותפו או אריסו או בן ביתו
אם היתה לו טענת ודאי משביעו עליה ומגלגל עליה
כל מה שירצה וכן אם לאחר זמן נתחייב לו שבועה
בין שלתורה בין שלדבריהם בין שנשותפו מגלגל
עליו שותפות ראשון: ז ומ״מ שאם פטרו משבועה
אינו יכול לגלגל: ח חלקו השותפים ונשאר להם
חובות אצל אחרים אינם יכולים להשביע זה את
זה מספק שהרי חלקו והחוב שנשאר להם אצל
אחרים דבר ידוע הוא בכל מה שיפרעו יקח כל א׳
חלקו וכחילוק דמים וכן אם נשאר לא׳ מהם ביד
חבירו דבר קצוב אע״פ שלא נטל ה״ז כאלו חלקו אבל
כל זמן שנשאר כל שהוא שלא חלקו אותו ואינם
יודעים משקלו או שנשאר ביניהם די מהשותפות
שלא עשו בו חשבון ולא ידע כל א׳ מהם כמה הוא
חלקו עדין השותפות קיימת ומשביעין זה את זה:
ט תבעו א׳ מהם את חבירו ואמר לו השבע לי
כי עדין השותפות קיימת והנתבע אומ׳ חלקנו כך
וכך נשאר לך אצלי וזה שנשאר לך אצלי אינו אלא
חוב הזקפת עלי מלוה או הנחתו אצלי אינך יכול
להשביעו בטענת ספק וגם אינו יכול להשביעו היסת
שכבר חלקו או שמעולם לא נשתתפו ואפילו על ידי
גלגול לפי שאין משביעין היסת ולא מגלגלין אלא
טענה שאם יודה בה חייב ממון אבל דבר שאפלו
הודה אינו חייב אלא שבועה אינו נשבע עליו אפלו
על ידי גלגול: י טענו עדין שותפי אתה ונשאר
לי אצלך כך וכך וזה אומ׳ כבר חלקנו ולא נשאר
לך אצלי כלום או לא היית שותפי מעולם הרי הנתבע
נשבע היסת שאין לו בידו כלום ומגלגל עליו שלא
גזלתי כלום מעולם ואינו מגלגל עליו שלא היה
שותפו או שכבר חלקו מהטעם שאמרנו: יא
טען עדין שותפים אנחנו ויש לי להשביעך בטענת
ספק והלה אומ׳ לא נשתתפנו מעולם והביא התובע
עדים שהיה שותפו וחזר הנתבע ואמר
חלקנו אין שומעין לו שהרי הוחזק כפרן לשבועה
זו וישבע שבועת השותפין וכן כל כיוצא בזה:
יב שותף שטען על חבירו שכך היה התנאי

ביניהם והלה אומ׳ לא היה תנאי זה מעולם או שטען
הקרן שלי היה כך וכך והלה אומ׳ אינו אלא פחות מזה
או שטען כבר נתתי לך השותפות והלה אומ׳ לא לקחתי
או שהודה לו שלי והלה אומ׳ משלא מצא וכל כיוצא
בטענות אלו אם רצה התובע שלא ישבע השותף שבועת
השותפים וישביענו היסת על הטענה שכופר בה ואומ׳
הואיל והוא משביעו ואם רצה מגלגל עליו כל אלו הדברים
בשבועת השותפים׃ יא ראובן שהטיל לכיס אחד
מאות דינרים והטיל שמעון ר׳ ונשתתפו ונשאו ונתנו
ביחד והרי הממון כלו ביד ראובן שפחת כל הקרן
הק׳ דינרים אין אומרים ישבע ראובן שבועת [illegible]
השותפים שפחתו כך וישלם שמעון מביתו נ׳ אלא ישבע
ראובן שבועת השותפין שפחתו ויטול במנה שבידו
בלבד ולא ישלם שמעון כלום טען ראובן ששמעון
יודע בודאי זה שפחתו ישבע את שמעון שבועת
השותפים ויגלגל עליו שאינו יודע בודאי כלום הפחות
הזה ואם לא נתעסק שמעון בשותפות זו כלל ישבע
שמעון היסת שאינו יודע בודאי בזה ההפסד ויפטר
ולא עוד אלא היה זה המנה ביד שמעון חולקין אותו
בשוה שאין השותף מהנשבעין ונוטלים כדי שישבע
ויטול מה שביד חבירו לא נשבע ונפטר או נוטל
מדבר שהוא תחת ידו׃ טען שמעון שיש ללוי עליו
חוב מזה השותפות מנה אם היה בידו כדי החוב והיה
יכול ליתנו ללוי נאמן ומתנים החוב ואח״כ מחשבין
ואם אין בידו ליתן אינו נאמן להוציא מיד ראובן אלא
בהודאה הידועה לשותפים שמא קנוניא הם עושים
שמעון ולוי על נכסי ראובן אפלו היתה המלוה בשטר
אין ראובן חייב מאומה כלום אבל אם טען שמעון שראובן
יודע בודאי שזה החוב שעליו מחמת השותפות הוא
והחוב ידוע לנו הוא ישבע ראובן היסת או על ידי
גלגול שאינו יודע שחוב זה חלינו וישלם שמעון
החוב משלו׃ יד וכן אם יצא שטר על לוי
בשם שמעון במאה דינרים מממון השותפות ואמ׳
שמעון נפרעתי והחזרתי לכיס או שאמ׳ שמכרתי
קבעתי לו זמן לשנה או לשתים אינו נאמן שמא
קנוניא הוא עושה על נכסי ראובן וכיצד דנין
בדין זה לוי כבר נפטר בהודאת שמעון ואם לא הביא
שמעון ראיה ישלם מביתו ויתבע מלוי בסוף זמן
שאמר׳ טו ראובן ושמעון שותפים וקנה

ראובן בגדים מגוי ומכרם ללוי ויצא לוי לגוי
במעות וכתב ראובן שטר לגוי שאם לא יפרענו
לוי בזמן שקבע שיפרענו הוא אח״כ חלקו ראובן
ושמעון השותפות חייב שמעון לעשות שטר
לראובן שאם יפסיד ראובן בעדים שלא פרע לוי
לגוי ויצטרך ראובן לפרוע לגוי שיפרע חלקו
ובכל מה שיוציא על עסק זה הוצאות ושוחד ושאר
דברים בכל מה שיפסיד ראובן בעדים שיפרע
שמעון חלקו׃ יו ראובן שותף שמעון נשא
ונתן עם כנעניים והטעם בחשבון ונתן המעות
לשותפות וירא שיכירו טעותם ובקש שיעשה
לו שמעון שטר עליו שאם יצטרך להחזיר שיפרע
לו חלקו עוד תובעו שהיו לו משכונות מאחרים
ומכרם וירא שיבא לו הפסד מזה שיעשה לו
שטר שיפרע לו חצי ההפסד שיבא לו מזה אינו
חייב לעשות לו שטר אלא יודה שמעון בפני עדים
שהמעות שקבלו כך וכך שהטעה ראובן לגוי
כל שהכניס לשותפות והעדים יכתבו הודאת
שמעון ויחתמו עליה ויתנו אותה ליד ראובן וכן
במשכונות שמכר ראובן יודה שמעון בפני עדים
כל הדברים כמו שהיו ויכתבו הודאה ויתנוה לראובן׃
יז ראובן ושמעון שותפים ואמ׳ ראובן לאחיו
תשתדל עמנו בשותפות ותניח מעותיך עם שלנו
וקח ריוח בכדי מעותיך ושמעון ידע בכבד עליו
אומ׳ שמעון מאחר שלא הודעתני אין לי ליתן
מחלקי לאחיך חלק מהריוח הדין עם ראובן ויטול
אחיו חלקו בריוח כפי חלקו במעות׃ יח באו
לחלוק והוציא ראובן קצת שטרות שמכר ליהודי
בהקפה אם מנהג העיר למכור בהקפה צריך שמעון
לקבל ואם ירצה ישביע לראובן שאלו ההקפות
הם מעסק השותפות ושעשאם לצורך העסק
ולטובתן ואם אין מנהג העיר למכור בהקפה
לא יטול שמעון חלקו בהקפה אלא במעות [illegible]׃

צד דין גלגול שבועה ובו ט סעיפים׃

א כל מי שנתחייב שבועה בב״ד אפילו היסת
יכול בעל דינו לגלגל עליו כל תביעה שיש לו
עליו שאם היה מודה בו היה מתחייב בו ממון
ואם אפלו היה מודה בו לא היה מתחייב ממון

אלא שבועה אינו יכול לגלגל אבל שכיר שנשבע
ונוטל אין מגלגלין עליו אפלו לא תבע התובע
לגלגל בד"א מעצמם מגלגלים׳ ב אין מגלגלים
אלא כשהנתבע טוען ודאי ונתחייב שבועה
אבל אם טוען טענת ספק ונתחייב שבועה אין
מגלגלין עליו אבל על טענת ספק שהתובע
מגלגלין ובלבד שיהיו רגילים לדבר כמו בשבועת
השותפים׳ ג מי שנתחייב שבועה והתחיל
התובע לגלגל עליו דברים אחרים שלא טען
אותם ואמר הנתבע כן ואמ׳ איני רוצה להשבע
אלא הריני משלם הטענה הראשונה שנתחייבתי
על כפירתה שבועה אין שומעין לו אלא אומרים
לנתבע או תשלם כל מה שגלגל עליך מהטענות
הודאיות או השבע אבל אם טען עליו התובע
טענת ספק ורצה לשלם עיקר תביעתו אינו חייב
על הגלגולין לשלם׳ ד אם כשנתחייב שבועה
אמר משלם ולא אשבע ואחר שאמר כן תבעו
דבר אחר אינו בגלגולין שכבר הודה לפרוע
קודם שידע שרוצה לגלגל עליו דברים אחרים׳
ה כשמגלגל עליו תביעות ודאיות ואמר
הנתבע איני רוצה להשבע אלא הריני משלם
הטענה הראשונה שאמרנו אין שומעין לו אלא
או יתן כל מה שגלגל עליו או ישבע ואם רוצה
לישבע נפטר מהכל אפלו מתביעה ראשונה
ואע"פ שכבר נתרצה לפרוע הותה יכול לחזור
בו אפילו אחר שיצא מב"ד שלא נתרצה לפרוע
אלא כדי להפטר משבועה אבל מאחר שצריך
להשבע נשבע אף על תביעה ראשונה׳ ו
אם זה שנתחייב היסת ורוצה שמגלגלין עליו
הרצה הפך השבועה ואומרים לו השבע על הכל
או תהפך הכל שישבע זה על הכל ויטול אם אמ׳
הנתבע על הגלגולים אני נשבע ונפטר ועל הטענה
הראשונה ישבע ויטול הרשות בידו׳ ז טוענו
מנה והודה לו בחמשים ועל השאר טוען איני
יודע והאחר גלגל עליו כמה גלגולים והנתבע
השיבו על הגלגולים אין לך בידי כלום אע"פ שעיקר
שבועה אנו דנים בה מתוך שאינו יכול לישבע
משלם לא נדון כן על הגלגולים ומה דינו יחרים שנשבע
על הגלגול אם יודה או יתפנה עליו ויחרים שאין

כאן גלגול שלא נתחייב לו שבועה מעולם שלא חייב
לשלם לו מן התורה ואין כאן גלגול׳ ח נתחייב לו
שבועה מן התורה ובא לגלגל עליו שבועת היסת יכול
לומר לו שבועה דאורייתא אשבע לך ועל הגלגולים תשבע
ותטול׳ ט טענו מנה והודה לו בחמשים וכפר לו
ובשבא לישבע גלגל עליו גלגולים השיבו על הגלגולים
איני יודע ישבע על העיקר ויפטר מלישבע על
הגלגולין אבל מחרימין בפניו על כל מי שיודע לפלוני
בכך וכך ולא יודה׳

צה איזה שבועה נשבעין על קרקעות

ודין הקדש בזמן הזה ודין קטנים׳

א אלו דברים שאין נשבעין עליהם מן התורה קרקעות
אפלו שלוה לארץ ועבדים ושטרות והקדשות
וכן נכסי כנענים לא מודה מקצת לא כופר בכל
ועד אחד מכחישו לא שבועת השומרים ואפלו אם
פשע בהם ונאבדו פטורין מלשלם לא שומר חנם
או שומר שכר ושואל אבל שבועת היסת נשבעים
אפלו על דברים אלו וכן ע"י גלגול נשבעים עליהם
והקדשות שאמרו דוקא הקדש גבוה אבל הקדש
לעניים או לבית הכנסת או לספר תורה וכיוצא בהן
נשבעין עליהן כמי שנשבעין על נכסי הדיוט׳
ב טענו ענבים העומדים ליבצר ותבואה יבשה
העומדת ליקצר והודה במקצתן וכפר במקצתן
ה"ז נשבע עליהם כשאר המטלטלין והוא שאינם
צריכים לקרקע שכל העומד ליבצר הרי הוא כבצור
לענין כפירה והודאה אבל אם היו צריכים לקרקע
הרי הם כקרקע לכל דבר׳ ג טענו שני חדשים
שכנת בחצרי ואתה חייב לי שכר שני חדשים והוא
אומ׳ לא שכנתי אלא חדש אחד ה"ז מודה מקצת
ואם היה שכר החדש שכפר בו שוה שתי כסף
נשבע שאין הטענה בגוף הקרקע אלא בשכרה
שהוא מטלטלין׳ ד שטר מסרתי לך ועשרה
דינרים היה כתוב בו וזה אומ׳ לא היו או שטען
שאבד פטור אף משבועת היסת שאפי׳ פשע בו
ואבד פטור כמו שנתבאר׳ ה טענו כלים
וקרקעות בין שהודה בכל הכלים וכפר בכל הקרקעות
בין שהודה בכל הקרקעות וכפר בכל הכלים פטור
אף משבועת התורה אבל אם כפר בכל הקרקעות
והודה במקצת הכלים וכפר במקצתם חייב לישבע

שבועת התורה על הכלים ומגלגלין עליו שבועה על הקרקעות וכן הדין בטוענו כלים ועבדים או כלים ושטרות׃ ו׳ החופר בשדה חבירו בורות שיחין ומערות והפסידה והרי הוא חייב לשלם בין שטוענו שחפר והוא אומר לא חפרתי לא אחת או שהיה שם עד אחד שחפר והוא אומר לא חפרתי כלום פטור משבועה דאורייתא׃

פירוש בור עגול׳ שיחין ארוכות וצרות׳ מערה חפירה מתחת לארץ שפיה [illegible] כבורות ושיחין׃

צו חש״ו איזה שבועה נשבעין

וגם אשת איש ובו ו׳ סעיפים׳ א׳ אין נשבע על טענת חש״ו אחר הבא בטענת עצמו או בטענת אביו לפי שזה המקצת שהודה בו לקטן אינו אלא כמשיב אבדה וכן אם כפר בכל ובא עד אחד והעיד לקטן אינו נשבע שזה עד אחד ואין שם תובע שתביעת הקטן אינה תביעה גמורה נמצאת אומר קטן שאמר לגדול מנה לי בידך או אבא היה לו בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים זוזין או אין לך בידי כלום ועד אחד מעידו שיש לו הרי זה פטור משבועת התורה אבל אם שמר לקטן וטוען שאבד הרי זה נשבע שבועת השומרים לפי שאינו נשבע מחמת טענה וכן אם הודה שהיה שותף לקטן או אפטרופוס עליו יעמידו ב״ד אפטרופוס לקטן וישבע השותף ויוציא בו טענת שמא׳ ב׳ אע״פ שאין משביעין על טענת קטן שבועה התורה אבל שבועת היסת משביעין ואפלו היה קטן שאינו חריף לענין משא ומתן נשבעין היסת על טענתו׳ נמצאת למד שהקטן שטען על הגדול בין שהודה מקצת בין שכפר בכל בין שהיה שם עד בין שלא היה שם עד ה״ז נשבע היסת ואינו יכול להפוך על הקטן שאין משביעין את הקטן כלל ואפלו חרם סתם אינו מקבל לפי שאינו יודע עונש השבועה׃ ג׳ יש אומרים שאע״פ שמשביעים שבועת היסת לקטן על השטרות אין נשבעין לו כלל׳ קטן שטענו הגדול אם טענו בדבר שיש לו הנאה לקטן כגון עסק משא ומתן לאחר שהגיעו לעונת הפעוטות והודה הקטן נפרעים מנכסיו ואם אין לו ימתין עד שיהיה לו וישלם ואם כפר הקטן ממתינין עד שיגדיל וישבע היסת ואם טענו בדבר שאין לקטן הנאה כגון נזיקין וחבלות אע״פ שמודה ואע״פ שיש לו ממה לשלם פטור ואפלו לאחר שהגדיל ואם היה התובע מהנשבעין ונוטלים כגון השכיר ויוצא בו שיש הנאה לקטן שישתכר לו שכיר ה״ז נשבע ונוטל מהקטן אבל חנוני שנשבע על פנקסו אינו נשבע ונוטל מהקטן שאין לקטן בזה הנאה שהרי הוא חייב ליתן לפועליו ונשבעין ונוטלין ממנו וזה החנוני הפקיד על עצמו שנתן ממונו על פי הקטן׃ ד׳ אין קונין מקטן כלום לפיכך עדים שראו קנין שלו לא יכתבו עליו שטר׳ ה׳ החרש והשוטה אין מקנין להם לכל טענה לא בטענתם על אחרים ולא בטענת אחרים עליהם לא בשבועה כלל ואין צריך לומר שבועה התורה או תשלומין אבל הסומא הרי הוא בריא לכל דבר בעניינים שו ונשבע כל מיני שבועות ונשבעים על טענתו׳ ויש מי שכתב שדין החרש כדין הקטן אבל השוטה אפלו נתרפא והודה אינו חייב לשלם ואפלו אם הלוהו בעדים שהלואה מדעת היא ואע״ל שאין משביעין אותו לכשיתרפא׳ ו׳ אשת איש שנתחייבה שבועה משביעין אותה ואם הסרבת מלישבע כופין אותה כמו שכופין לאיש׳

הלכות גביית מלוה צז

להלוות לעני ושלא לנגשו והשבת העבוט ודין הסידור

ובו ל׳ סעיפים׳ א׳ מצות עשה להלוות לעניי ישראל והיא מצוה גדולה יותר מהצדקה וקרובו עני קודם לעניים אחרים ועניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת ואפלו עשיר שצריך להלוות מצוה להלוותו לפי שעה ולהנהותו אף בדברים ולייעץ עצה ההוגנת לו׳ ב׳ אסור לנגוש את הלוה לפרוע כשיודע שאין לו ואפלו להראות לו אסור מפני שהוא נכלם בראותו למלוה ואין ידו משגת לפרוע׳ ג׳ אסור ללוה לכבוש ממון חבירו ולומר לו לך ושוב ומחר אתן ויש אתנו׳ ד׳ אסור ללוה לקחת הלואה ולהוציאה שלא לצורך ולאבדה עד שלא ימצא המלוה ממה לגבות חובו ואם עושה כן נקרא רשע וכשהמלוה מכיר את הלוה שהוא בעל מדה זו מוטב שלא ילוותו ממה שילוהו ויצטרך

לנגשו ואחר כך ויעבר בכל פעם משום לא תהיה
לו כנושה׳ ה אם בא המלוה לב״ד למשכן
ללוה או ליפרע ממנו יש לב״ד לעשות לו דין ולא
יאמרו פל׳ עני ואין לו ופל׳ עשיר ואינו לא אין
ברחמים בדין׳ ו אם בא למשכנו שלא בשעת
הלואתו לא ימשכנו הוא בעצמו שאם ימשכנו
הוא בעצמו הוא עובר בלאו אלא ב״ד ישלחו לו
שלוחים ואף שלוחם לא יכנס לביתו למשכנו
אלא אם ימצא לו דבר בחוץ יקחנו ויש לשליח ב״ד
ליקח המשכון מיד הלוה בזרוע ונותנו למלוה
ואפילו בחוץ לא ימשכנו שלא בשעת הלואה
דבר שעושים בו אוכל נפש כמו לחיים ורכב שאי׳
שהם מטלטלים אבל בתי רחיים שלמים הרי הם
כקרקע ולא שייך ביה משכון שלא גובינא כשאר
קרקעות שאין ב״ד ממשכנין ליקח קרקע למשכון
ומ״מ אם המלוה עצמו נכנס לבית הרחיים ונטל
רחים העליונה או הברזל והסבב והגלגלים כבר
נעשו מטלטלים ויש להם דין כלי אוכל נפש ומחזיר
אותם בשעת מלאכה׳ ז אם ראו ב״ד שתופש
רחים התחתונה ויוצא בה ממקום חיבורה להבריח
מבעל חובו וכן אם הוא עוקר נטיעות וסותר בנין
הבתים להבריח מבעל חובו ב״ד מגבים לו מהם
לשעתו׳ ח כלים שעושים בהם אוכלי נפש
שאמרנו היינו שעושים בו אוכל נפש ממש כגון
הריחים והעריבות והיורות שמבשלים בהם וסכין
שחיטה וכיוצא בהם ואם חבל מחזיר על כרחו׳
ט היו לו חמש רחיים אינו רשאי למשכן אפלו
אחת מהן ואם אינו עושה מלאכה אלא באחת
מהן מותר למשכן את השאר׳ י מבל כלים
הרבה שאוכל נפש חייב על כל כלי וכלי ואפלו
שני כלים המחוברים יחד לעשות בהם מלאכה
אחת כמו המספרים שגוזזין בהן ירך זה עובר
בשני לאוין׳ יא אוכל נפש מותר למשכנו
ובלבד שישאיר לו השיעור שמסדרין לו׳ יב
אם הוא בעצמו משכנו חייב להחזיר לו אע״פ
הממשכן בגזבר הקדש או בגזבר עניים׳ יג
אם מדעתו מסר למלוה או שליח ב״ד כלים שעושין
בהם אוכל נפש מותר לקחתם׳ יד אלמנה בין
שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין
אותה שלא בשעת הלואה ואפילו שליח ב״ד ואם

עבר וחבל בגד אלמנה מחזירין ממנו בע״כ ואם תודה לו
תשלם ואם תכפור תשבע אבד המשכון או נשרף קודם
שיחזיר לוקה׳ בד״א שאסור למשכנו הוא בעצמו
ושאסור ליכנס לביתו למשכנו אפילו שליח ב״ד למלוה
אבל לערב מותר למשכן בזרוע ע״פ ב״ד וליכנס לבית
ליטול המשכון אע״פ שהוא ערב קבלן שאז דינו כמלוה
וכן מי שיש לו שכר אצל חבירו בין שכר עצמו בין
שכר בהמתו או כליו או שכר ביתו מותר למשכנו
שלא על פי ב״ד וליכנס לביתו למשכנו ואם זקפו עליו
השכר בהלואה אסור׳ טו ימ״ש שאין שליח ב״ד
אסור ליכנס לביתו למשכנו אלא במשכנו להיות
בטוח ממעותיו ולא הגיע זמן הפרעון אבל כשהגיע
זמן הפרעון ובא לגבות חובו וזה אינו רוצה לפרע
והוא מוחזק שיש לו מטלטלין ומבריחן שליח ב״ד נכנס
לביתו למשכנו ויפרע לזה חובו שפריעת ב״ח מצוה
ומכין אותו עד שתצא נפשו כדי לקיימה אבל אין כופין
אותו להשכיר עצמו ובא לעשות שום מלאכה כדי
לפרוע ואפלו התנה על עצמו שיתפוס המלוה את
גופו וכתב לו בשטר אינו מועיל ואינו יכול לאסרו
ולא נשתעבד בו׳ יו אחד הממשכן את
חבירו בב״ד ואחד שממשכנו בידו בזרוע או
מדעת הלוה אם איש עני הוא ומשכנו דבר שהוא
צריך לו הדי זו מצוה להחזיר לו העבוט בעת שהוא
צריך לו מחזיר לו את הכר בלילה כדי לישן עליו
ואת המחרישה ביום כדי לעשות בה מלאכתו אם
כן מה מועיל לו המשכון כדי שלא ישמט הרחוב
בשביעית ולא יעשה מטלטלים אצל בניו אם ימות
מהמשכון אחר שמת הלוה בד״א כשמשכנו שלא
בשעת הלואתו אבל אם משכנו בשעת הלואתו אינו
חייב להחזיר לו׳ יז שליח ב״ד שבא למשכן לא
ימשכן דברים שהא׳ ליקח אותם משכון כגון בגד
שעליו וכלי שאוכל בו וכיוצא בהן ומניח לו מטה לישב
עליה ומטה ומצע הראוים לו לישן עליהם ואם היה
עני מטה ומצע לישן עליו וכל הנמצא בידו חוץ מאלו
יש לו למשכנו ויחזיר לו כלי היום ביום וכלי הלילה
בלילה וכן מחזיר לו כלי אומנות ביום״ יח היו
לו שני כלים נוטל אחד ומחזיר אחד עד מתי הוא
חייב להחזיר וליקח עד לעולם ואם היה המשכון
מדברים שאינו צריך להם ואין מניחים אותם ללוה
הוא מניחו אצלו עד יום ל׳ ומל׳ יום ואילך מוכרו בב״ד

יט אם מת הלוה אחר שהשיב לו המשכון שומתו
מעל בניו ואינו מחזיר׃ כ אפילו הוא עשיר
הרבה בקרקעות ואין לו מטלטלין אלא זו שמשכן
צריך להחזיר לו אבל אם יש לו מטלטלין אחרים אין
צריך נמי אין צריך להחזיר לו׃ כא כשמחזיר
המשכון צריך להחזיר לו בעדים ולהתרות בו
אם תחזירהו לי אלא בפני עדים׃ כב אינו יכול למכרו
לעולם כיון שלקחו בתורת משכון אם לא שיחזירנו
לו ע״מ שלא לחזור לקחתו בתורת משכון ומחזיר לו
הכר אפילו ביום ומחרישה אפילו בלילה ובא לגבי
ומגבין לו חובו׃ כג מסדרין לבע״ח כיצד אומרים
ללוה הבא כל המטלטלים שיש לך ולא תניח אפי׳ מחט
אחת ונותנים לו מהכל מזון ל׳ יום וכסות י״ב חדש ולא
שילבש בגדי משי או מצנפת זהב׃ אלא מעבירים
אותה ממנו ונותנים לו כסות הראויה לו לי״ב חדש
ומטה לישב עליה ומפץ לישן עליו ואין נותנים כלום
לא לאשתו ובניו אע״פ שהם קטנים שהוא חייב במזונו׳
תיהם ונותנים לו סנדלו ותפליו היה אומן נותנים לו
כלי אומנות מכל מין ומין כגון שהיה חרש נותנין
לו שני מעצדין ושתי מגרות היה לו מין אחד מרובה
ומין אחד מועט מתנים לו שנים מן המרובה ואחד
וכל שיש לו מהמועט ואין לו כלים מדמי המרובה
היה איכר או חמר אין נותנים לו לא צמדו ולא חמרו
וכן אם היה ספן אין נותנים לו ספינתו אע״פ שאין לו
מזונות אלא מהן אין לו כלום אלא נכסים וימכרו עם
שאר המטלטלין בכל׳ ויתנו לבע״ח ואפילו אם הוא
ת״ח ותורתו אומנותו אין מניחים לו ספריו ואפילו ס״ת
לפי שהם כשאר נכסים שבע״ח גובה מהם חובו ואפי׳
למקומות בהכנסת שהם בכלל נכסים ובע״ח גובה
מהן חובו׃ כד אע״ל שמא תטול אשתו ממזונותיה
להבא אלא אפילו תפסה מנכסי בעלה כגון שהלך
למדינת הים ותפסה מנכסיו שתזון מהם מוציאין
מידה ונותנים למלוה שאין לאשה מזונות אלא
ממקרקעי ולא ממטלטלי עד שיפרע המלוה אפילו
היתה קודמת ואפילו הלך בעלה למדינת הים ולותה
בשטר ואכלה אע״פ שזמנה הלואת מזונותיה בשטר
להלואתו שלבעל השטר אין הלואת המזונות נגבית
עד שיפרע בע״ח השטר תחלה ואם המלוה שנעל
הבעל היתה ע״פ והיא לותה לצורך מזונותיה ע״פ או
בשטר איזה מהם שיבא לגבות תחלה קודם ואם
באו שניהם כאחד חולקים׃ כה אין בע״ח גובה מכסות

אשתו ובניו שלקחו ולא מבגדים צבועים שצבען
לשמן אע״פ שעדין לא לבשו אותם ולא מסנדלים
חדשים שלקחו לשמן ולא מספרים שקנה לבניו ללמוד
בהם אלא הרי הן שלהם׃ כו ב״א בכלי חול אבל
בגדי שבת ומועד גובה אותם בע״ח ואין צ״ל אם היו כמו
טבעות וכלי זהב או כסף שהכל לבע״ח והוא שקנאם
לה הבעל אבל מה שהכניסה לו בין נכסי מלוג בין נכסי
צאן ברזל אין בע״ח גובה ממנו אם ידוע שהוא ממה
שהכניסה היא או ממה שפסק הבעל לה בשעת
נישואין ואם אינו ידוע היא נאמנת בבגדים ותכשיטים
שדרך האשה להכניס לבעלה אבל אם הכניסה לו
מעות בנדוניא בע״ח גובה מהם׃ כז אין חילוק בענין
סדור בין מקרקעי למטלטלי שאם אין לו אלא קרקעות
מניחים לו לצורך כל הדברים האמורים׃ כח
התנה עמו שלא יסדרו לו בחובו זה תנאו קיים אבל כמה
ששעבד לו כל נכסיו אין בזה תנאי לבטל הסידור
שלא היה בדעתו אלא על הנכסים הראויים לו ע״פ
התורה עד שיזכור בהדיא תנאי הסדור ואפילו כתב
מגלימא דאכתפאי לא אמרינן אלא על אצטלא בת ל׳
זוז שאינה כסות הראויה לו ואם אמר ע״מ שלא יהא
בחובה זה דין סדור אינו מועיל דהו״ל מתנה על מה
שכתוב בתורה כמו ע״מ שלא תהא שביעית
משמטתו׃ כט י״מ שאין מסדרין בחוב שאינו
דרך הלואה כגון שפירותיו ושפירות בהמתו וכיוצא
בהן אם לא זקף עליו במלוה וכן כשבא ליפרע
מהערב שאינו קבלן וי״א שגם בזו מסדרין׃
ל הא דמסדרין דוקא בשלא נשבע לפרוע אבל
אם נשבע לפרוע אין מסדרין לו והוא בעצמו חייב
למכור כל מה שיש לו ואפילו חלוק ומכנסים ואבנט
לפרוע לבעל חוב ויתפלש באפר ולא יעבור על
שבועתו׃

צח סדר גביית החוב והמבקש זמן לפסול שטר

ואם לא בזמנו ובו י״א סעיפים׃ א סדר גביית
החוב כך הוא כשהמלוה מוציא שטר חוב מקוים
אומרים ללוה שלם אפילו שהה כמה שנים ולא
תבעו אין אומרים מחל לו כיון ששהה כל כך ולא
תבעו ואפילו שמענו שנתיאש מהחוב לגמרי
ואמר וי לחסרון כיס אינו יאוש ואפילו אין שטר חובו
יוצא מתחת ידו אם החייב מודה׃ ב צריך
לעשות הדיין דרישה וחקירה בשטרות ישנים

שמוציאים אותם לו לא תבעו עד עתה אם ירצה
ט׳ צד רמאות כדי לה׳ ויצא הדין לאמיתו: ג׳
אין יורדין לנכסיו עד שיודיעוהו תחלה אם הוא כאן
או במקום קרוב ואם טעה הדיין והוריד לנכסיו קודם
שיודיעוהו מסלקים אותו: ד׳ טען הלוה ואמר
שטר זה שנתקיים בפניכם מזוייף הוא ואני אביא
ראיה ואבטלנו ועדים במקום פל׳ והם פל׳ ופל׳
אם נראה לדיינים שיש ממש בדבריו קובעים לו
זמן להביא עדיו ואם נראה להם שאינו בא אלא
בעלילות דברים ובטענות שקר אומרין לו שלם
ואח״כ אם יש לך ראייה יחזור ואם היה המלוה אלם
ושמא אינו יכול להוציא מידו מניחין על ידי שליש:
ה׳ קבעו לו זמן להביא ראיה ולבטל השטר
והגיע הזמן ולא בא ממתינים לו שני וחמישי ושני
לא בא כותבין עליו פתחא ומשמתים אותו והוא
בנדויו תשעים יום שלמו צ׳ יום ולא בא ב״ד כותבין
עליו אדרכתא על נכסיו ומתירים לו נדויו ואין כותבין
אדרכתא עד ששולחים ומודיעים לו והוא שיהא
קרוב לבית דין יום א׳ וילש׳ שנימים ואם היה רחוק
יותר על זה אין צריכים להודיעו: ו׳ בלא כשהיה
כל צ׳ יום נשמט והולך ועתה אביא ראיה ואבטל השטר
אבל אם אמר איני בא לב״ד מיד כותבין אדרכתא
בין על הקרקעות בין על המטלטלין וכן אם השטר
על הפקדון אין ממתינין לו צ׳ יום אלא כותבים אדרכתא
על נכסיו מיד: ז׳ זה שאמרנו שאם לא בא בסוף
התשעים כותבים אדרכתא על הקרקעות אבל
לא על המטלטלים אפילו אחר צ׳ יום כל זמן שהוא
אומר עתה אביא ראיה ואבטל השטר אין מורידים
המלוה למטלטלים שמא יאכל אותם ויביא זה ראיה
ויבטל השטר ואם לא ימצא מה יטול ואפילו היה
למלוה קרקע שמא תכסיף או תשדיף וא״עג דלא
כתבינן אדרכתא אמטלטלי יהבינן להו ביד שליש
ויהבינן זמן הראוי לב״ד אי מרע לשטרא בגו ההוא
זמנא איתרע ואי לא יהבינהו ביד מלוה: ח׳
אם המלוה אלם ולא יוכל הלוה להוציא הקרקעות
מידו אחר שיפסל שטרו מאחרים האדרכתא עד
שיודיעו ללוה אפילו אם הוא במקום רחוק שצריך
לשהות י״ב חדש לילך ולבא שיירא משם: ט׳ כיצד
כותבים האדרכתא אם נכסים בני חורין הורידוהו
כותבים איש פל׳ נתחייב לפל׳ בדין כך וכך ולא נתן
מעצמו וכתבנו לו אדרכתא זו על שדה פלונית
שלו ואח״כ שמין לו ג׳ באותה שדה כנגד חובו ומכריזין
עליה כפי מה שיראה עד יפסקו המוסיפין ומורידין
אותו בחובו לחלק ששמו אותו וקורעים שה׳ אסהד׳
שם שטר ואם לא היו לו נכסים בני חורין כותבין
האדרכתא כך איש פל׳ נתחייב לפל׳ כך וכך בשטר שעמו
ולא נתן לו חובו ולא מצינו לו נכסים בני חורין וכבר קרענו
לשטר שיש לו עליו ונתנו לפל׳ רשות לדרוש ולחקור
ולהיות ידו נטויה על כל הנכסים שימצאו לו וכל היכא
שמכר מזמן פל׳ והלאה יש לו רשות לגבות חובו מהן
ואחר שכותבין אדרכתא זו הולך המלוה ומחפש אם
מצא לו נכסים בני חורין שמין לו מהם מצא לו נכסים
משועבדין מאחר זמן שטרו טורף מהם וקורעים
שטר האדרכתא וכותבין לו שטר הטריפה כיצד
כותבין איש פל׳ בא לפל׳ לב״ד בדין לטרוף בחוב שפל׳
חייב לו שהוא כך בשדה פל׳ שלקחה פל׳ בכך וכך מאת
פל׳ וכבר קרענו האדרכתא שהיתה בידו והרשינוהו
לטרוף מזה בכך וכך ואחר שכותבין הטרפא לטרוף
מורידין ג׳ בקיאים לאותה שדה ושמין לו ממנה כשיעור
חובו מהקרן ומן השבח ומכריזין עליה ל׳ יום כדרך
שמכריזין על נכסי יתומים ואחר כך משביעין את
הלוה שאין לו פלוס אם היה הלוה עמנו במדינה
ומשביעין את הטורף בנקיטת חפץ שלא נפרע חוב
זה ולא מחלו ולא מכרו לאחר ואח״כ מורידין אותו
לנכסי הלוקח בשומא שלו וכותבין הירידה כיצד
כותבין אחר ששמנו לפל׳ בשומא שהיתה בידו
והכרזנו ל׳ יום כראוי והשבענו את זה הטורף ואת
בעל חוב הורדנוהו לשדה פלונית להיות משתמש
בה כדרך שאדם משתמש בקנינו ומאימתי אוכל
הטורף פירות שדה זו משיפסקו ימי ההכרזה ואם
יש טעות באדרכתא אינו אוכל פירות אפילו מיום
ששלמו ימי ההכרזה: י׳ כל אדרכתא שאין כתוב
בה קרענו לשטר הלואה אינה אדרכתא וכל טירפא
שאין כתוב בה קרענו לאדרכתא אינה טרפא וכל
שומא שאין כתוב בה קרענו לטירפא אינה שומא:
יא׳ כיצד כותבים אדרכתא על נכסי יתומים
יתבאר בסימ׳ קט׳:

צט

כיצד משביעין למלוה אם

יש לו ומחרימין

מי שיודע לו נכסים ואם הוא עשיר או רמאי ואם
נתן שלו במתנה ובו ח׳ סעיפים: א׳ לא היה לו שום
טענה כנגד השטר אלא שאומר שאין לו במה לפרוע

אם לא

אם לא נמצא ללוה כלום יותר על מה שמסדרים לו
ושלא החביא ביד אחרים ושלא נתן מתנה ע״מ להחזיר
וכולל בשבועה זו שכל שירויח וכל שיבא לידו או לאשתו
מאשר תשיג ידו לא יאכל ממנו לא לאשתו ולא לבניו
ולא ילביש אותם ולא יטפל בהם ולא יתן מתנה לא דם
לא יזון מכל אשר תשיג ידו מזון ל׳ יום וכסות י״ב חדש
מזון הראוי לו וכסות הראויה לו לא מאכלת האנשים
החשובים או בני מלכים ולא מלבושי הפחות והסגנים
אבל כו׳ וכל היתר על צרכו יתן לבעל חובו ראשון
ראשון עד שיגבנו כל חובו ואחר ימין יתחנה על מי
שיודע לפלל כ׳ אם ג׳ ביים או טמונים ולא יודיע לב״ד
ואם יש לו בעלי חובות הרבה אין צריך לישבע שבועה
זו לכל אחד ואחד אלא שבועה אחת לכולם ואם נראה
לו ממון אחר שנשבע שבועה זו ואמר שלאחרים
הוא או עשה האמצעי אין שומעין לו עד שיביא ראיה:
ב׳ ראובן השביע לשמעון שבועה זו פרקון כו׳
הגאונים ולא השביעו להביא ואח״כ תבעו לוי שמתם
מאחר והשביעו להביא מה שירויח יותר על הוצאתו
שיתן לו אם לא שנשבע היו חולקים וכיון שנשבע
לתתו ללוי צריך לקיים שבועתו כך כתב משם הרא״ש
ונראה שב״ד יכופו ללוי ליתן חציו לראובן: ג׳
ראובן נתן חפץ לשמעון למכור ובא ב״ח של שמעון לגבות
בחובו אם ידוע בעדים שחפץ זה של ראובן צריך להחזירו
לו אבל אם אינו ידוע בעדים אע״פ ששמעון מודה
שהוא של ראובן צריך להחזירו לו אבל אם אינו ידוע
בעדים אע״פ ששמעון מודה שהוא של ראובן אין מוציאין
מבעל ואם יטעון ראובן לבעל חוב אתה יודע שזה החפץ
שלי צריך לישבע היסת ואם שמעון הוא סרסור החפצים
הנמצאים בביתו שהוא רגיל למכרם אינם בחזקת
שלו שימשכנם בעל חובו וכן אם מצא בבית בעל חובו
בגדים העשויים להשאיל ולהשכיר ובא אחר ואמר
שהשאלתים או השכרתים לו ויש לו ב׳ עדים שהיו שלו נאמן
ולא יוכל בעל חובו למשכנם בחובו: ד׳ מי שהוחזק
שהוא עני וכשר והולך בתום והדבר גלוי וידוע לב״ד ליין
ולרוב העם ובא בעל חובו להשביעו כתקנה זו והוחזק
התובע שאינו מסתפק בענייותו אלא רוצה לצערו
בשבועה אין להעיד לו ולצערו ברבים כדי להנקם ממנו
או כדי שילך וילוה מאהובים או שיקח נכסי אשתו ויתן
לו עד שיתבטל משבועה זו אסור לדיין להשביעו שבועה:
זו ואם השביעו בטל לא תעשה שלתורה לא תהיה לו
כנושה ולא עוד אלא ראוי לדיין לגעור בתובע
ולהטרידו: ה׳ מי שהוחזק לרמאי ודרכו מקולקלים
במשאו ומתנו והרי הוא אמוד שיש לו ממון וטוען
שאין לו כלום והרי הוא רץ להשבע אין משביעו:
ו׳ החייב לחבירו ונתן לו כל אשר לו לאחר להקפיד
להפסיד חובו לא תועיל ערמתו ויגבה בעל חובו אפי׳
הוא מלוה ע״פ ממקבל המתנה וישבע מקבל המתנה
על דברי ב״ד בלא ערמה ולמה כמה קיבל מתנה
מראובן ויגבו ב״ד לבעל חובו מכל מה שקבל מראובן
אבל אם הלוה כלום בסחורה או בבית באותה
מתנה אין ב״ד מגבים לו מהריוח דאפלו מקרקעי
המשועבדין למלוה אבל אם לוקח או מקבל מתנה
הפירות כמה שנים בא ב״ח וגובה הקרקע כמו שהוא
ואינו מוציא מידם הפירות שאכלו: ז׳ הכותב
כל נכסיו לאחר ואחר כך לוה מהאחרים ובאו המלוה
לגבות חובו מנה להוציא השטר מתנה שקדם
לשטר החוב והכל רואים שאע״פ שכתב כל נכסיו
לאחרים הוא מחזיק בהם ונושא ונותן בהם ומעולם
לא יצאו מרשותו ולא נתכוון אלא להבריח מב״ח שלא
ימצאו ממה לגבות ויאכל ממון אחרים המתנה
בטלה וגובה ב״ח ממנה אע״פ שקדמה להלואה:
ח׳ מי שקנה קרקע והתנה בשעת הקנין שלא יהא
לאשתו שעבוד כתובתה לא הועיל כלום ואשתו
גובה כתובתה מאותם קרקעות:

ח

המבקש זמן לפרעון וכמה זמן נותנים לו

ואם לא בא בזמנו והמסדר צווי ב״ד ובו ג׳ סעיפים:
א׳ לוה שאמר הריני משלם קבעו לי זמן כדי שאלוה
מאחר או אמשכן או אמכור ואביא מעותיו קובעים
לו זמן ל׳ יום ואין מחייבין אותו ליתן משכון שאין היו
שם מטלטלים מיד היו ב״ד גובין מהם ואם לדה המלוה
להחרים על מי שיש לו מעות או מטלטלים ומפליג
אותו בדברים הרי זה מחרים ואין מחייבין הלוה להביא
ערב עד שיתן אע״פ נראה לדיינים שיש לחוש שמא
יברח או ישמט: ב׳ יא הקובע זמן לפרעון חובו
והגיע הזמן אין נותנים לו זמן אחר וי״א שבפ׳ לגה
נותנים זמן אחר שלשים יום: ג׳ שלמן השלשים
יום ולא הביא ב״ד כותבין אדרכתא מיד על נכסיו
ואם לא ימצאו לו נכסים אין מנדין אותו אבל אם
יאמר איני רוצה לשלם כותבין אדרכתא על נכסיו

ואם אין מודים לו נכסים מתרין בו שני וחמישי ושני
ואח״כ מנדין אותו ועומד עד שישלים לו או עד
שיטעון שאין לו כלום וישבע על זה ואם עמד
בנדויו ל׳ יום ולא תבעו להתיר נדוי מנדין אותו עד
ל׳ יום ואם עמד בהם מחרימים אותו ומשפטי
הנדוי והחרם נתבאר בטור יורה דעה סימן של״ד:

קא מגבין לבעל חוב מעות מטלטלין או

ואם תלה מעותיו בגוי ואם יש עליו חובות לגוים
ובו י״א סעיפים: א בא לפרוע אם יש לו מעות
צריך ליתנם לו ואינו יכול לדחותו אצל מקרקעי
או מטלטלי ואם אינו ידוע לנו שיש לו מעות אין
משביעים אותו ואפילו חזינא שיש לו מעות והוא
אומר אינם שלי אלא שנפל לא משבעינן ליה אבל
מחרימים על כל מי שיודע שיש לו מעות והיכא
דאמר אין לי מעות ונמצא שקרן תו לא מהימן
בזה החוב אם אומר אין לי מעות אלא צריך למטרח
ולמזבן ולהביא מעות: ב אם אין לו מעות אינו
צריך למכור כדי ליתן לו מעות אלא נותן לו ממה
שיש לו ואם יש לו קרקע וטלטל וחפץ המלוה יותר
בטלטל מבקרקע צריך ליתן לו טלטל אלא שנותן
לו מאיזה מטלטלים שירצה הוא ואין המלוה יכול
לומר איני רוצה מטלטל זה אלא זה: ג אם יש לו
מעות וקרקע או מעות ומטלטלים והלוה אומר
לפרעו במעות אין המלוה יכול לומר אני רוצה
מעות אלא קרקע או מטלטלים אם אין מעות אלא
קרקע ומטלטלין והלוה אומר ליתן לו מטלטלין אין
המלוה יכול לומר איני רוצה אלא קרקע: ד אם
אין לו אלא קרקע ובא ליתנו לו ואמר המלוה איני
רוצה אותו ואיני מבקש ממך כלום אלא אמתין
עד שיהיו לך מעות הדין עם המלוה: ה אם
יש ללוה שטרי חובות על אחרים יכול להגבותם
לו וישומו אותם כפי מה שהם נכסיו עידית או
זיבורית: ו י״א דבמוכר קחוה אינו מורידו
לשומא כלל אלא שנותן לו מעות כמו שהתנה ומאותו
מטבע שהתנה: ז אם יש מעות ללוה ותולה
אותה בגוי והמלוה חושש שהם שלו מחרימין
על כל מי שיודע שיש לו ממון או מעות וי״א שאם
הלוה אמר אין שומעין לו וכופין אותו ליתן מעות:
ח אם נודע שהממון שלו ותלה אותם בגוי ואינו
יכול ליתן לו כי הגוי מעכב כופין למכור קרקע וליתן
לבע״ח מעות וכן אם הדבר ידוע שיש לגוי ערעור על
נכסי הלוה ויירא המלוה ליטול קרקע מיראת ערעורין
שלגוי צריך הלוה לטרוח ולמכור וליתן המעות: ט
כל מה שיתן לו מקרקעי או מטלטלי ישומו לו כפי מה
שיוכל למכרם מיד אפילו בביתו לפי השעה ולפי מה
ולא שיצטרך לחזר למוכרו בעיירות ובשווקים או
לעכבו עד שימצא לו קונים או שיתייקר וא״כ נעלת
דלת בפני לווים: י מגבין למלוה כל המטלטלים
שימצאו ללוה ואם לא הספיקו המטלטלים מגבין לו
קרקע אחר שיחרימו כל מי שיש לו מטלטלין או על
כל מי שיודע שיש לו מטלטלין ואינו מביאם לב״ד
וגובין כל הקרקע שיש לו אפילו הוא משועבד לכתובת
אשה או לבע״ח שקדם מגבים לזה מיד ואם יבא לטרוף
ניטרוף יטרוף: יא היו לו מטלטלים או קרקע
ויש עליו חובות לגוים וא״ו הרי כל נכסי משועבדים
לגוים ואם יטלו אותם ישראל יבואו הכותים ויאסרו אותו
ויהיה בשביה אין שומעין לו שלא יגבה הישראל חובו
ואם יאסרוהו כותים הרי כל ישראל מצווים לפדותו:

קב מאיזה קרקע מגבין החוב לבעל

חוב ובו ה׳ סעיפים: א בא המלוה לגבות קרקע
מגבין לו מן הבינונית שבנכסי הלוה דבשלו הם שמים
ב היו לו ג׳ או ד׳ שדות בינונית לא יוכל המלוה
לומר תן לי משדה פלונית שהיא חביבה עלי אלא ברשות
הלוה הוא ליתן לו מאיזה שירצה אם חפץ המלוה
בזיבורית ואומר לו תן לי זבורית כפי טרחא שומעים
לו וכותבה בגולא דהשתא ולא בזוקא דלגמרי: ג
אם אומר המלוה תן לי עידית בציר פורתא אין כופין
אותו ליתנה לו ואפילו בזוקא דלגמרי: אם אין ללוה
אלא עידית אינו יכול למכרה וליקח בינונית להגבות
לבע״ח אלא מגבין לו מהעידית ואפילו יש לו עידית במקום
ובינונית במקום אחר אינו יכול לומר לו שיטול מהבינונית
שיש לו במקום אחר אלא צריך ליתן לו מעידית
שבמקום הב״ד: ד אין לו אלא עידית או בינונית
או זיבורית יקחנה כמו שהיא אם יש לו עידית ובינונית
יתן לו בינונית יש לו עידית וזיבורית לא יתן לו אלא
זיבורית יש לו זבורית ובינונית אם היתה לו עידית
בשעה שלוה ומכרה צריך ליתן לו בינונית ואם לאו
יתן לו זיבורית: ה היה לו עידית בינונית וזיבורית

והתנה

והתנה עמו לפרעו מהעידית הכל לפי תנאו ואם התנה
עמו לפרעו מהעידית והיתה לו עידי עידית ונפסדה קיימא
עידית במקום עידי עידית ואינו פורעו אלא מהבינונית׃

קג שמין קרקע שלוה ואם טעו בשומא

ובו י״א סעיפים׃ א כששמין הג׳ שמאין קרקע הלוה
אין שמין אלא כפי הזמן וכפי השער שנמכרים הקרקעות
אותו מקום ואחר כך מכריזין עליה כפי מה שיראו
ע״ש שיפסקו המוסיפים ואם קרקע זה היה טורף המלוה
מהלקוחות צריכים להכריז עליה ל׳ יום כדרך שמכריזי׳
יום על נכסי יתומים ובאים הלקוחות וקוצבים דמים
כרצונם אם מצאו בה כשומת ב״ד או יותר לוקחים הדמים
ונותנים אותם למלוה ואם רצה המלוה נותנה במותן
שך הוא קודם ואם לא מצאו בה כדי שומתן מחליטין
אותה למלוה בכדי שומתן׃ ב שלשה שירדו לשום
אחד אומר במנה ושנים אומרים במאתים או א׳ אומר
ב׳ ושנים אומרים במנה בטל היחיד במיעוטו אחד אומ׳
במנה וא׳ אומר בשמונים וא׳ אומר בק׳ וכ׳ נידון במאה
מפני שאנו ממעטים מה שיש בין המועט למרובה
ומוסיפין על המועט המחצית וגורעים מהמרובה
המחצית וכיון שבין הא׳ ומ״פ לא׳ ומר ק״כ יש ארבעים
כשאתה מוסיף על המועט המחצית וגורעים מהמרובה
המחצית נמצא שהוא נידון במאה ולפי זה אם אחד
אומר במנה וא׳ אומר ב״צ ואחד אומר בק״ל נידון בק״ך ועל
דרך זו שמין ביניהם לעולם׃ ג שמוהו ג׳ ואמר הלוה
ישומו אותה ג׳ אחרים שבקיאים בשומא אין שומעין
לו׃ ד ב״ד ששמו לטרוף בנכסי לוקח וטעו בכל
שהוא מכרן בטל אפילו הכריזו אבל אם היו נכסים
בני חורין וטעו בשומא דינם כב״ד שמכרו נכסי יתומים
וטעו שיתבאר בסימן קט״ו׃ ה אם החוב דבר מועט
שלא יגיע למלוה בחובו אלא ראוי לפי מה שהוא קרקע
בית או שדה או כרם כשיעור שיתבאר בסימן קי״ג
ואומר המלוה ללוה או מכור לי מה נשאר לך כדי שיגיע
לי שיעור הראוי לי או פרע לי מעותי הדין עמו ואם אין
המלוה רוצה לקבל יותר מכדי חובו והוא מפרע לי
מעותי מאחר שמה שהוא כדי חובו אין בו שיעור
הראוי הדין עמו וכופין את הלוה למכור הקרקע או
למשכנו ויפרע לזה מעותיו׃ ואם היה הדבר בהפך
שלא נשאר ללוה כשיעור אינו יכול לכוף למלוה
שיקחנו במעות ואם היה טורף מלוה קרקע מלוקח
וכשיגבה חובו לא נשאר ללוקח כשיעור יכול לכופו
שיקחנו ממנו במעות׃ ו קרקע ששמו ב״ד שומא
והכריזה להוריד בו את המלוה ואירע שנשתהה
זמן שלא הורידוהו בו כל זמן שלא החליטו ב״ד הקרקע
למלוה או אייקר או זל ברשותא דלוה קאי וצריך
לעשות שומא אחרת והכרזה אחרת. אם ירד
המלוה לנכסי לוה והחזיק בהם או מכרן בלא ב״ד אינו
כלום אפילו היתה משכונה בידו או אפותיקי מפורש
כיון שיכול לשלם לו מעות ולסלקו וי״א שאם עבר
הזמן שקבע לו לפרוע או שהיא משכונה מוחזקת
ביד המלוה יכול למוכרה׃ ז מקום שנהגו לכתוב
בשטרות שיוכל לירד לנכסי הלוה ולמכור בלא
שומא והכרזה אם נהגו הלוה לירד ולמכור כי אם
בשומא והכרזה אין לירד ולמכור זולתם׃ ח אם
ירד מלוה לנכסי לוה בלא רשות ב״ד אינו כלום
וכל הפירות שאכל מנכין לו מחובו׃ ט ב״ד ששמו
קרקע לב״ח בין בנכסי לוה בין במשועבדים שביד
הלוקח ולאחר זמן השיגה יד שלוה או שלנטרף
או שליורשיהם והביאו לב״ח מעותיו מסלקים אותו
מאותה קרקע אפילו שהיתה ביד ב״ח כמה שנים
ואם המלוה קצר ובנה ולא השביח הקרקע בכך
אינו נוטל הוצאתו ואם השביח מחמת הוצאה
נשבע ונוטל כדין היורד ברשות ואם השביח מאליו
כגון שנתייקר אינו נותן אלא דמי חובו בלבד ואם
הוזל לא הפסיד המלוה ואם רוצים לסלקו צריך
לתת לו כל דמי חובו ואם קנו מידו שלא לסלקו
שוב אינם יכולים לסלקו׃ י קרקע ששמו
אותה לב״ח וא״ח כך שמוה ב״ד לב״ח שלוה המלוה הב׳
חוזרת ולא יהא כוחו גדול מכח ב״ח הראשון ומיהו
בזה יפה כוחו שאם שמוה לראשון בק׳ ושמוה לב׳
בק״ך או אם שמו לראשון בק״ך ולשני בק׳ לעולם לא
יחזירנה אלא בק״ך קרקע ששמו לב״ח ומכרה הב״ח
או נתנה במתנה או ששמוה לב״ח מדעתו או שמת
והורישה אינה חוזרת׃ שמו קרקע לאשה ונשאת
או ששמו ממנה ונשאת בעל בנכסי אשתו כלוקח
הוא ולא מחזיר ולא מחזירין לו׃ יא היתה השומא
בטעות כגון שה״ח שפשע וחייבוהו לשלם ושמו קרקע
שלו ואח״כ נמצא שהפקדון היה ברשותו או שנאבד
ומצאו לא הוי שומא והדרא אפי׳ מכרה הראשון
או הורישה וה״ה אם שמוה לב״ח בחובו ואח״כ נודע

שאין ללוה מעות מדברים דהוי שומא בטעות
ואם ידע המלוה יכוף ללוה שיקחנה ויתן
לו מעותיו אבל אם העשיר אח״כ אינו יכול לכופו
שיחזור ויקחנה׃

קד
דין בח מאוחר שקדם וגבה מקרקע׃

או מטלטלי ובו י״ן סעיפים׳ א מי שיש עליו בעלי
חובות הרבה כל מי שקדם זמן קנין שלו שטרו קודם
הוא לגבות בין קרקע בין מטלטלים אפילו אם
הגיע זמן פרעון של המאוחר קודם בין מלוה עצמן
בין מלקוחות ואם קדם המאוחר וגבה קרקע אפילו
הגבו לו בפני המוקדם ושתק מוציאין מידו הגה׳
גבה בח מאוחר בינונית והניח זיבורית לבח מוקדם
אין מה שגבה גבוי ואם מכר או סלק קודם שהספיק
הראשון להוציאם מידו אין המוקדם חוזר עליו
אפילו אם המעות עדין בידו אלא חוזר על הלקוחות
ששעבודו בידם ואם מכרם לגוי שאינו יכול להוציאם
מידו חייב לשלם לו אפילו אין המעות בידו מרדכי
והגהמי וכן אם הניח בח מאוחר מטלטלין לבח
מוקדם מה שגבה גבוי׃ ב בח שגבה חובו
מבית שמעון בכתב שלטון העיר שעשו הכרזה
יום א׳ אח״כ בא בח המאוחר להוציא ממנו וטוען
המאוחר כיון שלא נעשית בשעת הכרזה הפקרת
בכל אם היה כרוז יוצא כל מי שיש לו זכות ששעבור
עם קרקע זה יבא ויערער וכל מי שלא יערער
יבטלו זכויותיו אם נהגו כן דינא דמלכותא הוא ובטלו
זכויותיו אבל אם בקתם הכריזו כל מי שיש לו
זכות יבא ויערער לא בטלו זכויותיו בשביל שלא
ערער׳ ג במטלטלים וכן עבדים אין בהם
דין קדימה לענין שאם קדם המאוחר וגבה אין מוציאין
מידו ולא עוד אלא שאם עמד הראשון ותפש בח
המאוחר שקדם וגבה מוציא אותם מב״ד מידו׳
ד לא מקרי גבייה אא״כ שמו ב״ד המטלטלים
ונתנום בידו אבל אם סגר ב״ד חנותו שללוה בעד
בח מאוחר אין זו גבייה ובח המוקדם גובה מאותם
המטלטלין׳ ה שעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי
דינם כמקרקעי ואם קדם המאוחר וגבה מוציאין
מידו והוא שנתברר בעדים שמטלטלים או היו
בידו קודם שלוה מה שני אבל אם לא נתברר כן
בעדים מחזיקים לו כלוה וקנה דקימא לן דיחנוזו

ואם קדם הב׳ וגבה זכה ואם קדם המאוחר וגבה
מעות אין מוציאין מידו שהרי מטבע אין בו סימ׳
שיוכלו העדים להעיד על אלו המעות שראו אותם
עצמם ביד הלוה והל״ל כמו לוה ולוה בהגב קנה וחזר וקנ׳
שגבה התופס בין אם הוא ראשון או אחרון ואא הרא׳
להתברר בעדים זכה הראשון והכל לפי ראות עיני
הדיין׳ ו הא דמקרקעי צריך קדימה דוקא כשהיו
בידו קודם שלוה אבל אם קנאה אחר שלוה מבעל חוב
הרבה אע״פ ששעבד לכל אחד מהם מה שעתיד
לקנות אין בהם דין קדימה אלא כולם שוים וכל הקודם
וגבה זכה אפילו הוא אחרון׳ ז לוה וכתב לו מה שאני
עתיד לקנות משועבד לך וחזר וקנה שדה וחזר ולוה
מאחר השדה משועבד לראשון והוא קודם לגבות
וכן אפילו היו מאה׳ ח היו עליו בעלי חובות הרבה
כולם ביום אחד או בשעה אחת במקום שכותבים
שעות אין בהם דין קדימה וכל הקודם לגבות זכה
בין מקרקעי בין מטלטלי׳ ט אם ב״ד מכרו קרקע
שללוה לגבות לבח מוקדם אין בח מאוחר יכול לטרוף
אבל אם הלוה מכרו כדי לפרוע לבח מוקדם בח מאוחר
טורף מהלוקח׳ י שטרות שזמן כולם יום אחד
או שעה אחת במקום שכותבים שעות ובאו כולם
ביחד לגבות וכן בעלי חובות שכל אחד מהם קודם
לזמן חבירו שבאו לגבות מטלטלים שהרי אין בהם
דין קדימה או שבאו לגבות מקרקע שקנה הלוה
לאחר שלוה מהאחרון שבהם ואין בנכסים כדי שיגיע
כל אחד מהם חובו מחלקים ביניהם כיצד חולקין אם
שיתחלק הממון שנמצא על מנינם יגיע לפחות
שבהם כשיעור חובו חוזרים הנשארים מבעלי
חובות וחולקים ביניהם בדרך הדקה כיצד היו ג׳ חובות
שלזה ק׳ ושלזה ק״ק ושלזה שלש מאות אם היה כל
הנמצא שלש מאות נוטלים ק״ק וכן אם נמצא שם
פחות משלש מאות חולקים בשוה נמצא שם יותר על
שלש מאות חולקים שלש מאות בשוה ויסתלק בעל
המאה ושאר הממון חולקים אותם הב׳ על אותה
הדרך כיצד נמצאו שם תר׳ או פחות חולקים שלש
מאות בשוה ויסתלק האחד וחוזרים וחולקים הק״ק
או הפחות בשוה ויסתלק השני נמצא שם תר״ל
חולקים ש׳ בשוה ויסתלק בעל המאה וחוזרים וחולקים
הק״ק בין השנים ויסתלק בעל הק״ק ונותנים המאה
הנשארים לבעל הש׳ ונמצא בידו ש׳ ועל דרך זו

חולקים

חולקים אפילו הם מאה כשיבואו לגבות כאחד׃ יא בכל מקום שאנו אומרים בזה יחלקו או שזכה הראשון הזוכה בנכסים ישבע תחלה שעדין לא נפרע מחובו ואפילו אם יש נאמנות בשטרו׃ יב מי שהוציא שני שטרי חובות על א׳ שנעשו ביום א׳ מקום אחד הא׳ גובה שניהם ואין אומרים שניהם על הלואה אחת׃ יג מלוה בשטר ומלוה ע״פ מוקדמת. מלוה ע״פ קודמת לגבות מבני חורי כיון שעדים מעידים שקדמה׃ יד מלוה שלא מצא נכסים ללוה להפרע מהם חובו שא השכתן לו על תנאי שאמר לו ואחריך לפלוני ובא לב״ד להפרע מנכסים אלו אע״פ שהראשון קיים אין ב״ד מגבים אותם מגוף הנכסים אלא מהפירות בלבד מת הראשון ובא ב״ח לגבות מנכסים אלו אין מגבים לו כלום אפי׳ עשאן אפותיקי שלא הרי הם שלשני׃ טו שנים שהלוו לגוי בזה אחר זה ואין בנכסי הגוי כדי לזה ולזה ונשתמ״א קדם ראובן לגבות שטרו קרן ודבית וטען שמעון דבית שעד׳ מזמן השטר לא תגבה עד שאגבה קרן חובי לפי שלא הל׳ חוב הרבית מזמן השטר אלא בכל יום הוא מתרבה אין בדברי שמעון כלום׃ טז לוה שאין לו ממה לפרוע ונפל הבית עליו ועל מורישו ובני הלוה אומרים אבינו מת ראשון וירש את מורישו בקבר והורישו לנו ואין לב״ח ליטול ממנו והמלוה אומר המוריש מת ראשון ונמצא שזכה הלוה בנכסים מחיים וב״ח גובה מהיורשים הדין עם היורשים׃

קה דין התופס לב״ח במקום שחב לאחרים

ובו ו׳ סעיפים׃ א הלוה שחייב לשנים או יותר ואין לו כדי לפרוע לכולם וקדם אדם א׳ ותפס מהמטלטלין שללוה כדי לגבות אחד מבעלי חובות לא זכה שכל התופס לב״ח במקום שיש עליו חוב לאחרים לא קנה ואפילו עשאו שליח וכתב לו הרשאה אבל אם אפטורופוס קנה דיד בעלים היא׃ ב אם הלוה חייב גם לתופס זכה בתפיסתו מגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי לחבריה׃ ג אם המלוה אומר לעדים אחד זכה במנה זה לפלוני תן מנה זה לפלוני זכה בו ואפילו אין הזוכה מכיר לאותו פל׳ ואין אחר מבעלי חובות יכולין לגבותו מאו שכבר זכה בו אחר׃ ד אם אין עליו חוב לאחרים זכה התופס לב״ח ודוקא במקום דאיכא פסידא לב״ח כגון שהוא גברא דמפסיד נכסי או שהעני וירד מנכסיו ואפילו תוך זמנו מהניא תפיסה אם אין לו נכסים אחרים ויפסיד הלוה טפי ולאו הכי תפיסה ודוקא דנקיט ב״ח שטרא בידיה דיכול השתא לקיימו אבל אי אית ליה ראיה והלוה מכחיש מהדרי ממונא למריה ולא מצי למימר קבעני זמן דמיתחזא ראיה׃ ה התופס לב״ח במקום שאינו חב לאחרים חייב לאחריותו ואם יאמר הלוה לתופס קבל עליך אחריות בפירוש או החזר לי מה שתפסת דלא מהימנא לי שומעין לו׃ ו נפקד שתפס בפקדון להפסו לב״ח במקום שאינו חב לאחרים מועיל לו תפיסתו לטעון זה שאם מת המפקיד אינו נעשה מטלטלים אצלבנו ושביעית אינה משמטתו ואם נתנו בחגב או בקנין קודר או במתנת שכיב מרע אינו נתון ומ״מ אם אין ב״ח כאן אין הנפקד יכול לעכב הפקדון בשבילו ואפילו אם הלוה מודה שהדין נותן בכל פקדון להחזירו למי שהפקידו אצלו ואם יש לאחרים זכות בו הדי הדין ביניהם ואם מסרו הנפקד ליד מלוה פטור ואפלו אם היה שם שטרי׃

קו דין הבא ליפרע שלא בפני בעל חוב

ובו ג׳ סעיפים׃ א מלוה שבא ליפרע בשטר מקוים שבידו שלא בפני לוה אם יכולים ב״ד לשלוח לו ולהודיעו עד שיעמוד בד״ו שולחים ומודיעין לו אם הוא בכדי שילך השליח ויחזור תוך ל׳ יום והמלוה יתן שכר השליחות ויגבנו בכסף על חובו ואם הוא במקום שאין השליח יכול לילך ולחזור תוך ל׳ יום מגבין לו חובו מיד אחר שישבע המלוה יטול בין מהמקרקעי בין מהמטלטלים ואין חוששין לשובר ואם כתוב בשטר נאמנות בפירוש אפילו יפרע שלא בפניו או שכתוב בו נאמנות עליו ועל באי כוחו אינו צריך לישבע׃ ב ג׳ ראיות צריך להביא לב״ד ואח״כ יפרע שלא בפניו ראיה ראשונה לקיים שטר שבידו שניה שבעל חובו במדינה אחרת רחוק יותר מכדי שילך השליח ויחזור תוך ל׳ יום שלישית שאלו הנכסים בחזקת הלוה הם׃ ג הבא ליפרע שלא בפני לוה כשם שב״ד יכולים לפרעו מנכסיו שלא בפניו כך הם יכולים למשכן לב״ח קרקע בחובו שזה יותר טוב לו׃

הלכות גביית חוב מהיתומים

קז כופין היתומים לפרוע חוב אביהם׃

ובו יב סעיפים׃ א מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם וכופים

אותם בכך כמו שכופים את אביהם בח״א בשהניח
קרקעות אבל אם לא הניח אלא מטלטלים אין כופין
אותם לפרוע חוב אביהם מהם אבל מצוה עליהם
לפרוע חוב אביהם מהם אבל מ״ע זהו מן הדין
אבל הגאונים תקנו שיהא ב״ח גובה מהיורשים
מטלטלים שהניח אביהם הילכך הא׳ דאנא כופין
אותם לפרוע חובת אביהם אפילו היא מלוה ע״פ
אף מהמטלטלים שהניח אביהם אפי׳ קנאם הלוה
אחר שלוה ולא כתב דאיקני דיורש במקום אביו
קאים וכן חייבין לפרוע חוב אביהם ממלוה שהיתה
לאביהם ביד אחרים בין גבו קרקע בין גבו מעות
ואם ירשו קרקע ומטלטלין ואין מפורש בשטר
שיגבה ממטלטלי בין בחיין בין במותו והיורשים
רוצים להגבות לב״ח קרקע והוא רוצה לגבות
מטלטלי הדין עם היורשים אבל אם לא ירשו כלום
מאביהם אין חייבין לפרוע חוב אביהם ואפי׳ מצוה
ליכא׃ ב טען היורש שאבין לא הניח ממון
ואינו חייב לפרוע חוב אביו משלו אם טוען המלוה
וראי שאביו הורישו ממון נשבע היורש היסת
ונפטר ואם טוען שמא אין עליו אלא חרם סתם׃
ג יורש שמכר כל נכסי אביו ואין ב״ח טורף
מהלקוחות אפי׳ אם יש ביד היורש נכסים
או קרקעות שלו לפי שנכסיו אינם משועבדים
לחוב אביו ואפילו שלאביו זיבורית ושלו עידית
אינו יכול לסלקו בעידית שלו שלא מדעתו אבל
אם רוצה לסלקו שלא יטרוף מהלקוחות ונותן לו
מעות אע״פ שלא ירש המעות מאביו יכול לסלקו
אא״כ עשה אביו נכסיו אפותיקי מפורש לב״ח׃
ד יורש שמכר כל נכסי אביו ואין ב״ח יכול לטרוף
מהלקוחות כגון שמכרם לכותי וכיוצא בזה יש אומרים
שגובה מהדמים שביד היתומים וי״א שאינו
גובה׃ ה הא דאמרינן שתקנו הגאונים לגבות
מהיורשים אף המטלטלים שהניח אביהם אם
תפס המלוה מטלטלי הלוה אפי׳ לאחר מיתה
מהני אפילו אין לו עדים על חובו שאם לא תפס
לא הוה מגבינן ליה והשתא דתפס נאמן לגבות
מהם שבועה במגו דאי בעי אמר לא תפסתי׃
ו היה על אביהם חוב שלמנה ולא הניח לא
מקרקעי ולא מטלטלי אלא קרקע שוה חמשים
ובא ב״ח וטרפה ונתנו לו היורשים חמשים
משלהם אפילו לא אמרו לו שבר׳ מני קרקע

זה נותנים לו אינו יכול לחזור ולטרפה מהם בשאר
חובו וכן אין ב״ח מאוחר ממנו יכול לטרפה דהוה ליה
כמי שהגבו אותה לו בחובו וחזרו ולקחוה ממנו׃
ז ירשו האחים קרקעות מאביהם וחלקום ובא
ב״ח לטרוף אם לא ירשו אלא שתי שדות ונקח בעל חוב
אחת מהם יכולין לומר לב״ח קח מכל אחד חצי שדה
או נוטל שדה אחד מאחד מהם שירצה אבל אם
ירשו ארבע שדות וחובו כנגד שתי שדות אינו יכול
לומר אקח מהאחד שתי שדות אלא יקח מכל אחד
שדה אחת אא״כ עשה לו אפותיקי השתי שדות
שנפלו לאחד שדה כותלים אפילו לא עשאם אפותיקי
מפורש אלא שעבד לו כל נכסיו וקיים לו אותם שדות
במצריהם להיות תחלה לפרעון׃ ח הניח להם
אביהם מעות ומטלטלין וחלקו ובא ב״ח לגבות
מהם אם הם מצויים לפנינו גובה כל אחד חלקו ואם
אין כולם מצויים לפנינו אינו צריך לחזר אחריהם
אלא יקח כל חובו מאותו שלפנינו והוא יחזור אחר
האחרים׃ ט ירשו קרקעות וחלקום ומכר אחד
מהם חלקו או נתנו במתנה ובא ב״ח שלאביהם לגבות
חובו טורף חצי החוב מהלוקח שקנה מהיורש והחצי
מהיורש האחר׃ י שמעון שאמר ליורשים
מנה לי ביד אביכם והודו לו בפני עדים ולאחר זמן
אמרו לו לא הודינו שאנו חייבים לך אלא מחמת
אבינו ולא הניח מה לפרוע לך והוא אומר לא כי
אלא מחמת עצמכם אתם חייבים לי מאחר שהודו
קודם חייבים לפרעו ואם הודו בפני עד אחד והם
אומרים שלא הודו נשבעים להכחיש העד ואם
מודים שהודו בפני העד בקנס אלא שאומרים שלא
נתכוונו לה והודו שחייבים מחמת עצמם אלא
מחמת אביהם חייבים לשלם׃ יא הניח להם
אביהם מטלטלים וקדמו ופרעו לב״ח אין ב״ח אחר
יכול להוציא מידו׃ יב ראובן שמת ונמצא בפנקסו
כתוב בכתב ידו שהוא חייב לשמעון מנה היורשים
פטורים דמלוה ע״פ אפילו בעדים אינו גובה
מהיורשים אא״כ היה תוך זמנו׃

קח
באיזה ענין נפרע מלוה
ומיורשיו ואיזה

שבועה אדם מוריש לבנו וצ״ל קעיפים׃ א
מלוה ע״פ אינה נגבית מהיורשים אלא בא׳ מג׳
דרכים או הם כשחייב מודה בה וצוה בחליו שיש
לפלוני חוב עליו עדין או שהיתה הלואה לזמן ועדין

לא הגיע הזמן או שנדוהו עד שיתן ומת בנדויו כל אלו
גובים מהיורשים בלא שבועה אבל אם באו עדים
שהיה אביהם חייב לזה מנה אינו גובה מהיורש כלום
שמא פרעו וכן אם הוציא כתב יד אביהם שהוא חייב לו
אינו גובה בו כלום שמא פרעו ואם מת המלוה והיורשים
באים לגבות מיורשי הלוה אם היא על אחת משלשה
דרכים אלו גובים מהם בלא שבועה אע"פ שמת לוה
בחיי מלוה ואם אינה על אחת משלשה דרכים אלו
אפילו יורשי הלוה אין טוענים כלל אינם גובים מהם
דאמ' טענינן להו שמא פרעו אביהם: ב ימ"ש שמי
שנתחייב ממון בב"ד בעבור מלשינות ומת גובין מהיורשים
אבל אם חייבוהו קנס לא קנסו בנו אחריו: ג
אין נפרעים מיורשים קטנים בעודם קטנים שאינם
בני י"ג שנה שום הלואה מחוב אביהם אפילו היה
עליה שטר מקויים ואפילו היה בו נאמנות ואפילו
היה בו כל תנאי שבעולם שמא יש להם ראיה ששוברים
זה השטר אא"כ היה במלוה זו אחד מג' דרכים
הנזכרים לעיל בסמוך ואפילו היתה מלוה על פה
גובה מיתומים קטנים בא' מג' דרכים הנזכרים
והיתה תוך זמן צריך שנתקבל העדות בחיי אביהם
שהיא תוך זמן שאל"כ אין מקבלים עדות על קטן
אפלו בפניו ואם הם גדולים והוציא עליהם שטר
מקוים אפילו אין שם א' מג' דרכים אלו גובה מהם בלא
שבועה אם יש בו נאמנות מפורש שהאמינו עליו
ועל יורשיו או על באי כוחו שיורשיו בכלל באי כחו
אבל אם אין כתוב שם בשטר נאמנות ואפילו כתוב
בו נאמנות סתם ולא פירש על יורשיו או על באי
כוחו צריך לישבע כעין שלתורה בנקיטת חפץ
וגובה ואפילו תפס משלהם בלא שבועה משביעין
ליה ואי לא בעי לאשתבועי דיינ' כמו שנתבאר
בסי' פ"ב: ד הוציא על היורשים שטר עיסקא
החצי יש לו דין מלוה ונשבע ונוטל והחצי אינו נוטל
אפילו בשבועה שכיון שאלו היה אביהם קיים היה
נאמן לו' החזרתי במגו דנאנסו וטוענין ליורשין
אין עליהם שבועה אלא חרם סתם אבל אם אינו יכולים
לטעון להם שהחזיר כגון שהודה אביהם שלא החזיר
או שמת תוך זמן זה או שהאמין לבעל העיסקא
אם יאמר שלא החזיר אין טוענים להם שנאנסו
וי"א שטוענים להם שנאנסו ואם יש מהעסק בעין ויש
עדים שהוא מאותו עסק או חציו נוטל המלוה:

בלא שבועה ואם יש ריוח נוטלים בו יורשי הלוה
חלקם: ה מת המלוה ובאים יורשיו לתבוע
השטר מהלוה והוא אומר פרעתי לאביהם והם אומ'
לו ז"ל שלם ואם אמר השבעו לי אם יש בשטר שהאמין
את המלוה ואת יורשיו עליו גובים בלא שבועה
ואם לא האמין אותם עליו ישבעו בנקיטת חפץ
שלא צוה להם אביהם על ידי אחר ושלא אמר
להם בפיו ושלא מצאו שובר בין שטרותיו ששטר
זה פרוע שאם מצאו עליו שובר היה בחזקת פרוע
והוא שנמצא השטר בין שטרות קרועים כמו
שנתבאר' ויכולים בלא שבועה שלא אמר להם
אביהם שהיה לו שטר פרוע בין שטרותיו אפילו
היה היורש קטן המוטל בעריסה כשמת מורישו
הה"ז נשבע כשיגדיל ונוטל ומיהו אין זה צריך
לישבע אלא שלא מצאו אבל שלא פקדנו אבא
לא דלאו בר צוואה הוא: ו אם יש לקטן אפטרופוס
שמינהו אביו ומבקש חובותיו שלקטן צריך לישבע
שלא צוהו אבי היתומים ושלא מצא בין שטרותיו
ששטר זה פרוע: ז אם יש לקטן אחים גדולים
אין צריך להמתין עד שיגדיל הקטן אלא הם נשבעים
וגובים הכל ונותנים לקטן חלקו ואם מת הקטן
נשבעים הם ונוטלים חלקו וחלקם: ח אם אחד
מהיורשים אומר לי אמר אבא שהשטר פרוע
והאחרים אומרים לא פקדנו אם השטר פלוני יצא
מתחת יד זה שאו' פרוע הוא נאמן על כולם
במגו שאם היה רוצה היה שורפו ואם לאו אינו
נאמן אלא על חלקו בלבד וי"מ שאפילו השטר
יוצא מתחת יד זה שאו' פרוע הוא אינו נאמן
אלא על חלקו: ט כל הדין שיש ליורשי המלוה
עם הלוה כשבאים ליפרע ממנו כך יש להם עם
יורשי המלוה אם מת ובאים ליפרע מהם אלא
שכשטוענים עם יורשי הלוה צריכים ג"כ לישבע
שלא נפרעו הם עצמם מאביהם ואם טענו יתומי
הלוה ואמר לנו אבא פרעתי לאביהם אין עליהם
שבועה שלא נפרעו הם בעצמם: י מתו היורשים
שיש להם לישבע שבועת היורשים י"א שאין
יורשיהם נשבעים ונוטלים וי"א שגם הם נשבעים
שלא פקדנו אבא ולא אבא דאבא ונוטלים: יא
בד"א שיורשי המלוה נשבעים ונוטלים מיורשי
הלוה כשמת המלוה ואח"כ מת לוה אבל מת לוה

בחיי מלוה ואחר כך מת מלוה אין היורשים
בין שהם בנים או אחים או שאר יורשים נוטלים
כלום אפילו בשבועה שהרי כבר נתחייב המלוה
שבועה ליורשי הלוה כדין הבא ליפרע מנכסי
יתומים ואין אדם מוריש לבניו ממון שאין יכול
לגבותו אלא בשבועה ואם עבר הדיין והשביע
יורשי מלוה וגבו חובם אין מוציאין מידם לפיכך
שטר שליתומים הבאים ליפרע מהיתומים שמת
אביהם הלוה תחלה אין קורעים אותו ואין מגבים
בו ואפילו היה שם ערב ומת הלוה תחלה לא יפרעו
יורשי המלוה מהערב אם הניח המלוה נכסים
שהם יפרעו מהערב הרי הערב חוזר ונפרע
מיורשי לוה כיון שהניח להם אביהם נכסים ואין חילוק
בין ערב לקבלן בזה׳ יב אם היה השטר משכונא
והיה אביהם מוחזק בה גובה בלא שבועה לפיכך
אם מת גם יורשים גובים׳ יג בד״א שאין היורשים
נוטלים כשמת לוה בחיי מלוה כשאין נאמנות
בשטר אם האמין לוה למלוה עליו ועל באי כוחו
נשבעים יורשים ונוטלים שהרי אביהם לא היה
צריך לישבע לא ללוה ולא ליורשים ואם האמין
גם לבני המלוה נוטלים בלא שבועה אף אם המלוה
נתחייב ללוה שבועה על עסק תביעה אחרת׳
יד זה שאמרנו בדין זה אין אדם מוריש שבועה
לבנו אין דנין מדין זה לכל הדומה לו שלא הרי הפוגם
שטרו ומת אע״פ שאינו גובה אלא בשבועה הרי בניו
נשבעים שלא פקדנו אבא על ידי אחר ושלא מצאנו
בין כתביו ולא מצינו בין שטרותיו שזה שטר
זה פרוע וגובין שאר השטר בין מהמלוה בין מיורשין
וכגון שלא מת לוה קודם מלוה וכן הבא ליפרע שלא
בפני בעל דין או מהלוקחות או עד אחד מעיד שהוא
פרוע ומת קודם שנשבע בחיי הלוה יורשים
נשבעים שבועת היורשים ונוטלים ואם בעדים
מעידים שקצתו פרוע נשבעים שלא פקדנו אבא
שיש ממנו פרוע יותר ממה שהעדים מעידים ודוקא
בכי האי גוונא דנקיטי שטרא נשבעים ונוטלים
אבל שכיר ונגזל שאין להם שטר וכן שבועת
היסת שנהפכה לתובע ומת אין היורשים נשבעים
ונוטלים׳ טו מלוה שבאו יורשיו לגבות
מיורשי הלוה וטענו אמר לנו אבא לא לויתי שטר
מעולם הרי המלוה או יורשיו גובין בלא שבועה

ואפילו מת לוה בחיי מלוה ואחר כך מת מלוה ואפלו
האמין המלוה ללוה בומפרעתי׳ יו יורש קטן שהיה
שטר חוב לאביו ויצא עליו שובר אחר מיתת אביו אין
קורעים את השטר ואין מגבים בו עד שיגדלו היתומים
שמא שובר זה מזוייף הוא ולפיכך לא הוציאו הלוה
בחיי אביו ואפילו יש עדים שמעידים שזוכרים הפרעון
אין עדותם עדות לפי שאין מקבלים עדות שלא בפני
בעל דין ואפילו מתחייב השובר בחותמיו ואפילו מפי
עדים שאמרו אנו חתמנוהו ונתקיים בו בב״ד אות פלונית
אין מקבלים מהם לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני
בעל דין׳ יז אין נפרעים מנכסי יורשים אפי׳ גדולים
אלא בשבועה ואם נפרע שלא בשבועה מנדין אותו
עד שישבע׳ יח אין נפרעים מנכסי יורשים
אפילו גדולים אלא מהזיבורית ואפילו התנה שיגבה
עידית או בינונית לא מהני תנאה גביהו ואם כתב
בפירוש שיגבה עידית או בינונית מהני אף מיורשי
מהני תנאה׳ יט והא דאמרי דגובה מהזיבורית
דוקא כשהיה עושה פירות יותר על עבודתה שאם לא
אין שמספיק עליה לא סגי גבייה׳ כ אם הניח
להם בינונית בחיי אביהם כגון שלוה אביהם ממנו
מנה והוא לוה מאביהם מנה ויש ליתומים זיבורית
ולו יש בינונית ובאים ליטול ממנו בינונית בחובם
וליתן לו זיבורית בחובו הרי הוא מעכב בינונית
שלו בחובו אבל אם היתה תפיסתו אחרי מות
אביהם לא מהניא תפיסה׳ כא אם הניזק בא
לגבות נזקו והם קטנים אינו גובה אלא מהזיבורית
ואם הם גדולים גובה בדינו מהעידית׳

קט מכריזין על נכסי יתומים ובו ששה סעיפים

א כשבאים למכור נכסי יתומים שמין ב״ד
הקרקע ואח״כ מכריזין עליה שלשים יום רצופים
ואם אין מכריזין רצופים אלא בכל שני וחמישי ששים
ומכריזין בבקר ובערב בשעת הכנסת פועלים
ובשעת הוצאת פועלים וכל מי שרוצה לקנות יוליך
הפועלים לבקר לו ובשעה שמכריזין משיימים
את השדה במצריה ומודיעים כמה מוציאין בה
ובכמה שמו אותה ב״ד ומפני מה רוצים למכור
אם להגבות לב״ח או לכתובת אשה ואם יאמר
המלוה אני אקבל השדה בלא שומא בפרעון חובי
והיורש אומר לא כי אלא ישומו אותה ב״ד שלמען

לירש: ב משכונות האדרכתא על נכסי יתומים
בין גדולים בין קטנים כותבים בה והכרזנו שהנכסים הללו
שלפלוני המת ואם לא כתבו כך הרי האדרכתא זו
כחספא ואין אוכלים בה פירות אפילו אחד שישלימו ימי
ההכרזה: ג ב"ד שמכרו בלא הכרזה נעשו כמי שטעו
בדבר משנה וחוזרים ומוכרים בהכרזה וכ"מ שמכרו
באחריות על היתומים וב"ד שהכריזו כראוי ובדקו
יפה ודקדקו בשומא ואע"פ שטעו ומכרו שוה מנה בק"ך
או ק"ך במנה הרי מכרן קיים אבל אם לא בדקו בשומא
ולא כתבו אגרת בקורת שהיא דקדוק השומא וההכרזה
וטעו והותירו שתות או פחתו שתות מכרן בטל פחות
משתות מכרן קיים וכן אם מכרו קרקע בעת שאינם
צריכים להכריז עליה או במקום שנהגו שלא להכריז
כלל וטעו ופחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל
ואע"פ שהכריזו ואם רצו ב"ד שלא לבטל המכר ויחזירו
האונאה מחזירין לא יהיה כח הדיוט חמור מהם פחות
משתות מכרן קיים והוי מחילה כדין הדיוט ואע"פ
שלא הכריזו שאינם צריכים באותה העת איזה הוא
עת שאינם צריכים הכרזה כשמוכרים לפרוע למי
שהלוה לצורך קבורה או למזון האשה והבנות או ליתן
מס המלך וכן ב"ד שמכרו דברים שאינם טעונים הכרזה
וטעו בשתות מכרן בטל פחות משתות מכרן קיים ואלו הם
הדברים שאין מכריזין עליהם העבדים והשפחות
והמטלטלין שא"א שמין אותם ב"ד ומוכרים אותם מיד
אם השוק קרוב למדינה מוליכים אותם לשוק:
ד אפטרופוס או ב"ד לצורך שבנו היתומים מוכרים
שלא בהכרזה ופוסקין וכן ב"ד דזבין ואחריותא איתמי
אם טרפו ממנו גובה הלוקח שלא בהכרזה: ה
הא דאמרינן שאם טעו ב"ד ופחתו שתות או הותירו
שתות מכרן בטל הינו כשהורידו לב"ח בשומת ב"ד אבל
ב"ד שמכרו קרקע או עבדים שליתומים שוה ק' בק"ך
אין הלוקח יכול לחזור בהם לא יהיה כח הדיוט חמור
מכח היתומים וכן הדין באפטרופוס שמכר קרקע
ועבדים שאין הלוקח יכול לחזור בהונייה כדין הדיוט:
ו מכרו ע"י שליח ונתאנה השליח בכל שהוא המכר
בטל ואם אונה השליח לקונה דינו כשאר כל אדם:

קי אין נזקקין לנכסי קטן

ובו ט' סעיפים: א כבר נתבאר בתחלת סי' ק"ח שאין
גובים מיורשים קטנים שלא הגיעו לי"ג שנה ואפי' יש
עליהם שטר שום מלוה שאינה על א' מג' דרכים
שנתבארו שם אפילו היה בו נאמנות ואפילו היה
בו כל תנאי שבעולם אין גובין בו וא"ת יש עליהם
מלוה בריבית שלוה אביהם מגוי שקבל עליו
לדון בדיני ישראל שלא יתבע ליתומים עד שיגדלו
ולא קבל עליו שלא יקח לבית וכן נפרעים מהם
כתובת אשה כמו שיתבאר בטור אבן העזר:
ואם יש יתומים קטנים וגדולים המלוה נפרע מהגדולים
חלק המגיע להם וכדי שיפרע כל מחלק הגדולים
צריכין ב"ד להעמיד אפטרופוס לקטנים ולחלוק
עם הגדולים ויגבו לב"ח מהגדולים חלקם המגיע
להם לפרוע: ב טעמא דאין נפרעים מהקטנים
משום דחיישינן שמא התפיס אביהם למלוה צררי
לפיכך אם תפס משלהם אפי' אחרי מות אביהם והוא
בענין שיכול להחזיק בו לטעון לקוח הוא בידי מהנא
ליה תפיסתו כיון שידוע וברור לו שלא נפרע מאביהם:
ג נזקקין לנכסי ערב אע"פ שיתומים קטנים:
ד קטנים שצוה מורישן ואמר תנו שדה זו תנו מנה
לפל' נזקקין לנכסיהם ואחר שמעמידים להם אפטרופוס
להפך בזכותם וכן אם אמר תנו מנה זו לפל' נזקקין
לנכסיהם ואחר שמעמידין להם אפטרופוס ולהרמב"ם
בזו אין צריך להעמיד אפטרופוס: יורש גדול שנתן
נכסי מורישו לקטן ויצא שט"ח על המוריש מורידים
בע"ח לנכסים: ה יתומים קטנים שנמצאת קרקע
שאינה שלהם שלא טען הטוען שהיא גזל בידי מורישו
מסלקים להם ואם נמצאת גזולה מחזירין אותה
לבעלים ולהרמב"ם צריך להעמיד להם אפטרופוס
לטעון ולדון וכן קטן שתקף בעבדיו וירד לתוך שדה
חבירו ובמשנה אין אומרין נמתין לו עד שיגדיל
אלא מוציאין אותה מידו וכשיגדיל אם יש לו עדים
יביא עדים: ו קרקע שהיתה בחזקת קטנים
ובא אחד וטען שהיא לקוחה ממורישן ויש לו עדים
שהחזיק בה ואכלה שני חזקה בחיי אביהם אין
מוציאין אותה מידם עד שיגדלו שאין מקבלים
עדות שלא בפני בעלין אבל אם הוציא שטר
שהיא לקוחה בידו הב"ד מקיים השטר ומוציאין אותה
מידם אחר שמעמידין להם אפטרופוס: ז
קטנים שהודה מורישן בכתב ידו על מטלטלים
שבידו שהם מעוכב שיש לו מפל' או שהוא פקדון
בידו משפל' מוציאים מהם וכן אם גזל מורישם

חייבים לשלם בין אכלו בין לא אכלו בין נתאנשו
הבעלים בין לא נתאנשו בין מקרקע בין ממטלטלים
שהניח מורישם: ח אם לוו ב"ד או אפטורופוס
של יתומים לצרכם נזקקים לנכסיהם ומוכרים
בלא הכרזה ונפרעים בבינונית כמו משאר ב"ח
וכן בכ' דינא דבין אחריותא אי' יתגי' אם טרפוה
מהלוקח גובה בלא הכרזה ודינו כשאר ב"ח אבל
אם לוו היתומים עצמם בלא אפטורופוס אין נזקקין
לנכסיהם עד שיגדילו ואין מעמידים להם אפטורופס
לקבל העדות: ט בכל מקום שאמ' שמעמידין
להם אפטורופוס כדי ליזקק לנכסיהם מקבלים
עדות בפני אפטורופוס דאפטורופוס בעל דין הוא וי"א
עידי צוואה מקבלים אותם בפני האפטורופוס
ואני שכתב שאין מקבלים אותם בפני האפטורופוס
והיכי משכחת לה שהמנה יתומים קטנים
תהא צוואתו קיימת כגון דרצו לב"ד או שכתבו
העדים צוואתו בשטר והמנוה בחיים או שכתב
הוא עצמו צוואתו בכתב ידו הניכרת לבית דין:
י לכתובת אשה אין צריך להעמיד אפטורופוס:
יא כשאמרו מעמידין אפטורופוס לא אמרו אלא
להקל על הבית דין האם ראו ב"ד שלא למנות אפטורופוס
ויחפשו הם אחר זכות היתומים אין לך אפטורופוס
טוב מב"ד:

קא דין מלוה בשטר גובה ממשעבדי והמלוה ע"פ ובו כ"ד סעיפי'

א המלוה את חבירו על פה שהוא גובה אלא
מה שימצא ביד הלוה אבל אינו טורף לא מהלקוחות
שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן אבל מכל מה
שימצא בידו גובה בין קרקע בין מטלטל אפילו
קנאם אחר הלואה אבל המלוה בשטר טורף
מהלקוחות וממקבלי המתנה אבל שקנו ושקבלו
ממנו קרקע אחר הלואה אפילו אם אינו מפורש
בשטר כן אבל אם פירש בפירוש שהלוה לו על תנאי
שלא יטרוף מהלקוחות ולא ממקבלי מתנה תנאו
קיים: ב הקדשות הרי הם כמשעבדים ואין
נפרעים מהם כל שיש לו בני חורין ואם קדם המכר
או המתנה להלואה דבר פשוט הוא שאינו טורף
מהם אע"פ יש הוכחה שלא נתכוון במכר ובמתנה
אלא להבריחם מב"ח וכמו שנתבאר בסי' ע"ט
שהמתנה בטילה ואפילו קדמה להלואה ב"ח גובה
ממנה אפילו אם היה מלוה ע"פ: ג אם נתן למלוה
מתנה על תנאי שלא יחול עליה שום שעבוד לא חוב
ולא כתובה שקדם למתנה ולא יחול עליו להבא התנאי
קיים ולא יגבה ב"ח ממנו אפילו כתב לו דאקני אבל
אם קנה קרקע והתנה עמו המוכר ע"מ שלא יחול
עליו שום שעבוד אינו מועיל וב"ח גובה ממנה: ד
מי שנתן קרקע לבנו על תנאי שלא יחול עליו שום
שעבוד ואין לו בן אחר ומת האב ב"ח שלהבן גובה
ממנו: ה מי שיש לו חובות הרבה וב"ל מכרו קרקע
הלוה כדי לפרוע לב"ח המוקדם אין שאר ב"ח יכולים
לחזור על הקרקע ולהוציאו מיד הלוקח: אבל אם
מכרו הלוה עצמו כדי להגבות לב"ח המוקדם יכולין
שאר בעלי חובות לטרפו מהלוקח: ו אפטורופוס
יתומים שמכרו לאחרים לא אמרינן דאחריות
דנפשייהו קבילו עלייהו אלא חוזרים וטורפים בחובם:
ז בעל חוב מוקדם שבא לגבות ואין ללוה נכסים
יותר מכדי חובו שלשה אין מורידין אותו לנכסי לוה
אפילו יש נאמנות בשטר עד שישבע שבועת
המשנה שלא נפרע כלום כדין טורף שהרי טורף
מהשני: מי שנמחק שטר חובו ועשו לו ב"ד שטר
אחר וכן מי שהלוה את חבירו מלוה על פה ונתחייב
לו בדין ולא היה לו מה נפרוע וכתבו לו מעשה ב"ד
אם טורפין מהלקוחות נתבאר בסימן ע': ח בע"ח
שטורף ממשעבדי כשאינו מוצא ביד הלוה בני
חורי לגבות מהם חובו אבל אם מצא ביד הלוה
בני חורי לגבות אפילו הם זיבורית לא יטרוף ממשעבדי
לא שנא אם הם לקוחות או מקבלי מתנה לפיכך אם
נתן הלוה מתנה לאחרים וכתב להסיק לפל' וש"נ
ות לפלוני ואין בנכסיו כדי שיספיק לכולם אין אומ'
כל הקודם בשטר זכה אלא חולקים הנכסים לאחד
עשר חלקים ויקח בעל הק' שני חלקים ובעל הש'
ג' חלקים ובעל הת' ד' חלקים ואם יצא עליהם ש"ח
גובה מכולם וכפי החלוקה יפרע כל א' מחלקו אבל
אם מכרן קק' זה לפל' ואחריו ש' לפל' ואחריו ת'
לפל' כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליהם ש"ח
גובה מאחרון ואם אינו מספיק גובה משלפניו
ואם אינו מספיק גובה משלפני פניו: ט
ראובן צוה מחמת מיתה לתת מנה לשמעון ומכרו
היורשים כל הנכסים שלא מצא שמעון לגבות
מנה שלו גובה מה לקוחות ואין היורשים יכולין

לומ׳ שתתנו לו כיון ששטר הצוואה יוצא מתחת ידו
לא חיישינן לקנוניא׳ ׃ יורשים שמכרו נכסי
אביהם ישלהם דין משועבדים ואין בא טורף מהם
כיון שיש בני חורין דאביהם ואם לא נשארו בני חורין
דאביהם ואם לא השאירו בנכסי אביהם בני חורין
ודרים לסלקו בקרקע שלהם כתבאר בסימ׳ קז׳׃
יא׳ אם מכר הלוה קרקע שיש לו בעירו ואחר בא
טורף מהלוקח ואינו יכול לומ׳ הנחתי לך בני חורין כיון
שאינו בעירו שגם הלוה מעצמו לא היה יכול להגבות
מנכסין שיש לו בעיר אחרת׃ יב׳ הניחו הלקוחות ביד
הלוה ונתקלקלו בא טורף מהלקוחות ודוקא כתקלקלו
אבל אם לא נתקלקלו אלא שאינו יכול לגבות מהם
מחמת פשיעתו כגון שהניח שעבורו מהם ולקח בקנין
מלא יגבה מהם אינו גובה מהלקוחות שיאמרו לו הנחנו
לך מקום לגבות ממנו׃ יג׳ אם לא נתקלקלו אבל
גזלן אנס אינו טורף ממשועבדים מפני שמצויים
הם בעלי זרוע לבטל וסוף שיגבה חובו׃ יד׳ אפילו
הגיע הזמן שלפרען ונתרשל המלוה מלתבוע חובו
ולפרע מבני חורי ואחר זמן רד אשתדוף בני חורי גבי
ממשעבדי׃ טו׳ אם יש כאן שנים או ג׳ לקוחות שקנו
ממנו בא׳ ואין א׳ מהם קודם לחבירו ובא בא לטרוף
גובה מאיזה מהם שירצה ואינו צריך ליקח חצי שדה
מזה וחצי שדה מזה׃ טז׳ אם הלוקח שקנה מהמלוה
מכרו לאחר והאחר לאחר אפלו על מאה ובא לטרוף
מהלוקח האחרון אינו יכול לומ׳ למה לא תבעת חובך
מהראשון׃ יז׳ לוה שמכר נכסיו וחתם המלוה על
שטר המכירה לא הפסיד בשביל זה זכותו וגו ורדף
מהלקוחות שיוכל לומ׳ השני נוח לי והראשון קשה ממנו׃
יח׳ ראובן קנה בית משמעון ולוי היה לו שטר על
אותו בית ולוי היה במעמד כשקנה ראובן הבית ולא
הוציא שטרו וגם ראובן סתר הבית ובנה בו ומיחה את
לוי על הבנין ואח״כ הוציא לוי שטרו לא הפסיד זכותו
בשתיקתו׃ יט׳ חתם בא בשטר מכר שעשה
הלוה מנכסיו לא איבד זכותו לוה שלוה ואח״כ נתן
נכסיו במתנה ע״מ להחזיר ואם הם קרקעות שקנה
קודם שלוה וכתב לו דאקנה אין מתנתו כלום ואם
המתנה קדמה להלואה והלוה לא ידוע זכה המקבל
במתנה עד שיגיע זמנה ואם נתנה לו במתנה על מנת
להחזיר בסתם ולא פירש בא יזה זמן יחזירנה לו ואח״כ
לוה כשם שהמקבל יכול לדחות ללוה לזמן מרובה
שיאמר לו בכל פעם אחזירנה לך לאחר זמן כך הוא
דוחה למלוה הבא מכוחו אך המלוה יכול לכופו
מדבר [illegible] כשירצה להחזיר שלא יחזירנה לו ולא
לבנותו׃ כ׳ אע״ג דלא כתב דאקנה אם קנה והוריש גובה
ויש חולקין׃ כא׳ ראובן הלוה לשמעון ע״פ ושמעון
הלוה ליהודה בשטר ומכר יהודה כל נכסיו ובא ראובן
לטרוף מהלקוחות שקנו מיהודה מכח שטר שיש
לשמעון על יהודה הדין עמו הואיל ושמעון מודה
שהוא חייב לו׃ לא היו ללוה נכסים אלא שטרי חובות כב
שיש לו על אחרים לא מבעיא בעודם בידו שהמלוה
גובה שלו מהם מדר׳ נתן אלא אפילו מת הלוה ונתנו
השטרות לפני יורשים גובה מהם אפילו נעשו
השטרות שיש ללוה על בעלי חובות אחר שלוה
הוא מהמלוה ואפילו קנו בעלי חובו שללוה נכסים
אחר שלוה הלוה מהמלוה שלו המלוה גובה מהם
ומיורשיהם מדר׳ נתן׃ כב׳ אם מכר הלוה
שטרי חובות או נתנם לאחר או שבעלי חובו
מכרו נכסיהם אחר שלוה הוא מהמלוה אם יש בשטר
שיש למלוה וכן בשטר שיש ללוה למלוה וכן בשטר
שיש ללוה על בעלי חובו שעבודא דמטלטלי אגב
מקרקעי אז יש בהם דין קדימה ונכסיהם שלבעלי
חובו שללוה משועבדים למלוה שלו מכוחו כיון
שהוא קודם למכירה שמכרו׃ כג׳ אם היו ללוה
שני מלוים שהלוו לו ובאים כאחד לגבות מהבעלי
חובים שלו אם הלוה הלוה לבעלי חובו בשטר לאחר
שלוה הוא משניהם יחלוקו ואם תפס אחד מהם זכה
בתפיסתו ואם חובותיו שללוה קודם שלוה משניהם
או קודם שלוה מהאחרון וכתב לראשון אגב זכה
בהם הראשון׃ כד׳ ראובן היה לו שטר על שמעון
ונתנו ללוי בכתיבה ומסירה ושבא לוי לגבותו
הוציא יהודה שטר שהיה על ראובן מוקדם לשטר
שהיה לראובן שלשמעון ואע״פ כי השטר שנתן ראובן
ללוי הוא ממונו שלבעל חובו וזכה בו מדין קדימה
הדין עם יהודה כיון ששטרו מוקדם ושיעבד לו
מטלטלי אגב מקרקעי ואין בזה משום תקנת
השוק׃

קיב׳ אין בעל חוב טורף ממה

שקנה ובו ה׳ סעיפים׃ א׳ אין בא טורף
ממשעבדי אא״כ היו נכסים ללוה בשעה שלוה
ומכרם או נתנם אח״כ אבל אם קנאם אחר שלוה

ומכרם לא נשתעבדו לבעל חובו ואינו גובה אותם
מהלקוחות ומיהו בעודם ביד הלוה גובה מהם
אע"פ שקנאם אחר שלוה ואם שעבד נכסיו שקנה
ושיקנה אז חל השעבוד גם על מה שיקנה אח"כ ואם
קנה אח"כ ומכרו לא גובה ממנו ודוקא שפירש לו
בפירוש אבל אם לא כתב לו דאקנה לא: ב
אפילו כתב לו דאקנה ומכר נכסיו אחר שלוה
והמלוה בא לטרוף מהלקוחות וטוען שאלו הנכסים
היו ביד הלוה ולוקח וטוען לאחר שלוה קנה ומכר
י"א שע"ה המלוה להביא ראיה שהיו אלו הנכסים
ביד הלוה בשעת הלואה וי"א שאם יש עדים שהלוה
קנה קרקע זה ומכרו צריך המלוה להביא עדים
שקנאו הלוה קודם שעבודו ואבל אם יש עדים
שהלוה היה מוחזק בו ושהיה שלו צריך הלוקח
להביא ראייה שקנאו הלוה ואימתי קנאו ואם לאו
בי"ד מעמידין אותו על חזקתו ואומרים שהיה שלו
ושלא אבותיו מעולם: ג נתן נכסיו מהיום ולאחר
מיתה ולא נודעו הנכסים שהיו לו באותה שעה
י"א שע"ה מתנה להביא ראייה שהיו אותם נכסים
בידו בשעת מתנה וי"א שאם לא נודע שקנה נכסים
אח"כ הכל בחזקת מקבל מתנה: ד שני מלוין
שהוציא כל אחד שטרו ואין כתוב בשום אחד
מהם דאקנה ואין הנכסים מספיקים לחובות שניהם
וטוען המוקדם ע"כ בשלוה ממנו כבר קנה הנכסים
והמאוחר טוען שאחר שלוה משניהם קנאם והם
משועבדים לשניהם ואין עדים בדבר וי"א שאם אין
עדים שקנאם מעמידים הנכסים ביד המוקדם
ואם יש עדים שקנאם אלא שאינם יודעים מתי קנאם
חולקים החוב שחולקים עליו: ה ראובן שלוה
בשטר ולא כתב למלוה דאקנה ומת והיה לו
בת יורשתו ועמדה ונשאת אין המלוה גובה
מהבעל מה שהכניסה לו באותם הנכסים משום
דבעל בנכסי אשתו לוקח הוי:

קי"ג
אין בעל חוב טורף מהמטלטלים המשועבדות

ובו ג' סעיפים: א אין ב"ח טורף מהלקוחות
אלא בקרקע שמכר או נתן הלוה אבל מטלטלים
שמכר או נתן אינו טורף אפילו היו בידו בשעת
הלואה ואפילו התנה המלוה בלקוחות שלא יצאו
ממטלטלי הלוה אין המלוה טורף מהם ואם
נתנם במתנה שא"כ המלוה טורף מהם כמו שיתבאר
בסימן רצ"ב ואם שעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי יכול
לטרוף המטלטלים מהלקוחות כמו שהוא טורף קרקע
אפילו מכר הקרקעות קודם שיקנה המטלטלים והוא
שכתב לו דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי או שיקנה
משעבדים לו מעכשיו: ב כשמשעבד מטלטלי
אגב מקרקעי אין צריכין להיות צבורין בתוכה ואפי'
מטלטלי דיתני בגו בא ועבדים משתעבדי ואפי' קרקע
כל שהוא יכול לשעבד הרבה מטלטלין ואם אין ללוה
קרקע והמלוה זיכה לו בתוך שדהו באחת מהקנאות
שקונים בהם קרקעות או שהשאילו או שהשכיר לו
קרקע כל שהוא הוא מקנה עליו כל מטלטלין שירצה
ואין צריך לפיוס המקום שקונה אגבו המטלטלין ואם
אין קרקע גם למלוה יכתוב הקניתי לו ד' אמות קרקע
בחצרי ואגבן הקניתי לו המטלטלים ואע"פ שאין אנו
יודעים לו קרקע הוראת בע"ה כמאה עדי: ג בזמן
הזה אפילו שעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי אינו טורף
ממטלטלים שמכר או נתן משום תקנת השוק ומיהו אם
כתב לו דאקנה ואח"כ לוה מאחר וכתב לו דאקנה
ובשניהם שיעבד מטלטלי אגב מקרקעי וקדם השני
ותפס מטלטלין שקנה קודם מלוה ממנו בא לראשון
ומוציא ממנו אפילו בזמן הזה מפני שאין בזה משום
תקנת השוק:

קי"ד
דין ב"ח עם הלוקח אם יכול לדחותו אצל הלוה

ובו ג' סעיפים: א מלוה שיורד ללקוחות שקנו מהלוה
אחר שהלוהו הולך וטורף מהם וקורעים ב"ד שטר
האדרכתא וכותבין לו שטר האדרכתא טרפא וכותבין
בטלפא שקרעו שטר האדרכתא: ב כשיצא
המלוה ללוקח כופין אותו לדין עמו ואינו יכול לומר
לו לך אצל הלוה וכשיתחייב לך בדין ויתכנו לך טירפא
על הלקוחות אז תפרע לך ולא ילך הוא אצל הלוה
ויזקיקנו לבא לדין ומיהו איכא דאיתיה מודיעין
ליה כגון שאינו רחוק יותר ממהלך יום אחד ואם תבע
הלוקח זמן לחזר אחריו נותנים לו עד שלשים יום
ובלבד להוציא הדין לאמתו ושלא לבא בעקיפין:
ג אם רוצה הלוקח לסלק המלוה במעות הרשות
בידו וישאר לו הקרקע ויחזור וישאל מה שמכר מה
שפרע למלוה בשבילו ואם עשאה אפותיקי מפורש
דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו יכול לסלקו

במעות אם קנה ב' שדות זו אחר זו כל אחת במנה והחוב
שהיה למלוה על הלוה היה ק"ק וטרף ממנו במנה שדה
שקנה ראשון ובשבא לטרוף השניה במנה הנשאר
הביא לו ק"ק ואמר לו אם תרצה שדה ראשונה שגבית
בעד ק"ק הרי טוב ואם לאו קח ק"ק והסתלק הדין עמו
ואם רצה המלוה וקבלה בק"ק אין הלוקח חוזר על
המוכר וגובה ממנו אלא מנה׃ ד' אחר שכותבין הטירפא
מודיעין ג' בקיאין לאותה שדה ושמין לו ממנה
כשיעור חובו כפי מה שראוי לו מהקרן וחצי השבח
כפי מה ששוה עתה ומכריזין עליה שלשים יום
כדרך שמכריזין על נכסי יתומים שנתבאר בסי'
קט ואח"כ משביעין את המלוה בתקנת הגאונים
שאין לו כלום אם היה בלוה עמנו במדינה ומשביעין
את הטורף בנקיטת חפץ שלא נפרע זה החוב ושלא
מחלו ושלא מכרו לאחר וכולל בשבועתו שאין זה
שטר אמנה ואם הוא תוך זמן טורף בלא שבועה ואח"כ
מורידים אותו לנכסי הלוקח בשומא ע"פ מה שנתבאר
בסוף ק"ג וכותבים הורדה וכותבים בהם שהכירו
שהיא שלפל הלוה וכותבים שקרעו הטרפא׃
ה' ב"ד ששמו לטורף בנכסי לוקח וטעו בכל שהוא
מכרן בטל ואם בא שום אדם ויעלה אותה שדה
יותר ממה ששמוה ב"ד והמלוה רוצה ליקח אותה
צריך לקבלה באותו עלוי׃ ו' אם בא ולוקח באים
להוסיף כל אחד על חבירו כותבים השדה לאותו שמוסיף
יותר אם התוספת הוא עד כנגד כל דמי החוב אבל
אם הלוקח רוצה להוסיף מעט על שומת ב"ד ולא יהיה
כל החוב פרוע אין שומעין לו׃ ז' אם המלוה אומ'
אקבל הקרקע בכל חובי בלא שומת ב"ד והלוקח
אומ' לא כי אלא ישומו אותה ב"ד ואני איתן כפי שומתן
אין שומעין ללוקח׃

סימן קטז
דין הפירות והשבח בטורף מלוקח ויתומים ובו ו' סעיפים

א' כשבא בע"ח לטרוף מהלוקח אם כתב
לו הלוה דאקני טורף ג"כ השבח שהשביח השדה
בין שבח שהשביחו הנכסים מאליהם כגון שעלו בו
אילנות או נתייקרה בין שבח שהשביחו מחמת
הוצאה אלא שאם שבחו מאליהם טורף כל השבח
ואם השביחו מחמת הוצאה טורף השבח היותר על
ההוצאה וחוזר הלוקח וגובה הקרן מנכסי המוכר
אף מה משועבדים שמכר או נתן מאחר זמן שמכר

לו השדה אבל השבח שטרף ממנו בע"ח אינו
גובה אותו מנכסי המוכר אלא מבני חורין וכל
הפירות שאכל הלוקח אינם נטרפים ממנו אבל
כל הפירות המחוברים לקרקע אע"פ שאינם צריכין
לקרקע כענבים שהגיעו להיבצר הרי בע"ח גובה
אותם כמו שגובה מן השבח ואם רוצה הלוקח לסלקו
יכול לסלקו בין מן השדה בין מן השבח אם לא
עשאה אפותיקי אבל אם עשאה אפותיקי אבל
אם עשאה אפותיקי מפורש שאמר לו לא יהא לך
פרעון אלא מזו אינו יכול לסלקו׃ ב' בע"ח שטרף
בחובו מיד הלוקח מה שראוי לו מן הקרן וחצי
השבח רואים הנשאר מהקרקע אם יש בו תועלת
ללוקח כגון שנשאר לו בשדה בית ט' קבין ובגנה
בית חצי קבין שמשתתפו בה שניהם ואם לא נשאר
לו דבר שאין יחלוק יהיה שכולו שלו נותן לו בע"ח
את דמיו׃ ג' כל הדברים לא אמרו אלא בלוקח
אבל מקבל מתנה ששבחה מחמת הוצאה אין
בע"ח גובה משבחה כלום אלא רואים כמה היתה
שוה בשעת מתנה וגובה ואם שבחה מאליה בע"ח
גובה את כלה ואם קבל הנותן אחריות המתנה
הרי בע"ח גובה ממנה כדרך שגובה מהלקוחות׃
ד' וכן יתומים שהשביחו הנכסים אין בע"ח גובה
מהשבח כלום אבל אם שבחו נכסים מאליהם
גובה את השבח כולו׃ ה' בע"ח שבא לטרוף
מהיתומים שבח שמחמת הוצאה יתומים אומ'
אנו השבחנו ובע"ח אומ' שמא אביכם השביח על
היתומים להביא ראיה׃ ו' הביאו היתומים
ראיה שהם השביחו שמין להם השבח וההוצאה
ונוטלים הפחות שבשניהם ומעלה אותו בדמים
בלא משעשה שדה זו אפותיקי אבל אם לא
עשאה אפותיקי אם רצו היתומים לסלק בע"ח
בדמים מסלקים אותו ואם רצו נוטלים מהקרקע
שיעור שבח שלהם׃

סימן קיז
כיצד כותבין לו הטירפא ובו ב' סעיפים

א' לוקח שטרפו ממנו השדה כותבים לו ב"ד טירפא
היאך טרפוהו ממנו בשביל חובו של המוכר
וחוזר וטורף מהמוכר ואם קנאה והוקרה ושוה
אלף כותבים כל טירפא באלף וכן אם היתה שוה אלף
בשעה שלקחה ובשעת טירפא לא היתה שוה

לא תקן או שהיתה שוה אלף ולקחה בקן בכולם
כותבים לו טירפא באלף וכל הדין שיש למלוה עם
הלוקח כך דינו שללוקח ראשון שטרף בע"ח ממנו
ובא הוא לטרוף מהלקוחות שקנו אחריו אפי' לא
מכר לו בשטר אלא בעדים בעלמא אפי' לא פירש
לו האחריות והא דטורף בלא מכר לו בשטר אלא
בעדים בעלמא דוקא כשהעדים מעידים שלא
חתמו על שום שטר מזה המכר וגם לא היו
שם עדים אחרים כי אם הם ומ"מ בד"א כותבין לו
היאך נטרף ממנו להראיה שיתבע הלוה שמכר
לו׳ ב׳ אם לקח בפירוש שלא באחריות
ומבקש מהלוה שיתן לו כוחו מהשטר חוב
כדי שיוכל לתבוע הוא מהלוה אם כבר טרף
ממנו שוב אינו יכול לעשות לו ממכן לא הרשאה
ולא מכר שטבר נמחל שעבודו ונתבטל אבל קודם
שיטרוף בו יכול לפייסו שיתן לו כחו אבל אין
כותבין לו טירפא שהרי קנה בפירוש שלא
באחריות׳

הלכות אפותיקי

קיז

העושה שדהו אפותיקי

ובו ג׳ סעיפים׳

א׳ העושה שדהו אפותיקי לבעל חובו
או לאשה בכתובתה והוא שיתקבל לה מכאן תגבה
ושטפה נהר ה"ז גובה משאר נכסים וטורף אותם
ואם התנה עמו שלא יהא לו פרעון אלא מזו אינו
גובה משאר נכסים וטורף אותם ואם התנה עמו
שלא יהא לו פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים
וטורף אותם ואם התנה עמו שלא יהא לו פרעון
אלא מזו אינו גובה משאר נכסים ואם מכרה
לאחר ובא בעל חובו זה לטרפה אינו יכול לסלקו
בדמים מאחר שהתנה עמו שלא יהא לו פרעון
אלא מזו׳ עשה שדהו אפותיקי לבע"ח או לאשה
בכתובתה ומכרה ה"ז מכורה וכשיבא בע"ח לגבות
אם לא ימצא נכסים בני חורין יטרוף אותה
בד"א כשמכרה לו עתה אבל אם מכרה ממכר
עולם אינה מכורה׳ ב׳ משכונא אם משכנה
לו קודם דינה כאפותיקי סתם ואם פירש לו לא
יהא לך פרעון אלא ממנה דינה כאפותיקי מפורש׳
ג׳ עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה
ממנו וכן המטלטלין מפני שאין להם קול ואפי׳
עשאם אפותיקי בשטר ואפי׳ ידע הלוקח שעשאם
אפותיקי דלא פלוג רבנן׳ ד׳ וכן לענין קדימה
אם עשה מטלטלין אפותיקי אפילו מפורש בשטר
לראשון ואחר כך מלוה מאוחר וגבה זכה והוא שלא
שעבדם לו אגב קרקע שאם שעבדם לו אגב קרקע
אם קדם מלוה מאוחר וגבאם לא זכה׳ ה׳ עשה
עבדו אפותיקי אפילו בסתם ומכרו בע"ח גובה ממנו
מפני שיש לו קול׳ ו׳ עבד שעשאו רבו אפותיקי
ושחררו אע"פ שכתב לו לא יהיה לך פרעון אלא מזה
יצא לחירות וב"ח גובה חובו מהלוה וכותב עליו שטר
וטורף מזמן זה השטר וכופין את רבו לשחררו השני
מפני תיקון העולם שלא ימצאנו בשוק ויאמר לו
עבדי אתה׳ ז׳ הקדיש האשה מקיימת מידי שעבוד
כמו קדושת הגוף בההוא א יתבטלא דפרסו' מתיתא
על דעת שיקבל עמו אין בע"ח גובה ממנו

קיח

הכותב ללוקח שני דין ודברים אין

לי עמך ובו ד׳ סעיפים׳ א׳ לוה שמכר נכסיו
לשנים זה אחר זה וכתב בע"ח ללוקח שני דין ודברים
אין לי עליך וקנו מידו אינו יכול לטרוף מלוקח ראשון
שהרי אומ׳ לו הנחתי לך מקום לגבות אבל בעל
חובך מהנכסים שקנה לוקח ב׳ אחרי ואתה הפסדת
על עצמך שהרי סלקת עצמך מהם וה"ה לאשה
בכתובתה אם כתבה לשני אבדה כתובתה ואינה יכולה
לטרוף אבל אם כתבו לראשון טורפים מהשני׳
ב׳ מכר הלוה שדה ללוקח ומכר אחריה שדה
שניה ללוקח שני וכתב המלוה ללוקח ב׳ דין ודברים
אין לי עמך וקנו מידו הרי בע"ח טורף מלוקח שני שדה
שניה שהרי קנה אחריו ובע"ח טורף אותה מלוקח
ראשון ולוקח שני מוציא אותה מבע"ח שהרי כתב
לו ולוקח ראשון חוזר וטורף משני וחוזרים חלילה
עד שיעשו פשרה ביניהם וכן האשה בכתובתה
והוא שיהיה החוב כנגד ב׳ השדות׳ ג׳ וכן הדין
אם החוב מנה ומכר לשני לקוחות לכל אחד במנה
וכתב בע"ח ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך ונמצא
השדה שקנה הראשון שאינה שלו הרי הראשון
טורף מהשני ובעל חוב טורף מהראשון ושני טורף
מבע"ח וחוזרים חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם׳
ד׳ וכן אם היתה אותה שדה שקנה הראשון אפותיקי
לבעל חובו אחר מוקדם הרי אותו בע"ח טורפה מהראשון

והראשון

וראשון טורף מהשני וב״ח האחרון טורף מב״ח והולרים חליפי׳:

קיט המוכר כל שדותיו ללוה שהתנה שיגבה מן העידית

ובו ו׳ סעיפים׳ א ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון בבת אחת וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי והיא בינונית ולא נשאר בינונית אחרת ביד שמעון ובא ב״ח לגבות רצה גובה מהבינונית שביד לוי רצה גובה ממה שביד שמעון אפילו לא נשאר בידו אלא עידית יכול לגבותו ממנו כל״א שגובה מלוי כשלקח בינונית אבל אם לקח עידית או זיבורית אינו יכול לגבות ממנו וכן אם נשאר בינונית ביד שמעון אינו יכול לגבות מלוי אפלו אם לקח בינונית וכל זה איירי לא משקנה שמעון בבת אחת אבל אם קנאם זה אחר זה וקנה זיבורית באחרונה אינו גובה מלוי׳ ב לוה שהתנה עם המלוה שיגבה מעידית שבנכסיו ומכר העידית ושייר בינונית וזיבורית אין ב״ח טורף מעידית שמכר׳ ג מי שהיו לו עידית ובינונית וזיבורית והיו עליו נזיקין וב״ח וכתובת אשה ומכרן לשלשה בני אדם בבת אחת נכנסו תחת הבעלים וגובה נזקין בעידית וב״ח בינונית וכתובת אשה בזיבורית ואם טען כל לוקח לזה שבא לטרוף ממנו אני לקחתי תחלה והנחתי לך מקום לגבות ממנו ימ״ש ששומעין לו ואינו יכול לגבות וימ״ש שכיון שאינו מכר מתוך השטר שהרי שלשתן קנו ביום אחד ואין כותבין שעת קנין שלשתן לא חל עד סוף היום והוי חלו כולם כאחד׳ ד מכרן לשלשה זה אחר זה בשני ימים או ביום אחד וכתבו השעות בשטר אם אין בהם דין קדימה כגון שמכרם ביום א׳ או שלא חד שנתחייב לכולם קה׳ וכתב להם דאקנה כולם גובין מהאחרון לא הספיק גובין משלפניו לא הספיק גובין משלפני פניו ואם שטרן של אחד מהם קודם לחבירו ובאים לגבות כל מי ששטרו קודם יגבה מהאחרון תחלה בין אם הוא עידית או בינונית או זיבורית והמאוחר ממנו גובה משלפניו והמאוחר ממנו גובה משלפני פניו ואם הנזקין קודמין לגבות מהאחרון אפילו הוא זבורית וב״ח משלפניו אפי׳ הוא עידית וכתובת אשה משלפני פניו אפילו הוא עידי עידית ואם הנזק יפייס ללקוחות הראשונים שיניחו לו לגבות מהם אין ב״ח וכתובת אשה יכולים לערער עליו׳ ה מכרן לאחד זה אחר זה הרי הלוקח נכנס תחת הבעלים כל״א כשלקח עידית באחרונה כולם גובים מהזיבורית׳ ו מכרן לאחד זו אחר זו ומכר לו עידית באחרונה וחזר הלוקח ומכר זיבורית ובינונית ושייר עידית לפניו כולם גובים מהעידית שביד הלוקח השני ומבינונית וזיבורית ששייר לפניו גובה ב״ח מבינונית וכתובת אשה מזיבורית׳

קכ הזורק חובו סתם או מתורת גיטין וזלקו ונאבד

ובו ב׳ סעיפים׳ א המעות באחריות הלוה עד שיפרענו ליד המלוה או ליד שלוחו ואם זרקן בפניו ונאבדו חייב אפי׳ אמר זרוק לי חובי וזרקו ונאבדו חייב אפי׳ אמ׳ לו זרוק לי חובי והפטר וזרקו אפי׳ רחוק מהמלוה ונאבד קודם שיגיע לידו פטור שהרי הרשהו בכך אמ׳ לו זרוק לי חובי בתורת גיטין דין המעות קרובות ללוה עדין הם באחריותו היו קרובות למלוה נפטר הלוה מחצה על מחצה אם אבדו משם או נגנבו משלם הלוה מחצה׳ ב בל״א בקש שלא גלה המלוה דעתו שאינו רוצה לקבלם לפניו אם זרקו לו ונאבד חייב שאומ׳ לו אני נותנם לך הייתי שומרם אבל אם אמר לו הלוה הילך מעותיך ולא רצה המלוה לקבלם זורקם לפניו אם הוא במקום שמלוה משתלמת שם נפטר ואינו צריך להביאם לב״ד דפרעון בעל כרחו הוי פרעון וכן אם אמ׳ לו הנה מעותיך צרורים בביתי בוא וטול מעותיך והלוה מסלק מלקחתם ונגנבו או נאבדו פטור הלוה אע״פ שע״ה ונגנבו או נאבדו׳

קכא העושה שליח לגבות חוב

העושה שליח לגבות חוב ובו יב׳ סעיפים׳ א שלח לו חובו או פקדונו על ידי שליח אם אמר לו המלוה שלחם על ידו ונאבדו פטור אפי׳ לא אמ׳ לו אלא פה אל פה

לא ששלח לו בכתב שלח לי ע״י פל׳ ושלחם
על ידו ונאבדו פטור והוא שיכיר שהוא כתב ידו
אפי׳ שהשליח כותי או חשו ואפילו לא יחד לו אדם
ידוע אלא אמ׳ שלח לי ע״י פל׳ אם כתב לו שלח לי ביד
מי שתרצה ושלחם לו ונאבדו או כפר בהם
השליח פטור והוא ששלח לו ביד אדם נאמן וצריך
שבני אדם רגילים להעביר שם ממונם אבל אם
שלח לו ע״י מי שהוחזק כפרן או במקום סכנת
דרכים שאין הרבים רגילים להעביר שם ממונם
הרי פשע וחייב שעל דעת כן לא הרשהו אא״כ
פירש לו׳   ב   אפילו לא אמר לשליח אמור
לפל׳ שישלח על ידך מעות שבידו אלא אם
אמר לו בפני עדים מעות יש לי ביד פל׳ לך ואמו׳
לו שרצונך לבא לכאן ואם יתנם לך הביאם לי
ונתנם לו הלוה ונאבדו בדרך פטור אבל אם
לא עשאו שליח אלא אמר לו יש לי מעות ביד
פל׳ ואינו שולחם לי אולי אינו מוצא שליח לשלחם
לך והתראה אליו אולי ישלחם על ידך לי לא
הוי שליח ואם נתנם לו ונאבדו חייב באחריותם׳׳
ג   לא עשאו שליח בעדים אלא מסר לו
חותמו לסימן שהוא שלוחו ומקדן לו לאמר
לך והבא לי מעותי והוא בא אצל הלוה לאמו׳
פל׳ שלחני אליך שתשלח לו מעותיו והילך חותמו
לסימן ועדים מעידים שהוא חותמו אבל אינם
מעידים שעשאו שליח ושלחם לו ונאבדו לא
נפטר הלוה׳   ד   שלח המלוה או המפקיד
כתב ללוה או לנפקד מנה שיש לי בידך שלחנו
ביד לוי ושלחו בידו וטען המלוה לא כתבתי
ולא שלחתי לך ישבע הלוה היסת שכתב ידו
בא אליו ולפיכך שלחו ויפטר אבל אם לא היה
הכתב כתב ידו או שאין הלוה יודע שהוא כתב
ידו אפילו היו כתובים בו סימנים ואותיות
שביניהם ביחוד אם טוען הלוה ואומ׳ לא שמתי
כתב ואחרים רמו בו הלוה או הנפקד חייב
באחריות ומשלם אחר שיחרים ע״כ מי שעשה
כתב זה מדעתו ולא יודה ויא׳ שהודה שישבע
ואח״כ יטול כדין כל הנשבעים ונוטלים׳׳   ה
טען המלוה או המפקיד אין זה כתב ידך ואין
עדים מצויים לקיימו והנפקד אומ׳ אני מכיר

שהוא כתב ידך אם זה הממון נפקד אצלו שלא
בעדים או אפי׳ בעדים או אפילו בעדים ע״פ מתוך
שיכול לומ׳ לההלות או החזרתים לך מידי לידך
נאמן בשבועת היסת ואם טען אני מכיר שהוא
כתב ידך ועל פיו משדרתים ביד שלוחך נאמן שלא
שצריך לישבע שבועה חמורה כעין שלתורה ואם
היה מלוה בשטר אין הלוה נאמן וחייב לשלם אלא
שישבע המלוה שבועה חמורה שאין זה כתב ידו
אם טען הלוה ישבע לי שאומ׳ שנאנסו צריך לישבע
שבועת השומרים׳   ז   בד״א שהשליח מודה
שבאו לידו ונאנסו אבל אם כופר במלוה או במפקיד
שהשליח אומ׳ לא נתתים לכם והם אומ׳ לא
קבלנו השליח אינו נאמן אפילו הם שנים מפני
שהם נוגעים בדבר אלא שהשליח נשבע היסת
ונפטר והלוה או הנפקד מקבלים אדם אחר שמסרו
ליד השליח׳   ח   אם השליח כופר בנפקד או
בלוה שאומ׳ לא נתתם לי והם אומרים שנתנו לו
נשבע השליח ללוה או לנפקד במעמד הלוה או
הנפקד שבועת היסת ונפטר והלוה או הנפקד
נשבע למלוה או למפקיד במעמד השליח שבועת
היסת ונפטר׳   ט   בד״א בשעשו שליח להביא
את שלו אבל אם לא עשאו שליח אלא שאל הלוה
את הנפקד הוליך לפל׳ מעותיו שבידי או שבא אחד
ללוה או לנפקד ואמ׳ פל׳ עשאני שליח להביא מעותיו
והאמינו ומסר לו הממון והשליח אומ׳ נאנסו או מסרתי
למלוה וישבע המלוה או המפקיד בנקיטת חפץ
שלא קבלם ויגבה חובו מהלוה או הנפקד שהשליח
אינו נאמן לפי שהוא כנוגע בעדות שהרי צריך
לישבע ליפטר ואפי׳ יפטור הלוה או הנפקד את
השליח משבועה כדי שלא יהיה נוגע בעדות אינו
מועיל ומיהו אם מתחלה כשמסרו בידו פטרוהו
משבועה ואמ׳ש דמהני ואם אין השליח צריך לישבע
כגון שהלך המשלח עם השליח ועמד מרחוק וראה
שעשה שליחותו אינו נוגע בעדות והרי הוא עד
אחד ומחייב למלוה שבועה דאורייתא ואם הם
שני שלוחים והלך המשלח עמהם ועמד מרחוק
וראה שעשו שליחותם לשוינהו עדים ע״פ שמסרו
ממונו למלוה׳   י   בד״א בששניהם לפניו
השליח והמלוה ומכחישין זה את זה אבל אם

בא השליח לבדו ואמר נתתי כמו שאמרת לו אינו יכול להשביעו שלא פרעו השליח שהרי אין כאן מי שטוען עליו ודאי שלקח ולא מחלים הלוה חרם סתם ומשלם החוב שעליו: יא ראובן שאומר ללוי מנה שאתה חייב לי תנהו לשמעון שהוא דר בעירך שאני חייב לו ולוי אומר נתתי ושמעון אומר לא קבלתי הדין בזה כמו שנתבאר באומר הולך לפלוני מעותיו שבידי: יב יש בשליחות ראובן לגבות משמעון חמשים דינרים שחייב לו וגבה ממנו וראובן אומר לא שלחתיו לגבות אלא עשרים ועשרים בלבד הביא ישלם שמעון אחר שישבע המלוה בנקיטת חפץ שלא קבל אלא עשרים והשליח ישבע היסת לשמעון שכל החמשים נתן למלוה:

הלכות הרשאה

קכב אם מת המלוה או שביטל השליחות או ההרשאה ובו יב סעיפים:

א מעות של לוה ששלח למלוה חובו בצווי על ידי שלוחו ונאבד פטור אם ירצה הלוה לא ישלחנו לו על ידי שלוחו כמו שנתבאר בסימן שקודם זה אפילו אם יש עדים שעשאו שליח להביאו לו עד שיבא בהרשאה והטעם מפני שיש לחוש שמא ימות המלוה קודם שיתן לשלוחו ואם יאנסו בדרך יהיה חייב לשלם ליורשים כיון שלא נתנם לו עד שמת המלוה לפיכך עצה טובה ללוה או לנפקד שלא יתננו לשליח אלא כשבא בהרשאה שהקנו לו באגב קרקע מה שיש לו אצל פלוני: ב העושה שליח בעדים להביא לו מה שיש לו אצל פלוני וביטל השליחות קודם שיתן זה לשליח ולא ידע הנתבע בביטול ונתן לשליח ונאבדו פטור הנתבע: ג מי שהרשה לאחד ורוצה לבטל השליחות ולהרשות לאחר רשאי ואין הנתבע יכול לדחות למורשה לומר שמא המורשה ביטל שליחותך והרשה אחר שהרי זה אומר לו תן לי מה שיש בידך וזאת הרשאתי תהיה אצלך ואם ביטל שליחותו הוא הפסיד על עצמו והנתבע פטור שהרי בהרשאתו נתן וכן אם עמד המורשה בדין עם הנתבע ונתחייב המורשה אין המורשה יכול לסתור הדין בטענה שכשעמד עם זה בדין כבר ביטל שליחותו: ד המרשה את חבירו להוציא את שלו מיד המחזיק בו צריך ליקח לו בקנין שהרשהו וצריך לכתוב לו דון וזכה והפק לנפשך ואם לא כתב כן אם ירצה המחזיק לא ישיב לו דבר שיאמר לו לאו בעל דברים דידי את ונימהו אפילו לא כתב לו כן יתן המחזיק מה שבידו ליד המורשה ואינו פטור דלא גרע מהשליח שעשאו בעדים: ה אם כתב דון וזכי והפיק לנפשך מחצה או שליש או רביע והמותר שלי מתוך שהוא דן עמו על חלקו צריך הנתבע לדון עמו על הכל וי"א דדוקא בכה"ג אבל אם כתב לו דון וזכי והפיק לנפשך מאה דינרים והשאר שלו אינו מזקיקין לדון עמו אלא על המאה דינרים: ו המרשה את חבירו כל ההוצאות שיוציא המורשה על דין זה המשלח חייב בהם שכך נותנין בהרשאה כל דמתעני לך מן דינא עלי הדר: ז הרשאה שאין כתוב בה דון וזכי אלא כך היה כתוב בה קבל והפיק לנפשך אין לפסלה מפני שאין כתוב בה וזכי דקבל וזכי חדא מילתא הוא וכן אין לפסלה מפני שאין כתוב בה דון כיון שכתב בה כל דמתעני לך מן דינא עלי הדר הרי זה במקום דון וכשירה אם אין כתוב בהרשאה כל דמתעני לך מן דינא עלי הדר כשירה היא שאין כותבין לשון זה אלא לתקנת המורשה שמא יוכל המורשה לומר הקנית אותי שאתפשר דון וזכי והפיק לנפשי: ח הבעל שבא לדון עם אחד שמחזיק בנכסי מלוג שלאשתו צריך בהרשאה ואם יש פירות בקרקע מתוך שיש לו לדון על הפירות דן על העיקר ואינו צריך הרשאה: ט אחד מהאחים שלא חלקו או מהשותפים שבא לתבוע תובע על הכל הואיל ויש לו חלק בזה הממון אינו צריך הרשאה משאר שותפין ואם יצא חייב אין השותף האחר יכול לומר לשותפו שדן אלו הייתי אני שם הייתי תובע טענות אחרות ומחייב בעל דינך שהרי אומר לו למה לא באת לתבוע גם אתה: י לפיכך אם היה בעיר אחרת ויש לו לחזור על הבית דין ולדון עמו ויאמר לו מה אני מודה בכל מה שטען שותפי ואיני צריך לתבוע נעלב ולומר לו או דון עמי כחלקך או הבא הרשאה שהרי ממון שנכנס בידי ושנכנס בעל דיני ולמחר יבא אחיך או שותפך וישבע גם הוא ויתבאר עוד זה בסימ' קטו':

קכג הרשאה על מה נכתבת וכיצד

ט כלמה שיטנו הדיינים על טענותיך כלומר הפסד דין שיעשו ותתחייב עליהו התפעל בשורש עלי שאין נהוג במקרא כי כיוצא בזה קל בבבלי ר"ל להרבין בנין נפעל עם התפעל שלא כדרך המקרא במלת נתלון ונועצת בה' כי דברי מקרא לחוד ודברי חכמים לחוד: ע"כ

160

נכתבת ובו ט״ו סעיפים״ א מדינא דגמרא
אין כותבין הרשאה אלא לתבוע פקדונו שביד חבירו
ולא כפר לו ואם היה פקדון שלמעות צריך להקנות
לו אגב קרקע וכן יכול להרשות לתבוע קרקע
אפי׳ כפר בו וכן מלוה בשטר אפי׳ כפר בו כשם
שיכול להקנות השטר ושעבודו בשטר ובכתובה
ומסירה כך יכול להרשות עליו ולמסור השטר
בידו כדי שיגבהו וצריך לכתוב לו קנה לך איהו
וכל שעבודא דאית ביה אבל אין כותבין הרשאה
על פקדון שביד חבירו שכפר בו וכן אין כותבין
הרשאה על מלוה שבע״פ אבל הגאונים תקנו
שכותבים הרשאה אף על המלוה בין בשטר בין
בעדי קנין אע״פ שכפר בה בב״ד כדי שלא יטול
כל אחד ממון חבירו וילך לו למדינה אחרת אבל
על מלוה ע״פ שכפר לא תקנו שיכתבו הרשאה
וי״א שעל הכל כותבים לש׳ פקדון וב״ל לש׳ מלוה
בשטר ובע״פ וא״ע דכפריה׃ ב מי שיהיה
לו שבועה על חבירו אינו יכול להרשות אחר עליו
להשביעו שאינו דבר שנקנה בקנין שאינו אלא דברים
בעלמא׃ ג המרשה לאחר ואח״כ הרשה לאחר
ושניהם באים בהרשאתו לפנינו אין נתבע משיב
אלא לשני׃ ד אין למורשה רשות לכתוב הרשאה
לאחר שהרי יאמר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר
לפיכך אם התנה עמו שירשה לאחר ואחר לאחר
הכל לפי תנאו׃ ה הבא בהרשאה שמחל
לנתבע או שמכר לו או מחל לו על השבועה או שעשה
עמו פשרה לא עשה כלום שהוא יאמר לתקוני שדרתיך
ולא לעוותי לפיכך אם התנה עמו בין לתקן בין לעוות
אפילו אם מחל על הכל מחול ויש אם פירש בה
מחילתך כמחילתי׃ ו היה לו חוב על כותים
ואמר לחבירו שהיה לו ג״כ חוב עליהם כשם שתעשה
בשלך תעשה בשלי והלך ומחל להם חובו וחוב חבירו
חייב לשלם לחבירו מה שהיה שוה חובו במעות
מוכנים׃ ז ראובן שבא בהרשאת שמעון ותבע
ללוי ואמר לוי הודאתי אבל ישבע שמעון ויטול מוליאים
הממון מיד לוי ויהא מונח ביד בית דין עד שיבא
שמעון וישבע ויטול וכן בכל הדברים שתלה לוי
בשמעון ידון עם ראובן ויהיה הממון מונח בבית דין
עד שיבא שמעון ויש לראובן להחרים על מי שטוען
טענת שקר כדי לעכב הממון ולאחרו׃ ח וכל
שקובעין ב״ד זמן לתובע לבא ולהשביע ואם לא יבא בזמן
אותו זמן יחזירו ב״ד לנתבע ממונו׃ ט נתחייב לוי
שבועה אינו יכול לעכב ולומר איני נשבע עד שאחרים
בפני שמעון על מי שטוען עלי שקר שאין זה החרם אלא
תקנה קלה שתקנו הגאונים האחרונים מי שיבוונו בעלי
דינין טענותיהם ואין מעכבין שבועתו של תורה מפני תקנה
זו הקלה׃ י מורשה שהרשהו בשטר ידוע אפילו אם
לא יוציא הממון מיד הנתבע קרובו כשרים בין לעדים
בין לדיינים שאין לו חלק לא בהפקד ולא בהוצאה׃
יא ומטעם זה נראה לי שגם הוא כשר להעיד אבל
מורשה שיש לו חלק במה שיוציא מהנתבע קרוביו
פסולים בין לעדים בין לדיינים לפיכך מי שיש לו עדים
על תביעתו לא ירשה אחד מהעדים או מקרוביהם
אא״כ יקנה לו בשטר ידוע אפילו אם לא יוציא הממון
מיד הנתבע׃ יב וכן מי שיש לו עדים בפריעתו
לא יבא לדין עם המורשה בממון שיש לו חלק בתביעתו
אם הוא קרוב לעדים שהרי יבטל העדות׃ יג
יכול אדם להרשות נשים ועבדים וי״א אבל לא
את עבדו שאין קנין לעבד על ידי רבו שהרי גופו
קנוי לו וידו כידו כמצא שאינו לא שלוחו ויכול הנתבע
לומר לאו בעל דברים דידי את אבל יכול להרשות
את אשתו שהרי אם נתן לה מתנה קנתה ואין הבעל
אוכל פירות נמצא שכותב לה זכי לנפשיך אין הנתבע
יכול לומר לאו בעל דברים דידי את׃ יד יכולים
לשלוח הרשאה ביד כותי ובלבד שיזהר מלכתוב
בה וקנינא מיניה דאין שליחות וזכיה לכותי לא יכתוב
וקנה הכותי׃ טו אשר לא טוב עשה בעמיו
זה הבא בהרשאה בד״א כשהנתבע והתובע בעיר
אחת אבל אם הנתבע בעיר אחת והתובע בעיר
אחרת הה״ז עושה מצוה׃

קלד הנתבע אינו יכול למנות מורשה שיבא נגדו

וישוב בעדו לתובע והוא ישב בביתו ונשים יקרות
שאין כבודן לבא לב״ד משגרין להן סופרי הדיינים
ויטענו בפניהם וכיוצא בזה עושים לת״ח שתורתו
אומנותו ודילמא מה למישל לב״ד ולעכב ע״ה״

קלה השולח חובו או פקדונו על ידי

שליח ובו י׳ סעיפים״ א ראובן שהיה חייב מנה
לשמעון או שהיה לו פקדון בידו ואמר ללוי הילך

מנה זו לשמעון אם בא לחזור וליטלו ממנו אינו יכול
דהילך כזכי דמי ומיד כשיגיע ליד לוי זכה בשבילו
שמעון לפיכך בין מת לוה או מלוה יתנהו ליורשי
שמעון ומ"מ ראובן חייב באחריותו עד שיגיע ליד שמעון:
אם החזיר לוי המנה לראובן והעני אח"כ ולא היה לו
ממה לפרוע כגון שהפסיד שמעון שלו לוי חייב לשלם
שהוא פשע במה שהחזירו לראובן: ואם מחמת אונסו
החזירו לראובן שאיים עליו בדבר שיש בידו לעשות
עד שהוצרך להחזיר פטור: וי"א שכשהחזיר לו המנה
לראובן שניהם חייבים באחריותו עד שיבא ליד שמעון
מלחובו: ב הא דבפקדון אינו יכול לחזור וליטלו
מיד לוי דווקא כשהוחזק הנפקד כפרן דאז זכות למפקיד
שתצא מתחת ידו אבל לא הוחזק כפרן יכול הוא
לחזור וליטלו: ג ודי שוייה מריה דפקדון שליח
להביאו לו כיון דגלי דעתיה דניחא ליה דליתיה גביה
אם בא לחזור אינו חוזר ואפילו במשמיא לו שליח
שלא מיפטר בהכי שומר מאחריות או אפי' לא ממטי
ליה שליח אלא דשליח מהימן גבי מפקיד ובכל יומא הוה
מפקיד גביה אם בא לחזור אינו חוזר: ד אם אמר
שליח למלוה הנה מעותיך ששלח לך פל' בחובך בידי
אך אני רוצה להחזיק בהם בשביל חוב שיש לי בידך
אם המלוה מודה לשליח שיש לו בידו ואין לו שאר
נכסים שיגבה מהם זה חובו והגיע זמן הלואתו אין כח
ביד המלוה לערער על המשלח ולומר הפסדת מעותי
שמסרתם בידו מפני שאינו יכול להוציאם מידו שהרי
המשלח יאמר אף אם היו עדיין בידי היו מוציאין מידי
מדר' נתן הואיל ואין לי נכסים אחרים אבל אם יש
לו נכסים אחרים המשלח כופר לשליח ליתנם למלוה
שכל שלא נתנם לו לא נפטר המשלח מהחוב והשליח
חוזר וגובה אותם ממנו וכ"ש אם אין המלוה מודה
לשליח שחייב ליתנם לו אפילו אם אין לו נכסים אחרים:
ואם מת המשלח ולא הניח נכסים חזר הדין
בין השליח ובין המלוה שכשנשתלחו לו ואפילו קבלם
השליח מהמשלח בעדים מגו שיכול לומר למלוה
ונתתים בהיסת לומ' לו אני תופס בחובי שאתה חייב
כיון שאין תובע בהם המשלח ולא יורשיו: ה
ומ"מ שאם בא השליח להחזיק בהם בשביל חוב
שיש לו ביד המלוה או המפקיד אינו יכול: ו
מ"א ההילך הוי כזכי במלוה או בפקדון אבל
במתנה לא הוי כזכי אפי' עשאו שליח לקבל ואח"כ הנותן

הולך לו לא הוי כזכי לפיכך אם אמ' הולך מנה
לפל' שאני נותן לו יכול לחזור בו עד שיגיע ליד
המקבל: ואם היה המקבל עני שאין לוקט זו משה
כלל ואינו יכול לחזור בו: ז אם אמר תן לפלוני
במתנה יש אומרים שאינו כזכי ויכול לחזור בו כל
זמן שלא הגיע לידו לא מסתבר אלא כזכי לו ואז זכה
לו וקנה וכגון שהיה ברשותו אבל אם אינו ברשותו
לא: ומיהו אפילו אינו ברשותו לכשיבא לרשותו יקנה
לו אם לא יחזור בו הנותן קודם לכן: וי"א תן הוי כזכי
במתנה והוא שנותן לו עתה החפץ בידו ואמר לו תן
חפץ זה לפל' אבל אם מתחלה לא בא לידו ד"ה דהוה
לאומת ליה ואח"כ אמ' לו תנהו לפל' לא קנה שלא
במעמד שלשתן ואפילו אם הוא תופס החפץ בידו
בשעה שאמר לו תן כיון שלא בא מתחלה לידו לשם
כך אבל אם אמר לו זכה לו בעוד שהחפץ בידו
זכה לו אע"פ שלא בא לידו תחלה לשם כך או אפי' לא
בא לידו בשעה שאמ' לו זכה לו אלא שמגביהו אח"כ
כדי לזכות לו זכה אפילו שלא בפני הנותן ושלא בפני
המקבל אבל אם לא אמ' לו זכי אפי' איתיה לפיקדון
בהעדו שלשלח לא זכה למקבל מתנה: ח
ראובן שאמר לשמעון הולך מנה ללוי שאני נותן
לו מתנה והלך שמעון ליתנו ללוי ומצאו שמת אם
בריא היה הנותן ומת בחיי מקבל יתן ליורשי מקבל
דמתנה לקיים דברי המת: ואם מת מקבל בחיי נותן
אע"פ שאחר כך מת הנותן יחזיר ליורשי משלח:
ט ואם ש"מ היה הנותן אם בשעה שנתן המנה
לשליח כבר מת מקבל יחזיר ליורשי משלם אבל
אם היה חי המקבל בשעה שנתן המנה לשליח יתן
ליורשי מקבל אפילו אם מת המקבל בחיי נותן
ואפילו נולדו יורשי מקבל אחר מיתת נותן משום
דדברי ש"מ ככתובים וכמסורים דמי ואין הנותן
יכול לחזור בו כל זמן שלא עמד ואם עמד חוזר
אפי' אם בא ליד המקבל: י ומ"מ כל זמן שלא
נתקלקל שנתרפא צריך השליח לעשות שליחותו
ואם ימות הנותן ישאר למקבל ואם יתרפא יחזיר
לנותן:

קכו הפורע חובו במעמד שלשתן

ובו ה' סעיפים: א ראובן שהיה
לו מנה ביד שמעון בין מלוה בין פקדון וא"ל במעמד
שלשתם מנה שיש לי בידך תנהו ללוי בין שנתנו

לו במתנה בין שנתנו לו בפרעון חובו קנה ואין ראובן
ולא שמעון יכולים לחזור בהם אע״פ שעדיין עסוקים
בסתו ענין וכן אין הנותן יכול לחזור ולמחלו למי
שהוא בידו ואפילו כולי לוי לאחר שהלוה ראובן
לשמעון קנה: ב׳ בד״א כשהיה לראובן מנה ביד
שמעון אבל אם לא היה לו מנה בידו ואמ׳ ש״ל
תן מנה ללוי בשבילי ואפרענו לך לא קנה וכל אחד
משלשתן יכול לחזור בו ואפי׳ פרע שמעון מקנה
החוב ומ״מ אם נתנו לו חוזר וגובה מראובן מאחר
שע״פ נתן: ג׳ אמר ראובן לשמעון סתם במעמ׳
שלשתן מנה ללוי ולא אמ׳ לו מנה שיש לי בידך
תנהו ללוי ושמעון מודה שיש לראובן מנה בידו
אף שאומ׳ שכיון שלא פירש מנה שיש לי בידך
לא היה דעתו על מנה שיש לו בידו אלא שלוה לו
מנה שאתן לך אין בדבריו כלום דמסתמא על
מנה שיש לו אמ׳ וקנה וי״א שלא קנה: ד׳ היה
לראובן ביד שמעון כור חטים וא״ל במעמד שלשתן
תן ללוי חמשים דינרין שהרי יש לי בידך כור חטים
ונתרצה וא״כ רצה שמעון לחזור בו אם היו החטים
פקדון ופירש תן לו חמשים דינרים במעות מהחטים
לא קנה לוי שיכול לומר שמעון איני חייב למכור
חטים שלראובן כדי לפרוע חובותיו ואפי׳ אם אמ׳
לוי תן לי חטים שוה חמשים דינרים יכול לומר לא
צוני ליתן לך חטים אלא מעות אבל אם א״ל סתם
תן לו נ׳ דינרים מהחטים שיש לי בידך נעשה כאומ׳
לו חטים שוה נ׳ דינרים וקנה ואם היו הלואה אצלו
אע״פ שאמר לו נ׳ דינרים קנה ונותן לו מעות או
חטים שוה נ׳ דינרים כשער שבשוק: ה׳ אמר
לו מנה לי בידך תנהו לפל׳ במעמד שלשתן ואמר
לו אני אתנהו לך לכשתרצה וכשתובעו אומ׳ לו
איני רוצה עכשיו אין בדבריו כלום וחייב ליתן
לו לזמן שהוא חייב למחה׳ ויש חולקים: ו׳
המחהו אצל חבירו בענין דלא קנה אינו נאמן לומ׳
שפרעו אחר כך: ז׳ אפילו אם לא נתרצה הלוה
או הנפקד ליתן לזה שצוה המלוה או המפקיד
צריך ליתנו לו על כרחו כיון שא״ל במעמ׳ שלשתן
ח׳ לא היה במעמ׳ שלשתן כשא״ל מנה לי בידך
תנהו ללוי לא קנה ויכול לחזור בו בש״מ מתנה מרובה
בש״מ מתנה מועטת ואם קנה מידו מי שהמעות בידו
בחלות הודאה דאית ללוי גביה מנה אינו יכול

לחזור בו: ט׳ אמר ראובן לשמעון במעמד
שלשתן מנה שיש לי בידך תנהו ללוי ושמעון דוחה
את לוי ולכן רוצה לוי לחזור ולתבוע מראובן אינו יכול
וי״א שיכול לחזור בו כל זמן שלא פטר שמעון את ראובן
בפירוש ומ״מ אפילו לפי דעה זה אינו יכול לתבוע את
ראובן ומחלה כל זמן שיוכל לגבות משמעון: י׳
אמר להן במעמד שלשתן מנה לי בידך תנהו לפל׳ ונמצא
הלוה עני ואין לו מנה לגבות ממנו ה״ז חוזר וגובה מראובן
מפני שהטעהו ואם ידע לוי שהוא עני או שהיה עשיר
באותה שעה והעני אינו יכול לחזור בו: י״א טען
לוי שהיה שמעון עני והטעהו וראובן אומ׳ עשיר היה
והעני אם החוב שנתחייב ראובן ללוי הוא בשטר
על ראובן להביא ראיה ואם לא יביא ראיה אם יש בו
נאמנות בשטר גובה לוי חובו בלא שבועה ואם אין בו
נאמנות ישבע לוי ויטול ואם לא היה אלא מלוה ע״פ
נאמן ראובן בשבועה היסת לומ׳ עשיר היה באותה
שעה: י״ב ראובן שאומ׳ לשמעון מה שיש לי בידך
תנהו ללוי והיה זה במעמד שלשתן כל שלא חזר בו
ראובן לא׳ ואם כתב לו שהקנה לו הוא וכל שעבודו
והמחהו אצל זה שמופקדים בידו אינו יכול לחזור
בו: י״ג אם לאחר שנתרצה הלוה או הנפקד ליתן
למקבל אומ׳ עיינתי בחשבוני ולא היה לו אצלי כלום
וטעיתי במה שהודיתי לו אם יכול לברר בעדים שהוא
אומ׳ אמת פטור ואפי׳ היה בעדים כשנתרצה ליתן לו
וחייב הנותן ליתן למקבל אם נתנו לו בפרעון חובו
ואם אינו יכול לברר הטעות אם המחהו בפני עדים
וכן אם קבע זמן למקבל ליתנו לו לזמן ידוע והוא לתוך
זמנו אינו נאמן לומ׳ טעיתי וכן אינו נאמן לומ׳ משטה
הייתי בך ואם לא המחהו בעדים י״א שנאמן לומ׳
טעיתי במגו דלהד״מ או במגו דפרעתיך אם הוא אחר
זמן והדין בין הנותן ובין המקבל וי״א שאינו נאמן
לומ׳ טעיתי דאין כאן מגו דהוי כמגו במקום
עדים דלא שכיח שיטעה אלא אדרבא אדם מדקדק
היטב קודם שיודה: י״ד אם הנותן מודה שטעה
בחשבון והמקבל אינו יודע אם טעה אם לאו אם
נתנו למקבל בשביל חוב שהיה לו עליו והמחהו
אצלו ליפרע ממנו אם יש לו נכסים לנותן שיוכל
המקבל ליפרע ממנו שטען הנותן לומ׳ שטעה
ויחזור המקבל ויגבה חובו מהנותן אבל אם אין
לו נכסים או שהוא גברא אלמא והב׳ נוח לו ליפרע

ממנו

ממנו לא מהימן ואם מתנה היא אינו נאמן בכלל אפי׳ יש
עדים לנותן ואינו גבלא למה וצריך הנפקד ליתנו למקבל
אחר וגובה אותו מהנותן׳ טו אם המקבל מודה
שטעה בחשבון והנותן אינו מודה הנפקד פטור בלא
שבועה והנותן צריך לישבע למקבל אם המחהו בשביל
חוב שהיה לו אצלו אבל אם המחהו במתנה שנותן לו
פטור בלא שבועה׳ יז אמר לוי במעמד שלשתן לית׳
לבעל חובו מנה והתחיל ליתן לו אחר כך נמצא שטעה בחשבונו
אינו חייב כלום אע״פ שפטור מליתן לו יותר מ״מ מה
שנתן כבר נתן ואינו יכול להוציא מידו׳ יז ראובן
שכר חכירות מהקהל ונתחייב להם בסך דמי החכירות
לפרוע לזמן פל׳ והקהל היו חייבים לשמעון אחד לראובן
ואמרו לו במעמד שלשתן שיתן לו מאותו החכירות
חמשים זהובים אחר כך נתבטל החכירות מדעת המלך
אחר שבשעה שאמר לשמעון יתן היה החוב לקהל
אע״פ שנתבטל החכירות אח״כ חייב ליתן לשמעון׳
יח ראובן השכיר חפץ לשמעון בסך ידוע ליום וזמן
שיצטרך לו וראובן היה חייב ללוי מאה זהובים והמחהו
אצל שמעון במעמד שלשתן ולא נתחייב בשכירות אלא
חמשים זהובים ט לא נצרך יותר לחפץ אם שמעון יא
ללוי קודם במעות ואמר ק׳ זהובים שיש לי משל ראובן
אתנם לך ולא השכיר לו שכר החפץ צריך ליתנם לו ואפילו
אמר ק׳ זהובים שאני חייב לראובן משכר החפץ אתנם לך
חייב ליתנם כיון שהודה שהיה חייב לראובן משכר החפץ׳
יט אבל אם מודה לוי שעל שכר החפץ הבטיחו ונתן
לו ולא היה חייב לראובן אלא שכר אותו חפץ אינו חייב
ללוי כלום אפילו דמי השכר שנשתמש באותו החפץ
עד אותו היום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף
והיינו כשיחזיר לו החפץ׳ כ ראובן הקנה לשמעון
מנה שיש לו ביד לוי במעמד שלשתן ונתן לוי לשמעון
ערב אע״פ שלא היה ערב בקנין משתעבד דהוי כערב
בשעת מתן מעות ויש אומרים שחולקין׳ כא מעמד שלשתן
ע״י שליח כגון ששלח הנותן שלוחו לנפקד ליתנו למקבל
לא מהני ואם אמר הנותן לנפקד במעמד שליח המקבל
יש אומרים דמהני והוא שעשאו המקבל שליח אבל אם לא
עשאו המקבל שליח אלא שאמר ראובן לשמעון בפני
לוי מנה שיש לי בידך תנהו ללוי שזכה בו לי יהודה
יכול לחזור בו׳ כב מעמד שלשתן ליתא מפני
הדבר אלא במעמד שלשתן ממש׳ כג יש אומרים שאין
חילוק בין ישראל לכותי במעמד שלשתן לפיכך ישראל

שאמר לכותי מנה שיש לי בידך תנהו לישראל פל׳
במעמד שלשתן הוא אינו לו ונתרצה המקבל קנה׳ כד
וכן גוי שאמר לישראל מנה לי בידך תנהו לישראל פל׳
במעמד שלשתן ואמר הנפקד או הלוה כן מעשה
קנה וצריך ליתנו לו ואינו יכול לומר אנוס הייתי׳ ויש אומרים
ואומרים שאם הנפקד או הלוה כותי ואמר לו ישראל המפקיד
או המלוה תנהו לישראל פל׳ במעמד שלשתן לא קנה׳
ואם הנפקד או הלוה ישראל והמקבל כותי כל זמן שאין
ישראל הנותן חוזר בו יכול ליתנו לכותי אבל אם חזר
בו הנותן לא זכה הכותי וחייב הנפקד להחזירו ומכל מקום
ומיהו אם אין הנפקד יכול להשמט מהכותי לפי
שבדיניהם הוא חייב ליתן כיון שאמר ליתנו לו יתן
לכותי והוא מפקירו׳ אם הנותן כותי והמקבל והנפקד
ישראלים קנה הישראל ויכול להוציאו מיד הנפקד בדינ׳
ואם הכותי הנותן אנס והוציא בכסף מידו וכו׳ שיתן
לישראל המקבל אם מלוה הוא חייב הלוה לפרוע
גם לישראל המקבל ואם פקדון הוא ונכנס הגוי בבית
הנפקד ונטלו בחזקה אינו חייב לשלם לישראל המקבל׳
כה מכנסת מלוה על״פ לבעלה אין מעמד שלשתן׳

קכז דין איש שלוה מאשתו וגירשה

או מעבדו ושחררו והלוה מן הגר ובו ב׳ סעיפים׳ א
האיש שלוה מאשתו ואח״כ גירשה או לוה מעבדו
ואח״כ שחררו אין להם עליו כלום שכל מה שקנה
עבד קנה רבו וכל מה שהוא ביד האשה הוא בחזקת
בעלה עד שתביא ראיה שהוא מנכסיה׳ ב
הלוה מהגר שנתגיירו בניו עמו ומת לא יחזיר לבניו
ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו ובד״א כשהיה
הורתן ולידתן שלא בקדושה אבל אם היתה הורתן
שלא בקדושה ולידתן בקדושה רוח חכמים נוחה הימנו׳

קכח דין הפורע חוב שלחבירו או שמשכנו

בשביל חבירו ובו ב׳ סעיפים׳ א הפורע חובו של חבירו
שלא מדעתו ואפי׳ היה בשטר ואפי׳ היה עליו משכון
ונטלו זה שפרע אין הלוה חייב לשלם לו ונוטל משכונו
בחנם והרי איבד זה הנותן מעותו ואפי׳ אם היה המלוה
דוחקו לפרוע היה הלוה מפייס את המלוה ומוחל לו׳
ב מי שנתפס על חבירו ולקחו מתים ממון ממנו
בגלל חבירו אין חבירו חייב לשלם אין כל מי שנתפס
על חבירו יהיה חבירו חייב לשלם לו חוץ מן

הנתפס מפני המס הקצוב על כל איש ואיש בכל
שנה או הנתפס על התשורה שנותן כל איש ואיש
למלך בעברו עליהם הוא או חיילותיו הוי חייב לשלם
לו והוא שיקחו ממנו בפירוש בגלל פלוני בפני עדים׃

הלכות ערב קלט

דין הערב בשטר ועל פה ומתי נפרעין מן הערב ובו כ״ב סעי׳

א המלוה את חבירו ואחד שהלוהו אמר לו אחד
אני ערב או שתבע את הלוה בדין ואמר לו אחד הנח
ואני ערב או שהיה חונק את חבירו בשוק ליתן לו
ואמר לו הנח ואני ערב אין הערב חייב כלום ואפי׳ אם
אמר בפני ב״ד אני ערב הכל אם קנו מידו שהוא ערב
ממון זה בין בפני ב״ד בין בינו לבין המלוה נשתעבד׃
ב אמר להם בשעת מתן מעות הלוהו ואני ערב נשתעבד
הערב ואינו צריך קנין וכן אם ב״ד עשו אותו ערב
נשתעבד אע״פ שלא קנו מידו כגון שהיו ב״ד רוצים
לגבות מהלוה ואמר להם הניחוהו ואני ערב לכם הואיל
ויש לו הנאה שהאמינוהו ב״ד בהוראה הנאה שעבד
עצמו׃ ג אם על פיו הוציא שטר או משכון הל׳
ערב בשעת מתן מעות׃ ד ערב היוצא לאחר חיתום
שטרות דהיינו לאחר שחתמו העדים בשטר כתב
ואני ערב ונכר שכתב ידו הוא זה או שהעדים מעידים
עליו י״א שמשתעבד בלא קנין לגבות ממנו מבני חורין׃
וי״א שאינו משתעבד אלא בקנין והרמב״ם אפי׳ ערב
היוצא קודם חיתום שטרות צריך קנין כל שלא נכנס
ערב אלא לאחר מתן מעות׃ ה כשם שאין הערב
משתעבד אלא בקנין או בשעת מתן מעות או בבית דין
כך הקבלן אינו משתעבד אלא באחד מדרכים הללו ואין
חילוק ביניהם אלא לענין שעבוד כתובה כמו שיתבאר
בטור אבן העזר כל היכא דבעי קנין אי לא קנו מניה
אינו גובה אפי׳ מנכסים בני חורין אפי׳ כתב לו שטר׃
ו נעשה לו ערב בקנין וכתב לו שטר יש לו דין מלוה
בשטר לטרוף ממשעבדי לא כתב לו שטר אע״פ שנעשה
ערב בקנין דינו כמלוה ע״פ ואינו גובה אלא מבני חורי׳
וי״א דהכא דקנו מניה טורף ממשעבדי אע״פ שלא
כתב לו שטר ונ״ל דבערב ב״ד לדברי הכל גובה ממשעבדי
אפי׳ לא כתב לו שטר דהוראה בב״ד כשטר דמית׃
ז לא עשה לו הערב שטר בפני עצמו אלא כתב
הערבות בשטר החוב עצמו אם כתבו אחר חתימת
העדים אינו גובה אלא מבני חורי ואם כתבו קודם
חתימת העדים אם כתוב פלוני ערב בלא ואו ואח״כ חתמו
העדים גם זה אינו גובה אלא מבני חורי מפני שהוא כתחלת
דבר ואינו מעורב עם הלוה והמלוה אבל אם כתוב
ופלוני ערב בואו שהרי הוא מעורב עם הלוה והמלוה
ואח״כ חתמו העדים הרי זה נפרע מנכסים משועבדים׃
ח המלוה את חבירו ע״י ערב אע״פ שהערב נשתעבד
למלוה לא יתבע את הערב תחלה אלא יתבע את הלוה
ואפי׳ אין ללוה אלא זיבורית לא יפרע מהערב ואפי׳
אין ללוה נכסים ידועים לערב לא יגבה מהערב אלא
צריך לחזר אחר הלוה אולי יש לו מטלטלין׃ ט
חזר אחר הלוה ולא מצא כלום צריך לישבע כתקנת
הגאונים שאין לו כלום קודם שיפרע מהערב וצריך
לכלול בשבועתו שעדין הוא חייב לו חוב זה שלא
יעשו קנוניא על נכסי הערב ואינו יכול ליפרע מהערב
עד לאחר ל׳ יום מיום שנתחייב הערב לשלם אא״כ
היה תנאי ביניהם׃ י ואם אין הלוה בפנים צריך
להודיעו אם הוא קרוב כדי שיוכל שליח לילך ולבא
תוך ל׳ יום ואם לא יבא אז יתבע להערב ואם הוא
במדינת הים שאי אפשר להודיעו ואין לו כאן נכסים או
אם הוא אנס דלא ציית דינא אז יתבע את
הערב ויגבה ממנו ואח״כ יחזור הערב על הלוה
ויוציא ממנו אז ימחוהו עד שיפרע לו מה שפרע
בשבילו׃ יא אפילו יש ללוה נכסים ידועים במדינה
אחרת נפרע מהערב תחלה שאין אומרים ללוה שיוציא
מאותם על מנה׃ יב הא דכשהלוה במדינת הים
נפרע מהערב בלי שיודיעו ללוה דוקא כשהמלוה
בשטר אבל אם היא מלוה ע״פ לעולם אינו נפרע
מהערב בלא הודעת הלוה דחיישינן שמא פרעו
אע״פ הוא תוך זמן והה״ה אם מת לוה מלוה ע״פ
אינו נפרע מהערב אא״כ הוא תוך הזמן או שהודה
בשעת מיתה או שנדוהו מפני שאינו פורע חוב
זה ומת בנידויו׃ יג אין כל אלו הדברים אמורים
אלא בשלא התנה המלוה עם הערב אבל אם התנה
עמו שיהא נאמן כלומר שלא פרעו הכל לפי תנאו׃
יד התנה המלוה עם הערב ממי שארצה אפרע
יכול ליפרע מהערב תחלה אפי׳ אם יש בנכסים
ללוה ויש חולקים בזה ומודים שאם אמר בפירוש
ממי שארצה אפרע יכול לתבוע מהערב תחלה
אפי׳ אם יש נכסים ללוה׃ טו קבלן לעולם יפרע
ממנו׃

ממנו והלוה אם ירצה אפי' יש נכסים ללוה קו"ב הלוה רוצה
לפרעו׃ יז מלוה שבא לגבות מהקבלן ואין שטרו
בידו וטוען שאבד ולוה מודה שלא פרעו וקבלן טוען שמא
פרעך הלוה וקרע שטר חובו וי"מ שהדין עם הקבלן׃ יח
ואיזה הוא ערב ואיזה הוא קבלן אמר ליה תן לו ואני נותן
לך זה הוא קבלן ואם הוא לאחר מתן מעות ואמר מה שנתת
לזה אני נותן לך והוא דקנו מיניה כמו שנתבאר׃ יח
אבל אם א"ל הלוהו ואני ערב הלוהו ואני פורע הלוהו ואני
חייב הלוהו ואני נותן הלוהו ואני קבלן תן לו ואני ערב תן
לו ואני חייב ליתן לך ואפי' א מתן לו ואני קבלן כולם לשון
ערבות הם׃ יט אם לקח הקבלן המעות מיד המלוה ונתנם
ליד הלוה אין למלוה על הלוה כלום ואין יכול לתבוע את
הקבלן ואם אין לקבלן גובה מהלוה מדל נתן אח"כ
מתחלה הקבלן ללוה וי"מ דהוה לערב׃ כ יש אומרים דערבות
וקבלנות היכי כשתבע הלוה מהמלוה שילונו ונכנס
הערב עמו בדבר בלשון ערבות או בלשון קבלנות
אבל אם לא דבר הלוה עם המלוה כלום אלא ראובן אמ'
לשמעון הלוה לפלוני מעות ואני פורע הלוהו ואני נותן לך
או הלוהו ואני חייב לך אין לשמעון על פלוני כלום אפילו
נתנם לו מידו לידו אלא על ראובן שאמר ליה הלוהו וכש'
לשליחותו שלראובן נתנם לו׃ כא קבלן שלא נשא ונתן
בו ומכר הלוה כל נכסיו אעפ"י שיש נכסים לקבלן אם
ירצה המלוה לטרוף מלקוחות שללוה אינם יכולים
לדחותו אצל בני חורין שלקבלן וכן הדין בשנים שנעשו
אחראים ללוה ומכר אחד מהם נכסיו אבל קבלן שנשא
ונתן בידו אינו יכול לגבות מהלקוחות שללוה אלא אם אין
נכסים לקבלן׃ כב הערב והקבלן אין טורפין
משעבדי דלוה עד שימסור לו המלוה שטר ויקנהו
לו דרך קנין שטרות כי היכי דלא ליהוי תביעה על
פה׃

קל דין ערב שפרע למלוה כיצד נפרע מן הלוה ובו ח סעיפים

א ערב או קבלן שפרעו למלוה
בפני עדים אם פרעו קודם שנודע אם פרעו הלוה וטוען
הלוה שכבר פרעו אינו חייב לערב כלום אבל אם פרעו
אחר שהביא המלוה ראיה שלא נפרע צריך הלוה
ליתן לו כל מה שפרע בשבילו בין שנתחייב לוה
למלוה בשטר בין שנתחייב לו בעל פה אפילו בלא
עדים׃ ב י"מ שלא כשא"ל הלוה בעת שנעשה
לו ערב ערבני ושלם אבל אם עמד מעצמו ונעשה
לו ערב או קבלן וקדם ופרע למלוה ולא הרשהו הלוה
לפרוע אין הלוה חייב לשלם לו כלום ואם אמ' לו
הלוה הכנס קבלן בעבורי אעפ"י שלא הרשהו לשלם
אם עמד הקבלן ופרע מדעתו אפי' עד שלא עמד
המלוה עם הלוה בדין ולא נמצאו לו נכסים חייב
לשלם לו׃ אבל אם אמר ליה הכנס ערב ולא הרשהו
לשלם אם משעמד המלוה עם הלוה בדין ולא נמצאו
לו נכסים פרעו הערב לגדה חייב הלוה לשלם לו ואם
עד שלא עמד המלוה עם הלוה בדין ולא נמצאו לו
נכסים פרעו הערב אין הלוה חייב לשלם לו כלום׃ ג
וי"מ שחולק ואומר שאפילו ערב שאינו קבלן שנכנס
בערבות מאליו ופרע מאליו חוזר וגובה מהלוה׃
ד אין הערב גובה מהלוה עד שיביא עדים שפרע
בשבילו ואפי' כל זמן שאין לו עדים אינו גובה ממנו
כלום אפילו אם שטר החוב בידו ואם כתב המלוה לערב
קבלתי ממך דמי החוב מהני ליה לגבות מהלוה ובין
שמפורש הערבות בשטר או שהלוה מודה בו דאל"כ
מה אנו יודעים שהוא ערב׃ ה כשכתב לו קבלתי
ממך דמי החוב י"מ דהוי כמלוה בשטר לטרוף בו
מלקוחות שקנו מהלוה וי"מ שאעפ"י שכתב לו כן לא
מהני אלא לגבי הלוה בעצמו שאינו נאמן לומר פרעתי
אבל אינו יכול לגבות ממשעבדי שמכר הלוה עד
שימסור לו המלוה השטר חוב ויקננו לו דרך קנין
שטרות שלא תהא תביעתו תביעה ע"פ והוא הדין אם
כתב הלוה לערב כשהכניסו ערב הריני משעבד עצמי
ונכסי מעכשיו שבכל זמן שתפרע אותו חוב שנעשית
עליו ערב לפל' המלוה בלא קבלתי המעות ממך ה"ז
גובה מהלקוחות ומיתומים גדולים שאין לך מלוה בשטר
גדולה מזו׃ ו ערב שפרע למלוה ולא בקש ממנו
השטר אין הלוה חייב כלום לשלם לו מה שפרע בשבילו
שהרי פשע במה שהניח השטר ביד המלוה׃ ז
מת הלוה וקדם הערב ופרע החוב קודם שיודיע את
היורשים אם נודע לנו שלא פרע הלוה שטר חובו
קודם שימות כגון שהודה בו קודם או שנידוהו ומת
בנדויו או שלא הגיע זמן ההלואה ליגבות ה"ז חוזר
וגובה מהיורשים כל מה שפרע׃ ח היה המלוה
כותי אין היורשים חייבים לשלם שמא אביהם נתן לו
הערב כל החוב שהיה עליו מפני שהכותי תובע את
הערב תחלה ולפיכך פרע זה מדעתו קודם שיודיע את
היתומים אבל אם הודיען שהכותי תובע אותו והרי הוא
נותן חייבים לשלם׃

קלא

מי שחזר בו אחר שנתרצה להיות ערב ובו י"ד סעיפים:

א מי שנתפייס להיות ערב קודם שיתן המלוה המעות ללוה יכול לחזור בו אפילו קנו מידו ואם לא חשש המלוה ונתן המעות ללוה אין לו על הערב כלום אבל ערב דלאחר מתן מעות כיון שקנו מידו אינו יכול לחזור בו: ב האומר לחבירו ערבת לי והוא אומר לא ערבתי או שאומר הערב ללוה אתה הרשיתני לערוב אותך וליתן והוא אומר מעולם לא ערבת או לא ערבת כלל או שאומר המלוה ערבת לי ק"ן והוא אומר לא ערבתי אלא מנה בכל אלו הטענות וכיוצא בהן המודה מקצת או ישבע הנתבע שבועת היסת או שבועת התורה אם הודה במקצת: ג ערב או קבלן שרואים שהלוה מבזבז נכסיו יכולים לתבעו שיוציאם מהערבות אע"פ שהוא בתוך הזמן: ד ערב שבא אצל המלוה בתוך הזמן והתרה בו שיתבע ממונו מהלוה ואם לאו יפטר מהערבות ולא רצה המלוה והאריך זמן ללוה י"א שאין הערב נפטר בכך וא"צ לקבלן ואפי' היו נכסים ידועים ללוה והערב אומר למלוה רד עם הלוה לדין וגבה חובך מנכסים והאריך זמן ללוה ובתוך כך נשתדפו הנכסים גובה מהערב וצריך להתישב בדין זה: ה ישראל שהיה ערב לחבירו בשביל כותי ונטל הערב משכון מהגוי ונתנו למלוה ובא העכו"ם אצל הערב בערב שבת בין השמשות ואמ' ליה היה ערב בשבילי לזה שאני חייב לו שיחזיר לי משכוני שאני צריך לו אמ' ליה הערב כבר נכנס שבת ואיני עושה שום ערבות ופייסו הגוי לערב עד שיאמ' למלוה הדין כמו שהייתי והחזיר המלוה לגוי משכונו לאחר זמן תבע המלוה לערב וטען לא היה בדעתי כשאמרתי הדין כמו שהייתי אלא כמו שהייתי אחר שבא המשכון לידך וראיה לדבר קרבנותי כנגד העכו"ם מלהכנס ערב ותניא הדבר באיסור שבת הדין עם הערב שהיה לו למלוה לפרש ערבותו ואע"פ כן חייב הערב לטרוח להוציא החוב מיד הגוי: ו ישראל שהיה בידו משכון מכותי ושואל ממנו שיחזירנו לו בערב ישראל והודה לחבירו והביא הכותי ישראל ואמ' ליה בלשון הקדש אני מתרה בך שלא תקבלני ערב ואומ' בפני הכותי אני ערב ותחזיר שהתרה בו אינו כלום שהרי הוא ערב בשעת מתן מעות: ז שמעון יצא ערב לעכו"ם בשביל ראובן

והלך לו ראובן והתריך שמעון לפרוע בשבילו כשבא ראובן תבעו שמעון ואמ' ליה לא היה לך לפרוע כי כבר פרעתיו ויש לי שטר פרעון ממנו ואמ' ליה שמעון הודעתני לפרוע על זמן שלא הנחת בידי שטר הפרעון והנחת זמן שטר החוב ביד הגוים הדין עם שמעון וחייב ראובן לשלם כל מה שיבדר שנתן לגוי אפילו שהגוי תבע ממנו החוב שלא כדין ואנסו ליתן לו והבירור יהיה ע"י הגבאים או עדי שלגוים כי כך תקנו שיכתב כל שיטי בשטרי: ח וכן שנים שקבלו חבירות מגוי ונעשו ערבים זה לזה והגוי גבה מאחד מהם וגבה ממנו חייב חבירו לפרוע חלקו מכל הפסד שבא לו מאת הגוי ואם הוא היה משותף לפרוע חלקו והפסד בא לו מכוח חבירו שלא פרע חייב חבירו לפרוע לו כל ההפסד: ט יש שכתבו שאם ראובן מכר לשמעון שדה ולוי וקבל אחריות עליו לא נשתעבד לוי ואם קנו מידו שהוא ערב לשלם דמי מכר זה בכל עת שיתבענו שמעון הל"ז חייב: י ערב או קבלן שחייבו עצמם על תנאי אע"פ שקנו מידו לא נשתעבד מפני שהוא אסמכתא כיצד כגון שאמר לו תן לו ואני אתן לך אם יהיה כך וכך או אם לא יהיה מפני שלא גמר והקנה ואם קנו מידו מעכשיו שיתחייב לו בתנאי זה אם יתקיים התנאי הכל לפי תנאו שכל קנין מעכשיו אין בו משום אסמכתא: יא ראובן קנה שדה משמעון וכתב לו שטר וא"ל שיעשה לו שטר נכסין על אשתו ולא היתה שם ונתערב לוי בשבילו שלכשתבוא שתעשה שטר עליה וכשבאה לא רצתה ותבע ראובן לערב שיחזור לו האי שטר על נכסיו והערב טוען אינו חייב אלא יחזיר לו מעותיו הדין עם הערב: יב מי שאמ' לחבירו הלוהו ואני ערב לגופו שלוהו לא ערב לעצמו שלממון אלא כל זמן שיחזור אביאנו לך וכן אם אמ' ליה אחד שהלוהו ותבעו והניחו וכל זמן שתתבענו אביאנו לך וקנו מידו על כך אפי' הוא הוא ואנוס לא אביאנו או שמת או שברח אהיה חייב לשלם הרי זו אסמכתא ולא נשתעבד: יג מי שלא פירש קצב הדבר שערב מגון שא"ל כל מה שתתן לו וקן לו ואני ערב או מכור לו ואני ערב או הלוהו ואני ערב לה"ר"מ ז"ל אין זה הערב חייב כלום וכל הבאים אחריו חלקו עליו והכי נקטינן: יד האומר לחבירו ערוב זה לפלוני ואני ערב לך הל"ז כמי שאמ' הלוהו ואני ערב ואינו צריך קנין:

קל"ב עבד ואשה וקטן שערבו ושנים

שנעשו ערבים בשביל אחד ואחד בשביל שנים ובו ו' סעיפים:

א עבד או אשת איש שערבו לאחרים או כנסו

קבלנים

קבלנים ונתחייבו לשלם אין חייבים לשלם עד שישתחרר העבד ותתאלמן האשה או תתגרש אבל קטן שערב לאחרים אינו חייב לשלם אף לכשיגדיל: ב׳ אשה פנויה שערבה לאחרים ונשאת דינה כלווה ונשאת שאם ערבה ע״פ ב״ד חייבת לשלם עד שתתאלמן או תתגרש ואם ערבה בשטר גובה ממנה מנכסי מלוג שהכניסה לבעלה: ג׳ שנים שערבו לאחד כשיבא המלוה ליפרע מהערב יפרע מאיזה מהם שירצה ואם לא היה לאחד מהם כדי החוב חוזר ותובע מהשני שאר החוב: יש חולקים ואומרים שאם יכול להפרע משניהם לא יפרע מאחד מהם הכל אלא גובה מזה מחצה ומזה מחצה אע״פ שאין לאחד מהם שאז גובה מזה הכל ואם אמר מנאי שארצה אפרע יפרע מאיזה מהם שירצה: ד׳ פרע אחד מהם כל החוב למלוה וביד זה בעדים או בהתקבלתי שכתב לו שפרעו הכל אע״פ שלא אמר לו שיפרענו ושלם חוזר ותובע מחבירו חלקו: ה׳ אחד שערב בשביל שנים כשיפרע המלוה יודיעו בשביל איזה מהם פרע כדי שיחזור עליו: ו׳ שנים שנכנסו ערבים ופטר המלוה את אחד מהם יש אומרים שיכול המלוה לתבוע כל הממון מהערב השני (ועיין בדין ע״ז):

הלכות חזקת מטלטלין

כלל ב׳ מי שמוחזק במטלטלין לאחר הידועים

ובו ז׳ סעיפים: א׳ כל דבר המיטלטל שהוא ביד האדם מוחזקת שהוא שלו ואפי׳ אם יביא המערער עדים שהוא שלו ואומ׳ למוחזק הפקדתיו לך או השאלתיו לך נאמן המוחזק לומר אתה מכרתו לי או נתתו לי במתנה וישבע היסת ואם טוען שלך הוא אבל משכון הוא בידי יכול לטעון עד כדי דמיו ונשבע בנקיטת חפץ ונוטל ואם טוען נתחייב לי עד כדי דמיו מעסק משא ומתן שבינינו נכון הדבר שיברר ממה שנתחייב לו שמא הוא סבור שנתחייב לו ומשיברר דבריו שמא אינו חייב לו: ב׳ אפילו אם מכיר המערער החפץ למוחזק בעדים אין עדים שהוא עתה בידו נאמן בשבועת היסת לומר החזרתיו לך וכן נאמן לומר לקוח הוא במגו החזרתיו לך ואם אמ׳ לא תחזיר אלא בעדים והוא אומ׳ החזרתיו לך נאמן במגו דלקוחין וישבע שבועה דאורייתא ואם טוען החזרתיו לך בפני פל׳ ופל׳ ומתו או הלכו להם למדינת הים נשבע היסת ונפטר ואם לא מסרו לו בעדים אפי׳ אמרו ואותו עתה בידו נאמן לומר לקוח הוא בידי אבל אם מסרו לו בעדים וגם ראוהו עתה בידו אינו נאמן ודוקא שהעדים מעידים שנתנו לו בתורת פקדון אבל אם מעידים שנתנו לו יכול לומ׳ בתורת מכר או מתנה נתנו לי: ג׳ אם ראו העדים החפץ ביד המחזיק קודם שתבעו המערער לדין אפילו אם אמר בפניהם קודם שהראהו ודעו כי הוא ממושכן לי בכדי דמיו קרינן ביה שפיר עדים וראה ויתלה בו במגו עדים או שלא יחזירהו לו אלא בפני פל׳ ופל׳ כדי שלא יוכל לטעון החזרתיו לך: ד׳ אמר המערער למחזיק מה טיבו אצלך ואמ׳ לו אתה מכרתו לי או נתתו לי במתנה וטען המערער לפל׳ הפקדתיו ואמרתי לו שיחזירהו לי אלא בעדים ולא החזירו לו ונתנו לו שלא במצותי ישבע המחזיק שהמערער מכרו או נתנו לו ויפטר: ה׳ בד״א שהמחזיק נאמן בדברים שאינם עשויים להשאיל ולהשכיר אבל בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר ויש למערער עדים שהיה שלו וראו אותו עתה ביד המחזיק וזה אומר שהשאילו או שהשכירו אע״פ שאין לו עדים היאך בא לידו אינו נאמן לומר לקוח הוא בידי ולא ממשכן הוא בידי וצריך להחזירו אפי׳ אם היה שלשה שנים ביד המחזיק ואפילו מת המחזיק מוציאין אותו מיד היורש בלא שבועה ואם טוען היורש טענת ודאי ואומ׳ בפני נתנו למורישי או מכרו לו הרי המערער נשבע היסת: ו׳ בד״א שדברים העשויים להשאיל ולהשכיר נאמן המערער בשטוען השאלתים או השכרתים לך אבל אם טוען גנובים הם אינו נאמן אא״כ יצא לו שם גניבה בעיר כמו שיתבאר: ז׳ מי שהיו בידו דברים העשויים להשאיל ולהשכיר אע״פ שהודה ואמ׳ לו יודע אני שהיה שלך אבל פל׳ מכרם לי או נתנם לי במתנה והבעל טוען שנגנבו ממנו אין מוציאין אותם מידו אפילו הביא זה עדים שהיו ידועים לו שאדם עשוי למכור כליו ואם טוען זה עליו ואמר אני השכרתים לך או השאלתים לך מוציאין אותם מידו ואם היו מדברים שאינם עשויים להשאיל ולהשכיר הנ״ל נשבע היסת שלא השאיל לו ולא השכיר לו אלא מפל׳ לקח ויעמדו כליו בידו:

כלל ג׳ אומן שטוען בדבר שהוא אומן

שקנאו מבעליו ובו ו׳ סעיפים: א׳ האומן בדבר שהוא אומן אין לו חזקה בכלים שתחת ידו אחד כלים העשויים להשאיל ולהשכיר ואחד שאר כלים. כיצד ראה כליו ביד האומן והביא עדים שהם יודעים שהכלים שלו הוא טוען ואומר לתקן נתתיו לך והאומן אומר:

לא בא לידי אלא במכירה או מתנה או שטוען אתה נתתו לי אתה מכרתו לי אחר שבא לידי לתקנו אע״פ שמסרו לו שלא בפני עדים אפילו אם שהה ביד האומן כמה שנים בעה״כ נאמן ומוציאין אותו מיד האומן אם טען בעה״כ פל׳ נתתיו לו לתקן והאומן אומ׳ החזרתיו ומכרתו או נתתו לי במתנה האומן נשבע היסת ונפטר מתוך שיכול לומ׳ לא היו דברים׃ ב׳ ואפילו מסרו לתקן בעדים האומן נאמן מתוך שיכול לומ׳ החזרתיו לפיכך נשבע האומן היסת ונפטר ואין מחייבין אותו להוציא הכלי ואם הוציאו הואיל ונראה הרי בעה״כ מביא עדים שהוא שלו ונוטלו אע״פ שמסרו לו שלא בעדים׃ ג׳ אע״פ שמסרו בעדים אם העדים שראו החפץ בידו אין מעידים בודאי שזהו שלו מעידים אלא שנותנים להם בסימניה כמו שלו אם טוען לא נתתו לי מעולם נאמן אבל אם טוען נתתו לי לתקן ושוב לקחתיו ממך אינו נאמן׃ ד׳ אם הטלית יוצאה מתחת ידי אחד ואומ׳ בפנינו אמרת לאומן למוכרו לי ולקחתיו ממנו נאמן במגו שהיה אומ׳ אתה מכרת לי׃ אבל כשטוען שהאומן מכרו לו או שאומ׳ אתה מכרתו לי אינו נאמן׃ ה׳ ירד האומן מאומנותו הרי הוא כשאר כל אדם ונאמן אפילו בכלי שבא לידו בעודו אומן׃ וי״א דדוקא שבשעה שבא לידו אחר שירד מאומנותו׃ ו׳ בן האומן שאין אומן אם בא בטענת עצמו שאומ׳ שקנאו מבעליו הרי הוא כשאר כל אדם ואם אומ׳ שירשו מאביו הרי הוא כאביו ואם אמ׳ בפני הודה לו שיש לו חזקה׃ וי״א דהינו דדוקא כשבא אחר מות אביו זמן שאין דרך להניח כל כך זמן כלים בבית בן האומן אחר שמת אביו׃

קלה דין המחזיק בבעלי חיים כגון בהמה

ועבד ובו ג׳ סעיפים׃ א׳ אע״פ שהמחזיק בדבר המיטלטל נאמן לומ׳ שהוא שלו ועל בהמה וחיה אינו נאמן דכיון שהיא מהלכת יש לחוש שמא מעצמה נכנסה לרשותו או שמא מעצמה נמצאה בדרך והחזיק בה לפיכך אם לא העידו עדים שהיא שלו נשבע היסת ונוטל ואם אין לו עדים נשבע המחזיק היסת ועומד בשלו ובמקום שדרך למסור בהמה לרועה שהדרך ולקחתה מידו ערבית בענין שאינה הולכת לבדה בכלל דינה כשאר מטלטלין ונאמן המחזיק בשבועת היסת לומר שקנאה׃ ב׳ ואם טען שהיתה לו בדי דמיה

או שהוא חייב לו כך וכך ישבע בנקיטת חפץ׃ ג׳ עבד בנער גדול דינו כבהמה ואין לו חזקה עד אחר שלש שנים מאחר שהוא מהלך ואם הוא קטן שאינו מהלך על רגליו דינו כשאר מטלטלין ויש לו חזקה מיד אפילו אם יש לו אם שרגילה לבוא ולבא בבית המחזיק׃

קלו

א׳ מי שהחליפו לו כליו בבית האומן ה״ז ישתמש בהם עד שיבא בעה״כ ויטול שלו ודוקא שנתן לו האומן עצמו אבל אם לא נתנם לו אלא אשתו ובניו לא׃ ואפי׳ אומן עצמו דוקא שאמ׳ לו קודם הילך טליתך אבל אם לא אמ׳ לו הילך טליתך לא׃ ב׳ נתחלפו לו כליו בבית האבל או בבית המשתה לא ישתמש בהם׃

קלז מי שלקח פירותיו שלחבירו

א׳ היורד לתוך שדה חבירו וליקט פירותיו בעל השדה טוען שבגזל לקחם וזה אומ׳ שמכרם לו נאמן בשבועת היסת אפילו יש עדים שליקטן׃ ב׳ אם אין בעל השדה והאילן לפנינו ואומ׳ אחד אני אלקוט פירות האילן והשדה שנפל שמכרם לו אין צריכים למגנו ואם באו הבעלים קודם שליקטם מעכבים על ידו ואפילו אם ליקטם כבר אם טוען שמכר לו גוף השדה אינו נאמן אע״פ שהפירות שאוכל כיון שאין לו שטר ולא חזקת שלש שנים׃ ג׳ האומ׳ לו והכלות אילנות שנפלו דין מוחזים בידו׃

קלח

א׳ שנים שהיו אוחזים בכלי אחד או שהיו רוכבים על בהמה אחת או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג או יושבים בצד עירמה שלחטים המונחים בסימטא או בחצר שלשניהם זה אומ׳ הכל שלי וזה אומ׳ הכל שלי כל אחד מהם נשבע שיש לו בזה הדבר ושאין לו בו פחות מחציו ויחלוקו׃ ואם אמ׳ אחד לחבירו השבע וטול כולו שומעין לו ואם גם השני אינו רוצה לישבע חולקין בלא שבועה׃ ב׳ ואם זה אומ׳ כולה שלי וזה אומ׳ חציה שלי האומ׳ כולה שלי ישבע שיש לו בה ושאין לו בה פחות משלשה חלקים והאומ׳ חציה שלי ישבע שיש לו בה ושאין לו פחות מרביעה ונוטל זה ג׳ חלקים וזה נוטל רביעי׃ ג׳ בד״א כשאוחזים בשפת הטלית שאין ביד שום אחד מהם ממנה שלשה על שלשה אז חולקים אותה אפי׳ שהטלית מוזהבת והזהב לצד אחד מהם ואינו יכול לומ׳ חלוק אותה לרחבה שיבא הזהב לחלקי אלא חולקין אותה לארכה כדי שיבא לשניהם בשוה׃ אבל אם כל אחד אוחז קצתה בידו זה אומ׳ כולה שלי וזה אומ׳ כולה שלי זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת והשאר חולקים בשוה אחר שנשבעים על הדרך

שנתבאר ויש לכל אחד לגלגל על חבירו שכל מה שנטל
מדין נטל׳ ד׳ כל חלוקה האמורה כאן אם הוא דבר שאפשר
אם יחלק ממש חולקים אותו בדמים׳ ה׳ היה אוחז את
כולה וזה מתאבק עמו ותלה בה ה״ז בחזקת האוחז את
כולה׳ ו׳ באו שניהם אדוקים ושמטה האחד מיד חבירו
בפנינו ושתק השני אע״פ שחזר וצוח אין מוציאין אותה
מידו שכיון ששתק בתחלה ה״ז כמודה לו׳ ז׳ חזר האחד
ותקפה מידו של התוקף אע״פ שצוח מתחלה ועד סוף יחלוקו
כבתחלה׳ ח׳ באו שניהם אדוקים בטלית ואמרו לנו צאו
וחלקו את דמיה יצאו וחזרו והרי היא תחת יד אחד מהם
זה טוען הודה ונתלה ממנה וזה טוען שמכרה לו או
נתגבר עלי וחטפה הימנו׳ ואם לא הביא ראיה ישבע זה
שהיא שלו ויפטר׳

קלט שנים חלוקים בדבר ואם בא שלישי וחטפו ובו ה׳ סעי׳

א׳ שנים שחולקין בדבר ואין בו שום אחד מהם מוחזק
בו כגון היא אחרבא דהוו מנצי עלה בי תרי וכל אחד אומר דידי
היא כל דאלים גבר ואתו שתגבר ידו תחלה הוא שלו עד
שיביא האחר ראיה ומיהו שכנגדו יכול להשביעו וצריך
לישבע שהוא שלו ובכל זמן שלא יביא האחר ראיה אף
אם תגבר ידו אין מניחים ליקח מזה שגברה ידו תחלה׳
ב׳ בא שלישי וחטפו בטענה שמודה שאינו שלו אין
לשנים האחרים דין ב׳ כלום כיון שזה שהוא מוחזק בו
טוען שהוא שלו אבל אם חטפו בלא שבועה טענה מוציאין
אותו מידו ואין לו תקנה עד שישיב לכל אחד ואחד שהרי
אינו יודע למי ישיב ואם הוא קרקע והחזיק בו ואכל פירותיו
שגוף הקרקע אינה נגזלת אבל הפירות צריך לשלם לכל
אחד ואחד׳ ג׳ אם א׳ מהשנים החלוקים על דבר זה בא
לבית דין ואמ׳ תפסוהו עד שאביא ראיה אין שומעין לו
ואם תפסוהו ב״ד מדעת שניהם או שעברו ותפסוהו אין
מוציאין אותו עד שיתברר של מי הוא׳ ד׳ אם הם חלוקים
על שדה ואין אחד מהם מוחזק בה כגון שמת בעל השדה
ושנים באים לירשו כל א׳ אומ׳ אני קרוב וראוי לירשו ואין
לשום אחד עדים כל דאלים גבר ואם גבר האחד ואכל
פירותיו ואח״כ הביא השני עדים שהוא קרוב ואין העדים
יודעים אם זה שגבר הוא קרוב או לא מוציאין מזה שגבר
שהוא ספק קרוב והאחר קרוב ודאי וכן אם השני הביא
עדים שהוא קרוב יותר מהאחר מוציאין מזה שגבר ונותנין
לזה שקרוב יותר וצריך להחזיר כל פירות שאכל אפי׳ אין
יודעים שאכלם אלא על פיו שהודה בהם׳׳

הלכות חזקת קרקעות

קמ׳ המחזיק בקרקע של חבירו ודין חזקת הבתים והחנויות ובו ט״ו סעיפים׳

א׳ קרקע בחזקת בעליה
עומדת שקרקע הידוע לראובן בעדים שיודעים שהיה
בחזקתו אפי׳ יום אחד והוא עתה בחזקת שמעון והחזיק בו
ואכל פירותיו וטוען שלקחו וראובן מערער לומר שהיא
גזולה בידו נאמן וישבע שבועת היסת ונוטל את שלו
אם לא החזיק בו שמעון כראוי ובטענה חז״ן אין מוציאין
אותה מידו שלא נשבע ועומד בשלו ואם אין עדים לראובן
שהיה שלו אין צריך שמעון חזקה שלא נשבע ועומד בשלו
אע״פ שלא החזיק בו׳ ב׳ זה שהחזיק ג׳ אין מוקדים
אותו לשבועה אבל אם רצה להחרים סתם על כל מי
שהחזיק בשלו שלא כדין הרשות בידו׳ ג׳ טוען שמעון
שיש לו שטר שמכרה וראובן אומ׳ ששטרו מזויף או
שטר אמנה יתקיים השטר בחותמיו ואם לא נתקיים
מוציאין השדה מידו׳ ד׳ טוען שמעון שיש לו
שטר שמכרה או נתנה לו בשטר וגם שיש לו עדים
שהחזיק שלשה שנים אומרים לו קיים שטרך אם יכול
לקיימו מוטב וצריך לחזר אחריו לקיימו ואם א״א לקיימו
כגון שמתו העדים או הלכו למדינת הים ואין מי שיכיר
חתימתן סומכים על עידי חזקה וישבע היסת שלקחה
אבל אם ישנן לעדים לא הועילו לו חזקתו וצריך שיבא
העדים׳ ה׳ אם טוען אח״כ אבד השטר אינו נאמן
וכן אם הביא השטר ונמצא בטל ונתבטלה נמי החזקה׳
ו׳ אפילו אם החזיק הנותן ג׳ שנים בחצר לאחר המתנה
אינו נאמן לומ׳ טעות סופר הוא מגו דאי בעי אמ׳ תחלה
חזרתי ולקחתי ממנו ומ״מ עכשיו שטוען טעות סופר
הוא אין זה לא מכחיש את העדים וקי״ל דמגו במקום
עדים לא אמרי׳ ז׳ כיצד היא החזקה שישתמש בו
ויהנה ממנו ג׳ שנים מיום ליום כל דבר כפי הנהנין ותשמישו
שכיון שהוחזק בו ג׳ שנים ולא מיחה בו שום אדם נאמן לומר
עוד בשטרו ונאמן לומ׳ מכרתו או נתתו לי ואבד ממני
שטרי׳ ח׳ בתים שהם לדירה צריך להביא עדים שדר
בו או השכירו ג׳ שנים רצופות ומשהביא עדים שדר בו
או השכירו ג׳ שנים רצופות הוי חזקה ואם יטעון המערער
אני יודע שדר בו בלילות א״צ צריך המחזיק להביא עדים
שיעידו בפני גם על הלילות ועל פי השכנים שיעידו שלא
הרגישו בו שיצא בלילות אלא כפי מנהג העולם ואינו אותו

נכנס בו בערב ויצא בבקר׳ ואם יוסיף לטעון דאיתיו
שיצא ממנו בלילות אחר שישנו השכנים לא הוי חזקה
אא״כ יביא עדים שיאמרו שכרנו ממנו הבית ודרנו בו
ימים ולילות׳ ואם היה המערער רוכל המחזר בעיירות אע״פ
שלא טען בריא לי שלא היה דר בו בימים ובלילות טוענין
ליה׳ ולהרמב״ם ז״ל אפילו לא טען בריא לי המערער אלא שמא
לא דר בה ביום ובלילה צריך להביא עדים שדר בה ביום
ובלילה ואם היה המחזיק רוכל המחזר בעיירות אע״פ
שלא טען המערער טוענין ליה ואומרים למחזיק הבא
עדים שהחזקת ביום ובלילה ג׳ שנים׳ ט׳ הא דמהני
עדות השוכרים לומר שדרו בה ימים ולילות דוקא ששכירות
הבית בידם עדיין ואומרים ניתן אותו למי שיזכה בדין
אע״פ שעדיין לא נהנה המחזיק מפירות זה הבית כיון
שדרו בו מכחו היינו הנאת פירותיו ואפילו אם השאיל
להם בחנם אבל אם כבר פרעו השכר למחזיק אינם
יכולים להעיד מפני שהם נוגעים בדבר שחפצים
להחזיקו בבית שאם יצא מתחת ידו צריכים ליתן
השכר פעם אחרת למערער ומיהו אפילו נתנוהו כבר
למחזיק יכול הוא לחזור וליתנו להם שיתנוהו למי שיזכה
בדין ואז לא יהיו נוגעים בדבר וכ״ש שחולקין׳ י׳ אפילו
אם כבר פרעו שכר למחזיק אם טען המחזיק בב״ד
קודם שיצא המערער יעידו השוכרים בפניכם שדרו בו
ג׳ שנים טענתו טענה ולא היו נוגעים בעדות כיון דלא הוי
מערער קמן׳ יא׳ אם אין השוכרים דרים בו עתה
אלא שדרו שלש שנים ויצאו ממנו אם אין המערער
יודע שדרו בו אלא על פיהם אפילו אם נתנו כבר השכר
למחזיק אינם נוגעים בעדות כיון דאי בעי אמרי לא
דרנו בו מעולם נאמנים לומר דרנו ופרענו׳ יב׳
יש אומרים שאין עדות השוכרים מועיל אא״כ שכרו
בשטר אבל אם שכרו בלא שטר לא ויש דאפי׳ שכרו
לג׳ שוכרים זה אחר זה לצורכם בלא שטר מצטרפים׳
יג׳ עדות השוכרים מועיל אפילו לא דרו בו שניהם
ביחד אלא זה אחר זה וזה לאחר ואפילו היו שנה אחד בכל
שנה עלתה לו חזקה׳ יד׳ החנות שהתגרים יוצאים
בהם שאין דרים בהם אלא ביום כיון שדר בהם ג׳ שנים
ביום הוי חזקה׳ טו׳ היה מעמיד בהמה במקום מקויים
מחצר חבירו או שהיה מגדל שם תרנגולים או מעמיד
שם תנור וכירים ורחים או שנתן שם זבלו בין שהעמיד
שם מחיצה בין שלא העמיד אם משתמש בדברים אלו
ויוצא בהם ג׳ שנים וטוען על בעל החצר ואמר אתה נתת׳
לי מקום זה או מכרתו לי הוי חזקה׳

קמא
דין חזקת שדה הלבן והאילן

א׳ שלש שנים
שאמרנו מיום ליום אפילו היו חסרים יום אחד לא החזיק
ומשלמים אותו ממנה בלא בקרקעות שהם עושים פירות
כגון הבתים והחצרים והבורות והשיחין והמערות והחנות
והפונדקאות והמרחצאות והשובכות ובתי הבדים ובתי
השלחים שמשקים אותם תמיד זורעים בהם ונוטעים והגנות
והפרדסים וכן עבדים המטלטלים אבל שדה הבעל שהיא
שותה מי גשמים בלבד ושדה אילן אינה מיום ליום אלא
כיון שאכל שלשה תבואות ממין אחד הרי זו כשלשה
שנים׳ כיצד היתה שדה תמרים וגדר שלש גדירות
או שדה ענבים ובצר שלש בצירות או שדה זתים ומסק
שלש מסיקות הרי זו כשלש שנים והחזיק ואפילו היו
האילנות רצופים ולא היה ביניהם הרחק כראוי שהרי
עושין ליבש האילן ואכלן שלש שנים החזיק׳ ב׳
שלש שנים שאמרנו צריך רצופות זו אחר זו והרי שהחזיק
בשדה וזרעה שנה והובירה שנה ואפילו עשה כן כמה
שנים לא החזיק׳ ג׳ היה דרך בני אותו המקום
להוביר אע״פ שמקצתם זורעים שנה אחר שנה הרי זה
החזיק אע״פ שהג׳ שנים שאכל הן מפוזרות שהרי הוא
אומר לא הובירתי אותה אלא כדי שתעשה הרבה בשעת
הזריעה׳ ד׳ אכלה ג׳ שנים רצופות בשתא דמוברי
ימ״ש דהוי חזקה וי״מ שאינה חזקה׳ ה׳ נרה שנה
אחר שנה אפי׳ כמה שנים הואיל ולא נהנה בה אינה
חזקה וכן אם פתחה בה שבילי המים ופתח בה ושדר בלבד
הואיל ולא אכל פירות אינה חזקה׳ ו׳ זרעה ולא הרויח
בה כלום שלא זרע כור והוציא כור לא החזיק שהרי לא
נהנה׳ ז׳ ראוהו חורש קוצר מעמר זורה ובורר ולא
ראוהו מכניס פירות אינה חזקה׳ ח׳ אם בנה אדם
חורבתו של חבירו ג׳ שנים או שנה אחת מג׳ שנים לא
עלתה לו חזקה׳ ט׳ נ״ל דלא הוי חזקה שאפי׳ אותם
ימים שגר בהם אינם עולים לחשבון ג׳ שנים שלחזקה
שאין מונים אלא משעת הזריעה ואילך ויש חולקים׳
י׳ אכלה שחת לא החזיק ואם היו בני המקום דרכן לזרוע
לשחת מפני שלמין יקרים הוי חזקה׳ יא׳ אכלה
ערלה שביעית וכלאים אע״פ שנהנה בעבירה הוי חזקה׳
יב׳ היה המקום שהחזיק בו סלע או חמיש שאינו ראוי
לזריעה צריך ליהנות בו בדבר הראוי לו כגון שישטח
בו פירות או יעמיד בו בהמה ובורא בה ואם לא נהנה

בו בכל אותם השלש שנים בדבר הראוי לו לא החזיק׳
יג׳ שדה שהיא מוקפת גדר ובא זה שהחזיק בה ופרצו
לגדר והניח בכל מקום שאינו שמור אע״פ שאכלו שנה אחר
שנה לא עלתה לו חזקה וה״ה בכל הזורע מקום שאינו שמור
אלא בכל חיה ויד כל אדם מצויים בו׳ יד׳ אכלה חוץ מבית רובע
החזיק בכולה חוץ מאותו בית רובע שלא נהנה בו אפי׳ היה
אלמיש בתוך השדה הואיל ולא נשתמש בו כראוי לו אין לו
בו חזקה ואם היה פחות מבית רובע בטל אגב השדה׳ טו׳
אם האילן משיר פירותיו קודם שילקטם אע״פ שעמדו על
האילן עד שיגדלו כל צרכם אינה חזקה׳ יו׳ היתה שדה
נטועה אילנות שאין עושים פירות אלא אחת לשלש שנים
כגון בנות שוח יז׳ שאם התחיל בשני חזקה בשנה ראשונה
שחנטו ונעל וגדר השדה בכל השלשה שנים ותקן צרכי
האילנות ואכל הפירות בשנה השלישית הוי חזקה׳ יח׳
שדה אילן שהיו בו י׳ אילנות בתוך בית ג׳ קבין ואכל י׳
בשנה ראשונה ועשרה בשנה שנייה ועשרה בשנה ג׳
החזק בכל והוא שיהיו י׳ שאכל מפוזרות בכל הבית ג׳ קבין
ולא הוציאו שאר האילנות פירות אבל אם הוציאו שאר
האילנות פירות ולא אכלן לא הוחזק אלא במה שאכל׳ כ׳
כשאכל הוא מקצת הפירות ובזמן העם שאר הפירות אבל
אם הניח פירותיהם עליהם הואיל ואכל אילן מכאן ואילן
מכאן מכל השדה החזיק בכל השדה אע״ג שלא אסף כל
פירותיהם׳ יח׳ החזיק בשדה האילן שאילנותיו נטועים
רצופים ואכל כל האילנות שבה כל ג׳ שנים אפילו הם נטועים
בפחות מד׳ אמות מאה לזה הוי חזקה׳ יט׳ החזיק א׳ באילנות
ואכל פירותיהם ולא החזיק בקרקע וזרעה ואכל פירותיה
וכל א׳ משניהם טוען שהכל שלי ואני לקחתיו זה שהחזיק
באילנות ואכלן ג׳ שנים יש לו האילנות וקרקע שצריכין
לו והוא כמלא האורה וסלו חוצה לכל אילן ואילן וזה שהחזיק
בקרקע יש לו שאר׳ כ׳ האוכל כל פירות אילן ג׳ שנים
וטען על בעל האילן אתה מכרת לי אילן זה וקרקעו וה״ה יש
לו קרקע כעובי האילן עד התהום׳ לפיכך המוכר אילן יחידי
לחבירו צריך למחות בו בתוך כל שלש כדי שלא יחזיק
בקרקע׳

קמ״ב דין סייע המערער למחזיק

בחזקתו ואם היה הסיוע בטעות׳ א׳
אע״פ שאין חזקה בפחות מג׳ שנים אם הביא המחזיק עדים
שהמערער הגביה כל הפירות משדה זו על כתפו של המחזיק
להוליכם לביתו של המחזיק בעצמו הוי חזקה מיד ואם טוען
המערער לפירות הורדתיו ושלו היו הפירות אבל הקוף לא
מכרתי נאמן ואין בזה משום חזקה והני מלי בתוך ג׳ אבל
אם יטעון לאחר ג׳ לפירות הורדתיו אין שומעין לו לפיכך
אם הורידו לפירות צריך למחות בתוך שלש להודיע
שלפירות הורידו׳ ב׳ נפל הכותל שבין ראובן ושמעון
ובנה ראובן הכותל והכניסו לגבול שמעון שטעה שלא
היה מכיר מקום הראשון שלכותל אע״פ שסייעו שמעון
בבנין לא הוי חזקה להחזיק במה שלקח מגבול שמעון
כיון שהיה הסיוע בטעות׳ אבל אם שמעון המסייע מודה
שידע שהכניס ראובן בתוך שלו הוי חזקה אע״פ שלא ידע
ראובן הבונה וקנה המקום שהכניס לתוך של שמעון מיד׳
ג׳ אם ראובן פתח חלון לחצר שמעון בפניו י״א דלא הוי
חזקה אפילו סייעו בפתיחתה ולהרמב״ם כיון שידע הנזק
בפתיחת החלון ולא מיחה אינו יכול לחזור ולערער׳

קמ״ג דין המחזיק שלא בפני המערער והוא

במדינה אחרת או ברחי׳ א׳ החזיק בקרקע פחות
מג׳ שנים אינה חזקה אפילו החזיק בפני המערער ואם
החזיק ג׳ שנים הויא חזקה אפילו החזיק שלא בפני המערער
והוא במדינה אחרת אם שיירות מצויות ממקום שהמחזיק
בו למקום שהמערער בו אבל אם היתה מלחמה ושבוש
דרכים בין מקום זה למקום זה לא הוי חזקה ואפי׳ יש עדים
שבא המערער כאן לשוק והיה כאן ל׳ יום והיו אומ׳ ל׳ יום
בסוף ג׳ שנים בענין שאפילו ימחה עתה לא יהיה לו עוד
זמן למחות אפי׳ הוא יכול לומר כל אותם ל׳ יום שהייתי כאן
הייתי טרוד בעסקי ולא ידעתי שהיית מחזיק בביתי
ומיידי שהיה לו בית אחד לדור בו וה״ה שדין זה אינו
אלא בכפרים שהעם טרודים בשווקים שלהם׳ ב׳ אין כל
אלו הדברים אמורים אלא כשהדבר ידוע שלא היה המערער
במדינה אבל אם אינו ידוע אין שומעין לו במה שאומ׳
שלא היה כאן עד שיביא עדים׳ ג׳ ברח המערער
מחמת סכנת נפשות אין מחזיקין בנכסיו שירא למחות
פן יודע מקומו וירדפו אחריו אבל אם ברח מחמת
ממון מחזיקין בנכסיו שאינו ירא כלכך׳ ד׳ ימ״ש שאין
מחזיקין בנכסי שבויים ולא בנכסי רטושים ולא בנכסי
שוטים׳

קמ״ד שנים שהחזיקו בשדה

אחת זה אכלה וזה אכלה וכו׳ ד׳ קניינים׳
א׳ שני שותפים שהחזיקו בשדה שש שנים האחד
אכלה ג׳ והשני אכלה ג׳ לא עלתה חזקה לשום
א׳ מהם ואם עשו חלוקה בשטר כיון שעבר ג׳ שנים
עלתה להם חזקה׳ ב׳ אכלה האחד שנה ומכרה לאחר
והחזיק גם הוא שנה ומכר גם הוא לשלישי אם מכרו

זה בלא בשטר עלתה להם חזקה ואם היה המוכר בלא
שטר לא עלתה להם חזקה׃ ג אכלה האב שנה ומת
וירשה הבן ואכלה שתים או שאכלה האב שתים
והבן שנה והלוקח שלקחה מהבן שנה הוי חזקה והוא
שלקח בשטר׃ ד אכלה בחיי האב שהיה בעל השדה
שנה לחזקה ובפני בנו שתים או בפני האב שתים
ובפני בנו שנה או בפני האב שנה ובפני הבן שנה
ובפני הלוקח מהבן שנה הוי חזקה והוא שמכר הבן
שדה זה בכלל שדותיו שהרי לא הכיר המחזיק שנמלה
ולפיכך לא נזהר בשטרו אבל אם מכר הבן שדה זו בפני
עצמה ושדה זו בפני עצמה אין לך מחאה גדולה מזו
והוא שמכרה בשטר וי״א אפילו שלא בשטר׃

קמה הביא המחזיק עדים

ולא טובו עמותם

בשנים ובו ג׳ סעי׳׃ א עידי החזקה שהעיד האחד שאכלה
חטים שני החזקה והשני העיד שאכלה שעורים עדותן
קיימת שאין העד מדקדק בזה׃ ב העיד האחד שאכלה
שנה ראשונה שלישית וחמישית והשני העיד שאכלה
ב׳ ד׳ ו׳ אין מצטרפין שבשנה שמעיד זה אינו מעיד בה זה
ותחזור הקרקע והפירות׃ ג לא מצא עדים אלא על
שתי שנים צריך להחזיר הקרקע והפירות שאכל בין
ששנים מעידים על השתי שנים בין שעד אחד מעיד
עליהם ומיהו פירות שלשנה שלישית אין צריך להחזיר
שאם נאמין לו שאכלם נצטרך להחזיקו בקרקעות אם
הביא עד אחד שאכלה ג׳ שנים מחזיר הקרקע ולא הפירות
מהאי טעם וה״ה כשאין עדים כלל על אכילת הפירות
שמחזיר הקרקע ולא הפירות׃ ד בכל או ישבע
המערער שלא מכר ולא נתן לו כלום ויחזור לו הקרקע
וישבע המחזיק שאינו חייב לו כלום מהפירות שאכל
ויפטר׃ ה ג׳ אחים כל א׳ מעיד על שנה אחת ואחר
עמו הוי עדות ועלתה לו חזקה׃ ו כל המתחייב להחזיר
הפירות שאכל אם לא היו ידועים ואין בי״ד יכולים לשער
אותם כשער הבתים שהוא ידוע שלא היו פירות שדה ואלו
שאינם ידועים הוא יכול ואין כאן טענה והאי׳ ישלם מה
שמודה לו ומחרימין על מי שאכל יותר ולא ישלם׃
ז כל המחזיק קרקע מתחת ידו אם שכרו לאחרים
כשהיה מחזיק בו והיה שוכר קיים מוציאין ממנו השכר
פעם שנית ונותנים לבעל הקרקע וחוזר השוכר ותובע
למה ששכר לו מקום שאינו שלו ונטל ממנו השכר׃

קמו מחאה מבטל החזקה

ובאיזה לשון ובמה ומתי ובו כ״ה סעיפים׃ א מחאה
מבטלת החזקה אפי׳ מיחה המערער שלא בפני המחזיק
אפילו הוא במדינה אחרת אם שיירות מצויות ביניהם
ובלבד שתהיה בפני עדים ודי בפני שנים ואפי׳ זקנים או חולים
אע״פ שאינם יכולים לילך ולהודיע למחזיק שהם יאמרו הדבר
לאחרים ואחרים לאחרים עד שישמע המחזיק׃ ב אין
מחאה בפחות מב׳ אבל בג׳ לא אפילו מיחה בפני המחזיק
ואפי׳ שמודה במחאה דמתוך שיכול לומר לא מחית בי נתן
לומר לקוחה היא בידי ואע״פ שעד אחד מכחישו ויש מי שחולק׃
ג אפילו אם יאמרו העדים שמיחה בפניהם לא הגדנו לשום
אדם אפילו הוא הוי מחאה לבטל החזקה כיון שהוא מיחה
בפניו וסמך עליהם שיאמרו אותו לאחרים ואחרים יאמרו
לו ואפילו שאמר לעדים כשמיחה בפניהם אל תאמרו לו אם
שהם אמרו מעצמם לא נאמר לו הוי מחאה שהם יאמרו
לאחרים ואחרים יאמרו לו ואפילו אמרו לא נוציא דבר זה
אפ״ה הוי מחאה דמילתא דלא רמי עליה דאיניש אמ׳ ולאו
אדעתיה אבל אם הוא אמר לא יצא דבר זה מפיכם לא הוי
מחאה׃ ד כיצד לשון המחאה אומ׳ בפני ב׳ פל׳ משתמש
בחצרי או בשדי גזלן הוא ולמחר אני תובעו אותו בדין וכן
אם אמ׳ להם שכורה היא בידו או משכונה ואם יטעון עלי
שמכרתי או נתתי אני תובעו אותו בדין וכן כל יוצא בזה׃
הוי מחאה אבל אם אמ׳ להם פל׳ שמשתמש בחצרי גזלן הוא
אין זו מחאה שהרי המחזיק אומ׳ כששמעתי אמרתי שמא
חרף אותי בלבד ולפיכך לא נזהרתי בשטרי׃ ה מחאה
בפני שנים וכותבין אע״פ שלא אמ׳ להם כתובו וכיון שמיחה
בשנה ראשונה אינו צריך לחזור ולמחות בכל שנה ושנה אבל
צריך שלא יהא בין מחאה למחאה ג׳ שנים גמורות שאם יהיה
בין מחאה למחאה ג׳ שנים לא עלתה לו מחאה׃ ו ב״א
במחאה על פה אבל אם מכרה המערער בשטר תוך
ג׳ שנים א״צ למחות עוד וצריך המחזיק ליזהר בשטרו
לעולם׃ ז ערער וחזר וערער אם מחמת טענה ראשונה
ערער אין לו חזקה ואם לאו יש לו חזקה׃ ח לא אמרו
למחות בסוף כל ג׳ וג׳ אלא כשעמד בתוכה אותו הראשון
אבל כשמכרו הראשון אין צריך למחות בלוקח לפי
שהלוקח הזה אינו בא אלא מכח הראשון וכבר מיחה
זה בראשון׃ ט כל חזקה שאין עמה טענה אינה
חזקה כיצד הרי שאכל פירות שדה זו כמה שנים ובא
המערער ואמ׳ לו מאין לך שדה זו שלי היא השיבו איני
יודע שלכי היא וכיון שלא אמר לי אדם דבר ירדתי לתוכה
אין זו חזקה שהרי לא טוען שלקחה ולא שנתנה לו ולא

שירשה

שירשה הוא עפ״כ אין מוציאין אותו מידו עד שיביא זה המערער
עדים שהיא שלו הביא עדים תחזור לו השדה ומוציאין
ממנו כל הפירות שאכל ואין פותחין לזה המחזיק ותחלה
לו: שמא שטר היה לו ואבד עד שיטעון מעצמו: וכן
האוכל שני חזקה מחמת שיש שטר בידו ונמצא השטר
בטל בטלה החזקה ותחזור השדה עם כל הפירות לבעלים:
ו׳ הבא מחמת ירושה שטוען אני ירשתי ממורישי
אין צריך טענה אחרת ובלבד שיביא עדים שדר בה
המוריש או נשתמש בה אפילו יום אחד וכיון שאכלה
הוא ג׳ שנים מחמת מורישו מעמידין אותה בידו אבל
אם לא הביא ראיה שדר בה מורישו כלל תחזור השדה
וכל הפירות למערער שיש לו עדים שהוא שלו הביא
ראיה שנראה בה מורישו אינה כלום שמא בא לבקר
אותם ולא קנאה אם היתה שדה והביא עדים שנראה
מורישו הרי זה בחזקת שקנאה: יא׳ הביא המערער
עדים שזו השדה שלו וזה שבתוכה טוען ממך לקחתיה
ואכלתיה שני חזקה טוען המערער ואמר היאך תטען
שלקחת ממני היום שלש שנים ובאותו זמן לא הייתי
במדינה זו מצריכים זה שבתוכה להביא ראיה שבזה
פלוני שמערער היה עמו במדינה בזמן הזה שטוען
שמכר לו אפילו יום אחד כדי שיהא אפשר שימכור
ואם לא הביא מסלקין אותו: יב׳ וי״א דדוקא כש׳
מזכיר היום שמכר לו אבל אם אינו מזכיר היום אין
צריך להביא ראיה שהיה כאן ביום שקנאה ואפי׳ אם
יאמר המערער אמור באיזה יום קנית אותה אין מטריחין
אותו לפרש: וי״א דדוקא בשעת חירום אבל שלא בשעת
חירום אע״ג דאמר ליה זבינת מינך ביום פלוני לא בעי
לאיתויי ראיה דההוא יומא הוה בהדיה: יג׳ הרי
שאכל שדה זו שנים רבות ובא המערער ואמר ליה
מה לך ולשדה זו הודה ואמר ידענא שהיתה שלך אבל
פלוני מכרה לי והוא לקחה ממך ואמר לו המערער
פלוני שמכר לך גזלן הוא הואיל והודה שהיא שלו ושלא
לקחה ממנו תחזור השדה וכל הפירות למערער אע״פ
שאין לזה המערער עדים שהיא שלו ואין המחזיק
יכול לגבות מעותיו מהמוכר מפני שיאמר לו שלא כדין
הודית שהיתה שלו לא היו מוציאין אותה מידך: יד׳
הביא זה המחזיק עדים שפלוני שמכר לו דר בה אפי׳ יום
אחד או שאמר ליה בפני לקחה ממך ואח״כ מכרה
לי מעמידין אותה בידו שהרי יש לו טענה עם חזקתו ואפי׳
ד״ה טוען ממך לקחתיה שהרי יש לו שני חזקה ואם לאחר

שטוען קניתיה מפלוני שאמר שקנאה ממך חזר וטוען
קנאה ממך בפני אין שומעין לו אבל אם מתחלה אמר
מפלוני קניתיה סתם ושוב הוסיף ואמר שקנאה ממך אין
שומעין לו: טו׳ אם עמד המוכר בדין עם המערער
קודם שמכרה למחזיק ונפטר ממנו כיון שלא היו לו
עדים שהיתה שלו אע״פ שלאחר שמכרה לזה המחזיק
ערער עליו המערער והודה לו שהיתה שלו וקנאה הוא
ממנו לא הפסיד בזה כיון שכבר יצא זכאי מב״ד המוכר
שמכרה לו: טז׳ הביא המחזיק עדים שדר בו המוכר
יום אחד ואח״כ הביא המערער עדים שהמחזיק רצה
לקנותה ממנו וטוען או קנית מפלוני כמו שאתה טוען
למה רצית לקנותה ממני אינה טענה שהוא ורציתי לסלק
במעט מעות כדי לסלק תרעומתך: יז׳ אם לא הביא
המחזיק עדים שדר בו המוכר יום אחד וטוען המערער
שהמוכר גזלה הוא ואפילו יש לו עדים שדר בו המוכר
יום א׳ לא שיש למערער עדים שהוחזק המוכר גזלן
על שדה זו וגזלן אין לו חזקה והביא המחזיק עדים
שנתייעץ עם המערער אם יקחנה ויעצו לקנותה וטוען
זה או לירדה גזולה ממך למה יעצתני לקנותה אינה
טענה שיאמר המערער אתה נוח לי להוציא מידך יותר
שהוצאת מיד הגזלן אבל אם כופר ואומר מעולם לא
יעצתיך לקנותה וזה מביא עדים שיעצו מחייבים
למערער: יח׳ אם הביא המחזיק עדים שאמר המערער
לקחתה לו אם היא שלך למה רצית לקנותה דעביד
איניש דזבין מנה: יט׳ טוען המחזיק מפלוני קניתיה
והחזקתי בה שני חזקה ויש לו עדים שדר בה המוכר
יום א׳ השיב המערער והלא יש בידי שטר מקויים שאותו
פלוני מכרה לי היום ארבע שנים וקדמה קנייתי לקנייתך
חזר המחזיק וטען שני חזקה שאמרתי לו בשביל שלש
שנים בלבד לא שנים רבות יש לי שקניתיה ואני אכלתיה
הרי טענת המחזיק טענה שאחרים קורין לשנים רבות
שני חזקה: לפיכך אם הביא המחזיק עדים שאכלה
שבע שנים שנמצא שאכלה שני חזקה קודם שקנאה
המערער מעמידין אותה בידו אבל אם אכלה פחות
משבע שנים מוציאין אותה מידו שאין לך מחאה
גדולה מזו שהרי מכרה בשטר קודם שנגמרה החזקה
והיה לו ליזהר בשטרו לעולם ואם לא עשה לו שטר
לא מכרה לו בעדים אין לו קול ולא חשיב במחאה ודי
לו בחזקת שלש שנים: כ׳ בד״א בשאמר תחלה
שני חזקה סתם אבל אם פירש ג׳ שנים ואח״כ הוציא

המערער השטר שלא כתב שנים אפילו הביא ה
המחזיק עדים שהחזיק בו ג' שנים אינו כלום ויש
דהוא הדין אם אמר אכלתיה ג' שנים שיכול לחזור
ולטעון שני חזקה טובא קא מגינא טפי שלא אמר
ולא יותר: ט אם היו הטענות בענין שמודע למחזיק
קודם שיטעון טענתו שיש למערער שטר עליה
אם טוען המחזיק השתא מקמי דזבנה לך זבנה לי חד
יומא נאמן במגו דאי בעי אמר מנך זבינתיה: כב
שנים שהיו עוררים על שדה זה אומר שלי וזה אומר שלי
ואין לאחד מהם ראיה או שהביא כל אחד מהם ראיתו
שהיא שלו או שלאבותיו או שהביא כל אחד משניהם
עדים שאכלה שני חזקה והשנים שהעידו בהם או הם
השנים עצמם שהעידו בהם או אם היה אחד מחזיק
בה מקודם תשאר בידם על המתגבר וכל המתגבר
ידו בה ויהיה האחר מוציא מידו ועליו הראיה ואם
בא שלישי ותקף עליהם וירד לתוכה מסלקין אותו
ממנה: כג הביא האחד עדים שהיא שלאבותיו
ושאכלה שני חזקה והרי היא תחת ידו והביא האחר
עדים שאכלה או השנים עצמם נמצא עדות החזקה
שלשניהם מוכחשת ומעמידין אותה ביד זה שהעידו
עליו עידי החזקה שהיא שלאבותיו ומורידים
אותו לתוכה אחר השנים והביא אף הוא עדים שהיא
שלאבותיו שהרי נמצאת גם עדותו מוכחשת ואוקמיה
בד' ואם לקיים ממנה את הראשון ומניחים אותה ביד
שניהם וכל דאלים גבר ירד בה: כד זה אומר שלאבותי
וזה אומר שלאבותי זה הביא עדים שהיא שלאבותיו
וזה הביא עדים שאכלה שני חזקה יחזור לזה
שהביא עדים שהיא שלאבותיו ויחזיר הפירות שאכל
אפילו אין עדים שאכלה לא עלפיו שהרי לא טען כלום
ואין אכילתו ראיה שכל חזקה שאין עמה טענה על
הבעלים אינה כלום: אחר זה המחזיק ואמר כן שלאבותיך
היתה ואתה מכרתה לי וזה שטענתי תחלה שהיא שלאבותי
כלומר שאתה מוכר עליה והרי היא שלי כשלאבותי או
שאומר שלאב ואני שלקחה מאבותיך ה"ז טענה נכונה
שהרי לא חזר ממה שלא לדבריו הראשונים ומעמידים אותה
בידו והוא שטוען בו בעוד בפני ב"ד אבל אם יצא מב"ד
וחזר וטען אין שומעין לו דחיישינן שמא למדוהו לטעון
שקר: ואם טען בתחלה ואמר לו שלאבותי ולא שלאבותיך
אין שומעין לו בטענה זו האחרת אפילו בעודו בפני
ב"ד: בד"א שאינו חוזר וטוען כשטוען תחלה בפני

ב"ד אבל מה שאומר חוץ לב"ד יכול לחזור ולטעון בב"ד ואפשר
שאפילו אומר חוץ לב"ד שלאבותי ולא שלאבותיך יכול לומר
בב"ד שלאבותי שלקחוה מאבותיך וי"א שאין בזה: כה
הביא המערער עדים שזו השדה שלו וזה שבתוכה טוען
ממך לקחתיה והרי שטרי והוציא שטר מקויים טוען המערער
שהוא מזוייף הודה לו בעל השדה ואמר כן הוא אבל היה
לי שטר כשר ואבד ולקחתי זה שבידי כדי לקיים עליו שיודה
שמכר לי באמת הוא"ל ואו דיה היה עומד בשטרו שהרי
מקויים הוא ה"ז נאמן ואין מוציאין השדה מתחת ידו ושבע
היסת:

קמז המערער על השדה והוא עד או דיין

ובו ה' סעיפים: א ראובן שמכר לשמעון
שדה והיה לוי מעידי השטר ובא לוי לערער על השדה
ולטעון שראובן גזל אותה ממנו אין שומעין לו ואין משגיחין
על ראיות שיביא על אותה שדה והרי איבד כל זכותו שאומרים
לו היאך תעיד על המכר ותבא ותערער: ב וכן אם העיד
לוי בשטר שכתוב השדה פלונית שלראובן מצר מזרח
או מערב הוא"ל ועשה השדה סימן לאחר והעיד בשטר
איבד זכותו ואינו יכול לחזור ולערער: ג טוען הערער
ואומר תלם אחד הוא שעשיתי סימן ולא כל השדה ואותו התלם
הסמוך למיצר בלבד הוא שלראובן ה"ז טענה נשמעת ויש
לו לערער על כל השדה חוץ מאותו תלם והוא שיש בתלם
ט' קבין שהוא שיעור שדה ואם כתב שדה ואם אין כתוב
שדה לא קרקע אין לו אלא תלסקע: ד דיין החותם בקיום
השטר יכול לערער מפני שיכול לומר לא ידעתי מה היה
כתוב בשטר מפני שהדיינים יכולים לקיים שטר אע"פ שלא
קראוהו: ה בא שמעון ונמלך בלוי ואמר ליה הנני קונה
שדה פלוני מראובן ובעצתך אקנה אותה אמר ליה טוי
לך וקנה אותה שהיא טובה יש ללוי לערער עליה ולא איבד
זכותו שהרי לא עשה מעשה וי"א שדוקא בשהודה המערער
שיעצו בכך אבל אם כפר והוא לדברים והלה מביא עדים
לדבריו מחייבין המערער בכך:

קמח מי שאבדה לו דרך שדהו

ובו ב' סעיפים: מי שהלך למדינת הים
ואבד דרך שדהו בין שהיו ארבע השדות המקיפות
אותה לארבעה אנשים בין שהיו ארבע שכנו מאחד
הרי כל אחד מהם דוחהו ואומר שמא דרך שלך על
חבירו הוא: לפיכך יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח
באויר: ב וכן אם היו ארבע שדות לאיש אחד שקנה
אותם מארבעה אין לו עליו דרך שהרי אומר לו עתה

אם אחד יכול לכל אחד שטרי אין אתה יכול לעבור על
אחד מהם ואני קניתי מכל אחד מהם כל זכות שיש לו"
אבל אם היה בעל השדות המקיפות איש אחד והוא
בעל המצר מתחלה ועד סוף הו"א ומי וכל מקום דרכי
עליך וילך לו בקצרה באיזו שדה שירצה בעל השדה
ואם החזיק בדרך ואומר זו היא דרכי אין מסלקים אותו
ממנה עד שיביא ראיה ברורה:

קמט אלו שאין להם חזקה השותפין והאריסין והאפטרופוסין

והגזלן והאשה וחרש שוטה וקטן" ובו לג סעיפים" א
ראובן שאכל שדה שמעון שני חזקה וטוען שהיא
לקוחה בידו והביא שמעון עדים שהיתה ידועה לו וכן
הביא עדים שראובן ידוע שהוא שותפו או אריסו או
אפטורפוס ומפני זה לא מיחה תחזור השדה לשמעון
וישבע היסת שלא מכר ולא נתן אבל אם לא הביא
שמעון ראיה שראובן היה שותף או אריס אלא ראובן
הודה מעצמו הן הוא שותפו ומכל מקום נאמן במגו שהיה
יכול לומר שלא היה שותפו מעולם: ב שדה שלשני
שותפין שאין בה דין חלוקה אע"פ שאכל אחד מהם כולה
כמה שנים הרי הוא בחזקת שניהם ואם יש בה דין
חלוקה ואכלה האחד כולה שני חזקה יש לו חזקה: ג
הבן שהוא סומך על שולחן אביו ונחשב מכלל בני ביתו
אם אכל נכסי זה שהוא סומך עליו שני חזקה לא עלתה
להם חזקה: ד כתלמיד מעל שלחנו מחזיקין זה
על זה: ה יש אומרים דהוא הדין לחתן בנכסי חמיו: ו
אב בנכסי הבת וכן הבת או הבן בנכסי האם דינם כבן
בנכסי האב ואב בנכסי הבן: ז האחים שאוכלים
על שולחן אחד ויש אומרים לכולם יש אומרים שאין להם חזקה זה
על זה: ח אם אחד עשיר ואחד עני ואין לו כלום
ואחיו מוציא עליו והעני הוא דר בבית המיוחד לאחיו
אין לו בה חזקה: ט האיש שאכל בנכסי אשתו
שני חזקה אע"פ שהתנה עמה שאין לו פירות בנכסיה
ואפילו התנה עמה כשהיא ארוסה שלא יירשנה וחזר
אכל ובנה והרס ועשה כל מה שעשה וכן האשה
שאכלה פירות נכסי בעלה ונשתמשה בהם כמה
כמה שנים אע"פ שיחד לה שדה במזונותיה ואכלה
שדות אחרות אין אכילתן ראיה: י מגורשה ספק
ספק גירושין הרי היא כשאר כל אדם" יא אין מחזיקין
בנכסי אשת איש כמו שיתבאר בטור אבן העזר
סימן פ״ה: יב ראובן שמכר פירות שדהו לשמעון
לג' שנים ובא לוי ואכלו אותם ג' שנים לא עלתה לו
חזקה: יג מי שהוחזק גזלן על שדה זו או מי שהוחזק
אבותיו שהם הורגים נפשות על עסקי ממון אע"פ
שאכל שדה זו כמה שנים לא עלתה החזקה ותחזור
שדה לבעלים וכן המחזיק בנכסיו אינה חזקה: יד
הכותי שאכל כמה שנים קרקע הידוע לישראל אין אכילתו
ראיה ואם לא הביא שטר תחזור השדה לבעלים בלא שום
שבועה: טו וישראל שקנה מכותי קרקע הידוע שהיה
של ישראל דינו כמותו ואין אכילתו ראיה: טז טען זה הישראל
הבא מחמת כותי ואמר בפני לקחה הכותי שמכרה לי
מזה הישראל המערער הוא נאמן בשבועה מתוך שיכול
לומר אני לקחתיה ממך והרי אכלתיה שני חזקה: יז
החזיק הכותי בקרקע ונתגייר ושהתה בידו שלש שנים
אחר כך וטוען קניתיה ממך אחר שנתגיירתי נאמן" יח
חש"ו אין אכילתם ראיה מפני שאין להם טענה שתעמיד
הקרקע בידם שלא תחזור לבעלים וכן המחזיק בנכסיהם
אין אכילתו ראיה: יט אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו
הגדיל כיצד אכלה בפניו כשהוא קטן ג' שנים ושנה אחר
שנה אחר שהגדיל וטען אתה נתתה לי אתה מכרת לי
אינו כלום עד שיאכל שלש שנים רצופות אחר שהגדיל:
כ הא דאין מחזיקין בנכסי קטן דוקא בשידוע שהיה
של אביו אבל אם אינו ידוע הוי חזקה במגו שהיה טוען
לא היתה של אביך מעולם ואם החזיק בה ג' שנים בחיי האב
ואחרי מיתת האב בא בנו הקטן לערער אין שומעין לו
ואם צריך להביא עדים על חזקתו מביא ומקבלים עדותם
אע"פ שהמערער קטן ואם יצא קול המגרע החזקה כגון
שיצא קול שבתורת משכונא באה לידו אם יצא הקול בחיי
האב קודם שהחזיק בו שלש שנים שהיתה המשכונא
בידו לשנים ידועות וכלו השנים אחרי מות אביהם לא
הוי חזקה אבל אם החזיק בה ג' שנים בחיי האב קודם שיצא
הקול ואח"כ מת הוי חזקה: כא מי שהחזיק בנכסי קטן
ואמר משכונא הם בידי ויש לי עליהם חוב כך וכך הואיל
ואי רצה אמר לקוחים הם בידי נאמן שהרי אינה מוחזקת
שהיא שלאביו של זה והרי זה גובה בשבועה מה שטוען
ותחזור ליתומים" אבל אם יצא עליה קול שהיא של יתומים
בענין הקול שכתבנו בסמוך אינו נאמן שהרי אין מחזיקין
בנכסי קטן ותחזור השדה וכל הפירות שאכל ליתומים
עד שיגדילו ויעשה עמהם דין: כב אכלה שני חזקה
בחיי אביהם מתוך שיכול לומר לקוחה היא בידי מאביהם
נאמן לומר חוב יש לי על אביהם וגובה אותו מהפירות וגופה
שלא בשבועה מתוך שיכול לומר של הן: כג החזיק בה
המחזיק ג' שנים בחיי האב ובשעת מיתת האב היתה

בחזקת האב אבל לא החזיק בה שלש שנים אח—
שהוציאה מיד המחזיק ומת והניח בן קטן מעמידין
אותה בחזקת הקטן ואין מקבלין עדות המחזיק להחזיק
בה כיון שהבן קטן ונראה בחזקת אביו בשעת מותו
ולאחר שיגדיל הקטן יביא המחזיק עדים אם מעידים
שהוחזק בה ג' שנים כראוי בחיי האב מוציאין אותה
מיד הקטן ונותנים אותה למחזיק אבל אם שהתה
ביד האב ג' שנים או מקצת ג' בידו והשלים הג' ביד בנו
אחר שהגדיל אין מוציאין אותה מידו אבל מה שהיתה
ביד הבן בעודו קטן אינו מצטרף להשלים לשלש שני
חזקה שלאביו: כ"ד החזיק שני חזקה בשדה יתומים
וטוען שהאפטרופוס מכרן לו ואבד שטרו יא דהוי חזקה:
כ"ה אריס אביו שלבעל השדה או אחד משפחתו אין
לו חזקה שכיון שהוא אריס שלבית אבות אין ממחין
הבעלים בידו אבל אם זה הוא שנעשה אריס תחלה הואיל
ואכלה מלא שני חזקה מעמידים אותה בידו ואומרים
לבעלים היאך אכל שנה אחר שנה ולא מחיתם בידו:
כ"ו אריס שלבית אבות שהוריד אריסים תחתיו יש
לו חזקה שאין מורידים אריסים אחרים לנכסי אדם
הוא שותק אבל אם חלק לאריסים אחרים שהיו בה
אין לו חזקה שמא ממונה על האריסים עשו אותו:
כ"ז אריס שירד מאריסותו ואכלה ג' שנים אחר שירד
החזיק: כ"ח האומנים שהיו בונים בקרקע או
מתקנים אותה שנים רבות אין להם חזקה ירדו מאומנותם
אם אכלו אותה ג' שנים אחר שירדו מאומנותם יש להם
חזקה: כ"ט האפטרופסין אין להם חזקה בין שהיה
אפטרופוס על שדה זו בין על שאר נכסים בין שמנה
אותם בי"ד בין שמינה אותם אבי היתומים וגדלו היתומים
והניחו אותם בין שמינה אותם אפטרופוס על הוצאתו
והכנסתו הואיל הם משתמשים ברשות אין להם
חזקה: ל' עמדו האפטרופסין ממנויין ואכלו ג'
שנים אחר שעברו הג' חזקה" ל"א המחזיק בהקדש
עניים או שלבית הכנסת אין לו חזקה ואם יש גזברים
ממונים עליו יש לו חזקה:

קנ מי שירד לתוך שדה חבירו בתורת משכון וחזר ועשה שטר מכירה ובו ג' סעיפים"

א' מי שירד לתוך
שדה אחת בתורת משכונא אין לו בה חזקה אם
ידוע שבתורת משכונא ירד לתוכה ואם אין שם אלא
קול בעלמא נתבאר בסימן קמ"ט ומ"מ עצה טובה למשכן
למחות בסוף כל ג' וג' שמא יכבוש זה שטר המשכונא

אחר שישכח הדבר ויטעון לקוח הוא בידי כההוא
דמשכן פרדיסא לחבריה לעשר שנין ולבתר דאכלה
ג' שנין אמר ליה אי משכנתא לי מוטב ואי לא אכבוש
שטר משכונא ואטעון לקוח הוא בידי: ב' נתנה
הממשכן לבנו במתנה וחזר ועשה שטר מכירה
לבטל המשכונא שטר המכירה אינו כלום והמעות
שנתן יותר על המשכונא אינם אלא כמלוה על פה:
ג' היכא שידוע שירד בה בתורת משכונא יא שאין
לו בה חזקה לעולם אפילו אם ידוע שכלו ימי המשכונא
והחזיק בה ג' שנים אח"כ ויא שאם אכלה ג' שנים אחר
שכלו ימי המשכונא יש לו חזקה ויא שאם העידו העדים
ששדה זו משכונא אצלו ואינם יודעים לכמה שנים
אפילו החזיק בה כמה שנים אין לו חזקה ואם העידו
שמשכנה אצלו סתם ואכלה שלש שנים משנה ראשונה
ואילך יש לו חזקה דסתם משכונא שתא: ד' ראובן
שירד לתוך שדה שמעון בתורת משכונא והיה לראובן
אצל שמעון עוד תביעה על פה ואינו יכול להוציאה
מידו וכלו ימי המשכונא ורוצה לעכב השדה ולאכול
פירותיו עד כדי התביעה שיש לו אצל שמעון ולהחזירה
לו אח"כ אם ידוע לנו שירד לה בתורת משכונא אינו נאמן
אפילו אם החזיק בה ג' שנים לא צריך להחזירה מיד
כיון שכלו ימי המשכונא ואם אינו ידוע נאמן על תביעתו
האחרת במגו שהיה יכול לכבוש שטר המשכונא ולטעון
לקוח הוא בידי ובשבועה: ודוקא שאכל כבר הפירות
כדי התביעה שטוען עליו אבל אם בא לתבעו קודם
שיאכל הפירות אינו נאמן לעכב הקרקע בידו: ה'
ואם אינו ידוע שירד בתורת משכונא אלא שיצא עליה
קול בכך אם יצא הקול קודם שהחזיק בה אינו נאמן
לטעון לקוחה היא בידי ואם יצא הקול לאחר שהחזיק
בה ג' שנים אם היה טוען לקוחה היא בידי היה נאמן
אבל אם טוען שיש לו עליו תביעה אחרת ורוצה לעכב
הקרקע עד שיאכל כדי התביעה במגו שהיה יכול לטעון
לקוח הוא בידי אינו נאמן שהורע כחו המגו כיון שיצא
קול שירד בתורת משכונא לפיכך לא היה חפץ לטעון
לקוח הוא בידי: ו' כמו שהדין בין ראובן ושמעון כן
הדין בינו ובין יורשי שמעון אם מת שמעון ובא לטעון
כנגד יורשיו שאם היה בענין שיכול לטעון לקוח הוא
בידי נאמן גם על הפירות שאכל עד כדי התביעה ואם
אין יכול לטעון לקוח הוא בידי אינו נאמן גם על התביעה
האחרת לא שבזה ימ"ש שאותו שיש בידם שהאב
משכינו בטענת בריא בין בעיקר הטענה שהיא
התביעה

התביעה האחרת שיש לו עליו בין בטענת מגו שהיא לקוחה
בידו אבל כנגד היתומים שאין להם טענת ברי״א נוטל בלא
שבועה׃ ויש״ש דכל מאי דמצי אבוהון למטען ולהשבעו טענינן
להו ליתמי אפילו בשמא׃ ג ירד לתוכה מתורת משכונא
ואכלה ג׳ שנים ואין עדים שבא לה בתורת משכונא ואומ׳
שעדיין יש לו להחזיק בתורת משכונא שתי שנים נאמן
במגו דלקוחה היא בידו אפילו אם טוען המלוה שטר משכונא
היה לי ואבד׃

קנא דין אלו שאין אכילתן ראיה

א כל אלו שאין אכילתן ראיה אם הביא עדים שמכרו
להם הבעלים שדה זו או נתנה להם במתנה דאייתי ראיה
חוץ מהגזלן ובעל בנכסי אשתו ואיזה נכסים אמרו בנכסי
צאן ברזל או בשדה שייחד לה בכתובתה ובשדה שכתב
לה בכתובתה ובשדה שנתן לה משלו אבל בנכסי מלוג
שלה׃ ב אשה בנכסי בעלה שהביאה עדים
שמכרם לה יתבאר בטור אבן העזר׃ ג גזלן כיצד
כגון שהוחזק גזלן על שדה זו אע״פ שהביא ראיה בשטר
שהודה הבעל׳ בפני עדים שמכר לו שדה ולקח דמים
והבעלים אומרים לא מכרנו אלא מפני היראה הודינו לו
מוציאין את השדה מידו ואין לו כלום ואם העידו העדים
שבפניהם מנה לו כך וכך מוציאין השדה מיד הגזלן ומחזירים
להבעלים הדמים׃

קנב דין אלו שאין להם חזקה מתי יש להם

חזקה ובו סעיף אחד׳ א כל אלו שאמרנו
אין להם חזקה בניהם יש להם חזקה שאם אכלה הבן ג׳
שנים וטוען שהבעלים מכרוה או נתנוה לו יש לו חזקה
אבל אם טוען שהיא ירושה לו מאביו שאכלה שני חזקה
אין לו חזקה ואם הביא עדים שהודו הבעלים לאביו שמכרוה
או נתנוה לו מעמידים השדה בידו חוץ מבן הגזלן שאע״פ
שהביא ראייה שהודו הבעלים לאביו שמכרו לו אינה ראיה
כמו שנתבאר וכן בן הגזלן אפילו בא בטענת אביו יש לו
חזקה אבל אם בא בטענת אביו אין לו חזקה׃

הלכות נזקי שכנים קנג דין הוצאת זיז ומרזב והעמדת סולם ונעיצת קורות

ובו כ׳ סעיפים

א המבקש להוציא זיז מכותלו על אויר
חצר חבירו כל שהוא בעל החצר מעכב עליו שהרי
מזיקו בראייה בעת שתולה בו ומשתמש בו׃ ב הוציא
את הזיז ולא מיחה בו בעל החצר מיד הרי החזיק בעל
הזיז׃ ג היה בזיז טפח החזיק באויר החצר כנגדו ואם
רצה בעל החצר לבנות תחת הזיז ולבטל תשמישו
בעל הזיז מעכב עליו ואם אין בזיז טפח לא החזיק
באויר החצר וכל עת שירצה בעל החצר לבנות תחתיו
ולבטל תשמישו של זיז אין בעל הזיז יכול לעכב עליו׃
ד היה בזיז שהוציא רחבו טפח ומשוך באויר חצירו
של חבירו ד׳ טפחים ולא מיחה בו החזיק בד׳ על ד׳ ואם
רצה להרחיב את הזיז עד שיעשה ד׳ על ד׳ מרחיב
ואין בעל החצר יכול לבנות באויר חצירו תחת הזיז
כלום אא״כ הניח לו תחתיו גובה אויר עשרה טפחים
כדי שישתמש בזיז׃ ה יש מי שכתב שכל זה
אינו אלא בחצר חבירו שאין לו בו לא פתח ולא חלון
אבל בחצר של שותפין שיש עליו פתחים וחלונות אם
רוצה להוציא זיז לפני חלונו להשתמש עליו אינו יכול
למחות בו שהרי מחלונו רואה בו ומה יעשה לו הזיק
וגם לבנות בה שהרי מחלונו רואה בו כנגדו בלא הזיז
אינו יכול לבנות מפני חלונותיו׃ ו הרוצה להוציא
צנור על חצר חבירו כדי שיקלח שם המים או שעשה
מזחילה על כתלו כדי שיהיו המים מקלחין יורדים
לחצר חבירו בעל החצר מעכב עליו ואם לא מיחה
בו החזיק זה בצינור רצה אחד לסתום הצינור בעל
החצר מעכב עליו שכשם שהחזיק בעל הגג לשפוך
מימיו לחצר חבירו כך החזיק בעל החצר שיהיו מימי
גגו של חבירו באים אליו לרשותו׃ ז רצה בעל
הגג לעקור הצינור ממקום זה ולהחזירו לצד אחד או
שהיה ארוך ורצה לקצרו אין בעל החצר יכול לעכב
עליו שלא החזיק אלא במימי הגג והרי הם באים אליו
מכל מקום׃ ח וכן אם רצה בעל החצר לבנות תחת
הצינור אין בעל הגג יכול לעכב עליו שאין הצינור
עשוי להשתמש כמו זיז כדי שיחזיק באויר החצר שאינו
עשוי אלא לקילוח המים׃ ט ראובן שרצה להגדיר
שפכי גגותיו לד׳ רוחות בני ר״ה יכולים לעכב עליו׃ י מי
שהוריד מי גגו על חצר חבירו ולא מיחה בו והחזיק
בדבר זה אם המים מנטפים ורצה לקבצם למקום אחד
ולעשותם צנור עושה וכן אם היו באים דרך צנור
ממקום אחד וחילקם על רוחב הכותל והחזירן בנטפים
עושה ואפילו לבנות על גגו בנין צריך עד שירדו המים
במהרה לחצר חבירו בזה שהרי הוחזקו מימיו שלא
לירד לחצר חבירו׃ יא מי שבא להגביה השופכים
כדי שיהיו יורדים ממקום גבוה שזה ודאי מוסיף בהזק
הוא אין שומעין לו וכן כל כיוצא בהם ויש מתירין גם בזה׃

פירוש תרגום יזוע גיזא והוי כמין זיזה יוצאה מן הכותל לחוץ וראשה כפוף למטה.

יב׳ ראובן היה לו בית מצד לחצר שמעון ומי גגו
מטפים לחצר שמעון ונפל ביתו של ראובן ושוב בנה
שמעון בית בחצירו וקנה מראובן שיקבל מי גגו
בחרבתו בכל מקום שירצה ואח״כ בנה ראובן חרבתו
והחזיר מי גגו לחצירו של שמעון כבתחלה ומי גגו
של שמעון שקנה מראובן שיקבלם על גג ראובן ושמעון
טוען שאין לו לקבל מי גגו דראובן אלא אדרבה הוא
צריך לקבל מי גגו הדין עם שמעון: יג׳ המעמיד
סולם קטן שאין לו ד׳ שליבות בצד כתלו בתוך חצר חבירו
או בתוך שדהו לא החזיק בנזק זה וכל זמן שירצה בעל
החצר בונה בצד הסולם ומבטל תשמישו ואם היה סולם
גדול שיש לו ד׳ שליבות או יותר החזיק ואם בא לבנות
ולבטלו בעל הסולם מעכב עליו עד שירחיק כשיעור
הרי מחל לו להעמיד סולם גדול לפי שכשיבא בעל הגג
להעמיד סולם גדול בעל החצר יכול למחות בידו כדי שלא
יחזיק עליו אבל אם העמיד סולם קטן אינו יכול למנעו
שהרי אומרים לו אין לך הפסד בזה כל זמן שתרצה
תטלנו: יד׳ כותל שבין ראובן ושמעון אם היו שותפים
בו שניהם משתמשין בו זה חופר מצד זה ומכניס
קורותיו כל שהן וזה חופר מצד זה ומכניס קורותיו:
טו׳ היה הכותל של ראובן לבדו אין שמעון יכול להשתמש
בו: טז׳ חפר שמעון בכותל זה והכניס בו קורה אחת
ושתק ראובן ולא מחה בו החזיק במקום הקורה אפי׳
היתה קטנה ורצה שמעון להחליפה בקורה גדולה ועבה
מחליף: יז׳ היתה הקורה סוכת עראי כל שלשים
יום לא החזיק בה כלום שהרי ראובן אומר לא מחלתי
והנחתי לך מפני שהוא עראי לאחר ל׳ יום החזיק שאין
זה עראי ואם סוכת החג היא כל שבעת ימי החג לא החזיק
לאחר שבעה החזיק ואם חבר ראש הקורה בכותל בטיט
מיד החזיק והוא שיביא ראיה שראובן סייע עמו או
ראה ולא מחה: יח׳ מי שהחזיק בכותל זה בקורה
אחת אינו יכול להחזיק בקורה שניה שהרי לא מחל
לו אלא על אחת בד״א בשהודה שאין כותל זה שלו אלא
שלחבירו והוא מחל לו על הכנסת הקורה זו אבל אם טען
כותל זה אני שותף בו שהרי הוא שלי ונשתמש בקורה אחת
נאמן ומשתמש בכולו אחר שישבע שבועת היסת
שהוא שותף בכל הכותל: יט׳ היו קורותיו של ראובן
בתוך הכותל ובצד שמעון מקומות חפורים להכניס
בהם ראשי הקורות לא החזיק שמעון להכניס בהם
קורות ואינו יכול לטעון שהוא שותף בו שהרי אין לו בו

תשמיש ויכול ראובן לטעון אני חפרתי מקומות אלו מצדך
כדי שיהו מוכנים עד שתקנה ממני או שתבקש ממני ואתן
לך ותכניס הקורות בלא חפירה בכותל כדי שלא יתמוטט
כותלי בעת החפירה: כ׳ ראובן החזיק בכניסת קורות
בכותל הידוע לחבירו ונפל אותו כותל וחזר הבעל ובנאו
אין לו לכנוס על אותו כותל חדש וכל שכן אם היה רעוע
ובקש ראובן לשפצו ולתקנו חבירו יכול לעכב על ידו:

קנג׳ חזקת חלונות וכמה צריך להתרחק מהן

ובו לג׳ סעיפים: א׳ אחד מהשותפים בחצר שלקח בית
בחצר אחרת אם יכול לפתוח פתחו לחצר השותפים
שלו אפילו בנה עליה על גבי ביתו לא יעשה לה פתח
לתוך החצר לפי שמרבה עליהם את הדרך כמשה כמ׳
שהיה שכן לו אחד ונעשו לו שכנים הרבה אבל יכול
לבנות עליה על גבי ביתו בנין חדש ובלבד שלא תהא
פתוחה לחצר אלא לתוך ביתו וה״ר ז״ל שאם רצה לחלק
חבירו לשפם חולק כיון שאינו פותח פתח אחר לחצר כ״ש
שאם לקח בית בחצר אחרת אינו יכול לפתוח פתחו לחצר
השותפין כפותחו לחצר ממש אבל יכול לפותחו לתוך
ביתו והוא שיסתום הפתח שהיה לו בחצר אחרת:
ב׳ אחד מהשותפין בחצר שהביא לביתו אנשי בית
אחרת יש לחבירו לעכב עליו מפני שמרבה עליו את
הדרך ומן השוכר ביתו לבעל הבית אחד ואח״כ הביא
עמו קרוביו או מיודעיו לשכון עמו באחד בבית זה הרי
המשכיר מעכב ואם הם סמוכים על שלחנו אינו יכול
לעכב לא השותף ולא המשכיר: ג׳ לא יפתח אדם
חלון לחצר חבירו ואפילו אחד מהשותפים בחצר שאין
לפתוח לו חלון בתוך ביתו לחצר חבירו מעכב עליו [illegible]
מפני שמסתכל בו ממנו ואם פתח יסתום ואם נתנו לו
השותפין בחצר רשות לפתוח חלון או פתח רשאי והוא
שלא יפתח פתח כנגד פתח או חלון כנגד חלון שלא ירחיק
משהוא זה מכנגד זה ד׳ ואם הוא לחצר אחרת שנתנו
לו רשות לפתוח לו פתח או חלון צריך להרחיק מכנגד
פתחו או חלונו של חבירו ש״י שלא יוכל לראות בו כלל
אבל פותח אדם לה פתח בית כנגד פתח בית וחלון כנגד
חלון אם אינם גבוהים ד׳ אמות מפני שאומר לו הרי
כאחד מבני ר״ה שרואים אותך ולמעלה כל שיש למטה
ממנו ג׳ בתים ימ״ש שאינו כלל וי״א שכל שאינו ממש
אינו בכלל רשות הרבים ואע״פ כן לא יפתח אדם חנות
כנגד פתח או חלון חבירו מפני שזה הנזק קבוע תמיד

שבני רשות הרבים עוברים ושבים ואינם מביטים בו תמיד
וזה יושב בחנותו כל היום ומביט בפתח או בחלון חבירו לפיכך
צריך להרחיק עד כדי שלא יהיה יכול לראות בו כלל: ד
היה פתח אחד מהשותפין בחצר קטן אינו יכול להרחיבו שהרי
שותפו אומ׳ לו בפתח קטן אני יכול להסתר ממך בשעת
תשמיש ואיני יכול להסתר ממך בפתח קטן: ואם היה
הפתח גדול לא יעשנו שנים שהרי אומ׳ לו בפתח אחד אני
יכול להסתר בשנים אינו יכול אבל מי שהיה לו פתח קטן לר״ה
ורצה להרחיבו או היה רחב ורצה לעשותו שנים אין חבירו
שכנגדו מעכב עליו ואע״ג בעה״ב שאינם יכולים לעכב
עליו: ה אחד מהשותפים בחצר שהיה לו פתח פתוח
לחצר והיו לו שני דלתות ורוצה לעשותם דלת אחת יכולים
שאינם יכולים לעכב עליו ואע״פ שנפתח כולו תמיד מה שאין
כן כשהיה בשתי דלתות: ו מי שבא לפתוח חלון לחצר
חבירו בין חלון גדולה בין חלון קטנה בין למעלה בין למטה
בעל החצר מעכב עליו שהרי אומ׳ לו תזיק לי בראייה ואע״פ
שהיא גבוהה תעלה בסולם ותראה: ז הרי שפתח חלון
לחצר חבירו ומחל לו בעל החצר או שגלה דעתו שהניחו
כגון שבא וסייע עמו או שידע הנזק ולא ערער הוחזק
בחלון ואינו יכול אח״כ לחזור ולערער עליו לסתום: ח
כל״א שיש חזקה להזק ראייה בעושה מעשה כגון פותח
חלון על חצר חבירו אבל חצר השותפין אע״פ שעמדו שנים
רבות בלא מחיצה כיון דממילא בלא עשיית שום מעשה
הם מחזיקים זה את זה בראייה אין להם חזקה וכופים
זה את זה לעשות מחיצה: ט הרי שפתח חלון לחצר
חבירו וידע בעל החצר ולא ערער ונפל הכותל שהחלון
בו לא הפקיר זכותו וכשיבנה הכותל יחזיר בו ~~החלון~~
החלון: י כיצד דינה שלחלון זה שהניח לפתוח אם ראשו
שלאדם יכול ליכנס ממנה או שהיתה למטה מד׳ אמות
אע״פ שאין ראשו בכניסה ממנה אין בעל החצר יכול לבנות
כנגדה או מצדיה אא״כ הרחיק ד׳ אמות כמו שיתבאר
היתה חלון קטנה שאין ראשו של אדם נכנס ממנה והיתה
למעלה מד׳ אמות בעל החצר יכול לבנות כנגדה או מצדיה
שהרי טוען ואומ׳ לא הנחתיך לפתוח אלא מפני שהיא
קטנה וגבוהה אבל שתחזור עלי עד שארחיק הבנין לא
הנחתי: כל״א כשפתחה לתשמיש או כדי שיכנס בה האור
אבל אם פתחה לאורה אפילו היתה קטנה ביותר הואיל
ולא ערער החזיק ואין בעל החצר יכול לבנות כנגדה או
מצדיה עד שירחיק ד׳ אמות כדי שלא יאפיל עליו שהרי
מחל לו על האורה: יא יא דהא דיש חזקה לחלון דוקא

כשיש לו צורת פתח או מלבן וכלאו הכי לא הוי אלא
כאור שהרי הוא עלבניים: יב וכן מי שהיתה לו חלון
מוחזקת ובא חבירו ובנה כנגדה או מצדיה בלא הרחקה
או סתמה ושתק בעל החלון אינו יכול לחזור ולערער
לפתוח החלון או להרחיק הבנין שכיון ששתק מחל שאין
אדם עשוי שיסתמו אורו בפניו ושותק אא״כ מחל:
יג מי שהיו לו חלונות למטה בכותלו ובא חבירו לבנות
בפניהם ואמ׳ לו הריני אפתח לך חלונות אחרות בכותל זה
עצמו למעלה מאלו הרשות מעכב עליו ואומ׳ לו בעת שתפתח
החלונות תרעיד הכותל ותזק לי אותו: ואפילו אמ׳ אני
אסתור כל הכותל ואבנה אותו לך חדש ואעשה בו
חלונות למעלה ואשכור לך בית שתדור בו עד שאבנה
יכול לעכב עליו שאומ׳ לו אין רצוני שאטרח ממקום למקום
אפילו אינו משתמש בו אלא בעצים לפיכך אם לא היה שם
טורח כלל הרשות לפנות אינו יכול לעכב עליו: אבל בעל
החלונות שרצה לשנות מקום חלונו בין למעלה בין למטה
אפילו היתה גדולה ואמ׳ אפתח אחרת קטנה ואסתום זו
בעל החצר מעכב עליו: וכן אינו יכול להרחיב בחלון
כל שהוא: יד הבא לפתוח ראשון בעליה שכנגד עליית
חבירו לה״ר יונה אינו יכול לפתוח אלא עד חצי עלייתו
כדי שישאר השאר לשכנגדו: טו ולהרא״ש ולהרשב״א
אין יכול חבירו לעכב עליו ולומ׳ היום או למחר אפתח
ותעכב עלי שרשות הרבים הפקר הוא והראשון שפתח
הוי כזוכה מן ההפקר: טז והני מילי במקום שאין אדם
רשאי להוציא זיזין וגזוזטראות מעליתו לר״ה אבל במקום
שרשאי להוציאם לא הוי האויר שלפני עליתו הפקר
אלא הוי כחצר השותפין ומשפתח זה חלונו כנגד אויר שלפני
עליית שכנגדו שלא כדין פתח כיון שגם האחר יכול להוציא
בפניו ל״ה: יז דעת הרא״ש שהפותח חלון לרשות חבירו
למקום שעכשיו אינו מזיק בהיזק ראייה אין שכינו יכול
לעכב עליו בטענת שהיום או למחר יבנה הוא המקום ההוא
ויזיקנו זה החלון זה בהיזק ראייה מפני שכיון שעכשיו
אינו מזיקו אינו יכול לעכב עליו דזה נהנה וזה אינו חסר
הוא וכיון שאינו יכול לעכב עליו אין לו חזקה וכשיבנה
הוא יכופנו לסתמו כדי שלא יזיקנו בהזק ראייה וכן יכול
לבנות כנגד אותו חלון בלא הרחקה ועל פי הדברים האלו
פסק כראובן שהוציא בליטות עליתו וטוען ראובן שירחיק
בנינו מכנגד חלונו כדי שלא יאפיל עליו שהדין עם שמעון
מפני שבניין שמנגד המקום שרשאי להוציא זיזין וגזוזטראות
לר״ה הוי כחצר השותפין וכשפתח ראובן חלונו כנגד האויר

שלבעליית שמעון שלא כדין פתח כיון שגם שמעון
היה יכול להוציא בננו ועל עתה לא היה שמעון מזיק
כי לא היה מזיק לו ולכן לא היה יכול למחות בידו הילכך
אין חזקה לראובן ויכול שמעון לבנות כנגד חלונו׃
ומטעם זה פסק בראובן שבא לפתוח חלון לחרבת שמעון
אינו יכול למחות בו כיון שאינו מזיקו וכיון שאינו יכול
למחות בו אין לו חזקה לפיכך אם נמצא חלון פתוח
לחורבה אין לו חזקה אם לא שיביא עדים שהחזיק בו
קודם שנעשה חרבה ואדם שיש לו חלון פתוח לרשות
חבירו ונחרב טוב הוא שיעמיד עדים שהחזיק בחלון
זה קודם שיחרב המקום ויכתוב עדותם להיות בידו
לראיה׃ ומטעם זה פסק בגגים שהם מבוקים רעפים
ואין עליהם תשמיש שיכול לפתוח עליו חלון ואם אחר
זמן יפתח זה גגו ויכול לראותו מאותו חלון לחצר
כופהו לסתמו הילכך חלון הפתוח לחצר חבירו והוא במקום
גבוה ובא חבירו לבנות תחתיו ולעשות על הבנין גג של
רעפים ואותו הבנין מונעו מלהסתכל בחצר יכול למחות
בידו מלעשות הבנין והגגלי יאמר לו היום או למחר
תסתור הבנין שלך ותכפיני לסתום חלוני כיון שאמר אי״ל
חזקה כי היה פתוח על גגי ואני לא הייתי יכול למחות עדים
שהחזקתי בו בעוד שהייתי יכול להסתכל בחצירך׃ אבל
הרשב״א כתב שראובן הבא לפתוח חלון על חצר שמעון
במקום שאינו מזיקן עכשיו בהיזק ראיה ושמעון טוען
שהוא יבנה בשלו היום או למחר ויזיקנו בראייה שהדין
עם שמעון לעכב על ידו דלא בעי למיקם בהדיה למחר
בדינא ודיינא כשיבא לבנות ואפילו אם רצה לכתוב לו
שטר הודאה בפני אין שומעין לו דמנא זה צריך
להיות שומר שובריו מן העכברים׳ וכן דעת הרא״ש ולמ׳
בספרים הרי״בש וכתב שכן דעת הרבה מהאחרונים וכן דעת
הר״י יונה והרמב״ן והכי נקיטינן ומיהו כתב הרמב״ן שכל
שאינו יכול להזיק עכשיו הוא אלא שאינו מזיקו עדיין׳ יח
ראובן שפתח חלון לחצר השותפין והאחר אינו פה והתנה
עם זה שהוא פה שכשיחלקו אם יפול חלקו אצל ראובן
לא יוכל למחות בו אין תנאי זה כלום׳ יט ראובן יש לו
בית אצל גוי ופתח חלון על גגו שלגוי לאחר ימים מכר
הגוי ביתו לישראל ובא הלוקח להגביה ביתו בענין שסותם
החלון שלישראל וטוען ראובן הרי מאפיל על אורות
חלוני אע״פ שהלוקח בא מחמת גוי אסור לו לסתום
מדין ישראל עם ישראל דלא אשכחן דמקום ישראל במקום
גוי לא לגריעותא׃ כ ראובן שהיה לו בית אצל

חבירו שלגוי ופתח עליו חלונות כי כן דיניהם שלגוים
ועתה מכר הגוי חצרו לשמעון ואמר שמעון לראובן סתום
חלונותיך הדין עמו ואפילו טען ראובן שלקח מהגוי׃ כא
ישראל שהיה לו חלון פתוח לחצר הכותי וסתם אותו מבחוץ
והניחו פתוח לצד פנים לאחר זמן מכר הכותי חצירו לישראל
ואותו הישראל בונה כותל גדר מן קרן כותלו לסתום החלון
וטוען הישראל אני מפני הכותי סתמתיה מפני היזק ראיה
ועתה ארצה לפתחו אינו יכול לחזור ולפתוח כיון שסתם
חוצה לו ונשייר הכותל כולו לפנים גילה בדעתו שעקרה
מלהשתמש לאורה ועשאה כחלון שאדם עושה בתוך ביתו
ועוד יכול הקונה לומר אני מצאתי חלון זה סתומה מכיון
שפתוחה היתה ונסתמה יש לחוש שמא הכותי סתמה
ונעשית חזקה כראובן ולסתום לאחר היא חזקה׃ כב
מי שהיתה לו חלון בכותלו ובא חבירו ועשה חצר בצדו
אינו יכול לומר לבעל החלון סתום חלון זה כדי שלא תביט
בי שהרי החזיק בהיזק לא יה זה ואם בא חבירו לבנות
כותלו כנגד החלון כדי שיסיר היזק ראייתו צריך להרחיק
את כותלו מכנגד החלון ד׳ אמות כדי שלא יאפיל עליו
וכיון שהרחיק ד׳ אמות אע״פ שמאפיל א״צ להרחיק
יותר׳ היתה החלון למטה בכותל כופה את חבירו לבנות
כנגדה ברחוק ד׳ אמות ולהגביה הבנין ד׳ אמות כדי שלא
יציץ בו מהחלון׃ היתה החלון למעלה בכותל ובנה חבירו
כותל כנגד החלון מלמטה אם היה מראש הכותל שבנה
עד החלון גובה ד׳ אמות או יותר אינו יכול למנעו אע״פ
שלא הרחיק מהכותל כלום שהרי לא האפיל עליו ואינו
מזיקו בראייה׃ אבל אם נשאר גובה מראש הכותל עד
החלון פחות מד׳ אמות כופהו למעט הכותל כדי שלא
יעמוד על ראש הכותל וישקיף מהחלון או יגביה הכותל
על החלון ד׳ אמות ויהיה הכותל רחוק מהחלון ד׳ אמות
כדי שלא יאפיל ולא יציץ ויראה׃ כג בנה כותל מצד
החלון צריך להרחיק מהחלון טפח ומגביה הכותל ד׳
אמות על החלון או כונס לראש הכותל כדי שלא ישב
עליו ויציץ ויראה׃ כד בנה שני כתלים משני צדי
החלון צריך להיות ביניהם רוחב ד׳ אמות והחלון באמצע
האלבע ולא יסכך על גביהם א״צ להרחיק הם יכול מהכותל
שיש בו החלון ד׳ אמות כדי שלא יאפיל עליו׃ כה עשה
גג משופע אצל חלון חבירו אע״פ שאין עליו תשמיש
קבוע צריך להשפילו ממנו ד׳ אמות׃ כו אם פתח
מקורת עליונו כעין ארובה ומשם נכנס אור לביתו
אם בא שכינו לבנות אינו צריך להרחיק כלל׃ כז

אחד מהשותפין שרצה להגביה הכותל המשותף ביניהם להוציאו יותר על ד' אמות אע"פ שהוא מאפיל החצר אין חבירו יכול לעכב עליו: כח שני אחים שחלקו חצר ומעין ושמו הבנין והעצים זה כנגד זה ולא השביחו על שומת האחר והגיע לאחד מהם סוף החצר ולשני האכסדרה אסליה בעל החצר לבנות כותל בסוף חלקו ובונה בפני האכסדרה ואע"פ שמאפיל עליו שהרי לא שמו החצר והה"ה אם היו חלונות פתוחות מחצר שלו לשלו יכול לבנות בפניהם מיהו כל זמן שלא בנה בפניהם אינו יכול לומר לו סתום חלונותיך אע"פ שיש בהם היזק ראייה: כט ראובן שנתן או מכר הבית לשמעון והחצר ללוי והיו חלונות פתוחים מהבית לחצר אסליה אותו שזכה בחצר לבנות בפניהם רשאי והה"ה אם מכר או נתן החצר ושייר הבית לעצמו שרשאי אותו אותו שזכה בחצר לבנות בפני החלונות אלא אם כן הרחיק ד' אמות: ל מי שהיה מזיק את חבירו בהיזק ראייה ומשראה שהיה חבירו תובעו כתב אותו הבית לבנו קטן אין אומרים נמתין עד שיגדיל אלא מסלקים ההיזק מיד: לא מי שיש לו חלונות על חצר חבירו והן סתומות מכמה שנים אף שלא נפרצו הפנימיים אם רצה לחזור ולפתחן הרשות בידו מאחר שלא נפרצו הפנימיים: לב כתב הרשב"א שאע"פ שפותח חלון לאויר אין חבירו שכנגדו רשאי לפתוח חלון כנגד אותו חלון אם בא להגביה כותלו מגביה ואינו נמנע ואע"פ שאין ביניהם ד' אמות ובלבד שיגביה ד' אמות כדי שלא יציץ ויראה: לג ראובן שזכה בחורבה של הפקר ובנה בה בתים ועליות בחלונות ופתחים ובא שמעון וזכה גם כן מההפקר ובנה בתים ועליות כנגדו ומצא השני ניזוק מהראשון מהיזק ראייה ותובע מהראשון שיסיר היזקו אין בדברי השני כלום שהראשון זכה ואין השני יכול למנעו: ולא עוד אלא שאם בא השני להזיק היזק ראייה הוא כגון שרוצה לפתוח חלון כנגד חצירו של ראשון או לחצירו אינו רשאי:

קנה דין הרחקת נזיקין ובו מ"ה סעיפים

א הבית והעלייה של שנים לא יעשה בעל הבית תנור בתוך ביתו אא"כ יש לו על גביו גובה ארבע אמות בינו לתקרת העלייה וכן לא יעמיד בעל העלייה תנור עד שיהיה תחתיו מעזיבה ג' טפחים ובלבד שיהא על גביו גובה ד' אמות ובכירה טפח מעזיבה מתחתיה ואם תנור של נחתומים הוא צריך שיהא תחתיו ד' טפחים ובכירה של נחתומין ג' טפחים ואע"פ שהרחיק כשיעור אם יצאה האש והזיקה משלם מה שהזיקה וכל אדם בביתו צריך להרחיק כשיעורים הללו מפני השכנים שמעכבים עליו: ב מי שהיתה לו חנות תחת אוצר חבירו לא יעשה בה לא נחתום ולא צבע ולא רפת בקר ולא יכניס שם אקפסתא וכיוצא בה מדברים שעולה מהן הבל אם הדבר מפני שהחום מפסיד פירות האוצר לפיכך אם היה אוצר יין בארץ ישראל שאין החום מפסידו הרי עושה בחנותו כל מלאכת אש שירצה אבל לא יעשה רפת בקר מפני שמפסיד ריח היין ואם הוחזקה החנות בתחלה לרפת או לנחתום וכיוצא בו ואח"כ רצה בעל העלייה לעשות עלייתו אוצר אינו יכול למחות בידו: ג גילה בעל העלייה דעתו שחפץ לעשות בה אוצר כגון שכיבד ורבץ עלייתו או שליבה בה חלונות כדרך שעושין לאוצר וקדם זה ועשה תנור קודם שיכניס פירות לאוצר או שהתחיל לאצור שמשמין או רמונים או תמרים וכיוצא בהם וקדם זה ועשה התנור קודם שיאצר חטים או שעשה בעל החנות מחיצה על גביה להבדיל בין החנות ובין האוצר בכל אלו בעל האוצר מעכב עליו ואם עבר ועשה אינו יכול להסירו: ד היו מימי העליון יורדים על התחתון ומזיקים אותו אם אין שם מעזיבה בענין שנשופך מימיו מיד יורדים לתחתון ומזיקים אותו חייב לסלק היזקו ואם יש מעזיבה שהמים נבלעים בה ואינם יורדים מיד אלא לאחר זמן יורדים ומזיקים אינו חייב לסלק היזקו: מרחיקין את הגפת ואת הזבל ואת המלח ואת הסיד והסלעים וחול הלח מכותלו של חבירו ג' טפחים או סד בסיד: ה מרחיקין את הזרעים ואת המחרישה ואת הגומא שמתקבצין בה מי רגלים מן הכותל ג' טפחים: ו לא ישתין אדם בצד כותל חבירו אם הוא של לבנים אלא א"כ הרחיק ממנו ג' טפחים ואם היה כותל אבנים די בהרחקת טפח ואם היו האבנים צריך הסלע משתין בצדו בלא הרחקה: ז מרחיקין את הריחים מן הכותל שלשה טפחים מהריחים התחתונה שהם ד' מהעליונה כדי שלא יניד אותו או כדי שלא יבהילנו בקול הריחים: ח מרחיקין את התנור מן הכותל ג' טפחים מקרקעיתו שהם ד' משפתו כדי שלא יחם הכותל ומודד מהשפה הפנימית שעובי כותלי התנור בכלל הג' טפחים: ט וי"א שכל אלו ההרחקות מהכותל דוקא בכותל שאינו של אבנים וזה דעת הרמב"ם והר' יונה ז"ל: י לא יחפור אדם בור ולא שיח ולא מערה ולא יביא אמת המים ויעשה בריכת המים שרויין בה בגדים לכבס בצד כותלו של חבירו אא"כ הרחיק מהכותל ג' טפחים ויסוד

בכ״ד לכותל בור זה או מקוה המים זה או כותל
האמה מצד חבירו כדי שלא יבלעו המים ויזיקו כותל
חבירו׃ יא אבן שהכובס מכה בגדים עליה עד
שיתלבנו צריך להרחיק אותה ד׳ אמות מכותל חבירו
שמפני שהכובס מכה עליה המים נתזים ומזיקים
לכותל׃ יב ראובן שהיה כותלו סמוך לכותל שמעון
כמין גם ובא ראובן לעשות כותל שני כנגד כותל
שמעון עד שיעשה הב׳ כותלים כמין בית הרי שמעון
מעכב עליו עד שירחיק מכנגדו ד׳ אמות כדי שידושו
בו רבים ותתחזק הארץ׃ יג בד״א בכותל גנה או
בעיר חדשה בכותל חצר אבל בעיר ישנה כבר
נתחזקה ובונה כנגדו בלא הרחקה׃ יד וכן אם לא
היה באורך כותל שמעון שבונה כנגדו ד׳ אמות
אינו מרחיק אע״פ שמונע הרגל מלהלך שם שהכותל
שהוא פחות מד׳ אמות אינו צריך חיזוק הארץ׃
טו הכותש הריפות וכיוצא בהם בתוך שלו ובעת
שמכה מנדנד לחצר חבירו עד שנדנד כסוי החבית
שעל פי החבית הה״ז מזיק בחיציו וחייב להרחיק כדי
שלא ינדנד או יבטל ממלאכתו שמזיקתו ואם הזיק
בעת הנדנוד חייב לשלם שהרי מכוחו בא הנזק׃
יו מרחיקין את הסולם מהשובך שלחבירו ד׳ אמות
כדי שלא תקפוץ הנמייה בעת שמניח הסולם ותעלה
לשובך ותאכל את הגוזלות׃ יז מרחיקין את הכותל
מן המחילה שלחבירו ד׳ אמות כדי שיהיה מקום לבעל
המחילה לזקוף סולם ולתקן מחילה שלו הוזיל
והחזיק בה׃ יח מי שבא לחפור בור בתוך שדהו
סמוך למצר חבירו אם שדה חבירו אינו עשוי לבורות
סומך ואינו יכול למחות בידו ואם ימלך חבירו לחפור
בור בצדו צריך להרחיק מכותל הבור ששה טפחים
עד שיהיה בין כותלי שני הבורות עובי ששה טפחים
ואם היתה שדה חבירו עשויה לבורות אינו סמוך
עד שירחיק מהמצר ג׳ טפחים ויחפור וכשיבא חבירו
לחפור ירחיק מהמצר גם הוא ג׳ טפחים בתוך שדהו
ויחפור׃ יט החופר בור לתוך שדהו ומכר חצי השדה
ובא הלוקח לחפור גם הוא בור צריך להרחיק כל שיעור
הרחקה אפילו אם היתה עשויה לבורות כיון שהראשון
בהתר עשה שהרי בשלו חפר׃ כ ראובן חפר גומא
בחצרו שמי גשמים יקלחו לתוכה וכשרבו המים יוצאים
ועוברים דרך חומות מרתף שמעון חייב ראובן לסלק
הזיקו׃ כא ימ״ש שלא אמרו להרחיק ששה טפחים
בין בור לבור קא״ לא בארץ הרים במקום דרפיא ארעיה
צריך להרחיק יותר לפיכך צריך להרחיק בית הכסא
מבור חבירו עד שיבדקו בני אדם שאינו עוכר מי לחות
בית הכסא לבור ולא נודע מלתא ירחיק חמשים אמה׃
כב מרחיקין את גורן קבוע מהעיר חמשים אמה כדי שלא
ילך הרוח התבן בעת שזורה ויזיק לבני העיר וכן לא יעשה
אדם גורן קבוע בתוך שלו אלא אם כן היה לו חמשים אמה
לכל רוח כדי שלא יזיק התבן לנטיעות חבירו או לנירו׃
כג מרחיקין את הנבילות ואת הבורסקי ואת הקבשונות
והקבורים מהעיר חמשים אמה ואין עושים בורסקי
אלא למזרח העיר מפני שרוח מזרחית חמה ומעלות
היזק עיפוש העורות׃ כד מרחיקין השובך מהעיר
חמשים אמה ולא יעשנו בתוך שלו אא״כ יש לו חמשים
אמה לכל רוח ואם לקחו כמו שהוא אפילו הוא בתוך רובע
הרי הוא בחזקתו ואף אם יפול יכול לחזור לבנותו שטוענים
ללוקח לו מראשון עשאו ברשות לא שנא נגד יחיד לא שנא
נגד רבים׃ כה מי שהיתה שדה חבירו נטועה גפנים
או שאר אילנות ובא הוא לנטוע בתוך שדהו גפנים
בצד גפנים או אילנות בצד אילנות צריך להרחיק ד׳ אמות
בארץ ישראל אבל בח״ל מרחיק בין גפנים לגפנים
ובין אילנות לאילנות שתי אמות ובין גפנים לשאר אילנות
ארבע אמות ובכל מקום אם היה גדר בינים זה סמוך
לגדר וזה סומך לגדר׃ כו מי שהיה אילן חבירו נוטה
לתוך שדהו קוצץ כמלא מרדע ע״ג המחרישה ובחרוב
ובשקמה כל הנוטה עד שיהיה שקול כנגד המצר וכן
אם היה נוטה על בית השלחין שלחבירו או על בית האילן
קוצץ את כל הנוטה עד שיהיה שקול כנגד המצר׃
כז אילן שהוא נוטה לרשות הרבים קוצץ כדי שיהא הגמל
עובר ברוכבו׃ כח ראובן יש לו תאנה והנוף נוטה על
עלייתו שללוי ומעכבו מלהטיח גגו יכול לוי לקוץ הנוף
המעכבו׃ כט אילן העומד על המצר אע״פ שהוא נוטה
לתוך שדה אחד מהם שניהם חולקין פירותיו׃ ל ראובן
שחפר בור וירד ומצא שרשי אילן שלשמעון בתוך
שדהו קוצץ וחופר והעצים שלו ואם היה קרוב לאילן
שמעון בתוך ט״ז אמה שרשים שלשמעון וקוצצם ונותנם
לו ואם אינו צריך לחפור בור ויצאו השרשים שלשמעון
בתוך שדהו הרי הוא מעמיק שלשה טפחים כדי שלא
יעכב המחרישה וכל שורש שנמצא בתוך ג׳ טפחים
קוצצו ואינו חושש שמא ייבש אילן שלחבירו שה׳
בתוך שלו הוא חופר׃ לא מי שבא לעשות משרה על

פשתן

שלפשתן בעל ירק שלחבירו שהרי מי המשרה נבלעים
בארץ והולכים ומפסידים את הירק או שנטע כרישין
קרוב לבצלים שלחבירו שהם מפיגים טעמם או שנטע
חרדל בצד כוורת דבורים שהרי הדבורים אוכלים העלים
ומפסידים הדבש כל אלו וכיוצא בהם אינו צריך להרחיק
כדי שלא יזיק ומ״מ צריך שירחיק משרה מהירק וכרישין
מהבצלים וחרדל מהדבורים ג׳ טפחים או יותר מעט כדי
שלא יהיה הנזק בידים׃ לב׳ מי שהיה לו אילן בתוך שדהו
קרוב לבית חבירו אין בעל הבור יכול לעכב עליו ולומר
לו הרי שרשי האילן נכנסים לבור שלי ומפסידים אותו
שזה נזק הבא מאליו לאחר זמן ובעת שנטע אינו מזיק
וכשם שזה חופר בתוך שלו כך זה נוטע בתוך שלו׃
לג׳ סמך בזה מאו שהיה לו להרחיק ובא הנזק לחבירו י״א
שפטור מלשלם וי״א שחייב׃ לד׳ מי שעשה גורן בתוך
שלו או קבע בית הכסא או מלאכה שיש בה אבק ועפר
ויוצא בהם צריך להרחיק כדי שלא יגיע העפר או ריח
בית הכסא או האבק לחבירו כדי שלא יזיקו ואפילו היתה
הרוח הוא שמסייע אותו בעת שעושה מלאכתו ומוליכה
את העפר או נעורת הפשתן והמוץ וכיוצא בהן ומגיעתן
לחבירו ה״ז חייב להרחיק כדי שלא יגיעו ולא יזיקו ואפילו
על ידי רוח מצויה שכל אלו כמי שהזיקן בחיציו הן ואע״פ
שהוא חייב להרחיק כ״כ אם הוליכה הרוח המצויה המוץ
והעפר והזיקה בהם פטור מלשלם שהרוח הוא שסייע
אותו׃ לה׳ כל הרחקות שאמרנו אם לא הרחיק
וראה חבירו ושתק ה״ז מחל ואינו יכול לחזור ולהצריכו
להרחיק והוא שראו ממנו שמחל כגון שסייע עמו מיד או
שאמר לו לעשות או שראהו שעשה בצדו ולא הרחיק
ושתק ולא הקפיד על זה זכה׃ לו׳ בד״א בשאר מזיקים חוץ
מארבע שהם העשן וריח בית הכסא והאבק וכיוצא בו
ונדנוד הקרקע שכל אחד מאלו אין לו חזקה ואפילו שתק
מה שעשה ה״ז חוזר וכופהו להרחיק ובין הנזק ראייה במקום
שצריך מחיצה כגון חצר השותפין שיש בה דין חלוקה או
שחלקוה ברצונם אע״פ שאין בה דין חלוקה יש לכל אחד
מהם לכוף את חבירו לבנות הכותל באמצע כדי שלא
יראהו חבירו בשעה שמשתמש בחלקו ומאחר שמחילא
הם מזיקים זה את זה בלא עשיית שום מעשה אין להם חזקה
לא אע״פ שעמדו כן שנים רבות בלא מחיצה כופהו לעשות
מחיצה בכל עת שירצה ולמה שינו נזקין אלו משאר נזקין
לפי שאין דעתו של אדם סובלת נזקין אלו והזקתן שאינו מוחל
שהזיקן הנזק קבוע ואסמכנו מורו שמחל בנזקים אלו אינו יכול
לחזור בו׃ לז׳ עשן שאמרו דוקא בעשן תדיר כגון כבשונות

שלכחתונים ושליוצרים וכיוצא בהן אבל תנור שהיחיד
אופה בו פת וכן כירה כיון דלא שהי קוטרא לוקא דיומא
לאו תדיר הוא ואי חזא ושתק מחל ושוב אינו יכול למחות
ומיהו לכתחילה מצי מעכב ואפילו בעשן שאינו תדיר
ועשן תדיר נמי דוקא היכא דמטי לרשותא דחבריה ברוח
מצויה אבל אי לא מטי ליה אלא ברוח שאינה מצויה
לא מחייב לסלוקי ואפילו ברוח מצויה נמי דוקא דמזיק
לאינש אבל אי לא מזיק לאינשי אע״ג דמטי לביתיה
ומשחיר לאשיתיה אם ראה ושתק ומחל ושוב אינו יכול
למחות אבל לכתחלה מצי מעכב׃ לח׳ בית הכסא שאמרו
כגון בתי כסאות שלהם שהיו ע״ג קרקע ומגולים אבל
שלנו הם מסוקים בחפירות אם ראה ושתק מחל ושוב
אינו יכול למחות אבל לכתחלה מצי מעכב׃ לט׳
מי שהרחיק לעשות מלאכת דם או נבילות וכיוצא בהם
בגלל הדם יאכלו והרי הם מצירים את חבירו בקולם
ית׳פופסמו בדם שברגליהם שהם יושבים על האילנות
ומלכלכים פירותיהם אם היה קפדן או חולה שצפצוף
הצפורים מזיקו או שפירות שלו נפסדים לו כרם חייב לבטל
אותה המלאכה או ירחיק עד שלא יבא לו נזק מחמתו
שהזיק זה דומה לריח בית הכסא וכיוצא בו שאין לו
חזקה׃ מ׳ בני מבוי או בני חצר שנעשה אחד מהם אומן
ולא מיחו בידו ואחר כך רוצים למחות בידו יתבאר בסימן
שאחר זה׃ מא׳ כל דבר שידוע שאין המערער יכול
לקבלו אע״פ שעשאו בני אדם ובלא מחאו אין לו חזקה
כנגד מערער זה׃ מב׳ הא דקוטרא ובית הכסא אין
להם חזקה דוקא דעביד להו מזיק ברשותא דנפשיה
אבל אי אחזיק ועביד בית הכסא בגופא דארעא דחבריה
דפתח לביתיה דמזיק אי נמי דעביד בית הכסא ברשותא
דנפשיה ועוקא דיליה אזיל לביתיה דחבריה כיון דבגופא
דארעא קא מחזיק אית ליה חזקה ואיטען דזבנה ניהליה
ונאמן בשבועה ומ״מ אית ליה לבטויי לההוא בית הכסא
כי לההוא עוקא כי היכי דליתקלק מינה ליחא אע״ג
דאחזיק ביה בהכי בלא כיסוי ואי לא מסליק ליה לריחא
לא הוי חזקה כלל אפילו אם אמר מסליקנא ליה לבית
הכסא ומשתמישנא ביה במילתא אחריתי לאו כל כמיניה
דלבית הכסא אחזיק וכיון דלא הוי חזקה לגופיה לא
הוי חזקה למילתא אחריתי ומ״מ כיון שהחזיק בגוף
הקרקע הרי הוא שלו לאיזה תשמיש שירצה ובלבד
שלא יגיע לחבירו ממנו שום נזק׃ מג׳ מי שהחזיק
בנזק שיש לו חזקה כגון שפתח לו חלון או העביר את
המים או שלא הרחיק מה שראוי להרחיק והרי המחזיק

טוען אתה אמרת לי לעשות או מחלת לי אחר שראית או הוכל הכבשן ושתקת ולא מחית בי והנזק אומר עשיו הוא שלא ידעתי ולא ידעתי מקודם או שאמר כשראיתי מחיתי בך ואתה אמרת עתה אסירנו או אחתוך ואתה מדחה אותי מיום אל יום כדי שתקבע היזק בכך או וכיוצא בהם על הנזק להביא ראייה ואם לא הביא ישבע המזיק היסת ויפטר: מ"ל החזיק במה שאין לו חזקה כגון עשן ובה"כ וכיוצא בהן וטען המזיק שקנה מידו שלנזק על המזיק להביא ראייה שקנו מידו ואם לא הביא ישבע הנזק היסת שלא קנו מידו ויסלק זה הזיקו:

קנו דין מי שירד לאומנותו שלחבירו ומי שמביא סחורה לעיר אחרת

א אחד מבני המבוי שאינו מפולש שביקש לעשות רופא או אומן או גרדי או סופר שטרות או מלמד תינוקות לימוד שאינו שלתורה בני המבוי מעכבין עליו מפני שמרבה עליהם הנכנסים והיוצאים ואפילו נתרצו לו כולם חוץ מאחד א' מעכב וכן מי שיש לו בית בחצר השותפין לא ישכירנו לא מאלו: ב חנות שבחצר יכולים השכנים למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולים לישן מקול הנכנסים והיוצאים לא עושה מלאכתו בחנותו ומוכר בשוק אבל אינם יכולים למחות בידו ולומ' אין אנו יכולים לישן מקול הפטיש או מקול הריחים מאחר שכבר החזיק לעשות כן ולא מיחו בידו: ג וכן יש לו ללמד תינוקות ישראל תורה בתוך ביתו ואין השכנים יכולים למחות בידו ולומ' לו אין אנו יכולים לישן מקול התינוקות שלבית רבן והה"ה לכל מילי דמצוה שאינם יכולים למחות בידו: ד בני מבוי או בני חצר שנעשה אחד מהם אומן ולא מיחו בידו שהרי החזיק והיה העם נכנסים ויוצאים לקנות יש להם בכל עת לעכב ולומר אין אנו יכולים לישן מקול הנכנסים והיוצאים שהנזק זה הוא כמו העשן והמכן שאין להם חזקה: ה כופין בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהם לא חייט ולא בורסי ולא אחד מבעלי אומנות היה שם במבוי אחד מבני מבוי אומן ולא מיחו או שהיתה שם מרחץ או חנות או ריחיים ובא חבירו ועשה מרחץ אחרת כנגדו או טחון אחרת כנגדו אינו יכול למנעו ולומר לו אתה פוסק חיי ואפלו היה מבני מבוי אחר אינם יכולים למנעו שהרי יש ביניהם אותה אומנות אבל גר ממדינה אחרת שבא לעשות חנות בצד חנותו שלזה או מרחץ בצד מרחצו שלזה יש להם למנעו ואם היה כותן עמהם מנת המלך אינם יכולים למנעו:

ו לוכלים המחזרים בעיירות אין בני המדינה יכולים לעכב שתקנת עזרא היא שיהיו מחזרין כדי שיהיו הבשמים מצויין לבנות ישראל אבל אינם קובעים מקום וישבים בו אם מדעת בני העיר ואם ת"ח הוא קובע בכל מקום שירצה: ז הסוחרים שמביאים סחורתם למכור בתוך העיירות בני העיר מעכבים עליהם מלמכור יד על יד כדרך חנונים ואם מכרו ביום השוק בלבד אין מונעים אותם והוא שימכרו בשוק אבל לא יחזרו על הפתחים אפילו ביום השוק ואם יש להם מלוה בעיר מוכרים כדי פרנסתם אפילו בלא יום השוק עד שיפרעו חובם וילכו להם:

הלכות שותפים בקרקע

קנז שנים שהם שותפים בחצר ובאים לידי חלוקה כיצד יבנו הכותל:

א חצר השותפים שיש להם דין חלוקה או שחלקוה ברצונם אע"פ שאין בה חלוקה יש לכל אחד מהם לכוף את חבירו לבנות הכותל באמצע כדי שלא יראהו חבירו בשעת שמשתמש בחלקו ואפילו עמדו כך שנים רבות בלא מחיצה כופהו לעשות מחיצה בכל עת שירצה: ב מקום שאין בו דין חלוקה שרצו שותפין לחלקו אע"פ שקנו מידם כל אחד מהם יכול לחזור בו שזה קנין דברים הוא אבל אם בירר כל אחד חלקו ורצה זה במזרח וזה רצה בדרום וקנו מידם על זה אינם יכולים לחזור בהם וכן אם הלך זה בעצמו והחזיק בחלקו וזה בעצמו והחזיק בחלקו אע"פ שלא קנו מידם אין אחד מהם יכול לחזור בו וי"א שאפלו החזיק שלא בפני חבירו ולא אמר לו לך חזק וקניקנה ואפילו לא החזיק אלא אחד זכה הלה בחלק האחר: ג כותל זה יבנוהו על מקום שניהם ובהוצאת שניהם ואין אחד מהם יכול לומר לא נתרציתי לחלוק אע"פ שלא היה בו דין חלוקה אלא בתנאי שתבנה אתה משלך אפלו אם יש לאחד פי שנים בחצר יעשו הכותל לחצאין: ד רוחב כותל זה כמנהג המדינה שנוהגים השותפים לבנות כשחולקין ביניהם ואפילו נהגו לעשות מחיצה ביניהם בקנים ובהוצין ובלבד שלא יהיה בה אויר שיסתכל ויראה את חבירו: ה אם אחר זמן נפל כותל זה המקום והאבנים שלשניהם ואפילו נפל לרשות א' מהם או שפינה אחד מהם את כל האבנים לרשותו וטען שמכר לו חבירו חלקו או נתנו לו במתנה אינו נאמן אלא הרי הם ברשות שניהם עד שיביא ראייה וה"מ שאומ' דוקא כשהאבנים ניכרים שהם מזה הכותל: ו כותל שבין שני שותפים שנפל ובאו לחלוק האבנים והיו בצד הכותל שלאחד מהם אבנים יקרות יותר ממה שבצד חבירו וכיוצא

זה שהם צריכין לבנות בהם אין שומעין לו׃ ז אם אין בו
דין חלוקה ולא נתרצה האחד לחלוק אע״פ שיעשה חבירו
כל הכותל אין לו תקנה אלא בשטר או שיבנה האחד עליו תקרה
ומעזיבה או שיבנו חלונות גדלו וניכר שנעשו משעת הבנין
ויוצ״ש דמהני ביה חזית׃ ח כותל חצר שבין שני השותפין
שטען האחד שהוא בנאו לבדו וחבירו אומר שסייעו בבנין הע״ז בחזקת
שסייעו ואפילו אם ידוע שהוא בנאו לבדו ושואל מחבירו שיפרע לו
חלקו וטוען שפרעו נאמן בשבועת היסת ואפילו טוען שפרעו
קודם בנין הכותל ואפילו אם יש עדים שתבעו חבירו שיסייענו
בבנין ולא רצה נאמן לומר נתתי אח״כ עד שיביא עדים שהיה
עמהם במקום כל היום שהחל זה בנין כותל זה ויודעים אנו
שלא פרעו או שיעידו עדים שהעמידו בב״ד שיסייענו בבנין
וציווהו ב״ד שיסייענו וסירב מלעשות ציווי ב״ד׃ ט אם רצה
אחד מהשותפין להגביה כותל זה יותר מד׳ אמות חבירו מעכב
עליו לומר חצי מקום הכותל שלי ואיני רוצה שתמעט האויר
שלי כי אני רוצה להשתמש על חצי המקום שלי אא״כ מנהג
המדינה שלא לעכב וי״א שאין חבירו מעכב עליו לא רשאי
הוא להגביה ומשלם לחבירו כפי מה שהכלו נפחת מפני שבורו׃
י כותל חצר המבדיל בין שני השותפין שנפל ויש לכל א׳
מהם לכוף את חבירו לבנותו עד גובה ד׳ אמות רצה האחד
והגביהו יותר מארבע אמות אין מחייבין אותו ליתן חלקו
במה שהגביה יותר מד׳ אמות אא״כ בנה כותל אחר גבוה
כנגד הכותל שביניהם שאז מחייבין אותו לתת חלקו בגובה
שכנגד כותלו כיצד בנה האחד כותל שביניהם והגביהו עשר
אמות ובא חבירו ובנה כותל אחר כנגדו או בצדו והגביה
כותל האחד שש אמות מחייבין אותו ליתן חלקו בשתי אמות
שהוסיף על ד׳ אמות שהרי נראה ממעשיו שהוא רוצה בהם
וכן אם חקק בראש הכותל שביניהם מקום להניח בו הקורות
או שבנה עליו קורה גדולה שהקורות נשענים עליה מחייבים
אותו לתת חלקו בשש אמות כולם שהוסיף חבירו על הארבע
אמות אע״פ שלא בנה כל הכותל שהרי גילה דעתו שהוא רוצה
בכל הגובה הזה׃ יא ואם זה שבנה הכותל גבוה בא ותובע
לחבירו שיפרע חלקו בהוצאת שאר הגובה שהוסיף על ד׳
אמות מפני שסמך לו או כנגדו והמ׳ נתתי אינו נאמן אלא חבירו
נשבע בנקיטת חפץ שלא נתן לו ונוטל ממנו אא״כ הביא ראיה
שנתן לו׃ יב בד״א כשידוע בעדים שזה הוא בנה כל
הכותל אבל אם אינו ידוע הרי״ז בחזקת שניהם ואם הנתבע
מודה לתובע שבנאו אלא שטוען פרעתיך נאמן במגו דאי בעי
אמר בניתיה בהדך׃ יג כותל חצר שבין שני שותפים
שנפל והיה רחב מתחלתו ואחד מהשותפין מעכב שלא יבנוהו
רחב כמו שהיה אלא כשאר בני המדינה בכותל חצר שבין
שני שותפין הדין עמו אם היה גבוה יותר מד׳ אמות ואחד
מהם אינו רוצה כי יש בהגבהתו יותר מד׳ אמות׃ קנח

חלקו גנה או בקעה כיצד עושין הגדר

ובו ט׳ סעיפים׃ א שנים שהיו שותפים
בגנה ובאים לחלוק מחייבים אותם לגדור ביניהם אפי׳ סתמא
שאין ביניהם מנהג ידוע אבל בבקעה סתם אין מחייבין
אותו אא״כ יש מנהג ידוע לגדור׃ ב המוכר גנה לחבירו
סתם והיתה מעורבת עם גנות אחרות וי״א שכופין את הלוקח
לבנות הכותל ביניהם ואפי׳ במקום שנהגו שלא לגדור בגנות׃
ג שיעור הגדר בגנה ובבקעה י׳ טפחים וי״א ד׳ אמות׃
ד רצה אחד מהם לגדור בבקעה כונס לתוך שלו ובונה
ועושה חזית כמו אמה בקיר מבחוץ כדי להודיע שהכותל
שלו לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים שלו עשו מדעת
שניהם כונס הכותל באמצע ועושים חזית מכאן ומכאן
לפיכך אם נפל הכותל והמקום והאבנים של שניהם׃ ה
אם עשאוהו שניהם ולא עשה שום אחד מהן סימן וי״א שאם
תיפול לרשות א׳ מהם הרי היא בחזקת שניהם וי״א שאם
תיפול לרשות אחד מהם הרי היא שלו׃ ו מי שהיה לו
חורבה בין חורבות חבירו ועמד חבירו וגדר רוח ראשונה
וב׳ וג׳ עד שנמצאת חורבה מג׳ רוחותיה גדורה אין מחייבין
אותו ליתן מההוצאה כלום שהרי לא הועיל לו והרי חורבתו
פתוחה לר״ה כמו שהיתה לפיכך אם גדר לו רוח רביעית
עד שנמצאת חורבתו מוקפת גדר מגלגלים עליו את הכל
ונותן חצי ההוצאה שהוציא זה בכל רוחות עד ד׳ אמות
ובלבד שיהיה מקום הכותל של שניהם אבל אם היה הכותל
שלזה שבנהו בחלקו בזה אין מגלגלין אלא דבר מועט כמו
שיראו הדיינים שהרי אינו יכול להשתמש בכותלים וכן אם
הניקף עצמו הוא שגדר רוח רביעית הרי גילה דעתו ונותן חצי
ההוצאה של שלשה רוחות אם היו הכותלים של שניהם׃ ז
הא דמגלגלין עליו הכל דוקא כשגדר הרביעית בבנין ל״ש
מקיף ל״ש ניקף אבל אם גדר הרביעית בקנים אינו נותן אלא
דמי הקנים׃ ח אם אין המקיף יכול לברר כמה הוציא
יכול לישבע כעין דאורייתא ויטול כיון שבשבועה הוציא ואם
אמר שומו לי בפחות שבשומות ויטול בלא שבועה שומעין
ולענין טענת פרעון אינו נאמן לומר פרעתי עד שיביא ראיה׃
ט אם מתחלה אמ׳ לו ניקף לא אתן לך כלום דלדידי סגי
לי בנכו ולא בר זוזא דהיינו גדר שלקנים אינו נותן אלא דמי נטורא
בר זוזא אפילו לא אמר לו כך אלא לאחר שגדר השלישית יד״ין
שאמ׳ לו קודם שגדר הרביעית׃

קנט הזק

ראיה שמגג לגג וכיצד יקירוהו ובו ד' סעיפים

א שני בתים שהם זה בצד זה והיו גגותיהם עשויים לדירה אפילו הן בשני צדי רשות הרבים זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו שהוא דרך זה שלא כנגד זה ומעדיף כדי שלא יראו זה את זה אע"פ שבני ר"ה רואים אותו יכול לומר כל אחד לחבירו אני רואים אותי אלא בשעה שאני עומד על גגי אבל אתה רואה אותי תמיד: ב גג הסמוך לחצר חבירו עושה לו מעקה גבוה ד' אמות אבל בין גג לגג משאר הגגים אינו זקוק לד' אמות שאין בני אדם דרים בגגות לפיכך אין בגגות היזק ראיה אבל צריך לעשות מחיצה בין שני הגגים גבוהה עשרה טפחים כדי שיתפוס אותו לגנב אם נכנס לרשותו: ג אם האחד אומר לחבירו נעשה אותו בלוח מזה והשני אומר לא כי אלא באבנה אותו לוח יפילו גורל ואם זה אחד לפניו ותבע ואמר לחבירו או תעשה אתה כל המעקה ואני אתן לך חצי ההוצאה או תן לי ואעשנו שומעין לו אבל אם המתין עד שעשה חבירו החצי שלו ואמר לו הואיל והתחלת גמור אם כן אינו רוצה אינו יכול לכופו: ד אם הגגים רחוקים בענין שאין מסתלק היזק ראיה במה שיבנה כל אחד מעקה לחצי גגו ויעדיף וצריך לבנות כל המעקה אם רוצים להקדים שיבנה אחד הכל ויקבל חצי ההוצאה מחבירו הרי טוב ויבנה הכל ויכתוב שטר לחבירו שחצי הבנין הוא שלו ואם לאו יטילו גורל ביניהם מי יבנה הכל ויקח חצי ההוצאה מחבירו:

קס גג הסמוך לחצר ושתי חצירות אחת גבוה מחבירתה ובו ג' סעיפים

א גג הסמוך לחצר חבירו בעל הגג מזיק לבעל החצר ואין בעל החצר מזיק לבעל הגג לפיכך צריך בעל הגג לעשות ביניהם מחיצה ד' אמות כדי לסלק היזקו ואין בעל החצר מסייעו אלא כפי שיגיעו חלקו למחיצת י' טפחים כדי שיהיה נתפס כגנב ואם קרקע החצר גבוה מן הגג צריך בעל הגג לבנות על שלו למטה עד שיהיה גבוה ד' אמות למעלה מקרקעית החצר כדי לסלק היזקו ואפילו אם הגג נמוך מן החצר ד' אמות י"א דאיכא היזק ראיה ממנו לחצר וצריך בעל הגג לבנות מחיצה גבוה ד' אמות מקרקע החצר וי"א דכיון שהגג נמוך מהחצר ד' אמות שוב אין לו היזק ראיה ואינו צריך לעשות כלום: ב ואם הגג נמוך מהחצר י"א שאין העליון זקוק לתחתון כלל וי"א דהני מילי כשהחצר גבוה מהגג י' טפחים אבל אם הוא גבוה פחות מי' טפחים בונה בעל הגג עד קרקע החצר ורואין כמה חסר עדיין להשלים לגובה עשרה ויתן לו בעל החצר החצי מזה: ג שתי חצרות שקרקעית האחד גבוה מחבירו צריך העליון לסייע לתחתון לבנות למטה והתחתון צריך לסייע לעליון עד שיהיה גבוה ד' אמות מקרקע העליון ולמעלה לפיכך יקציעו העפר מקרקע שלעליונה שיעור עובי חצי הכותל ובונין הכותל על קרקע שניהם עד שיהא גבוה ד' אמות מקרקע העליון ולמעלה:

קסא דברים שבני חצר כופין זה את זה

א בני חצר כופין זה את זה לבנות דלת ובית שער לחצר וכן כל הדברים שהחצר צריך להם צורך גדול או הדברים שנהגו בני המדינה לעשותם אבל שאר הדברים כגון ציור וכיור אינו כופהו עשה אחד מעצמו אם גילה השני דעתו שהוא חפץ בו מגלגלין עליו את הכל ונותן לו חלקו בהוצאה: ב מי שיש לו בית בחצר ואינו דר עמהם חייב לעשות עמהם דלת נגר ומנעול אבל לא שאר דברים: ג כשגובין דברים אלו לפי הממון וי"א לפי קירוב הבתים דדוקא בעיר אמרו לפי קירוב בתים אבל לא בחצר וי"א שדין החצר כדין העיר: ד אם אחד מבני החצר אינו רוצה ליתן בתיקון הצריך ואינו רוצה להשכיר ביתו יתקנו הם וישכירו ביתו ויקחו השכירות עד שיפרעו מחלקו המגיע לו: ה א' מהשותפין בחצר שביקש להעמיד בה בהמה או ריחים לגדל בה תרנגולים חבירו מעכב עליו וכן שאר דברים שאין דרך בני המקום לעשותם בחצרותיהם בכולם השותפין מעכבין זה על זה חוץ מהכביסה לפי שאין דרך בנות ישראל להתבזות ע"ג הנהר: ו חמש חצרות השופכות מים לביב אחד ונתקלקל צריכין כולם לסייע לתחתונה נמצאת עליונה מסייעת לכולן ואין שום אחת מסייעת לה והתחתונה אינה מסייעת אלא כנגד חצרה:

קסב דברים שבני מבוי כופין זה את זה

א בני מבוי כופין זה את זה לעשות לחי וקורה למבוי אם באו להעמיד לו דלתות אפילו אחד מהם יכול לעכב ולומר אני רוצה ליכנס בחצרי עד פתחי ואפילו אם יקימו כולם להעמיד דלתות בני ר"ה מעכבים עליהם ואפילו אם ירצו להעמיד הדלתות בפנים במבוי הרבה לפי שפעמים דוחקין ונכנסים לתוכו: ב וכן מבואות המפולשים לדרך עיר אחרת ובקשו בני אותם מבואות לסתמם בני אותה העיר מעכבים עליהם אפילו יש להם דרך אחרת לעבור משם

ג מי שבקש לפתוח פתח במבוי שאינו מפולש בני מבוי
מעכבין עליו מפני שמרבה עליהם את הדרך ואם היה
מפולש פותח כל פתח שירצה לכתחלה ואי איכא דלתות
שנועלים בהם בלילה כסתום דמי שמרבה עליהם הדרך
בלילה: ד יש שהמבקש לפתוח פתח במבוי אחר
בני מבוי ראשון מעכבין עליו מפני שמרבה עליהם דריסת
הרגל של בני מבוי אחר נכנס שם דרך פתחו: ה היה
לו פתח סתום במבוי שאינו מפולש ה"ז פותחו בכל עת
שירצה ואם פרץ את פצימיו בני מבוי מעכבין עליו:
ו אחד מבני מבוי שבקש לסתום פתחו ולהחזירו למבוי
אחר בני מבוי מעכבין עליו שמא יבא עליהם מס ויתמעט
מחלקן מהמס הקצוב על בני המבוי לפיכך מקום שאין
המס קצוב על בני המבוי ה"ז סותם פתחו בכל עת שירצה:
ז חמש חצרות פתוחות למבוי שאינו מפולש כולם
משתמשות עם החיצונה והחיצונה משתמשת לעצמה
וכן השניה משתמשת לעצמה ומשתמשת עם החיצונה
ואינה משתמשת עם השאר נמצאת הפנימית משתמשת
עם כולם ומשתמשת לעצמה לפיכך אם נעלה השניה
ונעה אצטבה כנגד פתחו וסתמו אין החיצונה יכולה
לעכב עליו אבל כל הפנימיות מעכבות עליו מפני שמרבה
עליהם את הדרך שהרי מקיפין את האצטבה
לכן בעל הבית שפתח לחצרו פתח שני בינו ובין החיצונה
אין החיצונה מעכבת עליו שאין לה להשתמש אלא מפתחה
ולחוץ אבל אם פתח הפתח השני בינו ובין השלישית הפנימית
מעכבת עליו שאין לו להשתמש במבוי אלא מפתח חצירו
הראשון ולחוץ וכן הדין בכולן:

קסג דברים שבני העיר כופין זה את זה:

א כופין בני העיר זה את זה
לעשות חומה דלתים ובריח לעיר ולבנות להם בית הכנסת
ולקנות ספר תורה נביאים וכתובים כדי שיקרא בהם כל
מי שירצה מן הציבור: ב מי שיש לו חצר בעיר אחרת
בני העיר משעבדים אותו לחפור עמהם בורות שיחין
ומערות ואמת המים אבל בשאר כל הדברים אין משעבדים
אותו וכל הדר בעיר י"ב חדש או שקנה בה בית דירה נותן
עם בני העיר בכל הדברים הצריכים לתיקון החומה והדלתות
ושכר הפרשים והשומרים את המדינה וכל כיוצא בדברים
אלו ששומרים העיר: ג כשגובין מאנשי העיר לבנות
החומה גובין לפי קירוב הבתים לחומה כל הסמוך לחומה
נותן יותר ויש שגובין לפי הממון ואחר שהלכו לפי הממון
דוחים כל מי שביתו קרוב לחומה הוא פורע יותר כיצד שני
בתים שוים בקירוב זה כזה ויש בהם ממון בשוה פורעים
בשוה ואם יש בית קרוב לחומה ואין בו ממון או רחוק
וישבו ממון אין גובין מהקרוב כלום כיון שאין לו על מה
לחוש ואם שני בתים יש בהם ממון בשוה או רחוק ואחד
קרוב הקרוב יתן יותר מהרחוק ודוקא בשיש שלום
בארץ ואינה אימת מלכות אבל בזמן שיש מלחמה
והמלכים מתגרים זה בזה לא איכפת לן בקירוב בתים
כלל ואין גובין אלא לפי שבח הממון ואם באים על עסקי
נפשות החצי לפי שבח ממון דמיטלטל אבל ממון דלא
מיטלטל אין גובין עליו כלל ואם יש לחוש לאבידת חצרות
וקרקעות ושריפת בתים ומעצתם גובין אף לפי כולם:
ד כל הדברים הצריכים לשמירת העיר לוקחים מכל
אנשי העיר ואפילו מהיתומים חוץ מת"ח שאין ת"ח צריכין
שמירה שתורתן שמירתן אבל לתקון הדרכים
והרחובות אפילו מן החכמים ואם כל העם יוצאים
ומתקנים בעצמם לא יצאו ת"ח עמהם שאין דרך
ת"ח להתבזות לפני ע"ה היו חופרין נהר להביא למדינה
מים גובין אפי' מהיתומים שאו זכות להם כדי שישקו
ממנו שדותיהם וכרמיהם לפיכך אם אירע שום דבר
שלא באו המים הואיל ולא נהנו מהם היתומים מחזירים
להם כל מה שנלקח מהם ובכ"ב: ה ת"ח פטורים ממסים
כמו שנתבאר בטור י"ד סימן רמ"ג: ו אדם שהוא בטל
ואין לו שום משא ומתן בעיר אם בני העיר פייסו בשבילו
כגון שבא גובה המס לגבות חוק הקצוב הוא מטילו
על בני העיר לפי אומד דעתו על כדי קצבתו ואמרו
לו בני העיר אדם זה בטל הוא ואינו ראוי לפרוע מס
ומחמת זה פטרו וגבה מהם חלקו שנתמעט צריך
לשלם להם חלקו שהטיל עליהם אבל אם מעצמו
פטרו אע"פ שהטיל חלקו על שאר בני העיר פטור:

קסד בית ועליה של שנים ומה יש על כל אחד לתקן ובו ח' סעיפים:

א הבית והעליה של שנ
ים כל קלקול שיארע בכתלים מן התקרה ולמטה
חייב בעל הבית לתקנו ואם אינו רוצה לתקנו בעל
העליה כופהו ומן התקרה ולמעלה יתקננו בעל העליה
אם ירצה והתקרה בעצמה היא על בעל הבית והמעזיבה
שעליה היא של בעל העליה: ב נפלו לו קורות
הבית וירדו לאויר הבית אם הגיעו לתוך עשרה טפחים
סותר ובונה ואם לא הגיעו יכול בעל העליה לעכב
עליו ואפילו אמר לו בעל הבית אני אשכור לך מקום

כדי שתדור בו עד שתתקן התקרה אפילו אינו משתמש
בו אלא בעצים אין שומעין לו שהבנין מגלו אינו רוצה
שתטלה ממקום למקום וכדי שתתקן ביתך התנו ביניהם
דבר זה אם נשאר בגובה הבית כדי שיקח אדם חבילה
בינונית על ראשו ויכנס בה תחת קורות או שמעשמו
אינו סותר ואם אינו יכול ליכנס עד שיכוף ראשו סותר
ומתקן ובונה ואין בעל העליה יכול לעכב שהרי התנו
ביניהם תחלה׃ ג נפלו שניהם הבית והעליה הרי שניהם
חולקים בעצים ובאבנים ובעפר ואם נשתברו מקצת
האבנים רואים איזו ראויה להשתבר אם אבני הבית
או אבני העליה ודבר זה ידוע מדרך הנפילה אם
נפל העליון על התחתון והרסו או נשמט התחתון ונפל
העליון והרסו ואם אינם יודעים כיצד נפל חולקין את
האבנים השלמות והשבורות׃ ד היה אחד מכיר
מקצת האבנים והן השלמות והשני מודה לו בכולם
או שמודה לו על קצתם ועל קצתם אומר לו איני יודע
נוטל אפילו הן גדולות וטובות יותר משאר אבנים
והשני נוטל כלכך שלימות כנגדן׃ ה אמר בעל
העליה לבעל הבית לבנות כדי שיבנה עליתו על
גביו והוא אינו רוצה הרי בעל העליה בונה את הבית
כשהיה ויושב ודר בתוכו עד שיתן לו כל יציאותיו
ואח״כ יבא ויבנה עליתו אסריה ואם אין אחד מהם
יכול לבנות בעל העליה נוטל שליש הקרקע ובעל
הבית שני שלישים׃ ו רצה בעל הבית לבנות ביתו
בוניהו כשהיה ואם בא לשנות בכותלים אם אין
אותם והרבה ברוחבם יותר ממה שהיו שומעין לו רצה
למעט ברוחבם או לפחות מחזקם כגון שהיו אבנים גזית
להחזיר לבנים וכיוצא בהם אין שומעין לו בא לשנות
את התקרה לקורות כבדים וחזקים שומעין לו פחות ממה
שהיו אין שומעין לו הרבה בחלונות או שהוסיף בגובה
הבית אין שומעין לו מיעט בחלונות או שמיעט בגובה
הבית שומעין לו׃ ז וכן בעל העליה בונה אותה אם נפלה
כשהיתה ואם בא לשנות הכותלים להרחיב ולהחזיק אין
שומעין לו מפני שהוא מכביד על כותלי התחתון אבל למעט
שומעין לו וכן בקורות תקרה העליונה אם שינה אותה לקלים
ממה שהיו שומעין לו לכבדים מהם אין שומעין לו הרבה
בחלונות או שמיעט בגובה העליה שומעין לו אבל אם מיעט
בחלונות או הרבה בגבהה אין שומעין לו׃ ח ימ״ש
שבותל שבין שתי חצירות שהמקום והאבנים של שניהם
כלא בונה ומגביה ומכביד כמו שירצה ובלבד שלא יגביה

כל שיתקלקל הבנין לפי ראות עיני המבינין בבנין וימ״ש
דה״מ במקום שלא נהגו השותפין להקפיד בכך אבל אם
נהוג להקפיד מעכב עליו׃ קסה מי שיש לו
גנה תחת בית הבד שלחבירו וכו׳ ובו סעיף
אחד׃ א בית הבד שהוא בנוי בעובר ההר
וגנה אחת על גביו ונפחתו שמי בית הבד בד׳ טפחים
או יותר הרי בעל הגנה יורד וזורע למטה עד שיעשה
זה לבית בדו כיפין ויתקן העליון קרקע גנתו וידע כל
גנתו׃ קסו מי שנפל כותלו לגינת חבירו
א מי שהיה כותלו סמוך לגינת חבירו
ונפל כופין אותו לפנות אבניו ואם אמר לזה פנה אותם ויהיו
שלך אין שומעין לו ואם נתרצה בעל הגנה בכך ופינה
אותם וחזר זה ואמר תן לי אבנים ואתן לך יציאותך אין
שומעין לו אבל כל זמן שלא פנה אותם אפילו הסכים חבירו
שלזה ואמר לו פנה אותם ויהיו שלך לא קנה חבירו שלא
כיון אלא לדחותו׃ קסז שתי גנות אחת גבוה
מחבירתה א שתי גנות זו על גב זו והירק בנתיים
בגובה עובי הארץ שביניהם כל שהעליון יכול לפשוט
ידו וליטול אותו משעקרו הרי הוא שלו ובלבד שלא יאנוס
עצמו והשאר שלתחתון היה מגיע לנופו ואין מגיע לעיקרו
לא יטול העליון ואם נטל אין מוציאים מידו׃ ב אילן
העומד על המצר אע״פ שהוא נוטה לתוך שדה א׳ מהם
הרי שניהם חולקין בפירותיו׃ קסח שטף נהר
את זיתיו המוכר זיתיו לעצים וכו׳
ב׳ סעיפים׃ א שטף הנהר זיתיו ושתלן בתוך
שדה חבירו ואמר הלה זיתי אם נוטל אין שומעין לו מפני
משום ישוב הארץ לא יעמדו במקומם ואם עקרן הנהר
בגושיהם יחלקו הפירות בעל השדה עם בעל הזתים כל
ג׳ שנים ולאחר ג׳ שנים הכל לבעל השדה לא שצריך ליתן
לבעל הזיתים דמי הזיתים כמו שהיו שוים מתחלה כששטפן
הנהר ואם לא נעקרו בגושיהם הכל לבעל הקרקע מיד
ואם בא בעל הזתים ליטול זיתיו בין בתוך ג׳ בין לאחר ג׳ הרשות
בידו בחו״ל אבל בא״י אין שומעין לו וזה נותן לו דמי זיתיו
כמו שעומדים לימכר לנטיעות ואם זה אומר לו טול
אילנותיך שומעין לו׃ ב המוכר זיתיו לעצים אם פסק
עמו לקוץ מיד כל הפירות שיעשו הרי הן לבעל הקרקע
ואם התנה עמו לקוץ כל זמן שירצה כל הפירות שיעשו
לבעל העצים מכר סתם אם עשו פחות מרביעית לסאה
חוץ מהוצאה הרי של בעל הזתים עשו רביעית
לסאה חוץ מהוצאה יחלוקו׃ קסט מי שיש

לבור לפנים מבורו שלחבירו וגנה לפנים מגנתו׃
א מי שיש לו בור לפנים מביתו שלחבירו ויש לו דרך
עליו אין לו רשות ליכנס שלא ביום בשעת שדרך בני
אדם ליכנס ואין לו רשות להכניס בהמותיו שמלא ממלא
ומוציא לחוץ וכל אחד מהם עושה מפתח לבור שלא
יכנס שום אחד מהם שלא מדעת חבירו׃ ב מי שיש לו
גנה לפנים מגנתו שלחבירו אין לו רשות ליכנס בה בלילה
ולא להכניס לתוכה תגרים ולא יכנס מתוכה לשדה אחרת
והחיצון זורע את הדרך נתן לו דרך מן הצד מדעת שניהם
נכנס בה באיזו דרך שנה שירצה ומכניס לתוכה תגרים
אבל לא יכנס מתוכה לשדה אחרת ושניהם אינם רשאים
לזרעה׃ קי״ע

גנות המספיקות ממעין אחד׃

א חמש גנות המספיקות
ממעין אחד ונתקלקל המעין כולן מתקנות עם העליונה
נמצאת התחתונה מתוקנת עם כולם ומתקנת לעצמה
והעליונה אינה מתוקנת אלא לעצמה׳ ב בני הנהר משקין
על הסדר רצה אחד לסכור כדי שיחזור לו המים וישקה
תחלה והאחר יפתח ואחד רוצה להשקות תחלה כל המתגבר
זכה ובור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני
דרכי שלום׃

הלכות חלוקת שותפות

קע״א איזה דבר
שהשותפין גובין זה מזה לחלוק וכל דינו ובו י״ג סעיפים
א אחד הקונה מחבירו חצי שדהו או שנים שקנו מאחר
שדה או שירשו או שנתן להם במתנה או שהחזיקו בו
מהפקר וביקש אחד מהשותפין לחלוק וליטול חלקו
לבדו אם יש באותו קרקע דין חלוקה כופה את שאר
השותפין וחולקין עמו ואם אין בו דין חלוקה אין אחד מהם
יכול לכוף את חבירו לחלוק וכן הדין במטלטלין׃
ב בד״א כשאין אחד מהם מכיר את חלקו במקום
שהם שותפים בו אלא יד כולם משתמש בכל המקום
אבל אם היה אחד מכיר חלקו אע״פ שאין בו דין חלוקה
כופה כל אחד מהם את חבירו להבדיל בין חלקו לחלק
חבירו כדי שלא יזיקו זה את זה בראייה׃ ג איזה
הוא דין חלוקה כל שאם יגיע לכל השותפין לאחת שבהם
חלק ששם הכל קרוי עליו אבל אם אין שם הכל קרוי עליו
אין בו דין חלוקה כיצד כל חצר שאין בה ד׳ אמות על ד׳
אמות מרובעת חוץ מד׳ אמות שלפני הפתחים אינה קרויה
שדה וכל גנה שאין בה כדי זריעת חצי קב אינה קרויה
גנה וכל פרדס שאין בה כדי זריעתו ג׳ קבין אינה קרויה
פרדס לפיכך אין חולקין את החצר עד שיהא בה ד׳ אמות
לכל א׳ וא׳ מהשותפין ולא את השדה עד שיהא בו זריעת
ט׳ קבין לכל אחד ולא את הגנה עד שיהא בה חצי קב
לכל א׳ וא׳ בא״י וכיוצא בה אבל בבבל וכיוצא בה
אין חולקין את השדה עד שיהא בה כדי חרישת יום
לזה וכדי חרישת יום לזה ולא את הפרדס לו׳ אילנות
לזה ולו׳ אילנות לזה כדי עבודת יום אחד לאדם אחד
ושדה שמשקים אותה בכלי עד שיהיה בה כדי שימלא
הפועל יום אחד לזה ויום אחד לזה׃ ד ומ״ש שאם יש
לו אצלו קרקע הראוי להצטרף עמו יכול חבירו לכופו
לחלוק׃ ה ומ״ש שאם באים לחלוק בית או תנור
אע״פ שיש בו כדי חלוקה אם אין בו כדי שיגיע לכל
אחד דרך בפני עצמו שלא יצטרך לעבור על חלק חבירו
אין בו דין חלוקה׃ ו אחד מהשותפין שאמר לחבירו
במקום שאין בו דין חלוקה או בדבר שאי אפשר שיחלק
כגון שפחה או כלי מכור לי חלקך בכך וכך או קנה ממני
חלקי בשער הזה הדין עמו וכופין את השני למכור לחבירו
או לקנות ממנו אבל אין השני רוצה לקנות ולא ימצא
במה יקנה אינו יכול לכוף את חבירו לקנות ממנו ואפילו
בשער הזול שהרי חבירו יכול לומר לו אין רצוני שאקנה
אלא שאמכור לפיכך שני אחים א׳ עני וא׳ עשיר שהניח
להם אביהם מרחץ או בית הבד ששניהם לשכר השכר
לאמצע כל זמן שירצו לעמוד בשותפות שאם העני
לעצמו אינו יכול לכוף אחיו לשכור אותם אלא משתמשים
בהם כדרך שנשתמש אביהם והרי עשיר אומר לעני קח
לך זתים ובא ועשה בבית הבד קנה לך עבדים ויבאו וירחצו
במרחץ ואין העני כופה את העשיר לקנות חלקו אא״כ
אמר לו קנה ממני או מכור לי והריני לוה וקונה או מכור
לאחרים וקונים הדין עמו׃ ז אמר כל אחד מהם איני
קונה אלא הנני מוכר חלקי מוכרים אותה לאחרים׃ ח
אמר כל אחד מהם איני מוכר אלא כל אחד מהם רוצה
שיקנה חלק חבירו או שאין אחד מהם רוצה לא לקנות
חלק חבירו ולא למכור חלקו אלא ישארו השותפין אם היה
המקום עשוי לשכר שוכרין אותו וחולקים שכרו ואם אין
המקום עשוי לשכר אם הוא חצר שוכנים בה שנה בשנה
שלא שישכבו שניהם כא׳ מפני היזק ראייה שהרי אין בה
דין חלוקה ואין אדם עשוי לטרוח כל יום לפנות מחצר
לחצר לא משנה לשנה ואם הא׳ יש לו שני שלישים והאחד
יש לו שליש יטילו שני גורלות א׳ משנה וא׳ משנתים
ואותו שיש לו ב׳ שלישים ישתמש בו ב׳ שנים רצופות
ואם מרחץ הוא נכנס זה בה שניהם תמיד בכל יום וכן

בכל דבר שראוי להשתמש בו מיד ואינו עשוי לשכור
כגון ספר תורה או מטע אינו יכול לומ׳ לו השתמש
אתה יום ואני יום שהרי אומ׳ לו בכל יום אני רוצה
להשתמש בו ואם הוא דבר שאין יכולים להשתמש
בו כאחד חולקים אותו בדמים׳ ט׳ אחד השותפים
מחבירו מקצת שדה או חצר שאין בה דין חלוקה או
שנים שמכרו מקום אחד בשותפות כל אחד מהם
יכול לכוף את חבירו ולומ׳ לו או שכור ממני חלקי
או השכר לי חלקך ואם יש בה דין חלוקה חולקין׳ י׳
אם אין בה דין חלוקה ואמר האחד נעשה ב׳ חלקים
אחד שיהא בו חלק גדול כשיעור ואחד קטן ואני אטול
הקטן ואתה טול הגדול ותן לי דמים ששוה יותר הגדול
אינו יכול לכופו ואפי׳ אם אמר לו טול אתה הגדול במתנה
יכול לומ׳ הלה לו אין רצוני לקבל מתנה ויש חולקים
בזה אבל אם אמר טול אתה הגדול בשוויו ואני הקטן
או אקח אני הגדול בשוויו וטול אתה הקטן ואם תאמ׳
שאינך חפץ בקטן אני אקח הכל שומעין לו אע״פ
שאינו מניח את חבירו ליטול הכל׳ יא׳ חצר שיש בו
ח׳ אמות ולראובן יש לו ד׳ אמות ושמעון אין לו אלא שלש
ואין שמעון רוצה לחלוק יכול ראובן לומ׳ לו אטול חלקי
חוץ מאמה אחת שאשאר שותף בה עמך ואתה יאמ׳
לו גוד או אגוד׳ יב׳ דינא דגוד או אגוד אפילו בדבר
שבכולו אינו ראוי לאחד הוא׳ יג׳ דבר שאין תשמישו
שוה כגון שתי שפחות שהיא יודעת לאפות ולבשל
והא׳ יודעת לטוות או שני כלים שאין מלאכתן שוה
וכל אחד צריך לשניהם אפילו אם דמיהם שוים אין אחד
יכול לומ׳ לחבירו טול אתה זה ואני השני או אפכא
לפי שכל אחד צריך שניהם וכן אם יש להם שדה וכרם
ואין בשום אחד מהם כדי חלוקה אפילו אם דמיהם
שוים לא יאמר טול אתה שדה ואני כרם או איפכא
ואפילו אם יאמר לו גוד או אגוד בשניהם כאחד אין
שומעים לו אלא אם ירצה יאמר לו באחד מהם גוד או
אגוד והשני ישאר בשותפות או יאמר בכל אחד זה
אחר זה גוד או אגוד ושני דברים שתשמישן שוה
ודמיהם שוים ואין בשום אחד מהם כדי חלוקה הא
ודאי שיכול לומ׳ כל אחד מהם לחבירו גוד או אגוד
והוא הדין להם אין דמיהם שוים וי״א שאו לך בזה׳
יד׳ שני אחים שירשו שתי בתים גדולות שיש בכל
אחד כדי חלוקה ואחד אומ׳ נחלוק כל בית בפני עצמו
והשני אומ׳ לא כי אלא נחלוק בית כנגד בית לזה שאמ׳
נחלוק בית כנגד בית שומעין׳ טו׳ יא׳ דלא אמרינן
גוד או אגוד אלא בנתינת דמים מיד אבל אם אמר גוד
ואמתין לך המעות ג׳ ימים או אגוד ותמתין לי המעות
ג׳ ימים אין שומעין לו שיכול לומ׳ אני נוח לך ואתה
קשה ממני׳ יו׳ היכא דאין דין חלוקה יש שם יתומים
גדולים וקטנים והגדולים רוצים להלוק וי״א שב״ד מעמידין
אפטורפוס לקטנים ודנים להם גוד או אגוד וי״א דלא שייך
ביתומים גוד או אגוד שאין אפטורפוס רשאי למכור
חלקם׳ יז׳ לא נאמרין גוד או אגוד בד׳ אמות שלפני
משה ולא במה שצריכים ליציאה וביאה ואע״פ שהבתים
פתוחים מצד א׳ לזה מפני שאין אדם עשוי לפרוק
משאו בדרכים לענין כל׳

קנב

בית או חצר איך נותנים לו ד׳ אמות׳

א׳ חצר המתחלקת נותנין לכל
פתח ד׳ אמות והשאר חולקים בשוה שכל פתח צריך
לפניו ד׳ אמות לתוך החצר ואפילו שהפתח רחב הרבה
נוטל ד׳ אמות על פני כל רחבו לתוך אויר החצר ואם אין
הפתח רחב ד׳ משלים עליו מהצדדים כדי שיהיה
לו ד׳ על ד׳ ואם יש לא׳ פתח פתוח לחצר בית שיש לו ב׳
פתחים ולב׳ בית שאין לו אלא פתח א׳ אותו שיש לו שני
פתחים נוטל לכל פתח ד׳ אמות כפי מה שהם פתחיו ובעל
הפתח א׳ אין לו אלא ד׳ אמות לפני פתחו בד״א בשנים שזכו
מההפקר כגון שבכו במקום הפקר זה בנה לו בית ופתח
בו ב׳ פתחים וזה בנה לו בית ופתח לו פתח אחד וא״ח
הקיפו אותם עד שנעשה להם לחצר אבל שנים שקנו
או ירשו קנו וירשו בשוה חולקין בין בבתים בין בחצר
ולא יטול הא׳ יותר מחבירו כלום ואפילו אם קדמו וחלקו
הבתים קודם חלוקת החצר לא אמרינן אותו שעלה
לחלקו הבית שיש לו שני פתחים זכה בד׳ אמות בחצר
לכל א׳ מפתחיו אלא חולקים בשוה׳ ב׳ בד״א כשהבתים
שוים וחלקו בית כנגד בית ולא הוצרכו לשום אותם ולהעלות
בדמים אבל אם אינם שוים ושמו אותם והעלום בדמים
ואותו שהגיע לחלקו הבית שיש בו שני פתחים נתן לחבירו
הדמים ששוה יותר על שלו בכלל זה העלוי גם ד׳ אמות
שבחצר וזכה בהם כמו שזכה במה ששוה יותר
משל אחר אע״פ שבעוד שלא חלקו לא היו האדבע אמות
שלו לגמרי שלא נפרוק בו משאו וחבירו היה משתמש
בו ג״כ כשהיה מוצא אותם פנויים עתה שחלקו הם שלו לגמרי׳
ג׳ בית שיש לו שני פתחים רבים מכל רוח ורוח יש לו ד׳
אמות לכל רוח ואם ייחד לו פתח אין לו אלא ד׳ אמות כנגד

פתחו׳ ד אכסדרה אם אפשר לו להכנס בתוכה במשאו אין לה ד׳ אמות ואם לאו יש לה ד׳ אמות שלא אמרו שיש לכל פתח ד׳ אמות אלא לפרק שם משאו׳ בית שער או מרפסת יש להם ד׳ אמות אם היו חמשה בתים פתוחים למרפסת והמרפסת פתוחה לחצר אין לה אלא ד׳ אמות׳ בית חציו מקורה וחציו אינו מקורה בין שקירויו לפנים בין שקירויו לחוץ אין לו ד׳ אמות ודוקא כשיש ד׳ אמות על ד׳ אמות במה שאינו מקורה׳ ג בית קטנים יש לו ד׳ אמות פרץ את פצימיו אין לו ד׳ אמות׳ ה בית שאין לו ד׳ אמות על ד׳ אמות אין לו ד׳ אמות בחצר כנגד הפתח אלא אם יש בחצר ד׳ אמות לזה וד׳ אמות לזה עד פתח הבית הזה חולקין׳ ו הזבל שלחצר מתחלק לפי הפתחים אבל אכסנאי שלמלון לפי בני אדם׳

קעג שותפים או אחים

שרצו לחלוק׳ א השותפין שרצו לחלוק דבר שאין בו דין חלוקה אע״פ שהם מפקידים את שמו חולקים ובכתבי הקדש דהיינו כל ספרים שהם כתובים בגליון כמו שלנו אם הם בכרך א׳ אין חולקין ואם הם בשתי כריכות אם הם שני ענינים אין בודקין אגוד או אגוד ואם הם ענין א׳ אומרים בגוד או אגוד׳ ב אם חלקו בגורל לאחר שעלה הגורל לא׳ מהם נתקיימה החלוקה לכולם׳ ג האחים שחלקו הרי הם לקוחות זה מזה ואין להם זה על זה דרך ולא סולמות ולא חלונות ולא אמת המים שכיון שחלקו לא נשאר לא׳ מהם זכות בחלק חבירו אע״פ שהיה מקודם וה״ה לשנים שקנו שדה מא׳ וחלקו לא נשאר לא׳ מהם זכות בחלק חבירו אבל שנים שקנו שדה משני אנשים או משני אחים שהיה נודע חלק כל א׳ והיו מחזיקים בנזקים או ואין לא׳ מהם להפסיק אמת המים ולא לשנות דבר מהנזקים שהחזיקו בהם המוכרים׳ ד אחים שחלקו ועלה חלק א׳ מהם כרם ולב׳ שדה הלבן יש לבעל הכרם ד׳ אמות בשדה הלבן להפוך בו מחרישתו׳

קעד אחים או שותפים או בכור שבאים לחלוק׳

א האחין או השותפין שבאו לחלוק השדה וליטול כל א׳ חלקו אם היתה כולה שוה לבגדי חולקין לפי המדה בלבד ואם אמר א׳ תנו לי חלקי מצד זה כדי שיהא סמוך לשדה אחר שלי ויהיה הכל שדה אחד שומעין לו וכופה אותו עליה שעיכוב בדבר זה מדת סדום היא אבל אם היה חלק א׳ ממנה טוב או קרוב לנהר יותר או קרוב לדרך ושמו אותה היפה כנגד הרע ואמר תנו לי בשומא שלי מצד זה אין שומעין לו אלא נוטל בגורל אמר להם תנו לי בשומא שלי מצד זה חצי מדתה מהצד הרע וטול אתה מהצד הטוב כדי שיהא חלקי סמוך לשדה שלי שומעין לו׳ ב הבכור שחלק נוטל שני חלקים שלו כאחד אבל היבם שחלק עם אחיו בנכסי האב נוטל חלקו וחלק אחיו בגורל אם עלו במקום אחד עלו ואם עלו בשני מקומות עלו׳ ג ארץ מרובעת שהיה הנהר מקיף לה ממזרח וצפון והדרך דרום ומערב חולקים אותם באלכסון כדי שיגיע לזה הנהר ודרך ולזה נהר ודרך ואם אמר תנו לי החצי שמצד זה שהוא בצד זה שהוא בצד שדי שומעין לו כללו שלוקח כל דבר שהוא טוב לזה ואין על חבירו הפסד בכל אופן אותו לעשות׳ ד שנים שקנו שדה בשותפות א׳ שליש וא׳ שני שלישים כשחולקים נוטל שני שלישים ביחד כיון שקנו אותם כאחד אבל ג׳ שקנו שדה בשותפות ושוב קנה הא׳ חלק חבירו כשבאים לחלוק אינו יכול לכוף את חבירו שיתן לו שני חלקים ביחד כיון ששני החלקים לא היו מתחלה שלו שלא בא מכחו ומכח אחיו שקנה ממנו שליש׳ ה האחים שבאו לחלוק ושמו החלקים זה כנגד זה ובאו להטיל ג׳ גורלות וא׳ מהם חפץ באחד מן החלקים ומעלה אותם ואומר אני אתן בו יותר כך וכך על מה ששמאוהו או אתם תקחו אותו בכך וכך שומעין לו ואם אינם רוצים באותו עילוי יטלנו הוא בלא גורל ויש חולקים׳

הלכות מצרנות

קעה אחים שרצו לחלוק

וכל דיני דבר מצרא ובו ס״ג סעיפים׳

א לא היו כאן כל האחין ואותו שלפנינו מבקש לחלוק חולק בפני שלשה אפילו הם הדיוטות ובלבד שיהיו נאמנים ובקיאין בשומא ואם חלק בפחות מג׳ לא עשה כלום ואם היו מעות שכולם מטבע אחד ושוה אין צריך ג׳ שאין שום ראיה במלתא׳ ב אם אחד שחלק זה בפני זה שלא בפני אחיו בא אחיו ואמר אותו החלק שוה בעיני יותר ואני אוסיף דמים יותר ממה ששמתם אותו שומעים לו לבטל החלוקה אבל אם בא לבטל החלוקה בלא טענה ולומר נטיל גורל אחר אין שומעין לו׳ ג שני אחים שחלקו ואח״כ בא אח שלא היו יודעים בו בטלה החלוקה ואפילו שהיה להם ג׳ שדות ונטל כל אחד מהם אחת מהן והשלישית חלקו ביניהם וכשבא האח השלישי נפל חלקו באותה שחלקו ביניהם לא נאמר ישאר כל אחד מהם בשלו שאם איזה מהם שירצה יכול לבטל כל החלוקה ויפילו גורל אחר לכולם ואפילו נתרצה האחד השלישי ליטול מעט

מזה ומעט מזה בלא גורל אפילו הכי יכול כל אחד
מהשנים לבטל החלוקה כיון שהיתה בטעות׃ ד
וכן אם בא ב"ח של אביהם וגבה חוב מחלק של אחד
מהם כגון שעשאו אפותיקי בטלה החלוקה וחולקין
חלוקה אחרת׃ ה אחד מן האחין או השותפין שמכר
חלקו לאחר שאין האחין או השותפין מסלקין ללוקח
וי"א שאפילו אם היה מצרן מסלקו השותף׃ ו המוכר
קרקעו לאחר בין שמכרה הוא בין שמכר שלוחו בין
שמכרו ב"ד יש לחבירו שהוא בצד המצר שלו ליתן
דמים ללוקח ולסלק אותו ואפילו הלוקח ת"ח ושכן וקרוב
למוכר והמצרן ע"ה ורחוק מן המוכר המצרן קודם
ומסלק את הלוקח וזה הלוקח הרחוק חשוב כשלוחו
לכל דבר ועדי הקנין שללוקח יכתבו שטר בשם
המצרן ואין צריכים קנין אחר וכן אם הוקרה צריך
ליתנה לו כמו שקנאה ואם הוזלה צריך ליקח אותה
כמו שקנאה אם חפץ בה ואם תקן בה והשביחה ה"ז
כיורד ברשות ושמין לו וידו על העליונה ואי בתר
דאתבעיה ה"ל כיורד שלא ברשות ואם עקר ממנה
נטיעות או קלקל מנכה לו מן הדמים מה שקלקל ואפילו
קלקל קודם שיבא המצרן ואם אכל פירות אותם שאכל
אחר שבא המצרן והביא מעות לסלקו צריך לשלם
ושאכל קודם אינו צריך לשלם ואם בנה הלוקח קודם
שבא המצרן אין שעבוד הב"ח חל עליו ואינו טורף מהמצרן
ז קנאה הלוקח במנה והיא שוה ק"ק אם היה נותנה
כן לכל אדם כגון שמוכר מחמת דוחק לא יתן לו
המצרן ואם לא היה נותנה כן לאחר צריך ליתן לו ק"ק
ואם טוען הלוקח שלא היה נותנה כן לאחר על המצרן
להביא ראיה׃ ח אם מכרה לו במתנה לית בה משום
דינא דבר מצרא אע"פ שהמצרן רוצה לפרוע מיד׃ ט
קנאה במאתים ואינה שוה אלא מנה אם המצרן חפץ
בה צריך ליתן לו ק"ק ואם טוען המצרן שעשו קנוניא
ביניהם נשבע הלוקח בנקיטת חפץ ונוטל ק"ק ואם היו שם
עדים שנתן ק"ק והמצרן טוען שאמנה היתה בינו ובין
המוכר והוא יודע בודאי שלא לקחו ממנו אלא במ' נותן
לו דמים כפי מה שהעדים מעידים ומסלקו ומשביעו
שלקחו בק"ק ונטל׃ י המוכר על תנאי בין שהתנה
מוכר בין שהתנה לוקח אין בעל המצר יכול לסלקו
עד שיתקיימו התנאים ויזכה הלוקח בקרקע ולא תשאר
בה עילה כלל ואח"כ יסלק אותו׃ יא היו לשדה
הנמכר ארבעה מצרנים מד' רוחותיו ובאו כולם שהבה

ויחלקוה בשלשתן כדי שיגיע לכל אחד חלק על פני כל
שדהו ואם היו המצרנים כגון שהיו משלש רוחותיה וכל אחד
הל' שנים אותם השנים חשובין כאחד ונוטלים בין שניהם
חלק א' כא' מהחלקים שנוטלים הג' בלא כשבאו כא' אבל
אם קדם אחד מהם וסלק ללוקח זכה בה הוא לבדו ואפילו
אם היו המצרנים הרבה והיה בהם מי שאינו מצרן אלא
בחלק קטן מאד אם קדם הוא וסלק ללוקח או קדם וקנה
זכה בה בין קצת מהמצרנים וקצתם במדינה אחרת
או שבכאן מסלקין ללוקח והוא שלהם לבדם׃ יב היו
הרבה שותפין לרוח אחת לשדה הנמכרת כל א' מהם
יכול לסלק ללוקח ואם קדם אחד מהם וסילקו זכה הוא
ואין שאר השותפין יכול לערער ולא עוד אלא אפילו היה
מצר א' לשדה הנמכרת שדה משותפת בין שנים ומצר אחד
אצלה שדה שלאדם אחד וקנאה א' מהשותפין בשדה
שהלל השדה הנמכרת אין בעל השדה שבצד אחר יכול
לומר לאותו שקנאה אני מצרן ודאי ואתה ספק דשמא יפול
חלקך לצד אחר לא חשוב ודאי כמוהו כיון שיש לו חלק
בכל השדה וכיון שקדם זכה וה"ה שאם קנאה איניש דעלמא
שאחד מהמצרנים יכול לסלקו אע"פ שיש לו שותף ואין
הלוקח יכול לומר לו שמא יפול חלקך מצד אחר וכן שדהו
הנמכרת שלשנים ומכר אחד מהם חלקו לאחר המצרן
מסלקו ואין הלוקח יכול לומר כיון שאין החלק שקניתי
מסויים שמא יפול חלקי מצד א' שאינו מצר השדה
שלך׃ יג אחד שלקח משנים שדה אחת ובא המצרן
לסלקו מחציו שלקח מן האחד אינו יכול לסלקו אלא או
מסלקו מכולה או מניחו בכולה אבל המוכר קרקע לשנים
יכול המצרן לסלק לשניהם או לסלק האחד ולהניח האחר׃
יד בעל בנכסי אשתו יש לו דין מצרנות שאם יש לה
קרקע מנכסי מלוג ובאו למכור קרקע שאצלה יכול הבעל
לסלק הלוקח אפילו אם קנו ממנה שמחלה ללוקח אינו כלום
והבעל יכול לסלקו עמדה היא ומכרה ללוקח וכן עבד
שהיה נושא ונותן בנכסי אדוניו וקילק את הלוקח אם רצה
הבעל או האדון מקיים על ידיהם ואם לא רצה לא יקיים
ותחזור ללוקח ויחזיר הדמים׃ טו המצרן שבא לסלק
הלוקח וקודם שסילקו מכר השדה שיש לו על המצר איבד
זכותו ואם הלוקח שקנה ממנו אין לו דין מצרן לסלק הלוקח
שקנה סמוך למצר׃ טז מי שעשאו בעל השדה שליח
למכור שדהו אע"פ שהשליח עצמו מצרן אינו רשאי לקנות
וכשמכר לאחרים אינו יכול לסלק הלוקח׃ יז מת הלוקח
קודם שסילקו המצרן אינו יכול לסלק ליורש׃ יח נתן

הלוקח

הלוקח קרקע במתנה לאחר שלא באחריות אין המצרן
יכול לסלקו והוא שלא יהא רמאות בדבר: יט מכרה
לוקח ראשון ללוקח שני וכן אם מכרה היורש או המקבל
מתנה המצרן מסלק את הלוקח: כ טרפה בעל חוב
בחובו המצרן מסלקו בין ששמוה לב"ח בחובו בין שהגבהו
לו מדעתו ואם ירצה הנטרף לתת הדמים שהיו עליו בחובו
תחזור לו שדהו לעולם: כא בא שלמוכר שטר מהמצרן
ומ"ש שהמצרן חוזר ונוטל מהלוקח והלוקח נוטל מהמוכר
והלוקח עליו לומ' שאין דין המצרן עם הלוקח כלל אלא עם
המוכר: כב ומ"ש דמצרן לא יכול לאחויי מידי אחריא
כדוכתיה לסלוקי ללוקח בדינא דבר מצרא לא היכא דאתני
ליה בהדיא קמיה דקא קנא מחמתיה והני מילי לסלוקי
מנה דלוקח הוא דלא מסקינן אבל למהוי בדוכתיה דבר
מצרא לאזמוני זוזי ללוקח במנה אפילו שדינהו ע"י
שליח שעשאו בעדים כדוכתיה קאי: כג הביאו המצרן
והלוקח כלם מעותיו ונמצאו של לוקח טובים מהמצרן או שהיו
מהדרים יותר לצורך בהוצאה או שלו צרורין וחתומים
ושל מותרין בטל זכות המצרן וה"ה אם קדם הלוקח ופרע אין
המצרן יכול לסלקו אלא בכעין מעותיו: כד החליף חצר
בחצר או בשדה או בכרם או איפכא כיון שהוא קרקע
בקרקע אין בו דין בעל המצר אבל אם החליף חצר בבהמה
או במטלטלין רואין דמי אותה הבהמה או דמי אותן המטלטלין
ונותן לו בן המצר ומסלקו ואינו יכול לומר לו תן לי מה
שנתתי בו שהערמה היא זאת ואינה כלום וכ"כ שיראה
לדיין שהוא ערמה אינו מבטל כח המצרן: כה אמר
המצרן אטרח ואביא מעות לא נטרינן ליה ואיבד זכותו
ואם אמר אלך ואביא מעות אם הוא אמוד שיש לו ממתינים
לו עד שילך ויביא ואם אינו אמוד דאי אשומעין לו ומ"ש דאי
מיקמי דאתא לב"ד אם לגבי מוכר לא הוה ידע בהני זביני
אי נמי ידע בהני זביני ולא הוה ידע בקבוס דמיה כי אמר
אזיל ואייתי זוזי אע"ג דלא אמיד נטרינן ליה ודוקא שיעור
דאזיל ואתי מגו ביתיה אבל טפי לא נטרינן ליה: כו
היה רוצה הלוקח לקנותה לבנות בה בתים ובן המצר רוצה
לזרעה הלוקח זוכה משום ישוב הארץ ואין בה דין בן המצר
ומ"ש שאם המצרן רוצה לנטעה יכול לסלקו: כז היה
מפסיק בינו ובין מיצר חבירו רכב דקל או בנין גבוה
וחצר או גומא ובוצא בהם רואין אם יכול להכניס אפילו
תלם אחד בתוך הדבר המפסיק עד שיתערבו שתי השדות
הרי בן מצר שלו ומסלק הלוקח ואם לאו אינו מסלק הלוקח:
כח מכר לו קרקע מעט באמצע שדהו ואח"כ מכר לו
קרקע בצד אותה שבאמצע רואין אם אותו המעט שמכר
לו תחלה היא עידית או זיבורית לגבי זאת הקרקע
שמכר לו באחרונה זכה הלוקח ואין בן המצר יכול לסלקו
שהרי הוא עתה בן המצר הוא מפני אותו מעט שקנה
באמצע ואם אותו מעט שקנה באמצע כמו זאת שמכר
לו בסוף בידו ה"ז מערים ובן המצר מסלק אותו מהשדה
שקנה בסוף: כט בא הלוקח ונמלך בבן המצר ואמר
ליה הרי פלוני בן המצר שלך רוצה למכור לי שדהו אלך
ואקח ממנו ואמר ליה לך וקח לא ביטל זכותו ויש לו לסלק
אותו אחר שיקנה אא"כ קנו מידו ומ"ש שאם אמר
בפני עדים שנסתלקתי או יותר שלא נסתלקתי כדין בן מצר
ל בד"א שצריך קנין בשמחל לו קודם שקנה אבל אם
מחל לו זכותו אחר שלקח כגון שבא המצרן וסייע אותו
או שכרו ממנו או שראהו בונה וקוצר כל שהו ומשתמש
בו ולא מיחה בו ולא ערער אע"פ שהוא בתוך זמן הראוי
לסלק ה"ז מחל ושוב אינו יכול לסלקו: לא נמלך המוכר
בבן המצר למכור לו באותם דמים ואמר ליה זיל זבין
לעלמא דלא בעינא ליה לא צריך למקנא מיניה: לב
אם שהה המצרן שיעור שילך ויביא מעות ויתבענו
בדין ולא תבעו איבד זכותו ודוקא משעה שנתגלה
המכר לבני העיר והחזיק הלוקח בקרקע אבל אם לקחה
בצינעא לא איבד זכותו עד שיתפרסם המכר ויש לו
אח"כ מלתבעו בדין: לג אם יש עדים שזה חיימו לבן
המצר בדבר שיש בידו להזיקו שלא יערער על המקח
כשיעור האונס יכול לסלקו: לד היה בן המצר במדינה
אחרת או חולה או קטן ואחר זמן הבריא החולה או הגדיל
הקטן ובא היה לו אינו יכול לסלקו שאם אתה אומר כן
אין אדם יכול למכור קרקעו שיאמר היום יבא לאחר כמה
שנים ויוציא מידי: לה היו המצרנים רבים ומכר אחד
מהם זכותו ללוקח אפילו בקנין יכולים האחרים לסלקו:
לו מכר כל נכסיו לאחד אין בעל המצר שבשדה אחת
מסלק את הלוקח מאותה השדה שהרי היא והאחרת
קנה לאחד ואפילו אם המצרן ג"כ רוצה לקנות כל נכסיו
בכל מקום שהן אינו יכול לסלקו: לז מכרה לאמו
שלקחה ממנו אין המצרן יכול לסלקו כיון שמכר מכרה
לו וה"ה אם מכרה לבן אותו שקנאה הוא ממנו אין המצרן
יכול לסלקו ומ"ש שחולק במכר לבן: לח הקונה מהגוי
אין המצרן יכול לסלקו: לט מכרה לכותי כותי לאו בר
דינא דבר מצרא הוא: מ המוכר לכותי או שוכר לו
משמתין אותו עד שיקבל עליו כל אונס שיבא מהכותי
עד שינהוג בכותי עם בן המצר שלו מיני ישראל בכל
ואם אנסו בדבר שלא כדין ישראל משלם המוכר ואסלת

לו היזק מכוח שכונת הכותי בחיי המוכר חייב הבן
לשלם ממה שירש מאביו אבל אם לא בא לו היזק
אלא לאחר מיתת המוכר יש אומרים שלא קנסו בנו אחריו׃
מא׳ בד״א בשיכול למכרה או להשכירה לישראל בדמים
שנותן הכותי אבל אינו חייב למכרה לישראל בפחות
ואי חזינן שהכותי מכוין לקנות במצר לישראל כדי להשחית
נחלתו הכל לפי ראות הדיין׃ מב׳ המוכר שדה רע
כדי לקנות בדמים שדה יפה או שמכר מקום רחוק
כדי לקנות מקום קרוב אין בהם דין בן המצר שמא כונס
שיודע למצרן יקנה אותו שדה אחר שהוא רוצה לקנות׃
מג׳ מכר כדי ליתן מנת המלך או שמכר לקבורה
או למזון האשה והבנות או שלוה מחבירו לפרוע המס
כשמוכר לפרוע למלוה אין בו משום דין בן המצר׃
מד׳ טען הלוקח ואמר מפני המס וכיוצא בו מכר לי
המוכר ובעל המצר אומר שקר אתה טוען כדי לבטל
זכותי על בעל המצר להביא ראיה ואם לא הביא
ראיה ישבע הלוקח היסת׃ מה׳ אפילו היה בדבר
ספק אין הלוקח מסתלק אלא בראיה ברורה שמביא
בעל המצר לפיכך אם טען הלוקח ואמר גזלן אתה לשדה
זו או אריס אתה לשדה זו או שוכר או ממשכן צריך בעל
המצר להביא ראיה שהוא בעל המצר וקרקע זו
בחזקתו עומדת ולפניו׃ מו׳ סלקיה מצרן ללוקח
ואח״כ נודע ששדה זו לא היתה של מצרן יד הלוקח על
העליונה דיה מחזיק למצרן מעותיו וחוזר למקומו
וחייב לשלם לו כל הפירות שאכל ואם הנגזל עצמו ידע
עתה ליה רוצה לסלק הלוקח משום דינא דבר מצרא
חזינן אי ידע דגזלנה והיה יכול לסלקיה בעינא דסלקיה
גזלנא ולא סלקיה תו לא יכול לסלוקיה ואי לא ידע ביה
מקמי הכי אע״ג דאתי עליה לבתר דסלקיה גזלנא ללוקח
לא בטלה מצרנותיה בהכי׃ מז׳ המוכר לאשה
או ליתומים קטנים אין בו משום דינא דבר מצרא מכר
לטומטום ואנדרוגינוס אין המצרן יכול לסלקן לפי שהם
ספק אשה׃ מח׳ קטן שהוא מצרן אם רואין ב״ד שזכות
הוא לו יסלקו את הלוקח או יכולו לו חלקו עם שאר
המצרנים׃ מט׳ המוכר לאחד מן השותפין שלא במשא
ומתן אע״פ שאינו שותפו בקרקע זכה בה ואין שאר
שותפין או שאר בני המצר נוטלים עמו׃ נ׳ כל הרוצה
למכור קרקע ובאו שנים כל אחד מהם אומ׳ אני אקח
בדמים אלו ואין אחד מהם בעל המצר אם היה האחד
מיושבי העיר והא׳ משכני השדה שכן העיר קודם שכן
וה״א ת״ח קודם קרוב ות״ח ת״ח קודם שכן וקרוב שכן קודם

קדם אחד מהם וקנה זכה ואין חבירו שלאוי לקדם לו יכול
לסלקו הואיל ואין אחד מהם בעל המצר׃ נא׳ היה
הקרקע שלאחד והבנין והאילנות שלאחר אם יש לבעל
הבנין או לבעל האילנות זכות בקרקע כל אחד מהם בן
המצר שלחבירו לפיכך אם מכר א׳ מהם חלקו חבירו
מסלק הלוקח אפילו הוא מצרן אבל אם אין לבעל האילנות
או לבעל הבנין זכות בקרקע אלא כל זמן שירצה אומ׳
לו עקור אילניך או הרוס בנינך ומכר בעל הקרקע זכה
הלוקח ואין בעל האילנות או בעל הבנין מסלק אותו ואם
מכר בעל הבנין או בעל האילן הרי בעל הקרקע מסלק
אותו׃ נב׳ וכן אם נמכר קרקע הסמוך לזה שהקרקע
לו והבנין לאחר בעל הקרקע קודם לבעל הבנין אא״כ יש
לבעל הבנין זכות בקרקע כמו שנתבאר׃ נג׳ בכל הקרקעות
שבעולם יש דין מצרנות אבל במטלטלין ועבדים אין דין
מצרנות ומחובר לקרקע כקרקע ויש בו דין מצרנות והוה
במקומות בית הכנסת׃ נד׳ הנותן מתנה אין בה דין
בן המצר היה כתוב בשטר מתנה שאחריות מתנה זו
על הנותן יש בה דין בן המצר וכמה נותן לו מה שהוא שוה
אמר הלוקח כן הוא והערמה עשינו ומכירה הוא בכך
קנתיה נשבע בנקיטת חפץ ונוטל כדין השלוחין והוא שיטעון
דמים שהן ראויים או יותר מעט אבל אם אמר על שוה מנה
בק׳ קניתי אינו נאמן היה כתוב בשטר מתנה וקבלתי עלי
אחריות מתנה זו שאם תצא מידו אתן לו ק׳ זוז כותב לו בן
המצר ק׳ זוז ואח״כ מסלקו ואע״פ שאינו חשוב אלא מנה׃
נה׳ המקדיש לעניים אין בו משום דינא דבר מצרא׃
נו׳ היתה שדה של המצרן הפקר ובא א׳ והחזיק בה אם
ימצא כמותה במקום אחד של הפקר להחזיק בה יכול
המצרן לסלקו ואם לאו אינו יכול לסלקו׃ נז׳ הממשכן
מקום ואח״כ מכרו לזה שהוא ממושכן בידו אין המצרן
יכול לסלקו אבל אם מכרה הממשכן לאחר אפילו אינו
בן המצר אין המלוה יכול להוציא מידו׃ נח׳ אם בתחלת
המשכונה בא המצרן לעכב ולומ׳ אני אלוה לך
כי שמא כונתו להעריס למכור למלוה אינו יכול לעכב
בידו כי יאמר בעל השדה זה נוח לי וזהו קשה ממנו ואמנם
כי ילוה לדיין שיש בו עדיפה דוחין את המלוה׃ אם שדה
הסמוכה למשכונה נמכרת לזה מעכב על המלוה ואין
המלוה מעכב על הלוה ואם אין הלוה חפץ לגאותו ויצאו
אחר אפילו אינו בן המצר אין המלוה יכול להוציאו מידו
ואם קדם המלוה וקנה בן המצר מוציא מידו׃ נט׳ השוכר
בית מחבירו והמצרן רוצה להוציאו מידו לשכרו לעצמו
אין שומעין לו׃ ס׳ מי שיש לו בית בעירו ובית אחרת

נמכר אינו יכול לזכות בו את הדין שלבן המצר ואם קדם
וקנהו בן המצר יכול לסלקו: ס"א שנים ששכרו שדה
בשותפות וא' מהם רוצה להשכיר חלקו לאחד והב' רוצה
לזכות בו מדין בן המצר הדין עמו כיון שהוא שותף בו:
ס"ב השכיר בית לאחד וא"כ מכרה לו אין בן המצר
יכול להוציאה מידו: ס"ג השכיר ביתו לאחד ואחר
כך מכרה לאחר אפילו אינו בן המצר אין השוכר יכול
להוציאה מידו:

הלכות שותפין קנ"ו

השיתוף כיצד מתקיים
וכיצד נוהגין וכיצד חולקין ואם מת אחד מהם: א
השותפין שבאין להשתתף אין השיתוף נגמר בדיבור
לומר שאם אמר בואו ונשתתף יחד בכך וכך שנה יוכלו
לחזור בהם ואינו מתקיים אלא בקנין וכיון שצריך קנין כל
זמן וכבר לפי קנינו מתקיים שיתופו לפיכך המטבע שאינו
נקנה בחליפין אין השיתוף מתקיים בו בקנין שאפילו קנו מיד
שניהם שיביא כל אחד מעותיו וישתתף בהם וכתבו שטר
על זה והעידו עדים אינו מועיל אלא צריך שיביא כל אחד
מעותיו ויטילו מעות שניהם בכיס אחד ויגביהו שניהם
הכיס ויה"ש שהוא אם משך כל אחד מעותיו של חבירו מהני
ואפילו לא עשו לא זה ולא זה אלא נשתתפו והתחילו לישא
וליתן בעסק השיתוף לקנות או למכור יה"ש דמהני: ב
נשתתפו בשאר מטלטלין כיצד שקנו מידם שיביא זה חביתו
שלו וזה כדו שלו בשם והרי נשתתפו בהן נעשו שותפין
בהם וכן אם ערבו פירותיהם או ששכרו מקום בשותפות
והניח זה כדו וזה חביתו שנשתתפו בהם הרי אלו שותפין
בהם כללו של דבר בכל הדברים שקונה הלוקח באותם
הדברים עצמם קונים השותפין זה מזה הממון המוטל ביניהם
להשתתף בו: ג האומנים שנשתתפו באומנות אע"פ
שקנו מידם אינם שותפים כיצד שני חייטין או שני אורגים
שהתנו ביניהם שכל שיקח זה וזה במלאכתו יהיה ביניהם
בשוה אין כאן שותפות כלל שאין אדם מקנה דבר שלא
בא לעולם אבל אם היו לוקחים הבגדים בממון עצמם
ותופרים אותם ומוכרים ונשתתפו במעות שלוקחים בו הרי
אלו שותפים וכל מה שירויחו בשכר מלאכתם ובמשאם ומתנם
הרי זה לאמצע: ד שותפין ששמו פירותיהם ונשתתפו בהם
יש להם אונאה זה על זה עירבו פירות בלא שומא ומכרום
ונשאו ונתנו בדמיהם הרי אלו מחשבין הפירות כמה היו שוים
בעת שנשתתפו ומחשבין השכר או ההפסד: ה השותפין
שהטילו לכיס זה מנה וזה ר' וזה ש' ונתעסקו כולם בממון
יחד ופחתו או הותירו השכר או הפחת ביניהם בשוה לפי
מניינם לא לפי המעות ואפילו לקחו שור לטביחה שאם מכרוהו
היה נוטל כל אחד מבשרו לפי מעותיו אם מכרוהו חי
ופחתו או הותירו השכר או הפחת לאמצע בד"א כשנשאו
ונתנו במעות שנשתתפו בהם אבל אם המעות קיימים
עדיין לא הוציאו אותם ופחתו או הותירו מחמת המטבע
ששינה המלך או אנשי המדינה חולקין השכר או ההפסד
לפי המעות ואם התנו ביניהם הכל לפי תנאם בין בריוח
בין בהפסד: ו יה"ש דה"נ בגוף הממון שנשתתפו אבל
להשתעבד לשלם מביתו לא כגון אם נשתתפו זה במנה
וזה בק"ק ונפסד הכל לא אמרינן שישלם בעל המנה
לבעל הק"ק חמשים מביתו יה"ש שאם עלה בו ריוח אחד
שהגיע זמן חלוקה שקבעו נוטלים לפי המעות: ז
יה"ש שאם נגנבו או אבדו חולקים לפי המעות: ח
השותפין שומרי שכר הן שאם נגנב או נאבד מהשותפות
ברשות אחד מהם חייב באחריותו בד"א בזמן שכל אחד
מתעסק בשותפות זמן ידוע ונגנב לו בזמן שמתעסק
בו אבל אם התחילו להתעסק ביחד אפילו אם אחר כך
נתעסק בו כל אחד לבדו פטורים משמירה בבעלים ה"א
ואם מתחלה נתעסק בו כל א' לבדו ואחר כך נתעסקו
בו שניהם ביחד ונגנב הראשון חייב שלא היה השני עמו
במלאכתו כשהתחילה שמירתו והשני פטור שהראשון
היה עמו במלאכתו משהתחילה שמירתו: ט אחים
שהם שותפים יכול כל אחד למחות בחבירו שלא יקנה בגד
לעצמו מהשותפות אם לא ינכה אותו מחלקו ואם לא מיחו
וקנו לעצמם כשבאים לחלוק שמין הבגדים שעליהם
כפי מה שהם שוים בשעת חלוקה אבל אם בלו הבגדים
או אבדו אין מחשבין אותם להם ואם קנו בגדים לנשיהם
ולבניהם ולבנותיהם אין שמין אותם בד"א בבגדי חול אבל
בבגדי שבת שמין להם וגדול האחין אף במה שקנה
לעצמו אין שמין אבל לכתחלה יכולים למחות בו שלא
יקנה: י המשתתף עם חבירו בסתם לא ישנה ממנהג
המדינה באותה סחורה ולא ילך למקום אחר ולא ישתתף
בה עם אחרים ולא יתעסק בסחורה אחרת ולא ימכור
בהקפה אלא דבר שדרכו להמכר תמיד בהקפה ולא
יפקיד ביד אחרים אא"כ התנו ביניהם או שיעשה מדעת
חבירו ואם עבר ועשה שלא מדעת חבירו וא"כ הודיעו
והסכים למעשיו הרי זה פטור ואין הדברים האלו צריכים
קנין אלא בדברים בלבד ואם שינה בא' מכל אלו הדברים
שהלך למקום שלא היה לו לילך או פירש בים או שמכר
בהקפה או נשא ונתן בסחורה אחרת וכן כל באלו הדברים
כל פחת שיבא מחמת זה שעבר חייב לשלם לבדו ואם
היה שם שכר השכר לאמצע: י"א לפיכך הנותן מעות

לחבירו בתורת שותפות ליקח בה חטים לסחורה והלך
וקנה שעורים או לקנות שעורים וקנה חטים אם פחתו
פחתו לזה שעבר ואם הותירו הותירו לאמצע וכן אם
הלך ונשתתף עם האחר בממון השותפות אם הפסיד
הפסיד לעצמו ואם נשתכר השכר לאמצע אבל אם
נשתתף עם אחר בממון עצמו אם פחתו פחתו לעצמו
ואם הרויח הרויח לעצמו ואם התנו ביניהם הכל לפי התנאי׳
יב׳ א׳ מהשותפים או המתעסק שעשה סחורה בנבלות
וטריפות ושרצים בהם השכר לאמצע ואם הפסיד הפסיד
לעצמו׳ יג׳ אחד מהשותפים שהוליך הסחורה
למקום פל׳ שהיא ביוקר ונמכור שם אעפ״י שקבל עליו
ללאונס או כל פחת שיבא הרי חבירו מעכב עליו שהרי
אומ׳ לו אין רצוני שיצאו מעות שבידי ותהיה רודף
לוה אחריך לדין להוציא ממך וכן כל כיוצ׳ יד׳ אחד
מהשותפים שבא ליתן הפירות עד הזמן הידוע למכור
אותן פירות אין חבירו מעכב עליו אבל משהגיע
זמן המכר יכול כל אחד מהם למכור ואין חבירו יכול
לעכב עליו ואם מכר בלא דעת חבירו ונתייקר אחר
כן אין לחבירו עליו כלום ואם אין זמן ידוע למכור
אותם פירות ורוצה אחד מהם לישנם חבירו מעכב
עליו׳ טו׳ השותפין שהתנו ביניהם שיעמדו בשותפות
זמן קצוב כל אחד מהם מעכב על חבירו ואינו יכול
לחלוק עד שיגיע הזמן או עד שיכלה ממון השותפות
ואין א׳ מהם יכול ליטול מהקרן ולא מהשכר עד סוף
הזמן׳ יו׳ נשתתפו סתם ולא קבעו להם זמן הרי
אלו חולקים כל זמן שירצה א׳ מהם ליטול חלקו מהסחורה
ואם לא היה בצורת הסחורה דין חלוקה או עד ידי
בחלוקה הפסד הרי אלו מוכרין אותה וחולקין הדמים׳
יז׳ אם לא קבעו זמן לשותפות או שקבעו זמן
ונשלם ובא אחד לחלוק שלא מדעת חבירו חולקין בפני
שלשה ואפילו הם הדיוטות ובלבד שיהיו נאמנים
וידועים בשומא ואם חלקו בפחות משלשה לא עשה
כלום׳ בד״א שחלקו פירות אבל אם היו מעות שכולם
מטבע אחד ושוים יש לו לחלוק שלא בפני דין ומניח
חלק חבירו בב״ד ואם אין המעות שוין הרי הן כפירות
ואין חולקין אותן אלא בב״ד׳ יח׳ אחד מהשותפים
או מהמתעסקים שמת בטלה השותפות או העסק
אעפ״י שהתנו לזמן קבוע׳ יט׳ היה זמן ידוע ומכירת
אותה סחורה יש לכל אחד מהן לעכב שלא יחלקו
עד שתמכר בזמן הידוע למכירתה ואין אחד
מהם נוטל לא מהקרן ולא מהריוח עד זמן החלוקה

אלא אם כן התנו ביניהם׳ כ׳ היה להם חוב אצל אחרים
אינו יכול לומר לחבירו לא נחלוק עד שתגבה כל חוב
שיש לנו אלא חולקים וכשיפרעו החובות יטול כל אחד
חלקו היה עליהם חוב לאחר אם פירשו שאינם אחראים
זה בזה חולקים וכשיגיע זמן החוב לפרוע יתן כל אחד
חלקו ואם לאו כל אחד מהם מעכב לחלוק עד שיגיע זמן
השטר מפני שאומר לחבירו הואיל וכל אחד ממנו חייב
לשלם כל השטר משא ונותן בדמים או עד שיגיע הזמן׳
כא׳ אמר לו חבירו נחלוק ויטול אתה דמים כנגד כל
השטר ועשה בהם סחורה לעצמך ושלם כל השטר בזמנו
יש לו לעכב עדיין ולומר שמא תפסיד והשנים יותר מרויחים
מהאחד׳ כב׳ הנותן מעות לחבירו לילך למדינה פלו׳
לסחורה או לקנות לו פירות בסחורה או לישב בחנות
אינו יכול לחזור בו ולהחזיר הממון מיד השותף עד
שילך למקום שהתנו ויחזור או עד שיקנו אותם הפירות
וימכרו או עד שישב בחנות שנה כמו שקבע זמן לו׳
כג׳ המקבל עסק מחבירו לזמן קצוב המקבל יכול
לחזור בו כדין פועל שחוזר בו אפילו בחצי היום אבל
הנותן אינו יכול לחזור בו׳ כד׳ שני שותפים שיש
להם סחורה על אחד ותבעו אחד מהם ויצא השותף
חייב אם היה על עסק שבועה שהוא חייב לו ונשבע לו
אין שותף שני יכול לתבעו בשבועה דשבועה לאחד שבועה
למאה׳ כה׳ היה להם תביעת ממון עליו ויצא השותף
חייב ולא היה שותפו בעיר יכול לתבעו פעם אחרת
היה בעיר אינו יכול לתבעו׳ בד״א שלא נתחייב
השותף מתוך טענותיו אבל אם נתחייב מתוך טענותיו
כגון שהודה או שאמר אין לי ראיה לא הפסיד שותפו
בהודאתו ואם יש לו ראיה יביא וגם צריך להיות
שאינו יכול לשנות בטענות ממה שטען הראשון לפי
חשבינן ליה כאילו ירד כבר לדין וכותבין עליו פסק דין
ויורדין לנכסיו ואינו יכול לדחות ולומר שימתינו לו עד
שירד לדין וגם אינו יכול לומר אם הייתי שם הייתי מביא
עדים עד שיהיו מכחשים אבל אם יכול לשנות טוען
לו אעפ״י שהיה בעיר שיכול לתבעו ויכול להחרים עליו
שלא ידע שירד שותפו עמו לדין׳ כו׳ שנים שהלוו או
שהפקידו לאחד ובא אחד מהם ליטול חלקו או ליטול
הכל נתבאר בסוף פי״ג׳ ואם אחד לוה משנים בשטר
אחד ונכתב בשם האחד יתבאר במקומו׳ כז׳
שנים שהם שותפים בחוב אחד שחייב להם כותי גבה
אחד מקצתו ורצה לעכבו לעצמו ואומ׳ לחבירו לך וקח
חלקך מהכותי אין שומעין לו ואם הרשה פעם על אחד
מהם

מהם ואמר לחבירו חלוק חקייע שיפרע ובחלק האחד
לא חקייע אם אמר זה לעצמי אני מציל הציל לעצמו
והוא הדין אם שנים יש להם חוב מקולקל וצריך ליתן
שחד להצילו והאחד אינו רוצה ליתן יכול חבירו לומר אני
אוציא שוחד חלקי ואציל לעצמי׃ כט׳ שותף שהתובע
מחבירו כדי יין שלשותפות ואומר כלאותם שיש ברשותו
שלהם יכול האחר לומ׳ חשתקד היו אותם חביות שלנו עכשיו
הם שלי׃ ל׳ ראובן ושמעון שנשתתפו ונטל אחד מהם
מן הממון ונשתתף עם לוי הרי חבירו משביע ללוי ולא מצי
למימר לאו בעל דברים דידי את וכש״כ אם נתן ראובן לשמעון
ממון בתורת עיסקא ונתן מהממון ללוי בעסק שהשביע ראובן
ללוי שבועת השותפין ואם שמעון השביע ללוי שבועה לאחר
שבועה למאה ואפילו פטר ראובן את שמעון משבועה או
פטר שמעון את לוי משבועה עדיין ראובן משביע את לוי
ואם כן פטר גם את בא כחו׃ לא׳ שנים שלוו מא׳ עכו״ם
זה לזה והילכך אם מת אחד מהם והעניאו כפר א׳ והודה
אחד אותו שהודה מתחייב בכל ואין מקבלין עדותו שחבירו
וכן מי שהודה לאחד מהשותפים או פרע לאחד מהם כאלו
הודה ופרע לשותפו׃ לב׳ אם טען אחד מהשותפין דבר
שהוא חובה לו לחבירו נאמן כעד אחד לחייב לשותפין
שבועה דאורייתא׃ לג׳ שני שותפין שמת אחד מהם
ולא נשבע או שאחד מהם חשוד ישבע האחר׃ לד׳ א׳
שלוה משנים בשטר אחד אם בא אחד מהם ותבע החוב
כולו חייב לשלם לו על הדרך שנתבאר בסוף סימן ע״ג ואם
נכתב השטר בשם אחד ובא זה שנכתב על שמו ותבע
הכל חייב לפרעו אבל אם אותו שלא נכתב על שמו תובע
אפילו מקצתו אין שומעין לו׃ לה׳ שני אחים או ג׳ שיש
להם דין עם א׳ יכול לומ׳ יבא אחד מכם ויטעון בעד כלכם׃
לו׳ כשיש להם חוב בשותפות על כותי ופרע קצת ומעכב
האחר מפני שאומ׳ שא׳ מהם חייב לו כנגדו והוא כופר
ההפסד על שניהם׃ לז׳ ראובן ושמעון שותפים וקנה
שמעון בגדים מכותי ומכרם ליהודי ונתחייב היהודי
לפרוע לכותי לזמן פלוני ונתחייב שמעון לכותי בשטר
שאם לא יפרענו היהודי לאותו זמן שיפרענו הוא ואח״כ
חלקו ראובן ושמעון השותפות שביניהם חייב ראובן
לעשות שטר עליו לשמעון שאם יצטרך שמעון בעדים
שלא פרע היהודי לכותי ויצטרך שמעון לפרוע לכותי
יפרע ראובן חלקו מכל שיצטרך שמעון בעדים שהוציא
על עסק זה בהוצאה ובשוחד׃ לח׳ אם קנה שמעון
סחורה מכנעני והטעהו בחשבון ונתן דמי הטעות

לשותפות וירא שמא יכירו טעותם וכן אם היו משכונות
מאחרים וירא שמא יצא לו מזה הפסד יודה לראובן בפני
עדים על דמי הטעות ודמי המשכונות באו לשותפות ויכנו
ויחתמו ויתנו ביד שמעון׃ לט׳ אם לקח שמעון מעות
מאחד להכניס בשותפות ויטול ריוח בכדי מעותיו אע״פ
שלא הודיע לראובן שותפו נוטל הלה חלקו בריוח כמו שהתנה
עמו׃ מ׳ בני כרך שקנו ס״ת בכל דינר והתנו שאם
ילך א׳ מהכרך להתיישב במקום אחר שהנשארים יתנו
לו חלקו ועתה רוצה אחד לצאת ושואל חלקו לפי מה שקנו
שהוקרו הספרים והנשארים אומרים שלא יתנו חלקו
כי אם לפי מה שקנו בתחלה הדין עם הנשארים׃ מא׳
ראובן ושמעון בקש מהם כותי להלוות לו סך מעות ולוי
בקש להשתתף עמהם בחוב ונתרצו וקודם לראובן ונתן
מחלקו לכותי ר׳ זקוקים ואח״כ ואמר הכותי שלא היה צריך
יותר והלך ראובן ואמר לשמעון ולוי אם תרצו לחלוק
עמי בחוב תנו לי כל אחד חלקו בחוב ושמעון נתן לו חלקו
ולוי לא נתן לו ונפטר אם כשתבע ראובן ללוי חלקו אמר
איני חפץ ליתן הרי נעקר משותפותם אבל אם אמר תליד
הדינא משלם אע״ג דדחה אותו קצת כיון דלא אטרחיה לבית
דין קני דוחה וחייב ליתן ליורשיו׃ מב׳ ראובן ושמעון
שהיו שותפים בחוב וראובן קבל הערב יתפסו השר והצריך
ראובן לפטור החוב כיון שבאונס היה פטור משמעון׃
מג׳ שותפים שיש להם חוב באחר ורצה האחר להתרחק
ממקומו ולהוליך השטר עמו חבירו יכול לעכב עליו שלא
יוליך השטר׃ מד׳ אם א׳ מהשותפים טען עסק השותפות
על בהמתו או נתנו בחנותו בקיתם ונוטל שכר בהמתו או
חנותו תחלה ואח״כ יחלקו הריוח או ההפסד׃ מה׳ אחד
מהשותפים שלקח סחורת השותפות בעצת שותפו להוליכה
ממקום אחר למכור וכשבאו לחשבון רוצה ליטול מהשותפות
הוצאת מזונותיו אין שומעין לו אלא א״כ יש שם מנהג׃
מו׳ אחד מהאחים השותפים שיש בידו ממון וטוען שהוא
שלאחרים עליו להביא ראיה כיון שאינו חלוק בעיקרו
ואם מת על האחים להביא ראיה שהם שלהם׃ מז׳
ראובן ושמעון שטר אחד חייב להם ממון ושמעון
קבל הערבים בלא ראובן ושמעון הכניס תחת אותו שר
ואינו רשאי לתבוע חובו וראובן מזהירו לגבות החוב
אינו שמעון חייב להקניט השר שלו כדי לגבות חובו של
ראובן אך אם הוא פטור ממס בעבור אותו חוב אומרים
כמה מס היה לו ליתן לשנה ויתן לראובן כפי חלקו שיש
לו באותו חוב׃ מח׳ שנים שותפים שקנו משי וכשבאו

למכרה חסדה מה שקלו גם זה בכלל הפקר ויחלקוהו
ביניהם׃ א׳ מהשותפים שהוליך סחורה השותפות
למקום אחד למכור ונשבה ופדאו חבירו מהאמצע ומשבה
השותפות ולא היו מקפידים זה על זה ומת יורשי המת
נוטלים בתורה מהאמצע כשיעור פדיון אותו שנשבה׃
מ״ט כוס שהיה ממושכן לראובן ושמעון והפקידוהו
לכותי אחד לשמרו ואמר שמעון לכותי שישאילהו ללוי
והוליכו לוי ונגזל ממנו אסכלה דראובן גובה משמעון
ואסכלה גובה מלוי׃ נ׳ ראובן שאמר לשמעון כל מה
שתעשה בשלך עשה בשלי והלך שמעון ופטר החוב שלו
מהם חייב לשלם לו חלקו׃ נא׳ אסור להשתתף עם עובדי
אלילים ואם משתתף ונתחייב לו שבועה מותר לקבלה׃

קעד שותפין שאחד מהם ירד לאומנות המלך או הלה וכו ה׳ סעיפים׃

א׳ אחד מהאחים שמינהו המלך גבאי או סופר שמכניס
ומוציא בממון המלך וכבר מעבודת המלך אם מחמת
אחיהם מינהו כגון שהיה אביהם ידוע בדבר זה ואמר
נעמיד בנו תחתיו כדי לעשות חסד עם היתומים
הפרק שיטול וכל השכר שישתכר בעבודה לכל האחים
ואפילו היה חכם ביותר וראוי למנותו ואם מחמת עצמו
מינוהו הז׳ לעצמו והה׳ להפקד שאם נטל ממנו המלך
מחמת ממון האחים ונעשה ההפקד לכולם ואם מחמת
עצמו שכבר היה עשיר ההפקד לעצמו׃ ב׳ חלה אחד
מהם אם בפשיעה כגון שהלך בשלג בחורף או בחום שמש
החמה וכיוצא בזה אסיש קצבה לרפואתו מתרפא משלו
ואם אין לה קצבה מתרפא מן האמצע וקודם שנתרפא
יכולים לומר לו חלוק עמנו׃ ג׳ בלא שמתרפא מן האמצע
כשהוא לבדו מתעסק באומנות והשאר בטלים ונוטלים
חלק בריוח אבל שני שותפים שמתעסקים באומנות או
בסחורה וחלה א׳ מהם אפילו באונס מתרפא משלעצמו׃
ד׳ אחד מהאחים השותפים שרצה לילך ללמוד תורה או
אומנות ישומו כמה יגיע לחלקו בהוצאתו כשהם ביחד
וכך יתנו לו אע״פ שצריך יותר כשהוא לבדו׃ ה׳ שותף
שאמר לשותפו גנוב וכל נזק שיגיע לך אשלם פטור ואע״פ
שהיה מחויה גנבה׃

קעה שותף שבקש מהמוכס שימחול לו׃

א׳ שותפין שבקש
אחד מהם מהמוכס שימחול לו ומחל לו הוא לאמצע
כאלו הוא שלוחם לבקש בשביל כולם ואם מעצמו בלא
פיוס אמר אני מוחל בשביל פלוני הוא שלו לבדו׃ ב׳ מי
שפטרו המלך מכל מסים וארנונות אע״פ כן חייבים לפרוע
במה שהוציאו הציבור בצרכי הצבור ובמשמרתן׃
ג׳ שותף שירד לשדה המשותפת ועבדה חשוב כיורד
ברשות ונוטל כדין אריסי העיר אפילו בקמה העומדת
לקצור ואפילו בשדה שאינה עשויה ליטע והוא הדין אם
מתעסק בלא רשות בדבר המיטלטל המשותף׃

קעט שותפין אין להם חזקה זה על זה׃

א׳ דבר הידוע שהוא
משל השותפות אין לאחד חזקה בו על חבירו ואפי׳ נשתמש
ביה אין לב אינו יכול לומר שלקחו ממנו או שנתנו לו במתנה
אלא בראיה ולא מיבעיא במילתא דידיע לתרוייהו שוה
בשוה אלא אפילו הנו דהאיי איתי זוזי והאי איתי זוזי
וזבנינו בהו עסקא ולא ידיע כמה אייתי כל חד ובתר הכי
נפק האיי עסקא מידא דחד ואמר תרי תילתי דידי ותילתא
דחבראי לא מהימן אלא פליגי ליה בשוה והוא דלא מצי
למטען להד״מ או החזרתיו לך כגון דחזו ליה סהדי תחות
ידיה וידעי דהוא עיסקא דזבני תרוייהו׃

קפ

שותפין בחצר שנדרו הנאה זה מזה כמבואר דינו בטור
יורה דעה סימ׳ רכ״ד׃

קפא שיירה שעמדו עליה גיים והציל א׳ מהם וכו ג׳ סעיפי׳׃

א׳ שיירה שהיתה הולכת במדבר ועמד עליה גיים וטרפה
אם אינם יכולים להציל מידם ועמד עליה גיים וטרפה
אם אינם יכולים להציל מידם ועמד א׳ מהם והציל הציל
לעצמו ואם יכולים הם להציל וקדם אחד מהם והציל אע״פ
שאמר לעצמי אני מציל הציל לאמצע ויטול כל אחד
מהם שלו היו יכולים להציל ע״י הדוחק כל המציל מציל
לאמצע אלא א״כ אמר לעצמי אני מציל שאם אמר כן
הז׳ מציל לעצמו שכיון ששמעו הוא אומר לעצמי אני מציל
היה להם לדחוק עצמם ולהציל וכיון שישבו ולא הצילו
הרי נתיאשו מן הכל׃ ב׳ היו שני שותפים והציל אחד
מהם הציל לאמצע ואם אמר לעצמי אני מציל הז׳ חלק
מחבירו והציל לעצמו׃ ג׳ וכן השוכר את הפועל להציל
כל שיציל הרי הוא למשכיר ואם אמר לעצמי אני
מציל הז׳ חוזר בו מהשכירות וכל שיציל אחר שאמר
לו הרי הוא שלו׃

הלכות שלוחין

קפב כיצד נעשה שליח או טעה וקנה ביוקר ואם עבר על דעת משלחו׃

א׳ האומר לשלוחו צא ומכור לי קרקע
או מטלטלין או קנה לי הז׳ מוכר ולוקח ועושה כן שליחותו
וכל מעשיו קיימין ואין העושה שליח צריך קנין ולא
עדים אלא באמירה בעלמא בינו לבין חבירו ואין צריך

עדים לא לגלות הדבר אם כפר או מהם׳ ב׳ עבר השליח
על דעת משלחו לא עשה כלום ודוקא שהודיע שהוא
שליח שלפלוני לפיכך אע״פ שמשך או המשיך את כמנא
שעבר על דעת משלחו בטל המקח ומחזיר אבל אם לא
הודיע שהוא שלוחו שלפלוני נקנה המקח ויהיה הדין בינו
ובין זה ששלחו׳ ג׳ טעה וקנה ביוקר אפילו בכל שהוא
המקח בטל בין בקרקע בין במטלטלין שיאמר לו לתקוני
שדרתיך ולא לעוות לפיכך אם התנה עמו שעושהו שליח
בין לתיקון בין לעוות אפילו מכר לו שוה מנה בדינר או
לקח לו שוה דינר במנה אינו יכול לחזור בו וחייב המשלח
לקיים כפי התנאי׳ ד׳ ימ״א שכל זמן שלא יברר המשלח
שעשאו שליח לקנות לו סתם יכול המוכר לומר שהתנה
עמו בין לתיקון בין לעוות והמ״ע׳ ה׳ אם הטעה השליח
את הלוקח דינו כשאר כל אדם שהמכר קיים עד שתות
וזה המשלח בית דין׳ ו׳ נתן מעות לשלוחו לקנות לו
קרקע וקנה לו שלא באחריות ה״ז עוות והשליח לוקח אותה
לעצמו שלא באחריות כמו שעשה וחוזר ומוכרה למשלח
באחריות הואיל וקנה אותה במעותיו והאחריות על השליח׳
ז׳ הנותן מעות לשלוחו לקנות לו פירות ויפסוק עם המוכר
ליתנם לו ליום פל׳ וטעה השליח ולא התנה שיתנם לו בשער
הזול והוזלו ה״ז עוות והמשלח יכול לחזור בו ואין צריך
לקבל מי שפרע לא השליח ולא המשלח׳ ח׳ האומר
לשלוחו מכור משדי בית סאה והלך ומכר בית סאתים
ה״ז מוסיף על דבריו וקנה הלוקח בית סאה בלבד ומיהו הלוקח
יכול לחזור ולומר איני רוצה לקנות אלא סאתים ביחד׳ ט׳
אמר ליה מכור בית סאתים ומכר לו בית סאה ה״ז מעביר
על דבריו ולא קנה הלוקח׳ י׳ אמר ליה מכור שדה לאדם
אחד והלך השליח ומכרה לשנים ממכרו בטל שהרי
עבר על דבריו׳ יא׳ אמר ליה מכור שדה ולא פירש
אפילו מכר למאה ממכרו קיים בד״א בשמכרם בשטר
אחד או בשמכרם בשני שטרות והחתימם השליח אבל
אם מכר לשנים בשני שטרות ולא החתימם השליח מכרו
בטל׳ יב׳ עשה שליח לקנות לו שדה ואמר המוכר לשליח
על תנאי שיחזירה לי כשיהיו לי מעות והשיב השליח
אותה והמשלח חבירים בטוב התפשרו איננו מגורו אלא
על זה התנאי וצריך להחזיר לו כשירצה המוכר על
דין הפירות שאכל נתבאר בטור יורה דעה סימן קע״ב׳

קפ״ג עשה שליח לקנות לו חטין וקנה לו שעורים ובו ד׳ סעיפים׳

א׳ הנותן מעות לשלוחו לקנות לו סחורה ידועה ולא לקחה
אין לו עליו אלא תרעומת ואם ידוע שלקחה מוציא ממנו

בעל כרחו׳ ב׳ הנותן מעות לחבירו לקנות לו קרקע
או מטלטל והניח מעות חבירו אצלו והלך וקנה לעצמו
במעותיו מה שעשה עשוי והרי הוא מכלל הרמאים
ואם היה יודע שזה המוכר אוהב אותו ומכבדו ומוכר
לו ואינו מוכר למשלחו ה״ז מותר לקנות לעצמו והוא
שיודיענו ואם מפחד שמא יבא אחר ויקדימנו לקנות
ה״ז קונה לעצמו ואח״כ מודיעו׳ ג׳ שליח שקנה לעצמו
במעות המשלח אע״פ שזקפן עליו במלוה המקח של
משלח׳ ד׳ ראובן שאמר לשמעון זבין לי האי מידי
וזבין ליה סתמא קנייה ראובן משעת משיכת שמעון
ואע״פ שחזר שמעון אחר משיכה ואמר לעצמי כוונתי
לקנות אינו נאמן אע״ג דיהיב שמעון דמים שלו קנייה
ראובן ויהיב לשמעון זוזי אבל אם חזר בו שמעון קודם
משיכה ואמר שקונה לעצמו אפילו חזר בין מתן מעות
למשיכה קנה לעצמו אי יהיב שמעון למוכר זוזי
מדידיה אבל אי יהיב ראובן זוזי לשמעון ואזל ויהיב
זוזי למוכר בשמא דראובן ומקמי משיכה הדר ביה
שמעון ואמר לעצמי אני קונה לא קני שמעון עד דמודע
למוכר ומבין מוכר לאקנויי ליה בד״א כשאמר זבין לי
אבל אי אמר איתי לי דאזבין ואזל יזבין לנפשיה זכה׳
ה׳ נתן מעות לשלוחו לקנות לו חטים בין לסחורה בין לאכילה
והלך וקנה לו שעורים או בהפך אם היה בהם הפסד הוא
לשליח ואם היה בהם ריוח הוא למשלח׳ ו׳ היה השער
קצוב וידוע והוסיפו לשליח במנין או במשקל או במדה
כל שהוסיפו לו המוכרים הרי הוא שלשניהם וחולקין התוספת
השליח עם בעל המעות ואם היה דבר שאין לו קצבה הכל
לבעל המעות׳ ז׳ שלח שלוחו לקבל מעות מהכותי
וטעה הכותי ונתן לו יותר הכל לשליח׳ ח׳ ראובן שלח
את שמעון שיקח לו בגד בהקפה וכשהגיע זמן הפרעון
נתן לו המעות לפרוע ונמצא שהמוכר שכח צריך להחזירם
לראובן ואינו יכול לומר אני רוצה לעכבם שמא אחר זמן
יזכרם הכותי וגם אינו יכול לומר אני רוצה לקדש השם
ולהחזירם לכותי׳ ט׳ וה״ה אם ראובן חייב מעות לכותי
ונתנם לחבירו לפרעו ושכחם הכותי יחזיר לראובן׳

קפ״ד הקונה שדה על שם אחר ואח״כ אומר שהוא לעצמו׳

א׳ ג׳ שנתנו מעות לאחד
לקנות להם מקח אם היו המעות מעורבים וקנה במקצת
הדמים אע״פ שהיתה כוונת השליח שזה שקנה לאחד
מהם הרי המקח שלכולם וחולקים אותו לפי מעותיהם
היו מעות של כל אחד מהם צרורים וחתומים אע״פ שהיה
בלב השליח הזה שיקנה המקח לכולם לא קנה אלא זה

שנקנה המיקח לכולם לא קנה אלא זה שנקנה המקח במעותיו:
ב ראובן שקנה שדה משמעון ואמר ליה ללוי קניתי אותה
וכתב שטר מכר בשם לוי ואחר ראובן ואמר לשמעון לעצמו
קניתיה חזור וכתוב שטר מכר בשמי אין כופין את המוכר
לכתוב לו שטר אחר בשם ראובן ואם אמר ראובן התניתי
עמו בתחלה ואמרתי ליה לעצמי אני קונה וזה שאכתוב שטר
בשם לוי כדי שלא ידעו בי שאני הוא הקונה ה"ז כופהו לכתוב
שטר אחר בשמו ולא עוד אלא אפילו לא אמרען למוכר
אלא שאמר לעדים תחלה בפני המוכר ישלם לכתוב לו
שטר אחר על שמי כופין אותו לכתוב שטר אחר על
שמו:

קפה סרסור שמכר בפחות או ביותר ממה שאמר לו

בעל הבית ושאר טענות שבין סרסור לבעל הבית: א
הסרסור שלוחו הוא לא שנוטל שכר שליחותו לפיכך אם
שנה דעת הבעלים משלם מה שהפסיד כיצד ראובן שנתן
חפץ לשמעון הסרסור ואמר ליה מכור לי זה ולא תמכור
בפחות מק' והלך ומכרו בחמשים משלם הנ' מביתו מכר
במאתים הכל לראובן: ב אין שליח יכול לקנות לעצמו
אפילו באותם דמים שהרשהו בעלים למכרו: ג נתן
חפץ לסרסור למכרו בארבעה ואמר הסרסור כשבא הממון
לידו הילך ד' בשבילו ונתפייס המוכר אינו יכול לחזור בו
אע"ג דמעיקרא לאו אדעתא דהכי נתנו לו: ד סב
בה לסרסור המותר שימכר על כך יהיה שלך אע"פ שיתן
הסרסור זכה במותר: ה ראובן אומר במאה אמרתי
לך למכרו והסרסור אומר בנ' אמרת לי וכן מכרתי נשבע
הסרסור שבועת התורה שהרי הודה במקצת ואם כבר נתן
לו החמשים או שאמר ליה הילך ונשבע היסת שעשה
שליחותו ועשה הלוקח ואם ידע הלוקח שחפץ זה של ראובן
הוא וזה המוכר לו סרסור הוא יחזיר החפץ לבעלים ויחזיר
על מי שנתן לו רשות למכור בחמשים או שידה בחמשים
ויחזור בו אחר שקנהו: ו כל סרסור שהודיע ללוקח
שחפץ זה או קרקע זה של ראובן ואחר שקנה הלוקח אומר
המוכר איני רוצה למכור בדמים או מחזיר הלוקח שהרי
לא הפסיק לו את הדמים ואמר לו מכור בכך וכך: ז כל
סרסור שנשבר החפץ מידו או נגנב אפילו בשעת הליכה
חייב לשלם מפני שהוא נושא שכר: ח ראובן נתן
טבעת לסרסור למכור והפקיד האבן מהטבעת ישבע
הסרסור שאינה ברשותו וישבע ראובן כמה היה שוה
האבן ויפרע שיווייה: ט הנותן כליו לסרסור למשכנם
לו ואמר איני יודע היכן משכנתים פשיעותא היא וחייב לשלם
ואם אמר ליה משכנתם ביד פל' וכן עשה והא"ל כתב בו אותו
פל' פטור הסרסור: י סרסור שנתן כלי לבקרו ולא רצה
המבקר להחזירו חייב הסרסור וכל שכן שאין לסרסור
למכור חפץ בהשאלה אלא א"כ נטל רשות מבעל הכלי:

קפו הלוקח כלים מן האומן למכרם:

א הלוקח כלים מבית האומן
לשגרם לבית חמיו ואמר לו אם מקבלים אותם ממני אתן לך
דמיהם ואם לאו אתן לך שכר מועט ונאנסו בהליכה חייב
ואם נאנסו בחזרה פטור אבל אם נגנבו או אבדו חייב:
ב נטלם ע"מ למכרם ואמר ליה אם ימכרו במקום פל' או
עד זמן פל' אתן לך דמים כך וכך ואם לא ימכרו אחזירם לך
ונאנסו בין בהליכה בין בחזרה חייב לשלם וי"א דהני מילי
בדבר שיש לו קונים הרבה ויכול למכרו מיד בדמים שנקצב
אלא שמאחר למכרו ביותר כדי שישתכר בו דאל"כ פטור
מאונסים ואינו חייב אלא בגניבה ואבידה כדין סרסור:

קפז דין שליח שטוען שאירעו לו אונסין:

א כל שליח
שטוען שאירעו אונס פל' והפסיד כך וכך ה"ז נשבע שבועת
השומרים על טענתו ויפטר ואם היה האונס במקום שאפשר
להביא עליו עדים או דבר שהוא גלוי וידוע שהרי ימצא
עדים ה"ז צריך להביא ראיה על טענתו ואם לא הביא עדים
אינו נאמן ומשלם: ב מעשה באחד שאמר לשלוחו
קנה ליה גרביין ממעות שהיו לו בידו וקנה לו ונמצאו
חומץ אמרו חכמים מפני גדול שבהם שהחמיץ קול יש לו והואיל
ואפשר להביא ראיה יביא ראיה שלא היה היין חומץ בשעה
שלקח ויפטר ואם לא יביא ראיה ישלם וכן כל כיוצא בזה
מדברים שהראיה מצויה בהם אבל דבר הנעלם שאין ראייתו
מצויה ישבע עליו: ג וכן הדין בכל שיטען השותף וכיוצא
בו: וכן הדין בטענת השומרים אם הראיה יכולה להיות
או יביא ראיה על טענתו או ישלם: ד נתן מעות לחבירו
לקנות לו חטים וכן עשה ושם החטים בבית א' ונרקבו
מחמת הגשמים שירדו עליהם חייב לשלם:

קפח אין שליחות לכותי ויש שליחות לעבד ואשה

ובו ו' סעיפים: א אין הכותי נעשה
שליח לדבר מהדברים שבעולם וכן אין ישראל נעשה שליח
לכותי לדבר מהדברים: ב עושה אדם שליח איש
או אשה ואפילו אשת איש ואפילו עבד ושפחה הואיל והם
בני דעת וישנם במקצת מצות נעשים שלוחים למשא
ומתן אבל מי שאינם בני דעת והם חש"ו אינם נעשים שלוחים
ולא עושין שליח אחד הקטן ואחד הקטנה לפיכך השולח
בנו קטן אצל החנוני ומדד לו באיסר שמן ונתן לו את
האיסר ושבר את השמן ואת האיסר החנוני חייב לשלם

שלא

שלא שלחו אלא להודיעו ולא היה לו לשלח אלא עם בן
דעת וכן בכ״ב ואם פירש ואמר שלח לי עם הקטן ה״ז פטור׳
ג׳ האומר לחבירו מנה שיש לי בידך בין מלוה בין פקדון
שלחהו לי ביד פל׳ אפי׳ היה קטן אם רצה לשלחו בידו נפטר
ואינו חייב באחריותו׳ ד׳ השולח לחבירו לשלוח לו ע״י
שליח מעות שהיו לו בידו מלוה או פקדון נתאחר בשיגור שלוח׳
ה׳ כל היכא שהשליח משנה מדעת המשלח בטל השליחות
מכל וכל׳ ו׳ מי שהגיע לו היזק בממונו מחמת שליחות
שולחו או שהעלילו עליו מחמת השליחות והפסידוהו ממון
אין המשלח חייב לשלם לו מקו׳

הלכות מקח וממכר

קפ״ט דין שאין המקח נגמר בדברים

א׳ אין המקח נגמר בדברים שאם אמר לחבירו היאך אתה
נותן לי חפץ זה ואמר ליה בכך וכך ונתרצו שניהם ופסקו
הדמים יכולים לחזור שניהם אפילו היה הדבר בפני עדים
ואמרו להם היו עלינו עדים שמכר זה ושלקח זה הרי זה
אינו כלום עד שיגמור המקח כל דבר ודבר כראוי לו
קרקע לפי קנינו ובעלי חיים לפי קניינם ומטלטלים לפי קניינם
ולאחר שנגמר המקח כל אחד לפי קניינו אין שום א׳ מהם
יכול לחזור בו ואפילו לא היו עדים בדבר׳

קצ׳ דין קניית קרקע בכסף ובו י״ח סעיפים

א׳ קרקע נקנה באחד
מארבעה דברים בכסף בשטר בחזקה ובקנין סודר׳ ב׳
בכסף כ״צ מכר לו בית או שדה ונתן לו כסף שוה פרוטה
קנה ואין א׳ מהם יכול לחזור בו ואפילו נתן לו הכסף ע״ג
שיחזירהו לו קנה׳ ג׳ האומר לחבירו תן מנה לפלוני ונקנה
לך קרקע שלי כיון שנתן קנה׳ ד׳ י״א שה״ה באומר לחבירו
הילך מנה ויהיה שדך מכור לפלוני כיון שקבל זה ממנו נקנה
השדה לאותו פל׳ ה׳ וכן י״א שה״ה באומר לחבירו תן מנה
לפל׳ ויהיה שדי מכור לך לאותו פל׳ עצמו כיון שקבל אותו
פל׳ המנה מזה נקנה לו לאותו פל׳ עצמו השדה׳ ו׳ וכן י״א
שה״ה באומר לחבירו הילך מנה ויהיה שדי מכורה לך עצמך
כ׳ כיון שזכה במנה קנה לו השדה והוא שיהיה אדם
חשוב שהמוכר נהנה במה שהוא מקבל ממנו מתנה׳
ז׳ בד״א שקנה בכסף לבדו במקום שאין דרך לכתוב לו
שטר אבל במקום שדרכן לכתוב שטר לא קנה עד שיכתוב
את השטר׳ ח׳ התנה הלוקח ואמר אם ארצה אקנה
בכסף ואם ארצה אקנה בשטר ונתן הכסף על תנאי זה
ה״ז קיים ואין המוכר יכול לחזור בו מפני התנאי והלוקח
יכול לחזור בו מפני התנאי והלוקח יכול לחזור בו עד
שיכתוב לו השטר וכן אם התנה המוכר כזה אז הדבר
תלוי בו׳ ט׳ הקונה מחבירו קרקע ופסקו הדמים והניח
משכון עליהם לא קנה וכל הרוצה לחזור משניהם חוזר׳
י׳ המוכר שדה לחבירו באלף זוז ונתן לו מקצת הדמים
והיה יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים אפי׳ לא נשאר לו
אלא זוז אחד לא קנה הלוקח את כלה אע״פ שכתב את השטר
או החזיק חזר בו הלוקח יד המוכר על העליונה רצה אומ׳
לו הילך מעותיך או קנה מהקרקע כנגד המעות שנתת
ונתן לו מהזיבורית שבה ואם חזר המוכר יד הלוקח על
העליונה רצה אומ׳ לו תן לי מעותי או תן לי קרקע כנגד מעותי
ונוטל מהיפה שלה ואם לא היה יוצא ונכנס ותובע קנה
הלוקח את כלה ואין א׳ מהם יכול לחזור בו ושאר הדמים
עליו כשאר החובות׳ י״א מכר שדהו מפני רעתה אע״פ
שהיה יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים קנה הכל ואין הלוקח
יכול לחזור בו שזה שתובע ורודף לא מפני שעדיין לא גמר
והקנה אלא כדי שלא יחזור בו הלוקח וכן הדין במוכר מטלטלים
אע״פ שמשך הלוקח הפירות והוציאן לרשותו והמוכר נכנס
ויוצא על שאר הדמים לא קנה ויד החוזר בו על העליונה
כמו שנתבאר אא״כ מכר מפני רעת [illegible] שאז קנה
הכל׳ י״ב מי שמכר נכסיו מפני שרוצה לילך לדור בעיר
אחרת במוכר שדה מפני רעתה דמי׳ י״ג לקח שדה שוה
ק׳ בק״ך ונתן לו מקצת דמים והמוכר נכנס ויוצא לתבוע
השאר ה״ז ספק אם הוא כמוכר שדהו מפני רעתה אם לאו
ולפיכך הרוצה לחזור משניהם אינו יכול לחזור ואם תפס
המוכר מהמקח שמכר כנגד המעות שנשארו לו אין מוציאין
מידו׳ י״ד בקש למכור שדה בק׳ ולא מצא קונה לשדה
שוה ק׳ והוצרך למכור בק״ך וקבל קצת מהדמים וע״ל ונפיק
מ שחלא לא קנה ושניהם יכולים לחזור בהם אבל אם היה
בענין שאם היה רוצה לטרוח היה מוצא למכור שדה במנה
ולפיכך הרוצה לחזור משניהם אינו יכול לחזור
ולא טרח ומכר בק״ך ה״ז ספק ואם תפס המוכר מהמקח שמכר
כנגד המעות שנשארו לו אין מוציאין מידו׳ ט״ו הא דאמרינן
דמי ע״ל ונפיק חזותי לא קנה היינו בדידעינן דלא מזבין אלא
משום דצריך לדמי ואפילו אם קבע זמן לפרעון וכשהגיע
הזמן דחקו לפרוע לו מעותיו וזה דוחהו והדין דוחה שהוא
דחוק למעות ע״ל ונפיק חזותי לא קנה׳ י״ו י״מ שע״ל
ונפיק חזותי היינו שהלך אל לבקש מעותיו שני פעמים
לב״ש מצאו ובקש ממנו לב״ש לא מצאו רק שגילה דעתו שהלך
לבקשו ודווקא ע״ל ונפיק בזמן דאוקמיה לזביני או
ביום שקרוב לו אבל לא ע״ל ונפיק בזמנה אפילו ע״ל

ונפיק למחר לא מצי הדר ביה כו' ע"ל ונפיק ביומיה אדי
דימנין ולא יהיב ליה ומקמי דשכים יומיה איתי ליה זוזי
קנה ולא מצי הדר ביה דכל דפרע ביומיה כפורע מיד
דמי׳ ט' דין מטלטלים כדין הקרקעות לדבר זה
שאפילו משכן והכניסו לרשותו והמוכר ע"ל ונפיק אזוזי
לא קני אלא שבזה יש חילוק במטלטלים אם הוא דבר
שאינו ראוי ליחלק כגון שמכר לו בעל חי ונתן לו קצת
מהדמים וע"ל ונפיק אזוזי המקח בטל לגמרי לפי שאינו
ראוי ליחלק והמוכר אינו רוצה להיות שותף עמו אבל
במידי דבר חלוקה הוא אין המקח בטל אלא כנגד מה
שחייב לו׳ י"ח הקונה דבר מחבירו ונתן לו הדמים
וטעה במנין המעות ולאחר זמן תבעו המוכר ואומר לו
מאה שנתתה לי אינם אלא תשעים נקנה המקח ומחזיר
לו העשרה אפילו אחר כמה שנים בין בקרקע בין
במטלטלים׳

קצא דין קניית קרקע בשטר ובו ד' סעיפים׳

א
בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס או על העלה
שדי נתונה לך שדי מכורה לך כיון שהגיע השטר לידו
קנה אע"פ שאין שם עדים כלל׳ ב בד"א במוכר שדהו
מפני רעתה אבל בשאר קרקעות אע"פ שהגיע שטר המכר
בעדים לידו לא קנה עד שיתן דמים׳ ג שטרי דינן שטרי
קנין הם׳ ד קנה קרקע בדמים ידועים והמוכר אומר
לא קבלתי המעות והלוקח אומר כבר נתתי אם הוא מקום
שנותנים מעות ואח"כ כותבים וכתוב בשטר שהודה
שקבל הלוקח נאמן׳

קצב דין קניית קרקע בחזקה׳

א
בחזקה כיצד מכר או נתן לו בית או שדה
כיון שנעל או גדר או פרץ כל שהוא והועיל במעשיו
הרי קנה׳ ב בד"א בשהחזיק בפני המוכר או הנותן אבל
שלא בפניו לא קנה אלא א"כ אמר לו לך חזק וקנה׳ ג
נעל כיצד מכר או נתן לו בית או חצר והיה הפתח פתוח
ונעל הלוקח את הפתח וחדר ופתחו קנה ויש אומרים שצריך
לנעול במפתח׳ ד גדר כל שהוא כיצד היה שם גדר
והיו עולים בו בנחת והוסיף עליו כל שהוא והשלימו לשדה
ונמצא שאין עולין אלא בדוחק הרי הועיל וקנה׳ ה
פרץ כל שהוא כיצד היתה שם פרצה והיו נכנסים בה
בדוחק והרחיבה כל שהוא עד שנמצאו נכנסים בריוח
הרי זה הועיל וקנה׳ ו נתן צרור והועיל כגון שסכר
המים לשדה או נטל צרור והועיל כגון שפתח בנטילתו
המים לשדה קנה וכן כ"כ אבל אם דוחה את המים לנהר
להחזיק הקרקע ונתן צרור ומנעה לא קנה שסילוק היזק
אינו קונה אלא הבאת התועלת׳ ז המוכר או הנותן
לחבירו שדה בכל צדדיו כיון שדש המצר שבין שתי
השדות ונעשו שתיהן כשדה אחת קנה אבל אם הלך בה
לארכה ולרחבה אין הילוך זה מועיל כלום ואם שביל
של כרמים מכר לו הואיל ונעשה להילוך קנה בהילוך
וכמה שיעור רוחב הדרך שיקנה בהילוכו אם היה מקויים
במחיצות קנה כדי שיגביה רגל ויניח רגל בצדה ואם אין
שם מחיצות קנה ברוחב כדי שתהיה על ראשו חבילה
של שריגים ויקוב בה׳ ח היתה הקרקע צחיח סלע
שאין בה לא גדר ולא פרצה ואינה צריכה החזקה
שקונה אותה שטוח פירות או העמדת בהמה שם וכיוצא
בזה משאר התשמישים׳ ט הציע מצעות בבית או
בשדה ושכב עליהם או ערך שולחן ואכל ולא עוד אלא
אפילו נתן כליו לתוכו או צבר בו פירות הראויים לצבור
קנה׳ י המוכר שדה לחבירו ונכנס בה הלוקח וזרעה
או נרה או שאסף פירות האילן או זמרו וכן כל כיוצא בדברים
או קנה׳ יא וכן אם אסף המוכר כל שלפירות ונתן ללוקח
קנה לוקח׳ יב המוכר לחבירו עשר שדות בעשר
מדינות כיון שהחזיק באחד מהם קנה כולם ואפילו היתה
אחת מהם הר גבוה והשנית מצולה שהרי אין תשמיש
שלזה כתשמיש שלזה בד"א שנתן דמי כולם אבל אם לא
נתן דמי כולם לא קנה אלא כנגד מעותיו לפיכך אם היו
הכל במתנה קנה כולם׳ יג וכן בשכירות כיון שהחזיק
באחד מהם קנה כולם כל זמן השכירות׳ יד היו מקצת
הקרקעות במכר ומקצתן בשכירות כיון שהחזיק בין
בשלמוכר בין בשלשכירות קנה הכל׳ טו דין המחזיק
בנכסי הגר יתבאר בסימן ... ׳ טז חזקה לחוד בלא
כסף ובלא שטר קניא כל היכא דלא ע"ל ונפיק אזוזי׳

קצג המחובר לקרקע דינו כקרקע׳

א
כל המחובר
לקרקע שצריך לקרקע הרי הוא כקרקע ונקנה בכסף
או בשטר או בחזקה אפילו לא נתכוון לקנות הקרקע
אלא החזיק בקרקע לקנות המחובר בו או נתן כסף במחיר
הקרקע כדי לקנות המחובר בו קנה אע"פ שלא קנה
הקרקע אבל אם אינו צריך לקרקע כגון ענבים העומדות
ליבצר הרי הם כמטלטלין לקנין ויש להם אונאה׳

קצד כנעני שמכר קרקע לישראל וקבל כסף ולא כתב שטר ובו ג' סעיפים׳

הכנעני אינו קונה בחזקה אלא בשטר הוא שקורין עם

נתינת הכסף וישראל הקונה מכנעני הרי הוא ככנעני ואינו קונה אלא בשטר: ב מאחר שכנעני אינו קונה קרקע מישראל ולא מקנהו לישראל אלא בשטר ישראל שלקח שדה מהכנעני ונתן דמים וקודם שיחזיק בה בא ישראל אחר והחזיק בה כדרך שמחזיקים בנכסי הגר זכה אחרון ונותן לראשון את הדמים מפני שהכנעני מעת שלקח הדמים סילק רשותו וישראל לא קנה עד שיגיע השטר לידו ונמצאו נכסים אלו כנכסי מדבר שכל המחזיק בהם זכה ואחריותו על הכנעני המוכר בד"א במקום שאין משפט ידוע למלך אבל אם אין דין אותו המלך ומשפטו שלא יזכה בקרקע אלא מי שכותב בשטר או הנותן דמים וכיוצא בדברים אלו עושים כפי משפט המלך: ג יראה לי שאפילו אם כתב הכנעני שטר לראשון קודם שיחזיק בו אחר אינו כלום כיון שכבר נסתלק הרי הוא כאחר אלא צריך שיכתוב השטר קודם שיקבל המעות:

קצה דין קניית קרקע בחליפין

א בקנין כיצד יתן הקונה למקנה כלי כל שהוא ויאמר לו קנה זה חלף הקרקע או המטלטלין שמכרת לי או שנתת לי וכיון שמשך המקנה הכלי נקנה הכלי או המטלטלין ללוקח או למקבל מתנה בכל מקום שהוא אע"פ שלא החזיק ולא נתן כסף ולא כתב שטר ולא משך ואין שום אחד מהם יכול לחזור בו אפילו אין עדים בדבר אם מודים זה לזה: ב אין קונים אלא בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה ואין קונים בדבר שאסור בהנאה ולא בפירות ולא במטבע ואין קונים בכליו שלמקנה: ג הקנה את כליו למוכרו כדי שיקנה הלוקח אותו המכר זכה הלוקח אע"פ שהקנהו שלא בפני הקונה ואפילו הקנה לו הכלי על מנת להחזירו נקנה המקח: ד אע"פ שלא תפס המקנה כל הכלי אלא מקצתו ונשאר קצתו ביד הקונה קנה בו והוא שיאחוז ממנו שיעור כלי שהוא שיעור שלש אצבעות ואם אחז פחות מג' אצבעות צריך שיאחוז בענין שיהא יכול לנתק כל הכלי ולהביאו אצלו: ה יראה שאין הקנין מועיל אא"כ מקנה לו החפץ הנמכר או הנותן מיד אבל אם אמר לו הקונה תקנה סודר זה ותקנה חפצך לי אחר ל' לא קנה מפני שבשעה שיש לו להקנות כבר החזיר הסודר לבעליו אבל אם אמר לו קנה ע"מ שתקנה לי מעכשיו ואחר ל' יום קנה: ו אע"פ שנגמר הדבר בקנין סודר כל א' מהם יכול לחזור בו כל זמן שעסוקים באותו ענין ואם הפסיקו הענין אין א' מהם יכול לחזור בו: ז בשאר דרכי הקנייה אין שום א' מהם יכול לחזור בו אחר כדי דיבור: ח

יש מי שכתב שאם פירש בשעת קנין סודר בלא חזרה או שכתבו שטר או שקבלו דיינים לפשרה בקנין אע"פ שעסוקים באותו ענין אינם יכולים לחזור בהם אחר כדי דיבור: ט בדרכים שהקרקע נקנה בהם שכירות ושאלת קרקע נקנים וי"א שאינם נקנים בקנין סודר: י שכירות ומשכונא אינן נקנים במלוה: יא אין קונין בשבת קנין סודר ואם קנו אע"פ שעשו עבירה קנו:

קצו דין קניית עבד כנעני ובו ה' סעיפים:

א עבד כנעני דינו כקרקע לקנייה נקנה בכסף או בשטר או בחזקה או בקנין סודר: ב מה היא החזקה בקנין עבדים שישתמש בו בפני רבו כדרך שמשתמשין בעבדים ואם הוא שלא בפני רבו צריך שיאמר לו לך חזק וקני: ג כיצד התיר לו מנעלו או שהנעיל לו מנעלו או שהוליך כליו אחריו לבית המרחץ או שהפשיטו או רחצו או גלחו או הלבישו או הגביה את רבו קנה וי"א שה"ה אם הגביהו רבו: ד עשה לו מלאכה שאינה בשימוש גופו כגון שתפר לו בגד וכיוצא בזה קנאו רבו וי"א שלא קנאו: ה תקפו והביאו אצלו קנאו אבל אם קראו ובא אצלו או שאמר להם רבו הראשון לך אצל הלוקח והלך אצלו לא קנהו ואם הוא עבד קטן קראו ובא אצלו קנאו:

קצז דין קניית בהמה גסה ודקה:

א בהמה בין גסה בין דקה אינה נקנית במסירה אלא במשיכה ואינו צריך להגביה: ב הגבהה קונה בכל מקום אבל משיכה אינה קונה אלא בסימטא או בחצר שלשניהם אבל לא ברשות הרבים ולא בחצר שאינה שלשניהם: ג כיצד קונים את הבהמה במשיכה אע"ל אם משכה והלכה או שרכב עליה והלכה בו שקנה אלא אפילו קרא לה ובאה או שהכישה במקל ורצתה בפניו כיון שעקרה יד ורגל קנאה והוא שימשוך בפני הבעלים ואם משך שלא בפני בעלים צריך שיאמר לו קודם שימשוך לך משוך וקני: ד המוכר עדר לחבירו או שנתן לו במתנה כיון שמסר לו משכוכית היא הבהמה המהלכת בראש העדר והכל נמשכים אחריה אע"ל משוך וקנה ואם משך העדר אפילו שלא בפניו קנה דמסירת משכוכית הוי כאומר לו משוך קני: ה המוכר בהמה לחבירו או נתנה לו במתנה ואמר קנה כדרך שבני אדם קונים אם משך או הגביה קנה אבל אם רכב עליה אם בשדה קנה ואם בעיר לא קנה לפי שאין דרך בני אדם לרכוב בעיר לפיכך אם היה אדם חשוב שדרכו לרכוב בעיר או אדם מזולזל ביותר

שאינו מקפיד על הלוקח בע״ד ורכב כגון המיטפלים
בגידול הבהמות או העבדים או שהיתה אשה או שהיה
ברשות הרבים שהרבים דוחקים שמה״ט קונה ברכיבה
והוא שהלך בו׳ ז האומר לחבירו משוך וקנה
ופירא בדברים או והלך ומשך או החזיק לא קנה ומשמע
הקנה להבא ועדיין לא הקנה לו וה״ה לאומר לו משוך ואין
זה לקנות׳ ז האומר לחבירו משוך פרה זו ולא
תקנה לך לאחר ל׳ יום ומשך לא קנה ואם אמר לה קנה
מעכשיו ולאחר ל׳ יום קנה ואפילו היתה עומדת באגם
ביום ל׳ שזה כמי שהקנה אותה מעתה על תנאי נעשה
התנאי נתקיים הקנין וכל האומר ע״מ כאומר מעכשיו
דמי׳

קצח דין קניית מטלטלין

איזה במשיכה ואיזה במסירה
ומה דינו במעות שבידו ובו ט״ו סעיפים׳ א דבר
תורה מעות קונות אבל חכמים תקנו שלא יקנו המטלטלין
אלא בהגבהה או במשיכה דבר שאין דרכו להגביה
כיצד המקבץ עצים או פשתן והוצא בהם ועשה מהם
טעון גדול שא״א להגביהו אינו נקנה במשיכה שהרי
אפשר להתירו ולהגביהו עץ עץ אבל אם היה טעון
של אגוזים או של פלפלין או של שקדים וכיוצא בהם
שאין א׳ יכול להגביהו ה״ז נקנה במשיכה׳ ב
הגבהה יש אומרים שצריך להגביה ג׳ טפחים ויש אומרים דסגי בהגבהה
טפח׳ ג משיכה שאמרו צריך שימשוך החפץ כולו
ויוציאנו מכל המקום שהוא בו׳ ד דברים שאין דרכן
להגביה אי אגבהינהו קנה׳ ה ולמה תקנו חכמים
שלא יהו מעות קונות גזרה שמא יתן הלוקח דמי החפץ
וקודם שיקחנו יאבד באונס כגון שתיפול דליקה ותשרף
או יבואו לסטים ויטלוהו ואם יהיה ברשות הלוקח יתנהו
המוכר ולא יציל לפיכך העמידוהו חכמים ברשות המוכר
כדי שישתדל ויציל לפיכך אם היה ביתו שללוקח שיש בו
החפץ שנמכר מושכר למוכר העמידוהו על דין תורה
שהרי מצוי הוא אצל ביתו ויכול להציל וכן השוכר
המקום שאותן המטלטלים הנמכרים מונחים בו באחד
מדרכי קניית השכירות שנתבארו בסימן קצ״ה קנה
המטלטלים שבו ואין שום אחד מהם יכול לחזור בו והוא
שתהא חצר המשתמרת לדעת השוכר או שהוא עומד
בצד המקום ההוא׳ ו יש אומרים שכירות מטלטלים נקנה
בכסף דליכא למיחש שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה
דכיון שהגוף כולו שלו טרח ומציל׳ ז הספינה הואיל ואי אפשר
להגביהה ויש במשיכתה טורח גדול אינה נמשכת
אלא לרבים לא הצריכוה משיכה אלא נקנית במסירה וכן
כ״כ ואם אמר לו לך משוך וקנה אינו קונה הספינה עד
שימשכנה כלה ויוציאנה מכל מה שהיתה בו שהרי הקפיד
המוכר שלא יקנה זה אלא במשיכה׳ ח מסירה זו שאמרו
אינו שימסרנה מידו ליד לוקח אלא כיון שאחז בה הלוקח
בפני המוכר או במצותו ה״ל מסירה׳ ט מסירה אינה
קונה אלא ברה״ר ובחצר שאינה של שניהם והגבהה קונה בכל
מקום׳ י לפיכך אם היתה הספינה עומדת ברה״ר או בחצר
שאינה של שניהם והקפיד המוכר ואמר לה משוך וקנה
צריך למשכה כלה ושיוציאנה מאותו רשות שאין משיכה
קונה בו ויכניסה לרשותו שהמשיכה קונה בו והמשיכה
אינה קונה אלא בסימטא או בחצר של שניהם והגבהה
קונה בכל מקום׳ יא היתה עומדת בסימטא או בחצר
שניהם אינה נקנית אלא במשיכה ולא במסירה׳ יב
היתה עומדת ברה״ר ולא אמר להם המוכר כלום והלך הלוקח
ומשך לא קנה עד שימשיכנה כדינה מרה״ר לסימטא ואע״פ
שנקנית במסירה ברה״ר ומסירה אינה צריכה שימסור לו
מיד ליד אפ״ה כיון שהתחיל למשוך כבר גילה בדעתו שאינו
רוצה לקנות בחזקה זו שהוא מתחיל ותפוק בה אלא במשיכה׳
יג יש לספינה אינה נקנית במשיכה אלא כדרך משיכתה
כגון שמונחת במים או ברקק מים שהוא כסימטא או
בחצר של שניהם אבל אם היתה ביבשה אינו קונה עד
שיגביהנה׳ יד דבר הנקנה במשיכה שהיא ברה״ר או
בחצר שאינה של שניהם ומשכו הלוקח לרשותו או לסמטא
כיון שהוציא מקצתו מרשות הרבים או מרשות שאינה
של שניהם קנה מאחר שמשכו כולו והוציאו מכל המקום
שהיה בו׳ טו הנותן דמי המטלטלים או מקצתן ואמר
בו הלוקח ואח״כ המוכר בא וטול מעותיך הרי המעות אצלו
כמו פקדון ואם נגנבו או אבדו אינו חייב באחריותן אבל
אם חזר בו המוכר ואמר ללוקח בוא וטול מעותיך הרי
המעות ברשותו וחייב באחריות אפי׳ מאונסים גדולים
עד שיקבל עליו מי שפרע ויאמר לו אח״כ בוא וטול את
שלך ואף אי איתנהו בעין הנך זוזי ממש דיהב ליה לוקח
פטור אבל אם הוציאם וייחד אחרים תחתיהם וקבל מי שפרע
יש שחזרו הלוה וחייב אפילו באונסים עד שיבואו לרשות
לוקח וי״מ שאפילו הוציאם כיון שקבל עליו מי שפרע
ונתנם לו אע״פ שלא רצה הלוקח לקבלם פטור׳

קצט יש דרכים שמעות קונות ויש זמן

שמעות
קונות כיצד היו לו מעות בידו בלא מנין ובלא משקל

ואמ' לחבירו מכור לי חפץ שלך במעות או שביד' ולקחם
המוכר ולא ידקדק לידע מניינם נקנה החפץ ללוקח ואין א'
מהם יכול לחזור בו מפני שהוא דבר שאינו מצוי לא גזרו
ביה רבנן׃ ב וכן ראובן שמכר מטלטלין לשמעון במא'
וקנה שמעון המטלטלין ונתחייב לראובן בדמים ואח"כ
היה לשמעון מטלטלים אחרים למכור ואמר ליה ראובן
מכור אותם בדמים שיש לי בידך מדמי המכר ואמר ליה
הין קנה אותם המטלטלין לראובן בכל מקום שהן ואע"פ
שלא משך ולא הגביה שגם זה דבר שאינו מצוי הוא ולא
גזרו ביה רבנן אבל אם היה עליו חוב שלא מחמת המכר
ואמ' ליה מכור לי מטלטלים בחוב שיש לי אצלך ונתרצו
שניהם לא קנה׃ ג יש זמן שמעות קונות שהעמידו
חכמ' דבריהם על דין תורה בבשר בארבעה פרקים ואלו
הן ערי"ט האחרון שלחג וערי"ט הראשון שלפסח וערב עצרת
וערב ר"ה שאם היה לטבח שור שוה א' דינרים ולקח מהלוקח
דינר כדי ליתן לו בשר כשישחוט ולא נתקבצו לו כל דמי
השור משחיטין אותו בעל כרחו כדי ליתן הבשר ללוקח
לפיכך אם מת השור מת ללוקח ומפסיד הדינר׃ ד
יתומים או אפוטרופס שלהם שמכרו מטלטלים ומשך הלוקח
ועדיין לא נתן המעות ונתייקרו חוזרים בהם כדין התורה
שאין משיכה קונה אלא מעות ובזו (בלבד) חלוק דין היתומים
מדין שאר בני אדם אבל בשאר החלוקות דין היתומים
שוה לשל כל אדם לענין זה׃

ד דין קניית מטלטלין על ידי חצירו וכיצד קונה כליו ובו יב סעיפים׃

א היו
המטלטלין ברשות הלוקח המשתמר לדעתו או שהוא
עומד בצד אותו רשות כיון שקבל עליו המוכר למכור
קנה לוקח ואע"פ שעדיין לא מדד והוא שפסק דמים׃ ב
היו ברשות המוכר או ברשות אדם אחר שהם מופקדים
אצלו לא קנה הלוקח עד שיגביה המטלטלין או עד שימשכם
כמו שנתבאר׃ ג כליו שלאדם בכל מקום שיש לו רשות
להניחן קונה לו וכיון שנכנסו המטלטלין בתוך הכלי אין
אחד מהם יכול לחזור בו והרי זה כמי שהגביהן או כמו
שהונחו בתוך ביתו לפיכך אין כליו שלאדם קונים לו כלום
ולא ברשות המוכר אלא אם כן אמר לו המוכר לך וקנה
בכלי זה ואז קנה אם הוא ברשות המוכר׃ ד וכן
אם קנה הכלי מהמוכר והגביהו ואח"כ הניחו שם ברשות
המוכר וחזר וקנה ממנו הפירות כיון שנכנסו בתוך כלי
זה קנה אותם שמפני הנחת המוכר במכירת הכלי אינו
מקפיד על מקומו׃ ה כשם שאין כליו שללוקח קונה לו
ברשות מוכר כך אין כליו שלמוכר קונה ללוקח אע"פ
שהוא ברשות לוקח׃ ו משיכה מהניא בכליו שלמוכר
שאם מדד המוכר ונתן לתוך כליו ומשך הלוקח בפניו
קנה ואפילו לא אמר לו משוך הכלי לקנות מה שבתוכו׃
ז אין הרשות קונה ולא הכלי ולא משיכה ולא הגבהה
אלא אם כן פסק תחלה המדה בכך וכך אבל כל זמן שלא
פסק אין לו שום צד שיקנה בו דכל זמן שלא פסק לא
סמכא דעתא לשניהם שמא לא יסכימו על הסכום ואם
המקח דבר שדמיו קצובים אע"פ שלא פסק קנה וכן אם
אומ' ליה הריני מוכר לך כפי מה שישומוהו שלשה קנה
אפילו אין דמיו קצובים׃ ח היו הפירות בסמטא או בחצר
שלשניהם ואפילו היו ברשות לוקח והיו בתוך כליו שלמוכר
וקבל עליו המוכר למכור והתחיל המוכר למדוד בתוך
כליו שלמוכר אם אמר ליה כור בשלשים סלע אני מוכר
לך יכול לחזור בו ואפילו בסאה אחרונה הואיל ועדיין
הפירות בכליו ולא גמר כל המדה וכליו שלמוכר אינם
קונים ללוקח אע"פ שהוא ברשות לוקח ואם אמ' ליה כור
בשלשים סאה בסלע ראשון ראשון קנה כיון שפסק דמים
על כל סאה וסאה וכל סאה שיגביה המוכר ויערה אותה
במדה מכרה הואיל ואין הפירות ברשות המוכר
ולא ברשות הלוקח ואלו לא היו הפירות בכליו שלמוכר אין
שהם ברשות לוקח קנה משפסק אע"פ שלא מדד כמו
שנתבאר׃ ט הכניס הלוקח את החמורים לביתו עם
התבואה שעליהם אותה משיכה אינה כלום ואפילו אם
פסק הדמים ומדד המוכר על החמורים לא קנה שלא
נתכוון למשיכה ולקנות במדידה זו דלמדידה בעלמא
נתכוון׃ י המוכר יין או שמן לחבירו בסמטא או בחצר
שלשניהם או ברשות לוקח והיתה המדה שלסרסור עד
שלא נתמלאת המדה למוכר משנתמלאת המדה הרי הן
ברשות לוקח ואין אחד מהם יכול לחזור בו וכן פירות
שהיו צבורים בסמטא או בחצר שלשניהם והמדה אינה
שלאחד מהם והיה המוכר מודד עד שלא נתמלאת המדה
הרי היא ברשות מוכר ומשנתמלאת המדה הרי היא ברשות
לוקח׃ יא היתה המדה שלא' מהם והיו בה רשמים
לידע חציה שלישה ורביעה וכיוצא בהן כיון שהגיע לרושם
מהרשמים קנה ראשון ראשון ואע"פ שלא נתמלאת המדה
שכל רושם מהם כמדה בפני עצמה שהרי כל א' מהם היא
המדה והוא סומך על הרשמים שבה׃ יא הנוטל כלי
מבית האומן ע"מ לבקרו אם היו דמיו קצובים ונאנס בידו
חייב שהוא יכ' דמיו קצובין מעת שהגביהו נעשה ברשותו

ואין המוכר יכול לחזור בו והוא שיגביהנו כדי לקנות
את כולו ניהיה אותו חפץ הנמכר חביב על הלוקח
אבל חפץ שהמוכר קץ בו והוא מבקש ורודף למכרו
הרי הוא ברשות המוכר עד שיפסוק הדמים ויגביהנו
הלוקח אחר שפסק ואם גילה דעתו שאינו חפץ בו ונגנב
או נאבד קודם שיחזירנו י"א שהוא כשומר שכר וי"א
שהוא כשומר חנם׳ יב אחד המושך או המגביה
או המחזיק בעצמו או שאמר לאחר להגביה או למשוך
לו או להחזיק לו הל׳ זכה לו וכן משאר דרכי הקניה׳

רא דין רשם על החבית והתוקע
כפו לחבירו ובו ב׳ סעיפים׳ א מכר לו
בדברים בלבד ופסקו הדמים ורשם הלוקח רושם על
המקח כדי שיהיה לו סימן ידוע שהוא שלו אע״פ שלא
נתן לו מהדמים כלום כל החוזר בו אחר שרשם מקבל
מי שפרע ואם מנהג המדינה הוא שיקנה הרושם קנין
גמור נקנה המקח ואין אחד מהם יכול לחזור בו וחייב
זה ליתן הדמים והוא שרשם בפני המוכר או שאמר
ליה המוכר רשום מקחך׳ ב וכן דבר שנהגו התגרים
לקנות בו כגון על ידי שנותן הלוקח פרוטה למוכר
או ע״י שתוקע לו כפו וכן כל כיוצא׳

רב דין קניית מטלטלין אגב קרקע או
עבדים וקרקע או עבד
ומטלטלין או בהמה וכלים שעליה ובו ט״ו סעיפים׳
א המקנה קרקע או מטלטלין כאחד כיון שקנה עמהם
הקרקע באחד מדרכי הקניה נקנו המטלטלין עמהם
בין שהיו שניהם במכר או במתנה בין שמכר המטלטלין
ונתן קרקע בין שמכר קרקע ונתן מטלטלין כיון שקנה
קרקע קנה מטלטלין׳ ב בד״א כשהיו אותם המטלטלין
צבורים בא ותוך קרקע אבל אם היו במקום אחר צריך
שיאמר לו קנה מטלטלין אגב קרקע אפילו היו המטלטלים
במדינה אחרת ואמר ליה קנה אותם ע״ג קרקע פלונית
שקנה הקרקע נקנו המטלטלין אע״פ שאינם צבורים
בתוכה ואם לא אמר ליה קנה אגב קרקע לא קנה מאחר
שאינם צבורים בתוכה׳ ג הקנה השדה לאחד
והמטלטלין לאחר אע״פ שאמר קנה המטלטלין ע״ג
קרקע והחזיק הא׳ בקרקע לא קנה השני מטלטלין ואם
תפס אחר שחזר בו המקנה אין מוציאין מידו שהרי תפס
אחר שקנה חבירו הקרקע שנקנו לו על גבו׳ ד הקנה
השדה לאחד והמטלטלין לאפטרופוס ומטלטלין ליתומים
קנו׳ ה בהמות כמטלטלין בדינים אלו׳ ו אין קרקע
נקנה אגב קרקע׳ ז קרקע כל שהוא מקנין על גביו
מטלטלין הרבה׳ ח המקנה עבדים וקרקעות כאחד
החזיק בעבדים לא קנה הקרקעות החזיק בקרקעות אם
היו עבדים בתוכה קנה ואם לאו לא קנה אפילו שיאמר
לו קנה אותם ע״ג קרקע׳ ט המקנה עבדים ומטלטלין
כאחד משך המטלטלין לא קנה העבדים החזיק בעבדים
לא קנה המטלטלין אא״כ היו המטלטלין ע״ג העבד
והוא שיהיה כפות וי״א שצריך גם שיהיה מנהיג׳ י
היה לאחד עציץ נקוב וזרעים שבו לאחר אם הקנה בעל
העציץ עציצו לבעל הזרעים כיון שמשך קנה׳ יא
הקנה בעל הזרעים זרעיו לבעל העציץ לא קנה עד שיחזיק
בזרעים עצמם׳ יב היה העציץ והזרעים שבו הכל
לאחד והקנה שניהם לאחר החזיק בעציץ לקנות הזרעים
אף העציץ לא קנה׳ יג המקנה בהמה וכלים שעל גביה
לא אע״פ שמשך הבהמה וקנאה לא קנה הכלים שעליה
עד שיגביה או ימשוך הכלים עצמם אם אין דרכם להגביה
שהבהמה כחצר המהלכת היא ואין מה שבתוכה קנוי
לבעלה לפיכך אם היתה הבהמה כפותה קנה אף כלים
שעליה ויש מי שאומר שאם אמר אני מושך בהמה זו
לקנותה ואת הכלים שעליה קנאם אפילו אינה כפותה׳
יד אמר ליה המוכר משוך בהמה זו וקנה כלים שעליה
הואיל ולא הקנה לו גוף הבהמה אע״פ שמשכה והיא
כפותה לא קנה כלים שעליה׳ טו אמר ליה משוך קופה
זו וכמשיכתה קנה מה שבתוכה אע״פ שלא קנה הקופה׳

רג כל מטלטלין נקנין בחליפין ומטבע אין
נקנה בחליפין ובו י׳ סעיפים׳
א כל המטלטלין קונים זה את זה בחליפין אפי׳ אם אין
המקנה מקפיד לידע שיווי החפץ שנוטל בחליפין כיון
שקונים בקודר שזה הוא קנין גמור שמועיל לכל הדברים
בין קרקע בין טלטול בין בא״ה ופירות כמו אף על פי שאין
קונים בהם נקנים בחליפין חוץ ממטבע שאינו נקנה
בחליפין ולא קונה וכן דבר שאין בו ממש אין קנין מועיל
בו כגון שקנו ממנו שילך עם פלוני למקום פלוני או שיתן
חצר שביניהם וכיוצא בזו שהם קנין דברים ואין לו על מה
לחול שאם אפילו מקפיד לידע שווי החפץ שנוטל דהשתא
דומה לדמים אפילו הכי נקנה כיצד היה לזה פרה ולזה
חמור והעריכו אותם כמה שוה כל אחד מהם והסכימו
להחליפם זה בזה כיון שמשך בעל הפרה את החמור
נקנית פרתו לבעל החמור בכל מקום שהוא ואין שום
א׳ מהם יכול לחזור בו׳ ב החליף חמור בפרה וטלה

ומשך

ומשך את הפרה ולא משך את הטלה לא קנה מפני שאין
כאן משיכה גמורה וי״א דדוקא בכלה״ג משום שאין החמור
ראוי ליחלק אבל אם אמר פרה וטלה בכור חטים ומשך
הפרה ולא משך הטלה קנה בחטים כנגד דמי הפרה׃
ג׳ לשונות שלזהב ושלכסף ושלשאר מיני מתכות הרי הם
כשאר מטלטלים ונקנין בקנין וקונים זה את זה בחליפי
אבל המטבעות שלכסף או שלזהב או שלנחושת הרי כולם
דמים כנגד שאר מטלטלים והנותן אחד מהם בדמי מטלטלים
לא קנה ואין אחד מהם נקנה בקנין ולא נעשה קנין׃ ד׳ בד״א
בזמן שמכר שאר מטלטלין באחד ממיני מתכות אלו אבל
המוכר מטבע במטבע הדינרים שלזהב לגבי מטבעות
שלכסף הרי הם כפירות וכן המעות שלנחושת כמו פירות
לגבי מטבעות שלכסף כיצד נתן לו דינר זהב בכ״ה דינרי
כסף כיון שמשך הדינר זהב נתחייב ליתן לו הכ״ה דינרי
כסף כמו שפסק עמו אם חדשים חדשים ואם ישנים ישנים
אבל אם נתן לו כ״ה דינרי כסף בדינר זהב לא קנה עד שיקח
הדינר שלזהב׃ ה׳ נתן לו לאיסר שלנחושת בדינר כסף
חייב ליתן לו דינר כסף כמו שפסק עמו אם חדש חדש
ואם ישן ישן אבל אם נתן לו דינר כסף בשלשים איסרות
נחשת לא קנה עד שיקח האיסרות שלנחושת׃ ו׳ נחשת
לא דהוי טבעא לגבי דהבא ולא דהוי פירא לגבי דהבא׃
ז׳ כולם יש להם דין מטבע לגבי שאר מטלטלים וכולם
זה כנגד זה כגון שמכר דינר זהב בדינר זהב או דינר
כסף בדינר כסף או דינר נחשת בדינר נחשת יש להם דין
מטבע׃ ח׳ מעות הרעות שפסלתן מלכות או מדינה
או דינרים שאין יוצאים באותה מדינה ואין נושאים ונותנים
בהם עד שמשנים אותם למטבע אחר הרי הם כפירות
לכל דבר ונקנין בקנין ומתחייבין ע״י משיכתן לתת מעות
שפסקו ואם כתבו כנגדן מעות לא נקנו׃ ט׳ המטבע
אין דרך שיזכה בו מעתה מי שאינו ברשותו אלא ע״ג קרקע
כגון שקנה קרקע ועל גבו מעות או שישכור מקום המעות
כיון שזכה בקרקע בכסף או בשטר או בחזקה או בקנין
זכה במעות והוא שיהיו אותם מעות קיימים כגון שהיו
מופקדים במקום א׳ ולא כפי המפקיד אבל אם
ראובן שהיה לו חוב על שמעון והקנה ללוי קרקע ועל גבו
החוב לא קנה החוב אבל יכול הוא להקנות לו החוב במעמד
שלשתן כמו שנתבאר בסי׳ מ׳ קכ״ו וכן יכול הוא להקנותו לו
על ידי שימכור לו או יתן במתנה שטר החוב כמו שנתבאר
בסי׳ מ׳ קנ״ו׃ י׳ המחליף קרקע בקרקע או מטלטלים
בקרקע או קרקע במטלטלים כיון שזכה זה נתחייב
זה בחליפין׃ פ״ז אימתי מקבל החוזר

בו מי שפרע ומתי נקרא

מחוסר אמנה ובו י״א סעיפים׃ א׳ מי שנתן דמים ולא
משך המטלטלים אע״פ שלא נקנו לו המטלטלין כמו שנתבאר
כל החוזר בו בין לוקח בין מוכר לא עשה מעשה ישראל
וחייב לקבל מי שפרע ואפילו לא נתן אלא מקצת הדמים׃
ב׳ נתן דמי המקח ונאנסו שיקחנו וא״ל תן לי מקחי
או החזר לי מעותי אע״פ שיש עדים שאבד באונס ולא היה
כח במוכר להצילו ולא נתרשל בו בשביל ה״ז מחזיר הדמים
ואין כאן מקום למי שפרע י״א דהה״ד למי שחוזר בו מפני
שהוא ירא להפסיד כל המקח׃ ג׳ הפוסק על השער שבשוק
וקיבל דמים ולא היה לו אותו המין שפסק עליו נתבאר בסי׳
קכ״ט׃ ד׳ כיצד מקבל מי שפרע אוררין אותו בב״ד
ואומרים מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה
ומאנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים הוא יפרע
ממי שאינו עומד בדיבורו׃ ה׳ הלוקח מחבירו קרקע או שאר
מטלטלין ופסקו הדמים והניח משכון על הדמים לא קנה
וכל אחד יכול לחזור משניהם חוזר ואינו חייב לקבל מי שפרע׃
ו׳ מכר לו בדברים בלבד ופסקו הדמים ורשם הלוקח
רושם על המקח כדי שיהיה לו סימן ידוע שהוא שלו אע״פ
שלא נתן מהדמים כלום כל החוזר בו אחד מהם מקבל
מי שפרע ואם מנהג המדינה הוא שיקנה הרושם קנין גמור
נקנה המקח ואין א׳ מהם יכול לחזור בו וכל זה בשרשם
בפני המוכר או שאמר לו המוכר רשום מקחך׃ ז׳
הנושא ונותן בדברים בלבד ה״ז ראוי לו לעמוד בדבורו אע״פ
שלא לקח מהדמים כלום ולא רשם ולא הניח משכון וכל החוזר
בו בין לוקח בין מוכר אע״פ שאינו חייב לקבל מי שפרע
ה״ז ממחוסרי אמנה ואין רוח חכמים נוחה הימנו׃ ח׳ וכן
מי שאומר לחבירו ליתן לו מתנה ולא נתן ה״ז ממחוסרי
אמנה בד״א במתנה מועטת שהרי סמכה דעתו שלמקבל כשהב
טיחו אבל במתנה מרובה אין בה חסרון אמנה שהרי לא האמין
זה שיתן לו דברים או עד שיקנה אותו בדברים שהם נקנים בהם׃
ט׳ י״מ שאם רבים אמרו לאדם אחד ליתן לו מתנה אינם יכולים
לחזור בהם אפילו אם היא מתנה מרובה׃ י׳ מי שהיה לו חוב
אצל חבירו ואמר ליה מכור לי מטלטלים או בחוב שיש לי אצלך
ורצה המוכר י״א שהרי זה כמי שנתן דמים וכל החוזר בו מקבל
מי שפרע ויש חולקים׃ י״א לראובן שהיה חייב לשמעון מנה
ואמר שמעון לראובן טלית זה אמכור לך במנה ונתן לו ראובן
הימנה יכול שמעון לומר מנה זה אני גובה בחובי והחפץ לא אתן
לך ואינו במי שפרע אבל אם א״ל לראובן הא לך עוד מנה וקח לי

החפץ צריך ליתן או יקבל מי שפרע׃ לה

דין מוכר מחמת אונס ומסר מודעא ובטולה׃ ובו יב סעיפים׃

א מי שאנסוהו עד שמכר ולקח דמי המקח אפילו תלוהו עד שמכר ממכרו ממכר בין במטלטלים בין בקרקע שמפני אונסו גמר והקנה אע״פ שלא לקח הדמים בפני העדים לפיכך אם מסר מודעא קודם שימכור ואמר לב׳ עדים דעו שזה שאני מוכר חפץ פל׳ או שדה פל׳ לפל׳ מפני שאני אנוס הרי הממכר בטל ואפילו החזיק כמה שנים מוציאים אותו מידו ומחזיר הדמים וצריכים העדים לידע שהוא מוכר מפני האונס ושהוא אנוס ודאי לא שיסמכו על פיו וכל מודעא שאין כתוב בה אנו העדים ידענו שפלוני זה אנוס אינה מודעא׃ ב בד״א במכר אבל במתנה או מחילה אין צריכין להכיר אונסו׃ ג פשרה דינה כמכר ומחילה דינה כמתנה׃ ד יש מי שאומר דהא אמרינן דבשלא מסר מודעא ממכרו ממכר אם הוא בקרקעות אפילו לא נתן לו כל שוויו לפי שאין אונאה לקרקע אבל במטלטלין כיון שיש בו כדי אונאה או כדי בטול מקח אין כאן חלות מקח והנ״ל כשאינו כופהו אלא על המכירה אבל בכופהו המעות אינו כופהו ליתן לו בפחות משוויו אף בקרקע אין לו תורת מקח והוי כמי שאנסוהו ליתן שאינה מתנה׃ ה יש מי שאומר שאפילו אמר כתבו לי שמסרתי מודעא בפניכם וכשיודע ע״פ עדים האונס שאנסוני יצטרף עדותם לבטל המקח אין שומעין לו׃ ו בד״א שצריך שידעו שהוא אנוס במוכר או בעושה פשרה אבל במתנה או במחילה אם מסר מודעא קודם אע״פ שאינו אנוס הרי המתנה בטלה שאין הולכים במתנה אלא אחר גלוי דעת הנותן שאם אינו רוצה להקנות בכל לבו לא קנה המקבל מתנה והמחילה מתנה היא׃ ז אחד האונס את חבירו בשלהו או תלאו עד שמכר או שהפקיד ידו בדבר שאפשר לו לעשות בין בידי גוים בין בידי ישראל הנ״ל אונס ומעשה באחד ששכר פרדס מחבירו לעשר שנים ולא היה שטר ביד המשכיר ואחר שאכלו השוכר ג׳ שנים אמר לו אם לא תמכרנו לי אכבוש שטר שכירות ואטען שהוא לקוח בידי ואמרו חכמים שהוא אונס וכן לכל לפיכך אם תבעו המשכיר בב״ד וכפר בו וטען שהפרדס שלו ואח״כ מסר המשכיר מודעא ואח״כ מכר לשוכר שכפר בו הרי הממכר בטל שהרי יש לו עדים שהוא אנוס והם העדים שכפר בב״ד והם הם עדי המודעא וכן לכל׃ ח בד״א באונס שהרי הוא חמס מפני שכופה את המוכר למכור שלא כרצונו אבל הגוזל והוחזק גזלן ואח״כ לקח שדה שגזל אין המוכר צריך למסור מודעא כמו שיתבאר׃ ט עדי המודעא יש להם לחתום הם עצמם באותו הממכר שנמסר להם המודעא עליו ואין בכך כלום ואפי׳ אמר להם בפני האנס ברצוני מכרתי בלא אונס הוי המודעא קיימת כשם שאנסו שמכר בלא רצון כך אנסו עד שאמר ברצוני אני מוכר׃ י וכן אם הודה בפניהם שלקח הדמים אחר שמסר מודעא על כך אינו חייב להחזיר כלום שהאנס אנסו עד שיודה והעדים כבר ידעו שהוא אנוס אבל אם מנה הדמים חייב להחזיר׃ יא העידו עליו עדי המכר שבטל המודעא הרי המודעא בטלה ואם אמר לעדי המודעא היו יודעים שבכל מקום שאני קונה לבטל המודעא שהכל בטל ואיני חוזר בה אלא מפני האונס שאתם יודעים ואין ברצוני להקנות לזה האנס לעולם הרי הממכר בטל ואע״פ שקנו מידו לבטל המודעא׃ יב לא יזה אונס אמרו שהוא מבטל המקח באונס דאתי ליה מאחריני אבל באונס דאתי ליה מנפשיה כגון מי שמוכר מפני שהוא דחוק למעות לא ואפילו באונס דאתי ליה מאחריני דוקא שאנסוהו למכור אבל לא אנסוהו למכור אלא ליתן מעות ומחמת שלא היו לו המעות הוצרך למכור לא הוי אונס וזביניה זביני׃ לו

דין כשאמכור אמכור לך במאה ומכר לאחר ביותר או שאמר אמכרנה לך כמו שישומו אותה ב״ד׳

א האומר לחבירו כשאמכור שדה זו הרי היא מכורה לך במנה וקנה מידו על כך ולאחר זמן מכרה לאחר בין קנה הראשון מכרה ביותר על מנה קנה האחרון שלא אמר לו אלא כשאמכור שיהיה מוכר מדעתו ותחלה וזה לא היה רוצה למכור ולא מכר אלא מפני התוספת שהוסיף זה ונמצא כמי שנאנס ומכר׃ ב אמר ליה כשאמכרנה הרי היא קנויה לך מעכשיו כמו שישומו ב״ד׳ שלשלשה אפילו ע״פ שנים מהג׳ אמר ליה כמו שיאמרו ג׳ עד שיאמרו הג׳׃ ג וכן אם אמר כמו שישומו אותה ב״ד ד׳ עד שישומו הד׳ כלם ויקימו וימכור לאחר כמו שיקימו ואח״כ קנה הראשון׃ ד שמו אותה ג׳ או ד׳ ואמר המוכר עד שיבואו ג׳ אחרים או ד׳ וישומו אין שומעין לו שהרי קנו מידו תחלה שמכר מעכשיו׃ לז

המוכר נכסיו על תנאי ודיני אסמכתא והמחייב עצמו בדבר שאינו חייב בו׃

א המקנה לחבירו בין קרקע בין מטלטלין והתנה תנאים שאפשר לקיימן בין

שהתנה הקונה בין שהתנה המקנה אם נתקיימו התנאים
נקנה הדבר ואם לא נתקיימו התנאים לא קנה וכבר
נתבארו משפטי התנאי בטור אבן העזר׳ ב יא דה״מ
כשקנה בדרך מהדרכים שקונים בהם והרי יש עליו לקיים
התנאי אבל אם לא קנה עתה והתנה עמו שאם נתקיים
התנאי הזה יקנה ואם לא נתקיים לא יקנה אע״פ שנתקיים
התנאי לא קנה שזו אסמכתא היא ולא קנה אא״כ אמר
לו קנה מעכשיו וקנו מידו על כך׳ ג מי שמכר חמרו או
שדהו ופירש בשעת המכירה שהוא מוכר כדי לילך למקום
פלוני מפני המטר שנמנע כדי לקנות חטים בדמיו ה״ז
כמוכר על תנאי לפיכך אם ירד המטר אחר שמכר או
בזו חטים והוזלו או נמנע הדרך לעלות לא ותה הארץ
או לא נקהייע לו ותחזור לו הקרקע שהרי פירש שאינו
מוכר אלא לעשות דבר פל׳ והרי לא נעשה וכן כל כ״ב׳ ד׳
אבל המוכר סתם אע״פ שהיא בלבו שמפני כך וכך הוא
מוכר ואע״פ שנראים הדברים שלא מכר אלא לעשות
כך וכך ולא נעשה אינו חוזר שהרי לא פירש ודברים שבלב
אינם דברים ואע״פ שקודם מכירה אמר שהוא מוכר
על דעת לעשות כך וכך כיון דבשעת המכירה לא אמר
אינו חוזר׳ ה מי שהקנה לחבירו והתנה עליו ע״מ
שתתן מקח זה או תמכרנו לפל׳ אם נתנו או מכרו לאותו
פלוני קנה ואם לא קיים התנאי ומכרו לאחר או שלא מכרו
ולא נתנו בזמן שקבע לו לא קנה וכן המוכר או הלוקח
שהתנה שיחזיר לו המקח בזמן פל׳ או כשיתן המעות
הרי המכר קיים ויחזיר כמו שהתנה׳ ו מכר קרקע
והתנה המוכר שיחזירנו לו כשיהיו לו מעות צריך להחזירו
לו כשיביא לו מעותיו לפיכך אסור ללוקח לאכול פירות
שה״ל הכי הוו כהלואה גמורה׳ ז מכר לו סתם ואמר
לו הלוקח מדעתו כשיהיו לך מעות הבא אם לי ואני אחזיר
לך קרקעך הרי התנאי קיים והלוקח אוכל פירות ואין בזה
אבק רבית שהרי מעצמו חייב עצמו בתנאי זה׳ ח
מעשה באשה ששלחה שליח לקנות לה קרקע משמעון
שהיה קרובה ואמר שמעון המוכר לראובן השליח אם יהיו
לי מעות תחזיר לי פלונית קרובתי קרקע זו והשיב ראובן
ואמר לו אתה ופלונית קרובים כמו אחים כלומר הדבר
קרוב שהיא תחזיר לך ואינה מקפדת על כך ובא מעשה
לפני חכמים ואמרו זה השליח לא קנה כלום שהרי לא סמכה
דעתו שלקרוב זה על דברי השליח מפני שלא השיבו תשובה
גמורה ונמצא שלא גמר והקנה׳ ט הלוה על שדה ק׳ זהובים
והוא שוה ר׳ זהוב ואמר ליה אם לא תפרעני עד ג׳ שנים הוי
אסמכתא ולא קנה אבל אם אמר ליה אם לא תפרעני עד

שלש שנים תהא שלי מעכשיו קנה׳ י כל היכא דלא קני
השדה משום דהוי אסמכתא מנכה כל הפירות שאכל
מפני שהם רבית שלתורה וי״א דפירות שאכל תוך ג׳
שנים אינו מנכה דלא הוי אלא אבק רבית׳ יא הנותן
ערבון לחבירו וא״ל אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך
והלה אומר אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך אם חזר
בו הלוקח קנה זה הערבון שהרי הוא תחת ידו ואם חזר
בו המוכר אין מחייבין אותו לכפול הערבון שזו אסמכתא
היא ולא קני׳ יב וכן מי שפרע מקצת חובו והשליש
השטר וא״ל אם לא נתתי לך עד יום פל׳ תן לו שטרו והגיע
הזמן ולא נתן לו לא יתן השליש את השטר שזו
אסמכתא היא׳ יג וכן כל תנאים שמתנים בני אדם
ביניהם אע״פ שהם בעדים ובשטר אם יהיה כך או אם
תעשה כך אתן לך מנה או אקנה לך בית זה ואם לא יהיה
או לא תעשה לא אקנה ולא אתן לך אע״פ שהיה או שנעשה
הדבר לא קנה שכל האומר אם יהיה או לא יהיה לא גמר
והקנה שהרי דעתו עדין סומכת שמא יהיה או שמא
לא יהיה׳ יד כל האומר קנה מעכשיו אין כאן אסמכתא
כלל וקנה שאלו לא גמר להקנותו לא הקנהו מעכשיו
כיצד אם באתי מכאן ועד יום פל׳ קנה בית זה מעכשיו
וקנו מידו על כך ה״ז קנה אם בא בתוך הזמן וכן כ״כ ב׳
טו אסמכתא שקנו עליה בב״ד חשוב ה״ז קנה והוא
שיתפיס זכיותו בב״ד והוא שלא יהיה אנוס כיצד הרי
שהתפיס שטרו או שובריו בב״ד וקנו מידו שאם לא יבא
ביום פל׳ יתן שטר זה לבעל דינו והגיע היום ולא בא
הרי זו קונה והוא שיהיה בב״ד חשוב ואם עכבו נהר
או חולי לא יתנו וכן כל כ״ב ונתבאר תשלום זה בסימ׳ נ״ד׳
יו כשהיו חכמי ספרד רוצים להקנות באסמכתא
כך היו עושים קונים מזה שהוא חייב לחבירו ק׳ דינרים
ואחד שחייב עצמו קונים מבעל חובו שכל זמן שיהיה
כך או שיעשה כך ה״ז חוב מחול לו מעכשיו ואם לא יהיה
או לא יעשה הריני תובעו בממון שחייב עצמו בו ועל
דרך זו היו עושים בכל התנאים שבין אדם לאשתו בשידוכים
ובכל הדברים הדומים להם וכך אנו נוהגים וי״א שקנס
שעושים בשידוכים לקנוס החוזר בו לא הוי אסמכתא
כי בלאו הכי הוא שיתחייב החוזר בו בקנס לדמי הבשת
שבייש את חבירו וכן אם המלמד קבל עליו בעת שהשכירוהו
קנס אם יחזור בו ולא נמצא מלמד אחר מזומן חייבו
דאסמכתא׳ יז שנים שהתנו ביניהם לקיים דברי אחד
ונתנו עירבונות לקנס שמי שיחזור בו שיזכה חבירו
בעירבון לא יאמר אם אני חוזר בי אתן לך כך וכך

והרי זה משכון על הממון שאתה חייב לך אם אחזור בי לא
יקנה בו בקונדי דלא כאסמכתא ובבד חשיב כדי שיתחייב
לו מן הדין אם יחזור בו ואז יחול השעבוד על המשכון כין
שנתחייב לו בקנין אם יחזור בו או יאמר אם אחזור בי יתחייב
בכך וכך ממון בגוף חפץ זה׃ יח שטר שכתוב בו אם לא
יפרע לזמן פל׳ שיתחייב כך וכך ממון וכתוב בסוף השטר
דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי ובפ׳ אין זה מוציאו
מידי אסמכתא ולא קנה׃ יט נדר ושבועה ותקיעת כף
מהני אפילו באסמכתא׳ כ המחייב עצמו בממון
לחבירו בלא תנאי אע״פ שלא חייב לו כלום חייב במו שנתחייב
בקי״מ ואין בזה משום אסמכתא׃ כא חייב עצמו
בדבר שאינו קצוב כגון שאמר הריני חייב לזון אותך או
לפרנס אותך חמש שנים להרמב״ם לא נשתעבד וכל האחרונים
חלקו עליו׃

ר״ח מקח שנעשה

בנר חסיר׳ א מקח שנעשה
בזיקול כגון שהוסיף בשווי המקח בשביל המתנות
המעות או שפסק קודם שיצא השער ולא היה לו למוכר
וניקיים בקנין או בא מדלי ההלכות המקח קיים ויתן
כשער שהיה יתר ואין א׳ מהם יכול לחזור ולבטל המקח ומהו
הלוקח יכול לחזור בו שלא יתן כשער היוקר׳

ר״ט המקנה דבר

שאינו מצוי או שלא בא לעולם ובו י׳ קניינים׳ א המקנה לחבירו
דבר שאינו מצוי אם היה מינו ידוע אע״פ שאין מדתו
ומשקלו ידוע הז״ה קנה ואם אין מינו ידוע לא קנה כיצד ערימה
זו שלפנים אני מוכר לך בכך וכך מדתה זה שלפניך אני מוכר
לך בכך וכך שק שלפנים אני מוכר לך בכך וכך אע״פ
שאין מדת הערימה ידועה ולא מנין הקופינס ולא משקל
התאנים ידוע הז״ה ממכרו קיים אע״פ שנמצא חסר או יתר
על האומד שהיה בדעתם ויש להם אונאה לפי שער שבשוק׃
ב אבל האומר לחבירו כל מה שיש בבית זה אני מוכר
לך בכך וכך וכל מה שיש בתיבה זו או בשק זה אני מוכר
לך בכך וכך ורצה הלוקח ומשך אין כאן קנין שלא סמכה
דעתו של לוקח שהרי אינו יודע מה שיש בו אם תבן או זהב
ואין זה אלא כמשחק בקוביא וכן כל כיוצ׳ ג המוכר לחבירו
בעשרה דינרים חטים ולא פסק כמה קאה מכר לו נותן
לו כשער שבשוק בשעת המדידה וכל החוזר בו מאחר
נתינת הדמים ולא דנה שהיה בשוק בשעת נתינת המעות
מקבל מי שפרע׳ ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
בין במכר בין במתנת בריא בין במתנת ש״מ כיצד מה
שתוציא שדה זו מכור לך מה שיוציא אילן זה נתון לך
מה שתלד בהמה זו לפל׳ או שנה מה שתלד פרתי או

שפחתי מכור לך או נתון לך לא אמר כלום לפיכך היתה הפרה
או השפחה מעוברת לא קנה כלום ויכול לחזור בו אפילו אחר
שתלד הפרה או השפחה ואחר שגדלו פירות האילן ובאו
לעולם ואם קדם הלוקח ותפס הפירות אין מוציאין מידו ואם
מכר האילן לפירותיו או פרה ושפחה לעובריהם קנה מיד ואין
שום אחד מהם יכול לחזור בו׃ ה דבר שבא לעולם שאינו
ברשותו דינו כדבר שלא בא לעולם שלא קנה ויכול כל אחד מהם
לחזור בו ויתבאר עוד בקי״מ ל״א׃ ו הפוסק על שער
שבשוק וקיבל דמים ולא היה אותו המין שפסק עליו ברשות
מוכר חייב לקנות וליתן ללוקח מה שפסק ואם חזר בו מקבל
מי שפרע׳ ז כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כך
אינו משייר דבר שלא בא לעולם כיצד מכר שדה לראובן
ושייר מפירותיו לשמעון דבר ידוע בכל שנה לא קנה שמעון
כלום מהפירות אבל אם שייר לעצמו בעין יפה שייר ואמרינן
דשייר מקום הפירות אע״ג שלא פירש ואפילו מכר לוקח
זה השדה לאחר חלקו של זה המוכר אינו יכול למכור וצריך
ליתן לו כל מה ששייר ואם אמר כל זמן ששדה זה בידך
כשמכרה לאחר פקע כחו של מוכר ראשון ואפילו אם חזר
הלוקח ראשון וקנאה מלוקח שני אינו נותן למוכר ראשון
כלום ואם מת מוכר ראשון אין לבנו כלום ואפילו מת בעודה
ביד לוקח ראשון שלא א״כ פירש לו ולורשו׃ ח אע״פ שצריך
ליתן לו הפירות ששייר אם לא יתנם לו אין המקח מתבטל
בכך אבל אם מתנה עמו שיתן לו או לפל׳ מהפירות כך וכך
בכל שנה אז קיום המקח תלוי בו ואם לא יתן לו כמו שהתנה
יתבטל המקח׃ ט מכר או נתן דקל לאחד ופירותיו
לאחר לא שייר מקום הפירות וראשון קנה דקל ופירותיו
ושני לא קנה כלום׃ י אמר לאחר קנה דקל חוץ מפירותיו
שייר לעצמו גם מקום הפירות שהם הענפים ואין ללוקח
אלא הגוע לשיבש׃

ר״י דין המקנה

לעובר שלו או לעובר אחר׳ א אין
אדם מקנה למי שלא בא לעולם לפיכך המשכה לעובר
של אחר לא קנה ואפילו אמר לכשיולד והוא שהיה אשתו
כבר מעוברת בשעת המתנה וי״א דהא דמשכה לעובר
שלו קנה דוקא בש״מ אבל בבריא לא קנה׳ ב המקנה
מקצת נכסיו לבהמה או לגוי שלא בא לעולם ואחד ואחד
לחבירו קנה בבהמה זו או בעובר זה לא קנה כלום׳ ג
אמר ליה קנה נכסי או חפץ פל׳ אתה ובהמה זו או אתה
ועובר זה קנה הוא מחצה׳

רי״א דין דבר

שלא ברשותו והכותב נכסיו לבנו
לאחר מותו ובו ג׳ קניינים׳ א דבר שאינו
ברשותו שלמקנה אינו מקנה והרי הוא כדבר שלא בא
לעולם

לעולם כיצד מה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה
מצודתי מהיום נתון לך שדה זו לכשאקחנה קמיה נך לא אמ'
כלום וכן לכ"ב׳ ב מי שהיה מורישו גוסס ונטוי למות ורוצה
למכור מנכסיו מעט כדי להוציא הדמים בצרכי קבורה היתי'
והבן עני ואם ימתין עד שימות וימכור ישהה המת ויתבזה
תקנו חכמ' שאם מכר ואמר מה שאירש מאבי היום מכור
לך ממכרו קיים וכן צ"ל עכשיו שאין לומר יאמר ואמר מה
שתעלה מצודתי היום ק"ה מכור לך ממכרו קיים משום
כדי חייו׳ ג היה אביו נוטה למות ולא היה לו צרכי
קבורה ומכר לאחד לצרכי קבורה וא"ל מה שאירש מאבא
היום מכור לך בכך וכך ומת הבן בחיי האב ואח"כ מת האב
בן הבן מוציא מיד הלקוחות ואינו צריך להחזיר דמים שהרי
אביו מכר דבר שלא בא עדיין לרשותו ונמצאו הנכסים
ברשות האב וזה יורש אבי אביו׳ ד ומ"מ שאם ראובן
זה מיעקב אביו ואח"כ מכר נכסיו ומתו ראובן ויעקב וירש
חנוך בן ראובן השטר חוב מיעקב מוציא מיד הלקוחות הנכסים
שמכר אביו דמצי אמר אנא מאבא דאבא ירתנא׳ ה
הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו הרי הגוף שלבן מזמן השטר
והפירות לאב עד שימות ואין המקבל יכול למכור הפירות
כל זמן שהנותן קיים אלא יכול למכור מהיום ולאחר מיתת
הנותן שיזכה הלוקח בגוף הקרקע מיד ויזכה בפירות לאחר
מיתת הנותן ויזכה בהם הלוקח אפילו אם מת מקבל בחיי
נותן שאין לבן מקנה דבר שלא בא לעולם כיון שהגוף
שלו דקנין פירות שנשאר לאב לאו כקנין הגוף דמי׳ ו
מי שנתן קרקע לחבירו ונתן לו עלגבו דינרים או מטלטלים
לא קנה אלא אם כן היו המעות והמטלטלים ברשותו לפיכך צריך
להביא ראיה שהיו המעות והמטלטלים שהקנה לו ברשותו
באותה שעה׳ ז מי שהיה לו פקדון ביד אחר הג' מקנהו
במכר או במתנה לפי שהפקדון ברשות בעליו הוא והרי
הוא בחזקת שהוא קיים ואם כפר בו זה שהופקד אצלו אינו
יכול להקנותו שזה כמי שחטף שאינו ברשותו אבל המלוה
הואיל והלואה ניתנה להוצאה אין אדם יכול להקנותה
אלא במעמד שלשתן ואם היתה מלוה בשטר מקנה את השטר
בכתיבה ומסירה שהרי יש בו דבר הנמכר לקנות שעבוד
שבו׳

ריב דין מקנה דירת בית

או חצירו או מקדיש דבר שלא
בא לעולם׳ א אין אדם מקנה לא במכר ולא במתנה
אלא דבר שיש בו ממש אבל דבר שאין בו ממש אינו מקנה
לפיכך המקנה לחבירו אכילת פירות דקל זה או דירת בית
זה לא קנה עד שיקנה גוף בית זה לדור בו וגוף אילן לאכול
פירותיו׳ ב וכן המוכר לחבירו אויר חורבתו ואויר חצירו
אינו כלום אלא א"כ הקנה לו חצירו להכניס בו זיזין וכן לכ"ב׳
ג אבל אם מכר לאחר בית ואילן וחורבה וחצר ושייר
לעצמו דירת הבית ואכילת הפירות ואויר החורבה ואויר
החצר מהני דהוי כאילו פירש ששייר לעצמו מקום ואפילו לא
הזכיר שיור בחצר כלל אלא מכר לו בית ואמר ע"מ שדיוטא
העליונה שלי אמרינן ששייר לו מקום בחצר להוציא זיזין
מהדיוטא לחצר׳ ד המוכר גוף הקרקע לזמן קצוב הה"ז
מכירה ומשתמש הלוקח בגוף שדהו ואוכל הפירות כל
זמן המכירה ובסוף תחזור לבעליה ומה הפרש יש בין המוכר
קרקע לזמן קצוב ובין המקנה אותה לפירות שהקונה לפירות
אינו יכול לשנות צורת הקרקע ולא יבנה ולא יהרוס אבל
הקונה לזמן קצוב הוא בונה והורס ועושה בכל זמנו הקצוב
כמו שעושה הקונה קנין עולם לעולם׳ ה ומה הפרש יש
בין המוכר שדה זו לפירותיה ובין המוכר פירות שדה זו
לחבירו שהמוכר פירות השדה אין ללוקח להשתמש בשדה
זו כלל אפילו להכנס אלא בשעת הוצאת הפירות ויש לבעל
השדה להשתמש בה כחפצו אבל המוכר שדה לפירותיה
אין בעל השדה יכול להכנס בה אלא מדעת הלוקח ויש ללוקח
להשתמש בה כחפצו׳ ומה הפרש יש בין הקונה שדה לפירותיה
ובין השוכר שדה זה מחבירו שהקונה שדה לפירותיה יש
לו לנטוע או לזרוע כל זמן שירצה או להובירה והשוכר
אינו כן כמו שיתבאר׳ ו דין הקדש ודין העניים ודין הנדרים
אינו כדין ההדיוט בקנייתו שאם אמר אדם כל מה שתלד בהמתי
יהיה הקדש לבדק הבית או אם יהיה קשור על' או אתננו לצדקה
אע"פ שאינו מתקדש לפי שאינו בעולם הה"ז חייב לקיים דברו
שנ' ככל היוצא מפיו יעשה והואיל והדבר כן אם צוה אדם
משהוא ש"מ ואמר כל מה שיוציא אילן זה לעניים או כל שכר
בית זה לעניים זכו בהם העניים׳ ח קנה קרקע אחר עתה
שיעשנו הקדש ולא הוציא מפיו כלום י"א דכיון שגמר בלבו
לתת לצדקה חייב ליתן וי"מ"ש דאע"ג דכתיב כל נדיב לב עולות
חולין מקדשים לא ילפינן והאידנא כל הקדש יש לו דין חולין
שאין הקדש עתה לבדק הבית ואינו אלא לצדקה הילכך כל שלא
הוציא בשפתיו אינו כלום׳ ט וכן אם אמר קרקע זה לכשאקחנו
יהיה הקדש אינו כלום שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם
אבל אם אמר לכשאקחנו אקדישנו או אתננו להקדש הוי עליו
נדר וצריך לקיים נדרו׳

ריג פירות כוורת ופירות שובך באיזה

ענין יקנה ובו ב סעיפים׳ א המוכר פירות
שובך או פירות כוורת לחבירו קנה ואין זה מוכר דבר שלא

בא לעולם לפי שאינו מוכר יונים שיולדו או דבש שיבא לכוורת
אך הוא מוכר שובך לפירותיו או כוורת לדבשה שהרי הוא
כשוכר אמת המים לחבירו שהוא נהנה בכל מה שיצוד
בה כך זה הקונה שובך זה לפירותיו כמו שמוכר אילן לפירותיו.
ב הביצים והאפרוחים עצמם שיש בשובך לא קנה אותם
בעל השובך כל זמן שלא פרחו ודבר זה תקנת חכמים הוא
ומשום שלא יקח האם על הבנים נהגו בה לפיכך הרוצה
להקנות אפרוחים וביצים של חבירו מטפח על השובך עד
שיפרחו האמהות ויגביהו מעל הארץ ואח"כ יקנה אותם
לחבירו באחת מדרכי הקנאות המטלטלין: ריד

המוכר בית סתם מה נמכר עמו ובו י"ג סעיפים

א המוכר דבר
שיש לו תשמישים לא מכר את התשמישים אא"כ פירש כיצד
מכר את הבית לא מכר את היציע שסביבות
הבית אע"פ שהוא פתוח לתוכו בד"א כשהיה רוחב היציע
ארבע אמות או יותר אבל פחות מכאן הרי הוא בכלל הבית
וכן העליה שע"ג הבית הפתוחה לתוכו מארובה במעזיבת
הבית הרי הוא בכלל הבית: ב המוכר את הבית לא מכר
את החדר שלפנים ממנו אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים
ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים ויש
לו רוחב ארבע אמות ולא את הבור ולא את הדות אע"פ
שכתב לו שמכר לו עמקא ורומא וצריך המוכר לקנות דרך
מהלוקח כדי להכנס לבור זה או לדות זה ששייר ואם א"ל
מכרתי לך הבית חוץ מהבור או הדות אינו צריך לקנות לו
דרך וכן המוכר בור או דות בלבד אין הלוקח צריך לקנות
לו דרך אלא נכנס לתוך ביתו שלמוכר עד הדות וממלא:
ג המוכר בית לחבירו אע"פ שכתב לו קניתי לך עומק
ורומו צריך לכתוב לו קנה מהקרקע מהתהום עד רום הרקיע
שהעומק והרום אינו קנה בסתם וכיון שקנה העומק והרום
קנה הרום שהוא האויר בלבד והעומק שהוא עובי הארץ אבל
לא קנה הבניינות שבעמקים ושבאויר וכיון שכתב לו מקרקע
התהום עד רום הרקיע קנה הבור והדות שבעובי הקרקע
והמעזיבות והמחילות שבין המעזיבות למעלה: ד אם
לא כתב לו עומק ורום כלל אלא מכר הבית סתם אין לו
באויר שע"ג הבית ולא למטה ולא כלום בין בבית בין בחצר
שלא קנה אלא עד ראש כותלי החצר ואם בא להגביה ולבנות
על אויר הבית או לחפור תחת קרקע אינו רשאי דעומק ורום
משויר הוא אם בא מוכר לבנות עליה באויר ע"ג עמודים
בונה אבל אינו יכול לבנות על הכתלים שמכר וכן אסור
לחפור מבחוץ ולהשפיל תחת קרקע הבית עושה ובלבד

שלא יזיק בחפירתו לבעל הבית וי"א שאינו יכול לחפור
תחת הקרקע כדי שלא יזיק ואם כן מה מועיל שיור עמקא
שאם חפר הלוקח בורות שיחין ומערות הרי הם שלמוכר
וי"מ שאם מכר לו חורבה ולא כתב עמקא ורומא כיון
דקתני חורבות עשויות ליבנות יש לו באויר כדי רומו שלבית
והוא כדי שיקח אדם חבילה בינונית על ראשו ויכנס ויצא
ולא יצטרך לכוף ראשו ובשדה ובכרם מן הסתם קנה הרום
שהרי אין עשויים לבנות על גביהם ואינו משיירו אבל לא
קנה העומק שהרי הם עשויים לחפור וכשכתב לו עומק ורום
אם בא להגביה ולבנות באויר או להעמיק ולחפור מעמיק
ומגביה אבל לא קנה בבנינות שבמעמקים ושבאויר ואם
כתב לו מארעית תהומא עד רום רקיעא לבד אע"פ שלא
כתב עומקא ורומא קנה הכל: ה י"א דבחצר קנה
כל האויר אע"פ שלא כתב לו רומא כיון שאין מקום מקורה
למעלה וי"מ שחולקין: ו המוכר לחבירו בית ולא כתב
לו עמקא ורומא אם נפל הבית אין הלוקח יכול לבנות אלא
כשיעור הראשון ואפילו כתב לו עומקא ורומא והיתה עליה
בנויה על גבי עמודים כיון שלא קנה הלוקח אם נפלה
חוזר ובונה אותה אבל אם מכרה המוכר לאחר ונפלה
אזדא לה ואין הלוקח יכול לחזור ולבנותה אבל הקונה
עליה בנויה ע"ג בית ונפלה חוזר ובונה אותה: ז המוכר
לחבירו בית בבירה גדולה אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים
ואע"פ שיש שם מעט שקורים לבירה בית לא קנה אלא הבית
בלבד שמצרים הוא שהרחיב לו ואם מכר לו כל הבירה
היה כותב לו ולא הניחני במכר זה כלום ואפילו אם כתב לו
זה הלשון אם אין שם מי שיקרא לבירה בית ואפילו מיעוטא
לא קנה אלא הבית בלבד: ח המוכר בית לחבירו ע"מ
שיוציא עליונה שלו הז"ל שלו ואם רצה להוציא בה זיזין
מוציא ואם נפלה חוזר ובונה אותה ואם רצה לבנות על גבי
בונה כשהיה מקודם: ט שני בתים זה לפנים מזה הקנה שניהם
לשנים כאחד והקנה לשניהם במכר או במתנה אין להם
דרך זה על זה וי"א אם נתן לחיצון ומכר לפנימי אבל אם
מכר לחיצון ונתן לפנימי יש לו שכל הנותן בעין יפה נותן
יותר מהמוכר: י בד"א בשהקנה לשניהם כאחד אבל
אם מכר או נתן לפנימי ואח"כ מכר או נתן לחיצון תכף שזכה
הפנימי זכה בדרך ושוב אין זכותו מסתלק וכן חיצון
במכר ופנימי במתנה ואם מכר החיצון תחלה שוב לא
זכה הפנימי בדרך: יא המוכר את הבית מכר כל הדברים
הקבועים כגון דלת ונגר ומנעול והאצטרובל ומכתשת
הקבועה והתנור והכירים והריחים אם הם קבועים ואת

מלבנות הפתחים המחוברים בטיט ולא מכר את המנעל
אפילו הוא קבוע בדלת ולא המכתשת המטולטלת ולא את
הקבוע ולא את מלבנות כרעי המטה ולא את מלבנות החנויות
אעפ״י שהם מחוברים בטיט מפני שהם לבני ואם אמר ליה
הוא וכל מה שבתוכו כלן מכורים אבל לא גג ויציע ובור
ודות ומחילות׃ יב האומר לחבירו בית מבתי אני נותן
לך נותן לו הקטן שבהם נפל אחד מהם מראה זה לו שתפל
ביד בעל השטר על התחתונה והה״ לאומר שור משורי אני
מוכר לך׃ יג המוכר מקום לחבירו לעשות בית או רפת
בקר וכן המקבל מחבירו לעשות לו בית חתנות לבנו או בית
אלמנות לבתו עושה לו ארבע אמות על שש מכר לו בית גדול
עושה שמונה על עשר מכר לו מקום טרקלין עושה עשר
על עשר תרבץ שלאורך יב על יב ורום כל בית ובית כחצי
ארכו וחצי רחבו׃

רטו המוכר חצר ובית

בד ומרחץ ועיר מה מכר בכללם ובו ח סעיפים
א המוכר את החצר מכר בורות שיחין ומערות שבתוכה
וכל הבתים החיצונים והפנימיים ובתים שיש בהם החנויות
הפתוחות לתוכה אבל שאינן פתוחות לכאן ולכאן אם רוב
תשמישן עמה נמכרות עמה ואם לאו אינן נמכרות עמה ולא
מכר את המטלטלין שבתוכה ובזמן שאמר ליה היא וכל מה
שבתוכה הרי כל תשמישי הבית אעפ״י שמיטלטלים מכורים
בין כך ובין כך לא מכר את המרחץ ולא את בית הבד שבתוכה׃
ב המוכר את בית הבד מכר את האבן הגדולה הבנויה
בארץ שטוחנים עליה זתים ואת הקלונסאות שלאדם שסומכים
בהם בשעת טחינת הזתים ואת היקבים ואת הכלים שנותנים
בהם הזתים הכתושים והם המערכות אבל לא מכר את
הריחים העליונה ובזמן שאמר הוא וכל מה שבתוכו הרי
כולם מכורים בין כך ובין כך לא מכר את הכובשין שמכבשין
בהם הזתים ולא את הגלגל ולא את הקורה ולא את השקים
ולא את המרצופים אם אמר ליה בית הבד וכל תשמישיו
אני מוכר לך כולם מכורים ואם היו חוץ לבית הבד חנויות ששוט
חים בהם זתים או שומשמין אם מכר לו מצרים החיצונים
שלהן קנה הכל ואם לאו לא קנה אלא מה שבתוכה׃ ג
המוכר את בית המרחץ מכר את בית הנקלים שיושבים
עליה כשהם ערומים ואת בית היקמים שנוטלים בהם המים
ואת בית הספסלים שיושבים עליהם בחלל המרחץ כשהם
לבושים ואת בית הוילאות עצמם ולא את הספסלים עצמם
ולא את הוילאות עצמם ובזמן שאמר ליה הוא וכל מה שבתוכו
הרי כולם מכורים בין כך ובין כך לא מכר הבריכות המספקות
לו מים בין בימות החמה בין בימות הגשמים ולא בית כנוס

העצים ואם אמר ליה מרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך הרי
כולם מכורים אעפ״י שהם חוצה לו ויש״ש דדוקא כשהם בין
המצרים בתוך מצרניה׃ ד המוכר את העיר מכר
בתים בורות שיחין ומערות מרחצאות שובכות בית הבדים
בית השלחין שבה ואת הסמוכים לה ואת החורשים המוקפין
לה ואת השדות הידועות לה ואת הביברים שלחיה ועופות
ודגים שפניהם כנגדה אעפ״י שרחוקים ממנה אבל לא מכר
המטלטלין שבתוכה ובזמן שאמר ליה היא וכל מה שבתוכה
אני מוכר לך הרי כולם מכורים בין כך ובין כך לא מכר את
שיריה ולא את בנותיה ולא את החורשים המוקצים ממנה
ולא את החלק שיש לה בים ולא את הביברות חיה ועופות
ודגים שאין פניהם כנגדה׃ ה המוכר את השדה מכר את
האבנים הסדורות לגדר ואת האבנים המונחים על העמרים
מפני שהם לצרכה ומכר את הקנים החלוקים המונחים
תחת הגפנים כדי להעמידם ומכר את התבואה המחוברת
לקרקע אעפ״י שהגיעה להקצר ומכר את מחיצת הקנים
שהיא פחותה מבית רובע אעפ״י שהקנים שלה עבים וחזקים
ומכר את השומירה העשויה בטיט אעפ״י שאינה קבועה
ומכר את החרוב שאינו מורכב ואת בתולת השקמה אעפ״י
שהם עבים ומכר כל הדקלים שבה אבל לא מכר את האבנים
שאינם סדורים לגדר ולא את האבנים שאינם מונחים תחת
הגפנים ואעפ״י שהם משופים וחלוקים ומוכנים לכך ולא את
התבואה העקורה מהקרקע אעפ״י שהיא צריכה לשדה
ובזמן שאמר ליה היא וכל מה שבתוכה הרי כולם מכורים
בין כך ובין כך לא מכר מחיצת הקנים שהיא בית רובע
אעפ״י שהקנים שבה דקים וקטנים ולא מכר ערוגה קטנה
שלבשמים שיש לה שם בפני עצמה כגון שקורין לה בורדא
שלפלוני ולא את השומירה בזמן שאינה עשויה בטיט אעפ״י
שהיא קבועה בארץ ולא מכר החרוב המורכב ולא סדן
השקמה אפילו הם דקים ולא מכר את הבור שבה ולא את
הגת ולא את השובך בין שנמים בין חריבים וצריך המוכר
ליקח להם דרך מהלוקח כדי שילך בה עד אותו הבור או הגת
או הגת או השובך שנשארו לו בתוך השדה ואם פירש וא״ל
חוץ מאלו אינו צריך ליקח לו דרך׃ ו בד״א במוכר מפני שהיה
לו ללוקח לפרש ולא פירש אין לו אלא זו אבל הנותן מתנה
קנה את כולם בין בשדה בין בבית בין בחצר בין בבית הבד
כללו של דבר הנותן קרקע קנה המקבל כל המחובר לה עד
שיפרש׃ ז וכן האחים שחלקו וזכה א׳ מהם בשדה זכה
בכולם והמחזיק בנכסי הגר החזיק בשדה זכה בכולה
והמקדיש את השדה הקדיש את כולם׃ ח אף במוכר

ולוקח אין כל אלו הדברים אמורים ובייצא בהם אלא במקום
שאין שם מנהג ולא שמות ידועים לכל דבר ודבר בפני עצמו
אבל במקום שנהגו שהמוכר כך מכר כך הכל מכור וקונים
על המנהג בין בקרקע ובין במטלטלים וזה עיקר גדול
בכל דברי משא ומתן הולכים אחר לשון בני אדם באותו
מקום ואחר המנהג:

דין המוכר שדה

ואמר חוץ מדקל פלוני או חוץ מהאילנות או
קרקע לזה ואילנות לזה ובו י"ד סעיפים: א המוכר פרדס
לחבירו צריך שיכתוב לו קנה לך דקלים ותמרים והוצין
ואע"פ שקנה כל אלו אע"פ שלא פירש אותם כוויי השטר
הוא: ב וכן המוכר קרקע לחבירו צריך לכתוב לו ולא
הנחתי לפני במכר זה כלום כדי להסתלק מהדינים והטענות:
ג המוכר שדה לחבירו והיו בה דקלים ואמר ליה חוץ
מדקל פלוני אם דקל טוב ומשובח הוא אותו הדקל לבדו
שייר והשאר ללוקח ואם דקל רע הוא ששייר לא קנה
מהדקלים כלום: ד מכר לו שדה ואמר ליה חוץ מהאילנות
אם יש בו גפנים בלבד שייר הגפנים וכן שאר האילנות
היו בה גפנים ודקלים לא שייר את הגפנים שהמוכר בעין
יפה מוכר ואם הדקלים שייר לא שייר את כל דקל גבוה
שעולין לו בחבל והשאר הרי הם ללוקח ואם שאר האילנות
הוא ששייר לא שייר בהם אלא כל שאין העול כובשו וכל שהעול
כובשו הרי הוא ללוקח ובכלל השדה נחשב: ה האומר
לחבירו קרקע ודקלים אני מוכר לך אפילו לא היו דקלים
אסדיה לקנות לו שני דקלים הר"ז נקנה המקח ואין הלוקח
יכול לומר לו איני לוקח אלא קרקע שיש בו דקלים ואם אמר
קרקע בדקלים אני מוכר לך אם היו בו ב' דקלים קנה ואם לאו
מקח טעות הוא וחוזר ואם אמר ליה קרקע של דקלים אני מוכר
לך אין לו דקלים שאין בלשון הזה אלא קרקע הראוי לדקלים
ומיהו אם יש דקלים בקרקע קנאן: ו המוכר ג' אילנות בתוך
שדהו אפילו היו ג' נטיעות קטנות או ג' בדי אילן יש ללוקח
קרקע הראוי להם ואפילו יבשו האילנות או נקצצו יש לו קרקע
הראוי להם וקנה כל האילנות שביניהם וכמה הוא הקרקע
הראוי להם תחתיהם וביניהם וחוצה להם כמלא האורה וסלו
וזה המקום שהוא מלא האורה וסלו חוץ מהם יכול לזרעו
שלא מדעת חבירו: ז בד"א כשהיו ג' האילנות עומדים
כמו ג' פטפוטי כירה שהרי הם שנים זה כנגד זה והשלישי
מכוון ביניהם ומרוחק מהם והוא שיהיה בין כל אילן ואילן
מד' אמות ועד ח' ומהיכן הוא מודד ומעיקר הרחב שבאילנות
אבל אם לא היו עומדים בצורה הזאת או שהיו מקורבים
פחות מארבע אמות או מרוחקים יותר מי"ו אמה או שלקחן

זה אחר זה או שמכר לו שנים בתוך שדהו ואחד על המצר
או שנים בתוך שלו ואחד בתוך של חבירו או שהפסיק בור או
אמת המים או רשות הרבים ביניהם הר"ז אין לו קרקע לפיכך
לא קנה האילנות שביניהם ואם יבש האילן או נקצץ ילך לו:
ח כל מי שקנה שלשה אילנות ויש לו קרקע אם הגביהו
והוציאו חטר יקוץ כדי שלא ימעט הדרך על בעל השדה
וכל השריגים והאמירים היוצאים מהם ואפילו מהשרשים
הרי הם של בעל האילנות שהרי יש לו קרקע: ט הקונה
שני אילנות בתוך שדה חבירו אין לו קרקע לפיכך אם היה
האילן או נקצץ אין לו כלום הגדילו השני אילנות והוציאו שריגים
ואמירים יקוץ שמא יצמחו בארץ ויאמר למוכר ג' אילנות
מכרת לי ויש לו קרקע: י כל העצים שקוצץ בעל השני
אילנות מהם העולה מהגזעים והוא הרואה פני חמה הרי הוא
של בעל האילנות והעולה מהשרשים והוא שאינו רואה פני חמה
הרי הוא של בעל השדה ובדקל אין לו לבעל הדקל מן העולה
כלום לפי שאין לו גזעי: יא המוכר קרקע ושייר אילנות
הרי יש לו חצי הקרקע כולה שאלו לא שייר בקרקע היה אומר
לו הלוקח עקור אילניך: יב וכן אם שייר שני אילנות בלבד
יש לו קרקע הראוי להם שאלו לא שייר הקרקע היה הלוקח
אומר עקור אילנך ולך: יג מכר הקרקע לא' והאילנות
לאחר והחזיק זה באילנות וזה בקרקע זה קנה האילנות עם
חצי הקרקע וזה שהחזיק בקרקע קנה חצי הקרקע בלבד:
יד הלוקח זתים מחבירו לקוץ מניח מהאילן סמוך לארץ
ב' גלופיות וקוצץ לקח בתולת שקמה מגביה ג' טפחים וקוצץ
סדן שלשקמה שני טפחים ובשאר אילנות טפח וקוצץ בקנים
ובגפנים מן הפקק ולמעלה בדקלים ובארזים חופר ומשרש
לפי שאין גזעם מחליף:

דין המוכר בתוך

שדהו אמת השלחין או דרך יחיד או דרך רבים
או מקום לעשות קבורה ובו ד' סעיפים: א המוכר לחבירו
בתוך שדהו מקום אמת המים להשקות בה בית השלחין נותן
לו בתוך שדהו אמה שרחבה ב' אמות ואמה מכאן ואמה מכאן
לאגפיה ואם מכר לו אמת המים להשקות בה בקילון נותן
לו אמה שרחבה אמה וחצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן
לאגפיה: ב אלו האגפים בעל השדה נוטען אבל אינו זורען
שהזרעים מלחלחים את הקרקע ומקלקלים את אמת המים
ג אמת המים שנפלו אגפיה בעל האמה מתקנן בעפר
אותו שדה שעל כן קבל עליו המוכר להיות אמת המים
בתוך שדהו: ד המוכר לחבירו דרך בתוך שדהו אם דרך
היחיד מכר לו נותן לו ב' אמות ומחצה רחבה כדי שיעבור
חמור במשאו על אורך הדרך מכר לו דרך בין עיר לעיר

נותן לו ה׳ אמות ברוחב הדרך מכל לדרך הרבים נותן
לו רחב י״ו אמה מכר לו למעמד נותן לו בית ד׳ קבין׃ ה׳
האומר לחבירו בור וכותליה אני מוכר לך נותן לו רוחב הכותל
ג׳ טפחים׃ ו׳ המוכר מקום לחבירו לעשות לו קבורה או
המקבל מחבירו לעשות לו קבורה עושה מערה ופותח לתוכה
ח׳ קברים ג׳ מכאן וג׳ מכאן וב׳ מכנגד הנכנס למערה מדת המערה
ו׳ אמות על ח׳ וכל קבר וקבר ארבע אמות אורך ורוחב ששה
טפחים ורום ז׳ נמצא בין כל קבר וקבר שמן הצדדין אמה
ומחצה ובין שנים האמצעיים ב׳ אמות׃ ז׳ המוכר קברו
ודרך קברו מקום מעמדו והקפדו באים בני משפחתו וקוברים
אותו בע״כ מחו שללוקח ונותנים לו דמי הקבר שקברו אותו
בו׃

רי״ח המוכר בית כור עפר ויש בו סלעים ובקעים׃ ובו כ״ה סעיפים

א׳ האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך והיו בתוך
השדות גאיות קטנים עמוקים עשרה טפחים אע״פ שאין
בה מים או סלעים גבוהים עשרה טפחים אע״פ שאין בה מים
או סלעים גבוהים אין נבלעים בתוך הבית כור שאין אדם
רוצה ליתן מעותיו במקום אחד ונראים כשנים או כג׳ מקומות
ולוקח את הגאיות והסלעים בכלל הבית כור בלא דמים׃
ב׳ היו פחות מכאן נמדדים עמה בד״א בשלא היה בהם
את בית ד׳ קבין והיו הד׳ קבין מובלעים בתוך ה׳ קבין בתוך רובע
שלשדה אבל אם היו יותר על ד׳ קבין או שהיו מפוזרים
הרבה או אינם נבלעים אע״פ שאין בהם עשרה אינן נמדדין
עמה׃ ג׳ היו נבלעין רובן במיעוטן או מיעוטן ברובן או שאין
מוחלקים כמו חוט שוה או כמו עגול או כמו משולש או שהיו
בצדדין או שהיו דרך עקלתון כל אלו ספק והמע״ה׃ ד׳ וכן
אספיה עפר מלמעלה וסלע מלמטה או סלע מלמעלה ועפר
מלמטה הו״ל ספק׃ ה׳ היה בה סלע יחידי אפילו בית רובע
לכור אין נמדד עמה ואם היה סמוך למצר אפילו כל שהוא
אין זה נמדד עמה הפסיק עפר בין סלע למצר הו״ל ספק׃ ו׳
אמר לו בבית כור עפר אני מוכר לך אפילו היו בה גאיות
עמוקים י׳ טפחים או יותר או סלעים גבוהים י׳ טפחים או יותר
הרי אלו נמדדים עמה׃ ז׳ האומר לחבירו בית כור עפר אני
מוכר לך מודד בחבל אם פחות כל שהוא מנכה לו מן הדמים
ואם הותירו כל שהוא יחזיר לו׃ ח׳ אמר לו בית כור
עפר אני מוכר לך הו״ל כמי שפירש ואמר בין כור עפר בין
חסר בין יתר ואם פיחות מהמדה אחד מכ״ד שהוא רובע לכל
סאה או הותיר רובע לכל סאה הגיעו יתר על כך יחשוב עמו
על כל הרבעים שחסרו או הותירו וכל שפיחות מבית כור
ינכה לו מהדמים וכל שהותיר על בית כור יחזיר לו׃ ט׳

ומה הוא מחזיר לו אם היה התוספת פחות מט׳ קבין מחזיר
לו דמים כשעת המכירה ליפות כח המוכר ואם היתה
התוספת סמוכה לשדה אחרת שלמוכר מחזיר לו אותה
תוספת קרקע שהרי קומץ אותה לשאר שדותיו ואינו
מפסידו כלום׃ י׳ היתה התוספת יתירה על ט׳ קבין נותנים
רובע לכל סאה וסאה והנשאר יותר על הרבעים אם יש בו
ט׳ קבין נותן כל הרבעים כולם עם היותר מהקרקע ונותנו
לו כשער שלקח ממנו׃ י״א בד״א כשהיתה בזול בשעת
ממכר והוקירה בשעת החזרה היתה אבל אם היתה ביוקר
והוזלה אומרים ללוקח אם רצית ליתן לו דמי התוספת
בזולה תן לו דמים כפי הממכר ואם רצית ליתן לו קרקע
תן לו כמו ששוה עכשיו׃ י״ב דין חצי קב בגנה כדין ט׳
קבין בשדה שאם הותיר בגינה פחות מחצי קב על הרבעים
אינו מחזיר לו אלא דמים הותיר חצי קב מחזיר לו כל הרבעים
עם היותר מהקרקע או בדמים כשער הזול שלשעת החזרה׃
י״ג מכר שדה ונעשית גינה ביד לוקח או גינה ונעשית שדה
הו״ל ספק אם מחשב לו כדין שהיתה בעת הממכר או כדין
שהוא עתה׃ י״ד האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר
לך מדה בחבל בין חסר בין יתר או שא״ל בית כור עפר אני
מוכר לך בין חסר בין יתר מדה בחבל הלך אחר הפחות
שבלשונות ואין לו אלא כדין אם חסר אם יתר׃ ט״ו מכר
לו בית כור ואמר לו בסימנים ובמצרים פיחות שתות או הותיר
שתות הגיעו פיחות יתר על שתות יתן לו דמים או קרקע הכל
לפי השיור ואם הנשאר בשדה פחות מט׳ קבין ובגינה פחות
מחצי קב ולא היה סמוך לשדה המוכר מחזיר לו דמים׃
י״ו המוכר לחבירו שדה שהלוקח יודע אותה ואת מצריה
ובכר הורגל בה אפילו אח״כ יש במדתה יותר ולא נמצא אלא כך
הגיעתו שהרי ידעה וקיבל עליו ומה שא״ל חשבון כך וכך לומר
שהיא שוה כמו אחרת שיש במדתה כך׃ י״ז האומר לחבירו
בית כור פלוני אני מוכר לך אע״פ שאין במדתו אלא לתך הגיעו שלא
מכר לו אלא מקום הנקרא בית כור לפיכך צריך המוכר להביא
ראיה שהוא נקרא בית כור׃ י״ח וכן האומר לחבירו כרם
שלי במקום פלוני אני מוכר לך אע״פ שאין בו גפנים הגיעו והוא
שיהיו קורין אותו כרם וכן האומר לחבירו פרדס זה אני מוכר
לך אפי׳ אין בו רמונים הגיעו והוא שיקרא פרדס וכן לכ״ב׃
י״ט כל אלו הדברים במקום שאין שם מנהג אבל במקום
שיש מנהג הלך אחר המנהג ואחר לשון רוב אנשי המקום׃
כ׳ האומר לחבירו חצי שדה זו אני מוכר לך שמין כמה שוה
כל השדה ונותן לו מהכחוש שבה מה ששוה חצי הדמים
שלכל השדה וכן אם אמר לו חציה בדרום אני מוכר לך שמין

לו דמי כולה ונותן לו בדרומו מחצי כל הדמים ומקבל עליו
הלוקח לעשות בחלקו מקום הגדר ומאחורי הגדר סמוך
לגדר חריץ קטן רחב ג׳ טפחים וחוצה לו חריץ אחר גדול
רחבו ו׳ טפחים ובין ב׳ החריצים רוחב טפח כל זה כדי שלא
תקפוץ הנמיה: כא היה לו חצי שדה ואמר לחבירו
חצי שיש לי בשדה מכרתי לך קנה החצי כולו אבל חצי
השדה שיש לי לא קנה אלא רביע: כב היה לו בקעה גדולה
ובתוכה שדות הרבה וכל אחת חלוקה במצר שלה ומכר לו
בה שדה ומצר לו מצרי הבקעה לא קנה אלא שדה אחת
אע״פ שיש מעט שקורים לבקעה שדה: כג האומר
לחבירו שדה דבי חייא אני מוכר לך והיו לו שתי שדות
הנקראים בשם זה לא קנה אלא הפחות שבהם: כד
האומר לחבירו שדות אני מוכר לך מיעוט שדות שתים
אבל נכסים אפילו גנות ופרדסים אבל לא בתים ועבדים
אמר ליה כל שדות אפילו שלש וארבע חוץ מגנות ופרדסים
אמר ליה נכסים אפילו גנות ופרדסים אבל לא בתים ועבדים
ואם אמ׳ ליה כל נכסים אפילו בתים ועבדים וכל המטלטלים
הידועים לו ואפילו תפלין שבראשו בכלל המכר: כה
האומ׳ לחבירו שדה ראובן אני מוכר לך וכיון שבא הלוקח
להשתמש בה אמ׳ ליה המוכר אינה זו השדה שהיתה של ראובן
אלא בלקוחיה ולעולם לא היתה לו אלא זו היא שהיתה של ראובן
ולקחתיה ממנו והיא שמכרתי לך על המוכר להביא ראיה
ואם לא הביא זוכה הלוקח בזו שכל העם קורין אותה של ראובן

רי״ט כיצד מסיימין המצרים ואם לא קיים אותם ובו ו׳ סעיפים

א האומר לחבירו שדה פל׳ אני מוכר לך קנה כולה ואפי׳
היה גדולה הרבה אע״פ שלא קיים המצרים כל זמן שאין
מצר מפסיק: ב מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר
שלישי ולא מצר לו מצר רביעי קנה השדה כולה אבל מצר
הרביעי לא קנה ואם היה מובלע בין המצרים ואין עליו רכב
שלקלים ואין בו ט׳ קבין קנהו אף מצר הרביעי ואם לא היה
מובלע ויש עליו רכב שלקלים או שיש בו ט׳ קבין לא קנהו
היה מובלע ויש עליו רכב שלקלים או שיש בו ט׳ קבין או
שלא היה מובלע ואין עליו רכב שלקלים ואין בו ט׳ קבין הרי
הדבר מסור לב״ד כפי מה שיראו לאיזה דרך שדעתן נוטה
יעשו: ג מצר לו מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר
אם היה הארוך שלא יש אחד לא קנה מן הארוך אלא כנגד
הקצר ואם היה שנכנס יקנה כנגד ראש תור: ד קיים לו
את הזויות בלבד ולא מצר לו את המצר שבכל רוח או שקיים
לו שני מצרים כמין גם או שקיים לו מקצת מכל רוח ורוח הד׳
לא קנה את כולה אלא יקנה ממנה כפי מה שמצר לו וכפי
מה שיראו הדיינים: ה היה מצר ראובן מזרח ומערב
ומצר שמעון צפון ודרום צריך שיכתוב לו מצר ראובן משתי
רוחות ומצר שמעון משתי רוחות: ו היה לו שדה ומכר
מקצתו לשמעון לצד מערבו ומצד מזרח עכב לעצמו ומצר
לו מצד מערב ולא מצר לו מצד מזרח אלא כתב מצר מזרח
דמיה פלוני או דמנה פקיעא אם כתב לו ולייף מינה אלא קנה
חצי השדה ואם לא כתב לו כן לא קנה אלא ט׳ קבין: ר״כ

המוכר את הספינה וקרון וצמד בקר ופרה וחמור ושפחה ובו י״א סעיפים

א המוכר
את הספינה מכר את התורן ואת הנס ואת העוגין ואת כל
המשוטין המנהיגין אותה ואת הכבש והאסקלא שעולין בה
לספינה ויורדים עליה ואת בית המים שבתוכה אבל לא
מכר את הספינה הקטנה בין שהיא עשויה לילך בה ליבשה
בין שהיא עשויה לצוד בה דגים ולא את העבדים המשמשין
בה ולא את המרצופין ולא את הסחורה שבתוכה ובזמן שאמ׳
היא וכל מה שבתוכה אני מוכר הרי כולם מכורים: ב
המוכר את הקרון לא מכר את הפרדות בזמן שאינם צמודות
מכר את הפרדות לא מכר את הקרון: ג יא דהני מילי
במוכר אבל במשכיר את הקרון השכיר את הפרדות
אע״פ שאינם קשורות עמו: ד מכר את הצמד לא מכר
את הבקר מכר את הבקר לא מכר את הצמד אפי׳ במקום
שקורין לצמד בקר: ה המוכר את העול לא מכר את
הפרה מכר את הפרה לא מכר את העול: ו מכר את העגלה
מכר את הבקר מכר את הבקר לא מכר את העגלה: ז
המוכר את החמור מכר את המרדעת ואת האוכף אע״פ
שאינם עליו אבל לא מכר את השק ולא מרכבת הנשים
ואפילו היו עליו בשעת המכר: ח בכל אלו הדברים
אין הדמים ראיה שאם טעה בכדי שהדעת טועה יש לו
אונאה או ביטול מקח כדין כל מוכר ולוקח ואם טעה בכדי
שאין הדעת טועה לא בטל המקח שזה מתנה נתן לו:
ט המוכר את השפחה מכר כלים שעליה אפילו הסק
אבל לא מכר השירים ולא הנזמים ולא הטבעות ולא את
הקטלא ואת שבצוארה ואם אמ׳ ליה שפחה וכל מה שעליה
הרי כולם מכורים אפילו יש עליה כלים של מאה מנה: י
האומר לחבירו שפחה מעוברת אני מוכר לך פרה מעוברת
אני מוכר לך מכר לו את הולד: יא שפחה מניקה אני
מוכר לך פרה מניקה אני מוכר לך לא מכר לו את הולד
חמורה מניקה אני מוכר לך מכר לו את הסייח שאין אדם
קונה חמורה לחלבה: יב האומר לחבירו ראש עבד

זה

זה אני מוכר לך או ראש חמור זה אני מוכר לך הרי זה מכר
חציו וכן הדין בכל דבר שהנשמה תלויה בו אמר לו היד
עבד זה או יד חמור זה אני מוכר לך משמנים ביניהם וכן
הדין בכל דבר שאין הנשמה תלויה בו: יג אמר לו ראש
פרה אני מוכר לך לא מכר אלא הראש בלבד שהרי הראש
נמכרת תמיד בבית המטבחים׳ יד המוכר את הראש
בבהמה גסה לא מכר את הרגלים מכר את הרגלים לא מכר
את הראש מכר את הריאה לא מכר את הכבד מכר את
הכבד לא מכר את הריאה אבל בבהמה דקה מכר את הראש
מכר את הרגלים מכר את הרגלים לא מכר את הראש מכר
את הריאה מכר את הכבד מכר את הכבד לא מכר את
הריאה: טו אין דברים אלו אמורים אלא במקום שאין
מנהג ידוע אבל במקום שיש מנהג ידוע הכל הולך אחר המנהג׳
טז המוכר את הבור לא מכר מימיו מכר אשפה מכר
זבלה: יז מכר שובך מכר יונים מכר כוורת מכר
דבורים׳ יח יט דהה איתמה מכר יונים מכר שובך
מכר דבורים מכר כוורת בד״א שפירש שמכר כל פירות
השובך והכוורת בלי שיור אבל אם מכר סתם פירות הכוורת
לא מבעיא שלא מכר פירות הכוורת שאף הדבורים לא
מכר כולם שלא יקח הלוקח שלשה נחילים הראשונים ומכאן
ואילך נוטל נחיל כדי שתהי שב הכוורת ואם מכר סתם פירות
השובך אינו יכול ליטול כל הגוזלות שיולדו בו מעיקה מפני
שהאמהות בורחות ונמצא שהחריב כל השובך אלא מניח
מהם כדי לישב השובך וכמה מניח אם אמהות ובנות בעת
מכירת הפירות מניח בריכה ראשונה שיולדו האמהות
כדי שיטפלו האמהות עם הבריכה הראשונה ועם הבנות
עמהם ומניח ממה שיולדו הבנות שתי ברכות כדי שיטפלו
הבנות עם שתי ברכות שהולידו וכל הנולד מאחר שתי ברכות
שהולידו הבנות והבריכה הראשונה שלאמהות הרי אלו שלו:

רכא מוכר שאומר בקנ׳ ולוקח אומ׳ במנה ובו סעיף אחד:

א המבקש לקנות מחבירו מקח מוכר אומ׳ בקנ׳ אני מוכר לך והלוקח
אומ׳ אין אני לוקח אלא במנה והלך זה לביתו וזה לביתו ואחר
כך בא ומשך זה החפץ סתם אם המוכר הוא שתבע הלוקח
ונתן לו החפץ אינו נותן אלא מנה ואם הלוקח הוא שבא ומשך
החפץ סתם חייב ליתן לו מאתים׳

רכב שנים חלוקים על המקח ושאר טענות שבין המוכר והלוקח ובו ד׳ סעיפים׳

א נאמן בעל
המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי אימתי בזמן שהמקח
יוצא מתחת ידו אבל אם אין המקח יוצא מתחת ידו והרי הוא
ע׳ אחד בלבד והיכו בעדות או כדין כל אדם שהרי אינו נוגע
בעדותו ולפיכך אם נטל הדמים משניהם ונטל מנה מדעתו
ומנה בעל כרחו ולא ידע ממי נטל מדעתו וממי נטל בעל כרחו
בין שהיה המקח בידו בין שהיה שניהם תופסין בו אין כאן
עדות כלל וכל אחד מהם נשבע בתקנת חכמים בנקיטת חפץ ונוטל
חצי המקח וחצי הדמים׳ ב הלוקח מאחד או מחמשה בני
אדם וכל אחד מהם תובע אותו ואומ׳ אני הוא בעל המקח והוא
אינו יודע ממי מהם לקח מניח דמי המקח ביניהם ומסתלק
ויהיו הדמים מונחים בב״ד עד שיודו או עד שיבא אליהו ואם
הוא חסיד נותן דמים לכל אחד ואחד כדי לצאת ידי שמים׳ ג
לקח מקח מאחד או מחמשה בני אדם וכפר בו ונשבע על שקר
ועשה תשובה והרי הוא רוצה לשלם וכל אחד ואחד תובע אותו
ואומ׳ אני הוא שכפרת בי ונשבעת על שקר והוא אומ׳ איני
יודע חייב לשלם לכל אחד ואחד מפני שעבר עבירה: ד הרי שטען
על חבירו ואמ׳ מכרת לי והוא אומ׳ לא מכרתי או מכרתי ולא
נתת לי הדמים או שטען הלוקח ואמ׳ שנתן הדמים ועדיין לא
משך או משכתי ולא ראיתי חפץ זה והמוכר אומ׳ לו הודעתיו
לך או שאמר אחד מהם תנאי היה בינינו והאחר אומ׳ לא
היה תנאי כלל בכל אלו הטענות וכיוצא בהם המנ׳ לא הייתה
שם ראיה נשבע הכופר שמבקשים להוציא מידו שבועת
היסת ואם הודה במקצת הטענה ישבע או שיש עליו עד אחד
נשבע שבועת התורה כשאר הטענות כולם׳

רכג המחליף פרה בחמור וילדה או שיש לו שני עבדים או שני שדות ובו ה׳ סעיפים׳

א המחליף פרה בחמור וילדה ומשך
בעל הפרה את החמור ועדין הפרה בביתו וילדה וטוען
בעל הפרה שילדה קודם שמשך החמור ובעל החמור אומ׳
אחר משיכת החמור ילדה וכן המוכר אומ׳ שילדה קודם
שקבל המעות והלוקח אומ׳ אחר כך ילדה אפילו אם הלוקח
טוען ברי והמוכר טוען שמא על הלוקח להביא ראיה אפי׳
אין הפרה והשפחה ברשות מוכר אלא עומדת באגם ואם
לא הביא ראיה ישבע המוכר על ולד הפרה בנקיטת חפץ
ועל ולד השפחה ישבע היסת ואם הלוקח מוחזק על הלוקח
להביא ראיה׳ ב זה אומ׳ איני יודע וזה אומ׳ איני יודע
ואינה ברשות אחד מהם על הלוקח להביא ראיה ויש מי
שאומ׳ משיחלוקו: ג זה אומ׳ ברשותי ילדה והאחר שותק
זכה הטוען בולד׳ ד מי שהיו לו שני עבדים גדול וקטן
או שני שדות אחת גדולה ואחת קטנה הלוקח אומ׳ גדול לקחתי
והמוכר אומ׳ קטנה לקחת וממני על הלוקח להביא ראיה או
ישבע המוכר היסת שלא מכר אלא קטן ואם היתה עם שדות
מקצת ישבע שבועת התורה על המטלטלים ויגלגל עליהם
הקרקעות׳ ה אמר הלוקח גדול לקחתי והמוכר שותק

זכה הלוקח בגדול ואם אמר המוכר איני יודע על הלוקח
להביא ראיה או ישבע המוכר היסת שאינו יודע ואין
לזה לא קטן"

רכ"ד המחליף פרה בחמור

או שקנה פרה ונמצא נקב בבית הכוסות"

א כל מי שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה כיצד המחליף
פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל
הפרה למשוך החמור עד שמת החמור על בעל החמור
להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה וכן
כל כיוצא בזה׃ ב מחט הנמצא בעובי בית הכוסות ומצדו
אחד נקב מפולש אם נמצא עליה קורט דם בידוע שזו נטרפה
קודם שחיטה לפיכך אם הגליד פי המכה הז"ז ספק ועל הטבח
להביא ראיה שקודם לקיחתו נטרפה שהרי ברשותו נולד
הספק ואם לא הביא ראיה ישלם הדמים למוכר׃

רכ"ה אם קבל עליו כל אונס שאירע או התנה

בפירוש שלא יהיה עליו אחריות׃ א כל המוכר
קרקע או עבד או מטלטלין הז"ז חייב באחריותו כיצד אם
הוציא המקח מיד הלוקח מחמת המוכר חוזר הלוקח ונוטל
כל הדמים שנתן מן המוכר שהרי נלקח המקח מחמתו כך
הדין בכל ממכר אע"פ שלא פירש הלוקח דבר זה אלא קנה
סתם אפילו מכר הקרקע בשטר ולא הזכיר בו אחריות הז"ז
חייב באחריותו ואחריות שלא מכר טעות סופר הוא׃ ב
בד"א בשהוציא המקח מיד הלוקח בב"ד של ישראל כגון שהיה
המקח מטלטלין והיו גנובים או גזולים או שהיתה הקרקע
גזולה או שבא בעל חוב של המוכר וטרפה מיד הלוקח וקבל בב"ד
של ישראל אבל אם הכותי הוא שהוציא המקח מהלוקח בדין
בדין המלך בין בערכאות שלהם אין המוכר חייב באחריותו
אע"פ שהכותי טוען שהמוכר גנב או ספק זה או גזלו ממנו והביא
עדי כותים על כך אין המוכר חייב כלום שזה אונס הוא ואין
המוכר חייב באחריות אונס׃ ג בד"א בשלא התנה עמו אבל
אם התנה עמו שכל אונס שיולד בקרקע זה יהיה חייב לשלם
אפילו בא כותי וגזלה מחמת המוכר חייב לשלם אבל אם נפסק
הנהר שהיה משקה אותה או שחזר הנהר לעבור בתוכה
ונעשית בריכה או שבאה זועה והשחיתה אותה הז"ז פטור
שזו וכיוצא בהן אונס שאינו מצוי הוא ולא עלה על לב המוכר
דבר זה הפלא בעת שהתנה והה"ה לכל תנאי ממון שאומדין דעת
המתנה ואין כוללין באותו תנאי אלא דברים הידועים שבגלגלן
היה התנאי והם שהיו בדעת המתנה בעת שהתנה׃ ד
מעשה באחד ששכר מלחים להביא שומשמין למקום פלו'
והתנה עמהם שהם חייבים בכל אונס שיארע להם עד שיגיעו
השומשמים למקום פלו' ונפסק הנהר שהיו מוליכים בו וחז"ל
זה אונס שאינו מצוי ואין חייבים להוליך השומשמין ע"ג
בהמה עד אותו מקום וכן כל כיוצא׃ ה אם התנה המוכר
בפירוש שלא יהיה עליו אחריות אפילו אם נודע בודאי
שהיתה גזולה והוציאה הנגזל מיד הלוקח אין המוכר חייב
כלום וא"צ לומר שאם בא ב"ח וטרפה שאינו מחזיר לו כלום שכל
תנאי שבממון קיים׃ ו המוכר לחבירו מרדף טליין
והתנו ביניהם שלא יהיה אחריות על המוכר רק אם ישבר
החבית או ישפך בלבד ולא יהיה אחריות על הלוקח אלא לענין
הטעם בלבד כגון אם יחמיץ אם יקהה לא אירע בו כי אם
אונס ניסוך הוא על המוכר׃

רכ"ו המוכר שדה שלא באחריות או יצא עליו קול ערעור׃

וכו' ו' סעיפים׃ א ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות
ובא לוי והוציאה מיד שמעון אם רצה ראובן לעשות דין
עם לוי עושה ואין לוי יכול לומר לו לך והרי אין עליך
אחריות שהרי ראובן אומר לו אין רצוני שיהיה לשמעון
תרעומת עלי שהפסיד בגללי׃ ב ראובן שמכר שדה לשמעון
שלא באחריות וחזר ולקחה משמעון באחריות ובא ב"ח
של ראובן לטורפה מידו ממנו אינו יכול לחזור על שמעון
שאע"פ שלא קבל עליו אחריות לשמעון אחריות עצמו
קבל שלא יהיה הוא המוכר והוא המוציא לעצמו אבל אם
בא ב"ח של יעקב אביו וטרפה מיד ראובן חוזר וגובה כל
הדמים משמעון׃ ג המוכר שדה לחבירו שלא באחריות
חייב באחריות דנפשיה ודוקא בשדה שיש לו בשעת
מכירה אבל אם בא לו זכות לאחר מכאן חוזר עליו׃ ד
אפטרופסים שמכרו בנכסי יתומים לא אמרינן לאחריות
דנפשייהו קבילו׃ ה המוכר קרקע לחבירו ואחר שקנה
הלוקח בא מהדרים שקונים בהם קודם שישתמש בה
יצא עליו מערערין הז"ז יכול לחזור בו שאין לך מום גדול מזה
שעדיין לא נהנה בו ובאו התובעים לפיכך יבטל המקח
ויחזיר המוכר את הדמים ויעשה דין עם המערערים ואם
נשתמש בה הלוקח כל שהוא ואפילו דש המצר שלה ועידנו
עם הארץ אינו יכול לחזור בו אלא עושה דין עם המערערים
ואם הוציאה מידו בדין יחזור על המוכר כדין כל הנטרפין׃
ו אסור למכור לחבירו קרקע או מטלטל שיש עליו עסק
ודין עד שיודיעו שאע"פ שהאחריות עליו אין אדם רוצה שיתן
מעותיו וירד לדין ויהיה נתבע מאחרים"

הלכות אונאה ומקח טעות

רכ"ז על כמה הוי מחילה
או חזרת האונאה ושליח שטעה ואחים שחלקו וטעו׃
א אסור להונות את חבירו בין במקחו בין בממכרו ואחד
מהם שאונה בין לוקח בין מוכר עובר בלאו׃ ב כמה תהיה
האונאה ויהיה חייב להשיב שתות בשוה כיצד הרי שמכר

שוה

שוה שש בחמש או שוה שבע בשש או שוה חמש בשש
או שוה שש בשבע הרי זו אונאה ונקנה המקח וחייב המאונה
לשלם האונאה ולהחזירה למתאנה׃ ג היתה האונאה פחות
מזה בכלשהוא כגון שמכר שוה שבעים בששים ופרוטה
אינו חייב להחזיר כלום שכל פחות משתות דרך הכל למחול
בו׃ ד היתה האונאה יתירה על השתות כל שהוא כגון
שמכר שוה ששים בנ׳ פחות פרוטה בטל מקח והמתאנה
יכול להחזיר החפץ ולא יקנה כלל אבל המאנה אינו יכול
לחזור אם רצה זה וקבל׃ ה אין המאנה חייב להחזיר עד
שתהיה האונאה יתר על פרוטה היתה פרוטה בשוה אינו
מחזיר׃ ו יש להסתפק אם מותר להונות את חבירו פחות
משתות אם יש באונאה שוה פרוטה אבל מטבע כל זמן
שלא הגיע לכדי אונאה מותר לכתחלה להוציאה ביפה׃
ז עד מתי יכול לחזור ולתבוע אונאתו בשתות ולבטל המקח
ביותר משתות עד כדי שיראה לתגר או לקרובו ואם שהה
יותר אינו יכול לחזור ולא לתבוע אונאתו ואם יברר שהיה
לו אונס ועל כן לא חקר בתוך זמן זה לידע אם נתאנה יכול
לחזור בו עדיין׃ ח בד״א בלוקח שהרי המקח בידו ומראהו
אבל המוכר חוזר באונאה לעולם ואע״ג בביטול מקח שאינו
יודע דמי זה שמכר עד שיראה כמותו שנמכר בשוק לפיכך
אם היה דבר שאין במינו שני והוא כולו שוה כגון פלפלין
וכיוצא בהן אינו חוזר אלא עד כדי שישאל על שער שבשוק
בלבד וכן אם נודע שבא לידו כמותו וידע שטעה ולא תבע
אינו יכול לחזור ולתבוע שהרי מחל׃ ט בד״א בשלא נשתנה
השער אבל אם נשתנה השער ומפני כך רוצה לחזור בו אינו
רשאי וכן אם מכר מפני דחקו ושלא במכירתו יותר מכדי שהודעת
טועה שנמכר שמפני דחקו הוצרך לזלזל אינו יכול לחזור דידע
ומחיל׃ י המוכר לחבירו שוה ארבע בחמש שהרי
המקח בטל ולא הספיק להראותו לתגר או לקרובו והוקר
ועמד בשבע לוקח יכול לחזור בו ולא המוכר שהרי הלוקח
אומר למוכר אילו לא הונתני לא היית יכול לחזור עתה שהונאתני
תחזור היאך יהא חוטא נשכר׃ יא וכן מוכר שמכר
שוה שש בחמש והוזל ועמדו על ג׳ הרי הלוקח חייב להחזיר
סלע אחת שלאונאה שהרי נקנה המקח וברשות לוקח הוזל׃
יב וכן מוכר שמכר שוה חמש בארבע והוזל ועמד בשלש
מוכר יכול לחזור ולא לוקח שהרי אמר לו המוכר ללוקח
לא מפני שהונתני תחזור בי׃ יג המוכר שוה חמש בשש
ולא הספיק להראותו עד שהוקר ועמד בשמונה הרי המוכר
חייב להחזיר האחת שלאונאה שהרי נקנה המקח וחייב להחזיר
ובשהוקר ברשות לוקח הוקר׃ יד כשם שיש אונאה
להדיוט כך יש אונאה לתגר אע״פ שהוא בקי׃ טו בכל

מטלטלים שייך אונאה אפילו בספרים ואפילו באבנים
טובות ומרגליות ויש ללוקח לחזור בהם עד שיראה אותם
לתגרים הבקיאים בהם בכל מקום שהם שאין הכל בקיאים
בדברים אלו לפיכך אם לא היה מכיר באותה מדינה והוליך
המקח למקום אחר או שבא הבקי לאחר זמן מרובה והודיעו
שטעה הה״ז חוזר׃ יו יש אונאה במטבעות עד שתות כיצד הרי
שהיה דינר בכ״ד דינר כסף וצרפה בעשרים ד׳ או בל׳ הה״ז
מחזיר האונאה היה יתר על זה בטל הצירוף פחות מכאן
מחילה וכן אם היה הסלע חסרה שתות והיו מוציאין הסלעים
במנין ולא במשקל מחזיר האונאה שאם היו מוציאים במשקל
אפילו בכל שהוא חוזר׃ יז עד מתי חייב להחזיר הדינר
או הסלע בכרכים עד כדי שיראה לשלחני ובכפרים שאין שלחני
מצוי שם יש לו להחזיר עד ערבי שבתות שבא להוציאה שאין
מכיר הסלע וחסרונה ודמיה אלא השלחני ולאחר זמן זה אין המאנה
חייב להחליפה ומיהו מדת חסידות להחליפה אפילו לאחר זמן
זה אם הוא מכירה ובלבד שתהא ע״י הדוחק׃ יח נפחתה
וחסרה כדי אונאה אסור לקיימה מפני שבאים מרמין בה ולא
ימכרנה לאנס או לתגר מפני שמרמין בה אחרים ולא יעשנה
משקל ולא יזרקנה לתוך גרוטאותיו לא יחתכנה או יקבנה באמצע
ויתלנה בצואר בתו אבל לא יקבנה מן הצד ואם חסר עד שנעמד
חציו כגון סלע שעמד על שקל ושקל שעמד על דינר ודינר על
חציו מותר לקיימו שהרי אין לרמות בו מפני שעבדי לכל יפחת
שלו׃ יט הלוקח ברגים אבקלה כגון שחפץ מעות ואמר
ליה מכור לי פלתך בא׳ קנה ומחזיר אונאה וה״ה ללוקח פירות
אבקלה בסלע או במאתים שקנה ומחזיר אונאה׃ כ
המחליף כלים בכלים או בהמה בבהמה אפילו מחט בשריון
או בקוף אין לו אונאה שזה רוצה במחט יותר מהשריון אבל
המחליף פירות בפירות בין ששמו אותם קודם מכירה בין
ששמו אותם אחר מכירה יש להם אונאה׃ כא האומר
לחבירו ע״מ שאין לך עלי אונאה יש לו עליו אונאה בד״א בסתם
שאינו יודע כמה אונאה יש בו כדי שימחול ואע״ג אם אמר
ליה ע״מ שאין בו אונאה שהרי יש בו אבל במפרש אין לו אונאה
כיצד מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני נותן לך בק״ק יודע אני
שאינו שוה אלא ק׳ ע״מ שאין לך עלי אונאה אני מוכר לך אין לו
לו עליו אונאה וכן לוקח שאמר למוכר חפץ זה שאני לוקח
ממך בק׳ יודע אני ששוה ק״ק ע״מ שאין עלי אונאה אני לוקח
ממך אין לו עליו אונאה׃ כב המוכר חפץ לחבירו במנה ואמ׳
ליה חפץ זה אינו שוה אלא זוז אחד ע״מ שאין לך עלי אונאה יש
לו עליו אונאה שהרי אומ׳ כיון שלא יתכן שאמ׳ שאינו שוה אלא
זוז ידעתי שאינו מכוון אלא להשביח דעתי עד שיפרש כדי
האונאה שיש במקחו בוודאי אז קלוט לה כדי שהודעת נוטה

שהוא יודע בודאי הדבר שמחל לו׃ כג בעל הבית המוכר
את כלי תשמישו ואונה את הלוקח אין בו דין אונאה שאלו לא
הרבה לו בדמים לא היה מוכר כלי תשמישו ואפילו מכרם
מחמת דוחק אין בו אונאה וי״א דדוקא שהלוקח יודע שזה
המוכר בעל הבית אבל אם לא ידע או שקנה ע״י סרסור יש
בו אונאה׃ כד הא דמוכר כלי תשמישו ואונה את הלוקח אין
לו דין אונאה הנ״מ בשתות אבל ביותר משתות הרי הוא כשאר
כל אדם ויש חולקים׃ כה מוכר ולוקח שנתרצו לגמור
המקח ע״פ שומת לוי ושם אותו בדבר ידוע ונמצא שיש בו אונאה
יש לו דין אונאה ואם א״א להחזיר האונאה כגון שהלך המאנה
לדרכו אם לוי הוא תגר ובקי בשומא ולא קבל שכר על השומא
פטור׃ כו הכנעני אין לו אונאה שנאמר איש את אחיו ובנעני
שהונה את ישראל מחזיר אונאה בדינין שלנו לא יהיה זה
חמור מישראל׃ כז הנושא ונותן באמונה אין לו עליו אונאה
כיצד חפץ זה בכך וכך לקחתיו כך וכך אני משתכר בו אין לו
עליו אונאה׃ כח הנושא ונותן באמונה לא יחשוב הרע באמונה
והיפה בשווין שאם קנה עשרה בעשרה דינרים ויש בהם שאינם
שוות דינר ויש בהן שוות יותר לא יחשוב הרעות בדינר
כל אחת והיפות בשווין שלא הכל באמונה כמו שקנאם ביחד
ומעלה לו על דמי המקח שכר הכתף והפונדק וכולם בדמי
המקח אבל שכר טרחו לא יעלה על דמי המקח ולא יקח ממנו
אלא כמו שנתפשר עמו שיתן לו ריוח׃ כט אלו דברים שאין להם
אונאה העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות אפילו מכר
שוה אלף בדינר או שוה דינר באלף אין בהם אונאה׃ ל בד״א
במוכר נכסי עצמו אבל השליח או אפטרופוס שטעה ונתאנה
בכל שהוא בין במטלטלים בין בקרקע חוזר ואם אונה את
הלוקח י״א שזה שמכרו בטל בכל שהוא וי״א שדינו כשאר
כל אדם עד שתות והוי מחילה וזכה המשלח ביתרון׃ לא
דין ב״ד שמכרו בשליחותם וטעו נתבאר בסי׳ קט׳׃ לב
כשם שאין לקרקעות אונאה כך שכירות קרקע אין לו אונאה
אפילו שכר טרקלין גדול בדינר בשנה או דפתקטנה בדינר בכל
יום אין לו אונאה׃ לג השוכר את חבירו לעשות עמו בין
בקרקע בין במטלטלין אין לו אונאה מפני שהוא כקונה
אותו לזמן ועבדים אין בהם אונאה׃ לד שכרו לזרוע לו קרקע
ואמר זרעתי בה זריעה הראוי בה ומעידים שזרעה בה פחות
מהראוי לה הס׳ ספק אם יש לו אונאה מפני הזרע או אם אין לו
אונאה מפני הקרקע לפיכך אין מוציאין מיד הנתבע ומ״מ אין
משביעין אותו שלא היטה מפני הקרקע שיש בו׃ לה השוכר
את הכלים או את הבהמה שיש להם אונאה שהשכירות מכירה
בתמונה היא ואם יש בה אונאה שתות או יותר בין שנתאנה
שוכר בין שנתאנה משכיר הס׳ מחזיר אונאה ואפילו לאחר

זמן מרובה׃ לו הקבלן יש לו אונאה כיצד כגון שקבל עליו
לארוג בגד זה בעשרה זוזים או לתפור חלוק זה בשני זוזים
הס׳ יש לו אונאה וכל א׳ משניהם בין קבלן בין בעל הבגד
חוזר לעולם׃ לז האחים והשותפים שחלקו המטלטלים
הרי הם כלקוחות פחות משתות נקנה מקח ואין מחזיר כלום
יותר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה ואם חלקו
קרקעות אפילו שמו שוה מנה בדינר או שוה דינר במנה
קיים ואם הטעו זה את זה במדה או במשקל או במנין אפי׳
כל שהוא חוזרים ואם עשו שליח שחלק ביניהם וטעה בכל
שהוא בטלה החלוקה׃ לח אם התנו ביניהם שיחלקו בשום
הדיינים וטעו השמאות בטלה חלוקה שהדיינים ששמו ופחתו
שתות או הותירו שתות מקחן בטל׃ לט ראובן ושמעון
אחים חלקו על תנאי שאם יפול לו בית פלוני שיפתח לו פתח
למבוי ולא שמו על לבם שיכולים בני המבוי לעכב עליו ונפל
אותו הבית לראובן אם רוצה ראובן לבטל החלוקה הרשות
בידו׃

רכח אסור להונות בדברים ולגנוב דעת הבריות ולרמות במקח וממכר׃

א כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה
בדברים וגדולה אונאת דברים מאונאת ממון שזה ניתן
לחשבון וזה לא ניתן לחשבון זה בגופו וזה בממונו והצועק
על אונאת דברים נענה מיד׃ ב צריך להזהר ביותר באונאת
הגר בין בגופו בין בממונו לפי שהוזהר עליו בכמה מקומות׃
ג צריך ליזהר באונאת אשתו לפי שדמעתה מצויה׃
ד כיצד אונאת דברים לא יאמר לו בכמה אתה רוצה
ליתן חפץ זה והוא אינו רוצה לקנותו היו חמרים מבקשים
לקנות תבואה לא יאמר להם לכו אצל פלוני והוא יודע שאין
לו למכור אם היה חבירו בעל תשובה לא יאמר לו זכור
מעשיך אם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך
אם היו יסורין באין עליו לא יאמר לו כדרך שאמרו חביריו
לאיוב הלא יראתך כסלתך זכר נא מי הוא נקי אבד. ואם
נשאלה שאלה על דבר חכמה לא יאמר למי שאינו יודע אותה
חכמה מה תשיב בדבר זה וכן כל כיוצא בדברים אלו׃ ה
יזהר שלא לכנות שם רע לחבירו אע״פ שהוא רגיל באותו
כנוי אם כוונתו לביישו אסור׃ ו אסור לרמות בני אדם
במקח וממכר או לגנוב דעתם כגון אם יש מום במקחו צריך
להודיעו ללוקח ואפילו אם הוא גוי לא ימכור לו בשר נבילה
בחזקת שחוטה ואף לגנוב דעת הבריות בדברים שמראה
שעושה בשבילו ואינו עושה אסור כיצד לא יסרהב עמו
שיסעוד עמו והוא יודע שאינו סועד ולא ירבה לו בתקרובת
והוא יודע שאינו מקבל ולא יפתח חביות הפתוחות לחנוני
וזה סובר שפתחם בשבילו ואם הוא דבר דאיבעי ליה

לאחוקי

נאסקי׳ אדעתיה שאינו עושה בשבילו ומטעה עצמו שקובל
שעושה בשבילו לכבודו כגון שפגע בחבירו בדרך וסבור זה שיצא
לקראתו לכבודו אין צריך להודיעו׃ ז לא יאמר לו סוך שמן
מפך זה והוא ריקן ולא יליך לבית האבל ובידו כלי ריקן וסובר
האבל שהוא מלא ואם הוא עושה כדי לכבדו מותר׃ ח לא
ימכור לו עור שלבהמה מתה בחזקת שהיא שחוטה ולא ישלח
לו חבית שליין ושמן צף על פיו׃ ט אין מפרכסין לא אדם ולא בהמ׳
ולא כלים כגון לצבוע זקן עבד העומד למכור כדי שיראה כבחור
ולהשקות הבהמה מי סובין שמנפחין וזוקפין שערותיה כדי שתיראה
שמינה וכן אין מקרדין ולא מקרצפין אותה כדי לזקוף שערותיה
ולצבוע כלים ישנים כדי שיראו כחדשים ואין נופחין בקרבים
כדי שיראו שמנים ורחבים ואין שורין הבשר במים כדי שיראה
לבן ושמן׃ י אין מערבין מעט פירות רעים בהרבה
פירות יפים כדי למכרם בחזקת יפים אפילו חדשים בחדשים
וא״צ לו׳ ישנים עם חדשים אפילו הישנים ביוקר מהחדשים
מפני שהלוקח רוצה לישנן׃ יא בין התירו לערב קשה ברך
ביין הגתות בלבד מפני שמשביחו ואם היה טעמו נכר מותר
לערב בכל מקום שכל מקום הנכר טעמו מרגיש הלוקח ולפיכך
מותר לערב אותו׃ יב לעולם אין מערבין מים ביין ומי
שנתערב מים ביין לא ימכרנו בחנות אא״כ הודיע לקונה ולא
ימכרנו לתגר אע״פ שמודיעו שמא ירמה בו אחרים׃ יג
מקום שנהגו לערב בין הגיתות מים מותר לערב כשיעור שנהגו
לערב׃ יד במקום שנהגו שכל מי שקונה דבר טועמו
תחלה מותר לערב בו לעולם אבל אם אין הכל טועמין לא׃
טו אין מערבין שמרי יין ביין אע״פ אם קנה ממנו שתי חביות
שליין אין מערבין שמרי חבית זה בשלה אבל אם קנה ממנו
חבית יין המר בכל וכך כשבא למדוד יכול לערב השמרים
עם היין ומוכר לו הכל ביחד׃ טז התגר נוטל מחמש גרנות
ונותן למקום א׳ או מחמש גתות ונותן לתוך חבית א׳ שהכל
ידעים שלא גדלו כולם בשלו ובחזקת זה קונים ממנו ובלבד
שלא יכוין לקנות הרוב ממקום הטוב וקונה גם ממקום
הרע ומערבו עמו׃ יז מותר לברור הפסולת מתוך
הגדיסים ומן הקטנית כדי שיראו יפים שזה הוא דבר הנראה
לעין ויכול הלוקח לראות ולהבין כמה שוים יותר בשביל
שהוציא מהם הפסולת ובלבד שלא יברור העליונים ויניח
הפסולת בתחתונים׃ יח מותר לחנוני לחלק קליות ואגוזים
לתינוקות כדי להרגילם שיקנו ממנו וכן יכול למכור בזול
יותר מהשער כדי שיקנו ממנו ואין בני השוק יכולים לעכב
עליו׃ יט אסור לערב שמרים בין ביין בין בשמן ואפילו
כלשהוא׃ כ המוכר לחבירו שמן מזוקק אינו מקבל
שמרים מכר לו שמן סתם מקבל לוג ומחצה שמר לכל מאה

לוג ומקבל בשחר שמנים שמן עכור העולה למעלה על פני
השמן יתר על השמרים הידועים באותו מקום בל״א מונגן
לו מעות בתשרי שהשמן עכור ולוקח השמן בניסן במדת
תשרי שהיא גדולה מפני אותו השמן הקופה למעלה אבל
אם לקח במדת ניסן שהיא קטנה מפני שנשבר כל השמן
אינו מקבל אלא השמרים בלבד׃

רכט

המוכר לחבירו חטים או שעורים או פירות כמה פסולת צריך לקבל הלוקח׃ א המוכר פירות
לחבירו מקבל עליו רובע קטנית לכל סאה שעורים מקבל
עליו נשובית לסאה עדשים מקבל עליו רובע עפרורית
לסאה תאנים מקבל עליו עשר מתליעות לכל מאה מכר לו שאר
פירות מקבל עליו רובע טינופת לכל סאה נמצא בהם יתר
על השיעורים האלו כל שהוא ינפה הכל ויתן לו פירות מנופים
וברורים שאין בהם כלום׃ ב אין כל הדברים האלו אמורים
אלא במקום שאין שם מנהג אבל במקום שיש להם מנהג הכל
כמנהג המדינה יש מקומות שנהגו שיהיו כל הפירות מנופים
וברורים מכל דבר ושיהיו היינות והשמנים צלולים ולא ימכרו
השמרים כלל ויש מקומות שנהגו אפילו היה בהם מחצה
שמרים או שיהיו בפירות עפר או תבן או מין אחר ימכר כמות
שהוא לפיכך הבורר צרור מתוך גרנו שלחבירו נותן לו דמי
חטין כשיעור צרור לפי דרך שלו הניחו היה כמכר במדת חטים
ואם תאמר יחזירנו הרי אמרו אסור לערב כל שהוא׃

רל המוכר לחבירו מרתף שליין והלוקח יין והחמיץ ובו ו׳ סעיפים׃

א האומר לחבירו מרתף זה שליין אני מוכר לך למקפה
או שמכר לו מרתף שליין סתם הרי הלוקח מקבל עליו עשרה
קנקנים בכל מאה שלא יהיה יינם טוב לא כבר התחיל להשתנות
יותר על זה לא יקבל׃ ב אמר לו מרתף שליין אני מוכר לך
למקפה או שאמר ליה חבית שליין אני מוכר לך נותן לו יין
שכולו יפה וראוי לתבשיל׃ ג א״ל מרתף זה שליין נותן לו
יין הנמכר בחנות שהוא בינוני לא רע ולא יפה׃ ד אמר ליה
מרתף זה אני מוכר לך אפילו כולו חומץ הגיעו׃ ה המוכר
יין לחבירו ונתנו הלוקח בקנקנו והחמיץ מיד אינו חייב
באחריותו ואע״פ שא״ל לתבשיל אני צריך לו ואם ידוע שיינו מחמיץ
ה״ז מקח טעות׃ ו מכר לו יין ונשאר בקנקני שלמוכר והחמיץ
אם אמר ליה למקפה אני צריך או שא״ל לשתות מעט מעט
אני צריך והחמיץ מחזיר ואם ומ״לו הרי יינך וקנקנך ואם לא אמ׳
לו למקפה וגם לא אמר לו לשתותו מעט מעט אינו יכול להחזיר
שהרי א״ו״מ לו למה לא שתית אותו ולא היה לך לשתותו עד שיחמיץ׃
ז המוכר חבית שלשכר לחבירו והחמיצה בתוך הג׳ ימים
הראשונים הרי היא ברשות מוכר ומחזיר את הדמים ומלאן

ואילך ברשות לוקח׳ ח׳ המוכר חבית שלו לחבירו כדי
למכרה מעט מעט והחמיצה במחציתה או בשלישיתה
חוזרת למוכר ואם שינה הלוקח הקבע שלה או שהגיע יום
השוק ועבר ולא מכרה הרי היא ברשות הלוקח׳ ט׳ וכן המקבל
חבית שלו מחבירו כדי להוליכה למקום פל׳ למכרה שם וקודם
שהגיע שם הוזל היין או החמיצה הוי ברשות מוכר מפני שהחנות
והיין שלו׳ י׳ האומר לחבירו יין מבושל אני מוכר לך חייב
להעמיד לו עד העצרת אמר לו יין ישן אני מוכר לך נותן לו
משל שנה שעברה מיושן משלש שנים וצריך שיעמוד
ולא יחמיץ עד החג ובמקום שיש מנהג ידוע הכל כמנהג
המדינה׳

רל״א שלא לרמות במדה ובמשקל וכיצד יעשה אותם וכיצד

ישקול וחייבין להעמיד ממונים על המדות ועל השערים׳
ובו כ״ח סעיפים׳ א׳ המודד או שוקל לחבירו ואפי׳
לכנעני עובד אלילים ולא תעשו עול במדה במשקל ובמשורה׳
ב׳ חייבים ב״ד להעמיד ממונים שיהיו מחזרים על
החנויות וכל מי שנמצא אתו מדה חסירה או משקל חסר או
מאזנים מקולקלים רשאים להכותו ולקונסו כאשר יראה לב״ד׳
ג׳ אסור לאדם להשהות מדה חסירה אפי׳ שאינו מודד בה
ואפילו לעשותה עביט של מי רגלים שמא יבא מי שאינו
יודע וימדוד בה ואם יש מנהג בעיר שאין מודדים אלא
במדה הרשומה ברושם הידוע וזו אינה רשומה מותר
להשהותה׳ ד׳ מכמה עושין המדות מסאה וחצי סאה
ורובע סאה קב וחצי הקב ורובע הקב וחצי רובע הקב
ושמינית הרובע אבל לא יעשה קביים שלא תתחלף ברובע
הסאה שהוא קב ומחצה ומדות הלח עושין הין וחצי הין
ושלישית הין ורביעית הין ולוג וחצי לוג ורביעית הלוג
ושמינית ואחד משמונה בשמינית׳ ה׳ אין עושים המחק
מדלעת מפני שהוא קל ורע למוכר ולא משל מתכת מפני
שהוא כבד ורע ללוקח אלא עושים משל אגוז שקמה ואשכרוע
ואין עושין אותו מצד אחד עב ומצד אחד קצר ולא ימחוק
מעט מעט מפני שהוא מפחית ללוקח ולא ימחוק בבת אחת
מפני שהוא מפחית למוכר אלא בפעם אחת במתון׳ ו׳
כשמודד דבר לח לא יעשה כענין שתעלה הרתיחה ויראה
כאלו היא מלאה אפילו היא קטנה מאד שאין ברתיחה שוה
פרוטה וצריך להשהותה אחר שיפסוק הקילוח כדי שיטיפו
ממנה ג׳ טיפין בד״א בבעל הבית המוכר אבל חנוני אין צריך
להטיף׳ ז׳ הסיטון שקונה ביחד ומוכר לחנונים מקנח
המדות שמודד בהם דבר לח אחת לשלשים יום ובעל הבית
שאינו מוכר כל כך די לו שיקנח אחת לי״ב חדש והחנוני שאינו
צריך להטיף ג׳ טיפין ונדבק בה הרבה צריך לקנח פעמים

בשבת׳ ח׳ במקום שנהגו למוד בדקה לא ימדוד בגסה
אפילו אם יתן ג׳ גסות בשביל ד׳ דקות וכן במקום שנהגו
למוד בגסה לא ימדוד בדקה ובמקום שנהגו לגדוש לא ימחוק
אפילו אם ירצה ליתן לו ג׳ מחוקות בשביל שתים גדושות
ואפילו במקום שמוכרים סאה גדושה בשלשה דינרים ואמר ליה
תן לי סאה מחוקה בשני דינרים אסור וכן במקום שנהגו למחוק
אין גודשין׳ ט׳ המשקלות עושין אותם ליטרא וחצי ליטרא
ורביע ליטרא אבל לא יעשה שליש ליטרא ורביע ליטרא ולא
חמישית ליטרא ולא ג׳ רבעי ליטרא מפני שמטעים בהם׳
י׳ אין עושין משקלות ממיני מתכות אלא מצחיח סלע
ויש שמשקלות של כסף וזהב ושל דבר יבש עושים אותם
של מתכת אסירנו׳ י״א אסור להטמין המשקלות במלח׳
י״ב החנוני ששוקל דבר לח צריך לקנח המשקל פעם אחת
בשבת והמאזנים בכל פעם ששוקל בהם׳ י״ג המאזנים
צריך שיהיו מופרשים כל אחד לפי מה שהוא כיצד מוכרי עששית
של ברזל וכיוצא בהם צריך להיות חוטי המאזנים שאוחז
השוקל בידו תלוי באויר ג׳ באויר וגבוהים מהארץ ג׳ טפחים
ואורך הקנה שכפי המאזנים תלויים בהם י״ב טפחים ואורך
החוטים שכפי המאזנים תלויים בהם י״ב טפחים ושל מוכרי
צמר ושל מוכרי זכוכית יהיו גבוהים מהארץ שני טפחים
ואורך החוט שהם תלויים בו ט׳ טפחים ואורך החוטים ואורך הקנה
ט׳ טפחים ושל חנוני ושל בעל הבית יהיו גבוהים מהארץ
טפח ואורך החוט שהם תלויים בו טפח ואורך הקנה ואורך החוטים
ז׳ טפחים ושל מוכרי כסף וזהב ושל מוכרי ארגמן טוב ושאר
ענינים דקים יהיו גבוהים מהארץ ג׳ אצבעות ואורך הקנה ואורך
החוטים לא נתנו בהם שיעור אלא לפי מה שירצה׳ י״ד מקום
שנהגו להכריע טפח ובמקום שנהגו שלא להכריע שוקל עין בעין
וצריך להוסיף א׳ מי׳ בלח ואחד מכ׳ ביבש אם היה שוקל עשרה
ליטרין לא יאמר לו שקול לי כל ליטרא וליטרא לבדה עם הכרעה
אלא שוקל את כולן בבת אחת והכרע א׳ לכולן היה שוקל לו ג׳
רבעי ליטרא לא יאמר לו שקול לי כל רביע ורביע בפני עצמו
אלא ישקול לו ליטרא ויתן רביע ליטרא עם הבשר שאם אחיה
אומר יתן חצי ליטרא ורביע ליטרא בכף אחת שמא יפול רביע
הליטרא ולא יראהו הלוקח׳ ט״ו בני מדינה שרצו להוסיף
על המדות או על המשקלות לא יוסיפו יותר על שתות שאם היה
הקב משקל חמש ועשאוהו שש הרשות בידם יותר על שש
לא יעשו׳ ט״ז במכירת קרקע בין אחים בין שותפין צריך
לדקדק בחשבון מדידתו ע״פ העיקרים המבוארים בדברי
הגמטריא שאפילו מלא אצבע מהקרקע ראויה כאלו
היא מלאה כרכום׳ י״ז ארבע אמות הסמוכים מצרלית
במדידתן והם ובים לשפת הנהר אין מודדין אותם כלל

מפני

מפני שהם שלבנ"ה׳ יח המודד את הקרקע לא ימוד
לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים מפני שהחבל
מתקצר בימות החמה לפיכך אם מדד בקנה או בשלשלת ונמצא
בה אין בכך כלום׳ יט עונש המדות והמשקלות קשה מאד
שא"א למודד או לשוקל שקר לשוב בתשובה הגונה והרי הוא
ככופר ביציאת מצרים׳ כ חייבים ב"ד להעמיד ממונים על
השערים שלא ירויח כל א' מה שירצה שאין לו לאדם להרויח
בדברים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות לא השתות
בד"א במוכר סחורתו מעט מעט שמין לו טרחו וכל יציאותיו ומותר
עליהם ירויח שתות בד"א בשלא הוקר השער אבל אם הוקר השער
ימכור כפי היוקר והנ"מ היכא דאיכא ב"ד דפרשי לכולהו מוכרים
לזבוני הכי אבל אי כל חד זבין בכל מה דיכיל לא מחייב האי
לאוריה לזבוני בזול׳ כא כל המפקיע שערים שמוכר יותר
מהראוי רשאים להלקותו ולענשו כפי הראוי לו׳ כב אין משתכרין
ביצים פעמים לא התגר הראשון הוא מוכרם בשכר והלוקח
ממנו מוכרן בקרן בלבד ומ"מ שמותר להשתכר בביצים עד
הכפל אבל לא יותר׳ כג אסור לעשות סחורה בארץ ישראל
בדברים שיש בהם חיי נפש לא זה מביא מגרנו ומוכר וזה מביא
מגרנו ומוכר כדי שימכרו בזול ובמקום שהשמן מרובה מותר
להשתכר בשמן׳ כד אין אוצרין פירות שיש בהן חיי נפש
בארץ ישראל וכן בכל מקום שרובו ישראל בד"א בלוקח מהשוק אבל
אוצר הגדל בשלו מותר ובשנת בצורת לא יאצור יותר מכדי
מזון ביתו׳ כה כל המפקיע שערים או שאוצר פירות
בא"י או במקום שרובו ישראל הרי זה כמלוה בריבית׳ כו אין
מוציאין פירות שיש בהם חיי נפש מא"י לח"ל או לסוריא ולא מרשות
מלך זה לרשות מלך אחר בא"י׳ כז רשאים בני העיר לקוץ
להם שער בכל דבר שירצו ולהתנות ביניהם שכל מי שיעבור
קונסים אותו כך וכך׳ כח רשאים בעלי אומניות לפסוק ביניהם
שלא יעשה אחד מהם ביום שיעשה חבירו וכיוצא בזה וכל מי
שיעבור על התנאי יענשו אותו כך וכך בד"א במדינה שאין בה
חכם חשוב ממונה על הציבור אבל אם ישנו אין התנאי שלהם
מועיל כלום ואין יכולים לענוש ולהפסיד למי שלא קיים התנאי
אלא אם כן עשו מדעת החכם׳

ר"לב המוכר דבר במדה במשקל וטעה או שטעה במנין המעות ומוכר דבר ונמצא בו מום ובו כ"ב סעיפים׳

א המוכר דבר
במדה במשקל או במנין וטעה בכל שהוא חוזר לעולם שאין
אונאה אלא בדמים אבל בחשבון חוזר כיצד מכר לו ק' אגוזים
בדינר ונמצאו קא' או צט' מקנה המקח ומחזיר המעות ואפי' אחר
כמה שנים וכן אם נמצאו המעות חסר או יתר מהמנין שפסקו
חוזר ואפילו לאחר שקנו מידו שלא נשאר לו אצל חבירו כלום
חוזר שקנו בטעות הוא׳ ב המקבל מעות מחבירו בין
שהם במכר בין בהלואה בין בפרעון ומצא יתרון במעות
אפילו לאחר זמן חייב להחזיר אם הוא בכדי שהדעת טועה
דהיינו שאם יש לחלק המעות העודפות להוציא אם עשרה
או חמשה חמשה וזיא"א או ב' עודפות שאינם באות לכלל זה
ישלומי שטעה בחשבונו אם היו עשיריות טעה בין חמשים
לארבעים או בין מ' לשלשים ואם היו חמשיות יש [illegible]
למנות חמשה ואם היו כ"ה טעה בעשיריות כמו שנתבאר
ובחמש העודפות טעה בין ג' חמישיות לארבע ואם עודפות
ט' או כ"ה טעה ג' פעמים או חמש פעמים בחמישיות אבל
אם עודפות על החמישיות אחת או ב' או ג' או ד' שאינן מגיעות
לחמש כולם מתנה ובלבד שהמעות שמצא לא יהיו
במנין החמשיות או העשיריות שאם היו במנין חייב להחזיר
לו שמא האחרים שהיה מונה בהם בחמישיות או בעשיריות
נתערבו עמהם׳ ג המוכר לחבירו עבד או קרקע או בהמה
או שאר מטלטלים ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח
מחזירו אפילו לאחר כמה שנים שזה מקח טעות הוא והוא
שלא ישתמש במקח אחר שידע במום אבל אם נשתמש בו
אחר שראה המום הר"ז מחל ואינו יכול להחזיר׳ ד אין מחשבין
פחת המום אפילו מכר לו שוה עשרה דינרים ונמצא בו מום
המפחיתו מדמיו איסר מחזיר את הכלי ואינו יכול לומר הילך
איסר פחות המום שהלוקח אומר בחפץ שלם אני רוצה וכן אם
רצה הלוקח ליקח פחת המום הרשות ביד המוכר לומר או קח
אותו כמות שהוא או תקח מעותיך ותחזיר לי מקחי׳
ה ראובן שמכר לשמעון בתים שיש לו בעיר אחרת וקודם
גמר המכר נכנסו כותים בבתים וקלקלו קצת מקומות
ו[illegible] הבתים ועקרו דלתות הבית והחלונות ורוצה שמעון
לחזור בו וראובן טוען שכיון שהוא מום עובר ינכה לו מן הדמים
כדי שיחזיר הבית לקדמותו ויקיים המקח הדין עם ראובן׳
ו כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום שמחזירים
בו מקח זה מחזירין וכל שהסכימו עליו שאינו מום הר"ז אינו
מחזיר בו אלא אם פירש שכל הנושא ונותן סתם על מנהג המדינה
הוא סומך׳ ז כל הלוקח סתם אינו לוקח אלא הדבר שלם
מכל מום ואם פירש המוכר ואמר על מנת שאין אתה חוזר
עלי במום הר"ז חוזר עד שיפרש המום שיש בממכרו וימחול
הלוקח או עד שיאמר לו שימצא במקח זה הפוחת דמיו עד
כך וכך קבלתי אותו שהמוחל צריך לידע הדבר שמוחל לו בו
ויפרש אותו כמו המפורש באונאה׳ ח המוכר לחבירו פרה
ואמר לו יש בה מום פלוני ופלוני הניכרים ובכללם הזכיר מום שאינו
ניכר ונמצא בה אותו שאינו ניכר ולא האחרים הר"ז מקח טעות

כגון שאכל פרה או חגרת ועורת בשכנות ורבעינות ונמצאת
נשכנית בלבד ה"ז מקח טעות שיאמר הלוקח כשראיתי
שלא היתה לא חגרת ולא עורת אמרתי מאחר שאין בה אלו המומין
כך אין בה מומין אחרים ואינו אומר לא להשביח דעתי אבל אם
יש בה מומין הניכרין בין כולן בין מקצתן ויש בה גם המום שאינו
ניכר כגון שהיתה חגרת וגם נשכנית או שהיא עורת וחגרת
וגם נשכנית אין זה מקח טעות דכמו שמחל על הניכר כך
מחל על שאינו ניכר: ט' היה בה מום אחד ניכר והראהו לו
וא"ל יש בה מום פל' ומום פל' שאינם נכרים ונמצאו בה אותם
המומים שהזכיר שאינם נכרים אין זה מקח טעות אפילו היו
בה כל אותם המומים שהזכיר שהרי לא הטעהו שלא הזכיר
לו אלא מומין שבה: י' המוכר עבד או שפחה אין הלוקח
יכול להחזירה מפני מומין שאין מבטלין אותו ממלאכתו והם
הנקראים קמפון שאם היה קמפון זה גלוי כבר ראהו ואם אינו
נראה כגון שונא בבשר או נשיכת לב או ריח הפה או ריח
החוטם וכיוצא בהם הואיל ואינו מבטלו ממלאכתו אינו מחזיר
שאין העבדים לתשמיש המטה אלא למלאכה נמצא בו
שחין רע או חולי המתיש כחו או שהיה נכפה או משתגעים
ה"ז מום מפני שמבטלו ממלאכתו וכן אם נמצא בו דעת
וכיוצא בו מדברים המגונים ה"ז מום מפני שנפשו של אדם
אוננה מהם ונמצא שאינו מתעסק לו במלאכת אכילה ושתייה
וכן אם נמצא לסטים מזויין הרי זה מום המאבד את גופו מפני
שהמלך תופס אותו והורגו וכן אם נמצא מוכתב למלכות ה"ז
מום ומחזירו מפני שהמלך תופסו למלאכתו בכל עת שירצה
אבל אם נמצא גנב או חוטף או גונב נפשות או בורח תמיד
או זולל וסובא וכיוצא בדברים אלו אינו יכול להחזיר שכל
העבדים בחזקת שיש בהם כל המדות הרעות אלא אם כן פירש:
יא' המוכר בהמה לחבירו לטבחה ושחטה ונמצאת טרי'
אם נודע בודאי שהיתה טריפה כשלקחה כגון שניקבו בית
הכוסות והוגלד פי המכה שאז ידוע שיש לו ג' ימים שניקב
אם קנאה תוך ג' ימים הוי מקח טעות וצריך להחזיר הדמים
ואם לא קנאה תוך ג' ימים או שקנאה תוך ג' ימים ולא הוגלד
פי המכה דאז הוי ספק אם ניקב תוך ג' ימים אם לאו על הלוקח
להביא ראיה ואם לא יפסיד ויתן הדמים אם הם עדיין בידו:
יב' טרפות דרידא הה"ד דמבטל מקח ויש חולקים: יג'
המוכר דבר שהוא מום בממכרו ועשה בו הלוקח מום אחר
קודם שיודע לו המום הראשון אם עשה דבר שדרכו לעשותו
פטור ואם שינה ועשה מום אחר קודם שידע לו המום מחזיר
המקח לבעליו ומשלם דמי המום שעשה: יד' קנה קדין וקצעו
לעשותו חלוק ואח"כ נודע המום אם השכיחו שבא התפירה

מהמוכר וכן כל כיוצא בזה: טו' המוכר קרקע לחבירו ואכל פירותיה
ולאחר זמן נראה לו בה מום אם רצה להחזיר הקרקע לבעלים
מחזיר כל הפירות שאכל ואם היה חצר ודר בו צריך להעלות
לו שכר: טז' ראובן שמכר לשמעון ג' גבינות ולאחר ג' ימים
פתחם ומצאם מרוקבות ליקבון ישאלו לעושי גבינות בכמה
זמן ראוי לבא ליקבון ועיפוש כזה אם יאמרו שנעשה הריקבון
בבית המוכר נמצא שהיה מקח טעות ואם הדבר ספק המע"ה:
יז' ראובן שמכר לשמעון נאד שמן ולא פתחו אלא סמך על המוכר
שאמר לו הוא טוב וכשפתחו מצאו עכור ישבע המוכר שנתן לו
שמן טוב כמו שהתנה עמו ולא ירצה לישבע ישבע הלוקח שהתנה
עמו לתת לו שמן טוב וצלול ושזה הוא השמן שנתן לו ויחזיר
לו השמן או ישומו כמה דמיו פחותים משמן טוב ואם ירצה הלוקח
לקחתו יחזור לו הפחת: יח' המוכר דבר שיש בו מום שאינו
נראה ואבד המקח מחמת אותו המום ה"ז מחזיר את הדמים
כיצד המוכר לחבירו שור שאין לו טוחנות והניחו הלוקח עם
הבקר שלו והיה מניח המאכל לפני כולם ואוכלים ולא היה יודע
שזה אינו אוכל עד שמת ברעב ה"ז מחזיר לו את הנבילה
ויחזיר את הדמים וכן כל כיוצא בזה ואם היה המוכר סרסר שלוקח מזה
ומוכר לזה ואינו משהה המקח עמו ולא ידע במום הרי זה
הסרסר נשבע שבועת היסת שלא ידע במום זה ויפטר מפני
שהיה על הלוקח לבדוק השור בפני עצמו ולהחזירו לו קודם
שימות ויהיה הסרסר מחזירו על הלוקח הראשון והואיל ולא
עשה כן הוא הפסיד על עצמו: יט' המוכר בצים לחבירו
ונמצאו מוזרות שאין ראויים לאכילה הוי מקח טעות
ומחזיר את הדמים ועכשיו לא נהגו כן ומנהג מבטל הלכה:
כ' המוכר לחבירו זרעוני גנה שאין נאכלין שלזרעונים נמכר
וזרען ולא צמחו חייב באחריותן ומחזיר לו הדמים שנמכר
ממנו שחזקתן לזריעה והוא שלא צמחו מחמת עצמם אבל
אם לקתה הארץ בברד וכיוצא בו אינו חייב באחריותן שמא
מחמת הברד לא צמחו וכן כל כיוצא בזה: כא' מכר לו זרעים הנאכלים
כגון חטים ושעורים וזרען ולא צמחו אינו חייב באחריותן
אפילו היה זרע פשתן שרוב בני אדם קונים אותו לזריעה
הואיל ואוכלים אותו אינו חייב באחריות זריעתו ואם הודיעו
שהוא קונה לזרע חייב באחריותו שלזרע והה"ד לדברים הנמכרים
לרפואה ולצביעה וכן כל כיוצא: כב' הלוקח מקח מחבירו
והודיעו שהוא מוליכו למדינה פל' למוכרו שם ואחר שהוליכו
לשם נמצא בו מום אינו יכול לומר החזר לי מקחי לשם אלא
מחזיר לו הדמים והמוכר מיטפל להביא ממכרו או למוכרו
שם ואפילו אבד או נגנב הרי הוא ברשות מוכר ואם היה
המוכר יודע בממכרו שיש בו מום חייב בהוצאה שהוציא

הלוקח

הלוקח להוליך אותו מקח למקום פלוני ואם לא היה שהיה בו מום
פטור מהוצאת ההולכה ואינו חייב אלא בהוצאת החזרה ואם לא
הודיע למוכר שמוליכו למדינה אחרת והוליכו ונמצא בו שום
מום הוי ברשות לוקח עד שיחזיר המקח במומו למוכר:
הלוקח מקח ונמצא בו מום ואח״כ אבד או נגנב הרי הוא ברשות
הלוקח עד שיחזיר המקח למוכר ואם התליע או נפסד מחמת
המום הוי ברשות מוכר ואם היה לו להודיע למוכר ולא הודיעו
הוי ברשות לוקח: כג המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן
אם אין להוכיח אם קנאו לחרישה או לשחיטה כגון שהוא אדם
שהוא קונה לזה ולזה וגם אין הוכחה בדמים כגון שמייקר
הבשר בדמי שור לחרישה הוי מקח טעות שיכול לומר לשחי׳
לה מכריתו אע״פ שהרוב קונים לחרישה לא אזלינן בתר רובא
להוציא מיד המוכר אבל אם עדין המעות ביד הלוקח לא
יתנם אם רוב קונים לחרישה לא אפילו בו הדדי נינהו
ש״נ ואם הלוקח אינו רגיל לקנות אלא לחרישה והמוכר מכירו
מ״ט ואם אינו רגיל לקנות אלא לשחיטה מסתמא לשחי׳
קנאו ואם הוא רגיל לקנות לשחיטה ולחרישה אם יש הוכחה
בדמים אם נתן דמי שור לחרישה אומרים לחרישה קנאו
מ״ט ואם נתן דמי שור לשחי׳ אומרים לשחיטה קנאו:

רלג המוכר מין פירות ונמצא מין אחד ורע ונמצא יפה: ובו סעיף א׳

א המוכר לחבירו מין ממיני פירות ונתן לו מין אחר אין
מקח ושניהם יכולים לחזור בהם כיצד מכר לו חטים לבנות
ונמצאו אדומות או איפכא או יין ונמצא חומץ או איפכא
או עצים שלזיתים ונמצאו שלשקמה או איפכא אבל אם מכר
לו חטים יפות ונמצאו רעות לוקח יכול לחזור בו אפי׳ לא
נתאנה בכלום והמוכר אינו יכול לחזור בו אפילו הוקרו ואם
מכר לו רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות אע״פ שאינם
יפות שאין למעלה מהם ולא רעות שאין למטה מהם ויש
אונאה שתות אין אחד מהם יכול לחזור בו אלא קונה ומחזיר
אונאה:

רלד המוכר דבר אסור ואכלו הלוקח:

א השוחט את הבכור
ומכרו ונודע שלא הראהו למומחה מה שאכלו אכלו ויחזיר
לו את הדמים והנשאר מהבשר ביד הלקוחות יקבר ויחזיר
להם את הדמים׳ ב וכן השוחט פרה ומכרה ונודע שהיא
טריפה מה שאכלו אכלו ויחזיר להם הדמים ומה שלא אכלו
יחזירו לו הבשר והוא יחזיר להם הדמים ואם מכרו הלוקחים
בשר זה שלטריפה לכותים או שהאכילוהו לכלבים יחשבו
עם הטבח על דמי הטריפה ויחזיר להם הטבח את המותר
וכן דין כל המוכר דבר שאיסור אכילתו מן התורה: ג
אבל המוכר לחבירו דבר שאיסור אכילתו מדברי סופרים
אם היו הפירות קיימים מחזיר הפירות ונוטל דמיו ואם אכלם
אכל ואין המוכר מחזיר לו כלום׳ ד כל איסורי הנאה בין מדברי
תורה בין מדברי סופרים מחזיר את הדמים ואין בהם דין מכירה
כלל:

רלה חש״ו ושכור מתי מוכר מטלטלין והקונה בשכרות וביטו ובו כ״ח סעי׳

א קטן עד שש שנים אין הקנייתו לאחרים כלום ומשש
שנים עד שיגדיל אם יודע בטוב משא ומתן מקחו מקח
וממכרו ממכר ומתנתו קיימת בין בדבר מרובה בין בדבר
מועט בין במתנת בריא בין במתנת ש״מ ודבר זה מתקנת
חכמים והכל במטלטלים אבל בקרקע אינו מוכר ולא נותן
עד שיגדיל אפילו היא קרקע שניתן לו במתנה או שקנה
האפטורופוס ואם נתנו אפילו במתנת ש״מ אינו כלום אפי׳ הוא
קרקע שנתן לו ואע״פ שהוא יודע בטוב משא ומתן ואם ירש
מאביו שא דינו כמטלטלים ויכול למכרו או ליתנו לאחרי׳
ב בד״א בקטן שאין לו אפטורופוס אבל אם היה לו אפטורופוס
אין מעשיו כלום אפילו במטלטלים אלא מדעת האפטורופוס
שאם רצה לקיים מקחו וממכרו ומתנתו במטלטלים קיים׳
ג קטן היודע בטיב משא ומתן שאין לו אפטורופוס שנשא
ונתן במטלטלים וטעה דינו כדין הגדול פחות משתות מחילה
שתות מחזיר אונאה יותר על שתות בטל מקח׳ ד אין מקח
הקטן וממכרו במטלטלים קיים אלא כשמשך או המגביה אבל
אם נתן מעות על המקח וחזר בו אינו מקבל מי שפרע ואחרים
שחזרו בו מקבלים מי שפרע׳ ה וכן אם קנו מיד הקטן או
השכיר מקום המטלטלים וחזר בו לא קנה לוקח שאין מוציאין
מיד הקטן בדין ואין קונין מיד הקטן כלום שהקנין בשטר ואין
העדים חותמין אלא על שטר שלגדול׳ ו וכן קטן שקנה מטלטלין
וקנו מידו ושכר מהם המקום לא קנה עד שימשוך לפי שאין
חצר הקטן קונה לו מפני שנתרבה מדין שליחות ואין שליחות
לקטן ולא יהיה הקטן או שכירות המקום גדול מחצרו אבל
הקטנה שנתרבתה חצרה מידה תקנה מטלטלים מאחרים אם
קנו מידה או בשכירות מקום׳ ז קטן שקנה קרקע ונתן דמים
והחזיק בקרקע תעמוד בידו לפי שזכין לאדם שלא בפניו׳
ח קטן שהגדיל והביא שתי שערות הזכר אחר י״ג שנה והבת
אחר י״ב אע״פ שאינו יודע בטוב משא ומתן מקחו מקח וממכרו
ממכר ומתנתו מתנה במטלטלים אבל בקרקע אין מעשיו
קיימים עד שיהיה יודע בטוב משא ומתן אחר שהגדיל׳ ט
בד״א בקרקע שלו שקנאו או שניתן לו במתנת בריא אבל קרקע
שירש מאבותיו או משאר מורישיו או שניתן לו במתנת
ש״מ אין ממכרו ממכר עד שיהיה בן כ׳ שנה שלימות ויביא ב׳

עדות אבל קודם ב׳ שנה שלימות אע״פ שהביא שתי שערות
ויודע בטיב משא ומתן לא שמא ימכור בזול מפני שדעתו נוטה
אחר המעות ועדין לא נתיישבה דעתו בדרכי העולם וכשהוא בן
כ׳ שנה שלימות והביא שתי שערות מוכר בין במטלטלים בין
קרקעות בין שלו בין של אביו ואפילו אינו יודע בטיב משא ומתן
י׳ מתנתו כשהוא פחות מבן עשרים יותר על י״ג והביא ב׳ שערות
בין במתנת ב״ה בין מתנת ש״מ מתנתו קיימת שאלו לא הגיע
לו הנאה גדולה לא נתן והוא דבר שאינו מצוי תמיד ואמרו חכמים
תתקיים מתנתו כדי שיהיו דבריו נשמעים׳ יא מ״א שיכול
למכור קרקע אביו כשהוא בן עשרים כשהביא שתי שערות או
שנולדו לו סימני סריס אבל אם לא הביא שתי שערות או שנולדו
לו סימני סריס קטן הוא ואין ממכרו ממכר אפילו בנכסיו עד
שיגדיל ויגיע לרוב שנותיו שהם ל״ו שנה׳ יב מכר קודם
שנתגדל שהוא גדול כבן קודם עשרים ולא הביא שתי שערות
ולא נולדו לו סימנים ולאחר זמן הביא שתי שערות שעתה
נתגדל שעכשיו הגדיל אין מכירתו שמכר עד עתה כלום אבל
בסימני סריס כבן כ׳ נעשה גדול למפרע מבן י״ג ויום אחד לפי
שעתה נתברר שהוא סריס ממעי אמו ומה שלא הביא
ב׳ שערות היה בסבת זה ואיגלאי מילתא דמבן י״ג שנה ויום
אחד גדול היה וממכרו קיים׳ יג מי שמכר בין בנכסיו
בין בנכסי אביו ומת ובאו קרוביו וערערו לומר שקטן היה
בשעת המכר ובקשו לבדקו אין שומעין לו׳ יד פחות
מבן כ׳ שמכר קרקע אביו חוזר ומוציא ממנו כל הפירות אחר
שאכל ואם הוציא הוצאות אינו שנטע וזרע שמין לו ומחזיר
את השדה אבל אם כשנעשה בן כ׳ לא מיחה שוב אינו יכול
למחות אפילו היה קטן כשמכר׳ טו קטן שלוה מאחרים
וי״א שחייב לשלם כשיגדיל וי״א שפטור וי״א שחולק שאם ידוע
שלוה לצורך מזונותיו אין נפרעים ממנו׳ טז קטן שערב
לאחרים פטור מלשלם אף לכשיגדיל׳ יז חרש שאינו שומע
ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע כלום מוכר ולוקח המטלטלים
ברמיזה אבל לא בקרקע ואף במטלטלין לא יתקיימו מעשיו
עד שבודקין אותו בדיקות רבות ומתישבין בדבר׳ יח
אילם ששומע ואינו מדבר או מי שנשתתק מקחו מקח וממכרו
ממכר ומתנותיו קיימות בין במטלטלים בין בקרקע והוא
שיבדוק כדרך שבודקין לגיטין או יכתוב בכתב ידו׳ יט
מי שאינו שומע אלא אם כן מדברים עמו בקולא רם זה חרש
לא הרי הוא כפקח לכל דבריו׳ כ השוטה אין מקחו מקח
ואין ממכרו ממכר ואין מתנותיו קיימות לא בטלטול ולא
בקרקע וב״ד מעמידין אפטרופוס לשוטים כדרך שמעמידים
לקטנים׳ כא מי שהוא עת שוטה ועת שפוי כשהוא

הנכפין כשהוא שפוי כל מעשיו קיימין וזוכה לעצמו ולאחרים
ככל בן דעת וצריכים העדים לחקור בדבר היטב שמא בסוף
שטותו או בתחלת שטותו עשה מה שעשה׳ כב השכור
מקחו מקח וממכרו ממכר ומתנותיו קיימים ואם הגיע
לשכרותו של לוט והוא שעושה ואינו יודע מה עושה אין
מעשיו כלום והרי הוא כמו השוטה׳ כג המוכר שמכר
קרקע או מטלטלין וזיכה בהם ללוקח שלא מדעתו ע״י לוקח
על העליונה אם רצה ליקח אין המוכר יכול לחזור בו ואם
לא רצה תחזור לבעליה׳ כד וכן העבד שקנה או מכר
או נתן לקיים מתנה או נתנו לו יד האדון על העליונה אם
רצה לקיים מעשיו הרי הן קיימים ואם לא רצה בטלו כל
מעשיו ובדברים כאלו הוא שמקיים האדון או מבטל
ואינו צריך לקנות ממנו כלום׳ כה דין מכירת הבעל
בנכסי אשתו ומכירת האשה בטור אבן העזר׳ כו
ב״ד שמכרו או לקחו בנכסי יתומים בין בקרקע בין במטלטלים וכן האפוטרופסים בין שמינו אותם ב״ד בין שמינה
אותם אבי יתומים מקחן מקח וממכרן ממכר אבל מתנתם
אינה כלום שאין אדם נותן דבר שאינו שלו׳ כז לצורך
איזה דברים רשאים למכור בנכסי יתומים יתבאר במקומו׳
כח המומר או קונה קנין בשבת וי״ה ויש שמבטלין אותו על שעבר
על דברי חכמים מעשיו קיימים ומבטלין אותו יום ונותנין׳

דין כנעני שאנס קרקע מישראל או בעליה דברים ובו ט׳ סעיפים

א הכנענים המציקים לישראל ומבקשים
להרגן עד שיפדה עצמו מיד הכנעני בשדהו או בביתו
ויתנהו למציק וא״ח יניחנו כשירצה המציק למכור אותה
הקרקע אם יש ביד הבעלים ליקח מיד המציק הם קודמים
לכל אדם ואם אין ביד הבעלים ליקח או שעשה הקרקע
ביד המציק י״ב חדש כל הקודם ולקח מהמציק זכה ובלבד
שיתן לבעלים הראשונים רביע הקרקע או שליש המעות
מפני שזה המציק מוכר בזול הואיל וקרקע שאינה שלו
מוכר הנ״ז מוכר בפחות רביע או קרוב לו וזה הרביע של
הבעלים שהרי מחמת שהיא שלהם מוכר בזול לפיכך
הלוקח מהמציק בשלשים נותן להם עשרה או נותן להם
רביע הקרקע ואח״כ יקנה הכל ואם לא נתן הרי הרביע בגזל
בידו׳ ב אם אינו מאמינו לו בכמה קנאה וגבסין לו
עדים בכמה קנאה ישבע לו בכמה קנאה׳ ג אם קנאה
מהכנעני תוך י״ב חדש אם ירצו הבעלים צריך להחזירה
להם ויתן לו כמו שקנאה מהכנעני ואם ירצו יניחוה בידו
ויתן להם שליש ממה שנתן לכנעני׳ ד אפי׳ תוך י״ב חדש

...קנאה מהכנעני תחלה ואח"כ מהבעלים מקחו בטל ואף
...שה לו שטר א"א אם כן קבל עליו אחריות או שהודה
...יש עדים שקבל ממנו מעות׃ ה לקח א' מהכנעני והיה
...בידו ג' שנים ואח"כ מכרה לאחר אין לבעלים על לוקח שני
...עלים שטוענים לו שהראשון קנאה מהם ונתן להם שליש
...ה"ל אם לא שהיתה ביד הראשון א"א יום א' וביד לוקח ב'
ג' שנים׃ ו וכן הדין אם שהתה ביד הלוקח ג' שנים ומת
...ירושה ליורשיו טוענים ליורש׃ ז כנעני בעל זרוע שאנס
...פי ישראל וירד לתוך שדהו מחמת שהיה לו חוב על בעל
השדה או מחמת שיש לו נזק ביד זה הישראל או מחמת שהפסיד
...ממנו ואח"כ תקף לו את השדה מכרה לישראל אחר אין הבעלים
יכולים להוציא מיד הלוקח בד"א כשהודו הבעלים שאמת
...מן הכנעני וכן אם היה שמלך או שר באותו מקום שיכול
לתפוש את הכנעני שמכר לדין ולא תבעו הבעלים את הכנעני
אין יכולים להוציא מיד הלוקח מן הכנעני אע"פ שאינם
...רים לכנעני ואע"פ שאין שם עדים שאמת טוען הכנעני
הרי אומר הלוקח לבעלים אם גזלו הכנעני למה לא
תבעתם אותו בדיניהם׃ ח בא הכנעני בעקיפין על ישראל
ולקח שדהו ולא היה מסור בידו להרגו ומכרו לישראל אם נתנו
צריך להחזירו לבעלים אפילו שהתה בידו כמה שנים וא"א
להחזירו בחנם א"א שמין כמה היה רוצה ליתן לכנעני כדי
שיחזירו לו וכך יתן לישראל ואם הוציא עליו הלוקח כדי
להוציאה מיד הכנעני עד כדי דמיה צריכים הבעלים
ליתן לו יותר ממה שהוציא עליו כגון שאם היה הכנעני אוהבו
ונותנו בזול אין הבעלים צריכים ליתן לו א"א כמו שנתן לכנעני
אע"פ שהוא לא היה יכול להוציא בכך מיד הכנעני ואפילו
שהכנעני נתנו לו בחנם צריך להחזיר לבעלים ג"כ בחנם ואם
...מידו בנה אותו הוי כיורד לתוך שלחבירו שלא ברשות
...שיכול לומר לו טול עציך ואבניך׃ ט בד"א
...שאין שופטים כדי שיוכל להוציא שדהו מיד הכנעני
אבל אם יש שופטים בחלין והיה אפשר להוציאו מיד הכנעני
בדין ולא עשה אז ודאי מחש ונשאר ביד הלוקח ולא יתן
לבעלים כלום׃

רל"ז המחזר אחר דבר לקנותו וקדם אחר וקנאו

ובו ב' סעיפים׃ א המחזר אחר דבר לקנותו או לשכרו
בין קרקע בין מטלטלין ובא אחר לקנותו נקרא רשע והה"ה
ללויה להשכיר עצמו אצל אחד וי"א שאם בא לזכות מהפקר
או לקבל מתנה מאחר ובא אחר וקדמו אינו נקרא רשע כיון
שאינו דבר המצוי לו במקום אחר וי"א דלא שנא׃ ב
אחד למלמד להשכיר עצמו לבע"ה שיש לו מלמד אחר בביתו
אם לא שיאמר הבע"ה אין רצוני לעכב המלמד שני אבל
אם שכר בע"ה מלמד אחר יכול בע"ה אחר לשכור אותו מלמד
עצמו׃

רל"ח כותבין שטר למוכר ולא ללוקח

ובו ... א כותבין שטר
למוכר שמכר שדהו לפלוני אע"פ שאין אותו פלוני לפנינו והוא
שמיד הקנה לו השדה בקנין או שהעידו על עצמו שכבר
קנה באחד מדרכי הקנאה ובלבד שיהיו העדים מכירים
השמות שבשטר שזהו פלוני בן פלוני וזהו פלוני בן פלוני אבל אין
כותבין שטר ללוקח א"א מדעת המוכר וי"מ שאפי' קנו
מהמוכר שיקנה לפלוני שלא בפני הלוקח ובא הלוקח שיכתבו
לו השטר אין שומעין לו שלא אמרו קנו קנין לכתיבה עומד
אלא בפניו׃ ב הלוקח נותן שכר הסופר אפילו במוכר
שדהו מפני רעתה׃ ג י"מ שהא דכותבין שטר למוכר
אע"פ שאין לוקח עמו דוקא כשמעידים על עצמו שכבר
קבל המעות מיד הלוקח ואם לא כתבו כן כשיתבענו לדין
ליתן הדמים צריך להביא ראיה שמכרה את היתה מדעתו
וי"מ שאפילו העיד על עצמו שקבל המעות אם משמע
מתוך השטר שהמקח הוא מדעת שניהם אין כותבין וי"מ
שכותבים אפילו לא העידו על עצמו שקיבל המעות׃

רל"ט מי שבא ואמר אבד שטר קנייתי כיצד כותבין לו שטר אחד

ובו ב' סעיפים׃ א מי שבא ואמר אבד שטרי שהיה
לי על שדה פלונית שקניתיה מפלוני שומעין לו לכתוב אחר
וכותבין לו שטר זה אין גובין בו לא מנכסים משועבדים
ולא מנכסים בני חורין ולא כתבנוהו א"א להעמיד בו שדה
זו ביד פלוני כדי שלא יוציאנה מידו המוכר ולא יורשיו וי"מ
דדוקא מזמן ראשון ולא מזמן שני דאיכא למיחש שמא
אח"כ חזר ומכרה למוכר ומוציא זה השני שזמנו אחר
המכירה שמכר שיאמר הדר ליה זבינתא ממני׃ ב אע"פ
דשטרי חוב המאוחרים כשרים שטרי מכר המאוחרים
פסולים אם לא פירש בהם שהם מאוחרים׃

רמ' שני שטרי מכר על שדה אחת מזמן אחד

ובו ב' סעיפים׃ א שני שטרות היוצאים על שדה אחת
בשם קונה אחד ואין זמנם שוה אם היה שטר אחד מכר ואחד
מתנה אם היה הראשון מתנה והשני מכר לא בטל האחרון
את הראשון שיש לומר שלא הוסיף לו אחריות חזר וכתב בשם
מכר אע"פ שלא היה כתוב שם אחריות שאחריות טעות סופר
הוא וכן אם הראשון מכר והשני מתנה קנה השדה מזמן הראשון
שלא כתב לו שטר מתנה א"א לייפות כחו משום דין בע"ח׃
ב היו שני השטרות במכר או שניהם במתנה אם הוסיף
בשני כלום הרי הראשון קיים שלא כתב השני א"א מפני התוספת
ואם לא הוסיף בטל שטר השני את הראשון ואין לו אחריות.

לא מצאן שני לפי כך כל הפירות שאכל הלוקח מזמן ראשון
עד זמן שני מחזיר אותם ואם הי' על אותה שדה חוק למלך
בכל שנה הנותן או המוכר נותן אותו החוק עד זמן השטר
השני: ג שני שטרות שזמנם ביום אחד והם כתובים
על שדה א' בין במכר בין במתנה אם דרך אנשי המקום לכתוב
שעות הרי הדבר מסור לדיינים כל שדעתם נוטה להעמיד
שדה זו בידו יעמידו: ד בד"א בשטר שאין בו קנין אלא נתן
שדה זו בשטר זה שאין אנו יודעים מי הוא משניהם שהגיע
שטרו לידו תחלה אבל אם בכל שטר מהם קנין כל שקדם
לו הקנין זכה וישאו העדים וכן אם היו שם עדים שזה הגיע
לידו שטר מתנתו תחלה קנה הראשון:

הלכות מתנה רמ"א המתנה במה תתקיים

וכו' המחילה והנותן דבר שאינו מקויים וכו' יג סעיפים:

א הנותן מתנה לחבירו בין קרקע בין מטלטלים
אין המקבל זוכה בה אלא בא' מהדרכים שקונה זוכה בהם
וכיון שקנה בא' מהדרכים ההם אפילו שלא בפני עדים קנה
אם שניהם מודים אבל בדברים לא זכה המקבל ואין כל א'
יכול לחזור בו ואם אמר ליתן לחבירו מתנה מועטת שאם חוזר
בו יש בו משום מחוסרי אמנה: ב מחל לחבירו חוב שיש
לו עליו או נתן לו הפקדון שהיה מופקד אצלו ה"ז מתנה ונקנית
בדברים בלבד: ג המוחל לחבירו מה שיטול מנכסיו יכול
לחזור בו קודם שיטול אבל לאחר שנטל מה שנטל נטל
ודוקא מטלטלים אבל קרקע לא אפי' ירד והחזיק בה וכן
האומר לחבירו מנה שיש לי בידך תנהו לזה קנה ואין אחד
מהם יכול לחזור בו כמו שנתבאר: ד י"א שבשעם שהמוכר
צריך לקיים המכר כך הנותן כיצד הכותב לחבירו קרקע
מנכסי נתונה לך או שכתב לו כל נכסי נתונים לך חוץ ממקום
הואיל ולא סיים הדבר שנתן לו ואינו ידוע לא קנה כלום ואינו
יכול לומר לו תן לי פחות שבנכסיך עד שיקיים לו המקום
שנתן לו אבל אם אמר לו חוץ כך וכך בשדה פלו' הואיל וקיים
השדה אע"פ שלא קיים החלק נוטל אותו חלק מה פחות שבאותו
שדה ויש חולקים ואומרים שבין במכר בין במתנה יכול לדחות
דבר שאינו מקויים: ה י"מ שהנותן מתנה לחבירו
אינה מתנה אלא א"כ שיהיה בדעתו שלנותן שתהא ברשות
מקבל לעשות בה כל חפצו בד"א שנתנה לו סתם אלא שניכר
מתוך מחשבתו שאינו מכוין ליתנה לו שיעשה בה כל חפצו
אבל אם מפרש אפילו נותנה לו ע"מ שלא יעשה בו שום דבר
או שלא למכרה או שלא להקדישה או אפי' ע"מ שלא יעשה
בו שום דבר אלא דבר פלו' הוי מתנה לאותו דבר שפירש בלבד:
ו הנותן מתנה ע"מ להחזיר בין מיד בין לזמן קצוב או

כל ימי חיי הנותן או כל ימי חיי המקבל הויא מתנה לזמן
הקצוב בין בקרקע בין במטלטלים ואוכל הפירות עד אותו
הזמן והוא שמחזירה לנותן לזמן הקצוב אבל אם אינו
מחזירה נתבטלה המתנה: ז לפיכך הנותן שור לחבירו
ואמר ע"מ שתחזירהו והחזירהו והקדישו ה"ז קדוש אבל אם
אמר ע"מ שתחזירהו לי אינו קדוש שלא התנה עליו שיחזיר
לו אלא דבר הראוי לו: ח נתן שור לחבירו ע"מ להחזירו בת'
ל' יום ומת בתוך הזמן פטור מלשלם: ט כל המקבל
מתנה על תנאי בין שהתנה המקבל בין שהתנה הנותן והחזי'
המקבל וזכה בה אם נתקיים התנאי נתקיימה המתנה ואם
לא נתקיים התנאי בטלה המתנה ויחזיר פירות שאכל והוא
שיהיה התנאי כראוי ע"פ מה שנתבאר בטור אבן העזר
סימן ל"ח: י האומר לחבירו הריני נותן לך כך וכך ע"מ
שתעשה פלו' על המקבל להביא ראיה שקיים תנאו אבל אם
אמר לו ע"מ שלא תעשה על הנותן להביא ראיה שביטל
תנאו: יא לאחיו נתן ממונו לשני בניו וריבה לזה ומיעט
לזה והטיל תנאי ע"מ שלא יוכל אחד מהם למכור שום
דבר עד שיהא לקטן עשרים שנה ועמד הגדול ומכר קודם
שיהיו לקטן עשרים שנה זה שביטל התנאי נתבטלה מתנתו
מעיקרא ונשארה ביד אביו ואחרי מות אביו ירשו הוא
ואחיו הקטן ומתנת הקטן קיימת וגם זכה בדיני מתנת אחיו
יב בד"א כשהיה תנאי זה כדין התנאים הקיימים על
הדרך שנתבאר בטור אבן העזר סימן ל"ח או שכתב בסוף
השטר שקנינו מנה בחומר כל תנאים וקנינים העשויים
כתקון חכמים שאז כל המתנה קיימת והתנאי בטל:

רמ"ב דין מתנה באונס

ומסירת מודעא ומתנה טמירתא ובו י' סעיפים:

א הנותן מתנה מחמת אונס שאנסוהו ליתן אינה מתנה
ואפילו קבל עליו אחריות נכסים בשטר אפילו אם אינו מוסר
מודעא אי ידעינן באונס אינה מתנה לפיכך המוסר מודעא
על המתנה כתבינן ליה אע"ג דלא ידעינן באונסיה שהרי
אפילו היתה המודעא שקר כיון שגילה בדעתו שאינו חפץ
במתנה הרי היא בטילה: ב והיכא דידעינן באונסיה
ומסר מודעא ובטלה לא מהני הביטול כיון דאונס הוא
אפילו אי לא מסר מודעא לא הוי מתנה אבל אי מסר
מודעא ולא ידעינן באונסיה ואח"כ ביטלה מדעתו הוי בטול
כיון שלא הפילו באונסו ולכך נהגו לכתוב ביטול מודעא
במתנה: ג כל מתנה בין שלבריא בין שלש"מ צריך שתהא
גלויה ומפורסמת לא מצינא אם אמר לעדים התחבאו וכתבו
לא אפילו אמר סתם כתבו לו אינה כלום אלא אס"כ אמר
כתבוה בשוקא וחתמוה בפרהסיא וכיוצא בזה: לפיכך

כל

כל שטר מתנה שאין כתוב בו ואמרו לנו הנותן שבו בשוקים
ברחובות וכתבו לו מתנה גלויה ומפורסמת וכיוצא בענין זה
חוששין לה שמא מתנה מסותרת היא ולא זכה המקבל ואפי'
אי קנו מיניה: ד' אם לא צוה לכתוב בפרהסיא וצוה לחתמו
בפרהסיא כשר ואע"פ שלא צוה ליתנו בעידי מסירה בפרהסיא
כשר ואם צוה ליתנו בעידי מסירה בפרהסיא כשר אע"פ שלא
צוה כן על החתימה: ה' י"א דהאידנא לא חיישינן למיטמרא
משום דנהיגי למכתב בכל שטרי מתנתא הכי הילכך כשמצוה
לכתוב שטר מתנה סתם דעתו שיכתבו כמנהג הסופרים הילכך
הוי כאלו אמר כתבוה בשוקא וחתמוה בפרהסיא: ו' ש"מ
שצוה ואמר לא תקבלו מתנה זו ולא תודיעו בה אדם לא לאחר
מותה הרי זה מתנה קיימת שבעת שהקנה אותו שהוא אחר
מיתה הרי אמר גלו אותה · מצוה מחמת מיתה א"צ לומר גלו
את המתנה לא אע"פ שהיא כתובה סתם אין חוששין לה שמא
מסותרת היא: ז' י"א דמתנתא טמירתא אם החזיקו הנותן
בנכסים או שהחזיק הוא בהם בפני הנותן ולא מיחה בו קנה:
ח' הכותב שתי מתנות על שדה אחת הראשונה מסותרת או
שתיהן והשניה גלויה ומפורסמת האחרון קנה אפילו היתה הראשונה
סתם: ט' מי שהיו הדברים מוכיחים שאין דעתו ליתן מתנה
ואח"כ שנתנה מתנה גלויה ונמצא שנתנה מקודם מתנה מסותרת
אף שתי המתנות ביטלו הראשונה מפני שהדבר מוכיח שאינו
רוצה והרי קיימה זאת המתנה שנמצא כמו מודעא לה:
י' מעשה באחד שרצה לישא אשה אמרה לו איני נשאת
לך עד שתכתוב לי נכסיך שמע בנו הגדול וצוח על שמניחו
ריקם אמר לעדים לכו והטמינו וכתבו לו כל נכסי במתנה ואח"כ
כתב לה כל נכסיו ונשאה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו הבן
לא קנה והאשה לא קנתה שהרי לא ברצונו כתב לה ואנוס
כמו הוא שהרי גילה דעתו במתנה הראשונה אע"פ שהיא
בטילה מפני שהיא מסותרת:

רמג דין המזכה לחבירו על ידי אחר ורוצה הנותן או המקבל לחזור בו:

א' המזכה לחבירו
מתנה ע"י אחר כיון שהחזיק הזוכה בנכסים או בקרקע או
שהגיע השטר לידו זכה המקבל ואין הנותן יכול לחזור בו
ויד המקבל על העליונה אם רוצה מקבל ואם אינו רוצה אינו
מקבל: ב' בד"א כשאמר לו זכה במתנה זו לפלוני אבל אם
אמר לו הולך לפלוני מנה זה יכול לחזור כל זמן שלא הגיע ליד
המקבל ואם המקבל עני הוא אינו יכול לחזור בו אם היא מתנה
מועטת כמו שנתבאר: ג' דין אם אמר לו תן לפלוני נתבאר בסימן
קכ"ה: ד' אפילו אם אמר זכו לפלוני אינו קונה אלא אם כן הוא
ברשותו אבל אם אינו ברשותו לא ומיהו אפילו אם אינו
ברשותו לכשיבא לרשותו זכה בשבילו אם לא יחזור בו
הנותן קודם שתבא לרשותו: ה' דין אמר הולך מנה לפלוני
ומצא שמת המקבל נתבאר בסימן קכ"ה: ו' אמר לשנים זכו
בשדה זו לפלוני וכתבו שטר עליה והחזיקו בשדה יכול הנותן
לחזור בו בשטר עד שיגיע ליד בעל המתנה אע"פ שאינו
יכול לחזור במתנה עצמה: ז' אמר להם זכו לו בשדה זו
ע"מ שתכתבו לו את השטר או ע"מ שתתנו לו קנין זה אע"פ
שהחזיקו בשדה יכול לחזור בו שלא יכתבו לו שטר או שלא
יתנו לו קנין זה ותתבטל גם המתנה ואפי' כתבו לו השטר כל
זמן שלא מסרוהו בידו ואם מיחה בהם מלמסרו לו בטלה
המתנה: ח' אפילו אם מכר שדהו ואמר לשנים זכו לו בשדה
זו וכתבו לו שטר והחזיקו בשדה יכול למחות מלכתוב השטר
והלוקח יכול לחזור בו ולומר לא קניתי אלא ע"מ שתכתבו לו את
ט' י"א דהא דחוזר בשטר היינו דוקא כשאומר לאחרים
זכו לפלוני אבל אם אמר ללוקח או למקבל עצמו זכה והכתוב
לך שטר כיון שזכה אינו יכול לחזור בו מלכתוב את השטר:
י' אפילו קנו מידו על השטר שאמר בפירוש אני מקנה לכתוב
את השטר ולא אוכל למחות קנין דברים הוא ויכול לחזור בו:
יא' אפילו אמר כתבו וזכו לי בשטר יכול לחזור וי"א שכיון
שנכתב זכו לו ואינו יכול לחזור בו: יב' שטר שכתוב בו
שנתן קרקע לפלוני בקנין אע"פ שלא בא שטר זה ליד המקבל
אלא לא לאחר מיתה נותן קנה: יג' מי שמת ונמצא אצלו מופקד
שטר מתנה שנתן ראובן קרקע לשמעון וראובן מת יחזירו
ליורשי נותן: יד' אין אדם זוכה במתנה לחבירו עד שיהא
הזוכה גדול ובן דעת ואחד איש ואחד אשה אפילו עבד או
אשת איש או שפחה אבל הכותי אינו קונה הואיל ואינו ראוי
לשליחות וכשם שאין ישראל נעשה שליח לכותי כך אינו זוכה
לכותי: טו' קטן שנתנו לו צרור וזרקו אגוז ונטלו זוכה
לעצמו ואינו זוכה לאחרים פחות מזה לא לעצמו ולא לאחרים:
טז' השוטה זוכה לא לעצמו ולא לאחרים והמזכה לשוטה על
ידי בן דעת זכה: יז' החרש זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים:
יח' זכין לקטן אפילו בן יום אחד ולגדול בין בפניו בין שלא בפניו:
יט' י"א שמי שמחייב לקטן בין בשטר בין בקנין כיון שאין
אותו דבר מתחת ידו אינו זוכה אלא א"כ זיכהו ע"י אחר: כ'
חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו אע"פ שאינו עומד שם כיון
שהגיע המתנה לחצרו כאלו זכה בה אחר: כא' בד"א בחצר
המשתמרת אבל בחצר שאינה משתמרת כגון שדהו וחורבתו
עד שיהיה עומד בצדה ויאמר זכתה לי שדי: כב' וכן ד'
אמות של אדם שהוא עומד בצדן קונין לו בסימטא או בצדי
רשות הרבים או בחצר שאין לה בעלים אבל ברשות הרבים

או בשדה חבירו אינו קונה עד שתגיע מתנה לידו׳ כג נתן
זכתה לו חצירו והרב״ע חמות שלה אבל הקטן אינו זוכה עד
שתגיע מתנה לידו או עד שיזכה לו אחר׳ כד הוליך חורגני
לבית בפתח זה ויצא בפתח אחרת ונתנו לבעל הבית במתנה
וחזר בו בעודו באויר הבית הוי קטן ולא זכה בעל הבית משום
דמוקמינן ליה בחזקת מריה קמא אבל אם הפקידו וזכה בו
אחר מעתה אין מידו ונותנין לבעל הבית׳ כה בלא באויר
שאין סופו לנוח אבל אם סופו לנוח כגון שעומד בגג וזרקו לאחר
ונתנו לבעל החצר וחזר בו בעודו באויר כמונח דמי ואינו יכול
לחזור בו וזכה בו בעל החצר׳

רמ״ד האומר לשנים לכתוב שטר מתנה לפלוני ובו סעיף אחד׳

א המתנה כבר שאין אדם יכול לחזור דברים לשליח
בידי אחר. לשלשה אמרו לפלוני ופלוני שיכתבו ויחתמו בשטר מתנה
ויתנוהו לפלוני אין זה כלום ושנים אמרו באותם העדים וכתבו ונתנו
למקבל לא קנה וכן אם אמר לשנים כתבו וחתמו בשטר מתנה
ותנוהו לפלוני אין יכולים לומר לסופר לכתוב אלא הם עצמם כותבים
ויש מכשירים בה ואם אמרו לפלוני ופלוני שיכתבו ויחתמו בשטר
מתנה ויתנוהו לפלוני׳

רמ״ה הכותב או אומר נתתי שדה פלוני לפלוני והוא אומר לו נתת לי׳ ובו י״א סעיפים׳

א הכותב בשטר נתתי שדה פלוני לפלוני או
שכתב נתתיה לו או הרי היא שלו הרי זה זוכה בה משיגיע
השטר לידו אבל אם כתב בשטר אתננו לו אע״פ שהעידו
עליו העדים לא זכה המקבל׳ ב וי״א שאם קנו מידו מהני
לשון אתן׳ ג וי״א שאם אמר אתננו לו מעכשיו בין בשטר
בין בקנין קנה׳ ד האומר נתתי שדה פלוני לפלוני והוא אומר לא
נתת לי הולכין אחר דברי הנותן ואיכא למימר זיכה לו על
ידי אחר ואין בזה שהנותן גובה ממנו כל זמן שישאר ביד הנותן
ממה לפרוע אבל אם לא נשאר בידו לפרוע לבעל חובו לא מהני
הודאתו לחוב בעל חובו׳ ה אמר כתבתי שדה פלוני לפלוני ונתתי
לו בידו והלה אומר לא נתתה לי אם המקבל מתנה הוא שאמר
כן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והנותן אוכל פירות שדהו ואם
בן המקבל הוא שאמר כן לא נתתה לאבי שדה זו והוא אומר
כתבתי ונתתי לו מניחים את הפירות ע״י שליש עד שיודע הדבר
היאך הוא׳ ו וי״א דדוקא כשהבן אומר אני הייתי במעמד
שאתה אומר שנתתה לאבי וראיתי שלא נתתה לו כלום אבל
אם לא היה במעמד דינו כאומר נתתי שדה פלוני לפלוני והוא אומר
לא נתתה לי׳ ז מקבל מתנה שבא בעל חובו לגבות ממנה
ואמר אינה מתנה בידי אלא שומר אני עליה או שאמר בטילה
היתה מתחלתה נשבע היסת ותחזור לבעליה׳ ח טען הנותן
ואמר שומר אתה עליה או שאמר שלא מדעתו נתתיה או גזלתה
היא בידך וזה אומר נתת לי אם החזיק בה שני חזקה או
שהיא מתנת מטלטלין נשבע המקבל שבועת היסת ונפטר׳
ט נתן שדה פלוני במתנה לראובן ואח״כ החזיר ראובן שטר
מתנה לנותן וגם עושה לו מחילה לא נתבטלה המתנה בכך׳
י המקבל את המתנה וזכה בה ואחר שבאה לידו והוא
שותק חזר בו ואמר איני רוצה בה או איני מקבלה או הרי
היא בטלה או מוסיף כל בה לא אמר כלום לענין שתחזור
לבעלים אלא הרי היא הפקר וכל הקודם בה זכה אבל אם
היה צווח מעיקרו לא קנה המקבל וחוזרת לבעלים הראשונים
יא זיכה לו ע״י אחר וכששמע המקבל שתק ואח״כ צווח
ואמר איני מקבלה הרי ספק אם זה ששתק כבר רצה וזה
שצוח חזר בו או ששתק מפני שעדיין לא הגיע לידו כלום
וזה שצווח הוכיח סופו על תחלתו לפיכך אם קדם אחר וזכה בה
לעצמו אין מוציאים מידו שמא המקבל זכה וכיון שאמר איני
רוצה בה הרי הפקירה וזה שקדם ולקחה מההפקר זכה ואם
חזרו הבעלים הראשונים ותפסוה מיד זה שקדם וזכה בה אין
מוציאין מידם שמא המקבל לא זכה שכיון שאמר איני רוצה הוכיח
סופו על תחלתו ולא קנה אותה וברשות הבעלים הראשונים היא
קיימת עדיין וי״א שאם היתה מתנת שכ״מ כיון ששתק בשעה ששמע
קנה׳

רמ״ו השומע שמת בנו וכתב נכסיו לאחר׳

א לעולם אומדין דעת הנותן אם היו הדברים
מראין סוף דעתו עושין ע״פ האומד אע״פ שלא פירש כיצד מי שהלך
בנו למדינת הים ושמע שמת וכתב כל נכסיו לאחר מתנה גלויה
גמורה ואח״כ בא בנו אין מתנתו קיימת שהדברים מוכיחים
שאלו ידע שבנו קיים לא היה נותן כל נכסיו לפיכך אם שייר
מנכסיו כל שהוא בין קרקע בין מטלטלין מתנתו קיימת׳
ב וי״מ שאין זה דוקא בשכ״מ אבל לא בבריא וי״מ דאפילו
בבריא הוא׳ ג וי״מ דה״ה בריא שכתב כל נכסיו לאחר
מחמת שהיה צריך לברוח מפני בעלי חוביו או מפני אויביו
ואח״כ עשה פשרה עם בעלי חוביו ואויביו או שמתו אם נתברר
שלא כתב מתנה זו אלא מחמת כן הואיל ונדחית הסיבה
מפניו והרי הוא צריך לנכסיו בטלה המתנה׳ ד הכותב
כל נכסיו מתנה לאחד מבניו בין שהיה בריא בין שהיה
שכ״מ אפילו היה בן קטן המוטל בעריסה לא עשאו אלא
אפוטרופוס והרי הוא בכלל הנכסים כאחד מאחיו ואפי׳
האריך בלשון כדרך שופרא דשטרי ילפי יחזיק אומדין
דעתו שלא נתכוון אלא להיות אחיו נשמעים לו ואם שייר
כל שהוא בין קרקע בין מטלטלין זכה הבן במתנה ואם
פירש בשטר שמקנה לו הקנאה גמורה ולא בתורת אפוטרופוס
או שפירש בשטר שיהא רשאי למכור ולתת לאחרים או

שכתב לו מטלטלי אגב מקרקעי או שהקנה לו בקנין וכן כל שכתב
בשטר המתנה לשון שאפשר להוציא ממנו דלמתנה גמורה נתכוון
קנה׃ ה׳ וכל היכא דאיכא לאסתפוקי בלשון המתנה אם
נתכוון למתנה גמורה על המקבל להביא ראיה׃ ו׳ בד״א
שכתב לבן בין הבנים אבל אם כתב לבן בין הבנות או לאחד
מהיורשים בין שאר יורשים אע״פ שלא שייר כלום מתנה קיימת׃
ז׳ וי״ש דכותב כל נכסיו לבן בין הבנים אם נתן לו בקנין ויפה
כחו קנה וי״ש שאעפ״כ לא קנה׃ ח׳ אם אמ׳ כתבו ותנו לו כל
אף שכתבו אפ׳ אפטורופא לא עשאו׃ ט׳ הכותב כל נכסיו לאחד
מבניו ולאחר זה האחר קנה חצי הנכסים במתנה ונשאר החצי
לבנו והבן שכתבו לו אפטורופא מהו על שאר אחיו׃ :
וי״ש שאם כתב חצי נכסי לבני וחצי נכסי לפל׳ לבנו כמאן הוי
מתנה ואם כתב שני שלישי נכסי לבני והשליש לאחר לא עשה
אלא אפטורופוס׃ י״א כתב כל נכסיו לשני בניו שניהם אפטור
פים ואם כתב חצי נכסי לבני פל׳ וחצי נכסי לבני פל׳ הראשון
מתנה והשני הוא אפטורופס על החצי לכל הבנים וגם הראשון
שנתן לו חצי הנכסים יש לו חלק בחצי האחר כשאר האחי׳
י״ב הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופא ונתבאר
פרטי דין זה בטור אבן העזר סימן קז׳ י״ג הכותב נכסיו לבנו
וכתב לאשתו קרקע כל שהוא נתבאר בטור הנזכר סי׳ קו׳
י״ד הכותב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר מוקדם נתבאר בטור
הנזכר סי׳ קז׳ ט״ו דין שטר מתנה שלא נעשה אלא להבריח
נתבאר הנזכר סי׳ צ׳ י״ו דין שכ״מ שאמ׳ תנו לאשתי כאחד
מהבנים בטור הנזכר סי׳ קח׳ י״ז כל הנותנים נכסיהם
כל״ל משתבטל המתנה ויחזרו כל הנכסים לבעלים הראשונים
אין המקבל מתנה מחזיר פירות׃

רמט השולח חפצים

לבני ביתו ולא פירש היאך יחלקום ובו ה׳ סעיפים׃
א׳ בריא ששלח כלים ממדינת הים ואמ׳ יתנו או
לבני הדי או יתנו לבנים ולבנות הראוי לבנים כגון ספרים
וכלי מלחמה לבנים והראוי לבנות כגון כלי משי הצבועים
וכלי זהב יטלום הבנות ואין ראויים לזכרים ולנקבות יטלו אותם
הזכרים׃ ב׳ וכן המשלח כלים לביתו ואין בהם כלים
הראויים לבנות יטלו אותם כלותיו דאמרינן דעתו הוא שלהן שלח
ואם אין לו כלות או שהיו כלותיו נשואות יטלו אותם נשי בניו
שהדעת נוטה שלהם שלח וי״ש דה״מ דלית ליה אתתא אבל
אי אית ליה איתתא ואזיל לעלידיה שדר דבגופו דמיא׃ ג׳
שכ״מ שאמר נכסי לבני בלשון רבים ולא היה לו אלא בן אחד ובנות
הכל לבן לבדו ואין הבנות בכלל וכן אין בן הבן בכלל וי״ש
דאי לא אית ליה ברא אלא בר ברא ודאי אבר ברא קאמר׃ ד׳
מי שחלק נכסיו מחמת מיתה וכתב והשאר יחלוקו שתי אחיותי
ויתומי אחותי ויש ביתומי אחותו זכרים ונקבות גדולים וקטנים

כלום בכלל אפילו נקבות נשואות׃ ה׳ האומר נכסי לפל׳ ולבני
חולקים אותו פל׳ נוטל מחצה וכל בניו מחצה אמ׳ לפל׳ ולפל׳ ולבני
פלוני נוטלים כל פל׳ מחצה ושנים האחרים מחצה אפי׳ הנפרטים
מרובים והנכללים מועטים נוטלים הנפרטים מחצה ואפילו ה״ה
לאחד מהנפרטים פחות מלאחד מהנכללים כגון שאמ׳ נכסי לפל׳
ולפל׳ ולפל׳ ולבני ראובן ולא היה לראובן אלא ב׳ בנים׃

רמח הנותן מתנה לחבירו

ואל׳ ואחריו לפל׳ ובו י״ג סעי׳
א׳ שכ״מ שאמר נכסי לפל׳ ואחריו לפל׳ אין לשני אלא מה
ששייר ראשון ואם היה ראשון ראוי ליורשו כגון שהיה בן מכלל
הבנים אין לשני כלום שכל לשון מתנה ליורש הרי הוא כלשון
ירושה וירושה אין לה הפסק ואעפ״י שאמ׳ ואחריו לפל׳ אבל הבריא
שנתן מתנת בריא על דרך זה וכתב לזה נכסי לך ואחריך לפל׳
אין לשני אלא מה ששייר ראשון אפילו היה הראשון ראוי ליורשו׃
ב׳ שכ״מ שאמר נכסי לך ואחריך לפל׳ והיה הראשון ראוי ליורשו
ופירש ואמ׳ לא משום ירושה אני נותן לך שאין לה הפסק אלא
במתנה והרי הפסקתיה השני קונה מה ששייר ראשון לפיכך אם
נתן המעות על ידי שליש ואמ׳ תנו לבני שקל בכל שבת ולא משום
ירושה אני נותנם להם והנשאר מהנכסים אחר מותם יהיה לפל׳
אין נותנים להם אלא שקל אעפ״י שאינו מספיק להם׳ ג׳ נכסי
לפל׳ ואחריו לפל׳ מת ראשון קנה שני מת שני קנה שלישי מת
שני בחיי ראשון הנכסים ליורשי ראשון אעפ״י שאמרנו אין
לשני אלא מה ששייר ראשון אסור לראשון למכור או ליתן גופו
אלא אוכל הפירות עד שימות ויזכה השני ואם עבר הראשון
ומכר או נתן במתנה אין השני מוציא מיד הלקוחות שאין לשני
לא מהגוף ולא מהפירות אלא הנשאר וכל המשיא עצה לראשון
למכור נקרא רשע ואפילו היו בהם עבדים והוציאם הראשון
לחירות או כנים ועשאם תכריכים למת מעשיו קיימים׃ ד׳
בד״א בשמכר הראשון או נתן מתנה לאחרים אבל אם מכרם
לאחד מיורשיו או נתנם לו במתנה לא עשה כלום וכן אם נתנה מתנת
שכ״מ אפילו לאחרים לא עשה כלום שאין מתנת שכ״מ קונה אלא לאחר
מיתה ובשימות יקדם השני לזכות׃ ה׳ היה חוב על הראשון
או כתובת אשה ובאו בע״ח ליפרע מנכסים אלו אעפ״י שהראשון קיים
אין ב״ח מגבים אותם מגוף הנכסים אלא מהפירות בלבד שמגיע להם׃
ו׳ מת הראשון ובא בע״ח ואשתו לגבות מנכסים אלו אין
מגבין להם כלום אפילו עשאן אפותיקי או שיחדם לאשתו בכתובתה
אינם מגבים מנכסים אלו כלום אלא הרי הם לשני׃ ז׳ אין
כל הדברים הללו אמורים אלא באומ׳ ואחריך לפל׳ ולא אמ׳ מהיום
לפל׳ ומכר הראשון השני מוציא מיד הלקוחות וכן אם מת שני
בחיי ראשון יחזרו ליורשי שני ואם הש״ג ואמר לראשון ואחריך
מהיום לפל׳ ואחריו מהיום לפל׳ לראשון ושני לא יקנו אלא הפירות
והשלישי קנה הגוף מהיום ופירות לאחר מיתת השני והוא שבאו

לוי שנתחלה הילכך אם מת שני בחיי ראשון יחזרו ליורשי נותן
ח שכ״מ שאמ׳ לאשה פנויה נכסי לך ואחריך לפל׳ ולא חזר מהיום
ועמדה ונשאת בעל לוקח הוי ואין השני מוציא מיד הבעל ואם
אמר לה כשהיא נשואה ומתה השני מוציא מיד הבעל שכיון
שזיכה בנכסים על תנאי זה כשהיא נשואה נמצא כאלו אמר
לה בפירוש ואחריך יקנה פל׳ לא הבעל לפיכך אם עברה נכסים
או כשהיא תחת בעלה ומתה תחת בעלה יעמדו הנכסים ביד
הלוקח׃ ט האומ׳ נכסי לאמו ואחריה ליורשיו והיתה לו בת
נשואה ומתה הבת בחיי בעלה ובחיי אם אביה אין הבעל יורש
אותם נכסים מפני שהם ראויים לאשתו ולא זכתה בהם האשה
עד אחר שמתה אבל אם הניחה הבת בן או בת היו יורשים הנכסים
שמשמע יורשים ואפילו יורש יורשים וגם אם לכשתמות הזקנה
הרי הם לבניה מעשו היה הבעל יורש אותה אחר מיתת אשתו׃
י הנותן מתנה ואמר מטלטלים שיש לי לפל׳ נוטל כל כלי תשמישו
אבל לא חטים ושעורים וכיוצא בהם ואם אמ׳ כל המטלטלים שלי
נוטל הכל והעבדים בכלל המטלטלים אבל לא רחים התחתונה
וכיוצא בהם שהרי היא מחוברת לארץ ואם אמ׳ כל המטלטלים
נוטל אף רחים התחתונה וכיוצא בהן׃ יא האומ׳ נכסי לפל׳ נוטל
כל המטלטלים וכל הקרקעות והבגדים והעבדים והבהמה
והעופות והתפלין עם שאר ספרים הכל בכלל נכסים אבל ספר
תורה יש בו ספק אם הוא בכלל נכסים או אינו לפיכך אם תפסו
אין מוציאין מידו׃ יב הכותב לחבירו שנתן לו ארבע אמות
קרקע ואגב כל מטלטלין שיש לו בין זהב וכסף בין שאר כל
כלים גדולים וקטנים ובגדי פשתן וצמר ומשי וכל מה ששמו מטלט׳
וכל מה ששמו נכסים לא קנה לא קרקעות מפני שאין קרקע
נקנה באגב ולא עבדים משום דק״ל החזיק בקרקעות לא קנה
עבדים ולא ספר תורה׃ יג הנותן לחבירו כל נכסיו מטלטלי
אגב מקרקעי ולא שייר כלום ושיו את הזהובים והיו לו בביתו שטרי
חובות אם מתנת שכ״מ היתה קנה השטרות בכלל נכסים ואם
אם היתה מתנת בריא לא קנה כיון דלא כתב ליה קנה אינהו וכל
שעבודא דאית בהו ולכן יזכו מן היורשים׃

רמט הנותן מתנה וחוזר בו או הנותן לעבדו ואשה ובו ה׳ סעיפים׃

א האומ׳ ליתן מתנה מועטת
לחבירו וחזר בו הרי זה ממחוסרי אמנה׃ ב כותי שאינו גר
תושב אסור ליתן לו מתנה אם אינו מכירו או אם יש בדבר
משום דרכי שלום׃ ג הנותן מתנה לעבד או לאשה קנו האדון
והבעל האדון קנה גם הגוף והבעל לא קנה אלא הפירות אבל הגוף
שלה כשתתאלמן או תתגרש ונתבאר זה בטור אה״ע סי׳ פ״ה׃
ד הכותב כל נכסיו לעבדו קנה עצמו בן חורין ונתבאר בטור
יורה דעה סי׳ רס״ז׃ ה מדת חסידות שלא לקבל מתנה אלא לבטוח
בשם שיתן לו די מחסורו שנ׳ ושונא מתנות יחיה׃

הלכות מתנת שכיב מרע

רנ דין מתנת שכיב מרע במקצת או בכולה בלא קנין ובקנין ובו כ״ו סעיפים׃

א מתנת שכ״מ א״צ להקנותה בשום אחד מדרכי ההקנאה שדברי
שכ״מ ככתובים וכמסורים דמו׃ ב שכ״מ שכתב כל נכסיו
לאחרים ולא שייר כלום אע״פ שקנו מידו אם עמד ונתרפא
לגמרי המתנה בטילה ממילא ואם לא נתרפא לגמרי אלא
ניתק מחולי לחולי אם לא עמד ולא הלך בשוק על מקלו בשוק
מתנתו מתנה ואם עמד בין החולי שצוה בו ובין החולי שמת
ממנו והלך בשוק על מקלו אומדין אותו על פי רופאים אם מחולי
חולי הראשון מת מתנתו קיימת ואם לאו אינה מתנה ואם הלך
בשוק בלא משענת א״צ אומד לא בטלו מתנותיו הראשונות׃
ג בד״א בנותן מתנה אבל אם הודה על נכסיו שהם של פל׳
קנה הלה ואפילו יעמוד זה אינו יכול לחזור בו ואם הקדיש
כל נכסיו ולא שייר כלום או הפקירם או חלקם לעניים אם
עמד נתבטל הכל כדין נותן מתנה״ אם מכר נכסיו כשהיה שכ״מ
אם מקצתם מכר ממכרו קיים כבריא ואם כולם מכר אם
המעות עצמם קיימים אם עמד חוזר ואם הוציא המעות
אינו יכול לחזור בו׃ ד אין כל הדברים הללו אמורים אלא
בנותן כל נכסיו ולא שייר כלום אבל אם שייר כלום שלא נתן
דינו כמתנת בריא שאינה נקנית אלא בקנין ואפילו אם מת
צריך קנין לפיכך אם עמד אינו יכול לחזור בו וכמה יהא
השיור אפי׳ כל שהוא בין קרקע בין מטלטלין׃ ה הסומא
או הפקח או הגלח או החושש בראשו או בעיניו או בידו או
ברגלו וכיוצא בהם הרי הוא כבריא לכל דבריו במקחו וממכרו
ומתנותיו אבל החולה שתשש כח כל הגוף וכשל כחו מחמת
החולי עד שאינו יכול להלך על רגליו בשוק והרי הוא נופל על
המטה הוא הנקרא שכיב מרע׃ ו אם נשתתק ואינו
יכול לדבר ורמז ליתן מתנה בודקין אותו כדרך שבודקין
אותו לגיטין שנתבאר בטור אבן העזר סי׳ קכ״א ואם השיב
על לאו לאו ועל הין הין מתנתו מתנה ואם לאו אין מתנתו
מתנה׃ ז גוסס מתנתו מתנה בד״א שמתנת שכ״מ שיש בה
שיור אינה נקנית אלא בקנין ואם עמד אינו חוזר כשנתן סתם
אבל אם פירש מחמת מיתה או אפילו לא פירש אלא שנראה
מתוך דבריו שהוא נותן מחמת מיתה כגון שמתאונן על מיתתו
וכיוצא בזה אפילו אם יש בה שיור נקנית באמירה בלא קנין
לכשימות ואם עמד חוזר אפילו יש בה קנין במקצת׃ ח
המפרש בים והיוצא בשיירא והיוצא בקולר והמקושה והוא
שקפץ עליו החולי והכביד עליו חליו כל א׳ מחלק נכסים במתנה׃
במצוה מחמת מיתה והרי דבריו ככתובים וכמסורים דמו
ומקויימים אותם אם מת ואם ניצל ועמד אפילו קנו מידו במקצת

חוזר

חוזר כדין כל מתנה מחמת מיתה׳ ט בלא״ה דמתנת שכ״מ
במקצת בעי קנין בקנס אבל אם נתן מקצת נכסיו בפירוש
מתנת שכ״מ א״צ קנין ואם עמד חוזר ואם לא עמד קנה זה
המקצת ואם יש בו קנין אינו קונה אלא א״כ כתב במיפה כח
וכן אם כתב כל נכסיו ומפרש שנותן הכל מעכשיו ומקנה
לו מחיים הרי הוא כשאר מתנת בריא שאם הגיע השטר
ליד המקבל או שקנו מיד המתנה הכל ואינו יכול לחזור
בו׳ י שכ״מ שנתן הנכסים שהדבר הגלוי שהם כל נכסים
שיש לו הו״ל כמתנה במקצת ואם קנו מידו ועמד אינו חוזר
בחוששים אנו שמא כשאר לו נכסים אחרים במדינת הים
עד שיאמר כל נכסי שהם לו או שהוא מוחזק שאין לו
נכסים אלא אלו ואז תהיה המתנה בכל׳ יא אין חלוק
מתנת שכ״מ בכולה בין אם נתן לא׳ בין אם נתן לב׳ כאחד
לפיכך שכ״מ שחילק כל נכסיו לב׳ או לג׳ אם לא הפסיק בין א׳
לחבירו אלא חלק זה לפל׳ וזה לפל׳ ומת קנו כולם אפילו בלא
קנין עמד חזר בכולם אפילו בקנין דכולה חדא מתנה היא
בלא שיור ואם הפסיק בין א׳ לחבירו כמי שנמלך וכל הלא שונים
חוץ מהאחרון יש להם דין מתנת שכ״מ במקצת שצריכה
קנין ואפילו אם מת ולפיכך אם עמד אינו חוזר ואם אין להם
קנין לא יקנו אפילו אם ימות והאחרון היא מתנת שכ״מ בכולה
וקונה אם מת אפילו בלא קנין ולפיכך אם עמד חוזר׳
יב שכ״מ שנתן כל נכסיו וחזר במקצת מקתנה חזר בכל
לפיכך אם נתן כל נכסיו לא׳ וחזר ונתן מקצתן לשני הראשון
לא קנה אפילו אם ימות שהרי חזר בו והשני יש לו דין מתנת
שכ״מ במקצת לפיכך אם יש בה קנין קונה אפילו ואם לא מת
ואם אין בה קנין אפילו אם מת אינו קונה׳ נתן מקצתן לראשון
בקנין וחזר ונתן לשני לראשון קונה אפילו לא מת והשני הוא
מתנת שכ״מ בכל ואם מת קנה אפילו בלא קנין עמד לא קנה אפי׳
הוא בקנין׳ יג שכ״מ שכתב לאחד וחזר וכתב לאחר האחרון
קנה שיש לו לחזור עד שימות בין בכל בין במקצת בין לעצמו
בין לאחר ואפילו כתב וזיכה לראשון וכתב וזיכה לאחרון
האחרון קנה ששכ״מ שזיכה עדיין מתנת שכ״מ היא אבל שכ״מ שכתב
וזיכה וקנו מידו אין לאחר קנין כלום ואינו יכול לחזור בו לא
לאחר ולא לעצמו בין שנתן הכל בין שנתן מקצת׳ יד מצוה
מחמת מיתה אפילו כתב וזיכה וקנו מידו בכל מיני הקנאות
יכול לחזור בו ונ״מ דהני מילי כשפירש בהדיא שמחמת
מיתה הוא נותן אבל סתם מצוה מחמת מיתה כגון דאמר
וי דקא מיית דינו כשכ״מ׳ טו שכ״מ שכתב כל נכסיו לעבדו
חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד לפי שיצא עליו קול שהוא בן
חורין ואם כתב לו בפירוש מהיום אם ימות יכול לחזור בו׳

יז ראובן ואשתו שהתנו ביניהם שאם ימות בחייה ירשו
אחיו שני שלישי הממון והיא תטול השליש והגיע השטר
ליד האחים וחלה ראובן וצוה לתת משני שלישי הממון גם
לאחרים ומת ובאים האחים לבטל הצוואה מפני שזכו הם
בשני שלישי הממון אין בדבריהם כלום וצוואתו קיימת׳
יח מתנת שכ״מ בכולה שנתנה בקנין לא קנה אפילו מת ואפילו
אם נכתבה המתנה בשטר ונמסר לו השטר מחיים לא קנה דשמא
לא גמר להקנותו אלא בקנין ואין קנין לאחר מיתה ואם פירש
שלא הקנה אלא כדי ליפות כחו כגון שכתב וקנינא מיניה מוסף
על מתנתא דאקנה ונ״מ דה״ה נמי מצוה מחמת מיתה בקנין
דינו כמתנת שכ״מ שהקנין מגרע כחו אלא א״כ יפה כחו׳ יח
וכן אם צוה שכ״מ שיתנו שטר למקבל עם המתנה ומת אין כותבין
ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה
אלא א״כ יפה כחו בכתיבה כגון שאמר תנו אף כתבו לו ואם לא
יפה כחו אפילו אם נכתב השטר מחיים אין נותנין לו לאחר
מיתה׳ יט הא דאמרינן שאפילו הגיע השטר ליד המקבל
לא קנה אלא א״כ יפה כחו דוקא כשאין השטר כתוב בלשון
צוואה כדרך שמצוה אדם בביתו שאם אינו עומד אלא לראיה
אם הגיע ליד המקבל מחיים קנה׳ כ אם כתב לאחד והקנה
לו וחזר וכתב לשני והקנה לו ונ״מ שהשני קונה אפילו בלא
יפוי כחו ואפילו לא הגיע השטר לו מחיים וכן אם כתב ומסר
וזיכה לשני שני קונה אף בלא יפוי כח דקנין דשני לאו לגרועי
אתא אלא שהוא סבור שלא יקנה אם פחות לו מהראשון׳ כא
הא דאמרינן שאם צוה שכ״מ שיכתבו שטר למקבל עם המתנה
חוששין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר דוקא בלהג׳ אבל שכ״מ
שמקדש ענינו וגומר צוואתו ומצוה לכתבה אינו מצוה לכתבה
אלא לזכרון בעלמא וגמר להקנות לו מיד ואע״פ יפוי כח׳ כב
ונ״מ דלא שני לן בין אומר כתבו ותנו לו לאומר תנו וכתבו לו
ונ״מ דהא דבעינן יפוי כח דוקא באומר כתבו ותנו מנה לפל׳
דמשמע כתבו מנה לפל׳ ותנו לו את השטר אבל כשאומר תנו
מנה לפל׳ וכתבו לו את השטר כיון שאינו מזכיר שיתנו לו השטר
לא נתכוון בצוואת כתיבת השטר אלא לזכרון דברים ולא להקנות
לו בשטר׳ וכן שכ״מ שאמר תנו מנה לפל׳ ואחר כדי דבור אמר
כתבו ותנו לו את השטר מקתמא לא נחזור בו ממתנה ראשונה
אלא ליפות כחו שיהא לו לראיה והעדים כותבים מה שצוה בפניהם
ואין כותבים ואומר לנו כתבו ותנו לפי שנמצא מבטלים בכך
המתנה׳ כג בריא שאמר כתבו ותנו מנה לפל׳ ומת אין נותנין
אפילו במיפה כחו ונ״מ דהיינו משום דאמר כתבו ותנו אבל
אם אמר תנו ולא אמר כתבו נותנים משום מצוה לקיים דברי המת
אלא וישאו ומ״ד לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא

דאתפקיה ביד שליש׃ כל בריא שאמ׳ כתבו ותנו שדה פל׳ אם מחיים כותבים ונותנים שאז״ל קנו מידו׃ כה מי שמת ונמצאת מתנה קשורה על ידיכו אע״פ שהיא בריא שקנו מידו כדי ליפות כוח של שנתן להם ה״ז אינה כלום שאנו אומ׳ כתבה ונמלך ואם זיכה בה לאחר בין מהיורשים בין שאינו מהיורשים כל הדברים שבה קיימים בכל מתנות שכ״מ וכן מי שכתב שטר חוב על עצמו בפני אחד מבניו ונתן השטר על יד שליש ואמ׳ יהיה זה אצלך ולא פירש לו כלום ואם אמ׳ הנח עד שאומ׳ לך מה תעשה ומת אינו כלום׳ כו הנותן קרקע מטלטלין לאחד מעכשיו ולאחר מותו ואחר שמת טוענים היורשים הבא ראיה שמטלטלים של היו לו בשעת מתנה דשמא לאחר מכאן לקחן אין בדבריהם כלום דמוקמינן מנכסי כמו שהן עכשיו וכן היו׃

רנא דין מתנת שכ״מ או בריא א

הנותן מתנה כשהוא שכ״מ וכתב בה מחיים

ובמות ה״ז מתנת שכ״מ שזה שכתוב בה ובמות שלא יקנה אלא לאחר מיתה וזה שכתוב בה מחיים סימן לישב את דעתו שיחיה מחולי זה אבל בריא שנתן מתנה וכתב בשטר מחיים ובמות הרי זו מתנה גמורה מחיים וזה שכתוב בה ובמות כמו שאמר מעתה ועד עולם וכמו כוויי השטר הוא זה׃

ב מתנת שכ״מ שאין כתוב בה שמתוך החולי הזה שצוה בו מת ואם העדים מעידים לשאול להם אע״פ שהרי זה מצווה מת הרי המתנה בטילה שאין מיתתו ראיה שמא מחולי שנתן בו המתנה נרפא ואח״כ חלה חולי אחר ומת לפיכך הנכסים בחזקת היורשים עד שיביאו ראיה שמתוך החולי הזה שנתן בו מתנה זו מת׃

רנב מתנת שכ״מ מוציאין

ממנו למזון האשה והבנות ובו ב׳ סעיפים׃

א מתנת שכ״מ אינה קונה אלא לאחר מיתה ואין אדם זוכה בדבר שצוה לו בין במקרקעי בין במטלטלין אלא לאחר מיתה לפיכך מוציאין אפילו לכתובה בנין דכרין ולמזון האשה והבנות מיד מי שצוה לתת להם שהרי במיתתו נתחייבו הנכסים בכתובה ובמזונות ואז שנתן להם לא יקנו אלא לאחר מיתה׃

רנג איזה לשון מועיל

לשכיב מרע אמר תנו מנה לפלוני ומזכים לפל׳ וש׳ לפל׳ ובו נ״ג סעיפים׃

א שנים שנכנסו לבקר את החולה וצוה בפניהם כותבים ואין עושין דין ואם היו שלשה רצו עושים דין בד״א ביום אבל בלילה כותבים ואין עושין דין׃ ב שכ״מ שצוה ואמ׳ יטול פל׳ כל נכסי או מקצת נכסי או יחזיק או יזכה או יקנה כלם לשון מתנה הם וכן אם אמ׳ יחזיק או יירש על מי שראוי לירשו ה״ז קנה אבל אם אמ׳ יהנה פל׳ בנכסי או יעמוד בהם או ידאה או ישען בהם לא קנה. ואם אמ׳ אני מניח לפל׳ הוי לשון מתנה ואם אמ׳ לשון

יתן לפל׳ כך וכך לשון ירושה הוא׃ ג לשונות אלו שאמרנו בשכ״מ יא שהם שמועילים בבריא וי״א שאינם מועילים׃

ד מה שכותבים במתנה יהלך ויחזה ויוריש ויתמשכן ויעשה ממנו חפציו ורצונו אין לשונות אלו אלא שופרא דשטרא ואע״פ שלא נכתבו הויא מתנה׃ ה שכ״מ שאמרו לו נכסיך למי אמר כמדומה לי שיש לי בן או שאשתי מעוברת עכשיו שאין לי בן ושאין אשתי מעוברת נכסי לפל׳ ונודע שיש לו בן או שאשתו מעוברת אין מתנתו מתנה אפילו מת הבן או הפילה אשתו אח״כ׃ ו שכ״מ שאמר נכסי לפל׳ או שאמרו לו נכסיך למי שמא לפל׳ והשיב להם אין למי יהיו ואם הוא ראוי לירשו זוכה בהם משום ירושה וכן מי שאמ׳ ואחריו לפל׳ אינו כלום שירושה אין לה הפסק ואם אינו ראוי זוכה בהם משום מתנה׃ ז בד״א שזוכה בהם משום ירושה כשהיה היורש הזה אחת מבנותיו או אחת משאר יורשים אבל אם היה מבניו לא עשאו אלא אפוטרופוס כמו שנתבאר בקי״ג׃ ח שכ״מ שאמר תנו קרקע זוז לפל׳ בני כראוי לו או לאשתי כראוי לה או לבעל חובי כראוי לו נוטלים קרקע זוז עודף על חלקו בבכורה ובכתובה ובחוב ואם אמר תנו קרקע זוז לבני בבכורתו או לאשתי בכתובתה לא יטלו שניהם אלא כאחד מהם ויד על העליונה אם קרקע זוז יותר נוטלים קרקע זוז ואם הבכורה והכתובה יותר מקרקע נוטלים אותם אבל אם אמ׳ תנו קרקע לבעל חובי בחובו אין לו אלא חובו ואם לא אמ׳ לא כראוי לו ולא בבכורתו ולא בכתובתה ולא בחובו בכלם ידו על העליונה ואפילו בבעל חוב אם אמ׳ תנו קרקע זוז לפלוני בעל חובי ריד״ה נוטלין דרצה נוטל חובו וישחולקין ואומ׳ שאם אמ׳ קרקע לבני פל׳ או לאשתי מתנה נתן להם יותר על הראוי להם ואם אמ׳ לבני בבכורי דינו כאו אמ׳ בבכורתו משהזכיר בכורה׃

ט שכ״מ שאמ׳ תנו קרקע זה לפל׳ וש׳ לפל׳ ות׳ לפל׳ אין אומרין כל הקודם בשטר זכה לפיכך אם לא הניח אלא קרקע חולקים הנגזה לפי מה שכתב להם ואם יצא עליו שט׳ גובה מכולם מכל א׳ וא׳ כפי מה שכתב להם כיצד היה החוב ת״ן בעל הקרקע נותן מאה ובעל הש׳ ק״ן ובעל הת׳ נותן ק״ן אבל אם אמ׳ תנו קרקע זוז לפל׳ ואחריו ש׳ לפל׳ ואחריו ת׳ לפל׳ כל הקודם בשטר זכה לפיכך אם יצא עליו שט׳ גובה מהאחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו׃ י שכ״מ שנתן מתנה והניח נכסים ליורשיו אם יצא עליו שטר גובה כלו מהיורשים ואם לא הספיק גובה השאר ממקבל המתנה והוא שפירש חלקו ממקבל המתנה ולא פירש חלק היורש אבל אם אמ׳ תנו קרקע דא לפל׳ בני וקרקע זוז לפל׳ בנו קודם שהרי הקדימו ואם יצא עליו שט׳ גובה מאותו איש נכרי כיון שאחריו׃ יא מי שאמ׳ ישנו כך וכך נכסים ביד

פל׳

פל' וכך וכך נכסים ביד פל' והיה מונה והולך את שלו ומתוך כך
צוה ואמר תנו לפל' ק"ק זוז אין נותנים לו כל הק"ק זוז אלא מעד
אלא לפי חשבון מה שיקבלו שהרי גילה דעתו שממה שיש לו
רוצה ליתן לו לפי חשבון: יב שכ"מ שאמ' תנו ק"ק זוז לפל'
וישא בתי הב' כמו שנתן לו שתי מתנות כל אחד מהם שירצה
יקח לפיכך אם רצה ליקח המעות ולא ישא הבת הרשות בידו
אבל אם אמ' יקח בתי ויתנו לו ק"ק זוז הא' תנאי ולא זכה
במעות אדם לא ישא הבת' יג שכ"מ שאמ' תנו לפל'
שוה ק"ק זוז מייני והחמיץ קצת מהיין ההפסד לפי חשבון
וכן אם אמר תנו לו מדמי ייני ק"ק זוז ונמכר ונאבדו קצת
מהמעות ההפסד לפי חשבון אבל אם אמ' תנו לו ק"ק זוז
מייני בין אם החמיץ קצת מהיין או נמכר ואבדו קצת
מהמעות ההפסד לפי חשבון אבל אם אמ' תנו לו ק"ק זוז מייני
בין אם החמיץ קצת מהיין כל האחריות על היורשים ונוטל
המקבל ק"ק זוז שלימים ואם העייקר לעולם הדיוה ליורשים
בכל ענין שאמר ואין נותנים לו אלא ק"ק זוז וכן אם הוזל ההפקר
ליורשים: יד שכ"מ שאמ' תנו לפל' בית המחזיק ק' חביות
ולא נמצא לו בית מחזיק כמות מק"ל זכה באותה בית שמחזיק
ק"כ: טו שכ"מ שאמ' תנו אלף זוז לבתי בכתובתה או לכתובתה
אם ירד אנשי העיר להוסיף בשומת הנדוניא ולכתוב שוה
מנה בק"ק אינה נוטלת אלא ק"ק שהרי לא אמ' אלא זוז קצוב:
יו אם אמ' ק"ק זוז לפלונית בנדוניתה אין להם ליתן עד שתנשא
ותצטרך לכך אם מתה בחייו אין ליורשיה כלום אבל האומ'
תנו ק"ק זוז לפלונית לנדוניתה חייבים ליתן לה מעכשיו ויוקא
וולדה דידה הוי ואם מתה קודם שתנשא זכו בהם יורשים:
יז שכ"מ שאמ' תנו לבני שקל בכל שבת או שאמ' שתתנו להם
אלא שקל ונמצא שאינו מספיק להם אלא סלע בכל שבת נותנים
להם כל צרכם ואם אמ' אם מתו יירשו אחרים תחתיהם
אין נותנים להם אלא שקל ועיין בסי' מ"ל מ"ח: יח שכ"מ שאמ'
תנו מנה לפל' נותנים בין אמר מנה זה בין אמ' מנה סתם והוא
במצוה מחמת מיתה שקונה באמירה או במחלק כל נכסיו
להרבה בני אדם וצוה ליתן מכללם מנה לזה דהוי מקצתו
מצוה מחמת מיתה אבל היכא דלא אקני אלא בקנין ובמיפה
כחו והכא כיון דמנא אקני ליה אפילו בקנין לא קני דמטבע
אינו נקנה בחליפין וצריך להקנות לו אגב מקרקעי או דמעמד
ממונא ליה שליש מחיים: יט ימ"ש שאם אמ' הריני נותן
מנה לפל' מנה ממש דוקא קאמ' ואי איתיה בעיני ממש ונאבד
מלאחר אבוד וכן אם יש לו כמה מנים בענין כל אחד בפני עצמו
ונאבד אחד מלאחר אבוד ואפי' אמ' מנכסי ואין לו מנה
מיוחד אלא ק"ק זוז בבת אחת ונאבד מנה מהם לא הפסיד

זה אלא לפי חשבון ואם אין לו מעות כלל בענין ולא אמר
מנכסי איכא למימר שלא זכה מקבל: כ שכ"מ שאמ'
הלואתי או פקדוני שביד פל' תנו לפל' דבריו קיימין ואע"פ
מעמד שלשתן וכן אם אמ' שט"ח שיש לי על פל' תנו לפל'
זכה במה שיש בשטר ובלא כתב ומסר ואע"פ שלא משך
השטר ואין היורש יכול למחול שטר שניתן במתנת שכ"מ
והא דאמרינן שלא זכה בחוב בשלא שייר כלום שהלמ"ה
כן הויא מתנת שכ"מ במקצת ולא קנאה אלא אם כ' הקנו לו בקנין
ובמיפה כחו או שהוא מצוה מחמת מיתה: כא
שכ"מ שאמ' ידור פל' בבית זה יאכל פל' פירות דקל זה לא אמ'
כלום שלא הקנה להם דבר שיש בו ממש שהדירה והאכילה
וביוצא בהם הרי הם כדיבור ובשיחה שאין נקנים אבל אם
אמ' תנו בית זה לפל' כדי שידור בו עד זמן פל' או תנו דקל
זה לפל' כדי שיאכל פירותיו דבריו קיימים שהרי הקנה להם
הגוף לפירות והגוף דבר שיש בו ממש וכן לכ"ב: כב
צוה שיתנו דקל לפל' והניח שנחצאי דקל יטלם שלזה עמון
והוא שקרא דיקל: כג שכ"מ שאמ' תנו ק"ק זוז לעניים או
ספרי תורה לצדה יתנו במקום שהוא רגיל היה רגיל בשתים
יתמה לכל א' וא' ונתבאר בטור יורה דעה סי' רנ"ה: כד
שכ"מ שאמ' נכסי לפל' ופל' חולקים בשוה אפי' הם מאה אמ' נכסי
לפל' ולבני חולקים אותו פל' נוטל מחצה והבנים מחצה אמ'
לפל' ולפל' ולבני פל' נוטלים בני פל' מחצה ושנים הראשונים
מחצה תנו חלק לפל' בנכסי יטול א' מי"ו ויש שהורה שיטול רביע
הנכסים: כה שכ"מ שאמ' תנו חלק לפל' בכור היין שיש לי
יטול רביע היין אמ' תנו לו בו חלק לחבית הרי מיעוט ויטול
שמינית היין אמ' תנו לו בו לקדרה נוטל חלק מ"ב מן היין אמ'
תנו לו בו לטפיח נוטל חלק מ"ו מהיין שבכור שהרי גילה דעתו
שלחלק מועט נתכוון ואין לנהרים מהשיעורים האלו לעניין אחר:
כו שכ"מ שצוה ליתן מתנה לעובר שבמעי אמו אף הוא בנו
זכה העובר מפני שדעתו של אדם קרובה אצל בנו כמו שנתבאר
בסי' ר"י: כז אמ' אם ילדה אשתי זכר יטול מנה ואם
נקבה ק"ק וילדה זכר נוטל מנה ילדה נקבה נוטלת ק"ק ילדה
זכר ונקבה הזכר נוטל מנה והנקבה ק"ק ילדה טומטום
ואנדרוגינוס נוטל בפחות שבשניהם ואם נקרע אח"כ ונמצא
זכר יטול מנה: כח אמ' אם ילדה אשתי זכר יטול לו
ב' שלישי ממוני ולאחי השליש ואם תלד נקבה יתנו לה שליש
ממוני ולאחי ב' שלישים וילדה זכר ונקבה נתבטלה המתנה
שנתן לאחיו ואחר הדבר לדין תורה והכל לבן: כט שכ"מ
שאמ' נכסי לטוביה ומת ובא א' ששמו טוביה ואמ' אני הוא
נוטלן ואם הוחזק שמו רב טוביה אינו נוטלן ואם היה השכ"מ

גם בו וקורא אותו בשמו נוטל כאחד שנים לתבוע וכל א'
מהם החזיק שמו טוביה אם היה א' מהם ת"ח הת"ח קודם וא"ין
בהם ת"ח והיה א' מהם שכן או קרוב הוא קודם היה א' שכן
וא' קרוב שכן קודם שניהם שכנים או שניהם ת"ח יעשו הדיינים
כמו שיראה להם כל מי שדעתו נוטה שעל זה אמ' נותנים
לו וכן אם היו רבים׃ ל' שכ"מ שצוה ואמ' אל תספדוהו אין
שומעין לו ואמ' אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו אלא
כופין את היורשים לקברו מנכסיו׃ לא' מי שנתן ממונו
מתנות הרבה ושייר מעט ליורשיו היורשים חייבים לקברו׃
לב' שטרי צוואה העולים במדינות שלנו כשרים׃ לג'
מי שאמ' נכסי לבני שמעון הזכרים אם יהיו לו ואם לא
יהיו לו יהיו לבני נפתלי הזכרים וילדו מדי בני נפתלי לנכסים
ואחר פטירת המצוה היו בנים זכרים לשמעון לא זכו במתנה
לא אלו ולא אלו אלא הנכסים חוזרים ליורשים׃

רנ"א שכ"מ שבקש שיעשו קנין במתנות ובו סעיף א'

א' אע"פ שמתנת שכ"מ אינה צריכה קנין
אם בקש שיקנו ממנו קונים אפילו בשבת שזה הקנין
הוא ויא' שאפילו אם יש נפקותא בקנין כגון שכותב כל נכסיו
ומקדש שלא יחזור בו אם יעמוד קונים בשבת׃

רנ"ב שכ"מ שאמר יש לי מנה ביד פל' או שפל' בידי ובו ט' סעיפים׃

א' שכ"מ שאמ' יש לי מנה ביד פל'
כותבים העדים כך וכך צוה פל' אע"פ שאין ידעים אם אמת
הוא או לא לפיכך כשבאים יורשים לגבות צריכין להביא
ראיה׃ ב' שכ"מ שאמ' מנה לפל' בידי אם אמ' תנו נותנים
לו אמר תנו אין נותנים שמא לא אמ' מנה יש לפל' בידי
אלא כדי שלא יאמרו על יורשיו שיש להם ממון לפיכך אם
אמ' זה דרך הודאה ולא היה שם חשש הערמה נותנים אע"פ
שלא אמ' תנו וכן אם הודה בכתב ידו שכל נכסיו לפל' הם
הוי הודאה ולא אמרינן כדי הוא אדם עשוי שלא להשביע
את בניו׃ ג' המקדיש כל נכסיו אינו נאמן לומ' אחר שהקדיש
חוב לפל' עלי או כלי זה שלפלוני הוא שמא יעשו קנוניא על
ההקדש ואפילו היה שטר ביד ב"ח אינו גובה ע"פ הודאתו
אם צריך שגובה כל ב"ח בב"א בבריא אבל חולה שהקדיש
כל נכסיו ואמ' בשעה שהקדיש מנה לפל' בידי נאמן שאין
אדם עושה ערמה על ההקדש בשעת מיתתו וחוטא ואחרים
שהרי הוא הולך למות לפיכך אם אמ' תנו הודה לו נוטל בלא
שבועה ואם לא אמ' תנו אין נותנים אלא א"כ היה בידו שטר
מקויים הב"ח נוטל מההקדש מפני הצוואה ואם אחר שהקדיש
אמ' תנו אין שומעין לו אלא הרי הוא כשאר בעלי חובות
אם מקיים שטרו נשבע וגובה מהפודה ולא מהקדש׃

ד' ואמר מנה לפל' בידי ואמרו יתומיו פרענוהו ואינם נאמנים
שהרי לא אמ' תנו ומנין ידעו שחייבים ליתן אבל אם אמ' תנו
ואמרו יתומים אחר ואמ' לנו אבינו פרענו נאמנים ונשבעים
שבועת היסת שפרעו׃ ה' שכ"מ שהודה שיש לפל' בידו מנה
ואמרו יתומים אחר ואמ' לנו אבינו פרעתיו נאמנים ונשבעים
על זה היסת אבל אם אמ' תנו ואמרו יתומים אחר ואמר לנו
אבינו פרעתיו נאמנים ונשבעים על זה היסת אבל אם אמ'
תנו ואמרו יתומים אחר ואמ' לנו אבינו פרעתיו אינם נאמנים׃
ו' צוה מחמת מיתה לתת מנה לשמעון ומת ואמרו היורשים
כל הנכסים שלא מצא שמעון לגבות את שלו גובה מהלקוחות
ואין היורשים נאמנים לומ' פרענוהו כיון ששטר הצוואה
יוצא מתחת ידו נאמנים לומ' פרענו ואם אומרים שלא פרעוהו
חוששין לקנוניא׃ ז' ראה שהטמין אביו מעות ואמ' של פל'
הם או שהקדש הם אם כמוסר דבריו בלשון צוואה דבריו
קיימים ואם כמערים שלא יחזיקוהו כעשיר אין על קיום דבריו׃
ח' בא אחד ואמר ראיתי את אביך שהטמין מעות ואמ'
שלפל' הם או שלהקדש הם או הם טמונים במקום שהמגיד
היה יכול ליטלם נאמן ואם לאו אינו נאמן׃ ט' היה פקדון
ביד אביהם ואינו יודע היכן הניחו ואמרו לו בחלום כך וכך
הם ובמקום פל' הם ושל פל' הם או שלמעשר שני הם וכיוצ'
במקום שנתגלו דברי חלומות לא מעלים ולא מורידים׃
אלא הרי הם שלו׃

רנ"ג גר שנתן מתנת שכ"מ או שחלה עבדו׃

א' גר
שיש לו בן שאין הורתו בקדושה הואיל ואינו יורשו כי אינו
יכול ליתן לו נכסיו במתנת שכ"מ לא כלן ולא מקצתן שאין
ירושה ומתנה לגבי יורש אחד הם ואם ת"א מגר יקנה נמצא
זה יורש את אביו לפיכך אם נתן לגר משאר הגרים מתנתו
קיימת׃ ב' נתן הגר מתנה לבנו שהורתו שלא בקדושה
וצוה שיתן בנו מנה ליתומה פלונית אע"פ שאין מתנה
זו כלום זכה הבן במנה שליתומה ליתומה׃ ג' שכ"מ שהודה
שיש לפל' אצלו כך וכך תנוהו לו הודאתו הודאה ואפילו הודה
הגר לבנו שאין הורתו בקדושה או לגוי נותנים לו אבל שכ"מ
שצוה ליתן לכותי מתנה אין שומעין לו שזה כמו שצוה לעבור
עבירה מנכסיו׃ ד' אמ' פל' עבדי עשו אותו בן חורין או שאמ'
עשיתי אותו בן חורין או הרי הוא בן חורין כופין את היורשים
ומשחררים אותו׃ אמ' פל' שפחתי עשו לה קורת רוח ואינה
עובדת אלא עבודה שהוא רוצה בה מכל העבודות הידועות
לעבדים באותו מקום׃

רנ"ד הכותב כל נכסיו לבנו או לאחר מהיום ולאחר מיתה ומתנת בריא שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה׃

א' הכותב נכסיו לבנו

לאחר מותו הרי הגוף של בן מזמן השטר והפירות לאב בעוד
שימות לפיכך האב אינו יכול למכור מפני שהם נתונים
לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהם ברשות האב׳ ב
מת האב והניח פירות המחוברים בקרקע הרי הן של בן מפני
שדעתו של אדם קרובה אצל בנו היו תלושים או שהגיעו
ליבצר הרי הם של יורשים׳ ג עבר האב ומכר מכורים
עד שימות וכשימות האב מוציא הבן מיד הלקוחות ואם
היו שם פירות מחוברין שמין אותם ללוקח ונותן הבן דמיהם
היו תלושים או שהגיעו ליבצר הרי הם של לוקח׳ ד עבר
הבן ומכר אין ללוקח כלום עד שימות האב׳ ה מכר הבן
בחיי האב ומת הבן ואח״כ מת האב כשימות האב קנה הלוקח
שאין לאב אלא פירות וקנין פירות אינו כקנין הגוף׳ ו מתנת
בריא שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה הרי היא כמתנת
שכ״מ שאינה קונה אלא לאחר מיתה שמשמע דבריו שו אע״פ
שקנה הגוף מהיום ואינו יכול לחזור בו אינו זוכה בו ואוכל
פירות עד לאחר מיתה׳ ז כתב לו מהיום אם לא אחזור
בי עד לאחר מיתה הרי היא כמתנת שכ״מ ויכול לחזור
בו כל ימי חייו אף מהגוף׳

רנח מתנה שכתוב בה לאחר מיתה אם יש בו זמן ובו ב סעיפים׳

א שטר מתנה שכתוב בו שיקנה פל׳ שדה פלונ׳
לאחר מיתה בין שהיה בשטר קנין בין שלא היה בו קנין כיון
שכתוב בו זמן ובזמן הזה חי היה הזמן מוכיח שמחיים
קנה לו ואינו זוכה אלא לאחר מיתה לא היה כתוב בו זמן
לפיכך אע״פ שאין כתוב בו מהיום ולאחר מיתה קונה לאחר
מיתה וזה שכותבים בכל המתנות והמכירות מעכשיו אע״פ
שיש בשטר זמן להרויח הדבר כן אע״פ שאינו צריך׳ ב
וכן אם יש בו קנין קונה הגוף מיד אע״פ אין בו זמן׳

הלכות אבידה ומציאה רנט

השבת אבידה מאיזה מקום חייב להשיבה ובו ט׳ סעיפים׳

א
הרואה אבידת ישראל חייב ליטפל בה להשיבה לבעליה
שנ׳ השב תשיבם ואם נטלה ע״מ לגזלה דעדיין לא נתיאשו
הבעלים ממנה עובר משום השב תשיבם לאחיך ומשום
לא תגזול ומשום לא תוכל להתעלם ואפי׳ אם יחזירנה אח״כ
כבר עבר על לא תוכל להתעלם נטלה לפני יאוש על דעת
להחזירה ולאחר יאוש נתכוון לגזלה אינו עובר אלא משום
השב תשיבם המתין עד אחר יאוש ונטלה אינו עובר אלא
משום לא תוכל להתעלם׳ ב בלא במקום שהוא חייב
להשיב משם ובמקום שראוי להקפיד בה כאבידה ושהיא
בענין שמוכחת שהיא אבידה ושלא תהיה מדעת ושיהיה
בה שוה פרוטה ושיש סימן בגופה או במקומה ושהיה מיעוט
בה אם היתה שלו ושהיה שלמי שחייב להשיב אבידתו
אבל אם חסר אחת מכל אלו אינו חייב להשיב אבידתו׳
ג כיצד המוצא מציאה במקום שישראל מצויים אם חייב
להכריז שלא נתיאשו הבעלים ואפילו העיר מחצה כותים
ומחצה ישראל או אפילו רובה כותים והוא מצאה במקום
שרוב העוברים שם ישראל חייב להחזיר אבל אם רוב העיר
כותים או אפילו רובה ישראל ומצאה במקום שרוב העוברים
שם כותים אינו חייב אפילו אם ידע שמישראל נפלה ויש בה
סימן שודאי נתיאשו הבעלים וכגון שהיא מדברים שיש להם
שידע מיד בנפילתה וכמו שיתבאר׳ ד לפיכך המוצא חבית
של יין בעיר שרובה כותים יין אסור בהנאה והקנקן מותר
ואם בא ישראל ונתן בה סימנים ודאי של ישראל היא ונתיאש
ממנה ומותרת למוצאה בשתיה אם היא סתומה׳ ה אע״פ
שמן הדין במקום שהרוב כותים מצאה אפילו נתן ישראל בה
סימן אינו חייב להחזיר טוב וישר לעשות לפנים משורת הדין
להחזיר לישראל שנתן בה סימן׳ ו מקום שרוב כותים ורוב
טבחים ישראל בהמה או עוף שנמצא שחוט מותר והוא שנמצאו
ואם עוף ואם בשר והשליכו למקום אחר אפילו אם רוב ישראל
הוא שלמוצאו שודאי נתיאשו בעליו׳ ז המציל מהארי
והדוב וזוטו של ים ושלוליתו של נהר הרי הוא שלו אפי׳ הבעל
עומד וצווח ואם יש לו משוכות בנהר שע״י כן דבר הצף בו
עומד שם אם הוא דבר שיש בו סימן מסתמא לא הוי יאוש׳
ח נהר שעושים בו סכר לצוד בו דגים ופועלים ישראל רגילים
לעשותו ולתקנו כשמתקלקל המוצא בו מציאה חייב להכריז׳
ט אבידת קרקע כגון חייב להשיב שאם ראה מים באים לשטוף
שדה חבירו חייב לגדור בפניהם כדי להציל׳

רס המוצא דבר שמוכח שהונח שם׳ א

המוצא בגל או בכותל ישן
שאין זוכרים מי בנאו ולא היה מימות עולם בחזקת זה שדר
בו עתה ובחזקת אבותיו הרי הוא שלמוצאה והוא שהעלה
חלודה שאנו אומרים שלכותים הקדמונים היה והוא שימצאנה
מטה מטה כדרך כל המטמוניות הישנים אבל אם מראים
הדברים שהוא מטמון חדש אפילו נסתפק לו הדבר הרי לא יגע
בהם שמא מונחים הם שם וכותל חדש דהיינו שידוע שבנאוהו
שלא שהוא דר שם בנאוהו ולא יצא מרשותו מציאה הנמצאת
בו מחציו לחוץ הוא שלמוצאו אפי׳ יש בו סימן והוא שהעלה
חלודה שודאי נתיאשו בעליו ממנו כיון שאדר לו שם הימים
מחציו ולפנים של בעל הבית אפילו אם העלה חלודה ואם היה
ממלא כל הכותל חלקים אפילו אם כל הכותל משופע ולא אמרינן

ממקום הגבוה הוא ונתגלגל למקום השפל׳ ב׳ בד״א
במוכין או בנקבא שאין הוכחה מאיזה מקום בא לשם
אבל בכלי או כיס הוא מוכיח על עצמו מאיזה מקום בא
שאם יד הכלי ורצועות הכיס לצד לחוץ ודאי מחוץ בא
שם אדרבה והוא שלמוצא ואפילו מחציו ולפנים ואם
הם לצד פנים הם שלבעל הבית אפילו מחציו ולחוץ׳ ג׳
בד״א שמחציו ולפנים שלבעל הבית כשהוא טוען שהוא שלו
או שהיה יורש שאנו טוענים לו שמא שלאביו היה אבל אם
הודה שהם מציאה הרי הן שלמוצאה לפיכך אם היה משכיר
לאחרים הרי הם שלשוכר אחרון ואם השכירו לג׳ כותיים
באחת הרי עשאו פונדק וכל הנמצא בו אפילו בתוך הבית
הרי הוא שלמוצאו מפני שאין אחד יכול לטעון שהם שלו
או שהוא טמן שהרי עשאו פונדק׳ ד׳ ראובן הדר עם שמעון
בביתו ומעלה לו שכר אם צבי שבור או גוזלות שלא פרחו נכנסו
לתוך הבית זכו בהם שניהם אבל אם קנה א׳ מהם בו מציאה
מגגב אין לחבירו בה זכות׳ ה׳ המוצא מעות בחנות אם היו
בין תיבה לחנוני הרי הם שלבעל החנות ואם מצאם על התיבה
וא״צ לומר מתיבה ולחוץ הרי הם שלמוצאם מצא מעות בחנות
השלחני בין כסא לשלחני הרי הן של שלחני מצאן על הכסא לפני
השלחני אפילו היו צרורים ומונחים הרי הן שלמוצאם והוא
שיהיו רוב כותים שאל״כ חייב להכריז מפני שהם צרורים
יש בהם סימן׳ ו׳ המוצא קציעות בדרך אפילו בצד שדה
קציעות הרי הן שלו וכן תאנה שהיא נוטה לדרך ונמצא תאנים
תחתיה מותרים שהבעלים מתייאשים מהם מפני שהתאנה
ונמצא בה עם נפילתה נמאסת אבל זתים וחרובים וכיוצא בהם
אסורים ותמרים שמשירם הרוח מותרים שחזקה שהבעלים
מחלקים לכל אדם מפני שהבהמות והחיות אוכלים אותם
מחמת מתיקותם ואם היו שלי יתומים שאינן בני מחילה אסורים
וכן אם הקיפו בעל השדה והקיף מקום האילנות או תקן מקום
שיפלו בו הנובלות עד שילקטן הרי הן אסורין שהרי גלה דעתו
שלא מחל׳ ז׳ מצא פירות מפוזרות במקום הגרנות אם היו
כמו קב בתוך ד׳ אמות או ביותר על ד׳ אמות הרי הן שלו מפני
שאין הבעלים מטפלין באסיפתן היו מפוזרים בפחות מד׳ אמות
לא יגע בהם שמא הבעלים הניחום שם היו כמו חצי קב בשני
אמות או קביים בח׳ אמות או שהיה הקב משנים ושלשה מינים
כגון תמרים ושומשמין כלאו קמח לפיכך לא יטול ואם נטל
אינו חייב להכריז׳ ח׳ גוזל שמדדה ואינו יכול לפרוח הנמצא
קרוב לשובך בתוך נ׳ אמה הרי הוא שלבעל השובך חוץ לחמשים
אמה הרי הוא שלמוצאו שאין הגוזל מדדה יותר על נ׳ אמה
נמצא בין שתי שובכות הוא שלקרוב מחציה למחציה יחלוקו

בד״א כשהיו שתי שובכות שוין במנין אבל אם היו יותר
הא׳ רבים הולך אחר הרוב אע״פ שהוא רחוק׳ ט׳ כל המוצא
אבידה בין שיש בה סימן בין שאין בה סימן אם מצאה דרך
הנחה אסור ליגע בה שמא בעליה הניחוה שם עד שיחזרו
לה ואם יבא ליטלה והיה דבר שאין בו סימן הרי איבד ממון
חבירו שהרי אין לו בה סימן להחזיר בו ואם היה דבר שיש
בו סימן הג״ה הטריחם לרדוף אחריה ולתת סימניה ולפיכך אסור
לו שיגע בה עד שימצאנה דרך נפילה אפילו נסתפק לו
הדבר ולא ידע אם דבר זה אבוד או מונח ה״ז לא יגע בו
ואם עבר ונטלה אסור לו להחזירו לשם ואם היה דבר שאין
בו סימן זכה בה ואינו חייב להחזירו וכל דבר שיש בו סימן
בין ספק הנחה בין בדרך נטלה בין ברשות היחיד בין ברשות
הרבים חייב להכריז׳ י׳ כיצד מצא טלית או קרדום
בצד הגדר ה״ז לא יגע בהם בקרדום נוטל ומכריז׳ מצא
גוזלות מקושרים בכנפיהם ומדלגין אחר הגדר או אחר הגפה
או בשבילין שבשדות ה״ז לא יגע בהם שמא בעליהם הניחום
שם ואם נטלם הרי הן שלו ואם היו קושרים קשר שהוא סימן
חייב להכריז וכן אם מצאם קבועים במקומם חייב להכריז
שהמקום סימן׳ י״א מצא באשפה כלי מכוסה הרי זה לא
יגע בו ואם אשפה שאינה עשויה להתפנות היא ונמלך עליה
לפנותה אע״פ שהוא מכוסה נוטל ומכריז וכן אם היו כלים
קטנים כגון סכין ושפוד ומוצא בהם אפילו היו מכוסים באשפה
הקבועה נוטל ומכריז׳

רס״א דין המוצא במקום שעובר שאינה אבידה וכו׳ קנה׳

א׳ מצא חמור או פרה רועים בדרך ביום אין זו
אבידה בלילה ה״ז אבידה בפנות היום ובנשף אם ראה אותם
ג׳ ימים זה אחר זה ה״ז אבידה ונוטל ומכריז׳ ב׳ ראה
פרה רצה בדרך אם פניה כלפי העיר אין זו אבידה כלפי השדה
ה״ז אבידה מצאה רועה בין הכרמים חייב להחזיר משום אבידת
קרקע לפיכך אם היו הכרמים שלכותי אינה אבידה ואינו
חייב להחזיר ואם חשש שמא יהרגנה הכותי כשימצאנה
מפני שהפקידה הכרם ה״ז אבדה ונוטל ומכריז׳ ג׳ מצא
פרה ברשות הרבים אם עומדת בה״ה חייב להחזיר היתה
רועה בעשבים או שהיתה ברפת שאינה משתמרת ואינה
מאבדת לא יגע בה שאין זו אבידה׳ ד׳ המאבד ממונו
לדעת אין מקיין לו כיצד הניח פרתו ברפת שאין לה דלת ולא
קשרה והלך לו השליך כיסו ברשות הרבים והלך לו ה״ז איבד
ממונו לדעתו ואע״פ שאסור לרואה דבר זה ליטול לעצמו
אינו זקוק להחזיר שנ׳ אשר תאבד ממנו פרט למאבד לדעתו׳

רס״ב על איזה דבר חייב להכריז ואיזה

ואיזה דבר שהוא שלמוצאו וכו' כל' סעיפים׳ א כל אבידה
ומציאה שוה פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה אינו חייב
להכריז עליה אפילו היתה שוה פרוטה בשעת אבדה והוזלה
או שלא היתה שוה פרוטה בשעת אבידה והוקרה אינו חייב
אבל אם היתה שוה פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה
אפילו הוזלה באמצע חייב וכן אפילו הוזלה אחר מציאה
חייב להכריז׳ ב אפילו אבידה ששוה הרבה אם היא
לשותפים הרבה שאין מגיע לכל אחד שוה פרוטה אינו חייב
להחזירה בד״א שידוע שהם שותפים בה אבל בסתם שראה אחד
או מטבע שנפל מעשה ואינו שוה אלא שתי פרוטות חייב להחזיר
דשמא שותפים הם בו ואחד מהם מחל חלקו לחבירו והרי יש
בו שוה שתי פרוטות לשנים ואם אח״כ נודע שלא מחל א׳ לחבירו
הרי הוא שלו אפילו בא לידו קודם שנודע ואם היה שוה פחות
משתי פרוטות הרי הוא שלו דחיישינן דילמא שנים מחלו לאחד׳
ג אין המוצא מציאה חייב להכריז אלא בדבר שיש בו סימ׳
בגופו או שראוי ליתן סימ׳ במקומו או בקשריו או במניינו
או במדתו או במשקלו אבל אם אין בו שום סימ׳ ואפי׳ במקומו
כגון שניכר שלא הונח שם בכוונה אלא דרך נפילה בא שם
אם הוא דבר שיש לתלות שבעליו הרגישו בו מיד כשנפל
ממנו או מחמת כבדו או מחמת חשיבותו ותמיד היה ממשמש
בו ומרגיש כשנופל הרי הוא שלמוצאו שהרי נתיאש מיד
משידע שנפל כיון שאין בו סימ׳ ובא לידו בהיתר כיון שנתיאשו
בעליו ואם לא צריך להחזיר אע״פ שנתיאש אח״כ כיון שבא לידו
קודם יאוש׳ ד ראה אבידה שנפלה משנים או מג׳ צריך להחזיר
אפילו אין בו סימ׳ שאם ראה ממי הם נפלו יחזירנו לו ואם לא
ראה ממי מהם נפל אם יש בו סימ׳ יכריז ביניהם ואם אין בו
סימ׳ יהא בידו עד שיבא אליהו׳ ה מצא דבר שמתיאשו הבעלים
ממנו כגון שאמרו ווי לחסרון כיס אפילו יש בו סימ׳ הוא שלמוצאו
וכן המוצא דבר שמוכיח בו שיש בו זמן רב שנאבד מבעליו
ונתיאשו הבעלים הוא שלמוצאו אפילו יש בו סימ׳ בגופו או במקומו׳
ו לפיכך המוצא מעות מפוזרים ועגולי דבילה וככרות של
נחתום ומחרוזות של דגים שאין בהם סימ׳ לא בקשרם ולא
במניינם וחתיכות של בשר שאין בהם סימ׳ ולשונות של ארגמן
וגיזי צמר שאינם צבועים ואניצי פשתן הרי אלו שלו שבכל או
מקומות הרגישו הבעלים בנפילתם וכיון שאין בהם סימ׳ נתיאשו׳
ז מצא פירות מפוזרים אם דרך הנחה לא יגע בהם ואם דרך
נפילה הרי הם שלו׳ ח המוצא ככרות של בעל הבית וגיזי צמר
הצבועים וחתיכות בשר או דג שיש בהם סימ׳ וכן כל דבר שיש
בו סימ׳ חייב להכריז׳ ט מצא ככרות קטנות של שבלים
ברשות הרבים הרי אלו שלו שהרי אין בהם סימ׳ המקום הוי
סימ׳ אבל אם מצא אותו בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים

נוטל ומכריז׳ י המוצא צבורי פירות או פירות בכלי או כלי כמות
שהוא חייב להכריז׳ יא מצא ג׳ מטבעות זה על גב זה והם
עשויים במגדל או שהיו אחד מכאן וא׳ מכאן וא׳ על גביהם כדי
שאם יכניס קיסם ביניהם ינטלו בבת א׳ חייב להכריז הי׳ עשוים
כעיגול או כשורה או כחצובה הה׳ ספק ולא יטול׳ יב בד״א שמחזירים
מטבע בסימנים שאמרנו אבל אם אין בו סימנים הללו אפילו אם
רשומה היא בחותם מלך כל או אפילו אם שמו כתוב עליו אין
מחזירין לו מפני שמטבע נתן להוצאה ושמא הוציאה ומאחר
נפלו׳ יד ראה שנפל מטבע מחבירו בתוך החול או בתוך העפר
מותר לקחתו שודאי נתיאש ואפילו ראהו שהביא כברה לכבור
החול או העפר לחפשו אין חוששין לו׳ טו מצא עיגול ובתוכו
חרש ככר ובתוכו מעות חתיכת בשר משונה בחיתוכו דג
כשוך וכן ככב הוא יל׳ ויש בהם שנוי חייב להכריז שלא נתיאשו
בעליהם שלא נדי׳ מן אבל חתיכת בשר שאינו משונה בחיתוכו
הרי הוא שלו שאפילו יכוין זה ויאמר מה ירך הוא או הצואר
אינו סימ׳ טז המוצא מחטים וצנורות ומקמרים ויוצא
בהם אם מנאם אחת אחת הרי או שלו שנים שנים או יותר
חייב להכריז שמנין סימ׳ יז הלוקח פירות מחבירו או ששגרם
לו חבירו ומצא בהם מעות אם צרורים הם חייב להכריז שהקשר
סימ׳ ואם הם מפוזרים הרי או שלו בד״א בלוקח מהתגר או מבע״ב
שלקחה מהתגר והה״ה אם התגר עצמו מצאם אם שהו בידו כדי
שיוכל לערבם עם פירותיו אבל אם לקחם מבעל השדה הפירות
בעצמו או על ידי עבדיו ושפחותיו הכנענים חייב להחזיר׳
יח מצא חמור ואוכף עליו ונתן סימ׳ באוכף מחזירים לו
גם החמור׳ יט מצא כלי ולפניו פירות הפירות שלו והכלי
נוטל ומכריז שאני אומ׳ הכלי שלאחד והפירות שלאחר והרי
אין בהם סימ׳ ואם מלאים הדברים שהם שלאדם אחד חייב
חייב להכריז כיצד היו אחורי הכלי לפני הפירות הרי או שלו
היו פני הכלי לפני הפירות חוששין שמא מהכלי נשפכו ואם
היו אזנים לכלי אע״פ שפניו כלפני הפירות הרי א׳ שלו שאילו
נשפכו מהכלי היה נשאר מהם בתוכו מפני האוגנים היו מקצת
הפירות בכלי ומקצתם בארץ חייב להכריז׳ כ מצא כיס
ולפניו מעות מפוזרים הרי או שלו ואם מלאים הדברים שהכיס
והמעות שלאדם אחד ומהכיס נפלו חייב להחזיר׳ כא
המוצא כלי מכלים שצורת כולם שוה אם כלי חדש הוא הרי
היא שלו ואם היה שטבעתו העין חייב להכריז שמא יבא
ת״ח ויאמר אע״פ שאינו יכול ליתן בכלי זה סימ׳ יש לי בו טביעות
עין חייב להראותו לו אם הכירו ואמ׳ שלו הוא מחזירין אותו
בד״א בתלמיד חכם ותיק שאינו משנה בדבורו כלל אלא בדברי
שלום או במסכת או בפוריא או באושפיזא ושהוא מקפיד
חלוקו להפכו שלא יראו התפירות המגונות׳ כב לקח

רסג המוצא אבידה שמתבייש להשיבה:

א מצא שק או קופה אם היה חכם או זקן מכובד שאין דרכו
ליטול כלים לו בידו אינו חייב ליטפל בהם ואומר דעתו
היין שלו אם היה מחזירן לעצמו כך חייב להחזיר שלחבירו
ואם לא היה מוחל על כבודו אפילו היו שלו כך בשלחבירו
אינו חייב להחזיר: ב היה דרכו להחזיר כלים כאלו בשדה
ואין דרכו להחזירן בעיר ומצאן בעיר אינו חייב להחזיר
מצאם בשדה חייב להחזיר עד שיגיעו לרשות הבעלים
ואע״פ שהרי נכנס בהם לעיר ואין דרכו בכך וכן אם מצא
בהמה והכישה נתחייב ליטפל בה ולהחזירה אע״פ שאינה
לפי כבודו: שהרי התחיל במצוה: ג ההולך בדרך הטוב
והישר ועושה לפנים משורת הדין מחזיר את האבידה
בכל מקום ואע״פ שאינה לפי כבודו:

רסד אבדתו קודמת לכל אדם אבדת רבו ואבידת אביו שלו קודמת:

א מי שאבדו לו
אבידה ופגע באבידתו ובאבידת חבירו אם יכול להחזיר
את שתיהן חייב להחזירם ואם לאו יחזיר את שלו שאבידתו
קודמת אפילו לאבידת אביו ורבו כדדרשינן אפס כי לא
יהיה בך אביון ואע״פכן יש לו לאדם ליכנס לפנים משורת
הדין ולא לדקדק ולומר שלי קודם אם לא בהפסד מוכח ואם
תמיד מדקדק פורק ממנו עול גמילות חסדים וסוף שיצטרך
לבריות: ב פגע באבידת אביו ובאבידת רבו אם היה אביו
שקול כנגד רבו שלאביו קודמת ואם לאו שלרבו קודמת
והוא שיהיה רבו מובהק שלו בחכמתו שלתורה גמר ממנו:
ג הניח אבידתו והחזיר אבידת חבירו אין לו אלא שכר הראוי
לו כיצד שטף נהר חמורו וחמור חבירו שלו שוה מנה ושלחבירו
ק״ן (?) הניח שלו והציל שלחבירו אין לו אלא שכר הראוי לו ואם אמ׳
לו אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי או שהתנה כן בפני
ב״ד חייב ליתן לו דמי שלו ואע״פ שעלה חמורו מאליו זכה
במה שהתנה עמו: ד ירד להציל ולא הציל אין לו אלא שכרו
הראוי לו: ה וכן שנים שהיו באים בדרך זה בחבית שליין
וזה בכד שלדבש ונסדק הכד שלדבש וקודם שישפך הדבש
לארץ שפך זה יינו והציל הדבש לתוך החבית אין לו אלא שכרו
הראוי לו ואם אמ׳ לזה אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי או
שהתנה כן בפני ב״ד ה״ז חייב ליתן לו ואם נשפך הדבש לארץ
הרי זה הפקר וכל המציל לעצמו מציל: ו היה זה בא בכד
שלדבש וזה בקנקנים ריקנים ונסדק כלי הדבש ואמר לו בעל
הקנקנים אני מציל כל דבש בקנקני עד שתתן לי חציו או שלישו
או כך וכך דינרים וקבל עליו בעל הדבש ואמר לו הן ה״ז שחקבו
ואינו נותן לו אלא שכרו הראוי לו שהרי לא הפקידו כלום: ז
וכן מי שברח מבית האסורים והיתה מעבורת לפניו וא״ל
העבירני ואני נותן לך דינר והעבירו אין לו אלא שכר הראוי לו
ואם היה צייד וא״ל בטל מצודתך והעבירני נותן לו כל מה
שהתנה עמו וכן כל כיוצא בזה: ח בד״א בשלא נתן לו אבל
אם נתן לו בכל אלו הדברים אינו יכול להוציא מידו:

רסה אין ליטול שכר על האבידה

א הרואה
אבידה חייב להחזיר בחנם אם הוא בטל אבל אם היה עוסק
במלאכה ובטל ממלאכתו שעשוה דינר והחזיר אבידה ששוה
מאה דינר לא יאמר לו תן לי שהפסדתי אלא נותן לו שכרו כפועל
בטל שיבטל מאותה מלאכה שהיה עוסק בה ואם התנה
עם הבעלים או בפני ב״ד שיטול מה שיפסיד הרשוהו ה״ז נוטל
ואם אין שם בעלים ולא ב״ד שלו קודם:

רסו דין אבידת עובדי עבירה ובו ה׳ סעי׳

א אבידת הכנעני מותרת שנאמר אבידת אחיך
והמחזירה ה״ז עובר מפני שהוא מחזיק ידי עובדי עבירה
ואם החזירה לקדש את השם כדי שיפארו את ישראל וידעו
שהם בעלי אמונה ה״ז משובח ובמקום שיש חלול השם אבידתו
אסורה וחייב להחזירה ובכל מקום מכניסים כליהם בכלי
ישראל מפני דרכי שלום: ב חייב להחזיר אבידת ישראל
אפילו היה בעל האבידה רשע אוכל נבלה לתיאבון אבל
אוכל נבלה להכעיס הרי הוא אפיק׳ ירוד מישראל והאפיקורסים
ועובדי ע״ז ומחלל שבת בפרהסיא אסור להחזיר להם
אבידה: ג דין המודר הנאה מחבירו לענין החזרת
אבידה נתבאר בטור יורה דעה סימן רכא: ד חתול רע
שמזיק לקטנים אין להשיבו לבעלים אלא כל המוצאו הורגו
וזוכה בעורו: ה אמר לו אביו אל תחזיר את האבידה ה״ז
לא ישמע לו:

רסז כיצד מכריז וכיצד מטפל בה בעודה בידו ובו כ״ז סעיפים:

א חייב
ליטפל באבידה עד שיחזירנה לרשות בעליה במקום המשתמר
אבל אם החזירה למקום שאינו משתמר כגון גנה וחרבה אבידה
מעם (?) חייב באחריותה החזיר את האבידה בשחרית למקום
שהבעלים נכנסים ויוצאים שם בשחרית אינו חייב ליטפל
בה שהרי הבעלים רואים אותה אע״פ שאינו מקום המשתמר
אבל בבהמה לעולם חייב ליטפל בה עד שיכניסנה לרשות הבעלים
המשתמרת ואינו צריך דעת בעלים ראה בהמה שברחה
מן הדירה והחזירה למקומה ה״ז קיים המצוה ואינו צריך דעת
בעלים: ב החזירה וברחה אפי׳ ק׳ פעמים חייב להחזיר שנ׳
השב תשיבם השב אפילו מאה פעמים משמע: ג המוצא
אבידה מכריז עליה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמקום שיש
אנשים שאומרים אבידה הנמצאת שבכל הוא מודיע

לשכינו

לשכניו ולמיודעיו ודיו: ד׳ מצא מכריז אם מצא מעות מכריז מי שאבד לו מטבע וכן מכריז מי שאבד לו כסות או בהמה או שטרות ויבא ויתן סימנים ויטול ואינו חושש מפני שהודיעוהו האבידה לפי שאינו מחזירה עד שיתן סימנים מובהקים: ה׳ בא בעל האבידה ונתן סימנים שאינם מובהקים אין מחזירין והרמ״ה אע״פ שאמר סימנים מובהקים אין מחזירין לו עד שיביא עדים שהיא שלו: ו׳ בראשונה כל מי שאבד לו אבידה ובא ונותן סימנים מחזירים אותה לו אא״כ הוחזק רמאי משרבו הרמאים התקינו ב״ד שיהא אומרים לו הבא עדים שאין אתה רמאי וטול: ז׳ המדה או המשקל או המנין או מקום האבידה סימנים מובהקים: ח׳ באו שנים זה נתן סימני האבידה וזה נתן סימני האבידה כמו שנתן האחד לא יתן לזה ולא לזה אלא תהא מונחת עד שיודה האחד לחבירו או יעשו פשרה ביניהם: ט׳ נתן האחד סימנים והשני הביא עדים יתן לבעל העדים אפילו אין מעידים שנפלה ממנו אלא מעידים שמכירים שהיא שלו: י׳ זה נתן סימנים וזה נתן סימנים ועד אחד העד האחד כמי שאינו ויניח: יא׳ מצא שמלה וכיוצא בה וזה הביא עדי אריגה שארגה לו וזה הביא עדי נפילה יתן למי שהביא עדי נפילה: יב׳ זה נתן מדת ארכה וזה נתן מדת רחבה יתן למי שנתן מדת ארכה שמדת רחבה אפשר לשערו כשהיא בעליה מקופלת בה: יג׳ זה נתן מדת ארכה ורחבה וזה נתן משקלה יתן למי שנתן משקלה: יד׳ זה אמר כך ארכה וכך רחבה וזה אמר ארכה ורחבה כך וכך אבל איני יודע כמה בארך כמה ברוחב יתן למי שאמר כך ארכה וכך רחבה: טו׳ הכריז ולא באו הבעלים תהא המציאה מונחת אצלו עד שיבא אליהו: טז׳ כל זמן שהיא אצלו אם נגנבה או נאבדה חייב באחריותה כדין שומר שכר: יז׳ כל זמן שהאבידה אצלו חייב להטפל בה שלא תפסד ולהשכירה כגון לגזוז הצמר אפילו גזת צמר השור שהוא דבר מועט חייב ליטפל בו: יח׳ וצריך לבקרה ולבדקה כדי שלא תפסד כיצד מצא כסות מנערה אחת לשלשים יום ולא ינענע במקל ולא בשני בני אדם ושוטחה על גבי מטה לצרכה בלבד אבל לא לצרכו ולגלגלו נזדמנו לו אורחים לא ישטחנה בפניהם ואפילו לצרכה שמא תגנב: יט׳ מצא כלי עץ משתמש בהם לצרכן מעט כדי שלא ירקבו כלי נחושת משתמש בהן בחמין אבל לא ישים הכלי ע״ג האש מפני שמשחיקן כלי כסף משתמש בהן בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחירן מצא מגריפות וקרדומות משתמש בהן ברך אבל לא בקשה מפני שמשחיתן מצא כלי זהב וכלי זכוכית ושפרות שבפשתן הרי זה לא יגע בהן עד שיבא אליהו: כ׳ מצא ספרים קורא בהם אחת לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן כל ל׳ יום ולעולם לא ילמד בהם דבר שלא למד מעולם

ולא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא פרשה ויתרגם ולא יפתח בו יותר מג׳ דפין ולא יהיו שנים קורים בשני ענינים אבל קורים בענין אחד שנים דוקא אבל לא שלשה: כא׳ מצא תפלין שם דמיהם ומניחם עליו מיד אם ירצה שדבר מצוי הוא לקנותם בכל שעה: כב׳ מצא דבר שיש בו רוח חיים שהרי הוא צריך להאכילו אם היה דבר שעושה ואוכל כגון פרה וחמור מיטפל בהם יב׳ חדש מיום המציאה ושוכרן ולוקח שכרן ומאכילן ואם היה שכרם יותר על אכילתם הרי היתרון לבעלים וכן התרנגולת מוכר ביציהם ומאכילן כל יב׳ חדש מכאן ואילך שם דמיהם עליו והרי הם שלו ושלבעלים בשותפות כדין כל השם מחבירו: כג׳ מצא עגלים וסייחים שלרעי מיטפל בהם ג׳ חדשים ושלפטם ל׳ יום: כד׳ אווזים ותרנגולים גדולים מיטפל בהם ל׳ יום קטנים ביותר וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו מיטפל בהם ג׳ ימים מכאן ואילך מוכרם בב״ד: כה׳ מה יעשה בדמים יתנו למחא ויש לו רשות להשתמש בהם לפיכך אם נאנסו חייב לשלם ואע״פ שלא נשתמש בהם שכיון שיש לו רשות להשתמש בהם לפיכך אם נאנסו חייב לשלם ואע״פ שלא נשתמש בהם שכיון שיש לו רשות להשתמש בהם הרי הם אצלו כשאולה בלא שיש לו רשות להשתמש בהם בדמי אבידה מפני שטרח להטפל בהם אבל אם מצא מעות לא ישתמש בהם לפיכך אם אבדו באונס פטור שאינו עליהם אלא כשומר שכר: כו׳ כל אותם הימים שמיטפל באבידה קודם שימכרה בב״ד אם האכילה משלו נוטל מהבעלים בלא שבועה מפני תיקון העולם: כז׳ המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם שאם אתה אומר ישבע יניח המציאה וילך לו כדי שלא ישבע אפילו מצא כיס וטוען בעל המציאה ששני כיסים קשורים היו ולא שמצא האחד אלא א״כ נמצא האחד הקשור עמו הרי זה לא ישבע:

רסח דין קניה בחצירו ובארבע אמותיו:

א׳ כל מציאה שאמרנו שהיא שלמוצא אינו זוכה בה עד שתגיע לידו או לרשותו אבל אם ראה המציאה אפילו נפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בה: ב׳ ארבע אמות שאדם שהוא עומד בצידן הרי הן קונים לו ואם הגיע המציאה לתוך ארבע אמות שלו זכה בה חכמים תקנו דבר זה כדי שלא יריבו המוצאים זה עם זה בלא בסימטא או בצידי ר״ה שאין הרבים דוחקים בהם או בשדה שאין לה בעלים אבל העומד בר״ה או בתוך שדה חבירו אין ד׳ אמות קונות לו ואינו קונה שם עד שתגיע מציאה לידו: ג׳ חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו ואם נפלה בה מציאה הרי היא של בעל החצר בלא״ה בחצר המשתמרת אבל בשדה וגנה וכיוצא בהן אם היה עומד בצד שדהו ואמר זכתה לי שדי זכה בה ואם עומד שם או שהיה עומד ולא אמר זכתה לי שדי כל הקודם זכה: ד׳ ראה אחרים רצים אחר

המציאה והרי היא צבי שבור או גוזלות שלא פרחו ואם היה
עומד בצד שדהו שהם בתוכה ואילו היה רץ היה מגיע ואמ׳
זכתה לי שדי זכתה לו שדהו ואם אינו יכול להגיע הרי או כצבי
שהוא רץ כדרכו וכגוזלות המפריחים ולא אמר כלום אבל
הקודם בהם זכה ואם נתנו לו במתנה ואחר הקנה לו והרי הם
מתגלגלים בתוך שדהו קנה שדהו ואם היה צבי רץ כדרכו
וגוזלות מפריחים לא קנתה לו שדהו׃ ה׳ קטנה יש לה חצר
ויש לה ד׳ אמות אבל קטן אין לו חצר ואין לו ד׳ אמות׃

רסט המגביה מציאה לחבירו ואם הגביהו

חרש ושוטה וכו ו׳ סעיפים׃ א׳ המגביה מציאה
לחבירו אע״פ שלא אמר לו פלוני זכה זכה׃ ב׳
שנים שהגביהו מציאה קנאוה שניהם׃ ג׳
הגביהה לו חרש או שוטה או קטן לא קנה
הפקח לפי שאין להם דעת׃ ד׳ הגביהוה
חרש ופקיח כאחד מתוך שלא קנה חרש לא קנה
פקיח והחוטפה מידם זכה ומיהו מה שביד כל א׳
קנה ואם היו שניהם חרשים תקנו חכמים שיקנו
כדי שלא יבאו להתקוטט׃ ה׳ טלית שמונח
חציה ע״ג עמוד שגבוה ג׳ טפחים וחציה ע״ג קרקע
ובא א׳ והגביה ראש א׳ שע״ג קרקע וניתק ראש
הב׳ מע״ג עמוד ונפלה ע״ג קרקע קנאה כיון שראש
האחד עדיין היא בידו וראש השני היה מוגבה
מכוחו ג׳ טפחים מהארץ אבל אם היה ראש הב׳
בידו בעוד שהטלית באויר לא קנאה ואע״פ שהיה
מוגבה מכחו ג׳ טפחים כיון שעתה כולה בארץ
וכן אפי׳ ראש הא׳ בידו ולא ניתק ראש השני מע״ג
העמוד לא קנה אע״פ שאו נתקו היה מגבה מכחו
ואם טלית מונח על גבי דף והכה ועלה מכחו ג׳
טפחים קנאו אבל אם לא עלה מכח הכאתו נמע״ג
לא נפל לארץ אפי׳ שהדף גבוה ג׳ טפחים לא קנה׃
ו׳ היה רוכב ע״ג בהמה וראה את
המציאה ואמר לחבירו זכה לי בה כיון שהגביהה
לו קנה הרוכב ואע״פ שלא הגיע לידו ואם אמר
לו תנה לי ונטלה ואמר אני זכיתי בה זכה
בה הנוטל ואם משנתנה לרוכב אמר אני
זכיתי תחלה לא אמר כלום׃

רע מציאת חשו ובנו ובתו ועבדו ושפחתו

ואשתו ופועלו וכו ג׳ סעיפים׃ א׳ מציאת
חשו אין בה משום גזל אלא מפני דרכי שלום לפי׳
אם עבר אחר וגזלה מידם אינה יוצאה בדיינים׃
ב׳ מציאת בנו ובתו הסמוכים על שלחנו
אע״פ שהם גדולים ומציאת בתו הנערה אע״פ שאינה
סומכת על שולחנו ומציאת עבדו ושפחתו הכנענים
ומציאת אשתו הרי או שלו אבל מציאת בנו שאינו
סומך על שולחנו אע״פ שהוא קטן ומציאת עבדו
ושפחתו העברים ומציאת אשתו שהיא מגורשת
ואינה מגורשת אינם שלו׃ ג׳ מציאת פועל
לעצמו אע״פ שאמר לו עשה עמי מלאכה היום ואצל
אם אמר ליה עדור עמי היום אבל אם שכרו ללקט
מציאות כגון שחסר הנהר ושכרו ללקט הדגים
הנמצאים באגם הרי מציאתו לבעל הבית ואפילו
מצא כיס מלא דינרים׃

רעא מציאת בהמה ושטר חוב ושובר וגט

חשה וכו ה׳ סעיפים׃ א׳ שנים שראו גמל
או חמור של מציאה וקדמו שניהם והחזיקוהו או
משכוהו או שהיה א׳ מנהיג וא׳ מושך קנו שניהם
בד״א בחמור אבל בגמל אם היה א׳ מנהיג וא׳ מושך
המושך קנה אבל לא המנהיג׃ ב׳ בהמת
מציאה שקדם אחד ואחז במוסירה לא קנה עד
שימשוך או ינהיג וכן בנכסי הגר אבל קנה המוסירה
לבדה׃ ג׳ היה א׳ רוכב וא׳ אוחז במוסירה
הרוכב קנה הבהמה והמוסירה שעל לחיי הבהמה
בלבד וזה שאחז המוסירה קנה ממנה מה שאחז
בידו ושאר המוסירה לא קנה שום א׳ מהם׃ ד׳
דין מציאת שטרות ושוברים נתבאר בסימן ס״ה׃
ה׳ דין מציאת גט נתבאר בטור אבן העזר
סימן קל״ב וסימן קנ״ג׃

הלכות פריקה וטעינה ודין הולכי דרכים

רעב דין בהמות

או ספינות שפגעו זה בזה וכו י״ו סעיפים׃ א׳
מי שפגע בחבירו בדרך ובהמתו רובצת תחת
משאה בין שהיה עליה משא הראוי לה בין שהיה
עליה יותר ממשאה הז׳ מצווה לפרוק מעליה של׳
עזוב תעזוב עמו ולא יפרוק ויניחנו נבהל וילך אלא
יקים עמו ויחזור ויטעון משאו עליה שנ׳ הקם
תקים

ותקים עמו ואם הניחו נבהל ולא פרק ולא טען
ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנ' לא תראה
את חמור אחיך ·· ב היה כהן והבהמה
רובצת בין הקברות אינו מיטמא לה ·· ג וכן אם
היה זקן שאין דרכו לפרוק ולטעון הואיל ואינם לפי
כבודו פטור זה הכלל כל שאלו היתה שלו היה פורק
וטוען ה"ז חייב לטעון ולפרוק בשלחבירו ואם היה
חסיד ועושה לפנים משורת הדין אפי' היה הנשיא
גדול וראה בהמת חבירו רובצת תחת משאה
של תבן או של קנים וכיוצא בהם פורק וטוען עמו ··
ד פרק וטען וחזרה ונפלה חייב לטעון ולפרוק
פעם אחרת אפי' ק' פעמים שנ' עזוב תעזוב הקם
תקים לפיכך צריך לרדות עמו עד פרסה אא"כ אומ' לו
בעל המשא אינו צריך לך ·· ה מאימתי יתחייב
לפרוק ולטעון עמו משיראהו ראייה בפגיעה שהרי
נאמ' כי תראה ונאמ' כי תפגע וכמה שיערו חכמים
שיהיה ביניהם לס"ו אמה ושני שלישי אמה שהוא אחד
משבעה ומחצה במיל היה רחוק ממנו יותר מזה
אינו זקוק לו ·· ו מצוה מן התורה לפרוק
עמו בחנם אבל לטעון עליו ה"ז מצוה ונוטל שכרו
וכן בשעה שמדדה עמו עד פרסה יש לו שכר ··
ז מצא בהמת חבירו רובצה אע"פ שאין הבעלים
עמה מצוה לפרוק מעליה ולטעון עליה שנ' עזוב
תעזוב הקם תקים מ"מ אם כן למה נאמר עמו
שאם היה בעל הבהמה שם והלך וישב לו ואמר
לזה שפגע בו הואיל ועליך מצוה אם רצית לפרוק
לבדך פרוק ה"ז פטור שנ' עמו ואם היה בעל הבהמה
זקן או חולה חייב לטעון ולפרוק לבדו ·· ח
בהמת כנעני והמשא שלישר' אם היה הכנעני
מחמר אחר בהמתו אינו זקוק לה ואם לאו חייב
לפרוק ולטעון משום צער ישר' ·· ט וכן אם
היתה הבהמה שלישר' והמשוי שלכנעני חייב
לפרוק ולטעון משום צער ישר' אבל בהמת כותי
ומשאו אינו חייב להטפל בו אלא משום איבה ·· י
הפוגע בשנים א' רובץ תחת משאו וא' פרק
מעליו ולא מצא מי שיטען עמו מצוה לפרוק תחלה
משום צער בעלי חיים ואח"כ טוען בד"א כשהיו שניהם
שונאים או אוהבים אבל אם היה א' שונא וא' אוהב
מצוה לטעון עם השונא תחלה כדי לכוף את יצרו הרע ··
יא השונא שנאמ' בתורה לא מאומות העולם הוא
אלא מישר' והיאך יהיה לישר' שונא והכתוב אומר
לא תשנא את אחיך בלבבך אמרו חכמ' כגון שראהו
לבדו שעבר עבירה והתרה בו ולא חזר ה"ז מצוה
לשנאותו עד שיעשה תשובה וישוב מרשעו ואע"פ
שעדיין לא עשה תשובה אם מצאו נבהל במשאו
מצוה לטעון ולפרוק עמו ולא יניחנו נוטה למות
שמא ישהא בשביל ממונו ויבוא לידי סכנה והתורה
הקפידה על נפשות ישר' בין רשעים בין צדיקים
מאחר שהם נלוים אל ה' ומאמינים בעיקר הדת
שנ' אמור אליהם חי אני נאם ה' אלהים אם אחפוץ
במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה ··
יב חמורים שרגליו שלאחד מהם רעועות
אינם רשאים חביריו להקדים ולעבור מעליו נפל
רשאים לעבור מעליו ·· יג היה אחד טעון
וא' רכוב והדרך צר מעבירים את הרכוב מפני
הטעון אחד טעון וא' ריקן מעבירים הריקן מפני
הטעון שניהם טעונים שניהם רכובים שניהם ריקנים
עושים פשרה ביניהם ·· יד וכן שתי ספינות
העוברות ופגעו זו בזו אם שתיהן עוברות שתיהם
טובעות ואם בזו אחר זו עוברות וכן שני גמלים
העולים במעלה גבוהה ופגעו זה בזה אם עוברים
שניהם בבת אחת נופלים ואם בזה אחר זה עולים
כיצד הם עושים טעונה ושאינה טעונה תידחה
שאינה טעונה מפני הטעונה קרובה ורחוקה
תידחה קרובה מפני שאינה קרובה שתיהן רחוקות
או שתיהן קרובות או טעונות הואיל וכולן בדוחק
אחד הטל פשרה ביניהם והם מעלים שכר זה לזה
ובזה וכיוצא בו נאמ' בצדק תשפוט עמיתך ··
טו שיירה שחנתה במדבר ועמד עליה
גייס לטרפה ופסקו עם הגייס ממון מחשבין לפי
ממונם ואין מחשבין לפי נפשות ואם שכרו תייר
לפניהם להודיעם הדרך מחשבין לפי ממון ולפי
נפשות ואל ישנו ממנהג החמרים ·· יו
רשאים החמרים להתנות ביניהם כל מי שתאבד
ממנו חמור מבני השיירה מעמידים לו חמור
אחרת ואם פשע הוא ואיבדה אין חייבים להעמיד
לו ·· אבדה חמורו ואמר תנו לי דמיה ואיני רוצה
ליקח חמור והריני שומר עמכם אין שומעין לו
אלא מעמידים לו חמור אחרת כדי שיזרז עצמו
וישמור בהמתו ואפי' היתה לו בהמה אחרת בשיירה

שיותר מוקר כפשו לשמור על שנים״ יז
ספינה שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול
לטבעה והיקלו ממשאה מחשבין לפי משאוי
ואין מחשבין לפי ממון ואל ישנו ממנהג הספנים״
יח רשאים הספנים להתנות ביניהם כל מי
שתאבד לו ספינה מעמידים לו ספינה אחרת
פשע בה ואיבדה או שפירש למקום שאין הולכת
בו באותו זמן אין חייבים להעמיד לו״

הלכות הפקר ונכסי הגר

רעג דין הזוכה

מן ההפקר והפקר כיצד ובמה״ א
כל דבר שלהפקר כל הקודם בו זכה בין
שהוא כבר מופקר ועומד בין שהיו לו בעלים
והפקירוהו״ ב ההפקר אע״פ שאינו נדר
הרי הוא כמו נדר שאסור לחזור בו״ ג
ומה הוא ההפקר שיאמר אדם נכסים אלו
הפקר לכל בין במטלטלין בין בקרקעות״ ד
כיצד דין ההפקר כל הקודם וזכה בו קנהו
לעצמו ונעשה שלו ואפי׳ זה שהפקיר דינו בו
כדין כל אדם אם קדם וזכה בו קנהו״ ה
המפקיר לעניים אבל לא לעשירים אינו
הפקר עד שיפקיר לכל כשמיטה״ ו
המפקיר עבדיו הגדולים קנו עצמם
והקטנים כל הקודם והחזיק בהם זכה״ ז
דין תורה אפי׳ הפקיר בפני אחד ה״ז הפקר
ונפטר מהמעשרות אבל מד״ס אינו הפקר
עד שיפקיר בפני ג׳ כדי שיהיה א׳ זוכה אם רצה
והשנים מעידים״ ח האומר ה״ז הפקר
וזה הרי השני ספק הפקר ואם אמר וזה כמו
זה או שאמר וגם זה הרי התפיס השני ויהיה
הפקר ודאי״ ט המפקיר את שדהו ולא
זכה בה אדם כל שלשה ימים יכול לחזור בו
אא״כ קדם וזכה בה הרי הוא כזוכה מההפקר
בין הוא בין אחר״ י האומר שדה זו מופקרת
ליום א׳ לחודש א׳ לשנה א׳ לשבוע א׳ עד שלא
זכה בה הוא או אחר יכול לחזור בו ומשזכה
בהם בין הוא בין אחר אינו יכול לחזור בו״
יא דבר מופקר שבא אחר ושמרו והיה
מליט בו שלא יטלנו אדם לא זכה עד שיגביהנו
אם הוא טלטל או יחזיק בקרקע כדרך שקונים
הלקוחות״ יב המדברות והימים והנהרות
והנחלים כל שבהם הפקר וכל הקודם בהם זכה
כגון העשבים והעצים והפירות שלאילנות
שליער וכיוצא בהם״ יג הצד דגים
מהימים ומהנהרות או שצד עופות או מיני
חיות הואיל ואין להם בעלים זכה ובלבד שלא
יצוד בשדה חבירו ואם צד שם קנה ואם היו הדגים
בביברים שלבעלים וכן חיה ועוף שבביברים אע״פ
שהוא ביבר גדול והוא מחוסר צידה ה״ז שלבעל
הביברים והצד משם ה״ז גזלן אבל הלוקח דגים
מתוך מצודתו שלחבירו כשהוא בתוך הים או
שלקח חיה ממצודתו כשהיא פרושה במדבר
ה״ז אסור מד״ס ואם היה המצודה כלי ולקח מתוך
המצודה ה״ז גזלן״ יד המפרש מצודה
בשדה חבירו וצד בה חיה או עוף אע״פ שאין לו
רשות לעשות דבר זה קנה ואם היה עומד בעל
השדה בתוך שדהו ואמר זכתה לי שדי קנה בעל
השדה ואין לבעל המצודה כלום״ טו דגים
שקפצו לתוך הספינה קנה בעל הספינה שזו כחצר
המשתמרת היא ואינה חצר המהלכת שהמים הם
שמוליכים אותה ואינה הולכת מחמת עצמה״
טז עני המנקף בראש האילן ומשיר פירותיה
ונפלו לארץ אם באו ליד העני קודם שנפלו לארץ
קנאם ואם נטלן אחר שנפלו לארץ מוציאין מידו
אבל אם לא באו לידו תחלה אין בהם משום גזל
להוציאם מיד הנוטל אבל לכתחלה אסור לו ליטלם״
יז שחלים הגדלים בשדה פשתן
מותר כל אדם ליטלם מפני שהם הפקר
שמפסידין הפשתן ואם הם עומדים על המצר או
שהוקשו לזרע אסור״ יח שדה שיש בו
כלאים אם יש בו א׳ מכ״ד ממין אחר מפקירין כל
כל השדה״

ב׳ הלמב״ם חב אשר כערבי ובלעז קשלין״

רעד

כנעני שמכר שדה לישראל וקבל הדמים
לא כתב לו השטר הרי הוא כהפקר וכל הקודם בהם
זכה ונתבאר בסימן קצ״ו״

רעה דין הזוכה בנכסי

גר שמת בלא יורשין

ובו לא סעיפים״ א גר שמת ולא הניח בן
שהורתו ולידתו בקדושה אע״פ שיש לו בנים שהורתם
שלא

שלא בקדושה ולידתם בקדושה כל נכסיו הפקר
וכל הקודם בהן זכה׃ ב גר שמת ובזבזו
ישראל כל נכסיו אין הזוכים בנכסיו חייבים בקבורתו
יותר משאר כל ישראל׃ ג שדה המקויימת
במצריה כיון שהכיש בה מכוש ק"ש שחפר בה בהכאה אחרת׃
אחת קנה את כולה ואם איננה מקויימת
במצריה קונה ממנה באותו מכוש כדי שילך
הצמד בשעת חרישה ויחזור׃ ד
המצר והחצב שמתחמים בו
תחומין מפסיקים בנכסי הגר
וכל המחזיק בשדה לא קנה
אלא עד המצר או החצב׃
ה כל המפסיק לפאה
מפסיק בנכסי הגר כיצד היה
שם נחל או אמת המים לא קנה
אלא עד הנחל או עד האמה וכל
המפסיק בלה מפסיק בנכסי הגר כגון שהיה
בין שתי השדות רשות היחי' או כרמלית אפילו
היה בינה לשות שחולק לגטין מפסיק׃ ו
כל דבר המפסיק לטומאה מפסיק בנכסי הגר
כיצד כגון שנכנס אדם לבקעה זו וטומאה בבקעה
בשדה האחר ואינו יודע אם הגיע למקו' הטומאה
אם לאו כל מקום שמחזיקין אותו לטומאה הרי
הוא במקום אחר מוחלק בפני עצמו׃ ז
בקעה גדולה שיש בה שדות רבות וכולם של גר
אחד ולא היה ביניהם לא מצר ולא חצב ולא דבר
מדברים המפסיקים ובא אחר והחזיק במקצת
הבקעה לקנות את כולה כל הנקרא על שם אותן
הגר קנה אותו׃ ח שתי שדות בנכסי הגר
ומצר א' ביניהם החזיק בא' מהם לקנותם קנה החזיק
בה לקנותה ולקנות את חברתה זו שהחזיק בה
קנה אבל חברתה לא קנה החזיק בה כדי לקנות
חברתה לא קנה אחת מהם חברתה מפני שלא
החזיק בה כדי לקנותה׃ ט החזיק בה
לקנותה ולקנות את חברתה ואת המצר שביניהם
או שהחזיק במצר לקנות את שתיהן הרי זה ספק
ואם בא אחר והחזיק בה כדי לקנותה זכה האחרון׃
י וכן שני בתים זה לפנים מזה שהחזיק
באחד מהם לקנותו ולקנות את השני לא קנה אלא
זה שהחזיק בו בלבד החזיק באחד מהם כדי
לקנות את השני אף זה שהחזיק בו לא קנה׃

ג' כמו משעולי הכרמים
והמצר הוא שעוברים
בו משדה לשדה׃
ופי' חצב נגזר מן
לחצוב להם בורות
כלומ' עשב ששרשיו
חוצבין ויורדים
בארץ אמות הרבה׃
ופי' מתחמין מגבילין
... והגבלת את
העם ... תלג ותתחים׃

יא המחזיק בשטר מנכסי הגר כדי
לקנות הקרקע הכתובה באותו שטר לא קנה
לא השטר בלבד לצור על פי צלוחיתו׃ יב
נכסי גר שאין לו יורשים ונכסי ההפקר ושדה
שמכרה הגוי לישראל ועדיין לא החזיק בה כלם
דינם שוה כל המחזיק בהם בדרך מדרכי החזקה
שנתבארו בהלכות מכירה קנה חוץ מאכילת
פירות כיצד הלוקח קרקע מחבירו והחזיק בה
באכילת פירותיה קנה כמו שנתבאר בסימן
קנ"ב אבל בנכסי גר או נכסי הפקר אפי' אכל
פירות האילן כמה שנים לא קנה לא גוף האילן
ולא גוף הקרקע עד שיעשה מעשה בגוף הארץ
או יעבוד עבודה באילן׃ יג יש דברים
רבים שאם החזיק בהם הלוקח לא קנה ואם
החזיק בא' מהם בנכסי הגר או נכסי הפקר קנה
כיצד המוצא פלטרין גדולים בנויים בנכסי הגר
וסייד בהם סיוד א' או כייר בהם כיור א' כגון
אמה אחת או יותר כנגד הפתח קנה׃ יד
הצר צורה בנכסי הגר קנה׃ טו המציע
מצעות בנכסי הגר קודם שייפה הקרקע בהצעתן
קנה׃ טז הניר את השדה בנכסי הגר קנה׃
יז המפצל זמורות הגפן או שריגי אילנות
וכפות תמרים בנכסי הגר אם דעתו לעבודת האילן
קנה ואם דעתו להאכיל העצים לבהמה לא קנה
כיצד היה כורת מכאן ומכאן חזקתו שנתכוין
לעבודת האילן היה כורת מרוח א' אינו מתכוין
אלא לעצים׃ יח וכן המלקט עצים ואבנים
מן השדה אם דעתו לתקן הארץ קנה ואם דעתו
לעצים לא קנה כיצד לקט הגס והדק הר"ז בחזקת
שנתכוון לתקן הארץ לקט הגס ולא הדק הרי זה
בחזקת שנתכוון לעצים׃ יט וכן המשוה
פני הארץ אם דעתו לתקן הארץ קנה ואם דעתו
להשוות מקום שיעמיד בו גורן לא קנה כיצד היה
לוקח עפר ממקום גבוה ונותנו למקום הנמוך הר"ז
מתקן הארץ ואם אינו מקפיד על זה אלא משליך
העפר והצרורות בכל מקום בלא הקפדה הרי זה
בחזקת שאינו מתכוון אלא להשוות מקום לדוש בו׃
כ וכן הפותח מים לתוך הארץ אם לתקן
הארץ קנה ואם לצוד דגים לא קנה כיצד עשה
מקום שיכנסו בו המים בלבד הר"ז מתכוון לתקן הארץ
עשה שני פתחים אחד להכנס וא' להוציא הר"ז מתכוון

לצור דגים·· כא הבונה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחד והעמיד להם דלתות קנה האחרון שהראשון לא עשה בגוף הארץ כלום והרי הוא כמי שעשה גל אבנים שאינו קונה שהרי לא הועיל בגדר זה מפני שהוא רחב ביותר ומפולש ואין צורת אותו הבנין מועלת עד שיעמיד דלתות·· כב המפיץ הזרע לתוך התלמים לא קנה שבעת שהשליך הזרע לא השביח כלום ובעת שצמח והשביח שבח הבא מאיליו הוא ואינו קונה·· כג היתה מחיצה בנכסי הגר ובא זה ועשה מחיצה אחרת על גבה לא קנה ואפי' נבלעה מחיצה תחתונה והרי העליונה קיימת שבעת שבנה לא הועיל ובעת שהועיל מאיליו בא המעשה·· כד המחזיק בנכסי הגר ובהפקר ואין דעתו לקנות אע"פ שגדר ובנה לא קנה·· כה העודר בנכסי הגר וכסבור שהם שלו לא קנה·· כו עודר בנכסי גר זה וכסבור שהם של גר אחר הועיל ונתכוון במעשיו לזכות מהפקר הז קנה·· כז היה משכון ישראל ביד הגר וכשמת הגר בא ישראל והחזיק במשכון זה מוציאין מידו שכיון שמת הגר בטל שעבודו וה"ה אם יש לו לגר שט"ח על משכונות קרקע מוחזקת·· כח היה משכון הגר ביד ישראל ובא ישראל אחר והחזיק בו לזכות ממנו הראשון כנגד מעותיו והאחרון קונה את השאר בד"א בשלא היה המשכון בחצר הראשון אבל אם היה בחצירו חצירו קונה לו שלא מדעתו ואין לזה האחרון כלום·· כט גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהם עבדים גדולים קנו עצמם בני חורין קטנים כל המחזיק בהם זכה·· ל גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שעדיין לא מת או שיש לו בן או שאשתו מעוברת כלם חייבים להחזיר החזירו כלם ואח"כ שמעו ששמועה ראשונה אמת היתה וכראשונה מת או מת בנו מקודם או הפילה אשתו זכה המחזיק בשניה ובראשונה לא קנה·· לא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו עליו חובות כל מלוה שנגבית מהיורשים ומהלקוחות נגבית מאלו שזכו בהם ואין גובין מהם אלא בשבועה היו רבים שהחזיקו בהם אחרון אחרון נפרע אין לו גובין משלפניו··

הלכות נחלות

רעו סדר נחלות כיצד הוא ובו ז' סעיפים··

א סדר נחלות כיצד מי שמת בנו יורשו לא נמצא לו בן רואים אם יש לבן זרע בין זכר בין נקבה עד סוף כל הדורות עומד במקומו ויורש הכל לא נמצא זרע לבן אם יש לו בת תירשנו לא נמצא לו בת אם יש לה זרע בין זכר בין נקבה עד סוף כל הדורות יורש הכל לא נמצא לה זרע תחזור הירושה לאביו של מת ואם אין אביו קיים תחזור לזרעו שהם אחי המת אם יש לו אח יורש את אחיו לא נמצא לו אח אם הניח זרע עד סוף כל הדורות עומד במקומו ליירש לא נמצא לו אח ולא זרע ממנו תחזור הירושה לאחות המת או לזרעה עד סוף כל הדורות לא נמצא לו אחות ולא זרע ממנה תחזור הירושה לאבי אביו של מת ואם אינו קיים חוזר לזרעו שהם אחי אבי המת אם יש לו אחים או לזרעם עד סוף כל הדורות ואם אין אחים לאבי המת ולא זרע מהם חוזרת לאחות אבי המת או לזרעה עד סוף כל הדורות ואם אין אחות לאבי המת ולא זרע ממנה חוזרת לאבי אבי אביו של מת ואם אינו חי מורישו לזרעו שהם אחי אבי אביו של מת או לזרעם עד סוף כל הדורות לא נמצאו אחי אבי אביו של מת ולא זרעם חוזרת לאחות אבי אביו או לזרעה עד סוף כל הדורות ועל זה הדרך נחלה ממשמשת למעלה עד ראובן·· ב מי שמת והניח בת ובת הבן אפי' בת בת בת הבן עד סוף כל הדורות היא קודמת ותירש הכל ואין לבת כלום וה"ה לבת האח עם האחות ולבת בן אחי אביו עם אחות אביו וכן כל כיוצא בזה·· ג מי שהיו לו שני בנים ומתו שניהם בחייו והניח הא' ג' בנים והשני לא הניח אלא בת אחת ואח"כ מת הזקן בת הבן יורשת חצי הנכסים ושלשת בני הבן האחר יורשים החצי האחר שאנו רואים כלו הבנים קיימים ויורשים בשוה וכל א' מוריש לבניו חלקו ועל דרך זו חולקים בני האחים ובני אחי האב עד ראש הדורות·· ד משפחת האם אינה קרויה משפחה שאין האם יורשת את בנה ולא את בתה ואחים מאם ולא מאב אין יורשין זה את זה אלא כל א' משפחת אביו יורש אותו

אותו אבל האיש יורש את אמו וכן הבת את אמה
אם אין לה בן שדינם בנכסי האם כמו שדינם
בנכסי האב שהבנים יורשים אותם לא שהבן
וזרעו קודמין לבת׃ ה אין הבן יורש את
אמו בקבר להנחיל לאחיו מהאב שאם מת
בחייה ואח״כ מתה אין אומרים אלו היה עודנו
חי היה יורשה עכשיו ג״כ אם אין לו זרע אחיו
מאביו יעמדו במקומו לירש אותה אלא תחזור
ירושתה למשפחת בית אביה כיון שאין לבנה
זרע אבל אם מתה האם בחייו ואחר כך מת
הוא אפי׳ היה קטן בן יומו הואיל וחי אחריה
אפי׳ שעה אחת יורשה ומנחיל הירושה ליורשים
ממשפחת אביו׃ ו כל הקרובים בעבירה
יורשים ככשרים כיצד היה לו אח או בן
ממזר ה״ז יורש ככשר וכן שאר כל היורשים
אבל בן משפחה או כותית אינו בן לדבר
מהדברים ואינו יורש כלל׃

רע״ז הבכור נוטל פי

שנים ואיזהו בכור לנחלה וספק בכור ובו ט״ו
סעיפים׃ א הבכור נוטל פי שנים בנכסי
אביו כיצד הניח חמשה בנים וא׳ מהם בכור
הבכור נוטל שליש הממון וכל א׳ מהארבעה
פשוטים נוטל שתות הניח תשעה בנים הרי
הא׳ הבכור נוטל חמישית וכל א׳ מהשמונה
פשוטים נוטל עשירית וכן על החלוקה הזאת
חולקים לעולם׃ ב או שני חלקים נוטל
אותם כאחד במצר אחד׃ ג בכור
שנולד אחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים
ואם יצאה פרחתו בחיי אביו אעפ״י שלא יצא
כל ראשו לאויר העולם אלא לאחר מיתת אביו
ה״ז נוטל פי שנים׃ ד בכור שנולד
טומטום ואחר כך נקרע ונמצא זכר אינו נוטל
פי שנים וכן אינו ממעט בחלק בכורה שכ׳
וילדו לו בנים עד שיהיה בן משעת לידה
כיצד אינו ממעט בחלק בכורה הרי שהיה
לו בן בכור ושני פשוטים וזה הטומטום שנקרע
ונמצא זכר הבכור נוטל רביע הממון וכאלו
אין עמו אלא שני פשוטים בלבד והג׳ רביעים
הנשארים חולקים אותו שני הפשוטים עם
הנקרע ועם הבכור בשוה׃ ה הבא
אחר נפלים אעפ״י שיצא ראש הנפל כשהוא חי
הבא אחריו בכור לנחלה וכן בן ט׳ שיצא ראשו
מת הבא אחריו בכור לנחלה שזה שכ׳ ראשית
אונו הוא שלא נולד לו קודם לזה ודאי שיצא חי
לאויר העולם לפיכך בן ט׳ שהוציא רוב ראשו חי
הבא אחריו אינו בכור׃ ז יוצא דופן
והבא אחריו שניהם אינם בכורים הראשון לפי
שלא נולד ונאמ׳ וילדו לו בנים והשני שהרי קדמו
אחר׃ ח בכור לנחלה הוא הנולד
לאב ראשון שכ׳ כי הוא ראשית אונו ואין משגיחין
על האם אפי׳ ילדה כמה בנים הואיל וזה ראשון
לאביו יורש פי שנים׃ ט היו לו בנים
בגיותו ונתגייר אין לו בכור לנחלה אבל
ישראל שהיה לו בן מהשפחה או מהכותית
הואיל ואינו קרוי בנו הבא לו אחריו מהישראלית
בכור לנחלה ונוטל פי שנים׃ י היה
הבכור ממזר נוטל פי שנים שכ׳ כי את הבכור
בן השנואה יכיר בן שנואה בנשואיה וה״ה
אם היה בן גרושה או בן חלוצה׃ י״א
מי שנסתפק לנו אם הוא בכור או פשוט כגון
שנתערב עם אחר אינו נוטל פי שנים וכיצד
עושין אם הוכרו ולבסוף נתערבו כותבים
הרשאה זה לזה ונוטלים חלק בכורה ואם לא
הוכרו כגון שילדו במחבואה אחת אין נוטלין
חלק בכורה׃ י״ב ג נאמנים על הבכור
חיה׳ אביו׳ ואמו׳ חיה מיד שאם אמרה זה
יצא ראשון נאמנת׳ אמו כל שבעת ימי הלידה
נאמנת לומ׳ זהו הבכור׳ אביו לעולם אפילו
אמ׳ האב על מי שלא הוחזק בנו כלל בני הוא
ובכורי הוא נאמן וכן אם אמר על המוחזק לבנו
שהוא בכורו אינו בכור נאמן׃ י״ג שמעו
עדים שאמר פל׳ בני בכור הוא נוטל פי שנים
פל׳ בני בכורי הוא אינו נוטל פי שנים שמא בכור
לאמו הוא דקאמר ואם אמר דברים שמוכיחים
שנתכוון לומ׳ שהוא בכור לאב נוטל פי שנים כגון
שאמ׳ פל׳ בני בכורי הוא ודוקא מדעא ולא של
בכור לאם׃ י״ד האב שנשתתק בודקים
אותו כדרך שבודקין לגטין אם רמז או כתב
שזה בנו בכורו נוטל פי שנים׃ ט״ו מי
שהיו לו שני בנים בכור ופשוט ומתו שניהם
בחייו והניח בנים הבכור הניח בת והפשוט בן

הניח בן הרי הבן הפשוט יורש בנכסי הזקן
שליש שהוא חלק אביו ובת הבכור יורשת שני
שלישים שהוא חלק אביה״

רעח אין הבכור נוטל פי שנים

לא במלוה ולא בשבח ואם מכר חלק בכורה״

א אין הבכור נוטל פי שנים אלא בנכסי האב
אבל לא בנכסי האם אפי׳ אם הוא בכור לאב
ולאם חולקים בנכסים הוא והפשוט בשוה״
ב מי שמת והניח בנים ואלמנה ומתה האלמנה
קודם שנשבעה על כתובתה כל הנכסים בחזקת
היורשים ונוטל בהם הבכור פי שנים״ ג
אין הבכור נוטל פי שנים בנכסים
הראויים לבוא לאחר מיתת אביו אלא בנכסים
המוחזקים לאביו שבאו לרשותו שנ׳ בכל אשר
ימצא לו כיצד א׳ ממורישי אביו שמת לאחר
מיתת אביו הבכור והפשוט יורשים כאחד וכן
אם היתה לאביו מלוה יורשים אותה כאחד״
ד הניח להם אביהם פרה מושכרת או
מוחכרת או שהיתה רועה באפר וילדה הבכור (פי׳ באחו)
נוטל בה ובולדה פי שנים״ ה שחט אחד
ממכירי אביו בהמה ואח״כ מת אביו נוטל פי
שנים במתנות שלאותה בהמה״ ו אין הבכור
נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר
מיתת אביו אלא מעלה אותו השבח בדמים ונותן
היתר לפשוט והוא שישתנו הנכסים כגון כרמל
שנעשו שבלים ופגות שנעשו (פי׳ פירות של דקל)
תמרים אבל שבחו מחמת עצמן (זכל״)
ולא נשתנו כגון אילן קטן שגדל ועבה וארץ
שעלתה שרטון הרי זה נוטל (פי׳ שרטון שנתקבץ העפר ודחה אמת המים שבשדה מפני שרבה מלח החמה או יותר״)
בשבח פי שנים ואם מחמת
הוצאה השביח אינו נוטל״
ז אין הבכור נוטל פי שנים
במלוה אע״פ שהיא בשטר אע״פ שגבו קרקע
בחוב אביהם היה לאב מלוה ביד הבכור הרי זה
ספק אם נוטל בה פי שנים הואיל וישנה תחת ידו
או לא יטול הואיל ומחמת אביו ירשה ועדיין לא
באה ליד אביו לפ״כ ממנה חצי חלק בכורה (נוטל) נ״ל
במלוה שלא במשכון אבל במשכון נוטל פי שנים
דכמוחזק דמי אפי׳ משכנו בשעת הלואתו ואם
המלוה על משכונא שלקרקע באתרא דלא מסלקי

שקיל בה פי שנים והוא דלא מטא זמנא בחיי
אביהם״ ח בכור שמכר חלק בכורה
קודם חלוקה ממכרו קיים מפני שיש לבכור
חלק בכורה קודם חלוקה לפ״כ אם חלק עם אחיו
במקצת נכסים בין בקרקע בין במטלטלין ונטל
חלק כפשוט ויתר בכל הנכסים
ואינו נוטל בשאר אלא כפשוט״ (פי׳ ענין הויתור הוא השתיקה והמחילה על דבר שיש לו ענין כענה או ירידה״)
ט ב״ד״א בשלא מיחה
אבל אם מיחה באחיו ואמר
בפני שנים לו שאני חולק עם אחי בשוה לא מפני
שמחלתי חלק בכורה ה״ז מחאה ולא ויתר
בשאר נכסים ואפי׳ מיחה בענבים כשהם מחוברים
ובצרום וחלקום בשוה לא ויתר בשאר נכסים
אבל אם דרכום וחלק עמהם בשוה ביין ולא
מיחה בהם משנעשה יין ויתר בשאר נכסים
הא למה זה דומה למי שמיחה בענבים וחלק
עמהם בזתים שהרי ויתר בכל וכן כל כיוצא בזה״
י יצא עליהם שט״ח בכור פורע בו פי
שנים ואם אינו רוצה ליטול פ״ב ולא לפרוע פ״ב
רשאי ונפקא מינה שאם שאר היורשים קטנים
או אם אינם כאן שאין בע״ח יכול לגבות ממנו אלא
כפי חלק הפשיטות ויש מי שאומ׳ שאם רצה
לחזור בו אינו יכול״

רעט דין האומר זה בני

או אחי או עבדי וחוזר
ואומר אפכא וכו ו׳ סעיפים״ א האומר
זה בני וזה אחי או זה אחי אבי או שאר היורשים
אותו אע״פ שהודה באנשים שאינם מוחזקים שהם
קרוביו ה״ז נאמן ויירשנו בין שאמר כשהוא בריא
בין שאמ׳ כשהוא שכ״מ אפי׳ נשתתק וכתב בכתב
ידו שזה יורשו בודקים אותו כדרך שבודקין לגיטין״
ב היינו מוחזקים בזה שהוא אחיו או
בן דודו ואמר אינו אחי ואינו בן דודי אינו נאמן
אבל נאמן הוא על מי שהוחזק שהוא בנו לומר
אינו בני ולא יירשנו ואפי׳ היו לבן בנים אע״פ שאינו
נאמן עליו לומ׳ אינו בני לענין ייחוס ואין מחזיקין
אותו כממזר על פיו נאמן הוא לענין ירושה ולא
יירשנו״ ג האומ׳ זה בני וחזר ואמ׳ עבדי
הוא אינו נאמן אמ׳ עבדי וחזר ואמר בני אע״פ
שהוא משמשו כעבד נאמן שזה שאמר עבדי
לומ׳ שהוא לי כעבד ואם היו קורין עבד בן חמשה

וכיוצא

וכיוצא בדברים לו שאין אומרים אותם ביחוד לא לעבדים אינו נאמן ׃ ד היה עובר על בית המכס ואמר בני הוא זה וחזר אח״כ ואמר עבדי הוא נאמן שלא אמר בני לא להבריחו מהמכס אבל אם אמר בבית המכס עבדי הוא וחזר ואמר בני הוא אינו נאמן והני מילי דלא אתחזק אמיה בבת ישר׳ אבל איתחזק אמיה בבת ישר׳ לאו כל כמיניה לומר עבדי הוא ׃ ה העבדים והשפחות אין קורין להם אבא פל׳ ואמא פלניתא שלא יבא מהדבר תקלה ונמצא זה הבן כפגם לפיכך אם היו העבדים והשפחות חשובי׳ ביותר ויש להם קול וכל הקהל מכירים אותם ואת בני ועבדי אדוניהם כגון עבדי הנשיא מותר לקרות להם אבא ואימא ׃ ו מי שהיה לו שפחה והוליד ממנה בן והיה נוהג בו מנהג בנים או שאמר בני הוא ומשוחררת היא אמו אם ת״ח הוא או אדם כשר שהוא נזהר בדקדוקי מצוה הרי זה יירשנו ואעפ״כ אינו נושא בת ישר׳ עד שיביא ראייה שנשתחררה אמו ואח״כ ילדה שהרי הוחזקה שפחה בפנינו ואם משאר הדיוטות הוא ואצ״ל אם היה מהמפקירים עצמם לכך הרי זה בחזקת עבד לכל דבר ואחין מאביו מוכרים אותו ואם אין לאביו בן חוץ ממנו אשת אביו מתיבמת ׃

רפ אמר אחד זה אחינו

או שבא א׳ ואמר אני אחיך ובו י״ב סעיפים ׃
א כל היורשים יורשין בחזקתן כיצד עדים שהעידו שזה מוחזק לנו שהוא בנו של פל׳ או אחיו אעפ״י שאינם עידי ייחוס ולא ידעו אמיתת הייחוסים הרי זו יורשים בעדות זו ׃ ב יעקב שמת והניח ראובן ושמעון ולא הוחזק לו בן לא שבהם תפס ראובן לוי מהשוק ואמר גם זה אחינו הוא ושמעון אומ׳ איני יודע הרי שמעון נוטל חצי הממון וראובן שליש שהרי הודה שהם ג׳ אחים ולוי נוטל שתות מת לוי יחזור השתות לראובן נפלו ללוי נכסים אחרים יחלקו אותם ראובן ושמעון שהרי ראובן מודה לשמעון שלוי זה אחיהם ׃ ג

השבח השתות מחלין ואח״כ מת לוי אם שבח מגיע לכתפיים הוא כגון ענבים שהגיעו להבצר הרי השבח הזה בנכסים שנפלו מאחים ויחלקו בהם ואם עדיין לא הגיעו להיבצר הרי הם שלראובן לבדו ׃ ד אמר שמעון אין לוי זה אחי ונטל לוי בחלק ראובן כמו שנתבאר ואח״כ מת לוי לא יירש שמעון ממנו כלום אלא ראובן לבדו יירש השתות עם שאר נכסים אחרים שהניח לו ׃ ה הוא הדין בכל היורשים שיודו מקצתם ביורשים אחרים שלא יודו מקצתם ׃ ו הרי שיושב בנחלתו ובא אחד ואמר לו אחיך אני חלוק עמי וזה אומ׳ לו איני מכירך נאמן אפי׳ שיצא קול שיש לו אח במדינת הים ׃ ז מי שמת והניח בן וטומטום או אנדרוגינוס הרי הבן יורש את הכל שהטומטום ואנדרוגינוס ספק ׃ ח הניח בנות וטומטום ואנדרוגינוס יורשות בשוה והרי הוא כאחת מהבנות ׃ ט מי שמת והניח בנים ובנות וטומטום ואנדרוגינוס בזמן שהנכסים מרובים הבנים יורשים ודוחין הטומטום והאנדרוגינוס אצל הבנות ונזון כמותן ובזמן שהנכסים מועטין הבנות דוחות את הטומטום אצל הבנים ואומרות לו זכר אתה ואין לך עמנו מזונות ׃ י נפל הבית עליו ועל אמו יורשי הבן אומרים האם מתה תחלה ויורשי האם אומרי׳ הבן מת תחלה מעמידין נכסי האם בחזקת יורשים שהם יורשים ודאים וה״ה לנפל הבית עליו ועל בתו נשואה ואין ידוע אי זה מהם מת תחלה שנכסי האב בחזקת יורשי האב ואין הבעל יורש בהם כלום ׃ יא נפל הבית עליו ועל בן בתו ואין ידוע איזה מהם מת תחלה יחלקו יורשי האב עם יורשי בן הבת וכן הדין אם נשבה האב ומת בשביה ומת בן בתו כאן או שנשבה בן בתו ומת בשביה ומת אבי אמו כאן ואין ידוע איזה מת קודם ׃ יב נפל הבית עליו ועל אביו או על אחד ממורישיו ואין ידוע איזה מהם מת תחלה והיתה עליו כתובת אשה ובעלי חובות הנכסים בחזקת היורשים ואין לאשה ולב״ח כלום ׃

רפא המעביר נכסיו מבנו ליתנם לאחר ׃

א אין אדם יכול להוריש מי שאינו ראוי לירשו

ולא לעקור הירושה מהיורש בין שצוה והוא
בריא בין שהיה שכ״מ בין ע״פ בין בכתב לפיכך
האומר איש פל׳ בכורי לא יטול פי שנים איש פל׳
בנ״לא יירש עם אחיו לא אמר כלום איש פלוני
יירשנו במקום שיש לו בת בתי תירשני במקום
שיש לו בן לא אמר כלום וכן כל כיוצא בזה
אבל אם היו לו יורשים רבים כגון בנים רבים
או אחים או בנות ואמר כשהוא שכ״מ פל׳ אחי
יירשני מכלל אחי או בתי פלונית תירשני מכלל
בנותי דבריו קיימים בין שאמר ע״פ בין שאמר
בכתב אבל אם אמר פל׳ בני יירשני לבדו אם
אמר ע״פ דבריו קיימים אבל אם כתב כל נכסיו
לבנו לא עשאו אלא אפוטרופוס כמו שנתבאר
בסימן רמ״ו ״ ב אמר פל׳ בני יירש חצי
נכסי ושאר בני החצי דבריו קיימים ״ ג
אמר פל׳ בני לא יירש אלא כך וכך או שאמר
ראובן בני יירש חלקו וחלק שמעון או שאמר
לא יירש שמעון אלא ראובן לא אמר כלום אבל
אם אמר ראובן בני יירשני או יירש כל נכסי
ולא יירש שמעון דבריו קיימים ״ ד
בד״א בפשוטים אבל בבכור אם אמר יירש
כפשוט או שאמר לא יטול פי שנים או לא יירש
פי שנים לא אמר כלום שנ׳ לא יוכל לבכר את בן
האהובה ״ ה אם היה בריא אינו יכול
להוסיף ולא לגרוע לא לבכור ולא לא׳ משאר
יורשים ״ ו שכ״מ שיש לו בכור ופשוטים
וריבה לאחד מהפשוטים בלשון ירושה כגון
שאמר בני פל׳ יירש כך וכך לא אמר כלום
וי״א שחלוקת הפשוטים קיימת ומקבצים
מכלם לפי חשבון ומשלימים לבכור ״ ז
אין כל הדברים הללו אמורים אלא כשאמ׳ לשון
ירושה אבל אם אמר לשון מתנה דבריו קיימים
לפיכך המחלק נכסיו על פה כשהוא שכ״מ ריבה לא׳
ומיעט לא׳ והשוה להם הבכור או נתן למי שאינו
ראוי לירשן דבריו קיימים ואם אמר משו׳ ירושה
לא אמר כלום כתב בין בתחלה בין באמצע
בין בסוף משום מתנה אע״פ שהזכיר לשון ירושה
בתחלה ובסוף דבריו קיימים כיצד תנתן שדה
פלונית לפל׳ בני יירשנה או שאמר יירשנה
ותנתן לו ויירשנה או יירשנה ותנתן לו הואיל
ויש שם לשון מתנה אע״פ שהזכיר לשון ירושה

בתחלה ובסוף דבריו קיימים וכן אם היו שלש
שדות לשלשה יורשים ואמר יירש פלוני שדה
פלונית ותנתן לפל׳ שדה פלונית ויירש פל׳ שדה
פלונית קנו אע״פ שזה שאמ׳ ליה בלשון ירושה
אינו זה שאל׳ בלשון מתנה והוא שלא ישהה
בין אמירה לאמירה כדי דיבור אבל אם שהה
צריך שיהיה לשון המתנה מעורב בשלשתם ״
ח לשון יחזיק בנכסים הוי לשון מתנה
וכן לשון יחלוקו הוי לשון מתנה ״ ט חילק כל
נכסיו לאחרים בלשון מתנה אע״פ שלא שייר כלום
ליורש דבריו קיימים ״ י מי שהיו לו בני אחיות
ובן אח ונתן מתנה לבן אח וכתב שכאחותה מתנה
סילק כל חלק וזכות מכל ירושתו ומת בן האח יורש
הכל ״

רפ״ב שלא להעביר נחלה

ממי שראוי
לירש ובו סעיף א׳ ״ א כל הנותן נכסיו
לאחרים והניח היורשים אע״פ שאין היורשים נוהגים
כן כשורה אין רוח חכמים נוחה הימנו וזכו
האחרים בכל מה שנתן להם ומדת חסידות שלא
להעיד בצוואה שמעבירין בה הירושה מהיורש
אפי׳ מבן שאינו נוהג כשורה לאחיו חכם ונוהג כשורה ״

רפ״ג ירושת כותי וגר

וישראל מומר לעכו״ם
ובו ג׳ סעיפים ״ א הכנעני יורש את אביו
דבר תורה והגר אינו יורש את אביו הכנעני אלא
מדבריהם תקנו לו שיירש כשהיה שמא יחזור
למרדו ותנאי מועיל בירושה זו הואיל ודין הכנעני
מחוייב לעמוד בתקנת חכמים ולא הכנעני יורש
את אביו הגר ולא גר את גר לא מדברי תורה
ולא מד״ס אפי׳ היה לו בן שלידתו בקדושתו מאחר
שהורתו שלא בקדושה אינו יורש את אביו ולא אביו
יורשו ״ ב ישראל שהמיר יורש את קרוביו
הישראלים כשהיה ואם ראו ב״ד לאבד את ממונו
ולקנסו שלא יירש כדי שלא לחזק ידי הפושעים
הרשות בידם ואם יש להם בנים בישראל תנתן להם
ירושת אביהם המומר ״ ג לאה נשבית
ואמה קיבצה מעות לפדיונה ואח״כ שמעה שהמירה
ונטמאה בין הכנענים אם אין להחזיר לכל אחד
מה שנתן יהיה הקרן קיים לפדיון שבויים אם יתכן
לפדות באחרית הימים אותה שבויה תפדה בהם ״

רפ״ד עדות

עדות הצריך ליורש

קרוב שהוא
וצריך עדות שמת המוריש ובו ג' סעיפים··

א אין היורשים נוחלים עד שיביאו ראיה
שמת מורישם אבל אם שמעו בו שמת או שבאו
כותים מקיחים לפי תומם אעפ' שמשיאים את
אשתו על פיהם ונוטלת כתובתה אין היורשים
נוחלים על פיהם וכן האשה שבאה ואמרה מת בעלי
אעפ' שהיא נאמנת ותנשא ותטול כתובתה אין
היורשים נכנסים לנחלה על פיה·· ב
אמרה מת בעלי ונתיבמתי הרי יבמה נכנס
לנחלה על פיה שנ' יקום על שם אחיו המת והרי קם··
ג מי שטבע במים שאין להם סוף ובאו
עדים שטבע בפניהם ואמרו אבד זכרו אעפ' שאין
משיאין את אשתו לכתחלה הרי היורשים נוחלים
על פיהם וכן אם באו עדים שנפל לגוב אריות ונמרים
או שראוהו צלוב והעוף אוכל בו או שנדקר במלחמה
ומת או נהרג ולא הכירו פניו אבל היו לו סימנים
מובהקים בגופו והכירו אותם בכל אלו הדברים
וכיוצא בהם אם אבד זכרו אח"כ יורדים לנחלה
בעדות זו אעפ' שאין משיאין את אשתו שלא החמירו
בדברים אלו אלא מפני איסור כרת אבל לענין ממון
אם העידו העדים בדברים שחזקתם למיתה והעידו
שראו אותם הדברים ואבד זכרו ואח"כ נשמע
שמת הרי אלו נוחלים על פיהם··

דפה שבוי שברח

והיוצא לדעת מה יעשו
בנכסיהם ובו י' סעיפים·· א שבוי
שנשבה ושמעו שמת וירדו יורשיו לנחלה וחלקו
אותה ביניהם אין מוציאין אותה מידם וכן הבורח
מחמת סכנה אבל היוצא לדעת ששמעו בו שמת
וירדו יורשיו לנכסיו וחלקום מוציאים מידם עד
שיביאו ראיה שמת מורישם·· ב שבוי
שנשבה ובורח מחמת סכנת נפשות חייבים ב"ד
להתעסק בנכסיהם כיצד עושין כל המטלטלין יהיו
מופקדים ביד נאמן עפ' ב"ד ומורידין לתוך הקרקעות
קרובים הראויים לירש כדי לעבוד הקרקעו' ולהתעסק
בהם עד שידע שמתו או עד שיבואו וכשיבואו השבוי
והבורח שאין אלו הקרובים שהורידו מה שעשו ומה
שאכלו כמנהג כל האריסין שלאותה מדינה
ולמה לא יעמידו אפטרופוס לעולם בין במטלטלין

בין בקרקעות עד שיבואו הבעלים או עד שיודע
בודאי שמתו לפי שאין ב"ד חייבין להעמיד אפוטרופוס
לגדולים שהם בני דעת·· ג כשבה השבוי
ברח המסוכן והניח קמה לקצור וענבים לבצור
תמרים לגדור וזתים למסוק ב"ד יורדים לנכסיו
ומעמידים להם אפוטרופוס וקוצר ובוצר וגודר
ומוסק ומוכר הפירות ומניח דמיהם עם שאר
המטלטלין בב"ד ואח"כ מורידין הקרוב לנכסיו
שאם ירד תחלה שמא יתלוש אלו הפירות שהם
כתלושים ויאכל אותם וה"ה בחצרות ופונדקאות
וחנויות העשויות לשכר ואינם צריכים עבודה
ולא טורח ואין אדם נותן אותם באריסות אין מורידין
להם יורש שהרי גובה השכר ואוכל אלא כיצד עושין
ב"ד מעמידין להם גבאי ויהיה השכר מונח בב"ד עד
שיביא ראיה שמת או עד שיבוא ויטול שלו ואין
מורידים הקרוב לעולם אלא לשדות וגנות וכרמים
וכיוצא בהם שיהיו בהם כאריס כדי שלא יפקרו ונמצאו

ב' בורים שוממים
תרגלא תשם לא
תבור·· ופי' נשמים
מענין והארץ השמה
והם שמות נרדפים··

בורים ונשמים·· ד מי
שיצא לדעת והניח נכסיו ואין ידוע
להיכן הלך ולא מה אירע לו
אין מורידין קרוב לנכסיו ואם ירד
מסלקין אותו ואין ב"ד צריכין להטפל בו ולהעמיד לו
אפוטרופוס לא לקרקע ולא למטלטלין שהרי לדעתו
יצא והניח נכסיו וכיצד יהיה דין נכסי זה מטלטלין
יעמדו ביד זה שהם תחת ידו עד שיבוא זה ויתבע
או עד שימות ויתבעו היורשים והקרקעות מי שהניח
שכן אין לוקחים ממנו שכר ושדה או כרם שהניחם
בורים ישארו בורים שהרי הוא ברצונו איבד ממונו
ואבידה לדעת אין אנו מצווים להחזירה·· ה
שמעו בו שמת הרי ב"ד מוציאין כל המטלטלין ומניחין
אותן אצל נאמן על פיהם ומורידין הקרוב לשדות
ולכרמים כאריס עד שיביא ראיה ברורה שמת או
עד שיבא·· ו כשמורידין קרוב לנכסי שבוי
או בורח או לנכסי היוצא לדעת ששמעו בו שמת
לא יורידו קטן שמא יפסיד הנכסים ואין מורידין
קרוב לנכסי קטן שמא יטעון ויאמ' זה חלקי המגיע
לי בירושתי ואפילו קרוב מחמת קרוב אין מורידין
כיצד היו שני אחים אחד גדול וא' קטן ונשבה הקטן
או ברח אין מורידין הגדול לתוך שדהו מפני שהקטן
אינו יכול למחות ושמא יחזיק זה האח ולאחר שנים
יאמר זה חלקי שהגיע לי בירושתי ואפילו בן אחיו

שלזה הקטן שנשבה אין מורידין אותו לנכסין שמא יאמר מחמת אבי ירשתי חלק זה ״

ז לעולם אין מורידין קרוב לנכסי קטן אפי׳ קרוב מחמת אחי׳ האם שאינם ראויים לירש הרחקה יתירה היא זו ואפי׳ יש ביניהם שטר חלוקה בין בבתים בין בשדות לא ירד ואפי׳ אם כתבו עלי׳ שטר ארישות לא ירד שמא יאבדו השטרות ויארכו הימים ויטען ויאמר שזה חלק ירושה בא לו מחמתו או מחמת מורישו ״

ח הא דאין מורידין קרוב לנכסי קטן דוקא במקרקעי אבל מעות שלקטן ממנים עליה אפילו קרוב ״ ט מעשה באשה אחת שהיו לה שלש בנות ונשבית הזקנה ובת אחת ומתה בת שניה והניחה בן קטן ואמרו חכמי׳ אין מורידין זאת הבת הנשארת לנכסים שמא מתה הזקנה ונמצאו שליש נכסים או לקטן ואין מורידין קרוב לנכסי קטן וכן אין מורידין לזה הקטן בנכסים שמא עדיין הזקנה בחיים ואין מורידין קטן לנכסי שבוי אלא כיצד עושים מתוך שצריך להעמיד אפוטרופוס על כל נכסי הזקנה אחר זמן שמעו שמתה הזקנה אמרו חכמים תרד הבת הנשארת לשליש הנכסים שהוא חלק ירושתה וירד הקטן לשליש שהוא חלקו מנכסי הזקנה והשליש שלבת השבויה השניה מעמידים לו אפוטרופוס מפני חלק הקטן שמא מתה גם הבת השבויה ויש לזה הקטן חצי השליש וכן כל כיוצא בזה ״ י

שבויה שהמירה ונשאת לגוי ויש לה כאן קרקעות ומטלטלין מתנהגים בנכסים כדין נכסי שבוי שלא המיר ״

רפו
יתומים גדולים

וקטנים היאך זוכים מנכסין ובו ה׳ סעיפים ״ א

מי שמת בנים גדולים וקטנים או בנות גדולות וקטנות והגדולים צריכים להוציא יותר במלבושים והקטנים להוציא יותר במזונות אין נזונין ולובשי׳ מן האמצע אלא חולקים בשוה וכל אחד ילבש ויזון משלו ודוקא בשמיחו אבל בסתם נזונים ומתפרנסים זו עם זו דסתמן שותפין נינהו ומוחלים זה לזה וי״מ שחולק בזה ״ ב

בד״א שאין תועלת לקטנים במה שלובשי׳ הגדולי׳ אבל גדול האחים נושא ונותן בנכסים ויש תועלת לקטנים במה שהוא מלובש יפה כדי שיהיו דבריו נשמעים ה״ז לובש מתפוסת הבית ואם מיחו בידו הרשות בידן ״ ג נשאו גדולים לאחר מיתת אביהם ישאו הקטנים כן מכלל הנכסים ואח״כ יחלוקו נשאו הגדולים בחיי אביהם ואמרו הקטנים לאחר מיתת אביהם הרי אנו נושאים כדרך שנשאתם אתם אין שומעים להם אלא מה שנתן להם אביהם נתן ״ ד השיא האב את בנו ועשה לו משתה והיתה ההוצאה משלאב ונשתלחה שושבינות לזה הבן בחיי האב חוזרת לאמצע אבל אם הוציא הבן במשתה משלו איכה חוזרת אלא לבן שנשתלחה לו בלבד ״

ה האב ששלח שושבינות בשם אחד מבנין כשתחזור השושבינות לאותו הבן הרי הוא שלו אבל אם שלחה האב בשם בניו סתם כשתחזור תחזור לאמצע ואין זה שנשתלחה לו חייב להחזירה עד שישמחו בו הבנים כולם שהרי כולם שושבינים שבשם כולם נשתלחה לפ״כ אם שמח במקצתם מחזיר חלק זה ששמח עמו בלבד והרי הוא לאמצע ״

רפז
מי שמת והניח בנים

גדולים וקטנים ״ א

מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והשביחו הגדולים את הנכסים כל השבח לאמצע ואפילו שכר עמלם לא יטלו ואם אמרו ראו מה שהניח לנו אבא הרי אנו עושים ואוכלים השבח שלמשביח והוא שיהיה השבח מחמת הוצאה שהוציא המשביח אבל שבחו הנכסים מחמת עצמם השבח לאמצע וכן אם היתה אשתו שלמת היא היורשת בכלל אחיותיה או בכלל בנות דודיה והשביחו הנכסים השבח לאמצע ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחו הנכסים מחמת הוצאה השבח שלה זהו דעת הרמב״ם לבדו ולא מצינו לו חבר אבל דעת הכל שזה שאמרנו בר״ש שאם השביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע ה״מ דוקא בששבחו הנכסים מחמת עצמן דה״נ ששכרו פועלים מממון תפיסת הבית או שנשאו ונתנו בסחורה אבל אם השביחו ע״י שהוציאו הוצאות משלהם או שטרחו בגופם לחפור ולבנות השבח לעצמן ואם השביחו בדבר שאם היו מודיעים לקטנים

לקטנים גם הם יכולים לעשותו כגון לשמור וכיוצ׳
בו השבח לאמצע אע״פ שטרחו בגופם כיון שלא
הודיעום תחלה ואם אמרו ראו מה שהניח לנו
אבא הרי אנו עושין ואוכלים כל השבח שהשביחו
בכל הנכסים אפי׳ בחלק האחים הוא שלעצמן
ואפי׳ השביחו מחמת נכסים ״ ב
אחד מהאחים שלקח מעות ועשה בהן סחורה
אם היה ת״ח גדול שאינו מניח תורתו שעה
אחת הרי השכר שלו שאין זה מניח תורתו
ומתעסק לצורך אחיו ״ ג מי שירש
את אביו והשביח הנכסים ונטע ובנה ואח״כ
נודע שי״ש לו אחים במדינה אחרת אם קטנים
הם השבח לאמצע ואם היו גדולים הואיל ולא נודע
שי״ש לו אחים שמין לו כאריס וכן אח שירד
לנכסי קטן והשביח אין שמין לו כאריס אלא
השבח לאמצע שהרי לא ברשות ירד״

רפח היאך שמין מה שעל בניהם

ובנותיהם כשחולקין וכו ב׳ סעיפים ״ א
האחים שחלקו שמין מה שעליהם אבל מה
שעל בניהם ובנותיהם שקנו להם מתפיס׳ הבית
אין שמין וכן מה שעל נשותיהם שכבר זכו בהם
לעצמם בד״א בבגדי חול אבל בבגדי שבת ומועד
שמין מה שעליהם ״ ב מי שצוה בשעת
מיתתו שיתנו לפלוני דקל או שדה מנכסיו וחלקו
האחים ולא נתנו לו כלום החלוקה בטילה ויתנו
לזה מה שצוה מורישן ואח״כ חוזרים וחולקים
כתחלה ״

רפט אחים גדולים

וקטנים ורוצים לחלוק
וכו ה׳ סעיפים ״ א מי שהניח יתומים
מקצתם גדולים ומקצתם קטנים ורצו לחלוק
בנכסי אביהם כדי שיטלו הגדולים חלקם
מעמידין ב״ד אפוטרופוס לקטנים ובורר להם
החלק היפה ואם הגדילו אינם יכולים למחות
שהרי ע״פ ב״ד חלקו להם ואם טעו ב״ד בשומא
ופחתו שתות יכולים למחות וחוזרים וחולקים
חלוקה אחרת אחר שהגדילו ״ ב אם
לא היו כאן כל האחים ואותם שבכאן מבקשים
לחלוק או שחלקו ובא אח או בת ונטל חלק א׳
מהם נתבאר בסימן קע״ה ״ ג אחד

מהאחים שירד לאומנות או חלה או רוצה
לילך ללמוד נתבאר בסימן קע״ו ״ ד
אחד מהאחים שהיו שטרות יוצאין על שמו
וטוען שלו הם נתבאר בסימן ס״ב ״ ה
יורשים שקצתם לקחו מנכסי מורישם בלא
חלוקה וקצתם לא לקחו ויש ביד אחד מנכסי
המת אם היורשים שלא לקחו מערערים שלא
ליכול ממה שביד אותו אחר לקבורה הדין
עמהם ויבואו לחשבון וכל אחד מהאחים
יתן חלקו המגיע לו ״

הלכות אפוטרופוס

רץ דין אפוטרופא מי ימנו

וכיצד יתנהגו וכל משפטיו ובו כח סעיפים ״
א מי שמת והניח יורשים קטנים
או שאשתו מעוברת או שהניח קטנים וגדולים
צריך מורישם למנות להם אפוטרופוס שיתעסק
בשביל הקטנים עד שיגדילו ואם לא מינה ב״ד
חייבין להעמיד להם אפוטרופוס עד שיגדילו
שב״ד הוא אביהם של יתומים ואם צוה המוריש
שיתן חלק הקטן לקטן ויעשה בו מה שירצה
הרשות בידו וכן אם מינה המוריש אפוטרופוס
על הקטנים קטן או אשה או עבד הרשות בידו ״
ב אבל אין ב״ד ממנים אפוטרופוס לא
אשה ולא עבד ולא קטן ולא עם הארץ שהוא
בחזקת חשוד על העבירות לא בודקין אדם
נאמן ואיש חיל ויודע להפך בזכות היתומים
וטוען טענתם ויש לו כח בעסקי העולם כדי
לשמור הנכסים ולהרויח בהם ומעמידי׳ אותו
על הקטנים בין שיהיה רחוק בין שיהיה קרוב
לקטן אלא שאם היה קרוב לא ירד לקרקעות כמו
שנתבאר בסימן רפ״ה ״ ג כשימנו אותם
צריכים ב״ד לחשוב עמו ולכתוב חשבון המטלטלין
והקרקעות והחובות וכל דבר שמוסרים בידו
דהא על טענת ברי״א משביעין ליה וכותבין שני
שטרות אות באות אחת לאפוטרופא ואחת ביד
ב״ד בשביל היתומים ״ ד רשאי האפוטרופא
ללבוש בגדים נאים מנכסי היתומים לתועלתם
כדי שיהיו דבריו נשמעים והוא שיהיה ליתומים
הנאה בנכסיהם בהיות דבריו נשמעים ״ ה

בד׳ שהעמידו אפוטרופוס ושמעו עליו
שהוא אוכל ושותה ומוציא הוצאות יותר.
מדבר שהיה אמוד בו יש להם לחוש לו
שמא מנכסי יתומים הוא אוכל ומסלקים
ומעמידים אחר אבל אם מינהו אבי יתומים
אין מסלקים אותו שמא מציאה מצא אבל
אם באו עדים שהוא מפסיד נכסי היתומים
מסלקים אותו ומשביעים אותו הואיל והוא
מפסיד״ ו והה לאפוטרופוס
שמינהו אבי היתומים והיתה שמועתו טובה
והיה ישר ורודף מצות וחזר להיות זולל
וסובא והולך בדרכי חושך או שפורץ בגדרים
ונאבק גזל בד׳ חייבים לסלק אותו ולהשביע
ולמנות להם אפוטרופוס כשר וכל הדברים
האלו כפי מה שייראה לדיין שכל בד׳ ובד׳ הוא
אביהם של יתומים״ ז כשמעמידים
בד׳ אפוטרופוס ליתומים מוסרים לו כל נכסי
הקטן הקרקע והמטלטלין שלא נמכרו והוא
מוציא ומכניס ובונה וסותר ושוכר ונוטע
וזורע ועושה כפי מה שיראה שזה טוב ליתומים
ומאכילן ומשקן ונותן להם כל ההוצאה כפי
הממון וכפי הראוי להם ולא ידוחק להם יותר מדאי
ולא ירחיב עליהם יותר מדאי״ ח
מעות של יתומים שהניח להם אביהם ואינם
צריכים אפוטרופוס לא כיצד עושים בהם בודקין
מי שיש לו נכסים שיש להם אחריות ויהיו עדית
ויהיה איש נאמן ושומע דברי תורה ומעולם
לא קיבל עליו נדוי ונותנים אותם לו בבית דין
קרוב לשכר ורחוק מהפסד ואם אין לו קרקע
ונתן להם משכון זהב מעובד שאין בו סימן
נותנים לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד
ויפסקו בשכר כפי מה שיראו הדיינים או שליש
השכר או חציו אפילו רביע השכר ליתומים אם
ראו שזו תקנה להם עושים לא מצאו אדם שיתן
לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד הרי אלו
מוציאים למזונות מעט מעט עד שיקנו להם
במעות קרקע וימסרו אותו ביד אפטורפוס
שיעמידו להם״ ט כל המטלטלים של
יתומים שמים אותם ומוכרים אותם בבד׳ ואם
היה השוק קרוב למדינה מוליכים אותם לשוק

ומוכרים אותם ויצטרפו דמיהם עם המעות
של יתומים״ מי שהיה בידו יין או שכר של
יתומים אם ימכרנו כאן עד שימכר שמא יחמיץ
ואם יוליכנו לשוק שמא יארע לו אונס בדרך
הרי זה עושה בו כדרך שהוא בשלו וכן כל כיוצא
בזה״ י אין שולחים מטלטלים או
סחורה של יתומים בדרך ים ולא בדרך שיש בה
ספק אונס לא שכר שיש בו חשש שמא יחמיץ
כמו שיתבאר וכן כיוצא״ יא יש
לאפוטרופוס למכור בהמה ועבדים שפחות
שדות וכרמים להאכיל ליתומים אבל אין מוכרין
ומניחין המעות ואין מוכרין שדות ליקח עבדים
ולא עבדים ליקח שדות שמא לא יצליח אבל
מוכרין שדה ליקח שוורים לעבודת שדות אחרות
שהשוורים הם עיקר כל נכסי שדות ואינו רשאי
למכור אפי׳ שדה רעה ורחוקה כדי לקנות בדמיה
שדה טובה וקרובה שמא לא יצליח זה שקנה״
יב היה לאדם תביעה אצל היתומים אין
לאפוטרופוס לטעון בשבילם לדון עמו שמא יתחייב
בדין אבל אם ירד עמו לדין וטען בשבילם וזכה
הדין קיים״ יג אין האפוטרופסין רשאין
להוציא עבדים לחירות אפי׳ ליקח מהעבד דמים
שיצא לחירות אבל מוכרים אותם לאחרים ולוקחין
מהם הדמים ע״מ שיוציאוהו לחירות ואותם האחרים
הם המשחררים אותם״ יד האפוטרופסין
תורמין ומעשרין נכסי יתומים כדי להאכילם
שאין מאכילין את היתומים דבר האסור אבל לא
יעשרו ולא יתרומו כדי להניח פירות מתוקנים
אבל ימכרו אותם טבל״ טו האפוטרופסין
עושים לקטנים לולב וסוכה וציצית ושופר וספר
תורה ותפלין ומזוזות ומגילה כללו של דבר כל
מצות עשה שיש לה קצבה בין שהיא מדאורייתא בין שהיא
מד״ס עושים להם אע״פ שאינם חייבים במצוה מכל
אלו המצות אלא כדי לחנכן אבל אין פוסקין עליהן
צדקה אפילו לפדיון שבויים מפני שמצות אלו אין להן
קצבה מיהו אם פסק עליהם צדקה לחשיבותם כדי
שיצא עליהם שם טוב והם אמורים לכך שפיר דמי
ומי שנשתטה או נתחרש בד׳ פוסקין עליו צדקה
אם היה ראוי״ טז כשיגדילו היתומים
נותן להם ממון מורישן ואינו צריך לעשות להם
חשבונות מה שהכניס והוציא לא אומר להם זה
הנשאר

הנשאר ונשבע בנקיטת חפץ שלא גזלם כלום בד״א בשמינוהו ב״ד אבל אפוטרופוס שמינהו אבי היתומים וכן שאר המוריש אינו נשבע על טענת ספק אבל נשבע על טענת ודאי וכן אם אבד שום דבר מנכסי היתומים נשבע שבועת השומרים ואם יש לאפוטרופוס חלק בריוח אפי׳ מינהו אבי היתומים נשבע אפי׳ על טענת ספק״

יז אע״פ שאין האפוטרופוס צריך לעשות חשבון כמו שנתבאר צריך לחשוב בינו לבין עצמו לדקדק ולהזהר הרבה מאבהם על אוני היתומים שהוא רוכב ערבות שנ׳ סלו לרוכב בערבות אבי יתומים וכו׳״

יח אין ב״ד יכולים למנות אפוטרופוס להאמינו בלא שבועה אא״כ אינם מוצאין אדם הגון שירצה להיות אפוטרופוס אם לא יאמינוהו בלא שבועה״

יט בשמשביעין אפוטרופוס שבועת המשנה צריך שיטענוהו ב״ד או היתומים אפי׳ בטענת שמא שתי כסף ופרוטה ויכפור בשתי כסף ויודה בפרוטה אבל אם לא היתה טענה או כפירה והודאה כשיעור זה אם טוענים אותו טענת ודאי נשבע היסת ומגלגל עליו שלא עיכב בידו משלו כלום״

כ אפוטרופוס בין מינהו ב״ד בין מינהו אבי יתומים פטור מגנבה ואבידה וחייב בפשיעה״

כא אפוטרופוס של יתומים שקנה להם שור ולא היה לו שנים ונתנו הרועה עם השוורים ולא ידע שלא היה אוכל ומת אינה פשיעה לאפוטרופוס ופטור וממי משתלמין היתומים נתבאר בסימן רל״ב״

כב דין אפוטרופוס שלוה לצורך היתומים נתבאר בסימן ק״ג״ אפוטרופוס בין מינהו אבי היתומים בין מינהו ב״ד עד שלא החזיק בנכסי היתומים יכול לחזור בו משהחזיק בנכסי היתומים אינו יכול לחזור בו״

כג יתומים קטנים שסמכו אצל בעל הבית הם מעצמם ונשתדל בשלהם יש לו דין אפוטרופוס לכל דבר ואפילו סמכו אצל אשה וי״א שאין משביעין אותו וי״א שמשביעין אותו״

כה יתומים שסמכו אצל בעל הבית וזן אותם משלו לא הניח מעותיו על קרן הצבי״

כו קטן שהגדיל אפי׳ היה אוכל ושותה יותר מדאי ומפסיד והולך בדרך רעה אין ב״ד מונעים ממנו ממונו ואין מעמידים לו אפוטרופוס אא״כ צוה מורישו שלא יתנו לו עד זמן מרובה ואעפ״כ מוכיחים אותו ומלמדין אותו ללכת בדרך ישרה ואחוזות צדיקים״

כז השוטה והחרש דינם כקטנים ומעמידים להם אפוטרופוס״

כח אפוטרופוס שמת והוציא בנו פנקס אביו שכתוב בו שהוציא בפרנסת היתומים מנה אין מוציאין מהיתומים בכך דשמא נתפרע ולא נמחק״

הלכות פקדון

רצא דין שומר חנם מאימתי מתחייב בשמירה וכיצד היא השמירה״

א שומר חנם פטור בשבועה מגנבה ואבידה ואינו חייב לשלם כי אם בפשיעה״

ב ש״ח הוא שהפקיד אצלו כסף או כלים או בהמה או כל דבר לשמור והוא קיבל עליו לשמרו ואפי׳ לא קיבל בפירוש אלא שאמר לו הנח לפני או שאמ׳ לו הרי הבית לפניך הוא ש״ח אבל אם אמ׳ לו הנח לפניך או הנח סתם אפי׳ ש״ח לא הוי ואינו חייב שבועה כלל אבל מחרים על שלקח פקדון שלו ולא יחזירנו לבעלין ומ״מ מי שהיה מהלך בדרך ואמ׳ לו חבירו הולך עמך או המנעלים ואמ׳ לו הניחם כאן על החמור והניחם שם ולא קבלם הנפקד בידו אלא כמו שהניחם המפקיד על החמור כך הוליכם ולא קשרם והלך לו מן הצד להסך רגליו והניח החמור על אם הדרך ונאבדו המנעלים הוי ש״ח וה״ל פושע וחייב לשלם״

ג בקש מחבירו שיתן לו רשות להכניס בהמתו או פירותיו לחצירו ונתן לו רשות ולא פירש לו כלום בשמירתן אינו חייב בשמירתן כלל״

ד אפילו כשקיבל עליו אינו חייב אלא כפי שווי החפץ שקבל עליו לשמור חנם שאם נתן לו לשמור דינרי זהב וא״ל הזהר בו שלכסף הוא ופשע בו ונאבד׳ אינו חייב אלא בשלכסף שיאמר לו לא קבלתי עלי אלא שמירת דינר שלכסף וכן לכ״ב אבל אם הפסידו בידים משלם שלזהב״

ה יש מי שאומר שהשומר הזה מיד כשמקבל עליו לשמור או שאמ׳ הנח לפני ונסתלקו הבעלים משמירה חייב עליו אם פשע אע״פ שלא משך ויש מי שאומ׳ שאינו חייב עד שימשוך ובמקום שמשיכה קונה״

ו

אם כשעבו ולא שמרו כראוי לענין אחד
אעפ שלבסוף נאבד באונס לענין א' חשיב פושע
וחייב לשלם ״ ומעשה בא' שהפקיד מעות אצל
חבירו והניחם במחיצה שלקנים והיו טמונים
בעובי המחיצה ונגנבו משם ואמרו חכמים
אעפ שזו שמירה מעולה לענין גנבה אינה
שמירה כראוי לענין האש ומאחר שלא טמנו
בקרקע או בכותל בנין פושע הוא וכל שתחלתו
בפשיעה וסופו באונס חייב וכן כל כיוצא בו ״

ז׳ המפקיד אצל חבירו בין כלים בין מעות
ואמר תן לי פקדוני ואמ׳ לו השומר איני יודע
אנה הנחתי פקדון זה או באיזה מקום קברתי
הכספים המתן לי עד שאבקש ואמצא ואחזיר
לך ה״ז פושע וחייב לשלם מיד ״ ח׳ באו
עליו גנבים וגנבו הפקדון ולא צוח הוא היו בני
בני אדם להציל חייב דכיון שלא צוח פשע ואפי׳
אם באו אנסים צריך לצעוק ולבקש אנשים
שיעזרוהו לעמוד כנגדם ואם היה אפשר לו
לעשות כן ולא עשה חייב ודוקא בחנם אבל
אם לא היה מוצא מי שיבוא לעזרו אלא בשכר
פטור ״ ט׳ פשע השומר ולא שמר
הבהמה כראוי ויצא לאגם ומתה שם כדרכה
פטור אעפ שתחלתו בפשיעה לענין זאבים
וגנבים ואם טרפה זאב או נגנבה משם היה חייב
עכשיו שמתה כדרכה פטור שלא גרמה לה
יציאתה אבל אם גנבה גנב מהאגם ומתה
כדרכה בבית הגנב הרי השומר חייב אעפ שהוא
ש״ח שאפי׳ לא מתה הרי היא אבודה ביד הגנב
ויציאתה גרמה לה להיגנב וכן כיוצא בו ״ י׳
העלה הבהמה לראש ההר ונפלה ה״ז פשיעה
מתה שם כדרכה פטור ״ יא׳ עלתה
מאליה אפי׳ לא עלתה בעל כרחו אין זו פשיעה
שאדומה לגנבה ופטור ש״ח ״ יב׳ ש״ח
שהניח הבהמה ונכנס לעיר ובא ארי ודרסה
זאב וטרפה אם נכנס בשעה שדרך בני אדם
ליכנס פטור אפי׳ אם היה יכול להציל אם היה שם
ואם נכנס בשעה שאין דרך בני אדם ליכנס
רואים אם היה יכול להציל אם היה שם חייב ואם
לאו פטור ״ יג׳ כיצד דרך השומרים
הכל לפי הפקדון יש פקדון שדרך שמירתו
להניחו בבית שער כגון הקורות והאבנים ויש

פקדון שדרך שמירתו להניחו בחצר כגון חבילות
פשתן הגדולות וכיוצא בהן ויש פקדון שדרך
שמירתו להניחו בבית כגון שמלה וטלית ויש
פקדון שדרך שמירתו להניחו בתיבה או בארגז
ונועל עליו כגון בגדי משי וכלי כסף וזהב וכיוצא
בהם ״ יד׳ השומר שהניח הפקדון
במקום שאינו ראוי לו ונגנב משם או אבד אפי׳
נאנס שם כגון שנפלה דליקה ושרף כל הבית
ה״ז פושע וחייב לשלם ואעפ שהניח הפקדון עם
שלו אם המקום ראוי לשמירה פטור ואם אין
המקום ראוי לשמירה חייב בשלו רשאי ואינו
רשאי בשלאחרים ״ טו׳ הכספים והדינרים
ולשונות שלזהב ושלכסף ואבנים טובות אין להם
שמירה אלא בקרקע ויתן עליהם טפח עפר או
יטמינם בכותל בטפח התחתון הסמוך לקרקע
או בטפח הסמוך לקורה אפי׳ לא יתנם באמצע
עובי הכותל רק שיכנס טפח בתוכו אבל לא
באמצע הכותל שמא יחפרו הגנבים ויגנבו אפי׳
נטר עליהם כראוי בתיבה או החביא אותם במקום
שאין אדם מכירו ולא מרגיש בו ה״ז פושע וחייב
לשלם ״ יו׳ המפקיד אצל חבירו כספים ערב
שבת סמוך לבין השמשות אינו חייב לטרוח
לקבור אותם עד מוצאי שבת ואם נתאחר למוצאי
שבת כדי לקברם ולא קברם ונגנבו או נאנסו
חייב עד שישהה אחר שיעבר כדי לקברן ״
יז׳ התנה המפקד ע״מ שלא אטמינם בקרקע
וכן כל דבר ודבר שיניחנו עם שלו הכל לפי תנאו ״
יח׳ בזה״א שכספים אין להם שמירה אלא
בקרקע בשעה שגנבים מצויים ואנשים רמאים
שמחפשין אחריהם אבל במקום דליכא כל הכי
א״צ לכסותם בקרקע אלא מניחם במקום שמניח
מעותיו ״ יט׳ אפילו בשעה שגנבים
מצויים לא אמרו כספים אין להם שמירה אלא
בקרקע אלא במפקיד סתם אצל חבירו לשמרם
אבל מפקיד מעות אצל חבירו כדי להתעסק בהם
וירויח פשיטא דהוי כמו אמ׳ לו בפירוש שאינו מצריכו
לקברן בקרקע ״ כ׳ הפקיד כספים
אצל חבירו בדרך להוליכם לביתו או ששלח עמו
מעות ממקום למקום צריכים שיהיו שם
צרורים ומונחים בידו קשורים כראוי על
בטנו מכנגד פניו עד שיגיע לביתו ויקברם

כראוי ואם לא הקיפו בדרך האחר אפילו נאנסו חייב לשלם
שהרי תחלתו בפשיעה: כ"א כל המפקיד אצל בעל הבית
בין כלים בין מעות על דעת אשתו ובניו ובני ביתו הוא מפקיד
אבל אם מסרם לבניו ובני ביתו הקטנים או לעבדיו בין גדולים
בין קטנים או לא מקרוביו שאינם שרויים עמו בבית ואין
סומכים על שלחנו וה"ה אם מסרם לאחר ה"ז פושע וחייב לשלם
אלא אם כן הביא השומר השני ראיה שלא פשע: כ"ב מי שהוא
ידוע בודאי שאינו רגיל לשמור הפקדון אלא למסרו ביד אחר
שאינו שרוי בביתו ואינו סומך על שלחנו דינו כמוסר לבני
ביתו: כ"ג מעשה באחד שהפקיד מעות אצל חבירו ונתנם
השומר לאמו והחביאה אותם ולא טענה אותם ונגנבו ואמרו
חכמים אין השומר חייב לשלם מפני שנתנם לאמו שכל המפקיד
על דעת בנו ובני ביתו הוא מפקיד ואע"פ שלא אמר להם
פקדון הם ישלו לטעון כל שכן שהיתה נשהרת בהם אם היתה
סבורה שהם שלו וכן אין אמו חייבת לשלם שהרי לא אמר
לה שהם פקדון ואמרו חכמים ישבע השומר שאותם המעות
עצמם הם שנתן לאמו ותשבע אמו שהחביאה אותם ונגנבו
ויפטרו שניהם וכן כל כיוצא בזה: כ"ד מכאן אתה למד שהשומר שמסר
הפקדון לאשתו ובני ביתו והודיעם שהוא פקדון ולא שמרו
כדרך השומרים שהם חייבים לשלם לבעל הפקדון וזה פטור
שכל המפקיד על דעת אשתו ובנו הוא מפקיד: כ"ה מעשה
באחד שהפקיד כשות אצל אחד והיה לשומר כשות אחרים ואמר
לשמש משה הכשות תשליך לתוך השכר והלך השמש והשליך
מכשות של פקדון ואמרו חכמים השמש פטור שהרי לא אמר משה
תשליך ומשה להשליך ודימה שהוא מרשה מקום ואינו מקפיד
עליה וכן בעה"ב פטור שהרי אמר לו משה השלך ואינו משלם אלא דמי
מה שהנאה בלבד לפיכך אם נעשה השכר חומץ פטור מלשלם
ובין כך ובין כך חייב השומר בשבועה שכך אירע וכן כל כיוצא
בזה ואם היה כשות הפקדון רחוק ממקום הטלת השכר ושלו קרוב
ושהה השליח לבא והיה שם בזה ולא אמר דבר חייב לפי שכשראה
אותו ששהה הי"ל להעלות על דעתו קודם שישליכנו לתוך השכר
שממקום רחוק הביאו ואם היה שם שלו ושל שניהם בין כך ובין כך
חייב שהי"ל לפרש ולומר לא תשליך מזה: כ"ו שומר שמסר לשומר
חייב אפילו אם הוא ש"ח ומסר לש"ש דאמר ליה את מהימן לי
בשבועה האיך לא מהימן לי בשבועה ואפילו אם ידוע לכל
שהשני טוב וכשר יותר מהראשון לפיכך אם דרך הבעלים
להפקיד תמיד דבר זה אצל השומר השני שהרי השומר הראשון
פטור מלשלם והוא שלא ימעטו שמירתו כגון שהראשון היה
ש"ש והשני שומר חנם או שהראשון ש"ח והשני ש"ש פושע הוא
הראשון ומשלם אע"פ ששאל או שכר בבעלים ואם יש עדים ששמר
השני כראוי נפטר שומר ראשון ואפילו לא היו שם עדים
אם השומר הראשון ראה ניכול הוא לישבע ה"ז נשבע ונפטר:
כ"ז בד"א שאין ש"ח חייב אלא בפשיעה בסתם שומר אבל
אם התנה שיתחייב אף באונסים חייב אף בדברים בלא קנין:
כ"ח המפקיד אצל חבירו בין בחנם בין בשכר או השאילו
או השכירו אם פשע השומר את הבעלים אם הדבר שלהם או
שכרם הרי השומר פטור מכלום אפילו פשע בדבר ששמר
ואבד מחמת הפשיעה ה"ז פטור שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם:
כ"ט בד"א כששאל הבעלים או שכרם בשעת שנטל החפץ או שהיו שאולים
או שכורים אצלו מקודם לכן כגון שהם עמו במלאכתו בשעה
שאמר פטור אבל אם נטל החפץ ונעשה עליו שומר תחלה ואח"כ
שכר הבעלים או שאלם אע"פ שהיו הבעלים עמו במלאכתו בעת
שנאנס חייב:

רצ"ב שלא לשלוח יד בפקדון ואם שלח בו יד

ובו כ"ב סעיפים: א אין הנפקד רשאי
לשלוח יד בפקדון ואם שלח בו יד אפילו אינו מכוין לגזלו אלא
להשתמש בו קם ליה ברשותיה וחייב באונסים אע"פ שעדיין
לא נשתמש בו דשליחות יד אינה צריכה חסרון רק שיגביהנה
כדי להשתמש בה תשמיש שמחסרו אז חייב בלא חסרון אבל
אם הגביהו לעשות בו תשמיש שאינו מחסרו אינו חייב משעת
הגבהה לא משעת תשמיש ולא משום שליחות יד שהרי אינו
שולח בו יד כיון שאינו מחסרו אלא מפני שהוא שואל שלא מדעת
יהוי כגזלן: ב הטה את החבית ונטל ממנה רביעית ונשברה
אינו חייב אלא ברביעית כיון שלא הגביהה אבל אם הגביה את
הכיס ליטול ממנה דינר ונוטל כ"ד מהכלים שאינם גוף אחד
ה"ז ספק אם נתחייב בכל הכיס או לא נתחייב אלא בדינר בלבד:
ג וכן אם הטה ונטל ממנה רביעית והחמיצה חייב בכולה
שמחמת שחסרה החמיצה בד"א בחבית שלא ידרכו להחמיץ
כשהוא חסר אבל שאר פירות ששלח יד במקצתם ולא הגביהם
אינו מתחייב אלא כפי מה שנטל: ד אמר שרוצה לשלוח
יד בפקדון אינו חייב אע"פ שאמר כן בפני עדים: ה השולח
יד בפקדון על ידו או על ידי שלוחו ה"ז גזלן ונתחייב באונסין
ונעשית הגזילה ברשותו ומשלם אותה כדין הגזלנים שיתבאר
בהלכות גזילה: ו המפקיד חבית אצל חבירו בין שיחדו לה
הבעלים מקום בין שלא יחדו לה מקום וטלטלה לצרכו ונשברה
בין קודם שהחזירה למקום שיחדו לה חייב לשלם ואם טלטלה
לצרכה בין שנשברה מתוך ידו בין שנשברה משהניחה במקום
אחר פטור: ז היה הפקדון שלחני או חנוני והופקדו אצלו
מעות אם אינם צרורים ולא קשורים קשר משונה אע"פ שהם
צרורים מותר לו להשתמש בהם לפיכך נעשה עליה ש"ש וחייב

בגניבה ואבידה אפילו קודם שנשתמש בהם ואם סבר
משתמש בהם חייב גם באונסים אפילו אחר שהחזירם למקומם
עד שיחזירם לבעליהם ואם היו המעות צרורים וחתומים או
קשורים קשר משונה לא ישתמש בהם לפיכך אבדו או
נגנבו אינו חייב באחריותם ואם הופקדו אצל בה אפילו
הם מותרים לא ישתמש בהם לפיכך אבדו או נגנבו אינו
חייב באחריותן והוא שיטמנם בקרקע כמו שנתבאר ובה
שרוב עסקיו ברבית דינו כשולחני לפי שצריך תמיד למעותיו.
ח המפקיד אצל חבירו ממון או כלי חשובות ובאו עליו
גנבים וקדם ונתן להם הפקדון להציל עצמו אם היה אמוד שהוא
בעל ממון חייב שחזקתו שבשבילו באו הגנבים ונמצא זה
מציל עצמו בממון חבירו ואם אינו אמוד חזקתו שלא באו
אלא בשביל הפקדון. ט הופקד אצלו ממון של פדיון שבויים
ובאו עליו אנסים ונתנו להם להציל עצמו אם לא היה מכירין
אצלו שום ממון אחר לפדות עצמו בו פטור שאין לך פדיון
שבויים גדול מזה ודוקא שהיה ממון של פדיון שבויים סתם
אבל אם היה של פדיון שבויים ידועים חייב. י המפקיד
פירות אצל חבירו הז"ל לא יערבם עם פירותיו עבר וערב יחשוב
כמה היה הפקדון וידמה כמה חסר הכל ויחשוב חסרון הפקדון
ויתן לו אחר שישבע. יא נתערב מהם ולא ידע כמה
נתערב יוציא לו חסרונו לחטים ולאורז קלוף ד' קבים ומחצה
לכל כור לשעורים ולדוחן ט' קבים לכל כור לכוסמין ולזרע
הפשתן בגבעולין ולאורז שאינו קלוף ג' קבין לכל כור ובמה
הזון כל שנה ושנה. יב בד"א שמדד לו בימות הגרן
והחזיר לו בימות הגורן אבל מדד בימות הגורן והחזיר לו
בימות הגשמים אינו מוציא חסרונות מפני שהם מותירות.
יג וכן מוציא לו שתות ליין וג' לוגין שמן לק' לוגין לוג ומחצה
שמרים ולוג ומחצה בלע אם היה שמן מזוקק אינו מוציא לו שמרים
ואם היו הקנקנים ישנים אינו מוציא לו בלע. יד המפקיד אצל
פירות שאינם מדודים ועירבן עם פירותיו ולא מדדן הז"ל כושע
בעל הפקדון אומר כך וכך היו והשומר אומר איני יודע ישלם
בלא שבועה שהרי חייב עצמו בתשלומין ואינו יודע כמה
הוא חייב ונמצא חייב שבועה שאינו יכול לישבע. טו
לא יערבם עם פירותיו אע"פ שחסרים ומתמעטים לא יגע
בהם בד"א כשחסרו חסרון הראוי להם בכל שנה אבל אם
חסרו יותר מכדי חסרונן אם בעל הפקדון בעיר יודיענו ואם
אינו בעיר מוכרן בב"ד. טז המפקיד פירות אצל חבירו
והרקיבו דבש ונפסד יין והחמיץ עושה תקנה לבעל הפקדון
אם אינו בעיר ומוכרם בב"ד אע"פ שעמדו בהפקידן ואין ההפסד
פוסק בהם הרי הכלים והקנקנים מוסיפין הפסד. יז המפקיד

חמץ אצל חבירו והגיע הפסח הז"ל לא יגע בו עד שעה חמישית
ביום י"ד מכאן ואילך יוצא ומוכרו בשוק לשעתו מפני השבת
אבידה לבעלים. יח וה"ה לשאר פקדונות שלא יגע
בהם אע"פ שהוא יודע בודאי שיולך בזמן פלוני יאנס אותן
המלך שמא יבואו בעליהם קודם ויטלו ממונו. יט כל
המוכר פקדון ע"פ ב"ד הז"ל מוכר לאחרים ואינו מוכר לעצמו
מפני החשד והדמים יהיו מונחים אצלו ויש לו רשות להשתמש
בהם לפיכך הרי הוא עליהם ש"ש אע"פ שעדין לא משתמש
בהם. כ המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו פעם א' לי"ב חדש
ואם כשהוא גוללו פתחו וקרא בו מותר אבל לא יפתח בגלל
עצמו ויקרא וה"ה שאר ספרים ואם פתח וגלל בגלל עצמו הרי
שלח יד בפקדון ונתחייב באונסים. כא הפקיד אצלו כסות
מנערה כענין שנתבאר בסי' רס"ז. כב בד"א בפקדון
שהלכו בעליו למדינת הים אבל אם היו עמו בתוך הארץ
הז"ל לא יגע בו אע"פ שיאבד.

רצג מתי ניתן הפקדון ליתבע ואם יכול להחזירו בכל מ'

א אין המפקיד יכול לתבוע
הפקדון אלא במקום שהפקידו לשם שאם הפקידו אצלו בטבריה
אינו יכול לתבוע בציפורי אבל בכל מקום שירצה הנפקד להחזיר
למפקיד פקדונו צריך לקבלו אפילו נתנו לו בעל חשיבה נתיה
ופטור ואם הפקידו אצלו לזמן ידוע אינו יכול להכריחו לקבלו
ממנו תוך הזמן. ב בד"א ביישוב אבל אם הפקיד אצלו ביישוב
והביא פקדונו במדבר אינו מקבלו ממנו אלא יאמר לו הרי הוא
באחריותך עד שתחזירנו לי ביישוב כדרך שהפקדתו אצלך
ביישוב ואם כשהפקידו אצלו אמר לו אני רוצה לצאת למדבר
והשיב הנפקד גם אני רוצה לילך למדבר הרי כאלו פירש לו ע"מ
שאחזירנו לך במדבר ויכול להחזיר לו במדבר. ג המפקיד
אצל חבירו והלך בעל הפקדון למדינת הים ונפקד רוצה לפרש
בים או לצאת בשיירה אם בא והביא הפקדון לב"ד נפטר מאחריות
שמירתו שאין אוסרין זה במדינה זו מפני פקדון שלא יהלך
וא"א לו להוליכו עמו שמא יארע לו אונס ויהיה חייב באחריותו
וב"ד מפקידין ביד אדם נאמן אצלם מפני השבת אבידה לבעלים.
ד שלח לו פקדונו על ידי אחר בין שא"ל הולך לו ובין הולך לו פקדונו
חייב באחריותו עד שיגיע ליד בעלים כיון שבעל הפקדון
לא עשאו שליח להביא לו לפיכך אם בא לחזור וליטול מיד
השליח רשאי בד"א שלא הוחזק הנפקד כפרן אבל הוחזק כפרן
זכה השליח מיד בשביל המפקיד ואין הנפקד יכול לחזור
וליטלו מידו ומ"מ חייב באחריותו עד שיגיע ליד המפקיד.
וי"ש דה"ה כן אפילו לא הוחזק כפרן אלא שהיה רגיל בעל
הפקדון להפקיד לזה שהופקד אצלו עתה באחרונה וכן כת

אי

אי שדר ליה פלניא גברא מהימנא הוא הו"ע דלא פטריה אינו יכול לחזור בו וחייב באחריותו׃

רצ"ב הכופר בפקדון

או שטוען שנגנב׳ א׳ תבעו הפקדון וכפירו מיד נעשה עליו גזלן וחייב בה ונקים ופסול לעדות ולשבועה בד"א שיש עדים שבשעה שכפר בו היה ברשותו אבל אם אין עדים לא שמא נאבד מתוכו ואח"כ הכפור בו ואחר כן ש׳ שא מצאנו והחזירנו׃ ב׳ לא כפר בו אלא טען נגנב או נאבד ואח"כ אמר שאירע הדבר במקום שיש עדים מצויים יביא ראייה עדים לדבריו ויפטר אפילו משבועה ואם לא יביא עדים לדברין שלם ואם הוא במקום שאין עדים מצויים ישבע שהוא כדבריו ומגלגלין עליו בשבועתו שלא פשע בשמירתו אלא ששמרו כדרך השומרים ושלא שלח בו יד קודם לכן שאם שלח בו יד קודם לכן ליהנות ממנו נתחייב אפילו ונאנס׳ ג׳ זה שאמרנו שבמקום שיש עדים מצויים אם לא הביא עדים שיעידו כדבריו ישלם אלא במידי דשכיחא ביה עינא כגון מעביר חבית בשוק ונוצא בכל מילתא דעביד דמתרמי דלא שכיחא ביה עינא כגון [illegible] קיט חפצא בידיה דאפשר שאעפ"י שרבים מצויים שם לא ידע [illegible] ולא ידעו [illegible] כמקום שאין עדים מצויים׳

מי שהפקידו אצלו גלימא וטוען שנגנבה והביא עדים שאחד גלימא אעפ"י שלא ידעו אם היתה גלימת המפקיד פטור כיון שהיתה גלימא בידו ומפקיד אומר לא זו היא ונפקד אומר זו היא [illegible] בשבועת היסת ואם המפקיד אומר שמא והנפקד אומר [illegible] אפילו היסת ליכא והכא כיון דמפקיד לא ידע האי גלימ [illegible] אי דידיה היא אילא נפקד מהימן׳ ה׳ אם התנה [illegible] שיהא פטור משבועה תנאו קיים׳ ו׳ נגנב הפקדון ונמצא [illegible] הוכר הגנב אחד שומר שכר ואחד שומר חנם [illegible] שה דין עם הגנב ואינו משבע תחלה ונשבע ואחר כך הודה [illegible] אם שלא הוא רצה עושה דין עם הגנב [illegible] שש הוא עושה עמו דין׃

רצ"ג שילם הנפקד כיצד

משלמין אותו׳ א׳ שלא שאמר הריני משלם ואינו נשבע אם היה הפקדון דבר שכל מינו שוה ומצוי בשוק לקנות כמותו כגון פירות או יריעות של צמר ושל פשתן השוה בכל ענים או קורות שאינם מצויירות וכל כיוצא בהם ה"ז משלם ואינו נשבע אבל אם היה הפקדון בגד מצוייר או כלי מתוקן או דבר שאינו מוצא לקנות כמותו בשוק חוששין שמא עיניו נתן בו ומשביעין אותו בנקיטת חפץ שאינו ברשותו ואח"כ משלם וה"ה לשאר שומרים כגון השואל שאמר מתה או נגנבה וש"ש והשומר שאמרו נגנבה או אבדה אעפ"י שהם חייבים לשלם משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו ואח"כ משלמים דמי הבהמה או החפץ שאנו חוששים לו שמא עינו

כהנ"ה ואם אמרו הבעלים יתר על זה היה שוה כולל בשבועתו שאינו שוה אלא כך וכך׃ ב׳ נמצא כל שומר שנשבע שבועת השומרים כולל בשבועתו שלשה דברים שעשה כדין השומרים ושאירעו כך וכך שאינו ברשותו ושלא שלח בו יד קודם שאירעו המאורע הפוטר אותו ואם רצה לשלם נשבע שאינו ברשותו וכולל בשבועתו שכך וכך היה שוה׃ ג׳ ימ"ש שאפילו היה הדבר המופקד או המושכר או השאול שוה פרוטה הרי השומר נשבע עליו ואין א׳ מהשומרים צריך להודאה במקצת ולא לכפירה במקצת ורבו החולקים עליו במה שכתב שאפילו היה הדבר המופקד שוה פרוטה נשבע עליו ואומרים שצריכין כפירה שתי כסף׳

רצ"ד המפקיד בעדים

וטוען הנפקד נגנב או נהרג׳ ובו ח׳ סעיפים׳ א׳ אחד המפקיד או המשאיל או המשכיר את חבירו בעדים או שלא בעדים דין אחד יש להם כיון שהודה זה מפי עצמו שהפקיד בידו או שהשאילו או שהשכירו ה"ז נשבע שבועת השומרים שאין אומרים מגו לפטרו משבועה אלא לפטרו מלשלם׳ ב׳ אבל אם טוען לא הפקדת בידי מאומה ולא השאלתני ולא השכרתני או שאמר אמת הפקדת בידי או השכרתני או השאלתני אבל החזרתי לך נשבע היסת ונפטר אפילו הפקיד בידו או השאילו או השכירו בשטר חוץ משבועה בנקיטת חפץ לומר החזרתי לך מגו שהיה יכול לומר נגנב אם הוא ש"ח או נאנס אם הוא ש"ש ומה מחמת מלאכה אם הוא שואל וכשם שאם היה טוען כן היה צריך לישבע מן התורה בנקיטת חפץ כך כשטוען החזרתי צריך לישבע כעין של תורה׃ ג׳ בד"א בשהיה השומר יכול לטעון לומר נאנס ולא מצריך אותו להביא ראיה על טענתו אבל אם היה חייב להביא ראיה על טענתו כגון שאם היה במקום שעדים מצויים אינו נאמן לומר החזרתי אלא ישבע בעל השטר בנקיטת חפץ שלא החזיר לו וישלם והוא דאמר לו ישתבע לי שלא החזרתי לך אבל אנן לכתחלה אמרינן ליה זיל שלים ליה׃ ד׳ בא להחזיר לו פקדונו וא"ל המפקיד אין זה פקדוני אלא אחר הוא או שלם היה ושברתו או חדש היה ונשתמשת בו מאה שאין הפקדתי אצלך ואין לו אלא חמשים וב"ה אומר זה הוא שהפקדת בעצמך ומה שנתת אתה נוטל הרי השומר נשבע היסת כשאר כל הנשבעים שאין כל שומר נשבע שבועת השומרים האמורה בתורה אלא בזמן שמודה בעצמו של פקדון כמו שאמר המפקיד אלא שטוען שנגנב או אבד או נשבר אבל אם אמר זה הוא שהשאלתני או שהשכרת לי או שנטלתי שכר על שמירתו והבעלים אומרים אינו זה אלא אחר או נשתנה מכמות שהיה הרי השומר נשבע היסת או שבועת התורה אם הודה במקצת כיצד מאה

קאה הפקדתי אצלך והשומר אומ' לא הפקדת אצלי אלא נ'
נשבע שבועת התורה מפני שהודה במקצת ולא משום שבועת
השומרים לפיכך שאם טוען הפקדתי אצלך והוא אומ' לא
הפקדת אצלי אלא ק' שלשעורים נשבע היסת ופטור כל הנשבעים
בטענה כזו: ה' מתנה ש"ח להיות פטור מלשלם וכן מתנה
בעל הפקדון על ש"ח או ש"ש ושוכר להיות חייבין בכל כשואל
שכל תנאי בממון או בשבועת ממון קיים אע"פ שלא קנו ולא עדים:
ו' טען זה שהיה שם תנאי והשומר אומ' לא היה שם תנאי
נשבע השומר שבועת השומרים ומגלגלין עליו שלא היה שם
תנאי: ז' כגון שהפקיד אצלו וזה אומ' לא אמרתי לא
הנח לפניך ולא נעשיתי לך שומר נשבע היסת שלא קבלו
אלא בדרך זו וכולל בשבועתו שלא שלח בו יד ולא איבדו בידים
ולא בגרם שגרם לו שיהיה חייב לשלם: ח' הודה השומר
שפשע וטוען תנאי היה בינינו שלא אצטרך לשמרו כדרך
השומרים והמפקיד אומ' לא היה שם תנאי אע"פ שהפקיד
אצלו בעדים שמעידים שעדיין זה פקדון הוא אצלו אבל
לא ידענו אם היה בתנאי אם לאו השומר נאמן מגו שהיה
יכול לומר שמרתי כדרך השומרים ונאנסתי נאמן לומר שהיה
ביניהם תנאי לפיכך ישבע שלא שלח בו יד ושאינו ברשותו
ושהיה ביניהם תנאי ואם הביא המפקיד עדים שפשע חייב
השומר ואינו נאמן במה שטוען תנאי היה בינינו שהרי אין
כאן מגו:

רצז הכופר בפקדון אפילו נותן המפקיד סימנים ובו סעיף אחד:

א' המפקיד אצל חבירו שלא בעדים נאמן לומר להד"מ אע"פ שאין
הנפקד אומר שיהא לו חפץ כזה והמפקיד נותן בו סימנים ואפילו
הפקיד אצלו בעדים אם לא ראו עתה בידו נאמן לומר החזרתיו
לך או נתתו לי במתנה ואפילו אם טוען הפקדתי בידך חטים
וזה אומר החזרתים לך והלה אומ' והרי כך וכך היו ונתתם בחנות
פלונית ונמצא כדבריו ואפילו הכי נאמן הנפקד לומר החזרתי
לך את שלך ואלו אחרים הם ואפילו הפקידם בעדים אבל אם עדים
מעידים שהפקיד בידו זה החפץ ורואים אותו עתה בידו אינו
נאמן לומר החזרתיו לך או נתתו לי במתנה ולא מיבעיא אם הוא
חי שמוציאין אותו מידו אלא אפילו מת מוציאים אותו מיד יורשים
אפילו בלא שבועה ולא עוד אלא מי שבא ואמר כך וכך הפקידו
אצל אביכם ונתן סימנים מובהקים ונמצא הפקדון כמו
שאמר והיה יודע הדיין שלא היה המת אמוד שזה הפקדון שלו
יש לו לדיין הזה ליתן הפקדון לזה שנתן סימנו והוא שלא יהיה
המפקיד רגיל להכנס אצל זה שמת אבל אם היה רגיל להכנס
אצלו שמא שלאחר הוא והכיר הסימנים שלו בלא עדים והעדן
לדיין שאין זה אמוד אין מוציאין מיד היתומים בעדות שאין זה
ראייה ברורה ואמדן דעתו אינו אומר דעתו ואין לו לדיין אלא

מה שדעתו סומכת עליו ומשרבו בתי דינין שאינם הגונים
ואפילו יהיו הגונים במעשיהם אינם חכמים כראוי ובעלי בינה הסכימו
רוב בתי דיני ישראל שאין מוציאין מהיתומים באומד דעתו
שלדיין:

רצח נפקד אמר איני יודע כמה אני חייב והמפקיד טוען ברי ובו ג' סעיפים:

א' כל שומר שנתחייב לשלם ואמ'
איני יודע כמה דמים אני חייב לשלם והבעלים אומרים אנו יודעים
וכך וכך היה שוה כגון שהפקיד אצלו כיס מלא זהובים ופשע
בו והבעלים אומרים ק' דינרים היו והשומר אומ' ודאי שהיה
בו דינרים אבל איני יודע כמה היו נמצא זה כטוען ק' והודה
לו במקצת ואומר השאר איני יודע שהוא מחויב שבועה ואינו
יכול לישבע ומשלם ולפיכך הבעלים יטלו בלא שבועה והוא
שיטענו דבר שהם אומדים בו ויש לשומר להחרים על מי
שלקח ממנו יותר מהראוי לו: ב' מת אביו והניח לו שק אחד
והפקידו אצל חבירו ופשע בו המפקיד אומ' איני יודע מה היה
בו שמא חלבונות היו בו וכן השומר אומ' איני יודע מה אני
חייב לשלם שמא זכוכית היה מלא ישבע השומר במקנת חפץ
שאינו ברשותו ויכלול בשבועתו שאינו יודע בודאי שהיה בו יותר
על שוה כך וכך וישלם מה שהודה לו:

רצט שנים שהפקידו ביד אחד ואחד מהם בא ליטול ובו סעיף א':

א' שנים
שהפקידו אצלו ובא אחד מהם ליטול את שלו אין שומעין
לו עד שיבא חבירו בלא בשאין השני בעיר אבל אם הוא בעיר
וידוע שתבעו חבירו ולא בא ודאי מחא ליה במאי דעביד חבריה
ושליחותיה קא עביד ונתבארו פרטי דין זה בסימן קנ"ו ובסימן
קל"ב:

ש שנים שהפקידו אצל אחד ובלא תובע מהם ובו ד' סעיפים:

א' שנים
שהפקידו אצלו זה מנה וזה מאתים וכל אחד משניהם אומ' אני
הוא שהפקדתי המאתים והשומר אומ' איני יודע ישבע כל אחד
מהם שהפקיד ק"ק ויתן ק"ק לזה וק"ק לזה ונמצא מפסיד מנה
מביתו מפני שפשע שהיה לו לכתוב שם כל אחד על כיס שלו
ואי איניה לא תבעי ליה כל חד בבריא אם בא לצאת ידי שמים
חייב אבל בדיני אדם פטור לפיכך אם הביאו לו השנים בא שלש
מאות בבת אחת ובאו ותבעו וכל אחד אומ' היקף שלי נותן מנה לזה ומנה
לזה והשאר יהא מונח אצלו עד שיבא אליהו או עד שיודה האחד
לחבירו שהרי הוא אומ' להם כיון שראיתי שאינכם מקפידים
זה על זה והבאתם בבת אחת לא הטרחתי עצמי לידע ולזכור
תמיד מי בעל הכיס ומי בעל הכל ואפילו בבא לצאת ידי שמים
פטור: ב' וכן אם הפקידו אצלו שני כלים א' גדול וא' קטן וכל א'
אומ' אני בעל הגדול ישבעו שניהם ויתן הגדול לא' מהם ודמי
הגדול לשני וישאר לו הקטן ואם הביאום בבת א' בא נותן

הקטן

הקטן לא ודמי הקטן לא והשאר יהיה מונח עד שיודה הא' לחבירו או עד לעולם" ג' וכן מי שהפקידו אצלו שנים זה אומ' אני הוא בעל הפקדון וזה אומ' אני הוא והשומר אומ' א' מכם הוא ואיני יודע מי הוא ישלם לשניהם" ד' וכן שנים שהפקידו שתי בהמות אצל רועה ומתה אחת מהם ואינו יודע של מי היתה ישלם לשניהם ואם הפקידו בעדרו שלא מדעתו מניח הבהמה ביניהם ומחלקין והיה מונחת עד שיודה האחד לחבירו או עד שירצה לחלק אותה:

שא

דין השומרים בעבדים וקרקעות ובהקדשות ובשטרות ובו י' סעיפים"

א' ג' דינים האמורים בתורה בד' שומרים אינם לא בקרקעות ולא בעבדים ולא בשטרות ולא בנכסי גבוה ולא בהקדשות שלמזבח או שלבדק הבית שה' אינו נשבע נושא שכר או שוכר או שו"ח אינם משלמים ומ"מ ש"ש מפסיד שכרו עד שישבע שעשה כראוי וכן פטורים אף מפשיעה ויש מחייבין בפשיעה וכלאו הוא מן ההקדשות פטורים אפילו משבועה שאינה ברשותו: ב' הא דאין נשבעין על או הנ"מ במי עצמן אבל על ידי גלגול נשבעים" ג' אע"פ שאמרו שאין נשבעים על או הני מלי מדאורייתא אבל נשבעים עליהם היסת אם היתה שם טענת ודאי: ד' כל או נשבעים אם קנו מידם להתחייב באחריותם חייבים: ה' המוסר לחבירו לשמור דבר המחובר לקרקע דינו כקרקע אפילו ענבים העומדים להבצר: ו' מי שהפקידו אצלו מעות עניים או פדיון שבויים ופשע בהם ונגנבו פטור שנ' לשמור ולא לחלק לעניים והרי הוא ממון שאין לו תובעין בד"א כשאין זה הממון מופקד לעניי מקום זה או לשבויים ידועים אבל אם היה לעניים א' או לשבויים א' והרי הוא קנוי להם הר"ז הממון שיש לו תובעים וישלם אם פשע או ישבע שלא פשע כדרך כל השומרים" ז' מי שהפקידו אצלו ממון פדיון שבויים ובאו עליו גנבים וקדם והציל עצמו בממון שבויים אם הוא פטור נתבאר בסימנו: ח' מי שיש בידו מעות השנתומים דינו כדין מעות שאר כל אדם ואסור להשתמש בהם" ט' כותי שהפקיד ואח"כ נתגייר אין לו כל דיני השומרים עד שיהיה תחלתו וסופו ישראל" י' אין השומר חייב אא"כ נתנו לו בתורת שמירה אבל אם נתנו לו לאבור פטור דדרשינן לשמור ולא לבקרו ולא לאבור והנ"מ דאתא לידיה מעיקרא בתורת קריעה ואיבור אבל אי אתא לידיה מעיקרא בתורת שמירה והדר אמר ליה קרע חייב אי לא אמר ליה ע"מ לפטור:

שב

דיני השומרים באיש ואחד האשה ובו ב' סעיפים"

א' אחד האיש ואחד האשה בכל דיני השומרים בין שהיה הדבר השמור שלהאשה בין שהיה הדבר השמור ביד האשה" ב' קטן שהפקיד או השאיל לגדול נשבע שבועת השומרים לקטן:

הלכות שומר שכר" שג" שומר שכר במה דבר חייב או פטור ומאימתי מתחייב ובו ט"ו סעיפים"

א' ש"ש גם הוא אינו מתחייב בשמירתו עד שימשוך במקום שראוי למשוך כמו שנתבאר בסימן ש"א בש"ח" ב' ש"ש חייב בגנבה ואבידה ויש אומ' שאפילו שמר כראוי ונתן הכיס תחת הקרקע בעומק מאה אמה שא"א לגנבם משם אם לא ע"י מחילות או נם בענין דניימי אינשי ונגנבו או קפץ עליו חנן ולא יכול לשמרם וכל כיוצא בזה חייב אפילו הקיפו חומה שלברזל אפילו אם לא היה שם לא היה יכול להציל חייב בגנבה ואבידה אף אם היה שם ולא היה יכול להציל: ג' ש"ש פטור מאונסין איזה הוא אונס בא עליו לסטים מזוין אפי' אם גם הרועה מזוין לפי שהלסטים מופקר נפשו יותר" ד' רועה שבאו זאבים וטרפו ממנו אם היה זאב א' אינו אונס אפילו בשעת משלחת זאבים ואם היו שני זאבים הו"ל אונס" ה' ומ"מ דכל מה דאמרינן דלא הוי אונס דוקא בשלא השתדל להציל ולא יכול אין לך אונס גדול מזה ונשבע על זה ונפטר" ו' הארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו אונסים בזמן שבאו מאליהם אבל אם הוליכן למקום גדודי חיה ולסטים אין אלו אונסים וחייב לשלם" ז' רועה שמצא גנב והתחיל להתגדות בו ולהראותו שאינו חושש ממנו והל"ל הרי אנו במקום פלוני וכך וכך רועים אנחנו וכך וכך כלי מלחמה יש לנו ובא אותו הלסטים ונצחו ולקח מהם הרי הרועה חייב" ח' רועה שהיה לו להציל הטריפה או השבויה ברועים אחרים ובמקלות ולא קרא רועים אחרים ולא הביא מקלות להציל הר"ז חייב אחד ש"ח וא' ש"ש לא ש"ח קרא רועים ומביא מקלות בחנם ואם לא מצא פטור אבל ש"ש חייב לשכור הרועים והמקלות עד כדי דמי הבהמה כדי להציל וחוזר ונוקח שכרו מבה"ב ואם לא עשה כן והיה לו לשכור ולא שכר הר"ז פושע וחייב" ט' רועה שטען הצלתי ע"י רועים בשכר נשבע ונוטל מה שטען שאינו יכול לטעון שלא כדי דמיהם ויכול היה לומר נטרפה וישבע בנקיות חפץ" י' רועה שהניח עדרו ובא לעיר בין בשעה שדרך הרועים להכנס בין בעת שאין דרך הרועים ליכנס ובא זאב וטרף וארי ודרס אין אומרים אלו היה שם היה מציל אלא אומדין אותם אם יכול להציל ע"י רועים ומקלות חייב ואם לאו פטור ואם אין הדבר ידוע חייב לשלם" יא' רועה ש"ש שהעביר הבהמות על הגשר ודחפה אחת מהן לחבירתה ונפלה לשבולת נהר הר"ז חייב שהיה לו להעבירן אחת

כך כתוב בטור: והפירוש בערוך מין בעל חי שבו שנים הראשונים הוא זכר ונקרא זבוע ואחרי כן נהפך לנקבה ונקרא נפרזא ואז הוא יותר רע מזאבים בלי'

אחת שאין השומר נוטל שכר אלא לשמור שמירה מעולה
הואיל ופשע בשמירתן בתחלה והעבירן באחת אע״פ שאנוס
בסוף בעת הנפילה הרי הוא חייב׳ יב׳ מתה כדרכה פטור
סיגפה ומתה כגון שהעמידה בחמה או בצנה אפי׳ לא מתה
מיד חייב׳ יג׳ תקפתו ועלתה לראשי צוקין ותקפתו ונפלה
הז אונס׳ יד׳ העלה לראשי הצוקין או שעלתה מאיליה
והוא יכול למנעה ולא מנעה אע״פ שתקפתו ונפלה ומתה או
נשברה חייב שכל שתחלתה בפשיעה וסופה באונס חייב׳
טו׳ העלה לראש ההר ומתה שם כדרכה או שפשע בה ולא
שמרה כראוי ויצאה לאגם ומתה שם כדרכה פטור אבל אם
גנבה הגנב מהאגם ומתה בבית הגנב חייב׳ ד״ש

המעביר חבית ממקום למקום

ונשבר מתי
חייב ובו ו׳ סעיפים׳ א׳ המעביר חבית ממקום למקום
ונשבר בשכר ונשברה דין תורה הוא שישלם שאין זה אונס
גדול והרי השבירה היא כגניבה ואבידה שהוא חייב בהן
אבל תקנו חכמ׳ שיהיה חייב שבועה שלא בפשיעה שאם
אתה אומ׳ ישלם אין לך אדם שיעביר חבית לחבירו לפיכך עשו
בן שבירת החבית כמיתת הבהמה ושבירתה׳ ב׳ ועוד
תקנו בדבר זה שאם נשאו אותה שנים במוט ונשברה משלמ׳
מים חצי דמיה הואיל ומשוי זה גדול לגבי אחד וקל לגבי שנים
הרי הוא כאונס ואינו אונס ומשלמים מחצה אם יש עדים
שלא פשעו בה׳ ג׳ נשברה במקום שאין עדים מצויים ונשבעים
שלא שברוה בפשיעה ומשלמים חצי דמיה שהרי לא היה
לכל אחד להעביר אלא משוי שהיה יכול להעביר בפני עצמו׳
ד׳ מכאן אתה למד שהמעביר חבית גדולה שאין דרך
כל המקבלים להעבירה ביחיד שהוא פושע ואם נשברה בידו
משלם הכל׳ ה׳ הקבל ששבר חבית של יין לחנוני ונתחייב
לשלם והרי היא שוה ביום השוק ד׳ ובשאר הימים ג׳ אם החזירו
ביום השוק חייבים להחזיר חבית של יין או ישלם לו ד׳ והוא שלא
היה לו יין למכור ביום השוק אבל אם היה לו יין מחזירים לו ג׳
ואם החזיר לו בשאר ימים מחזירים לו ג׳ ומנכין לו בכל זמן טורח
שהיה טורח במכירתה ופגם הנקב שהיה נוקב החבית׳ וכולי׳
ו׳ ש״ש כיון שכלה זמנו כלתה שמירתו ואפילו היא עדיין בביתו
אינו עליה אלא ש״ח׳

ש״ה שומר שכפר

או
טוען נאנס או נגנב ובו ג׳ סעיפים׳ א׳ ש״ש דינו כשומר
חנם לענין אם כפר או טענות אחרות שביניהם כגון אם אמר
לו נשתמשת בחפץ וקלקלתו וכיוצא בזה נשבע היסת ונפטר
ואם השומר טוען שנאנסה אם במקום שעדים מצויים יביא
עדים ויפטר או ישלם ואם אין מצויים ישבע שהוא כדבריו
ויכלול בשבועתו שלא שלח בה יד ושאינה ברשותו וגם
כן שלא נגנבה או אפילו שאו״נ פשעתי בה והריני משלם משביעים
אותו שאינה ברשותו׳ ב׳ נגנבה בלסטים מזויין והוכר הגנב
צריך לפרוע לבעלים והוא יתבע הגנב בדין ואפילו אם נשבע כבר
ונפטר קודם והוכר הגנב כיון שנמצא הגנב צריך להעמידו בדין
והוא יפרע לבעלים׳ ג׳ היו הבעלים עמו במלאכתו בשעה שמסר
החפץ לשומר פטור אף מפשיעה כמו שנתבאר בדין ש״ח׳
ד׳ קבל עליו שומר שכר להתחייב אף באונסים או שהתנה לפטור
מגניבה ואבידה ומשבועה הכל לפי תנאו׳ ה׳ ש״ש שמסר
לשומר אחר נתבאר משפטו בסי׳ [illegible]׳ ו׳ האומר לחבירו שמור
לי ואשמור לך הרי שמירה בבעלים אבל שמור לי היום ואשמור
לך למחר השאילני היום ואני אשאיל לך למחר שמור לי היום
ואשאיל לך למחר השאילני היום ואשמור לך למחר כולם נעשו
שומרי שכר זה לזה׳ ז׳ אמר לו השאילני גלימא שלך שהיא
קלה וטול שלי שהיא כבידה ובאו לסטים ונטלו האחת הנשארת
היא שלבעל ראשון׳

הלכות אומנים

שו׳ האומנים שומרי שכר

ואם קלקלו וטבח שנבל ובו ד׳ סעיפים׳
א׳ כל האומנים שומרי שכר הם וכולם שאמרו טול את שלך
והבא מעות או שאמר ליה האומן גמרתיו ולא לקחו הבעלים
הכלי הרי האומן ש״ח אבל אם אמר הא ומהבא מעות וטול
את שלך עדיין הוא ש״ש כמו שהיה׳ ב׳ נתן לאומנים לתקן וקלקלו
חייבים לשלם כיצד נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לקבוע בהם
מסמר ושברו או נתן לו עצים לעשות מהם שידה תיבה ומגדל
ונשברו אחר שעשו משלם לו דמי שידה תיבה ומגדל שאין
האומן קונה בשבח כלי׳ ג׳ נתן צמר לצבע והקדיחתו יורה
נותן לו דמי צמרו צבעו כעור או נתנו לצבעו אדום וצבעו שחור
שחור וצבעו אדום נתן עצים לחרש לעשות מהם כסא נאה
ועשה כסא רע או שפסלו אם השבח יתר על ההוצאה נותן בעל
הכלי את ההוצאה ואם ההוצאה יתירה על השבח נותן לו את
השבח בלבד אמר בעל הכלי איני רוצה בתקנה זו אלא יתן לו
דמי הצמר או דמי העצים אין שומעין לו וכן אם אמר האומן
הא לך דמי צמרך או דמי עציך ולך אין שומעין לו שאין האומן
קונה בשבח כלי שעשה׳ ד׳ המוליך חטים לטחון ולא לתתן
ועשאן סובין או מורסן נתן קמח לנחתום ועשאו פת נפולין
בהמה לטבח ונבלה בשחיטה חייבים לשלם דמיהם ואם שחטו
בחנם אם היה טבח מומחה פטור ואם אינו מומחה חייב׳
ה׳ בד״א בשנבלה בודאי אבל אם עשה בה טרפות הפוסק [illegible]
כגון שהוא במיעוט סימנים פטור וכן אם מצא השמן פגום [illegible]
בדיקו יתחלה כיון דאיכא למימר בעלים דמפקידת נפשה לענין

אמו׳ לא מפקינן מספק׃ ו׳ המראה דינר לשלחני ואמ׳ לו יפה הוא ונמצא רע אם בשכר ראהו חייב לשלם אע״פ שהוא בקי ואינו צריך להתלמד ואם בחנם ראהו פטור והוא שיהיה בקי שאינו צריך להתלמד ואם אינו בקי חייב לשלם אע״פ שהוא בחנם והוא שיאמר לשלחני עליך אני סומך או שהיו הדברים מראים שהוא סומך על ראייתו ולא יראה לאחרים׃ ז׳ טבח שעשה בחנם ונבל וכן שלחני שאמר יפה ונמצא רע וכן כל כיוצא בהם להביא ראיה שהם מומחים ואם לא הביא ראיה משלמין׃ ח׳ הנוטע אילנות לבני המדינה שהפסיד וכן טבח שלבני העיר שנבל הבהמות והמקיז דם שחבל והסופר שטעה בשטרות ומלמד תינוקות שפשע בתינוקות ולא למד או למד בטעות וכל כיוצא באלו האומנים שאא״א שיחזירו הפסד שהפסידו מסלקים אותם בלא התראה שהם כמותרים ועומדים עד שישתדלו במלאכתם הוא יל והעמיד אותם הצבור עליהם׃

הלכות שוכר

שז׳ דיני השוכר וחיובו

ופיטורו ואם השאיל או השכיר ובו ג׳ סעיפים׃ א׳ השוכר מחבירו בהמה או כלים דינו כשומר שכר להתחייב בגנבה ואבידה ולפטור מאונסין׃ ב׳ יכולין המשכיר והשוכר לחזור בהם עד שימשוך או יעשה אחד מדרכי הקניה וכן אינו מתחייב בגנבה ואבידה עד שיעשה אחד מדרכי הקניה ואף שמשכו הבעל שמירתו מעליה מרעת השוכר נתחייב בשמירתה׃ ג׳ ראובן שכר בית משמעון ונתן שם חטה ומחמת שעמדה שם ימים הרבה נתקלקלו הכתלים ונפלו והזיקו לשמעון ולשכניו ואסיה עכבו וידוע קלקול הכתלים והקרובו לקלק החטה ואם קילקל פשיעה הוא וחייב לשלם כל ההיזק׃ ד׳ אין השוכר בהמה או מטלטלים רשאי להשכיר לאחר ואם השכיר לאחר דינו כדין שומר שכר שמסר לשומר אחר שנתבאר בסי׳ רצ״א׃ ה׳ השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה או נאנסה כיון שהשני חייב להחזיר לבעלים הראשונים שאין להם עושה קחורה בפרתו שלהם ואם אמר לשוכר אם תרצה תשאילה ויהיה דינך עם השואל ויהיה דיני עמך אזי ישלם השואל לשוכר׃ ו׳ השוכר פרה מחבירו ונולדה בה מכה בפשיעת השוכר שלא מחמת מלאכה י״א שהוא פטור מלשלם כיון שסופה להתרפאות מאותה מכה לא הוי לא שבת ואין שבת בבהמה לפיכך אם מתה בלא תבמה ימים פטור כיון שסופה להתרפאות ויש מחייבים׃ ז׳ אין אדם רשאי לדוש בפרתו ערבית ולהשכירה שחרית׃

שח׳ השוכר בהמה לרכוב עליה וכמה יטעון

עליה ובו ג׳ סעיפים׃ א׳ השוכר בהמה לרכוב עליה איש לא ירכיב עליה אשה לרכוב עליה אשה לא ירכיב עליה איש׃ ב׳ שכרה לרכוב עליה אשה מרכיב עליה כל אשה בין גדולה בין קטנה ואפילו מעוברת ומניקה׃ ג׳ השוכר את החמור לרכוב עליה יש לו להניח עליה כסותו ולגינו ומזונותיו שלאותו הדרך לפי שאין דרך השוכר לחזור בכל מלון ומלון לקנות מזונות יתר על זה הרי מעכב עליו בעל החמור וכן יש לבעל החמור להניח עליה שעורים ותבן ומזונות שלאותו היום יתר על זה השוכר מעכב עליו מפני שאפשר לו לקנות בכל מלון ומלון לפיכך אם אין שם מאין יקנה מניח עליו מזונותיו ומזונות בהמתו שלכל אותה הדרך וכל אלו הדברים בשוכר סתם ובמקום שאין מנהג ידוע אבל במקום שיש מנהג הכל לפי המנהג׃

ד׳ השוכר את הבהמה להביא עליה ק׳ ליטרין שלחטים והביא מאתים ליטרין שלשעורים ומתה חייב מפני שהנפח קשה למשוי והשעורים יש להם נפח וכן אם שכרה להביא תבואה והביא במשקלה תבן אבל אם שכרה להביא עליה שעורים והביא במשקלן חטים ומתה פטור וכן כל כיוצא׃ ה׳ השוכר את הבהמה לשאת עליה משקל ידוע והוסיף על משאו אם הוסיף חלק משלשים על השיעור שפסק עמו ומתה חייב פחות מכאן פטור אבל נותן הוא שכר התוספת׃ ו׳ שכר סתם אינו נושא אלא במשקל הידוע במדינה לאותה בהמה ואם הוסיף חלק מל׳ כגון שדרכה לשאת ל׳ וטען עליה ל״א ומתה או נשברה חייב׃ ז׳ הכתף שהוסיף על משאו קב א׳ והוזק במשא זה חייב בנזקין אע״פ שהוא בן דעת והרי הוא מרגיש בכובד המשא ועלה על לבו שמא אחרת חלני הוא זה הכובד׃

שט׳ השוכר את הבהמה לילך למקום ידוע

והלכה למקום אחר׃ א׳ השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה אם החליקה חייב שהחלקות יותר בהר מבבקעה ואם הוחמה פטור שבבקעה חמומות יותר מבהר מפני הרוח שמנשבת בראש ההרים ואם הוחמה מחמת המעלה חייב וכן כל כיוצא׃ ב׳ המשכיר בהמתו לילך בה למקום פל׳ ולהחזירה למחר והלך השוכר עליה למקום ההוא והחזירה בו ביום ונתרעם המשכיר לזקני העיר על אשר הוליכה והביאה ביום אחד ואמרו למשכיר לקבלה ולהשתדל ברפואתה וכן עשה ומתה לסוף ימים חייב השוכר כיון שפשע בה׃ ג׳ השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש בבקעה ונשבר הקנקן והוא הכלי שחורש בו הרי השוכר פטור ודין בעל הפרה עם האומנים שחרשו וכן אם לא שינה על דעת הבעלים ונשבר הקנקן דין בעל הפרה עם האומנים שכרה לחרוש בבקעה וחרש בהר ונשבר הקנקן השוכר חייב ודינו שלשוכר עם האומנים ומהו דין האומנים ששכרו בעת חרישה משלמים מי משלם זה האוחז את הכלי בעת החרישה ואם היתה השדה מעלות מעלות שניהם חייבים בדמי הקנקן

המפריג חותם במלמד והחותל את הכלי׳ ה שכרה׳
לדוש בקטנית ודש בתבואה והחליקה
פטור בתבואה ודש בקטנית חייב שה׳
קטנית מחלקת׳

פירוש — מלמד המקנן שתוחבים בראשו המחט שנקרא דרבן ומלמד את הפרה לחרוש׳

שו׳ השוכר את החמור ונסתמא או מתה או נשבר וכו ג׳ סעי׳

א השוכר את הבהמה וחלתה או נשתטית או נלקחה לעבודת המלך אע״פ שאין סופה לחזור אם נלקחה דרך הליכה הרי המשכיר אומר לשוכר הרי שלך לפניך ונותן לו שכרו משלם בלא בשכרה לרכוב עליה משאוי שאפשר להשליכה בלא הקפדה אבל אם שכרה לרכוב עליה או לשאת עליה כלי זכוכית וכיוצא בהם חייב להעמיד לו בהמה אחרת ואם לא העמיד יחזיר השכר ויחשוב עמו על שכר כמה שהלך בה מתה הבהמה או נשברה בין ששכרה לשאת בין ששכרה לרכוב אם אמר לו חמור סתם אני משכיר לך חייב להעמיד לו בהמה אחרת ואם לא העמיד יש לשוכר למכור הבהמה וליקח בה בהמה אחרת ואם אין בדמים ליקח בהמה אחרת שוכר בדמים בהמה אחרת עד שיגיע למקום שפסק עמו׳ ב אמ׳ל חמור זה אני שוכר לך אם שכרה לרכוב עליה או לשאת זכוכית ומתה בחצי הדרך אם יש בדמיה ליקח בהמה אחרת יקח ואם אין בדמיה ליקח שוכר אפילו בדמים כולם עד שיגיע למקום שפסק עמו ואם אין בדמיה לא ליקח ולא לשכור נותן לו שכרו שלחצי הדרך ואין לו עליו אלא תרעומת ואם שכרה למשא הואיל ואמר לו חמור זה ומת בחצי הדרך אינו חייב להעמיד לו אחר ולא נותן לו שכרו שלחצי הדרך ומניחלו נבלתו׳ ג ראובן השכיר בהמתו לשני ימים לילך ולחזור ובחזירתו ביום השני גדל הנהר עד שהוצרך לעכב יום אחד אם שכרה לימים פשיטא שצריך ליתן לו שכירות כל יום ויום ואם שכרה למקום פל׳ ולחזור או ששכרה לשני ימים והזכיר המקום שרוצה לילך שם וידוע שהוא מהלך שני ימים ועיכבו הנהר אם לא היה רגיל להתגדל פסידא דבעל בהמה ואם היה רגיל להתגדל והשוכר מכיר ענין הנהר ולא המשכיר פסידא דשוכר ואם שניהם ידעו פסידא דבעל בהמה ומזונות הבהמה והשכירות דין א׳ בהם׳

שא׳ השוכר ספינה ופרקה בחצי הדרך או טבעה בחצי הדרך וכו ו׳ סעיפים׳

א ספינה שהוסיף בה א׳ משלשים על משאה וטבעה חייב לשלם דמיה׳ ב השוכר את הספינה וטבעה בחצי הדרך אם אמר ליה ספינה זו אני משכיר לך ושכרה השוכר להוליך בה יין זה אע״פ שנתן לו השכר יחזיר לו כל השכר שהרי זה אומ׳ לו הבא לי הספינה עצמה ששכרתי שהקפדה גדולה יש בספינה זו ואני אביא יין ממ״א ואוליך בה׳ ג אמ׳ל ספינה סתם אני משכיר לך ושכרה השוכר להוליך בה יין זה אע״פ שלא נתן לו השכר כלום חייב ליתן כל השכר שהרי אומ׳ לו הבא לי היין עצמו ואני אביא לך ספינה מכל מקום ואוליכנו אבל צריך לנכות כדי הטורח שלחצי הדרך שאינו דומה המטפל בהולכת הספינה ליושב ובטל׳ ד אמר לו ספינה זו אני משכיר ושכר השוכר להוליך בה יין זה אם נתן השכר אינו יכול להחזירו ואם לא נתן לא יתן שאין זה יכול להביא הספינה עצמה ולא זה יכול להביא יין עצמו׳ ה שכר ספינה סתם ליין סתם הרי או חולקין השכר ודוקא כשאין אחד מהם רוצה להשלים אבל זה מביא יינו וזה אינו מביא ספינה אם נתן שכר מי יטול ויוציא מתחת ידו׳ ו השוכר את הספינה ופרקה בחצי הדרך נותן לו שכר כל הדרך ואם מצא השוכר מי ששוכר אותה לו עד המקום שפסק שוכר ויש לבעל הספינה עליו תרעומת וכן אם מכר כל הסחורה שבספינה לאיש אחר בחצי הדרך וירד ועלה הלוקח נוטל שכר חצי הדרך מהראשון ושכר החצי מזה האחרון ויש לבעל הספינה עליו תרעומת מפני שגרם לו לקבל דעת איש אחר שעדיין לא הורגל בו וכן כל כיוצא בזה׳

שיב׳ המשכיר בית לחבירו לזמן קצוב או סתם וכו ב׳ סעיפים׳

א המשכיר לחבירו בית או חצר או מרחץ או חנות לזמן קצוב אינו יכול להוציאו תוך זמנו אפילו נפל ביתו שלמשכיר שאין לו מקום לדור בו ואפילו העני וצריך למכרו לאחר אינו יכול להוציאו והמוכר קיים ולוקח צריך להניחו ביד השוכר עד שישלים זמנו ואם הקדים לו השכר אפילו לזמן מרובה אינו יכול להוציא עד שיכלה זמן כל השכירות׳ ב אם חצר אחר שהשכירו לזה והשכירו או מכרו לגוי או אנס שהפקיע שכירות הראשון הרי זה חייב להשכיר לו בית אחר כמותו וכן כל כיוצא בזה׳ ג משכנו לשנים ידועים בכך וכך לכל שנה ושנה כל זמן שלא יפדנו וחזר ומכרו לאחר אין הלוקח יכול לקחתו מיד המלוה תוך השנה אבל אחר השנה יכול לקחתו׳ ד השכיר לו ללינה אין פחות מיום אחד לשביתה אין פחות משני ימים לנשואין אין פחות משלשים יום׳ ה המשכיר בית לחבירו סתם אינו יכול להוציאו עד שיודיעו שלשים יום מקודם כדי לבקש מקום ולא יהא מושלך בדרך ובסוף השלשים יצא בזה בימות החמה אבל בימות הגשמים אינו יכול להוציאו מהחג ועד הפסח׳ ו קבעלו שלשים יום לפני החג אם נשאר מהשלשים יום אפילו יום אחד אינו יכול להוציאו עד מועדי הפסח והוא שיודיעו שלשים יום מקודם במה דברים אמורים בעיירות אבל בכרכים אחד בימות החמה ואחד בימות הגשמים צריך להודיעו שנים עשר חדש מקודם וחנות בין בכרכים בין בעיירות

צריך להודיעו י"ב מקודם: ז כשם שהמשכיר חייב להודיעו כך השוכר חייב להודיעו מקודם שלשים יום בעיירות או מקודם שנים עשר חדש בכרכים כדי שיבקש שכן ולא ישאר ביתו פנוי ואם לא הודיעו אינו יכול לצאת אא יתן השכר: ח אם שכרו לזמן קצוב כיון שכלה הזמן יכול להוציאו מיד אפילו כלה הזמן באמצע ימות הגשמים: ט מה שאמרנו שאין המשכיר יכול להוציא ולא השוכר יכול לצאת עד שיודיענו מקודם אם הוקרו הבתים יש למשכיר להוסיף עליו ולומר לשוכר או שכור בשוויה או צא וכן אם הוזלו הבתים יש לשוכר לפחות השכר ולומר למשכיר או שכור לי בשער שלעכשיו או הרי ביתך לפניך מיהו דוקא דאתנו הכי קודם הזמן ואע"פ שעבר זמן הודעה אבל אם אמרו בקיום מקחם דעתם היה על השכר הראשון:

י בד"א שהשכירו סתם אבל אם השכירו לזמן ידוע אע"פ שנתייקרו הבתים או הוזלו אינם יכולים לא להוסיף ולא לגרוע: יא נפל בית המשכיר שהיה דר בו הרי זה יכול להוציא השוכר מביתו ואומ' לו אינו בדין שתהיה אתה יושב בביתי עד שתמצא מקום ואני מוטל בדרכים שאין אתה בעל זכות בבית זה יותר ממני ודוקא בשוכר סתם אבל בשוכר לזמן ידוע אינו יכול להוציאו תוך זמנו:

יב נתן הבית לבנו לישא בו אשה אם היה יודע שבנו נעשה חתן בזמן שהיה אפשר לו להודיעו מקודם ולא הודיעו אינו יכול להוציאו ואם עכשיו נזדמנה לו אשה והרי הוא כושה מיד הש"ג יש לו להוציאו שאינו בדין שיהא זה יושב בביתו ובנו ישכור בית שיעשה בו חתונה:

יג מכר הבית או נתנו או הורישו אין השני יכול להוציאו עד שיודיעו מקודם שלשים יום או מקודם שנים עשר חדש שהרי השוכר אומר לו אין כחך יתר מכח זה שזכית בבית זה: יד מקום שנוהגים שיש להם ראש שנה קבוע לשכירות הבתים וראובן שכר בית משמעון לשנה אחת ואחר שכלתה השנה נשאר בבית חדש אחד ולא דברו זה עם זה כלום בשכירות שנה הבאה ורצה ראובן לצאת מהבית ושמעון מעכב עליו שלא לצאת עד תשלום שנה שנית הדין עם שמעון: טו המשכיר בית לשנה במקום ידוע ונתעברה השנה נתעברה לשוכר השכיר לחדשים נתעברה למשכיר הזכיר לו חדשים ושנה בין שאמר לו דינר בחדש שנים עשר דינר בשנה בין שא"ל י"ב דינר בשנה דינר בכל חדש הרי חדש העיבור של משכיר שהקרקע בחזקת בעליה: יו בד"א שאמ' לזמן השכרתיך והשוכר אומ' לא שכרתי אלא קודם או לזמן אחרון על השוכר להביא ראיה ואם לא הביא ב"ה נשבע היסת ומוציאו מהבית:

יז המשכיר בית לחבירו לזמן ורוצה לסתרו בתוך הזמן השוכר יכול לעכב עליו ואם עבר וסתרו בתוך הזמן חייב להעמיד לו בית אחר או ישכיר לו כמותו: ואם מעצמו נפל אם אמר לו בית זה אני משכיר לך אינו חייב לבנותו ולא מחשב על מה שנשתמש בו ומחזיר לו שאר השכירות ויש מי שאומר דדוקא בשנפל כולו אבל אם הוא קיים אלא שהוא מסוכן לדור בו חייב המשכיר לתקנו אם יש בידו שכירות מוקדם ואם אמר לו בית סתם ונפל חייב לבנותו או יתן לו בית אחר ואם היה קטן מהבית שנפל אין השוכר יכול לעכב עליו והוא שיהיה קרוי בית שלא השכיר לו אלא בית סתם אבל אם אמר לו בית כזה אני משכיר לך חייב להעמיד לו בית כמדת ארכו ומדת רחבו של בית זה שהראהו ואינו יכול לומר לא היה ענין דברי אלא שיהיה קרוב לנהר או לשוק או למרחץ כזה אלא חייב להעמיד לו בית כמדתו וכצורתו לפיכך אם היה קטן לא יעשנו גדול גדול לא יעשנו קטן אחד לא יעשנו שנים ב' לא יעשנו אחד ולא יפחות מהחלונות שהיו בו ולא יוסיף עליהם אלא מדעת שניהם: יח המשכיר עלייה סתם חייב להעמיד לו עלייה אמר לו עלייה זו שעל גבי בית זה אני משכיר לך הרי שעבד בית לעלייה לפיכך אם נפחתה העלייה בד' טפחים או יתר חייב המשכיר לתקן ואם לא תקן הרי השוכר יורד ודר בבית עם בעל הבית ונכנס ויוצא דרך פתח הבית עד שיתקן לו את העלייה אבל אם נפל הבית והעלייה אין צריך לבנות לו אחר כיון שאמר לו בית זה: יט היו שתי עליות זו על גב זו ונפחתה העליונה דר בתחתונה נפחתה התחתונה הרי זה קפץ אם ידור בעליונה או בבית לפיכך לא ידור ואם דר אין מוציאין אותו משם: כ מעשה באחד שאמ' לחבירו דלת זו שעל גבי אפרסק הזה אני משכיר לך ונעקר אילן הפרסק ממקומו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו לו חייב אתה להעמיד הפרסק כל זמן שהדלת קיימת וכן כל כיוצא בזה:

סימן שי"ג

המשכיר בית לחבירו בבירה גדולה

באיזה מקום רשאי להשתמש ובזולקעיפים: א המשכיר בית לחבירו בבירה גדולה משתמש בזיזיה ובכותלים עד ארבע אמות ובחלבין שלחצר ובחצר שאחורי הבתים ומקום שנהגו להשתמש בעובי הכותלים ובכל אלו הדברים הולכים אחר מנהג המדינה והשמות הידועים להם: ב המשכיר חצירו סתם לא השכיר הרפת שבה: ג הזבל שבחצר הרי הוא של שוכר לפיכך הוא מיטפל בו להוציאו ואם יש שם מנהג הולכים

אחר המנהג במה דברים אמורים כשהיו הבהמות שנשאו שלשוכר אבל אם הבהמה שלאחרים הזבל שלבעל החצר שחצירו שלאדם קונה לו שלא מדעתו אע"פ שהיא שכורה ביד אחרים: ד' והאפר היוצא מהתנור וכירה שלשוכר:

שיד' מה הדברים שעל המשכיר לעשות ומה על השוכר ובו ב' סעי':

א' המשכיר בית לחבירו חייב להעמיד לו דלתות ולפתוח לו החלונות שנתקלקלו ולחזק את התקרה ולסמוך את הקורה שנשברה ולעשות נגר ומנעול וכן אם נפחתה המעזיבה והתקרה בארבעה טפחים חייב לתקנה וכל כיוצא בזה מדברים שהם מעשה אומן והם עיקר גדול בישיבת הבתים והחצרות: ב' השוכר חייב לעשות מעקה ומזוזה ולתקן מקום המזוזה משלו וכן אם רצה לעשות סולם או מרזב או להטיח גגו הרי זה עושה משלעצמו:

שטו' דין משכיר בית על תנאי ובו ד' סעיפים:

א' שכירות קרקע נשכר בדברים שהוא נקנה בהם: ב' משם שמתנה אדם כל תנאי שירצה במקח כך מתנה בשכירות וכל שממכרו ממכר בנכסיו שכירותו שכירות וכל שאין לו למכור אין לו להשכיר אלא אם כן יש לו פירות בלבד מאותו קרקע שזה שוכר ואינו מוכר: ג' השוכר בית מחבירו וטוען ששכרו על תנאי שיכניס עמו דיורין אחרים והמשכיר מכחיש ישבע המשכיר שלא התנה כן והוא הדין לכל טענות שביניהם: ד' ראובן שכר נער לשמשו ואמר לו לסמוך עליו לשלם לו כל מה שיפסיד בהיות הנער בביתו אע"פ שלא היה קנין בדבר חייב כי כל תנאי שלשכירות אינו צריך קנין:

שיז' המשכיר בית לחבירו לזמן קצוב ורצה השוכר להשכירו לאחרים ובו ג' סעיפים:

א' המשכיר בית לחבירו לזמן קצוב ורצה השוכר להשכיר הבית לאחר משכיר עד סוף זמנו והוא שלא יהיו מנין בני בית האחר יותר מבני ביתו ואם אמר לו המשכיר למה תצא ותשכיר ביתי לאחרים אם לא תרצה לעמוד בו צא והניחהו והריני פוטר אותך משכירותו שומעין לו: ב' שנים ששכרו בית בשותפות לדור בו יחד אין אחד מהשותפין יכול להושיב אחר במקומו אפילו יש לו דיורין פחותים ממנו כי יכול לומר אותך אני יכול לקבל אבל אחר איני יכול לקבל ואינו יכול לכופו לחלוק שהבית אינו שלהם אלא שכור להם לזמן: ג' ראובן משכן ביתו לזמן והתנה שאחר הזמן יהיה רשות לדור בו הוא וקרוביו או למשכן או להשכיר למי שירצה יש מי שאומר שאפילו בלא תנאי רשאי להשכיר ולמשכן אפילו למי שיש לו קיעא גדולה מקיעתו:

שיח' אומר השוכר פרעתי שכר הבית והמשכיר אומר לא פרעת ובו ד' סעיפים:

א' השוכר שאומר נתתי שכר הבית שנתחייבתי בו והמשכיר אומר עדיין לא נטלתי בין שהיתה בשטר בין שהיתה בלא עדים אם תבעו בתוך שלשים יום על המשכיר השוכר להביא ראיה או יתן ויחרים על מי שלקח ממנו שלא כדין או יטעון עליו ברמ"ס שנתחלה טענה בפני עצמה וישביעני היסת ואם תבעו המשכיר לאחר שלשים יום אפילו ביום שלשים על המשכיר להביא ראיה או ישבע השוכר שכבר נתן לו שכרו ויפטר וכן אם שכר ממנו שיתן לו השכר שנה בשנה ותבעו בתוך השנה על השוכר להביא ראיה תבעו לאחר השנה ואפילו ביום אחרון שלשנה על המשכיר להביא ראיה: ב' המשכיר בית לחבירו בשטר לעשר שנים ואין בו זמן השוכר א' ומ' עדיין לא עבר משמן השטר אלא שנה והמשכיר אומר כבר עברו ושלמו שני השכירות ושכנת עשר שנים על השוכר להביא ראיה ואם לא הביא ראיה ישבע המשכיר היסת ויוציאנו: ג' שטר השכירות או שטר המשכנתא שכתוב בו שנים קצם בעל הפירות אומר שלשה ובעל הקרקע אומר שנים וקדם זה השוכר או הלוה ואכל הפירות הרי הפירות בחזקת אוכלהם עד שיביא בעל הקרקע ראיה ויש מי שאומר שאם יראה לב"ד שלא יוכל השוכר או הממשכן לברר עוד דבריו מוציאין מידו: ד' אכלה השוכר או הממשכן ג' שנים וכבש השטר ואמר לחמש שנים יש לי פירות ובעל הקרקע אומר ג' אמר לו הבא שטרך ואמר אבד השוכר נאמן שאו רצה אמ' לקחתיה והיא בידי שהרי אכלה ג' שנים ודוקא שאין עדים שהיא מושכרת או ממושכנת בידו וגם בעל הקרקע לא מיחה הא לאו הכי אינו נאמן:

שיט' השוכר רחים מחבירו ושוב לא נטרד ובו סעיף א':

א' השוכר רחים מחבירו שיטחון לו עשרים סאה בכל חדש בשכרו והעשיר בעל הריחים והרי אינו צריך לטחון לעצמו שם אם יש לשוכר חטים שצריך לטחון לעצמו או לאחרים כופין אותו ליתן דמי טחינת עשרים סאה שזו מדת סדום היא ואם אין לו יכול לומר אין לי דמים והריני טוחן לך כמו ששכרתני ואם אין אתה צריך מכור לאחרים:

שכ' מי שהטעה חבירו עד שהכניס פירותיו לביתו ובו סעיף א':

א' מי שהכניס פירותיו לבית חבירו שלא מדעתו או שהטעהו עד שהכניס פירותיו והניח והלך יש לבעל הבית למכור לו מאותם הפירות כדי

ליתן שכר הפועלים שמוציאים אותם ומשליכין אותם לשוק
ומדלחקירות היא שיודע לבית דין וישכירו ממקצת דמיהם
מקום משום השב אבידה לבעלים אע״פ שלא עשה תנאי:

הלכות חכירות וקבלנות שכ

מקבל או חוכר מחבירו

היאך יתנהגו זה עם זה ובו ה׳ סעיפים: א אחד
השוכר מחבירו שדה לזרעה או כרם לאכול פירותיו בדמים
או ששכר ממנו בפירות קצובים דין אחד יש להם והשוכר
בפירות הוא נקרא חוכר: ב המקבל שדה או פרדס
כדי לעבוד אותו ולהוציא עליו יציאות ויתן לבעל הקרקע
שליש התבואות או רביע או מה שיתנו ביניהם הוא נקרא
מקבל: ג כל דבר שהוא מנהג הארץ בעל הקרקע
חייב בו וכל דבר שהוא שמירה יתירה החוכר או המקבל
חייב בו הקרדום שחופרים בו הארץ והכלים שנושאים
בהם העפר והדלי והכד וכיוצא בהם שדולים בהם המים
על בעל הקרקע וחטיטת המקומות שמקבצים בהם
המים על החוכר או על המקבל: ד בין חוכר בין מקבל
מקום שנהגו לקצור התבואה אינו רשאי לעקור לעקור
אינו רשאי לקצור וזה וזה מעכב שבא לשנות חבירו מעכב
עליו ובמקום שנהגו לחרוש אחר הקצירה צריך לחרוש
אפילו אין מנהג לנכש עשבים רעים והוא נכש ואם פירש
בשעת הניכוש שעושה זה כדי שלא יחרוש ושתק בעל
השדה גלי דעתיה דניחא ליה ואם נהגו לנכש והוא אינו
רוצה אין שומעין לו אפילו אם ירצה לחרוש אחר הקציר
כדי לעקור העשבים: ה אם נוהגים שהחוכר שדה
קודם נוטל חלקו באילנות שבו יש לו חלק בהם אפילו אם
הוסיף בעל השדה בחלק החוכר ואינו יכול לומר הוספתי
לך בחלקך כדי שלא תקח חלק באילנות ואם נהגו שלא ליטול
חלק באילנות אז הם שלבעל השדה אפילו אם הוסיף בחלק
שלבעל השדה:

שכא המקבל בית השלחין

ושדה האילן ויבשו ובו ב׳ סעיפים: א החוכר
או המקבל שדה מחבירו והיא בית השלחין או בית האילן
ויבש מעין בית השלחין ולא פסק הנהר הגדול שאי אפשר
להביא ממנו בדלי או שנקצץ האילן שלבית האילנות אינו
מנכה לו מחכירו ואם מכת מדינה היא כגון שיבש הנהר
מנכה לו מחכירו: ב היה עומד בתוך השדה ואמר
לו בית השלחין הזה אני משכיר לך בית האילן הזה אני
משכיר לך יבש המעין או נקצץ האילן מנכה לו מחכירו שהרי
הוא עומד בתוכה ולא אמר לו הזה אלא כמי שאומר כמות
שהיא עתה אני משכיר לך אבל אם לא היה עומד בתוכה
ואמר ליה בית השלחין אני משכיר לך או בית האילן ויבש
המעין או שנקצץ האילן אינו מנכה לו מחכירו:

שכב

המקבל שדה מחבירו או אכלה חגב או נשרפה

ובו ב׳ סעיפים: א החוכר או השוכר שדה מחבירו
ואכלה חגב או נשרפה אם אירע דבר זה לרוב השדות
שלאותה העיר מנכה לו מחכירו הכל לפי ההפסד שאירעו
ואם לא פשטה המכה ברוב השדות אינו מנכה לו מחכירו
אע״פ שנשתדפו כל השדות שלבעל הקרקע נשתדפו כל
השדות שלהשוכר או החוכר אע״פ שפשטה המכה ברוב
השדות אינו מנכה לו מחכירו שאין זה ההפסד תלוי אלא
בשוכר: ב התנה עליו בעל הקרקע שיזרענה חטים
וזרעה שעורים או שלא זרעה כלל או שזרעה ולא צמחה
אע״פ שבא חגב או שדפון והוכה רוב המדינה אינו מנכה
לו מחכירו ועד מתי חייב להטפל ולזרוע פעם אחרת אם לא
צמחה כל זמן שראוי לזריעה באותו מקום:

שכג

המקבל שדה מחבירו ולקתה בעומריה ובו סעיף

א׳: א החוכר שדה מחבירו בעשרה
כורים חטים ולקתה נותן לו מתוכה היו חטין יפות לא יאמר
לו הריני לוקח לך מן השוק אלא נותן לו מתוכה חכר ממנו כרם
בעשרה קנים ענבים והקריסו אחר שנבצרו וכן עמרים
שלקו אחר שנקצרו נותן לו מתוכן אבל אם חכרו בעשרה
כדים יין והחמיץ חייב ליתן לו יין טוב:

שכד

המקבל שדה לזרעה מין ידוע ובא לשנותה

ובו סעיף אחד: א החוכר שדה
מחבירו לזורעה שעורים לא יזרענה חטים מפני שהחטים
מכחישות את הקרקע יותר מהשעורים תבואה לזורעה
חטים יזרענה שעורים קטנית לא יזרענה תבואה תבואה
יזרענה קטנית ובבבל וכיוצא בה לא יזרענה קטנית מפני
שהקטנית שם מכחישות את הארץ:

שכה

המקבל שדה מחבירו אם רשאי לזרעה

פשתן ובו סעיף א׳: א המקבל שדה מחבירו
לשנים מועטות לא יזרענה פשתן ואין לו בקורת שקמה
וכיוצא בה ולא בשבח האילנות שיצאו מאליהם בשדה
אבל מחשבים לו מקום האילנות כאלו היה בהם אותו זרע
שזרע בכל השדה והוא שצמחו האילנות במקום הראוי
לזריעה אבל אם יצאו במקום שאינו ראוי לזריעה אין
מחשבין לו כלום ואם קבלה ממנו לשבע שנים זורעה
שנה ראשונה פשתן ויש לו בקורת שקמה וכיוצא בה:

שכו המקבל שדה לזרעה שומשמין וזרעה

חטים ובו סעיף א׳: א המקבל שדה מחבירו לזרעה
שומשמין וזרעה חטים ועשתה חטים ששוין כמו שהיתה
ראויה לעשות מהשומשמין אין לו עליו אלא תרעומת עשתה
פחות ממה שהיתה ראויה לעשות מהשומשמין משלם לו

המקבל כפי מה שהיא ראויה לעשות מה שומשמין שעשה חטים יותר ממה שהיא ראויה לעשות מה שומשמין חולקין לפי התנאי שביניהם אע״פ שנשתכר בעל הקרקע׳

שכ״ז דין מקבל שבא להסתלק ועדיין לא

נגמרו הזרעים ובו ב׳ סעיפים״ א מקבל שהגיע זמנו להסתלק מהשדה והיו שם זרעים שעדיין לא הגיעו להמכר או שנגמרו ולא הגיע יום השוק למכרן שמין אותן ונוטל מבעל הקרקע׳ ב כשם שחולקים המקבל ובעל הקרקע בתבואה כך חולקים בתבן ובקש כשם שחולקים ביין כך חולקים בזמורות אבל הקנים שמעמידים תחת הגפנים אם קנו אותם בשותפות הרי או חולקים בהם ואם הם משל אחד מהם זה שקנה אותם הרי הם שלו וכן כל כיוצא בזה׳

שכ״ח דין מקבל שרוצה להסתלק מפני

רעת השדה ובו ב׳ סעיפים״ א המקבל שדה מחבירו ולא עשתה אם ישבה כדי להוציא פותים יותר על ההוצאה חייב המקבל ליטפל בה שכך כותב לבעל הקרקע׳ אנא אקום ואחרש וכו׳ ואעמיד כרי לפניך ותיטול חלקך וכו׳ ב לא עבדה או הובירה כולה או מקצתה שמין אותה כמה היה ראויה לעשות ונותן לו חלקו שהיה מגיע לו ואם התנה עמו אם אוביר ולא אעבוד אשלם אף על גב דהוי אסמכתא ואינו חייב לשלם אלא נותן כפי מה שראויה לעשות בלבד׳

שכ״ט המקבל שדה לזמן ומת והניח

בן לא יאמר תן לי מה שאכל אביך וכן הבן לא יאמר תן לי מה שעשה אבי אלא שמין מה שעשה עד עת מותו ויתן לו אפילו שהתנה עמו לזמן קבוע׳

של המקבל שדה ליטע כמה אילנות ובו ה׳

סעיפים״ א המקבל שדה מחבירו ליטע מקבל עליו בעל השדה עשר בורות לסאה יותר על זה מגלגלין עליו את הכל׳ ב מקום שנהגו שיהיה הנוטע האילנות נוטל חצי השבח ובעל הקרקע החצי ונטע והשביח ונטע והפסיד מחשבין לו חצי השבח שיש לו ומנכין לו מה שהפסיד ואפילו התנה על עצמו שאם יפסיד לא יטול כלום הרי זה אסמכתא ואין מנכין לו אלא מה שהפסיד׳ ג נטע הנוטע והשביח ורצה להסתלק שנמצא בעל הקרקע צריך להוריד אריס הרי בעל הקרקע מוריד אריס ויטול בעל הקרקע החצי ולא יפסיד כלום ויטול האריס שליש והשתות הנשאר שלנוטע שהרי סלק עצמו בדינו׳ ד כל שיטל שנוטל החצי כמו שנוטל החצי בפירות כך נוטל החצי בעצים שהזקינו אבל אם שטפן הנהר או עקרן הרוח אין לו בהם אלא רביעי׳ ה טען האריס שהתנה שיטול החצי ובעל השדה טען שלא התנה אלא ליתן לו השליש הולכים אחר מנהג המדינה׳

הלכות שכירות ופועלים

שלא השוכר פועלים ינהג עמהם כמנהג

המדינה ובו ג׳ סעי׳ א השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב מקום מנהג שלא להשכים ושלא להעריב אינו יכול לכופן אפילו הוסיף על שכר כיון שלא התנה כן בשעה ששכרם״ ב מקום שנהגו לזון יזון לספק בגלוסקאות או בתמרים וכיוצא בהם יעשה הכל כמנהג המדינה׳ ג השוכר את הפועל ואמר לו כאחד ושנים מבני העיר מחשבין היותר שבשכירות והפחות שבשכירות ומה שביניהם נותן החצי כגון אם היותר בשש והפחות בארבע נותן להם חמש׳

של״ב דין האומר לשלוחו צא ושכור לי פועלים ושכרן יותר

ממה שאמר לו ובו ז׳ סעיפים׳ א אמר לשלוחו צא ושכור לי פועלים בשלשה והלך ושכרן בארבעה אם אמר להם השליח שכרכם עלי נותן להם ארבעה ונוטל מבעל הבית ג׳ ומפסיד אחד מכיסו ואם אמר להם שכרכם על בעל הבית נותן להם בה׳ כמנהג המדינה היה במדינה מי שנשכר בשלשה ומי שנשכר בד׳ אינו נותן להם אלא שלשה ויש להם תרעומת על השליח במה דברים אמורים כשאין מלאכתן ניכרת אבל אם היתה מלאכתן ניכרת והרי שוה ד׳ נותן להם בה׳ ארבעה שאו לא אמר להם שלוחו ו׳ לא טרחו ועשו שוה ארבעה׳ ב אמר לו בה׳ שכור לי בארבעה והלך השליח ושכר בשלשה אע״פ שהרי מלאכתן שוה ד׳ אין להם אלא שלשה שהרי קבלו על עצמם ויש להם תרעומת על השליח׳ ג אמר לו בה׳ בשלשה והלך השליח ואמר להם בד׳ ואמר הדין כמו שאמר בה׳ אין לעכם אלא שיתן בה׳ יותר על ארבעה לפיכך שמין מה שעשו אם שוה ארבעה נוטלים ארבעה מבה׳ ואם אינו שוה או שאינו ידוע אין להם אלא שלשה׳ ד אמר לו בעל הבית בארבעה והלך השליח ואמר להם בג׳ ואמרו לו כמו שאמר בעל הבית אע״פ שמלאכתן שוה ארבעה אין להם אלא ג׳ שהרי שמעו שלשה וקבלו עליהם׳ ה שכרם בה׳ בעצמו בסלע ומצאה המלאכה והראה להם בעל הבית פנים זועפות ופייסוהו בדברים איני יכול לומר לא נתפייסתי אלא על דעת שפרעתי לשעבר כפי הזול שהם יאמרו לא פייסנוך אלא לדעת שנעשה המלאכה טובה וכן עשינו וכן אם הוקרה המלאכה והם הראו לו פנים זועפות ופייסם בדברים אינם יכולים לומר לא נתפייסנו אלא על דעת שתוסיף על שכרינו כפי היוקר שהוא ישיב לא פייסתי אלא על דעת להוסיף לכם אטלה ושהיה וכן עשיתי׳ ו אם המלאכה שוה ה׳ ושכרם בד׳ והוזלה ועמדה על ד׳ נותן להם ארבעה וכן אם שכרן ביותר דינר מהראוי והוקרה המלאכה אינם יכולים לומר גם עתה תוסיף לנו דינר יותר מהראוי לפי היוקר שעכשיו׳ שלג

השוכר

השוכר את הפועל ובא הפועל לחזור קודם שהתחיל או אחר כך. ובו ח׳ סעיפים׳ א השוכר את הפועלים והטעו זה את זה בעל הבית או בעה״ב טעה אותם אין להם זה על זה אלא תרעומת. בד״א בשלא הלכו אבל הלכו החמרים ולא מצאו תבואה פועלים ומצאו שדה כשהיא לחה או ששכרם להשקות השדה ומצאוהו שנתמלא מים אם בקר בעה״ב מלאכתו מבערב ומצא שצריכה פועלים אין לפועלים כלום ומה בידו לעשות ואם לא בקר נותן להם שכרן כפועל בטל שאינו דומה הבא טעון לבא ריקן ועושה מלאכה לבטל׳ ב׳ בד״א שאין להם עליו אלא תרעומת בשלא הלכו דוקא בשלא היו יכולים להשכיר עצמם אמש כששכרם בעה״ב אבל אם היו נשכרים אמש ועכשיו אינם נשכרים כלל הרי זה כדבר האבד להם ונותן להם שכרם כפועל בטל ואם נשכרים בפחות משלם הפחות ואם הלכו אעפ״י שלא היו מוצאים להשכיר עצמם אמש נותן להם שכרם כפועל בטל והוא שעכשיו אינם נשכרים כלל אבל אם מוצאים מי שישכרם בשכירותו אין להם אלא תרעומת ואם אינם מוצאים להיות נשכרים אלא בפחות משלם להם הפחות וכל אלו הדינים בשלא בקר בעה״ב מלאכתו מבערב שהוא בפשיעתו אבל אם לא היתה פשיעת בעה״ב בדבר כלל הרי זה אנוס ופטור כמו שנתבאר׳ ג׳ התחיל הפועל במלאכה וחזר בו בחצי היום חוזר ואפילו קבל כבר דמי שכירותו ואין בידו לשלם לבעה״ב יכול לחזור בו והמעות חוב עליו שנ׳ כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים׳ ד׳ כיצד דין הפועל שחזר בו אחר שהתחיל שמין לו מה שעשה ונוטל ואם קבלן הוא שמין לו מה שעתיד לעשות בין שהוזלו בעת ששכרן בין שלא הוזלו בין שהוזלה המלאכה אחר כך בין שלא הוזלה שמין לו מה שעתיד לעשות כיצד קבל ממנו קמה לקצור בשתי סלעים קצר חציה והניח חציה בגד לארוג בשתי סלעים וארג חציו והניח חציו שמין לו מה לעשות אם היה שוה ששה דינרים נותן לו שקלא׳ או יאמר השלם מלאכתך ואם היה הנשאר יפה שני דינרים אינו נותן אלא סלע שהרי לא עשו אלא חצי מלאכה׳ ה׳ בד״א בדבר שאינו אבוד אבל בדבר האבוד כגון פשתן להעלות מהמשרה או ששכר חמור להביא חלילין למת או לכלה וכיוצא בהם אחד פועל ואחד קבלן אינו יכול לחזור בו אלא אם כן נאנס כגון שחלה או ששמע שמת לו מת ואם לא נאנס וחזר בו אם היה מוצא פועלים אחרים לשכור כששכר את אלו ועכשיו אינו מוצא שוכר עליהם או מטען כיצד מטען אותם שכר עליהם או מטעין אותם אוזלהם שכר עליהם כבר גמרו מלאכתן ולא יתן להם אלא מה שפסק תחלה ואפילו נתן להם השתים מחזיר מהם התוספת׳ ו׳ כיצד שוכר עליהם פועלים וגומרים מלאכתן שלא תאבד וכל מה שיוסיף לאלו הפועלים האחרים על מה שפסק לראשונים נוטל מהראשונים עד כמה עד כדי שכרן של ראשונים ואם היה להם ממון תחת ידו שוכר להשלים המלאכה עד ארבעים וחמשים זוז בכל יום לכל פועל אעפ״י ששכר הפועל שלשה או ארבעה׳ ז׳ בד״א שאין שם פועלים לשכור בשכרן להשלים המלאכה אבל יש פועלים לשכור בשכרן ואמר לו צא ושכור מאלו והשלם מלאכתך בין שכיר בין קבלן אין לו עליהם אלא תרעומת ושמין לשכיר מה שעשה ולקבלן מה שעתיד לעשות׳ ח׳ אמר לאומן עשה לי דבר פלוני ואקחנו ממך ועשאו האומן ואחר כך אינו רוצה לקחתו והוא דבר שאם לא יקחנו ממנו יפסיד חייב׳

שלד׳ השוכר את הפועל להשקות השדה והשוכר מלמד וחלה ובו ד׳ סעיפים׳ א השוכר את הפועל להשקות את השדה מנהר ופסק הנהר מחצי היום אם אין דרכו להפסיק או אפילו שדרכו לפסוק והפועל יודע בדרך הנהר פסידא דפועל ואין בעה״ב נותן לו כלום אעפ״י שגם בעה״ב יודע בדרך הנהר אבל אם אין הפועל יודע דרך הנהר ובעל הבית יודע נותן לו שכרו כפועל בטל׳ ב׳ שכרו להשקות שדהו ובא מטר בלילה בענין שאינו צריך אינו נותן לו כלום וכן אם בא בחצי היום אינו נותן לו מחצי היום ואילך כלום אבל אם בא הנהר נותן להם כל שכרן מן השמים נקטיניהו׳ ג׳ בד״א בפועל אבל מי שפסק עם אריסו שאם ישקה שדה זו ד׳ פעמים ביום יטול חצי הפירות כל האריסים שהם משקים שני פעמים אינם נוטלים אלא רביע הפירות ולא המטר ולא הוצרך לדלות ולהשקות נוטל חצי הפירות כמו שפסק עמו שהאריס כשותף ואינו כפועל׳ ד׳ מי ששכר מלמד לבנו וחלה התלמיד אם אינו רגיל בחולי ואפילו אם רגיל והמלמד מהעיר ומכיר בו פסידא דמלמד אבל אם רגיל בחולי ואין המלמד מכיר בו כגון שאינו מן העיר פסידא דבעל הבית ונותן לו כל שכרו מושלם׳

שלה׳ השוכר את הפועל למלאכה סתם או למלאכה ידועה ובו ג׳ סעיפים׳ א׳ השוכר את הפועל למלאכה ידועה ונשלמה בחצי היום אם יש לו מלאכה כמותה או קלה ממנה עושה ואם אין לו נותן לו שכרו כפועל בטל ואם היה מהחופרים או עובדי אדמה וכיוצא בהם שדרכו לטרוח הרבה ואם לא יעשה מלאכה יחלה נותן לו כל שכרו מושלם ודוקא שלא הראה לו או ורה מלאכה תחלה אבל אם הראה אותה לו וראה שלא היה בה מלאכת יום ולא התנה אינו נותן לו כלום לאחר שגמרה כמו שנתבאר בסימן שקודם זה דכל מה שששניהם יודעים יש לפועל להתנות ואם שכרו סתם למלאכ׳

יום אחד יכול לשנותו ממלאכה קלה לכבדה: ב השוכר
את הפועל להביא לו שליחות ממקום למקום והלך ולא
מצא שם מה יביא נותן לו שכרו משלם ואם היה דבר כבד
מה שיש לו להביא מנכה לו שהרי אינו דומה בא טעון
לבא ריקן אא״כ הוא מאותם אנשים שדרכם לטרוח:
ג שכרו להביא תפוחים לחולה והלך והביא ומצאו שמת או
שהבריא לא ינכה לו מה שהבטיח בשכרך אלא נותן לו כל
שכרו וכן כל כיוצא בזה: שלז השוכר הפועל
לעשות בשלו והראהו בשל חבירו: ובו ד סעיפים: א
השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן
לו שכרו מושלם וחוזר ונוטל מחבירו מה שההנהו ואינו יכול
לומר לו טול מה שעשית בשכרך אפילו לא אמר לו שכרך על
אף שכרו קודם אבל אם שכרו לעשות בשל חבירו קודם יכול
לומר לו טול מה שעשית בשכרך ואם אמר שכרך עלי אינו יכול
לומר לו כן: ב השוכר את הפועל לעשות בשלו או ללקט
לו דבר של הפקר אינו יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך
ואם כתריה הפועל ליטלו בשכרו ואחר כך חזר בו אין שומעין
לו והוא שעשה משיכה או הגבהה או שהוא ברשותו:
ג שכרו לשמור לו דבר של הפקר יכול לומר לו טול מה
שעשית בשכרך לפי שעדין לא זכה בו בעל הבית ולכך הוא
זוכה בו: ד השוכר את הפועל ונאנס באנגריא לעבודת
המלך אינו יכול לומר לו הרי שלך לפניך אלא אינו נותן לו אלא כפי
מה שעשה עמו: שלח דין אכילת פועל
בשעת מלאכה ממה אוכל ומתי אוכל ובו כ סעיפים:
א פועל העושה מלאכה לבעל הבית בדבר מאכל הרי
זה אוכל ממה שהוא עושה אפילו אינו עושה לא בידיו ולא
ברגליו רק שנושא על כתפו ואסור לחסמו שלא יאכל: ב
בד״א שאוכל כשהוא בגדולי קרקע במחובר בשעת גמר
מלאכה כגון בוצר ענבים ומוסק זיתים ואורה בתאנים
וגודר בתמרים ובתולש מן הקרקע קודם שיגמור סוף מלאכה
המחייבת אותו בחיוב האחרון שבו אבל העושה בדבר שאין
גדולי קרקע כגון החולב והמגבן והמחבץ אינו אוכל וכן העושה
במחובר שלא בשעת גמר מלאכה כגון העודר בגפנים או מנכש
שרשי האילנות ואפילו המנכש בבצלים ושומים כגון שעוקר
את הקטנים מן הגדולים לא יאכל מהם ואע״פ שהיא גמר
מלאכת הקטנים שעיקר המלאכה לצורך הגדולים להרחיב
להם ועדיין לא נגמרה מלאכתן: ג העושה בתלוש לאחר
שנגמרה מלאכתו למעשר כגון כודל בתמרים ובגרוגרות
אינו אוכל שכל דבר שאין אחר חיוב מעשר חיוב אחר כגון
תאנים וענבים לאחר שנתחייבו במעשר אינו אוכל ממנו
ובדבר שיש בו חיוב אחר כגון חטים העומדים לעשות פת

שהיא חייבת בחלה אוכל עד שיגמור מלאכתו להתחייב
בחלה ולא אחר מכאן אינו אוכל: ד הבודל בתמרים ועד
שלא נתבשלו כל צרכן ונותנן אותן בסל ומתחממים
ומתבשלים שם עדיין לא נגמרה מלאכתן ויכול לאכול מהם:
ה נפתחו חביותיו ונתפרדו עגוליו ושכרו לעשות כיוצא בהם
לא יאכל מהם שכבר נתחייבו במעשר: בד״א כשידוע הפועל
שנפתחו אבל אם לא ידע וסבור שעדיין לא נתחייבו במעשר
חייב לעשר ולהאכילו: ו השומר במחובר אפי׳ בשעת
גמר מלאכה אינו אוכל אבל השומר בתלוש עד שלא
נגמרה מלאכתו אע״פ שאינו אוכל מן הדין אוכל מהלכות מדינה
שנהגו כן: ז יכול הפועל לאכול יותר משכרו כגון שהיה שכרו
אינו שוה דינר יכול לאכול קשות או כותבת שוה סלע ומ״מ
מלמדין אותו שלא יהא רעבתן כדי שלא ימנעו מלהשכירו:
ח היה משמר ד׳ או ה׳ ערימות שלחמשה בני אדם לא
ימלא כריסו מאחת מהם אלא אוכל מכולם לפי חשבון: ט
היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים אפילו שכרו לעשות
בשניהם אבל יכול הוא למנוע עצמו מלאכול עד שמגיע
למקום היפות ולא יוכל לעכב הפועלים עד שלא הלכו שתי
וערב בבת אחת וכן ענבים ואין שותים תירוש מפני שאין
מלאכתן נגמרת כיון הל׳ כעושה בגפן זה ואוכל בגפן אחר
משיהלכו שתי וערב אוכלין בענבים ושותי׳ בתירוש: י
היה עושה בגפן זה לא יאכל בגפן אחר ואי אכל לא מפקין
מנה ולא מנכין מאגריה ומיהו גפן שמודלית ע״ג חבירה
ועושה באחת מהן יכול לאכול מהשניה: יא אין רשאי
לאכול אלא בשעת עשיית מלאכה ולא שישב ויאכל מגעתו
עצמי על עידה ולא נטלתי לאכול ואע״פ חושב עדה ואוכל
ומפני תקנת ב״ה שלא יתבטל ממלאכתו אמרו חכמים שאחר
שגמר מלאכת שורה זו והלך והתחיל שורה אחרת יכול
לאכול אע״פ שאינו בשעת מלאכה שמוב הוא לב״ה כדי שלא
יתבטל: יב לא יאכל עם הענבים פת או דבר אחר
כדי שיאכל מהענבים ולא יאכל במלח ואם ירצה עם פת
שיאכל עד שיעור כך וכך אוכל בין בפת בין במלח ובין
בכל דבר שירצה: יג אסור לפועל למוץ הענבים ... אחד
לו להבהב השבלים באור או להפריך ע״ג הסלע ואפי׳ אין
מתבטל ממלאכתו בהבהוב או בהפרכה: יד אסור לפועל
לאכול מה שהוא אוכל אכילה גסה: טו רשאי הפועל
לטבול פתו בציר כדי שיאכל ענבים הרבה ורשאי ב״ה להשקות
את הפועל יין כדי שלא יאכל ענבים הרבה: טז פועל שאמר
לב״ה תן לאשתי ובני מה שהיה לי לאכול או שאמר הרי נוטל
מעט מה שנותנים לי לאכול לאשתי ובני אין שומעין לו ואפילו
נזיר שהיה עושה בענבים ואמר תנו לאשתי ובני אין שומעין לו:

יג פועל שהיה עושה הוא ואשתו ובנו ועבדיו והתנה
עם בה"ב שלא יאכל ממה שהם עושים אם הם גדולים לא
יאכלו אבל אם קטנים יאכלו׳ יד האוכל בשעה שאין
לו לאכול וכן אם הוליך בידו ממה שעושה או שנותן לאחרי׳
עובר בלא ועשה׳ טו אין הפועל רשאי לעשות מלאכה
בלילה ולהשכיר עצמו ביום ולא ירעיב ויסגף עצמו ויאכיל
מזונותיו לבניו מפני ביטול מלאכתו של בה"ב שהרי מחליש כחו
שלא יוכל לעשות מלאכתו בכח׳ כ מוזהר הפועל
שלא יבטל מעט כאן ומעט כאן אלא חייב לדקדק על עצמו
בזמן שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון
שלא יברך אותה וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב
הצדיק אמ׳ כי בכל כחי עבדתי את אביכן לפיכך נטל שכר
אף בעה"ז שנ׳ ויפרוץ האיש מאד מאד׳ שלח

דין אכילת בהמה בשעת מלאכה ואיסור
הקימות ובו ט׳ סעי׳ א הבהמה אוכלת בזמן שהיא
עושה בגידולי קרקע בין במחובר בין בתלוש ואוכלת
ממשוי שעל גבה עד שתהיה פורקת ובלבד שלא יטול
בידו ויאכילנה׳ ב כל המונע הבהמה מלאכול בשעת
מלאכה לוקה שנ׳ לא תחסום שור בדישו א׳ שור וא׳ כל
מיני בהמ׳ וחיה בין טמאים בין טהורים וא׳ הדישה וא׳ כל
שאר מלאכות שבגידולי קרקע ולא נאמ׳ שור בדישו אלא
בהווה׳ ג א׳ החוסם אותה בשעת מלאכה וא׳ החוסם
אותה מקודם ועשה בה מלאכה והיא חסומה אפי׳ חסמה
בקול לוקה׳ ד שכר בהמה וחסמה ודש בה לוקה ומשלם
לבעלים ארבעה קבין לפרה ושלשה קבין לחמור שמשעת משיכה
נתחייב במזונותיה ואינו חייב מלקות אלא עד שידוש
בה חסומה׳ ה ישראל הדש בפרתו של גוי עובר משום לא
תחסום וגוי שדש בפרתו של ישראל אינו עובר משום לא
תחסום׳ ו חמר לגבי חסום פיה ודש בה ישבה רעב
בפיה והרי אינה אוכלת ריבץ לה ארי מבחוץ הרביצה
מבחוץ הרי שצמאה ואינו משקה אותה פורש עור על
הדיש כדי שלא תאכל כלבה ויוצא בו אקור ואינו לוקה׳
ז היה הדבר שהיא עושה בו רע לבני מעיה ומזיקה או
שהיתה חולה ואם תאכל ממה שתדוש מותר למנעה שלא
הקפידה תורה אלא על הנאתה והרי אינה נהנית׳ ח
חיות הסגולות על התבואה לפי שירדו לבין הדרך אינו
עובר משום לא תחסום׳ ט רשאי השוכר להאכילה
מינו עמיר כדי שלא תאכל הרבה מהדיש ורשאי בעל
הפרה להרעיבה כדי שתאכל הרבה׳ שלט

לתת שכר אדם בהמה וכלים בזמנו ומתי
בזמנו ובו יא סעיפים׳ א מצוה לתת שכר שכיר בזמנו
ואם איחרו עובר בלאו׳ א׳ שכר אדם או בהמה או כלים
אבל על שכר קרקע יש אומ׳ שאינו עובר׳ ב כל המכבש
שכר שכיר כאלו נוטל נשמתו ועובר בה׳ לאוין ועשה׳
ג איזהו זמנו שכיר יום יש לו זמן ליתנו לו כל הלילה
לא נתנו לו עובר עליו בבקר משום בל תלין׳ שכיר לילה
זמנו ליתנו לו כל היום לא נתנו לו עובר עליו בערב משום
ביומו תתן שכרו׳ ד שכיר שעות אם כלה שכירתו
ביום יש לו תשלום כל אותו יום אם כלה בלילה יש לו תשלום
כל אותו לילה׳ ה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה
שכיר שבוע יצא ביום גובה כל אותו היום בלילה גובה
כל אותו הלילה׳ ו נתן טליתו לאומן לתקנה בקבלנות
וגמרה כל זמן שהטלית ביד האומן אינו עובר נתנו לו
אפלו בחצי היום כיון ששקעה עליו חמה עובר משום בל
תלין שקבלנות היא כשכירות לפרען בזמנו׳ ז האומ׳
לשלוחו צא ושכור לי פועלים ושכרם ואמ׳ להם שכרכם
על בה"ב אין שום אחד מהם עובר על בל תלין ומיהו הבה"ב
עובר משום אל תאמר לרעך לך ושוב אם אינו טרוד ומבין
לאחרים ואם לא אמ׳ שכרכם על בה"ב אפילו לא אמ׳ להם
שכרכם עלי אם שכרם סתם הוא חייב בשכרם לפיכך הוא
עובר משום בל תלין׳ ח עבר זמנו אין בה"ב עובר
משום בל תלין ומ"מ חייב ליתן לו מיד וכל עת שישהה עובר
על לאו של דבריהם שנ׳ אל תאמר לרעך׳ ט שכיר
שאמר לבעל הבית שאין דרכו להיות בידו מעות אלא ביום
השוק אינו עובר בבל תלין אפי׳ יש לו מעות ומיום השוק
ואילך אם אינו נותן לו עובר משום אל תאמר וכו׳׳ י
אין בה"ב עובר משום בל תלין עד שיתבענו השכיר לא
תבעו או שתבעו ולא היו לו מעות ליתן לו או שהמחהו
אצל שלחני ליתן לו וקבל עליו ליתן לו אינו עובר אפילו
אין לבה"ב ביד השלחני כלום ומ"מ אם רצה השכיר לחזור
בו שלא לקבל מהשלחני אלא מבה"ב הרשות בידו׳ יא
דינו שכיר שנשבע ונוטל נתבאר בסימ׳ פט׳׳

הלכות שאלה שמ
השואל חייב באונס ובהמה שמתה מחמת מלאכה
ואם שלחה על ידי בנו או עבדו ובו ח׳ סעי׳ א השואל
מחבירו בהמה או מטלטלין ונאנסו בידו כגון שמתה
או נשבר או נשבה חייב ואצ"ל שחייב בגנבה ואבדה
אבל כל קלקול שאירע בה מחמת מלאכה ששאלה בשבילה
לא מבעיא אם הוכחשה מחמת מלאכה שהוא פטור
שאפי׳ מתה מחמת מלאכה פטור והוא שלא ישנה
לעשות בה דבר אחר חוץ ממלאכה ששאלה בשבילה
שאם שינה ועשה בה מלאכה אחרת חוץ מהמלאכה ששאלה

216

בשאלה אפילו היתה קלה ממנה תלינן דמחמת אותה
מלאכה ששינה מתה ואפילו באותה מלאכה
עצמה אפשר לשנות כגון ששאלה לחרוש וחרש בה
ביום ובלילה שלא כדרך כל הארץ: ב נכחש הבשר
מאין וקופו לחאור פטור אבל אם נכחשה מחמת ומתה
אח"כ שהוא חייב לשלם כגון שחינה כגון משלם כמו
שהיתה בשעת שאלה: ג השואל בהמה מחבירו לילך
דרך ידועה ובאו עליו לסטים באותה הדרך או חיות רעות
ואנסוה ממנו חשיב שפיר מתה מחמת מלאכה:
ד השואל בהמה חייב במזונותיה משעה שמשכה
עד סוף ימי שאלתה ואם כחש בשרה כחשא דלא הדר
חייב לשלם מה שפחתה בדמיה ואם היה הכחש מחמת
מלאכה פטור וישבע שבועת השומרים שמחמת מלאכה
כחשה: ה השואל בהמה מחבירו ושלחה לו המשאיל ביד
בנו או ביד עבדו ואפילו שלחו לו ביד בנו או ביד עבדו
או ביד שלוחו של שואל ומתה קודם שתכנס לרשות
השואל הוא פטור ואם אמר השואל שלחה לי ביד בני או ביד
עבדי או ביד שלוחי או ביד עבדך העברי או ביד שלוחך
או שא"ל המשאיל הריני משלחה לך ביד בנך או עבדך
או ביד שלוחך או ביד בני או ביד עבדי או ביד שלוחי
וא"ל השואל שלח ושלחה ומתה בדרך הוא חייב: ו
שלחה לו המשאיל ביד עבדו הכנעני אף על פי שא"ל
השואל שלח ומתה פטור שידו כיד רבו ועדיין לא יצאה
מרשות המשאיל: ז א"ל השואל הפישה במקל והיא
תבוא מאליה ועשה המשאיל כן אין השואל חייב בה עד
שתכנס לרשותו: ח וכן בשעה שמחזירה השואל
לבעלים אם שלחה ביד אחר ומתה קודם שתגיע לרשות
המשאיל הוא חייב שעדיין היא באחריות השואל ואם
שלחה מדעת המשאיל ע"י אחר ומתה פטור שלחה ביד
עבדו הכנעני אע"פ שא"ל המשאיל שלח אם מתה בדרך
חייב שיד העבד כיד רבו ועדיין לא יצאה מיד השואל
בד"א כשהחזירה תוך ימי שאלתה אבל אם החזירה
אחר ימי שאלתה יצתה מדין שאלה והרי הוא כש"ש
והוא הדין אם היא עדיין בביתו של שואל כיון שעברו
ימי שאלתה יצאת מדין שואל והרי הוא כש"ש: שמא
השואל מחבירו חפץ סתם או לזמן קצוב
ובו ה' סעיפים: א השואל מחבירו כלי או בהמה
סתם הרי המשאיל מחזירו בכל עת שירצה שאל לזמן
קצוב כיון שמשך וזכה בו אין הבעלים יכולים להחזירו
מתחת ידו עד סוף ימי השאלה ואפילו מת השואל הרי היורשי'
משתמשים בשאלה עד סוף הזמן: ב השואל פרה מחבי'

לליכה אין פחות מיום אחד לשכונה אין פחות משני
ימים לנשואין אין פחות מל' יום שאל ממנו מחבירו לילך
בו לבית האבל כדי שילך ויחזור שאלו לבית המשתה
כל אותו היום שאלו לעשות המשתה שלו אין פחות מז'
ימים: ג הניח להם אביהם פרה שאולה משתמשין בה
כל ימי שאלתה ואין חייבין באונסיה ואפילו נשתמשו בה
אבל חייבים עליה כש"ש אפילו לא נשתמשו בה וי"א שאם
אמ' המשאיל ליתן ומים החזירו לו הפרה שהשאילו את
אביהם או קבלו עליהם חיוב אונסים שומעין לו: ד
חשבו שהיא של אביהם ושחטוה ואכלוה משלמין דמי
בשר בזול שהוא שני שלישים והעוד ישלמו כולו ואם הניח
להם נכסים וטבחוה משלמין דמיה מנכסיו: ה השואל
כלי מחבירו לעשות בו מלאכה פל' כיון שמשך השואל אין
המשאיל יכול להחזירו מתחת ידו עד שיעשה בו אותה
מלאכה וכן אם שאל ממנו בהמה לילך בה למקום פל' אינו
יכול להחזירה מיד השואל עד שילך בה לשם ויחזור: ו
השואל כלי מחבירו להשתמש בו וא"ל השאילני דבר פל'
בטובתך כלומר אין אתה משאילו לי דבר זה כדרך כל
המשאילין אלא מפני טובת לבך ונדבותך שאינך מקפיד
על הזמן ונסתלקו מיד המשאיל על זה הרי השואל משתמש
בו לעולם עד שיתבטל הכלי מלעשות מלאכתו ויחזיר שברים
או שיריו ואין השואל רשאי לחזור ולתקן הכלי או לעשותו
פעם אחרת: ז האומר לחבירו השאילני קרדום לעדור
בו הפרדס הזה עודר בו אותו הפרדס בלבד ואינו רשאי
לעדור בו פרדס אחר אפילו הוא כמוהו א"ל פרדס סתם עודר
בו פרדס אחד איזה שירצה ואפילו אינו שלו שאלו לעדור
בו פרדסים הרבה שלו עודר בו כל פרדסים שלו ואפילו נשבר
כל הכרם בעדירה מחזיר לו הכלי שלו וי"א דדוקא
באותה שנה אבל לא בשנה אחרת: ח האומר לחבירו השאילני
שוקת זה ונפל אינו יכול לחזור ולבנותו א"ל השאילני
שוקת סתם ונפל חוזר ובונה עד שישקה כל שדותיו א"ל
השאילני מקום שוקת זה בונה בכל מקום שירצה בקרקע
המשאיל ובונה מקום השוקת שיספיק לו להשקות ממנה
כל שדותיו או כל בהמותיו לפי מה שהתנה עם המשאיל
והוא שלקח ממנו בקנין על זה: שמב אין
השואל רשאי להשאיל ובו סעיף א': א אין
השואל רשאי להשאיל אפי' ס"ת ששאלו שעשה
מצוה בשאלתו ואינו רשאי להשאיל לאחרים ואם השאיל
לאחרים אפי' נתקלקל מחמת המלאכה ששאלו בשבילה
חייב אלא אם יש לו ראייה שיכול לומר בה לא היה כדין
כמו שנתבאר בסימן רצ"א: שמג דין השואל

אחר כלות זמן השאלה ובו ב' סעי' א השואל חפץ או כל
דבר לזמן מיד כשיכלה הזמן חוזר הדבר השאול לרשות
המשאיל להפטר השואל מאחריותו ואפי' הוא עדיין בביתו
ומ"מ חייב הוא בגניבה ואבידה כדין ש"ש ואם שלחו לו
בתוך הזמן ביד עבדו או שלוחו של משאיל או של שואל
נתבאר בסי' שמ"ב ב ש"ש לזמן כיון שכלה זמנו כלתה
שמירתו ואפי' היא עדיין בביתו אינו עליה אלא שומר חנם

שמ"ד טוען שמתה מחמת מלאכה או רוצה לשלם או לישבע ובו ו' סעי' א טוען השואל
שמתה מחמת מלאכה אם הוא במקום שעדים מצויים
אינו נפטר עד שיביא ראייה שהוא כדבריו ושלא שינה
מ"מ אם הוא במקום שאין עדים מצויים ישבע כמו שנתבאר
בסי' ל"ט ואם היתה שלא ישבע או שלא ישלם אם נגנבה
או נאנסה הכל לפי תנאו ב כשישלם השואל שמין לו כל
השברים שאם של כלי ונשבר שמין לו השברים כמו שהיו
שוים בשעת השבירה ונותנים לבעלים ומשלם עליהם
ואם הוזלו בין שעת שבירה לשעת העמדה בדין שמין אותם
כמו שהיו שוים בשעת שבירה וכן אם של בהמה ומתה
שמין כמה היתה שוה הנבלה בשעה שמתה ונותן לו ומשלם
לו עליה ג ראובן השאיל חפץ לשמעון והפקידו אצל שמעון
לראובן השבע כמה היה שוה ואמר לו והשיב מנה החפץ
השבע אתה והפטר ישבע בעל' ויפרע שבנגדו עכ"פ
שבועתו ואם לא ישבע לא יפרע שכנגדו והוא נקרא מחויב
שבועה ואינו יכול לישבע משלם ד השואל פרה מחבירו
שאלה חצי יום ושכרה חצי יום או שאלה היום ושכרה למחר
או של אחת ושכר אחת מהן המשאיל אומר שאולה מתה
ביום שהיתה שאולה והשואל אומר איני יודע או שאמר השואל
השכורה מתה ביום שהיתה שכורה והמשאיל אומר איני
יודע או שאמר שהוא יודע וזה אומר איני יודע המוציא ואם
לא היתה שם ראיה בזמן שהמשאיל טוענו ודאי ישבע
השואל שבשכורה מתה או שאינו יודע ובזמן שהמשאיל
אומר איני יודע ישבע השואל שבועת השומרים שמתה
וע"י גלגול ישבע השואל שבשכורה מתה או שאינו יודע והוא
אם זה אומר שאולה מתה וזה אומר שכורה וזה אומר איני
יודע וזה אומר איני יודע

שמ"ה דין השואל פרה ושכר אחרת ובו ב' סעי' א שאל שתי פרות חצי
היום בשאלה וחצי היום בשכירות המשאיל אומר בזמן השאלה
מתו והשואל אומר אחת מתה בזמן השאלה והאחרת איני יודע
מתוך שאינו יכול לישבע ישלם השתים ב וכן אם נמסר
לו ג' פרות שתים שאולות ואחת שכורה המשאיל אומר שתים
השאולות הן שמתו והשואל אומר אחת השאולה מתה ואני

אבל השנייה שמתה איני יודע אם בשאולה האחרת או
השכורה מתוך שאינו יכול לישבע שהרי אומר איני יודע
ישלם השתים

שמ"ו דין פטור שאלה בבעלים עם כל דיניו ובעל בכליו אשתו ובו י"ב סעי'
א השואל והיה המשאיל עם השואל במלאכתו בשעה
שמשך הדבר השאול אפי' נגנב או אבד בפשיעה פטור
שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם לפי שהיה עמו בשאלה שהשאיל
את עצמו לעשות מלאכתו לפי שהיה עמו בשכירות
שהשכיר עצמו לו לפי שהיה עמו באותה מלאכה של הדבר
השאול לפי במלאכת אחרים אפי' אמר השקיני מים והשקהו
והשאיל לו פרתו בעוד שהוא משקהו הרי שאלה בבעלים
אם כן אם משך תחלה ואח"כ השקהו לא הוי שאלה
בבעלים ב לפי אם בעו שאלת הבעלים עם שאלת
הפרה כאן לפי היה הוא שאול או שכור ואח"כ השאיל
לו פרתו פטור אפילו לא היה עמו בשעת שבירה ומיתה
אבל אם לא היה עמו בשעת שאלה ואח"כ שאל את
הבעלים או השכירם אין זו שאלה בבעלים אע"פ
שהיה עמו בשעת שבירה ומיתה ג שאל הבעל ונתרצה
להיות שאול לו אע"פ שלא התחיל במלאכת השואל בשעת
משיכת הפרה לא מאמין ומכין עצמו ללכת חשוב כאילו
עמו במלאכתו אבל באמירה שאומר להיות שאולה לו ולא
הכין עצמו למלאכתו לא הוי שאולה בבעלים ד השאיל
לו בהמתו או השכירה לו למשוי הלך עמו לסעדה ולהטעינה
הוי שאלה בבעלים אע"פ שמעמו נשאלו ואם לא הלך אלא
לראות שלא יוסיף עליה המשוי אין זה שאילה בבעלים
ה אמר לו שמור לי ואשמור לך או שמור לי היום ואני אשמור
לך למחר נתבאר בסי' ש"ה ו האומר לשלוחו צא והשאל
עם פרתי אינה שאלה בבעלים שנאמר בעליו עמו הבעלים
עצמם לא שליח ואם אמר לעבדו הכנעני צא והשאל עם
פרתי הוי שאלה בבעלים שיד העבד כיד רבו ז שותפים
ששאל אחד מהם מחבירו הוי שאלה בבעלים ח האומר
לחבירו השאילני היום ואשאילך למחר אינה שאלה בבעלים
ט שאל מהאשה פרת נכסי מלוג ונשאל לו בעלה או אשה
ששאלה לצורך נכסי מלוג שלה ונשאל לה בעלה לא הוי שאלה
בבעלים דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי י שאל פרה
לרבעה או לעשות או לראות בה פרות מעשה פרוטות או ששאל
שתי פרות לעשות בהן שוה פרוטה ה"ז קנה ואין מוציאין
מידו יא שאל משני שותפים ונשאל לו אחד מהם ומת השותפים
ששאלו ונשאל לו מהם ה"ז קנה אם שאלה בבעלים אם לאו נראין
אם מתה אינו משלם ואם תפסו הבעלים אין מוציאין מידם
ואם פשע בה יש מחייבין ויש פוטרים יב אמרה תינוקת

והנוטע לבני המדינה והמקיז להם דם והסופר שלהם
כל אלו ויוצא בהם ביום שהוא יושב בו לעשות במלאכתו
אם השאילהו השכור לא מלו שהוא עוסק במלאכתם
הוי שמירה בבעלים ואפלו פשע בה השואל פטור אבל
הוא ששאל או שכר מהם חייב שאינם שואלין לו ויא
שבזמן הרחוי למלאכה אע״פ שאינם עוסקים בה לפי
שאינו רשאי להשמט מה מלאכה היא דכל עת שצריכי
כיס לו הוי להגבהו שלה בבעלים אפילו אם צריך לתת
לו שכר מ״מ מודה הוא לעשות לו מלאכתו מידי דהוה
אשותפים ששכרו שכיר חדש או שנה דכבר שנה הוי
שאלה בבעלים לכל א׳ מהם״ יג הרב השונה לתלמידיו
אם הם צריכים ללמוד עמו בכל מסכתא שירצה הוא
ואפילו אם התחילו מסכתא אחת יכול לשנותה לאחרת אם
הן משאילים לו שהם עמו במלאכה ואם שאל מהם הוי
שאלה בבעלים ואם הוא צריך ללמוד עמהם בכל מקום
שירצו אז הוא כשאל להם ואפלו שלא בשעת לימוד אין
שצריך ללמוד עמהם בכל עת שירצו ואם הדבר תלוי
בשניהם שהמסכתא שהתחילו יגמרו ואין הרב יכול לשנות
המסכתא שלא מדעת התלמידים ולא התלמידים בלא
דעת הרב אז אינם שואלים זה לזה כלל ולפני המועדים
שצריך לדרוש להם הלכות המועד הוא כשאל להם״ יד
שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים פטור שהשכירות
תלוי בשאלה אבל אם שכרה בבעלים וחזר ושאלה שלא
בבעלים או שאלה בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים וחזר
ושאלה שלא בבעלים או ששכרה בבעלים וחזר ושאלה
שלא בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים כל אלו קפץ
שמירה בבעלים הוא׳ טו יא שאם שכרה בבעלים
וחזר ושכרה שלא בבעלים הוי שניה בבעלים כמו
הראשונה אבל אם ראשונה שלא בבעלים ושניה בבעלים
אין הראשונה גוררת את השניה להיות שלא בבעלים״
יז בעל בנכסי מלוג של אשתו אפלו פשע בהם ונאבדו
פטור שהיא עמו במלאכתו׳ יח אשה ששאלה ואח
כך נישאת הרי הבעל כלוקח ואין לו דין שומר לפיכך אם
הדבר השאול בהמה ומתה הבעל פטור אע״פ שהוא משתמש
בה כל ימי שאלתה אפלו פשע מפני שהוא כלוקח והאשה
חייבת לשלם כשיהיה לה ממון ואם הודיע את בעלה שהיא
שאולה הוי כנכנס תחתיה׳ יט לוקח בהמה בשלשים יום
שם עליה׳ כ כל אלו הלוקים שלא שאלה בבעלים כולם
גם כן בכל השומרים״

שמז דין הזק שור

שנשאל לשמשיל או הפקר״ ובו סעי׳ א׳ שאל פרה
בקתם והזיק שורו שנשאל לשורו שלמשאיל אפי׳ אם הוא
תם משלם נ״ש שאפלו אם הוזק משור דעלמא צריך לשלם
דמסתמא צריך לשמרו שלא יזיק ושלא יוזק ואם קבל עליו שמירת
שלא יזיק אבל לא שלא יוזק והזיקו לשורו שנשאו תם משלם חצי
נזק ומועד נ״ש ואם הזיקה תורה דמשאיל לתורא דשואל והשאלה
היתה בקתם בין תם בין מועד פטור דהוי אזיק לתורא דעלמא
שנא׳ בני לשלומי שעליו מוטל לשמרו שלא יזיק ואם קבל עליו
שלא לשמרו שלא יוזק אבל לא שלא יזיק והזיק לשורו שלשואל
משלם לו המשאיל תם חצי נזק ומועד נ״ש׳

הלכות גניבה שמח איסור גנבה ומי נקרא

גנב ומדה שנה מתחייב ובו ח׳ סעיפי׳ א אסור לגנוב
אפילו כל שהוא דין תורה ואסור לגנוב אפילו דרך שחוק ואפי׳
על מנת להחזיר או כדי לשלם תשלומי כפל או כדי לצערו הכל
אסור כדי שלא ירגיל עצמו בכך׳ ב כל הגונב אפילו שוה פרוטה
עובר על לאו דלא תגנבו וחייב לשלם א׳ הגונב ממון ישראל או
הגונב ממון גוים ואחד הגונב מגדול או מקטן״ ג איזהו גנב
הלוקח ממון אדם בסתר ואין הבעלים יודעים אבל אם לקח
בגלוי ובפרהסיא אין זה גנב אלא גזלן״ ד משעה שמשך
הגניבה נעשה עליו גנב בד״א שמשכה חוץ מרשות הבעלים
אבל כל זמן שהיא ברשות הבעלים אינו חייב עד שיגביהנה
ואם הכניסה לרשותו אפילו לגגו חצירו וקרפיפו אם היא
משתמרת חייב אע״פ שלא משך ולא הגביהה׳ ה תשלומי
גניבה אם יש לו מטלטלין יורדים להם ואם אין לו מטלטלין
אלא קרקעות יורדין להם וגובים מהעידית שלו כשאר נזיקין״
ו מי שגנב והגביה הגניבה ובא אחר וקיבל להוליכה משם
זה השני׳ ז ראובן שראה שמעון נכנס לבית לוי וגנב חפץ
א׳ ובא וחזר וחפץ ביד ראובן והחזיר אין לוי יכול להוציא
ממנו כלום׳ ח ראובן תבע לשמעון שנכנס לחצירו וגזל
ספריו והוציאם מרשותו והשיב שמעון אמת היה שהוצאתים
אבל כך היה המעשה שבקשתני קודם בחזקה להוציאם כי
לא יכולה שאתם ולא ידעתי שלנו היו וגם לא הגבהתים אני היא
הגביהתם ונתנם לי שמעון חייב להחזירם כי מה לו ליכנס
לחדרו להוציא הספרים ונעשה הדבר שמעון שהייה לגזול חזקה
ומה שטוען שהיא הגביהתם ונתנם לו מ״מ הרי טוען שהיו
כבדים ולא יכלה שאתם וכיון שלא יכלה להוציאם משם אם
לא קייעה הוה ליה כאלו הוציאם הוא ויגבה ראובן ממי שירצה
מכלתו שהודית לו שהן ברשותה ואם ירצה יגבה משמעון׳

שמט דין אשה ועבד וקטן שגנבו ובו ה׳ סעי׳

א האיש ואחד האשה חייבים לשלם לא שאשת איש
שגנבה אם אין הקרן בעין או חילופו אין לה ממה לשלם עד
שתתאלמן או תתגרש׳ ב אשת ראובן השאילה את שתי
שמעון חפצים ויצא קול בעיר שגנבם אם שמעון מודה שהחזירים

באו לרשותו ואינו יודע מה נעשה בהם צריך לישבע שאינם
ברשותו ושלא שלח בהם יד וגם האשה תשבע שאינם ברשותה
ויכתבו עליה פסק דין שחייבת לשלם לו החפצים לכשתתאלמן
או תתגרש׃ ג קטן שגנב מחזירין קרן לבעלים אם הוא בעין
ואם אינו בעין פטור אף לאחר שיגדיל׃ ד עבד שגנב מחזי׳
קרן לבעלים אם הוא בעין ואם אינו בעין אין בעליו חייב לשלם
נשתחרר העבד חייב לשלם אם יש לו׃ ה ראוי לב״ד להכות
הקטנים כפי כוח הקטן על הגנבה כדי שלא יהיו רגילים בה וכן
אם הזיקו שאר נזקים וכן מכין העבדים אם הזיקו מכה רבה
שלא יהיו משולחים להזיק׃ ש״ן גנב חלבו שלחבירו
ואכלו משלם לו דמי חלבו׃ שנ״א דין הגונב
כיס בשבת וביו״כ׳ יש גנב שפטור מלשלם והיינו זה
שבא עם תשלומין חיוב מיתה כגון הגונב כיס בשבת ולא
הגביהו ברשות הבעלים אבל אם היה מגררו ומוציאו מרשות
הבעלים לר״ה ואבדו שם הרי זה פטור מתשלומין שאיסור שבת
ואיסור גנבה והזק באים כא׳ אבל אם גנב כיס בשבת והגביהו
שם ברשות היחיד ואח״כ הוציאו לר״ה והשליכו לנהר חייב
לשלם שהרי נתחייב באיסור גנבה קודם שיתחייב באיסור
סקילה ובכ״כ׳ שנ״ב הפקיד לשנים וטענו נגנב
והודה האחד ועל הש״נ באו עדים בין שניהם משלמין הקרן׃
שנ״ג נשתנית הגנבה ביד הגנב או שנתיאשו בעליה
ממנה ובו ד׳ סעי׳ א נשתנה שם הגנבה ביד הגנב כגון
גנב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור קנאה בשנוי השם
אין להחזירה ומשלם כמו שהיתה שוה בשעת הגנבה
בין בכל שנוי שנוצא בזה שאינו חוזר לברייתו אבל שנוי החוזר
אינו קונה אפי׳ מדרבנן ובסי׳ שס״ב יתבאר איזה שנוי החוזר׃
ב כשנתיאשו הבעלים מהגנבה אינו קונה וצריך להחזירה ואם
יש עם היאוש שינוי השם שחוזר לברייתו יש אומ׳ שקונה ואינו
צריך להחזיר אלא דמיה׃ ג אם יש עם היאוש שנוי רשות
כגון שנתיאשו ואח״כ מכר הגנב כגון שנתיאשו אחר שמכר
קנה לוקח ואין הקונה צריך להחזיר גוף הגנבה אבל מחזיר
דמים אם לקח מגנב מפורסם ואם לא היה גנב מפורסם אינו
נותן כלל לא הקרן ולא דמים מפני תקנת השוק כמו שיתבאר בסי׳
שנ״ו׳ ד אין נקרא שינוי רשות אלא במוכר או נותן אבל אם
מת והורישו לא הרשות יורש כרשות לוקח דמי ויתבאר בסי׳
שס״א ושם יתבאר עוד איזה נקרא שנוי רשות׃ שנ״ד
השביחה הגנבה ביד הגנב ובו ב׳ סעי׳ א היתה
הגנבה ביד הגנב והשביחה מאליה כגון בהמה שהיתה
מעוברת בשעת גנבה וילדה או שהיתה טעונה בשעת גנבה
וגזזה משלם אותה ואת גזותיה ואת ולדותיה ואם אחר יאוש
ילדה וגזזה משלם כשעת הגנבה והוציא עליה והשביחה׃

כגון שפטמה הרי השבח שלגנב אפי׳ לפני יאוש
וכשמחזיר הגנבה נוטל השבח מהבעלים׃ ב
הגנבה עצמה שהיא ביד הגנב ולא נשתנית חוזרת לבעלים
בין לפני יאוש בין לאחר יאוש אלא שלאחר יאוש השבח
לגנב כמו שנתבאר נשתנית הגנבה ביד הגנב קנאה וקנה
שבחה אפי׳ לפני יאוש ואינו משלם אלא דמיה ויתבארו
פרטי דינין אלו בסי׳ שס״ב׃ ג גנב בהמה או כלי ופחת
בהם ובשעת גנבה היה שוה ד׳ ועכשיו בעת העמדה
בדין שוה שנים משלם קרן כשעת גנבה׳ היתה שוה בשעת
גנבה שנים ובשעת העמדה בדין ד׳ אם שחט או מכר
או שיבר הכלי או איבדו משלם כשעת העמדה בדין ואם
מתה הבהמה או אבד הכלי מאליו משלם כשעת הגנבה׃
ד גנב כחושה והשמינה או שמנה והכחישה משלם
כשעת גנבה׃ ה גנב כלי שברו או פחתו או נשבר
או נפחת מאליו אין אומרין לבעלים השברים וישלם
עליהם אלא הוא יטול השברים ויתן לבעלים כלי שלם או דמיו
ואם רצו הבעלים ליטול הכלי השבור וישלם להם הפחת
שומעין להם׃ ו גנב או גזל ולא נתיאשו הבעלים אינם יכולים
לא הגנב והגזלן ולא הבעלים אפילו אם יש להם עדי גנבה
וגזלה שיקדישוהו ויבאו בדיינים בלא ב[illegible] אבל
במקרקעי אם יש לבעלים עדים שיכולים להוציאו בדיינים
יכולין הבעלים להקדישו׃ שנ״ה גנב שהחזיר
הגנבה שלא מדעת בעלים ובו ג׳ סעי׳ א הגונב חפץ
מבית חבירו והחזירו למקומו ולא ידעו הבעלים שהחזירו׃
ואם ידעו הבעלים שגנב מהם אע״פ שהחזירו הגנב לא
נפטר והוא באחריותו עד שידעו הבעלים כגון שימנה
חפציו וימצאם שלמים ויהיו כשמונם נפטר אע״פ שלא
ידעו הבעלים בשעה שהחזירו לפיכך גנב לו מעות הבעלים
לו בחשבון ונתנם לתוך כיסו אם יודע מנין המעות יצא
שאדם עשוי למשמש בכל שעה והרי מצא שהחזיר
לו בכלל מעותיו אבל אם צריך לפנקס שאין בו כלום לא
יצא וחייב באחריות הגזלה עד שיודיענו שהחזיר לו כל
ואם לא ידעו הבעלים שגנב מהם מיד כשהחזירם למקום
יצא אע״פ שלא מנאום הבעלים׃ ב בד״א בדבר שאין בו
רוח חיים אבל הגונב טלה מן העדר וידעו בו הבעלים והחזירו
לעדר שלא מדעת בעלים ומת או נגנב חייב באחריותו
ואם מנו את הצאן והיא שלמה פטור ואם לא ידעו הבעלים
לא בגניבתו ולא בחזרתו אע״פ שמנו את הצאן והיא שלמה
חייב באחריותו עד שיודיע את הבעלים כדי שישמרו
את הטלה הגנוב שהרי למדו דרך אחרת חוץ מדרך
שאר הצאן שבעדר זה׳ ג בד״א שנפטר כשמחזירו

למקומו בגנב הגונב מבית הבעלים אבל שומר שגנב
מרשות עצמו כגון שהופקד אצלו טש או טלה ויש עדים
שגנבו אע״פ שיש עדים שהחזירו למקומו חייב באחריותו
עד שיודיע לבעלים שהרי בטלה שמירתו ואינו עוד
שומר עליו והרי הוא כאלו לא החזירו עד שיודיע לבעלים״

שנו אסור לקנות שום דבר מהגנב

והקונה ממנו מפורסם או אינו מפורסם ובו י׳ סעי׳
א׳ אסור לקנות מהגנב החפץ שגנב ועון גדול הוא
שהרי מחזיק ידי עוברי עבירה וגורם לו לגנוב גניבות
אחרות שאם לא ימצא לוקח אינו גונב״ ב׳ הגונב
ומכר ולא נתיאשו הבעלים ואח״כ הוכר הגנב ובאו עדים
שזה החפץ שמכרו פל׳ הוא גנבו בפנינו חוזר החפץ
לבעליו והבעלים נותנים ללוקח דמים שנתן לגנב מפני
תקנת השוק והבעלים חוזרים ועושין דין עם הגנב ואם
גנב מפורסם הוא לא עשו בו תקנת השוק ואין הבעלים
נותנים ללוקח כלום אלא חוזר הלוקח ועושה דין עם הגנב
ומוציא ממנו דמים שנתן לו׳ ג׳ נתיאשו הבעלים מהגניבה
בין שנתיאשו ואחר כך מכר בין שנתיאשו אחר שמכר
קנה לוקח ביאוש ושנוי ואינו מחזיר הגניבה עצמה לבעליה
אלא נותן להם הדמים אם לקח מגנב מפורסם או אינו נותן
כלל לא חפץ ולא דמים אם לא היה המוכר גנב מפורסם״
ד׳ בזמן שהלוקח עושה דין עם בעה״ב אם אין עדים בכמה
קנה נשבע הלוקח בנקיטת חפץ בכמה לקח ונוטל מהבעלים״
ה׳ בזמן שהלוקח עושה דין עם הגנב והוא כפר ובכך
לקחתי ממך והוא לא מכרתי לך אלא בפחות מזה נשבע
הלוקח בנקיטת חפץ ונוטל מהגנב׳ ו׳ גנב ופרע בחובו
גנב ופרע בהקפו אין בזה תקנת השוק אלא הבעלים
נוטלים הגניבה בלא דמים וישאר חובו על הגנב כמו
שהיה׳ ז׳ משכן הגניבה בין שמשכנה יותר על דמיה
או בפחות מדמיה הבעלים נותנים לבעל המשכון חובו׳
ועושין דין עם הגנב אא״כ היה גנב מפורסם כמו שנתבאר׳
ח׳ היה נושה בגנב ק׳ זוז וגנב והביא לבעל חובו ונתן לו
ק׳ אחרים הרי הגניבה חוזרת לבעליה ואומ׳ לך ותבע הגנב
במאתים של נתת לו הק׳ האחרים מפני החפץ שהביא
לך בלבד משום שהאמנתו בראשונה האמנתו באחרונה
והמ״מ בשנתן לו החפץ סתם אבל אם פירש ואמ׳ הלויני על
חפץ זה מנה ודאי זו היא משכונה שעשו בה תקנת השוק
ויחרימו סתם שבך היה׳ ט׳ לקח מגנב שאינו מפורסם
בק׳ ומכר לאחר בק״כ והוכר הגנב בעל הגניבה נותן לזה
האחרון ק״כ ונוטל גניבתו וחוזר הבעל ונוטל מהמוכר
כ׳ שהרויח ונוטל הק׳ מהגנב ואם גנב מפורסם הוא נוטל

הק׳ וכ׳ מהתגר שלקח מהגנב והולך התגר ותובע הגנב
בק׳ שלקח׳ והה״ה אם מכר השני לג׳ והג׳ לד׳ אפילו ק׳ שהוא נוטל
ותובע מכל א׳ וא׳ מה שנשכר ונוטל הקרן מהגנב וכל הדברים
האלו בפני יאוש כמו שנתבאר׳

שנז המכיר כליו

וספריו ויצא לו שם גניבה בעיר ובו ג׳ סעי׳ א׳ בעל הבית
שאינו עשוי למכור את כליו ויצא לו שם גניבה בעיר והכיר
כליו וספריו ביד אחרים או שהיה עשוי למכור והיו כליו
שהכיר מכלים העשויים להשאיל ולהשכיר אם באו עדים
שזה כליו שלו הם ישבעה שהם בידו בנקיטת חפץ בכמה
לקח ויטול מבעה״ב ויחזיר לו כליו״ היה בעה״ב עשוי למכור את כליו
ולא היו מהדברים העשויים להשאיל ולהשכיר אעפ״י שיצא
לו שמגניבה בעיר והכירו כליו אינו מוציאין מיד הלוקח
שמא הוא מכרן לאחרים אבל אם באו בני אדם ולנו בביתו
ועמד וצעק בלילה נגנבו כליו וספרי ובאו בני אדם ומצאו
מחתרת חתורה ובני אדם שלנו בתוך ביתו יוצאים ואדורות
של כלים על כתפיהם והכל אומרים הללו כליו וספריו של פל׳
הרי זה נאמן וישבע זה שהכלים בידו בנקיטת חפץ בכמה
הוציא ויטול מבעה״ג הגניבה ויחזיר את כליו׳ ב׳ דין מי
שנכנס לבית חבירו והוציא כלים תחת בגדיו יתבאר בסי׳ צ״ג״
ג׳ ראובן שנגנבו כליו או אבדו או נטלוהו לסטים ובאו
ליד גוים וקנאום ישראל מידן ובאו הבעלים ותבעום מיד
זה שקנאום נתבאר בסי׳ ש״ח״

שנח דברים האסורים לקנות מהרועים ומשומרי פירות ומשאר

אומנות ובו י״ב סעי׳ א׳ כל דבר שחזקתו שהוא גנוב
אסור ליקח אותו וכן אם רוב אותו דבר שהוא גנוב אין לוקחין
אותו לפיכך אין לוקחין מהרועים צמר או חלב או גדיים
אבל לוקחים מהם חלב וגבינה במדבר אבל לא בישוב
ומותר ליקח מהרועים ד׳ צאן או ד׳ גזות שלצמר מגידין
או ה׳ מעדר גדול שאין חזקתו שיהיה גנוב כללו של דבר
כל שהרועה מוכרו אם היה בע״ה מרגיש בו מותר ללקחו
ואם לאו אסור״ ב׳ אין לוקחים עצים או פירות משומרי
פירות אלא בזמן שהן יושבים ומוכרין והקלים והמאזנים בפניהם
שהרי הדבר גלוי ויש לו קול והוא שיהיה על פתח הגנה׳ ג׳
וכולם שאמרו הטמן אסור לקחת מהם׳ ד׳ מותר ליקח
מהאריס שהרי יש לו חלק בפירות ובעצים׳ ה׳ אין לוקחין
מהנשים ומהעבדים ומהקטנים אלא דברים שחזקתן שלהם
שלהם מדעת הבעלים כגון נשים שמוכרות כלי פשתן בגליל
או עגלים בשרון ולוקחים ביצים ותרנגולים בכל מקום ובכולם
שאמרו הטמן אסור׳ ו׳ לוקחים מהבדדים זיתים במדה
ושמן במדה אבל לא זיתים מועטים ושמן מועט שחזקתן
גניבה ונבלי׳ ז׳ מוכין שהכובס מוציא הרי הן שלו

ושהסורק

ושהסורק מוציא הרי זו שלבה״ח׳ ח׳ הקובע נותן ג׳ חוטים והם
שלו יהי׳ לכאן שלבה אם היה שחור ע״ג לבן נותן את הכל והם
שלו׳ ט׳ החייט ששייר מהחוט כדי משיכת מחט ושייר מהבגד
מטלית שהוא ג׳ אצבעות על ג׳ אצבעות חייב להחזירם לבעלים
פחות מכאן שלו׳ י׳ נסורת שהחרש מוציא במעצד שלו ובכשיל
שלבה״ ואם היה עושה אצל בה״ אף הנסורת שלבה״ י״א בכל אלו הדברים
והולך בתר הולכין אחר מנהג המדינה׳ י״ב כל האומנין שמוכר
מהדברים שאינן שלו בהלכות מדינה כגון מוכין שמכבין הסורק
במקום שנהגו שיהיה שלבה״ אסור ליקח ממנו אבל לוקחים ממנו
כר מלא מוכין ואם מכר האומן דברים שהם שלו בהלכות מדינה
לוקחין ממנו ואם אמר הטמן אסור׳

הלכות גזילה׳

שנ״ט אסור לגזול או לעשוק אפילו כל שהוא בין מישראל
בין מכותי ואם הוא דבר דליכא מאן דקפיד ביה שרי כגון
ליטול מהחבילה או מהגדר לחצוץ בו שניו ואף זה אוסר בירוש׳
ממדת חסידות׳ ג׳ אסור לגזול אפילו ע״מ לשלם דבר
פה ממנו ויש מי שאומר דהיינו אם אין התשלומין בעין
שאם הם בעין כיון שהם יפים מהדבר שלוקח זכות הוא
להם ויזכה אותם לבעלים ע״י אחר׳ ד׳ כל הגוזל את חבירו
אפילו שוה פרוטה כאלו נוטל נפשו׳ ה׳ אפילו הוא בסכנת מות
וצריך לגזול את חבירו כדי להציל נפשו צריך שלא יקחנו אלא
על דעת לשלם׳ ו׳ אפילו הלוקח בשאלה שלא מדעת הבעלים
נקרא גזלן׳ ז׳ החוטף משכון מיד הלוה שלא ברשות ב״ד הרי
גזלן אע״פ שהוא חייב לו ואין צריך לומר אם נכנס לתוך בית
חבירו ומשכנו׳ ח׳ איזהו גזלן הלוקח ממון האדם בחזקה
כגון שחטף מידו מטלטלים או שנכנס לרשותו שלא ברצון הבעלים
ונטל משם כלים או שתפס בעבדו או בבהמתו ונשתמש בהם
או שירד לתוך שדהו ואכל פירותיו וכל כיוצא בזה׳ ט׳ איזהו
עושק זה שבא ממון חבירו לתוך ידו ברצון הבעלים וכיון שתבעו
הוא כובש הממון בחזקה ולא החזירו׳ י׳ הכופה את חבירו למכור
את שלו ונותן לו דמיו אסור אבל אין לו דין גזלן ליפסל מאחורי
לא מדרבנן כמו שנתבא׳ י״א כל החומד עבדו או אמתו או
ביתו או כליו שלחבירו או כל דבר שאפשר שיקנהו ממנו והכביר
עליו רעים והפציר בו עד שלקחו ממנו הוא עובר בלא תחמוד
כל המתאוה ביתו או אשתו וכליו שלחבירו וכל כיוצא בזה כיון
שחשב בלבו איך יקנה דבר זה ונפתה בלבו בדבר עבר בלא תעשה
שבלא תתאוה ואין תאוה אלא בלב בלבד׳ י״ב התאוה מביאה לידי
חמוד והחמוד מביא לידי גזל שאם לא רצו הבעלים למכור אע״פ
שהרבה להם דמים והפציר ברעים ובא לידי גזל שנ׳ וחמדו
בתים וגזלו ואם עמדו הבעלים בפניו להציל ממונם או מנעוהו
מלגזול יבא לידי שפיכות דמים צא ולמד ממעשה אחאב ונבות׳
י״ג הא למדת שהמתאוה עובר בלאו אחד והקונה דבר שהתאוה
בהפצר שהפציר בבעלים עובר בשני לאוין לכך נאמר לא תחמוד
ולא תתאוה ואם גזל עבר בשלשה לאוין׳

ש״ס **מצוה על הגזלן** להשיב הגזילה ואם אין בה שוה
פרוטה או נשתנית׳ א׳ כל הגוזל חייב להחזיר הגזלה
עצמה שנ׳ והשיב את הגזילה אשר גזל ואם אבדה או נשתנית
משלם דמיה בין שהודה מפי עצמו בין שבאו עדים שגזל אפילו
גזל קורה ובנאה בבירה כיון שהיא בעין ולא נשתנית דין תורה הוא
שיהרוס כל הבנין ויחזיר קורה לבעליה אבל תקנו חכמים מפני תקנת
השבים שיהיה נותן את דמיה ולא יפסיד הבנין אפילו גזל קורה ועשה
בסוכת החג ובא בעל הקורה לתבוע בתוך החג נותן לו את דמיה
אבל אחר החג הואיל ולא נשתנית ולא בנאה בטיט מחזיר את
הקורה עצמה׳ ב׳ הגוזל פחות משוה פרוטה אע״פ שעבר אינו
בתורת השבה׳ ג׳ גזל ג׳ אגודות שוות שלשה פרוטות והוזלו
והרי שלשתן שוות שתי פרוטות והחזיר לו שתים חייב להחזיר
השלישית הואיל ובתחילתה היתה שוה פרוטה׳ ד׳ גזל שתים
שוות פרוטה והחזיר אחת אע״פ שגזלה אין כאן מצות השבת
גזילה אין כאן׳ ה׳ נשתנית הגזילה אע״פ שלא נתיאשו הבעלים
אין צריך להחזיר אלא דמיה כמו שהיתה שוה בשעת הגזילה
והוא שלא יהא שנוי החוזר לברייתו׳ כיצד הגוזל עצים ודבקם
במסמרים ועשה מהם תיבה אינו שנוי שהרי אפשר לפרק ויחזרו
לוחות כשהיו׳ גזל עפר ועשאו לבינה לא קנה שאם ידוק הלבינה
תחזור עפר כשהיתה גזל לשון של מתכת ועשאו מטבע לא קנה
שאם יתיך המטבע יחזור מתכת כשהיה וכל כיו׳ ו׳ אבל
הגוזל עצים ושיפן וקצצן או חקק בהן ועשה כלים או שגזל צמר
וצבעו או כיבסו או ליבנו או עשאו נצרים או שעשאו לבינה ועשה
עפר או אבנים וסלתן או מעות והתיכן הוי שנוי בידו שאם יעשה
מעות אחרות פנים חדשות הן וכל כיו׳ ז׳ הגוזל מעות ישנות
ושיפן וחדשן לא קנה שהרי מתישנין וחוזרין כשהיו׳ גזל מעות
חדשים וישנן קנה שאם יחדשם פנים חדשות הם׳ ח׳ גזל דקל
מחובר וקצצו לא קנה אפילו כרתו חוליות חוליות ועשאו קורות
קנה׳ ט׳ גזל קורות גדולות ועשאן קטנות לא קנה קיצץ לוחות כדי
שנשתנה שמם קנה׳ י׳ גזל טלית והפריד עליו קנה העליון אם יש
[illegible] גזל עצים ועשאה חושא קנה׳

שס״א **דין יאוש** אם יש עמו שינוי השם או שנוי רשות וכו׳ ח׳
סעי׳ א׳ יאוש לחוד לא קנה׳ ב׳ יאוש עם שינוי השם גדול שחוזר
לברייתו לא קנה ואינו צריך להחזיר אלא דמיה׳ ג׳ בד״א בידוע
שנתיאשו הבעלים אבל סתם גזילה לא הוי יאוש בעלים׳ ד׳
יאוש עם שנוי רשות קנה ונתמעט משפטן בדיני שנג״ ה׳
לא הוי שנוי רשות אלא אם מכרו או נתנו לאחר אבל אם בא
אחר ונטלו מבית הגזלן שלא מדעתו לא נטלו מבית הבעלים
אם ידע הנגזל מוכיח להראשון או מהשני או אם ידע יגבה
חצי מזה וחצי מזה ואם פרעו השני לראשון או שהגזלן הראשון
מחל לשני אינו כלום כי אין דינו שלשני אלא עם הבעלים כל שאם

ידע השני שהוא גזול ביד הגזלן ב״ש שלא ידע ואכלו אם
אכלו השני חייב לשלם לבעלים׳ ז בד״א שלא נתיאשו
אבל אם נתיאשו ובא אחר ואכלו פטור נ״ה שאם היה
בעין היה חייב להחזירו עתה שאכלה פטור׳ ח
מת והוריש הגזילה לבנו לא הוי שנוי רשות אלא הוי כשל
אביהם קיים שאם היא בעין ולא נשתנית צריכים להחזירה
אפילו נתיאשו הבעלים ואם נשתנית והיא קיימת נותנין
דמיה׳ אבל אם אכלוה בין בחיי האב בין לאחר מותו
אם קודם יאוש אכלוה חייבים לשלם לאחר יאוש פטורים׳
אם לא הניח אביהם נכסים חייבין לשלם ואין חילוק בה׳
בין גדולים לקטנים ואם אמרו הגדולים יודעים אנו שעשה
אבינו חשבון עמך ולא נשאר לך כלום בידו נאמנים וי״א
דהני מלי כשאין ידוע שגזלה אביהם אלא על פיהם אבל אם
היו עדים שגזלה אינם נאמנים׳ ט הגוזל את חבירו
בעדים יש אומרים שאינו צריך להחזיר לו בעדים וי״א
שצריך׳

שס״ב השביחה הגזילה

ביד הגזלן מגילה ובו י״ג סעי׳ א הגזילה
שלא נשתנית אלא הרי היא כמו שהיתה אע״פ שנתיאשו
הבעלים ממנה ואע״פ שמת הגזלן והורישה ביד בנו הר״ז
חוזרת לבעליה בעצמה ואם נשתנית ביד הגזלן אע״פ שעדין
לא נתיאשו הבעלים ממנה קנאה בשינוי ומשלם דמיה
כשעת הגזילה׳ ב מכרה הגזלן או נתנה במתנה אע״פ
שלא נשתנית הגזילה אינה חוזרת בעצמה מיד הלוקח הואיל
ונתיאשו הבעלים בין לפני מכירה ונתינה בין לאחר מכירה
ונתינה קנאה הלוקח ביאוש ושינוי רשות׳ ג נתיאשו
הבעלים ממנה ולא נשתנית קנה הגזלן כל השבח שהשביחה
אחר ייאוש ואינו משלם אלא כשעת הגזילה וכגון זה מכריזים
מפני תקנת השבים וכשמחזיר הגזילה שמין לו כל השבח
ונוטל מן הבעלים׳ ד הגוזל והשביח ומכר או הוריש לפני
יאוש מה שהשביח הוריש ומה שהשביח מכר וקנה לוקח
או יורש את השבח ונוטל דמי השבח מהגזלן שהרי לא
נתיאש וכן אם השביח הלוקח או היורש נוטל השבח מהגזלן׳
ה מכר הגזלן לגוי והשביח הגוי השבח חוזר לבעלים׳
ו מכרה הגוי לישראל אחר שהשביח הגוי והגזלן ישראל
וזה שבידו ישראל קנה השבח ואם תפס הנגזל אין מוציאין מידו׳
ז כבר נתבאר שהגזילה שהשביחה אחר ייאוש או אחר
שנשתנית השבח לגזלן אע״פ שלא השביחה מאליה כגון גזל
פרה ונתעברה אצלו בין שילדה קודם שתבענו בדין בין שעדיין
לא ילדה גזל רחל ונטענה אצלו בין שגזזה קודם שתבענו בדין
בין שעדיין לא גזזה הואיל ונתיאשו הבעלים משלם כשעת
הגזילה ואם ילדה וגזזה הגזות והולדות שלגזלן ואם עדיין לא
ילדה ולא גזזה שמין לו ונוטל השבח מהנגזל ומחזיר הבה׳

עצמה׳ ח גזל פרה מעוברת ונתיאשו הבעלים ואח״כ ילדה רחל
טעונה ונתיאשו הבעלים ואח״כ גזזה משלם דמי פרה העומדת
לילד ודמי רחל העומדת ליגזז ואם לפני ייאוש וקודם שנשתנית
ילדה או גזזה הרי הגזות והולדות שלבעלים ואע״פ שנתעברה
או נטענה ביד הגזלן הואיל ולא נתיאשו הבעלים ולא נשתנית
הגזילה היא ברשות בעליה עדין אע״פ שהגזלן חייב באונסיה׳
ט בד״א בשבח הבא מאליו כגון גזות וולדות אבל אם היתה כחושה
והוציא עליה ופטמה אפילו לפני יאוש נוטל מהנגזל שבח הפטום
וכל כיוצא בו משבח שישבו הוצאה׳ י גזילה שלא נשתנית והוקרה
אע״פ שנתיאשו הבעלים ממנה הר״ז חוזרת לבעלים ואין לגזלן
בה כלום שלא יקנו לגזלן את השבח אחר יאוש אלא כגון שבח
גזות וולדות אבל שבח היוקר אם היתה הגזילה חוזרת בעיניה
אינו זוכה בה׳ הגוזל חבית של יין מחבירו והרי שוה דינר בשעת
הגזילה והוקרה ועתה בד׳ אם שבר החבית או שתה אותה
או מכרה או נתנה במתנה אחר שהוקרה משלם ד׳ כשעת הוצאה
מן העולם שאלו הניחה היתה חוזרת בעצמה׳ נשברה מעצמה או
אבדה משלם דינר כשעת הגזילה׳ יא היתה שוה בשעת הגזילה
ד׳ ובשעת הוצאה מן העולם דינר משלם ד׳ כשעת הגזילה בין שעברה
או שתאה בין שנשברה או אבדה מאליה וכל כיוצא׳ יב הגוזל אשכול
שלתמרים ובו נ׳ תמרים ואם ימכרו כולם כאחד אינו שוה אלא ק״ט
פרוטות ואם ימכרו כל אחת בפני עצמה ישוו נ׳ אינו משלם אלא ק״ט׳
יג הגוזל כלי ושברו אין אומרין יתן השברים וישלם עליהן ודינו כמו
שנתבאר בסימן שנ״ו׳

שס״ג הגוזל בהמה ועבדים

והזקינו והדר בחזר הבית שלא מדעתו ובו י״א סעי׳ א גזל
בהמה והזקינה או כחשה כחש שאינו יכול לחזור בו כגון חלקים
שאין להם רפואות תעלה או שגזל מטבע ונסדק או פסלו המלך
או שגזל פירות והרקיבו כולם או שגזל יין והחמיץ הר״ז כמו שגזל
כלי ושברו ומשלם כשעת הגזילה אבל אם גזל בהמות וכחשו כחש
שאפשר לחזור או שגזל עבדים והזקינו או שגזל מטבע ונפסל
במדינה זו והרי הוא יוצא במדינה אחרת או שגזל פירות והרקיבו
מקצתן או תרומה ונטמאת או שגזל חמץ ועבר עליו הפסח או
בהמה ונעבדה בה עבירה או נפסלה מליקרב או שיצאה יוצאת
ליסקל אומר לו הרי שלך לפניך ומחזיר אותה בעצמה׳ ב בד״א
כשהחזיר הגזילה אבל אם נשרפה הגזילה או אבדה אחר שנאסרה
בה נאה חייב להחזיר לו דמיה כשעת גזילה׳ ג הגוזל בהמה
ונשא עליה משא או רכב עליה או חרש בה או דש בה ודומה בזה
והחזירה אע״פ שעבר בלא תעשה אינו חייב לשלם כלום שהרי
לא הפסידה ולא הכחישה ואם הוחזק אדם זה לגזול או לגנוב
או לעשות מעשים אלו פעם אחר פעם קונסין אותו ואפילו בחוצה
לארץ ושמין השכר או השבח שהשביח בבהמה ומשלם לנגזל׳
ד התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה ולא ביטלו ממלאכה
אחרת פטור שנוח לו לאדם שלא ימרד עבדו ודרכי הבטלה ואם
ביטלו

ביטלו ממלאכה אחרת משלם לו כפועל בטל· ה התוקף ספינת שלחבירו
ועשה בה מלאכה אם אינה עשויה לשכר שמין כמה פחתה
ומשלם ואם היא עשויה לשכר אם ירד לו בתורת שאילה הואיל
וירד שלא ברשות אם רצה הבעל ליטול שכרה נוטל רצה ליטול
פחתה נוטל ואם ירד לה בתורת גזל נותן הפחת ובכב' והה' אם
נטלה ע"ד שלא שלא מדעת גזלן הוי· ו הדר בחצר חבירו
שלא מדעתו שאצ"ל עד שלא יצא חייב ליתן לו שכרו ואם לא הל'
עד אם אותה חצר אינה עשויה לשכר אינו צריך להעלות לו
שכר אע"פ שדרך זה הדר לשכור מקום לעצמו שזה נהנה וזה
אינו חסר ואם החצר עשויה לשכור אע"פ שאין דרך זה לשכור
צריך להעלות לו שכר שהרי חיסרו ממונו· ז י"א דכשאין החצר
עומד לשכר דאמרינן דאינו צריך להעלות לו שכר אם חיסרו
אפילו דבר מועט כגון שהיה הבית חדש וזה חיסרו במקצת
עד שחירו אע"פ שאין הפסד אלו שחרור זה אלא מועט על ידו
מגלגלים עליו כל השכר מפני מה שנהנה· ח י"א דהא דאמ'
דכשהחצר אינו עומד לשכר אינו צריך להעלות לו שכר דוקא
שלא גילה הדר בדעתו שהיה רוצה ליתן לו שכר אם לא ימחנו
בחנם אבל אם גילה בדעתו צריך ליתן לו שכר· ט
י"א דהא דאמרינן דבחצר שאינו עומד לשכר אינו צריך להעלות
לו שכר אפי' אם שכרו מאחר שהיה סבור שהוא שלו א"צ ליתן לו
שכר אע"פ שנכנס ע"ד ליתן לו שכר ואפי' אם נתנו לזה ששכרו
ממנו צריך להחזירו ואם נתן לו השכר כיון שהוא בדור שבטעות
הבליה חייב להחזירו· י י"א שזה שאמרנו בחצר העשויה
לשכר חייב להעלות לו שכרו אפי' שכרו מראובן ונתן לו השכר
מדה שאינו שלו אלא שלשמעון צריך ליתן לשמעון שכרו ויחזור
ויתבע מראובן מה שנתן לו ואפי' שכרו מראובן בפחות מכדי ראוי
צריך ליתן לשמעון כל השכר הראוי ליתן לו ויחזור ויתבע מראובן
מה שנתן לו· ואם שכרו מראובן בדמים יקרים ונמצא הבית של
שמעון לא יפרע לו אלא כפי מה ששוכרים אחרים ואפילו אם נתן
שכר לראובן אינו נוטל שמעון אלא כפי מה ששוכרים אחרים ומניחו
אם נתן הדמים ביד שמעון והוא טוען שלא היה שוכרה בפחות
מספיקא לא מפקינן ממונא· יא מי שהיה לו צמר וסממנים שלו ויש
בא אחר וגזלן וצבע הצמר בסממנים והוזל צמר הצבוע בענין
שאינו שוה אלא כמו שהיה שוה בהיותו לבן ושווי הבגד מהגזלן
ודמי סממנים פטור ואם השביח הבגד אין מוציאין ממנו· שס"ד
הנכנס בבית חבירו והוציא כלים או חטף מידו והולי'
ובו ט' סעי'· א מי שהעידו עליו שנכנס לביתו שלחבירו בפניו
ונטל כלים ואין ידוע כמה נטל נתבארו משפטו בסי' צ'· ב
לא והו עדים שנכנס לתוך בית חבירו שלא בפני בה"ב ונטל משם
כלים אע"פ שהוציא אם מגולים ואע"פ שהבעל הבית עשוי למכור
את כליו ואם טוען ואמר דרך גזל לקחם והלה אומר ברשותך לקחתי
והיה מכחשם לו או מכרתם לי או במקום שיש לו את כלי המפקידים אינו

נאמן שכל הנכנס לבית חבירו שלא ברשות ונטל משם כלים
והוציא אם בפני עדים ה"ז בחזקת גזלן לפי' מחזיר הכלים לבעה'
ואין כאן שבועה שהרי העידו שלא מה גזל ואחר שיחזיר חוזר
ותובע את בעל הבית בכל מה שיטען והדין ביניהם· ג
וכן אם עם היה עד אחד בלבד וזה טוען שבגולה היה כלי זה בידו
והלה אומר לקוח הוא בידי או כחוב בביתו או שלי היה ונתקן
הוא אצלך ה"ז חייב להחזיר הכלי לבעליו בלא שבועה שאלו היו
שני עדים חייב לשלם ועכשיו שאין שם אלא עד א' חייב שבועה
ואינו יכול לישבע שהרי אינו מכחיש את העד וכל המחוייב
שבועה ואינו יכול לישבע משלם לפיכך אם כפר ואמר לא נכנסתי
לביתו ולא נטלתי כלום הואיל ואין שם אלא עד א' והוא מכחישו ה"ז
נשבע שבועת התורה שלא לקח מביתו כלום ונפטר· ד חטף
לשון כסף מיד חבירו בפני ע"א ואמ' חטפתי ושלי חטפתי חייב
להחזירו· ה חטף ממנו זהובים בפני עד אחד והוא אומ' שלי
חטפתי ועשרים היו אע"פ שאין העד יודע כמה חטף ה"ז משלם
העשרים שהרי יודע בודאי שזהובים חטף ונמצא שהוא מחוייב
שבועה שאינו יכול ומשלם· ו אומ' החוטף עשרים חטפתי לישבע
ושלי הם והנגזל אומ' מאה חטף משלם העשרים שהודה בהם
ועל השאר נשבע היסת· ז נכנס לביתו שלחבירו שלא בפניו
ונטל משם כלים בפני עד א' ואין העד יודע כמה נטל בה"ב אומ' כ'
כלים היו בביתי והנגזל אומ' לא נטלתי אלא י' והם שלי חייב להחזיר
העשרה מפני שהוא מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ואינו
נשבע אלא על השאר אפילו שבועת היסת מפני שאינו יכול לטעון
על הגזלן טענת ודאי· ח האומר לחבירו גזלתני ק' והם אמר לא גזלתי
נשבע היסת ואם הודה שגזלו נ' משלם נ' ונשבע שבועת התו' על
השאר שהוא הנשבעים שהרי לא הוחזק גזלן בעדים· ט
וכן הטוען את חבירו שנכנס לביתו וגזל כלים והוא דרך משכון
לקחתי בחובי שיש לי אצלו והלה אומ' אין לך בידי כלום אע"פ שהודה
שמשכנו שלא ברשות הואיל ואין שם מעידים שגזל ה"ז נשבע
ונוטל חובו מהמשכון· שס"ה הגוזל ואינו יודע
ממי גזל ובו ב' סעי'· א הגוזל א' מחמשה ואינו יודע מאיזה מהם
גזל כל א' מהם אומ' בי גזל אע"פ שאין שם עדים שגזל הרי כל א' מהם
נשבע שזה גזלנו ומשלם גזילה לכל א' וא'· ב אמ' לשנים גזלתי את
א' מכם ואיני יודע איזהו אינו נותן אלא מנה והם חולקים ביניהם
מאחר שהם לא ידעו אלא על פיו ואם כל זה אם בא לצאת ידי שמים
חייב לשלם כל הגזילה לכל א' וא' אבל שנים שתבעו את א' וכל א'
מהם אומ' לו גזלתני ק' והוא משיב ואומר שגזלתי את א' מכם
מנה אבל איני יודע לאיזה מכם חייב לשלם לכל א' מהם מנה·
שס"ו גזלן שבא לעשות תשובה אם מקבלין ממנו·
ובו ד' סעי'· א גזלן מפורסם הבא לעשות תשובה מעצמו אם
אם הגזילה קיימת אין מקבלין ממנו כדי שלא ימנע מלעשות תשובה
ואם רצה לצאת ידי שמים והחזיר אין מוחין ביד הנגזל מלקבל·

ב׳ הרועים והגבאים והמוכסין תשובתן קשה מפני שגזלו
את הרבים ואין יודעים למי יחזירו לפיכך יעשו בו צרכי רבים
כגון בורות שיחין ומערות׃ ג׳ היו כלים בחצרו שלבעל הבית
או ביד עבדו ולקח א׳ מהם ומשתמש בו הא׳ שנטלו שלא מדעת
ונעשה ברשותו ונתחייב באונסין עד שיחזירנו לבעלים לפיכך
אם החזירו לקטן שהיה בידו ואבד ממנו או נשבר חייב לשלם׃
ד׳ הגוזל את חבירו ביישוב ובא להחזיר לו במדבר לא יצא
ואם יצא הנגזל לא יקחנו עד שיגיע ליישוב אבל אם מחזירו
ליישוב אפי׳ אינו באותו מקום שגזלו יצא׃

שסז גזלן שבא להחזיר את הגזילה והגוזל את אביו ובו ו׳ סעי׳

א׳ הגוזל את חבירו אע״פ שכפר בו הואיל ולא נשב׳ אם חזר
והודה אינו חייב לרדוף אחר הבעלים להחזיר להם אלא יהא
בידו עד שיבואו ויטלו את שלהם אבל אם נשבע על שוה פרוטה
ומעלה חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם אפי׳ הם למדי
היו שכבר נתיאשו מאחר שנשבע ואינם באים עוד לתבעו׃
ב׳ אפי׳ החזיר הגזילה כולה חוץ משוה פרוטה חייב להוליכה
אחר הנגזל ולא יתן לבנו שלנגזל ולא לשלוחו אא״כ עשה הנגזל
השליח בעדים וכן אם עשו ב״ד שליח בעדים ונתן לו יצא וא״א ז״ל אם
נתן לב״ד שיצא׃ ג׳ החזיר לו כל הגזילה או שמחל לו עליה חוץ
מפחות שוה פרוטה אינו צריך להוליך אחריו אלא יבוא הנגזל
ויטול השאר ואע״פ שהגזילה עצמה קיימת אין חוששין שמא
תתייקר ונמצא הנשאר שוה פרוטה׃ ד׳ מת הנגזל כשבא
הגזלן לעשות תשובה יחזיר להם ליורשיו אם הגזילה בעין ואם
אינה בעין יחזיר להם דמיה משום שהיה מחזיר למורישם׃
ה׳ הגוזל את אביו ונשבע לו ומת האב אם אין הגזילה קיימת
או נשתנית עושה חשבון עם אחיו על הקרן ואם הגזילה קיימת
חייב להוציא הגזילה עצמה מתחת ידו לפיכך נותן הגזילה לאחיו
ועושה עמהם חשבון ואם לו אחים שנמצא זה הגזלן נכנס במקום
היורש מוציא הגזילה מתחת ידיו לבניו ואם אין בנים לזה הבן
הגזלן נותנה לבעל חובו בכך ואינו צריך הואיל ויצאה גזילה
עצמה מתחת ידו נפטר אע״פ שנתנה מתנה או פרעה בחובו
והוא שיודיעם שזה גזל אביו׃ ו׳ הגוזל את הגר ונשבע לו
ומת הגר בלא יורשים אפי׳ הודה לגר וזקפו עליו במלוה אע״פ שזקפה
בגזילה חייב להוציאה מתחת ידו׃

שסח דין המציל

או הקונה מלסטים ישראל או גוי ובו ה׳ סעי׳ א׳ המציל מיד לסטים
ישראל הרי הן שלו מפני שסתם הדבר שנתיאשו הבעלים ואם ידע
שלא נתיאשו חייב להחזיר אבל המציל מיד לסטים גוי או מכס
גוי חייב להחזיר שסתם הדבר שלא נתיאשו הבעלים ואם נתיאשו
הרי הן שלו ומפני מה אמרו סתם לסטים ישראל נתיאשו הבעלים
וסתם גוי לא נתיאשו מפני שהבעלים יודעים שגוים מחזירין מיד
הגזלן אע״פ שאין עדים שגזל אלא בראיות ועדות ובאומדן
הדעת׃

שסט אסור לקנות מגזלן וליהנות

ממונו ודינא דמלכותא דינא ובו ה׳ סעי׳ א׳ אסור לקנות
דבר הגזול מהגזלן ואסור לסייעו על שינויו כדי שיקנהו שכל
העושה דברים אלו וכיוצא בהן מחזיק ידי עוברי עבירה ועובר על
ולפני עור לא תתן מכשול והלוקח ממנו מטלטלים דינו כלוקח מהגנב
שנתבאר בסי׳ שנ״ו׳ ב׳ אסור ליהנות בדבר הגזול ואפי׳ לאחר
ייאוש והוא שידוע בודאי שדבר זה הוא הגזילה עצמה כיצד ידוע
שהבהמה זו גזולה אסור לרכוב עליה או לחרוש בה׳ גזל בית או שדה
אסור לעבור בתוכה או ליכנס בה בחמה מפני החמה ובגשמים
מפני הגשמים ואם דר בה חייב להעלות שכר לבעלים אם היתה
עשויה לשכר׳ גזל דקלים ועשה מהם גשר אסור לעבור עליו וכל
אבל מלך שכרת אילנות שלבעלי בתים ועשה מהם גשר מותר
לעבור עליו אפי׳ שיצוה המלך לעבדיו לכרות מכל א׳ וא׳ דבר ידוע
והביאו הם וכרתו הכל מא׳ מותר׳ וכן אם הרס בתים ועשה דרך
או חומה מותר ליהנות בו ולכ״ע שדין המלך דין והוא שיהא מטביעו
יוצא באותם הארצות שהרי הסכימו עליו בני אותה הארץ וסמכה
דעתם שהוא אדוניהם והם לו עבדים שאם לא כן הרי הוא כגזלן
בלא דרוע׳ ג׳ אסור ליהנות מהגזלן ואם היה מיעוט שלו אע״פ
שרוב ממונו גזול מותר ליהנות ממנו עד שידע בודאי שדבר
זה גזל בידו׳ ד׳ בני אדם שהחזיקו בגזלנים והחזיקו כל ממונם
גזל מפני שמלאכתם מלאכת גזלנים כגון המוכסים והלסטים אסור
ליהנות מהם שחזקת מלאכה זו שהוא גזל ואין מצרפים דינרים
מהתיבה שלהם שהכל בחזקת גזילה אבל מה שיש לו בבית או
בשוק שלא בתיבת המוכסים מותר לצרף ואפי׳ מהתיבה אם הוא
חייב ליתן לו חצי דינר ואין לו אלא דינר נותנו לו ולוקח ממנו חצי
דינר אפי׳ מתיבת המוכסים מפני שהוא כמציל מידו׳ ה׳ נטלו
מוכסים כסותו והחזירו לו אחרת הרי זו שלו מפני שזו כמכירה
היא וחזקתה שנתיאשו הבעלים ממנה ואינו יודע בודאי שזו גזילה
ואם היה ודאי והמכיר על עצמו מחזירין לבעלים הראשונים׳
ו׳ בד״א כשהמוכס כלסטים בזמן שהוא מוכס גוי או מוכס העומד
מאיליו או מוכס העומד מאת המלך ואין לו קצבה אלא לוקח מה
שירצה אבל מוכס שפסקו המלך ליטול דבר קצוב והעמיד מוכס
ישראל לגבותו למלך ונודע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על
מה שגזר המלך אינו בחזקת גזלן משום דדינא דמלכותא דינא
ולא עוד אלא שהמבריח מהמכס זה עובר מפני שהוא גוזל את המלך
בין שיהיה מלך ישראל בין שהיה מלך גוי וכן אם ישראל קנה המכס
מהמלך המבריח עצמו הוא גוזל ישראל שקנה׳ אבל אם קנה גוי
מותר משום דהוי כהפקעת הלוואתו ושרי במקום דליכא חילול השם׳
ז׳ וכן מלך ששם מס על בני העיר או על כל איש ואיש דבר קצוב
משנה לשנה או על כל שדה ושדה דבר קצוב או שגזר שכל מי
שיעבור על דבר זה ילקחו כל נכסיו לבית המלך או כל מי שימצא
בשדה בשעת הגורן הוא יתן המס שעליה בין שיהיה הוא בעל השדה
בין שאינו בעל השדה וכל כיוצא בדברים לא אינו גזל וישראל שגבה

אותו למלך אינו בחזקת גזלן והרי הוא כשר והוא שלא יוסיף ולא
ישנה ולא יקח לעצמו כלום׳ ח וכן מלך שכעס על א׳ מעבדיו
ועבדיו מבני המדינה ולקח שדהו או חצרו אינה גזל ומותר ליהנות
בה והלוקח מהמלך הרי היא שלו ואין הבעלים מוציאין אותה מידו׳
אבל מלך שלקח שדה או חצר שלא מבני המדינה שלא כדינים שחקק
הז׳ גזלן והלוקח ממנו מוציאין הבעלים מידו כללו של דבר כל דין
שיחקוק אותו המלך לכל ולא יהיה לאדם בפני עצמו אינו גזל וכל
שיקח מאיש זה בלבד שלא כדת הידועה לכל אלא חומס זה הז׳ גזל׳
ט לפיכך גבאי המלך ושוטריו שמוכרים השדות במס הקצוב
על השדות ממכרן מכר אבל מס שעל כל איש ואיש אינו גובה
אלא מן האדם עצמו ואם מכרו השדה במס שעל הראש הז׳ אינו מכר
אא״כ היה דין המלך כך׳ י מלך שהיה דינו שכל שלא יתן המס שעל
השדה תהיה השדה לנותן המס וברח בעל השדה מפני המס ובא זה
ונתן המס שעליה למלך ואכל פירותיה אין זה גזל אלא אוכל פירות ה־
עותן המס עד שיחזרו הבעלים שדין המלך דין הוא אבל אינו בו
גנבי׳ שו״ע דברים שהן גזל מדבריהם כגון מפריחי
יונים והמשחקים בקוביא וכו׳ ל״ט׳ א יש דברים שאסרו חכמי׳
משום גזל והעובר עליהן הז׳ גזלן מדבריהם מפריחי יונים ומשחקים
בקוביא מפריחי יונים כיצד לא יפריח אדם בתוך הישוב שהרי
לוקח ממון אחרים שלא כדין מפני שמשלח זכר ויביא נקבה משובך
אחר או נקבה והביא זכר ולא יונים בלבד אלא כל העושה בשאר
עופות או חיה או בהמה הז׳ גזלן מדבריהם׳ ב המשחקים בקוביא
כיצד אלו שמשחקים בעצים או בצרורות או בעצמות ועושין תנאי
ביניהם שכל הנוצח את חבירו באותו שחוק יקח כך וכך וכן המשחקים
בבהמה או בחיה או בעופות ועושין שכל שתנצח בהמתו או תרוץ
יותר יקח מחבירו כך וכך וכל כיוצא בדברים אלו הכל אסור וגזל
מדבריהם הוא׳ ג אע״פ שהמשחק בקוביא עם הגוי אין בו משום
גזל אבל יש בו איסור עוסק בדברים בטלים שאין ראוי לאדם שיעסוק
כל ימיו אלא בדברי חכמה ויישובו של עולם וחלקו עליו לומר שאין
פסול אלא כשאין לו אומנות אחרת׳ ד הפורש מצודה שאין לה בית
קבול וצד חיה או עוף או דגים ובא אחר ונטלם הז׳ גזל מדבריהם׳
ה המוצא בחיל צבורים או שמכנס מבעלון אם באו לרשותו הז׳ גזל
מדבריהם׳ ו עני המנקף בראש הזית זיתים שלשכחה ונפלו לארץ
עד שלא בטלם בא אחר ונטלם הז׳ גזל מדבריהם׳ ז כל מי
שישבידו גזל מדבריהם אינו יוצא מידו בדיינים׳ שו״ע א
קרקע איזה נגזלת אפי׳ נתיאשו הבעלים וכו׳ ד׳ סעי׳
א קרקע אינה נגזלת לעולם אלא ברשות בעליה עומדת אפי׳ נמכרה
לאלף זה אחר זה ונתיאשו הבעלים הז׳ חוזרת לנגזל בלא דמים וכל
מי שיצאה מתחת ידו חוזר על זה שמכרה לו וחוזר המוכר השני
על המוכר הראשון עד שיחזיר הלוקח מהגזלן על הגזלן ויטול ממנו׳
ב לפיכך אם חילק בה קלקול הבא מאליו כגון ששטפה נהר אין אחריות
המפקד על הגזלן שמחזיק בעליה עומדת ואומר לו הרי שלך לפניך

אבל אם הפסידה הגזלן בידיו כגון שחפר בה בורות שיחין
ומערות או שקצץ את האילנות ושיחת את המעינות הז׳ זה
את הגזלן חייב להעמיד לו בית או שדה כמו שהיו בשעת הגזילה
או ישלם דמי מה שהפסיד׳ ג גזל שדה ונטלוה מציקים בכוח
המלך אם מכת מדינה היא כגון שלקח המלך שדות או כרמים
שלכל אנשי המדינה אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן
לקחוה חייב להעמיד לו שדה אחרת׳ ד אנס המלך את הגזלן
וא״ל הראה לי את כל מה שיש לך והראהו שדה זו שגזל בכלל
שדותיו ונטלה המלך חייב להעמיד לו שדה אחרת כמותה או
נותן דמיה׳ שו״ע ב גזלן שהפסיד השדה ואכל
פירות בצד גובה אותם הנגזל וכו׳ ג׳ סעי׳ א גזל קרקע והפסידה
בידו או שאכל פירותיה כשבעל השדה גובה דמי מה שהפסיד
הגזלן או דמי פירות שאכל גובה מנכסים בני חורין מפני שהיא
כמלוה ע״פ ואם עמד הגזלן בדין ונתחייב לשלם ואח״כ מכר גובה
מנכסים משועבדים ואם לא עמד בדין שלא על א׳ מהם אינו יכול
לשני להיות טורף ממשעבדי׳ ב וה״ה אם גזלה מהגזלן אחר ונתנו
שחייב להעמיד לו שדה אם עמד בדין ואח״כ מכר גובה הנגזל
ממה שמכר׳ ג גזל שדה והשביח והנגזל בא לטרפה שמין
לו וידו על התחתונה אם השבח יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה
בלבד מהנגזל ואם ההוצאה יתירה על השבח אין לו מההוצאה
אלא שיעור השבח׳ שו״ע ג דין מכרה הגזלן והשביחה
הלוקח מה דינו שלוקח עם הגזלן וכו׳ ג׳ סעי׳ א גזל שדה ומכרה
והשביחה הלוקח אם השבח יותר על ההוצאה נוטל ההוצאה מבע׳
השדה והקרן עם שאר השבח נוטל מהגזלן הקרן גובה מנכסים
משועבדים ושאר השבח מנכסים בני חורין ואם הכיר בה שהיא
גזולה כשלקחה אינו נוטל מהגזלן אלא הקרן בלבד ומפסיד שאר
השבח היתר על ההוצאה היתה ההוצאה יתירה על השבח בין
שהכיר בה שהיא גזולה בין שלא הכיר בה אין לו מההוצאה אלא
שיעור השבח ונוטל מבעל השדה והקרן נוטל מהגזלן מנכסים
משועבדים׳ ב הפירות שאכל לוקח בעוד שהיתה בידו צריך
לשלם אותם לנגזל ודינו בהם עם הגזלן כדינו שבשבח שאם לא
ידע שהיתה גזולה גובה אותם מהגזלן מנכסים בני חורין ואם ידע
שהיתה גזולה אינו גובה מהם כלום׳ ג אם טוען המוכר שהלוקח
ידע שהיתה גזולה והלוקח טוען שלא ידע על המוכר להביא ראיה׳
שו״ע ד מכרה הגזלן וחזר וקנאה מהנגזל או נתנה
לו במתנה וכו׳ ו׳ סעי׳ א הגוזל שדה ומכרה או נתנה לאחר שאין
מעשיו כלום כמו שנתבאר אם אח״כ קנה הגזלן מהנגזל נתקיימה
ביד הלוקח מהגזלן או ביד המקבל המתנה ממנו שהרי זה טרח
הגזלן לקנותה כדי לעמוד בנאמנותו לפיכך אם לא קנאה עד שתבע
הלוקח את הגזלן בדין שמכר לו שדה שאינה שלו והתחייב לשלם
והתחילו ב״ד להכריז על נכסי הגזלן כדי לגבות מהם ללוקח ואח״
כך קנאה הגזלן מהנגזל לא נתקיימה ביד הלוקח ויבוא הגזלן עצמו

221

או יורשין לתת לו מעותיו ולהוציאה מידו׃ ב׳ לקחה הגזלן
מהנגזל אחר שמכרה כשהיא גזולה וחזר ומכרה לאחר או
נתנה במתנה או הורישה הרי גילה דעתו שאינו רוצה להעמיד
ביד זה שלקחה ממנו כשהיתה גזולה וכן אם נפלה לגזלן בירושה
לא נתקיימה ביד הלוקח׃ ג׳ גבאה הגזלן בחובו אם יש לנגזל
קרקע אחרת ואמ׳ הגזלן זו אני גובה בחובי ה״ז מתכוין להעמיד
ביד הלוקח ואם אין לנגזל קרקע אלא זו לגבות חובו הוא שנתכוין׃
ד׳ נתנוה הבעלים לגזלן מתנה זכה הלוקח שאלו לא טרח לגבה(?)
לא היו נותנין לו במתנה ומפני זה טרח כדי שיזכה בה בדין
ויעמוד במקחו ותתקיים ביד הלוקח׃ ה׳ דין גזלן שמכרה
עד׳ שלקח שדה מהנגזל נתבא׳ בסי׳ קנ״ה(?)׃ ו׳ גוי שאנס שדה
מישראל ומכרה לישראל אחר נתבא׳ בסי׳ רל״ו׃

שע״ה היורד לתוך שדה חבירו או לתוך חורבתו ונטעו או
בנאו ובו ט׳ סעי׳ א׳ היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות
ונטעה אם היתה שדה העשויה ליטע אומדין כמה אדם רוצה
ליתן בשדה זו לנטעה וגובה מבעל השדה ואם אינה עשויה
ליטע שמין לו וידו על התחתונה׃ ב׳ אמ׳ בעל השדה עקור אילנך
ולך שומעין לו אבל אם אמ׳ הנוטע הריני עוקר אילני אין שומעין
לו מפני שמכחיש הארץ׃ ג׳ היורד לתוך שדה חבי׳ של׳ ברשות
ונטע או בנה ואח״כ בא בע׳ השד׳ והשלים הבנין או שמר הנטיעות
והוציא כל הדברים שמוציאים שדעתו נוחה למה שעשה זה ובדין(?)
בא הדבר שמין וידו על העליונה׃ ד׳ היורד לשדה חבי׳ ברשות
אפי׳ נטע שדה שאינה עשויה ליטע שמין לו וידו על העליונה
שאם היתה ההוצאה יתירה על השבח נוטל השבח ואם השבח
יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה׃ ה׳ בעל בנכסי מלוג אשתו קטנה
והעוסק בשדה שיש לו חלק בה ליורד ברשות הן ושמין להם
וידם על העליונה׃ ו׳ היורד לתוך חורבתו של חבירו ובנאה שלא
ברשות שמין לו וידו על התחתונה ואם אמ׳ בעלי עצי ואבני אני נוטל
שומעין לו׃ ז׳ החכירות הרי הסרסורים(?) לבנין והוסיף בהם כנים(?)
ועלה לפי כך הבעה(?) בחצר חבי׳ ה״ז כנוטע שדה העשויה ליטע
ושמין לו כל מה שיתן בבנין זה לצורכו והוא שיהיה בנין המשתמר(?)
הראוי לאותה חצר כמנהג אותו מקום׃ ח׳ כל מי ששמין לו בין שהיה
ידו על העליונה בין שידו על התחתונה אינו נוטל כלום עד שישבע
בנקיטת חפץ כמה הוציא ואם אמ׳ יבואו הדיינים ויעשו שומת
ההוצאה והרי היא גלויה לעיניהם וישערו העצים והאבנים והסיד
ושכר האומנים בפחות שבשערים שומעין לו ונוטל בלא שבועה
וכן זה שנוטל השבח בלבד והיתה ידו על העליונה אינו צריך שבועה
ט׳ כל ששמין ונוטל שטען בכ״ה(?) ואמ׳ נתתי והיורד אומ׳ לא נטלתי
היורד נאמן ונשבע שלא נטל כלום ונוטל שהרי אומ׳ לבעל השדה
עדיין לא שמו לך ולא ידעת כמה אתה חייב ליתן היאך נתת אבל
אם שמו לו ואמ׳ לבעל השדה תן לו ואמ׳ נתתי אע״פ שעדיין לא נשבע
היורד הרי בעל השד׳ נאמ׳ וישבע היסת שנתן ויפטר שהדבר כאלו(?) נתן

בעליה׃ **שע״ו דין המסיג** גבול רעהו ובו סעי׳ א׳
המסיג גבול רעהו והכניס מתחום חבירו בתוך תחומו אפי׳ מלא
א׳ אצבע אם בחזקה עושה ה״ז גזלן ואם בסתר ה״ז גנב ואם סגי׳(?)
המסיג הגבול ה״ז עובר בשני לאוין בלאו גניבה או בלאו גזילה ובלאו
דלא תסיג׃ **שע״ז** מי שדרך הרבים עובר בתוך שדהו
ובו סעי׳ א׳ א׳ מי שהיתה לו דרך הרבים עוברת בתוך שדהו
נטלה ונתן להם מן הצד מה שנתן נתן וזכו בו ומה שנטל לא
זכה בו׃

הלכות נזיקין

שע״ח אסור להזיק ממון חבירו ולא לגרום שום הזק ובו ט׳ סעי׳ א׳ אסור להזיק
ממון חבירו ואם הזיקו אע״פ שאינו נהנה חייב לשלם נ״ש בין
שהיה שוגג בין שהיה אנוס כיצד נפל מהגג ושבר את הכלים
או שנתקל כשהוא מהלך ונפל על הכלי ושיברו חייב נ״ש׃ ב׳
נפל מן הגג והזיק חייב לשלם נ״ש בין שנפל ברוח מצויה בין שנפל
ברוח שאינה מצויה׃ ג׳ אם היתה שניה ונשמטה מתחתיו
ונפלה והזיקה אם לא היתה מהודקת וחזקה חייב ואם היתה
חזקה ומהודקת ונשמטה או שהתליעה ה״ז פטור שזו מכה בידי
שמים היא וכה״ג׃ ד׳ כל אלו הדברים ברשות הניזק אבל ברשות
המזיק פטור עד שיתכוין להזיק כמו שיתבאר׃ ה׳ אפי׳ בחיית(?)
אם יש בו היזק לחבירו אסור להשתמש(?) לפיכך אסור לאדם לעמוד
על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה׃ ו׳ בכל מקום שאמרו(?)
חייב לשלם בין בגופו בין ברשות הניזק ואפי׳ ברשות המזיק אם
הכניסו הניזק ממונו שלא ברשות והזיקו לש׳ בגופו לש׳ בממונו
חייב לשלם אפי׳ שיש לו רשות להוציאו ואין לו רשות להזיקו
ודוקא במזיקו במזיד אבל אם הזיק בשוגג פטור רבה ואם בעל החצר
בכונס אפי׳ בשוגג חייב הנכנס כיון שנכנס שלא ברשות ומ״מ אינו(?)
בשלא ידע בזה שנכנס אפי׳ אם ראהו שנכנס אם הוזק בו פטור׃
ז׳ היו שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות והוזקו זה בזה בין
בגופם בין בממונם אם לא ידעו זה בזה פטורין אבל אם ראו זה
את זה אע״פ שלא כיונו חייבים לפיכך שנים שהיו רצים ברה״ר
או שהיו מהלכים והוזקו זה בזה פטורים הזיקו זה את זה חייבין׃
ח׳ היה אחד רץ ואחד מהלך והוזק המהלך ברץ חייב מפני שרץ שלא
ברשות בד״א בחול אבל בע״ש בין השמשות פטור מפני שרץ ברשות׃
ט׳ אם בא א׳ רוכב בקורה(?) מאחרי חבירו ופגע בסוס שחבירו
רוכב בו והכה את הסוס חייב לשלם כל מה שישומו ב״ד שנפחת
מחמת הכאה זו ואפי׳ היה הסוס המוכה שלגוי וצריך הניזק לשלם
לגוי יותר ממה שנפחת אפי׳ הסוס אין המזיק חייב לשלם יותר
ממה שישומו ב״ד׃ **שע״ט דין זה בא בחביתו** וזה
בא בקורתו ונשברה החבית ובו ג׳ סעי׳ א׳ שנים שהיו מהלכין
ברה״ר זה בא בחביתו וזה בא בקורתו ופגעו זה בזה ונשברה חבית
בקורה פטור שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך׃ ב׳ היה בעל
הקורה ראשון ובעל החבית אחרון ונשברה חבית בקורה פטור ואם
עמד בעל הקורה לנוח מכובד משאו חייב ואם הזהיר לבעל החבית ואמ׳ עמוד

פטור

פטור ואם עמד לבקן משאו אע״פ שלא הזהירו פטור שהרי היה
לא היה יכול להזהירו׳ ג׳ היה בעל החבית ראשון ובעל הקורה
אחרון ונשברה חבית בקורה חייב ואם עמד בעל החבית לנוח פטור
ואם הזהיר לבעל הקורה שיעמוד חייב ואם עמד לבקן משאו
חייב בה״ז אע״פ שלא הזהירו בעל החבית וכן זה בא בגמלו וזה בספינתו׳
ד׳ הרי שמילא חצר חבירו כדיין ושמן ואפי׳ הכניס ברשות הואיל
ולא קבל עליו בעל החצר לשמור ה״ז נכנס ויוצא כדרכו וכל שישבר
מהכדים במנעליו וכו׳ ציאתו הרי הוא פטור עליהם ואם שיברם
בכוונה אפי׳ הכניסם בעל הכדים שלא ברשות ה״ז חייב׳ שפ״ט

האומר לחבירו קרע כסותי או שבר כדי או דוחף או

גדלף ששיברו כלים וכו׳ ד׳ סעי׳ א׳ האומר לחבירו קרע את
כסותי שבר את כדי ע״מ שאתה פטור ה״ז פטור ואם לא א״ל ע״מ
שאתה פטור ה״ז חייב אע״פ שהרשהו להשחית בלא כשבאו
הכלים לידו תחלה בתורת שמירה כגון שהיו שאולים או מופקדים
ויצלו אבל אם לא באו לידו בתורת שמירה טוען שא״ל קח כלי
זה ושברו בגד זה וקרעו ועשה כן ה״ז פטור אע״פ שלא א״ל ע״מ
שאתה פטור׳ ב׳ האומר לחבירו שבר כליו שלפלוני ע״מ שאתה
פטור ושברו ה״ז חייב ואע״פ שהעושה הוא חייב לשלם ה״ז בא ומ׳
לו שותפו בעון וכו׳ שהוא שהרי הכשיל עור וחזק ידי עוברי
עבירה׳ ג׳ רודף שהיה רודף אחר חבירו להרגו או אחר
ערוה מהעריות לאנסה ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם
פטור שהרי הוא מתחייב בנפשו שכיון שרדף התיר עצמו
למיתה ולכך פטור מהתשלומין ואם הנרדף שבר כלים של רודף
פטור שלא יהא ממונו חמור מגופו ואם היו של אדם אחר חייב
שהמציל עצמו בממון חבירו חייב ואחר שרדף אחר הרודף
להציל את הנרדף ושבר כלים בין של רודף בין של כל אדם פטור
כדי שלא ימנעו מלהציל את הנרדף׳ ד׳ ספינה שחישבה
להשבר מכובד המשוי ועמד א׳ מהם והיקל ממשא והשליך
בים פטור שהמשא שבה כמו רודף אחריהם להרגם ומצוה
רבה עשה שהשליך והושיעם׳ שפ״א

דין ה׳ שישבו על ספסל א׳ וכו׳ סעי׳ א׳

חמשה שישבו על הכסא ולא נשבר
ובא אחרון וישב עליו ונסמך עליהם ולא הניחם לעמוד ונשבר
אע״פ שהיה יכול לישבר בהם קודם הואיל וקירב שבירתו האחרון
חייב שהרי אומרים לו לאו נסמכת עלינו היינו עומדים קודם שישבר
ואם ישבו כאחד ונשבר כולן חייבים ובב״ב׳ שפ״ב

הקוצץ אילן שלחבירו והמונע חבירו מלעשות מצוה

וכו׳ סעי׳ א׳ שור שהיה עומד לדרנה מפני שהוא מזיק
את הבריות ואילן העומד לקציצה מפני שהוא מזיק את
הרבים וקדם א׳ ושחט שור זה וקצץ אילן זה שלא מדעת הבעלים
חייב לשלם לבעלים כמו שידונו הדיינים שהרי הפקיעם מלעשות
מצוה ואם טען ואמר אתה אמרת לי להרגו ולקוצצו הואיל והוא
עומד לכך ה״ז פטור וכן מי ששחט חיה ועוף ובא אחר וכסה
הדם שלא מדעת השוחט חייב ליתן כמו שידונו הדיינים
ויש שה״ל ב׳ שהוא נותן קנס קצוב י׳ זהובים וכן הוא שכל
המונע הבעלים מלעשות מצות עשה שהם ראויים לעשותה
וקדם אחר ועשה משלם לבעלים י׳ זהובים ובזמן הזה אין
מגבין אותו אבל אם תפס לא מפקינן מניה׳ שפ״ג

דין אדם המזיק לבהמת חבירו וכו׳ ה׳ סעי׳

א׳ הניח
גחלת על שור חבירו כשהוא כפות ונשרף או שדחפו לים
חייב ואם הניח גחלת על לב חבירו ונשרף יתבאר בסי׳ תכ״ח
ב׳ שור שעלה על שור להרגו ברשות הניזק שהוא בעל התחתון
ושחט את שורו להצילו ונפל עליו ומת ה״ז פטור דחפו לעליון
ומת אם היה יכול לשמטו ולא שמטו ה״ז חייב ואם לא היה יכול
לשמטו ה״ז פטור׳ ג׳ שנים שהמיתו את הבהמה כאחד או
שיברו את הכלי כאחד משלמין ביניהם׳ ד׳ ה׳ שהניחו ה׳ חבילות
על הבהמה ולא מתה ובא זה האחרון והניח חבילתו עליה ומתה
אם היתה מהלכת בהן ותשה החבילות ומשהוסיף זה חבילתו
עמדה ולא הלכה האחרון חייב ואם מתחלתה לא היתה מהלכת
האחרון פטור ואם אין ידוע כולם משלמין בשוה׳ ה׳ הכובש
בהמת חבירו בכלים או שהטיחה בחמה ונמצא עליה
המקום כדי שלא תמצא צל עד שהרגתה החמה חייב׳

שפ״ד דין אדם המזיק שלא בגופו וכו׳ ז׳ סעיפים׳

א׳ אחד המזיק בידו או שזרק חצו או ירה אבן והזיק בו או
שפתח מים על חבירו או על הכלים והזיק או שרק ונגע והזיק
בכוחו ונעו בשעת שהלכו כו׳ בכוחו ה״ז כמזיק בידו והם תולדות
של אדם אבל אם רק הרוק והניח על הארץ ואח״כ נתקל בהם
אדם ה״ז חייב משום בורו שכל תקלה תולדות בור היא׳ ב׳
היה מכה בפטיש ויצא גץ מתחת הפטיש והזיק ה״ז חייב׳
ג׳ הבנאי שקבל עליו את הכותל לסתרו ושבר את האבנים
או הזיק חייב היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר פטור ואם
מחמת המכה חייב׳ ד׳ החוצב שחצב אבן ומסרו לסתת
והזיק בו הסתת חייב מסרה הסתת לחמר חמר חייב מסרה
החמר לכתף הכתף חייב מסרה הכתף לבנאי הבנאי חייב
מסרה הבנאי למסדר המסדרו על שורת הבנין נפל והזיק אם
הם קבלנים וכולם שותפים במלאכה כולם חייבים ואם הם שכירי
יום האחרון חייב וכולם פטורים׳ שפ״ה

דין הזק שאינו ניכר כגון מנסך יינו שלחבירו וכו׳ ב׳ סעי׳

א׳ המזיק
את חבירו היזק שאינו ניכר כגון שעירב יין נסך ביינו או הת״ל
הוא פטור אבל חכמים קנסוהו לשלם נ״ש מהיפה שבנכסיו ודין
כל המזיקין לגבי׳ אם מת המזיק קודם שישלם אין קונסין
בנו אחריו לשלם׳ וכן אם היה שוגג או אנוס פטור שלא קנסו
אלא מזידי׳ ב׳ המנסך יין חבירו לעבודת אלילים לא נאסר

שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו ואם היה לו בו
שותפות או שהיה מומר שהרי הוא כגוי או שהתרו בו
וקבל התראה שהרי הוא מומר הו״ז אוסר היין וחייב לשלם
אע״פ שהוא מתחייב בנפשו מפני שמשעה שהגביהו נתחייב
לשלם ואינו מתחייב בנפשו עד שינסך׃ **שפג**

חילוק שבין גרמי לנזקין לדינא דגרמי והזורק כלי
מראש הגג ובו י׳ סעי׳ א׳ קי״ל כרבי מאיר דדאין דינא
דגרמי׳ לפיכך הדוחף מטבע שלחבירו עד שירד לים חייב
אע״פ שלא הגביהו וכן הפוחת מטבע שלחבירו והעביר צורתו
חייב אע״פ שלא חיסרו והמוסר שט׳ חוב לחבירו וחזר ומחלו
דקי״ל שהוא מחול וצריך לשלם ללוקח כמו שנתבא׳ בסי׳ ס״ו׳
ב׳ וכן השורף שט׳ שלחבירו חייב לשלם כל החוב שהיה
בשטר אע״פ שאין גוף השטר ממון הרי גרם לאבד ממון ובלבד
שיודה לו המזיק ששטר מקוים היה כך וכך היה כתוב בו
ומחמת ששרפו אינו יכול לגבות החוב אבל אם לא האמינו
אינו משלם לו אלא דמי הנייר בלבד׳ ג׳ וכן הזורק כלי שלו
מראש הגג והיו תחתיו כרים וכסתות שאם יפול עליהם
לא ישבר וקדם אחר וסילקן ונפל הכלי בארץ ונשבר חייב
המסלקן וכן כ״ב׳ ד׳ הזורק כלי מראש הגג והיו תחתיו
כרים וכסתות ובעודו באויר בא אחר ושיברם במקל הזורק
חייב והמשבר פטור דחשבינן ליה כשבור משעת שזרקו׳

שפד שמיני העבדים להזיק ומשלם לו עליה׳ וכו
סעי׳ א׳ שמין למזיק בידו כדרך ששמין לו אם הזיק
ממונו כיצד הרי שהרג בהמת חבירו או שבר כליו שמין כמ׳
היתה הבהמה שוה וכמה הנבלה שוה וכמ׳ היה הכלי שוה
והוא שלם וכמה שוה עתה ומשלם הפחת לנזק עם הנבלה
או הכלי השבור כדרך שנתבאר בשורו שהזיק בסימ׳ ת׳׳

הלכות מאבד ממון חבירו בידים ומוסר ומלשין׳

שפה דין ניזק נשבע ונוטל
וכו י׳ סעי׳ א׳ המזיק ממון חבירו
ואינו יודע מה הזיק נשבע הנזק ונוטל כיצד לקח כיס חבירו
והשליכו לים או לאש או שמסרו ליד אנס ואבד׳ בעליו אומ׳
זהובים היה מלא והמזיק אומ׳ איני יודע מה היה בו שמא עפר
או תבן היה מלא הרי הנזק נשבע בנקיטת חפץ ונוטל והוא
שיטען דברים שהוא אמוד בהן או אמוד להפקידן אצלו ודרכן
להניח בכיס וכיוצא בו אבל אם אין דרכם להניח בכלי זה
הוא פשע בעצמו כיצד הרי שחטף חמת או כד מלאים וחופים
והשליכם לים או שרפם וטען הנזק שמרגליות היו בתוכם אינו
נאמן ואם תפס אין מוציאין מידו וישב׳ שמרגליות היו בתוכם
ונוטל ממה שיש אצלו וכל״ש ואם ידע המזיק שהיו בו
זהובים אבל אינו יודע כמה היו אם הנזק אומ׳ אף נוטל שף
בלא שבועה ואינו יכול לישבע׳ ב׳ המוסר ממון חבירו

ביד אנס בין אנס גוי בין אנס ישראל חייב לשלם מן היפה שבנכסיו
כל מה שלקח האנס אע״פ שלא נשא המוסר ולא נתן בידו אלא דיבר
בלבד ואם מת גובים מיורשין כשאר כל המזיקים׳ בד״א כשהראה
המוסר מעצמו אבל אם אנסוהו גוים או ישראל אנס להראות הממון
הו״ז פטור מתשלומין ואם נשא ונתן ביד׳ אע״פ שהוא אנוס חייב לשלם
שהמציל עצמו בממון חבירו חייב׳ כיצד הרי שגזר המלך להביא
לו יין או תבן וכיוצא במדברים׳ ועמד מוסר ואמ׳ הרי יש לפלוני
אוצר יין או תבן במקום פל׳ והלכו ולקחוהו חייב לשלם׳ ב׳ אנסו
המלך למוסר זה עד שיראה לו ממון חבירו שהוא בורח מפניו
והראה לו מפני האונס הו״ז פטור שאם לא יראהו לו יכהו או יהרגהו׳
ג׳ נשא ממון חבירו בידו ונתנו לאנס חייב לשלם בכל מקום
אע״פ שהמלך אנסו להביאו׳ בד״א שאם אנסו להביא והביא חייב
כשלא הגיע הממון לרשות האנס׳ אבל אנס שאנס את ישר׳ עד
שהראהו ועמד האנס על הממון ונעשה ברשותו ואנס את ישר׳
עד שהוליכו למקום אחר ואפילו הוליכו זה המוסר שהראהו הו״ז
פטור שכיון שעמד האנס בצד הממון כבר אבד כל מה שישבו
הרי הוא נשרף׳ ד׳ בעלי דין שהיתה ביניהם מריבה על הקרקע
או על המטלטלין זה אומ׳ שלי וזה אומ׳ שלי ועמד א׳ מהם ומסרה
ביד גוים מנדין אותו עד שיחזיר הדבר לרשות שהיה ויסלק יד
אנס מביניהם ויעשה דין כישר׳׳ ה׳ מי שנתפס על חבירו ולקחו
גוים ממנו ממון בגלל חבירו אין חבירו חייב לשלם אין כל מי שנתפס
על חבירו יהיה חבירו חייב לשלם לו חוץ מהנתפס מפני המס הקצוב
על כל איש ואיש בכל שנה או הנתפס על התשורה שנותן כל איש
למלך בעברו עליהם או חיילות הו״ז חייב לשלם והוא שיקחו ממנו
בפירוש בגלל פל׳ בפני עדים ונתפשר עוד בסימ׳ קכ״ח׳ ו׳ מי שיש
לו עדים שמסר ממון חבירו כגון שהראה מעצמו או שנשא ונתן
ולא ידעו העדים כמה הפקידו במסירתו והנמסר אומ׳ כך וכך
הפסדתני והמוסר כופר במה שטוענו אם תפס הנמסר אין מוציאין
מידו אלא נשבע בנקיטת חפץ וזוכה במה שתפס ואם לא תפס אין
מוציאין מהמוסר אלא בראיה ברורה ומ״מ שאם המוסר אומ׳ איני
יודע כמה הפסדת על ידי ישבע הנמסר ויטול׳ ז׳ אין משביעין
את המוסר שהלשין מעצמו לא שבועה חמורה ולא שבועת היסת
מפני שהוא רשע ואין לך פסול יותר מזה אבל המוסר שאנסוהו
להראות או להביא ונשא ונתן ביד אע״פ שהוא חייב לשלם אינו רשע
ובין תשלומין הוא כלבר כשאר המזיקים׳ ט׳ אסור למסור ישר׳
ביד גוים בין בגופו בין בממונו ואפי׳ היה רשע ובעל עבירות ואפילו
היה מצר לו ומצערו וכל המוסר ישר׳ ביד גוי בין בגופו בין בממונו
אין לו חלק לעו״הב׳ י׳ מותר להרוג את המוסר בכל מקום ואפי׳
בזמן הזה ומותר להרגו קודם שימסור אלא כשאמ׳ הריני מוסר
פל׳ בגופו או בממונו אפי׳ ממון קל התיר עצמו למיתה ומתרין בו
ואומ׳ לו אל תמסור אם העיז פניו ואמ׳ לא כי אלא אמסרנו מצוה להרגו
וכל הקודם להרגו זכה׳ יא׳ עשה המוסר אשר זמם ומסר אסור

להרגו אע"פ שהוא הוחזק למסור שהרי זה יהרג שמא ימסור אחרים
יב כל המוסר הציבור ולהצטער מותר למסרו ביד גוים להכותו ולאסרו
ולקונסו אבל מפני צער יחיד אסור למסרו׳ יג אסור לאבד ממונו
של מוסר אע"פ שמותר לאבד גופו שהרי ממונו ראוי ליורשיו׳
יד מוסר מקבלים עדות שלא בפניו׳ טו מי שמוחזק שלשה
פעמים מסר ישראל או ממונם ביד גוי מבקשים עצה ותחבולה להעבירו
מהעולם׳ יו הוצאות שעשו לבער מוסר כל הדרים בעיר חייבין
ליתן בהם אפי׳ אותם שפורעים מס במקום אחר׳ ׳

הלכות נזקי ממון

שפט דין ממון האדם שהזיק
וחלוק שבין תם למועד ובאיזה מקום חייב קרן ושן ורגל ובו יד פרקי׳

א כל נפש חיה שהיא ברשותו של אדם שהזיקה חייבים הבעלים
לשלם שנ׳ כי יגוף שור איש חשל״א השור וה״ה שאר בהמה חיה ועוף
לא דבר הכת׳ בשור אלא בהווה׳ ב וכמה משלם אם הזיקה בדברים
שדרכה לעשות תמיד כמנהג ברייתה כגון בהמה שאכלה תבן או
עשב או שהזיקה ברגלה או בדרך הילוכה חייב לשלם נזק שלם
מיפה שבנכסיו שנ׳ מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ואם שינה
ועשה מעשים שאין דרכה לעשותם תמיד והזיקה בהם כגון שור
שנגח או נשך חייב לשלם חצי נזק מגוף המזיק עצמו שנ׳ ומכרו
את השור החי וחצו את כספו׳ ג כיצד שור שוה מנה שנגח לשור
שוה כ׳ והמיתו והרי הנבלה שוה ארבעה בע״ה השור המזיק חייב לשלם
שמונה ואינו חייב לשלם אלא מגוף השור שהזיק שנ׳ ומכרו את השור׳
ד לפיכך אם המית שור שוה כ׳ לשור שוה ק״ק והנבלה שוה מנה אין בע״ה
הנבלה יכול לומר לבעל החי תן לי נ׳ אלא אומ׳ לו הרי השור שהזיק לפניך
קח הוא ולך אפילו אינו שוה אלא דינר וכה״ג׳ ה העושה מעשה שדרכו
לעשותו תמיד כמנהג ברייתו הוא הנקרא מועד והמשנה ועשה מעשה
שאין דרך כל מינו לעשותו תמיד כגון שנגח או נשך הוא הנקרא תם
וזה המשנה אם הרגיל בשינוי פעמים רבות נעשה מועד לאותו דבר
שהרגיל בו שאתו כו׳ שור נגח הוא׳ ו חמשה מעשים תמים
יש בבהמה ואם הועדה לא׳ מהם נעשית מועדת לאותו מעשה ואלו
הן הבהמה אינה מועדת מתחלתה לא לנגח ולא ליגוף ולא לנשוך ולא
לרבוץ על הכלים הגדולים ולא לבעוט ואם הועד לא׳ מהם ה״ז מועדת
לו אבל השן מועדת מתחלתה לאכול את הראוי לה והרגל מועדת
מתחלתה לשבר בדרך הילוכה׳ ז הבהמה יש מי שאומ׳ שהיא
מועדת מתחלתה לרבוץ על פכים קטנים ולמעך אותם ויש חולקי׳ עליו׳
ח ה׳ מיני חיה מועדים מתחלת בריתן להזיק אפי׳ הם בני תרבות לפי׳
אם הזיקו או המיתו בנגיחה או בנשיכה ודריסה וכיוצא בהן חייב נ״ש
ואלו הן הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס וכן הנחש שנשך ה״ז
מועד ואפי׳ היה בן תרבות׳ ט כל מועד משלם נ״ש מן היפה שבנכסיו
וכל תם משלם חצי נ״ז מגופו׳ י בד״א כשנכנסה הבהמה לרשו׳ הניזק
והזיקתו אבל אם הניזק נכנס לרשות המזיק והזיקתו בהמתו שלו ה״ז פטור
על הכל שהרי הוא אומ׳ לו אלו לא נכנסת לא הגיע לך היזק והרי מפורש בתורה
ושלח את בעירה ובער בשדה אחר׳ יא הזיקה בה״ה או בחצר
שאינה של שניהם לא למזיק ולא לניזק או בחצר שהי׳ של שניהם
והרי היא מיוחדת להניח בה פירות ולהכניס בה בהמ׳ כגון הבקעה
ויוצא בה או שהי׳ לשניהם להכניס בה בהמ׳ ואין שום א׳ מהם רשאי
להכניס בה פירות אם בשן ורגל הזיקה ברה״ר ה״ז פטור מפני שיש
לה רשות להלך בכאן ודרך הבהמ׳ להלך ולאכול כדרכה ולשבר
בדרך הילוכה ואם נגחה או נגפה או רבצה או בעטה או נשכה
אם תמה היא משלם ח״נ ואם מועדת נ״ש׳ יב היתה החצר של שני
מיוחדת לפירות ולא להכניס בה בהמה והכניס שום א׳ מהשותפים
בהמ׳ והזיקה חייב אע״פ השן ועל הרגל׳ יג וכן אם היתה מיוחדת
לבהמ׳ לשניהם והיה רשו׳ לא׳ מהם בלבד להכניס לה פירות והזיקה
פרותיו חייב אע״פ השן ועל הרגל׳ יד אם היא של א׳ מהם לפירות
ולא לשוורים ושל שני לשוורים ולא לפירות והזיקה בהמתו של אותו
שמיוחדת לו לפירות בשן ורגל חייב דלגביה הוה ליה חצר הניזק
ובקרן פטור דלגבי דידיה הו״ל חצר המזיק ואם הזיקה בהמתו
של אותו שמיוחדת לו לפירות לבהמתו שמיוחדת לו לשוורים
בקרן חייב דלגבי דידיה הוי חצר המזיק׳ טו שן ורגל אין חייבין
אע״פ ברשות הניזק אבל ברשו׳ הר׳ פטור והו״ל ברשות המזיק
ומיהו אם הרביצה אבני כלי הר׳ והלכו והזיקו ברשו׳ הניזק או עץ
חילוף מקרתו בה״ה ומקצתו ברשו׳ הניזק ודרסה עליו בה״ה ושיברה
כלים ברשות הניזק חייב׳ יו האומר שהכניס פירותיו לחצר חבירו
שלא ברשותו ונכנס שורו שלבו שם ואכלם פטור׳ יז חצר
שהיא של שניהם לשוורים ולא׳ מהם לשאר דברים והכניס בה
טליתו וחבירו שמיוחד לו לשוורים הכניס שורו והזיק שורו
לטלית וגם הטלית לשור אין אומ׳ אלא זה בזה שמין הנזקין
בכ״ל וגם כל מי שהזיק יותר ישלם׳ יח ג׳ אבות נזיקין בשור
הקרן והשן והרגל ונקראו אבות מפ׳ שהם כתובים בפסוק ולהם
תולדות שכל דבר הדומה לא׳ מאלו נקרא תולדה ודינו כמוהו חוץ מנזקין
צרורות כמו שיתבאר׳ יט כיצד שור האמור בתורה הוא שנגח
בקרן ואין דרכו בכך אלא דרך מקרה ואין לו הנייה בהזיקן וכל
הדומה לו דינו כמוהו כגון שנגפה בגופה או נשכה או בעטה
או רבצה על הכלים ושיברתם וכן אם אכלה כסות או כלים דינה
כקרן ואינו משלם אלא ח״נ בין ברשות הניזק בין בה״ה ועוד יש שם דבר׳
שמזקת ברגליה או בפיה ודינם כקרן איתבארו בסימ׳ שנ״ב ׳ כ
פרה שרבצה בה״ה והלכה פרה אחרת דרך עליה ובעטה בה חייבת
אע״פ שיצאת שינתה ורבצה אין לה להלכת לבעוט בה אבל אם הזיקה
דרך הילוכה פטורה׳ שצ נזקי רגל ותולדותיו ודיני
צרורות וכלב ותרנגול שקפצו ובו יב סעי׳ א רגל הוא האמור ושלח
את בעירה הכת׳ בתורה הוא שהבהמה הולכת ברגליה בדרך הילוכה
והוא דבר שדרכה בכך ואין לה בו הנאה וכל הדומה לזה דברים אלו
הוא תולדתו ודינו כמוהו כיצד כגון שהזיקה בגופה דרך הילוכה׳

או בשערה או בשליף שעליה או בפרומביא שבפיה או בזוג
שבצוארה או במשוי שעליה ותרנגולים שהיו פורחים ממקום
למקום ושיברו כלים בכנפיהם או שהיו מהדסין ע"ג עיסה או פירות
וטנפם או נקרו בהם וכן כל דבר המחובר בגופה כגון עגלה המושך
בקרון והולכתה ע"ג הכלי ושיברתם כל אלו תולדות הרגל ודינם
כמוהו: ב' כשכשה בזנבה כשכוש רב שאין דרכה לעשות תמיד
והזיקה ברה"ר או שכשכשה בגיד שלה ברה"ר והזיקה פטור ואם
תפס הניזק גובה ח"נ מאחר שתפס שזה הדבר ספק הוא אם הוא
תולדות הקרן שחייב עליה ברה"ר או תולדות הרגל שפטור עליו
ברה"ר: ג' כל תולדות כסב שלה חוץ מצרורות המנתזין מתחת
רגלי הבהמה בשעת הילוכה שאע"פ שתולדות רגל הם ופטור
עליהם ברה"ר כרגל ואם הזיקו ברשות הניזק משלם מן היפה
שבנכסיו כרגל שהוא אב אע"פ כן אינו משלם אלא ח"נ כיצד כגון
שנכנסה לחצר הניזק והיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושברו
את הכלים משלם ח"נ מן היפה שבנכסיו ודבר זה הלכה למשה
מסיני: ד' וכן אם היתה מהלכת ברה"ר ונתזו צרורות מתחת
רגליה לרשות הניזק ושיברו את הכלים משלם ח"נ וה"ה לתרנגולים
שהדסו והעלו עפר או צרורות ושברו וכן חזיר שהיה נובר
באשפה והתיז צרורות והזיק משלם ח"נ: ה' דרסה על הכלי
ברשות הניזק ושברתו ונפל על כלי אחר ושברו על הראשון
משלם נ"ש ועל האחרון משלם ח"נ ודוקא שה"ה לכח כוחו:
ו' היתה מהלכת ברה"ר ובעטה והתיזה צרורות והזיקו ברה"ר פטור
ואם תפס הניזק רביע נזק אין מוציאין מידו שהדבר ספק הוא
שמא שינוי הוא וחייבת ולא תולדת רגל שהרי בעטה: ז' בעטה בארץ
ברשות הניזק והתיזה צרורות מחמת הבעיטה והזיקו שם חייב
לשלם רביע נזק שזה שינוי הוא בהתזת צרורות ואם תפס הניזק
ח"נ אין מוציאין מידו ואפילו היתה מהלכת במקום שאי אפשר שלא
תתיז ובעטה והתיזה משלם רביע נזק ואם תפס הניזק ח"נ אין
מוציאין מידו: ח' בהמה שהטילה גללים לעיסה היינו צרורות
וכגון דדחיק לה עלמא שאין לה מקום לנטות הנה והנה ואי
לאו הכי הוי שנוי ותולדה דקרן הוא: ט' כשם שחייב על כוח
שיש בו ממש כשהתיז צרורות כך חייב על כוח שאין בו ממש
כגון קול שצנף וחמור שנער ושברו כלים בכוח קולם ותרנגול
ששיבר כלים בכוח כנפיו או שהשיט ראשו לאויר כלי והקיש
בו ושברו בלא נגיעה יש בו צרעונים והשתא הוי ואחריה הז' ואם
אין בו צרעונים הוי שנוי ולא ידענא ליה השתא: י' התרנגולים
מועדין להלך כדרכן ונשבר הכלי היה חוט או רצועה קשור ברגליה
ונסתבך שם באותו החוט ונתגלגל ונשבר משלם ח"נ: יא'
תרנגול שהיה מחטט בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי אם
עיקה דבוקה בחבל דהשתא אורחיה הוא או אפי' אין בו עיקה הוא
בלוי שדרכו ליפסק ע"י חטיטה התרנגול חייב בין על החבל בין על

הדלי נ"ש ואם החבל חדש ואין עיקה דבוקה בו משונה הוא ואינו חייב
אלא ח"נ בין על החבל בין על הדלי ואם הולך אחר הדלי ונתגלגל עד
המקום שנשבר שם משלם נ"ש: יב' הכלב והגדי שקפצו מראש
הגג מלמעלה למטה ושברו את הכלים משלמין נ"ש מפני שאורחין
לעבד הכי וכן אם נפלו והזיקו שעלייהן לראש הגג בשיפוע ואע"פ שנפילתן
אונס כל שתחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב קפצו מלמטה למעלה
משלמין ח"נ שנתלה הגדי ונקדר וקפץ הכלב ודלג הגדי בין מלמעלה
למטה בין מלמטה למעלה חייבים נ"ש וכן תרנגול שדלג בין מלמעלה
למטה בין מלמטה למעלה משלם נ"ש וה"ה מי שמסר בידו לשמרו
והיה בו חשש צריך לשמרם שלא ידלגו מלמעלה למטה ולא מלמטה
למעלה:

שצ"א שן באיזה מקום ובאיזה אופן ישלם

מה שהזיקה ומה שנהנית ובו י"ב סעי' א' שן הוא אב ושלח את
בעירה דכתיב בקרא מותבינן לה כגון בהמה שאוכלת פירות ודברים
דברים הראויים לה ונהנית באכילתן חייב נ"ש בין שאכלתן בין שלא אכלתן
אלא שהפסידתן ולא כלתה אותם לגמרי לפי כל הראוי לה הרי שמזיק
בדבר שהיא נהנית הוא תולדות שן כגון נתחככה בכותל להנאתה והזיקה
או שטינפה פירות וכלים להנאתה כגון שנתגלגלה עליהם: ב' בהמה
שאכלה דבר הראוי לה אבל אכלה דבר שאינו ראוי לה כגון כסות וכלים
שינוי הוא ואינו משלם אלא ח"נ בין שאכלה אותם בחצר הניזק בין שאכלה
אותם ברשות הרבים: ג' אכלה דבר שאין דרכה לאכול אלא ע"י
הדוחק כגון פרה שאכלה שעורים וחמור שאכל כרשינין וכלב שליקק
את השמן וחזיר שאכל חתיכת בשר וחתול שאכל תמרים חשיב
שפיר אכילה אבל בהמה שאכלה בשר או תבשיל לאו אורחיה
הוא ומשלם ח"נ אכלה פת הוי אורחיה אבל חיה לאו אורחיה למיכל פת
ולא תבשיל: ד' בהמה שראתה לחם בסל ושברה הסל ואכלה
הלחם משלם נ"ש גם על הסל שכך דרכה לשבר הסל כדי לאכול הלחם
אבל אם אכלה הלחם תחלה ואח"כ שברה הסל אינו משלם על הסל
אלא ח"נ דהוי קרן ואינו משלם אלא מגופו: ה' ראתה אוכלים ע"ג החבית
ומיקרבה בחבית לעלות כדי לאכול האוכלים ושברתו משלם גם על
החבית נ"ש שכן דרכה לעלות עליו כדי לאכול האוכלים: ו' חיה
שטרפה בהמה ואכלה או שאכלה בשרה אורחה הוא ומשלם נ"ש
אבל כלב שהמית כבש וחתול שהמית תרנגולים גדולים ואכלם משונה
הוא ואינו משלם אלא ח"נ ודוקא בפחות שפחותה מיתה אבל אמי דנכילה
משלם ברשו הניזק נ"ש וברה"ר מה שנהנית שהאכילה אינו שנוי שכן
דרכן לאכול נבלות אפי' שלימה ומות גדולות: ז' אינו חייב השן לשלם
נ"ש אלא אם אכל אוכלין ברשו הניזק אבל אם לקחה בחצרו והוציאה
משם ואכלה ברה"ר או בחצר של אחר פטור מלשלם יותר ממה שנהנית
ואם לקחה ברה"ר והלכה ואכלה ברשות הניזק יש מחייבים לשלם נ"ש
משום דפירות בחצר הניזק דמי ונ"ל אפי' במקום שאין לחייב על הנאה
כגון שהיו הפירות מונחין במקום שאינו לוקטן משם ובהראות והושיט
פירו לשמעון שבחצר שמעון לפי פרת לוי חייב לוי אם המושיט חיצון

או

או שאין לו לשלם שאם היה אפשר שישולם ממנו היה מתחייב
ובעל הפרה פטור׃ ח׳ אכלה ברה״ה משלם כל מה שנהנית דהיינו כל
מה שאכלה אינו משלם אותו אלא כאלו היה תבן ואם אכלה אוכלים
הרעים לה כגון שאכלה חטים הואיל ולא נהנית פטור׃ ט׳ היו הפי׳
מונחין בצדי רחבה והיא בתוך הרחבה והחזירה ראשה לצדי רחבה
ואכלה מהן אינו משלם אלא מה שנהנית דכיון דגופה ברה״ה אל״ש
ברה״ה אבל אם יצאה מרחבה לצדי רחבה ואכלה שם משלם מה
שהזיקה אבל מפתח החנות אינו משלם אלא מה שנהנית מתוך החנות
משלם מה שהזיקה׃ י׳ הקדיש מקום מרשותו לבה״ה והניח שם פירותיו
ואכלתם שמחשוב כרשות הניזק׃ יא׳ היתה מה[illegible] ברה״ה ופשטה
צוארה ואכלה מעל גב חברתה ואפי׳ עמדה אינו [illegible] אלא מה שנהנית
שכן דרך הבהמות לאכול זו מעל [illegible]ה ואכלה מעל גב חבירתה
משלם מה שהזיקה שגב חברתה [illegible] הניזק הוא חשוב והה״נ היתה
קופה מופשלת לאחוריו ואכלה פירות מתוך הקופה׃ יב׳ בהמה שהיתה
עומדת ברשות הניזק ותלשה פירות מרה״ה ואכלתן ברשות הניזק הרי זה
ספק לפיכך אינה משלמת אלא מה שנהנית ואם תפס הניזק בהמה
שהזיקה אין מוציאין מידו׃

שצ״ב דין כלב

שנטל חררה ואכל החררה והדליק הגדיש ובו סעי׳ א׳: א׳ כלב שנטל את
החררה והלך לו לגדיש אם הניחה בגדיש ואכל את החלה והדליק
את הגדיש על החלה ועל מקום החררה משלם נ״ש ועל הגדיש ח״נ
ואם היה מגרר את החלה על הגדיש והולך ושורף משלם על החררה
נ״ש ועל מקום הגחלת ח״נ ועל שאר הגדיש פטור כו״א בשמר בעל
הגחלת את אשו וסגר הדלת ובא הכלב וחתר ונטל את החררה
מעל האש אבל אם לא שמר אשו בעל האש חייב על שריפת הגדיש
ובעל הכלב חייב על אכילת החררה ועל מקומה׃

שצ״ג הכניס פירותיו לחצר חבירו שלא ברשות והזיקו

בעל החצר וכו׳ סעי׳ א׳ הכניס פירותיו לחצר בה״ב ואכלתם בהמת
בה״ב פטור ואם הוחלקה בהם והוזקה בעל הפי׳ חייב ואם הכניס ברשו׳
פטור ואם קבל עליו בה״ב לשמור את הפירות בה״ב חייב׃ ב׳ הכניסן שלא
ברשות ואכלתן בהמתו של[illegible]ה באכילתן בעל הפי׳ פטור מפני
שהיה לו שלא תאכל׃ ג׳ הכניס[illegible]ות והניחן בעל החצר את זה
שהרשוהו בחצר לשמרו ואכלתן בהמתו שלבה״ב והוזקה באכילתן
בעל הפירות חייב שכיון שראה הבהמה אוכלת דברים המזיקין לה והניח
חייב שהרי אין בעל החצר מצווים שם להעביר הבהמה מהם ומעשה
באשה אחת שנכנסה בבית שכונתה ללוש ולאפות והניחה ונתעלמו
מי שלא יביטו בה בעת לישתה ואפייתה ובא עז שלבה״ב ואכל הבצק
ומת וחייבוה חכמי׳ לשלם דמיו וכו׳׳ ד׳ המגדיש בתוך שדה חבירו
שלא ברשות ואכלתם בהמתו שלבעל השדה פטור ואם הוחלקה
בהם והוזקה בעל הפירות חייב אכלתן והוזקה באכילתן פטור ואם
הגדיש ברשות בעל השדה חייב אע״פ שלא קבל עליו לשמור שהשומר
בגרנות כיון שאמר הגדש בכאן כמי שאמר הגדיש ואני אשמור לך הוא חשוב׃

שצ״ד בהמה שנפלה לגנה והזיקה וכיצד

משערין הנזק וכו׳ וסעי׳ א׳ בהמה שהוחלקה באבן
או במימי רגלים ונפלה לגנה ונחבטה ע״ג פירות והזיקה או
שאכלה משלם מה שנהנית ואפי׳ הלכה מערוגה לערוגה ואפי׳
כשאר היא שבכל היום כולו אינו משלם אלא מה שנהנית ומה הנאה
יש לה בחבטה שהרי מצאה מקום רך ולא מר סקן אחבריה
אבל אם ירדה כדרכה ואכלה משלם מה שהזיקה ואפי׳ טינפה
פירות בדמי ירדה משלם מפני שהוחלקה בפשיעה וכן אם דחפה
חבירתה ונפלה משלם מה שהזיקה מפני שהי״ל להעבירם אחת
אחת כדי שלא ידחפו זה את זה׃ ב׳ הוחלקה ונפלה ויצאה וחזרה
לגנה אע״פ שחזרה שלא לדעת הבעלים משלם מה שהזיקה מפני
שהי״ל לשמרה שלא תחזור שהדבר ידוע שכיון שידעה
דרך הגנה הרי היא חוזרת מאליה׃ ג׳ המעמיד בהמת חבירו
ע״ג קמת חבירו המעמיד חייב לשלם וכן אם הכישה עד שהלכה
לקמת חבירו והזיקה זה שהכישה חייב׃ ד׳ כל בהמה שהזיקה
פירות [illegible] משערין מה שהזיקה בששים ומשלם מה
שהזיקה בהשלם כיצד הרי שאכלה בית קבה שמין ששים בית
סאה באותה השדה כמה היתה שוה וכמה היא שוה עתה
אחר שנפסד בו הבית קבה ומשלם השאר וכן אם אכלה קב
או רובע ואפי׳ קלח א׳ שמין אותו בס׳׳ ה׳ אכלה פירות גמורים
שאינם צריכים לקרקע משלם דמי פירות גמורים בשוויהן
מסאה דמי סאה ואם קבים דמי קבים׃ ו׳ הרי שאכלה
פירות דקל א׳ וכן הקוצץ פירות דקל [illegible] ואכלתם היה דקל
[illegible] ויצאה בו שמין התמרים שעליו [illegible] משערין אותו ב[illegible]
[illegible] ואם דקל פרדי ויוצא בו הוא שהתמרים שלו [illegible]
[illegible] הדקל בפני עצמו כמה היה שוה וכמה הוא שוה עתה׃

שצ״ה המשסה

את הכלב בחבירו או בעצמו ובו סעי׳
המשסה כלבו של חבירו בחבירו פטור מדיני אדם וחייב בד״ש
ובעל הכלב חייב ה״נ שכיון שהוא יודע שאם ישסו אותו בבני
אדם להזיק [illegible] ואם שסהו בעצמו פטור שכלו המשסה
ובא אחר ושיסה בו פטור׃

שצ״ו דין שמירת תם

המועד או מסרן לשמור ובו סעי׳ א׳ שור המועד
וכן שן ורגל שהן מועדין מתחילתן דיין בשמירה פחותה כגון
אם קשרם בעליו במוסרה או שמרם שמירה פחותה ויצאו
והזיקו פטור וב״א כמועד אבל תם שלא [illegible] במוסרה ולא
בשמירה פחותה עד שישמרנו שמירה מעולה [illegible]
מעולה דלת שיכולה לעמוד אפי׳ ברוח מצויה [illegible]
אבל אם אינה יכולה לעמוד אפי׳ ברוח מצויה [illegible] שמרו
וחייב אפי׳ לא נפלה הדלת [illegible] הרוח [illegible]
או חתרה הדלת והפילתה ויצתה בפשיעה לגבי נפילת הדלת
וקיפו באונס הבא מחמת הפשיעה חייב אבל אם חתרה
ויצאה משם פטור שאין האונס בא מחמת הפשיעה׃ ב׳

שמרה כראוי ונפרצה בלילה או שהתירה הליסטים ויצאה
והזיקה פטור אפי' ידע שנפרצה שאינו חייב לגדור
ולטרוח אחריה ודוקא נפרצה בלילה אבל נפרצה ביום חייב
דאיבעי ליה לאהדורה [illegible] ידע [illegible] הוציאוה ליסטים הם
הם חייבים [illegible] מנעה [illegible] שהבהמה במקום להוציאה
ודוקא שהוציאוה כי [illegible] אבל הוציאוה כי לאבדה
פטורים [illegible] הפורץ [illegible] בהמת חבירו ויצאה והזיקה
אם היה גדר בריא [illegible] חייב ואם [illegible] רעוע פטור
[illegible] חייב [illegible] [illegible] אפילו
[illegible] ויצאה והזיקה חייב [illegible] שפרצה [illegible]
[illegible] והוי [illegible] ועושה כל [illegible] לה לעשות
[illegible] מסר השור לחרש [illegible] שיהא השור קשור
[illegible] החרש [illegible] ונתק והזיק אפי' [illegible] שעולה
[illegible] והתירה ויצאה והזיקה הבעלים חייבין [illegible] מסר שורו
להם [illegible] ושמרוהו [illegible] והזיק [illegible]
[illegible] שמירתן חייב ואם [illegible]
[illegible] השומרים חייבים [illegible] כל [illegible]
[illegible] לשמור [illegible] כמשמרתו [illegible]
[illegible] משמירתו הוא פטור [illegible]
[illegible] שלא [illegible] ושלא
[illegible] אבל [illegible] אינו [illegible]
[illegible] שלא [illegible] שאינו [illegible]
[illegible] וחייבים לשלם [illegible]
[illegible] פטורים ואם אחר [illegible]
[illegible] לוקחים אותו [illegible]
[illegible] השומרים [illegible]
[illegible] פטור ואם [illegible]
[illegible]
[illegible] ואם [illegible]
[illegible]
[illegible] לבנו או לבן ביתו [illegible]
[illegible] שורו [illegible]

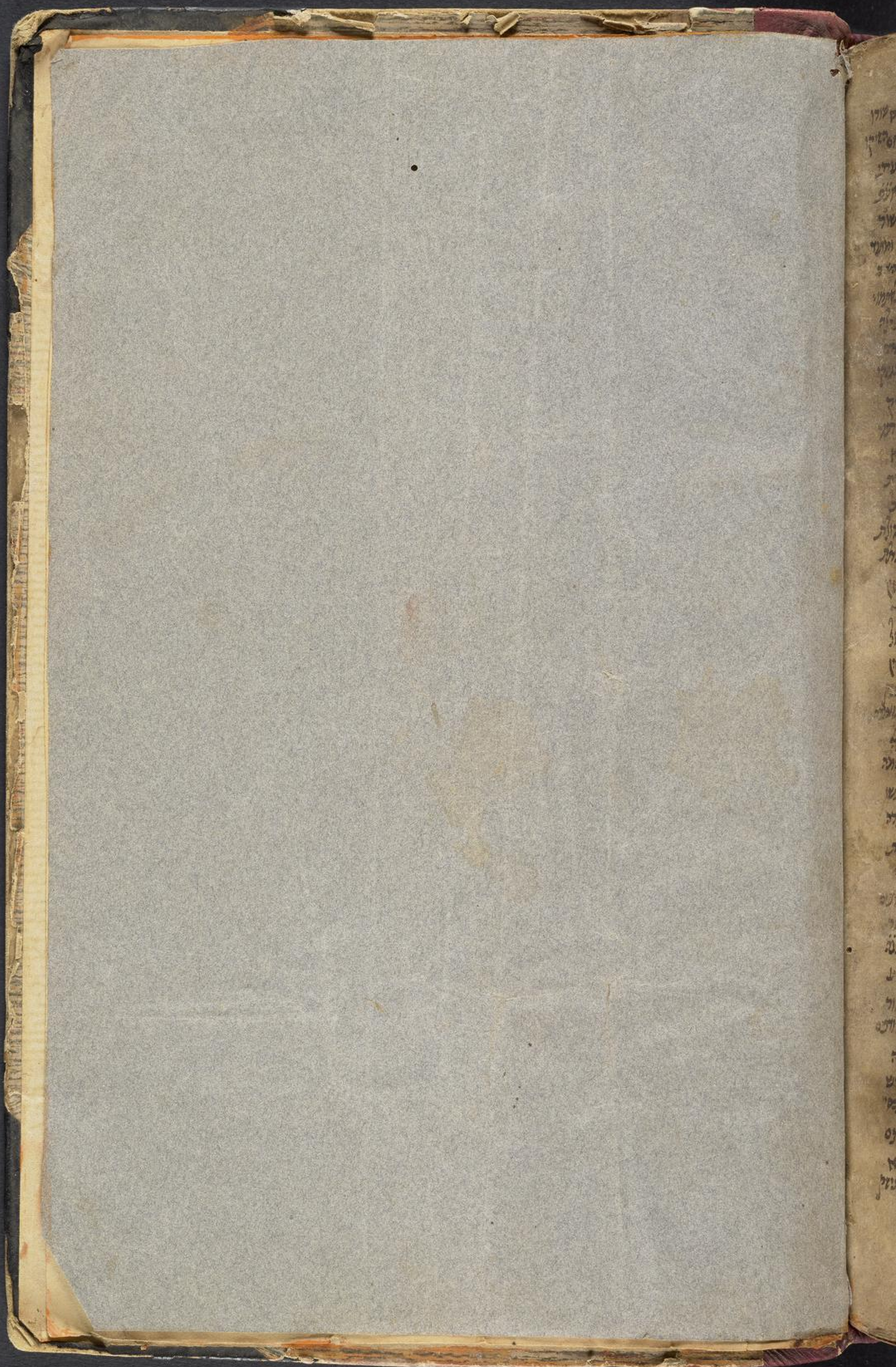
שצ״ז מי [illegible]
[illegible] ובהמתו
[illegible] שבהמתו [illegible]
[illegible] בעל השדה [illegible]
[illegible] שמור [illegible] יכול [illegible]
[illegible] שיש לו [illegible]
[illegible] ביום [illegible] אפי' [illegible]
[illegible] ואם [illegible]
[illegible] השער

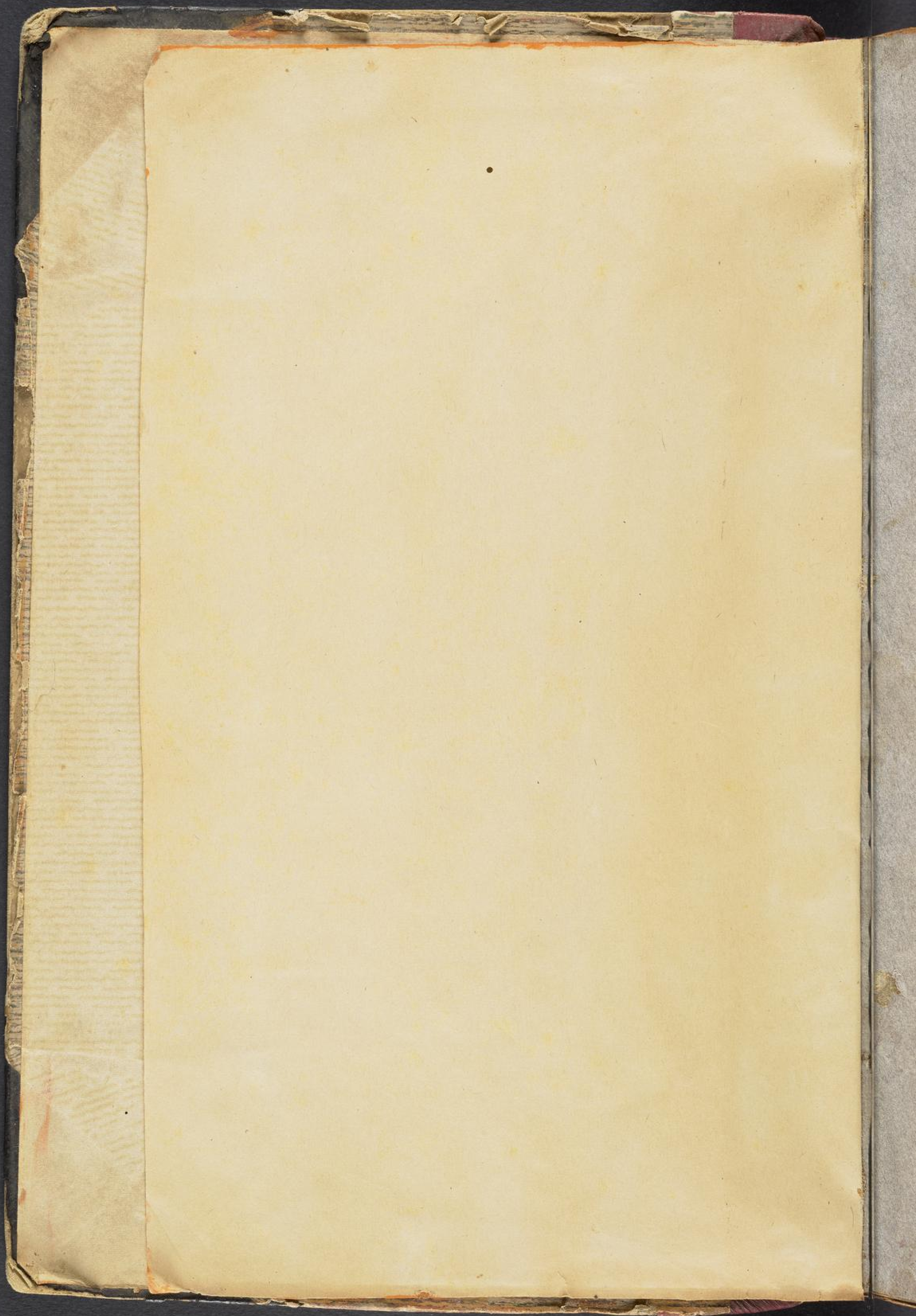
שצ״ח המכניס שורו לחצר חבירו
שלא ברשות [illegible] וכן [illegible] הכניס שורו
לחצר חבירו שלא ברשות ונגחו שורו של בעל החצר פטור וכן אם הזיק
בעל החצר פטור שיכול לומר [illegible] [illegible] לא ידעתי
בו [illegible] ואם הזיק [illegible] לשלם [illegible]
שיש לו רשות להוציאו מרשותו [illegible] להזיקו [illegible] שור
הנכנס לבעל החצר או לשורו [illegible] ומשלם [illegible]
[illegible] החצר כגון [illegible]
חייב בנזקי החצר ובעל החצר [illegible] הבור [illegible]
[illegible] כפל לבור [illegible]
חייב [illegible] פטור [illegible]
[illegible] השומרים [illegible] פטור [illegible]
[illegible] אם הכניס [illegible] פטור בעל השור ואם הזיק
שור בעל השור [illegible]

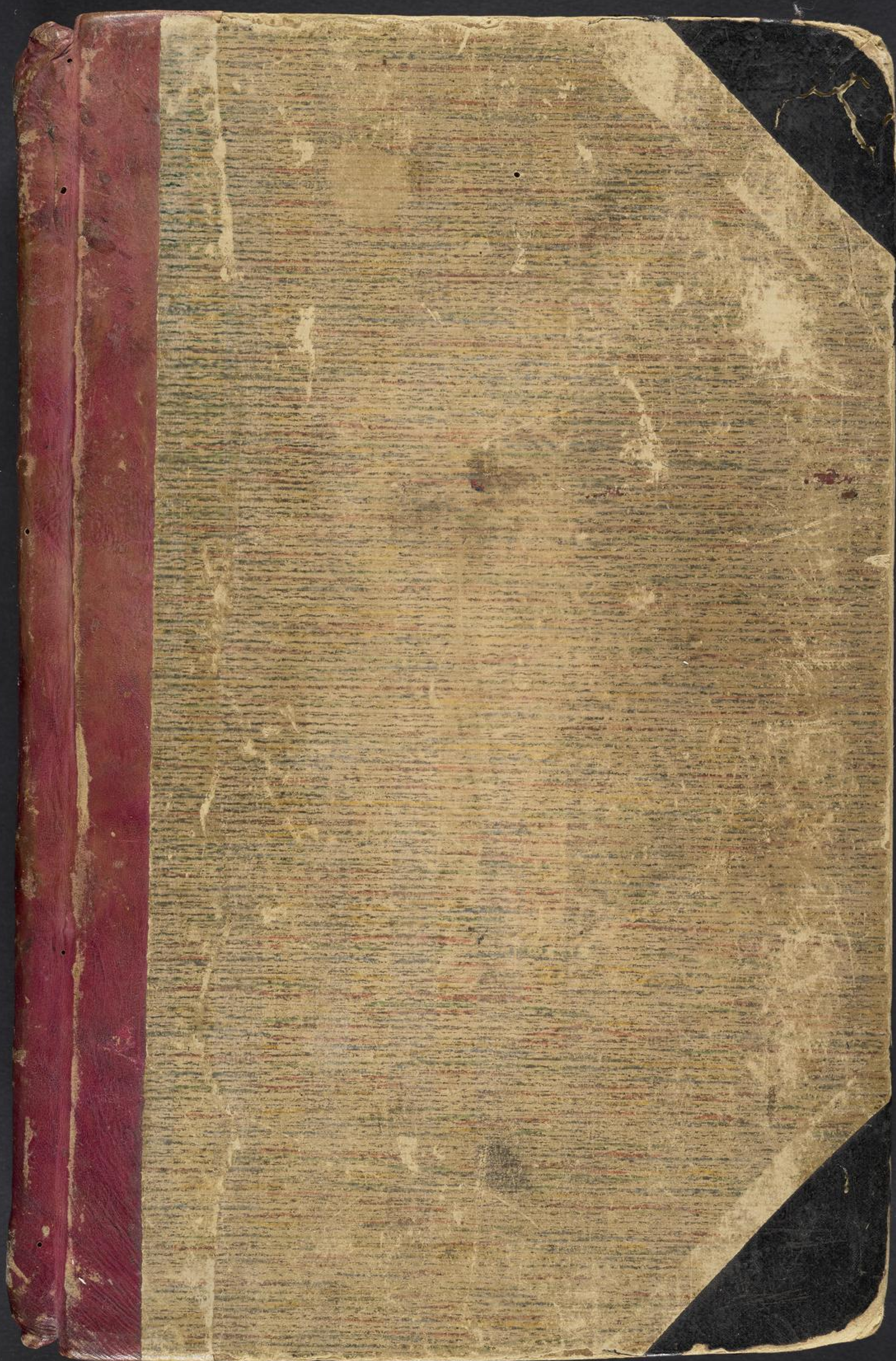
שצ״ט פרה שהזיקה גובה מולדה [illegible]
כלה מעוברת [illegible] פרה [illegible]
שהזיקה גובה [illegible] ממנה ומולדה מפני שהוא [illegible] אבל
[illegible] מפני שהוא מגופה אבל [illegible]
[illegible] מפני [illegible] מעוברת
[illegible] פרה מעוברת שנגחה [illegible]
[illegible] ואם אין [illegible]
[illegible]
[illegible] שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה מת [illegible]
[illegible] קודם [illegible]
[illegible] והמזיק [illegible]
[illegible] פטור הנזק אפי' [illegible] פרה מעוברת [illegible]
[illegible]
[illegible] כשהיתה מעוברת [illegible]
[illegible] ומשלם [illegible] היתה [illegible]
[illegible]
[illegible]

ת׳ שור שהיה רודף אחר חבירו או שנים [illegible]
או שנים [illegible] שור שהיה [illegible]
[illegible] לקח [illegible]
אפילו [illegible] ואם [illegible]
[illegible] אבל [illegible] פטור
[illegible] או שנים [illegible]
[illegible]
[illegible] פטורים ואם אין [illegible]
[illegible] חייב [illegible] ואם היו מועדים משלם [illegible]
[illegible] שני השוורים [illegible] והיה [illegible]
[illegible]
[illegible] היו שני השוורים [illegible]

[illegible]

2 אָבִיו בִּ
3 וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ
בִּירוּשָׁלָם וַיִּגָּשׁ אֶת־הָא
4 וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ־מִצְרַיִם אֶת
וַיַּסֵּב אֶת־שְׁמוֹ יְהוֹיָ
ה וַיְבִיאֵהוּ מִצְרָיְמָה׃
בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה
6 בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהָיו׃
7 וַיַּאַסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם לְ
וּבוּכַדְנֶאצַּר לְבָ
וְתוֹעֲבוֹ

16 עֲבוֹדַת
וְהַעֲלוֹת עֹלוֹת עַל
17 הוּ׃ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
וְאֶת־חַג הַמַּצּוֹת שִׁבְעַת
18 שְׂרָאֵל מִימֵי שְׁמוּאֵל
שׂוּ כַּפֶּסַח אֲשֶׁר־עָשָׂה
וּדָה וְיִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָא
19 עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּת
רֵי כָּל־זֹאת אֲשֶׁר הֵכִין
לֶךְ־מִצְרַיִם לְה
יֹאשִׁיָּ

